॥ ਨਮੋ ਤਸ੍ਸ ਭਗਵਤੋ ਅਰਹਤੋ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ॥

ਖੁਦ੍ਦਕਨਿਕਾਯੇ

ਇਤਿਵੁਤ੍ਤਕ-ਅਟ੍ਠਕਥਾ

ਗਨ੍ਥਾਰਮ੍ਭਕਥਾ

ਮਹਾਕਾਰੁਣਿਕਂ **ਨਾਥਂ,** ਞੇਯ੍ਯਸਾਗਰਪਾਰਗੁਂ।
ਵਨ੍ਦੇ ਨਿਪੁਣਗਮ੍ਭੀਰ-ਵਿਚਿਤ੍ਰਨਯਦੇਸਨਂ॥

ਵਿਜ੍ਜਾਚਰਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨਾ, ਯੇਨ ਨਿਯ੍ਯਨ੍ਤਿ ਲੋਕਤੋ।
ਵਨ੍ਦੇ ਤਮੁਤ੍ਤਮਂ **ਧਮ੍ਮਂ,** ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਪੂਜਿਤਂ॥

ਸੀਲਾਦਿਗੁਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ, ਠਿਤੋ ਮਗ੍ਗਫਲੇਸੁ ਯੋ।
ਵਨ੍ਦੇ **ਅਰਿਯਸਙ੍ਘਂ** ਤਂ, ਪੁਞ੍ਞਕ੍ਖੇਤ੍ਤਂ ਅਨੁਤ੍ਤਰਂ॥

ਵਨ੍ਦਨਾਜਨਿਤਂ ਪੁਞ੍ਞਂ, ਇਤਿ ਯਂ ਰਤਨਤ੍ਤਯੇ।
ਹਤਨ੍ਤਰਾਯੋ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ, ਹੁਤ੍ਵਾਹਂ ਤਸ੍ਸ ਤੇਜਸਾ॥

ਏਕਕਾਦਿਪ੍ਪਭੇਦੇਨ , ਦੇਸਿਤਾਨਿ ਮਹੇਸਿਨਾ।
ਲੋਭਾਦੀਨਂ ਪਹਾਨਾਨਿ, ਦੀਪਨਾਨਿ ਵਿਸੇਸਤੋ॥

ਸੁਤ੍ਤਾਨਿ ਏਕਤੋ ਕਤ੍ਵਾ, ਇਤਿਵੁਤ੍ਤਪਦਕ੍ਖਰਂ।
ਧਮ੍ਮਸਙ੍ਗਾਹਕਾ ਥੇਰਾ, ਸਙ੍ਗਾਯਿਂਸੁ ਮਹੇਸਯੋ॥

ਇਤਿਵੁਤ੍ਤਕਮਿਚ੍ਚੇਵ, ਨਾਮੇਨ ਵਸਿਨੋ ਪੁਰੇ।
ਯਂ ਖੁਦ੍ਦਕਨਿਕਾਯਸ੍ਮਿਂ, ਗਮ੍ਭੀਰਤ੍ਥਪਦਕ੍ਕਮਂ॥

ਤਸ੍ਸ ਗਮ੍ਭੀਰਞਾਣੇਹਿ, ਓਗਾਹੇਤਬ੍ਬਭਾਵਤੋ।
ਕਿਞ੍ਚਾਪਿ ਦੁਕ੍ਕਰਾ ਕਾਤੁਂ, ਅਤ੍ਥਸਂਵਣ੍ਣਨਾ ਮਯਾ॥

ਸਹਸਂਵਣ੍ਣਨਂ ਯਸ੍ਮਾ, ਧਰਤੇ ਸਤ੍ਥੁ ਸਾਸਨਂ।
ਪੁਬ੍ਬਾਚਰਿਯਸੀਹਾਨਂ, ਤਿਟ੍ਠਤੇਵ ਵਿਨਿਚ੍ਛਯੋ॥

ਤਸ੍ਮਾ ਤਂ ਅਵਲਮ੍ਬਿਤ੍ਵਾ, ਓਗਾਹੇਤ੍ਵਾਨ ਪਞ੍ਚਪਿ।
ਨਿਕਾਯੇ ਉਪਨਿਸ੍ਸਾਯ, ਪੋਰਾਣਟ੍ਠਕਥਾਨਯਂ॥

ਨਿਸ੍ਸਿਤੰ ਵਾਚਨਾਮਗ੍ਗੰ, ਸੁਵਿਸੁਦ੍ਧੰ ਅਨਾਕੁਲੰ।
ਮਹਾਵਿਹਾਰਵਾਸੀਨੰ, ਨਿਪੁਣਤ੍ਥਵਿਨਿਚ੍ਛਯੰ॥

ਪੁਨਪ੍ਪੁਨਾਗਤੰ ਅਤ੍ਥੰ, ਵਜ੍ਜਯਿਤ੍ਵਾਨ ਸਾਧੁਕੰ।
ਯਥਾਬਲੰ ਕਰਿਸ੍ਸਾਮਿ, **ਇਤਿਵੁਤ੍ਤਕਵਣ੍ਣਨੰ**॥

ਇਤਿ ਆਕਙ੍ਖਮਾਨਸ੍ਸ, ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਚਿਰਟ੍ਠਿਤਿੰ।
ਵਿਭਜਨ੍ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸਤ੍ਥੰ, ਨਿਸਾਮਯਥ ਸਾਧਵੋਤਿ॥

ਤਤ੍ਥ **ਇਤਿਵੁਤ੍ਤਕੰ** ਨਾਮ ਏਕਕਨਿਪਾਤੋ, ਦੁਕਨਿਪਾਤੋ, ਤਿਕਨਿਪਾਤੋ, ਚਤੁਕ੍ਕਨਿਪਾਤੋਤਿ ਚਤੁਨਿਪਾਤਸਙ੍ਗਹੰ। ਤਮ੍ਪਿ ਵਿਨਯਪਿਟਕੰ, ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਪਿਟਕੰ, ਅਭਿਧਮ੍ਮਪਿਟਕਨ੍ਤਿ ਤੀਸੁ ਪਿਟਕੇਸੁ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਪਿਟਕਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨੰ; ਦੀਘਨਿਕਾਯੋ ਮਜ੍ਝਿਮਨਿਕਾਯੋ, ਸੰਯੁਤ੍ਤਨਿਕਾਯੋ, ਅਙ੍ਗੁਤ੍ਤਰਨਿਕਾਯੋ, ਖੁਦ੍ਦਕਨਿਕਾਯੋਤਿ ਪਞ੍ਚਸੁ ਨਿਕਾਯੇਸੁ ਖੁਦ੍ਦਕਨਿਕਾਯਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨੰ; ਸੁਤ੍ਤੰ, ਗੇਯ੍ਯੰ, ਵੇਯ੍ਯਾਕਰਣੰ, ਗਾਥਾ, ਉਦਾਨੰ, ਇਤਿਵੁਤ੍ਤਕੰ, ਜਾਤਕੰ, ਅਬ੍ਭੁਤਧਮ੍ਮੰ, ਵੇਦਲ੍ਲਨ੍ਤਿ ਨਵਸੁ ਸਾਸਨਙ੍ਗੇਸੁ ਇਤਿਵੁਤ੍ਤਕਙ੍ਗਭੂਤੰ।

‘‘ਦ੍ਵਾਸੀਤਿ ਬੁਦ੍ਧਤੋ ਗਣ੍ਹਿੰ, ਦ੍ਵੇਸਹਸ੍ਸਾਨਿ ਭਿਕ੍ਖੁਤੋ।
ਚਤੁਰਾਸੀਤਿ ਸਹਸ੍ਸਾਨਿ, ਯੇ ਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਪਵਤ੍ਤਿਨੋ’’ਤਿ॥ (ਥੇਰਗਾ॰ ੧੦੨੭) –

ਏਵੰ ਧਮ੍ਮਭਣ੍ਡਾਗਾਰਿਕੇਨ ਪਟਿਞ੍ਞਾਤੇਸੁ ਚਤੁਰਾਸੀਤਿਯਾ ਧਮ੍ਮਕ੍ਖਨ੍ਧਸਹਸ੍ਸੇਸੁ ਕਤਿਪਯਧਮ੍ਮਕ੍ਖਨ੍ਧਸਙ੍ਗਹੰ। ਸੁਤ੍ਤਤੋ ਏਕਕਨਿਪਾਤੇ ਤਾਵ ਸਤ੍ਤਵੀਸਤਿ ਸੁਤ੍ਤਾਨਿ, ਦੁਕਨਿਪਾਤੇ ਦ੍ਵਾਵੀਸਤਿ, ਤਿਕਨਿਪਾਤੇ ਪਞ੍ਞਾਸ, ਚਤੁਕ੍ਕਨਿਪਾਤੇ ਤੇਰਸਾਤਿ ਦ੍ਵਾਦਸਾਧਿਕਸੁਤ੍ਤਸਤਸਙ੍ਗਹੰ। ਤਸ੍ਸ ਨਿਪਾਤੇਸੁ ਏਕਕਨਿਪਾਤੋ ਆਦਿ, ਵਗ੍ਗੇਸੁ ਪਾਟਿਭੋਗਵਗ੍ਗੋ, ਸੁਤ੍ਤੇਸੁ ਲੋਭਸੁਤ੍ਤੰ। ਤਸ੍ਸਾਪਿ ‘‘ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤੰ ਭਗਵਤਾ’’ਤਿਆਦਿਕੰ ਆਯਸ੍ਮਤਾ ਆਨਨ੍ਦੇਨ ਪਠਮਮਹਾਸਙ੍ਗੀਤਿਕਾਲੇ ਵੁਤ੍ਤੰ ਨਿਦਾਨਮਾਦਿ। ਸਾ ਪਨਾਯੰ ਪਠਮਮਹਾਸਙ੍ਗੀਤਿ ਵਿਨਯਪਿਟਕੇ ਤਨ੍ਤਿਮਾਰੁਲ੍ਹਾ ਏਵ। ਯੋ ਪਨੇਤ੍ਥ ਨਿਦਾਨਕੋਸਲ੍ਲਤ੍ਥੰ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੋ ਕਥਾਮਗ੍ਗੋ , ਸੋਪਿ ਸੁਮਙ੍ਗਲਵਿਲਾਸਿਨਿਯਾ **ਦੀਘਨਿਕਾਯ-ਅਟ੍ਠਕਥਾਯ** ਵਿਤ੍ਥਾਰਤੋ ਵੁਤ੍ਤੋਯੇਵਾਤਿ ਤਤ੍ਥ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਨਿਦਾਨਵਣ੍ਣਨਾ

ਯੰ ਪਨੇਤੰ ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤੰ ਭਗਵਤਾਤਿਆਦਿਕੰ ਨਿਦਾਨੰ। ਏਕਧਮ੍ਮੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਜਹਥਾਤਿਆਦਿਕੰ ਸੁਤ੍ਤੰ। ਤਤ੍ਥ **ਵੁਤ੍ਤੰ ਭਗਵਤਾਤਿ**ਆਦੀਨਿ ਨਾਮਪਦਾਨਿ। **ਇਤੀ**ਤਿ ਨਿਪਾਤਪਦੰ। **ਪਜਹਥਾ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਪ-ਇਤਿ ਉਪਸਗ੍ਗਪਦੰ, ਜਹਥਾ-ਤਿ ਆਖ੍ਯਾਤਪਦੰ। ਇਮਿਨਾ ਨਯੇਨ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਪਦਵਿਭਾਗੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਅਤ੍ਥਤੋ ਪਨ **ਵੁਤ੍ਤਸਦ੍ਦੋ** ਤਾਵ ਸਉਪਸਗ੍ਗੋ ਅਨੁਪਸਗ੍ਗੋ ਚ ਵਪਨੇ ਵਾਪਸਮਕਰਣੇ ਕੇਸੋਹਾਰਣੇ ਜੀਵਿਤਵੁਤ੍ਤਿਯੰ ਪਵੁਤ੍ਤਭਾਵੇ ਪਾਵਚਨਭਾਵੇਨ ਪਵਤ੍ਤਿਤੇ ਅਜ੍ਝੇਸਨੇ ਕਥਨੇਤਿ ਏਵਮਾਦੀਸੁ ਦਿਸ੍ਸਤਿ। ਤਥਾ ਹੇਸ –

‘‘ਗਾਵੋ ਤਸ੍ਸ ਪਜਾਯਨ੍ਤਿ, ਖੇਤ੍ਤੇ ਵੁਤ੍ਤੰ ਵਿਰੂਹਤਿ।
ਵੁਤ੍ਤਾਨੰ ਫਲਮਸ੍ਨਾਤਿ, ਯੋ ਮਿਤ੍ਤਾਨੰ ਨ ਦੁਬ੍ਭਤੀ’’ਤਿ॥ –

ਆਦੀਸੁ (ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੯) ਵਪਨੇ ਆਗਤੋ। ‘‘ਨੋ ਚ ਖੋ ਪਟਿਵੁਤ੍ਤ’’ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ (ਪਾਰਾ॰ ੨੮੯) ਅਟ੍ਠਦਨ੍ਤਕਾਦੀਹਿ ਵਾਪਸਮਕਰਣੇ। ‘‘ਕਾਪਟਿਕੋ ਮਾਣਵੋ ਦਹਰੋ ਵੁਤ੍ਤਸਿਰੋ’’ਤਿਆਦੀਸੁ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੪੨੬) ਕੇਸੋਹਾਰਣੇ। ‘‘ਪਨ੍ਨਲੋਮੋ ਪਰਦਤ੍ਤਵੁਤ੍ਤੋ ਮਿਗਭੂਤੇਨ ਚੇਤਸਾ ਵਿਹਰਤੀ’’ਤਿਆਦੀਸੁ (ਚੂਲ਼ਵ॰ ੩੩੨) ਜੀਵਿਤਵੁਤ੍ਤਿਯੰ। ‘‘ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਨਾਮ ਪਣ੍ਡੁਪਲਾਸੋ ਬਨ੍ਧਨਾ ਪਵੁਤ੍ਤੋ ਅਭਬ੍ਬੋ

ਹਰਿਤੱਥਾਯਾ’’ਤਿਆਦੀਸੁ (ਪਾਰਾ॰ ੯੨; ਪਾਚਿ॰ ੬੬੬; ਮਹਾਵ॰ ੧੨੯) ਬਨ੍ਧਨਤੋ ਪਵੁੱਤੁਭਾਵੇ। ‘‘ਯੇਸਮਿਦੰ ਏਤਰਹਿ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ, ਪੋਰਾਣੰ ਮਨ੍ਤਪਦੰ ਗੀਤੰ ਪਵੁੱਤੁੰ ਸਮਿਹਿਤ’’ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ ਪਾਵਚਨਭਾਵੇਨ ਪਵਤ੍ਤਿਤੇ। ਲੋਕੇ ਪਨ – ‘‘ਵੁੱਤੇ ਗਣੇ ਵੁੱਤੋ ਪਾਰਾਯਨੋ’’ਤਿਆਦੀਸੁ ਅਜ੍ਝੇਨੇ। ‘‘ਵੁੱਤੁੰ ਖੋ ਪਨੇਤੰ ਭਗਵਤਾ ਧਮ੍ਮਦਾਯਾਦਾ ਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਵਥ, ਮਾ ਆਮਿਸਦਾਯਾਦਾ’’ਤਿਆਦੀਸੁ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੩੦) ਕਥਨੇ। ਇਧਾਪਿ ਕਥਨੇ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਤਸ੍ਮਾ **ਵੁੱਤੁੰ** ਕਥਿਤੰ ਭਾਸਿਤਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਦੁਤਿਯੇ ਪਨ **ਵੁੱਤੁ**ਸਦ੍ਦੋ ਵਚਨੇ ਚਿਣ੍ਣਭਾਵੇ ਚ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। **ਹਿ**-ਇਤਿ ਜਾਤੁ ਵਿਬਜਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਏਤਸ੍ਮਿੰ ਅਤ੍ਥੇ ਨਿਪਾਤੋ। ਸੋ ਇਦਾਨਿ ਵੁੱਚ੍ਚਮਾਨਸੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਭਗਵਤੋ ਵਿਬਜਤ੍ਤੰ ਭਾਸਿਤਭਾਵੰ ਜੋਤੇਤਿ। ਵਾਚਕਸਦ੍ਦਸਨ੍ਨਿਧਾਨੇ ਹਿ ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਨਿਪਾਤਾ। ਤੇਹਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਮਤ੍ਥੰ ਜੋਤੇਨ੍ਤਿ। **ਏਤ**ਨ੍ਤਿ ਅਯੰ ਏਤਸਦ੍ਦੋ –

‘‘ਯੋ ਚ ਬੁਦ੍ਧਞ੍ਚ ਧਮ੍ਮਞ੍ਚ, ਸਙ੍ਘਞ੍ਚ ਸਰਣੰ ਗਤੋ।
ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਾਨਿ, ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਞ੍ਞਾਯ ਪਸ੍ਸਤਿ॥

‘‘ਦੁਕ੍ਖੰ ਦੁਕ੍ਖਸਮੁਪ੍ਪਾਦੰ, ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਚ ਅਤਿਕ੍ਕਮੰ।
ਅਰਿਯਞ੍ਚਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕੰ ਮਗ੍ਗੰ, ਦੁਕ੍ਖੂਪਸਮਗਾਮਿਨੰ॥

‘‘ਏਤੰ ਖੋ ਸਰਣੰ ਖੇਮੰ, ਏਤੰ ਸਰਣਮੁਤ੍ਤਮੰ।
ਏਤੰ ਸਰਣਮਾਗਮ੍ਮ, ਸਬ੍ਬਦੁਕ੍ਖਾ ਪਮੁਚ੍ਚਤੀ’’ਤਿ॥ (ਧ॰ ਪ॰ ੧੯੦-੧੯੨) –

ਆਦੀਸੁ ਯਥਾਵੁੱਤੇ ਆਸਨ੍ਨਪਚ੍ਚਕ੍ਖੇ ਆਗਤੋ। ‘‘ਅਪ੍ਪਮਤ੍ਤਕੰ ਖੋ ਪਨੇਤੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਓਰਮਤ੍ਤਕੰ ਸੀਲਮਤ੍ਤਕੰ, ਯੇਨ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋ ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਵਣ੍ਣੰ ਵਦਮਾਨੋ ਵਦੇਯ੍ਯਾ’’ਤਿਆਦੀਸੁ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੭) ਪਨ ਵਕ੍ਖਮਾਨੇ ਆਸਨ੍ਨਪਚ੍ਚਕ੍ਖੇ। ਇਧਾਪਿ ਵਕ੍ਖਮਾਨੇਯੇਵ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਸਙ੍ਗਾਯਨਵਸੇਨ ਵਕ੍ਖਮਾਨਞ੍ਹਿ ਸੁਤ੍ਤੰ ਧਮ੍ਮਭਣ੍ਡਾਗਾਰਿਕੇਨ ਬੁਦ੍ਧਿਯੰ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਤਦਾ ‘‘ਏਤ’’ਨ੍ਤਿ ਵੁੱਤੰ।

ਭਗਵਤਾਤਿ ਏਤ੍ਥ ਭਗਵਾਤਿ ਗਰੁਵਚਨੰ। ਗਰੁੰ ਹਿ ਲੋਕੇ ਭਗਵਾਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਤਥਾਗਤੋ ਚ ਸਬ੍ਬਗੁਣਵਿਸਿਟ੍ਠਤਾਯ ਸਤ੍ਤਾਨੰ ਗਰੁ, ਤਸ੍ਮਾ ਭਗਵਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਪੋਰਾਣੇਹਿਪਿ ਵੁੱਤੰ –

‘‘ਭਗਵਾਤਿ ਵਚਨੰ ਸੇਟ੍ਠੰ, ਭਗਵਾਤਿ ਵਚਨਮੁਤ੍ਤਮੰ।
ਗਰੁ ਗਾਰਵਯੁਤ੍ਤੋ ਸੋ, ਭਗਵਾ ਤੇਨ ਵੁੱਚ੍ਚਤੀ’’ਤਿ॥

ਸੇਟ੍ਠਵਾਚਕਞ੍ਹਿ ਵਚਨੰ ਸੇਟ੍ਠਗੁਣਸਹਚਰਣਤੋ ਸੇਟ੍ਠਨ੍ਤਿ ਵੁੱਤੰ। ਅਥ ਵਾ ਵੁੱਚ੍ਚਤੀਤਿ ਵਚਨੰ, ਅਤ੍ਥੋ। ਤਸ੍ਮਾ **ਭਗਵਾਤਿ ਵਚਨੰ ਸੇਟ੍ਠ**ਨ੍ਤਿ ਭਗਵਾਤਿ ਇਮਿਨਾ ਵਚਨੇਨ ਵਚਨੀਯੋ ਯੋ ਅਤ੍ਥੋ, ਸੋ ਸੇਟ੍ਠੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਭਗਵਾਤਿ ਵਚਨਮੁਤ੍ਤਮ**ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। **ਗਾਰਵਯੁਤ੍ਤੋ**ਤਿ ਗਰੁਭਾਵਯੁਤ੍ਤੋ ਗਰੁਗੁਣਯੋਗਤੋ, ਗਰੁਕਰਣੰ ਵਾ ਸਾਤਿਸਯੰ ਅਰਹਤੀਤਿ ਗਾਰਵਯੁਤ੍ਤੋ, ਗਾਰਵਾਰਹੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਵੰ ਗੁਣਵਿਸਿਟ੍ਠਸਤ੍ਤੁਤ੍ਤਮਗਰੁਗਾਰਵਾਧਿਵਚਨਮੇਤੰ ਯਦਿਦੰ ਭਗਵਾਤਿ। ਅਪਿਚ –

‘‘ਭਗੀ ਭਜੀ ਭਾਗੀ ਵਿਭਤ੍ਤਵਾ ਇਤਿ,
ਅਕਾਸਿ ਭਗ੍ਗਨ੍ਤਿ ਗਰੂਤਿ ਭਾਗ੍ਯਵਾ।
ਬਹੂਹਿ ਞਾਯੇਹਿ ਸੁਭਾਵਿਤਤ੍ਤਨੋ,
ਭਵਨ੍ਤਗੋ ਸੋ ਭਗਵਾਤਿ ਵੁੱਚ੍ਚਤੀ’’ਤਿ॥ –

ਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਆਗਤਨਯੇਨ –

''ਭਾਗਜਵਾ ਭਗ੍ਗਵਾ ਯੁਤ੍ਤੋ, ਭਗੇਹਿ ਚ ਵਿਭਤ੍ਤਵਾ।
ਭਤ੍ਤਵਾ ਵਨ੍ਤਗਮਨੋ, ਭਵੇਸੁ ਭਗਵਾ ਤਤੋ''ਤਿ॥

ਇਮਿਸ੍ਸਾ ਗਾਥਾਯ ਚ ਵਸੇਨ ਭਗਵਾਤਿ ਪਦਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੋ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੋ। ਸੋ ਪਨਾਯਂ ਅਤ੍ਥੋ ਸਬ੍ਬਾਕਾਰੇਨ **ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੇ** ਬੁਦ੍ਧਾਨੁਸ੍ਸਤਿਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਅਪਰੋ ਨਯੋ – ਭਾਗਵਾਤਿ ਭਗਵਾ, ਭਤਵਾਤਿ ਭਗਵਾ, ਭਾਗੇ ਵਨੀਤਿ ਭਗਵਾ, ਭਗੇ ਵਨੀਤਿ ਭਗਵਾ, ਭਤ੍ਤਵਾਤਿ ਭਗਵਾ, ਭਗੇ ਵਮੀਤਿ ਭਗਵਾ, ਭਾਗੇ ਵਮੀਤਿ ਭਗਵਾ।

''ਭਾਗਵਾ ਭਤਵਾ ਭਾਗੇ, ਭਗੇ ਚ ਵਨਿ ਭਤ੍ਤਵਾ।
ਭਗੇ ਵਮਿ ਤਥਾ ਭਾਗੇ, ਵਮੀਤਿ ਭਗਵਾ ਜਿਨੋ''॥

ਤਤ੍ਥ ਕਥਂ **ਭਾਗਵਾਤਿ ਭਗਵਾ?** ਯੇ ਤੇ ਸੀਲਾਦਯੋ ਧਮ੍ਮਕ੍ਖਨ੍ਧਾ ਗੁਣਕੋਟ੍ਠਾਸਾ, ਤੇ ਅਨਞ੍ਞਸਾਧਾਰਣਾ ਨਿਰਤਿਸਯਾ ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਿ ਉਪਲਬ੍ਭਨ੍ਤਿ। ਤਥਾ ਹਿਸ੍ਸ ਸੀਲਂ, ਸਮਾਧਿ, ਪਞ੍ਞਾ, ਵਿਮੁਤ੍ਤਿ, ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਞਾਣਦਸ੍ਸਨਂ, ਹਿਰੀ, ਓਤ੍ਤਪ੍ਪਂ, ਸਦ੍ਧਾ, ਵੀਰਿਯਂ, ਸਤਿ, ਸਮ੍ਪਜਞ੍ਞਂ, ਸੀਲਵਿਸੁਦ੍ਧਿ, ਚਿਤ੍ਤਵਿਸੁਦ੍ਧਿ, ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਸੁਦ੍ਧਿ, ਸਮਥੋ, ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ, ਤੀਣਿ ਕੁਸਲਮੂਲਾਨਿ, ਤੀਣਿ ਸੁਚਰਿਤਾਨਿ, ਤਯੋ ਸਮ੍ਮਾਵਿਤਕ੍ਕਾ, ਤਿਸ੍ਸੋ ਅਨਵਜ੍ਜਸਞ੍ਞਾ, ਤਿਸ੍ਸੋ ਧਾਤੁਯੋ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਾ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨਾ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦਾ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਾ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਅਰਿਯਫਲਾਨਿ , ਚਤਸ੍ਸੋ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ, ਚਤੁਯੋਨਿਪਰਿਚ੍ਛੇਦਕਞਾਣਾਨਿ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਅਰਿਯਵਂਸਾ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਵੇਸਾਰਜ੍ਜਞਾਣਾਨਿ, ਪਞ੍ਚ ਪਧਾਨਿਯਙ੍ਗਾਨਿ, ਪਞ੍ਚਙ੍ਗਿਕੋ ਸਮ੍ਮਾਸਮਾਧਿ, ਪਞ੍ਚਞਾਣਿਕੋ ਸਮ੍ਮਾਸਮਾਧਿ, ਪਞ੍ਚਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ, ਪਞ੍ਚ ਬਲਾਨਿ, ਪਞ੍ਚ ਨਿਸ੍ਸਾਰਣੀਯਾ ਧਾਤੁਯੋ, ਪਞ੍ਚ ਵਿਮੁਤ੍ਤਾਯਤਨਞਾਣਾਨਿ, ਪਞ੍ਚ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਪਰਿਪਾਚਨੀਯਾ ਸਞ੍ਞਾ, ਛ ਅਨੁਸ੍ਸਤਿਟ੍ਠਾਨਾਨਿ, ਛ ਗਾਰਵਾ, ਛ ਨਿਸ੍ਸਾਰਣੀਯਾ ਧਾਤੁਯੋ, ਛ ਸਤਤਵਿਹਾਰਾ, ਛ ਅਨੁਤ੍ਤਰਿਯਾਨਿ, ਛ ਨਿਬ੍ਬੇਧਭਾਗਿਯਾ ਸਞ੍ਞਾ, ਛ ਅਭਿਞ੍ਞਾ, ਛ ਅਸਾਧਾਰਣਞਾਣਾਨਿ, ਸਤ੍ਤ ਅਪਰਿਹਾਨਿਯਾ ਧਮ੍ਮਾ, ਸਤ੍ਤ ਅਰਿਯਧਨਾਨਿ, ਸਤ੍ਤ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾ, ਸਤ੍ਤ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਧਮ੍ਮਾ, ਸਤ੍ਤ ਨਿਜ੍ਜਰਵਤ੍ਥੂਨਿ, ਸਤ੍ਤ ਸਞ੍ਞਾ, ਸਤ੍ਤ ਦਕ੍ਖਿਣੇਯ੍ਯਪੁਗ੍ਗਲਦੇਸਨਾ, ਸਤ੍ਤ ਖੀਣਾਸਵਬਲਦੇਸਨਾ, ਅਟ੍ਠ ਪਞ੍ਞਾਪਟਿਲਾਭਹੇਤੁਦੇਸਨਾ, ਅਟ੍ਠਸਮ੍ਮਤ੍ਤਾਨਿ, ਅਟ੍ਠ ਲੋਕਧਮ੍ਮਾਤਿਕ੍ਕਮੋ, ਅਟ੍ਠ ਆਰਮ੍ਭਵਤ੍ਥੂਨਿ, ਅਟ੍ਠ ਅਕ੍ਖਣਦੇਸਨਾ, ਅਟ੍ਠ ਮਹਾਪੁਰਿਸਵਿਤਕ੍ਕਾ, ਅਟ੍ਠ ਅਭਿਭਾਯਤਨਦੇਸਨਾ, ਅਟ੍ਠ ਵਿਮੋਕ੍ਖਾ, ਨਵ ਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰਮੂਲਕਾ ਧਮ੍ਮਾ, ਨਵ ਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਪਧਾਨਿਯਙ੍ਗਾਨਿ, ਨਵ ਸਤ੍ਤਾਵਾਸਦੇਸਨਾ, ਨਵ ਆਘਾਤਪ੍ਪਟਿਵਿਨਯਾ, ਨਵ ਸਞ੍ਞਾ, ਨਵ ਨਾਨਤ੍ਤਾ, ਨਵ ਅਨੁਪੁਬ੍ਬਵਿਹਾਰਾ, ਦਸ ਨਾਥਕਰਣਾ ਧਮ੍ਮਾ, ਦਸ ਕਸਿਣਾਯਤਨਾਨਿ, ਦਸ ਕੁਸਲਕਮ੍ਮਪਥਾ, ਦਸ ਸਮ੍ਮਤ੍ਤਾਨਿ, ਦਸ ਅਰਿਯਵਾਸਾ, ਦਸ ਅਸੇਕ੍ਖਾ ਧਮ੍ਮਾ, ਦਸ ਤਥਾਗਤਬਲਾਨਿ, ਏਕਾਦਸ ਮੇਤ੍ਤਾਨਿਸਂਸਾ, ਦ੍ਵਾਦਸ ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕਾਕਾਰਾ, ਤੇਰਸ ਧੁਤਗੁਣਾ, ਚੁਦ੍ਦਸ ਬੁਦ੍ਧਞਾਣਾਨਿ, ਪਞ੍ਚਦਸ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਪਰਿਪਾਚਨੀਯਾ ਧਮ੍ਮਾ, ਸੋਲ਼ਸਵਿਧਾ ਆਨਾਪਾਨਸ੍ਸਤਿ, ਸੋਲ਼ਸ ਅਪਰਨ੍ਤਪਨੀਯਾ ਧਮ੍ਮਾ, ਅਟ੍ਠਾਰਸ ਬੁਦ੍ਧਧਮ੍ਮਾ, ਏਕੂਨਵੀਸਤਿ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਞਾਣਾਨਿ, ਚਤੁਚਤ੍ਤਾਲੀਸ ਞਾਣਵਤ੍ਥੂਨਿ, ਪਞ੍ਞਾਸ ਉਦਯਬ੍ਬਯਞਾਣਾਨਿ, ਪਰੋਪਣ੍ਣਾਸ ਕੁਸਲਧਮ੍ਮਾ, ਸਤ੍ਤਸਤ੍ਤਤਿ ਞਾਣਵਤ੍ਥੂਨਿ, ਚਤੁਵੀਸਤਿਕੋਟਿਸਤਸਹਸ੍ਸਸਮਾਪਤ੍ਤਿਸਞ੍ਚਾਰਿਮਹਾਵਜਿਰਞਾਣਂ, ਅਨਨ੍ਤਨਯਸਮਨ੍ਤਪਟ੍ਠਾਨਪਵਿਚਯਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਦੇਸਨਾਞਾਣਾਨਿ, ਤਥਾ ਅਨਨ੍ਤਾਸੁ ਲੋਕਧਾਤੂਸੁ ਅਨਨ੍ਤਾਨਂ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਆਸਯਾਦਿਵਿਭਾਵਨਞਾਣਾਨਿ ਚਾਤਿ, ਏਵਮਾਦਯੋ ਅਨਨ੍ਤਾ ਅਪਰਿਮਾਣਭੇਦਾ ਅਨਞ੍ਞਸਾਧਾਰਣਾ ਨਿਰਤਿਸਯਾ ਗੁਣਭਾਗਾ ਗੁਣਕੋਟ੍ਠਾਸਾ ਵਿਜ੍ਜਨ੍ਤਿ ਉਪਲਬ੍ਭਨ੍ਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਵਿਭਾਗਾ ਗੁਣਭਾਗਾ ਅਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਭਾਗਵਾਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੇ। ਆਕਾਰਸ੍ਸ ਰਸ੍ਸਤ੍ਤਂ ਕਤ੍ਵਾ ''ਭਗਵਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਏਵਂ ਤਾਵ ਭਾਗਵਾਤਿ ਭਗਵਾ।

''ਯਸ੍ਮਾ ਸੀਲਾਦਯੋ ਸਬ੍ਬੇ, ਗੁਣਭਾਗਾ ਅਸੇਸਤੋ।
ਵਿਜ੍ਜਨ੍ਤਿ ਸੁਗਤੇ ਤਸ੍ਮਾ, ਭਗਵਾਤਿ ਪਵੁਚ੍ਚਤਿ''॥

ਕਥਂ **ਭਤਵਾਤਿ ਭਗਵਾ?** ਯੇ ਤੇ ਸਬ੍ਬਲੋਕਹਿਤਾਯ ਉਸ੍ਸੁਕ੍ਕਮਾਪਨ੍ਨੇਹਿ ਮਨੁਸ੍ਸਤ੍ਤਾਦਿਕੇ ਅਟ੍ਠ ਧਮ੍ਮੇ ਸਮੋਧਾਨੇਤ੍ਵਾ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੋਧਿਯਾ ਕਤਮਹਾਭਿਨੀਹਾਰੇਹਿ ਮਹਾਬੋਧਿਸਤ੍ਤੇਹਿ ਪਰਿਪੂਰੇਤਬ੍ਬਾ ਦਾਨਪਾਰਮੀ, ਸੀਲਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਪਞ੍ਞਾਵੀਰਿਯਖਨ੍ਤਿਸਚ੍ਚਅਧਿਟ੍ਠਾਨਮੇਤ੍ਤਾਉਪੇਕ੍ਖਾਪਾਰਮੀਤਿ ਦਸ ਪਾਰਮਿਯੋ, ਦਸ ਉਪਪਾਰਮਿਯੋ, ਦਸ ਪਰਮਤ੍ਥਪਾਰਮਿਯੋਤਿ ਸਮਤਿਂਸ ਪਾਰਮਿਯੋ, ਦਾਨਾਦੀਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਸਙ੍ਗਹਵਤ੍ਥੂਨਿ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਾਨਿ, ਅਤ੍ਤਪਰਿਚ੍ਚਾਗੋ, ਨਯਨਧਨਰਜ੍ਜਪੁਤ੍ਤਦਾਰਪਰਿਚ੍ਚਾਗੋਤਿ ਪਞ੍ਚ ਮਹਾਪਰਿਚ੍ਚਾਗਾ, ਪੁਬ੍ਬਯੋਗੋ, ਪੁਬ੍ਬਚਰਿਯਾ, ਧਮ੍ਮਕ੍ਖਾਨਂ, ਲੋਕਤ੍ਥਚਰਿਯਾ, ਞਾਤਤ੍ਥਚਰਿਯਾ, ਬੁਦ੍ਧਤ੍ਥਚਰਿਯਾਤਿ ਏਵਮਾਦਯੋ ਸਙ੍ਖੇਪਤੋ ਵਾ ਪੁਞ੍ਞਸਮ੍ਭਾਰਞਾਣਸਮ੍ਭਾਰਾ ਬੁਦ੍ਧਕਰਧਮ੍ਮਾ, ਤੇ ਮਹਾਭਿਨੀਹਾਰਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਕਪ੍ਪਾਨਂ ਸਤਸਹਸ੍ਸਾਧਿਕਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਅਸਙ੍ਖ੍ਯੇਯ੍ਯਾਨਿ ਯਥਾ ਹਾਨਭਾਗਿਯਾ, ਸਂਕਿਲੇਸਭਾਗਿਯਾ , ਠਿਤਿਭਾਗਿਯਾ, ਵਾ ਨ ਹੋਨ੍ਤਿ; ਅਥ ਖੋ ਉਤ੍ਤਰੁਤ੍ਤਰਿ ਵਿਸੇਸਭਾਗਿਯਾਵ ਹੋਨ੍ਤਿ; ਏਵਂ ਸਕ੍ਕਚ੍ਚਂ ਨਿਰਨ੍ਤਰਂ ਅਨਵਸੇਸਤੋ ਭਤਾ ਸਮ੍ਭਤਾ ਅਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਭਤਵਾਤਿ ਭਗਵਾ; ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਨਯੇਨ ਤਕਾਰਸ੍ਸ ਗਕਾਰਂ ਕਤ੍ਵਾ। ਅਥ ਵਾ ਭਤਵਾਤਿ ਤੇਯੇਵ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੇ ਬੁਦ੍ਧਕਰਧਮ੍ਮੇ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਭਰਿ ਸਮ੍ਭਰਿ ਪਰਿਪੂਰੇਸੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਵਮ੍ਪਿ ਭਤਵਾਤਿ ਭਗਵਾ।

> ''ਯਸ੍ਮਾ ਸਮ੍ਬੋਧਿਯਾ ਸਬ੍ਬੇ, ਦਾਨਪਾਰਮਿਆਦਿਕੇ।
> ਸਮ੍ਭਾਰੇ ਭਤਵਾ ਨਾਥੋ, ਤਸ੍ਮਾਪਿ ਭਗਵਾ ਮਤੋ''॥

ਕਥਂ **ਭਾਗੇ ਵਨੀਤਿ ਭਗਵਾ?** ਯੇ ਤੇ ਚਤੁਵੀਸਤਿਕੋਟਿਸਤਸਹਸ੍ਸਸਙ੍ਖ੍ਯਾ ਦੇਵਸਿਕਂ ਵਲਞ੍ਜਨਕਸਮਾਪਤ੍ਤਿਭਾਗਾ, ਤੇ ਅਨਵਸੇਸਤੋ ਲੋਕਹਿਤਤ੍ਥਂ ਅਤ੍ਤਨੋ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਸੁਖਵਿਹਾਰਤ੍ਥਞ੍ਚ ਨਿਚ੍ਚਕਪ੍ਪਂ ਵਨਿ ਭਜਿ ਸੇਵਿ ਬਹੁਲਮਕਾਸੀਤਿ ਭਾਗੇ ਵਨੀਤਿ ਭਗਵਾ। ਅਥ ਵਾ ਅਭਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਕੁਸਲਾਦੀਸੁ ਖਨ੍ਧਾਦੀਸੁ ਚ ਯੇ ਤੇ ਪਰਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਾਦਿਵਸੇਨ ਸਙ੍ਖੇਪਤੋ ਵਾ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਾ ਅਭਿਸਮਯਭਾਗਾ, ਵਿਤ੍ਥਾਰਤੋ ਪਨ ''ਚਕ੍ਖੁ ਪਰਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਂ ...ਪੇ॰... ਜਰਾਮਰਣਂ ਪਰਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੨੧) ਅਨੇਕੇ ਪਰਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਭਾਗਾ, ''ਚਕ੍ਖੁਸ੍ਸ ਸਮੁਦਯੋ ਪਹਾਤਬ੍ਬੋ...ਪੇ॰... ਜਰਾਮਰਣਸ੍ਸ ਸਮੁਦਯੋ ਪਹਾਤਬ੍ਬੋ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਪਹਾਤਬ੍ਬਭਾਗਾ, ''ਚਕ੍ਖੁਸ੍ਸ ਨਿਰੋਧੋ ਸਚ੍ਛਿਕਾਤਬ੍ਬੋ...ਪੇ॰... ਜਰਾਮਰਣਸ੍ਸ ਨਿਰੋਧੋ ਸਚ੍ਛਿਕਾਤਬ੍ਬੋ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਸਚ੍ਛਿਕਾਤਬ੍ਬਭਾਗਾ, ''ਚਕ੍ਖੁਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨੀਪਟਿਪਦਾ ਭਾਵੇਤਬ੍ਬਾ...ਪੇ॰... ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਾ ਭਾਵੇਤਬ੍ਬਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਚ ਅਨੇਕਭੇਦਾ ਭਾਵੇਤਬ੍ਬਭਾਗਾ ਚ ਧਮ੍ਮਾ, ਤੇ ਸਬ੍ਬੇ ਵਨਿ ਭਜਿ ਯਥਾਰਹਂ ਗੋਚਰਭਾਵਨਾਸੇਵਨਾਨਂ ਵਸੇਨ ਸੇਵਿ। ਏਵਮ੍ਪਿ ਭਾਗੇ ਵਨੀਤਿ ਭਗਵਾ। ਅਥ ਵਾ ਯੇ ਇਮੇ ਸੀਲਾਦਯੋ ਧਮ੍ਮਕ੍ਖਨ੍ਧਾ ਸਾਵਕੇਹਿ ਸਾਧਾਰਣਾ ਗੁਣਕੋਟ੍ਠਾਸਾ ਗੁਣਭਾਗਾ, ਕਿਨ੍ਤਿ ਨੁ ਖੋ ਤੇ ਵੇਨੇਯ੍ਯਸਨ੍ਤਾਨੇਸੁ ਪਤਿਟ੍ਠਪੇਯ੍ਯਨ੍ਤਿ ਮਹਾਕਰੁਣਾਯ ਵਨਿ ਅਭਿਪਤ੍ਥਯਿ। ਸਾ ਚਸ੍ਸ ਅਭਿਪਤ੍ਥਨਾ ਯਥਾਧਿਪ੍ਪੇਤਫਲਾਵਹਾ ਅਹੋਸਿ। ਏਵਮ੍ਪਿ ਭਾਗੇ ਵਨੀਤਿ ਭਗਵਾ।

> ''ਯਸ੍ਮਾ ਞੇਯ੍ਯਸਮਾਪਤ੍ਤਿ-ਗੁਣਭਾਗੇ ਤਥਾਗਤੋ।
> ਭਜਿ ਪਤ੍ਥਯਿ ਸਤ੍ਤਾਨਂ, ਹਿਤਾਯ ਭਗਵਾ ਤਤੋ''॥

ਕਥਂ **ਭਗੇ ਵਨੀਤਿ ਭਗਵਾ?** ਸਮਾਸਤੋ ਤਾਵ ਕਤਪੁਞ੍ਞੇਹਿ ਪਯੋਗਸਮ੍ਪਨ੍ਨੇਹਿ ਯਥਾਵਿਭਵਂ ਭਜੀਯਨ੍ਤੀਤਿ ਭਗਾ, ਲੋਕਿਯਲੋਕੁਤ੍ਤਰਾ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯੋ। ਤਤ੍ਥ ਲੋਕਿਯੇ ਤਾਵ ਤਥਾਗਤੋ ਸਮ੍ਬੋਧਿਤੋ ਪੁਬ੍ਬੇ ਬੋਧਿਸਤ੍ਤਭੂਤੋ ਪਰਮੁਕ੍ਕਂਸਗਤੇ ਵਨਿ ਭਜਿ ਸੇਵਿ, ਯਤ੍ਥ ਪਤਿਟ੍ਠਾਯ ਨਿਰਵਸੇਸਤੋ ਬੁਦ੍ਧਕਰਧਮ੍ਮੇ ਸਮਨ੍ਨਾਨੇਨ੍ਤੋ ਬੁਦ੍ਧਧਮ੍ਮੇ ਪਰਿਪਾਚੇਸਿ। ਬੁਦ੍ਧਭੂਤੋ ਪਨ ਤੇ ਨਿਰਵਜ੍ਜਸੁਖੂਪਸਂਹਿਤੇ ਅਨਞ੍ਞਸਾਧਾਰਣੇ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰੇਪਿ ਵਨਿ ਭਜਿ ਸੇਵਿ। ਵਿਤ੍ਥਾਰਤੋ ਪਨ ਪਦੇਸਰਜ੍ਜਇਸ੍ਸਰਿਯਚਕ੍ਕਵਤ੍ਤਿਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਦੇਵਰਜ੍ਜਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਆਦਿਵਸੇਨ ਝਾਨਵਿਮੋਕ੍ਖਸਮਾਧਿਸਮਾਪਤ੍ਤਿਞਾਣਦਸ੍ਸਨਮਗ੍ਗਭਾਵਨਾਫਲ- ਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾਦਿਉਤ੍ਤਰਿਮਨੁਸ੍ਸਧਮ੍ਮਵਸੇਨ ਚ ਅਨੇਕਵਿਹਿਤੇ ਅਨਞ੍ਞਸਾਧਾਰਣੇ ਭਗੇ ਵਨਿ ਭਜਿ ਸੇਵਿ। ਏਵਂ ਭਗੇ ਵਨੀਤਿ ਭਗਵਾ।

‘‘ਯਾ ਤਾ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯੋ ਲੋਕੇ, ਯਾ ਚ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਾ ਪੁਥੂ।
ਸਬ੍ਬਾ ਤਾ ਭਜਿ ਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ, ਤਸ੍ਮਾਪਿ ਭਗਵਾ ਮਤੋ’’॥

ਕਥਂ **ਭਤ੍ਤਵਾਤਿ ਭਗਵਾ?** ਭਤ੍ਤਾ ਦਲ੍ਹਭਤ੍ਤਿਕਾ ਅਸ੍ਸ ਬਹੂ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਭਗਵਾ। ਤਥਾਗਤੋ ਹਿ ਮਹਾਕਰੁਣਾਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣਾਦਿਅਪਰਿਮਿਤਨਿਰੁਪਮਪ੍ਪਭਾਵਗੁਣਵਿਸੇਸਸਮਙ੍ਗਿਭਾਵਤੋ ਸਬ੍ਬਸਤ੍ਤੁਤ੍ਤਮੋ, ਸਬ੍ਬਾਨਤ੍ਥਪਰਿਹਾਰਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਾਯ ਨਿਰਵਸੇਸਹਿਤਸੁਖਵਿਧਾਨਤਪ੍ਪਰਾਯ ਨਿਰਤਿਸਯਾਯ ਪਯੋਗਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਸਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾਯ ਪਜਾਯ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤੁਪਕਾਰਿਤਾਯ ਦ੍ਵਤ੍ਤਿਂਸਮਹਾਪੁਰਿਸਲਕ੍ਖਣਅਸੀਤਿਅਨੁਬ੍ਯਞ੍ਜਨਬ੍ਯਾਮਪ੍ਪਭਾਦਿ- ਅਨਞ੍ਞਸਾਧਾਰਣਗੁਣਵਿਸੇਸਪਟਿਮਣ੍ਡਿਤਰੂਪਕਾਯਤਾਯ, ਯਥਾਭੁਚ੍ਚਗੁਣਾਧਿਗਤੇਨ ‘‘ਇਤਿਪਿ ਸੋ ਭਗਵਾ’’ਤਿਆਦਿਨਯਪ੍ਪਵਤ੍ਤੇਨ ਲੋਕਤ੍ਤਯਬ੍ਯਾਪਿਨਾ ਸੁਵਿਪੁਲੇਨ ਸੁਵਿਸੁਦ੍ਧੇਨ ਚ ਥੁਤਿਘੋਸੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਤ੍ਤਾ ਉਕ੍ਕਂਸਪਾਰਮਿਪ੍ਪਤ੍ਤਾਸੁ ਅਪ੍ਪਿਚ੍ਛਤਾਸਨ੍ਤੁਟ੍ਠਿਤਾਦੀਸੁ ਸੁਪ੍ਪਤਿਟ੍ਠਿਤਭਾਵਤੋ ਦਸਬਲਚਤੁਵੇਸਾਰਜ੍ਜਾਦਿਨਿਰਤਿਸਯਗੁਣਵਿਸੇਸਸਮਙ੍ਗਿਭਾਵਤੋ ਚ ਰੂਪਪ੍ਪਮਾਣੋ ਰੂਪਪ੍ਪਸਨ੍ਨੋ, ਘੋਸਪ੍ਪਮਾਣੋ ਘੋਸਪ੍ਪਸਨ੍ਨੋ, ਲੂਖਪ੍ਪਮਾਣੋ ਲੂਖਪ੍ਪਸਨ੍ਨੋ, ਧਮ੍ਮਪ੍ਪਮਾਣੋ ਧਮ੍ਮਪ੍ਪਸਨ੍ਨੋਤਿ ਏਵਂ ਚਤੁਪ੍ਪਮਾਣਿਕੇ ਲੋਕਸਨ੍ਨਿਵਾਸੇ ਸਬ੍ਬਥਾਪਿ ਪਸਾਦਾਵਹਭਾਵੇਨ ਸਮਨ੍ਤਪਾਸਾਦਿਕਤ੍ਤਾ ਅਪਰਿਮਾਣਾਨਂ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਸਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾਨਂ ਆਦਰਬਹੁਮਾਨਗਾਰਵਾਯਤਨਤਾਯ ਪਰਮਪੇਮਸਮ੍ਭਤ੍ਤਿਟ੍ਠਾਨਂ। ਯੇ ਚ ਤਸ੍ਸ ਓਵਾਦੇ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤਾ ਅਵੇਚ੍ਚਪ੍ਪਸਾਦੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਕੇਨਚਿ ਅਸਂਹਾਰਿਯਾ ਤੇਸਂ ਸਮ੍ਭਤ੍ਤਿ ਸਮਣੇਨ ਵਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੇਨ ਵਾ ਦੇਵੇਨ ਵਾ ਮਾਰੇਨ ਵਾ ਬ੍ਰਹ੍ਮੁਨਾ ਵਾ। ਤਥਾ ਹਿ ਤੇ ਅਤ੍ਤਨੋ ਜੀਵਿਤਪਰਿਚ੍ਚਾਗੇਪਿ ਤਤ੍ਥ ਪਸਾਦਂ ਨ ਪਰਿਚ੍ਚਜਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਵਾ ਆਣਂ ਦਲ੍ਹਭਤ੍ਤਿਭਾਵਤੋ। ਤੇਨੇਵਾਹ –

‘‘ਯੋ ਵੇ ਕਤਞ੍ਞੂ ਕਤਵੇਦਿ ਧੀਰੋ।
ਕਲ੍ਯਾਣਮਿਤ੍ਤੋ ਦਲ੍ਹਭਤ੍ਤਿ ਚ ਹੋਤੀ’’ਤਿ॥ (ਜਾ॰ ੨.੧੭.੭੮)।

‘‘ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਹਾਸਮੁਦ੍ਦੋ ਠਿਤਧਮ੍ਮੋ ਵੇਲਂ ਨਾਤਿਵਤ੍ਤਤਿ; ਏਵਮੇਵ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯਂ ਮਯਾ ਸਾਵਕਾਨਂ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦਂ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਂ, ਤਂ ਮਮ ਸਾਵਕਾ ਜੀਵਿਤਹੇਤੁਪਿ ਨਾਤਿਕ੍ਕਮਨ੍ਤੀ’’ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੮.੨੦; ਉਦਾ॰ ੪੫; ਚੂਲ਼ਵ॰ ੩੮੫) ਚ।

ਏਵਂ ਭਤ੍ਤਵਾਤਿ ਭਗਵਾ ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਨਯੇਨ ਏਕਸ੍ਸ ਤਕਾਰਸ੍ਸ ਲੋਪਂ ਕਤ੍ਵਾ ਇਤਰਸ੍ਸ ਗਕਾਰਂ ਕਤ੍ਵਾ।

‘‘ਗੁਣਾਤਿਸਯਯੁਤ੍ਤਸ੍ਸ, ਯਸ੍ਮਾ ਲੋਕਹਿਤੇਸਿਨੋ।
ਸਮ੍ਭਤ੍ਤਾ ਬਹਵੋ ਸਤ੍ਥੁ, ਭਗਵਾ ਤੇਨ ਵੁਚ੍ਚਤੀ’’ਤਿ॥

ਕਥਂ **ਭਗੇ ਵਮੀਤਿ ਭਗਵਾ?** ਯਸ੍ਮਾ ਤਥਾਗਤੋ ਬੋਧਿਸਤ੍ਤਭੂਤੋਪਿ ਪੁਰਿਮਾਸੁ ਜਾਤੀਸੁ ਪਾਰਮਿਯੋ ਪੂਰੇਨ੍ਤੋ ਭਗਸਙ੍ਖਾਤਂ ਸਿਰਿਂ ਇਸ੍ਸਰਿਯਂ ਯਸਞ੍ਚ ਵਮਿ ਉਗ੍ਗਿਰਿ ਖੇਲ਼ਪਿਣ੍ਡਂ ਵਿਯ ਅਨਪੇਕ੍ਖੋ ਛਡ੍ਡਯਿ। ਤਥਾ ਹਿਸ੍ਸ ਸੋਮਨਸ੍ਸਕੁਮਾਰਕਾਲੇ, ਹਤ੍ਥਿਪਾਲਕੁਮਾਰਕਾਲੇ, ਅਯੋਘਰਪਣ੍ਡਿਤਕਾਲੇ, ਮੂਗਪਕ੍ਖਪਣ੍ਡਿਤਕਾਲੇ, ਚੂਲ਼ਸੁਤਸੋਮਕਾਲੇਤਿ ਏਵਮਾਦੀਸੁ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਪਾਰਮਿਪੂਰਣਵਸੇਨ ਦੇਵਰਜ੍ਜਸਦਿਸਾਯ ਰਜ੍ਜਸਿਰਿਯਾ ਪਰਿਚ੍ਚਤ੍ਤਭਾਵਾਨਂ ਪਰਿਮਾਣਂ ਨਤ੍ਥਿ। ਚਰਿਮਤ੍ਤਭਾਵੇਪਿ ਹਤ੍ਥਗਤਂ ਚਕ੍ਕਵਤ੍ਤਿਸਿਰਿਂ ਦੇਵਲੋਕਾਧਿਪਚ੍ਚਸਦਿਸਂ ਚਤੁਦ੍ਦੀਪਿਸ੍ਸਰਿਯਂ ਚਕ੍ਕਵਤ੍ਤਿਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਸਨ੍ਨਿਸ੍ਸਯਂ ਸਤ੍ਤਰਤਨਸਮੁਜ੍ਜਲਂ ਯਸਞ੍ਚ ਤਿਣਾਯਪਿ ਅਮਞ੍ਞਮਾਨੋ ਨਿਰਪੇਕ੍ਖੋ ਪਹਾਯ ਅਭਿਨਿਕ੍ਖਮਿਤ੍ਵਾ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੋਧਿਂ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ। ਤਸ੍ਮਾ ਇਮੇ ਸਿਰਿਆਦਿਕੇ ਭਗੇ ਵਮੀਤਿ ਭਗਵਾ। ਅਥ ਵਾ ਭਾਨਿ ਨਾਮ ਨਕ੍ਖਤ੍ਤਾਨਿ, ਤੇਹਿ ਸਮਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀਤਿ ਭਗਾ , ਸਿਨੇਰੁਯੁਗਨ੍ਧਰਉਤ੍ਤਰਕੁਰੁਹਿਮਵਨ੍ਤਾਦਿਭਾਜਨਲੋਕਵਿਸੇਸਸਨ੍ਨਿਸ੍ਸਯਾ ਸੋਭਾ ਕਪ੍ਪਟ੍ਠਿਤਿਯਭਾਵਤੋ। ਤੇਪਿ ਭਗਵਾ ਵਮਿ ਤਂਨਿਵਾਸਿਸਤ੍ਤਾਵਾਸਸਮਤਿਕ੍ਕਮਨਤੋਤਪ੍ਪਟਿਬਦ੍ਧਛਨ੍ਦਰਾਗਪ੍ਪਹਾਨੇਨ ਪਜਹੀਤਿ। ਏਵਮ੍ਪਿ ਭਗੇ ਵਮੀਤਿ ਭਗਵਾ।

‘‘ਚਕ੍ਕਵਤ੍ਤਿਸਿਰਿਂ ਯਸ੍ਮਾ, ਯਸਂ ਇਸ੍ਸਰਿਯਂ ਸੁਖਂ।

ਪਹਾਸਿ ਲੋਕਚਿਤ੍ਤਞ੍ਞੂ, ਸੁਗਤੋ ਭਗਵਾ ਤਤੋ''॥

ਕਥਂ **ਭਾਗੇ ਵਮੀਤਿ ਭਗਵਾ?** ਭਾਗਾ ਨਾਮ ਕੋਟ੍ਠਾਸਾ। ਤੇ ਖਨ੍ਧਾਯਤਨਧਾਤਾਦਿਵਸੇਨ, ਤਤ੍ਥਾਪਿ ਰੂਪਵੇਦਨਾਦਿਵਸੇਨ, ਅਤੀਤਾਦਿਵਸੇਨ ਚ ਅਨੇਕਵਿਧਾ। ਤੇ ਚ ਭਗਵਾ ਸਬ੍ਬਂ ਪਪਞ੍ਚਂ, ਸਬ੍ਬਂ ਯੋਗਂ, ਸਬ੍ਬਂ ਗਨ੍ਥਂ, ਸਬ੍ਬਂ ਸਂਯੋਜਨਂ, ਸਮੁਚ੍ਛਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਅਮਤਧਾਤੁਂ ਸਮਧਿਗਚ੍ਛਨ੍ਤੋ ਵਮਿ ਉਗ੍ਗਿਰਿ ਅਨਪੇਕ੍ਖੋ ਛਡ੍ਡਯਿ, ਨ ਪਚ੍ਚਾਗਮਿ। ਤਥਾ ਹੇਸ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਕਮੇਵ ਪਥਵਿਂ, ਆਪਂ, ਤੇਜਂ, ਵਾਯਂ, ਚਕ੍ਖੁਂ, ਸੋਤਂ, ਘਾਨਂ, ਜੀਵ੍ਹਂ, ਕਾਯਂ, ਮਨਂ, ਰੂਪੇ, ਸਦ੍ਦੇ, ਗਨ੍ਧੇ, ਰਸੇ, ਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬੇ, ਧਮ੍ਮੇ, ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਂ...ਪੇ॰... ਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣਂ, ਚਕ੍ਖੁਸਮ੍ਫਸ੍ਸਂ ...ਪੇ॰... ਮਨੋਸਮ੍ਫਸ੍ਸਂ, ਚਕ੍ਖੁਸਮ੍ਫਸ੍ਸਜਂ ਵੇਦਨਂ...ਪੇ॰... ਮਨੋਸਮ੍ਫਸ੍ਸਜਂ ਵੇਦਨਂ, ਚਕ੍ਖੁਸਮ੍ਫਸ੍ਸਜਂ ਸਞ੍ਞਂ...ਪੇ॰... ਮਨੋਸਮ੍ਫਸ੍ਸਜਂ ਸਞ੍ਞਂ; ਚਕ੍ਖੁਸਮ੍ਫਸ੍ਸਜਂ ਚੇਤਨਂ...ਪੇ॰... ਮਨੋਸਮ੍ਫਸ੍ਸਜਂ ਚੇਤਨਂ; ਰੂਪਤਣ੍ਹਂ ...ਪੇ॰... ਧਮ੍ਮਤਣ੍ਹਂ; ਰੂਪਵਿਤਕ੍ਕਂ...ਪੇ॰... ਧਮ੍ਮਵਿਤਕ੍ਕਂ; ਰੂਪਵਿਚਾਰਂ...ਪੇ॰... ਧਮ੍ਮਵਿਚਾਰਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਅਨੁਪਦਧਮ੍ਮਵਿਭਾਗਵਸੇਨਪਿ ਸਬ੍ਬੇਵ ਧਮ੍ਮਕੋਟ੍ਠਾਸੇ ਅਨਵਸੇਸਤੋ ਵਮਿ ਉਗ੍ਗਿਰਿ ਅਨਪੇਕ੍ਖਪਰਿਚ੍ਚਾਗੇਨ ਛਡ੍ਡਯਿ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ –

> ''ਯਂ ਤਂ, ਆਨਨ੍ਦ, ਚਤ੍ਤਂ ਵਨ੍ਤਂ ਮੁਤ੍ਤਂ ਪਹੀਨਂ ਪਟਿਨਿਸ੍ਸਟ੍ਠਂ, ਤਂ ਤਥਾਗਤੋ ਪੁਨ ਪਚ੍ਚਾਗਮਿਸ੍ਸਤੀਤਿ ਨੇਤਂ ਠਾਨਂ ਵਿਜ੍ਜਤੀ''ਤਿ। (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੮੩) –

ਏਵਮ੍ਪਿ ਭਾਗੇ ਵਮੀਤਿ ਭਗਵਾ। ਅਥ ਵਾ ਭਾਗੇ ਵਮੀਤਿ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲੇ ਸਾਵਜ੍ਜਾਨਵਜ੍ਜੇ ਹੀਨਪ੍ਪਣੀਤੇ ਕਣ੍ਹਸੁਕ੍ਕਸਪ੍ਪਟਿਭਾਗੇ ਧਮ੍ਮੇ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਞਾਣਮੁਖੇਨ ਵਮਿ ਉਗ੍ਗਿਰਿ ਅਨਪੇਕ੍ਖੋ ਪਰਿਚ੍ਚਜਿ ਪਜਹਿ, ਪਰੇਸਞ੍ਚ ਤਥਤ੍ਤਾਯ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਸਿ। ਵੁਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਚੇਤਂ –

> ''ਧਮ੍ਮਾਪਿ ਵੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਹਾਤਬ੍ਬਾ ਪਗੇਵ ਅਧਮ੍ਮਾ, ਕੁਲ੍ਲੂਪਮਂ, ਵੋ ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਸ੍ਸਾਮਿ, ਨਿਤ੍ਥਰਣਤ੍ਥਾਯ ਨੋ ਗਹਣਤ੍ਥਾਯਾ''ਤਿਆਦਿ। (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੪੦) –

ਏਵਮ੍ਪਿ ਭਾਗੇ ਵਮੀਤਿ ਭਗਵਾ।

> ''ਖਨ੍ਧਾਯਤਨਧਾਤਾਦਿ-ਧਮ੍ਮਭੇਦਾ ਮਹੇਸਿਨਾ।
> ਕਣ੍ਹਸੁਕ੍ਕਾ ਯਤੋ ਵਨ੍ਤਾ, ਤਤੋਪਿ ਭਗਵਾ ਮਤੋ''॥

ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ –

> ''ਭਾਗਵਾ ਭਤਵਾ ਭਾਗੇ, ਭਗੇ ਚ ਵਨਿ ਭਤ੍ਤਵਾ।
> ਭਗੇ ਵਮਿ ਤਥਾ ਭਾਗੇ, ਵਮੀਤਿ ਭਗਵਾ ਜਿਨੋ''ਤਿ॥

ਤੇਨ ਭਗਵਤਾ। **ਅਰਹਤਾ**ਤਿ ਕਿਲੇਸੇਹਿ ਆਰਕਤ੍ਤਾ, ਅਨਵਸੇਸਾਨਂ ਵਾ ਕਿਲੇਸਾਰੀਨਂ ਹਤਤ੍ਤਾ, ਸਂਸਾਰਚਕ੍ਕਸ੍ਸ ਵਾ ਅਰਾਨਂ ਹਤਤ੍ਤਾ, ਪਚ੍ਚਯਾਦੀਨਂ ਅਰਹਤ੍ਤਾ, ਪਾਪਕਰਣੇ ਰਹਾਭਾਵਾਤਿ ਇਮੇਹਿ ਕਾਰਣੇਹਿ ਅਰਹਤਾ। ਅਯਮੇਤ੍ਥ ਸਙ੍ਖੇਪੋ। ਵਿਤ੍ਥਾਰੋ ਪਨ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੇ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਏਤ੍ਥ ਚ **ਭਗਵਤਾ**ਤਿ ਇਮਿਨਾਸ੍ਸ ਭਾਗਜਵਨ੍ਤਤਾਦੀਪਨੇਨ ਕਪ੍ਪਾਨਂ ਅਨੇਕੇਸੁ ਅਸਙ੍ਖ੍ਯੇਯ੍ਯੇਸੁ ਉਪਚਿਤਪੁਞ੍ਞਸਮ੍ਭਾਰਭਾਵਤੋ ਸਤਪੁਞ੍ਞਲਕ੍ਖਣਧਰਸ੍ਸ ਦ੍ਵਤ੍ਤਿਂਸਮਹਾਪੁਰਿਸਲਕ੍ਖਣਅਸੀਤਿਅਨੁਬ੍ਯਞ੍ਜਨ- ਬ੍ਯਾਮਪ੍ਪਭਾਕੇਤੁਮਾਲਾਦਿਪਟਿਮਣ੍ਡਿਤਾ ਅਨਞ੍ਞਸਾਧਾਰਣਾ ਰੂਪਕਾਯਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਦੀਪਿਤਾ ਹੋਤਿ। **ਅਰਹਤਾ**ਤਿ ਇਮਿਨਾਸ੍ਸ ਅਨਵਸੇਸਕਿਲੇਸਪ੍ਪਹਾਨਦੀਪਨੇਨ ਆਸਵਕ੍ਖਯਪਦਟ੍ਠਾਨਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣਾਧਿਗਮਪਰਿਦੀਪਨਤੋ

ਦਸਬਲਚਤੁਵੇਸਾਰਜ੍ਜਛਅਸਾਧਾਰਣਞਾਣਅਟ੍ਠਾਰਸਾਵੇਣਿਕਬੁਦ੍ਧਧਮ੍ਮਾਦਿ- ਅਚਿਨ੍ਤੇਯ੍ਯਾਪਰਿਮੇਯ੍ਯਧਮ੍ਮਕਾਯਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿ ਦੀਪਿਤਾ ਹੋਤਿ। ਤਦੁਭਯੇਨਪਿ ਲੋਕਿਯਸਰਿਕ੍ਖਕਾਨਂ ਬਹੁਮਤਭਾਵੋ, ਗਹਟ੍ਠਪਬ੍ਬਜਿਤੇਹਿ ਅਭਿਗਮਨੀਯਤਾ, ਤਥਾ ਅਭਿਗਤਾਨਞ੍ਚ ਤੇਸਂ ਕਾਯਿਕਚੇਤਸਿਕਦੁਕ੍ਖਾਪਨਯਨੇ ਪਟਿਬਲਭਾਵੋ, ਆਮਿਸਦਾਨਧਮ੍ਮਦਾਨੇਹਿ ਉਪਕਾਰਿਤਾ, ਲੋਕਿਯਲੋਕੁਤ੍ਤਰੇਹਿ ਗੁਣੇਹਿ ਸਂਯੋਜਨਸਮਤ੍ਥਤਾ ਚ ਪਕਾਸਿਤਾ ਹੋਤਿ।

ਤਥਾ **ਭਗਵਤਾ**ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਚਰਣਧਮ੍ਮੇਸੁ ਮੁਦ੍ਧਭੂਤਦਿਬ੍ਬਵਿਹਾਰਾਦਿਵਿਹਾਰਵਿਸੇਸਸਮਾਯੋਗਪਰਿਦੀਪਨੇਨ ਚਰਣਸਮ੍ਪਦਾ ਦੀਪਿਤਾ ਹੋਤਿ। **ਅਰਹਤਾ**ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਸਬ੍ਬਵਿਜ੍ਜਾਸੁ ਸਿਖਾਪ੍ਪਤ੍ਤਆਸਵਕ੍ਖਯਞਾਣਾਧਿਗਮਪਰਿਦੀਪਨੇਨ ਵਿਜ੍ਜਾਸਮ੍ਪਦਾ ਦੀਪਿਤਾ ਹੋਤਿ। ਪੁਰਿਮੇਨ ਵਾ ਅਨ੍ਤਰਾਯਿਕਨਿਯ੍ਯਾਨਿਕਧਮ੍ਮਾਨਂ ਅਵਿਪਰੀਤਵਿਭਤ੍ਤਭਾਵਦੀਪਨੇਨ ਪਚ੍ਛਿਮਵੇਸਾਰਜ੍ਜਦ੍ਵਯਸਮਾਯੋਗੋ, ਪਚ੍ਛਿਮੇਨ ਸਵਾਸਨਨਿਰਵਸੇਸਕਿਲੇਸਪ੍ਪਹਾਨਦੀਪਨੇਨ ਪੁਰਿਮਵੇਸਾਰਜ੍ਜਦ੍ਵਯਸਮਾਯੋਗੋ ਵਿਭਾਵਿਤੋ ਹੋਤਿ।

ਤਥਾ ਪੁਰਿਮੇਨ ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਪਟਿਞ੍ਞਾਸਚ੍ਚਵਚੀਸਚ੍ਚਞਾਣਸਚ੍ਚਪਰਿਦੀਪਨੇਨ, ਕਾਮਗੁਣਲੋਕਿਯਾਧਿਪਚ੍ਚਯਸਲਾਭਸਕ੍ਕਾਰਾਦਿਪਰਿਚ੍ਚਾਗਪਰਿਦੀਪਨੇਨ, ਅਨਵਸੇਸਕਿਲੇਸਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰਪਰਿਚ੍ਚਾਗਪਰਿਦੀਪਨੇਨ, ਚ ਸਚ੍ਚਾਧਿਟ੍ਠਾਨਚਾਗਾਧਿਟ੍ਠਾਨਪਾਰਿਪੂਰਿ ਪਕਾਸਿਤਾ ਹੋਤਿ; ਦੁਤਿਯੇਨ ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਾਰੂਪਸਮਸਮਧਿਗਮਪਰਿਦੀਪਨੇਨ, ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੋਧਿਪਰਿਦੀਪਨੇਨ ਚ, ਉਪਸਮਾਧਿਟ੍ਠਾਨਪਞ੍ਞਾਧਿਟ੍ਠਾਨਪਾਰਿਪੂਰਿ ਪਕਾਸਿਤਾ ਹੋਤਿ। ਤਥਾ ਹਿ ਭਗਵਤੋ ਬੋਧਿਸਤ੍ਤਭੂਤਸ੍ਸ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਗੁਣੇ ਕਤਾਭਿਨੀਹਾਰਸ੍ਸ ਮਹਾਕਰੁਣਾਯੋਗੇਨ ਯਥਾਪਟਿਞ੍ਞਂ ਸਬ੍ਬਪਾਰਮਿਤਾਨੁਟ੍ਠਾਨੇਨ ਸਚ੍ਚਾਧਿਟ੍ਠਾਨਂ, ਪਾਰਮਿਤਾਪਟਿਪਕ੍ਖਪਰਿਚ੍ਚਾਗੇਨ ਚਾਗਾਧਿਟ੍ਠਾਨਂ, ਪਾਰਮਿਤਾਗੁਣੇਹਿ ਚਿਤ੍ਤਵੂਪਸਮੇਨ ਉਪਸਮਾਧਿਟ੍ਠਾਨਂ, ਪਾਰਮਿਤਾਹਿ ਏਵ ਪਰਹਿਤੂਪਾਯਕੋਸਲ੍ਲਤੋ ਪਞ੍ਞਾਧਿਟ੍ਠਾਨਂ ਪਾਰਿਪੂਰਿਗਤਂ।

ਤਥਾ ‘ਯਾਚਕਜਨਂ ਅਵਿਸਂਵਾਦੇਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸਾਮੀ’ਤਿ ਪਟਿਜਾਨਨੇਨ ਪਟਿਞ੍ਞਂ ਅਵਿਸਂਵਾਦੇਤ੍ਵਾ ਦਾਨੇਨ ਚ ਸਚ੍ਚਾਧਿਟ੍ਠਾਨਂ, ਦੇਯ੍ਯਪਰਿਚ੍ਚਾਗਤੋ ਚਾਗਾਧਿਟ੍ਠਾਨਂ, ਦੇਯ੍ਯਪਟਿਗ੍ਗਾਹਕਦਾਨਦੇਯ੍ਯਪਰਿਕ੍ਖਯੇਸੁ ਲੋਭਦੋਸਮੋਹਭਯਵੂਪਸਮੇਨ ਉਪਸਮਾਧਿਟ੍ਠਾਨਂ, ਯਥਾਰਹਂ ਯਥਾਕਾਲਂ ਯਥਾਵਿਧਿ ਚ ਦਾਨੇਨ ਪਞ੍ਞੁਤ੍ਤਰਤਾਯ ਚ ਪਞ੍ਞਾਧਿਟ੍ਠਾਨਂ ਪਾਰਿਪੂਰਿਗਤਂ। ਇਮਿਨਾ ਨਯੇਨ ਸੇਸਪਾਰਮੀਸੁਪਿ ਚਤੁਰਾਧਿਟ੍ਠਾਨਪਾਰਿਪੂਰਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਸਬ੍ਬਾ ਹਿ ਪਾਰਮਿਯੋ ਸਚ੍ਚਪ੍ਪਭਾਵਿਤਾ ਚਾਗਾਭਿਬ੍ਯਞ੍ਜਿਤਾ ਉਪਸਮਾਨੁਬ੍ਰੂਹਿਤਾ ਪਞ੍ਞਾਪਰਿਸੁਦ੍ਧਾਤਿ ਏਵਂ ਚਤੁਰਾਧਿਟ੍ਠਾਨਸਮੁਦਾਗਤਸ੍ਸ ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਸਚ੍ਚਾਧਿਟ੍ਠਾਨਂ ਸਚ੍ਚਾਧਿਟ੍ਠਾਨਸਮੁਦਾਗਮੇਨ ਸੀਲਵਿਸੁਦ੍ਧਿ, ਚਾਗਾਧਿਟ੍ਠਾਨਸਮੁਦਾਗਮੇਨ ਆਜੀਵਵਿਸੁਦ੍ਧਿ, ਉਪਸਮਾਧਿਟ੍ਠਾਨਸਮੁਦਾਗਮੇਨ ਚਿਤ੍ਤਵਿਸੁਦ੍ਧਿ, ਪਞ੍ਞਾਧਿਟ੍ਠਾਨਸਮੁਦਾਗਮੇਨ ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਸੁਦ੍ਧਿ। ਤਥਾ ਸਚ੍ਚਾਧਿਟ੍ਠਾਨਸਮੁਦਾਗਮੇਨਸ੍ਸ ਸਂਵਾਸੇਨ ਸੀਲਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ, ਚਾਗਾਧਿਟ੍ਠਾਨਸਮੁਦਾਗਮੇਨ ਸਂਵੋਹਾਰੇਨ ਸੋਚੇਯ੍ਯਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ, ਉਪਸਮਾਧਿਟ੍ਠਾਨਸਮੁਦਾਗਮੇਨ ਆਪਦਾਸੁ ਥਾਮੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ, ਪਞ੍ਞਾਧਿਟ੍ਠਾਨਸਮੁਦਾਗਮੇਨ ਸਾਕਚ੍ਛਾਯ ਪਞ੍ਞਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਤਥਾ ਸਚ੍ਚਾਧਿਟ੍ਠਾਨਸਮੁਦਾਗਮੇਨ ਅਦੁਟ੍ਠੋ ਅਧਿਵਾਸੇਤਿ, ਚਾਗਾਧਿਟ੍ਠਾਨਸਮੁਦਾਗਮੇਨ ਅਲੁਦ੍ਧੋ ਪਟਿਸੇਵਤਿ, ਉਪਸਮਾਧਿਟ੍ਠਾਨਸਮੁਦਾਗਮੇਨ ਅਭੀਤੋ ਪਰਿਵਜ੍ਜੇਤਿ, ਪਞ੍ਞਾਧਿਟ੍ਠਾਨਸਮੁਦਾਗਮੇਨ ਅਮੂਲ੍ਹੋ ਵਿਨੋਦੇਤਿ। ਤਥਾ ਸਚ੍ਚਾਧਿਟ੍ਠਾਨਸਮੁਦਾਗਮੇਨ ਚਸ੍ਸ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਸੁਖਪ੍ਪਤ੍ਤਿ, ਚਾਗਾਧਿਟ੍ਠਾਨਸਮੁਦਾਗਮੇਨ ਪਵਿਵੇਕਸੁਖਪ੍ਪਤ੍ਤਿ, ਉਪਸਮਾਧਿਟ੍ਠਾਨਸਮੁਦਾਗਮੇਨ ਉਪਸਮਸੁਖਪ੍ਪਤ੍ਤਿ, ਪਞ੍ਞਾਧਿਟ੍ਠਾਨਸਮੁਦਾਗਮੇਨ ਸਮ੍ਬੋਧਿਸੁਖਪ੍ਪਤ੍ਤਿ ਦੀਪਿਤਾ ਹੋਤਿ। ਸਚ੍ਚਾਧਿਟ੍ਠਾਨਸਮੁਦਾਗਮੇਨ ਵਾ ਵਿਵੇਕਜਪੀਤਿਸੁਖਪ੍ਪਤ੍ਤਿ, ਚਾਗਾਧਿਟ੍ਠਾਨਸਮੁਦਾਗਮੇਨ ਸਮਾਧਿਜਪੀਤਿਸੁਖਪ੍ਪਤ੍ਤਿ, ਉਪਸਮਾਧਿਟ੍ਠਾਨਸਮੁਦਾਗਮੇਨ ਅਪੀਤਿਜਕਾਯਸੁਖਪ੍ਪਤ੍ਤਿ, ਪਞ੍ਞਾਧਿਟ੍ਠਾਨਸਮੁਦਾਗਮੇਨ ਸਤਿਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਜਉਪੇਕ੍ਖਾਸੁਖਪ੍ਪਤ੍ਤਿ। ਤਥਾ ਸਚ੍ਚਾਧਿਟ੍ਠਾਨਸਮੁਦਾਗਮੇਨ ਪਰਿਵਾਰਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਲਕ੍ਖਣਪਚ੍ਚਯਸੁਖਸਮਾਯੋਗੋ ਪਰਿਦੀਪਿਤੋ ਹੋਤਿ ਅਵਿਸਂਵਾਦਨਤੋ, ਚਾਗਾਧਿਟ੍ਠਾਨਸਮੁਦਾਗਮੇਨ ਸਨ੍ਤੁਟ੍ਠਿਲਕ੍ਖਣਸਭਾਵਸੁਖਸਮਾਯੋਗੋ ਅਲੋਭਭਾਵਤੋ, ਉਪਸਮਾਧਿਟ੍ਠਾਨਸਮੁਦਾਗਮੇਨ

ਕਤਪੁਞ੍ਞਤਾਲਕ੍ਖਣਹੇਤੁਸੁਖਸਮਾਯੋਗੋ ਕਿਲੇਸੇਹਿ ਅਨਭਿਭੂਤਭਾਵਤੋ, ਪਞ੍ਞਾਧਿਟ੍ਠਾਨਸਮੁਦਾਗਮੇਨ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਲਕ੍ਖਣਦੁਕ੍ਖੂਪਸਮਸੁਖਸਮਾਯੋਗੋ ਪਰਿਦੀਪਿਤੋ ਹੋਤਿ, ਞਾਣਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਨਿਬ੍ਬਾਨਾਧਿਗਮਨਤੋ।

ਤਥਾ ਸਚ੍ਚਾਧਿਟ੍ਠਾਨਸਮੁਦਾਗਮੇਨ ਅਰਿਯਸ੍ਸ ਸੀਲਕ੍ਖਨ੍ਧਸ੍ਸ ਅਨੁਬੋਧਪ੍ਪਟਿਵੇਧਸਿਦ੍ਧਿ, ਚਾਗਾਧਿਟ੍ਠਾਨਸਮੁਦਾਗਮੇਨ ਅਰਿਯਸ੍ਸ ਸਮਾਧਿਕ੍ਖਨ੍ਧਸ੍ਸ, ਪਞ੍ਞਾਧਿਟ੍ਠਾਨਸਮੁਦਾਗਮੇਨ ਅਰਿਯਸ੍ਸ ਪਞ੍ਞਾਕ੍ਖਨ੍ਧਸ੍ਸ, ਉਪਸਮਾਧਿਟ੍ਠਾਨਸਮੁਦਾਗਮੇਨ ਅਰਿਯਸ੍ਸ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਕ੍ਖਨ੍ਧਸ੍ਸ ਅਨੁਬੋਧਪ੍ਪਟਿਵੇਧਸਿਦ੍ਧਿ ਦੀਪਿਤਾ ਹੋਤਿ। ਸਚ੍ਚਾਧਿਟ੍ਠਾਨਪਰਿਪੂਰਣੇਨ ਚ ਤਪਸਿਦ੍ਧਿ, ਚਾਗਾਧਿਟ੍ਠਾਨਪਰਿਪੂਰਣੇਨ ਸਬ੍ਬਨਿਸ੍ਸਗ੍ਗਸਿਦ੍ਧਿ, ਉਪਸਮਾਧਿਟ੍ਠਾਨਪਰਿਪੂਰਣੇਨ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸਂਵਰਸਿਦ੍ਧਿ, ਪਞ੍ਞਾਧਿਟ੍ਠਾਨਪਰਿਪੂਰਣੇਨ ਬੁਦ੍ਧਿਸਿਦ੍ਧਿ, ਤੇਨ ਚ ਨਿਬ੍ਬਾਨਸਿਦ੍ਧਿ। ਤਥਾ ਸਚ੍ਚਾਧਿਟ੍ਠਾਨਪਰਿਪੂਰਣੇਨ ਚਤੁਅਰਿਯਸਚ੍ਚਾਭਿਸਮਯਪ੍ਪਟਿਲਾਭੋ, ਚਾਗਾਧਿਟ੍ਠਾਨਪਰਿਪੂਰਣੇਨ ਚਤੁਅਰਿਯਵਂਸਪ੍ਪਟਿਲਾਭੋ, ੦.ਉਪਸਮਾਧਿਟ੍ਠਾਨਪਰਿਪੂਰਣੇਨ ਚਤੁਅਰਿਯਵਿਹਾਰਪ੍ਪਟਿਲਾਭੋ, ਪਞ੍ਞਾਧਿਟ੍ਠਾਨਪਰਿਪੂਰਣੇਨ ਚਤੁਅਰਿਯਵੋਹਾਰਪ੍ਪਟਿਲਾਭੋ ਦੀਪਿਤੋ ਹੋਤਿ।

ਅਪਰੋ ਨਯੋ – **ਭਗਵਤਾ**ਤਿ ਏਤੇਨ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਲੋਕਿਯਲੋਕੁਤ੍ਤਰਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਅਭਿਕਙ੍ਖਾਦੀਪਨੇਨ ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਮਹਾਕਰੁਣਾ ਪਕਾਸਿਤਾ ਹੋਤਿ। **ਅਰਹਤਾ**ਤਿ ਏਤੇਨ ਪਹਾਨਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਦੀਪਨੇਨ ਪਹਾਨਪਞ੍ਞਾ ਪਕਾਸਿਤਾ ਹੋਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਪਞ੍ਞਾਯਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਰਜ੍ਜਪਤ੍ਤਿ, ਕਰੁਣਾਯ ਧਮ੍ਮਸਂਵਿਭਾਗੋ; ਪਞ੍ਞਾਯ ਸਂਸਾਰਦੁਕ੍ਖਨਿਬ੍ਬਿਦਾ, ਕਰੁਣਾਯ ਸਂਸਾਰਦੁਕ੍ਖਸਹਨਂ; ਪਞ੍ਞਾਯ ਪਰਦੁਕ੍ਖਪਰਿਜਾਨਨਂ, ਕਰੁਣਾਯ ਪਰਦੁਕ੍ਖਪ੍ਪਟਿਕਾਰਾਰਮ੍ਭੋ। ਪਞ੍ਞਾਯ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਨਾਭਿਮੁਖਭਾਵੋ , ਕਰੁਣਾਯ ਤਦਧਿਗਮੋ; ਪਞ੍ਞਾਯ ਸਯਂ ਤਰਣਂ, ਕਰੁਣਾਯ ਪਰੇਸਂ ਤਾਰਣਂ; ਪਞ੍ਞਾਯ ਬੁਦ੍ਧਭਾਵਸਿਦ੍ਧਿ, ਕਰੁਣਾਯ ਬੁਦ੍ਧਕਿਚ੍ਚਸਿਦ੍ਧਿ। ਕਰੁਣਾਯ ਵਾ ਬੋਧਿਸਤ੍ਤਭੂਮਿਯਂ ਸਂਸਾਰਾਭਿਮੁਖਭਾਵੋ, ਪਞ੍ਞਾਯ ਤਤ੍ਥ ਅਨਭਿਰਤਿ। ਤਥਾ ਕਰੁਣਾਯ ਪਰੇਸਂ ਅਵਿਹਿਂਸਨਂ, ਪਞ੍ਞਾਯ ਸਯਂ ਪਰੇਹਿ ਅਭਾਯਨਂ; ਕਰੁਣਾਯ ਪਰਂ ਰਕ੍ਖਨ੍ਤੋ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਰਕ੍ਖਤਿ, ਪਞ੍ਞਾਯ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਰਕ੍ਖਨ੍ਤੋ ਪਰਂ ਰਕ੍ਖਤਿ। ਤਥਾ ਕਰੁਣਾਯ ਅਪਰਨ੍ਤਪੋ, ਪਞ੍ਞਾਯ ਅਨਤ੍ਤਨ੍ਤਪੋ। ਤੇਨ ਅਤ੍ਤਹਿਤਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨਾਦੀਸੁ ਚਤੁਤ੍ਥਪੁਗ੍ਗਲਭਾਵੋ ਸਿਦ੍ਧੋ ਹੋਤਿ ।

ਤਥਾ ਕਰੁਣਾਯ ਲੋਕਨਾਥਤਾ, ਪਞ੍ਞਾਯ ਅਤ੍ਤਨਾਥਤਾ; ਕਰੁਣਾਯ ਚਸ੍ਸ ਨਿਨ੍ਨਤਾਭਾਵੋ, ਪਞ੍ਞਾਯ ਉਨ੍ਨਤਾਭਾਵੋ। ਤਥਾ ਕਰੁਣਾਯ ਸਬ੍ਬਸਤ੍ਤੇਸੁ ਜਨਿਤਾਨੁਗ੍ਗਹੋ, ਪਞ੍ਞਾਨੁਗਤਤ੍ਤਾ ਨ ਚ ਨ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਵਿਰਤ੍ਤਚਿਤ੍ਤੋ; ਪਞ੍ਞਾਯ ਸਬ੍ਬਧਮ੍ਮੇਸੁ ਵਿਰਤ੍ਤਚਿਤ੍ਤੋ, ਕਰੁਣਾਨੁਗਤਤ੍ਤਾ ਨ ਚ ਨ ਸਬ੍ਬਸਤ੍ਤਾਨੁਗ੍ਗਹਾਯ ਪਵਤ੍ਤੋ। ਯਥਾ ਹਿ ਕਰੁਣਾ ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਸਿਨੇਹਸੋਕਵਿਰਹਿਤਾ, ਏਵਂ ਪਞ੍ਞਾ ਅਹਂਕਾਰਮਮਂਕਾਰਵਿਨਿਮੁਤ੍ਤਾਤਿ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਂ ਵਿਸੋਧਿਤਾ ਪਰਮਵਿਸੁਦ੍ਧਾਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ। ਤਤ੍ਥ ਪਞ੍ਞਾਖੇਤ੍ਤਂ ਬਲਾਨਿ, ਕਰੁਣਾਖੇਤ੍ਤਂ ਵੇਸਾਰਜ੍ਜਾਨਿ। ਤੇਸੁ ਬਲਸਮਾਯੋਗੇਨ ਪਰੇਹਿ ਨ ਅਭਿਭੁਯਜਤਿ, ਵੇਸਾਰਜ੍ਜਸਮਾਯੋਗੇਨ ਪਰੇ ਅਭਿਭਵਤਿ। ਬਲੇਹਿ ਸਤ੍ਥੁਸਮ੍ਪਦਾਸਿਦ੍ਧਿ, ਵੇਸਾਰਜ੍ਜੇਹਿ ਸਾਸਨਸਮ੍ਪਦਾਸਿਦ੍ਧਿ। ਤਥਾ ਬਲੇਹਿ ਬੁਦ੍ਧਰਤਨਸਿਦ੍ਧਿ, ਵੇਸਾਰਜ੍ਜੇਹਿ ਧਮ੍ਮਰਤਨਸਿਦ੍ਧੀਤਿ ਅਯਮੇਤ੍ਥ ‘‘ਭਗਵਤਾ ਅਰਹਤਾ’’ਤਿ ਪਦਦ੍ਵਯਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਯੋਜਨਾਯ ਮੁਖਮਤ੍ਤਦਸ੍ਸਨਂ।

ਕਸ੍ਮਾ ਪਨੇਤ੍ਥ ‘‘ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ ਭਗਵਤਾ’’ਤਿ ਵਤ੍ਵਾ ਪੁਨ ‘‘ਵੁਤ੍ਤ’’ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ? ਅਨੁਸ੍ਸਵਪਟਿਕ੍ਖੇਪੇਨ ਨਿਯਮਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ। ਯਥਾ ਹਿ ਕੇਨਚਿ ਪਰਤੋ ਸੁਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਂ ਯਦਿਪਿ ਚ ਜਾਨਨ੍ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਨ ਤੇਨੇਵ ਵੁਤ੍ਤਂ ਪਰੇਨਪਿ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ। ਨ ਚ ਤਂ ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤਮੇਵ, ਅਪਿਚ ਖੋ ਸੁਤਮ੍ਪਿ, ਨ ਏਵਮਿਧ। ਭਗਵਤਾ ਹਿ ਪਰਤੋ ਅਸੁਤ੍ਵਾ ਸਯਮ੍ਭੁਞਾਣੇਨ ਅਤ੍ਤਨਾ ਅਧਿਗਤਮੇਵ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਇਮਸ੍ਸ ਵਿਸੇਸਸ੍ਸ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਦ੍ਵਿਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂ ‘‘ਵੁਤ੍ਤ’’ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਇਦਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ – ‘‘ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ ਭਗਵਤਾ’’ ਤਞ੍ਚ ਖੋ ਭਗਵਤਾਵ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਨ ਅਞ੍ਞੇਨ, ਵੁਤ੍ਤਮੇਵ ਚ, ਨ ਸੁਤਨ੍ਤਿ। ਅਧਿਕਵਚਨਞ੍ਹਿ ਅਞ੍ਞਮਤ੍ਥਂ ਬੋਧੇਤੀਤਿ ਨ ਪੁਨਰੁਤ੍ਤਿਦੋਸੋ। ਏਸ ਨਯੋ ਇਤੋ ਪਰੇਸੁਪਿ।

ਤਥਾ ਪੁਬ੍ਬਰਚਨਾਭਾਵਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਦ੍ਵਿਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂ ‘‘ਵੁਤ੍ਤ’’ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਭਗਵਾ ਹਿ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਤਾਯ ਠਾਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਕਪ੍ਪਟਿਭਾਨੇਨ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਪਰਿਸਾਯ ਅਜ੍ਝਾਸਯਾਨੁਰੂਪਂ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਤਿ, ਨ ਤਸ੍ਸ ਕਾਰਣਾ ਦਾਨਾਦੀਨਂ ਵਿਯ

ਪੁਬ੍ਬਰਚਨਾਕਿਚ੍ਚਂ ਅਤ੍ਥਿ। ਤੇਨੇਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ – ‘‘ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ ਭਗਵਤਾ, ਤਞ੍ਚ ਖੋ ਨ ਪੁਬ੍ਬਰਚਨਾਵਸੇਨ ਤਕ੍ਕਪਰਿਯਾਹਤਂ ਵੀਮਂਸਾਨੁਚਰਿਤਂ, ਅਪਿਚ ਖੋ ਵੇਨੇਯ੍ਯਜ੍ਝਾਸਯਾਨੁਰੂਪਂ ਠਾਨਸੋ ਵੁਤ੍ਤਮੇਵਾ’’ਤਿ।

ਅਪ੍ਪਟਿਵਤ੍ਤਿਯਵਚਨਭਾਵਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਵਾ ਦ੍ਵਿਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂ ‘‘ਵੁਤ੍ਤ’’ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਯਞ੍ਹਿ ਭਗਵਤਾ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਵੁਤ੍ਤਮੇਵ ਤਂ, ਨ ਕੇਨਚਿ ਪਟਿਕ੍ਖਿਪਿਤੁਂ ਸਕ੍ਕਾ ਅਕ੍ਖਰਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਅਤ੍ਥਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਚ। ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੇਤਂ –

> ‘‘ਏਤਂ ਭਗਵਤਾ ਬਾਰਾਣਸਿਯਂ ਇਸਿਪਤਨੇ ਮਿਗਦਾਯੇ ਅਨੁਤ੍ਤਰਂ ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕਂ ਪਵਤ੍ਤਿਤਂ ਅਪ੍ਪਟਿਵਤ੍ਤਿਯਂ ਕੇਨਚਿ ਸਮਣੇਨ ਵਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੇਨ ਵਾ’’ਤਿਆਦਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੫.੧੦੮੧; ਮਹਾਵ॰ ੧੭)।

ਅਪਰਮ੍ਪਿ ਵੁਤ੍ਤਂ –

> ‘‘ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਆਗਚ੍ਛੇਯ੍ਯ ਸਮਣੋ ਵਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਵਾ ‘ਨ ਯਿਦਂ ਦੁਕ੍ਖਂ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਂ, ਯਂ ਸਮਣੇਨ ਗੋਤਮੇਨ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਂ, ਅਹਮਿਦਂ ਦੁਕ੍ਖਂ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਂ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਅਞ੍ਞਂ ਦੁਕ੍ਖਂ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਂ ਪਞ੍ਞਾਪੇਸ੍ਸਾਮੀ’ਤਿ, ਨੇਤਂ ਠਾਨਂ ਵਿਜ੍ਜਤੀ’’ਤਿਆਦਿ। –

ਤਸ੍ਮਾ ਅਪ੍ਪਟਿਵਤ੍ਤਿਯਵਚਨਭਾਵਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਮ੍ਪਿ ਦ੍ਵਿਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂ ‘‘ਵੁਤ੍ਤ’’ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਅਥ ਵਾ ਸੋਤੂਨਂ ਅਤ੍ਥਨਿਪ੍ਫਾਦਕਭਾਵਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਦ੍ਵਿਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂ ‘‘ਵੁਤ੍ਤ’’ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਯਞ੍ਹਿ ਪਰੇਸਂ ਆਸਯਾਦਿਂ ਅਜਾਨਨ੍ਤੇਨ ਅਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਨਾ ਅਦੇਸੇ ਅਕਾਲੇ ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਤਂ ਸਚ੍ਚਮ੍ਪਿ ਸਮਾਨਂ ਸੋਤੂਨਂ ਅਤ੍ਥਨਿਪ੍ਫਾਦਨੇ ਅਸਮਤ੍ਥਤਾਯ ਅਵੁਤ੍ਤਂ ਨਾਮ ਸਿਯਾ, ਪਗੇਵ ਅਸਚ੍ਚਂ। ਭਗਵਤਾ ਪਨ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਭਾਵਤੋ ਸਮ੍ਮਦੇਵ ਪਰੇਸਂ ਆਸਯਾਦਿਂ ਦੇਸਕਾਲਂ ਅਤ੍ਥਸਿਦ੍ਧਿਞ੍ਚ ਜਾਨਨ੍ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ ਏਕਨ੍ਤੇਨ ਸੋਤੂਨਂ ਯਥਾਧਿਪ੍ਪੇਤਤ੍ਥਨਿਪ੍ਫਾਦਨਤੋ ਵੁਤ੍ਤਮੇਵ, ਨਤ੍ਥਿ ਤਸ੍ਸ ਅਵੁਤ੍ਤਤਾਪਰਿਯਾਯੋ। ਤਸ੍ਮਾ ਸੋਤੂਨਂ ਅਤ੍ਥਨਿਪ੍ਫਾਦਕਭਾਵਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਮ੍ਪਿ ਦ੍ਵਿਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂ ‘‘ਵੁਤ੍ਤ’’ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਅਪਿਚ ਯਥਾ ਨ ਤਂ ਸੁਤਂ ਨਾਮ, ਯਂ ਨ ਵਿਞ੍ਞਾਤਤ੍ਥਂ ਯਞ੍ਚ ਨ ਤਥਤ੍ਤਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨਂ, ਏਵਂ ਨ ਤਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਨਾਮ, ਯਂ ਨ ਸਮ੍ਮਾ ਪਟਿਗ੍ਗਹਿਤਂ। ਭਗਵਤੋ ਪਨ ਵਚਨਂ ਚਤਸ੍ਸੋਪਿ ਪਰਿਸਾ ਸਮ੍ਮਦੇਵ ਪਟਿਗ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਤਥਤ੍ਤਾਯ ਪਟਿਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਸਮ੍ਮਦੇਵ ਪਟਿਗ੍ਗਹਿਤਭਾਵਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਮ੍ਪਿ ਦ੍ਵਿਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂ ‘‘ਵੁਤ੍ਤ’’ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਅਥ ਵਾ ਅਰਿਯੇਹਿ ਅਵਿਰੁਦ੍ਧਵਚਨਭਾਵਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਦ੍ਵਿਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂ ‘‘ਵੁਤ੍ਤ’’ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਯਥਾ ਹਿ ਭਗਵਾ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਸਾਵਜ੍ਜਾਨਵਜ੍ਜਭੇਦੇ ਧਮ੍ਮੇ ਪਵਤ੍ਤਿਨਿਵਤ੍ਤਿਯੋ ਸਮ੍ਮੁਤਿਪਰਮਤ੍ਥੇ ਚ ਅਵਿਸਂਵਾਦੇਨ੍ਤੋ ਵਦਤਿ, ਏਵਂ ਧਮ੍ਮਸੇਨਾਪਤਿਪ੍ਪਭੁਤਯੋ ਅਰਿਯਾਪਿ ਭਗਵਤਿ ਧਰਮਾਨੇ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬੁਤੇ ਚ ਤਸ੍ਸੇਵ ਦੇਸਨਂ ਅਨੁਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਵਦਨ੍ਤਿ, ਨ ਤਤ੍ਥ ਨਾਨਾਵਾਦਤਾ। ਤਸ੍ਮਾ **ਵੁਤ੍ਤਮਰਹਤਾ** ਤਤੋ ਪਰਭਾਗੇ ਅਰਹਤਾ ਅਰਿਯਸਙ੍ਘੇਨਾਪੀਤਿ ਏਵਂ ਅਰਿਯੇਹਿ ਅਵਿਰੁਦ੍ਧਵਚਨਭਾਵਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਮ੍ਪਿ ਏਵਂ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਅਥ ਵਾ ਪੁਰਿਮੇਹਿ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੇਹਿ ਵੁਤ੍ਤਨਯਭਾਵਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਦ੍ਵਿਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂ ‘‘ਵੁਤ੍ਤ’’ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਸਤਿਪਿ ਹਿ ਜਾਤਿਗੋਤ੍ਤਾਯੁਪ੍ਪਮਾਣਾਦਿਵਿਸੇਸੇ ਦਸਬਲਾਦਿਗੁਣੇਹਿ ਵਿਯ ਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾਯ ਬੁਦ੍ਧਾਨਂ ਵਿਸੇਸੋ ਨਤ੍ਥਿ, ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਂ ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਤੇ ਪੁਬ੍ਬੇਨਾਪਰਂ ਅਵਿਰੁਦ੍ਧਮੇਵ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ **ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ** ਯਥਾ ਬੁਦ੍ਧੇਹਿ ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਪੁਬ੍ਬੇ, ਇਦਾਨਿਪਿ ਅਮ੍ਹਾਕਂ ਭਗਵਤਾ ਤਥੇਵ ਵੁਤ੍ਤਂ ਅਰਹਤਾਤਿ ਏਵਂ ਪੁਰਿਮਬੁਦ੍ਧੇਹਿ ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਰੇਸੁ ਵੁਤ੍ਤਨਯਭਾਵਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਮ੍ਪਿ ਦ੍ਵਿਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂ ‘‘ਵੁਤ੍ਤ’’ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤੇਨ ਬੁਦ੍ਧਾਨਂ ਦੇਸਨਾਯ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਅਵਿਰੋਧੋ ਦੀਪਿਤੋ ਹੋਤਿ।

ਅਥ ਵਾ ‘‘ਵੁਤ੍ਤ’’ਨ੍ਤਿ ਯਦੇਤਂ ਦੁਤਿਯਂ ਪਦਂ, ਤਂ ਅਰਹਨ੍ਤਵੁਤ੍ਤਭਾਵਵਚਨਂ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। ਇਦਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ – ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ ਭਗਵਤਾ ਅਰਹਤਾਪਿ ਵੁਤ੍ਤਂ – ‘‘ਏਕਧਮ੍ਮਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ’’ਤਿਆਦਿਕਂ ਇਦਾਨਿ ਵੁਚ੍ਚਮਾਨਂ ਵਚਨਨ੍ਤਿ। ਅਥ ਵਾ ‘‘ਵੁਤ੍ਤ’’ਨ੍ਤਿ ਯਦੇਤਂ ਦੁਤਿਯਂ ਪਦਂ,

ਤਂ ਨ ਵਚਨਤ੍ਥਂ, ਅਥ ਖੋ ਵਪਨਤ੍ਥਂ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। ਤੇਨੇਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ – ''ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ ਭਗਵਤਾ, ਤਞ੍ਚ ਖੋ ਨ ਵੁਤ੍ਤਮਤ੍ਤਂ, ਨ ਕਥਿਤਮਤ੍ਤਂ; ਅਥ ਖੋ ਵੇਨੇਯ੍ਯਜਨਾਨਂ ਕੁਸਲਮੂਲਂ ਵਪਿਤ''ਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਥ ਵਾ ਯਦੇਤਂ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਦੁਤਿਯਂ ਪਦਂ, ਤਂ ਵਤ੍ਤਨਤ੍ਥਂ। ਅਯਂ ਹਿਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੋ – ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ ਭਗਵਤਾ ਅਰਹਤਾ, ਤਞ੍ਚ ਖੋ ਨ ਵੁਤ੍ਤਮਤ੍ਤਂ, ਅਪਿਚ ਤਦਤ੍ਥਜਾਤਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਚਰਿਤਨ੍ਤਿ। ਤੇਨ ''ਯਥਾ ਵਾਦੀ ਭਗਵਾ ਤਥਾ ਕਾਰੀ''ਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਅਥ ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਂ ਭਗਵਤਾ, ਵੁਤ੍ਤਵਚਨਂ ਅਰਹਤਾ ਵਤ੍ਤਂ ਯੁਤ੍ਤੇਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਅਥ ਵਾ ''ਵੁਤ੍ਤ''ਨ੍ਤਿ ਸਙ੍ਖੇਪਕਥਾਉਦ੍ਦਿਸਨਂ ਸਨ੍ਧਾਯਾਹ, ਪੁਨ ''ਵੁਤ੍ਤ''ਨ੍ਤਿ ਵਿਤ੍ਥਾਰਕਥਾਨਿਦਸ੍ਸਨਂ। ਭਗਵਾ ਹਿ ਸਙ੍ਖੇਪਤੋ ਵਿਤ੍ਥਾਰਤੋ ਚ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਤਿ। ਅਥ ਵਾ ਭਗਵਤੋ ਦੁਰੁਤ੍ਤਵਚਨਾਭਾਵਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ''ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ ਭਗਵਤਾ''ਤਿ ਵਤ੍ਵਾ ਪੁਨ ''ਵੁਤ੍ਤ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਸਬ੍ਬਦਾ ਞਾਣਾਨੁਗਤਵਚੀਕਮ੍ਮਤਾਯ ਹਿ ਭਗਵਤੋ ਸਵਾਸਨਪਹੀਨਸਬ੍ਬਦੋਸਸ੍ਸ ਅਕ੍ਖਲਿਤਬ੍ਯਪ੍ਪਥਸ੍ਸ ਕਦਾਚਿਪਿ ਦੁਰੁਤ੍ਤਂ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥਿ। ਯਥਾ ਕੇਚਿ ਲੋਕੇ ਸਤਿਸਮ੍ਮੋਸੇਨ ਵਾ ਦਵਾ ਵਾ ਰਵਾ ਵਾ ਕਿਞ੍ਚਿ ਵਤ੍ਵਾ ਅਥ ਪਟਿਲਦ੍ਧਸਞ੍ਞਾ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵੁਤ੍ਤਂ ਅਵੁਤ੍ਤਂ ਵਾ ਕਰੋਨ੍ਤਿ ਪਟਿਸਙ੍ਖਰੋਨ੍ਤਿ ਵਾ, ਨ ਏਵਂ ਭਗਵਾ। ਭਗਵਾ ਪਨ ਨਿਚ੍ਚਕਾਲਂ ਸਮਾਹਿਤੋ। ਅਸਮ੍ਮੋਸਧਮ੍ਮੋ ਅਸਮ੍ਮੋਹਧਮ੍ਮੋ ਚ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣਸਮੁਪਬ੍ਰੂਲ੍ਹਾਯ ਪਟਿਭਾਨਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਯ ਉਪਨੀਤਮਤ੍ਥਂ ਅਪਰਿਮਿਤਕਾਲਂ ਸਮ੍ਭਤਪੁਞ੍ਞਸਮ੍ਭਾਰਸਮੁਦਾਗਤੇਹਿ ਅਨਞ੍ਞਸਾਧਾਰਣੇਹਿ ਵਿਸਦਵਿਸੁਦ੍ਧੇਹਿ ਕਰਣਵਿਸੇਸੇਹਿ ਸੋਤਾਯਤਨਰਸਾਯਨਭੂਤਂ ਸੁਣਨ੍ਤਾਨਂ ਅਮਤਵਸ੍ਸਂ ਵਸ੍ਸਨ੍ਤੋ ਵਿਯ ਸੋਤਬ੍ਬਸਾਰਂ ਸਵਨਾਨੁਤ੍ਤਰਿਯਂ ਚਤੁਸਚ੍ਚਂ ਪਕਾਸੇਨ੍ਤੋ ਕਰਵੀਕਰੁਤਮਞ੍ਜੁਨਾ ਸਰੇਨ ਸਭਾਵਨਿਰੁਤ੍ਤਿਯਾ ਵੇਨੇਯ੍ਯਜਜ੍ਝਾਸਯਾਨੁਰੂਪਂ ਵਚਨਂ ਵਦਤਿ, ਨਤ੍ਥਿ ਤਤ੍ਥ ਵਾਲਗ੍ਗਮਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਅਵਕ੍ਖਲਿਤਂ, ਕੁਤੋ ਪਨ ਦੁਰੁਤ੍ਤਾਵਕਾਸੋ। ਤਸ੍ਮਾ ''ਯਂ ਭਗਵਤਾ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਤਂ ਵੁਤ੍ਤਮੇਵ, ਨ ਅਵੁਤ੍ਤਂ ਦੁਰੁਤ੍ਤਂ ਵਾ ਕਦਾਚਿ ਹੋਤੀ''ਤਿ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ – ''ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ ਭਗਵਤਾ''ਤਿ ਵਤ੍ਵਾ ਪੁਨ – ''ਵੁਤ੍ਤਮਰਹਤਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਨ ਏਤ੍ਥ ਪੁਨਰੁਤ੍ਤਿਦੋਸੋਤਿ। ਏਵਮੇਤ੍ਥ ਪੁਨਰੁਤ੍ਤਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਸਾਤ੍ਥਕਤਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਇਤਿ ਮੇ ਸੁਤਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ **ਇਤੀ**ਤਿ ਅਯਂ ਇਤਿਸਦ੍ਦੋ ਹੇਤੁਪਰਿਸਮਾਪਨਾਦਿਪਦਤ੍ਥਵਿਪਰਿਯਾਯਪਕਾਰਨਿਦਸ੍ਸਨਾਵਧਾਰਣਾਦਿਅਨੇਕਤ੍ਥਪ੍ਪਭੇਦੋ। ਤਥਾ ਹੇਸ – ''ਰੁਪ੍ਪਤੀਤਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਸ੍ਮਾ ਰੂਪਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤੀ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੩.੭੯) ਹੇਤੁਅਤ੍ਥੇ ਦਿਸ੍ਸਤਿ। ''ਤਸ੍ਮਾਤਿਹ ਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮਦਾਯਾਦਾ ਭਵਥ, ਮਾ ਆਮਿਸਦਾਯਾਦਾ। ਅਤ੍ਥਿ ਮੇ ਤੁਮ੍ਹੇਸੁ ਅਨੁਕਮ੍ਪਾ – ਕਿਨ੍ਤਿ ਮੇ ਸਾਵਕਾ ਧਮ੍ਮਦਾਯਾਦਾ ਭਵੇਯ੍ਯੁਂ, ਨੋ ਆਮਿਸਦਾਯਾਦਾ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੩੦) ਪਰਿਸਮਾਪਨੇ। ''ਇਤਿ ਵਾ ਇਤਿ ਏਵਰੂਪਾ ਵਿਸੂਕਦਸ੍ਸਨਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੦) ਆਦਿਅਤ੍ਥੇ। ''ਮਾਗਣ੍ਡਿਯੋਤਿ ਵਾ ਤਸ੍ਸ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਸ੍ਸ ਸਙ੍ਖਾ ਸਮਞ੍ਞਾ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ ਵੋਹਾਰੋ ਨਾਮਂ ਨਾਮਕਮ੍ਮਂ ਨਾਮਧੇਯ੍ਯਂ ਨਿਰੁਤ੍ਤਿ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਂ ਅਭਿਲਾਪੋ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਮਹਾਨਿ॰ ੭੫) ਪਦਤ੍ਥਵਿਪਰਿਯਾਯੇ। ''ਇਤਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਪ੍ਪਟਿਭਯੋ ਬਾਲੋ, ਅਪ੍ਪਟਿਭਯੋ ਪਣ੍ਡਿਤੋ; ਸਉਪਦ੍ਦਵੋ ਬਾਲੋ, ਅਨੁਪਦ੍ਦਵੋ ਪਣ੍ਡਿਤੋ; ਸਉਪਸਗ੍ਗੋ ਬਾਲੋ , ਅਨੁਪਸਗ੍ਗੋ ਪਣ੍ਡਿਤੋ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੩.੧) ਪਕਾਰੇ। ''ਸਬ੍ਬਮਤ੍ਥੀਤਿ ਖੋ, ਕਚ੍ਚਾਨ, ਅਯਮੇਕੋ ਅਨ੍ਤੋ, ਸਬ੍ਬਂ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਖੋ, ਕਚ੍ਚਾਨ, ਅਯਂ ਦੁਤਿਯੋ ਅਨ੍ਤੋ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੫) ਨਿਦਸ੍ਸਨੇ । ''ਅਤ੍ਥਿ ਇਦਪ੍ਪਚ੍ਚਯਾ ਜਰਾਮਰਣਨ੍ਤਿ ਇਤਿ ਪੁਟ੍ਠੇਨ ਸਤਾ, ਆਨਨ੍ਦ, ਅਤ੍ਥੀਤਿਸ੍ਸ ਵਚਨੀਯਂ। ਕਿਂਪਚ੍ਚਯਾ ਜਰਾਮਰਣਨ੍ਤਿ ਇਤਿ ਚੇ ਵਦੇਯ੍ਯ, ਜਾਤਿਪਚ੍ਚਯਾ ਜਰਾਮਰਣਨ੍ਤਿ ਇਚ੍ਚਸ੍ਸ ਵਚਨੀਯ''ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੯੬) ਅਵਧਾਰਣੇ, ਸਨ੍ਨਿਟ੍ਠਾਨੇਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸ੍ਵਾਯਮਿਧ ਪਕਾਰਨਿਦਸ੍ਸਨਾਵਧਾਰਣੇਸੁ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ।

ਤਤ੍ਥ ਪਕਾਰਤ੍ਥੇਨ ਇਤਿਸਦ੍ਦੇਨ ਏਤਮਤ੍ਥਂ ਦੀਪੇਤਿ – ਨਾਨਾਨਯਨਿਪੁਣਮਨੇਕਜ੍ਝਾਸਯਸਮੁਟ੍ਠਾਨਂ ਅਤ੍ਥਬ੍ਯਞ੍ਜਨਸਮ੍ਪਨ੍ਨਂ ਵਿਵਿਧਪਾਟਿਹਾਰਿਯਂ ਧਮ੍ਮਤ੍ਥਦੇਸਨਾਪਟਿਵੇਧਗਮ੍ਭੀਰਂ ਸਬ੍ਬਸਤ੍ਤਾਨਂ ਸਕਸਕਭਾਸਾਨੁਰੂਪਤੋ ਸੋਤਪਥਮਾਗਚ੍ਛਨ੍ਤਂ ਤਸ੍ਸ ਭਗਵਤੋ ਵਚਨਂ ਸਬ੍ਬਪ੍ਪਕਾਰੇਨ ਕੋ ਸਮਤ੍ਥੋ ਵਿਞ੍ਞਾਤੁਂ, ਸਬ੍ਬਥਾਮੇਨ ਪਨ ਸੋਤੁਕਾਮਤਂ ਜਨੇਤ੍ਵਾਪਿ ਇਤਿ ਮੇ ਸੁਤਂ, ਮਯਾਪਿ ਏਕੇਨ ਪਕਾਰੇਨ ਸੁਤਨ੍ਤਿ।

ਏਤ੍ਥ ਚ ਏਕਤ੍ਤਨਾਨਤ੍ਤਅਬ੍ਯਾਪਾਰਏਵਂਧਮ੍ਮਤਾਸਙ੍ਖਾਤਾ ਨਨ੍ਦਿਯਾਵਤ੍ਤਤਿਪੁਕ੍ਖਲਸੀਹਵਿਕ੍ਕੀਲਿਤਦਿਸਾਲੋਚਨਅਙ੍ਕੁਸਸਙ੍ਖਾਤਾ ਚ ਵਿਸਯਾਦਿਭੇਦੇਨ ਨਾਨਾਵਿਧਾ ਨਯਾ ਨਾਨਾਨਯਾ। ਨਯਾ ਵਾ ਪਾਲਿਗਤਿਯੋ, ਤਾ ਚ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਅਨੁਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਆਦਿਵਸੇਨ

ਸਂਕਿਲੇਸਭਾਗਿਯਾਦਿਲੋਕਿਯਾਦਿਤਦੁਭਯਵੋਮਿਸ੍ਸਤਾਦਿਵਸੇਨ, ਕੁਸਲਾਦਿਵਸੇਨ, ਖਨ੍ਧਾਦਿਵਸੇਨ, ਸਙ੍ਗਹਾਦਿਵਸੇਨ, ਸਮਯਵਿਮੁਤ੍ਤਾਦਿਵਸੇਨ, ਠਪਨਾਦਿਵਸੇਨ, ਕੁਸਲਮੂਲਾਦਿਵਸੇਨ, ਤਿਕਪਟ੍ਠਾਨਾਦਿਵਸੇਨ ਚ ਨਾਨਪ੍ਪਕਾਰਾਤਿ ਨਾਨਾਨਯਾ। ਤੇਹਿ ਨਿਪੁਣਂ ਸਣ੍ਹਂ ਸੁਖੁਮਨ੍ਤਿ **ਨਾਨਾਨਯਨਿਪੁਣਂ**।

ਆਸਯੋਵ ਅਜ੍ਝਾਸਯੋ, ਸੋ ਚ ਸਸ੍ਸਤਾਦਿਭੇਦੇਨ ਅਪ੍ਪਰਜਕ੍ਖਤਾਦਿਭੇਦੇਨ ਚ ਅਨੇਕਵਿਧੋ। ਅਤ੍ਤਜ੍ਝਾਸਯਾਦਿਕੋ ਏਵ ਵਾ ਅਨੇਕੋ ਅਜ੍ਝਾਸਯੋ ਅਨੇਕਜ੍ਝਾਸਯੋ। ਸੋ ਸਮੁਟ੍ਠਾਨਂ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਹੇਤੁ ਏਤਸ੍ਸਾਤਿ **ਅਨੇਕਜ੍ਝਾਸਯਸਮੁਟ੍ਠਾਨਂ**।

ਕੁਸਲਾਦਿਅਤ੍ਥਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਤਬ੍ਬਿਭਾਵਨਬ੍ਯਞ੍ਜਨਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਸਙ੍ਕਾਸਨਪਕਾਸਨਵਿਵਰਣਵਿਭਜਨਉਤ੍ਤਾਨੀਕਰਣਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਛਹਿ ਅਤ੍ਥਪਦੇਹਿ ਅਕ੍ਖਰਪਦਬ੍ਯਞ੍ਜਨਾਕਾਰਨਿਰੁਤ੍ਤਿਨਿਦ੍ਦੇਸਵਸੇਨ ਛਹਿ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਪਦੇਹਿ ਚ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਤ੍ਤਾ **ਅਤ੍ਥਬ੍ਯਞ੍ਜਨਸਮ੍ਪਨ੍ਨਂ**।

ਇਦ੍ਧਿਆਦੇਸਨਾਨੁਸਾਸਨੀਭੇਦੇਨ ਤੇਸੁ ਚ ਏਕੇਕਸ੍ਸ ਵਿਸਯਾਦਿਭੇਦੇਨ ਵਿਵਿਧਂ ਬਹੁਵਿਧਂ ਵਾ ਪਾਟਿਹਾਰਿਯਂ ਏਤਸ੍ਸਾਤਿ **ਵਿਵਿਧਪਾਟਿਹਾਰਿਯਂ**। ਤਤ੍ਥ ਪਟਿਪਕ੍ਖਹਰਣਤੋ ਰਾਗਾਦਿਕਿਲੇਸਾਪਨਯਨਤੋ ਪਟਿਹਾਰਿਯਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੇ ਸਤਿ ਭਗਵਤੋ ਪਟਿਪਕ੍ਖਾ ਰਾਗਾਦਯੋ ਨ ਸਨ੍ਤਿ ਯੇ ਹਰਿਤਬ੍ਬਾ, ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਾਨਮ੍ਪਿ ਵਿਗਤੂਪਕ੍ਕਿਲੇਸੇ ਅਟ੍ਠਗੁਣਸਮਨ੍ਨਾਗਤੇ ਚਿਤ੍ਤੇ ਹਤਪਟਿਪਕ੍ਖੇ ਇਦ੍ਧਿਵਿਧਂ ਪਵਤ੍ਤਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਤਤ੍ਥ ਪਵਤ੍ਤਵੋਹਾਰੇਨ ਚ ਨ ਸਕ੍ਕਾ ਇਧ ਪਾਟਿਹਾਰਿਯਨ੍ਤਿ ਵਤ੍ਤੁਂ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਮਹਾਕਾਰੁਣਿਕਸ੍ਸ ਭਗਵਤੋ ਵੇਨੇਯ੍ਯਗਤਾ ਚ ਕਿਲੇਸਾ ਪਟਿਪਕ੍ਖਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਤੇਸਂ ਹਰਣਤੋ ਪਾਟਿਹਾਰਿਯਂ। ਅਥ ਵਾ ਭਗਵਤੋ ਸਾਸਨਸ੍ਸ ਚ ਪਟਿਪਕ੍ਖਾ ਤਿਤ੍ਥਿਯਾ, ਤੇਸਂ ਹਰਣਤੋ ਪਾਟਿਹਾਰਿਯਂ। ਤੇ ਹਿ ਦਿਟ੍ਠਿਹਰਣਵਸੇਨ ਦਿਟ੍ਠਿਪ੍ਪਕਾਸਨੇ ਅਸਮਤ੍ਥਭਾਵੇਨ ਚ ਇਦ੍ਧਿਆਦੇਸਨਾਨੁਸਾਸਨੀਹਿ ਹਰਿਤਾ ਅਪਨੀਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਪਟੀਤਿ ਵਾ ਪਚ੍ਛਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਸ੍ਮਾ ਸਮਾਹਿਤੇ ਚਿਤ੍ਤੇ ਵਿਗਤੂਪਕ੍ਕਿਲੇਸੇ ਕਤਕਿਚ੍ਚੇਨ ਪਚ੍ਛਾ ਹਰਿਤਬ੍ਬਂ ਪਵਤ੍ਤੇਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਪਟਿਹਾਰਿਯਂ। ਅਤ੍ਤਨੋ ਵਾ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸੇਸੁ ਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨਮਗ੍ਗੇਹਿ ਹਰਿਤੇਸੁ ਪਚ੍ਛਾ ਹਰਣਂ ਪਟਿਹਾਰਿਯਂ। ਇਦ੍ਧਿਆਦੇਸਨਾਨੁਸਾਸਨਿਯੋ ਚ ਵਿਗਤੂਪਕ੍ਕਿਲੇਸੇਨ ਕਤਕਿਚ੍ਚੇਨ ਸਤ੍ਤਹਿਤਤ੍ਥਂ ਪੁਨ ਪਵਤ੍ਤੇਤਬ੍ਬਾ, ਹਰਿਤੇਸੁ ਚ ਅਤ੍ਤਨੋ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸੇਸੁ ਪਰਸਨ੍ਤਾਨੇ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਹਰਣਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਪਟਿਹਾਰਿਯਾਨਿ ਭਵਨ੍ਤਿ। ਪਟਿਹਾਰਿਯਮੇਵ ਪਾਟਿਹਾਰਿਯਂ, ਪਟਿਹਾਰਿਯੇ ਵਾ ਇਦ੍ਧਿਆਦੇਸਨਾਨੁਸਾਸਨਿਸਮੁਦਾਯੇ ਭਵਂ ਏਕੇਕਂ ਪਾਟਿਹਾਰਿਯਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਪਟਿਹਾਰਿਯਂ ਵਾ ਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨਂ ਮਗ੍ਗੋ ਚ ਪਟਿਪਕ੍ਖਹਰਣਤੋ, ਤਤ੍ਥ ਜਾਤਂ, ਤਸ੍ਮਿਂ ਵਾ ਨਿਮਿਤ੍ਤਭੂਤੇ, ਤਤੋ ਵਾ ਆਗਤਨ੍ਤਿ ਪਾਟਿਹਾਰਿਯਂ।

ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਤਨ੍ਤਿਅਤ੍ਥਦੇਸਨਾਤਬ੍ਬੋਹਾਰਾਭਿਸਮਯਸਙ੍ਖਾਤਾ ਹੇਤੁਹੇਤੁਫਲਤਦੁਭਯਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਪਟਿਵੇਧਸਙ੍ਖਾਤਾ ਵਾ ਧਮ੍ਮਤ੍ਥਦੇਸਨਾਪਟਿਵੇਧਾ ਗਮ੍ਭੀਰਾ, ਅਨੁਪਚਿਤਸਮ੍ਭਾਰੇਹਿ ਸਸਾਦੀਹਿ ਵਿਯ ਮਹਾਸਮੁਦ੍ਦੋ ਦੁਕ੍ਖੋਗਾਲ੍ਹਾ ਅਲਬ੍ਭਨੇਯ੍ਯਪ੍ਪਤਿਟ੍ਠਾ ਚ। ਤਸ੍ਮਾ ਤੇਹਿ ਚਤੂਹਿ ਗਮ੍ਭੀਰਭਾਵੇਹਿ ਯੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ **ਧਮ੍ਮਤ੍ਥਦੇਸਨਾਪਟਿਵੇਧਗਮ੍ਭੀਰਂ**।

ਏਕੋ ਏਵ ਭਗਵਤੋ ਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾਘੋਸੋ ਏਕਸ੍ਮਿਂ ਖਣੇ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨੋ ਨਾਨਾਭਾਸਾਨਂ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਤ੍ਤਨੋ ਭਾਸਾਵਸੇਨ ਅਪੁਬ੍ਬਂ ਅਚਰਿਮਂ ਗਹਣੂਪਗੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਅਤ੍ਥਾਧਿਗਮਾਯ ਹੋਤਿ। ਅਚਿਨ੍ਤੇਯ੍ਯੋ ਹਿ ਬੁਦ੍ਧਾਨਂ ਬੁਦ੍ਧਾਨੁਭਾਵੋਤਿ ਸਬ੍ਬਸਤ੍ਤਾਨਂ ਸਕਸਕਭਾਸਾਨੁਰੂਪਤੋ ਸੋਤਪਥਮਾਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਨਿਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੇਨ – ''ਨਾਹਂ ਸਯਮ੍ਭੂ, ਨ ਮਯਾ ਇਦਂ ਸਚ੍ਛਿਕਤ''ਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਪਰਿਮੋਚੇਨ੍ਤੋ – ''ਇਤਿ ਮੇ ਸੁਤਂ, ਮਯਾਪਿ ਏਵਂ ਸੁਤ''ਨ੍ਤਿ ਇਦਾਨਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਂ ਸਕਲਂ ਸੁਤ੍ਤਂ ਨਿਦਸ੍ਸੇਤਿ।

ਅਵਧਾਰਣਤ੍ਥੇਨ – ''ਏਤਦਗ੍ਗਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਮ ਸਾਵਕਾਨਂ ਭਿਕ੍ਖੂਨਂ ਬਹੁਸ੍ਸੁਤਾਨਂ ਯਦਿਦਂ ਆਨਨ੍ਦੋ, ਗਤਿਮਨ੍ਤਾਨਂ, ਸਤਿਮਨ੍ਤਾਨਂ, ਧਿਤਿਮਨ੍ਤਾਨਂ, ਉਪਟ੍ਠਾਕਾਨਂ ਯਦਿਦਂ ਆਨਨ੍ਦੋ''ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੧੯-੨੨੩) ਏਵਂ ਭਗਵਤਾ, ''ਆਯਸ੍ਮਾ ਆਨਨ੍ਦੋ ਅਤ੍ਥਕੁਸਲੋ ਧਮ੍ਮਕੁਸਲੋ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਕੁਸਲੋ ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਕੁਸਲੋ ਪੁਬ੍ਬਾਪਰਕੁਸਲੋ''ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੫.੧੬੯) ਏਵਂ ਧਮ੍ਮਸੇਨਾਪਤਿਨਾ ਚ

ਪਸਤ੍ਥਭਾਵਾਨੁਰੂਪਂ ਅਤ੍ਤਨੋ ਧਾਰਣਬਲਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਸੋਤੁਕਮਜਤਂ ਜਨੇਤਿ – ''ਇਤਿ ਮੇ ਸੁਤਂ, ਤਞ੍ਚ ਖੋ ਅਤ੍ਥਤੋ ਵਾ ਬਜਞ੍ਜਨਤੋ ਵਾ ਅਨੂਨਮਨਧਿਕਂ, ਏਵਮੇਵ, ਨ ਅਞ੍ਞਥਾ, ਦਟ੍ਠਬ੍ਬ''ਨ੍ਤਿ। **ਅਞ੍ਞਥਾ**ਤਿ ਭਗਵਤੋ ਸਮ੍ਮੁਖਾ ਸੁਤਾਕਾਰਤੋ ਅਞ੍ਞਥਾ, ਨ ਪਨ ਭਗਵਤਾ ਦੇਸਿਤਾਕਾਰਤੋ। ਅਚਿਨ੍ਤੇਯਜਾਨੁਭਾਵਾ ਹਿ ਭਗਵਤੋ ਦੇਸਨਾ, ਸਾ ਨ ਸਬ੍ਬਾਕਾਰੇਨ ਸਕ੍ਕਾ ਵਿਞ੍ਞਾਤੁਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋਵਾਯਮਤ੍ਥੋ। ਸੁਤਾਕਾਰਾਵਿਰੁਜ੍ਝਨਮੇਵ ਹਿ ਧਾਰਣਬਲਂ। ਨ ਹੇਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥਨ੍ਤਰਤਾਪਰਿਹਾਰੋ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਅਤ੍ਥਾਨਂ ਏਕਵਿਸਯਤ੍ਤਾ। ਇਤਰਥਾ ਹਿ ਥੇਰੋ ਭਗਵਤੋ ਦੇਸਨਾਯ ਸਬ੍ਬਥਾ ਪਟਿਗ੍ਗਹਣੇ ਸਮਤ੍ਥੋ ਅਸਮਤ੍ਥੋਤਿ ਵਾ ਆਪਜ੍ਜੇਯਜਾਤਿ।

ਮੇ-ਸਦ੍ਦੋ ਤੀਸੁ ਅਤ੍ਥੇਸੁ ਦਿਸ੍ਸਤਿ। ਤਥਾ ਹਿਸ੍ਸ – ''ਗਾਥਾਭਿਗੀਤਂ ਮੇ ਅਭੋਜਨੇਯਜ''ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੯੪; ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੮੧) ਮਯਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ''ਸਾਧੁ ਮੇ, ਭਨ੍ਤੇ, ਭਗਵਾ ਸਂਖਿਤ੍ਤੇਨ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਤੂ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੪.੮੮; ੫.੩੮੧; ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੨੫੭) ਮਯ੍ਹਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ''ਧਮ੍ਮਦਾਯਾਦਾ ਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਵਥਾ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੯) ਮਮਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਇਧ ਪਨ ''ਮਯਾ ਸੁਤ''ਨ੍ਤਿ ਚ ''ਮਮ ਸੁਤ''ਨ੍ਤਿ ਚ ਅਤ੍ਥਦ੍ਵਯੇ ਯੁਜ੍ਜਤਿ।

ਏਤ੍ਥ ਚ ਯੋ ਪਰੋ ਨ ਹੋਤਿ, ਸੋ ਅਤ੍ਤਾਤਿ ਏਵਂ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੇ ਨਿਯਕਜ੍ਝਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਤੇ ਸਕਸਨ੍ਤਾਨੇ ਵਤ੍ਤਨਤੋ ਤਿਵਿਧੋਪਿ **ਮੇ**-ਸਦ੍ਦੋ ਯਦਿਪਿ ਏਕਸ੍ਮਿਂਯੇਵ ਅਤ੍ਥੇ ਦਿਸ੍ਸਤਿ, ਕਰਣਸਮ੍ਪਦਾਨਾਦਿਵਿਸੇਸਸਙ੍ਖਾਤੋ ਪਨਸ੍ਸ ਵਿਜ੍ਜਤੇਵਾਯਂ ਅਤ੍ਥਭੇਦੋਤਿ ਆਹ – ''ਮੇ-ਸਦ੍ਦੋ ਤੀਸੁ ਅਤ੍ਥੇਸੁ ਦਿਸ੍ਸਤੀ''ਤਿ।

ਸੁਤਨ੍ਤਿ ਅਯਂ **ਸੁਤ**-ਸਦ੍ਦੋ ਸਉਪਸਗ੍ਗੋ ਅਨੁਪਸਗ੍ਗੋ ਚ ਗਮਨਵਿਸ੍ਸੁਤਕਿਲਿਨ੍ਨੂਪਚਿਤਾਨੁਯੋਗਸੋਤਵਿਞ੍ਞੇਯਜਸੋਤਦ੍ਵਾਰਾਨੁਸਾਰਵਿਞ੍ਞਾਤਾਦਿਅਨੇਕਤ੍ਥਪ੍ਪਭੇਦੋ। ਕਿਞ੍ਚਾਪਿ ਹਿ ਕਿਰਿਯਾਵਿਸੇਸਕੋ ਉਪਸਗ੍ਗੋ, ਜੋਤਕਭਾਵਤੋ ਪਨ ਸਤਿਪਿ ਤਸ੍ਮਿਂ ਸੁਤ-ਸਦ੍ਦੋ ਏਵ ਤਂ ਤਂ ਅਤ੍ਥਂ ਵਦਤੀਤਿ ਅਨੁਪਸਗ੍ਗਸ੍ਸ ਸੁਤਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੁਦ੍ਧਾਰੇ ਸਉਪਸਗ੍ਗੋਪਿ ਉਦਾਹਰੀਯਤਿ।

ਤਤ੍ਥ ''ਸੇਨਾਯ ਪਸੁਤੋ''ਤਿਆਦੀਸੁ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ''ਸੁਤਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਪਸ੍ਸਤੋ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਉਦਾ॰ ੧੧) ਵਿਸ੍ਸੁਤਧਮ੍ਮਸ੍ਸਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ''ਅਵਸ੍ਸੁਤਾ ਅਵਸ੍ਸੁਤਸ੍ਸਾ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਪਾਚਿ॰ ੬੫੭) ਕਿਲਿਨ੍ਨਾ ਕਿਲਿਨ੍ਨਸ੍ਸਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ''ਤੁਮ੍ਹੇਹਿ ਪੁਞ੍ਞਂ ਪਸੁਤਂ ਅਨਪ੍ਪਕ''ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ (ਖੁ॰ ਪਾ॰ ੭.੧੨) ਉਪਚਿਤਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ''ਯੇ ਝਾਨਪ੍ਪਸੁਤਾ ਧੀਰਾ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਧ॰ ਪ॰ ੧੮੧) ਝਾਨਾਨੁਯੁਤ੍ਤਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ''ਦਿਟ੍ਠਂ ਸੁਤਂ ਮੁਤ''ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੪੧) ਸੋਤਵਿਞ੍ਞੇਯਜਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ''ਸੁਤਧਰੋ ਸੁਤਸਨ੍ਨਿਚਯੋ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੩੩੯) ਸੋਤਦ੍ਵਾਰਾਨੁਸਾਰਵਿਞ੍ਞਾਤਧਰੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਇਧ ਪਨਸ੍ਸ ''ਸੋਤਦ੍ਵਾਰਾਨੁਸਾਰੇਨ ਉਪਧਾਰਿਤ''ਨ੍ਤਿ ਵਾ ''ਉਪਧਾਰਣ''ਨ੍ਤਿ ਵਾ ਅਤ੍ਥੋ। ਮੇ-ਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਹਿ ਮਯਾਤਿ ਅਤ੍ਥੇ ਸਤਿ ''ਇਤਿ ਮੇ ਸੁਤਂ, ਮਯਾ ਸੋਤਦ੍ਵਾਰਾਨੁਸਾਰੇਨ ਉਪਧਾਰਿਤ''ਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਮਮਾਤਿ ਅਤ੍ਥੇ ਸਤਿ ''ਇਤਿ ਮਮ ਸੁਤਂ ਸੋਤਦ੍ਵਾਰਾਨੁਸਾਰੇਨ ਉਪਧਾਰਣ''ਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਏਵਮੇਤੇਸੁ ਤੀਸੁ ਪਦੇਸੁ ਯਸ੍ਮਾ ਸੁਤਸਦ੍ਦਸਨ੍ਨਿਧਾਨੇ ਪਯੁਤ੍ਤੇਨ **ਇਤਿ**ਸਦ੍ਦੇਨ ਸਵਨਕਿਰਿਯਾਜੋਤਕੇਨ ਭਵਿਤਬ੍ਬਂ। ਤਸ੍ਮਾ **ਇਤੀ**ਤਿ ਸੋਤਵਿਞ੍ਞਾਣਾਦਿਵਿਞ੍ਞਾਣਕਿਚ੍ਚਨਿਦਸ੍ਸਨਂ। **ਮੇ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਵਿਞ੍ਞਾਣਸਮਙ੍ਗਿਪੁਗ੍ਗਲਨਿਦਸ੍ਸਨਂ। ਸਬ੍ਬਾਨਿਪਿ ਵਾਕ੍ਯਾਨਿ ਏਵਕਾਰਤ੍ਥਸਹਿਤਾਨਿਯੇਵ ਅਵਧਾਰਣਫਲਤ੍ਤਾ। ਤੇਨ **ਸੁਤ**ਨ੍ਤਿ ਅਸ੍ਸਵਨਭਾਵਪ੍ਪਟਿਕ੍ਖੇਪਤੋ ਅਨੂਨਾਧਿਕਵਿਪਰੀਤਗ੍ਗਹਣਨਿਦਸ੍ਸਨਂ। ਯਥਾ ਹਿ ਸੁਤਂ ਸੁਤਮੇਵਾਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਤਂ ਅਰਹਤਿ, ਤਂ ਸਮ੍ਮਾ ਸੁਤਂ ਅਨੂਨਗ੍ਗਹਣਂ ਅਵਿਪਰੀਤਗ੍ਗਹਣਞ੍ਚ ਹੋਤੀਤਿ। ਅਥ ਵਾ ਸਦ੍ਦਨ੍ਤਰਤ੍ਥਾਪੋਹਨਵਸੇਨ ਸਦ੍ਦੋ ਅਤ੍ਥਂ ਵਦਤੀਤਿ, ਯਸ੍ਮਾ ਸੁਤਨ੍ਤਿ ਏਤਸ੍ਸ ਅਸੁਤਂ ਨ ਹੋਤੀਤਿ ਅਯਮਤ੍ਥੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਸੁਤਨ੍ਤਿ ਅਸ੍ਸਵਨਭਾਵਪ੍ਪਟਿਕ੍ਖੇਪਤੋ ਅਨੂਨਾਧਿਕਵਿਪਰੀਤਗ੍ਗਹਣਨਿਦਸ੍ਸਨਂ। ਇਦਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ – ਇਤਿ ਮੇ ਸੁਤਂ, ਨ ਦਿਟ੍ਠਂ, ਨ ਸਯਮ੍ਭੁਞਾਣੇਨ ਸਚ੍ਛਿਕਤਂ, ਨ ਅਞ੍ਞਥਾ ਵਾ ਉਪਲਦ੍ਧਂ, ਅਪਿਚ ਸੁਤਂਵ, ਤਞ੍ਚ ਖੋ ਸਮ੍ਮਦੇਵਾਤਿ। ਅਵਧਾਰਣਤ੍ਥੇ ਵਾ ਇਤਿਸਦ੍ਦੇ ਅਯਮਤ੍ਥਯੋਜਨਾਤਿ ਤਦਪੇਕ੍ਖਸ੍ਸ ਸੁਤ-ਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਨਿਯਮਤ੍ਥੋ ਸਮ੍ਭਵਤੀਤਿ ਅਸ੍ਸਵਨਭਾਵਪ੍ਪਟਿਕ੍ਖੇਪੋ, ਅਨੂਨਾਧਿਕਵਿਪਰੀਤਗ੍ਗਹਣਨਿਦਸ੍ਸਨਤਾ ਚ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਏਵਂ ਸਵਨਹੇਤੁਸਵਨਵਿਸੇਸਵਸੇਨ ਪਦਤ੍ਤਯਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਯੋਜਨਾ ਕਤਾਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ।

ਤਥਾ **ਇਤੀ**ਤਿ ਸੋਤਦ੍ਵਾਰਾਨੁਸਾਰੇਨ ਪਵਤ੍ਤਾਯ ਵਿਞ੍ਞਾਣਵੀਥਿਯਾ ਨਾਨਤ੍ਥਬ੍ਯਞ੍ਜਨਗ੍ਗਹਣਤੋ ਨਾਨਪ੍ਪਕਾਰੇਨ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਪਵਤ੍ਤਿਭਾਵਪ੍ਪਕਾਸਨਂ ਆਕਾਰਤ੍ਥੋ ਇਤਿਸਦ੍ਦੋਤਿ ਕਤ੍ਵਾ। **ਮੇ**ਤਿ ਅਤ੍ਤਪ੍ਪਕਾਸਨਂ। **ਸੁਤ**ਨ੍ਤਿ ਧਮ੍ਮਪ੍ਪਕਾਸਨਂ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਾਯ ਵਿਞ੍ਞਾਣਵੀਥਿਯਾ ਪਰਿਯਤ੍ਤਿਧਮ੍ਮਾਰਮ੍ਮਣਤ੍ਤਾ। ਅਯਞ੍ਹੇਤ੍ਥ ਸਙ੍ਖੇਪੋ – ਨਾਨਪ੍ਪਕਾਰੇਨ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਪਵਤ੍ਤਾਯ ਵਿਞ੍ਞਾਣਵੀਥਿਯਾ ਕਾਰਣਭੂਤਾਯ ਮਯਾ ਨ ਅਞ੍ਞਂ ਕਤਂ, ਇਦਂ ਪਨ ਕਤਂ, ਅਯਂ ਧਮ੍ਮੋ ਸੁਤੋਤਿ।

ਤਥਾ **ਇਤੀ**ਤਿ ਨਿਦਸ੍ਸਿਤਬ੍ਬਪ੍ਪਕਾਸਨਂ ਨਿਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੋ ਇਤਿ-ਸਦ੍ਦੋਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਨਿਦਸ੍ਸੇਤਬ੍ਬਸ੍ਸ ਨਿਦਸ੍ਸਿਤਬ੍ਬਤ੍ਤਾਭਾਵਾਭਾਵਤੋ। ਤਸ੍ਮਾ ਇਤਿਸਦ੍ਦੇਨ ਸਕਲਮ੍ਪਿ ਸੁਤਂ ਪਚ੍ਚਾਮਟ੍ਠਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। **ਮੇ**ਤਿ ਪੁਗ੍ਗਲਪ੍ਪਕਾਸਨਂ। **ਸੁਤ**ਨ੍ਤਿ ਪੁਗ੍ਗਲਕਿਚ੍ਚਪ੍ਪਕਾਸਨਂ। ਸੁਤ-ਸਦ੍ਦੇਨ ਹਿ ਲਬ੍ਭਮਾਨਾ ਸਵਨਕਿਰਿਯਾ ਸਵਨਵਿਞ੍ਞਾਣਪ੍ਪਬਨ੍ਧਪ੍ਪਟਿਬਦ੍ਧਾ, ਤਤ੍ਥ ਚ ਪੁਗ੍ਗਲਵੋਹਾਰੋ। ਨ ਹਿ ਪੁਗ੍ਗਲਵੋਹਾਰਰਹਿਤੇ ਧਮ੍ਮਪ੍ਪਬਨ੍ਧੇ ਸਵਨਕਿਰਿਯਾ ਲਬ੍ਭਤਿ। ਤਸ੍ਸਾਯਂ ਸਙ੍ਖੇਪਤ੍ਥੋ – ਯਂ ਸੁਤ੍ਤਂ ਨਿਦ੍ਦਿਸਿਸ੍ਸਾਮਿ, ਤਂ ਮਯਾ ਇਤਿ ਸੁਤਨ੍ਤਿ।

ਤਥਾ **ਇਤੀ**ਤਿ ਯਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਸਨ੍ਤਾਨਸ੍ਸ ਨਾਨਾਰਮ੍ਮਣਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਯਾ ਨਾਨਤ੍ਥਬ੍ਯਞ੍ਜਨਗ੍ਗਹਣਂ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਨਾਨਾਕਾਰਨਿਦ੍ਦੇਸੋ ਆਕਾਰਤ੍ਥੋ ਇਤਿਸਦ੍ਦੋਤਿ ਕਤ੍ਵਾ। **ਇਤੀ**ਤਿ ਹਿ ਅਯਂ ਆਕਾਰਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਤਂ ਤਂ ਪਵਤ੍ਤਿਆਕਾਰਂ ਉਪਾਦਾਯ ਪਞ੍ਞਾਪੇਤਬ੍ਬਸਭਾਵਤ੍ਤਾ। **ਮੇ**ਤਿ ਕਤ੍ਤੁਨਿਦ੍ਦੇਸੋ। **ਸੁਤ**ਨ੍ਤਿ ਵਿਸਯਨਿਦ੍ਦੇਸੋ। ਸੋਤਬ੍ਬੋ ਹਿ ਧਮ੍ਮੋ ਸਵਨਕਿਰਿਯਾਕਤ੍ਤੁਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਸਵਨਕਿਰਿਯਾਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਿਟ੍ਠਾਨਂ ਹੋਤਿ। ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਨਾਨਪ੍ਪਕਾਰਪ੍ਪਵਤ੍ਤੇਨ ਚਿਤ੍ਤਸਨ੍ਤਾਨੇਨ ਤਂਸਮਙ੍ਗਿਨੋ ਕਤ੍ਤੁ ਵਿਸਯੇ ਗਹਣਸਨ੍ਨਿਟ੍ਠਾਨਂ ਦਸ੍ਸਿਤਂ ਹੋਤਿ।

ਅਥ ਵਾ **ਇਤੀ**ਤਿ ਪੁਗ੍ਗਲਕਿਚ੍ਚਨਿਦ੍ਦੇਸੋ। ਸੁਤਾਨਞ੍ਹਿ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਗਹਿਤਾਕਾਰਸ੍ਸ ਨਿਦਸ੍ਸਨਸ੍ਸ ਅਵਧਾਰਣਸ੍ਸ ਵਾ ਪਕਾਸਨਭਾਵੇਨ ਇਤਿਸਦ੍ਦੇਨ ਤਦਾਕਾਰਾਦਿਧਾਰਣਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਵੋਹਾਰੂਪਾਦਾਨਧਮ੍ਮਬ੍ਯਾਪਾਰਭਾਵਤੋ ਪੁਗ੍ਗਲਕਿਚ੍ਚਂ ਨਾਮ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਂ ਹੋਤੀਤਿ। **ਸੁਤ**ਨ੍ਤਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣਕਿਚ੍ਚਨਿਦ੍ਦੇਸੋ। ਪੁਗ੍ਗਲਵਾਦਿਨੋਪਿ ਹਿ ਸਵਨਕਿਰਿਯਾ ਵਿਞ੍ਞਾਣਨਿਰਪੇਕ੍ਖਾ ਨ ਹੋਤੀਤਿ। **ਮੇ**ਤਿ ਉਭਯਕਿਚ੍ਚਯੁਤ੍ਤਪੁਗ੍ਗਲਨਿਦ੍ਦੇਸੋ । **ਮੇ**ਤਿ ਹਿ ਸਦ੍ਦਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿ ਏਕਨ੍ਤੇਨੇਵ ਸਤ੍ਤਵਿਸੇਸਵਿਸਯਾ, ਵਿਞ੍ਞਾਣਕਿਚ੍ਚਞ੍ਚ ਤਤ੍ਥੇਵ ਸਮੋਦਹਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ। ਅਯਂ ਪਨੇਤ੍ਥ ਸਙ੍ਖੇਪੋ – ਮਯਾ ਸਵਨਕਿਚ੍ਚਵਿਞ੍ਞਾਣਸਮਙ੍ਗਿਨਾ ਪੁਗ੍ਗਲੇਨ ਵਿਞ੍ਞਾਣਵਸੇਨ ਲਦ੍ਧਸ੍ਸਵਨਕਿਚ੍ਚਵੋਹਾਰੇਨ ਸੁਤਨ੍ਤਿ।

ਤਥਾ **ਇਤੀ**ਤਿ ਚ **ਮੇ**ਤਿ ਚ ਸਚ੍ਚਿਕਟ੍ਠਪਰਮਤ੍ਥਵਸੇਨ ਅਵਿਜ੍ਜਮਾਨਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ। ਸਬ੍ਬਸ੍ਸ ਹਿ ਸਦ੍ਦਾਧਿਗਮਨੀਯਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਮੁਖੇਨੇਵ ਪਟਿਪਜ੍ਜਿਤਬ੍ਬਤ੍ਤਾ ਸਬ੍ਬਪਞ੍ਞਤ੍ਤੀਨਞ੍ਚ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾਦੀਸੁ ਛਸ੍ਵੇਵ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤੀਸੁ ਅਵਰੋਧੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਯੋ ਮਾਯਾਮਰੀਚਿਆਦਯੋ ਵਿਯ ਅਭੂਤਤ੍ਥੋ, ਅਨੁਸ੍ਸਵਾਦੀਹਿ ਗਹੇਤਬ੍ਬੋ ਵਿਯ ਅਨੁਤ੍ਤਮਤ੍ਥੋ ਚ ਨ ਹੋਤਿ। ਸੋ ਰੂਪਸਦ੍ਦਾਦਿਕੋ ਰੁਪ੍ਪਨਾਨੁਭਵਨਾਦਿਕੋ ਚ ਪਰਮਤ੍ਥਸਭਾਵੋ ਸਚ੍ਚਿਕਟ੍ਠਪਰਮਤ੍ਥਵਸੇਨ ਵਿਜ੍ਜਤਿ। ਯੋ ਪਨ ਇਤੀਤਿ ਚ ਮੇਤਿ ਚ ਵੁਚ੍ਚਮਾਨੋ ਆਕਾਰਾਦਿਅਪਰਮਤ੍ਥਸਭਾਵੋ ਸਚ੍ਚਿਕਟ੍ਠਪਰਮਤ੍ਥਵਸੇਨ ਅਨੁਪਲਬ੍ਭਮਾਨੋ ਅਵਿਜ੍ਜਮਾਨਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ ਨਾਮ, ਕਿਮੇਤ੍ਥ ਤਂ ਪਰਮਤ੍ਥਤੋ ਅਤ੍ਥਿ, ਯਂ ਇਤੀਤਿ ਵਾ ਮੇਤਿ ਵਾ ਨਿਦ੍ਦੇਸਂ ਲਭੇਥ। **ਸੁਤ**ਨ੍ਤਿ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ। ਯਞ੍ਹਿ ਤਂ ਸੋਤੇਨ ਉਪਲਦ੍ਧਂ, ਤਂ ਪਰਮਤ੍ਥਤੋ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨਨ੍ਤਿ।

ਤਥਾ **ਇਤੀ**ਤਿ ਸੋਤਪਥਮਾਗਤੇ ਧਮ੍ਮੇ ਉਪਾਦਾਯ ਤੇਸਂ ਉਪਧਾਰਿਤਾਕਾਰਾਦੀਨਂ ਪਚ੍ਚਾਮਸਨਵਸੇਨ। **ਮੇ**ਤਿ ਸਸਨ੍ਤਤਿਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨੇ ਖਨ੍ਧੇ ਕਰਣਾਦਿਵਿਸੇਸਵਿਸਿਟ੍ਠੇ ਉਪਾਦਾਯ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਤੋ ਉਪਾਦਾਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ। **ਸੁਤ**ਨ੍ਤਿ ਦਿਟ੍ਠਾਦੀਨਿ ਉਪਨਿਧਾਯ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਤੋ ਉਪਨਿਧਾਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ। ਦਿਟ੍ਠਾਦਿਸਭਾਵਰਹਿਤੇ ਸਦ੍ਦਾਯਤਨੇ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨੋਪਿ ਸੁਤਵੋਹਾਰੋ ਦੁਤਿਯਂ, ਤਤਿਯਨ੍ਤਿ ਆਦਿਕੋ ਵਿਯ ਪਠਮਾਦਿਂ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ‘‘ਯਂ ਨ ਦਿਟ੍ਠਮੁਤਵਿਞ੍ਞਾਤਨਿਰਪੇਕ੍ਖਂ, ਤਂ ਸੁਤ’’ਨ੍ਤਿ ਵਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਤ੍ਤਾ ਦਿਟ੍ਠਾਦੀਨਿ ਉਪਨਿਧਾਯ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੋ ਹੋਤਿ। ਅਸੁਤਂ ਨ ਹੋਤੀਤਿ ਹਿ ਸੁਤਨ੍ਤਿ ਪਕਾਸਿਤੋਯਮਤ੍ਥੋਤਿ।

ਏਤ੍ਥ ਚ **ਇਤੀ**ਤਿ ਵਚਨੇਨ ਅਸਮ੍ਮੋਹਂ ਦੀਪੇਤਿ। ਪਟਿਵਿਦ੍ਧਾ ਹਿ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਪਕਾਰਵਿਸੇਸਾ ਇਤੀਤਿ ਇਧ ਆਯਸ੍ਮਤਾ ਆਨਨ੍ਦੇਨ ਪਚ੍ਚਾਮਟ੍ਠਾ, ਤੇਨਸ੍ਸ ਅਸਮ੍ਮੋਹੋ ਦੀਪਿਤੋ। ਨ ਹਿ ਸਮ੍ਮੂਲ਼੍ਹੋ ਨਾਨਪ੍ਪਕਾਰਪ੍ਪਟਿਵੇਧਸਮਤ੍ਥੋ ਹੋਤਿ, ਲੋਭਪ੍ਪਹਾਨਾਦਿਵਸੇਨ ਨਾਨਪ੍ਪਕਾਰਾ ਦੁਪ੍ਪਟਿਵਿਦ੍ਧਾ ਚ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਾ ਨਿਦ੍ਦਿਸੀਯਨ੍ਤਿ । **ਸੁਤ**ਨ੍ਤਿ ਵਚਨੇਨ ਅਸਮ੍ਮੋਸਂ ਦੀਪੇਤਿ ਸੁਤਾਕਾਰਸ੍ਸ ਯਾਥਾਵਤੋ ਦਸ੍ਸਿਯਮਾਨਤ੍ਤਾ ਯਸ੍ਸ ਹਿ ਸੁਤਂ ਸਮ੍ਮੁਟ੍ਠਂ ਹੋਤਿ, ਨ ਸੋ ਕਾਲਨ੍ਤਰੇ ਮਯਾ ਸੁਤਨ੍ਤਿ ਪਟਿਜਾਨਾਤਿ। ਇਚ੍ਚਸ੍ਸ ਅਸਮ੍ਮੋਹੇਨ ਸਮ੍ਮੋਹਾਭਾਵੇਨ ਪਞ੍ਞਾਯ ਏਵ ਵਾ ਸਵਨਕਾਲਸਮ੍ਭੂਤਾਯ ਤਦੁਤ੍ਤਰਿਕਾਲਪਞ੍ਞਾਸਿਦ੍ਧਿ, ਤਥਾ ਅਸਮ੍ਮੋਸੇਨ ਸਤਿਸਿਦ੍ਧਿ। ਤਤ੍ਥ ਪਞ੍ਞਾਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਾਯ ਸਤਿਯਾ ਬਜਞ੍ਜਨਾਵਧਾਰਣਸਮਤ੍ਥਤਾ। ਬਜਞ੍ਜਨਾਨਞ੍ਹਿ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਿਤਬ੍ਬੋ ਆਕਾਰੋ ਨਾਤਿਗਮ੍ਭੀਰੋ, ਯਥਾਸੁਤਧਾਰਣਮੇਵ ਤਤ੍ਥ ਕਰਣੀਯਨ੍ਤਿ ਸਤਿਯਾ ਬਜਾਪਾਰੋ ਅਧਿਕੋ, ਪਞ੍ਞਾ ਤਤ੍ਥ ਗੁਣੀਭੂਤਾ ਹੋਤਿ ਪਞ੍ਞਾਯ ਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਾਤਿ ਕਤ੍ਵਾ। ਸਤਿਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਾਯ ਪਞ੍ਞਾਯ ਅਤ੍ਥਪ੍ਪਟਿਵੇਧਸਮਤ੍ਥਤਾ। ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਹਿ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਿਤਬ੍ਬੋ ਆਕਾਰੋ ਗਮ੍ਭੀਰੋਤਿ ਪਞ੍ਞਾਯ ਬਜਾਪਾਰੋ ਅਧਿਕੋ, ਸਤਿ ਤਤ੍ਥ ਗੁਣੀਭੂਤਾ ਹੋਤਿ ਸਤਿਯਾ ਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਾਤਿ ਕਤ੍ਵਾ। ਤਦੁਭਯਸਮਤ੍ਥਤਾਯੋਗੇਨ ਅਤ੍ਥਬਜਞ੍ਜਨਸਮ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਕੋਸਸ੍ਸ ਅਨੁਪਾਲਨਸਮਤ੍ਥਤਾਯ ਧਮ੍ਮਭਣ੍ਡਾਗਾਰਿਕਤ੍ਤਸਿਦ੍ਧਿ।

ਅਪਰੋ ਨਯੋ – **ਇਤੀ**ਤਿ ਵਚਨੇਨ ਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰਂ ਦੀਪੇਤਿ। ਤੇਨ ਵੁਚ੍ਚਮਾਨਾਨਂ ਆਕਾਰਨਿਦਸ੍ਸਨਾਵਧਾਰਣਤ੍ਥਾਨਂ ਉਪਰਿ ਵਕ੍ਖਮਾਨਾਨਂ ਨਾਨਪ੍ਪਕਾਰਪ੍ਪਟਿਵੇਧਜੋਤਕਾਨਂ ਅਵਿਪਰੀਤਸਦ੍ਧਮ੍ਮਵਿਸਯਤ੍ਤਾ। ਨ ਹਿ ਅਯੋਨਿਸੋ ਮਨਸਿਕਰੋਤੋ ਨਾਨਪ੍ਪਕਾਰਪ੍ਪਟਿਵੇਧੋ ਸਮ੍ਭਵਤਿ। **ਸੁਤ**ਨ੍ਤਿ ਵਚਨੇਨ ਅਵਿਕ੍ਖੇਪਂ ਦੀਪੇਤਿ, ਨਿਦਾਨਪੁਚ੍ਛਾਵਸੇਨ ਪਕਰਣਪ੍ਪਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵਕ੍ਖਮਾਨਸ੍ਸ ਸੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸਵਨਂ ਨ ਸਮਾਧਾਨਮਨ੍ਤਰੇਨ ਸਮ੍ਭਵਤਿ ਵਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸਵਨਾਭਾਵਤੋ। ਤਥਾ ਹਿ ਵਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਚਿਤ੍ਤੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸਬ੍ਬਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਵੁਚ੍ਚਮਾਨੋਪਿ ''ਨ ਮਯਾ ਸੁਤਂ, ਪੁਨ ਭਣਥਾ''ਤਿ ਵਦਤਿ। ਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰੇਨ ਚੇਤ੍ਥ ਅਤ੍ਤਸਮ੍ਮਾਪਣਿਧਿਂ ਪੁਬ੍ਬੇਕਤਪੁਞ੍ਞਤਞ੍ਚ ਸਾਧੇਤਿ, ਸਮ੍ਮਾ ਅਪ੍ਪਣਿਹਿਤਤ੍ਤਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬੇ ਅਕਤਪੁਞ੍ਞਸ੍ਸ ਵਾ ਤਦਭਾਵਤੋ। ਅਵਿਕ੍ਖੇਪੇਨ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਸ੍ਸਵਨਂ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੂਪਨਿਸ੍ਸਯਞ੍ਚ ਸਾਧੇਤਿ, ਅਸ੍ਸੁਤਵਤੋ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੂਪਨਿਸ੍ਸਯਰਹਿਤਸ੍ਸ ਚ ਤਦਭਾਵਤੋ। ਨ ਹਿ ਵਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਚਿਤ੍ਤੋ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਂ ਸੋਤੁਂ ਸਕ੍ਕੋਤਿ, ਨ ਚ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੇ ਅਨੁਪਸ੍ਸਯਮਾਨਸ੍ਸ ਸਵਨਂ ਅਤ੍ਥਿ।

ਅਪਰੋ ਨਯੋ – ''ਯਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਸਨ੍ਤਾਨਸ੍ਸ ਨਾਨਾਕਾਰਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਯਾ ਨਾਨਤ੍ਥਬਜਞ੍ਜਨਗ੍ਗਹਣਂ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਨਾਨਾਕਾਰਨਿਦ੍ਦੇਸੋ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਯਸ੍ਮਾ ਚ ਸੋ ਭਗਵਤੋ ਵਚਨਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਬਜਞ੍ਜਨਪ੍ਪਭੇਦਪਰਿਚ੍ਛੇਦਵਸੇਨ ਸਕਲਸਾਸਨਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਓਗਾਹਨੇਨ ਨਿਰਵਸੇਸਪਰਹਿਤਪਾਰਿਪੂਰਿਕਾਰਣਭੂਤੋ ਏਵਂਭਦ੍ਦਕੋ ਆਕਾਰੋ ਨ ਸਮ੍ਮਾ ਅਪ੍ਪਣਿਹਿਤਤ੍ਤਨੋ ਪੁਬ੍ਬੇ ਅਕਤਪੁਞ੍ਞਸ੍ਸ ਵਾ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ **ਇਤੀ**ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਭਦ੍ਦਕੇਨ ਆਕਾਰੇਨ ਪਚ੍ਛਿਮਚਕ੍ਕਦ੍ਵਯਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਮਤ੍ਤਨੋ ਦੀਪੇਤਿ, **ਸੁਤ**ਨ੍ਤਿ ਸਵਨਯੋਗੇਨ ਪੁਰਿਮਚਕ੍ਕਦ੍ਵਯਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਂ। ਨ ਹਿ ਅਪ੍ਪਤਿਰੂਪੇ ਦੇਸੇ ਵਸਤੋ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੂਪਨਿਸ੍ਸਯਰਹਿਤਸ੍ਸ ਵਾ ਸਵਨਂ ਅਤ੍ਥਿ। ਇਚ੍ਚਸ੍ਸ ਪਚ੍ਛਿਮਚਕ੍ਕਦ੍ਵਯਸਿਦ੍ਧਿਯਾ ਆਸਯਸੁਦ੍ਧਿ ਸਿਦ੍ਧਾ ਹੋਤਿ, ਸਮ੍ਮਾ ਪਣਿਹਿਤਤ੍ਤੋ ਪੁਬ੍ਬੇ ਚ ਕਤਪੁਞ੍ਞੋ ਵਿਸੁਦ੍ਧਾਸਯੋ ਹੋਤਿ, ਤਦਵਿਸੁਦ੍ਧਿਹੇਤੂਨਂ ਕਿਲੇਸਾਨਂ ਦੂਰੀਭਾਵਤੋ। ਤਥਾ ਹਿ ਵੁਤ੍ਤਂ – ''ਸਮ੍ਮਾ ਪਣਿਹਿਤਂ ਚਿਤ੍ਤਂ, ਸੇਯ੍ਯਸੋ ਨਂ ਤਤੋ ਕਰੇ''ਤਿ (ਧ॰ ਪ॰ ੪੩) ''ਕਤਪੁਞ੍ਞੋਸਿ ਤ੍ਵਂ, ਆਨਨ੍ਦ, ਪਧਾਨਮਨੁਯੁਞ੍ਜ, ਖਿਪ੍ਪਂ ਹੋਹਿਸਿ ਅਨਾਸਵੋ''ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੨੦੭) ਚ। ਪੁਰਿਮਚਕ੍ਕਦ੍ਵਯਸਿਦ੍ਧਿਯਾ ਪਯੋਗਸੁਦ੍ਧਿ। ਪਤਿਰੂਪਦੇਸਵਾਸੇਨ ਹਿ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੂਪਨਿਸ੍ਸਯੇਨ ਚ ਸਾਧੂਨਂ ਦਿਟ੍ਠਾਨੁਗਤਿਆਪਜ੍ਜਨੇਨਪਿ ਵਿਸੁਦ੍ਧਪ੍ਪਯੋਗੋ ਹੋਤਿ। ਤਾਯ ਚ ਆਸਯਸੁਦ੍ਧਿਯਾ ਅਧਿਗਮਬ੍ਯਤ੍ਤਿਸਿਦ੍ਧਿ, ਪੁਬ੍ਬੇ ਏਵ ਤਣ੍ਹਾਦਿਟ੍ਠਿਸਂਕਿਲੇਸਾਨਂ ਵਿਸੋਧਿਤਤ੍ਤਾ ਪਯੋਗਸੁਦ੍ਧਿਯਾ ਆਗਮਬ੍ਯਤ੍ਤਿਸਿਦ੍ਧਿ। ਸੁਪਰਿਸੁਦ੍ਧਕਾਯਵਚੀਪਯੋਗੋ ਹਿ ਵਿਪ੍ਪਟਿਸਾਰਾਭਾਵਤੋ ਅਵਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਚਿਤ੍ਤੋ ਪਰਿਯਤ੍ਤਿਯਂ ਵਿਸਾਰਦੋ ਹੋਤਿ। ਇਤਿ ਪਯੋਗਾਸਯਸੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਆਗਮਾਧਿਗਮਸਮ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਵਚਨਂ ਅਰੁਣੁਗ੍ਗਮਨਂ ਵਿਯ ਸੂਰਿਯਸ੍ਸ ਉਦਯਤੋ, ਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰੋ ਵਿਯ ਚ ਕੁਸਲਧਮ੍ਮਸ੍ਸ, ਅਰਹਤਿ ਭਗਵਤੋ ਵਚਨਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਂ ਭਵਿਤੁਨ੍ਤਿ ਠਾਨੇ ਨਿਦਾਨਂ ਠਪੇਨ੍ਤੋ **ਇਤਿ ਮੇ ਸੁਤ**ਨ੍ਤਿਆਦਿਮਾਹ।

ਅਪਰੋ ਨਯੋ – **ਇਤੀ**ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਨਾਨਪ੍ਪਕਾਰਪ੍ਪਟਿਵੇਧਦੀਪਕੇਨ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਤ੍ਥਪਟਿਭਾਨਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਸਬ੍ਭਾਵਂ ਦੀਪੇਤਿ। **ਸੁਤ**ਨ੍ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਇਤਿਸਦ੍ਦਸਨ੍ਨਿਧਾਨਤੋ ਵਕ੍ਖਮਾਨਾਪੇਕ੍ਖਾਯ ਵਾ

ਸੋਤਬ੍ਬਭੇਦਪ੍ਪਟਿਵੇਧਦੀਪਕੇਨ ਧਮ੍ਮਨਿਰੁਤ੍ਤਿਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਸਬ੍ਭਾਵਂ ਦੀਪੇਤਿ। **ਇਤੀ**ਤਿ ਚ ਇਦਂ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰਦੀਪਕਂ ਵਚਨਂ ਭਾਸਮਾਨੋ ‘‘ਏਤੇ ਮਯਾ ਧਮ੍ਮਾ ਮਨਸਾਨੁਪੇਕ੍ਖਿਤਾ ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਸੁਪ੍ਪਟਿਵਿਦ੍ਧਾ’’ਤਿ ਦੀਪੇਤਿ। ਪਰਿਯਤ੍ਤਿਧਮ੍ਮਾ ਹਿ ‘‘ਇਧ ਸੀਲਂ ਕਥਿਤਂ, ਇਧ ਸਮਾਧਿ, ਇਧ ਪਞ੍ਞਾ, ਏਤ੍ਤਕਾ ਏਤ੍ਥ ਅਨੁਸਨ੍ਧਿਯੋ’’ਤਿਆਦਿਨਾ ਨਯੇਨ ਮਨਸਾ ਅਨੁਪੇਕ੍ਖਿਤਾ ਅਨੁਸ੍ਸਵਾਕਾਰਪਰਿਵਿਤਕ੍ਕਸਹਿਤਾਯ ਧਮ੍ਮਨਿਜ੍ਝਾਨਕ੍ਖਨ੍ਤਿਭੂਤਾਯ ਞਾਤਪਰਿਞ੍ਞਾਸਙ੍ਖਾਤਾਯ ਵਾ ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਵੁਤ੍ਤਰੂਪਾਰੂਪਧਮ੍ਮੇ ‘‘ਇਤਿ ਰੂਪਂ, ਏਤ੍ਤਕਂ ਰੂਪ’’ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਨਯੇਨ ਸੁਟ੍ਠੁ ਵਵਤ੍ਥਪੇਤ੍ਵਾ ਪਟਿਵਿਦ੍ਧਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਰੇਸਞ੍ਚ ਹਿਤਸੁਖਾਵਹਾ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ। **ਸੁਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਇਦਂ ਸਵਨਯੋਗਪਰਿਦੀਪਕਵਚਨਂ ਭਾਸਮਾਨੋ ‘‘ਬਹੂ ਮਯਾ ਧਮ੍ਮਾ ਸੁਤਾ ਧਾਤਾ ਵਚਸਾ ਪਰਿਚਿਤਾ’’ਤਿ ਦੀਪੇਤਿ। ਸੋਤਾਵਧਾਨਪ੍ਪਟਿਬਦ੍ਧਾ ਹਿ ਪਰਿਯਤ੍ਤਿਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਸਵਨਧਾਰਣਪਰਿਚਯਾ। ਤਦੁਭਯੇਨਪਿ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਸ੍ਵਾਕ੍ਖਾਤਭਾਵੇਨ ਅਤ੍ਥਬ੍ਯਞ੍ਜਨਪਾਰਿਪੂਰਿਂ ਦੀਪੇਨ੍ਤੋ ਸਵਨੇ ਆਦਰਂ ਜਨੇਤਿ। ਅਤ੍ਥਬ੍ਯਞ੍ਜਨਪਰਿਪੁਣ੍ਣਞ੍ਹਿ ਧਮ੍ਮਂ ਆਦਰੇਨ ਅਸ੍ਸੁਣਨ੍ਤੋ ਮਹਤਾ ਹਿਤਾ ਪਰਿਬਾਹਿਰੋ ਹੋਤੀਤਿ ਆਦਰਂ ਜਨੇਤ੍ਵਾ ਸਕ੍ਕਚ੍ਚਂ ਧਮ੍ਮੋ ਸੋਤਬ੍ਬੋ।

ਇਤਿ ਮੇ ਸੁਤਨ੍ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਪਨ ਸਕਲੇਨ ਵਚਨੇਨ ਆਯਸ੍ਮਾ ਆਨਨ੍ਦੋ ਤਥਾਗਤਪ੍ਪਵੇਦਿਤਂ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯਂ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਦਹਨ੍ਤੋ ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸਭੂਮਿਂ ਅਤਿਕ੍ਕਮਤਿ, ਸਾਵਕਤ੍ਤਂ ਪਟਿਜਾਨਨ੍ਤੋ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਭੂਮਿਂ ਓਕ੍ਕਮਤਿ। ਤਥਾ ਅਸਦ੍ਧਮ੍ਮਾ ਚਿਤ੍ਤਂ ਵੁਟ੍ਠਾਪੇਤਿ, ਸਦ੍ਧਮ੍ਮੇ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਤਿਟ੍ਠਾਪੇਤਿ। ‘‘ਕੇਵਲਂ ਸੁਤਮੇਵੇਤਂ ਮਯਾ, ਤਸ੍ਸੇਵ ਪਨ ਭਗਵਤੋ ਵਚਨ’’ਨ੍ਤਿ ਦੀਪੇਨ੍ਤੋ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਪਰਿਮੋਚੇਤਿ, ਸਤ੍ਥਾਰਂ ਅਪਦਿਸਤਿ, ਜਿਨਵਚਨਂ ਅਪ੍ਪੇਤਿ, ਧਮ੍ਮਨੇਤ੍ਤਿਂ ਪਤਿਟ੍ਠਾਪੇਤਿ।

ਅਪਿਚ **ਇਤਿ ਮੇ ਸੁਤ**ਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਤਨਾ ਉਪ੍ਪਾਦਿਤਭਾਵਂ ਅਪ੍ਪਟਿਜਾਨਨ੍ਤੋ ਪੁਰਿਮਸ੍ਸਵਨਂ ਵਿਵਰਨ੍ਤੋ ਸਮ੍ਮੁਖਾ ਪਟਿਗ੍ਗਹਿਤਮਿਦਂ ਮਯਾ ਤਸ੍ਸ ਭਗਵਤੋ ਚਤੁਵੇਸਾਰਜ੍ਜਵਿਸਾਰਦਸ੍ਸ ਦਸਬਲਧਰਸ੍ਸ ਆਸਭਟ੍ਠਾਨਟ੍ਠਾਯਿਨੋ ਸੀਹਨਾਦਨਾਦਿਨੋ ਸਬ੍ਬਸਤ੍ਤੁਤ੍ਤਮਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਿਸ੍ਸਰਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਰਾਜਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਾਧਿਪਤਿਨੋ ਧਮ੍ਮਦੀਪਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਸਰਣਸ੍ਸ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਵਰਚਕ੍ਕਵਤ੍ਤਿਨੋ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ। ਨ ਏਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥੇ ਵਾ ਧਮ੍ਮੇ ਵਾ ਪਦੇ ਵਾ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨੇ ਵਾ ਕਙ੍ਖਾ ਵਾ ਵਿਮਤਿ ਵਾ ਕਾਤਬ੍ਬਾਤਿ ਸਬ੍ਬਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾਨਂ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯੇ ਅਸ੍ਸਦ੍ਧਿਯਂ ਵਿਨਾਸੇਤਿ, ਸਦ੍ਧਾਸਮ੍ਪਦਂ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤਿ। ਤੇਨੇਤਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ –

‘‘ਵਿਨਾਸਯਤਿ ਅਸ੍ਸਦ੍ਧਂ, ਸਦ੍ਧਂ ਵਡ੍ਢੇਤਿ ਸਾਸਨੇ।
ਇਤਿ ਮੇ ਸੁਤਮਿਚ੍ਚੇਵਂ, ਵਦਂ ਗੋਤਮਸਾਵਕੋ’’ਤਿ॥

ਏਤ੍ਥਾਹ – ‘‘ਕਸ੍ਮਾ ਪਨੇਤ੍ਥ ਯਥਾ ਅਞ੍ਞੇਸੁ ਸੁਤ੍ਤੇਸੁ ‘ਏਵਂ ਮੇ ਸੁਤਂ, ਏਕਂ ਸਮਯਂ ਭਗਵਾ’ਤਿਆਦਿਨਾ ਕਾਲਦੇਸੇ ਅਪਦਿਸਿਤ੍ਵਾਵ ਨਿਦਾਨਂ ਭਾਸਿਤਂ, ਏਵਂ ਨ ਭਾਸਿਤ’’ਨ੍ਤਿ? ਅਪਰੇ ਤਾਵ ਆਹੁ – ਨ ਪਨ ਥੇਰੇਨ ਭਾਸਿਤਤ੍ਤਾ। ਇਦਞ੍ਹਿ ਨਿਦਾਨਂ ਨ ਆਯਸ੍ਮਤਾ ਆਨਨ੍ਦੇਨ ਪਠਮਂ ਭਾਸਿਤਂ ਖੁਜ੍ਜੁਤ੍ਤਰਾਯ ਪਨ ਭਗਵਤਾ ਉਪਾਸਿਕਾਸੁ ਬਹੁਸ੍ਸੁਤਭਾਵੇਨ ਏਤਦਗ੍ਗੇ ਠਪਿਤਾਯ ਸੇਕ੍ਖਪ੍ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਪ੍ਪਤ੍ਤਾਯ ਅਰਿਯਸਾਵਿਕਾਯ ਸਾਮਾਵਤਿਪ੍ਪਮੁਖਾਨਂ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਇਤ੍ਥਿਸਤਾਨਂ ਪਠਮਂ ਭਾਸਿਤਂ।

ਤਤ੍ਰਾਯਂ ਅਨੁਪੁਬ੍ਬੀਕਥਾ – ਇਤੋ ਕਿਰ ਕਪ੍ਪਸਤਸਹਸ੍ਸਮਤ੍ਥਕੇ ਪਦੁਮੁਤ੍ਤਰੋ ਨਾਮ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ ਲੋਕੇ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਿਤਵਰਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕੋ ਹਂਸਵਤਿਯਂ ਵਿਹਰਤਿ। ਅਥੇਕਦਿਵਸਂ ਹਂਸਵਤਿਯਂ ਏਕਾ ਕੁਲਧੀਤਾ ਸਤ੍ਥੁ ਧਮ੍ਮਦੇਸਨਂ ਸੋਤੁਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੀਹਿ ਉਪਾਸਿਕਾਹਿ ਸਦ੍ਧਿਂ ਆਰਾਮਂ ਗਤਾ। ਸਤ੍ਥਾਰਂ ਏਕਂ ਉਪਾਸਿਕਂ ਬਹੁਸ੍ਸੁਤਾਨਂ ਏਤਦਗ੍ਗੇ ਠਪੇਨ੍ਤਂ ਦਿਸ੍ਵਾ ਅਧਿਕਾਰਂ ਕਤ੍ਵਾ ਤਂ ਠਾਨਨ੍ਤਰਂ ਪਤ੍ਥੇਸਿ। ਸਤ੍ਥਾਪਿ ਨਂ ਬ੍ਯਾਕਾਸਿ ‘‘ਅਨਾਗਤੇ ਗੋਤਮਸ੍ਸ ਨਾਮ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਸਾਵਿਕਾਨਂ ਉਪਾਸਿਕਾਨਂ ਬਹੁਸ੍ਸੁਤਾਨਂ ਅਗ੍ਗਾ ਭਵਿਸ੍ਸਤੀ’’ਤਿ। ਤਸ੍ਸਾ ਯਾਵਜੀਵਂ ਕੁਸਲਂ ਕਤ੍ਵਾ ਦੇਵਲੋਕੇ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਤ੍ਵਾ ਪੁਨ ਮਨੁਸ੍ਸੇਸੂਤਿ ਏਵਂ ਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸੇਸੁ ਸਂਸਰਨ੍ਤਿਯਾ ਕਪ੍ਪਸਤਸਹਸ੍ਸਂ ਅਤਿਕ੍ਕਨ੍ਤਂ। ਅਥ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਭਦ੍ਦਕਪ੍ਪੇ ਅਮ੍ਹਾਕਂ ਭਗਵਤੋ ਕਾਲੇ ਸਾ ਦੇਵਲੋਕਤੋ ਚਵਿਤ੍ਵਾ ਘੋਸਕਸੇਟ੍ਠਿਸ੍ਸ ਗੇਹੇ ਦਾਸਿਯਾ ਕੁਚ੍ਛਿਸ੍ਮਿਂ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਂ ਗਣ੍ਹਿ, **ਉਤ੍ਤਰਾ**ਤਿਸ੍ਸਾ ਨਾਮਂ ਅਕਂਸੁ। ਸਾ ਜਾਤਕਾਲੇ ਖੁਜ੍ਜਾ ਅਹੋਸੀਤਿ **ਖੁਜ੍ਜੁਤ੍ਤਰਾ**ਤ੍ਵੇਵ

ਪਬ੍ਬਾਜਿਤ੍ਥ। ਸਾ ਅਪਰਭਾਗੇ ਘੋਸਕਸੇਟ੍ਠਿਨਾ ਰਞ੍ਞੋ ਉਤੇਨਸ੍ਸ ਸਾਮਾਵਤਿਯਾ ਦਿਨ੍ਨਕਾਲੇ ਤਸ੍ਸਾ ਪਰਿਚਾਰਿਕਭਾਵੇਨ ਦਿਨ੍ਨਾ ਰਞ੍ਞੋ ਉਤੇਨਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤੇਪੁਰੇ ਵਸਤਿ।

ਤੇਨ ਚ ਸਮਯੇਨ ਕੋਸਮ੍ਬਿਯਂ ਘੋਸਕਸੇਟ੍ਠਿਕੁਕ੍ਕੁਟਸੇਟ੍ਠਿਪਾਵਾਰਿਕਸੇਟ੍ਠਿਨੋ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਉਦ੍ਦਿਸ੍ਸ ਤਯੋ ਵਿਹਾਰੇ ਕਾਰੇਤ੍ਵਾ ਜਨਪਦਚਾਰਿਕਂ ਚਰਨ੍ਤੇ ਤਥਾਗਤੇ ਕੋਸਮ੍ਬਿਨਗਰਂ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤੇ ਬੁਦ੍ਧਪ੍ਪਮੁਖਸ੍ਸ ਭਿਕ੍ਖੁਸਙ੍ਘਸ੍ਸ ਵਿਹਾਰੇ ਨਿਯ੍ਯਾਦੇਤ੍ਵਾ ਮਹਾਦਾਨਾਨਿ ਪਵਤ੍ਤੇਸੁਂ, ਮਾਸਮਤ੍ਤਂ ਅਤਿਕ੍ਕਮਿ। ਅਥ ਨੇਸਂ ਏਤਦਹੋਸਿ – ''ਬੁਦ੍ਧਾ ਨਾਮ ਸਬ੍ਬਲੋਕਾਨੁਕਮ੍ਪਕਾ, ਅਞ੍ਞੇਸਮ੍ਪਿ ਓਕਾਸਂ ਦਸ੍ਸਾਮਾ''ਤਿ ਕੋਸਮ੍ਬਿਨਗਰਵਾਸਿਨੋਪਿ ਜਨਸ੍ਸ ਓਕਾਸਂ ਅਕਂਸੁ। ਤਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਨਾਗਰਾ ਵੀਥਿਸਭਾਗੇਨ ਗਣਸਭਾਗੇਨ ਮਹਾਦਾਨਂ ਦੇਨ੍ਤਿ। ਅਥੇਕਦਿਵਸਂ ਸਤ੍ਥਾ ਭਿਕ੍ਖੁਸਙ੍ਘਪਰਿਵੁਤੋ ਮਾਲਾਕਾਰਜੇਟ੍ਠਕਸ੍ਸ ਗੇਹੇ ਨਿਸੀਦਿ। ਤਸ੍ਮਿਂ ਖਣੇ ਖੁਜ੍ਜੁਤ੍ਤਰਾ ਸਾਮਾਵਤਿਯਾ ਪੁਪ੍ਫਾਨਿ ਗਹੇਤੁਂ ਅਟ੍ਠ ਕਹਾਪਣੇ ਆਦਾਯ ਤਂ ਗੇਹਂ ਅਗਮਾਸਿ। ਮਾਲਾਕਾਰਜੇਟ੍ਠਕੋ ਤਂ ਦਿਸ੍ਵਾ ''ਅਮ੍ਮ ਉਤ੍ਤਰੇ, ਅਜ੍ਜ ਤੁਯ੍ਹਂ ਪੁਪ੍ਫਾਨਿ ਦਾਤੁਂ ਖਣੋ ਨਤ੍ਥਿ, ਅਹਂ ਬੁਦ੍ਧਪ੍ਪਮੁਖਂ ਭਿਕ੍ਖੁਸਙ੍ਘਂ ਪਰਿਵਿਸਾਮਿ, ਤ੍ਵਮ੍ਪਿ ਪਰਿਵੇਸਨਾਯ ਸਹਾਯਿਕਾ ਹੋਹਿ, ਏਵਂ ਇਤੋ ਪਰੇਸਂ ਵੇਯ੍ਯਾਵਚ੍ਚਕਰਣਤੋ ਮੁਚ੍ਚਿਸ੍ਸਸੀ''ਤਿ ਆਹ। ਤਤੋ ਖੁਜ੍ਜੁਤ੍ਤਰਾ ਬੁਦ੍ਧਾਨਂ ਭਤ੍ਤਗ੍ਗੇ ਵੇਯ੍ਯਾਵਚ੍ਚਂ ਅਕਾਸਿ। ਸਾ ਸਤ੍ਥਾਰਾ ਉਪਨਿਸਿਨ੍ਨਕਥਾਵਸੇਨ ਕਥਿਤਂ ਸਬ੍ਬਮੇਵ ਧਮ੍ਮਂ ਉਗ੍ਗਣ੍ਹਿ, ਅਨੁਮੋਦਨਂ ਪਨ ਸੁਤ੍ਵਾ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਫਲੇ ਪਤਿਟ੍ਠਾਸਿ।

ਸਾ ਅਞ੍ਞੇਸੁ ਦਿਵਸੇਸੁ ਚਤ੍ਤਾਰੋਵ ਕਹਾਪਣੇ ਦਤ੍ਵਾ ਪੁਪ੍ਫਾਨਿ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਤਸ੍ਮਿਂ ਪਨ ਦਿਵਸੇ ਦਿਟ੍ਠਸਚ੍ਚਭਾਵੇਨ ਪਰਸਨ੍ਤਕੇ ਚਿਤ੍ਤਂ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦੇਤ੍ਵਾ ਅਟ੍ਠਪਿ ਕਹਾਪਣੇ ਦਤ੍ਵਾ ਪਚ੍ਛਿਂ ਪੂਰੇਤ੍ਵਾ ਪੁਪ੍ਫਾਨਿ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਸਾਮਾਵਤਿਯਾ ਸਨ੍ਤਿਕਂ ਅਗਮਾਸਿ। ਅਥ ਨਂ ਸਾ ਪੁਚ੍ਛਿ ''ਅਮ੍ਮ ਉਤ੍ਤਰੇ, ਤ੍ਵਂ ਅਞ੍ਞੇਸੁ ਦਿਵਸੇਸੁ ਨ ਬਹੂਨਿ ਪੁਪ੍ਫਾਨਿ ਆਹਰਸਿ, ਅਜ੍ਜ ਪਨ ਬਹੁਕਾਨਿ, ਕਿਂ ਨੋ ਰਾਜਾ ਉਤ੍ਤਰਿਤਰਂ ਪਸਨ੍ਨੋ''ਤਿ? ਸਾ ਮੁਸਾ ਵਤ੍ਤੁਂ ਅਭਬ੍ਬਤਾਯ ਅਤੀਤੇ ਅਤ੍ਤਨਾ ਕਤਂ ਅਨਿਗੂਹਿਤ੍ਵਾ ਸਬ੍ਬਂ ਕਥੇਸਿ। ਅਥ ''ਕਸ੍ਮਾ ਅਜ੍ਜ ਬਹੂਨਿ ਆਹਰਸੀ''ਤਿ ਚ ਵੁਤ੍ਤਾ ''ਅਜ੍ਜਾਹਂ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਂ ਸੁਤ੍ਵਾ ਅਮਤਂ ਸਚ੍ਛਾਕਾਸਿਂ, ਤਸ੍ਮਾ ਤੁਮ੍ਹੇ ਨ ਵਞ੍ਚੇਮੀ''ਤਿ ਆਹ। ਤਂ ਸੁਤ੍ਵਾ ''ਅਰੇ ਦੁਟ੍ਠਦਾਸਿ, ਏਤ੍ਤਕਂ ਕਾਲਂ ਤਯਾ ਗਹਿਤੇ ਕਹਾਪਣੇ ਦੇਹੀ''ਤਿ ਅਤਜ੍ਜੇਤ੍ਵਾ ਪੁਬ੍ਬਹੇਤੁਨਾ ਚੋਦਿਯਮਾਨਾ ''ਅਮ੍ਮ, ਤਯਾ ਪੀਤਂ ਅਮਤਂ, ਅਮ੍ਹੇਪਿ ਪਾਯੇਹੀ''ਤਿ ਵਤ੍ਵਾ ''ਤੇਨ ਹਿ ਮਂ ਨ੍ਹਾਪੇਹੀ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੇ ਸੋਲਸਹਿ ਗਨ੍ਧੋਦਕਘਟੇਹਿ ਨ੍ਹਾਪੇਤ੍ਵਾ ਦ੍ਵੇ ਮਟ੍ਠਸਾਟਕੇ ਦਾਪੇਸਿ। ਸਾ ਏਕਂ ਨਿਵਾਸੇਤ੍ਵਾ ਏਕਂ ਪਾਰੁਪਿਤ੍ਵਾ ਆਸਨਂ ਪਞ੍ਞਾਪੇਤ੍ਵਾ ਆਸਨੇ ਨਿਸੀਦਿਤ੍ਵਾ ਵਿਚਿਤ੍ਰਬੀਜਨਿਂ ਆਦਾਯ ਨੀਚਾਸਨੇਸੁ ਨਿਸਿਨ੍ਨਾਨਿ ਪਞ੍ਚ ਮਾਤੁਗਾਮਸਤਾਨਿ ਆਮਨ੍ਤੇਤ੍ਵਾ ਸੇਖਪ੍ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਸੁ ਠਤ੍ਵਾ ਸਤ੍ਥਾਰਾ ਦੇਸਿਤਨਿਯਾਮੇਨੇਵ ਤਾਸਂ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਸਿ। ਦੇਸਨਾਵਸਾਨੇ ਤਾ ਸਬ੍ਬਾ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਫਲੇ ਪਤਿਟ੍ਠਹਿਂਸੁ। ਤਾ ਸਬ੍ਬਾਪਿ ਖੁਜ੍ਜੁਤ੍ਤਰਂ ਵਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ''ਅਮ੍ਮ, ਅਜ੍ਜ ਪਟ੍ਠਾਯ ਤ੍ਵਂ ਕਿਲਿਟ੍ਠਕਮ੍ਮਂ ਮਾ ਕਰਿ, ਅਮ੍ਹਾਕਂ ਮਾਤੁਟ੍ਠਾਨੇ ਆਚਰਿਯਟ੍ਠਾਨੇ ਚ ਪਤਿਟ੍ਠਾਹੀ''ਤਿ ਗਰੁਟ੍ਠਾਨੇ ਠਪਯਿਂਸੁ।

ਕਸ੍ਮਾ ਪਨੇਸਾ ਦਾਸੀ ਹੁਤ੍ਵਾ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਾਤਿ? ਸਾ ਕਿਰ ਕਸ੍ਸਪਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਕਾਲੇ ਬਾਰਾਣਸਿਯਂ ਸੇਟ੍ਠਿਧੀਤਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਾ। ਏਕਾਯ ਖੀਣਾਸਵਤ੍ਥੇਰਿਯਾ ਉਪਟ੍ਠਾਕਕੁਲਂ ਗਤਾਯ ''ਏਤਂ ਮੇ ਅਯ੍ਯੇ, ਪਸਾਧਨਪੇਲ਼ਿਕਂ ਦੇਥਾ''ਤਿ ਵੇਯ੍ਯਾਵਚ੍ਚਂ ਕਾਰੇਸਿ। ਥੇਰੀਪਿ ''ਅਦੇਨ੍ਤਿਯਾ ਮਯਿ ਆਘਾਤਂ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤ੍ਵਾ ਨਿਰਯੇ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਸ੍ਸਤਿ, ਦੇਨ੍ਤਿਯਾ ਪਰੇਸਂ ਦਾਸੀ ਹੁਤ੍ਵਾ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਸ੍ਸਤਿ, ਨਿਰਯਸਨ੍ਤਾਪਤੋ ਦਾਸਿਭਾਵੋ ਸੇਯ੍ਯੋ''ਤਿ ਅਨੁਦ੍ਦਯਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਤਸ੍ਸਾ ਵਚਨਂ ਅਕਾਸਿ। ਸਾ ਤੇਨ ਕਮ੍ਮੇਨ ਪਞ੍ਚ ਜਾਤਿਸਤਾਨਿ ਪਰੇਸਂ ਦਾਸੀਯੇਵ ਹੁਤ੍ਵਾ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿ।

ਕਸ੍ਮਾ ਪਨ ਖੁਜ੍ਜਾ ਅਹੋਸਿ? ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨੇ ਕਿਰ ਬੁਦ੍ਧੇ ਅਯਂ ਬਾਰਾਣਸਿਰਞ੍ਞੋ ਗੇਹੇ ਵਸਨ੍ਤੀ ਏਕਂ ਰਾਜਕੁਲੂਪਕਂ ਪਚ੍ਚੇਕਬੁਦ੍ਧਂ ਥੋਕਂ ਖੁਜ੍ਜਧਾਤੁਕਂ ਦਿਸ੍ਵਾ ਅਤ੍ਤਨਾ ਸਹਵਾਸੀਨਂ ਮਾਤੁਗਾਮਾਨਂ ਪੁਰਤੋ ਪਰਿਹਾਸਂ ਕਰੋਨ੍ਤੀ ਯਥਾਵਜ੍ਜਂ ਕੇਲ਼ਿਵਸੇਨ ਖੁਜ੍ਜਾਕਾਰਂ ਦਸ੍ਸੇਸਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਖੁਜ੍ਜਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿ।

ਕਿਂ ਪਨ ਕਤ੍ਵਾ ਪਞ੍ਞਵਨ੍ਤੀ ਜਾਤਾਤਿ? ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨੇ ਕਿਰ ਬੁਦ੍ਧੇ ਅਯਂ ਬਾਰਾਣਸਿਰਞ੍ਞੋ ਗੇਹੇ ਵਸਨ੍ਤੀ ਅਟ੍ਠ ਪਚ੍ਚੇਕਬੁਦ੍ਧੇ ਰਾਜਗੇਹਤੋ ਉਣ੍ਹਪਾਯਾਸਸ੍ਸ ਪੂਰਿਤੇ ਪਤ੍ਤੇ ਪਰਿਵਤ੍ਤਿਤ੍ਵਾ ਪਰਿਵਤ੍ਤਿਤ੍ਵਾ ਗਣ੍ਹਨ੍ਤੇ ਦਿਸ੍ਵਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਨ੍ਤਕਾਨਿ ਅਟ੍ਠ ਦਨ੍ਤਵਲਯਾਨਿ ''ਇਧ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਗਣ੍ਹਥਾ''ਤਿ ਅਦਾਸਿ। ਤੇ ਤਥਾ ਕਤ੍ਵਾ ਓਲੋਕੇਸੁਂ। ''ਤੁਮ੍ਹਾਕਞ੍ਞੇਵ ਤਾਨਿ ਪਰਿਚ੍ਚਤ੍ਤਾਨਿ, ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਗਚ੍ਛਥਾ''ਤਿ ਆਹ। ਤੇ ਨਨ੍ਦਮੂਲਕਪਬ੍ਭਾਰਂ ਅਗਮਂਸੁ। ਅਜ੍ਜਾਪਿ ਤਾਨਿ ਵਲਯਾਨਿ ਅਰੋਗਾਨੇਵ। ਸਾ ਤਸ੍ਸ ਨਿਸ੍ਸਨ੍ਦੇਨ ਪਞ੍ਞਵਨ੍ਤੀ ਜਾਤਾ।

ਅਥ ਨਂ ਸਾਮਾਵਤਿਪ੍ਪਮੁਖਾਨਿ ਪਞ੍ਚ ਇਤ੍ਥਿਸਤਾਨਿ ''ਅਮ੍ਮ, ਤ੍ਵਂ ਦਿਵਸੇ ਦਿਵਸੇ ਸਤ੍ਥੁ ਸਨ੍ਤਿਕਂ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਭਗਵਤਾ ਦੇਸਿਤਂ ਧਮ੍ਮਂ ਸੁਤ੍ਵਾ ਅਮ੍ਹਾਕਂ ਦੇਸੇਹੀ''ਤਿ ਵਦਿਂਸੁ। ਸਾ ਤਥਾ ਕਰੋਨ੍ਤੀ ਅਪਰਭਾਗੇ ਤਿਪਿਟਕਧਰਾ ਜਾਤਾ। ਤਸ੍ਮਾ ਨਂ ਸਤ੍ਥਾ – ''ਏਤਦਗ੍ਗਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਮ ਸਾਵਿਕਾਨਂ ਬਹੁਸ੍ਸੁਤਾਨਂ ਉਪਾਸਿਕਾਨਂ ਯਦਿਦਂ ਖੁਜ੍ਜੁਤ੍ਤਰਾ''ਤਿ ਏਤਦਗ੍ਗੇ ਠਪੇਸਿ। ਇਤਿ ਉਪਾਸਿਕਾਸੁ ਬਹੁਸ੍ਸੁਤਭਾਵੇਨ ਸਤ੍ਥਾਰਾ ਏਤਦਗ੍ਗੇ ਠਪਿਤਾ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਪ੍ਪਤ੍ਤਾ ਖੁਜ੍ਜੁਤ੍ਤਰਾ ਅਰਿਯਸਾਵਿਕਾ ਸਤ੍ਥਰਿ ਕੋਸਮ੍ਬਿਯਂ ਵਿਹਰਨ੍ਤੇ ਕਾਲੇਨ ਕਾਲਂ ਸਤ੍ਥੁ ਸਨ੍ਤਿਕਂ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਧਮ੍ਮਂ ਸੁਤ੍ਵਾ ਅਨ੍ਤੇਪੁਰਂ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਸਾਮਾਵਤਿਪ੍ਪਮੁਖਾਨਂ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਇਤ੍ਥਿਸਤਾਨਂ ਅਰਿਯਸਾਵਿਕਾਨਂ ਸਤ੍ਥਾਰਾ ਦੇਸਿਤਨਿਯਾਮੇਨ ਯਥਾਸੁਤਂ ਧਮ੍ਮਂ ਕਥੇਨ੍ਤੀ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਪਰਿਮੋਚੇਤ੍ਵਾ ਸਤ੍ਥੁ ਸਨ੍ਤਿਕੇ ਸੁਤਭਾਵਂ ਪਕਾਸੇਨ੍ਤੀ "**ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ ਭਗਵਤਾ ਵੁਤ੍ਤਮਰਹਤਾਤਿ ਮੇ ਸੁਤ**"ਨ੍ਤਿ ਨਿਦਾਨਂ ਆਰੋਪੇਸਿ।

ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਤਸ੍ਮਿਂਯੇਵ ਨਗਰੇ ਭਗਵਤੋ ਸਮ੍ਮੁਖਾ ਸੁਤ੍ਵਾ ਤਦਹੇਵ ਤਾਯ ਤਾਸਂ ਭਾਸਿਤਂ, ਤਸ੍ਮਾ ''ਏਕਂ ਸਮਯਂ ਭਗਵਾ ਕੋਸਮ੍ਬਿਯਂ ਵਿਹਰਤੀ''ਤਿ ਕਾਲਦੇਸਂ ਅਪਦਿਸਿਤੁਂ ਪਯੋਜਨਸਮ੍ਭਵੋਵ ਨਤ੍ਥਿ ਸੁਪਾਕਟਭਾਵਤੋ। ਭਿਕ੍ਖੁਨਿਯੋ ਚਸ੍ਸਾ ਸਨ੍ਤਿਕੇ ਇਮਾਨਿ ਸੁਤ੍ਤਾਨਿ ਗਣ੍ਹਿਂਸੁ। ਏਵਂ ਪਰਮ੍ਪਰਾਯ ਭਿਕ੍ਖੁਸੁਪਿ ਤਾਯ ਆਰੋਪਿਤਂ ਨਿਦਾਨਂ ਪਾਕਟਂ ਅਹੋਸਿ। ਅਥ ਆਯਸ੍ਮਾ ਆਨਨ੍ਦੋ ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਨਤੋ ਅਪਰਭਾਗੇ ਸਤ੍ਤਪਣ੍ਣਿਗੁਹਾਯਂ ਅਜਾਤਸਤ੍ਤੁਨਾ ਕਾਰਾਪਿਤੇ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਮਣ੍ਡਪੇ ਮਹਾਕਸ੍ਸਪਪ੍ਪਮੁਖਸ੍ਸ ਵਸੀਗਣਸ੍ਸ ਮਜ੍ਝੇ ਨਿਸੀਦਿਤ੍ਵਾ ਧਮ੍ਮਂ ਸਙ੍ਗਾਯਨ੍ਤੋ ਇਮੇਸਂ ਸੁਤ੍ਤਾਨਂ ਨਿਦਾਨਸ੍ਸ ਦ੍ਵੇਲ੍ਹਕਂ ਪਰਿਹਰਨ੍ਤੋ ਤਾਯ ਆਰੋਪਿਤਨਿਯਾਮੇਨੇਵ ਨਿਦਾਨਂ ਆਰੋਪੇਸੀਤਿ।

ਕੇਚਿ ਪਨੇਤ੍ਥ ਬਹੁਪ੍ਪਕਾਰੇ ਪਪਞ੍ਚੇਨ੍ਤਿ। ਕਿਂ ਤੇਹਿ? ਅਪਿਚ ਨਾਨਾਨਯੇਹਿ ਸਙ੍ਗੀਤਿਕਾਰਾ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯਂ ਸਙ੍ਗਾਯਿਂਸੁ। ਅਨੁਬੁਦ੍ਧਾ ਹਿ ਧਮ੍ਮਸਙ੍ਗਾਹਕਮਹਾਥੇਰਾ, ਤੇ ਸਮ੍ਮਦੇਵ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯਸ੍ਸ ਸਙ੍ਗਾਯਨਾਕਾਰਂ ਜਾਨਨ੍ਤਾ ਕਤ੍ਥਚਿ ''ਏਵਂ ਮੇ ਸੁਤ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ, ਕਤ੍ਥਚਿ ''ਤੇਨ ਸਮਯੇਨਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ, ਕਤ੍ਥਚਿ ਗਾਥਾਬਨ੍ਧਵਸੇਨ ਨਿਦਾਨਂ ਠਪੇਨ੍ਤਾ, ਕਤ੍ਥਚਿ ਸਬ੍ਬੇਨ ਸਬ੍ਬਂ ਨਿਦਾਨਂ ਅਟ੍ਠਪੇਨ੍ਤਾ ਵਗ੍ਗਸਙ੍ਗਹਾਦਿਵਸੇਨ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯਂ ਸਙ੍ਗਾਯਿਂਸੁ। ਤਤ੍ਥ ਇਧ **ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤ**ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਨਿਦਾਨਂ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਸਙ੍ਗਾਯਿਂਸੁ, ਕਿਞ੍ਚਿ ਸੁਤ੍ਤਗੇਯ੍ਯਾਦਿਵਸੇਨ ਨਵਙ੍ਗਮਿਦਂ ਬੁਦ੍ਧਵਚਨਂ। ਯਥਾ ਚੇਤਂ, ਏਵਂ ਸਬ੍ਬੇਸਮ੍ਪਿ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਾਨਂ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ ''ਅਪ੍ਪਕਞ੍ਚ ਨੇਸਂ ਅਹੋਸਿ ਸੁਤ੍ਤਂ ਗੇਯ੍ਯ''ਨ੍ਤਿਆਦਿ। ਤਤ੍ਥ ਇਤਿਵੁਤ੍ਤਕਙ੍ਗਸ੍ਸ ਅਞ੍ਞਂ ਕਿਞ੍ਚਿ ਨ ਪਞ੍ਞਾਯਤਿ ਤਬ੍ਭਾਵਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ''ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ... ਪੇ॰... ਮੇ ਸੁਤ''ਨ੍ਤਿ ਇਦਂ ਵਚਨਂ। ਤੇਨਾਹੁ ਅਟ੍ਠਕਥਾਚਰਿਯਾ ''ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ ਭਗਵਤਾਤਿ ਆਦਿਨਯਪ੍ਪਵਤ੍ਤਾ ਦ੍ਵਾਦਸੁਤ੍ਤਰਸਤਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਾ ਇਤਿਵੁਤ੍ਤਕ''ਨ੍ਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਸਤ੍ਥੁ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯਂ ਜਾਨਨ੍ਤੇਹਿ ਧਮ੍ਮਸਙ੍ਗਾਹਕੇਹਿ ਅਰਿਯਸਾਵਿਕਾਯ ਵਾ ਇਮੇਸਂ ਸੁਤ੍ਤਾਨਂ ਇਤਿਵੁਤ੍ਤਕਙ੍ਗਭਾਵਞ੍ਞਾਪਨਤ੍ਥਂ ਇਮਿਨਾਵ ਨਯੇਨ ਨਿਦਾਨਂ ਠਪਿਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਕਿਮਤ੍ਥਂ ਪਨ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯਸਙ੍ਗਹੇ ਕਯਿਰਮਾਨੇ ਨਿਦਾਨਵਚਨਂ? ਨਨੁ ਭਗਵਤਾ ਭਾਸਿਤਵਚਨਸ੍ਸੇਵ ਸਙ੍ਗਹੋ ਕਾਤਬ੍ਬੋਤਿ? ਵੁਚ੍ਚਤੇ – **ਦੇਸਨਾਯ ਠਿਤਿਅਸਮ੍ਮੋਸਸਦ੍ਧੇਯ੍ਯਭਾਵਸਮ੍ਪਾਦਨਤ੍ਥਂ**। ਕਾਲਦੇਸਦੇਸਕਪਰਿਸਾਪਦੇਸੇਹਿ ਉਪਨਿਬਨ੍ਧਿਤ੍ਵਾ ਠਪਿਤਾ ਹਿ ਦੇਸਨਾ ਚਿਰਟ੍ਠਿਤਿਕਾ ਹੋਤਿ ਅਸਮ੍ਮੋਸਧਮ੍ਮਾ ਸਦ੍ਧੇਯ੍ਯਾ ਚ ਦੇਸਕਾਲਕਤ੍ਤੁਹੇਤੁਨਿਮਿਤ੍ਤੇਹਿ ਉਪਨਿਬਦ੍ਧੋ ਵਿਯ ਵੋਹਾਰਵਿਨਿਚ੍ਛਯੋ। ਤੇਨੇਵ ਚ ਆਯਸ੍ਮਤਾ ਮਹਾਕਸ੍ਸਪੇਨ ਬ੍ਰਹ੍ਮਜਾਲਮੂਲਪਰਿਯਾਯਸੁਤ੍ਤਾਦੀਨਂ ਦੇਸਾਦਿਪੁਚ੍ਛਾਸੁ ਕਤਾਸੁ ਤਾਸਂ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਂ ਕਰੋਨ੍ਤੇਨ ਧਮ੍ਮਭਣ੍ਡਾਗਾਰਿਕੇਨ ''ਏਵਂ ਮੇ ਸੁਤ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਨਿਦਾਨਂ ਭਾਸਿਤਂ। ਇਧ ਪਨ ਦੇਸਕਾਲਸ੍ਸ ਅਗ੍ਗਹਣੇ ਕਾਰਣਂ ਵੁਤ੍ਤਮੇਵ।

ਅਪਿਚ **ਸਤ੍ਥੁ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਪ੍ਪਕਾਸਨਤ੍ਥਂ** ਨਿਦਾਨਵਚਨਂ। ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਹਿ ਭਗਵਤੋ ਪੁਬ੍ਬਰਚਨਾਨੁਮਾਨਾਗਮਤਕ੍ਕਾਭਾਵਤੋ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਭਾਵਸਿਦ੍ਧਿ। ਨ ਹਿ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬਰਚਨਾਦੀਹਿ ਅਤ੍ਥੋ ਅਤ੍ਥਿ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਅਪ੍ਪਟਿਹਤਞਾਣਾਚਾਰਤਾਯ ਏਕਪ੍ਪਮਾਣਤ੍ਤਾ ਚ ਞੇਯ੍ਯਧਮ੍ਮੇਸੁ। ਤਥਾ ਆਚਰਿਯਮੁਟ੍ਠਿਧਮ੍ਮਮਚ੍ਛਰਿਯਸਾਸਨਸਾਵਕਾਨੁਰਾਗਾਭਾਵਤੋ ਖੀਣਾਸਵਭਾਵਸਿਦ੍ਧਿ। ਨ ਹਿ ਸਬ੍ਬਸੋ ਖੀਣਾਸਵਸ੍ਸ ਤੇ ਸਮ੍ਭਵਨ੍ਤੀਤਿ ਸੁਵਿਸੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਪਰਾਨੁਗ੍ਗਹਪਵਤ੍ਤਿ। ਏਵਂ ਦੇਸਕਸਂਕਿਲੇਸਭੂਤਾਨਂ ਦਿਟ੍ਠਿਸੀਲਸਮ੍ਪਦਾਦੂਸਕਾਨਂ ਅਵਿਜ੍ਜਾਤਣ੍ਹਾਨਂ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਾਭਾਵਸਂਸੂਚਕੇਹਿ ਞਾਣਸਮ੍ਪਦਾਪਹਾਨਸਮ੍ਪਦਾਭਿਬ੍ਯਞ੍ਜਕੇਹਿ ਚ ਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਵਿਸੁਦ੍ਧਭਾਵੇਹਿ ਪੁਰਿਮਵੇਸਾਰਜ੍ਜਦ੍ਵਯਸਿਦ੍ਧਿ, ਤਤੋ ਚ ਅਨ੍ਤਰਾਯਿਕਨਿਯ੍ਯਾਨਿਕਧਮ੍ਮੇਸੁ ਅਸਮ੍ਮੋਹਭਾਵਸਿਦ੍ਧਿਤੋ ਪਚ੍ਛਿਮਵੇਸਾਰਜ੍ਜਦ੍ਵਯਸਿਦ੍ਧੀਤਿ ਭਗਵਤੋ ਚਤੁਵੇਸਾਰਜ੍ਜਸਮਨ੍ਨਾਗਮੋ ਅਤ੍ਤਹਿਤਪਰਹਿਤਪਟਿਪਤ੍ਤਿ ਚ ਨਿਦਾਨਵਚਨੇਨ ਪਕਾਸਿਤਾ ਹੋਤਿ, ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਪਰਿਸਾਯ ਅਜ੍ਝਾਸਯਾਨੁਰੂਪਂ ਠਾਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਕਪ੍ਪਟਿਭਾਨੇਨ ਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾਦੀਪਨਤੋ। ਇਧ ਪਨ ਅਨਵਸੇਸਤੋ ਕਾਮਦੋਸਪ੍ਪਹਾਨਂ ਵਿਧਾਯ ਦੇਸਨਾਦੀਪਨਤੋ ਚਾਤਿ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ। ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ ‘‘ਸਤ੍ਥੁ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਪ੍ਪਕਾਸਨਤ੍ਥਂ ਨਿਦਾਨਵਚਨ’’ਨ੍ਤਿ। ਏਤ੍ਥ ਚ ‘‘ਭਗਵਤਾ ਅਰਹਤਾ’’ਤਿ ਇਮੇਹਿ ਪਦੇਹਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਅਤ੍ਥਵਿਭਾਵਨਤਾ ਹੇਟ੍ਠਾ ਦਸ੍ਸਿਤਾ ਏਵ।

ਤਥਾ **ਸਾਸਨਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਪ੍ਪਕਾਸਨਤ੍ਥਂ** ਨਿਦਾਨਵਚਨਂ। ਞਾਣਕਰੁਣਾਪਰਿਗ੍ਗਹਿਤਸਬ੍ਬਕਿਰਿਯਸ੍ਸ ਹਿ ਭਗਵਤੋ ਨਤ੍ਥਿ ਨਿਰਤ੍ਥਕਾ ਪਟਿਪਤ੍ਤਿ ਅਤ੍ਤਹਿਤਾ ਵਾ। ਤਸ੍ਮਾ ਪਰੇਸਂਯੇਵਤ੍ਥਾਯ ਪਵਤ੍ਤਸਬ੍ਬਕਿਰਿਯਸ੍ਸ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਸਕਲਮ੍ਪਿ ਕਾਯਵਚੀਮਨੋਕਮ੍ਮਂ ਯਥਾਪਵਤ੍ਤਂ ਵੁਚ੍ਚਮਾਨਂ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਿਕਸਮ੍ਪਰਾਯਿਕਪਰਮਤ੍ਥੇਹਿ ਯਥਾਰਹਂ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਅਨੁਸਾਸਨਤ੍ਥੇਨ ਸਾਸਨਂ, ਨ ਕਬ੍ਬਰਚਨਾ। ਤਯਿਦਂ ਸਤ੍ਥੁ ਚਰਿਤਂ ਕਾਲਦੇਸਦੇਸਕਪਰਿਸਾਪਦੇਸੇਹਿ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਨਿਦਾਨਵਚਨੇਹਿ ਯਥਾਰਹਂ ਪਕਾਸਿਯਤਿ। ਇਧ ਪਨ ਦੇਸਕਪਰਿਸਾਪਦੇਸੇਹੀਤਿ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ। ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ ‘‘ਸਾਸਨਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਪ੍ਪਕਾਸਨਤ੍ਥਂ ਨਿਦਾਨਵਚਨ’’ਨ੍ਤਿ।

ਅਪਿਚ **ਸਤ੍ਥੁਨੋ ਪਮਾਣਭਾਵਪ੍ਪਕਾਸਨੇਨ ਸਾਸਨਸ੍ਸ ਪਮਾਣਭਾਵਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ** ਨਿਦਾਨਵਚਨਂ। ਤਞ੍ਚਸ੍ਸ ਪਮਾਣਭਾਵਦਸ੍ਸਨਂ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤਨਯਾਨੁਸਾਰੇਨ ‘‘ਭਗਵਤਾ ਅਰਹਤਾ’’ਤਿ ਇਮੇਹਿ ਪਦੇਹਿ ਵਿਭਾਵਿਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਇਦਮੇਤ੍ਥ ਨਿਦਾਨਵਚਨਪ੍ਪਯੋਜਨਸ੍ਸ ਮੁਖਮਤ੍ਤਨਿਦਸ੍ਸਨਨ੍ਤਿ।

ਨਿਦਾਨਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੧. ਏਕਕਨਿਪਾਤੋ

੧. ਪਠਮਵਗ੍ਗੋ

੧. ਲੋਭਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੧. ਇਦਾਨਿ **ਏਕਧਮ੍ਮਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਜਹਥਾ**ਤਿਆਦਿਨਾ ਨਯੇਨ ਭਗਵਤਾ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵਣ੍ਣਨਾਯ ਓਕਾਸੋ ਅਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤੋ। ਸਾ ਪਨੇਸਾ ਅਤ੍ਥਵਣ੍ਣਨਾ ਯਸ੍ਮਾ ਸੁਤ੍ਤਨਿਕ੍ਖੇਪਂ ਵਿਚਾਰੇਤ੍ਵਾ ਵੁਚ੍ਚਮਾਨਾ ਪਾਕਟਾ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਸੁਤ੍ਤਨਿਕ੍ਖੇਪਂ ਤਾਵ ਵਿਚਾਰੇਸ੍ਸਾਮ। ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਹਿ ਸੁਤ੍ਤਨਿਕ੍ਖੇਪਾ – ਅਤ੍ਤਜ੍ਝਾਸਯੋ, ਪਰਜ੍ਝਾਸਯੋ, ਪੁਚ੍ਛਾਵਸਿਕੋ, ਅਟ੍ਠੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਕੋਤਿ। ਯਥਾ ਹਿ ਅਨੇਕਸਤਅਨੇਕਸਹਸ੍ਸਭੇਦਾਨਿਪਿ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਾਨਿ ਸਂਕਿਲੇਸਭਾਗਿਯਾਦਿਪਟ੍ਠਾਨਨਯੇਨ ਸੋਲ਼ਸਵਿਧਤਂ ਨਾਤਿਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ, ਏਵਂ ਅਤ੍ਤਜ੍ਝਾਸਯਾਦਿਸੁਤ੍ਤਨਿਕ੍ਖੇਪਵਸੇਨ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਤਂ ਨਾਤਿਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਯਥਾ ਅਤ੍ਤਜ੍ਝਾਸਯਸ੍ਸ ਅਟ੍ਠੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਚ ਪਰਜ੍ਝਾਸਯਪੁਚ੍ਛਾਵਸਿਕੇਹਿ ਸਦ੍ਧਿਂ ਸਂਸਗ੍ਗਭੇਦੋ ਸਮ੍ਭਵਤਿ ਅਤ੍ਤਜ੍ਝਾਸਯੋ ਚ ਪਰਜ੍ਝਾਸਯੋ ਚ, ਅਤ੍ਤਜ੍ਝਾਸਯੋ ਚ ਪੁਚ੍ਛਾਵਸਿਕੋ ਚ, ਅਟ੍ਠੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਕੋ ਚ ਪਰਜ੍ਝਾਸਯੋ ਚ, ਅਟ੍ਠੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਕੋ ਚ ਪੁਚ੍ਛਾਵਸਿਕੋ ਚਾਤਿ ਅਜ੍ਝਾਸਯਪੁਚ੍ਛਾਨੁਸਨ੍ਧਿਸਮ੍ਭਵਤੋ; ਏਵਂ ਯਦਿਪਿ ਅਟ੍ਠੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਅਤ੍ਤਜ੍ਝਾਸਯੇਨਪਿ ਸਂਸਗ੍ਗਭੇਦੋ ਸਮ੍ਭਵਤਿ, ਅਤ੍ਤਜ੍ਝਾਸਯਾਦੀਹਿ ਪਨ ਪੁਰਤੋ ਠਿਤੇਹਿ ਅਟ੍ਠੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਸਂਸਗ੍ਗੋ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਨਿਰਵਸੇਸੋ ਪਟ੍ਠਾਨਨਯੋ ਨ ਸਮ੍ਭਵਤਿ। ਤਦਨ੍ਤੋਗਧਤ੍ਤਾ ਵਾ ਸਮ੍ਭਵਨ੍ਤਾਨਂ ਸੇਸਨਿਕ੍ਖੇਪਾਨਂ ਮੂਲਨਿਕ੍ਖੇਪਵਸੇਨ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸੁਤ੍ਤਨਿਕ੍ਖੇਪਾ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਤਤ੍ਰਾਯਂ ਵਚਨਤ੍ਥੋ – ਨਿਕ੍ਖਿਪੀਯਤੀਤਿ ਨਿਕ੍ਖੇਪੋ, ਸੁਤ੍ਤਂ ਏਵ ਨਿਕ੍ਖੇਪੋ **ਸੁਤ੍ਤਨਿਕ੍ਖੇਪੋ**। ਅਥ ਵਾ ਨਿਕ੍ਖਿਪਨਂ ਨਿਕ੍ਖੇਪੋ, ਸੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਨਿਕ੍ਖੇਪੋ ਸੁਤ੍ਤਨਿਕ੍ਖੇਪੋ, ਸੁਤ੍ਤਦੇਸਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਜ੍ਝਾਸਯੋ ਅਤ੍ਤਜ੍ਝਾਸਯੋ, ਸੋ ਅਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਿ ਕਾਰਣਭੂਤੋਤਿ **ਅਤ੍ਤਜ੍ਝਾਸਯੋ,** ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਜ੍ਝਾਸਯੋ ਏਤਸ੍ਸਾਤਿ ਵਾ ਅਤ੍ਤਜ੍ਝਾਸਯੋ। **ਪਰਜ੍ਝਾਸਯੇ**ਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। ਪੁਚ੍ਛਾਯ ਵਸੋਤਿ ਪੁਚ੍ਛਾਵਸੋ। ਸੋ ਏਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੀਤਿ **ਪੁਚ੍ਛਾਵਸਿਕੋ**। ਸੁਤ੍ਤਦੇਸਨਾਯ ਵਤ੍ਥੁਭੂਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿ , ਅਤ੍ਥੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿ ਏਵ ਅਟ੍ਠੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿ ਥ-ਕਾਰਸ੍ਸ ਠ-ਕਾਰਂ ਕਤ੍ਵਾ, ਸਾ ਏਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੀਤਿ **ਅਟ੍ਠੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਕੋ** । ਅਥ ਵਾ ਨਿਕ੍ਖਿਪੀਯਤਿ ਸੁਤ੍ਤਂ ਏਤੇਨਾਤਿ ਨਿਕ੍ਖੇਪੋ, ਅਤ੍ਤਜ੍ਝਾਸਯਾਦਿ ਏਵ। ਏਤਸ੍ਮਿਂ ਪਨ ਅਤ੍ਥਵਿਕਪ੍ਪੇ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਜ੍ਝਾਸਯੋ ਅਤ੍ਤਜ੍ਝਾਸਯੋ। ਪਰੇਸਂ ਅਜ੍ਝਾਸਯੋ ਪਰਜ੍ਝਾਸਯੋ। ਪੁਚ੍ਛੀਯਤੀਤਿ ਪੁਚ੍ਛਾ, ਪੁਚ੍ਛਿਤਬ੍ਬੋ ਅਤ੍ਥੋ, ਪੁਚ੍ਛਾਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਂ ਧਮ੍ਮਪ੍ਪਟਿਗ੍ਗਾਹਕਾਨਂ ਵਚਨਂ ਪੁਚ੍ਛਾਵਸਂ, ਤਦੇਵ ਨਿਕ੍ਖੇਪਸਦ੍ਦਾਪੇਕ੍ਖਾਯ ਪੁਚ੍ਛਾਵਸਿਕੋਤਿ ਪੁਲ੍ਲਿਙ੍ਗਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਥਾ ਅਟ੍ਠੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿ ਏਵ ਅਟ੍ਠੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਕੋਤਿ ਏਵਮੇਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਅਪਿਚ ਪਰੇਸਂ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪਰਿਪਾਕਾਦਿਕਾਰਣਨਿਰਪੇਕ੍ਖਤ੍ਤਾ ਅਤ੍ਤਜ੍ਝਾਸਯਸ੍ਸ ਵਿਸੁਂ ਸੁਤ੍ਤਨਿਕ੍ਖੇਪਭਾਵੋ ਯੁਤ੍ਤੋ, ਕੇਵਲਂ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਜ੍ਝਾਸਯੇਨੇਵ ਧਮ੍ਮਤਨ੍ਤਿਠਪਨਤ੍ਥਂ ਪਵਤ੍ਤਿਤਦੇਸਨਤ੍ਤਾ। ਪਰਜ੍ਝਾਸਯਪੁਚ੍ਛਾਵਸਿਕਾਨਂ ਪਨ ਪਰੇਸਂ ਅਜ੍ਝਾਸਯਪੁਚ੍ਛਾਨਂ ਦੇਸਨਾਪਵਤ੍ਤਿਹੇਤੁਭੂਤਾਨਂ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਂ ਪਵਤ੍ਤਿਤਾਨਂ ਕਥਂ ਅਟ੍ਠੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਂ ਅਨਵਰੋਧੋ, ਪੁਚ੍ਛਾਵਸਿਕਟ੍ਠੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਕਾਨਂ ਵਾ ਪਰਜ੍ਝਾਸਯਾਨੁਰੋਧੇਨ ਪਵਤ੍ਤਿਤਾਨਂ ਕਥਂ ਪਰਜ੍ਝਾਸਯੇ ਅਨਵਰੋਧੋਤਿ? ਨ ਚੋਦੇਤਬ੍ਬਮੇਤਂ। ਪਰੇਸਞ੍ਹਿ ਅਭਿਨੀਹਾਰਪਰਿਪੁਚ੍ਛਾਦਿਵਿਨਿਮੁਤ੍ਤਸ੍ਸੇਵ ਸੁਤ੍ਤਦੇਸਨਾਕਾਰਣੁਪ੍ਪਾਦਸ੍ਸ ਅਟ੍ਠੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਭਾਵੇਨ ਗਹਿਤਤ੍ਤਾ ਪਰਜ੍ਝਾਸਯਪੁਚ੍ਛਾਵਸਿਕਾਨਂ ਵਿਸੁਂ ਗਹਣਂ। ਤਥਾ ਹਿ ਬ੍ਰਹ੍ਮਜਾਲਧਮ੍ਮਦਾਯਾਦਸੁਤ੍ਤਾਦੀਨਂ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੧ ਆਦਯੋ) ਵਣ੍ਣਾਵਣ੍ਣਆਮਿਸੁਪ੍ਪਾਦਾਦਿਦੇਸਨਾਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਅਟ੍ਠੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਪਰੇਸਂ ਪੁਚ੍ਛਂ ਵਿਨਾ ਅਜ੍ਝਾਸਯਮੇਵ ਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਕਤ੍ਵਾ ਦੇਸਿਤੋ ਪਰਜ੍ਝਾਸਯੋ, ਪੁਚ੍ਛਾਵਸੇਨ ਦੇਸਿਤੋ ਪੁਚ੍ਛਾਵਸਿਕੋਤਿ ਪਾਕਟੋਯਮਤ੍ਥੋਤਿ।

ਯਾਨਿ ਭਗਵਾ ਪਰੇਹਿ ਅਨਜ੍ਝਿਟ੍ਠੋ ਕੇਵਲਂ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਜ੍ਝਾਸਯੇਨੇਵ ਕਥੇਤਿ, ਸੇਯ੍ਯਥਿਦਂ – ਆਕਙ੍ਖੇਯ੍ਯਸੁਤ੍ਤਂ, ਤੁਵਟ੍ਟਕਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿਏਵਮਾਦੀਨਿ (ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੯੨੧ ਆਦਯੋ; ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੬੪ ਆਦਯੋ), ਤੇਸਂ ਅਤ੍ਤਜ੍ਝਾਸਯੋ ਨਿਕ੍ਖੇਪੋ।

ਯਾਨਿ ਪਨ ''ਪਰਿਪਕ੍ਕਾ ਖੋ ਰਾਹੁਲਸ੍ਸ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਪਰਿਪਾਚਨੀਯਾ ਧਮ੍ਮਾ, ਯਂਨੂਨਾਹਂ ਰਾਹੁਲਂ ਉਤ੍ਤਰਿਂ ਆਸਵਾਨਂ ਖਯੇ ਵਿਨੇਯ੍ਯ''ਨ੍ਤਿ ਏਵਂ ਪਰੇਸਂ ਅਜ੍ਝਾਸਯਂ ਖਨ੍ਤਿਂ ਅਭਿਨੀਹਾਰਂ ਬੁਜ੍ਝਨਭਾਵਞ੍ਚ ਓਲੋਕੇਤ੍ਵਾ ਪਰਜ੍ਝਾਸਯਵਸੇਨ ਕਥਿਤਾਨਿ, ਸੇਯ੍ਯਥਿਦਂ – ਰਾਹੁਲੋਵਾਦਸੁਤ੍ਤਂ, ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕਪ੍ਪਵਤ੍ਤਨਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿਏਵਮਾਦੀਨਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੦੭ ਆਦਯੋ; ੩.੪੧੬ ਆਦਯੋ; ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੩.੫੯; ਮਹਾਵ॰ ੧੯-੨੦), ਤੇਸਂ ਪਰਜ੍ਝਾਸਯੋ ਨਿਕ੍ਖੇਪੋ।

ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਪਨ ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਦੇਵਾ ਮਨੁਸ੍ਸਾ ਚਤਸ੍ਸੋ ਪਰਿਸਾ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਵਣ੍ਣਾ ਚ ਤਥਾ ਤਥਾ ਪਞ੍ਹਂ ਪੁਚ੍ਛਨ੍ਤਿ ''ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾਤਿ, ਭਨ੍ਤੇ, ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ, ਨੀਵਰਣਾ ਨੀਵਰਣਾਤਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤੀ''ਤਿਆਦਿਨਾ , ਏਵਂ ਪੁਟ੍ਠੇਨ ਭਗਵਤਾ ਯਾਨਿ ਕਥਿਤਾਨਿ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਸਂਯੁਤ੍ਤਾਦੀਨਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੫.੧੮੬) ਤੇਸਂ ਪੁਚ੍ਛਾਵਸਿਕੋ ਨਿਕ੍ਖੇਪੋ।

ਯਾਨਿ ਪਨ ਤਾਨਿ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਕਾਰਣਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਕਥਿਤਾਨਿ, ਸੇਯ੍ਯਥਿਦਂ – ਧਮ੍ਮਦਾਯਾਦਂ, ਪੁਤ੍ਤਮਂਸੂਪਮਂ, ਦਾਰੁਕ੍ਖਨ੍ਧੂਪਮਨ੍ਤਿਏਵਮਾਦੀਨਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੯; ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੨.੬੩), ਤੇਸਂ ਅਟ੍ਠੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਕੋ ਨਿਕ੍ਖੇਪੋ।

ਏਵਮਿਮੇਸੁ ਚਤੂਸੁ ਸੁਤ੍ਤਨਿਕ੍ਖੇਪੇਸੁ ਇਮਸ੍ਸ ਸੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਪਰਜ੍ਝਾਸਯੋ ਨਿਕ੍ਖੇਪੋ। ਪਰਜ੍ਝਾਸਯਵਸੇਨ ਹੇਤਂ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਂ। ਕੇਸਂ ਅਜ੍ਝਾਸਯੇਨ? ਲੋਭੇ ਆਦੀਨਵਦਸ੍ਸੀਨਂ ਪੁਗ੍ਗਲਾਨਂ। ਕੇਚਿ ਪਨ ''ਅਤ੍ਤਜ੍ਝਾਸਯੋ''ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ।

ਤਤ੍ਥ **ਏਕਧਮ੍ਮਂ, ਭਿਕ੍ਖ**ਵੇਤਿਆਦੀਸੁ **ਏਕ**ਸਦ੍ਦੋ ਅਤ੍ਥੇਵ ਅਞ੍ਞਤ੍ਥੇ ''ਸਸ੍ਸਤੋ ਅਤ੍ਤਾ ਚ ਲੋਕੋ ਚ, ਇਦਮੇਵ ਸਚ੍ਚਂ ਮੋਘਮਞ੍ਞਨ੍ਤਿ ਇਤ੍ਥੇਕੇ ਅਭਿਵਦਨ੍ਤੀ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੭)। ਅਤ੍ਥਿ ਸੇਟ੍ਠੇ ''ਚੇਤਸੋ ਏਕੋਦਿਭਾਵ''ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੨੮; ਪਾਰਾ॰ ੧੧)। ਅਤ੍ਥਿ ਅਸਹਾਯੇ ''ਏਕੋ ਵੂਪਕਟ੍ਠੋ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੪੦੫)। ਅਤ੍ਥਿ ਸਙ੍ਖਾਯਂ ''ਏਕੋਵ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਖਣੋ ਚ ਸਮਯੋ ਚ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਵਾਸਾਯਾ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੮.੨੯)। ਇਧਾਪਿ ਸਙ੍ਖਾਯਮੇਵ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ।

ਧਮ੍ਮ-ਸਦ੍ਦੋ ਪਰਿਯਤ੍ਤਿਸਚ੍ਚਸਮਾਧਿਪਞ੍ਞਾਪਕਤਿਪੁਞ੍ਞਾਪਤ੍ਤਿਸੁਞ੍ਞਤਾਞੇਯ੍ਯਸਭਾਵਾਦੀਸੁ ਦਿਸ੍ਸਤਿ। ਤਥਾ ਹਿਸ੍ਸ ''ਇਧ ਭਿਕ੍ਖੁ ਧਮ੍ਮਂ ਪਰਿਯਾਪੁਣਾਤੀ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੫.੭੩) ਪਰਿਯਤ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ''ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮੋ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੯੯) ਸਚ੍ਚਾਨਿ। ''ਏਵਂਧਮ੍ਮਾ ਤੇ ਭਗਵਨ੍ਤੋ ਅਹੇਸੁ''ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੩; ੩.੧੪੨) ਸਮਾਧਿ। ''ਸਚ੍ਚਂ ਧਮ੍ਮੋ ਧਿਤਿ ਚਾਗੋ, ਸਵੇ ਪੇਚ੍ਚ ਨ ਸੋਚਤੀ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਜਾ॰ ੧.੧.੫੭) ਪਞ੍ਞਾ। ''ਜਾਤਿਧਮ੍ਮਾਨਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਏਵਂ ਇਚ੍ਛਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੯੮) ਪਕਤਿ। ''ਧਮ੍ਮੋ ਹਵੇ ਰਕ੍ਖਤਿ ਧਮ੍ਮਚਾਰਿ''ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ (ਜਾ॰ ੧.੧੦.੧੦੨) ਪੁਞ੍ਞਂ। ''ਤਿਣ੍ਣਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਅਞ੍ਞਤਰੇਨ ਵਦੇਯ੍ਯ ਪਾਰਾਜਿਕੇਨ ਵਾ ਸਙ੍ਘਾਦਿਸੇਸੇਨ ਵਾ ਪਾਚਿਤ੍ਤਿਯੇਨ ਵਾ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਪਾਰਾ॰ ੪੪੪) ਆਪਤ੍ਤਿ। ''ਤਸ੍ਮਿਂ ਖੋ ਪਨ ਸਮਯੇ ਧਮ੍ਮਾ ਹੋਨ੍ਤੀ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਧ॰ ਸ॰ ੧੨੧) ਸੁਞ੍ਞਤਾ। ''ਸਬ੍ਬੇ ਧਮ੍ਮਾ ਸਬ੍ਬਾਕਾਰੇਨ ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਭਗਵਤੋ ਞਾਣਮੁਖੇ ਆਪਾਥਂ ਆਗਚ੍ਛਨ੍ਤੀ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਮਹਾਨਿ॰ ੧੫੬; ਚੂਲਨਿ॰ ਮੋਘਰਾਜਮਾਣਵਪੁਚ੍ਛਾਨਿਦ੍ਦੇਸ ੮੫) ਞੇਯ੍ਯੋ। ''ਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਅਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਧ॰ ਸ॰ ਤਿਕਮਾਤਿਕਾ ੧) ਸਭਾਵੋ ਅਤ੍ਥੋ । ਇਧਾਪਿ ਸਭਾਵੋ। ਤਸ੍ਮਾ **ਏਕਧਮ੍ਮ**ਨ੍ਤਿ ਏਕਂ ਸਂਕਿਲੇਸਸਭਾਵਨ੍ਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਏਕੋ ਚ ਸੋ ਧਮ੍ਮੋ ਚਾਤਿ ਏਕਧਮ੍ਮੋ, ਤਂ ਏਕਧਮ੍ਮਂ।

ਭਿਕ੍ਖਵੇਤਿ ਭਿਕ੍ਖੂ ਆਲਪਤਿ। ਕਿਮਤ੍ਥਂ ਪਨ ਭਗਵਾ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਨ੍ਤੋ ਭਿਕ੍ਖੂ ਆਲਪਤਿ, ਨ ਧਮ੍ਮਮੇਵ ਦੇਸੇਤੀਤਿ? ਸਤਿਜਨਨਤ੍ਥਂ। ਭਿਕ੍ਖੂ ਹਿ ਅਞ੍ਞਂ ਚਿਨ੍ਤੇਨ੍ਤਾਪਿ ਧਮ੍ਮਂ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਨ੍ਤਾਪਿ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਂ ਮਨਸਿ ਕਰੋਨ੍ਤਾਪਿ ਨਿਸਿਨ੍ਨਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਤੇ ਪਠਮਂ ਅਨਾਲਪਿਤ੍ਵਾ ਧਮ੍ਮੇ ਦੇਸਿਯਮਾਨੇ ''ਅਯਂ ਦੇਸਨਾ ਕਿਂਨਿਦਾਨਾ, ਕਿਂਪਚ੍ਚਯਾ''ਤਿ ਸਲ੍ਲਕ੍ਖੇਤੁਂ ਨ ਸਕ੍ਕੋਨ੍ਤਿ। ਆਲਪਿਤੇ ਪਨ ਸਤਿਂ ਉਪਟ੍ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਸਲ੍ਲਕ੍ਖੇਤੁਂ ਸਕ੍ਕੋਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਸਤਿਜਨਨਤ੍ਥਂ ''ਭਿਕ੍ਖਵੇ''ਤਿ ਆਲਪਤਿ। ਤੇਨ ਚ ਤੇਸਂ ਭਿਕ੍ਖਨਸੀਲਤਾਦਿਗੁਣਯੋਗਸਿਦ੍ਧੇਨ ਵਚਨੇਨ ਹੀਨਾਧਿਕਜਨਸੇਵਿਤਂ ਵੁਤ੍ਤਿਂ ਪਕਾਸੇਨ੍ਤੋ ਉਦ੍ਧਤਦੀਨਭਾਵਨਿਗ੍ਗਹਂ ਕਰੋਤਿ। ''ਭਿਕ੍ਖਵੇ''ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਕਰੁਣਾਵਿਪ੍ਫਾਰਸੋਮ੍ਮਹਦਯਨਯਨਨਿਪਾਤਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮੇਨ ਵਚਨੇਨ ਤੇ ਅਤ੍ਤਨੋ ਮੁਖਾਭਿਮੁਖੇ ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਤੇਨ ਚ

ਕਥੇਤੁਕਮ੍ਯਤਾਦੀਪਕੇਨ ਵਚਨੇਨ ਨੇਸਂ ਸੋਤੁਕਮ੍ਯਤਂ ਜਨੇਤਿ। ਤੇਨੇਵ ਚ ਸਮ੍ਬੋਧਨਟ੍ਠੇਨ ਸਾਧੁਕਂ ਸਵਨਮਨਸਿਕਾਰੇਪਿ ਨਿਯੋਜੇਤਿ। ਸਾਧੁਕਂ ਸਵਨਮਨਸਿਕਾਰਾਯਤ੍ਤਾ ਹਿ ਸਾਸਨਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿ।

ਅਞ੍ਞੇਸੁਪਿ ਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸੇਸੁ ਪਰਿਸਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨੇਸੁ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨੇਸੁ ਕਸ੍ਮਾ ਭਿਕ੍ਖੂ ਏਵ ਆਮਨ੍ਤੇਸੀਤਿ? ਜੇਟ੍ਠਸੇਟ੍ਠਾਸਨ੍ਨਸਦਾਸਨ੍ਨਿਹਿਤਭਾਵਤੋ। ਸਬ੍ਬਪਰਿਸਸਾਧਾਰਣਾ ਹਿ ਭਗਵਤੋ ਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾ, ਪਰਿਸਾਯ ਚ ਜੇਟ੍ਠਾ ਭਿਕ੍ਖੂ ਪਠਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨਤ੍ਤਾ, ਸੇਟ੍ਠਾ ਅਨਗਾਰਿਯਭਾਵਂ ਆਦਿਂ ਕਤ੍ਵਾ ਸਤ੍ਥੁ ਚਰਿਯਾਨੁਵਿਧਾਯਕਤ੍ਤਾ ਸਕਲਸਾਸਨਪਟਿਗ੍ਗਾਹਕਤ੍ਤਾ ਚ, ਆਸਨ੍ਨਾ ਤਤ੍ਥ ਨਿਸਿਨ੍ਨੇਸੁ ਸਮੀਪਵੁਤ੍ତਿਯਾ, ਸਦਾਸਨ੍ਨਿਹਿਤਾ ਸਤ੍ਥੁਸਨ੍ਤਿਕਾਵਚਰਤ੍ਤਾ। ਅਪਿਚ ਤੇ ਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾਯ ਭਾਜਨਂ ਯਥਾਨੁਸਿਟ੍ਠਂ ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਸਬ੍ਭਾਵਤੋ, ਵਿਸੇਸਤੋ ਚ ਏਕਚ੍ਚੇ ਭਿਕ੍ਖੂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਅਯਂ ਦੇਸਨਾਤਿ ਤੇ ਏਵ ਆਲਪਿ।

ਪਜਹਥਾਤਿ ਏਤ੍ਥ **ਪਹਾਨਂ** ਨਾਮ ਤਦਙ੍ਗਪ੍ਪਹਾਨਂ, ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨਪ੍ਪਹਾਨਂ, ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਪ੍ਪਹਾਨਂ, ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਪ੍ਪਹਾਨਂ, ਨਿਸ੍ਸਰਣਪ੍ਪਹਾਨਨ੍ਤਿ ਪਞ੍ਚਵਿਧਂ। ਤਤ੍ਥ ਯਂ ਦੀਪਾਲੋਕੇਨੇਵ ਤਮਸ੍ਸ ਪਟਿਪਕ੍ਖਭਾਵਤੋ ਅਲੋਭਾਦੀਹਿ ਲੋਭਾਦਿਕਸ੍ਸ, ਨਾਮਰੂਪਪਰਿਚ੍ਛੇਦਾਦਿਵਿਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣੇਹਿ ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਅਨਤ੍ਥਸ੍ਸ ਪਹਾਨਂ। ਸੇਯ੍ਯਥਿਦਂ – ਪਰਿਚ੍ਚਾਗੇਨ ਲੋਭਾਦਿਮਲਸ੍ਸ, ਸੀਲੇਨ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾਦਿਦੁਸ੍ਸੀਲ੍ਯਸ੍ਸ, ਸਦ੍ਧਾਦੀਹਿ ਅਸ੍ਸਦ੍ਧਿਯਾਦਿਕਸ੍ਸ, ਨਾਮਰੂਪਵਵਤ੍ਥਾਨੇਨ ਸਕ੍ਕਾਯਦਿਟ੍ਠਿਯਾ, ਪਚ੍ਚਯਪਰਿਗ੍ਗਹੇਨ ਅਹੇਤੁਵਿਸਮਹੇਤੁਦਿਟ੍ਠੀਨਂ, ਤਸ੍ਸੇਵ ਅਪਰਭਾਗੇਨ ਕਙ੍ਖਾਵਿਤਰਣੇਨ ਕਥਂਕਥੀਭਾਵਸ੍ਸ, ਕਲਾਪਸਮ੍ਮਸਨੇਨ ''ਅਹਂ ਮਮਾ''ਤਿ ਗਾਹਸ੍ਸ, ਮਗ੍ਗਾਮਗ੍ਗਵਵਤ੍ਥਾਨੇਨ ਅਮਗ੍ਗੇ ਮਗ੍ਗਸਞ੍ਞਾਯ, ਉਦਯਦਸ੍ਸਨੇਨ ਉਚ੍ਛੇਦਦਿਟ੍ਠਿਯਾ, ਵਯਦਸ੍ਸਨੇਨ ਸਸ੍ਸਤਦਿਟ੍ਠਿਯਾ, ਭਯਦਸ੍ਸਨੇਨ ਸਭਯੇਸੁ ਅਭਯਸਞ੍ਞਾਯ, ਆਦੀਨਵਦਸ੍ਸਨੇਨ ਅਸ੍ਸਾਦਸਞ੍ਞਾਯ, ਨਿਬ੍ਬਿਦਾਨੁਪਸ੍ਸਨੇਨ ਅਭਿਰਤਿਸਞ੍ਞਾਯ, ਮੁਚ੍ਚਿਤੁਕਮ੍ਯਤਾਞਾਣੇਨ ਅਮੁਚ੍ਚਿਤੁਕਮ੍ਯਤਾਯ ਉਪੇਕ੍ਖਾਞਾਣੇਨ ਅਨੁਪੇਕ੍ਖਾਯ, ਅਨੁਲੋਮੇਨ ਧਮ੍ਮਟ੍ਠਿਤਿਯਾ, ਨਿਬ੍ਬਾਨੇਨ ਪਟਿਲੋਮਭਾਵਸ੍ਸ, ਗੋਤ੍ਰਭੁਨਾ ਸਙ੍ਖਾਰਨਿਮਿਤ੍ਤਗ੍ਗਾਹਸ੍ਸ ਪਹਾਨਂ, ਏਤਂ **ਤਦਙ੍ਗਪ੍ਪਹਾਨਂ** ਨਾਮ।

ਯਂ ਪਨ ਉਪਚਾਰਪ੍ਪਨਾਭੇਦੇਨ ਸਮਾਧਿਨਾ ਪਵਤ੍ਤਿਭਾਵਨਿਵਾਰਣਤੋ ਘਟਪ੍ਪਹਾਰੇਨੇਵ ਉਦਕਪਿਟ੍ਠੇ ਸੇਵਾਲਸ੍ਸ ਤੇਸਂ ਤੇਸਂ ਨੀਵਰਣਾਦਿਧਮ੍ਮਾਨਂ ਪਹਾਨਂ, ਏਤਂ **ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨਪ੍ਪਹਾਨਂ** ਨਾਮ। ਯਂ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਾਨਂ ਭਾਵਿਤਤ੍ਤਾ ਤਂਤਂਮਗ੍ਗਵਤੋ ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਨ੍ਤਾਨੇ ''ਦਿਟ੍ਠਿਗਤਾਨਂ ਪਹਾਨਾਯਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ (ਧ॰ ਸ॰ ੨੭੭; ਵਿਭ॰ ੬੨੮) ਨਯੇਨ ਵੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸਮੁਦਯਪਕ੍ਖਿਯਸ੍ਸ ਕਿਲੇਸਗਣਸ੍ਸ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਂ ਅਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਭਾਵੇਨ ਸਮੁਚ੍ਛਿਨ੍ਦਨਂ, ਇਦਂ **ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਪ੍ਪਹਾਨਂ** ਨਾਮ। ਯਂ ਪਨ ਫਲਕ੍ਖਣੇ ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਤ੍ਤਂ ਕਿਲੇਸਾਨਂ, ਏਤਂ **ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਪ੍ਪਹਾਨਂ** ਨਾਮ। ਯਂ ਪਨ ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਤਨਿਸ੍ਸਟਤ੍ਤਾ ਪਹੀਨਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਤਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ, ਏਤਂ **ਨਿਸ੍ਸਰਣਪ੍ਪਹਾਨਂ** ਨਾਮ। ਏਵਂ ਪਞ੍ਚਵਿਧੇ ਪਹਾਨੇ ਅਨਾਗਾਮਿਕਭਾਵਕਰਸ੍ਸ ਪਹਾਨਸ੍ਸ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਤ੍ਤਾ ਇਧ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਪ੍ਪਹਾਨਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਤਸ੍ਮਾ **ਪਜਹਥਾ**ਤਿ ਪਰਿਚ੍ਚਜਥ, ਸਮੁਚ੍ਛਿਨ੍ਦਥਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਅਹਨ੍ਤਿ ਭਗਵਾ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਨਿਦ੍ਦਿਸਤਿ। ਵੋਤਿ ਅਯਂ ਵੋਸਦ੍ਦੋ ਪਚ੍ਚਤ੍ਤਉਪਯੋਗਕਰਣਸਾਮਿਵਚਨਪਦਪੂਰਣਸਮ੍ਪਦਾਨੇਸੁ ਦਿਸ੍ਸਤਿ। ਤਥਾ ਹਿ ''ਕਚ੍ਚਿ, ਪਨ ਵੋ ਅਨੁਰੁਦ੍ਧਾ, ਸਮਗ੍ਗਾ ਸਮ੍ਮੋਦਮਾਨਾ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੩੨੬) ਪਚ੍ਚਤ੍ਤੇ ਆਗਤੋ। ''ਗਚ੍ਛਥ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਣਾਮੇਮਿ ਵੋ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੫੭) ਉਪਯੋਗੇ। ''ਨ ਵੋ ਮਮ ਸਨ੍ਤਿਕੇ ਵਤ੍ਥਬ੍ਬ''ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੫੭) ਕਰਣੇ। ''ਸਬ੍ਬੇਸਂ ਵੋ, ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤ, ਸੁਭਾਸਿਤ''ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੩੪੫) ਸਾਮਿਵਚਨੇ। ''ਯੇ ਹਿ ਵੋ ਅਰਿਯਾ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਕਾਯਕਮ੍ਮਨ੍ਤਾ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੩੫) ਪਦਪੂਰਣੇ। ''ਵਨਪਤ੍ਥਪਰਿਯਾਯਂ ਵੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੇਸੇਸ੍ਸਾਮੀ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੯੦) ਸਮ੍ਪਦਾਨੇ। ਇਧਾਪਿ ਸਮ੍ਪਦਾਨੇ ਏਵ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ।

ਪਾਟਿਭੋਗੋਤਿ ਪਟਿਭੂ। ਸੋ ਹਿ ਧਾਰਣਕਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਧਨਿਕਸ੍ਸ, ਧਨਿਕਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਧਾਰਣਕਸ੍ਸ ਪਟਿਨਿਧਿਭੂਤੋ ਧਨਿਕਸਨ੍ਤਕਸ੍ਸ ਤਤੋ ਹਰਣਾਦਿਸਙ੍ਖਾਤੇਨ ਭੁਞ੍ਜਨੇਨ ਭੋਗੋਤਿ ਪਟਿਭੋਗੋ, ਪਟਿਭੋਗੋ ਏਵ ਪਾਟਿਭੋਗੋ। **ਅਨਾਗਾਮਿਤਾਯਾ**ਤਿ ਅਨਾਗਾਮਿਭਾਵਤ੍ਥਾਯ। ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਗ੍ਗਹਣਵਸੇਨ ਹਿ ਕਾਮਭਵਸ੍ਸ ਅਨਾਗਮਨਤੋ ਅਨਾਗਾਮੀ। ਯੋ ਯਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਅਧਿਗਮੇਨ ਅਨਾਗਾਮੀਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਸਫਲੋ

ਸੋ ਤਤਿਯਮਗ੍ਗੋ ਅਨਾਗਾਮਿਤਾ ਨਾਮ। ਇਤਿ ਭਗਵਾ ਵੇਨੇਯਜਦਮਨਕੁਸਲੋ ਵੇਨੇਯਜਜ੍ਝਾਸਯਾਨੁਕੂਲੰ ਤਤਿਯਮਗ੍ਗਾਧਿਗਮੰ ਲਹੁਨਾ ਉਪਾਯੇਨ ਏਕਧਮ੍ਮਪੂਰਣਤਾਮਤ੍ਤੇਨ ਥਿਰੰ ਕਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਸਿ ਯਥਾ ਤੰ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ। ਭਿਨ੍ਨਭੂਮਿਕਾਪਿ ਹਿ ਪਟਿਘਸੰਯੋਜਨਾਦਯੋ ਤਤਿਯਮਗ੍ਗਵਜ੍ਝਾ ਕਿਲੇਸਾ ਕਾਮਰਾਗਪ੍ਪਧਾਨੰ ਨਾਤਿਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀਤਿ।

ਕਸ੍ਮਾ ਪਨੇਤ੍ਥ ਭਗਵਾ ਅਤ੍ਤਾਨੰ ਪਾਟਿਭੋਗਭਾਵੇ ਠਪੇਸਿ? ਤੇਸੰ ਭਿਕ੍ਖੂਨੰ ਅਨਾਗਾਮਿਮਗ੍ਗਾਧਿਗਮਾਯ ਉਸ੍ਸਾਹਜਨਨਤ੍ਥੰ। ਪਸ੍ਸਤਿ ਹਿ ਭਗਵਾ ''ਮਯਾ 'ਏਕਧਮ੍ਮੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਜਹਥ, ਅਹੰ ਵੋ ਪਾਟਿਭੋਗੋ ਅਨਾਗਾਮਿਤਾਯਾ'ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੇ ਇਮੇ ਭਿਕ੍ਖੂ ਅਦ੍ਧਾ ਤੰ ਏਕਧਮ੍ਮੰ ਪਹਾਯ ਸਕ੍ਕਾ ਤਤਿਯਭੂਮਿੰ ਸਮਧਿਗਨ੍ਤੁੰ, ਯਤੋ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸਾਮਿ ਪਠਮਮਾਹ 'ਅਹੰ ਪਾਟਿਭੋਗੋ'ਤਿ ਉਸ੍ਸਾਹਜਾਤਾ ਤਦਤ੍ਥਾਯ ਪਟਿਪਜ੍ਜਿਤਬ੍ਬੰ ਮਞ੍ਞਿਸ੍ਸਨ੍ਤੀ''ਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਉਸ੍ਸਾਹਜਨਨਤ੍ਥੰ ਅਨਾਗਾਮਿਤਾਯ ਤੇਸੰ ਭਿਕ੍ਖੂਨੰ ਅਤ੍ਤਾਨੰ ਪਾਟਿਭੋਗਭਾਵੇ ਠਪੇਸਿ।

ਕਤਮੰ ਏਕਧਮ੍ਮਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ **ਕਤਮ**ਨ੍ਤਿ ਪੁਚ੍ਛਾਵਚਨੰ। ਪੁਚ੍ਛਾ ਚ ਨਾਮੇਸਾ ਪਞ੍ਚਵਿਧਾ – ਅਦਿਟ੍ਠਜੋਤਨਾਪੁਚ੍ਛਾ, ਦਿਟ੍ਠਸੰਸਨ੍ਦਨਾਪੁਚ੍ਛਾ, ਵਿਮਤਿਚ੍ਛੇਦਨਾਪੁਚ੍ਛਾ, ਅਨੁਮਤਿਪੁਚ੍ਛਾ , ਕਥੇਤੁਕਮ੍ਯਤਾਪੁਚ੍ਛਾਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਪਕਤਿਯਾ ਲਕ੍ਖਣੰ ਅਞ੍ਞਾਤੰ ਹੋਤਿ ਅਦਿਟ੍ਠੰ ਅਤੁਲਿਤੰ ਅਤੀਰਿਤੰ ਅਵਿਭੂਤੰ ਅਵਿਭਾਵਿਤੰ, ਤਸ੍ਸ ਞਾਣਾਯ ਦਸ੍ਸਨਾਯ ਤੁਲਨਾਯ ਤੀਰਣਾਯ ਵਿਭੂਤਤ੍ਥਾਯ ਵਿਭਾਵਨਤ੍ਥਾਯ ਪਞ੍ਹੰ ਪੁਚ੍ਛਤਿ, ਅਯੰ **ਅਦਿਟ੍ਠਜੋਤਨਾਪੁਚ੍ਛਾ**। ਪਕਤਿਯਾ ਲਕ੍ਖਣੰ ਞਾਤੰ ਹੋਤਿ ਦਿਟ੍ਠੰ ਤੁਲਿਤੰ ਤੀਰਿਤੰ ਵਿਭੂਤੰ ਵਿਭਾਵਿਤੰ। ਸੋ ਅਞ੍ਞੇਹਿ ਪਣ੍ਡਿਤੇਹਿ ਸਦ੍ਧਿੰ ਸੰਸਨ੍ਦਨਤ੍ਥਾਯ ਪਞ੍ਹੰ ਪੁਚ੍ਛਤਿ, ਅਯੰ **ਦਿਟ੍ਠਸੰਸਨ੍ਦਨਾਪੁਚ੍ਛਾ**। ਪਕਤਿਯਾ ਸੰਸਯਪਕ੍ਖਨ੍ਦੋ ਹੋਤਿ ਵਿਮਤਿਪਕ੍ਖਨ੍ਦੋ ਦ੍ਵੇਲ੍ਹਕਜਾਤੋ – ''ਏਵੰ ਨੁ ਖੋ, ਨ ਨੁ ਖੋ, ਕਿੰ ਨੁ ਖੋ, ਕਥੰ ਨੁ ਖੋ''ਤਿ, ਸੋ ਵਿਮਤਿਚ੍ਛੇਦਨਤ੍ਥਾਯ ਪਞ੍ਹੰ ਪੁਚ੍ਛਤਿ, ਅਯੰ **ਵਿਮਤਿਚ੍ਛੇਦਨਾਪੁਚ੍ਛਾ**। ਭਗਵਾ ਹਿ ਅਨੁਮਤਿਗ੍ਗਹਣਤ੍ਥੰ ਪਞ੍ਹੰ ਪੁਚ੍ਛਤਿ – ''ਤੰ ਕਿੰ ਮਞ੍ਞਥ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਰੂਪੰ ਨਿਚ੍ਚੰ ਵਾ ਅਨਿਚ੍ਚੰ ਵਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ (ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੩.੫੯; ਮਹਾਵ॰ ੨੧), ਅਯੰ **ਅਨੁਮਤਿਪੁਚ੍ਛਾ**। ਭਗਵਾ ਭਿਕ੍ਖੂਨੰ ਕਥੇਤੁਕਮ੍ਯਤਾਯ ਪਞ੍ਹੰ ਪੁਚ੍ਛਤਿ – ''ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਆਹਾਰਾ ਭੂਤਾਨੰ ਵਾ ਸਤ੍ਤਾਨੰ ਠਿਤਿਯਾ ਸਮ੍ਭਵੇਸੀਨੰ ਵਾ ਅਨੁਗ੍ਗਹਾਯ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ''ਤਿ (ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੧) ਅਯੰ **ਕਥੇਤੁਕਮ੍ਯਤਾਪੁਚ੍ਛਾ**।

ਤਤ੍ਥ ਪੁਰਿਮਾ ਤਿਸ੍ਸੋ ਪੁਚ੍ਛਾ ਬੁਦ੍ਧਾਨੰ ਨਤ੍ਥਿ। ਕਸ੍ਮਾ? ਤੀਸੁ ਹਿ ਅਦ੍ਧਾਸੁ ਕਿਞ੍ਚਿ ਸਙ੍ਖਤੰ ਅਦ੍ਧਾਵਿਮੁਤ੍ਤੰ ਵਾ ਅਸਙ੍ਖਤੰ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਾਨੰ ਅਦਿਟ੍ਠੰ ਅਤੁਲਿਤੰ ਅਤੀਰਿਤੰ ਅਵਿਭੂਤੰ ਅਵਿਭਾਵਿਤੰ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥਿ। ਤੇਨ ਨੇਸੰ ਅਦਿਟ੍ਠਜੋਤਨਾਪੁਚ੍ਛਾ ਨਤ੍ਥਿ। ਯੰ ਪਨ ਤੇਹਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਞਾਣੇਨ ਪਟਿਵਿਦ੍ਧੰ, ਤਸ੍ਸ ਅਞ੍ਞੇਨ ਸਮਣੇਨ ਵਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੇਨ ਵਾ ਦੇਵੇਨ ਵਾ ਮਾਰੇਨ ਵਾ ਬ੍ਰਹ੍ਮੁਨਾ ਵਾ ਸਦ੍ਧਿੰ ਸੰਸਨ੍ਦਨਕਿਚ੍ਚੰ ਨਤ੍ਥਿ, ਤੇਨ ਨੇਸੰ ਦਿਟ੍ਠਸੰਸਨ੍ਦਨਾਪੁਚ੍ਛਾਪਿ ਨਤ੍ਥਿ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਬੁਦ੍ਧਾ ਭਗਵਨ੍ਤੋ ਅਕਥੰਕਥੀ ਤਿਣ੍ਣਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾ ਸਬ੍ਬਧਮ੍ਮੇਸੁ ਵਿਗਤਸੰਸਯਾ, ਤੇਨ ਨੇਸੰ ਵਿਮਤਿਚ੍ਛੇਦਨਾਪੁਚ੍ਛਾਪਿ ਨਤ੍ਥਿ। ਇਤਰਾ ਪਨ ਦ੍ਵੇ ਪੁਚ੍ਛਾ ਅਤ੍ਥਿ, ਤਾਸੁ ਅਯੰ ਕਥੇਤੁਕਮ੍ਯਤਾਪੁਚ੍ਛਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਇਦਾਨਿ ਤਾਯ ਪੁਚ੍ਛਾਯ ਪੁਟ੍ਠਮਤ੍ਥੰ ਸਰੂਪਤੋ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **"ਲੋਭੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਧਮ੍ਮ"**ਨ੍ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ ਲੁਬ੍ਭਨ੍ਤਿ ਤੇਨ, ਸਯੰ ਵਾ ਲੁਬ੍ਭਤਿ, ਲੁਬ੍ਭਨਮਤ੍ਤਮੇਵ ਵਾ ਤਨ੍ਤਿ **ਲੋਭੋ**। ਸ੍ਵਾਯੰ ਆਰਮ੍ਮਣਗ੍ਗਹਣਲਕ੍ਖਣੋ ਮਕ੍ਕਟਾਲੇਪੋ ਵਿਯ, ਅਭਿਸਙ੍ਗਰਸੋ ਤਤ੍ਤਕਪਾਲੇ ਪਕ੍ਖਿਤ੍ਤਮੰਸਪੇਸਿ ਵਿਯ, ਅਪਰਿਚ੍ਚਾਗਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਾਨੋ ਤੇਲਞ੍ਜਨਰਾਗੋ ਵਿਯ, ਸੰਯੋਜਨਿਯੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਅਸ੍ਸਾਦਦਸ੍ਸਨਪਦਟ੍ਠਾਨੋ, ਤਣ੍ਹਾਨਦਿਭਾਵੇਨ ਵਡ੍ਢਮਾਨੋ ਯਤ੍ਥ ਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨੋ, ਸੀਘਸੋਤਾ ਨਦੀ ਵਿਯ ਮਹਾਸਮੁਦ੍ਦੰ ਅਪਾਯਮੇਵ ਤੰ ਸਤ੍ਤੰ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਕਿਞ੍ਚਾਪਿ ਅਯੰ ਲੋਭਸਦ੍ਦੋ ਸਬ੍ਬਲੋਭਸਾਮਞ੍ਞਵਚਨੋ, ਇਧ ਪਨ ਕਾਮਰਾਗਵਚਨੋਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਸੋ ਹਿ ਅਨਾਗਾਮਿਮਗ੍ਗਵਜ੍ਝੋ।

ਪੁਨ **ਭਿਕ੍ਖਵੇ**ਤਿ ਆਲਪਨੰ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਪਟਿਗ੍ਗਾਹਕਭਾਵੇਨ ਅਭਿਮੁਖੀਭੂਤਾਨੰ ਤਤ੍ਥ ਆਦਰਜਨਨਤ੍ਥੰ। **ਪਜਹਥਾ**ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਪਹਾਨਾਭਿਸਮਯੋ ਵਿਹਿਤੋ, ਸੋ ਚ ਪਰਿਞ੍ਞਾਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾਭਾਵਨਾਭਿਸਮਯੇਹਿ ਸਦ੍ਧਿੰ ਏਵ ਪਵਤ੍ਤਤਿ, ਨ ਵਿਸੁਨ੍ਤਿ ਚਤੁਸਚ੍ਚਾਧਿਟ੍ਠਾਨਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿਪਿ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਕਿਚ੍ਚਾਨਿ ਵਿਹਿਤਾਨੇਵ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਯਥਾ ਚ ''ਲੋਭੰ ਪਜਹਥਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੇ ਪਹਾਨੇਕਟ੍ਠਭਾਵਤੋ ਦੋਸਾਦੀਨਮ੍ਪਿ ਪਹਾਨੰ ਅਤ੍ਥਤੋ ਵੁਤ੍ਤਮੇਵ ਹੋਤਿ, ਏਵੰ ਸਮੁਦਯਸਚ੍ਚਵਿਸਯੇ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਕਿਚ੍ਚੇ ਪਹਾਨਾਭਿਸਮਯੇ ਵੁਤ੍ਤੇ ਤਸ੍ਸਾ

ਸਹਕਾਰੀਕਾਰਣਭੂਤਾਨੰ ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪਾਦੀਨੰ ਸੇਸਮਗ੍ਗਙ੍ਗਾਨਮ੍ਪਿ ਸਮੁਦਯਸਚ੍ਚਵਿਸਯਕਿਚ੍ਚੰ ਅਤ੍ਥਤੋ ਵੁਤ੍ਤਮੇਵ ਹੋਤੀਤਿ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣੋ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਬ੍ਯਾਪਾਰੋ ਇਧ ਕਥਿਤੋਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਇਮਿਨਾ ਨਯੇਨ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਾਦੀਨਮ੍ਪਿ ਬੋਧਿਪਕ੍ਖਿਯਧਮ੍ਮਾਨੰ ਬ੍ਯਾਪਾਰਸ੍ਸ ਇਧ ਵੁਤ੍ਤਭਾਵੋ ਯਥਾਰਹੰ ਵਿਤ੍ਥਾਰੇਤਬ੍ਬੋ।

ਅਪਿਚੇਤ੍ਥ **ਲੋਭੰ ਪਜਹਥਾ**ਤਿ ਏਤੇਨ ਪਹਾਨਪਰਿਞ੍ਞਾ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਸਾ ਚ ਤੀਰਣਪਰਿਞ੍ਞਾਧਿਟ੍ਠਾਨਾ, ਤੀਰਣਪਰਿਞ੍ਞਾ ਚ ਞਾਤਪਰਿਞ੍ਞਾਧਿਟ੍ਠਾਨਾਤਿ ਅਵਿਨਾਭਾਵੇਨ ਤਿਸ੍ਸੋਪਿ ਪਰਿਞ੍ਞਾ ਬੋਧਿਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਏਵਮੇਤ੍ਥ ਸਹ ਫਲੇਨ ਚਤੁਸਚ੍ਚਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨੰ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣੰ ਕਤ੍ਵਾ ਪਕਾਸਿਤਨ੍ਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੰ। ਅਥ ਵਾ **ਲੋਭੰ ਪਜਹਥਾ**ਤਿ ਸਹ ਫਲੇਨ ਞਾਣਦਸ੍ਸਨਵਿਸੁਦ੍ਧਿ ਦੇਸਿਤਾ। ਸਾ ਚ ਪਟਿਪਦਾਞਾਣਦਸ੍ਸਨਵਿਸੁਦ੍ਧਿਸਨ੍ਨਿਸ੍ਸਯਾ...ਪੇ॰... ਚਿਤ੍ਤਵਿਸੁਦ੍ਧਿਸੀਲਵਿਸੁਦ੍ਧਿਸਨ੍ਨਿਸ੍ਸਯਾ ਚਾਤਿ ਨਾਨਨ੍ਤਰਿਕਭਾਵੇਨ ਸਹ ਫਲੇਨ ਸਬ੍ਬਾਪਿ ਸਤ੍ਤ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਯੋ ਵਿਭਾਵਿਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ।

ਏਵਮੇਤਾਯ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਕ੍ਕਮਭਾਵਨਾਯ ਪਰਿਞ੍ਞਾਤ੍ਤਯਸਮ੍ਪਾਦਨੇਨ ਲੋਭੰ ਪਜਹਿਤੁਕਾਮੇਨ –

‘‘ਅਨਤ੍ਥਜਨਨੋ ਲੋਭੋ, ਲੋਭੋ ਚਿਤ੍ਤਪ੍ਪਕੋਪਨੋ।
ਭਯਮਨ੍ਤਰਤੋ ਜਾਤੰ, ਤੰ ਜਨੋ ਨਾਵਬੁਜ੍ਝਤਿ॥

‘‘ਲੁਦ੍ਧੋ ਅਤ੍ਥੰ ਨ ਜਾਨਾਤਿ, ਲੁਦ੍ਧੋ ਧਮ੍ਮੰ ਨ ਪਸ੍ਸਤਿ।
ਅਨ੍ਧਤਮੰ ਤਦਾ ਹੋਤਿ, ਯੰ ਲੋਭੋ ਸਹਤੇ ਨਰੰ’’॥ (ਇਤਿਵੁ॰ ੮੮)।

ਰਤ੍ਤੋ ਖੋ, ਆਵੁਸੋ, ਰਾਗੇਨ ਅਭਿਭੂਤੋ ਪਰਿਯਾਦਿਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤੋ ਪਾਣਮ੍ਪਿ ਹਨਤਿ, ਅਦਿਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਆਦਿਯਤਿ, ਸਨ੍ਧਿਮ੍ਪਿ ਛਿਨ੍ਦਤਿ, ਨਿਲ੍ਲੋਪਮ੍ਪਿ ਹਰਤਿ, ਏਕਾਗਾਰਿਕਮ੍ਪਿ ਕਰੋਤਿ, ਪਰਿਪਨ੍ਥੇਪਿ ਤਿਟ੍ਠਤਿ, ਪਰਦਾਰਮ੍ਪਿ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਮੁਸਾਪਿ ਭਣਤਿ। ਤਦਪਿ ਤੇਸੰ ਭਵਤੰ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾਨੰ ਅਜਾਨਤੰ ਅਪਸ੍ਸਤੰ ਅਵੇਦਯਤੰ ਤਣ੍ਹਾਨੁਗਤਾਨੰ ਪਰਿਤਸ੍ਸਿਤੰ ਵਿਪ੍ਫਨ੍ਦਿਤਮੇਵ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੩.੫੪)।

‘‘ਤਣ੍ਹਾਦੁਤਿਯੋ ਪੁਰਿਸੋ, ਦੀਘਮਦ੍ਧਾਨ ਸੰਸਰੰ।
ਇਤ੍ਥਭਾਵਞ੍ਞਥਾਭਾਵੰ, ਸੰਸਾਰੰ ਨਾਤਿਵਤ੍ਤਤਿ’’॥ (ਇਤਿਵੁ॰ ੧੫, ੧੦੫)।

‘‘ਨਤ੍ਥਿ ਰਾਗਸਮੋ ਅਗ੍ਗਿ, ਨਤ੍ਥਿ ਦੋਸਸਮੋ ਕਲਿ’’॥ (ਧ॰ ਪ॰ ੨੦੨, ੨੫੧)।

‘‘ਕਾਮਰਾਗੇਨ ਡਯ੍ਹਾਮਿ, ਚਿਤ੍ਤੰ ਮੇ ਪਰਿਡਯ੍ਹਤਿ’’॥ (ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੧੨)।

‘‘ਯੇ ਰਾਗਰਤ੍ਤਾਨੁਪਤਨ੍ਤਿ ਸੋਤੰ, ਸਯੰਕਤੰ ਮਕ੍ਕਟਕੋਵ ਜਾਲ’’ਨ੍ਤਿ॥ (ਧ॰ ਪ॰ ੩੪੭) ਚ –

ਏਵਮਾਦਿਸੁਤ੍ਤਪਦਾਨੁਸਾਰੇਨ ਨਾਨਾਨਯੇਹਿ ਲੋਭਸ੍ਸ ਆਦੀਨਵੰ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ ਤਸ੍ਸ ਪਹਾਨਾਯ ਪਟਿਪਜ੍ਜਿਤਬ੍ਬੰ।

ਅਪਿਚ ਛ ਧਮ੍ਮਾ ਕਾਮਰਾਗਸ੍ਸ ਪਹਾਨਾਯ ਸੰਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ, ਅਸੁਭਨਿਮਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਗ੍ਗਹੋ, ਅਸੁਭਭਾਵਨਾਨੁਯੋਗੋ, ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਸੁ ਗੁਤ੍ਤਦ੍ਵਾਰਤਾ, ਭੋਜਨੇ ਮਤ੍ਤਞ੍ਞੁਤਾ, ਕਲ੍ਯਾਣਮਿਤ੍ਤਤਾ, ਸਪ੍ਪਾਯਕਥਾਤਿ। ਦਸਵਿਧਞ੍ਹਿ ਅਸੁਭਨਿਮਿਤ੍ਤੰ ਉਗ੍ਗਣ੍ਹਨ੍ਤਸ੍ਸਾਪਿ ਕਾਮਰਾਗੋ ਪਹੀਯਤਿ, ਕਾਯਗਤਾਸਤਿਭਾਵਨਾਵਸੇਨ ਸਵਿਞ੍ਞਾਣਕੇ ਉਦ੍ਧੁਮਾਤਕਾਦਿਵਸੇਨ ਅਵਿਞ੍ਞਾਣਕੇ ਅਸੁਭੇ ਅਸੁਭਭਾਵਨਾਨੁਯੋਗਮਨੁਯੁਤ੍ਤਸ੍ਸਾਪਿ, ਮਨਚ੍ਛਟ੍ਠੇਸੁ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਸੁ ਸੰਵਰਣਵਸੇਨ ਸਤਿਕਵਾਟੇਨ ਪਿਹਿਤਦ੍ਵਾਰਸ੍ਸਾਪਿ , ਚਤੁਨ੍ਨੰ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨੰ ਵਾ ਆਲੋਪਾਨੰ ਓਕਾਸੇ ਸਤਿ ਉਦਕੰ ਪਿਵਿਤ੍ਵਾ ਯਾਪਨਸੀਲਤਾਯ ਭੋਜਨੇ ਮਤ੍ਤਞ੍ਞੁਨੋਪਿ। ਤੇਨੇਵਾਹ –

‘‘ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਪਞ੍ਚ ਆਲੋਪੇ, ਅਭੁਤ੍ਵਾ ਉਦਕੰ ਪਿਵੇ।

ਅਲਂ ਫਾਸੁਵਿਹਾਰਾਯ, ਪਹਿਤਤ੍ਤੁਸ੍ਸ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ''ਤਿ॥ (ਥੇਰਗਾ॰ ੯੮੩)।

ਅਸੁਭਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਭਾਵਨਾਰਤੇ ਕਲ੍ਯਾਣਮਿਤ੍ਤੇ ਸੇਵਨ੍ਤੁਸ੍ਸਾਪਿ, ਠਾਨਨਿਸਜ੍ਜਾਦੀਸੁ ਦਸਅਸੁਭਨਿਸ੍ਸਿਤਸਪ੍ਪਾਯਕਥਾਯਪਿ ਪਹੀਯਤਿ। ਤੇਨੇਵਾਹ –

''ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਸੁਭਨਿਮਿਤ੍ਤਂ, ਤਤ੍ਥ ਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰਬਹੁਲੀਕਾਰੋ, ਅਯਮਾਹਾਰੋ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਵਾ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਸ੍ਸ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਾਯ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਵਾ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਸ੍ਸ ਪਹਾਨਾਯਾ''ਤਿ।

ਏਵਂ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਕਾਮਰਾਗਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਲੋਭਸ੍ਸ ਪਹਾਨਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਵਿਪਸ੍ਸਨਂ ਉਸ੍ਸੁਕ੍ਕਾਪੇਤ੍ਵਾ ਤਤਿਯਮਗ੍ਗੇਨ ਤਂ ਅਨਵਸੇਸਤੋ ਸਮੁਚ੍ਛਿਨ੍ਦਤਿ। ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ ''ਲੋਭਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਧਮ੍ਮਂ ਪਜਹਥ, ਅਹਂ ਵੋ ਪਾਟਿਭੋਗੋ ਅਨਾਗਾਮਿਤਾਯਾ''ਤਿ।

ਏਤ੍ਥਾਹ ''ਕੋ ਪਨੇਤ੍ਥ ਲੋਭੋ ਪਹੀਯਤਿ, ਕਿਂ ਅਤੀਤੋ, ਅਥ ਅਨਾਗਤੋ, ਉਦਾਹੁ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨੋ''ਤਿ? ਕਿਞ੍ਚੇਤ੍ਥ – ਨ ਤਾਵ ਅਤੀਤੋ ਲੋਭੋ ਪਹੀਯੇਯ੍ਯ, ਨ ਅਨਾਗਤੋ ਵਾ ਤੇਸਂ ਅਭਾਵਤੋ। ਨ ਹਿ ਨਿਰੁਦ੍ਧਂ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਵਾ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਵਾਯਾਮੋ ਚ ਅਫਲੋ ਆਪਜ੍ਜਤਿ। ਅਥ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨੋ, ਏਵਮ੍ਪਿ ਅਫਲੋ ਵਾਯਾਮੋ ਤਸ੍ਸ ਸਰਸਭਙ੍ਗਤ੍ਤਾ, ਸਂਕਿਲਿਟ੍ਠਾ ਚ ਮਗ੍ਗਭਾਵਨਾ ਆਪਜ੍ਜਤਿ, ਚਿਤ੍ਤਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤੋ ਵਾ ਲੋਭੋ ਸਿਯਾ, ਨ ਚਾਯਂ ਨਯੋ ਇਚ੍ਛਿਤੋਤਿ। ਵੁਚ੍ਚਤੇ – ਨ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਅਤੀਤਾਨਾਗਤਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਲੋਭੋ ਪਹੀਯਤਿ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਇਧ ਤਰੁਣਰੁਕ੍ਖੋ ਅਸਞ੍ਜਾਤਫਲੋ, ਤਂ ਪੁਰਿਸੋ ਕੁਠਾਰਿਯਾ ਮੂਲੇ ਛਿਨ੍ਦੇਯ੍ਯ, ਤਸ੍ਸ ਰੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਛੇਦੇ ਅਸਤਿ ਯਾਨਿ ਫਲਾਨਿ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇਯ੍ਯੁਂ, ਤਾਨਿ ਰੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਛਿਨ੍ਨਤ੍ਤਾ ਅਜਾਤਾਨਿ ਏਵ ਨ ਜਾਯੇਯ੍ਯੁਂ, ਏਵਮੇਵ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਾਧਿਗਮੇ ਅਸਤਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਾਰਹੋ ਲੋਭੋ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਾਧਿਗਮੇਨ ਪਚ੍ਚਯਘਾਤਸ੍ਸ ਕਤਤ੍ਤਾ ਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਅਯਞ੍ਹਿ ਅਟ੍ਠਕਥਾਸੁ ''ਭੂਮਿਲਦ੍ਧੁਪ੍ਪਨ੍ਨੋ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਹਿ ਆਰਮ੍ਮਣਭੂਤਾ ਪਞ੍ਚੁਕ੍ਖਨ੍ਧਾ ਤਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਟ੍ਠਾਨਤਾਯ ਭੂਮਿ ਨਾਮ। ਸਾ ਭੂਮਿ ਤੇਨ ਲਦ੍ਧਾਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਭੂਮਿਲਦ੍ਧੁਪ੍ਪਨ੍ਨੋ। ਆਰਮ੍ਮਣਾਧਿਗ੍ਗਹਿਤੁਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਅਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਿਤੁਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਅਸਮੂਹਤੁਪ੍ਪਨ੍ਨੋਤਿ ਚ ਅਯਮੇਵ ਵੁਚ੍ਚਤਿ।

ਤਤ੍ਥਾਤਿ ਤਸ੍ਮਿਂ ਸੁਤ੍ਤੇ। **ਏਤ**ਦ੍ਤਿ ਏਤਂ ਅਤ੍ਥਜਾਤਂ। ਇਦਾਨਿ ਗਾਥਾਬਨ੍ਧਵਸੇਨ ਵੁਚ੍ਚਮਾਨਂ। **ਇਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤੀ**ਤਿ ਕੇਨ ਪਨ ਵੁਚ੍ਚਤਿ? ਭਗਵਤਾ ਵ। ਅਞ੍ਞੇਸੁ ਹਿ ਤਾਦਿਸੇਸੁ ਠਾਨੇਸੁ ਸਙ੍ਗੀਤਿਕਾਰੇਹਿ ਉਪਨਿਬਨ੍ਧਗਾਥਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਇਧ ਪਨ ਭਗਵਤਾ ਵ ਗਾਥਾਰੁਚਿਕਾਨਂ ਪੁਗ੍ਗਲਾਨਂ ਅਜ੍ਝਾਸਯਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਮੇਵਤ੍ਥਂ ਸਙ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਗਾਥਾ ਭਾਸਿਤਾ।

ਤਤ੍ਥ **ਯੇਨ ਲੋਭੇਨ ਲੁਦ੍ਧਾਸੇ, ਸਤ੍ਤਾ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ ਦੁਗ੍ਗਤਿ**ਨ੍ਤਿ ਯੇਨ ਆਰਮ੍ਮਣਗ੍ਗਹਣਲਕ੍ਖਣੇਨ ਤਤੋ ਏਵ ਅਭਿਸਙ੍ਗਰਸੇਨ ਲੋਭੇਨ ਲੁਦ੍ਧਾ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਬਾਹਿਰੇਸੁ ਆਯਤਨੇਸੁ ਗਿਦ੍ਧਾ ਗਧਿਤਾ। **ਸੇ**ਤਿ ਹਿ ਨਿਪਾਤਮਤ੍ਤਂ। ਅਕ੍ਖਰਚਿਨ੍ਤਕਾ ਪਨ ਈਦਿਸੇਸੁ ਠਾਨੇਸੁ ਸੇ-ਕਾਰਾਗਮਂ ਇਚ੍ਛਨ੍ਤਿ। ਤਥਾ ਲੁਦ੍ਧਤ੍ਤਾ ਏਵ ਕਾਯਸੁਚਰਿਤਾਦੀਸੁ ਕਿਞ੍ਚਿ ਸੁਚਰਿਤਂ ਅਕਤ੍ਵਾ ਕਾਯਦੁਚ੍ਚਰਿਤਾਦੀਨਿ ਚ ਉਪਚਿਨਿਤ੍ਵਾ ਰੂਪਾਦੀਸੁ ਸਤ੍ਤਵਿਸਤ੍ਤਤਾਯ ਸਤ੍ਤਾਤਿ ਲਦ੍ਧਨਾਮਾ ਪਾਣਿਨੋ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਟ੍ਠਾਨਤਾਯ ਦੁਗ੍ਗਤੀਤਿ ਸਙ੍ਖਂ ਗਤਂ ਨਿਰਯਂ ਤਿਰਚ੍ਛਾਨਯੋਨਿਂ ਪੇਤ੍ਤਿਵਿਸਯਞ੍ਚ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਗ੍ਗਹਣਵਸੇਨ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ ਉਪਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ।

ਤਂ ਲੋਭਂ ਸਮ੍ਮਦਞ੍ਞਾਯ, ਪਜਹਨ੍ਤਿ ਵਿਪਸ੍ਸਿਨੋਤਿ ਤਂ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਂ ਲੋਭਂ ਸਭਾਵਤੋ ਸਮੁਦਯਤੋ ਅਤ੍ਥਙ੍ਗਮਤੋ ਅਸ੍ਸਾਦਤੋ ਆਦੀਨਵਤੋ ਨਿਸ੍ਸਰਣਤੋਤਿ ਇਮੇਹਿ ਆਕਾਰੇਹਿ ਸਮ੍ਮਾ ਅਵਿਪਰੀਤਂ ਹੇਤੁਨਾ ਞਾਯੇਨ ਅਞ੍ਞਾਯ ਞਾਤਤੀਰਣਪਰਿਞ੍ਞਾਸਙ੍ਖਾਤਾਯ ਪਞ੍ਞਾਯ ਜਾਨਿਤ੍ਵਾ ਰੂਪਾਦਿਕੇ ਪਞ੍ਚੁਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧੇ ਅਨਿਚ੍ਚਾਦੀਹਿ ਵਿਵਿਧੇਹਿ ਆਕਾਰੇਹਿ ਪਸ੍ਸਨਤੋ ਵਿਪਸ੍ਸਿਨੋ ਅਵਸਿਟ੍ਠਕਿਲੇਸੇ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਪਞ੍ਞਾਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਾਯ ਮਗ੍ਗਪਞ੍ਞਾਯ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਪ੍ਪਹਾਨਵਸੇਨ ਪਜਹਨ੍ਤਿ, ਨ ਪੁਨ ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਨ੍ਤਾਨੇ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਤੁਂ ਦੇਨ੍ਤਿ। **ਪਹਾਯ ਨ ਪੁਨਾਯਨ੍ਤਿ, ਇਮਂ ਲੋਕਂ ਕੁਦਾਚਨ**ਨ੍ਤਿ ਏਵਂ ਸਹਜੇਕਟ੍ਠਪਹਾਨੇਕਟ੍ਠੇਹਿ ਅਵਸਿਟ੍ਠਕਿਲੇਸੇਹਿ ਸਦ੍ਧਿਂ ਤਂ ਲੋਭਂ ਅਨਾਗਾਮਿਮਗ੍ਗੇਨ ਪਜਹਿਤ੍ਵਾ ਪੁਨ ਪਚ੍ਛਾ ਇਮਂ ਕਾਮਧਾਤੁਸਙ੍ਖਾਤਂ ਲੋਕਂ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਗ੍ਗਹਣਵਸੇਨ ਕਦਾਚਿਪਿ ਨ ਆਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ ਓਰਮ੍ਭਾਗਿਯਾਨਂ ਸਂਯੋਜਨਾਨਂ ਸੁਪ੍ਪਹੀਨਤ੍ਤਾ। ਇਤਿ ਭਗਵਾ ਅਨਾਗਾਮਿਫਲੇਨ ਦੇਸਨਂ ਨਿਟ੍ਠਾਪੇਸਿ।

ਅਯਮ੍ਪਿ ਅਤ੍ਥੋਤਿ ਨਿਦਾਨਾਵਸਾਨਤੋ ਪਭੁਤਿ ਯਾਵ ਗਾਥਾਪਰਿਯੋਸਾਨਾ ਇਮਿਨਾ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਪਕਾਸਿਤੋ ਅਤ੍ਥੋ। **ਅਪਿ**-ਸਦ੍ਦੋ ਇਦਾਨਿ ਵਕ੍ਖਮਾਨਸੁਤ੍ਤਤ੍ਥਸਮ੍ਪਿਣ੍ਡਨੋ। ਸੇਸੰ ਵੁਤ੍ਤਨਯਮੇਵ। ਇਮਸ੍ਮਿੰ ਸੁਤ੍ਤੇ ਸਮੁਦਯਸਚ੍ਚੰ ਸਰੂਪੇਨੇਵ ਆਗਤੰ, ਪਹਾਨਾਪਦੇਸੇਨ ਮਗ੍ਗਸਚ੍ਚੰ। ਇਤਰੰ ਸਚ੍ਚਦ੍ਵਯਞ੍ਚ ਤਦੁਭਯਹੇਤੁਤਾਯ ਨਿਦ੍ਧਾਰੇਤਬ੍ਬੰ। ਗਾਥਾਯ ਪਨ ਦੁਕ੍ਖਸਮੁਦਯਮਗ੍ਗਸਚ੍ਚਾਨਿ ਯਥਾਰੁਤਵਸੇਨੇਵ ਞਾਯਨ੍ਤਿ, ਇਤਰੰ ਨਿਦ੍ਧਾਰੇਤਬ੍ਬੰ। ਏਸੇਵ ਨਯੋ ਇਤੋ ਪਰੇਸੁਪਿ ਸੁਤ੍ਤੇਸੁ।

ਪਰਮਤ੍ਥਦੀਪਨਿਯਾ ਖੁਦ੍ਦਕਨਿਕਾਯ-ਅਟ੍ਠਕਥਾਯ

ਇਤਿਵੁਤ੍ਤਕਵਣ੍ਣਨਾਯ ਪਠਮਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੨. ਦੋਸਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੨. **ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤੰ …ਪੇ॰… ਦੋਸ**ਨ੍ਤਿ ਦੁਤਿਯਸੁਤ੍ਤੰ। ਤਤ੍ਰਾਯੰ ਅਪੁਬ੍ਬਪਦਵਣ੍ਣਨਾ। ਯਥਾ ਏਤ੍ਥ, ਏਵੰ ਇਤੋ ਪਰੇਸੁਪਿ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਅਪੁਬ੍ਬਪਦਵਣ੍ਣਨੰਯੇਵ ਕਰਿਸ੍ਸਾਮ। ਯਸ੍ਮਾ ਇਦੰ ਸੁਤ੍ਤੰ ਦੋਸਬਹੁਲਾਨੰ ਪੁਗ੍ਗਲਾਨੰ ਅਜ੍ਝਾਸਯੰ ਓਲੋਕੇਤ੍ਵਾ ਦੋਸਵੂਪਸਮਨਤ੍ਥੰ ਦੇਸਿਤੰ, ਤਸ੍ਮਾ **"ਦੋਸੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਧਮ੍ਮੰ ਪਜਹਥਾ**"ਤਿ ਆਗਤੰ। ਤਤ੍ਥ **ਦੋਸ**ਨ੍ਤਿ ''ਅਨਤ੍ਥੰ ਮੇ ਅਚਰੀਤਿ ਆਘਾਤੋ ਜਾਯਤੀ''ਤਿਆਦਿਨਾ (ਵਿਭ॰ ੯੬੦) ਨਯੇਨ ਸੁਤ੍ਤੇ ਵੁਤ੍ਤਾਨੰ ਨਵਨ੍ਨੰ, ''ਅਤ੍ਥੰ ਮੇ ਨਾਚਰੀ''ਤਿਆਦੀਨਞ੍ਚ ਤਪ੍ਪਟਿਪਕ੍ਖਤੋ ਸਿਦ੍ਧਾਨੰ ਨਵਨ੍ਨਮੇਵਾਤਿ ਅਟ੍ਠਾਰਸਨ੍ਨੰ ਖਾਣੁਕਣ੍ਟਕਾਦਿਨਾ ਅਟ੍ਠਾਨੇਨ ਸਦ੍ਧਿੰ ਏਕੂਨਵੀਸਤਿਯਾ ਅਞ੍ਞਤਰਾਘਾਤਵਤ੍ਥੁਸਮ੍ਭਵੰ ਆਘਾਤੰ। ਸੋ ਹਿ ਦੁਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਤੇਨ, ਸਯੰ ਵਾ ਦੁਸ੍ਸਤਿ, ਦੁਸ੍ਸਨਮਤ੍ਤਮੇਵ ਵਾ ਤਨ੍ਤਿ ਦੋਸੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਸੋ ਚਣ੍ਡਿਕ੍ਕਲਕ੍ਖਣੋ ਪਹਟਾਸੀਵਿਸੋ ਵਿਯ, ਵਿਸਪ੍ਪਨਰਸੋ ਵਿਸਨਿਪਾਤੋ ਵਿਯ, ਅਤ੍ਤਨੋ ਨਿਸ੍ਸਯਦਹਨਰਸੋ ਵਾ ਦਾਵਗ੍ਗਿ ਵਿਯ, ਦੁਸ੍ਸਨਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਾਨੋ ਲਦ੍ਧੋਕਾਸੋ ਵਿਯ ਸਪਤ੍ਤੋ, ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਆਘਾਤਵਤ੍ਥੁਪਦਟ੍ਠਾਨੋ ਵਿਸਸੰਸਟ੍ਠਪੂਤਿਮੁਤ੍ਤੰ ਵਿਯ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। **ਪਜਹਥਾ**ਤਿ ਸਮੁਚ੍ਛਿਨ੍ਦਥ। ਤਤ੍ਥ ਯੇ ਇਮੇ –

> ''ਪਞ੍ਚਿਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਆਘਾਤਪਟਿਵਿਨਯਾ, ਯਤ੍ਥ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਆਘਾਤੋ ਸਬ੍ਬਸੋ ਪਟਿਵਿਨੇਤਬ੍ਬੋ। ਕਤਮੇ ਪਞ੍ਚ? ਯਸ੍ਮਿੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੇ ਆਘਾਤੋ ਜਾਯੇਥ, ਮੇਤ੍ਤਾ ਤਸ੍ਮਿੰ ਪੁਗ੍ਗਲੇ ਭਾਵੇਤਬ੍ਬਾ…ਪੇ॰… ਕਰੁਣਾ…ਪੇ॰… ਉਪੇਕ੍ਖਾ, ਅਸਤਿਅਮਨਸਿਕਾਰੋ ਤਸ੍ਮਿੰ ਪੁਗ੍ਗਲੇ ਆਪਜ੍ਜਿਤਬ੍ਬੋ, ਏਵੰ ਤਸ੍ਮਿੰ ਪੁਗ੍ਗਲੇ ਆਘਾਤੋ ਪਟਿਵਿਨੇਤਬ੍ਬੋ। ਯਸ੍ਮਿੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੇ ਆਘਾਤੋ ਜਾਯੇਥ, ਕਮ੍ਮਸ੍ਸਕਤਾ ਤਸ੍ਮਿੰ ਪੁਗ੍ਗਲੇ ਅਧਿਟ੍ਠਾਤਬ੍ਬਾ 'ਕਮ੍ਮਸ੍ਸਕੋ ਅਯਮਾਯਸ੍ਮਾ ਕਮ੍ਮਦਾਯਾਦੋ…ਪੇ॰… ਭਵਿਸ੍ਸਤੀ''ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੫.੧੬੧) –

ਏਵੰ ਪਞ੍ਚ ਆਘਾਤਪ੍ਪਟਿਵਿਨਯਾ ਵੁਤ੍ਤਾਯੇਵ।

> ''ਪਞ੍ਚਿਮੇ, ਆਵੁਸੋ, ਆਘਾਤਪਟਿਵਿਨਯਾ, ਯਤ੍ਥ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਆਘਾਤੋ ਸਬ੍ਬਸੋ ਪਟਿਵਿਨੇਤਬ੍ਬੋ। ਕਤਮੇ ਪਞ੍ਚ? ਇਧਾਵੁਸੋ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਪਰਿਸੁਦ੍ਧਕਾਯਸਮਾਚਾਰੋ ਹੋਤਿ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਵਚੀਸਮਾਚਾਰੋ; ਏਵਰੂਪੇਪਿ, ਆਵੁਸੋ, ਪੁਗ੍ਗਲੇ ਆਘਾਤੋ ਪਟਿਵਿਨੇਤਬ੍ਬੋ''ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੫.੧੬੨) –

ਏਵਮਾਦਿਨਾਪਿ ਨਯੇਨ ਪਞ੍ਚ ਆਘਾਤਪਟਿਵਿਨਯਾ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਤੇਸੁ ਯੇਨ ਕੇਨਚਿ ਆਘਾਤਪਟਿਵਿਨਯਵਿਧਿਨਾ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ। ਅਪਿਚ ਯੋ –

> ''ਉਭਤੋਦਣ੍ਡਕੇਨ ਚੇਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਕਚੇਨ ਚੋਰਾ ਓਚਰਕਾ ਅਙ੍ਗਮਙ੍ਗਾਨਿ ਓਕਨ੍ਤੇਯ੍ਯੁੰ, ਤਤ੍ਰਾਪਿ ਯੋ ਮਨੋ ਪਦੂਸੇਯ੍ਯ, ਨ ਮੇ ਸੋ ਤੇਨ ਸਾਸਨਕਰੋ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੩੨) ਸਤ੍ਥੁ ਓਵਾਦੋ।

''ਤਸ੍ਸੇਵ ਤੇਨ ਪਾਪਿਯੋ, ਯੋ ਕੁਦ੍ਧੰ ਪਟਿਕੁਜ੍ਝਤਿ।

ਕੁਦ੍ਧਂ ਅਪ੍ਪਟਿਕੁਜ੍ਝਨ੍ਤੋ, ਸਙ੍ਗਾਮਂ ਜੇਤਿ ਦੁਜ੍ਜਯਂ॥

''ਉਭਿਨ੍ਨਮਤ੍ਥਂ ਚਰਤਿ, ਅਤ੍ਤਨੋ ਚ ਪਰਸ੍ਸ ਚ।
ਪਰਂ ਸਙ੍ਕੁਪਿਤਂ ਞਤ੍ਵਾ, ਯੋ ਸਤੋ ਉਪਸਮ੍ਮਤਿ॥ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੮੮)।

''ਸਤ੍ਤਿਮੇ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮਾ ਸਪਤ੍ਤਕਨ੍ਤਾ ਸਪਤ੍ਤਕਰਣਾ ਕੋਧਨਂ ਆਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ ਇਤ੍ਥਿਂ ਵਾ ਪੁਰਿਸਂ ਵਾ। ਕਤਮੇ ਸਤ੍ਤ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਪਤ੍ਤੋ ਸਪਤ੍ਤਸ੍ਸ ਏਵਂ ਇਚ੍ਛਤਿ, 'ਅਹੋ ਵਤਾਯਂ ਦੁਬ੍ਬਣ੍ਣੋ ਅਸ੍ਸਾ'ਤਿ। ਤਂ ਕਿਸ੍ਸ ਹੇਤੁ? ਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਪਤ੍ਤੋ ਸਪਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵਣ੍ਣਵਤਾਯ ਨਨ੍ਦਤਿ। ਕੋਧਨੋਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਰਿਸਪੁਗ੍ਗਲੋ ਕੋਧਾਭਿਭੂਤੋ ਕੋਧਪਰੇਤੋ ਕਿਞ੍ਚਾਪਿ ਸੋ ਹੋਤਿ ਸੁਨ੍ਹਾਤੋ ਸੁਵਿਲਿਤ੍ਤੋ ਕਪ੍ਪਿਤਕੇਸਮਸ੍ਸੁ ਓਦਾਤਵਤ੍ਥਵਸਨੋ, ਅਥ ਖੋ ਸੋ ਦੁਬ੍ਬਣ੍ਣੋਵ ਹੋਤਿ ਕੋਧਾਭਿਭੂਤੋ। ਅਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਠਮੋ ਧਮ੍ਮੋ ਸਪਤ੍ਤਕਨ੍ਤੋ ਸਪਤ੍ਤਕਰਣੋ ਕੋਧਨਂ ਆਗਚ੍ਛਤਿ ਇਤ੍ਥਿਂ ਵਾ ਪੁਰਿਸਂ ਵਾ।

''ਪੁਨ ਚਪਰਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਪਤ੍ਤੋ ਸਪਤ੍ਤਸ੍ਸ ਏਵਂ ਇਚ੍ਛਤਿ 'ਅਹੋ ਵਤਾਯਂ ਦੁਕ੍ਖਂ ਸਯੇਯ੍ਯਾ'ਤਿ...ਪੇ॰... ਨ ਪਚੁਰਤ੍ਥੋ ਅਸ੍ਸਾਤਿ...ਪੇ॰... ਨ ਭੋਗਵਾ ਅਸ੍ਸਾਤਿ...ਪੇ॰... ਨ ਯਸਵਾ ਅਸ੍ਸਾਤਿ...ਪੇ॰... ਨ ਮਿਤ੍ਤਵਾ ਅਸ੍ਸਾਤਿ...ਪੇ॰... ਕਾਯਸ੍ਸ ਭੇਦਾ ਪਰਂ ਮਰਣਾ ਅਪਾਯਂ ਦੁਗ੍ਗਤਿਂ ਵਿਨਿਪਾਤਂ ਨਿਰਯਂ ਉਪਪਜ੍ਜੇਯ੍ਯਾਤਿ। ਤਂ ਕਿਸ੍ਸ ਹੇਤੁ? ਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਪਤ੍ਤੋ ਸਪਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸੁਗਤਿਗਮਨੇ ਨਨ੍ਦਤਿ। ਕੋਧਨੋਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਰਿਸਪੁਗ੍ਗਲੋ ਕੋਧਾਭਿਭੂਤੋ ਕੋਧਪਰੇਤੋ ਕਾਯੇਨ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਚਰਤਿ, ਵਾਚਾਯ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਚਰਤਿ, ਮਨਸਾ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਚਰਤਿ। ਸੋ ਕਾਯੇਨ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਚਰਿਤ੍ਵਾ ਵਾਚਾਯ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਚਰਿਤ੍ਵਾ ਮਨਸਾ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਚਰਿਤ੍ਵਾ ਕਾਯਸ੍ਸ ਭੇਦਾ ਪਰਂ ਮਰਣਾ...ਪੇ॰... ਨਿਰਯਂ ਉਪਪਜ੍ਜਤਿ ਕੋਧਾਭਿਭੂਤੋ''ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੭.੬੪)।

''ਕੁਦ੍ਧੋ ਅਤ੍ਥਂ ਨ ਜਾਨਾਤਿ, ਕੁਦ੍ਧੋ ਧਮ੍ਮਂ ਨ ਪਸ੍ਸਤਿ...ਪੇ॰...॥ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੭.੬੪)।

''ਕੋਧਂ ਜਹੇ ਵਿਪ੍ਪਜਹੇਯ੍ਯ ਮਾਨਂ, ਸਂਯੋਜਨਂ ਸਬ੍ਬਮਤਿਕ੍ਕਮੇਯ੍ਯ॥ (ਧ॰ ਪ॰ ੨੨੧)।

''ਅਨਤ੍ਥਜਨਨੋ ਕੋਧੋ, ਕੋਧੋ ਚਿਤ੍ਤਪ੍ਪਕੋਪਨੋ...ਪੇ॰...॥ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੭.੬੪)।

''ਕੋਧਂ ਛੇਤ੍ਵਾ ਸੁਖਂ ਸੇਤਿ, ਕੋਧਂ ਛੇਤ੍ਵਾ ਨ ਸੋਚਤਿ।
ਕੋਧਸ੍ਸ ਵਿਸਮੂਲਸ੍ਸ, ਮਧੁਰਗ੍ਗਸ੍ਸ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ''ਤਿ॥ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੮੭)।

''ਏਕਾਪਰਾਧਂ ਖਮ ਭੂਰਿਪਞ੍ਞ,
ਨ ਪਣ੍ਡਿਤਾ ਕੋਧਬਲਾ ਭਵਨ੍ਤੀ''ਤਿ॥ –

ਏਵਮਾਦਿਨਾ ਨਯੇਨ ਦੋਸੇ ਆਦੀਨਵੇ ਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਟਿਪਕ੍ਖਤੋ ਦੋਸਪ੍ਪਹਾਨੇ ਆਨਿਸਂਸੇ ਚ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਦੋਸਂ ਤਦਙ੍ਗਪ੍ਪਹਾਨਾਦਿਵਸੇਨ ਪਜਹਿਤ੍ਵਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨਂ ਉਸ੍ਸੁਕ੍ਕਾਪੇਤ੍ਵਾ ਤਤਿਯਮਗ੍ਗੇਨ ਸਬ੍ਬਸੋ ਦੋਸਂ ਸਮੁਚ੍ਛਿਨ੍ਦਥ, ਪਜਹਥਾਤਿ ਤੇਸਂ ਭਿਕ੍ਖੂਨਂ ਤਤ੍ਥ ਨਿਯੋਜਨਂ। ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ ''ਦੋਸਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਧਮ੍ਮਂ ਪਜਹਥਾ''ਤਿ। **ਦੁਟ੍ਠਾਸੇ**ਤਿ ਆਘਾਤੇਨ ਦੂਸਿਤਚਿਤ੍ਤਤਾਯ ਪਦੁਟ੍ਠਾ। ਸੇਸਮੇਤ੍ਥ ਯਂ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਂ, ਤਂ ਪਠਮਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾਯਂ ਵੁਤ੍ਤਨਯਮੇਵ।

ਦੁਤਿਯਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੩. ਮੋਹਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੩. ਤਤਿਯੇ **ਮੋਹ**ਨ੍ਤਿ ਅਞ੍ਞਾਣਂ। ਤਞ੍ਹਿ ਦੁਕ੍ਖੇ ਅਞ੍ਞਾਣਂ, ਦੁਕ੍ਖਸਮੁਦਯੇ ਅਞ੍ਞਾਣਂ, ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧੇ ਅਞ੍ਞਾਣਂ, ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨਿਯਾ ਪਟਿਪਦਾਯ ਅਞ੍ਞਾਣਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਨਯੇਨ ਵਿਭਾਗੇਨ ਅਨੇਕਪ੍ਪਭੇਦਮ੍ਪਿ ਮੁਯ੍ਹਨ੍ਤਿ। ਤੇਨ ਸਯਂ ਵਾ ਮੁਯ੍ਹਤਿ ਮੁਯ੍ਹਨਮਤ੍ਤਮੇਵ ਵਾ ਤਨ੍ਤਿ ਮੋਹੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਸੋ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਨ੍ਧਭਾਵਲਕ੍ਖਣੋ, ਅਞ੍ਞਾਣਲਕ੍ਖਣੋ ਵਾ, ਅਸਮ੍ਪਟਿਵੇਧਰਸੋ, ਆਰਮ੍ਮਣਸਭਾਵਚ੍ਛਾਦਨਰਸੋ ਵਾ, ਅਸਮ੍ਮਾਪ੍ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਾਨੋ, ਅਨ੍ਧਕਾਰਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਾਨੋ ਵਾ, ਅਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰਪਦਟ੍ਠਾਨੋ, ਸਬ੍ਬਾਕੁਸਲਾਨਂ ਮੂਲਨ੍ਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਇਧਾਪਿ **ਪਜਹਥਾ**ਤਿ ਪਦਸ੍ਸ –

‘‘ਮੂਲ਼੍ਹੋ ਅਤ੍ਥਂ ਨ ਜਾਨਾਤਿ, ਮੂਲ਼੍ਹੋ ਧਮ੍ਮਂ ਨ ਪਸ੍ਸਤਿ।
ਅਨ੍ਧਤਮਂ ਤਦਾ ਹੋਤਿ, ਯਂ ਮੋਹੋ ਸਹਤੇ ਨਰਂ’’॥ (ਇਤਿਵੁ॰ ੮੮)।

‘‘ਅਨਤ੍ਥਜਨਨੋ ਮੋਹੋ…ਪੇ॰…॥ (ਇਤਿਵੁ॰ ੮੮)।

‘‘ਅਵਿਜ੍ਜਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਾ ਅਕੁਸਲਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯਾ’’ (ਇਤਿਵੁ॰ ੪੦)।

‘‘ਮੋਹਸਮ੍ਬਨ੍ਧਨੋ ਲੋਕੋ, ਭਬ੍ਬਰੂਪੋਵ ਦਿਸ੍ਸਤਿ’’। (ਉਦਾ॰ ੭੦)।

‘‘ਮੋਹੋ ਨਿਦਾਨਂ ਕਮ੍ਮਾਨਂ ਸਮੁਦਯਾਯ’’ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੪)।

‘‘ਮੂਲ਼੍ਹੋ ਖੋ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਮੋਹੇਨ ਅਭਿਭੂਤੋ ਪਰਿਯਾਦਿਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤੋ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਿਕਮ੍ਪਿ ਭਯਂ ਵੇਰਂ ਪਸਵਤਿ, ਸਮ੍ਪਰਾਯਿਕਮ੍ਪਿ ਭਯਂ ਵੇਰਂ ਪਸਵਤੀ’’ਤਿ ਚ –

ਆਦਿਨਾ ਨਯੇਨ ‘‘ਯੋ ਕੋਚਿ ਧਮ੍ਮੋ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਾਦਿਸਂਕਿਲੇਸਧਮ੍ਮੇਹਿ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇਤਬ੍ਬੋ, ਅਤ੍ਥਤੋ ਸਬ੍ਬੋ ਸੋ ਮੋਹਹੇਤੁਕੋ’’ਤਿ ਚ ਮੋਹੇ ਆਦੀਨਵਂ ਤਪ੍ਪਟਿਪਕ੍ਖਤੋ ਮੋਹਪ੍ਪਹਾਨੇ ਆਨਿਸਂਸਞ੍ਚ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਾਦਿਪ੍ਪਹਾਨਕ੍ਕਮੇਨੇਵ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਤਦਙ੍ਗਾਦਿਵਸੇਨ ਮੋਹਂ ਪਜਹਨ੍ਤਾ ਤਤਿਯਮਗ੍ਗੇਨ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਲੋਭਦੋਸੇਕਟ੍ਠਂ ਮੋਹਂ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਵਸੇਨ ਪਜਹਥਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਅਨਾਗਾਮਿਮਗ੍ਗਵਜ੍ਝੋ ਏਵ ਹਿ ਮੋਹੋ ਇਧਾਧਿਪ੍ਪੇਤੋਤਿ। **ਮੂਲ਼੍ਹਾਸੇ**ਤਿ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਸਾਵਜ੍ਜਾਨਵਜ੍ਜਾਦਿਭੇਦੇ ਅਤ੍ਤਨੋ ਹਿਤਾਹਿਤੇ ਸਮ੍ਮੂਲ਼੍ਹਾ। ਸੇਸਂ ਵੁਤ੍ਤਨਯਮੇਵ।

ਤਤਿਯਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੪. ਕੋਧਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੪. ਚਤੁਤ੍ਥੇ **ਕੋਧ**ਨ੍ਤਿ ਦੋਸਂ। ਦੋਸੋ ਏਵ ਹਿ ਕੋਧਪਰਿਯਾਯੇਨ ਬੁਜ੍ਝਨਕਾਨਂ ਪੁਗ੍ਗਲਾਨਂ ਅਜ੍ਝਾਸਯਵਸੇਨ ਏਵਂ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਤਸ੍ਮਾ ਦੁਤਿਯਸੁਤ੍ਤੇ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵੇਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਅਪਿਚ ਕੁਜ੍ਝਨਲਕ੍ਖਣੋ ਕੋਧੋ, ਆਘਾਤਕਰਣਰਸੋ, ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਬ੍ਯਾਪਤ੍ਤਿਭਾਵਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਾਨੋ, ਚੇਤਸੋ ਪੂਤਿਭਾਵੋਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋਤਿ ਅਯਮ੍ਪਿ ਵਿਸੇਸੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਚਤੁਤ੍ਥਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੫. ਮਕ੍ਖਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੫. ਪਞ੍ਚਮੇ **ਮਕ੍ਖ**ਨ੍ਤਿ ਪਰਗੁਣਮਕ੍ਖਨਂ। ਯਦਿਪਿ ਹਿ ਸੋ ਗੂਥਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਪਰਂ ਪਹਰਨ੍ਤੋ ਵਿਯ ਅਤ੍ਤਨੋ ਕਰਂ ਪਠਮਤਰਂ ਮਕ੍ਖਤਿਯੇਵ, ਤਥਾਪਿ ਪਰੇਸਂ ਗੁਣਮਕ੍ਖਨਾਧਿਪ੍ਪਾਯੇਨ ਪਵਤ੍ਤੇਤਬ੍ਬਤ੍ਤਾ ‘‘ਪਰਗੁਣਮਕ੍ਖਨੋ’’ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਤਥਾ ਹਿ ਸੋ

ਉਦਕਪੁਞ੍ਛਨਿਮਿਵ ਨ੍ਹਾਤਸ੍ਸ ਸਰੀਰਗਤਂ ਉਦਕਂ ਪਰੇਸਂ ਗੁਣੇ ਮਕ੍ਖੇਤਿ ਪੁਞ੍ਛਤਿ ਵਿਨਾਸੇਤਿ , ਪਰੇਹਿ ਵਾ ਕਤਾਨਂ ਮਹਨ੍ਤਾਨਮ੍ਪਿ ਕਾਰਾਨਂ ਖੇਪਨਤੋ ਧਂਸਨਤੋ ਮਕ੍ਖੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਸੋ ਪਰਗੁਣਮਕ੍ਖਨਲਕ੍ਖਣੋ, ਤੇਸਂ ਵਿਨਾਸਨਰਸੋ, ਤਦਵਚ੍ਛਾਦਨਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਾਨੋ। ਅਤ੍ਥਤੋ ਪਨ ਪਰੇਸਂ ਗੁਣਮਕ੍ਖਨਾਕਾਰੇਨ ਪਵਤ੍ਤੋ ਦੋਮਨਸ੍ਸਸਹਗਤਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦੋਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। **ਪਜਹਥਾ**ਤਿ ਤਤ੍ਥ ਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਭੇਦਂ ਦੋਸਂ, ਦੋਸੇ ਚ ਵੁਤ੍ਤਨਯਂ ਆਦੀਨਵਂ, ਪਹਾਨੇ ਚਸ੍ਸ ਆਨਿਸਂਸਂ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਤਦਙ੍ਗਾਦਿਵਸੇਨ ਪਜਹਨ੍ਤਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨਂ ਉਸ੍ਸੁਕ੍ਕਾਪੇਤ੍ਵਾ ਤਤਿਯਮਗ੍ਗੇਨ ਅਨਵਸੇਸਂ ਸਮੁਚ੍ਛਿਨ੍ਦਥਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਮਕ੍ਖਾਸੇ**ਤਿ ਮਕ੍ਖਿਤਾ ਮਕ੍ਖਿਤਪਰਗੁਣਾ, ਪਰੇਸਂ ਗੁਣਾਨਂ ਮਕ੍ਖਿਤਾਰੋ, ਤਤੋ ਏਵ ਅਤ੍ਤਨੋਪਿ ਧਂਸਿਤਗੁਣਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸੇਸਂ ਵੁਤ੍ਤਨਯਮੇਵ।

ਪਞ੍ਚਮਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੬. ਮਾਨਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੬. ਛਟ੍ਠੇ **ਮਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਜਾਤਿਆਦਿਵਤ੍ਥੁਕਂ ਚੇਤਸੋ ਉਨ੍ਨਮਨਂ। ਸੋ ਹਿ ‘‘ਸੇਯ੍ਯੋਹਮਸ੍ਮੀ’’ਤਿਆਦਿਨਾ ਨਯੇਨ ਮਞ੍ਞਨ੍ਤਿ ਤੇਨ, ਸਯਂ ਵਾ ਮਞ੍ਞਤਿ, ਮਾਨਨਂ ਸਮ੍ਪਗ੍ਗਹੋਤਿ ਵਾ ਮਾਨੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਸ੍ਵਾਯਂ ਸੇਯ੍ਯੋਹਮਸ੍ਮੀਤਿ ਮਾਨੋ, ਸਦਿਸੋਹਮਸ੍ਮੀਤਿ ਮਾਨੋ, ਹੀਨੋਹਮਸ੍ਮੀਤਿ ਮਾਨੋਤਿ ਏਵਂ ਤਿਵਿਧੋ। ਪੁਨ ਸੇਯ੍ਯਸ੍ਸ ਸੇਯ੍ਯੋਹਮਸ੍ਮੀਤਿ ਮਾਨੋ, ਸੇਯ੍ਯਸ੍ਸ ਸਦਿਸੋ, ਸੇਯ੍ਯਸ੍ਸ ਹੀਨੋ; ਸਦਿਸਸ੍ਸ ਸੇਯ੍ਯੋ, ਸਦਿਸਸ੍ਸ ਸਦਿਸੋ, ਸਦਿਸਸ੍ਸ ਹੀਨੋ; ਹੀਨਸ੍ਸ ਸੇਯ੍ਯੋ, ਹੀਨਸ੍ਸ ਸਦਿਸੋ, ਹੀਨਸ੍ਸ ਹੀਨੋਹਮਸ੍ਮੀਤਿ ਮਾਨੋਤਿ ਏਵਂ ਨਵਵਿਧੋਪਿ ਉਨ੍ਨਤਿਲਕ੍ਖਣੋ, ਅਹਂਕਾਰਰਸੋ, ਸਮ੍ਪਗ੍ਗਹਰਸੋ ਵਾ, ਉਦ੍ਧੁਮਾਤਭਾਵਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਾਨੋ, ਕੇਤੁਕਮ੍ਯਤਾਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਾਨੋ ਵਾ, ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਲੋਭਪਦਟ੍ਠਾਨੋ ਉਮ੍ਮਾਦੋ ਵਿਯਾਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। **ਪਜਹਥਾ**ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਸਬ੍ਬਸ੍ਸਪਿ ਅਤ੍ਤੁਕ੍ਕਂਸਨਪਰਵਮ੍ਭਨਨਿਮਿਤ੍ਤਤਾ, ਗਰੁਟ੍ਠਾਨਿਯੇਸੁ ਅਭਿਵਾਦਨਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਾਨਅਞ੍ਜਲਿਕਮ੍ਮਸਾਮੀਚਿਕਮ੍ਮਾਦੀਨਂ ਅਕਰਣੇ ਕਾਰਣਤਾ, ਜਾਤਿਮਦਪੁਰਿਸਮਦਾਦਿਭਾਵੇਨ ਪਮਾਦਾਪਤ੍ਤਿਹੇਤੁਭਾਵੋਤਿ ਏਵਮਾਦਿਭੇਦਂ ਆਦੀਨਵਂ ਤਪ੍ਪਟਿਪਕ੍ਖਤੋ ਨਿਰਤਿਮਾਨਤਾਯ ਆਨਿਸਂਸਞ੍ਚ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ ਰਾਜਸਭਂ ਅਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤੋ ਚਣ੍ਡਾਲੋ ਵਿਯ ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰੀਸੁ ਨੀਚਚਿਤ੍ਤਂ ਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਤਦਙ੍ਗਾਦਿਵਸੇਨ ਤਂ ਪਜਹਨ੍ਤਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨਂ ਵਡ੍ਢੇਤ੍ਵਾ ਅਨਾਗਾਮਿਮਗ੍ਗੇਨ ਸਮੁਚ੍ਛਿਨ੍ਦਥਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਨਾਗਾਮਿਮਗ੍ਗਵਜ੍ਝੋ ਏਵ ਹਿ ਮਾਨੋ ਇਧਾਧਿਪ੍ਪੇਤੋ। **ਮਤ੍ਤਾਸੇ**ਤਿ ਜਾਤਿਮਦਪੁਰਿਸਮਦਾਦਿਵਸੇਨ ਮਾਨੇਨ ਪਮਾਦਾਪਤ੍ਤਿਹੇਤੁਭੂਤੇਨ ਮਤ੍ਤਾ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਪਗ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਚਰਨ੍ਤਾ। ਸੇਸਂ ਵੁਤ੍ਤਨਯਮੇਵ।

ਇਮੇਸੁ ਪਨ ਪਟਿਪਾਟਿਯਾ ਛਸੁ ਸੁਤ੍ਤੇਸੁ ਗਾਥਾਸੁ ਵਾ ਅਨਾਗਾਮਿਫਲਂ ਪਾਪੇਤ੍ਵਾ ਦੇਸਨਾ ਨਿਟ੍ਠਾਪਿਤਾ। ਤਤ੍ਥ ਯੇ ਇਮੇ ਅਵਿਹਾ ਅਤਪ੍ਪਾ ਸੁਦਸ੍ਸਾ ਸੁਦਸ੍ਸੀ ਅਕਨਿਟ੍ਠਾਤਿ ਉਪਪਤ੍ਤਿਭਵਵਸੇਨ ਪਞ੍ਚ ਅਨਾਗਾਮਿਨੋ, ਤੇਸੁ ਅਵਿਹੇਸੁ ਉਪਪਨ੍ਨਾ ਅਵਿਹਾ ਨਾਮ। ਤੇ ਅਨ੍ਤਰਾਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯੀ, ਉਪਹਚ੍ਚਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯੀ, ਅਸਙ੍ਖਾਰਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯੀ, ਸਸਙ੍ਖਾਰਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯੀ, ਉਦ੍ਧਂਸੋਤੋ ਅਕਨਿਟ੍ਠਗਾਮੀਤਿ ਪਞ੍ਚਵਿਧਾ, ਤਥਾ ਅਤਪ੍ਪਾ, ਸੁਦਸ੍ਸਾ, ਸੁਦਸ੍ਸਿਨੋ। ਅਕਨਿਟ੍ਠੇਸੁ ਪਨ ਉਦ੍ਧਂਸੋਤੋ ਅਕਨਿਟ੍ਠਗਾਮੀ ਪਰਿਹਾਯਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਯੋ ਅਵਿਹਾਦੀਸੁ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਆਯੁਵੇਮਜ੍ਝਂ ਅਨਤਿਕ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਅਰਹਤ੍ਤੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਕਿਲੇਸਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਨੇਨ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਤਿ, ਅਯਂ **ਅਨ੍ਤਰਾਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯੀ** ਨਾਮ। ਯੋ ਪਨ ਅਵਿਹਾਦੀਸੁ ਆਦਿਤੋ ਪਞ੍ਚਕਪ੍ਪਸਤਾਦਿਭੇਦਂ ਆਯੁਵੇਮਜ੍ਝਂ ਅਤਿਕ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਤਿ, ਅਯਂ **ਉਪਹਚ੍ਚਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯੀ** ਨਾਮ। ਯੋ ਅਸਙ੍ਖਾਰੇਨ ਅਧਿਮਤ੍ਤਪ੍ਪਯੋਗਂ ਅਕਤ੍ਵਾ ਅਪ੍ਪਦੁਕ੍ਖੇਨ ਅਕਸਿਰੇਨ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਤਿ, ਅਯਂ **ਅਸਙ੍ਖਾਰਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯੀ** ਨਾਮ। ਯੋ ਪਨ ਸਸਙ੍ਖਾਰੇਨ ਅਧਿਮਤ੍ਤਪ੍ਪਯੋਗਂ ਕਤ੍ਵਾ ਦੁਕ੍ਖੇਨ ਕਿਚ੍ਛੇਨ ਕਸਿਰੇਨ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਤਿ, ਅਯਂ **ਸਸਙ੍ਖਾਰਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯੀ** ਨਾਮ। ਇਤਰੋ ਪਨ ਅਵਿਹਾਦੀਸੁ ਉਦ੍ਧਂਵਾਹਿਤਭਾਵੇਨ ਉਦ੍ਧਮਸ੍ਸ ਤਣ੍ਹਾਸੋਤਂ, ਵਟ੍ਟਸੋਤਂ, ਮਗ੍ਗਸੋਤਮੇਵ ਵਾਤਿ ਉਦ੍ਧਂਸੋਤੋ। ਅਵਿਹਾਦੀਸੁ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਅਰਹਤ੍ਤਂ ਪਤ੍ਤੁਂ ਅਸਕ੍ਕੋਨ੍ਤੋ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਯਾਵਤਾਯੁਕਂ ਠਤ੍ਵਾ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਗ੍ਗਹਣਵਸੇਨ ਅਕਨਿਟ੍ਠਂ ਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਅਕਨਿਟ੍ਠਗਾਮੀ।

ਏਤ੍ਥ ਚ ਉਦ੍ਧਂਸੋਤੋ ਅਕਨਿਟ੍ਠਗਾਮੀ, ਉਦ੍ਧਂਸੋਤੋ ਨ ਅਕਨਿਟ੍ਠਗਾਮੀ, ਨ ਉਦ੍ਧਂਸੋਤੋ ਅਕਨਿਟ੍ਠਗਾਮੀ, ਨ ਉਦ੍ਧਂਸੋਤੋ ਨ ਅਕਨਿਟ੍ਠਗਾਮੀਤਿ ਚਤੁਕ੍ਕਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਕਥਂ? ਯੋ ਅਵਿਹਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਦੇਵਲੋਕੇ ਸੋਧੇਤ੍ਵਾ ਅਕਨਿਟ੍ਠਂ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ

ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਤਿ, ਅਯਂ ਉਦ੍ਧਂਸੋਤੋ ਅਕਨਿਟ੍ਠਗਾਮੀ ਨਾਮ। ਯੋ ਪਨ ਹੇਟ੍ਠਾ ਤਯੋ ਦੇਵਲੋਕੇ ਸੋਧੇਤ੍ਵਾ ਸੁਦਸ੍ਸੀਦੇਵਲੋਕੇ ਠਤ੍ਵਾ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਤਿ, ਅਯਂ ਉਦ੍ਧਂਸੋਤੋ ਨ ਅਕਨਿਟ੍ਠਗਾਮੀ ਨਾਮ। ਯੋ ਇਤੋ ਅਕਨਿਟ੍ਠਮੇਵ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਤਿ , ਅਯਂ ਨ ਉਦ੍ਧਂਸੋਤੋ ਅਕਨਿਟ੍ਠਗਾਮੀ ਨਾਮ। ਯੋ ਪਨ ਹੇਟ੍ਠਾ ਚਤੂਸੁ ਦੇਵਲੋਕੇਸੁ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥੇਵ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਤਿ, ਅਯਂ ਨ ਉਦ੍ਧਂਸੋਤੋ, ਨ ਅਕਨਿਟ੍ਠਗਾਮੀ ਨਾਮਾਤਿ।

ਤਤ੍ਥ ਅਵਿਹੇਸੁ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਕਪ੍ਪਸਤਤੋ ਉਦ੍ਧਂ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਿਕੋ, ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਕਪ੍ਪਸਤਾਨਂ ਮਤ੍ਥਕੇ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਿਕੋ, ਪਞ੍ਚਕਪ੍ਪਸਤੇ ਅਸਮ੍ਪਤ੍ਤੇ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਿਕੋਤਿ ਤਯੋ ਅਨ੍ਤਰਾਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਿਨੋ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ ''ਉਪਪਨ੍ਨਂ ਵਾ ਸਮਨਨ੍ਤਰਾ ਅਪ੍ਪਤ੍ਤਂ ਵਾ ਵੇਮਜ੍ਝ''ਨ੍ਤਿ (ਪੁ॰ ਪ॰ ੩੬)। ਵਾ-ਸਦ੍ਦੇਨ ਹਿ ਪਤ੍ਤਮਤ੍ਤੋਪਿ ਸਙ੍ਗਹਿਤੋਤਿ। ਏਵਂ ਤਯੋ ਅਨ੍ਤਰਾਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਿਨੋ, ਏਕੋ ਉਪਹਚ੍ਚਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯੀ ਏਕੋ ਉਦ੍ਧਂਸੋਤੋ। ਤੇਸੁ ਅਸਙ੍ਖਾਰਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਿਨੋ ਪਞ੍ਚ, ਸਸਙ੍ਖਾਰਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਿਨੋ ਪਞ੍ਚਾਤਿ ਦਸ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਤਥਾ ਅਤਪ੍ਪਾਸੁਦਸ੍ਸਾਸੁਦਸ੍ਸੀਸੂਤਿ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਦਸਕਾ ਚਤ੍ਤਾਰੀਸਂ ਅਕਨਿਟ੍ਠੇ ਪਨ ਉਦ੍ਧਂਸੋਤਸ੍ਸ ਅਭਾਵਤੋ ਤਯੋ ਅਨ੍ਤਰਾਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਿਨੋ, ਏਕੋ ਉਪਹਚ੍ਚਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯੀਤਿ ਅਸਙ੍ਖਾਰਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਿਨੋ ਚਤ੍ਤਾਰੋ, ਸਸਙ੍ਖਾਰਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਿਨੋ ਚਤ੍ਤਾਰੋਤਿ ਅਟ੍ਠ, ਏਵਮੇਤੇ ਅਟ੍ਠਚਤ੍ਤਾਰੀਸਂ ਅਨਾਗਾਮਿਨੋ। ਤੇ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਇਮੇਸੁ ਸੁਤ੍ਤੇਸੁ ਅਵਿਸੇਸਵਚਨੇਨ ਗਹਿਤਾਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ।

ਛਟ੍ਠਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੭. ਸਬ੍ਬਪਰਿਞ੍ਞਾਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੭. ਸਤ੍ਤਮੇ **ਸਬ੍ਬ**ਨ੍ਤਿ ਅਨਵਸੇਸਂ। ਅਨਵਸੇਸਵਾਚਕੋ ਹਿ ਅਯਂ ਸਬ੍ਬ-ਸਦ੍ਦੋ। ਸੋ ਯੇਨ ਯੇਨ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧਂ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਅਨਵਸੇਸਤਂ ਦੀਪੇਤਿ; ਯਥਾ ''ਸਬ੍ਬਂ ਰੂਪਂ, ਸਬ੍ਬਾ ਵੇਦਨਾ, ਸਬ੍ਬਸਕ੍ਕਾਯਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੂ''ਤਿ। ਸੋ ਪਨਾਯਂ ਸਬ੍ਬ-ਸਦ੍ਦੋ ਸਪ੍ਪਦੇਸਨਿਪ੍ਪਦੇਸਵਿਸਯਤਾਯ ਦੁਵਿਧੋ। ਤਥਾ ਹੇਸ ਸਬ੍ਬਸਬ੍ਬਂ, ਪਦੇਸਸਬ੍ਬਂ, ਆਯਤਨਸਬ੍ਬਂ, ਸਕ੍ਕਾਯਸਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਚਤੂਸੁ ਵਿਸਯੇਸੁ ਦਿਟ੍ਠਪ੍ਪਯੋਗੋ। ਤਤ੍ਥ ''ਸਬ੍ਬੇ ਧਮ੍ਮਾ ਸਬ੍ਬਾਕਾਰੇਨ ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਭਗਵਤੋ ਞਾਣਮੁਖੇ ਆਪਾਥਮਾਗਚ੍ਛਨ੍ਤੀ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਚੂਲ਼ਨਿ॰ ਮੋਘਰਾਜਮਾਣਵਪੁਚ੍ਛਾਨਿਦ੍ਦੇਸ ੮੫) ਸਬ੍ਬਸਬ੍ਬਸ੍ਮਿਂ ਆਗਤੋ। ''ਸਬ੍ਬੇਸਂ ਵੋ, ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤਾ, ਸੁਭਾਸਿਤਂ ਪਰਿਯਾਯੇਨਾ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੩੪੫) ਪਦੇਸਸਬ੍ਬਸ੍ਮਿਂ। ''ਸਬ੍ਬਂ ਵੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੇਸੇਸ੍ਸਾਮਿ, ਚਕ੍ਖੁਞ੍ਚੇਵ ਰੂਪਞ੍ਚ...ਪੇ॰...। ਮਨਞ੍ਚੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਚਾ''ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੪.੨੩-੨੫) ਏਤ੍ਥ ਆਯਤਨਸਬ੍ਬਸ੍ਮਿਂ। ''ਸਬ੍ਬਧਮ੍ਮਮੂਲਪਰਿਯਾਯਂ ਵੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੇਸੇਸ੍ਸਾਮੀ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੧) ਸਕ੍ਕਾਯਸਬ੍ਬਸ੍ਮਿਂ। ਤਤ੍ਥ ਸਬ੍ਬਸਬ੍ਬਸ੍ਮਿਂ ਆਗਤੋ ਨਿਪ੍ਪਦੇਸਵਿਸਯੋ, ਇਤਰੇਸੁ ਤੀਸੁਪਿ ਆਗਤੋ ਸਪ੍ਪਦੇਸਵਿਸਯੋ । ਇਧ ਪਨ ਸਕ੍ਕਾਯਸਬ੍ਬਸ੍ਮਿਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਆਰਮ੍ਮਣਭੂਤਾ ਤੇਭੂਮਕਧਮ੍ਮਾ ਹਿ ਇਧ ''ਸਬ੍ਬ''ਨ੍ਤਿ ਅਨਵਸੇਸਤੋ ਗਹਿਤਾ।

ਅਨਭਿਜਾਨਨ੍ਤਿ ''ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਕੁਸਲਾ, ਇਮੇ ਅਕੁਸਲਾ, ਇਮੇ ਸਾਵਜ੍ਜਾ, ਇਮੇ ਅਨਵਜ੍ਜਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ ''ਇਮੇ ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧਾ, ਇਮਾਨਿ ਦ੍ਵਾਦਸਾਯਤਨਾਨਿ, ਇਮਾ ਅਟ੍ਠਾਰਸ ਧਾਤੁਯੋ, ਇਦਂ ਦੁਕ੍ਖਂ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਂ, ਅਯਂ ਦੁਕ੍ਖਸਮੁਦਯੋ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚ''ਨ੍ਤਿ ਚ ਆਦਿਨਾ ਸਬ੍ਬੇ ਅਭਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯੇ ਧਮ੍ਮੇ ਅਵਿਪਰੀਤਸਭਾਵਤੋ ਅਨਭਿਜਾਨਨ੍ਤੋ ਅਭਿਵਿਸਿਟ੍ਠੇਨ ਞਾਣੇਨ ਨ ਜਾਨਨ੍ਤੋ। **ਅਪਰਿਜਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਨ ਪਰਿਜਾਨਨ੍ਤੋ। ਯੋ ਹਿ ਸਬ੍ਬਂ ਤੇਭੂਮਕਧਮ੍ਮਜਾਤਂ ਪਰਿਜਾਨਾਤਿ, ਸੋ ਤੀਹਿ ਪਰਿਞ੍ਞਾਹਿ ਪਰਿਜਾਨਾਤਿ – ਞਾਤਪਰਿਞ੍ਞਾਯ, ਤੀਰਣਪਰਿਞ੍ਞਾਯ, ਪਹਾਨਪਰਿਞ੍ਞਾਯ। ਤਤ੍ਥ ਕਤਮਾ ਞਾਤਪਰਿਞ੍ਞਾ? ਸਬ੍ਬਂ ਤੇਭੂਮਕਂ ਨਾਮਰੂਪਂ – ''ਇਦਂ ਰੂਪਂ, ਏਤ੍ਤਕਂ ਰੂਪਂ, ਨ ਇਤੋ ਭਿਯ੍ਯੋ। ਇਦਂ ਨਾਮਂ, ਏਤ੍ਤਕਂ ਨਾਮਂ, ਨ ਇਤੋ ਭਿਯ੍ਯੋ''ਤਿ ਭੂਤਪ੍ਪਸਾਦਾਦਿਪ੍ਪਭੇਦਂ ਰੂਪਂ, ਫਸ੍ਸਾਦਿਪ੍ਪਭੇਦਂ ਨਾਮਞ੍ਚ, ਲਕ੍ਖਣਰਸਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਾਨਪਦਟ੍ਠਾਨਤੋ ਵਵਤ੍ਥਪੇਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਅਵਿਜ੍ਜਾਦਿਕਞ੍ਚ ਪਚ੍ਚਯਂ ਪਰਿਗ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ। ਅਯਂ ਞਾਤਪਰਿਞ੍ਞਾ। ਕਤਮਾ ਤੀਰਣਪਰਿਞ੍ਞਾ? ਏਵਂ ਞਾਤਂ ਕਤ੍ਵਾ ਤਂ ਸਬ੍ਬਂ ਤੀਰੇਤਿ ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ਦੁਕ੍ਖਤੋ ਰੋਗਤੋਤਿ ਦ੍ਵਾਚਤ੍ਤਾਲੀਸਾਯ ਆਕਾਰੇਹਿ। ਅਯਂ ਤੀਰਣਪਰਿਞ੍ਞਾ। ਕਤਮਾ ਪਹਾਨਪਰਿਞ੍ਞਾ? ਏਵਂ ਤੀਰਯਿਤ੍ਵਾ ਅਗ੍ਗਮਗ੍ਗੇਨ ਸਬ੍ਬਸ੍ਮਿਂ ਛਨ੍ਦਰਾਗਂ ਪਜਹਤਿ। ਅਯਂ ਪਹਾਨਪਰਿਞ੍ਞਾ।

ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਸੁਦ੍ਧਿਕਙ੍ਖਾਵਿਤਰਣਵਿਸੁਦ੍ਧਿਯੋਪਿ ਞਾਤਪਰਿਞ੍ਞਾ। ਮਗ੍ਗਾਮਗ੍ਗਪਟਿਪਦਾਞਾਣਦਸ੍ਸਨਵਿਸੁਦ੍ਧਿਯੋ ਕਲਾਪਸਮ੍ਮਸਨਾਦਿਅਨੁਲੋਮਪਰਿਯੋਸਾਨਾ ਵਾ ਪਞ੍ਞਾ ਤੀਰਣਪਰਿਞ੍ਞਾ। ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੇਨ ਪਜਹਨਂ ਪਹਾਨਪਰਿਞ੍ਞਾ। ਯੋ ਸਬ੍ਬਂ ਪਰਿਜਾਨਾਤਿ, ਸੋ ਇਮਾਹਿ ਤੀਹਿ ਪਰਿਞ੍ਞਾਹਿ ਪਰਿਜਾਨਾਤਿ। ਇਧ ਪਨ ਵਿਰਾਗਪ੍ਪਹਾਨਾਨਂ ਪਟਿਕ੍ਖੇਪਵਸੇਨ ਵਿਸੁਂ ਗਹਿਤਤ੍ਤਾ ਞਾਤਪਰਿਞ੍ਞਾਯ ਤੀਰਣਪਰਿਞ੍ਞਾਯ ਚ ਵਸੇਨ ਪਰਿਜਾਨਨਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਯੋ ਪਨੇਵਂ ਨ ਪਰਿਜਾਨਾਤਿ, ਤਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਂ ''ਅਪਰਿਜਾਨ''ਨ੍ਤਿ।

ਤਤ੍ਥ ਚਿਤ੍ਤਂ ਅਵਿਰਾਜਯਨ੍ਤਿ ਤਸ੍ਮਿਂ ਅਭਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਵਿਸੇਸੇ ਪਰਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯੇ ਅਤ੍ਤਨੋ ਚਿਤ੍ਤਸਨ੍ਤਾਨਂ ਨ ਵਿਰਾਜਯਂ, ਨ ਵਿਰਜ੍ਜਨ੍ਤੋ; ਯਥਾ ਤਤ੍ਥ ਰਾਗੋ ਨ ਹੋਤਿ, ਏਵਂ ਵਿਰਾਗਾਨੁਪਸ੍ਸਨਂ ਨ ਉਪ੍ਪਾਦੇਨ੍ਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਅਪ੍ਪਜਹ**ਨ੍ਤਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਪਞ੍ਞਾਸਹਿਤਾਯ ਮਗ੍ਗਪਞ੍ਞਾਯ ਤਤ੍ਥ ਪਹਾਤਬ੍ਬਯੁਤ੍ਤਕਂ ਕਿਲੇਸਵਟ੍ਟਂ ਅਨਵਸੇਸਤੋ ਨ ਪਜਹਨ੍ਤੋ। ਯਥਾ ਚੇਤਂ, ਏਵਂ ਅਭਿਜਾਨਨਾਦਯੋਪਿ ਮਿਸ੍ਸਕਮਗ੍ਗਵਸੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਹਿ ਨਾਨਾਚਿਤ੍ਤਵਸੇਨ ਞਾਤਤੀਰਣਪਹਾਨਪਰਿਞ੍ਞਾਹਿ ਕਮੇਨ ਅਭਿਜਾਨਨਾਦੀਨਿ ਸਮ੍ਪਾਦੇਤ੍ਵਾ ਮਗ੍ਗਕਾਲੇ ਏਕਕ੍ਖਣੇਨੇਵ ਕਿਚ੍ਚਵਸੇਨ ਤਂ ਸਬ੍ਬਂ ਨਿਪ੍ਫਾਦੇਨ੍ਤਂ ਏਕਮੇਵ ਞਾਣਂ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ। **ਅਭਬ੍ਬੋ ਦੁਕ੍ਖਕ੍ਖਯਾਯਾ**ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਾਯ ਸਕਲਸ੍ਸ ਵਟ੍ਟਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਖੇਪਨਾਯ ਨ ਭਬ੍ਬੋ, ਨਾਲਂ ਨ ਸਮਤ੍ਥੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਸਬ੍ਬਞ੍ਚ ਖੋਤਿ ਏਤ੍ਥ **ਚ**-ਸਦ੍ਦੋ ਬ੍ਯਤਿਰੇਕੇ, **ਖੋ**-ਸਦ੍ਦੋ ਅਵਧਾਰਣੇ। ਤਦੁਭਯੇਨ ਅਭਿਜਾਨਨਾਦਿਤੋ ਲਦ੍ਧਬ੍ਬਂ ਵਿਸੇਸਂ ਦੁਕ੍ਖਕ੍ਖਯਸ੍ਸ ਚ ਏਕਨ੍ਤਕਾਰਣਂ ਦੀਪੇਤਿ। ਅਭਿਜਾਨਨਾਦੀਸੁ ਯਂ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਂ, ਤਂ ਵੁਤ੍ਤਮੇਵ। ਤਤ੍ਥ ਪਨ ਪਟਿਕ੍ਖੇਪਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਇਧ ਵਿਧਾਨਵਸੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਅਯਮੇਵ ਵਿਸੇਸੋ। ਅਪਿਚ **ਅਭਿਜਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਉਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧਪਞ੍ਚਕਸਙ੍ਖਾਤਂ ਸਕ੍ਕਾਯਸਬ੍ਬਂ ਸਰੂਪਤੋ ਪਚ੍ਚਯਤੋ ਚ ਞਾਣਸ੍ਸ ਅਭਿਮੁਖੀਕਰਣਵਸੇਨ ਅਭਿਜਾਨਨ੍ਤੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਅਭਾਵਾਕਾਰਾਦਿਪਰਿਗ੍ਗਹੇਨ ਤਂ ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਲਕ੍ਖਣੇਹਿ ਪਰਿਚ੍ਛਿਜ੍ਜਮਾਨਵਸੇਨ ਪਰਿਜਾਨਨ੍ਤੋ। **ਵਿਰਾਜਯ**ਨ੍ਤਿ ਸਮ੍ਮਦੇਵਸ੍ਸ ਅਨਿਚ੍ਚਤਾਦਿਅਵਬੋਧੇਨ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਭਯਾਦੀਨਵਨਿਬ੍ਬਿਦਾਞਾਣਾਨੁਭਾਵੇਨ ਅਤ੍ਤਨੋ ਚਿਤ੍ਤਂ ਵਿਰਤ੍ਤਂ ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਤਤ੍ਥ ਅਣੁਮਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਰਾਗਂ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦੇਨ੍ਤੋ। **ਪਜਹ**ਨ੍ਤਿ ਵੁਟ੍ਠਾਨਗਾਮਿਨਿਵਿਪਸ੍ਸਨਾਸਹਿਤਾਯ ਮਗ੍ਗਪਞ੍ਞਾਯ ਸਮੁਦਯਪਕ੍ਖਿਯਂ ਕਿਲੇਸਵਟ੍ਟਂ ਪਜਹਨ੍ਤੋ ਸਮੁਚ੍ਛਿਨ੍ਦਨ੍ਤੋ। **ਭਬ੍ਬੋ ਦੁਕ੍ਖਕ੍ਖਯਾਯਾ**ਤਿ ਏਵਂ ਕਿਲੇਸਮਲਪ੍ਪਹਾਨੇਨੇਵ ਸਬ੍ਬਸ੍ਸ ਕਮ੍ਮਵਟ੍ਟਸ੍ਸ ਪਰਿਕ੍ਖੀਣਤ੍ਤਾ ਅਨਵਸੇਸਵਿਪਾਕਵਟ੍ਟਖੇਪਨਾਯ ਸਕਲਸਂਸਾਰਵਟ੍ਟਦੁਕ੍ਖਪਰਿਕ੍ਖਯਭੂਤਾਯ ਵਾ ਅਨੁਪਾਦਿਸੇਸਾਯ ਨਿਬ੍ਬਾਨਧਾਤੁਯਾ ਭਬ੍ਬੋ ਏਕਨ੍ਤੇਨੇਤਂ ਪਾਪੁਣਿਤੁਨ੍ਤਿ ਏਵਮੇਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ।

ਯੋ ਸਬ੍ਬਂ ਸਬ੍ਬਤੋ ਞਤ੍ਵਾਤਿ ਯੋ ਯੁਤ੍ਤਯੋਗੋ ਆਰਦ੍ਧਵਿਪਸ੍ਸਕੋ ਸਬ੍ਬਂ ਤੇਭੂਮਕਧਮ੍ਮਜਾਤਂ ਸਬ੍ਬਤੋ ਸਬ੍ਬਭਾਗੇਨ ਕੁਸਲਾਦਿਕ੍ਖਨ੍ਧਾਦਿਵਿਭਾਗਤੋ ਦੁਕ੍ਖਾਦਿਪੀਲਨਾਦਿਵਿਭਾਗਤੋ ਚ। ਅਥ ਵਾ **ਸਬ੍ਬਤੋ**ਤਿ ਸਬ੍ਬਸ੍ਮਾ ਕਕ੍ਖਲਫੁਸਨਾਦਿਲਕ੍ਖਣਾਦਿਤੋ ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਤੋ ਚਾਤਿ ਸਬ੍ਬਾਕਾਰਤੋ ਜਾਨਿਤ੍ਵਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮੇਨ ਮਗ੍ਗਞਾਣੇਨ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਿਤ੍ਵਾ, ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣੇਨੇਵ ਵਾ ਜਾਨਨਹੇਤੁ। **ਸਬ੍ਬਤ੍ਥੇਸੁ ਨ ਰਜ੍ਜਤੀ**ਤਿ ਸਬ੍ਬੇਸੁ ਅਤੀਤਾਦਿਵਸੇਨ ਅਨੇਕਭੇਦਭਿਨ੍ਨੇਸੁ ਸਕ੍ਕਾਯਧਮ੍ਮੇਸੁ ਨ ਰਜ੍ਜਤਿ, ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਾਧਿਗਮੇਨ ਰਾਗਂ ਨ ਜਨੇਤਿ। ਇਮਿਨਾਸ੍ਸ ਤਣ੍ਹਾਗਾਹਸ੍ਸ ਅਭਾਵਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ਤਂ ਨਿਮਿਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਦਿਟ੍ਠਿਮਾਨਗ੍ਗਾਹਾਨਂ ''ਏਤਂ ਮਮ ਏਸੋਹਮਸ੍ਮਿ, ਏਸੋ ਮੇ ਅਤ੍ਤਾ''ਤਿ ਇਮਸ੍ਸ ਮਿਚ੍ਛਾਗਾਹਤ੍ਤਯਸ੍ਸਪਿ ਅਭਾਵਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਸ** ਵੇਤਿ ਏਤ੍ਥ **ਸ**-ਇਤਿ ਨਿਪਾਤਮਤ੍ਤਂ। ਵੇ-ਤਿ ਬ੍ਯਤ੍ਤਂ, ਏਕਂਸੇਨਾਤਿ ਵਾ ਏਤਸ੍ਮਿਂ ਅਤ੍ਥੇ ਨਿਪਾਤੋ। **ਸਬ੍ਬਪਰਿਞ੍ਞਾ**ਤਿ ਸਬ੍ਬਪਰਿਜਾਨਨਤੋ, ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸਬ੍ਬਸ੍ਸ ਅਭਿਸਮਯਵਸੇਨ ਪਰਿਜਾਨਨਤੋ। **ਸੋ**ਤਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੋ ਯੋਗਾਵਚਰੋ, ਅਰਿਯੋ ਏਵ ਵਾ। **ਸਬ੍ਬਦੁਕ੍ਖਮੁਪਚ੍ਚਗਾ**ਤਿ ਸਬ੍ਬਂ ਵਟ੍ਟਦੁਕ੍ਖਂ ਅਚ੍ਚਗਾ ਅਤਿਕ੍ਕਮਿ, ਸਮਤਿਕ੍ਕਮੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਸਤ੍ਤਮਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੮. ਮਾਨਪਰਿਞ੍ਞਾਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੮. ਅਟ੍ਠਮੇ ਅਪੁਬ੍ਬਂ ਨਤ੍ਥਿ, ਕੇਵਲਂ ਮਾਨਵਸੇਨ ਦੇਸਨਾ ਪਵਤ੍ਤਾ। ਗਾਥਾਸੁ ਪਨ **ਮਾਨੁਪੇਤਾ ਅਯਂ ਪਜਾ**ਤਿ ਕਮ੍ਮਕਿਲੇਸੇਹਿ ਪਜਾਯਤੀਤਿ **ਪਜਾ**ਤਿ ਲਦ੍ਧਨਾਮਾ ਇਮੇ ਸਤ੍ਤਾ ਮਞ੍ਞਨਲਕ੍ਖਣੇਨ ਮਾਨੇਨ ਉਪੇਤਾ ਉਪਗਤਾ। **ਮਾਨਗਨ੍ਥਾ ਭਵੇ ਰਤਾ**ਤਿ ਕਿਮਿਕੀਟਪਟਙ੍ਗਾਦਿਅਤ੍ਤਭਾਵੇਪਿ ਮਾਨੇਨ ਗਨ੍ਥਿਤਾ ਮਾਨਸਂਯੋਜਨੇਨ ਸਂਯੁਤ੍ਤਾ। ਤਤੋ ਏਵ ਦੀਘਰਤ੍ਤਂ ਪਰਿਭਾਵਿਤਾਹਂਕਾਰਵਸੇਨ ''ਏਤਂ ਮਮਾ''ਤਿ ਸਙ੍ਖਾਰੇਸੁ ਅਜ੍ਝੋਸਾਨਬਹੁਲਤ੍ਤਾ ਤਤ੍ਥ ਨਿਚ੍ਚਸੁਖਅਤ੍ਤਾਦਿਵਿਪਲ੍ਲਾਸਵਸੇਨ ਚ ਕਾਮਾਦਿਭਵੇ ਰਤਾ। **ਮਾਨਂ ਅਪਰਿਜਾਨਨ੍ਤਾ**ਤਿ ਮਾਨਂ ਤੀਹਿ ਪਰਿਞ੍ਞਾਹਿ ਨ ਪਰਿਜਾਨਨ੍ਤਾ। ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗਞਾਣੇਨ ਵਾ ਅਨਤਿਕ੍ਕਮਨ੍ਤਾ, ''ਮਾਨਂ ਅਪਰਿਞ੍ਞਾਯਾ''ਤਿ ਕੇਚਿ ਪਠਨ੍ਤਿ। **ਆਗਨ੍ਤਾਰੋ ਪੁਨਬ੍ਭ**ਵਨ੍ਤਿ ਪੁਨ ਆਯਾਤਿਂ ਉਪਪਤ੍ਤਿਭਵਂ। ਪੁਨਪ੍ਪੁਨਂ ਭਵਨਤੋ ਵਾ ਪੁਨਬ੍ਭਵਸਙ੍ਖਾਤਂ ਸਂਸਾਰਂ ਅਪਰਾਪਰਂ ਪਰਿਵਤ੍ਤਨਵਸੇਨ ਗਨ੍ਤਾਰੋ ਉਪਗਨ੍ਤਾਰੋ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਭਵਤੋ ਨ ਪਰਿਮੁਚ੍ਚਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਯੇ ਚ ਮਾਨਂ ਪਹਨ੍ਤ੍ਵਾਨ, ਵਿਮੁਤ੍ਤਾ ਮਾਨਸਙ੍ਖਯੇ**ਤਿ ਯੇ ਪਨ ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗੇਨ ਸਬ੍ਬਸੋ ਮਾਨਂ ਪਜਹਿਤ੍ਵਾ ਮਾਨਸ੍ਸ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਸਙ੍ਖਯਭੂਤੇ ਅਰਹਤ੍ਤਫਲੇ ਨਿਬ੍ਬਾਨੇ ਵਾ ਤਦੇਕਟ੍ਠਸਬ੍ਬਕਿਲੇਸਵਿਮੁਤ੍ਤਿਯਾ ਵਿਮੁਤ੍ਤਾ ਸੁਟ੍ਠੁ ਮੁਤ੍ਤਾ। **ਤੇ ਮਾਨਗਨ੍ਥਾਭਿਭੁਨੋ, ਸਬ੍ਬਦੁਕ੍ਖਮੁਪਚ੍ਚਗੁ**ਨ੍ਤਿ ਤੇ ਪਰਿਕ੍ਖੀਣਭਵਸਂਯੋਜਨਾ ਅਰਹਨ੍ਤੋ ਸਬ੍ਬਸੋ ਮਾਨਗਨ੍ਥਂ ਮਾਨਸਂਯੋਜਨਂ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਪ੍ਪਹਾਨੇਨ ਅਭਿਭਵਿਤ੍ਵਾ ਠਿਤਾ, ਅਨਵਸੇਸਂ ਵਟ੍ਟਦੁਕ੍ਖਂ ਅਤਿਕ੍ਕਮਿਂਸੂਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਵਮੇਤਸ੍ਮਿਂ ਸਤ੍ਤਮਸੁਤ੍ਤੇ ਚ ਅਰਹਤ੍ਤਂ ਕਥਿਤਨ੍ਤਿ।

ਅਟ੍ਠਮਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੯-੧੦. ਲੋਭਦੋਸਪਰਿਞ੍ਞਾਸੁਤ੍ਤਦ੍ਵਯਵਣ੍ਣਨਾ

੯-੧੦. ਨਵਮਦਸਮੇਸੁ ਅਪੁਬ੍ਬਂ ਨਤ੍ਥਿ। ਦੇਸਨਾਵਿਲਾਸਵਸੇਨ ਤਥਾ ਬੁਜ੍ਝਨਕਾਨਂ ਵੇਨੇਯ੍ਯਜਾਨਂ ਅਜ੍ਝਾਸਯਵਸੇਨ ਵਾ ਤਥਾ ਦੇਸਿਤਾਨੀਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ।

ਨਵਮਦਸਮਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਪਠਮਵਗ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੨. ਦੁਤਿਯਵਗ੍ਗੋ

੧-੩. ਮੋਹਪਰਿਞ੍ਞਾਦਿਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੧੧-੧੩. ਦੁਤਿਯਵਗ੍ਗੇਪਿ ਪਠਮਾਦੀਨਿ ਤੀਣਿ ਸੁਤ੍ਤਾਨਿ ਵੁਤ੍ਤਨਯਾਨੇਵ, ਤਥਾ ਦੇਸਨਾਕਾਰਣਮ੍ਪਿ ਵੁਤ੍ਤਮੇਵ।

੪. ਅਵਿਜ੍ਜਾਨੀਵਰਣਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੧੪. ਚਤੁਤ੍ਥੇ – **"ਨਾਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ"**ਤਿਆਦੀਸੁ **ਨ**-ਕਾਰੋ ਪਟਿਸੇਧਤ੍ਥੋ। **ਅਹ**ਨ੍ਤਿ ਭਗਵਾ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਨਿਦ੍ਦਿਸਤਿ। **ਅਞ੍ਞ**ਨ੍ਤਿ ਇਦਾਨਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਅਵਿਜ੍ਜਾਨੀਵਰਣਤੋ ਅਞ੍ਞਂ। **ਏਕਨੀਵਰਣਮ੍ਪੀ**ਤਿ ਏਕਨੀਵਰਣਧਮ੍ਮਮ੍ਪਿ। **ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਾਮੀ**ਤਿ ਦ੍ਵੇ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਨਾ – ਦਿਟ੍ਠਿਸਮਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਚ ਞਾਣਸਮਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਚ। ਤਤ੍ਥ ''ਰੂਪਂ ਅਤ੍ਤਤੋ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਤੀ''ਤਿਆਦਿਨਾ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੨੦੦; ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੧੩੦) ਆਗਤਾ ਅਯਂ ਦਿਟ੍ਠਿਸਮਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਨਾਮ। ''ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਤਿ, ਨੋ ਨਿਚ੍ਚਤੋ''ਤਿਆਦਿਨਾ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੩.੩੫) ਪਨ ਆਗਤਾ ਅਯਂ ਞਾਣਸਮਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਨਾਮ। ਇਧਾਪਿ ਞਾਣਸਮਨੁਪਸ੍ਸਨਾਵ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਾ। ''ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਾਮੀ''ਤਿ ਚ ਪਦਸ੍ਸ ਨ-ਕਾਰੇਨ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। ਇਦਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ – ''ਅਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣਸਙ੍ਖਾਤੇਨ ਸਮਨ੍ਤਚਕ੍ਖੁਨਾ ਸਬ੍ਬਧਮ੍ਮੇ ਹਤ੍ਥਾਮਲਕਂ ਵਿਯ ਓਲੋਕੇਨ੍ਤੋਪਿ ਅਞ੍ਞਂ ਏਕਨੀਵਰਣਮ੍ਪਿ ਨ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਾਮੀ''ਤਿ।

ਯੇਨ ਨੀਵਰਣੇਨ ਨਿਵੁਤਾ ਪਜਾ ਦੀਘਰਤ੍ਤਂ ਸਨ੍ਧਾਵਨ੍ਤਿ ਸਂਸਰਨ੍ਤੀਤਿ ਯੇਨ ਨੀਵਰਣਕਸਭਾਵਤ੍ਤਾ ਨੀਵਰਣੇਨ ਧਮ੍ਮਸਭਾਵਂ ਜਾਨਿਤੁਂ ਪਸ੍ਸਿਤੁਂ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਿਤੁਂ ਅਦਤ੍ਵਾ ਛਾਦੇਤ੍ਵਾ ਪਰਿਯੋਨਨ੍ਧਿਤ੍ਵਾ ਠਾਨੇਨ ਅਨ੍ਧਕਾਰੇਨ ਨਿਵੁਤਾ ਸਤ੍ਤਾ ਅਨਾਦਿਮਤਸਂਸਾਰੇ ਅਪਰਿਮਾਣੇ ਕਪ੍ਪੇ ਮਹਨ੍ਤੇਸੁ ਚੇਵ ਖੁਦ੍ਦਕੇਸੁ ਚ ਭਵਾਦੀਸੁ ਅਪਰਾਪਰੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਸਬ੍ਬਤੋ ਧਾਵਨ੍ਤਿ ਚੇਵ ਸਂਸਰਨ੍ਤਿ, ਚ। ਆਰਮ੍ਮਣਨ੍ਤਰਸਙ੍ਕਮਨਵਸੇਨ ਵਾ ਸਨ੍ਧਾਵਨਂ, ਭਵਨ੍ਤਰਸਙ੍ਕਮਨਵਸੇਨ ਸਂਸਰਣਂ। ਕਿਲੇਸਾਨਂ ਬਲਵਭਾਵੇਨ ਵਾ ਸਨ੍ਧਾਵਨਂ, ਦੁਬ੍ਬਲਭਾਵੇਨ ਸਂਸਰਣਂ। ਖਣਿਕਮਰਣਵਸੇਨ ਵਾ ਏਕਜਾਤਿਯਂ ਸਨ੍ਧਾਵਨਂ, ਵੋਹਾਰਮਰਣਵਸੇਨ ਅਨੇਕਾਸੁ ਜਾਤੀਸੁ ਸਂਸਰਣਂ। ਚਿਤ੍ਤਵਸੇਨ ਵਾ ਸਨ੍ਧਾਵਨਂ, ‘‘ਚਿਤ੍ਤਮਸ੍ਸ ਵਿਧਾਵਤੀ’’ਤਿ ਹਿ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਕਮ੍ਮਵਸੇਨ ਸਂਸਰਣਂ। ਏਵਂ ਸਨ੍ਧਾਵਨਸਂਸਰਣਾਨਂ ਵਿਸੇਸੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਯਥਯਿਦਨ੍ਤਿ ਯਥਾ ਇਦਂ। ਯ-ਕਾਰੋ ਪਦਸਨ੍ਧਿਕਰੋ, ਸਨ੍ਧਿਵਸੇਨ ਰਸ੍ਸਤ੍ਤਂ। **ਅਵਿਜ੍ਜਾਨੀਵਰਣਨ੍**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਪੂਰੇਤੁਂ ਅਯੁਤ੍ਤਟ੍ਠੇਨ ਕਾਯਦੁਚ੍ਚਰਿਤਾਦਿ ਅਵਿਨ੍ਦਿਯਂ ਨਾਮ, ਅਲਦ੍ਧਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਂ ਅਵਿਨ੍ਦਿਯਂ ਵਿਨ੍ਦਤੀਤਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾ। ਵਿਪਰੀਤਤੋ ਕਾਯਸੁਚਰਿਤਾਦਿ ਵਿਨ੍ਦਿਯਂ ਨਾਮ, ਤਂ ਵਿਨ੍ਦਿਯਂ ਨ ਵਿਨ੍ਦਤੀਤਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾ। ਖਨ੍ਧਾਨਂ ਰਾਸਟ੍ਠਂ, ਆਯਤਨਾਨਂ ਆਯਤਨਟ੍ਠਂ, ਧਾਤੂਨਂ ਸੁਞ੍ਞਟ੍ਠਂ, ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਂ ਆਧਿਪਤੇਯਟ੍ਠਂ, ਸਚ੍ਚਾਨਂ ਤਥਟ੍ਠਂ ਦੁਕ੍ਖਾਦੀਨਂ ਪੀਲ਼ਨਾਦਿਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਂ ਅਤ੍ਥਂ ਅਵਿਦਿਤਂ ਕਰੋਤੀਤਿਪਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾ। ਅਨ੍ਤਵਿਰਹਿਤੇ ਸਂਸਾਰੇ ਸਤ੍ਤੇ ਜਵਾਪੇਤੀਤਿ ਵਾ ਅਵਿਜ੍ਜਾ, ਪਰਮਤ੍ਥਤੋ ਵਾ ਅਵਿਜ੍ਜਮਾਨੇਸੁ ਇਤ੍ਥਿਪੁਰਿਸਾਦੀਸੁ ਜਵਤਿ ਪਵਤ੍ਤਤਿ, ਵਿਜ੍ਜਮਾਨੇਸੁ ਖਨ੍ਧਾਦੀਸੁ ਨ ਜਵਤਿ, ਨ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾ। ਅਪਿਚ ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਾਦੀਨਂ ਵਤ੍ਥਾਰਮ੍ਮਣਾਨਂ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਞ੍ਚ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਛਾਦਨਤੋਪਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾ। ਅਵਿਜ੍ਜਾਵ ਨੀਵਰਣਨ੍ਤਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾਨੀਵਰਣਂ।

ਅਵਿਜ੍ਜਾਨੀਵਰਣੇਨ ਹਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਨਿਵੁਤਾ ਪਜਾ ਦੀਘਰਤ੍ਤਂ ਸਨ੍ਧਾਵਨ੍ਤਿ ਸਂਸਰਨ੍ਤੀਤਿ ਇਦਂ ਪੁਰਿਮਸ੍ਸੇਵ ਦਲ਼੍ਹੀਕਰਣਤ੍ਥਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਪੁਰਿਮਂ ਵਾ – ‘‘ਯਥਯਿਦਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਵਿਜ੍ਜਾਨੀਵਰਣ’’ਨ੍ਤਿ ਏਵਂ ਓਪਮ੍ਮਦਸ੍ਸਨਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਇਦਂ ਨੀਵਰਣਾਨੁਭਾਵਦਸ੍ਸਨਵਸੇਨ। ਕਸ੍ਮਾ ਪਨੇਤ੍ਥ ਅਵਿਜ੍ਜਾਵ ਏਵਂ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਨ ਅਞ੍ਞੇ ਧਮ੍ਮਾਤਿ? ਆਦੀਨਵਪਟਿਚ੍ਛਾਦਨੇਨ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਾਦੀਨਂ ਵਿਸੇਸਪ੍ਪਚ੍ਚਯਭਾਵਤੋ। ਤਥਾ ਹਿ ਤਾਯ ਪਟਿਚ੍ਛਾਦਿਤਾਦੀਨਵੇ ਵਿਸਯੇ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਾਦਯੋ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ।

ਨਤ੍ਥਞ੍ਞੋਤਿ ਆਦਿਕਾ ਗਾਥਾ ਵੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਵੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਚ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਸਙ੍ਗਣ੍ਹਨਵਸੇਨ ਭਾਸਿਤਾ। ਤਤ੍ਥ **ਨਿਵੁਤਾ**ਤਿ ਨਿਵਾਰਿਤਾ ਪਲਿਗੁਣ੍ਠਿਤਾ, ਪਟਿਚ੍ਛਾਦਿਤਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਅਹੋਰਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਦਿਵਾ ਚੇਵ ਰਤ੍ਤਿਞ੍ਚ, ਸਬ੍ਬਕਾਲਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। **ਯਥਾ ਮੋਹੇਨ ਆਵੁਤਾ**ਤਿ ਯੇਨ ਪਕਾਰੇਨ ਅਵਿਜ੍ਜਾਨੀਵਰਣਸਙ੍ਖਾਤੇਨ ਮੋਹੇਨ ਆਵੁਤਾ ਪਟਿਚ੍ਛਾਦਿਤਾ ਸੁਵਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਮ੍ਪਿ ਅਜਾਨਨ੍ਤਿਯੋ ਪਜਾ ਸਂਸਾਰੇ ਸਂਸਰਨ੍ਤਿ, ਤਥਾਰੂਪੋ ਅਞ੍ਞੋ ਏਕਧਮ੍ਮੋਪਿ ਏਕਨੀਵਰਣਮ੍ਪਿ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ। **ਯੇ ਚ ਮੋਹਂ ਪਹਨ੍ਤ੍ਵਾਨ, ਤਮੋਖਨ੍ਧਂ ਪਦਾਲਯੁ**ਨ੍ਤਿ ਯੇ ਪਨ ਅਰਿਯਸਾਵਕਾ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਤਦਙ੍ਗਾਦਿਪ੍ਪਹਾਨਵਸੇਨ, ਹੇਟ੍ਠਿਮਮਗ੍ਗੇਹਿ ਵਾ ਤਂਤਂਮਗ੍ਗਵਜ੍ਝਂ ਮੋਹਂ ਪਜਹਿਤ੍ਵਾ ਅਗ੍ਗਮਗ੍ਗੇਨ ਵਜਿਰੂਪਮਞਾਣੇਨ ਮੋਹਸਙ੍ਖਾਤਮੇਵ ਤਮੋਰਾਸਿਂ ਪਦਾਲਯਿਂਸੁ, ਅਨਵਸੇਸਤੋ ਸਮੁਚ੍ਛਿਨ੍ਦਿਂਸੁ। **ਨ ਤੇ ਪੁਨ ਸਂਸਰਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਤੇ ਅਰਹਨ੍ਤੋ –

‘‘ਖਨ੍ਧਾਨਞ੍ਚ ਪਟਿਪਾਟਿ, ਧਾਤੁਆਯਤਨਾਨ ਚ।
ਅਬ੍ਬੋਚ੍ਛਿਨ੍ਨਂ ਵਤ੍ਤਮਾਨਾ, ਸਂਸਾਰੋਤਿ ਪਵੁਚ੍ਚਤੀ’’ਤਿ॥ –

ਏਵਂ ਵੁਤ੍ਤੇ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਸਂਸਾਰੇ ਨ ਸਂਸਰਨ੍ਤਿ ਨ ਪਰਿਬ੍ਭਮਨ੍ਤਿ। ਕਿਂ ਕਾਰਣਾ? **ਹੇਤੁ ਤੇਸਂ ਨ ਵਿਜ੍ਜਤਿ** , ਯਸ੍ਮਾ ਸਂਸਾਰਸ੍ਸ ਹੇਤੁ ਮੂਲਕਾਰਣਂ ਅਵਿਜ੍ਜਾ, ਸਾ ਤੇਸਂ ਨ ਵਿਜ੍ਜਤਿ, ਸਬ੍ਬਸੋ ਨਤ੍ਥਿ ਸਮੁਚ੍ਛਿਨ੍ਨਤ੍ਤਾਤਿ।

ਚਤੁਤ੍ਥਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੫. ਤਣ੍ਹਾਸਂਯੋਜਨਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੧੫. ਪਞ੍ਚਮੇ ਯਸ੍ਸ ਵਿਜ੍ਜਤਿ, ਤੰ ਪੁਗ੍ਗਲੰ ਦੁਕ੍ਖੇਹਿ, ਕਮ੍ਮੰ ਵਾ ਵਿਪਾਕੇਹਿ, ਭਵਯੋਨਿਗਤਿਵਿਞ੍ਞਾਣਟ੍ਠਿਤਿਸਤ੍ਤਾਵਾਸੇ ਵਾ ਭਵਨ੍ਤਰਾਦੀਹਿ ਸੰਯੋਜੇਤੀਤਿ **ਸੰਯੋਜਨੰ**। ਤਣ੍ਹਾਯਨਟ੍ਠੇਨ **ਤਣ੍ਹਾ,** ਤਸਤਿ ਸਯੰ ਪਰਿਤਸਤਿ, ਤਸਨ੍ਤਿ ਵਾ ਏਤਾਯਾਤਿ ਤਣ੍ਹਾ। **ਸਞ੍ਞੁਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਚਕ੍ਖਾਦੀਸੁ ਅਭਿਨਿਵੇਸਵਤ੍ਥੂਸੁ ਬਦ੍ਧਾ। ਸੇਸੰ ਵੁਤ੍ਤਨਯਮੇਵ। ਕਾਮਞ੍ਚੇਤ੍ਥ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯਪਿ ਸੰਯੋਜਨਭਾਵੋ ਤਣ੍ਹਾਯ ਚ ਨੀਵਰਣਭਾਵੋ ਅਤ੍ਥਿਯੇਵ, ਤਥਾਪਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਪਟਿਚ੍ਛਾਦਿਤਾਦੀਨਵੇਹਿ ਭਵੇਹਿ ਤਣ੍ਹਾ ਸਤ੍ਤੇ ਸੰਯੋਜੇਤੀਤਿ ਇਮਸ੍ਸ ਵਿਸੇਸਸ੍ਸ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੰ ਪੁਰਿਮਸੁਤ੍ਤੇ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਨੀਵਰਣਭਾਵੇਨ, ਇਧ ਚ ਤਣ੍ਹਾ ਸੰਯੋਜਨਭਾਵੇਨੇਵ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਕਿਞ੍ਚ ਨੀਵਰਣਸੰਯੋਜਨਪ੍ਪਧਾਨਸ੍ਸ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੰ। ਯਥਾ ਹਿ ਨੀਵਰਣਭਾਵੇਨ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਸੰਕਿਲੇਸਧਮ੍ਮਾਨੰ ਪਧਾਨਭੂਤਾ ਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਾ ਚ, ਏਵੰ ਸੰਯੋਜਨਭਾਵੇਨ ਨੇਸੰ ਤਣ੍ਹਾਤਿ ਤਦਧੀਨਪ੍ਪਧਾਨਭਾਵੰ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ ਸੁਤ੍ਤਦ੍ਵਯੇ ਏਵਮੇਤੇ ਧਮ੍ਮਾ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਅਪਿਚ ਵਿਸੇਸੇਨ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਨਿਬ੍ਬਾਨਸੁਖੰ ਨਿਵਾਰੇਤੀਤਿ ''ਨੀਵਰਣ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਤਣ੍ਹਾ ਸੰਸਾਰਦੁਕ੍ਖੇਨ ਸਤ੍ਤੇ ਸੰਯੋਜੇਤੀਤਿ ''ਸੰਯੋਜਨ''ਨ੍ਤਿ।

ਦਸ੍ਸਨਗਮਨਨ੍ਤਰਾਯਕਰਣਤੋ ਵਾ ਵਿਜ੍ਜਾਚਰਣਵਿਪਕ੍ਖਤੋ ਦ੍ਵਯੰ ਦ੍ਵਿਧਾ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਵਿਜ੍ਜਾਯ ਹਿ ਉਜੁਵਿਪਚ੍ਚਨੀਕਭੂਤਾ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਨਿਬ੍ਬਾਨਦਸ੍ਸਨਸ੍ਸ ਅਵਿਪਰੀਤਦਸ੍ਸਨਸ੍ਸ ਚ ਵਿਸੇਸਤੋ ਅਨ੍ਤਰਾਯਕਰਾ, ਚਰਣਧਮ੍ਮਾਨੰ ਉਜੁਵਿਪਚ੍ਚਨੀਕਭੂਤਾ ਤਣ੍ਹਾ ਗਮਨਸ੍ਸ ਸਮ੍ਮਾਪਟਿਪਤ੍ਤਿਯਾ ਅਨ੍ਤਰਾਯਕਰਾਤਿ; ਏਵਮਯੰ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਨਿਵੁਤੋ ਅਨ੍ਧੀਕਤੋ ਤਣ੍ਹਾਯ ਸੰਵੁਤੋ ਬਦ੍ਧੋ ਅਸ੍ਸੁਤਵਾ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋ ਅਨ੍ਧੋ ਵਿਯ ਬਦ੍ਧੋ ਮਹਾਕਨ੍ਤਾਰੰ, ਸੰਸਾਰਕਨ੍ਤਾਰੰ ਨਾਤਿਵਤ੍ਤਤਿ। ਅਨਤ੍ਥੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਹੇਤੁਦ੍ਵਯਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਮ੍ਪਿ ਦ੍ਵਯੰ ਦ੍ਵਿਧਾ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਅਵਿਜ੍ਜਾਗਤੋ ਹਿ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਬਾਲਭਾਵੇਨ ਅਤ੍ਥੰ ਪਰਿਹਾਪੇਤਿ, ਅਨਤ੍ਥਞ੍ਚ ਅਤ੍ਤਨੋ ਕਰੋਤਿ, ਅਕੁਸਲੋ ਵਿਯ ਆਤੁਰੋ ਅਸਪ੍ਪਾਯਕਿਰਿਯਾਯ। ਜਾਨਨ੍ਤੋਪਿ ਬਾਲੋ ਬਾਲਭਾਵੇਨ ਅਤ੍ਥੰ ਪਰਿਹਾਪੇਤਿ, ਅਨਤ੍ਥਞ੍ਚ ਕਰੋਤਿ ਜਾਨਨ੍ਤੋ ਵਿਯ ਰੋਗੀ ਅਸਪ੍ਪਾਯਸੇਵੀ। ਮਕ੍ਕਟਾਲੇਪੋਪਮਸੁਤ੍ਤੰ ਚੇਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਸਾਧਕੰ।

ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਸ੍ਸ ਮੂਲਕਾਰਣਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਮ੍ਪੇਤ੍ਥ ਦ੍ਵਯੰ ਦ੍ਵਿਧਾ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਵਿਸੇਸੇਨ ਹਿ ਸਮ੍ਮੋਹਸ੍ਸ ਬਲਵਭਾਵਤੋ ਅਵਿਜ੍ਜਾਖੇਤ੍ਤੰ ਅਤੀਤੋ ਅਦ੍ਧਾ, ਪਤ੍ਥਨਾਯ ਬਲਵਭਾਵਤੋ ਤਣ੍ਹਾਖੇਤ੍ਤੰ ਅਨਾਗਤੋ ਅਦ੍ਧਾ। ਤਥਾ ਹਿ ਬਾਲਜਨੋ ਸਮ੍ਮੋਹਬਹੁਲੋ ਅਤੀਤਮਨੁਸੋਚਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਅਵਿਜ੍ਜਾਪਚ੍ਚਯਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾਤਿ ਸਬ੍ਬੰ ਨੇਤਬ੍ਬੰ। ਪਤ੍ਥਨਾਬਹੁਲੋ ਅਨਾਗਤੰ ਪਜਪ੍ਪਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਤਣ੍ਹਾਪਚ੍ਚਯਾ ਉਪਾਦਾਨਨ੍ਤਿਆਦਿ ਸਬ੍ਬੰ ਨੇਤਬ੍ਬੰ। ਤੇਨੇਵ ਤਾਸੰ ਪੁਬ੍ਬਨ੍ਤਾਹਰਣੇਨ ਅਪਰਨ੍ਤਪਟਿਸਨ੍ਧਾਨੇਨ ਚਸ੍ਸ ਯਥਾਕ੍ਕਮੰ ਮੂਲਕਾਰਣਤਾ ਦਸ੍ਸਿਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ।

ਗਾਥਾਸੁ **ਤਣ੍ਹਾਦੁਤਿਯੋ**ਤਿ ਤਣ੍ਹਾਸਹਾਯੋ। ਤਣ੍ਹਾ ਹਿ ਨਿਰੁਦਕਕਨ੍ਤਾਰੇ ਮਰੀਚਿਕਾਯ ਉਦਕਸਞ੍ਞਾ ਵਿਯ ਪਿਪਾਸਾਭਿਭੂਤੰ ਅਪ੍ਪਟਿਕਾਰਦੁਕ੍ਖਾਭਿਭੂਤਮ੍ਪਿ ਸਤ੍ਤੰ ਅਸ੍ਸਾਦਸਨ੍ਦਸ੍ਸਨਵਸੇਨ ਸਹਾਯਕਿਚ੍ਚੰ ਕਰੋਨ੍ਤੀ ਭਵਾਦੀਸੁ ਅਨਿਬ੍ਬਿਨ੍ਨੰ ਕਤ੍ਵਾ ਪਰਿਬ੍ਭਮਾਪੇਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਣ੍ਹਾ ਪੁਰਿਸਸ੍ਸ ''ਦੁਤਿਯਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਨਨੁ ਚ ਅਞ੍ਞੇਪਿ ਕਿਲੇਸਾਦਯੋ ਭਵਾਭਿਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਯਾ ਪਚ੍ਚਯਾਵ? ਸਚ੍ਚਮੇਤੰ, ਨ ਪਨ ਤਥਾ ਵਿਸੇਸਪ੍ਪਚ੍ਚਯੋ ਯਥਾ ਤਣ੍ਹਾ। ਤਥਾ ਹਿ ਸਾ ਕੁਸਲੇਹਿ ਵਿਨਾ ਅਕੁਸਲੇਹਿ, ਕਾਮਾਵਚਰਾਦਿਕੁਸਲੇਹਿ ਚ ਵਿਨਾ ਰੂਪਾਵਚਰਾਦਿਕੁਸਲੇਹਿ ਭਵਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਯਾ ਵਿਸੇਸਪ੍ਪਚ੍ਚਯੋ, ਯਤੋ ਸਮੁਦਯਸਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤੀਤਿ। **ਇਤ੍ਥਭਾਵਞ੍ਞਥਾਭਾ**ਵਨ੍ਤਿ ਇਤ੍ਥਭਾਵੋ ਚ ਅਞ੍ਞਥਾਭਾਵੋ ਚ ਇਤ੍ਥਭਾਵਞ੍ਞਥਾਭਾਵੋ। ਸੋ ਏਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਇਤ੍ਥਭਾਵਞ੍ਞਥਾਭਾਵੋ ਸੰਸਾਰੋ, ਤੰ ਤਤ੍ਥ ਇਤ੍ਥਭਾਵੋ ਮਨੁਸ੍ਸਤ੍ਤੰ, ਅਞ੍ਞਥਾਭਾਵੋ ਤਤੋ ਅਵਸਿਟ੍ਠਸਤ੍ਤਾਵਾਸਾ। ਇਤ੍ਥਭਾਵੋ ਵਾ ਤੇਸੰ ਤੇਸੰ ਸਤ੍ਤਾਨੰ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਅਤ੍ਤਭਾਵੋ, ਅਞ੍ਞਥਾਭਾਵੋ ਅਨਾਗਤਤ੍ਤਭਾਵੋ। ਏਵਰੂਪੋ ਵਾ ਅਞ੍ਞੋਪਿ ਅਤ੍ਤਭਾਵੋ ਇਤ੍ਥਭਾਵੋ, ਨ ਏਵਰੂਪੋ ਅਞ੍ਞਥਾਭਾਵੋ। ਤੰ ਇਤ੍ਥਭਾਵਞ੍ਞਥਾਭਾਵੰ ਸੰਸਾਰੰ ਖਨ੍ਧਧਾਤੁਆਯਤਨਪਟਿਪਾਟਿੰ ਨਾਤਿਵਤ੍ਤਤਿ, ਨ ਅਤਿਕ੍ਕਮਤਿ।

ਏਤਮਾਦੀਨਵੰ ਞਤ੍ਵਾ, ਤਣ੍ਹੰ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਸਮ੍ਭਵਨ੍ਤਿ ਏਤੰ ਸਕਲਵਟ੍ਟਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਸਮ੍ਭਵੰ ਸਮੁਦਯੰ ਤਣ੍ਹੰ ਆਦੀਨਵੰ ਆਦੀਨਵਤੋ ਞਤ੍ਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਥ ਵਾ **ਏਤਮਾਦੀਨਵੰ ਞਤ੍**ਵਾਤਿ ਏਤੰ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੰ ਸੰਸਾਰਨਾਤਿਵਤ੍ਤਨੰ ਆਦੀਨਵੰ ਦੋਸੰ ਞਤ੍ਵਾ। **ਤਣ੍ਹੰ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਸਮ੍ਭ**ਵਨ੍ਤਿ ਤਣ੍ਹਞ੍ਚ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਵਟ੍ਟਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਪਧਾਨਕਾਰਣਨ੍ਤਿ ਞਤ੍ਵਾ। **ਵੀਤਤਣ੍ਹੋ ਅਨਾਦਾਨੋ, ਸਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁ, ਪਰਿਬ੍ਬਜੇ**ਤਿ ਏਵੰ ਤੀਹਿ ਪਰਿਞ੍ਞਾਹਿ ਪਰਿਜਾਨਨ੍ਤੋ ਵਿਪਸ੍ਸਨੰ ਵਡ੍ਢੇਤ੍ਵਾ ਮਗ੍ਗਪਟਿਪਾਟਿਯਾ ਤਣ੍ਹੰ ਵਿਗਮੇਨ੍ਤੋ ਅਗ੍ਗਮਗ੍ਗੇਨ

ਸਬ੍ਬਸੋ ਵੀਤਤਣ੍ਹੋ ਵਿਗਤਤਣ੍ਹੋ, ਤਤੋ ਏਵ ਚਤੂਸੁ ਉਪਾਦਾਨੇਸੁ ਕਸ੍ਸਚਿਪਿ ਅਭਾਵੇਨ ਆਯਤਿਂ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਵਾ ਆਦਾਨਸ੍ਸ ਅਭਾਵੇਨ ਅਨਾਦਾਨੋ, ਸਤਿਵੇਪੁਲ੍ਲਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਸਤੋਕਾਰਿਤਾਯ ਸਤੋ ਭਿਨ੍ਨਕਿਲੇਸੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਪਰਿਬ੍ਬਜੇ ਚਰੇਯ੍ਯ, ਖਨ੍ਧਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਨੇਨ ਵਾ ਸਙ੍ਖਾਰਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਤੋ ਅਪਗਚ੍ਛੇਯ੍ਯਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਪਞ੍ਚਮਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੬. ਪਠਮਸੇਖਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੧੬. ਛਟ੍ਠੇ **ਸੇਖਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਕੇਨਟ੍ਠੇਨ ਸੇਖੋ? ਸੇਕ੍ਖਧਮ੍ਮਪਟਿਲਾਭਤੋ ਸੇਖੋ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ –

‘‘ਕਿਤ੍ਤਾਵਤਾ ਨੁ ਖੋ, ਭਨ੍ਤੇ, ਸੇਖੋ ਹੋਤੀਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖੁ, ਸੇਖਾਯ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਹੋਤਿ…ਪੇ॰… ਸੇਖੇਨ ਸਮ੍ਮਾਸਮਾਧਿਨਾ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਹੋਤਿ। ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖੁ, ਸੇਖੋ ਹੋਤੀ’’ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੫.੧੩)।

ਅਪਿਚ ਸਿਕ੍ਖਤੀਤਿ ਸੇਖੋ। ਵੁਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਚੇਤਂ –

‘‘ਸਿਕ੍ਖਤੀਤਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖੁ, ਤਸ੍ਮਾ ਸੇਖੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਕਿਞ੍ਚ ਸਿਕ੍ਖਤਿ? ਅਧਿਸੀਲਮ੍ਪਿ ਸਿਕ੍ਖਤਿ, ਅਧਿਚਿਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਸਿਕ੍ਖਤਿ, ਅਧਿਪਞ੍ਞਮ੍ਪਿ ਸਿਕ੍ਖਤਿ। ਸਿਕ੍ਖਤੀਤਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖੁ, ਤਸ੍ਮਾ ਸੇਖੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤੀ’’ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੩.੮੬)।

ਯੋਪਿ ਕਲ੍ਯਾਣਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋ ਅਨੁਲੋਮਪ੍ਪਟਿਪਦਾਯ ਪਰਿਪੂਰਕਾਰੀ ਸੀਲਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਸੁ ਗੁਤ੍ਤਦ੍ਵਾਰੋ ਭੋਜਨੇ ਮਤ੍ਤਞ੍ਞੂ ਜਾਗਰਿਯਾਨੁਯੋਗਮਨੁਯੁਤ੍ਤੋ ਪੁਬ੍ਬਰਤ੍ਤਾਪਰਰਤ੍ਤਂ ਬੋਧਿਪਕ੍ਖਿਯਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਭਾਵਨਾਨੁਯੋਗਮਨੁਯੁਤ੍ਤੋ ਵਿਹਰਤਿ – ‘‘ਅਜ੍ਜ ਵਾ ਸ੍ਵੇ ਵਾ ਅਞ੍ਞਤਰਂ ਸਾਮਞ੍ਞਫਲਂ ਅਧਿਗਮਿਸ੍ਸਾਮੀ’’ਤਿ, ਸੋਪਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਸਿਕ੍ਖਤੀਤਿ ਸੇਖੋਤਿ। ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਅਤ੍ਥੇ ਨ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਨ੍ਤੋਵ ਸੇਖੋ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤੋ, ਅਥ ਖੋ ਕਲ੍ਯਾਣਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋਪਿ। ਅਪ੍ਪਤ੍ਤਂ ਮਾਨਸਂ ਏਤੇਨਾਤਿ **ਅਪ੍ਪਤ੍ਤਮਾਨਸੋ**। **ਮਾਨਸ**ਨ੍ਤਿ ‘‘ਅਨ੍ਤਲਿਕ੍ਖਚਰੋ ਪਾਸੋ, ਯ੍ਵਾਯਂ ਚਰਤਿ ਮਾਨਸੋ’’ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੫੧; ਮਹਾਵ॰ ੩੩) ਏਤ੍ਥ ਰਾਗੋ ਮਾਨਸਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ। ‘‘ਚਿਤ੍ਤਂ ਮਨੋ ਮਾਨਸ’’ਨ੍ਤਿ (ਧ॰ ਸ॰ ੬੩, ੬੫) ਏਤ੍ਥ ਚਿਤ੍ਤਂ। ‘‘ਅਪ੍ਪਤ੍ਤਮਾਨਸੋ ਸੇਖੋ, ਕਾਲਂ ਕਯਿਰਾ ਜਨੇ ਸੁਤਾ’’ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੫੯) ਏਤ੍ਥ ਅਰਹਤ੍ਤਂ। ਇਧਾਪਿ ਅਰਹਤ੍ਤਮੇਵ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਂ। ਤੇਨ ਅਪ੍ਪਤ੍ਤਅਰਹਤ੍ਤਸ੍ਸਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ।

ਅਨੁਤ੍ਤਰਨ੍ਤਿ ਸੇਟ੍ਠਂ, ਅਸਦਿਸਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਚਤੂਹਿ ਯੋਗੇਹਿ ਖੇਮਂ ਅਨੁਪਦ੍ਦੁਤਨ੍ਤਿ **ਯੋਗਕ੍ਖੇਮਂ,** ਅਰਹਤ੍ਤਮੇਵ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਂ। **ਪਤ੍ਥਯਮਾਨਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਦ੍ਵੇ ਪਤ੍ਥਨਾ ਤਣ੍ਹਾਪਤ੍ਥਨਾ, ਕੁਸਲਚ੍ਛਨ੍ਦਪਤ੍ਥਨਾ ਚ। ‘‘ਪਤ੍ਥਯਮਾਨਸ੍ਸ ਹਿ ਜਪ੍ਪਿਤਾਨਿ, ਪਵੇਧਿਤਂ ਵਾਪਿ ਪਕਪ੍ਪਿਤੇਸੂ’’ਤਿ (ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੯੦੮; ਮਹਾਨਿ॰ ੧੩੭) ਏਤ੍ਥ ਤਣ੍ਹਾਪਤ੍ਥਨਾ।

‘‘ਛਿਨ੍ਨਂ ਪਾਪਿਮਤੋ ਸੋਤਂ, ਵਿਦ੍ਧਸ੍ਤਂ ਵਿਨਲੀਕਤਂ।
ਪਾਮੋਜ੍ਜਬਹੁਲਾ ਹੋਥ, ਖੇਮਂ ਪਤ੍ਥੇਥ ਭਿਕ੍ਖਵੋ’’ਤਿ॥ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੩੫੨)।

ਏਤ੍ਥ ਕਤ੍ਤੁਕਮ੍ਯਤਾਕੁਸਲਚ੍ਛਨ੍ਦਪਤ੍ਥਨਾ, ਅਯਮੇਵ ਇਧਾਧਿਪ੍ਪੇਤਾ। ਤੇਨ ਪਤ੍ਥਯਮਾਨਸ੍ਸਾਤਿ ਤਂ ਯੋਗਕ੍ਖੇਮਂ ਗਨ੍ਤੁਕਾਮਸ੍ਸ ਤਨ੍ਨਿਨ੍ਨਸ੍ਸ ਤਪ੍ਪੋਣਸ੍ਸ ਤਪ੍ਪਬ੍ਭਾਰਸ੍ਸਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਵਿਹਰਤੋ**ਤਿ ਏਕਂ ਇਰਿਯਾਪਥਦੁਕ੍ਖਂ ਅਞ੍ਞੇਨ ਇਰਿਯਾਪਥੇਨ ਵਿਚ੍ਛਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਅਪਰਿਪਤਨ੍ਤਂ ਅਤ੍ਤਭਾਵਂ ਹਰਤੋ। ਅਥ ਵਾ ‘‘ਸਬ੍ਬੇ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਅਨਿਚ੍ਚਾਤਿ ਅਧਿਮੁਚ੍ਚਨ੍ਤੋ ਸਦ੍ਧਾਯ ਵਿਹਰਤੀ’’ਤਿਆਦਿਨਾ ਨਿਦ੍ਦੇਸਨਯੇਨ ਚੇਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। **ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕ**ਨ੍ਤਿ ਨਿਯਕਜ੍ਝਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਤੇ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤੇ ਭਵਂ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਂ। **ਅਙ੍ਗ**ਨ੍ਤਿ ਕਾਰਣਂ। **ਇਤਿ ਕਰਿਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਏਵਂ ਕਤ੍ਵਾ। **ਨ ਅਞ੍ਞਂ ਏਕਙ੍ਗਮ੍ਪਿ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਾਮੀ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਅਯਂ ਸਙ੍ਖੇਪਤ੍ਥੋ – ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਨ੍ਤਾਨੇ ਸਮੁਟ੍ਠਿਤਂ ਕਾਰਣਨ੍ਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਅਞ੍ਞਂ ਏਕਕਾਰਣਮ੍ਪਿ ਨ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਾਮਿ ਯਂ ਏਵਂ ਬਹੂਪਕਾਰਂ, **ਯਥਯਿਦਂ**

ਯੋਨਿਸੋ ਮਨਸਿਕਾਰੋਤਿ ਉਪਾਯਮਨਸਿਕਾਰੋ, ਪਥਮਨਸਿਕਾਰੋ, ਅਨਿਚ੍ਚਾਦੀਸੁ ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਨਯੇਨੇਵ ਮਨਸਿਕਾਰੋ, ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਲੋਮਿਕੇਨ ਵਾ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਆਵਟ੍ਟਨਾ ਅਨ੍ਵਾਵਟ੍ਟਨਾ ਆਭੋਗੋ ਸਮਨ੍ਨਾਹਾਰੋ ਮਨਸਿਕਾਰੋ। ਅਯਂ ਯੋਨਿਸੋ ਮਨਸਿਕਾਰੋ।

ਇਦਾਨਿ ਯੋਨਿਸੋ ਮਨਸਿਕਾਰਸ੍ਸ ਆਨੁਭਾਵਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਯੋਨਿਸੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਮਨਸਿ ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਅਕੁਸਲਂ ਪਜਹਤਿ, ਕੁਸਲਂ ਭਾਵੇਤੀ**"ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ **ਯੋਨਿਸੋ ਮਨਸਿ ਕਰੋਨ੍ਤੋ**ਤਿ ''ਇਦਂ ਦੁਕ੍ਖਂ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਂ, ਅਯਂ ਦੁਕ੍ਖਸਮੁਦਯੋ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਂ, ਅਯਂ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧੋ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਂ, ਅਯਂ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨੀ ਪਟਿਪਦਾ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚ''ਨ੍ਤਿ ਚਤੂਸੁ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚੇਸੁ ਯੋਨਿਸੋ ਮਨਸਿਕਾਰਂ ਪਵਤ੍ਤੇਨ੍ਤੋ।

ਤਤ੍ਰਾਯਂ ਅਤ੍ਥਵਿਭਾਵਨਾ – ਯਦਿਪਿ ਇਦਂ ਸੁਤ੍ਤਂ ਅਵਿਸੇਸੇਨ ਸੇਕ੍ਖਪੁਗ੍ਗਲਵਸੇਨ ਆਗਤਂ, ਚਤੁਮਗ੍ਗਸਾਧਾਰਣਵਸੇਨ ਪਨ ਸਙ੍ਖੇਪੇਨੇਵ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਂ ਕਥਯਿਸ੍ਸਾਮ। ਯੋ ਚਤੁਸਚ੍ਚਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਿਕੋ ਯੋਗਾਵਚਰੋ ''ਤਣ੍ਹਾਵਜ੍ਜਾ ਤੇਭੂਮਕਾ ਖਨ੍ਧਾ ਦੁਕ੍ਖਂ, ਤਣ੍ਹਾ ਸਮੁਦਯੋ, ਉਭਿਨ੍ਨਂ ਅਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿ ਨਿਰੋਧੋ, ਨਿਰੋਧਸਮ੍ਪਾਪਕੋ ਮਗ੍ਗੋ''ਤਿ ਏਵਂ ਪੁਬ੍ਬੇ ਏਵ ਆਚਰਿਯਸਨ੍ਤਿਕੇ ਉਗ੍ਗਹਿਤਚਤੁਸਚ੍ਚਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨੋ। ਸੋ ਅਪਰੇਨ ਸਮਯੇਨ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਮਗ੍ਗਂ ਸਮਾਰੁਲ੍ਹੋ ਸਮਾਨੋ ਤੇਭੂਮਕੇ ਖਨ੍ਧੇ ''ਇਦਂ ਦੁਕ੍ਖ''ਨ੍ਤਿ ਯੋਨਿਸੋ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤਿ, ਉਪਾਯੇਨ ਪਥੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਹਰਤਿ ਚੇਵ ਵਿਪਸ੍ਸਤਿ ਚ। ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਹਿ ਇਧ ਮਨਸਿਕਾਰਸੀਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਯਾ ਪਨਾਯਂ ਤਸ੍ਸ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਸਮੁਟ੍ਠਾਪਿਕਾ ਪੁਰਿਮਭਵਿਕਾ ਤਣ੍ਹਾ, ਅਯਂ ਦੁਕ੍ਖਸਮੁਦਯੋਤਿ ਯੋਨਿਸੋ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤਿ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਇਦਂ ਦੁਕ੍ਖਂ, ਅਯਞ੍ਚ ਸਮੁਦਯੋ ਇਦਂ ਠਾਨਂ ਪਤ੍ਵਾ ਨਿਰੁਜ੍ਝਨ੍ਤਿ ਨ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਯਦਿਦਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਨਾਮ , ਅਯਂ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧੋਤਿ ਯੋਨਿਸੋ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤਿ। ਨਿਰੋਧਸਮ੍ਪਾਪਕਂ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕਂ ਮਗ੍ਗਂ, ''ਅਯਂ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨੀ ਪਟਿਪਦਾ''ਤਿ ਯੋਨਿਸੋ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤਿ, ਉਪਾਯੇਨ ਪਥੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਹਰਤਿ ਚੇਵ ਵਿਪਸ੍ਸਤਿ ਚ।

ਤਤ੍ਰਾਯਂ ਉਪਾਯੋ – ਅਭਿਨਿਵੇਸੋ ਨਾਮ ਖਨ੍ਧੇ ਹੋਤਿ, ਨ ਵਿਵਟ੍ਟੇ, ਤਸ੍ਮਾ ਅਯਮਤ੍ਥੋ – ''ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਕਾਯੇ ਪਥਵੀਧਾਤੁ, ਆਪੋਧਾਤੂ''ਤਿਆਦਿਨਾ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੭੮) ਨਯੇਨ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਮਹਾਭੂਤਾਨਿ ਤਦਨੁਸਾਰੇਨ ਉਪਾਦਾਰੂਪਾਨਿ ਚ ਪਰਿਗ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ''ਅਯਂ ਰੂਪਕ੍ਖਨ੍ਧੋ''ਤਿ ਵਵਤ੍ਥਪੇਤਿ। ਤਂ ਵਵਤ੍ਥਾਪਯਤੋ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੇ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣੇ ਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕਧਮ੍ਮੇ ''ਇਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਅਰੂਪਕ੍ਖਨ੍ਧਾ''ਤਿ ਵਵਤ੍ਥਪੇਤਿ। ਤਤੋ ''ਇਮੇ ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧਾ ਦੁਕ੍ਖ''ਨ੍ਤਿ ਵਵਤ੍ਥਪੇਤਿ। ਤੇ ਪਨ ਸਙ੍ਖੇਪਤੋ ਨਾਮਞ੍ਚ ਰੂਪਞ੍ਚਾਤਿ ਦ੍ਵੇ ਭਾਗਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਇਦਞ੍ਚ ਨਾਮਰੂਪਂ ਸਹੇਤੁ ਸਪ੍ਪਚ੍ਚਯਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਅਯਂ ਅਵਿਜ੍ਜਾਭਵਤਣ੍ਹਾਦਿਕੋ ਹੇਤੁ, ਅਯਂ ਆਹਾਰਾਦਿਕੋ ਪਚ੍ਚਯੋਤਿ ਹੇਤੁਪ੍ਪਚ੍ਚਯੇ ਵਵਤ੍ਥਪੇਤਿ। ਸੋ ਤੇਸਂ ਪਚ੍ਚਯਾਨਞ੍ਚ ਪਚ੍ਚਯੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਞ੍ਚ ਯਾਥਾਵਸਰਸਲਕ੍ਖਣਂ ਵਵਤ੍ਥਪੇਤ੍ਵਾ ''ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਅਹੁਤ੍ਵਾ ਭਵਨ੍ਤਿ, ਹੁਤ੍ਵਾ ਨਿਰੁਜ੍ਝਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਅਨਿਚ੍ਚਾ''ਤਿ ਅਨਿਚ੍ਚਲਕ੍ਖਣਂ ਆਰੋਪੇਤਿ, ''ਉਦਯਬ੍ਬਯਪਟਿਪੀਲ਼ਿਤਤ੍ਤਾ ਦੁਕ੍ਖਾ''ਤਿ ਦੁਕ੍ਖਲਕ੍ਖਣਂ ਆਰੋਪੇਤਿ, ''ਅਵਸਵਤ੍ਤਨਤੋ ਅਨਤ੍ਤਾ''ਤਿ ਅਨਤ੍ਤਲਕ੍ਖਣਂ ਆਰੋਪੇਤਿ।

ਏਵਂ ਤਿਲਕ੍ਖਣਾਨਿ ਆਰੋਪੇਤ੍ਵਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨ੍ਤੋ ਉਦਯਬ੍ਬਯਞਾਣੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੇ ਓਭਾਸਾਦਿਕੇ ਵਿਪਸ੍ਸਨੁਪਕ੍ਕਿਲੇਸੇ 'ਅਮਗ੍ਗੋ'ਤਿ ਉਦਯਬ੍ਬਯਞਾਣਮੇਵ ''ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਉਪਾਯਭੂਤੋ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਮਗ੍ਗੋ''ਤਿ ਮਗ੍ਗਾਮਗ੍ਗਂ ਵਵਤ੍ਥਪੇਤ੍ਵਾ ਪੁਨ ਉਦਯਬ੍ਬਯਞਾਣਂ ਪਟਿਪਾਟਿਯਾ ਭਙ੍ਗਞਾਣਾਦੀਨਿ ਚ ਉਪ੍ਪਾਦੇਨ੍ਤੋ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗਾਦਯੋ ਪਾਪੁਣਾਤਿ। ਤਸ੍ਮਿਂ ਖਣੇ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਸਚ੍ਚਾਨਿ ਏਕਪ੍ਪਟਿਵੇਧੇਨੇਵ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਤਿ, ਏਕਾਭਿਸਮਯੇਨ ਅਭਿਸਮੇਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਦੁਕ੍ਖਂ ਪਰਿਞ੍ਞਾਪਟਿਵੇਧੇਨ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਨ੍ਤੋ, ਸਮੁਦਯਂ ਪਹਾਨਪ੍ਪਟਿਵੇਧੇਨ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਨ੍ਤੋ ਸਬ੍ਬਂ ਅਕੁਸਲਂ ਪਜਹਤਿ, ਨਿਰੋਧਂ ਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾਪਟਿਵੇਧੇਨ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਨ੍ਤੋ ਮਗ੍ਗਂ ਭਾਵਨਾਪਟਿਵੇਧੇਨ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਨ੍ਤੋ ਸਬ੍ਬਂ ਕੁਸਲਂ ਭਾਵੇਤਿ। ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੋ ਹਿ ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯਤੋ ਕੁਚ੍ਛਿਤਸਲਨਾਦਿਅਤ੍ਥੇਨ ਕੁਸਲੋ, ਤਸ੍ਮਿਞ੍ਚ ਭਾਵਿਤੇ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਕੁਸਲਾ ਅਨਵਜ੍ਜਬੋਧਿਪਕ੍ਖਿਯਧਮ੍ਮਾ ਭਾਵਨਾਪਾਰਿਪੂਰਿਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੀਤਿ। ਏਵਂ ਯੋਨਿਸੋ ਮਨਸਿ ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਅਕੁਸਲਂ ਪਜਹਤਿ, ਕੁਸਲਂ ਭਾਵੇਤਿ। ਤਥਾ ਹਿ ਵੁਤ੍ਤਂ – ''ਇਦਂ ਦੁਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਯੋਨਿਸੋ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤਿ, ਅਯਂ ਦੁਕ੍ਖਸਮੁਦਯੋਤਿ ਯੋਨਿਸੋ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤੀ''ਤਿਆਦਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੧)। ਅਪਰਮ੍ਪਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ''ਯੋਨਿਸੋ ਮਨਸਿਕਾਰਸਮ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸੇਤਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਪਾਟਿਕਙ੍ਖਂ – ਅਰਿਯਂ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕਂ ਮਗ੍ਗਂ ਭਾਵੇਸ੍ਸਤਿ, ਅਰਿਯਂ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕਂ ਮਗ੍ਗਂ ਬਹੁਲੀਕਰਿਸ੍ਸਤੀ''ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੫.੫੫)।

ਯੋਨਿਸੋ ਮਨਸਿਕਾਰੋਤਿ ਗਾਥਾਯ ਅਯਂ ਸਙ੍ਖੇਪਤ੍ਥੋ – ਸਿਕ੍ਖਤਿ, ਸਿਕ੍ਖਾਪਦਾਨਿ ਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਿ, ਸਿਕ੍ਖਨਸੀਲੋਤਿ ਵਾ **ਸੇਖੋ**। ਸਂਸਾਰੇ ਭਯਂ ਇਕ੍ਖਤੀਤਿ **ਭਿਕ੍ਖੁ**। ਤਸ੍ਸ ਸੇਖਸ੍ਸ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ **ਉਤ੍ਤਮਤ੍ਥਸ੍ਸ** ਅਰਹਤ੍ਤਸ੍ਸ **ਪਤ੍ਤਿਯਾ** ਅਧਿਗਮਾਯ ਯਥਾ ਯੋਨਿਸੋ ਮਨਸਿਕਾਰੋ, ਏਵਂ **ਬਹੁਕਾਰੋ** ਬਹੂਪਕਾਰੋ ਅਞ੍ਞੋ ਕੋਚਿ ਧਮ੍ਮੋ ਨਤ੍ਥਿ। ਕਸ੍ਮਾ? ਯਸ੍ਮਾ ਯੋਨਿਸੋ ਉਪਾਯੇਨ ਮਨਸਿਕਾਰਂ ਪੁਰਕ੍ਖਤ੍ਵਾ **ਪਦਹਂ** ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨਵਸੇਨ ਪਦਹਨ੍ਤੋ, **ਖਯਂ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਪਾਪੁਣੇ** ਸਂਕਿਲੇਸਵਟ੍ਟਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਪਰਿਕ੍ਖਯਂ ਪਰਿਯੋਸਾਨਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਪਾਪੁਣੇ ਅਧਿਗਚ੍ਛੇਯ੍ਯ, ਤਸ੍ਮਾ ਯੋਨਿਸੋ ਮਨਸਿਕਾਰੋ ਬਹੁਕਾਰੋਤਿ।

ਛਟ੍ਠਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੭. ਦੁਤਿਯਸੇਖਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੧੭. ਸਤ੍ਤਮੇ **ਬਾਹਿਰ**ਨ੍ਤਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਸਨ੍ਤਾਨਤੋ ਬਹਿ ਭਵਂ। **ਕਲ੍ਯਾਣਮਿਤ੍ਤਤਾ**ਤਿ ਯਸ੍ਸ ਸੀਲਾਦਿਗੁਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਅਘਸ੍ਸ ਘਾਤਾ , ਹਿਤਸ੍ਸ ਵਿਧਾਤਾ ਸਬ੍ਬਾਕਾਰੇਨ ਉਪਕਾਰਕੋ ਮਿਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ, ਸੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਕਲ੍ਯਾਣਮਿਤ੍ਤੋ, ਤਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਕਲ੍ਯਾਣਮਿਤ੍ਤਤਾ। ਤਤ੍ਰਾਯਂ ਕਲ੍ਯਾਣਮਿਤ੍ਤੋ ਪਕਤਿਯਾ ਸਦ੍ਧਾਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ ਸੀਲਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਸੁਤਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚਾਗਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਵੀਰਿਯਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਸਤਿਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਸਮਾਧਿਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਪਞ੍ਞਾਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ। ਤਤ੍ਥ ਸਦ੍ਧਾਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਸਦ੍ਦਹਤਿ ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਬੋਧਿਂ, ਤੇਨ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੋਧਿਹੇਤੁਭੂਤਂ ਸਤ੍ਤੇਸੁ ਹਿਤਸੁਖੇਸਿਤਂ ਨ ਪਰਿਚ੍ਚਜਤਿ, ਸੀਲਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰੀਨਂ ਪਿਯੋ ਹੋਤਿ ਗਰੁ ਚ ਭਾਵਨੀਯੋ ਚੋਦਕੋ ਪਾਪਗਰਹੀ ਵਤ੍ਤਾ ਵਚਨਕ੍ਖਮੋ, ਸੁਤਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਖਨ੍ਧਾਯਤਨਸਚ੍ਚਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਾਦਿਕਾਨਂ ਗਮ੍ਭੀਰਾਨਂ ਕਥਾਨਂ ਕਤ੍ਤਾ ਹੋਤਿ, ਚਾਗਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਅਪ੍ਪਿਚ੍ਛੋ ਹੋਤਿ ਸਨ੍ਤੁਟ੍ਠੋ ਪਵਿਵਿਤ੍ਤੋ ਅਸਂਸਟ੍ਠੋ, ਵੀਰਿਯਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਰੇਸਞ੍ਚ ਹਿਤਪ੍ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਯਂ ਆਰਦ੍ਧਵੀਰਿਯੋ ਹੋਤਿ, ਸਤਿਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਉਪਟ੍ਠਿਤਸ੍ਸਤਿ ਹੋਤਿ ਪਰਮੇਨ ਸਤਿਨੇਪਕ੍ਕੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਚਿਰਕਤਮ੍ਪਿ ਚਿਰਭਾਸਿਤਮ੍ਪਿ ਸਰਿਤਾ ਅਨੁਸ੍ਸਰਿਤਾ, ਸਮਾਧਿਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਅਵਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ ਸਮਾਹਿਤੋ ਏਕਗ੍ਗਚਿਤ੍ਤੋ, ਪਞ੍ਞਾਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਅਵਿਪਰੀਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ। ਸੋ ਸਤਿਯਾ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਗਤਿਯੋ ਸਮਨ੍ਵੇਸਨ੍ਤੋ ਪਞ੍ਞਾਯ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਹਿਤਸੁਖਂ ਯਥਾਭੂਤਂ ਜਾਨਿਤ੍ਵਾ ਸਮਾਧਿਨਾ ਤਤ੍ਥ ਅਬ੍ਯਗ੍ਗਚਿਤ੍ਤੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਵੀਰਿਯੇਨ ਸਤ੍ਤੇ ਅਹਿਤਤੋ ਨਿਸੇਧੇਤ੍ਵਾ ਏਕਨ੍ਤਹਿਤੇ ਨਿਯੋਜੇਤਿ। ਤੇਨੇਵਾਹ –

> ''ਪਿਯੋ ਗਰੁ ਭਾਵਨੀਯੋ, ਵਤ੍ਤਾ ਚ ਵਚਨਕ੍ਖਮੋ।
> ਗਮ੍ਭੀਰਞ੍ਚ ਕਥਂ ਕਤ੍ਤਾ, ਨੋ ਚਾਟ੍ਠਾਨੇ ਨਿਯੋਜਕੋ''ਤਿ॥ (ਨੇਤ੍ਤਿ॰ ੧੧੩)।

ਕਲ੍ਯਾਣਮਿਤ੍ਤੋ , **ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਕੁਸਲਂ ਪਜਹਤਿ, ਕੁਸਲਂ ਭਾਵੇਤੀ**ਤਿ ਕਲ੍ਯਾਣਮਿਤ੍ਤੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਕਲ੍ਯਾਣਮਿਤ੍ਤਂ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸਕਤਾਞਾਣਂ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤਿ, ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਸਦ੍ਧਂ ਫਾਤਿਂ ਕਰੋਤਿ, ਸਦ੍ਧਾਜਾਤੋ ਉਪਸਙ੍ਕਮਤਿ ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਧਮ੍ਮਂ ਸੁਣਾਤਿ। ਤਂ ਧਮ੍ਮਂ ਸੁਤ੍ਵਾ ਤਥਾਗਤੇ ਸਦ੍ਧਂ ਪਟਿਲਭਤਿ, ਤੇਨ ਸਦ੍ਧਾਪਟਿਲਾਭੇਨ ਘਰਾਵਾਸਂ ਪਹਾਯ ਪਬ੍ਬਜ੍ਜਂ ਅਨੁਤਿਟ੍ਠਤਿ, ਚਤੁਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਸੀਲਂ ਸਮ੍ਪਾਦੇਤਿ, ਯਥਾਬਲਂ ਧੁਤਧਮ੍ਮੇ ਸਮਾਦਾਯ ਵਤ੍ਤਤਿ, ਦਸਕਥਾਵਤ੍ਥੁਲਾਭੀ ਹੋਤਿ, ਆਰਦ੍ਧਵੀਰਿਯੋ ਵਿਹਰਤਿ ਉਪਟ੍ਠਿਤਸ੍ਸਤਿ ਸਮ੍ਪਜਾਨੋ ਪੁਬ੍ਬਰਤ੍ਤਾਪਰਰਤ੍ਤਂ ਬੋਧਿਪਕ੍ਖਿਯਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਭਾਵਨਾਨੁਯੋਗਮਨੁਯੁਤ੍ਤੋ, ਨਚਿਰਸ੍ਸੇਵ ਵਿਪਸ੍ਸਨਂ ਉਸ੍ਸੁਕ੍ਕਾਪੇਤ੍ਵਾ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਾਧਿਗਮੇਨ ਸਬ੍ਬਂ ਅਕੁਸਲਂ ਸਮੁਚ੍ਛਿਨ੍ਦਤਿ, ਸਬ੍ਬਞ੍ਚ ਕੁਸਲਂ ਭਾਵਨਾਪਾਰਿਪੂਰਿਂ ਗਮੇਨ੍ਤੋ ਵਡ੍ਢੇਤਿ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ –

> ''ਕਲ੍ਯਾਣਮਿਤ੍ਤਸ੍ਸੇਤਂ, ਮੇਘਿਯ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਪਾਟਿਕਙ੍ਖਂ ਕਲ੍ਯਾਣਸਹਾਯਸ੍ਸ ਕਲ੍ਯਾਣਸਮ੍ਪਵਙ੍ਕਸ੍ਸ 'ਯਂ ਸੀਲਵਾ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ, ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਸਂਵਰਸਂਵੁਤੋ ਵਿਹਰਿਸ੍ਸਤਿ ਆਚਾਰਗੋਚਰਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ, ਅਣੁਮਤ੍ਤੇਸੁ ਵਜ੍ਜੇਸੁ, ਭਯਦਸ੍ਸਾਵੀ ਸਮਾਦਾਯ ਸਿਕ੍ਖਿਸ੍ਸਤਿ, ਸਿਕ੍ਖਾਪਦੇਸੁ'।

‘‘ਕਲ੍ਯਾਣਮਿਤ੍ਤਸ੍ਸੇਤਂ…ਪੇ॰… ਕਲ੍ਯਾਣਸਮ੍ਪਵਙ੍ਕਸ੍ਸ ‘ਯਂ ਯਾਯਂ ਕਥਾ ਅਭਿਸਲ੍ਲੇਖਿਕਾ ਚੇਤੋਵਿਵਰਣਸਪ੍ਪਾਯਾ ਏਕਨ੍ਤਨਿਬ੍ਬਿਦਾਯ…ਪੇ॰… ਨਿਬ੍ਬਾਨਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤਿ। ਸੇਯ੍ਯਥਿਦਂ – ਅਪ੍ਪਿਚ੍ਛਕਥਾ, ਸਨ੍ਤੁਟ੍ਠਿਕਥਾ, ਪਵਿਵੇਕਕਥਾ, ਅਸਂਸਗ੍ਗਕਥਾ, ਵੀਰਿਯਾਰਮ੍ਭਕਥਾ, ਸੀਲਕਥਾ, ਸਮਾਧਿਕਥਾ…ਪੇ॰… ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਞਾਣਦਸ੍ਸਨਕਥਾ। ਏਵਰੂਪਾਯ ਕਥਾਯ ਨਿਕਾਮਲਾਭੀ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ ਅਕਿਚ੍ਛਲਾਭੀ ਅਕਸਿਰਲਾਭੀ’।

‘‘ਕਲ੍ਯਾਣਮਿਤ੍ਤਸ੍ਸੇਤਂ …ਪੇ॰… ਕਲ੍ਯਾਣਸਮ੍ਪਵਙ੍ਕਸ੍ਸ ‘ਯਂ ਆਰਦ੍ਧਵੀਰਿਯੋ ਵਿਹਰਿਸ੍ਸਤਿ ਅਕੁਸਲਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਪਹਾਨਾਯ ਕੁਸਲਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਉਪਸਮ੍ਪਦਾਯ ਥਾਮਵਾ ਦਲ੍ਹਪਰਕ੍ਕਮੋ ਅਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਧੁਰੋ ਕੁਸਲੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ’।

‘‘ਕਲ੍ਯਾਣਮਿਤ੍ਤਸ੍ਸੇਤਂ…ਪੇ॰… ਕਲ੍ਯਾਣਸਮ੍ਪਵਙ੍ਕਸ੍ਸ ‘ਯਂ ਪਞ੍ਞਵਾ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ, ਉਦਯਤ੍ਥਗਾਮਿਨਿਯਾ ਪਞ੍ਞਾਯ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਅਰਿਯਾਯ ਨਿਬ੍ਬੇਧਿਕਾਯ ਸਮ੍ਮਾ ਦੁਕ੍ਖਕ੍ਖਯਗਾਮਿਨਿਯਾ’’’ਤਿ (ਉਦਾ॰ ੩੧)।

ਏਵਂ ਸਕਲਵਟ੍ਟਦੁਕ੍ਖਪਰਿਮੁਚ੍ਚਨਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਕਲ੍ਯਾਣਮਿਤ੍ਤਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਤੇਨੇਵਾਹ –

‘‘ਮਮਞ੍ਹਿ , ਆਨਨ੍ਦ, ਕਲ੍ਯਾਣਮਿਤ੍ਤਂ ਆਗਮ੍ਮ ਜਾਤਿਧਮ੍ਮਾ ਸਤ੍ਤਾ ਜਾਤਿਯਾ ਪਰਿਮੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ, ਜਰਾਧਮ੍ਮਾ ਸਤ੍ਤਾ ਜਰਾਯ ਪਰਿਮੁਚ੍ਚਨ੍ਤੀ’’ਤਿਆਦਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੨੯)।

ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ – ‘‘ਕਲ੍ਯਾਣਮਿਤ੍ਤੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਕੁਸਲਂ ਪਜਹਤਿ, ਕੁਸਲਂ ਭਾਵੇਤੀ’’ਤਿ।

ਗਾਥਾਯ **ਸਪ੍ਪਤਿਸ੍ਸੋ**ਤਿ ਪਤਿਸ੍ਸਵਸਙ੍ਖਾਤੇਨ ਸਹ ਪਤਿਸ੍ਸੇਨਾਤਿ ਸਪ੍ਪਤਿਸ੍ਸੋ, ਕਲ੍ਯਾਣਮਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਓਵਾਦਂ ਸਿਰਸਾ ਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਕੋ ਸੁਬ੍ਬਚੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਥ ਵਾ ਹਿਤਸੁਖੇ ਪਤਿਟ੍ਠਾਪਨੇਨ ਪਤਿ ਇਸੇਤੀਤਿ ਪਤਿਸ੍ਸੋ, ਓਵਾਦਦਾਯਕੋ। ਗਰੁਆਦਰਯੋਗੇਨ ਤੇਨ ਪਤਿਸ੍ਸੇਨ ਸਹ ਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਸਪ੍ਪਤਿਸ੍ਸੋ, ਗਰੂਸੁ ਗਰੁਚਿਤ੍ਤੀਕਾਰਬਹੁਲੋ। **ਸਗਾਰਵੋ**ਤਿ ਛਬ੍ਬਿਧੇਨਪਿ ਗਾਰਵੇਨ ਯੁਤ੍ਤੋ। **ਕਰਂ ਮਿਤ੍ਤਾਨਂ ਵਚਨ**ਨ੍ਤਿ ਕਲ੍ਯਾਣਮਿਤ੍ਤਾਨਂ ਓਵਾਦਂ ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਯਥੋਵਾਦਂ ਪਟਿਪਜ੍ਜਨ੍ਤੋ। **ਸਮ੍ਪਜਾਨੇ**ਤਿ ਸਤ੍ਤਟ੍ਠਾਨਿਯੇਨ ਸਮ੍ਪਜਞ੍ਞੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ। **ਪਤਿਸ੍ਸਤੋ**ਤਿ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਂ ਫਾਤਿਂ , ਗਮੇਤੁਂ ਸਮਤ੍ਥਾਯ ਸਤਿਯਾ ਪਤਿਸ੍ਸਤੋ ਸਤੋਕਾਰੀ। **ਅਨੁਪੁਬ੍ਬੇਨਾ**ਤਿ ਸੀਲਾਦਿਵਿਸੁਦ੍ਧਿਪਟਿਪਾਟਿਯਾ, ਤਤ੍ਥ ਚ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਪਟਿਪਾਟਿਯਾ ਚੇਵ ਮਗ੍ਗਪਟਿਪਾਟਿਯਾ ਚ। **ਸਬ੍ਬਸਂਯੋਜਨਕ੍ਖਯ**ਨ੍ਤਿ ਕਾਮਰਾਗਸਂਯੋਜਨਾਦੀਨਂ ਸਬ੍ਬੇਸਂ ਸਂਯੋਜਨਾਨਂ ਖੇਪਨਤੋ ਸਬ੍ਬਸਂਯੋਜਨਕ੍ਖਯਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਪਰਿਯੋਸਾਨਭੂਤਂ ਅਰਹਤ੍ਤਂ, ਤਸ੍ਸ ਆਰਮ੍ਮਣਭੂਤਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਮੇਵ ਵਾ। **ਪਾਪੁਣੇ** ਅਧਿਗਚ੍ਛੇਯ੍ਯਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਇਤਿ ਇਮੇਸੁ ਦ੍ਵੀਸੁ ਸੁਤ੍ਤੇਸੁ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਾਧਿਗਮਸ੍ਸ ਸਤ੍ਥਾਰਾ ਪਧਾਨਙ੍ਗਂ ਨਾਮ ਗਹਿਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਸਤ੍ਤਮਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੮. ਸਙ੍ਘਭੇਦਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੧੮. ਅਟ੍ਠਮੇ **ਏਕਧਮ੍ਮੋ**ਤਿ ਕਤਰੋਯਂ ਸੁਤ੍ਤਨਿਕ੍ਖੇਪੋ? ਅਟ੍ਠੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਕੋ। ਤਤ੍ਰਾਯਂ ਸਙ੍ਖੇਪਕਥਾ – ਦੇਵਦਤ੍ਤੋ ਹਿ ਅਜਾਤਸਤ੍ਤੁਂ ਦੁਗ੍ਗਹਣਂ ਗਾਹਾਪੇਤ੍ਵਾ ਤਸ੍ਸ ਪਿਤਰਂ ਰਾਜਾਨਂ ਬਿਮ੍ਬਿਸਾਰਂ ਤੇਨ ਮਾਰਾਪੇਤ੍ਵਾਪਿ ਅਭਿਮਾਰੇ ਪਯੋਜੇਤ੍ਵਾਪਿ ਸਿਲਾਪਵਿਜ੍ਝਨੇਨ ਲੋਹਿਤੁਪ੍ਪਾਦਕਮ੍ਮਂ ਕਤ੍ਵਾਪਿ ਨ ਤਾਵਤਾ ਪਾਕਟੋ ਜਾਤੋ, ਨਾਲਾਗਿਰਿਂ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜੇਤ੍ਵਾ ਪਨ ਪਾਕਟੋ ਜਾਤੋ। ਅਥ ਮਹਾਜਨੋ ‘‘ਏਵਰੂਪਮ੍ਪਿ ਨਾਮ ਪਾਪਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਰਾਜਾ ਵਿਚਰਤੀ’’ਤਿ ਕੋਲਾਹਲਂ ਅਕਾਸਿ, ਮਹਾਘੋਸੋ ਅਹੋਸਿ। ਤਂ ਸੁਤ੍ਵਾ ਰਾਜਾ ਅਤ੍ਤਨਾ ਦੀਯਮਾਨਾਨਿ ਪਞ੍ਚ ਥਾਲਿਪਾਕਸਤਾਨਿ ਪਚ੍ਛਿਨ੍ਦਾਪੇਸਿ, ਉਪਟ੍ਠਾਨਮ੍ਪਿਸ੍ਸ ਨਾਗਮਾਸਿ। ਨਾਗਰਾਪਿ ਕੁਲਂ ਉਪਗਤਸ੍ਸ ਕਟਚ੍ਛੁਭਤ੍ਤਮ੍ਪਿਸ੍ਸ ਨਾਦਂਸੁ। ਸੋ ਪਰਿਹੀਨਲਾਭਸਕ੍ਕਾਰੋ ਕੋਹਞ੍ਞੇਨ ਜੀਵਿਤੁਕਾਮੋ ਸਤ੍ਥਾਰਂ ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਪਞ੍ਚ ਵਤ੍ਥੂਨਿ ਯਾਚਿਤ੍ਵਾ ‘‘ਅਲਂ, ਦੇਵਦਤ੍ਤ, ਯੋ ਇਚ੍ਛਤਿ, ਸੋ ਆਰਞ੍ਞਿਕੋ ਹੋਤੂ’’ਤਿਆਦਿਨਾ (ਪਾਰਾ॰ ੪੦੯; ਚੂਲ਼ਵ॰ ੩੪੩) ਭਗਵਤਾ ਪਟਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ

ਤੇਹਿ ਪਞ੍ਚਹਿ ਵਤ੍ਥੂਹਿ ਬਾਲਂ ਲੂਖਪ੍ਪਸਨ੍ਨਂ ਜਨਂ ਸਞ੍ਞਾਪੇਨ੍ਤੋ ਪਞ੍ਚਸਤੇ ਵਜ੍ਜਿਪੁਤ੍ਤਕੇ ਸਲਾਕਂ ਗਾਹਾਪੇਤ੍ਵਾ ਸਙ੍ਘਂ ਭਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾਵ ਤੇ ਆਦਾਯ ਗਯਾਸੀਸਂ ਅਗਮਾਸਿ। ਅਥ ਦ੍ਵੇ ਅਗ੍ਗਸਾਵਕਾ ਸਤ੍ਥੁ ਆਣਾਯ ਤਤ੍ਥ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਤ੍ਵਾ ਤੇ ਅਰਿਯਫਲੇ ਪਤਿਟ੍ਠਾਪੇਤ੍ਵਾ ਆਨਯਿਂਸੁ। ਯੇ ਪਨਸ੍ਸ ਸਙ੍ਘਭੇਦਾਯ ਪਰਕ੍ਕਮਨ੍ਤਸ੍ਸ ਲਦ੍ਧਿਂ ਰੋਚੇਤ੍ਵਾ ਤਥੇਵ ਪਗ੍ਗਯ੍ਹ ਠਿਤਾ ਸਙ੍ਘੇ ਭਿਜ੍ਜਨ੍ਤੇ ਭਿਨ੍ਨੇ ਚ ਸਮਨੁਞ੍ਞਾ ਅਹੇਸੁਂ, ਤੇਸਂ ਤਂ ਦੀਘਰਤ੍ਤਂ ਅਹਿਤਾਯ ਦੁਕ੍ਖਾਯ ਅਹੋਸਿ ।

ਦੇਵਦਤ੍ਤੋਪਿ ਨ ਚਿਰਸ੍ਸੇਵ ਰੋਗਾਭਿਭੂਤੋ ਬਾਲ੍ਹਗਿਲਾਨੋ ਮਰਣਕਾਲੇ ''ਸਤ੍ਥਾਰਂ ਵਨ੍ਦਿਸ੍ਸਾਮੀ''ਤਿ ਮਞ੍ਚਕਸਿਵਿਕਾਯ ਨੀਯਮਾਨੋ ਜੇਤਵਨਪੋਕ੍ਖਰਣਿਤੀਰੇ ਠਪਿਤੋ ਪਥਵਿਯਾ ਵਿਵਰੇ ਦਿਨ੍ਨੇ ਪਤਿਤ੍ਵਾ ਅਵੀਚਿਮ੍ਹਿ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿ, ਯੋਜਨਸਤਿਕੋ ਚਸ੍ਸ ਅਤ੍ਤਭਾਵੋ ਅਹੋਸਿ ਕਪ੍ਪਟ੍ਠਿਯੋ ਤਾਲਕ੍ਖਨ੍ਧਪਰਿਮਾਣੇਹਿ ਅਯਸੂਲੇਹਿ ਵਿਨਿਵਿਦ੍ਧੋ। ਦੇਵਦਤ੍ਤਪਕ੍ਖਿਕਾਨਿ ਚ ਪਞ੍ਚਮਤ੍ਤਾਨਿ ਕੁਲਸਤਾਨਿ ਤਸ੍ਸ ਲਦ੍ਧਿਯਂ ਠਿਤਾਨਿ ਸਹ ਬਨ੍ਧਵੇਹਿ ਨਿਰਯੇ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਾਨਿ। ਏਕਦਿਵਸਂ ਭਿਕ੍ਖੂ ਧਮ੍ਮਸਭਾਯਂ ਕਥਂ ਸਮੁਟ੍ਠਾਪੇਸੁਂ ''ਆਵੁਸੋ, ਦੇਵਦਤ੍ਤੇਨ ਸਙ੍ਘਂ ਭਿਨ੍ਦਨ੍ਤੇਨ ਭਾਰਿਯਂ ਕਮ੍ਮਂ ਕਤ''ਨ੍ਤਿ। ਅਥ ਸਤ੍ਥਾ ਧਮ੍ਮਸਭਂ ਉਪਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ''ਕਾਯ ਨੁਤ੍ਥ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਤਰਹਿ ਕਥਾਯ ਸਨ੍ਨਿਸਿਨ੍ਨਾ''ਤਿ ਪੁਚ੍ਛਿਤ੍ਵਾ ''ਇਮਾਯ ਨਾਮਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੇ ਸਙ੍ਘਭੇਦੇ ਆਦੀਨਵਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ਇਮਂ ਸੁਤ੍ਤਂ ਅਭਾਸਿ। ਕੇਚਿ ਪਨ ਭਣਨ੍ਤਿ ''ਦੇਵਦਤ੍ਤਸ੍ਸ ਤਪ੍ਪਕ੍ਖਿਕਾਨਞ੍ਚ ਤਥਾ ਨਿਰਯੇ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਭਾਵਂ ਦਿਸ੍ਵਾ ਸਙ੍ਘਭੇਦੇ ਆਦੀਨਵਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ਭਗਵਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਜ੍ਝਾਸਯੇਨੇਵ ਇਮਂ ਸੁਤ੍ਤਂ ਦੇਸੇਸੀ''ਤਿ।

ਤਤ੍ਥ **ਏਕਧਮ੍ਮੋ**ਤਿ ਏਕੋ ਅਕੁਸਲੋ ਮਹਾਸਾਵਜ੍ਜਧਮ੍ਮੋ। **ਲੋਕੇ**ਤਿ ਸਤ੍ਤਲੋਕੇ। **ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਭੇਦਸਂਵਤ੍ਤਨਿਕੇਸੁ ਭਣ੍ਡਨਾਦੀਸੁ ਸਙ੍ਘੇ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੇਸੁਪਿ ''ਧਮ੍ਮੋ ਅਧਮ੍ਮੋ''ਤਿਆਦੀਸੁ ਅਟ੍ਠਾਰਸਭੇਦਕਰਵਤ੍ਥੂਸੁ ਯਸ੍ਸ ਕਸ੍ਸਚਿ ਦੀਪਨਵਸੇਨ ਵੋਹਰਨ੍ਤੇਸੁਪਿ ਤਤ੍ਥ ਰੁਚਿਜਨਨਤ੍ਥਂ ਅਨੁਸ੍ਸਾਵੇਨ੍ਤੇਸੁਪਿ ਅਨੁਸ੍ਸਾਵੇਤ੍ਵਾ ਸਲਾਕਾਯ ਗਾਹਿਤਾਯਪਿ ਸਙ੍ਘਭੇਦੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨੋ ਨਾਮ ਹੋਤਿ, ਸਲਾਕਾਯ ਪਨ ਗਾਹਿਤਾਯ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਵਾ ਅਤਿਰੇਕਾ ਵਾ ਯਦਾ ਆਵੇਣਿਕਂ ਉਦ੍ਦੇਸਂ ਵਾ ਸਙ੍ਘਕਮ੍ਮਂ ਵਾ ਕਰੋਨ੍ਤਿ, ਤਦਾ ਸਙ੍ਘਭੇਦੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਨਾਮ। ਕਤੇ ਪਨ ਤਸ੍ਮਿਂ ਸਙ੍ਘਭੇਦੋ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਨਾਮ? ਕਮ੍ਮਂ, ਉਦ੍ਦੇਸੋ, ਵੋਹਾਰੋ, ਅਨੁਸ੍ਸਾਵਨਾ, ਸਲਾਕਗ੍ਗਾਹੋਤਿ ਇਮੇਸੁ ਹਿ ਪਞ੍ਚਸੁ ਸਙ੍ਘਸ੍ਸ ਭੇਦਕਾਰਣੇਸੁ ਕਮ੍ਮਂ ਵਾ ਉਦ੍ਦੇਸੋ ਵਾ ਪਮਾਣਂ, ਵੋਹਾਰਾਨੁਸ੍ਸਾਵਨਸਲਾਕਗ੍ਗਾਹਾ ਪਨ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਾਤਿ।

ਬਹੁਜਨਾਹਿਤਾਯਾਤਿਆਦੀਸੁ ੦.ਮਹਾਜਨਸ੍ਸ ਝਾਨਮਗ੍ਗਾਦਿਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਨਿਵਾਰਣੇਨ ਅਹਿਤਾਯ, ਸਗ੍ਗਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਨਿਵਾਰਣੇਨ ਅਸੁਖਾਯ, ਅਪਾਯੂਪਪਤ੍ਤਿਹੇਤੁਭਾਵੇਨ ਅਨਤ੍ਥਾਯ। ਅਕੁਸਲਧਮ੍ਮਵਸੇਨ ਵਾ ਅਹਿਤਾਯ, ਹਿਤਮਤ੍ਤਸ੍ਸਪਿ ਅਭਾਵਾ ਸੁਗਤਿਯਮ੍ਪਿ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨਕਕਾਯਿਕਚੇਤਸਿਕਦੁਕ੍ਖਾਯ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ । **ਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਇਦਂ ''ਬਹੁਨੋ ਜਨਸ੍ਸਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੇਸੁ ਉਕ੍ਕਟ੍ਠਪੁਗ੍ਗਲਨਿਦ੍ਦੇਸੋ। ਅਪਰੋ ਨਯੋ – **ਬਹੁਜਨਾਹਿਤਾਯਾ**ਤਿ ਬਹੁਜਨਸ੍ਸ ਮਹਤੋ ਸਤ੍ਤਕਾਯਸ੍ਸ ਅਹਿਤਤ੍ਥਾਯ, ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਿਕਸਮ੍ਪਰਾਯਿਕਅਨਤ੍ਥਾਯਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਅਸੁਖਾਯਾ**ਤਿ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਿਕਸਮ੍ਪਰਾਯਿਕਅਸੁਖਤ੍ਥਾਯ, ਦੁਵਿਧਦੁਕ੍ਖਤ੍ਥਾਯਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਅਨਤ੍ਥਾਯਾ**ਤਿ ਪਰਮਤ੍ਥਪਟਿਕ੍ਖੇਪਾਯ। ਨਿਬ੍ਬਾਨਞ੍ਹਿ ਪਰਮਤ੍ਥੋ, ਤਤੋ ਉਤ੍ਤਰਿਂ ਅਤ੍ਥੋ ਨਤ੍ਥਿ। **ਅਹਿਤਾਯਾ**ਤਿ ਮਗ੍ਗਪਟਿਕ੍ਖੇਪਾਯ। ਨਿਬ੍ਬਾਨਸਮ੍ਪਾਪਕਮਗ੍ਗਤੋ ਹਿ ਉਤ੍ਤਰਿਂ ਹਿਤਂ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥਿ। **ਦੁਕ੍ਖਾਯਾ**ਤਿ ਅਰਿਯਸੁਖਵਿਰਾਧਨੇਨ ਵਟ੍ਟਦੁਕ੍ਖਤਾਯ। ਯੇ ਹਿ ਅਰਿਯਸੁਖਤੋ ਵਿਰਦ੍ਧਾ ਤਂ ਅਧਿਗਨ੍ਤੁਂ ਅਭਬ੍ਬਾ, ਤੇ ਵਟ੍ਟਦੁਕ੍ਖੇ ਪਰਿਬ੍ਭਮਨ੍ਤਿ, ਅਰਿਯਸੁਖਤੋ ਚ ਉਤ੍ਤਰਿਂ ਸੁਖਂ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥਿ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ ''ਅਯਂ ਸਮਾਧਿ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਸੁਖੋ ਚੇਵ ਆਯਤਿਞ੍ਚ ਸੁਖਵਿਪਾਕੋ''ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੫੫; ਅ॰ ਨਿ॰ ੫.੨੭)।

ਇਦਾਨਿ ''ਸਙ੍ਘਭੇਦੋ''ਤਿ ਸਰੂਪਤੋ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਤਸ੍ਸ ਅਹਿਤਾਦੀਨਂ ਏਕਨ੍ਤਹੇਤੁਭਾਵਂ ਪਕਾਸੇਤੁਂ **''ਸਙ੍ਘੇ ਖੋ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਨ੍ਨੇ**''ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਭਿਨ੍ਨੇ**ਤਿ ਨਿਮਿਤ੍ਤਤ੍ਥੇ ਭੁਮ੍ਮਂ ਯਥਾ ''ਅਧਨਾਨਂ ਧਨੇ ਅਨਨੁਪ੍ਪਦੀਯਮਾਨੇ''ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੯੧), ਭੇਦਹੇਤੂਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਂ ਭਣ੍ਡਨਾਨੀ**ਤਿ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਪਰਿਸਾਨਂ ਤਪ੍ਪਕ੍ਖਿਕਾਨਞ੍ਚ ''ਏਸੋ ਧਮ੍ਮੋ, ਨੇਸੋ ਧਮ੍ਮੋ''ਤਿ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਂ ਵਿਵਦਨਾਨਿ। ਭਣ੍ਡਨਞ੍ਹਿ ਕਲਹਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੋ। **ਪਰਿਭਾਸਾ**ਤਿ ''ਇਦਞ੍ਚਿਦਞ੍ਚ ਵੋ ਅਨਤ੍ਥਂ ਕਰਿਸ੍ਸਾਮਾ''ਤਿ ਭਯੁਪ੍ਪਾਦਨਵਸੇਨ ਤਜ੍ਜਨਾ। **ਪਰਿਕ੍ਖੇਪਾ**ਤਿ ਜਾਤਿਆਦਿਵਸੇਨ ਪਰਿਤੋ ਖੇਪਾ, ਦਸਹਿ ਅਕ੍ਕੋਸਵਤ੍ਥੂਹਿ ਖੁਂਸਨਵਮ੍ਭਨਾ। **ਪਰਿਚ੍ਚਜਨਾ**ਤਿ

ਉਕ੍ਖੇਪਨਿਯਕਮ੍ਮਕਰਣਾਦਿਵਸੇਨ ਨਿਸ੍ਸਾਰਣਾ। **ਤਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਤਸ੍ਮਿਂ ਸਙ੍ਘਭੇਦੇ, ਤਨ੍ਨਿਮਿਤ੍ਤੇ ਵਾ ਭਣ੍ਡਨਾਦਿਕੇ। **ਅਪ੍ਪਸਨ੍ਨਾ**ਤਿ ਰਤਨਤ੍ਤਯਗੁਣਾਨਂ ਅਨਭਿਞ੍ਞਾ। **ਨ ਪਸੀਦਨ੍ਤੀ**ਤਿ ''ਧਮ੍ਮਚਾਰਿਨੋ ਸਮਚਾਰਿਨੋ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਯ੍ਵਾਯਂ ਭਿਕ੍ਖੂਸੁ ਪਸਾਦਨਾਕਾਰੋ, ਤਥਾ ਨ ਪਸੀਦਨ੍ਤਿ, ਤੇਸਂ ਵਾ ਸੋਤਬ੍ਬਂ ਸਦ੍ਧਾਤਬ੍ਬਂ ਨ ਮਞ੍ਞਨ੍ਤਿ। ਤਥਾ ਚ ਧਮ੍ਮੇ ਸਤ੍ਥਰਿ ਚ ਅਪ੍ਪਸਨ੍ਨਾਵ ਹੋਨ੍ਤਿ। **ਏਕਚ੍ਚਾਨਂ ਅਞ੍ਞਥਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਾਨਂ ਅਵਿਰੁਲ੍ਹਸਦ੍ਧਾਨਂ ਪਸਾਦਞ੍ਞਥਤ੍ਤਂ।

ਗਾਥਾਯਂ **ਆਪਾਯਿਕੋ**ਤਿਆਦੀਸੁ ਅਪਾਯੇ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨਾਰਹਤਾਯ ਆਪਾਯਿਕੋ। ਤਤ੍ਥਾਪਿ ਅਵੀਚਿਸਙ੍ਖਾਤੇ ਮਹਾਨਿਰਯੇ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀਤਿ **ਨੇਰਯਿਕੋ**। ਏਕਂ ਅਨ੍ਤਰਕਪ੍ਪਂ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਮੇਵ ਕਤ੍ਵਾ ਤਤ੍ਥ ਤਿਟ੍ਠਤੀਤਿ **ਕਪ੍ਪਟ੍ਠੋ**। ਸਙ੍ਘਭੇਦਸਙ੍ਖਾਤੇ ਵਗ੍ਗੇ ਰਤੋਤਿ ਵ**ਗ੍ਗਰਤੋ**। ਅਧਮ੍ਮਿਯਤਾਯ **ਅਧਮ੍ਮੋ**। ਭੇਦਕਰਵਤ੍ਥੂਹਿ ਸਙ੍ਘਭੇਦਸਙ੍ਖਾਤੇ ਏਵ ਚ ਅਧਮ੍ਮੇ ਠਿਤੋਤਿ **ਅਧਮ੍ਮਟ੍ਠੋ। ਯੋਗਕ੍ਖੇਮਾ ਪਧਂਸਤੀ**ਤਿ ਯੋਗਕ੍ਖੇਮਤੋ ਹਿਤਤੋ ਪਧਂਸਤਿ ਪਰਿਹਾਯਤਿ, ਚਤੂਹਿ ਵਾ ਯੋਗੇਹਿ ਅਨੁਪਦ੍ਦੁਤਤ੍ਤਾ ਯੋਗਕ੍ਖੇਮਂ ਨਾਮ ਅਰਹਤ੍ਤਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਞ੍ਚ, ਤਤੋ ਪਨਸ੍ਸ ਧਂਸਨੇ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਮੇਵ ਨਤ੍ਥਿ। ਦਿਟ੍ਠਿਸੀਲਸਾਮਞ੍ਞਤੋ ਸਂਹਤਟ੍ਠੇਨ **ਸਙ੍ਘਂ,** ਤਤੋ ਏਵ ਏਕਕਮ੍ਮਾਦਿਵਿਧਾਨਯੋਗੇਨ **ਸਮਗ੍ਗਂ** ਸਹਿਤਂ। **ਭੇਤ੍ਵਾਨਾ**ਤਿ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵੁਤ੍ਤਲਕ੍ਖਣੇਨ ਸਙ੍ਘਭੇਦੇਨ ਭਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ। **ਕਪ੍ਪ**ਨ੍ਤਿ ਆਯੁਕਪ੍ਪਂ। ਸੋ ਪਨੇਤ੍ਥ ਅਨ੍ਤਰਕਪ੍ਪੋਵ। **ਨਿਰਯਮ੍ਹੀ**ਤਿ ਅਵੀਚਿਮਹਾਨਿਰਯਮ੍ਹਿ।

ਅਟ੍ਠਮਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੯. ਸਙ੍ਘਸਾਮਗ੍ਗੀਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੧੯. ਨਵਮੇ **ਏਕਧਮ੍ਮੋ**ਤਿ ਏਕੋ ਕੁਸਲਧਮ੍ਮੋ ਅਨਵਜ੍ਜਧਮ੍ਮੋ। ''ਅਯਂ ਧਮ੍ਮੋ, ਨਾਯਂ ਧਮ੍ਮੋ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਸਚੇ ਸਙ੍ਘੇ ਵਿਵਾਦੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜੇਯ੍ਯ, ਤਤ੍ਥ ਧਮ੍ਮਕਾਮੇਨ ਵਿਞ੍ਞੁਨਾ ਇਤਿ ਪਟਿਸਞ੍ਚਿਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਂ ''ਠਾਨਂ ਖੋ, ਪਨੇਤਂ ਵਿਜ੍ਜਤਿ, ਯਦਿਦਂ ਵਿਵਾਦੋ ਵਡ੍ਢਮਾਨੋ ਸਙ੍ਘਰਾਜਿਯਾ ਵਾ ਸਙ੍ਘਭੇਦਾਯ ਵਾ ਸਂਵਤ੍ਤੇਯ੍ਯਾ''ਤਿ। ਸਚੇ ਤਂ ਅਧਿਕਰਣਂ ਅਤ੍ਤਨਾ ਪਗ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਠਿਤੋ, ਅਗ੍ਗਿਂ ਅਕ੍ਕਨ੍ਤੇਨ ਵਿਯ ਸਹਸਾ ਤਤੋ ਓਰਮਿਤਬ੍ਬਂ। ਅਥ ਪਰੇਹਿ ਤਂ ਪਗ੍ਗਹਿਤਂ ਸਯਞ੍ਚੇਤਂ ਸਕ੍ਕੋਤਿ ਵੂਪਸਮੇਤੁਂ, ਉਸ੍ਸਾਹਜਾਤੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਦੂਰਮ੍ਪਿ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਤਥਾ ਪਟਿਪਜ੍ਜਿਤਬ੍ਬਂ, ਯਥਾ ਤਂ ਵੂਪਸਮ੍ਮਤਿ। ਸਚੇ ਪਨ ਸਯਂ ਨ ਸਕ੍ਕੋਤਿ, ਸੋ ਚ ਵਿਵਾਦੋ ਉਪਰੂਪਰਿ ਵਡ੍ਢਤੇਵ, ਨ ਵੂਪਸਮ੍ਮਤਿ। ਯੇ ਤਤ੍ਥ ਪਤਿਰੂਪਾ ਸਿਕ੍ਖਾਕਾਮਾ ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰਿਨੋ, ਤੇ ਉਸ੍ਸਾਹੇਤ੍ਵਾ ਯੇਨ ਧਮ੍ਮੇਨ ਯੇਨ ਵਿਨਯੇਨ ਯੇਨ ਸਤ੍ਥੁਸਾਸਨੇਨ ਤਂ ਅਧਿਕਰਣਂ ਯਥਾ ਵੂਪਸਮ੍ਮਤਿ, ਤਥਾ ਵੂਪਸਮੇਤਬ੍ਬਂ। ਏਵਂ ਵੂਪਸਮੇਨ੍ਤਸ੍ਸ ਯੋ ਸਙ੍ਘਸਾਮਗ੍ਗਿਕਰੋ ਕੁਸਲੋ ਧਮ੍ਮੋ, ਅਯਮੇਤ੍ਥ ਏਕਧਮ੍ਮੋਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤੋ। ਸੋ ਹਿ ਉਭਤੋਪਕ੍ਖਿਯਾਨਂ ਦ੍ਵੇਲ੍ਹਕਜਾਤਾਨਂ ਭਿਕ੍ਖੂਨਂ, ਤੇਸਂ ਅਨੁਵਤ੍ਤਨਵਸੇਨ ਠਿਤਾਨਂ ਭਿਕ੍ਖੁਨੀਨਂ ਉਪਾਸਕਾਨਂ ਉਪਾਸਿਕਾਨਂ ਤੇਸਂ ਆਰਕ੍ਖਦੇਵਤਾਨਂ ਯਾਵਦੇਵ ਬ੍ਰਹ੍ਮਾਨਮ੍ਪਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਾਰਹਂ ਅਹਿਤਂ ਦੁਕ੍ਖਾਵਹਂ ਸਂਕਿਲੇਸਧਮ੍ਮਂ ਅਪਨੇਤ੍ਵਾ ਮਹਤੋ ਪੁਞ੍ਞਰਾਸਿਸ੍ਸ ਕੁਸਲਾਭਿਸਨ੍ਦਸ੍ਸ ਹੇਤੁਭਾਵਤੋ ਸਦੇਵਕਸ੍ਸ ਲੋਕਸ੍ਸ ਹਿਤਸੁਖਾਵਹੋ ਹੋਤਿ। ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ **''ਏਕਧਮ੍ਮੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਲੋਕੇ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਬਹੁਜਨਹਿਤਾਯਾ''**ਤਿਆਦਿ। ਤਸ੍ਸਤ੍ਥੋ ਅਨਨ੍ਤਰਸੁਤ੍ਤੇ ਵੁਤ੍ਤਵਿਪਰਿਯਾਯੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। **ਸਙ੍ਘਸਾਮਗ੍ਗੀ**ਤਿ ਸਙ੍ਘਸ੍ਸ ਸਮਗ੍ਗਭਾਵੋ ਭੇਦਾਭਾਵੋ ਏਕਕਮ੍ਮਤਾ ਏਕੁਦ੍ਦੇਸਤਾ ਚ।

ਗਾਥਾਯਂ **ਸੁਖਾ ਸਙ੍ਘਸ੍ਸ ਸਾਮਗ੍ਗੀ**ਤਿ ਸੁਖਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵਤੋ ਸਾਮਗ੍ਗੀ ਸੁਖਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਯਥਾ ''ਸੁਖੋ ਬੁਦ੍ਧਾਨਮੁਪ੍ਪਾਦੋ''ਤਿ (ਧ॰ ਪ॰ ੧੯੪)। **ਸਮਗ੍ਗਾਨਞ੍ਚਨੁਗ੍ਗਹੋ**ਤਿ ਸਮਗ੍ਗਾਨਂ ਸਾਮਗ੍ਗਿਅਨੁਮੋਦਨੇਨ ਅਨੁਗ੍ਗਣ੍ਹਨਂ ਸਾਮਗ੍ਗਿਅਨੁਰੂਪਂ, ਯਥਾ ਤੇ ਸਾਮਗ੍ਗਿਂ ਨ ਵਿਜਹਨ੍ਤਿ, ਤਥਾ ਗਹਣਂ ਠਪਨਂ ਅਨੁਬਲਪ੍ਪਦਾਨਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਸਙ੍ਘਂ ਸਮਗ੍ਗਂ ਕਤ੍ਵਾਨਾ**ਤਿ ਭਿਨ੍ਨਂ ਸਙ੍ਘਂ ਰਾਜਿਪਤ੍ਤਂ ਵਾ ਸਮਗ੍ਗਂ ਸਹਿਤਂ ਕਤ੍ਵਾ। **ਕਪ੍ਪ**ਨ੍ਤਿ ਆਯੁਕਪ੍ਪਮੇਵ। **ਸਗ੍ਗਮ੍ਹਿ ਮੋਦਤੀ**ਤਿ ਕਾਮਾਵਚਰਦੇਵਲੋਕੇ ਅਞ੍ਞੇ ਦੇਵੇ ਦਸਹਿ ਠਾਨੇਹਿ ਅਭਿਭਵਿਤ੍ਵਾ ਦਿਬ੍ਬਸੁਖਂ ਅਨੁਭਵਨ੍ਤੋ ਇਚ੍ਛਿਤਨਿਪ੍ਫਤ੍ਤਿਯਾਵ ਮੋਦਤਿ ਪਮੋਦਤਿ ਲਲਤਿ ਕੀਲ਼ਤੀਤਿ।

ਨਵਮਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੧੦. ਪਦੁਟ੍ਠਚਿਤ੍ਤਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੨੦. ਦਸਮਸ੍ਸ ਕਾ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿ? ਅਟ੍ਠੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯੇਵ। ਏਕਦਿਵਸਂ ਕਿਰ ਭਿਕ੍ਖੂ ਧਮ੍ਮਸਭਾਯਂ ਸਨ੍ਨਿਸਿਨ੍ਨਾ ਕਥਂ ਸਮੁਟ੍ਠਾਪੇਸੁਂ – ‘‘ਆਵੁਸੋ, ਇਧੇਕਚ੍ਚੋ ਬਹੁਂ ਪੁਞ੍ਞਕਮ੍ਮਂ ਕਰੋਤਿ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਬਹੁਂ ਪਾਪਕਮ੍ਮਂ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਉਭਯਵੋਮਿਸ੍ਸਕਂ ਕਰੋਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਵੋਮਿਸ੍ਸਕਾਰਿਨੋ ਕੀਦਿਸੋ ਅਭਿਸਮ੍ਪਰਾਯੋ’’ਤਿ? ਅਥ ਸਤ੍ਥਾ ਧਮ੍ਮਸਭਂ ਉਪਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਵਰਬੁਦ੍ਧਾਸਨੇ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਤਂ ਕਥਂ ਸੁਤ੍ਵਾ ‘‘ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਰਣਾਸਨ੍ਨਕਾਲੇ ਸਂਕਿਲਿਟ੍ਠਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਦੁਗ੍ਗਤਿ ਪਾਟਿਕਙ੍ਖਾ’’ਤਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ਇਮਾਯ ਅਟ੍ਠੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਇਦਂ ਸੁਤ੍ਤਂ ਦੇਸੇਸਿ।

ਤਤ੍ਥ **ਇਧਾ**ਤਿ ਦੇਸਾਪਦੇਸੇ ਨਿਪਾਤੋ। ਸ੍ਵਾਯਂ ਕਤ੍ਥਚਿ ਪਦੇਸਂ ਉਪਾਦਾਯ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ‘‘ਇਧੇਵ ਤਿਟ੍ਠਮਾਨਸ੍ਸ, ਦੇਵਭੂਤਸ੍ਸ ਮੇ ਸਤੋ’’ਤਿਆਦੀਸੁ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੬੯)। ਕਤ੍ਥਚਿ ਸਾਸਨਂ ਉਪਾਦਾਯ ‘‘ਇਧੇਵ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮਣੋ ਇਧ ਦੁਤਿਯੋ ਸਮਣੋ’’ਤਿਆਦੀਸੁ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੩੯; ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੨੪੧)। ਕਤ੍ਥਚਿ ਪਦਪੂਰਣਮਤ੍ਤੇ ‘‘ਇਧਾਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭੁਤ੍ਤਾਵੀ ਅਸ੍ਸਂ ਪਵਾਰਿਤੋ’’ਤਿਆਦੀਸੁ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੩੦)। ਕਤ੍ਥਚਿ ਲੋਕਂ ਉਪਾਦਾਯ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ‘‘ਇਧ ਤਥਾਗਤੋ ਲੋਕੇ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀ’’ਤਿਆਦੀਸੁ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੩.੬੧)। ਇਧਾਪਿ ਲੋਕੇ ਏਵ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। **ਏਕਚ੍ਚ**ਨ੍ਤਿ ਏਕਂ, ਅਞ੍ਞਤਰਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਪੁਗ੍ਗਲ**ਨ੍ਤਿ ਸਤ੍ਤਂ। ਸੋ ਹਿ ਯਥਾਪਚ੍ਚਯਂ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਾਨਂ ਤਬ੍ਬਿਪਾਕਾਨਞ੍ਚ ਪੂਰਣਤੋ ਮਰਣਵਸੇਨ ਗਲਨਤੋ ਚ ਪੁਗ੍ਗਲੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। **ਪਦੁਟ੍ਠਚਿਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਪਦੋਸੇਨ ਆਘਾਤੇਨ ਦੁਟ੍ਠਚਿਤ੍ਤਂ। ਅਥ ਵਾ **ਪਦੁਟ੍ਠਚਿਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਦੋਸੇਨ ਰਾਗਾਦਿਨਾ ਪਦੂਸਿਤਚਿਤ੍ਤਂ। ਏਤ੍ਥ ਚ **ਏਕਚ੍ਚ**ਨ੍ਤਿ ਇਦਂ ਪਦੁਟ੍ਠਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਵਿਸੇਸਨਂ। ਯਸ੍ਸ ਹਿ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਦਾਯਕਕਮ੍ਮਂ ਓਕਾਸਮਕਾਸਿ, ਸੋ ਤਥਾ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਯਸ੍ਸ ਚ ਅਕੁਸਲਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਤੋ ਚਿਤ੍ਤਂ ਨਿਵਤ੍ਤੇਤ੍ਵਾ ਕੁਸਲਵਸੇਨ ਓਤਾਰੇਤੁਂ ਨ ਸਕ੍ਕਾ, ਏਵਂ ਆਸਨ੍ਨਮਰਣੋ। **ਏਵ**ਨ੍ਤਿ ਇਦਾਨਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਾਕਾਰਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਚੇਤਸਾ**ਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਚੇਤੋਪਰਿਯਞ੍ਞਾਣੇਨ। **ਚੇਤੋ**ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਂ। **ਪਰਿਚ੍ਚਾ**ਤਿ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ **ਪਜਾਨਾਮਿ** । ਨਨੁ ਚ ਯਥਾਕਮ੍ਮੂਪਗਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸਾਯਂ ਵਿਸਯੋਤਿ? ਸਚ੍ਚਮੇਤਂ, ਤਦਾ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨਅਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤਵਸੇਨ ਪਨੇਤਂ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਇਮਮ੍ਹਿ ਚਾਯਂ ਸਮਯੇਤਿ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਕਾਲੇ, ਇਮਾਯਂ ਵਾ ਪਚ੍ਚਯਸਾਮਗ੍ਗਿਯਂ, ਅਯਂ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਜਵਨਵੀਥਿਯਾ ਅਪਰਭਾਗੇ ਕਾਲਂ ਕਰੇਯ੍ਯ ਚੇਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਨ ਹਿ ਜਵਨਕ੍ਖਣੇ ਕਾਲਂਕਿਰਿਯਾ ਅਤ੍ਥਿ। **ਯਥਾਭਤਂ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਏਵਂ ਨਿਰਯੇ**ਤਿ ਯਥਾ ਆਭਤਂ ਕਿਞ੍ਚਿ ਆਹਰਿਤ੍ਵਾ ਠਪਿਤਂ, ਏਵਂ ਅਤ੍ਤਨੋ ਕਮ੍ਮੁਨਾ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਨਿਰਯੇ ਠਪਿਤੋ ਏਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਕਾਯਸ੍ਸ ਭੇਦਾ**ਤਿ ਉਪਾਦਿਨ੍ਨਕ੍ਖਨ੍ਧਪਰਿਚ੍ਚਾਗਾ। **ਪਰਂ ਮਰਣਾ**ਤਿ ਤਦਨਨ੍ਤਰਂ ਅਭਿਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਕ੍ਖਨ੍ਧਗ੍ਗਹਣੇ। ਅਥ ਵਾ **ਕਾਯਸ੍ਸ ਭੇਦਾ**ਤਿ ਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸ ਉਪਚ੍ਛੇਦਾ। **ਪਰਂ ਮਰਣਾ**ਤਿ ਚੁਤਿਤੋ ਉਦ੍ਧਂ।

ਅਪਾਯਨ੍ਤਿਆਦਿ ਸਬ੍ਬਂ ਨਿਰਯਸ੍ਸੇਵ ਵੇਵਚਨਂ। ਨਿਰਯੋ ਹਿ ਅਯਸਙ੍ਖਾਤਾ ਸੁਖਾ ਅਪੇਤੋਤਿ **ਅਪਾਯੋ;** ਸਗ੍ਗਮੋਕ੍ਖਹੇਤੁਭੂਤਾ ਵਾ ਪੁਞ੍ਞਸਮ੍ਮਤਾ ਅਯਾ ਅਪੇਤੋਤਿਪਿ ਅਪਾਯੋ। ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਗਤਿ ਪਟਿਸਰਣਨ੍ਤਿ **ਦੁਗ੍ਗਤਿ;** ਦੋਸਬਹੁਲਤ੍ਤਾ ਵਾ ਦੁਟ੍ਠੇਨ ਕਮ੍ਮੁਨਾ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਾ ਗਤੀਤਿਪਿ ਦੁਗ੍ਗਤਿ। ਵਿਵਸਾ ਨਿਪਤਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਦੁਕ੍ਕਟਕਮ੍ਮਕਾਰਿਨੋ, ਵਿਨਸ੍ਸਨ੍ਤਾ ਵਾ ਏਤ੍ਥ ਨਿਪਤਨ੍ਤਿ ਸਮ੍ਭਿਜ੍ਜਮਾਨਙ੍ਗਪਚ੍ਚਙ੍ਗਾਤਿ **ਵਿਨਿਪਾਤੋ**। ਨਤ੍ਥਿ ਏਤ੍ਥ ਅਸ੍ਸਾਦਸਞ੍ਞਿਤੋ ਅਯੋਤਿ ਨਿਰਸ੍ਸਾਦਟ੍ਠੇਨ **ਨਿਰਯੋ**। ਅਥ ਵਾ ਅਪਾਯਗ੍ਗਹਣੇਨ ਤਿਰਚ੍ਛਾਨਯੋਨਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਤਿਰਚ੍ਛਾਨਯੋਨਿ ਹਿ ਅਪਾਯੋ ਸੁਗਤਿਤੋ ਅਪੇਤਤ੍ਤਾ, ਨ ਦੁਗ੍ਗਤਿ ਮਹੇਸਕ੍ਖਾਨਂ ਨਾਗਰਾਜਾਦੀਨਂ ਸਮ੍ਭਵਤੋ। ਦੁਗ੍ਗਤਿਗ੍ਗਹਣੇਨ ਪੇਤ੍ਤਿਵਿਸਯੋ। ਸੋ ਹਿ ਅਪਾਯੋ ਚੇਵ ਦੁਗ੍ਗਤਿ ਚ ਸੁਗਤਿਤੋ ਅਪੇਤਤ੍ਤਾ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਚ ਗਤਿਭੂਤਤ੍ਤਾ, ਨ ਵਿਨਿਪਾਤੋ ਅਸੁਰਸਦਿਸਂ ਅਵਿਨਿਪਾਤਤ੍ਤਾ। ਵਿਨਿਪਾਤਗ੍ਗਹਣੇਨ ਅਸੁਰਕਾਯੋ। ਸੋ ਹਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੇਨ ਅਤ੍ਥੇਨ ਅਪਾਯੋ ਚੇਵ ਦੁਗ੍ਗਤਿ ਚ, ਸਬ੍ਬਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਸਮੁਸ੍ਸਯੇਹਿ ਵਿਨਿਪਤਿਤਤ੍ਤਾ ਵਿਨਿਪਾਤੋਤਿ ਚ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਨਿਰਯਗ੍ਗਹਣੇਨ ਅਵੀਚਿਆਦਿਅਨੇਕਪ੍ਪਕਾਰੋ ਨਿਰਯੋਵ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਇਧ ਪਨ ਸਬ੍ਬਪਦੇਹਿਪਿ ਨਿਰਯੋਵ ਵੁਤ੍ਤੋ। **ਉਪਪਜ੍ਜਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਂ ਗਣ੍ਹਨ੍ਤਿ।

ਗਾਥਾਸੁ ਪਠਮਗਾਥਾ ਸਙ੍ਗੀਤਿਕਾਲੇ ਧਮ੍ਮਸਙ੍ਗਾਹਕਤ੍ਥੇਰੇਹਿ ਠਪਿਤਾ। **ਞਤ੍ਵਾਨਾ**ਤਿ ਪੁਬ੍ਬਕਾਲਕਿਰਿਯਾ। ਞਾਣਪੁਬ੍ਬਕਞ੍ਹਿ ਬ੍ਯਾਕਰਣਂ। ਹੇਤੁਅਤ੍ਥੇ ਵਾ ਤ੍ਵਾ-ਸਦ੍ਦੋ ਯਥਾ ‘‘ਸੀਹਂ ਦਿਸ੍ਵਾ ਭਯਂ ਹੋਤੀ’’ਤਿ, ਜਾਨਨਹੇਤੂਤਿ ਅਤ੍ਥੋ । **ਬੁਦ੍ਧੋ, ਭਿਕ੍ਖੂਨਂ ਸਨ੍ਤਿਕੇ**ਤਿ

ਬੁਦ੍ਧੋ ਭਗਵਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਨ੍ਤਿਕੇ ਭਿਕ੍ਖੂਨੰ ਏਤੰ ਪਰਤੋ ਦ੍ਵੀਹਿ ਗਾਥਾਹਿ ਵੁਚ੍ਚਮਾਨੰ ਅਤ੍ਥੰ ਬ੍ਯਾਕਾਸਿ। ਸੇਸੰ ਵੁਤ੍ਤਨਯਮੇਵ।

ਦਸਮਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਦੁਤਿਯਵਗ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੩. ਤਤਿਯਵਗ੍ਗੋ

੧. ਪਸਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੨੧. ਤਤਿਯਵਗ੍ਗਸ੍ਸ ਪਠਮੇ **ਪਸਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਰਤਨਤ੍ਤਯਸਦ੍ਧਾਯ ਕਮ੍ਮਫਲਸਦ੍ਧਾਯ ਚ ਪਸਨ੍ਨਮਾਨਸੰ। **ਸੁਗਤਿ**ਨ੍ਤਿ ਸੁਨ੍ਦਰੰ ਗਤਿੰ, ਸੁਖਸ੍ਸ ਵਾ ਗਤਿਨ੍ਤਿ ਸੁਗਤਿੰ। **ਸਗ੍ਗ**ਨ੍ਤਿ ਰੂਪਾਦਿਸਮ੍ਪਤ੍ਤੀਹਿ ਸੁਟ੍ਠੁ ਅਗ੍ਗਨ੍ਤਿ **ਸਗ੍ਗੰ। ਲੋਕ**ਨ੍ਤਿ ਲੋਕਿਯਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਪੁਞ੍ਞਪਾਪਫਲਾਨਿ, ਲੁਜ੍ਜਨਟ੍ਠੇਨ ਵਾ ਲੋਕੰ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਸੁਗਤਿਗ੍ਗਹਣੇਨ ਮਨੁਸ੍ਸਗਤਿਪਿ ਸਙ੍ਗਯ੍ਹਤਿ, ਸਗ੍ਗਗ੍ਗਹਣੇਨ ਦੇਵਗਤਿ ਏਵ। ਸੇਸੰ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤਨਯਮੇਵ।

ਪਠਮਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੨. ਮੇਤ੍ਤਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੨੨. ਦੁਤਿਯੇ **ਮਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਞ੍ਞਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ **ਮਾ**ਤਿ ਪਟਿਸੇਧੇ ਨਿਪਾਤੋ। **ਪੁਞ੍ਞ**ਸਦ੍ਦੋ ‘‘ਕੁਸਲਾਨੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮਾਨੰ ਸਮਾਦਾਨਹੇਤੁ ਏਵਮਿਦੰ ਪੁਞ੍ਞੰ ਪਵਡ੍ਢਤੀ’’ਤਿਆਦੀਸੁ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੮੦) ਪੁਞ੍ਞਫਲੇ ਆਗਤੋ। ‘‘ਅਵਿਜ੍ਜਾਗਤੋਯੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਰਿਸਪੁਗ੍ਗਲੋ ਪੁਞ੍ਞਞ੍ਚੇ ਸਙ੍ਖਾਰੰ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰੋਤੀ’’ਤਿਆਦੀਸੁ (ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੨.੫੧) ਕਾਮਰੂਪਾਵਚਰਸੁਚਰਿਤੇ। ‘‘ਪੁਞ੍ਞੂਪਗੰ ਭਵਤਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣ’’ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ ਸੁਗਤਿਵਿਸੇਸਭੂਤੇ ਉਪਪਤ੍ਤਿਭਵੇ। ‘‘ਤੀਣਿਮਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਞ੍ਞਕਿਰਿਯਵਤ੍ਥੂਨਿ – ਦਾਨਮਯੰ ਪੁਞ੍ਞਕਿਰਿਯਵਤ੍ਥੁ, ਸੀਲਮਯੰ ਪੁਞ੍ਞਕਿਰਿਯਵਤ੍ਥੁ, ਭਾਵਨਾਮਯੰ ਪੁਞ੍ਞਕਿਰਿਯਵਤ੍ਥੁ’’ਤਿਆਦੀਸੁ (ਇਤਿਵੁ॰ ੬੦; ਅ॰ ਨਿ॰ ੮.੩੬) ਕੁਸਲਚੇਤਨਾਯੰ। ਇਧ ਪਨ ਤੇਭੂਮਕਕੁਸਲਧਮ੍ਮੇ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। **ਭਾਯਿਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਦੁਵਿਧੰ ਭਯੰ ਞਾਣਭਯੰ, ਸਾਰਜ੍ਜਭਯਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਥ ‘‘ਯੇਪਿ ਤੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੇਵਾ ਦੀਘਾਯੁਕਾ ਵਣ੍ਣਵਨ੍ਤੋ ਸੁਖਬਹੁਲਾ ਉਚ੍ਚੇਸੁ ਵਿਮਾਨੇਸੁ ਚਿਰਟ੍ਠਿਤਿਕਾ , ਤੇਪਿ ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਦੇਸਨੰ ਸੁਤ੍ਵਾ ਯੇਭੁਯ੍ਯੇਨ ਭਯੰ ਸੰਵੇਗੰ ਸਨ੍ਤਾਸੰ ਆਪਜ੍ਜਨ੍ਤੀ’’ਤਿਆਦੀਸੁ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੩੩) ਆਗਤੰ ਞਾਣਭਯੰ। ‘‘ਅਹੁਦੇਵ ਭਯੰ, ਅਹੁ ਛਮ੍ਭਿਤਤ੍ਤੰ, ਅਹੁ ਲੋਮਹੰਸੋ’’ਤਿਆਦੀਸੁ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੧੮) ਆਗਤੰ ਸਾਰਜ੍ਜਭਯੰ। ਇਧਾਪਿ ਸਾਰਜ੍ਜਭਯਮੇਵ। ਅਯਞ੍ਹੇਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥੋ – ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੀਘਰਤ੍ਤੰ ਕਾਯਵਚੀਸੰਯਮੋ ਵਤ੍ਤਪਟਿਵਤ੍ਤਪੂਰਣੰ ਏਕਾਸਨੰ, ਏਕਸੇਯ੍ਯੰ, ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਦਮੋ, ਧੁਤਧਮ੍ਮੇਹਿ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਨਿਗ੍ਗਹੋ, ਸਤਿਸਮ੍ਪਜਞ੍ਞੰ, ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਾਨੁਯੋਗਵਸੇਨ ਵੀਰਿਯਾਰਮ੍ਭੋਤਿ ਏਵਮਾਦੀਨਿ ਯਾਨਿ ਭਿਕ੍ਖੁਨਾ, ਨਿਰਨ੍ਤਰੰ ਪਵਤ੍ਤੇਤਬ੍ਬਾਨਿ ਪੁਞ੍ਞਾਨਿ, ਤੇਹਿ ਮਾ ਭਾਯਿਤ੍ਥ, ਮਾ ਭਯੰ ਸਨ੍ਤਾਸੰ ਆਪਜ੍ਜਿਤ੍ਥ, ਏਕਚ੍ਚਸ੍ਸ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਸੁਖਸ੍ਸ ਉਪਰੋਧਭਯੇਨ ਸਮ੍ਪਰਾਯਿਕਨਿਬ੍ਬਾਨਸੁਖਦਾਯਕੇਹਿ ਪੁਞ੍ਞੇਹਿ ਮਾ ਭਾਯਿਤ੍ਥਾਤਿ। ਨਿਸ੍ਸਕ੍ਕੇ ਹਿ ਇਦੰ ਸਾਮਿਵਚਨੰ।

ਇਦਾਨਿ ਤਤੋ ਅਭਾਯਿਤਬ੍ਬਭਾਵੇ ਕਾਰਣੰ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **“ਸੁਖਸ੍ਸੇਤ”**ਨ੍ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਸੁਖ**ਸਦ੍ਦੋ ‘‘ਸੁਖੋ ਬੁਦ੍ਧਾਨੰ ਉਪ੍ਪਾਦੋ, ਸੁਖਾ ਵਿਰਾਗਤਾ ਲੋਕੇ’’ਤਿਆਦੀਸੁ (ਧ॰ ਪ॰ ੧੯੪) ਸੁਖਮੂਲੇ ਆਗਤੋ। ‘‘ਯਸ੍ਮਾ ਚ ਖੋ, ਮਹਾਲਿ, ਰੂਪੰ ਸੁਖੰ ਸੁਖਾਨੁਪਤਿਤੰ ਸੁਖਾਵਕ੍ਕਨ੍ਤ’’ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ (ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੩.੬੦) ਸੁਖਾਰਮ੍ਮਣੇ। ‘‘ਯਾਵਞ੍ਚਿਦੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਨ ਸੁਕਰੰ ਅਕ੍ਖਾਨੇਨ ਪਾਪੁਣਿਤੁੰ ਯਾਵ ਸੁਖਾ ਸਗ੍ਗਾ’’ਤਿਆਦੀਸੁ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੫੫) ਸੁਖਪਚ੍ਚਯਟ੍ਠਾਨੇ। ‘‘ਸੁਖੋ ਪੁਞ੍ਞਸ੍ਸ ਉਚ੍ਚਯੋ’’ਤਿਆਦੀਸੁ (ਧ॰ ਪ॰ ੧੧੮) ਸੁਖਹੇਤੁਮ੍ਹਿ। ‘‘ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਸੁਖਵਿਹਾਰਾ ਏਤੇ ਧਮ੍ਮਾ’’ਤਿਆਦੀਸੁ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੮੨) ਅਬ੍ਯਾਪਜ੍ਜੇ। ‘‘ਨਿਬ੍ਬਾਨੰ ਪਰਮੰ ਸੁਖ’’ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ (ਧ॰ ਪ॰ ੨੦੪; ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੨੧੫) ਨਿਬ੍ਬਾਨੇ। ‘‘ਸੁਖਸ੍ਸ ਚ ਪਹਾਨਾ’’ਤਿਆਦੀਸੁ (ਚੂਲਨਿ॰ ਖਗ੍ਗਵਿਸਾਣਸੁਤ੍ਤਨਿਦ੍ਦੇਸ ੧੨੫) ਸੁਖਵੇਦਨਾਯੰ। ‘‘ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖੰ ਸਨ੍ਤੰ, ਸੁਖਮਿਚ੍ਚੇਵ ਭਾਸਿਤ’’ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ (ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੪.੨੫੩; ਇਤਿਵੁ॰ ੫੩) ਉਪੇਕ੍ਖਾਵੇਦਨਾਯੰ। ‘‘ਦ੍ਵੇਪਿ ਮਯਾ,

ਆਨਨ੍ਦ, ਵੇਦਨਾ ਵੁਤ੍ਤਾ ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਸੁਖਾ ਵੇਦਨਾ, ਦੁਕ੍ਖਾ ਵੇਦਨਾ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੮੯) ਇਟ੍ਠਸੁਖੇ। ''ਸੁਖੋ ਵਿਪਾਕੋ ਪੁਞ੍ਞਾਨ''ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ (ਪੇਟਕੋ॰ ੨੩) ਸੁਖਵਿਪਾਕੇ। ਇਧਾਪਿ ਇਟ੍ਠਵਿਪਾਕੇ ਏਵ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। **ਇਟ੍ਠਸ੍ਸਾ**ਤਿਆਦੀਸੁ ਏਸਿਤਬ੍ਬਤੋ ਅਨਿਟ੍ਠਪਟਿਕ੍ਖੇਪਤੋ ਚ ਇਟ੍ਠਸ੍ਸ, ਕਮਨੀਯਤੋ ਮਨਸ੍ਮਿਞ੍ਚ ਕਮਨਤੋ ਪਵਿਸਨਤੋ **ਕਨ੍ਤਸ੍ਸ,** ਪਿਯਾਯਿਤਬ੍ਬਤੋ ਸਨ੍ਤੁਪ੍ਪਨਤੋ ਚ **ਪਿਯਸ੍ਸ,** ਮਾਨਨੀਯਤੋ ਮਨਸ੍ਸ ਪਵਡ੍ਢਨਤੋ ਚ **ਮਨਾਪਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। **ਯਦਿਦਂ ਪੁਞ੍ਞਾਨੀ**ਤਿ ''ਪੁਞ੍ਞਾਨੀ''ਤਿ ਯਦਿਦਂ ਵਚਨਂ, ਏਤਂ ਸੁਖਸ੍ਸ ਇਟ੍ਠਸ੍ਸ ਵਿਪਾਕਸ੍ਸ ਅਧਿਵਚਨਂ ਨਾਮਂ, ਸੁਖਮੇਵ ਤਂ ਯਦਿਦਂ ਪੁਞ੍ਞਨ੍ਤਿ ਫਲੇਨ ਕਾਰਣਸ੍ਸ ਅਭੇਦੂਪਚਾਰਂ ਵਦਤਿ। ਤੇਨ ਕਤੂਪਚਿਤਾਨਂ ਪੁਞ੍ਞਾਨਂ ਅਵਸ੍ਸਂਭਾਵਿਫਲਂ ਸੁਤ੍ਵਾ ਅਪ੍ਪਮਤ੍ਤੇਨ ਸਕ੍ਕਚ੍ਚਂ ਪੁਞ੍ਞਾਨਿ ਕਾਤਬ੍ਬਾਨੀਤਿ ਪੁਞ੍ਞਕਿਰਿਯਾਯਂ ਨਿਯੋਜੇਤਿ, ਆਦਰਞ੍ਚ ਨੇਸਂ ਤਤ੍ਥ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤਿ।

ਇਦਾਨਿ ਅਤ੍ਤਨਾ ਸੁਨੇਤ੍ਤਕਾਲੇ ਕਤੇਨ ਪੁਞ੍ਞਕਮ੍ਮੇਨ ਦੀਘਰਤ੍ਤਂ ਪਚ੍ਚਨੁਭੂਤਂ ਭਵਨ੍ਤਰਪਟਿਚ੍ਛਨ੍ਨਂ ਉਲ਼ਾਰਤਮਂ ਪੁਞ੍ਞਵਿਪਾਕਂ ਉਦਾਹਰਿਤ੍ਵਾ ਤਮਤ੍ਥਂ ਪਾਕਟਂ ਕਰੋਨ੍ਤੋ **"ਅਭਿਜਾਨਾਮਿ ਖੋ ਪਨਾਹ"**ਨ੍ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਅਭਿਜਾਨਾਮੀ**ਤਿ ਅਭਿਵਿਸਿਟ੍ਠੇਨ ਞਾਣੇਨ ਜਾਨਾਮਿ, ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਤੋ ਬੁਜ੍ਝਾਮਿ। **ਦੀਘਰਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਚਿਰਕਾਲਂ। **ਪੁਞ੍ਞਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਦਾਨਾਦਿਕੁਸਲਧਮ੍ਮਾਨਂ। **ਸਤ੍ਤ ਵਸ੍ਸਾਨੀ**ਤਿ ਸਤ੍ਤ ਸਂਵਚ੍ਛਰਾਨਿ । **ਮੇਤ੍ਤਚਿਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਮਿਜ੍ਜਤੀਤਿ ਮੇਤ੍ਤਾ, ਸਿਨਿਯ੍ਹਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਮਿਤ੍ਤੇ ਭਵਾ, ਮਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵਾ ਏਸਾ ਪਵਤ੍ਤੀਤਿਪਿ ਮੇਤ੍ਤਾ। ਲਕ੍ਖਣਾਦਿਤੋ ਪਨ ਹਿਤਾਕਾਰਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਲਕ੍ਖਣਾ, ਹਿਤੂਪਸਂਹਾਰਰਸਾ, ਆਘਾਤਵਿਨਯਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਾਨਾ, ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਮਨਾਪਭਾਵਦਸ੍ਸਨਪਦਟ੍ਠਾਨਾ। ਬ੍ਯਾਪਾਦੂਪਸਮੋ ਏਤਿਸ੍ਸਾ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿ, ਸਿਨੇਹਾਸਮ੍ਭਵੋ ਵਿਪਤ੍ਤਿ। ਸਾ ਏਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਮੇਤ੍ਤਚਿਤ੍ਤਂ। **ਭਾਵੇਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਮੇਤ੍ਤਾਸਹਗਤਂ ਚਿਤ੍ਤਂ, ਚਿਤ੍ਤਸੀਸੇਨ ਸਮਾਧਿ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ ਮੇਤ੍ਤਾਸਮਾਧਿਂ ਮੇਤ੍ਤਾਬ੍ਰਹ੍ਮਵਿਹਾਰਂ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤ੍ਵਾ ਚੇਵ ਵਡ੍ਢੇਤ੍ਵਾ ਚ। **ਸਤ੍ਤ ਸਂਵਟ੍ਟਵਿਵਟ੍ਟਕਪ੍ਪੇ**ਤਿ ਸਤ੍ਤ ਮਹਾਕਪ੍ਪੇ। ਸਂਵਟ੍ਟ-ਵਿਵਟ੍ਟਗ੍ਗਹਣੇਨੇਵ ਹਿ ਸਂਵਟ੍ਟਟ੍ਠਾਯਿ-ਵਿਵਟ੍ਟਟ੍ਠਾਯਿਨੋਪਿ ਗਹਿਤਾ। **ਇਮਂ ਲੋਕ**ਨ੍ਤਿ ਕਾਮਲੋਕਂ। **ਸਂਵਟ੍ਟਮਾਨੇ ਸੁਦ**ਨ੍ਤਿ ਸਂਵਟ੍ਟਮਾਨੇ। **ਸੁਦ**ਨ੍ਤਿ ਨਿਪਾਤਮਤ੍ਤਂ ਵਿਨਸ੍ਸਮਾਨੇਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ''ਸਂਵਤ੍ਤਮਾਨੇ ਸੁਦ''ਨ੍ਤਿ ਚ ਪਠਨ੍ਤਿ। **ਕਪ੍ਪੇ**ਤਿ ਕਾਲੇ। ਕਪ੍ਪਸੀਸੇਨ ਹਿ ਕਾਲੋ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਕਾਲੇ ਖੀਯਮਾਨੇ ਕਪ੍ਪੋਪਿ ਖੀਯਤੇਵ। ਯਥਾਹ –

''ਕਾਲੋ ਘਸਤਿ ਭੂਤਾਨਿ, ਸਬ੍ਬਾਨੇਵ ਸਹਤ੍ਤਨਾ''ਤਿ॥ (ਜਾ॰ ੧.੨.੧੯੦)।

''ਆਭਸ੍ਸਰੂਪਗੋ ਹੋਮੀ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਤੇਜੋਸਂਵਟ੍ਟਵਸੇਨੇਤ੍ਥ ਕਪ੍ਪਵੁਟ੍ਠਾਨਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। **ਆਭਸ੍ਸਰੂਪਗੋ**ਤਿ ਤਤ੍ਥ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਗ੍ਗਹਣਵਸੇਨ ਆਭਸ੍ਸਰਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕਂ ਉਪਗਚ੍ਛਾਮੀਤਿ ਆਭਸ੍ਸਰੂਪਗੋ ਹੋਮਿ। **ਵਿਵਟ੍ਟਮਾਨੇ**ਤਿ ਸਣ੍ਠਹਮਾਨੇ, ਜਾਯਮਾਨੇਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਸੁਞ੍ਞਂ ਬ੍ਰਹ੍ਮਵਿਮਾਨਂ ਉਪਪਜ੍ਜਾਮੀ**ਤਿ ਕਸ੍ਸਚਿ ਸਤ੍ਤਸ੍ਸ ਤਤ੍ਥ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਭਾਵਤੋ ਸੁਞ੍ਞਂ, ਯਂ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਭੂਮਿਸਙ੍ਖਾਤਂ ਬ੍ਰਹ੍ਮਵਿਮਾਨਂ ਆਦਿਤੋ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਂ, ਤਂ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਗ੍ਗਹਣਵਸੇਨ ਉਪਪਜ੍ਜਾਮਿ ਉਪੇਮਿ। **ਬ੍ਰਹ੍ਮਾ**ਤਿ ਕਾਮਾਵਚਰਸਤ੍ਤੇਹਿ ਸੇਟ੍ਠਟ੍ਠੇਨ ਤਥਾ ਤਥਾ ਬ੍ਰੂਹਿਤਗੁਣਤਾਯ ਬ੍ਰਹ੍ਮਵਿਹਾਰਤੋ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਟ੍ਠੇਨ ਚ ਬ੍ਰਹ੍ਮਾ। ਬ੍ਰਹ੍ਮਪਾਰਿਸਜ੍ਜਬ੍ਰਹ੍ਮਪੁਰੋਹਿਤੇਹਿ ਮਹਨ੍ਤੋ ਬ੍ਰਹ੍ਮਾਤਿ **ਮਹਾਬ੍ਰਹ੍ਮਾ**। ਤਤੋ ਏਵ ਤੇ ਅਭਿਭਵਿਤ੍ਵਾ ਠਿਤਤ੍ਤਾ **ਅਭਿਭੂ**। ਤੇਹਿ ਕੇਨਚਿ ਗੁਣੇਨ ਨ ਅਭਿਭੂਤੋਤਿ **ਅਨਭਿਭੂਤੋ**। **ਅਞ੍ਞਦਤ੍ਥੂ**ਤਿ ਏਕਂਸਵਚਨੇ ਨਿਪਾਤੋ। **ਦਸੋ**ਤਿ ਦਸ੍ਸਨਸੀਲੋ, ਸੋ ਅਤੀਤਾਨਾਗਤਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਂ ਦਸ੍ਸਨਸਮਤ੍ਥੋ, ਅਭਿਞ੍ਞਾਣੇਨ ਪਸ੍ਸਿਤਬ੍ਬਂ ਪਸ੍ਸਾਮੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸੇਸਬ੍ਰਹ੍ਮਾਨਂ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦਭਾਵਨਾਬਲੇਨ ਅਤ੍ਤਨੋ ਚਿਤ੍ਤਞ੍ਚ ਮਮ ਵਸੇ ਵਤ੍ਤੇਮੀਤਿ **ਵਸਵਤ੍ਤੀ** ਹੋਮੀਤਿ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ। ਤਦਾ ਕਿਰ ਬੋਧਿਸਤ੍ਤੋ ਅਟ੍ਠਸਮਾਪਤ੍ਤਿਲਾਭੀਪਿ ਸਮਾਨੋ ਤਥਾ ਸਤ੍ਤਹਿਤਂ ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਾਰਮਿਪਰਿਪੂਰਣਞ੍ਚ ਓਲੋਕੇਨ੍ਤੋ ਤਾਸੁ ਏਵ ਦ੍ਵੀਸੁ ਝਾਨਭੂਮੀਸੁ ਨਿਕਨ੍ਤਿਂ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤ੍ਵਾ ਮੇਤ੍ਤਾਬ੍ਰਹ੍ਮਵਿਹਾਰਵਸੇਨ ਅਪਰਾਪਰਂ ਸਂਸਰਿ। ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ **"ਸਤ੍ਤਵਸ੍ਸਾਨਿ...ਪੇ॰... ਵਸਵਤ੍ਤੀ"**ਤਿ।

ਏਵਂ ਭਗਵਾ ਰੂਪਾਵਚਰਪੁਞ੍ਞਸ੍ਸ ਵਿਪਾਕਮਹਨ੍ਤਤਂ ਪਕਾਸੇਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਕਾਮਾਵਚਰਪੁਞ੍ਞਸ੍ਸਾਪਿ ਤਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **"ਛਤ੍ਤਿਂਸਕ੍ਖਤ੍ਤੁ"**ਨ੍ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਸਕ੍ਕੋ ਅਹੋਸਿ**ਨ੍ਤਿ ਛਤ੍ਤਿਂਸ ਵਾਰੇ ਅਞ੍ਞਤ੍ਥ ਅਨੁਪਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਨਿਰਨ੍ਤਰਂ ਸਕ੍ਕੋ ਦੇਵਾਨਮਿਨ੍ਦੋ ਤਾਵਤਿਂਸਦੇਵਰਾਜਾ ਅਹੋਸਿਂ। **ਰਾਜਾ ਅਹੋਸਿ**ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ ਚਤੂਹਿ ਅਚ੍ਛਰਿਯਧਮ੍ਮੇਹਿ ਚਤੂਹਿ ਚ ਸਙ੍ਗਹਵਤ੍ਥੂਹਿ ਲੋਕਂ ਰਞ੍ਜੇਤੀਤਿ **ਰਾਜਾ**। ਚਕ੍ਕਰਤਨਂ ਵਤ੍ਤੇਤਿ, ਚਤੂਹਿ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਚਕ੍ਕੇਹਿ ਵਤ੍ਤਤਿ, ਤੇਹਿ ਚ ਪਰਂ ਵਤ੍ਤੇਤਿ, ਪਰਹਿਤਾਯ ਚ ਇਰਿਯਾਪਥਚਕ੍ਕਾਨਂ ਵਤ੍ਤੋ ਏਤਸ੍ਮਿਂ

ਅਤ੍ਥੀਤਿ **ਚਕ੍ਕਵਤ੍ਤੀ। ਰਾਜਾ**ਤਿ ਚੇਤ੍ਥ ਸਾਮਞ੍ਞੰ, **ਚਕ੍ਕਵਤ੍ਤੀ**ਤਿ ਵਿਸੇਸੰ। ਧਮ੍ਮੇਨ ਚਰਤੀਤਿ **ਧਮ੍ਮਿਕੋ**। ਞਾਯੇਨ ਸਮੇਨ ਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਧਮ੍ਮੇਨੇਵ ਰਜ੍ਜੰ ਲਭਿਤ੍ਵਾ ਰਾਜਾ ਜਾਤੋਤਿ **ਧਮ੍ਮਰਾਜਾ**। ਪਰਹਿਤਧਮ੍ਮਚਰਣੇਨ ਵਾ **ਧਮ੍ਮਿਕੋ**, ਅਤ੍ਤਹਿਤਧਮ੍ਮਚਰਣੇਨ **ਧਮ੍ਮਰਾਜਾ**, ਚਤੁਰਨ੍ਤਾਯ ਇਸ੍ਸਰੋਤਿ **ਚਾਤੁਰਨ੍ਤੋ,** ਚਤੁਸਮੁਦ੍ਦਨ੍ਤਾਯ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਦੀਪਵਿਭੂਸਿਤਾਯ ਚ ਪਥਵਿਯਾ ਇਸ੍ਸਰੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਜ੍ਝਤ੍ਤੰ ਕੋਪਾਦਿਪਚ੍ਚਤ੍ਥਿਕੇ, ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਚ ਸਬ੍ਬਰਾਜਾਨੋ ਅਦਣ੍ਡੇਨ ਅਸਤ੍ਥੇਨ ਵਿਜੇਸੀਤਿ **ਵਿਜਿਤਾਵੀ**। ਜਨਪਦੇ ਥਾਵਰਭਾਵਂ ਧੁਵਭਾਵਂ ਪਤ੍ਤੋ, ਨ ਸਕ੍ਕਾ ਕੇਨਚਿ ਤਤੋ ਚਾਲੇਤੁੰ ਜਨਪਦੋ ਵਾ ਤਮ੍ਹਿ ਥਾਵਰਿਯਪ੍ਪਤ੍ਤੋ ਅਨੁਯੁਤ੍ਤੋ ਸਕਮ੍ਮਨਿਰਤੋ ਅਚਲੋ ਅਸਮ੍ਪਵੇਧੀਤਿ **ਜਨਪਦਤ੍ਥਾਵਰਿਯਪ੍ਪਤ੍ਤੋ**।

ਚਕ੍ਕਰਤਨੰ, ਹਤ੍ਥਿਰਤਨੰ, ਅਸ੍ਸਰਤਨੰ, ਮਣਿਰਤਨੰ, ਇਤ੍ਥਿਰਤਨੰ, ਗਹਪਤਿਰਤਨੰ, ਪਰਿਣਾਯਕਰਤਨਨ੍ਤਿ ਇਮੇਹਿ ਸਤ੍ਤਹਿ ਰਤਨੇਹਿ ਸਮੁਪੇਤੋਤਿ **ਸਤ੍ਤਰਤਨਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ**। ਤੇਸੁ ਹਿ ਰਾਜਾ ਚਕ੍ਕਵਤ੍ਤਿ ਚਕ੍ਕਰਤਨੇਨ ਅਜਿਤੰ ਜਿਨਾਤਿ, ਹਤ੍ਥਿਅਸ੍ਸਰਤਨੇਹਿ ਵਿਜਿਤੇ ਸੁਖੇਨੇਵ ਅਨੁਵਿਚਰਤਿ, ਪਰਿਣਾਯਕਰਤਨੇਨ ਵਿਜਿਤਮਨੁਰਕ੍ਖਤਿ, ਸੇਸੇਹਿ ਉਪਭੋਗਸੁਖਮਨੁਭਵਤਿ। ਪਠਮੇਨ ਚਸ੍ਸ ਉਸ੍ਸਾਹਸਤ੍ਤਿਯੋਗੋ , ਪਚ੍ਛਿਮੇਨ ਮਨ੍ਤਸਤ੍ਤਿਯੋਗੋ, ਹਤ੍ਥਿਅਸ੍ਸਗਹਪਤਿਰਤਨੇਹਿ ਪਭੂਸਤ੍ਤਿਯੋਗੋ ਸੁਪਰਿਪੁਣ੍ਣੋ ਹੋਤਿ, ਇਤ੍ਥਿਮਣਿਰਤਨੇਹਿ ਤਿਵਿਧਸਤ੍ਤਿਯੋਗਫਲੰ। ਸੋ ਇਤ੍ਥਿਮਣਿਰਤਨੇਹਿ ਪਰਿਭੋਗਸੁਖਮਨੁਭਵਤਿ, ਸੇਸੇਹਿ ਉਪਭੋਗਸੁਖੰ। ਵਿਸੇਸਤੋ ਚਸ੍ਸ ਪੁਰਿਮਾਨਿ ਤੀਣਿ ਅਦੋਸਕੁਸਲਮੂਲਜਨਿਤਕਮ੍ਮਾਨੁਭਾਵੇਨ ਸਮ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਮਜ੍ਝਿਮਾਨਿ ਅਲੋਭਕੁਸਲਮੂਲਜਨਿਤਕਮ੍ਮਾਨੁਭਾਵੇਨ, ਪਚ੍ਛਿਮਮੇਕੰ ਅਮੋਹਕੁਸਲਮੂਲਜਨਿਤਕਮ੍ਮਾਨੁਭਾਵੇਨਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ **ਪਦੇਸਰਜ੍ਜਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਖੁਦ੍ਦਕਰਜ੍ਜਸ੍ਸ।

ਏਤਦਹੋਸੀਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯੋ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਨ੍ਤਸ੍ਸ ਪਚ੍ਛਿਮੇ ਚਕ੍ਕਵਤ੍ਤਿਕਾਲੇ ਏਤੰ ''ਕਿਸ੍ਸ ਨੁ ਖੋ ਮੇ ਇਦੰ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਫਲ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਕੰ ਅਹੋਸਿ। ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਕਮੇਵ ਤਸ੍ਮਿੰ ਤਸ੍ਮਿਮ੍ਪਿ ਭਵੇ ਏਤਦਹੋਸਿਯੇਵ। ਤਤ੍ਥਾਯੰ ਚਕ੍ਕਵਤ੍ਤਿਕਾਲਵਸੇਨ ਯੋਜਨਾ। **ਏਵਂਮਹਿਦ੍ਧਿਕੋ**ਤਿ ਮਣਿਰਤਨਹਤ੍ਥਿਰਤਨਾਦਿਪ੍ਪਮੁਖਾਯ ਕੋਸਵਾਹਨਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਜਨਪਦਤ੍ਥਾਵਰਿਯਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਚ ਏਵਂਮਹਿਦ੍ਧਿਕੋ। **ਏਵਂਮਹਾਨੁਭਾਵੋ**ਤਿ ਚਕ੍ਕਰਤਨਾਦਿਸਮਨ੍ਨਾਗਮੇਨ ਕਸ੍ਸਚਿਪਿ ਪੀਲ਼ੰ ਅਕਰੋਨ੍ਤੋਵ ਸਬ੍ਬਰਾਜੂਹਿ ਸਿਰਸਾ ਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਿਤਸਾਸਨਵੇਹਾਸਗਮਨਾਦੀਹਿ ਏਵਂ ਮਹਾਨੁਭਾਵੋ। **ਦਾਨਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਅਨ੍ਨਾਦਿਦੇਯ੍ਯਧਮ੍ਮਪਰਿਚ੍ਚਾਗਸ੍ਸ। **ਦਮਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਚਕ੍ਖਾਦਿਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਦਮਨਸ੍ਸ ਚੇਵ ਸਮਾਧਾਨਵਸੇਨ ਰਾਗਾਦਿਕਿਲੇਸਦਮਨਸ੍ਸ ਚ। **ਸੰਯਮਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਕਾਯਵਚੀਸੰਯਮਸ੍ਸ। ਤਤ੍ਥ ਯੰ ਸਮਾਧਾਨਵਸੇਨ ਕਿਲੇਸਦਮਨੰ, ਤੰ ਭਾਵਨਾਮਯੰ ਪੁਞ੍ਞੰ , ਤਞ੍ਚ ਖੋ ਮੇਤ੍ਤਾਬ੍ਰਹ੍ਮਵਿਹਾਰਭੂਤੰ ਇਧਾਧਿਪ੍ਪੇਤੰ। ਤਸ੍ਮਿਞ੍ਚ ਉਪਚਾਰਪ੍ਪਨਾਭੇਦੇਨ ਦੁਵਿਧੇ ਯੰ ਅਪ੍ਪਨਾਪ੍ਪਤ੍ਤੰ, ਤੇਨਸ੍ਸ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਾਸੁ ਦ੍ਵੀਸੁ ਝਾਨਭੂਮੀਸੁ ਉਪਪਤ੍ਤਿ ਅਹੋਸਿ। ਇਤਰੇਨ ਤਿਵਿਧੇਨਾਪਿ ਯਥਾਰਹੰ ਪਤ੍ਤਚਕ੍ਕਵਤ੍ਤਿਆਦਿਭਾਵੋਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ।

ਇਤਿ ਭਗਵਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਕਾਯਸਕ੍ਖਿ ਕਤ੍ਵਾ ਪੁਞ੍ਞਾਨੰ ਵਿਪਾਕਮਹਨ੍ਤਤੰ ਪਕਾਸੇਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਤਮੇਵਤ੍ਥੰ ਗਾਥਾਬਨ੍ਧੇਨ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **"ਪੁਞ੍ਞਮੇਵਾ"**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਪੁਞ੍ਞਮੇਵ ਸੋ ਸਿਕ੍ਖੇਯ੍ਯਾ**ਤਿ ਯੋ ਅਤ੍ਥਕਾਮੋ ਕੁਲਪੁਤ੍ਤੋ, ਸੋ ਪੁਞ੍ਞਫਲਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨਤੋ, ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਨ੍ਤਾਨੰ ਪੁਨਨਤੋ ਚ ''ਪੁਞ੍ਞ''ਨ੍ਤਿ ਲਦ੍ਧਨਾਮੰ ਤਿਵਿਧੰ ਕੁਸਲਮੇਵ ਸਿਕ੍ਖੇਯ੍ਯ ਨਿਵੇਸੇਯ੍ਯ ਉਪਚਿਨੇਯ੍ਯ ਪਸਵੇਯ੍ਯਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਆਯਤਗ੍ਗ**ਨ੍ਤਿ ਵਿਪੁਲਫਲਤਾਯ ਉਲ਼ਾਰਫਲਤਾਯ ਆਯਤਗ੍ਗੰ, ਪਿਯਮਨਾਪਫਲਤਾਯ ਵਾ ਆਯਤਿੰ ਉਤ੍ਤਮਨ੍ਤਿ ਆਯਤਗ੍ਗੰ, ਆਯੇਨ ਵਾ ਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰਾਦਿਪ੍ਪਚ੍ਚਯੇਨ ਉਲ਼ਾਰਤਮੇਨ ਅਗ੍ਗਨ੍ਤਿ ਆਯਤਗ੍ਗੰ । ਤਕਾਰੋ ਪਦਸਨ੍ਧਿਕਰੋ। ਅਥ ਵਾ ਆਯੇਨ ਪੁਞ੍ਞਫਲੇਨ ਅਗ੍ਗੰ ਪਧਾਨਨ੍ਤਿ ਆਯਤਗ੍ਗੰ। ਤਤੋ ਏਵ **ਸੁਖੁਦ੍ਰਯੰ** ਸੁਖਵਿਪਾਕਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਕਤਮੰ ਪਨ ਤੰ ਪੁਞ੍ਞੰ, ਕਥਞ੍ਚ ਨੰ ਸਿਕ੍ਖੇਯ੍ਯਾਤਿ ਆਹ **"ਦਾਨਞ੍ਚ ਸਮਚਰਿਯਞ੍ਚ, ਮੇਤ੍ਤਚਿਤ੍ਤਞ੍ਚ ਭਾਵਯੇ"**ਤਿ। ਤਤ੍ਥ **ਸਮਚਰਿਯ**ਨ੍ਤਿ ਕਾਯਵਿਸਮਾਦੀਨਿ ਵਜ੍ਜੇਤ੍ਵਾ ਕਾਯਸਮਾਦਿਚਰਿਤੰ , ਸੁਵਿਸੁਦ੍ਧੰ ਸੀਲਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਭਾਵਯੇ**ਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਨ੍ਤਾਨੇ ਉਪ੍ਪਾਦੇਯ੍ਯ ਵਡ੍ਢੇਯ੍ਯ। **ਏਤੇ ਧਮ੍ਮੇ**ਤਿ ਏਤੇ ਦਾਨਾਦਿਕੇ ਸੁਚਰਿਤਧਮ੍ਮੇ। **ਸੁਖਸਮੁਦ੍ਦਯੇ**ਤਿ ਸੁਖਾਨਿਸੰਸੇ, ਆਨਿਸੰਸਫਲਮ੍ਪਿ ਨੇਸੰ ਸੁਖਮੇਵਾਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਅਬ੍ਯਾਪਜ੍ਜੰ ਸੁਖੰ ਲੋਕ**ਨ੍ਤਿ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਾਦਿਬ੍ਯਾਪਾਦਵਿਰਹਿਤਤ੍ਤਾ ਅਬ੍ਯਾਪਜ੍ਜੰ ਨਿਦ੍ਦੁਕ੍ਖੰ, ਪਰਪੀਲ਼ਾਭਾਵੇ ਪਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੰ ਨਤ੍ਥਿ। ਝਾਨਸਮਾਪਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਸੁਖਬਹੁਲਤ੍ਤਾ ਸੁਖੰ, ਏਕਨ੍ਤਸੁਖਞ੍ਚ ਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕੰ ਝਾਨਪੁਞ੍ਞਾਨੰ, ਇਤਰਪੁਞ੍ਞਾਨੰ ਪਨ ਤਦਞ੍ਞੰ

ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਭਾਵਸਙ੍ਖਾਤਂ ਸੁਖਂ ਲੋਕਂ **ਪਣ੍ਡਿਤੋ** ਸਪ੍ਪਞ੍ਞੋ **ਉਪਪਜ੍ਜਤਿ** ਉਪੇਤਿ। ਇਤਿ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਸੁਤ੍ਤੇ ਗਾਥਾਸੁ ਚ ਵਟ੍ਟਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿ ਏਵ ਕਥਿਤਾ।

ਦੁਤਿਯਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੩. ਉਭਯਤ੍ਥਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੨੩. ਤਤਿਯੇ **ਭਾਵਿਤੋ**ਤਿ ਉਪ੍ਪਾਦਿਤੋ ਚ ਵਡ੍ਢਿਤੋ ਚ। **ਬਹੁਲੀਕਤੋ**ਤਿ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨਂ ਕਤੋ। **ਅਤ੍ਥੋ**ਤਿ ਹਿਤਂ। ਤਞ੍ਹਿ ਅਰਣੀਯਤੋ ਉਪਗਨ੍ਤਬ੍ਬਤੋ ਅਤ੍ਥੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। **ਸਮਧਿਗਯ੍ਹ ਤਿਟ੍ਠਤੀ**ਤਿ ਸਮ੍ਮਾ ਪਰਿਗ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਅਵਿਜਹਿਤ੍ਵਾ ਵਤ੍ਤਤਿ। **ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਿਕ**ਨ੍ਤਿ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮੋ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਭੂਤੋ ਅਤ੍ਤਭਾਵੋ, ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮੇ ਭਵਂ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਿਕਂ, ਇਧਲੋਕਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਸਮ੍ਪਰਾਯਿਕ**ਨ੍ਤਿ ਧਮ੍ਮਵਸੇਨ ਸਮ੍ਪਰੇਤਬ੍ਬਤੋ ਸਮ੍ਪਰਾਯੋ, ਪਰਲੋਕੋ, ਸਮ੍ਪਰਾਯੇ ਭਵਂ ਸਮ੍ਪਰਾਯਿਕਂ, ਪਰਲੋਕਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ।

ਕੋ ਪਨੇਸ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਿਕੋ ਨਾਮ ਅਤ੍ਥੋ, ਕੋ ਵਾ ਸਮ੍ਪਰਾਯਿਕੋਤਿ? ਸਙ੍ਖੇਪੇਨ ਤਾਵ ਯਂ ਇਧਲੋਕਸੁਖਂ, ਯਞ੍ਚੇਤਰਹਿ ਇਧਲੋਕਸੁਖਾਵਹਂ, ਅਯਂ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਿਕੋ ਅਤ੍ਥੋ। ਸੇਯ੍ਯਥਿਦਂ – ਗਹਟ੍ਠਾਨਂ ਤਾਵ ਇਧ ਯਂ ਕਿਞ੍ਚਿ ਵਿਤ੍ਤੂਪਕਰਣਂ, ਅਨਾਕੁਲਕਮ੍ਮਨ੍ਤਤਾ, ਆਰੋਗ੍ਯਸਂਵਿਧਾਨਂ, ਵਤ੍ਥਵਿਸਦਕਿਰਿਯਾਯੋਗਵਿਹਿਤਾਨਿ ਸਿਪ੍ਪਾਯਤਨਵਿਜ੍ਜਾਟ੍ਠਾਨਾਨਿ ਸਙ੍ਗਹਿਤਪਰਿਜਨਤਾਤਿ ਏਵਮਾਦਿ। ਪਬ੍ਬਜਿਤਾਨਂ ਪਨ ਯੇ ਇਮੇ ਜੀਵਿਤਪਰਿਕ੍ਖਾਰਾ ਚੀਵਰਪਿਣ੍ਡਪਾਤਸੇਨਾਸਨਗਿਲਾਨਪ੍ਪਚ੍ਚਯਭੇਸਜ੍ਜਪਰਿਕ੍ਖਾਰਾ। ਤੇਸਂ ਅਕਿਚ੍ਛਲਾਭੋ, ਤਤ੍ਥ ਚ ਸਙ੍ਖਾਯ ਪਟਿਸੇਵਨਾ , ਸਙ੍ਖਾਯ ਪਰਿਵਜ੍ਜਨਾ, ਵਤ੍ਥਵਿਸਦਕਿਰਿਯਾ, ਅਪ੍ਪਿਚ੍ਛਤਾ, ਸਨ੍ਤੁਟ੍ਠਿ, ਪਵਿਵੇਕੋ, ਅਸਂਸਗ੍ਗੋਤਿ ਏਵਮਾਦਿ। ਪਤਿਰੂਪਦੇਸਵਾਸਸਪ੍ਪੁਰਿਸੂਪਨਿਸ੍ਸਯਸਦ੍ਧਮ੍ਮਸ੍ਸਵਨਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰਾਦਯੋ ਪਨ ਉਭਯੇਸਂ ਸਾਧਾਰਣਾ ਉਭਯਾਨੁਰੂਪਾ ਚਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਅਪ੍ਪਮਾਦੋਤਿ ਏਤ੍ਥ ਅਪ੍ਪਮਾਦੋ ਪਮਾਦਪ੍ਪਟਿਪਕ੍ਖਤੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਕੋ ਪਨੇਸ ਪਮਾਦੋ ਨਾਮ? ਪਮਜ੍ਜਨਾਕਾਰੋ। ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੇਤਂ –

> ''ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੋ ਪਮਾਦੋ? ਕਾਯਦੁਚ੍ਚਰਿਤੇ ਵਾ ਵਚੀਦੁਚ੍ਚਰਿਤੇ ਵਾ ਮਨੋਦੁਚ੍ਚਰਿਤੇ ਵਾ ਪਞ੍ਚਸੁ ਵਾ ਕਾਮਗੁਣੇਸੁ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵੋਸ੍ਸਗ੍ਗੋ ਵੋਸ੍ਸਗ੍ਗਾਨੁਪ੍ਪਾਦਨਂ ਕੁਸਲਾਨਂ ਵਾ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਭਾਵਨਾਯ ਅਸਕ੍ਕਚ੍ਚਕਿਰਿਯਤਾ ਅਸਾਤਚ੍ਚਕਿਰਿਯਤਾ ਅਨਟ੍ਠਿਤਕਿਰਿਯਤਾ ਓਲੀਨਵੁਤ੍ਤਿਤਾ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਛਨ੍ਦਤਾ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਧੁਰਤਾ ਅਨਾਸੇਵਨਾ ਅਭਾਵਨਾ ਅਬਹੁਲੀਕਮ੍ਮਂ ਅਨਧਿਟ੍ਠਾਨਂ ਅਨਨੁਯੋਗੋਪਮਾਦੋ। ਯੋ ਏਵਰੂਪੋ ਪਮਾਦੋ ਪਮਜ੍ਜਨਾ ਪਮਜ੍ਜਿਤਤ੍ਤਂ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਪਮਾਦੋ''ਤਿ (ਵਿਭਂ ੮੪੬)।

ਤਸ੍ਮਾ ਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਟਿਪਕ੍ਖਤੋ ਅਪ੍ਪਮਾਦੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਅਤ੍ਥਤੋ ਹਿ ਸੋ ਸਤਿਯਾ ਅਵਿਪ੍ਪਵਾਸੋ, ਨਿਚ੍ਚਂ ਉਪਟ੍ਠਿਤਸ੍ਸਤਿਯਾ ਏਤਂ ਨਾਮਂ। ਅਪਰੇ ਪਨ ''ਸਤਿਸਮ੍ਪਜਞ੍ਞਯੋਗੇਨ ਪਵਤ੍ਤਾ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਅਰੂਪਿਨੋ ਖਨ੍ਧਾ ਅਪ੍ਪਮਾਦੋ''ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ।

''ਭਾਵਿਤੋ ਬਹੁਲੀਕਤੋ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਕਥਂ ਪਨਾਯਂ ਅਪ੍ਪਮਾਦੋ ਭਾਵੇਤਬ੍ਬੋਤਿ? ਨ ਅਪ੍ਪਮਾਦਭਾਵਨਾ ਨਾਮ ਵਿਸੁਂ ਏਕਭਾਵਨਾ ਅਤ੍ਥਿ। ਯਾ ਹਿ ਕਾਚਿ ਪੁਞ੍ਞਕਿਰਿਯਾ ਕੁਸਲਕਿਰਿਯਾ, ਸਬ੍ਬਾ ਸਾ ਅਪ੍ਪਮਾਦਭਾਵਨਾਤ੍ਵੇਵ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਵਿਸੇਸਤੋ ਪਨ ਵਿਵਟ੍ਟੂਪਨਿਸ੍ਸਯਂ ਸਰਣਗਮਨਂ ਕਾਯਿਕਵਾਚਸਿਕਸਂਵਰਞ੍ਚ ਉਪਾਦਾਯ ਸਬ੍ਬਾ ਸੀਲਭਾਵਨਾ, ਸਬ੍ਬਾ ਸਮਾਧਿਭਾਵਨਾ, ਸਬ੍ਬਾ ਪਞ੍ਞਾਭਾਵਨਾ, ਸਬ੍ਬਾ ਕੁਸਲਭਾਵਨਾ, ਅਨਵਜ੍ਜਭਾਵਨਾ, ਅਪ੍ਪਮਾਦਭਾਵਨਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ''ਅਪ੍ਪਮਾਦੋ''ਤਿ ਹਿ ਇਦਂ ਮਹਨ੍ਤਂ ਅਤ੍ਥਂ ਦੀਪੇਤਿ, ਮਹਨ੍ਤਂ ਅਤ੍ਥਂ ਪਰਿਗ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਤਿਟ੍ਠਤਿ। ਸਕਲਮ੍ਪਿ ਤੇਪਿਟਕਂ ਬੁਦ੍ਧਵਚਨਂ ਆਹਰਿਤ੍ਵਾ ਅਪ੍ਪਮਾਦਪਦਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਂ ਕਤ੍ਵਾ ਕਥੇਨ੍ਤੋ ਧਮ੍ਮਕਥਿਕੋ ''ਅਤਿਤ੍ਥੇਨ ਪਕ੍ਖਨ੍ਦੋ''ਤਿ ਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੋ। ਕਸ੍ਮਾ? ਅਪ੍ਪਮਾਦਪਦਸ੍ਸ ਮਹਨ੍ਤਭਾਵਤੋ। ਤਥਾ ਹਿ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ ਕੁਸਿਨਾਰਾਯਂ ਯਮਕਸਾਲਾਨਮਨ੍ਤਰੇ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਨਸਮਯੇ ਨਿਪਨ੍ਨੋ ਅਭਿਸਮ੍ਬੋਧਿਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਪਞ੍ਚਚਤ੍ਤਾਲੀਸਾਯ ਵਸ੍ਸੇਸੁ ਅਤ੍ਤਨਾ ਭਾਸਿਤਂ ਧਮ੍ਮਂ ਏਕੇਨ ਪਦੇਨ ਸਙ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ – ''ਅਪ੍ਪਮਾਦੇਨ ਸਮ੍ਪਾਦੇਥਾ''ਤਿ ਭਿਕ੍ਖੂਨਂ ਓਵਾਦਮਦਾਸਿ। ਤਥਾ ਚ ਵੁਤ੍ਤਂ –

‘‘ਸੇਯਜਥਾਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ , ਯਾਨਿ ਕਾਨਿਚਿ ਜਙ੍ਗਲਾਨਂ ਪਾਣਾਨਂ ਪਦਜਾਤਾਨਿ, ਸਬ੍ਬਾਨਿ ਤਾਨਿ ਹਤ੍ਥਿਪਦੇ ਸਮੋਧਾਨਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਹਤ੍ਥਿਪਦਂ ਤੇਸਂ ਅਗ੍ਗਮਕ੍ਖਾਯਤਿ ਯਦਿਦਂ ਮਹਨ੍ਤਟ੍ਠੇਨ; ਏਵਮੇਵ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯੇ ਕੇਚਿ ਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ, ਸਬ੍ਬੇਤੇ ਅਪ੍ਪਮਾਦਮੂਲਕਾ ਅਪ੍ਪਮਾਦਸਮੋਸਰਣਾ, ਅਪ੍ਪਮਾਦੋ ਤੇਸਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਅਗ੍ਗਮਕ੍ਖਾਯਤੀ’’ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੩੦੦)।

ਗਾਥਾਸੁ **ਅਪ੍ਪਮਾਦਂ ਪਸਂਸਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਦਾਨਾਦਿਪੁਞ੍ਞਕਿਰਿਯਾਸੁ ਅਪ੍ਪਮਾਦਂ ਅਪ੍ਪਮਜ੍ਜਨਂ ਪਣ੍ਡਿਤਾ ਸਪ੍ਪਞ੍ਞਾ ਬੁਦ੍ਧਾਦਯੋ ਪਸਂਸਨ੍ਤਿ, ਵਣ੍ਣੇਨ੍ਤਿ ਥੋਮੇਨ੍ਤਿ। ਕਸ੍ਮਾ? ਯਸ੍ਮਾ **ਅਪ੍ਪਮਤ੍ਤੋ ਉਭੋ ਅਤ੍ਥੇ ਅਧਿਗਣ੍ਹਾਤਿ ਪਣ੍ਡਿਤੋ**। ਕੇ ਪਨ ਤੇ ਉਭੋ ਅਤ੍ਥਾਤਿ ਆਹ – ‘‘ਦਿਟ੍ਠੇ ਧਮ੍ਮੇ ਚ ਯੋ ਅਤ੍ਥੋ, ਯੋ ਚਤ੍ਥੋ ਸਮ੍ਪਰਾਯਿਕੋ’’ਤਿ, ਏਵਮੇਤ੍ਥ ਪਦਯੋਜਨਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਇਧਾਪਿ **ਦਿਟ੍ਠੇ ਧਮ੍ਮੇ ਚ ਯੋ ਅਤ੍ਥੋ**ਤਿ ਗਹਟ੍ਠਸ੍ਸ ਤਾਵ ‘‘ਅਨਵਜ੍ਜਾਨਿ ਕਮ੍ਮਾਨਿ, ਅਨਾਕੁਲਾ ਚ ਕਮ੍ਮਨ੍ਤਾ’’ਤਿਆਦਿਨਾ ਨਯੇਨ ਵੁਤ੍ਤੋ ਕਸਿਗੋਰਕ੍ਖਾਦਿਵਿਧਿਨਾ ਲਦ੍ਧਬ੍ਬੋ ਅਤ੍ਥੋ, ਪਬ੍ਬਜਿਤਸ੍ਸ ਪਨ ਅਵਿਪ੍ਪਟਿਸਾਰਾਦਿਅਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। **ਯੋ ਚਤ੍ਥੋ ਸਮ੍ਪਰਾਯਿਕੋ**ਤਿ ਪਨ ਉਭਯੇਸਮ੍ਪਿ ਧਮ੍ਮਚਰਿਯਾਵ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। **ਅਤ੍ਥਾਭਿਸਮਯਾ**ਤਿ ਦੁਵਿਧਸ੍ਸਪਿ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਹਿਤਸ੍ਸ ਪਟਿਲਾਭਾ, ਲਦ੍ਧਬ੍ਬੇਨ ਸਮਿਤਿ ਸਙ੍ਗਤਿ ਸਮੋਧਾਨਨ੍ਤਿ ਸਮਯੋ, ਲਾਭੋ। ਸਮਯੋ ਏਵ **ਅਭਿਸਮਯੋ,** ਅਭਿਮੁਖਭਾਵੇਨ ਵਾ ਸਮਯੋ ਅਭਿਸਮਯੋਤਿ ਏਵਮੇਤ੍ਥ ਅਭਿਸਮਯੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਧਿਤਿਸਮ੍ਪਨ੍ਨਤ੍ਤਾ **ਧੀਰੋ**। ਤਤਿਯੇਨ ਚੇਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥ-ਸਦ੍ਦੇਨ ਪਰਮਤ੍ਥਸ੍ਸ ਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸਾਪਿ ਸਙ੍ਗਹੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਸੇਸਂ ਸੁਵਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਮੇਵ। ਇਤਿ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਸੁਤ੍ਤੇ ਵਟ੍ਟਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿ ਏਵ ਕਥਿਤਾ। ਗਾਥਾਯਂ ਪਨ ਵਿਵਟ੍ਟਸ੍ਸਪਿ ਸਙ੍ਗਹੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਤਥਾ ਹਿ ਵੁਤ੍ਤਂ –

‘‘ਅਪ੍ਪਮਾਦੋ ਅਮਤਪਦਂ, ਪਮਾਦੋ ਮਚ੍ਚੁਨੋ ਪਦਂ।
ਅਪ੍ਪਮਤ੍ਤਾ ਨ ਮੀਯਨ੍ਤਿ, ਯੇ ਪਮਤ੍ਤਾ ਯਥਾ ਮਤਾ॥

‘‘ਏਵਂ ਵਿਸੇਸਤੋ ਞਤ੍ਵਾ, ਅਪ੍ਪਮਾਦਮ੍ਹਿ ਪਣ੍ਡਿਤਾ।
ਅਪ੍ਪਮਾਦੇ ਪਮੋਦਨ੍ਤਿ, ਅਰਿਯਾਨਂ ਗੋਚਰੇ ਰਤਾ॥

‘‘ਤੇ ਝਾਯਿਨੋ ਸਾਤਤਿਕਾ, ਨਿਚ੍ਚਂ ਦਲ਼੍ਹਪਰਕ੍ਕਮਾ।
ਫੁਸਨ੍ਤਿ ਧੀਰਾ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ, ਯੋਗਕ੍ਖੇਮਂ ਅਨੁਤ੍ਤਰ’’ਨ੍ਤਿ॥ (ਧ॰ ਪ॰ ੨੧-੨੩)।

ਤਸ੍ਮਾ ‘‘ਅਤ੍ਥਾਭਿਸਮਯਾ’’ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਤ੍ਥਵਸੇਨਪਿ ਅਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਤਤਿਯਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੪. ਅਟ੍ਠਿਪੁਞ੍ਜਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੨੪. ਚਤੁਤ੍ਥੇ **ਏਕਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ **ਪੁਗ੍ਗਲੋ**ਤਿ ਅਯਂ ਵੋਹਾਰਕਥਾ। ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਹਿ ਭਗਵਤੋ ਦੁਵਿਧਾ ਦੇਸਨਾ ਸਮ੍ਮੁਤਿਦੇਸਨਾ ਚ ਪਰਮਤ੍ਥਦੇਸਨਾ ਚਾਤਿ। ਤਤ੍ਥ ‘‘ਪੁਗ੍ਗਲੋ, ਸਤ੍ਤੋ, ਇਤ੍ਥੀ, ਪੁਰਿਸੋ, ਖਤ੍ਤਿਯੋ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ, ਦੇਵੋ, ਮਾਰੋ’’ਤਿ ਏਵਰੂਪਾ **ਸਮ੍ਮੁਤਿਦੇਸਨਾ**। ‘‘ਅਨਿਚ੍ਚਂ, ਦੁਕ੍ਖਂ, ਅਨਤ੍ਤਾ, ਖਨ੍ਧਾ, ਧਾਤੁ, ਆਯਤਨਾ, ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਾ’’ਤਿ ਏਵਰੂਪਾ **ਪਰਮਤ੍ਥਦੇਸਨਾ**। ਤਤ੍ਥ ਭਗਵਾ ਯੇ ਸਮ੍ਮੁਤਿਵਸੇਨ ਦੇਸਨਂ ਸੁਤ੍ਵਾ ਵਿਸੇਸਮਧਿਗਨ੍ਤੁਂ ਸਮਤ੍ਥਾ, ਨੇਸਂ ਸਮ੍ਮੁਤਿਦੇਸਨਂ ਦੇਸੇਤਿ। ਯੇ ਪਨ ਪਰਮਤ੍ਥਵਸੇਨ ਦੇਸਨਂ ਸੁਤ੍ਵਾ ਵਿਸੇਸਮਧਿਗਨ੍ਤੁਂ ਸਮਤ੍ਥਾ, ਤੇਸਂ ਪਰਮਤ੍ਥਦੇਸਨਂ ਦੇਸੇਤਿ।

ਤਤ੍ਰਾਯਂ ਉਪਮਾ – ਯਥਾ ਹਿ ਦੇਸਭਾਸਾਕੁਸਲੋ ਤਿਣ੍ਣਂ ਵੇਦਾਨਂ ਅਤ੍ਥਸਂਵਣ੍ਣਨਕੋ ਆਚਰਿਯੋ ਯੇ ਦਮਿਲ਼ਭਾਸਾਯ ਵੁਤ੍ਤੇ ਅਤ੍ਥਂ ਜਾਨਨ੍ਤਿ, ਤੇਸਂ ਦਮਿਲ਼ਭਾਸਾਯ ਆਚਿਕ੍ਖਤਿ। ਯੇ ਅਨ੍ਧਕਭਾਸਾਦੀਸੁ ਅਞ੍ਞਤਰਾਯ, ਤੇਸਂ ਤਾਯ ਤਾਯ ਭਾਸਾਯ। ਏਵਂ ਤੇ ਮਾਣਵਕਾ ਛੇਕਂ ਬ੍ਯਤ੍ਤਂ ਆਚਰਿਯਮਾਗਮ੍ਮ ਖਿਪ੍ਪਮੇਵ ਸਿਪ੍ਪਂ ਉਗ੍ਗਣ੍ਹਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਆਚਰਿਯੋ ਵਿਯ ਬੁਦ੍ਧੋ ਭਗਵਾ, ਤਯੋ ਵੇਦਾ ਵਿਯ ਕਥੇਤਬ੍ਬਭਾਵੇ ਠਿਤਾਨਿ ਤੀਣਿ ਪਿਟਕਾਨਿ, ਦੇਸਭਾਸਾਕੋਸਲ੍ਲਮਿਵ ਸਮ੍ਮੁਤਿਪਰਮਤ੍ਥਕੋਸਲ੍ਲਂ, ਨਾਨਾਦੇਸਭਾਸਾ ਮਾਣਵਕਾ ਵਿਯ

ਸਮ੍ਮੁਤਿਪਰਮਤ੍ਥਵਸੇਨ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਨਸਮਤ੍ਥਾ ਵੇਨੇਯ੍ਯਾ, ਆਚਰਿਯਸ੍ਸ ਦਮਿਲ਼ਭਾਸਾਦਿਆਚਿਕ੍ਖਨਂ ਵਿਯ ਭਗਵਤੋ ਸਮ੍ਮੁਤਿਪਰਮਤ੍ਥਵਸੇਨ ਦੇਸਨਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਆਹ ਚੇਤ੍ਥ –

''ਦੁਵੇ ਸਚ੍ਚਾਨਿ ਅਕ੍ਖਾਸਿ, ਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ ਵਦਤਂ ਵਰੋ।
ਸਮ੍ਮੁਤਿਂ ਪਰਮਤ੍ਥਞ੍ਚ, ਤਤਿਯਂ ਨੂਪਲਬ੍ਭਤਿ॥

''ਸਙ੍ਕੇਤਵਚਨਂ ਸਚ੍ਚਂ, ਲੋਕਸਮ੍ਮੁਤਿਕਾਰਣਾ।
ਪਰਮਤ੍ਥਵਚਨਂ ਸਚ੍ਚਂ, ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਭੂਤਕਾਰਣਾ॥

''ਤਸ੍ਮਾ ਵੋਹਾਰਕੁਸਲਸ੍ਸ, ਲੋਕਨਾਥਸ੍ਸ ਸਤ੍ਥੁਨੋ।
ਸਮ੍ਮੁਤਿਂ ਵੋਹਰਨ੍ਤਸ੍ਸ, ਮੁਸਾਵਾਦੋ ਨ ਜਾਯਤੀ''ਤਿ॥

ਅਪਿਚ ਅਟ੍ਠਹਿ ਕਾਰਣੇਹਿ ਭਗਵਾ ਪੁਗ੍ਗਲਕਥਂ ਕਥੇਤਿ – ਹਿਰੋਤ੍ਤਪ੍ਪਦੀਪਨਤ੍ਥਂ, ਕਮ੍ਮਸ੍ਸਕਤਾਦੀਪਨਤ੍ਥਂ, ਪਚ੍ਚਤ੍ਤਪੁਰਿਸਕਾਰਦੀਪਨਤ੍ਥਂ, , ਆਨਨ੍ਤਰਿਯਦੀਪਨਤ੍ਥਂ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਵਿਹਾਰਦੀਪਨਤ੍ਥਂ, ਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵਾਸਦੀਪਨਤ੍ਥਂ, ਦਕ੍ਖਿਣਾਵਿਸੁਦ੍ਧਿਦੀਪਨਤ੍ਥਂ, ਲੋਕਸਮ੍ਮੁਤਿਯਾ ਅਪ੍ਪਹਾਨਤ੍ਥਂ, ਚਾਤਿ। ''ਖਨ੍ਧਧਾਤੁਆਯਤਨਾਨਿ ਹਿਰਿਯਨ੍ਤਿ ਓਤ੍ਤਪ੍ਪਨ੍ਤੀ''ਤਿ ਹਿ ਵੁਤ੍ਤੇ ਮਹਾਜਨੋ ਨ ਜਾਨਾਤਿ, ਸਮ੍ਮੋਹਂ ਆਪਜ੍ਜਤਿ, ਪਟਿਸਤ੍ਤੁ ਵਾ ਹੋਤਿ – ''ਕਿਮਿਦਂ ਖਨ੍ਧਧਾਤੁਆਯਤਨਾਨਿ ਹਿਰਿਯਨ੍ਤਿ ਓਤ੍ਤਪ੍ਪਨ੍ਤਿ ਨਾਮਾ''ਤਿ? ''ਇਤ੍ਥੀ ਹਿਰਿਯਤਿ ਓਤ੍ਤਪ੍ਪਤਿ, ਪੁਰਿਸੋ, ਖਤ੍ਤਿਯੋ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ, ਦੇਵੋ, ਮਾਰੋ''ਤਿ ਪਨ ਵੁਤ੍ਤੇ ਜਾਨਾਤਿ, ਨ ਸਮ੍ਮੋਹਂ ਆਪਜ੍ਜਤਿ, ਨ ਪਟਿਸਤ੍ਤੁ ਵਾ ਹੋਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਭਗਵਾ **ਹਿਰੋਤ੍ਤਪ੍ਪਦੀਪਨਤ੍ਥਂ** ਪੁਗ੍ਗਲਕਥਂ ਕਥੇਤਿ।

''ਖਨ੍ਧਾ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸਕਾ, ਧਾਤੁਯੋ ਆਯਤਨਾਨੀ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੇਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। ਤਸ੍ਮਾ **ਕਮ੍ਮਸ੍ਸਕਤਾਦੀਪਨਤ੍ਥਮ੍ਪਿ** ਪੁਗ੍ਗਲਕਥਂ ਕਥੇਤਿ।

''ਵੇਲ਼ੁਵਨਾਦਯੋ ਮਹਾਵਿਹਾਰਾ ਖਨ੍ਧੇਹਿ ਕਾਰਾਪਿਤਾ, ਧਾਤੂਹਿ ਆਯਤਨੇਹੀ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੇਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। ਤਥਾ ''ਖਨ੍ਧਾ ਮਾਤਰਂ ਜੀਵਿਤਾ ਵੋਰੋਪੇਨ੍ਤਿ, ਪਿਤਰਂ, ਅਰਹਨ੍ਤਂ, ਰੁਹਿਰੁਪ੍ਪਾਦਕਮ੍ਮਂ, ਸਙ੍ਘਭੇਦਕਮ੍ਮਂ ਕਰੋਨ੍ਤਿ, ਧਾਤੁਯੋ ਆਯਤਨਾਨੀ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੇਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। ''ਖਨ੍ਧਾ ਮੇਤ੍ਤਾਯਨ੍ਤਿ, ਧਾਤੁਯੋ ਆਯਤਨਾਨੀ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੇਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। ''ਖਨ੍ਧਾ ਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵਾਸਂ ਅਨੁਸ੍ਸਰਨ੍ਤਿ, ਧਾਤੁਯੋ ਆਯਤਨਾਨੀ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੇਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। ਤਸ੍ਮਾ ਭਗਵਾ **ਪਚ੍ਚਤ੍ਤਪੁਰਿਸਕਾਰਦੀਪਨਤ੍ਥਂ ਆਨਨ੍ਤਰਿਯਦੀਪਨਤ੍ਥਂ ਬ੍ਰਹ੍ਮਵਿਹਾਰਦੀਪਨਤ੍ਥਂ ਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵਾਸਦੀਪਨਤ੍ਥਞ੍ਚ** ਪੁਗ੍ਗਲਕਥਂ ਕਥੇਤਿ।

''ਖਨ੍ਧਾ ਦਾਨਂ ਪਟਿਗ੍ਗਣ੍ਹਨ੍ਤਿ, ਧਾਤੁਯੋ ਆਯਤਨਾਨੀ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੇਪਿ ਮਹਾਜਨੋ ਨ ਜਾਨਾਤਿ, ਸਮ੍ਮੋਹਂ ਆਪਜ੍ਜਤਿ, ਪਟਿਸਤ੍ਤੁ ਵਾ ਹੋਤਿ ''ਕਿਮਿਦਂ ਖਨ੍ਧਾ ਧਾਤੁਯੋ ਆਯਤਨਾਨਿ ਪਟਿਗ੍ਗਣ੍ਹਨ੍ਤਿ ਨਾਮਾ''ਤਿ? ''ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਪਟਿਗ੍ਗਣ੍ਹਨ੍ਤੀ''ਤਿ ਪਨ ਵੁਤ੍ਤੇ ਜਾਨਾਤਿ, ਨ ਸਮ੍ਮੋਹਂ ਆਪਜ੍ਜਤਿ, ਨ ਪਟਿਸਤ੍ਤੁ ਵਾ ਹੋਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਭਗਵਾ **ਦਕ੍ਖਿਣਾਵਿਸੁਦ੍ਧਿਦੀਪਨਤ੍ਥਂ** ਪੁਗ੍ਗਲਕਥਂ ਕਥੇਤਿ।

ਲੋਕਸਮ੍ਮੁਤਿਞ੍ਚ ਬੁਦ੍ਧਾ ਭਗਵਨ੍ਤੋ ਨ ਪਜਹਨ੍ਤਿ, ਲੋਕਸਮਞ੍ਞਾਯ ਲੋਕਨਿਰੁਤ੍ਤਿਯਾ ਲੋਕਾਭਿਲਾਪੇ ਠਿਤਾਯੇਵ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਨ੍ਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਭਗਵਾ **ਲੋਕਸਮ੍ਮੁਤਿਯਾ ਅਪ੍ਪਹਾਨਤ੍ਥਮ੍ਪਿ** ਪੁਗ੍ਗਲਕਥਂ ਕਥੇਤਿ। ਸੋ ਇਧਾਪਿ ਲੋਕਵੋਹਾਰਵਸੇਨ ਦੇਸੇਤਬ੍ਬਮਤ੍ਥਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ''ਏਕਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸਾ''ਤਿਆਦਿਮਾਹ।

ਤਤ੍ਥ **ਏਕਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਏਕਸਤ੍ਤਸ੍ਸ। **ਕਪ੍ਪਨ੍ਤਿ** ਮਹਾਕਪ੍ਪਂ। ਯਦਿਪਿ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਸਂਯੋਗੇ ਇਦਂ ਉਪਯੋਗਵਚਨਂ, ਯਤ੍ਥ ਪਨ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਸਨ੍ਧਾਵਨਂ ਸਂਸਰਣਂ ਸਮ੍ਭਵਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ਗਹੇਤਬ੍ਬਂ। **ਅਟ੍ਠਿਕਙ੍ਕਲੋ**ਤਿ ਅਟ੍ਠਿਭਾਗੋ। ''ਅਟ੍ਠਿਖਲੋ''ਤਿਪਿ ਪਠਨ੍ਤਿ, ਅਟ੍ਠਿਸਞ੍ਚਯੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਅਟ੍ਠਿਪੁਞ੍ਜੋ**ਤਿ ਅਟ੍ਠਿਸਮੂਹੋ। **ਅਟ੍ਠਿਰਾਸੀ**ਤਿ ਤਸ੍ਸੇਵ ਵੇਵਚਨਂ। ਕੇਚਿ ਪਨ ''ਕਟਿਪ੍ਪਮਾਣਤੋ ਹੇਟ੍ਠਾ ਸਮੂਹੋ ਕਙ੍ਕਲੋ ਨਾਮ, ਤਤੋ

ਉਪਰਿ ਯਾਵ ਤਾਲਪ੍ਪਮਾਣੰ ਪੁਞ੍ਜੋ, ਤਤੋ ਉਪਰਿ ਰਾਸੀ''ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਤੰ ਤੇਸੰ ਮਤਿਮਤ੍ਤੰ। ਸਬ੍ਬਮੇਤੰ ਸਮੂਹਸ੍ਸੇਵ ਪਰਿਯਾਯਵਚਨੰ ਵੇਪੁਲ੍ਲਸ੍ਸੇਵ ਉਪਮਾਭਾਵੇਨ ਆਹਟਤ੍ਤਾ।

ਸਚੇ ਸੰਹਾਰਕੋ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਅਵਿਪ੍ਪਕਿਰਣਵਸੇਨ ਸੰਹਰਿਤ੍ਵਾ ਠਪੇਤਾ ਕੋਚਿ ਯਦਿ ਸਿਯਾਤਿ ਪਰਿਕਪ੍ਪਨਵਸੇਨ ਵਦਤਿ। **ਸਮ੍ਭਤਞ੍ਚ ਨ ਵਿਨਸ੍ਸੇਯਜਾ**ਤਿ ਤਥਾ ਕੇਨਚਿ ਸਮ੍ਭਤਞ੍ਚ ਤੰ ਅਟ੍ਠਿਕਙ੍ਕਲੰ ਅਨ੍ਤਰਧਾਨਾਭਾਵੇਨ ਪੂਤਿਭੂਤੰ ਚੁਣ੍ਣਵਿਚੁਣ੍ਣਞ੍ਚ ਅਹੁਤ੍ਵਾ ਸਚੇ ਨ ਵਿਨਸ੍ਸੇਯਜਾਤਿ ਪਰਿਕਪ੍ਪਨਵਸੇਨੇਵ ਵਦਤਿ। ਅਯਞ੍ਹੇਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥੋ – ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਸ੍ਸ ਸਤ੍ਤਸ੍ਸ ਕਮ੍ਮਕਿਲੇਸੇਹਿ ਅਪਰਾਪਰੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਏਕੰ ਮਹਾਕਪ੍ਪੰ ਸਨ੍ਧਾਵਨ੍ਤਸ੍ਸ ਸੰਸਰਨ੍ਤਸ੍ਸ ਏਵੰ ਮਹਾਅਟ੍ਠਿਸਞ੍ਚਯੋ ਭਵੇਯਜ, ਆਰੋਹਪਰਿਣਾਹੇਹਿ ਯਤ੍ਤਕੋਯੰ ਵੇਪੁਲ੍ਲਪਬ੍ਬਤੋ। ਸਚੇ ਪਨਸ੍ਸ ਕੋਚਿ ਸੰਹਰਿਤ੍ਵਾ ਠਪੇਤਾ ਭਵੇਯਜ, ਸਮ੍ਭਤਞ੍ਚ ਤੰ ਸਚੇ ਅਵਿਨਸ੍ਸਨ੍ਤੰ ਤਿਟ੍ਠੇਯਜਾਤਿ। ਅਯਞ੍ਚ ਨਯੋ ਨਿਬ੍ਬੁਤਪ੍ਪਦੀਪੇ ਵਿਯ ਭਿਜ੍ਜਨਸਭਾਵੇ ਕਲੇਵਰਨਿਕ੍ਖੇਪਰਹਿਤੇ ਓਪਪਾਤਿਕਤ੍ਤਭਾਵੇ ਸਬ੍ਬੇਨ ਸਬ੍ਬੰ ਅਨਟ੍ਠਿਕੇ ਚ ਖੁਦ੍ਦਕਤ੍ਤਭਾਵੇ ਵਜ੍ਜੇਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਕੇਚਿ ਪਨ ''ਪਰਿਕਪ੍ਪਨਵਸੇਨ ਇਮਸ੍ਸ ਨਯਸ੍ਸ ਆਹਟਤ੍ਤਾ ਤੇਸਮ੍ਪਿ ਯਦਿ ਸਿਯਾ ਅਟ੍ਠਿਕਙ੍ਕਲੋ, ਤੇਨਾਪਿ ਸਹੇਵ ਅਯੰ ਅਟ੍ਠਿਪੁਞ੍ਜਪਰਿਮਾਣੋ ਵੁਤ੍ਤੋ''ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਅਪਰੇ ਪਨ ''ਨਯਿਦਮੇਵੰ ਲਬ੍ਭਮਾਨਸ੍ਸੇਵ ਅਟ੍ਠਿਪੁਞ੍ਜਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣੇਨ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਇਮਸ੍ਸ ਪਰਿਮਾਣਸ੍ਸ ਵੁਤ੍ਤਤਾ। ਤਸ੍ਮਾ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਅਤ੍ਥੋ ਗਹੇਤਬ੍ਬੋ''ਤਿ।

ਗਾਥਾਸੁ **ਮਹੇਸਿਨਾ**ਤਿ ਮਹਨ੍ਤੇ ਸੀਲਕ੍ਖਨ੍ਧਾਦਯੋ ਏਸਤਿ ਗਵੇਸਤੀਤਿ ਮਹੇਸੀ, ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ। ''ਇਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਮਹੇਸਿਨਾ''ਤਿ ਚ ਭਗਵਾ ''ਦਸਬਲਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਥਾਗਤੋ''ਤਿਆਦੀਸੁ ਵਿਯ ਅਤ੍ਤਾਨੰ ਅਞ੍ਞੰ ਵਿਯ ਕਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਵੇਪੁਲ੍ਲੋ**ਤਿ ਰਾਜਗਹੰ ਪਰਿਵਾਰੇਤ੍ਵਾ ਠਿਤੇਸੁ ਪਞ੍ਚਸੁ ਪਬ੍ਬਤੇਸੁ ਵਿਪੁਲਭਾਵਤੋ ਵੇਪੁਲ੍ਲੋਤਿ ਲਦ੍ਧਨਾਮੋ। ਤਤੋ ਏਵ **ਮਹਾ,** ਠਿਤਦਿਸਾਭਾਗਵਸੇਨ **ਉਤ੍ਤਰੋ ਗਿਜ੍ਝਕੂਟਸ੍ਸ। ਗਿਰਿਬ੍ਬਜੇ**ਤਿ ਗਿਰਿਬ੍ਬਜਪੁਰਨਾਮਕਸ੍ਸ ਰਾਜਗਹਸ੍ਸ ਸਮੀਪੇ।

ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਭਗਵਾ ''ਏਤ੍ਤਕੇਨਾਪਿ ਕਾਲੇਨ ਅਨੁਪਚ੍ਛਿਨ੍ਨਭਵਮੂਲਸ੍ਸ ਅਪਰਿਞ੍ਞਾਤਵਤ੍ਥੁਕਸ੍ਸ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਸ੍ਸ ਅਯਮੀਦਿਸੀ ਕਟਸਿਵਡ੍ਢਨਾ''ਤਿ ਵਟ੍ਟੇ ਆਦੀਨਵੰ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਯੇਸੰ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਾਨੰ ਅਨਨੁਬੋਧਾ ਅਪ੍ਪਟਿਵੇਧਾ ਅਨ੍ਧਪੁਥੁਜ੍ਜਨਸ੍ਸ ਏਵੰ ਕਟਸਿਵਡ੍ਢਨਾ, ਤਾਨਿ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਾਨਿ ਦਿਟ੍ਠਵਤੋ ਅਰਿਯਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਅਯੰ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **"ਯਤੋ ਚ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਾਨੀ**"ਤਿਆਦਿਮਾਹ।

ਤਤ੍ਥ **ਯਤੋ**ਤਿ ਯਦਾ। **ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਾਨੀ**ਤਿ ਅਰਣੀਯਤੋ ਅਰਿਯਾਨਿ, ਅਵਿਤਥਭਾਵੇਨ ਸਚ੍ਚਾਨਿ ਚਾਤਿ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਾਨਿ, ਅਰਿਯਭਾਵਕਰਾਨਿ ਵਾ ਸਚ੍ਚਾਨਿ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਾਨਿ, ਅਰਿਯੇਹਿ ਵਾ ਬੁਦ੍ਧਾਦੀਹਿ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਿਤਬ੍ਬਾਨਿ ਸਚ੍ਚਾਨਿ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਾਨਿ। ਅਥ ਵਾ ਅਰਿਯਸ੍ਸ ਸਚ੍ਚਾਨਿ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਾਨਿ। ਸਦੇਵਕੇਨ ਹਿ ਲੋਕੇਨ ਸਰਣਨ੍ਤਿ ਅਰਣੀਯਤੋ ਅਰਿਯੋ ਭਗਵਾ, ਤੇਨ ਸਯਮ੍ਭੁਞ੍ਞਾਣੇਨ ਦਿਟ੍ਠਤ੍ਤਾ ਤਸ੍ਸ ਸਚ੍ਚਾਨੀਤਿ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਾਨਿ। **ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਞ੍ਞਾਯ ਪਸ੍ਸਤੀ**ਤਿ ਸਮ੍ਮਾ ਹੇਤੁਨਾ ਞਾਯੇਨ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਪਞ੍ਞਾਸਹਿਤਾਯ ਮਗ੍ਗਪਞ੍ਞਾਯ ਪਰਿਞ੍ਞਾਪਹਾਨਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾਭਾਵਨਾਭਿਸਮਯਵਸੇਨ ਪਸ੍ਸਤਿ। **ਦੁਕ੍ਖ**ਨ੍ਤਿਆਦਿ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਾਨੰ ਸਰੂਪਦਸ੍ਸਨੰ। ਤਤ੍ਥ ਅਨੇਕੂਪਦ੍ਦਵਾਧਿਟ੍ਠਾਨਤਾਯ ਕੁਚ੍ਛਿਤਭਾਵਤੋ ਬਾਲਜਨਪਰਿਕਪ੍ਪਿਤਧੁਵਸੁਭਸੁਖਤ੍ਤਵਿਰਹੇਨ ਤੁਚ੍ਛਭਾਵਤੋ ਚ **ਦੁਕ੍ਖੰ**। ਦੁਕ੍ਖੰ ਸਮੁਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ **ਦੁਕ੍ਖਸਮੁਪ੍ਪਾਦੋ,** ਦੁਕ੍ਖਸਮੁਦਯੋ। ਦੁਕ੍ਖੰ ਅਤਿਕ੍ਕਮਤਿ ਏਤੇਨ ਆਰਮ੍ਮਣਪ੍ਪਚ੍ਚਯਭੂਤੇਨ, ਏਤ੍ਥ ਵਾਤਿ **ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਅਤਿਕ੍ਕਮੋ,** ਨਿਬ੍ਬਾਨੰ। ਆਰਕਤ੍ਤਾ ਕਿਲੇਸੇਹਿ ਅਰਣੀਯਤੋ ਚ **ਅਰਿਯੋ**। ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਆਦੀਨੰ ਅਟ੍ਠਨ੍ਨੰ ਅਙ੍ਗਾਨੰ ਵਸੇਨ **ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕੋ**। ਮਾਰੇਨ੍ਤੋ ਕਿਲੇਸੇ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਨਿਬ੍ਬਾਨਤ੍ਥਿਕੇਹਿ ਮਗ੍ਗੀਯਤਿ, ਸਯੰ ਵਾ ਨਿਬ੍ਬਾਨੰ ਮਗ੍ਗਤੀਤਿ **ਮਗ੍ਗੋ**। ਤਤੋ ਏਵ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਉਪਸਮੰ ਨਿਰੋਧੰ ਗਚ੍ਛਤੀਤਿ **ਦੁਕ੍ਖੂਪਸਮਗਾਮੀ**। ਯਤੋ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਞ੍ਞਾਯ ਪਸ੍ਸਤੀਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ।

ਸ ਸਤ੍ਤਕ੍ਖਤ੍ਤੁੰ ਪਰਮੰ, ਸਨ੍ਧਾਵਿਤ੍ਵਾਨ ਪੁਗ੍ਗਲੋਤਿ ਸੋ ਏਵੰ ਚਤੁਸਚ੍ਚਦਸ੍ਸਾਵੀ ਅਰਿਯਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸੋਤਾਪਨ੍ਨੋ ਸਬ੍ਬਮੁਦਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੋ ਸਮਾਨੋ ਸਤ੍ਤਵਾਰਪਰਮੰਯੇਵ ਭਵਾਦੀਸੁ ਅਪਰਾਪਰੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਸਨ੍ਧਾਵਿਤ੍ਵਾ ਸੰਸਰਿਤ੍ਵਾ। ਏਕਬੀਜੀ, ਕੋਲੰਕੋਲੋ, ਸਤ੍ਤਕ੍ਖਤ੍ਤੁਪਰਮੋਤਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨੰ ਤਿਕ੍ਖਮਜ੍ਝਿਮਮੁਦੁਭਾਵੇਨ ਤਯੋ ਹਿ ਸੋਤਾਪਨ੍ਨਾ। ਤੇਸੁ ਸਬ੍ਬਮੁਦਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸ ਵਸੇਨਿਦੰ ਵੁਤ੍ਤੰ ''ਸ

ਸਤ੍ਤਕ੍ਖਤ੍ਤੁੰ ਪਰਮਂ, ਸਨ੍ਧਾਵਿਤ੍ਵਾਨਾ''ਤਿ । **ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸਨ੍ਤਕਰੋ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਵਟ੍ਟਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤਕਰੋ ਪਰਿਯੋਸਾਨਕਰੋ ਹੋਤਿ। ਕਥਂ? **ਸਬ੍ਬਸਂਯੋਜਨਕ੍ਖਯਾ** ਅਨੁਪੁਬ੍ਬੇਨ ਅਗ੍ਗਮਗ੍ਗਂ ਅਧਿਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਨਿਰਵਸੇਸਾਨਂ ਸਂਯੋਜਨਾਨਂ ਖੇਪਨਾਤਿ ਅਰਹਤ੍ਤਫਲੇਨੇਵ ਦੇਸਨਾਯ ਕੂਟਂ ਗਣ੍ਹਿ।

ਚਤੁਤ੍ਥਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੫. ਮੁਸਾਵਾਦਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੨੫. ਪਞ੍ਚਮੇ **ਏਕਧਮ੍ਮਂ ਅਤੀਤਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਕਾ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿ? ਭਗਵਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁਸਙ੍ਘਸ੍ਸ ਚ ਮਹਾਲਾਭਸਕ੍ਕਾਰੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿ, ਤਿਤ੍ਥਿਯਾਨਂ ਪਰਿਹਾਯਿ। ਤੇ ਹਤਲਾਭਸਕ੍ਕਾਰਾ ਨਿਪ੍ਪਭਾ ਨਿਤ੍ਤੇਜਾ ਇਸ੍ਸਾਪਕਤਾ ਚਿਞ੍ਚਮਾਣਵਿਕਂ ਨਾਮ ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਿਕਂ ਉਯ੍ਯੋਜੇਸੁਂ – ''ਏਹਿ, ਤ੍ਵਂ ਭਗਿਨਿ, ਸਮਣਂ ਗੋਤਮਂ ਅਭੂਤੇਨ ਅਬ੍ਭਾਚਿਕ੍ਖਸ੍ਸੂ''ਤਿ। ਸਾ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਚਤੁਪਰਿਸਮਜ੍ਝੇ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਨ੍ਤਂ ਉਪਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਅਭੂਤੇਨ ਅਬ੍ਭਾਚਿਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ ਸਕ੍ਕੇਨਸ੍ਸਾ ਅਭੂਤਭਾਵੇ ਪਕਾਸਿਤੇ ਮਹਾਜਨੇਨ ''ਧੀ ਕਾਲ਼ਕਣ੍ਣੀ''ਤਿ ਵਿਹਾਰਤੋ ਨਿਕ੍ਕਡ੍ਢਾਪਿਤਾ ਪਥਵਿਯਾ ਵਿਵਰੇ ਦਿਨ੍ਨੇ ਅਵੀਚਿਜਾਲਾਨਂ ਇਨ੍ਧਨਂ ਹੁਤ੍ਵਾਵ ਅਵੀਚਿਨਿਰਯੇ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿ, ਭਿਯ੍ਯੋਸੋਮਤ੍ਤਾਯ ਤਿਤ੍ਥਿਯਾਨਂ ਲਾਭਸਕ੍ਕਾਰੋ ਪਰਿਹਾਯਿ। ਭਿਕ੍ਖੂ ਧਮ੍ਮਸਭਾਯਂ ਕਥਂ ਸਮੁਟ੍ਠਾਪੇਸੁਂ ''ਆਵੁਸੋ, ਚਿਞ੍ਚਮਾਣਵਿਕਾ ਏਵਂ ਉਲ਼ਾਰਗੁਣਂ ਅਗ੍ਗਦਕ੍ਖਿਣੇਯ੍ਯਂ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਂ ਅਭੂਤੇਨ ਅਕ੍ਕੋਸਿਤ੍ਵਾ ਮਹਾਵਿਨਾਸਂ ਪਤ੍ਤਾ''ਤਿ। ਸਤ੍ਥਾ ਆਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ''ਕਾਯ ਨੁਤ੍ਥ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਤਰਹਿ ਕਥਾਯ ਸਨ੍ਨਿਸਿਨ੍ਨਾ''ਤਿ ਪੁਚ੍ਛਿਤ੍ਵਾ ''ਇਮਾਯ ਨਾਮਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੇ ''ਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਦਾਨੇਵ, ਪੁਬ੍ਬੇਪਿ ਸਾ ਮਂ ਅਭੂਤੇਨ ਅਕ੍ਕੋਸਿਤ੍ਵਾ ਮਹਾਵਿਨਾਸਂ ਪਤ੍ਤਾਯੇਵਾ''ਤਿ ਮਹਾਪਦੁਮਜਾਤਕਮ੍ਪਿ ਵਿਤ੍ਥਾਰੇਤ੍ਵਾ ਉਪਰਿ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਨ੍ਤੋ ਇਮਿਸ੍ਸਾ ਅਟ੍ਠੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ''ਏਕਧਮ੍ਮਂ ਅਤੀਤਸ੍ਸਾ''ਤਿ ਇਦਂ ਸੁਤ੍ਤਂ ਦੇਸੇਸਿ।

ਤਤ੍ਥ **ਏਕਧਮ੍ਮ**ਨ੍ਤਿ ਏਕਂ ਵਚੀਸਚ੍ਚਸਙ੍ਖਾਤਂ ਧਮ੍ਮਂ। **ਅਤੀਤਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਯਾ ਸਾ ਅਟ੍ਠ ਅਨਰਿਯਵੋਹਾਰੇ ਵਜ੍ਜੇਤ੍ਵਾ ਅਟ੍ਠਸੁ ਅਰਿਯਵੋਹਾਰੇਸੁ ਪਤਿਟ੍ਠਾਪਨਤ੍ਥਂ ''ਸਚ੍ਚਂ , ਭਣੇ, ਨਾਲਿਕ''ਨ੍ਤਿ ਅਰਿਯੇਹਿ ਠਪਿਤਾ ਮਰਿਯਾਦਾ, ਤਂ ਅਤਿਕ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਠਿਤਸ੍ਸ। ਪੁਰਿਸੋ ਏਵ ਪੁਗ੍ਗਲੋਤਿ **ਪੁਰਿਸਪੁਗ੍ਗਲੋ**, ਤਸ੍ਸ। **ਅਕਰਣੀਯ**ਨ੍ਤਿ ਕਾਤੁਂ ਅਸਕ੍ਕੁਣੇਯ੍ਯਂ। ਸਮ੍ਪਜਾਨਮੁਸਾਵਾਦੀ ਹਿ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਕਿਞ੍ਚਿ ਪਾਪਕਮ੍ਮਂ ਕਤ੍ਵਾ ''ਇਦਂ ਨਾਮ ਤਯਾ ਕਤ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੇ ''ਨ ਮਯਾ ਕਤ''ਨ੍ਤਿ ਮੁਸਾਵਾਦੇਨੇਵ ਪਰਿਹਰਿਸ੍ਸਤਿ। ਏਵਞ੍ਚ ਪਟਿਪਜ੍ਜਨ੍ਤੋ ਕਿਞ੍ਚਿ ਪਾਪਕਮ੍ਮਂ ਕਰੋਤਿਯੇਵ, ਨ ਤਤ੍ਥ ਲਜ੍ਜਤਿ ਸਚ੍ਚਮਰਿਯਾਦਾਯ ਸਮਤਿਕ੍ਕਨ੍ਤਤ੍ਤਾ। ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ ''ਕਤਮਂ ਏਕਧਮ੍ਮਂ, ਯਦਿਦਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮ੍ਪਜਾਨਮੁਸਾਵਾਦੋ''ਤਿ।

ਗਾਥਾਯਂ **ਮੁਸਾਵਾਦਿਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਮੁਸਾ ਅਭੂਤਂ ਅਤਚ੍ਛਂ ਪਰੇਸਂ ਵਿਞ੍ਞਾਪਨਵਸੇਨ ਵਦਨਸੀਲਸ੍ਸ। ਯਸ੍ਸ ਦਸਸੁ ਵਚਨੇਸੁ ਏਕਮ੍ਪਿ ਸਚ੍ਚਂ ਨਤ੍ਥਿ, ਏਵਰੂਪੇ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਮੇਵ ਨਤ੍ਥਿ। **ਜਨ੍ਤੁਨੋ**ਤਿ ਸਤ੍ਤਸ੍ਸ। ਸਤ੍ਤੋ ਹਿ ਜਾਯਨਟ੍ਠੇਨ ''ਜਨ੍ਤੂ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। **ਵਿਤਿਣ੍ਣਪਰਲੋਕਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਵਿਸ੍ਸਟ੍ਠਪਰਲੋਕਸ੍ਸ। ਈਦਿਸੋ ਹਿ ਮਨੁਸ੍ਸਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿ ਦੇਵਲੋਕਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿ ਅਵਸਾਨੇ ਨਿਬ੍ਬਾਨਸਮ੍ਪਤ੍ਤੀਤਿ ਇਮਾ ਤਿਸ੍ਸੋਪਿ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯੋ ਨ ਪਸ੍ਸਤਿ। **ਨਤ੍ਥਿ ਪਾਪ**ਨ੍ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਤਾਦਿਸਸ੍ਸ ਇਦਂ ਨਾਮ ਪਾਪਂ ਨ ਕਤ੍ਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਨਤ੍ਥੀਤਿ।

ਪਞ੍ਚਮਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੬. ਦਾਨਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੨੬. ਛਟ੍ਠੇ **ਏਵਞ੍ਚੇ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ **ਏਵ**ਨ੍ਤਿ ਉਪਮਾਕਾਰੇ ਨਿਪਾਤੋ, **ਚੇ**ਤਿ ਪਰਿਕਪ੍ਪਨੇ। **ਸਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਰੂਪਾਦੀਸੁ ਸਤ੍ਤਾ ਵਿਸਤ੍ਤਾ। **ਜਾਨੇਯ੍ਯੁ**ਨ੍ਤਿ ਬੁਜ੍ਝੇਯ੍ਯੁਂ। **ਦਾਨਸਂਵਿਭਾਗਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਯਾਯ ਹਿ ਚੇਤਨਾਯ ਅਨ੍ਨਾਦਿਦੇਯ੍ਯਧਮ੍ਮਂ ਸਂਹਰਿਤ੍ਵਾ ਅਨੁਕਮ੍ਪਾਪੂਜਾਸੁ ਅਞ੍ਞਤਰਵਸੇਨ ਪਰੇਸਂ ਦੀਯਤਿ, ਤਂ ਦਾਨਂ। ਯਾਯ ਪਨ ਅਤ੍ਤਨਾ ਪਰਿਭੁਞ੍ਜਿਤਬ੍ਬਭਾਵੇਨ ਗਹਿਤਵਤ੍ਥੁਸ੍ਸ ਏਕਦੇਸੋ ਸਂਵਿਭਜਿਤ੍ਵਾ ਦੀਯਤਿ, ਅਯਂ

ਸਂਵਿਭਾਗੋ। **ਵਿਪਾਕ**ਨ੍ਤਿ ਫਲਂ। **ਯਥਾਹਂ ਜਾਨਾਮੀ**ਤਿ ਯਥਾ ਅਹਂ ਜਾਨਾਮਿ। ਇਦਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ – ਤਿਰਚ੍ਛਾਨਗਤਸ੍ਸਪਿ ਦਾਨਂ ਦਤ੍ਵਾ ਅਤ੍ਤਭਾਵਸਤੇ ਪਵਤ੍ਤਸੁਖਵਿਪਚ੍ਚਨਵਸੇਨ ਸਤਗੁਣਾ ਦਕ੍ਖਿਣਾ ਹੋਤੀਤਿ ਏਵਮਾਦਿਨਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯੇਨ ਪਕਾਰੇਨ ਅਹਂ ਦਾਨਸ੍ਸ ਸਂਵਿਭਾਗਸ੍ਸ ਚ ਵਿਪਾਕਂ ਕਮ੍ਮਵਿਪਾਕਂ ਞਾਣਬਲੇਨ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਤੋ ਜਾਨਾਮਿ, ਏਵਂ ਇਮੇ ਸਤ੍ਤਾ ਯਦਿ ਜਾਨੇਯ੍ਯੁਨ੍ਤਿ। **ਨ ਅਦਤ੍ਵਾ ਭੁਞ੍ਜੇਯ੍ਯੁ**ਨ੍ਤਿ ਯਂ ਭੁਞ੍ਜਿਤਬ੍ਬਯੁਤ੍ਤਕਂ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਤ੍ਥਿ, ਤਤੋ ਪਰੇਸਂ ਨ ਅਦਤ੍ਵਾ ਮਚ੍ਛਰਿਯਚਿਤ੍ਤੇਨ ਚ ਤਣ੍ਹਾਲੋਭਵਸੇਨ ਚ ਭੁਞ੍ਜੇਯ੍ਯੁਂ, ਦਤ੍ਵਾਵ ਭੁਞ੍ਜੇਯ੍ਯੁਂ। **ਨ ਚ ਨੇਸਂ ਮਚ੍ਛੇਰਮਲਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਰਿਯਾਦਾਯ ਤਿਟ੍ਠੇਯ੍ਯਾ**ਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤੀਨਂ ਪਰੇਹਿ ਸਾਧਾਰਣਭਾਵਾਸਹਨਲਕ੍ਖਣਂ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਪਭਸ੍ਸਰਭਾਵਦੂਸਕਾਨਂ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਭੂਤਾਨਂ ਕਣ੍ਹਧਮ੍ਮਾਨਂ ਅਞ੍ਞਤਰਂ ਮਚ੍ਛੇਰਮਲਂ। ਅਥ ਵਾ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਮਚ੍ਛੇਰਞ੍ਚੇਵ ਅਞ੍ਞਮ੍ਪਿ ਦਾਨਨ੍ਤਰਾਯਕਰਂ ਇਸ੍ਸਾਲੋਭਦੋਸਾਦਿਮਲਞ੍ਚ ਨੇਸਂ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਯਥਾ ਦਾਨਚੇਤਨਾ ਨ ਪਵਤ੍ਤਤਿ, ਨ ਵਾ ਸੁਪਰਿਸੁਦ੍ਧਾ ਹੋਤਿ, ਏਵਂ ਪਰਿਯਾਦਾਯ ਪਰਿਤੋ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਅਭਿਭਵਿਤ੍ਵਾ ਨ ਤਿਟ੍ਠੇਯ੍ਯ। ਕੋ ਹਿ ਸਮ੍ਮਦੇਵ ਦਾਨਫਲਂ ਜਾਨਨ੍ਤੋ ਅਤ੍ਤਨੋ ਚਿਤ੍ਤੇ ਮਚ੍ਛੇਰਮਲਸ੍ਸ ਓਕਾਸਂ ਦਦੇਯ੍ਯ।

ਯੋਪਿ ਨੇਸਂ ਅਸ੍ਸ ਚਰਿਮੋ ਆਲੋਪੋਤਿ ਨੇਸਂ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਯੋ ਸਬ੍ਬਪਚ੍ਛਿਮਕੋ ਆਲੋਪੋ ਸਿਯਾ। **ਚਰਿਮਂ ਕਬਲ਼**ਨ੍ਤਿ ਤਸ੍ਸੇਵ ਵੇਵਚਨਂ। ਇਦਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ – ਇਮੇ ਸਤ੍ਤਾ ਪਕਤਿਯਾ ਯਤ੍ਤਕੇਹਿ ਆਲੋਪੇਹਿ ਸਯਂ ਯਾਪੇਯ੍ਯੁਂ, ਤੇਸੁ ਏਕਮੇਵ ਆਲੋਪਂ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਤ੍ਥਾਯ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਤਦਞ੍ਞੇ ਸਬ੍ਬੇ ਆਲੋਪੇ ਆਗਤਾਗਤਾਨਂ ਅਤ੍ਥਿਕਾਨਂ ਦਤ੍ਵਾ ਯੋ ਠਪਿਤੋ ਆਲੋਪੋ ਅਸ੍ਸ, ਸੋ ਇਧ ਚਰਿਮੋ ਆਲੋਪੋ ਨਾਮ। **ਤਤੋਪਿ ਨ ਅਸਂਵਿਭਜਿਤ੍ਵਾ ਭੁਞ੍ਜੇਯ੍ਯੁਂ, ਸਚੇ ਨੇਸਂ ਪਟਿਗ੍ਗਾਹਕਾ ਅਸ੍ਸੂ**ਤਿ ਨੇਸਂ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਪਟਿਗ੍ਗਾਹਕਾ ਯਦਿ ਸਿਯੁਂ, ਤਤੋਪਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਚਰਿਮਾਲੋਪਤੋਪਿ ਸਂਵਿਭਜਿਤ੍ਵਾਵ ਏਕਦੇਸਂ ਦਤ੍ਵਾਵ ਭੁਞ੍ਜੇਯ੍ਯੁਂ, ਯਥਾਹਂ ਦਾਨਸਂਵਿਭਾਗਸ੍ਸ ਵਿਪਾਕਂ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਤੋ ਜਾਨਾਮਿ, ਏਵਂ ਯਦਿ ਜਾਨੇਯ੍ਯੁਨ੍ਤਿ। **ਯਸ੍ਮਾ ਚ ਖੋ**ਤਿਆਦਿਨਾ ਕਮ੍ਮਫਲਸ੍ਸ ਅਪ੍ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਭਾਵਤੋ ਏਵਮੇਤੇ ਸਤ੍ਤਾ ਦਾਨਸਂਵਿਭਾਗੇਸੁ ਨ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀਤਿ ਯਥਾਧਿਪ੍ਪੇਤਮਤ੍ਥਂ ਕਾਰਣੇਨ ਸਮ੍ਪਟਿਪਾਦੇਤਿ। ਏਤੇਨੇਵ ਤੇਸਂ ਤਦਞ੍ਞਪੁਞ੍ਞੇਸੁ ਚ ਅਪ੍ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਯਾ ਅਪੁਞ੍ਞੇਸੁ ਚ ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਯਾ ਕਾਰਣਂ ਦਸ੍ਸਿਤਨ੍ਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ।

ਗਾਥਾਸੁ **ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਂ ਮਹੇਸਿਨਾ**ਤਿ ਮਹੇਸਿਨਾ ਭਗਵਤਾ ''ਤਿਰਚ੍ਛਾਨਗਤੇ ਦਾਨਂ ਦਤ੍ਵਾ ਸਤਗੁਣਾ ਦਕ੍ਖਿਣਾ ਪਾਟਿਕਙ੍ਖਿਤਬ੍ਬਾ' ਤਿਆਦਿਨਾ, ਇਧੇਵ ਵਾ ''ਏਵਂ ਚੇ ਸਤ੍ਤਾ ਜਾਨੇਯ੍ਯੁ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਂ, ਞਾਣਚਾਰੇਨ ਤਂ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਞਾਤਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਵਿਪਾਕਂ ਸਂਵਿਭਾਗਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਸਂਵਿਭਾਗਸ੍ਸਪਿ ਵਿਪਾਕਂ, ਕੋ ਪਨ ਵਾਦੋ ਦਾਨਸ੍ਸ। **ਯਥਾ ਹੋਤਿ ਮਹਪ੍ਫਲ**ਨ੍ਤਿ ਯਥਾ ਸੋ ਵਿਪਾਕੋ ਮਹਨ੍ਤਂ ਫਲਂ ਹੋਤਿ, ਏਵਂ ਇਮੇ ਸਤ੍ਤਾ ਯਦਿ ਜਾਨੇਯ੍ਯੁਨ੍ਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। **ਵਿਨੇਯ੍ਯ ਮਚ੍ਛੇਰਮਲ**ਨ੍ਤਿ ਮਚ੍ਛਰਿਯਮਲਂ ਅਪਨੇਤ੍ਵਾ ਕਮ੍ਮਫਲਸਦ੍ਧਾਯ ਰਤਨਤ੍ਤਯਸਦ੍ਧਾਯ ਚ ਵਿਸੇਸਤੋ ਪਸਨ੍ਨੇਨ ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਯੇਸੁ ਕਿਲੇਸੇਹਿ ਆਰਕਤ੍ਤਾ ਅਰਿਯੇਸੁ ਸੀਲਾਦਿਗੁਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨੇਸੁ ਦਿਨ੍ਨਂ ਅਪ੍ਪਕਮ੍ਪਿ ਦਾਨਂ ਮਹਪ੍ਫਲਂ ਹੋਤਿ, ਤੇਸੁ ਯੁਤ੍ਤਕਾਲੇਨ **ਦਜ੍ਜੁਂ** ਦਦੇਯ੍ਯੁਂ।

ਮਹਪ੍ਫਲਭਾਵਕਰਣਤੋ ਦਕ੍ਖਿਣਂ ਅਰਹਨ੍ਤੀਤਿ ਦਕ੍ਖਿਣੇਯ੍ਯਾ, ਸਮ੍ਮਾਪਟਿਪਨ੍ਨਾ, ਤੇਸੁ **ਦਕ੍ਖਿਣੇਯ੍ਯੇਸੁ। ਦਕ੍ਖਿਣਂ** ਪਰਲੋਕਂ ਸਦ੍ਦਹਿਤ੍ਵਾ ਦਾਤਬ੍ਬਂ ਦੇਯ੍ਯਧਮ੍ਮਂ ਯਥਾ ਤਂ ਦਾਨਂ ਹੋਤਿ ਮਹਾਦਾਨਂ, ਏਵਂ ਦਤ੍ਵਾ। ਅਥ ਵਾ ਬਹੁਨੋ ਅਨ੍ਨਂ ਦਤ੍ਵਾ, ਕਥਂ ਪਨ ਅਨ੍ਨਂ ਦਾਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਆਹ ''ਦਕ੍ਖਿਣੇਯ੍ਯੇਸੁ ਦਕ੍ਖਿਣ''ਨ੍ਤਿ। **ਇਤੋ ਮਨੁਸ੍ਸਤ੍ਤਾ** ਮਨੁਸ੍ਸਤ੍ਤਭਾਵਤੋ **ਚੁਤਾ** ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਵਸੇਨ **ਸਗ੍ਗਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ ਦਾਯਕਾ। ਕਾਮਕਾਮਿਨੋ**ਤਿ ਕਾਮੇਤਬ੍ਬਾਨਂ ਉਲ਼ਾਰਾਨਂ ਦੇਵਭੋਗਾਨਂ ਪਟਿਲਦ੍ਧਰੂਪਵਿਭਵੇਨ ਕਮ੍ਮੁਨਾ ਉਪਗਮਨੇ ਸਾਧੁਕਾਰਿਤਾਯ ਕਾਮਕਾਮਿਨੋ ਸਬ੍ਬਕਾਮਸਮਙ੍ਗਿਨੋ। **ਮੋਦਨ੍ਤਿ** ਯਥਾਰੁਚਿ ਪਰਿਚਾਰੇਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਛਟ੍ਠਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੭. ਮੇਤ੍ਤਾਭਾਵਨਾਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੨੭. ਸਤ੍ਤਮੇ **ਯਾਨਿ ਕਾਨਿਚੀ**ਤਿ ਅਨਵਸੇਸਪਰਿਯਾਦਾਨਂ। **ਉਪਧਿਕਾਨਿ ਪੁਞ੍ਞਕਿਰਿਯਵਤ੍ਥੂਨੀ**ਤਿ

ਤੇਸੰ ਨਿਯਮਨੰ। ਤਤ੍ਥ ਉਪਧਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ਖਨ੍ਧਾ, ਉਪਧਿਸ੍ਸ ਕਰਣੰ ਸੀਲੰ ਏਤੇਸੰ, ਉਪਧਿਪ੍ਪਯੋਜਨਾਨਿ ਵਾ **ਓਪਧਿਕਾਨਿ**। ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਭਵੇ ਅਤ੍ਤਭਾਵਜਨਕਾਨਿ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਪਵਤ੍ਤਿਵਿਪਾਕਦਾਯਕਾਨਿ। **ਪੁਞ੍ਞਕਿਰਿਯਵਤ੍ਥੂਨੀ**ਤਿ ਪੁਞ੍ਞਕਿਰਿਯਾ ਚ ਤਾ ਤੇਸੰ ਤੇਸੰ ਫਲਾਨਿਸੰਸਾਨੰ ਵਤ੍ਥੂਨਿ ਚਾਤਿ ਪੁਞ੍ਞਕਿਰਿਯਵਤ੍ਥੂਨਿ। ਤਾਨਿ ਪਨ ਸਙ੍ਖੇਪਤੋ ਦਾਨਮਯੰ, ਸੀਲਮਯੰ, ਭਾਵਨਾਮਯਨ੍ਤਿ ਤਿਵਿਧਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਯੰ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੰ, ਤੰ ਪਰਤੋ ਤਿਕਨਿਪਾਤਵਣ੍ਣਨਾਯੰ ਆਵਿ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ। **ਮੇਤ੍ਤਾਯ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿਯਾ**ਤਿ ਮੇਤ੍ਤਾਭਾਵਨਾਵਸੇਨ ਪਟਿਲਦ੍ਧਤਿਕਚਤੁਕ੍ਕਜ੍ਝਾਨਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯਾ। ''ਮੇਤ੍ਤਾ''ਤਿ ਹਿ ਵੁਤ੍ਤੇ ਉਪਚਾਰੋਪਿ ਲਬ੍ਭਤਿ ਅਪ੍ਪਨਾਪਿ, ''ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤੀ''ਤਿ ਪਨ ਵੁਤ੍ਤੇ ਅਪ੍ਪਨਾਝਾਨਮੇਵ ਲਬ੍ਭਤਿ। ਤਞ੍ਹਿ ਨੀਵਰਣਾਦਿਪਚ੍ਚਨੀਕਧਮ੍ਮਤੋ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸੁਟ੍ਠੁ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਭਾਵੇਨ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤੀਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। **ਕਲੰ ਨਾਗ੍ਘਨ੍ਤਿ ਸੋਲ਼ਸਿ**ਨ੍ਤਿ ਮੇਤ੍ਤਾਬ੍ਰਹ੍ਮਵਿਹਾਰਸ੍ਸ ਸੋਲ਼ਸਭਾਗੰ ਓਪਧਿਕਾਨਿ ਪੁਞ੍ਞਕਿਰਿਯਵਤ੍ਥੂਨਿ ਨ ਅਗ੍ਘਨ੍ਤਿ। ਇਦੰ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ – ਮੇਤ੍ਤਾਯ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿਯਾ ਯੋ ਵਿਪਾਕੋ, ਤੰ ਸੋਲ਼ਸ ਕੋਟ੍ਠਾਸੇ ਕਤ੍ਵਾ ਤਤੋ ਏਕੰ ਪੁਨ ਸੋਲ਼ਸ ਕੋਟ੍ਠਾਸੇ ਕਤ੍ਵਾ ਤਤ੍ਥ ਯੋ ਏਕਕੋਟ੍ਠਾਸੋ, ਨ ਤੰ ਅਞ੍ਞਾਨਿ ਓਪਧਿਕਾਨਿ ਪੁਞ੍ਞਕਿਰਿਯਵਤ੍ਥੂਨਿ ਅਗ੍ਘਨ੍ਤੀਤਿ। **ਅਧਿਗ੍ਗਹੇਤ੍**ਵਾਤਿ ਅਭਿਭਵਿਤ੍ਵਾ। **ਭਾਸਤੇ**ਤਿ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਵਿਸੁਦ੍ਧਿਯਾ ਦਿਪ੍ਪਤਿ। **ਤਪਤੇ**ਤਿ ਤਤੋ ਏਵ ਅਨਵਸੇਸੇ ਪਟਿਪਕ੍ਖਧਮ੍ਮੇ ਸਨ੍ਤਪਤਿ। **ਵਿਰੋਚਤੀ**ਤਿ ਉਭਯਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਵਿਰੋਚਤਿ। ਮੇਤ੍ਤਾ ਹਿ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿ ਚਨ੍ਦਾਲੋਕਸਙ੍ਖਾਤਾ ਵਿਗਤੂਪਕ੍ਕਿਲੇਸਾ ਜੁਣ੍ਹਾ ਵਿਯ ਦਿਪ੍ਪਤਿ, ਆਤਪੋ ਵਿਯ ਅਨ੍ਧਕਾਰੰ ਪਚ੍ਚਨੀਕਧਮ੍ਮੇ ਵਿਧਮਨ੍ਤੀ ਤਪਤਿ, ਓਸਧਿਤਾਰਕਾ ਵਿਯ ਵਿਜ੍ਜੋਤਮਾਨਾ ਵਿਰੋਚਤਿ ਚ।

ਸੇਯਜਥਾਪੀਤਿ ਓਪਮ੍ਮਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੇ ਨਿਪਾਤੋ। **ਤਾਰਕਰੂਪਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਜੋਤੀਨੰ। **ਚਨ੍ਦਿਯਾ**ਤਿ ਚਨ੍ਦਸ੍ਸ ਅਯਨ੍ਤਿ ਚਨ੍ਦੀ, ਤਸ੍ਸਾ ਚਨ੍ਦਿਯਾ, ਪਭਾਯ ਜੁਣ੍ਹਾਯਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਵਸ੍ਸਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਵਸ੍ਸਾਨੰ ਬਹੁਵਸੇਨ ਲਦ੍ਧਵੋਹਾਰਸ੍ਸ ਉਤੁਨੋ। **ਪਚ੍ਛਿਮੇ ਮਾਸੇ**ਤਿ ਕਤ੍ਤਿਕਮਾਸੇ। **ਸਰਦਸਮਯੇ**ਤਿ ਸਰਦਕਾਲੇ। ਅਸ੍ਸਯੁਜਕਤ੍ਤਿਕਮਾਸਾ ਹਿ ਲੋਕੇ ''ਸਰਦਉਤੂ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ। **ਵਿਦ੍ਧੇ**ਤਿ ਉਬ੍ਬਿਦ੍ਧੇ, ਮੇਘਵਿਗਮੇਨ ਦੂਰੀਭੂਤੇਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤੇਨੇਵਾਹ "**ਵਿਗਤਵਲਾਹਕੇ**"ਤਿ। **ਦੇਵੇ**ਤਿ ਆਕਾਸੇ। **ਨਭੰ ਅਬ੍ਭੁਸ੍ਸਕ੍ਕਮਾਨੋ**ਤਿ ਉਦਯਟ੍ਠਾਨਤੋ ਆਕਾਸੰ ਉਲ੍ਲਙ੍ਘਨ੍ਤੋ। **ਤਮਗਤ**ਨ੍ਤਿ ਤਮੰ। **ਅਭਿਵਿਹਚ੍ਚਾ**ਤਿ ਅਭਿਹਨ੍ਤ੍ਵਾ ਵਿਧਮਿਤ੍ਵਾ। **ਓਸਧਿਤਾਰਕਾ**ਤਿ ਉਸ੍ਸਨ੍ਨਾ ਪਭਾ ਏਤਾਯ ਧੀਯਤਿ, ਓਸਧੀਨੰ ਵਾ ਅਨੁਬਲਪ੍ਪਦਾਯਿਕਤ੍ਤਾ ਓਸਧੀਤਿ ਲਦ੍ਧਨਾਮਾ ਤਾਰਕਾ।

ਏਤ੍ਥਾਹ – ਕਸ੍ਮਾ ਪਨ ਭਗਵਤਾ ਸਮਾਨੇਪਿ ਓਪਧਿਕਭਾਵੇ ਮੇਤ੍ਤਾ ਇਤਰੇਹਿ ਓਪਧਿਕਪੁਞ੍ਞੇਹਿ ਵਿਸੇਸੇਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ? ਵੁਚ੍ਚਤੇ – ਸੇਟ੍ਠਟ੍ਠੇਨ ਨਿਦ੍ਦੋਸਭਾਵੇਨ ਚ ਸਤ੍ਤੇਸੁ ਸੁਪ੍ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਭਾਵਤੋ। ਸੇਟ੍ਠਾ ਹਿ ਏਤੇ ਵਿਹਾਰਾ, ਸਬ੍ਬਸਤ੍ਤੇਸੁ ਸਮ੍ਮਾਪਟਿਪਤ੍ਤਿਭੂਤਾਨਿ ਯਦਿਦੰ ਮੇਤ੍ਤਾਝਾਨਾਨਿ। ਯਥਾ ਚ ਬ੍ਰਹ੍ਮਾਨੋ ਨਿਦ੍ਦੋਸਚਿਤ੍ਤਾ ਵਿਹਰਨ੍ਤਿ, ਏਵੰ ਏਤੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਾ ਯੋਗਿਨੋ ਬ੍ਰਹ੍ਮਸਮਾਵ ਹੁਤ੍ਵਾ ਵਿਹਰਨ੍ਤਿ। ਤਥਾ ਹਿਮੇ ''ਬ੍ਰਹ੍ਮਵਿਹਾਰਾ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ। ਇਤਿ ਸੇਟ੍ਠਟ੍ਠੇਨ ਨਿਦ੍ਦੋਸਭਾਵੇਨ ਚ ਸਤ੍ਤੇਸੁ ਸੁਪ੍ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਭਾਵਤੋ ਮੇਤ੍ਤਾਵ ਇਤਰੇਹਿ ਓਪਧਿਕਪੁਞ੍ਞੇਹਿ ਵਿਸੇਸੇਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਾ।

ਏਵਮ੍ਪਿ ਕਸ੍ਮਾ ਮੇਤ੍ਤਾਵ ਏਵੰ ਵਿਸੇਸੇਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਾ? ਇਤਰੇਸੰ ਬ੍ਰਹ੍ਮਵਿਹਾਰਾਨੰ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਭਾਵਤੋ ਦਾਨਾਦੀਨੰ ਸਬ੍ਬੇਸੰ ਕਲ੍ਯਾਣਧਮ੍ਮਾਨੰ ਪਰਿਪੂਰਿਕਤ੍ਤਾ ਚ। ਅਯਞ੍ਹਿ ਸਤ੍ਤੇਸੁ ਹਿਤਾਕਾਰਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਲਕ੍ਖਣਾ ਮੇਤ੍ਤਾ, ਹਿਤੂਪਸੰਹਾਰਸਾ, ਆਘਾਤਵਿਨਯਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਾਨਾ। ਯਦਿ ਅਨੋਧਿਸੋ ਭਾਵਿਤਾ ਬਹੁਲੀਕਤਾ, ਅਥ ਸੁਖੇਨੇਵ ਕਰੁਣਾਦਿਭਾਵਨਾ ਸਮ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤੀਤਿ ਮੇਤ੍ਤਾ ਇਤਰੇਸੰ ਬ੍ਰਹ੍ਮਵਿਹਾਰਾਨੰ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨੰ। ਤਥਾ ਹਿ ਸਤ੍ਤੇਸੁ ਹਿਤਜ੍ਝਾਸਯਤਾਯ ਸਤਿ ਨੇਸੰ ਦੁਕ੍ਖਾਸਹਨਤਾ, ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਵਿਸੇਸਾਨੰ ਚਿਰਟ੍ਠਿਤਿਕਾਮਤਾ, ਪਕ੍ਖਪਾਤਾਭਾਵੇਨ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਸਮਪ੍ਪਵਤ੍ਤਚਿਤ੍ਤਤਾ ਚ ਸੁਖੇਨੇਵ ਇਜ੍ਝਨ੍ਤਿ। ਏਵਞ੍ਚ ਸਕਲਲੋਕਹਿਤਸੁਖਵਿਧਾਨਾਧਿਮੁਤ੍ਤਾ ਮਹਾਬੋਧਿਸਤ੍ਤਾ ''ਇਮਸ੍ਸ ਦਾਤਬ੍ਬੰ, ਇਮਸ੍ਸ ਨ ਦਾਤਬ੍ਬ''ਨ੍ਤਿ ਉਤ੍ਤਮਵਿਚਯਵਸੇਨ ਵਿਭਾਗੰ ਅਕਤ੍ਵਾ ਸਬ੍ਬਸਤ੍ਤਾਨੰ ਨਿਰਵਸੇਸਸੁਖਨਿਦਾਨੰ ਦਾਨੰ ਦੇਨ੍ਤਿ, ਹਿਤਸੁਖਤ੍ਥਮੇਵ ਨੇਸੰ ਸੀਲੰ ਸਮਾਦਿਯਨ੍ਤਿ, ਸੀਲਪਰਿਪੂਰਣਤ੍ਥੰ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮੰ ਭਜਨ੍ਤਿ, ਤੇਸੰ ਹਿਤਸੁਖੇਸੁ ਅਸਮ੍ਮੋਹਤ੍ਥਾਯ ਪਞ੍ਞੰ ਪਰਿਯੋਦਪੇਨ੍ਤਿ, ਹਿਤਸੁਖਾਭਿਵਡ੍ਢਨਤ੍ਥਮੇਵ ਦਲ੍ਹੰ ਵੀਰਿਯਮਾਰਭਨ੍ਤਿ, ਉਤ੍ਤਮਵੀਰਿਯਵਸੇਨ ਵੀਰਭਾਵੰ ਪਤ੍ਤਾਪਿ ਸਤ੍ਤਾਨੰ ਨਾਨਪ੍ਪਕਾਰੰ ਹਿਤਜ੍ਝਾਸਯੇਨੇਵ ਅਪਰਾਧੰ ਖਮਨ੍ਤਿ, ''ਇਦੰ ਵੋ ਦਸ੍ਸਾਮ, ਕਰਿਸ੍ਸਾਮਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਕਤੰ ਪਟਿਞ੍ਞਾਤੰ ਨ ਵਿਸੰਵਾਦੇਨ੍ਤਿ, ਤੇਸੰ ਹਿਤਸੁਖਾਯੇਵ ਅਚਲਾਧਿਟ੍ਠਾਨਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਤੇਸੁ ਅਚਲਾਯ ਮੇਤ੍ਤਾਯ ਪੁਬ੍ਬਕਾਰਿਨੋ ਹਿਤਜ੍ਝਾਸਯੇਨੇਵ ਨੇਸੰ ਵਿਪ੍ਪਕਾਰੇ ਉਦਾਸੀਨਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਪੁਬ੍ਬਕਾਰਿਤਾਯਪਿ ਨ ਪਚ੍ਚੁਪਕਾਰਮਾਸਿਸਨ੍ਤੀਤਿ। ਏਵੰ ਤੇ

ਪਾਰਮਿਯੋ ਪੂਰੇਤ੍ਵਾ ਯਾਵ ਦਸਬਲਚਤੁ-ਵੇਸਾਰਜ੍ਜ-ਛਅਸਾਧਾਰਣਞਾਣ-ਅਟ੍ਠਾਰਸਾਵੇਣਿਕਬੁਦ੍ਧਧਮ੍ਮਪ੍ਪਭੇਦੇ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਕਲ੍ਯਾਣਧਮ੍ਮੇ ਪਰਿਪੂਰੇਨ੍ਤਿ। ਏਵੰ ਦਾਨਾਦੀਨੰ ਸਬ੍ਬੇਸੰ ਕਲ੍ਯਾਣਧਮ੍ਮਾਨੰ ਪਾਰਿਪੂਰਿਕਾ ਮੇਤ੍ਤਾਤਿ ਚ ਇਮਸ੍ਸ ਵਿਸੇਸਸ੍ਸ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੰ ਸਾ ਇਤਰੇਹਿ ਵਿਸੇਸੇਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਾ।

ਅਪਿਚ ਮੇਤ੍ਤਾਯ ਇਤਰੇਹਿ ਓਪਧਿਕਪੁਞ੍ਞੇਹਿ ਮਹਾਨੁਭਾਵਤਾ ਵੇਲਾਮਸੁਤ੍ਤੇਨ ਦੀਪੇਤਬ੍ਬਾ। ਤਤ੍ਥ ਹਿ ਯਥਾ ਨਾਮ ਮਹਤਾ ਵੇਲਾਮਸ੍ਸ ਦਾਨਤੋ ਏਕਸ੍ਸ ਸੋਤਾਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਦਾਨੰ ਮਹਪ੍ਫਲਤਰੰ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਏਵੰ ਸੋਤਾਪਨ੍ਨਸਤਤੋ ਏਕਸ੍ਸ ਸਕਦਾਗਾਮਿਸ੍ਸ ਦਾਨੰ...ਪੇ॰... ਪਚ੍ਚੇਕਬੁਦ੍ਧਸਤਤੋ ਭਗਵਤੋ, ਤਤੋਪਿ ਬੁਦ੍ਧਪ੍ਪਮੁਖਸ੍ਸ ਸਙ੍ਘਸ੍ਸ ਦਾਨੰ, ਤਤੋਪਿ ਚਾਤੁਦ੍ਦਿਸਸ੍ਸ ਸਙ੍ਘਸ੍ਸ ਵਿਹਾਰਦਾਨੰ, ਤਤੋਪਿ ਸਰਣਗਮਨੰ, ਤਤੋਪਿ ਸੀਲਸਮਾਦਾਨੰ, ਤਤੋਪਿ ਗਦ੍ਦੂਹਨਮਤ੍ਤੰ ਕਾਲੰ ਮੇਤ੍ਤਾਭਾਵਨਾ ਮਹਪ੍ਫਲਤਰਾ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਯਥਾਹ –

> ''ਯੰ ਗਹਪਤਿ ਵੇਲਾਮੋ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਦਾਨੰ ਅਦਾਸਿ ਮਹਾਦਾਨੰ। ਯੋ ਚੇਕੰ ਦਿਟ੍ਠਿਸਮ੍ਪਨ੍ਨੰ ਭੋਜੇਯ੍ਯ, ਇਦੰ ਤਤੋ ਮਹਪ੍ਫਲਤਰੰ। ਯੋ ਚ ਸਤੰ ਦਿਟ੍ਠਿਸਮ੍ਪਨ੍ਨੰ ਭੋਜੇਯ੍ਯ...ਪੇ॰... ਸੁਰਾਮੇਰਯਮਜ੍ਜਪ੍ਪਮਾਦਟ੍ਠਾਨਾ ਵੇਰਮਣਿੰ। ਯੋ ਚ ਅਨ੍ਤਮਸੋ ਗਦ੍ਦੂਹਨਮਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਮੇਤ੍ਤਚਿਤ੍ਤੰ ਭਾਵੇਯ੍ਯ, ਇਦੰ ਤਤੋ ਮਹਪ੍ਫਲਤਰ''ਨ੍ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੯.੨੦)।

ਮਹਗ੍ਗਤਪੁਞ੍ਞਭਾਵੇਨ ਪਨਸ੍ਸਾ ਪਰਿਤ੍ਤਪੁਞ੍ਞਤੋ ਸਾਤਿਸਯਤਾਯ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਮੇਵ ਨਤ੍ਥਿ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤੰ ''ਯੰ ਪਮਾਣਕਤੰ ਕਮ੍ਮੰ, ਨ ਤੰ ਤਤ੍ਰਾਵਸਿਸ੍ਸਤਿ, ਨ ਤੰ ਤਤ੍ਰਾਵਤਿਟ੍ਠਤੀ''ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੫੫੬; ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੪.੩੬੦)। ਕਾਮਾਵਚਰਕਮ੍ਮਞ੍ਹਿ ਪਮਾਣਕਤੰ ਨਾਮ, ਮਹਗ੍ਗਤਕਮ੍ਮੰ ਪਨ ਪਮਾਣੰ ਅਤਿਕ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਓਧਿਸਕਾਨੋਧਿਸਕਫਰਣਵਸੇਨ ਵਡ੍ਢਿਤ੍ਵਾ ਕਤਤ੍ਤਾ ਅਪ੍ਪਮਾਣਕਤੰ ਨਾਮ। ਕਾਮਾਵਚਰਕਮ੍ਮੰ ਤਸ੍ਸ ਮਹਗ੍ਗਤਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤਰਾ ਲਗ੍ਗਿਤੁੰ ਵਾ ਤੰ ਕਮ੍ਮੰ ਅਭਿਭਵਿਤ੍ਵਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਵਿਪਾਕਸ੍ਸ ਓਕਾਸੰ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਠਾਤੁੰ ਵਾ ਨ ਸਕ੍ਕੋਤਿ, ਅਥ ਖੋ ਮਹਗ੍ਗਤਕਮ੍ਮਮੇਵ ਤੰ ਪਰਿਤ੍ਤਕਮ੍ਮੰ ਮਹੋਘੋ ਵਿਯ ਪਰਿਤ੍ਤੰ ਉਦਕੰ ਅਭਿਭਵਿਤ੍ਵਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਓਕਾਸੰ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਤਿਟ੍ਠਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਵਿਪਾਕੰ ਪਟਿਬਾਹਿਤ੍ਵਾ ਸਯਮੇਵ ਬ੍ਰਹ੍ਮਸਹਬ੍ਯਤੰ ਉਪਨੇਤੀਤਿ ਅਯਞ੍ਹਿ ਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੋਤਿ।

ਗਾਥਾਸੁ **ਯੋ**ਤਿ ਯੋ ਕੋਚਿ ਗਹਟ੍ਠੋ ਵਾ ਪਬ੍ਬਜਿਤੋ ਵਾ। **ਮੇਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਮੇਤ੍ਤਾਝਾਨੰ। **ਅਪ੍ਪਮਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਭਾਵਨਾਵਸੇਨ ਆਰਮ੍ਮਣਵਸੇਨ ਚ ਅਪ੍ਪਮਾਣੰ। ਅਸੁਭਭਾਵਨਾਦਯੋ ਵਿਯ ਹਿ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਏਕਦੇਸਗ੍ਗਹਣੰ ਅਕਤ੍ਵਾ ਅਨਵਸੇਸਫਰਣਵਸੇਨ ਅਨੋਧਿਸੋਫਰਣਵਸੇਨ ਚ ਅਪ੍ਪਮਾਣਾਰਮ੍ਮਣਤਾਯ ਪਗੁਣਭਾਵਨਾਵਸੇਨ ਅਪ੍ਪਮਾਣੰ। **ਤਨੂ ਸੰਯੋਜਨਾ ਹੋਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਮੇਤ੍ਤਾਝਾਨੰ ਪਾਦਕੰ ਕਤ੍ਵਾ ਸਮ੍ਮਸਿਤ੍ਵਾ ਹੇਟ੍ਠਿਮੇ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੇ ਅਧਿਗਚ੍ਛਨ੍ਤਸ੍ਸ ਸੁਖੇਨੇਵ ਪਟਿਘਸੰਯੋਜਨਾਦਯੋ ਪਹੀਯਮਾਨਾ ਤਨੂ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਤੇਨਾਹ ''ਪਸ੍ਸਤੋ ਉਪਧਿਕ੍ਖਯ''ਨ੍ਤਿ। ''ਉਪਧਿਕ੍ਖਯੋ''ਤਿ ਹਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨੰ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਤਞ੍ਚਸ੍ਸ ਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾਭਿਸਮਯਵਸੇਨ ਮਗ੍ਗਞਾਣੇਨ ਪਸ੍ਸਤਿ। ਅਥ ਵਾ **ਤਨੂ ਸੰਯੋਜਨਾ ਹੋਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਮੇਤ੍ਤਾਝਾਨਪਦਟ੍ਠਾਨਾਯ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਅਨੁਕ੍ਕਮੇਨ ਉਪਧਿਕ੍ਖਯਸਙ੍ਖਾਤੰ ਅਰਹਤ੍ਤੰ ਪਤ੍ਵਾ ਤੰ ਪਸ੍ਸਤੋ ਪਗੇਵ ਦਸਪਿ ਸੰਯੋਜਨਾ ਤਨੂ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਪਹੀਯਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਥ ਵਾ **ਤਨੂ ਸੰਯੋਜਨਾ ਹੋਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਪਟਿਘੋ ਚੇਵ ਪਟਿਘਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਸੰਯੋਜਨਾ ਚ ਤਨੁਕਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। **ਪਸ੍ਸਤੋ ਉਪਧਿਕ੍ਖਯ**ਨ੍ਤਿ ਤੇਸੰਯੇਵ ਕਿਲੇਸੂਪਧੀਨੰ ਖਯਸਙ੍ਖਾਤੰ ਮੇਤ੍ਤੰ ਅਧਿਗਮਵਸੇਨ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤੁ ਸ੍ਸਾਤਿ ਏਵਮੇਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ।

ਏਵੰ ਕਿਲੇਸਪ੍ਪਹਾਨੰ ਨਿਬ੍ਬਾਨਾਧਿਗਮਞ੍ਚ ਮੇਤ੍ਤਾਭਾਵਨਾਯ ਸਿਖਾਪ੍ਪਤ੍ਤਮਾਨਿਸੰਸੰ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਅਞ੍ਞੇ ਆਨਿਸੰਸੇ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ **"ਏਕਮ੍ਪਿ ਚੇ"**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਅਦੁਟ੍ਠਚਿਤ੍ਤੋ**ਤਿ ਮੇਤ੍ਤਾਬਲੇਨ ਸੁਟ੍ਠੁ ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਿਤਬ੍ਯਾਪਾਦਤਾਯ ਬ੍ਯਾਪਾਦੇਨ ਅਦੂਸਿਤਚਿਤ੍ਤੋ। **ਮੇਤ੍ਤਾਯਤੀ**ਤਿ ਹਿਤਫਰਣਵਸੇਨ ਮੇਤ੍ਤੰ ਕਰੋਤਿ। **ਕੁਸਲੋ**ਤਿ ਅਤਿਸਯੇਨ ਕੁਸਲਵਾ ਮਹਾਪੁਞ੍ਞੋ, ਪਟਿਘਾਦਿਅਨਤ੍ਥਵਿਗਮੇਨ ਵੋ। ਖੇਮੀ **ਤੇਨਾ**ਤਿ ਤੇਨ ਮੇਤ੍ਤਾਯਿਤੇਨ। **ਸਬ੍ਬੇ ਚ ਪਾਣੇ**ਤਿ ਚਸਦ੍ਦੋ ਬ੍ਯਤਿਰੇਕੇ। **ਮਨਸਾਨੁਕਮ੍ਪ**ਨ੍ਤਿ ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਅਨੁਕਮ੍ਪਨ੍ਤੋ। ਇਦੰ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ – ਏਕਸਤ੍ਤਵਿਸਯਾਪਿ ਤਾਵ ਮੇਤ੍ਤਾ ਮਹਾਕੁਸਲਰਾਸਿ, ਸਬ੍ਬੇ ਪਨ ਪਾਣੇ ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਿਯਪੁਤ੍ਤੰ ਵਿਯ ਹਿਤਫਰਣੇਨ ਮਨਸਾ ਅਨੁਕਮ੍ਪਨ੍ਤੋ ਪਹੂਤੰ ਬਹੁੰ ਅਨਪ੍ਪਕੰ ਅਪਰਿਯਨ੍ਤੰ ਚਤੁਸਟ੍ਠਿਮਹਾਕਪ੍ਪੇਪਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਵਿਪਾਕਪ੍ਪਬਨ੍ਧੰ ਪਵਤ੍ਤੇਤੁੰ ਸਮਤ੍ਥੰ ਉਲ੍ਲਾਰਪੁਞ੍ਞੰ ਅਰਿਯੋ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਚਿਤ੍ਤੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਪਕਰੋਤਿ ਨਿਪ੍ਫਾਦੇਤਿ।

ਸਤ੍ਤੁਸਣ੍ਡਨ੍ਤਿ ਸਤ੍ਤੁਸਙ੍ਖਾਤੇਨ ਸਣ੍ਡੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਂ ਭਰਿਤਂ, ਸਤ੍ਤੇਹਿ ਅਵਿਰਲਂ ਆਕਿਣ੍ਣਮਨੁਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਵਿਜਿਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਅਦਣ੍ਡੇਨ ਅਸਤ੍ਥੇਨ ਧਮ੍ਮੇਨੇਵ ਵਿਜਿਨਿਤ੍ਵਾ। **ਰਾਜਿਸਯੋ**ਤਿ ਇਸਿਸਦਿਸਾ ਧਮ੍ਮਿਕਰਾਜਾਨੋ। **ਯਜਮਾਨਾ**ਤਿ ਦਾਨਾਨਿ ਦਦਮਾਨਾ। **ਅਨੁਪਰਿਯਗਾ**ਤਿ ਵਿਚਰਿਂਸੁ।

ਅਸ੍ਸਮੇਧਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ ਪੋਰਾਣਕਰਾਜਕਾਲੇ ਕਿਰ ਸਸ੍ਸਮੇਧਂ, ਪੁਰਿਸਮੇਧਂ, ਸਮ੍ਮਾਪਾਸਂ, ਵਾਚਾਪੇਯਜਨ੍ਤਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਸਙ੍ਗਹਵਤ੍ਥੂਨਿ ਅਹੇਸੁਂ, ਯੇਹਿ ਰਾਜਾਨੋ ਲੋਕਂ ਸਙ੍ਗਣ੍ਹਿਂਸੁ। ਤਤ੍ਥ ਨਿਪ੍ਫਨ੍ਨਸਸ੍ਸਤੋ ਦਸਮਭਾਗਗ੍ਗਹਣਂ **ਸਸ੍ਸਮੇਧਂ** ਨਾਮ, ਸਸ੍ਸਸਮ੍ਪਾਦਨੇ, ਮੇਧਾਵਿਤਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਮਹਾਯੋਧਾਨਂ ਛਮਾਸਿਕਂ ਭਤ੍ਤਵੇਤਨਾਨੁਪ੍ਪਦਾਨਂ **ਪੁਰਿਸਮੇਧਂ** ਨਾਮ, ਪੁਰਿਸਸਙ੍ਗਣ੍ਹਨੇ ਮੇਧਾਵਿਤਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਦਲਿਦ੍ਦਮਨੁਸ੍ਸਾਨਂ ਪੋਤ੍ਥਕੇ ਲੇਖਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਤੀਣਿ ਵਸ੍ਸਾਨਿ ਵਿਨਾ ਵਡ੍ਢਿਯਾ ਸਹਸ੍ਸਦ੍ਵਿਸਹਸ੍ਸਮਤ੍ਤਧਨਾਨੁਪ੍ਪਦਾਨਂ **ਸਮ੍ਮਾਪਾਸਂ** ਨਾਮ। ਤਞ੍ਹਿ ਸਮ੍ਮਾ ਮਨੁਸ੍ਸੇ ਪਾਸੇਤਿ ਹਦਯੇ ਬਨ੍ਧਿਤ੍ਵਾ ਵਿਯ ਠਪੇਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ‘‘ਸਮ੍ਮਾਪਾਸ’’ਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ‘‘ਤਾਤ ਮਾਤੁਲਾ’’ਤਿਆਦਿਨਾ ਪਨ ਸਣ੍ਹਵਾਚਾਯ ਸਙ੍ਗਹਣਂ **ਵਾਚਾਪੇਯਜਂ** ਨਾਮ, ਪੇਯਜਵਜ੍ਜਂ ਪਿਯਵਾਚਤਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਵਂ ਚਤੂਹਿ ਸਙ੍ਗਹਵਤ੍ਥੂਹਿ ਸਙ੍ਗਹਿਤਂ ਰਟ੍ਠਂ ਇਦ੍ਧਞ੍ਚੇਵ ਹੋਤਿ ਫੀਤਞ੍ਚ ਪਹੂਤਅਨ੍ਨਪਾਨਂ ਖੇਮਂ ਨਿਰਬ੍ਬੁਦਂ। ਮਨੁਸ੍ਸਾ ਮੁਦਾ ਮੋਦਮਾਨਾ ਉਰੇ ਪੁਤ੍ਤੇ ਨਚ੍ਚੇਨ੍ਤਾ ਅਪਾਰੁਤਘਰਾ ਵਿਹਰਨ੍ਤਿ । ਇਦਂ ਘਰਦ੍ਵਾਰੇਸੁ ਅਗ੍ਗਲਾਨਂ ਅਭਾਵਤੋ **“ਨਿਰਗ੍ਗਲ”**ਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਅਯਂ ਪੋਰਾਣਿਕਾ ਪਵੇਣਿ, ਅਯਂ ਪੋਰਾਣਿਕਾ ਪਕਤਿ।

ਅਪਰਭਾਗੇ ਪਨ ਓਕ੍ਕਾਕਰਾਜਕਾਲੇ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਇਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਸਙ੍ਗਹਵਤ੍ਥੂਨਿ ਇਮਞ੍ਚ ਰਟ੍ਠਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਂ ਪਰਿਵਤ੍ਤੇਨ੍ਤਾ ਉਦ੍ਧਮ੍ਮੂਲਂ ਕਤ੍ਵਾ ਅਸ੍ਸਮੇਧਂ ਪੁਰਿਸਮੇਧਨ੍ਤਿਆਦਿਕੇ ਪਞ੍ਚ ਯਞ੍ਞੇ ਨਾਮ ਅਕਂਸੁ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ ਭਗਵਤਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਧਮ੍ਮਿਯਸੁਤ੍ਤੇ –

‘‘ਤੇਸਂ ਆਸਿ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ, ਦਿਸ੍ਵਾਨ ਅਣੁਤੋ ਅਣੁਂ...ਪੇ॰...॥

‘‘ਤੇ ਤਤ੍ਥ ਮਨ੍ਤੇ ਗਨ੍ਥੇਤ੍ਵਾ, ਓਕ੍ਕਾਕਂ ਤਦੁਪਾਗਮੁ’’ਨ੍ਤਿ॥ (ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੩੦੧-੩੦੪)।

ਤਤ੍ਥ ਅਸ੍ਸਮੇਤ੍ਥ ਮੇਧਨ੍ਤਿ ਬਾਧੇਨ੍ਤੀਤਿ **ਅਸ੍ਸਮੇਧੋ**। ਦ੍ਵੀਹਿ ਪਰਿਯਞ੍ਞੇਹਿ ਯਜਿਤਬ੍ਬਸ੍ਸ ਏਕਵੀਸਤਿਯੂਪਸ੍ਸ ਏਕਸ੍ਮਿਂ ਪਚ੍ਛਿਮਦਿਵਸੇ ਏਵ ਸਤ੍ਤਨਵੁਤਿਪਞ੍ਚਪਸੁਸਤਘਾਤਭੀਸਨਸ੍ਸ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਭੂਮਿਞ੍ਚ ਪੁਰਿਸੇ ਚ ਅਵਸੇਸਸਬ੍ਬਵਿਭਵਦਕ੍ਖਿਣਸ੍ਸ ਯਞ੍ਞਸ੍ਸੇਤਂ ਅਧਿਵਚਨਂ। ਪੁਰਿਸਮੇਤ੍ਥ ਮੇਧਨ੍ਤਿ ਬਾਧੇਨ੍ਤੀਤਿ **ਪੁਰਿਸਮੇਧੋ**। ਚਤੂਹਿ ਪਰਿਯਞ੍ਞੇਹਿ ਯਜਿਤਬ੍ਬਸ੍ਸ ਸਦ੍ਧਿਂਭੂਮਿਯਾ ਅਸ੍ਸਮੇਧੇ ਵੁਤ੍ਤਵਿਭਵਦਕ੍ਖਿਣਸ੍ਸ ਯਞ੍ਞਸ੍ਸੇਤਂ ਅਧਿਵਚਨਂ। ਸਮ੍ਮਮੇਤ੍ਥ ਪਾਸਨ੍ਤਿ ਖਿਪਨ੍ਤੀਤਿ **ਸਮ੍ਮਾਪਾਸੋ**। ਯੁਗਚ੍ਛਿਗ੍ਗਲੇ ਪਵੇਸਨਦਣ੍ਡਕਸਙ੍ਖਾਤਂ ਸਮ੍ਮਂ ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ ਤਸ੍ਸ ਪਤਿਤੋਕਾਸੇ ਵੇਦਿਂ ਕਤ੍ਵਾ ਸਂਹਾਰਿਮੇਹਿ ਯੂਪਾਦੀਹਿ ਸਰਸ੍ਸਤਿਨਦਿਯਾ ਨਿਮੁਗ੍ਗੋਕਾਸਤੋ ਪਭੁਤਿ ਪਟਿਲੋਮਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੇਨ ਯਜਿਤਬ੍ਬਸ੍ਸ ਸਤ੍ਤ੍ਰਯਾਗਸ੍ਸੇਤਂ ਅਧਿਵਚਨਂ ਵਾਜਮੇਤ੍ਥ ਪਿਵਨ੍ਤੀਤਿ **ਵਾਜਪੇਯਜੋ**। ਏਕੇਨ ਪਰਿਯਞ੍ਞੇਨ ਸਤ੍ਤਰਸਹਿ ਪਸੂਹਿ ਯਜਿਤਬ੍ਬਸ੍ਸ ਬੇਲੁਵਯੂਪਸ੍ਸ ਸਤ੍ਤਰਸਕਦਕ੍ਖਿਣਸ੍ਸ ਯਞ੍ਞਸ੍ਸੇਤਂ ਅਧਿਵਚਨਂ। ਨਤ੍ਥਿ ਏਤ੍ਥ ਅਗ੍ਗਲੋਤਿ **ਨਿਰਗ੍ਗਲੋ**। ਨਵਹਿ ਪਰਿਯਞ੍ਞੇਹਿ ਯਜਿਤਬ੍ਬਸ੍ਸ ਸਦ੍ਧਿਂ ਭੂਮਿਯਾ ਪੁਰਿਸੇਹਿ ਚ ਅਸ੍ਸਮੇਧੇ ਵੁਤ੍ਤਵਿਭਵਦਕ੍ਖਿਣਸ੍ਸ ਸਬ੍ਬਮੇਧਪਰਿਯਾਯਨਾਮਸ੍ਸ ਅਸ੍ਸਮੇਧਵਿਕਪ੍ਪਸ੍ਸੇਤਂ ਅਧਿਵਚਨਂ।

ਚਨ੍ਦਪ੍ਪਭਾਤਿ ਚਨ੍ਦਪ੍ਪਭਾਯ। **ਤਾਰਗਣਾਵ ਸਬ੍ਬੇ**ਤਿ ਯਥਾ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਤਾਰਾਗਣਾ ਚਨ੍ਦਿਮਸੋਭਾਯ ਸੋਲ਼ਸਿਮ੍ਪਿ ਕਲਂ ਨਾਗ੍ਘਨ੍ਤਿ, ਏਵਂ ਤੇ ਅਸ੍ਸਮੇਧਾਦਯੋ ਯਞ੍ਞਾ ਮੇਤ੍ਤਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵੁਤ੍ਤਲਕ੍ਖਣੇਨ ਸੁਭਾਵਿਤਸ੍ਸ ਸੋਲ਼ਸਿਮ੍ਪਿ ਕਲਂ ਨਾਨੁਭਵਨ੍ਤਿ, ਨ ਪਾਪੁਣਨ੍ਤਿ, ਨਾਗ੍ਘਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਇਦਾਨਿ ਅਪਰੇਪਿ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਿਕਸਮ੍ਪਰਾਯਿਕੇ ਮੇਤ੍ਤਾਭਾਵਨਾਯ ਆਨਿਸਂਸੇ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **“ਯੋ ਨ ਹਨ੍ਤੀ”**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ **ਯੋ**ਤਿ ਮੇਤ੍ਤਾਬ੍ਰਹ੍ਮਵਿਹਾਰਭਾਵਨਾਨੁਯੁਤ੍ਤੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ। **ਨ ਹਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਤੇਨੇਵ ਮੇਤ੍ਤਾਭਾਵਨਾਨੁਭਾਵੇਨ ਦੂਰਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਿਤਬਜਾਪਾਦਤਾਯ ਨ ਕਞ੍ਚਿ ਸਤ੍ਤਂ ਹਿਂਸਤਿ, ਲੇਡ੍ਡੁਦਣ੍ਡਾਦੀਹਿ ਨ ਵਿਬਾਧਤਿ ਵਾ। **ਨ ਘਾਤੇਤੀ**ਤਿ ਪਰਂ ਸਮਾਦਪੇਤ੍ਵਾ ਨ ਸਤ੍ਤੇ ਹਨਾਪੇਤਿ ਨ ਵਿਬਾਧਾਪੇਤਿ ਚ। **ਨ ਜਿਨਾਤੀ**ਤਿ ਸਾਰਮ੍ਭਵਿਗ੍ਗਾਹਿਕਕਥਾਦਿਵਸੇਨ ਨ ਕਞ੍ਚਿ ਜਿਨਾਤਿ ਸਾਰਮ੍ਭਸ੍ਸੇਵ ਅਭਾਵਤੋ, ਜਾਨਿਕਰਣਵਸੇਨ ਵਾ ਅਡ੍ਡਕਰਣਾਦਿਨਾ

ਨ ਕਞ੍ਚਿ ਜਿਨਾਤਿ। **ਨ ਜਾਪਯੇ**ਤਿ ਪਰੇਪਿ ਪਯੋਜੇਤ੍ਵਾ ਪਰੇਸਂ ਧਨਜਾਨਿਂ ਨ ਕਾਰਾਪੇਯ੍ਯ। **ਮੇਤ੍ਤਂਸੋ**ਤਿ ਮੇਤ੍ਤਾਮਯਚਿਤ੍ਤਕੋਟ੍ਠਾਸੋ, ਮੇਤ੍ਤਾਯ ਵਾ ਅਂਸੋ ਅਵਿਜਹਨਟ੍ਠੇਨ ਅਵਯਵਭੂਤੋਤਿ ਮੇਤ੍ਤਂਸੋ। **ਸਬ੍ਬਭੂਤੇਸੂ**ਤਿ ਸਬ੍ਬਸਤ੍ਤੇਸੁ। ਤਤੋ ਏਵ **ਵੇਰਂ ਤਸ੍ਸ ਨ ਕੇਨਚੀ**ਤਿ ਅਕੁਸਲਵੇਰਂ ਤਸ੍ਸ ਕੇਨਚਿਪਿ ਕਾਰਣੇਨ ਨਤ੍ਥਿ, ਪੁਗ੍ਗਲਵੇਰਸਙ੍ਖਾਤੋ ਵਿਰੋਧੋ ਕੇਨਚਿ ਪੁਰਿਸੇਨ ਸਦ੍ਧਿਂ ਤਸ੍ਸ ਮੇਤ੍ਤਾਵਿਹਾਰਿਸ੍ਸ ਨਤ੍ਥੀਤਿ।

ਏਵਮੇਤਸ੍ਮਿਂ ਏਕਕਨਿਪਾਤੇ ਪਟਿਪਾਟਿਯਾ ਤੇਰਸਸੁ ਸੁਤ੍ਤੇਸੁ ਸਿਕ੍ਖਾਸੁਤ੍ਤਦ੍ਵਯੇ ਚਾਤਿ ਪਨ੍ਨਰਸਸੁ ਸੁਤ੍ਤੇਸੁ ਵਿਵਟ੍ਟਂ ਕਥਿਤਂ, ਨੀਵਰਣਸੁਤ੍ਤਂ ਸਂਯੋਜਨਸੁਤ੍ਤਂ ਅਪ੍ਪਮਾਦਸੁਤ੍ਤਂ ਅਟ੍ਠਿਸਞ੍ਚਯਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਏਤੇਸੁ ਚਤੂਸੁ ਸੁਤ੍ਤੇਸੁ ਵਟ੍ਟਵਿਵਟ੍ਟਂ ਕਥਿਤਂ। ਇਤਰੇਸੁ ਪਨ ਵਟ੍ਟਮੇਵ ਕਥਿਤਨ੍ਤਿ।

ਸਤ੍ਤਮਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਪਰਮਤ੍ਥਦੀਪਨਿਯਾ

ਖੁਦ੍ਦਕਨਿਕਾਯ-ਅਟ੍ਠਕਥਾਯ

ਇਤਿਵੁਤ੍ਤਕਸ੍ਸ ਏਕਕਨਿਪਾਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੨. ਦੁਕਨਿਪਾਤੋ

੧. ਪਠਮਵਗ੍ਗੋ

੧. ਦੁਕ੍ਖਵਿਹਾਰਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੨੮. ਦੁਕਨਿਪਾਤਸ੍ਸ ਪਠਮੇ **ਦ੍ਵੀਹੀ**ਤਿ ਗਣਨਪਰਿਚ੍ਛੇਦੋ। **ਧਮ੍ਮੇਹੀ**ਤਿ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਧਮ੍ਮਨਿਦਸ੍ਸਨਂ। **ਦ੍ਵੀਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹੀ**ਤਿ ਦ੍ਵੀਹਿ ਅਕੁਸਲਧਮ੍ਮੇਹਿ। **ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ**ਤਿ ਯੁਤ੍ਤੋ। **ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ**ਤਿ ਇਮਸ੍ਮਿਂਯੇਵ ਅਤ੍ਤਭਾਵੇ। **ਦੁਕ੍ਖਂ ਵਿਹਰਤੀ**ਤਿ ਚਤੂਸੁਪਿ ਇਰਿਯਾਪਥੇਸੁ ਕਿਲੇਸਦੁਕ੍ਖੇਨ ਚੇਵ ਕਾਯਿਕਚੇਤਸਿਕਦੁਕ੍ਖੇਨ ਚ ਦੁਕ੍ਖਂ ਵਿਹਰਤਿ। **ਸਵਿਘਾਤ**ਨ੍ਤਿ ਚਿਤ੍ਤੂਪਘਾਤੇਨ ਚੇਵ ਕਾਯੂਪਘਾਤੇਨ ਚ ਸਵਿਘਾਤਂ। **ਸਉਪਾਯਾਸ**ਨ੍ਤਿ ਕਿਲੇਸੂਪਾਯਾਸੇਨ ਚੇਵ ਸਰੀਰਖੇਦੇਨ ਚ ਬਲਵਆਯਾਸਵਸੇਨ ਸਉਪਾਯਾਸਂ। **ਸਪਰਿਲ਼ਾਹ**ਨ੍ਤਿ ਕਿਲੇਸਪਰਿਲ਼ਾਹੇਨ ਚੇਵ ਕਾਯਪਰਿਲ਼ਾਹੇਨ ਚ ਸਪਰਿਲ਼ਾਹਂ। **ਕਾਯਸ੍ਸ ਭੇਦਾ**ਤਿ ਉਪਾਦਿਨ੍ਨਕ੍ਖਨ੍ਧਪਰਿਚ੍ਚਾਗਾ। **ਪਰਂ ਮਰਣਾ**ਤਿ ਤਦਨਨ੍ਤਰਂ ਅਭਿਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਕ੍ਖਨ੍ਧਗ੍ਗਹਣੇ। ਅਥ ਵਾ **ਕਾਯਸ੍ਸ ਭੇਦਾ**ਤਿ ਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੁਪਚ੍ਛੇਦਾ। **ਪਰਂ ਮਰਣਾ**ਤਿ ਚੁਤਿਤੋ ਉਦ੍ਧਂ। **ਦੁਗ੍ਗਤਿ ਪਾਟਿਕਙ੍ਖਾ**ਤਿ ਦੁਗ੍ਗਤਿਸਙ੍ਖਾਤਾਨਂ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਅਪਾਯਾਨਂ ਅਞ੍ਞਤਰਾ ਗਤਿ ਇਚ੍ਛਿਤਬ੍ਬਾ, ਅਵਸ੍ਸਂਭਾਵਿਨੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਅਗੁਤ੍ਤਦ੍ਵਾਰੋਤਿ ਅਪਿਹਿਤਦ੍ਵਾਰੋ। ਕਤ੍ਥ ਪਨ ਅਗੁਤ੍ਤਦ੍ਵਾਰੋਤਿ ਆਹ **"ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਸੂ"**ਤਿ। ਤੇਨ ਮਨਚ੍ਛਟ੍ਠਾਨਂ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਂ ਅਸਂਵਰਮਾਹ। ਪਟਿਗ੍ਗਹਣਪਰਿਭੋਗਵਸੇਨ ਭੋਜਨੇ ਮਤ੍ਤਂ ਨ ਜਾਨਾਤੀਤਿ **ਭੋਜਨੇ ਅਮਤ੍ਤਞ੍ਞੂ**। ''ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਸੁ ਅਗੁਤ੍ਤਦ੍ਵਾਰਤਾਯ ਭੋਜਨੇ ਅਮਤ੍ਤਞ੍ਞੁਤਾਯਾ''ਤਿਪਿ ਪਠਨ੍ਤਿ।

ਕਥਂ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਸੁ ਅਗੁਤ੍ਤਦ੍ਵਾਰਤਾ, ਕਥਂ ਵਾ ਗੁਤ੍ਤਦ੍ਵਾਰਤਾਤਿ? ਕਿਞ੍ਚਾਪਿ ਹਿ ਚਕ੍ਖੁਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇ ਸਂਵਰੋ ਵਾ ਅਸਂਵਰੋ ਵਾ ਨਤ੍ਥਿ। ਨ ਹਿ ਚਕ੍ਖੁਪਸਾਦਂ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਸਤਿ ਵਾ ਮੁਟ੍ਠਸ੍ਸਚ੍ਚਂ ਵਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਅਪਿਚ ਯਦਾ ਰੂਪਾਰਮ੍ਮਣਂ ਚਕ੍ਖੁਸ੍ਸ ਆਪਾਥਂ ਆਗਚ੍ਛਤਿ, ਤਦਾ ਭਵਙ੍ਗੇ ਦ੍ਵਿਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਨਿਰੁਦ੍ਧੇ ਕਿਰਿਯਾਮਨੋਧਾਤੁ ਆਵਜ੍ਜਨਕਿਚ੍ਚਂ ਸਾਧਯਮਾਨਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਨਿਰੁਜ੍ਝਤਿ, ਤਤੋ ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਦਸ੍ਸਨਕਿਚ੍ਚਂ, ਤਤੋ ਵਿਪਾਕਮਨੋਧਾਤੁ ਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਨਕਿਚ੍ਚਂ, ਤਤੋ ਵਿਪਾਕਾਹੇਤੁਕਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁ ਸਨ੍ਤੀਰਣਕਿਚ੍ਚਂ, ਤਤੋ ਕਿਰਿਯਾਹੇਤੁਕਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁ ਵੋਟ੍ਠਬ੍ਬਨਕਿਚ੍ਚਂ ਸਾਧਯਮਾਨਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਨਿਰੁਜ੍ਝਤਿ, ਤਦਨਨ੍ਤਰਂ ਜਵਨਂ ਜਵਤਿ। ਤਥਾਪਿ ਨੇਵ ਭਵਙ੍ਗਸਮਯੇ, ਨ ਆਵਜ੍ਜਨਾਦੀਨਂ ਅਞ੍ਞਤਰਸਮਯੇ ਸਂਵਰੋ ਵਾ ਅਸਂਵਰੋ ਵਾ ਅਤ੍ਥਿ, ਜਵਨਕ੍ਖਣੇ ਪਨ ਸਚੇ ਦੁਸ੍ਸੀਲ੍ਯਂ ਵਾ ਮੁਟ੍ਠਸ੍ਸਚ੍ਚਂ ਵਾ ਅਞ੍ਞਾਣਂ ਵਾ ਅਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਵਾ ਕੋਸੱਜ੍ਜਂ ਵਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਅਸਂਵਰੋ ਹੋਤਿ। ਏਵਂ ਹੋਨ੍ਤੋਪਿ ਸੋ ''ਚਕ੍ਖੁਦ੍ਵਾਰੇ ਅਸਂਵਰੋ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਕਸ੍ਮਾ? ਯਸ੍ਮਾ ਤਸ੍ਮਿਂ ਸਤਿ ਦ੍ਵਾਰਮ੍ਪਿ ਅਗੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ ਭਵਙ੍ਗਮ੍ਪਿ ਆਵਜ੍ਜਨਾਦੀਨਿ ਵੀਥਿਚਿਤ੍ਤਾਨਿਪਿ। ਯਥਾ ਕਿਂ? ਯਥਾ ਨਗਰੇ ਚਤੂਸੁ ਦ੍ਵਾਰੇਸੁ ਅਸਂਵੁਤੇਸੁ ਕਿਞ੍ਚਾਪਿ ਅਨ੍ਤੋਘਰਦ੍ਵਾਰਕੋਟ੍ਠਕਗਬ੍ਭਾਦਯੋ ਸੁਸਂਵੁਤਾ ਤਥਾਪਿ ਅਨ੍ਤੋਨਗਰੇ ਸਬ੍ਬਂ ਭਣ੍ਡਂ ਅਰਕ੍ਖਿਤਂ ਅਗੋਪਿਤਮੇਵ ਹੋਤਿ। ਨਗਰਦ੍ਵਾਰੇਹਿ ਪਵਿਸਿਤ੍ਵਾ ਚੋਰਾ ਯਦਿਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਤਂ ਹਰੇਯ੍ਯੁਂ। ਏਵਮੇਵ ਜਵਨੇ ਦੁਸ੍ਸੀਲ੍ਯਾਦੀਸੁ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੇਸੁ ਤਸ੍ਮਿਂ ਅਸਂਵਰੇ ਸਤਿਦ੍ਵਾਰਮ੍ਪਿ ਅਗੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ, ਭਵਙ੍ਗਮ੍ਪਿ ਆਵਜ੍ਜਨਾਦੀਨਿ ਵੀਥਿਚਿਤ੍ਤਾਨਿਪਿ। ਤਸ੍ਮਿਂ ਪਨ ਅਸਤਿ ਜਵਨੇ ਸੀਲਾਦੀਸੁ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੇਸੁ ਦ੍ਵਾਰਮ੍ਪਿ ਗੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ ਭਵਙ੍ਗਮ੍ਪਿ ਆਵਜ੍ਜਨਾਦੀਨਿ ਵੀਥਿਚਿਤ੍ਤਾਨਿਪਿ। ਯਥਾ ਕਿਂ? ਯਥਾ ਨਗਰਦ੍ਵਾਰੇਸੁ ਸਂਵੁਤੇਸੁ ਕਿਞ੍ਚਾਪਿ ਅਨ੍ਤੋਘਰਦ੍ਵਾਰਾਦਯੋ ਅਸਂਵੁਤਾ, ਤਥਾਪਿ ਅਨ੍ਤੋਨਗਰੇ ਸਬ੍ਬਂ ਭਣ੍ਡਂ ਸੁਰਕ੍ਖਿਤਂ ਸੁਗੋਪਿਤਮੇਵ ਹੋਤਿ। ਨਗਰਦ੍ਵਾਰੇਸੁ ਹਿ ਪਿਹਿਤੇਸੁ ਚੋਰਾਨਂ ਪਵੇਸੋ ਨਤ੍ਥਿ। ਏਵਮੇਵ ਜਵਨੇ ਸੀਲਾਦੀਸੁ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੇਸੁ ਦ੍ਵਾਰਮ੍ਪਿ ਗੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ, ਭਵਙ੍ਗਮ੍ਪਿ, ਆਵਜ੍ਜਨਾਦੀਨਿ ਵੀਥਿਚਿਤ੍ਤਾਨਿਪਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਜਵਨਕ੍ਖਣੇ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨੋਪਿ ''ਚਕ੍ਖੁਦ੍ਵਾਰੇ ਸਂਵਰੋ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਸੇਸਦ੍ਵਾਰੇਸੁਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। ਏਵਂ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਸੁ ਅਗੁਤ੍ਤਦ੍ਵਾਰਤਾ, ਗੁਤ੍ਤਦ੍ਵਾਰਤਾ ਚ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਕਥੰ ਪਨ ਭੋਜਨੇ ਅਮਤ੍ਤਞ੍ਞੂ, ਕਥੰ ਵਾ ਮਤ੍ਤਞ੍ਞੂਤਿ ? ਯੋ ਹਿ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਮਹਿਚ੍ਛੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਪਟਿਗ੍ਗਹਣੇ ਮਤ੍ਤੰ ਨ ਜਾਨਾਤਿ। ਮਹਿਚ੍ਛਪੁਗ੍ਗਲੋ ਹਿ ਯਥਾ ਨਾਮ ਕਚ੍ਛਪੁਟਵਾਣਿਜੋ ਪਿਲ਼ਨ੍ਧਨਭਣ੍ਡਕੰ ਹਤ੍ਥੇਨ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਉਚ੍ਛਙ੍ਗੇਪਿ ਪਕ੍ਖਿਪਿਤਬ੍ਬਯੁਤ੍ਤਕੰ ਪਕ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ ਮਹਾਜਨਸ੍ਸ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤਸ੍ਸੇਵ ''ਅਸੁਕੰ ਗਣ੍ਹਥ, ਅਸੁਕੰ ਗਣ੍ਹਥਾ''ਤਿ ਮੁਖੇਨ ਉਗ੍ਘੋਸੇਤਿ, ਏਵਮੇਵ ਅਪ੍ਪਮਤ੍ਤਕਮ੍ਪਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਸੀਲੰ ਵਾ ਗਨ੍ਥੰ ਵਾ ਧੁਤਙ੍ਗਗੁਣੰ ਵਾ ਅਨ੍ਤਮਸੋ ਅਰਞ੍ਞਵਾਸਮਤ੍ਤਕਮ੍ਪਿ ਮਹਾਜਨਸ੍ਸ ਜਾਨਨ੍ਤਸ੍ਸੇਵ ਸਮ੍ਭਾਵੇਤਿ, ਸਮ੍ਭਾਵੇਤ੍ਵਾ ਚ ਪਨ ਸਕਟੇਹਿਪਿ ਉਪਨੀਤੇ ਪਚ੍ਚਯੇ ''ਅਲ''ਨ੍ਤਿ ਅਵਤ੍ਵਾ ਪਟਿਗ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ। ਤਯੋ ਹਿ ਪੂਰੇਤੁੰ ਨ ਸਕ੍ਕਾ ਅਗ੍ਗਿ ਉਪਾਦਾਨੇਨ, ਸਮੁਦ੍ਦੋ ਉਦਕੇਨ, ਮਹਿਚ੍ਛੋ ਪਚ੍ਚਯੇਹੀਤਿ –

''ਅਗ੍ਗਿਕ੍ਖਨ੍ਧੋ ਸਮੁਦ੍ਦੋ ਚ, ਮਹਿਚ੍ਛੋ ਚਾਪਿ ਪੁਗ੍ਗਲੋ।
ਬਹੁਕੇ ਪਚ੍ਚਯੇ ਦਿਨ੍ਨੇ, ਤਯੋਪੇਤੇ ਨ ਪੂਰਯੇ''ਤਿ॥

ਮਹਿਚ੍ਛਪੁਗ੍ਗਲੋ ਹਿ ਵਿਜਾਤਮਾਤੁਯਾਪਿ ਮਨੰ ਗਣ੍ਹਿਤੁੰ ਨ ਸਕ੍ਕੋਤਿ। ਏਵਰੂਪੋ ਹਿ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨੰ ਲਾਭੰ ਨ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤਿ, ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਲਾਭਤੋ ਚ ਪਰਿਹਾਯਤਿ। ਏਵੰ ਤਾਵ ਪਟਿਗ੍ਗਹਣੇ ਅਮਤ੍ਤਞ੍ਞੂ ਹੋਤਿ। ਯੋ ਪਨ ਧਮ੍ਮੇਨ ਸਮੇਨ ਲਦ੍ਧਮ੍ਪਿ ਆਹਾਰੰ ਗਧਿਤੋ ਮੁਚ੍ਛਿਤੋ ਅਜ੍ਝੋਪਨ੍ਨੋ ਅਨਾਦੀਨਵਦਸ੍ਸਾਵੀ ਅਨਿਸ੍ਸਰਣਪਞ੍ਞੋ ਆਹਰਹਤ੍ਥਕਅਲੰਸਾਟਕਤਤ੍ਥਵਟ੍ਟਕਕਾਕਮਾਸਕਭੁਤ੍ਤਵਮਿਤਕਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾਨੰ ਅਞ੍ਞਤਰੋ ਵਿਯ ਅਯੋਨਿਸੋ ਅਨੁਪਾਯੇਨ ਯਾਵਦਤ੍ਥੰ ਉਦਰਾਵਦੇਹਕੰ ਪਰਿਭੁਞ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਸੇਯ੍ਯਸੁਖੰ ਪਸ੍ਸਸੁਖੰ ਮਿਦ੍ਧਸੁਖੰ ਅਨੁਯੁਤ੍ਤੋ ਵਿਹਰਤਿ। ਅਯੰ ਪਰਿਭੋਗੇ ਅਮਤ੍ਤਞ੍ਞੂ ਨਾਮ।

ਯੋ ਪਨ ''ਯਦਿਪਿ ਦੇਯ੍ਯਧਮ੍ਮੋ ਬਹੁ ਹੋਤਿ, ਦਾਯਕੋ ਅਪ੍ਪੰ ਦਾਤੁਕਾਮੋ, ਦਾਯਕਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ਅਪ੍ਪੰ ਗਣ੍ਹਾਤਿ। ਦੇਯ੍ਯਧਮ੍ਮੋ ਅਪ੍ਪੋ, ਦਾਯਕੋ ਬਹੁੰ ਦਾਤੁਕਾਮੋ, ਦੇਯ੍ਯਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ਅਪ੍ਪੰ ਗਣ੍ਹਾਤਿ। ਦੇਯ੍ਯਧਮ੍ਮੋ ਬਹੁ, ਦਾਯਕੋਪਿ ਬਹੁੰ ਦਾਤੁਕਾਮੋ, ਅਤ੍ਤਨੋ ਥਾਮੰ ਞਤ੍ਵਾ ਪਮਾਣਯੁਤ੍ਤਮੇਵ ਗਣ੍ਹਾਤੀ''ਤਿ ਏਵੰ ਵੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਪਟਿਗ੍ਗਹਣੇ ਪਮਾਣਜਾਨਨਸ੍ਸ ਚੇਵ, ''ਪਟਿਸਙ੍ਖਾ ਯੋਨਿਸੋ ਆਹਾਰੰ ਆਹਾਰੇਤਿ, ਨੇਵ ਦਵਾਯ, ਨ ਮਦਾਯਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ (ਧ॰ ਸ॰ ੧੩੫੫) ''ਲਦ੍ਧਞ੍ਚ ਪਿਣ੍ਡਪਾਤੰ ਅਗਧਿਤੋ ਅਮੁਚ੍ਛਿਤੋ ਅਨਜ੍ਝੋਪਨ੍ਨੋ ਆਦੀਨਵਦਸ੍ਸਾਵੀ ਨਿਸ੍ਸਰਣਪਞ੍ਞੋ ਪਰਿਭੁਞ੍ਜਤੀ''ਤਿ ਚ ਆਦਿਨਾ ਨਯੇਨ ਵੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ ਪਟਿਸਙ੍ਖਾਨਪਞ੍ਞਾਯ ਜਾਨਿਤ੍ਵਾ ਆਹਾਰਪਰਿਭੁਞ੍ਜਨਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਪਰਿਭੋਗੇ ਪਮਾਣਜਾਨਨਸ੍ਸ ਚ ਵਸੇਨ ਭੋਜਨੇ ਮਤ੍ਤਞ੍ਞੂ ਹੋਤਿ, ਅਯੰ ਭੋਜਨੇ ਮਤ੍ਤਞ੍ਞੂ ਨਾਮ। ਏਵੰ ਭੋਜਨੇ ਅਮਤ੍ਤਞ੍ਞੁਤਾ ਮਤ੍ਤਞ੍ਞੁਤਾ ਚ ਹੋਤੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ।

ਗਾਥਾਸੁ ਪਨ **ਚਕ੍ਖੁ**ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ ਚਕ੍ਖਤੀਤਿ ਚਕ੍ਖੁ, ਰੂਪੰ ਅਸ੍ਸਾਦੇਤਿ, ਸਮਵਿਸਮੰ ਆਚਿਕ੍ਖਨ੍ਤੰ ਵਿਯ ਹੋਤੀਤਿ ਵਾ ਅਤ੍ਥੋ। ਸੁਣਾਤੀਤਿ **ਸੋਤੰ**। ਘਾਯਤੀਤਿ **ਘਾਨੰ**। ਜੀਵਿਤਨਿਮਿਤ੍ਤੰ ਆਹਾਰਰਸੋ ਜੀਵਿਤੰ, ਤੰ ਅਵ੍ਹਾਯਤੀਤਿ **ਜਿਵ੍ਹਾ**। ਕੁਚ੍ਛਿਤਾਨੰ ਆਯੋਤਿ **ਕਾਯੋ**। ਮਨਤੇ ਵਿਜਾਨਾਤੀਤਿ **ਮਨੋ**। ਪੋਰਾਣਾ ਪਨਾਹੁ ਮੁਨਾਤੀਤਿ **ਮਨੋ,** ਨਾਲ਼ਿਯਾ ਮਿਨਮਾਨੋ ਵਿਯ ਮਹਾਤੁਲਾਯ ਧਾਰਯਮਾਨੋ ਵਿਯ ਚ ਆਰਮ੍ਮਣੰ ਵਿਜਾਨਾਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਵੰ ਤਾਵੇਤ੍ਥ ਪਦਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਭਾਵਤ੍ਥਤੋ ਪਨ ਦੁਵਿਧੰ ਚਕ੍ਖੁ – ਮੰਸਚਕ੍ਖੁ ਚ ਪਞ੍ਞਾਚਕ੍ਖੁ ਚ। ਤੇਸੁ ਬੁਦ੍ਧਚਕ੍ਖੁ, ਸਮਨ੍ਤਚਕ੍ਖੁ, ਞਾਣਚਕ੍ਖੁ, ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁ, ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਖੂਤਿ ਪਞ੍ਚਵਿਧੰ **ਪਞ੍ਞਾਚਕ੍ਖੁ**। ਤਤ੍ਥ ''ਅਦ੍ਦਸੰ ਖੋ ਅਹੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਬੁਦ੍ਧਚਕ੍ਖੁਨਾ ਲੋਕੰ ਵੋਲੋਕੇਨ੍ਤੋ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੮੩) ਇਦੰ ਬੁਦ੍ਧਚਕ੍ਖੁ ਨਾਮ। ''ਸਮਨ੍ਤਚਕ੍ਖੁ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣ''ਨ੍ਤਿ (ਚੂਲਵ॰ ਧੋਤਕਮਾਣਵਪੁਚ੍ਛਾਨਿਦ੍ਦੇਸ ੩੨) ਇਦੰ ਸਮਨ੍ਤਚਕ੍ਖੁ ਨਾਮ। ''ਚਕ੍ਖੁੰ ਉਦਪਾਦੀ''ਤਿ (ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੫.੧੦੮੧; ਮਹਾਵ॰ ੧੫) ਇਦੰ ਞਾਣਚਕ੍ਖੁ ਨਾਮ। ''ਅਦ੍ਦਸੰ ਖੋ ਅਹੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦਿਬ੍ਬੇਨ ਚਕ੍ਖੁਨਾ ਵਿਸੁਦ੍ਧੇਨਾ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੮੪) ਇਦੰ ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁ ਨਾਮ। ''ਵਿਰਜੰ ਵੀਤਮਲੰ ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਖੁੰ ਉਦਪਾਦੀ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੯੫; ਮਹਾਵ॰ ੧੬) ਇਦੰ ਹੇਟ੍ਠਿਮਮਗ੍ਗਤ੍ਤਯਸਙ੍ਖਾਤੰ ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਖੁ ਨਾਮ।

ਮੰਸਚਕ੍ਖੁਪਿ ਦੁਵਿਧੰ – ਸਸਮ੍ਭਾਰਚਕ੍ਖੁ, ਪਸਾਦਚਕ੍ਖੂਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਯ੍ਵਾਯੰ ਅਕ੍ਖਿਕੂਪਕੇ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤੋ ਹੇਟ੍ਠਾ ਅਕ੍ਖਿਕੂਪਕਟ੍ਠਿਕੇਨ, ਉਪਰਿ ਭਮੁਕਟ੍ਠਿਕੇਨ , ਉਭਤੋ ਅਕ੍ਖਿਕੂਟੇਹਿ, ਅਨ੍ਤੋ ਮਤ੍ਥਲੁਙ੍ਗੇਨ, ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਅਕ੍ਖਿਲੋਮੇਹਿ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨੋ

ਮਂਸਪਿਣ੍ਡੋ, ਸਙ੍ਖੇਪਤੋ ਚਤਸ੍ਸੋ ਧਾਤੁਯੋ – ਵਣ੍ਣੋ, ਗਨ੍ਧੋ, ਰਸੋ, ਓਜਾਸਮ੍ਭਵੋ ਸਣ੍ਠਾਨਂ ਜੀਵਿਤਂ ਭਾਵੋ ਕਾਯਪਸਾਦੋ ਚਕ੍ਖੁਪਸਾਦੋਤਿ ਚੁਦ੍ਦਸ ਸਮ੍ਭਾਰਾ। ਵਿਤ੍ਥਾਰਤੋ ਚਤਸ੍ਸੋ ਧਾਤੁਯੋ ਤਂਨਿਸ੍ਸਿਤਾ ਵਣ੍ਣਗਨ੍ਧਰਸਓਜਾਸਣ੍ਠਾਨਸਮ੍ਭਵਾਤਿ ਇਮਾਨਿ ਦਸ ਚਤੁਸਮੁਟ੍ਠਾਨਿਕਤ੍ਤਾ ਚਤ੍ਤਾਲੀਸਂ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਜੀਵਿਤਂ ਭਾਵੋ ਕਾਯਪਸਾਦੋ ਚਕ੍ਖੁਪਸਾਦੋਤਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਏਕਨ੍ਤਕਮ੍ਮਸਮੁਟ੍ਠਾਨੇਵਾਤਿ ਇਮੇਸਂ ਚਤੁਚਤ੍ਤਾਲੀਸਾਯ ਰੂਪਾਨਂ ਵਸੇਨ ਚਤੁਚਤ੍ਤਾਲੀਸ ਸਮ੍ਭਾਰਾ। ਯਂ ਲੋਕੇ ‘‘ਸੇਤਂ ਵਟ੍ਟਂ ਪੁਥੁਲਂ ਵਿਸਟਂ ਵਿਪੁਲਂ ਚਕ੍ਖੂ’’ਤਿ ਸਞ੍ਜਾਨਨ੍ਤੋ ਨ ਚਕ੍ਖੁਂ ਸਞ੍ਜਾਨਾਤਿ, ਵਤ੍ਥੁਂ ਚਕ੍ਖੁਤੋ ਸਞ੍ਜਾਨਾਤਿ, ਯੋ ਮਂਸਪਿਣ੍ਡੋ ਅਕ੍ਖਿਕੂਪਕੇ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤੋ ਨ੍ਹਾਰੁਸੁਤ੍ਤਕੇਨ ਮਤ੍ਥਲੁਙ੍ਗੇਨ ਆਬਦ੍ਧੋ, ਯਤ੍ਥ ਸੇਤਮ੍ਪਿ ਅਤ੍ਥਿ ਕਣ੍ਹਮ੍ਪਿ ਲੋਹਿਤਕਮ੍ਪਿ ਪਥਵੀਪਿ ਆਪੋਪਿ ਤੇਜੋਪਿ ਵਾਯੋਪਿ। ਯਂ ਸੇਮ੍ਹੁਸ੍ਸਦਤ੍ਤਾ ਸੇਤਂ, ਪਿਤ੍ਤੁਸ੍ਸਦਤ੍ਤਾ ਕਣ੍ਹਂ, ਰੁਹਿਰੁਸ੍ਸਦਤ੍ਤਾ ਲੋਹਿਤਕਂ, ਪਥਵੁਸ੍ਸਦਤ੍ਤਾ ਪਤ੍ਥਦ੍ਧਂ, ਆਪੁਸ੍ਸਦਤ੍ਤਾ ਪਗ੍ਘਰਤਿ, ਤੇਜੁਸ੍ਸਦਤ੍ਤਾ ਪਰਿਡਯ੍ਹਤਿ, ਵਾਯੁਸ੍ਸਦਤ੍ਤਾ ਸਮ੍ਭਮਤਿ, ਇਦਂ ਸਸਮ੍ਭਾਰਚਕ੍ਖੁ ਨਾਮ। ਯੋ ਪਨ ਏਤ੍ਥ ਸਿਤੋ ਏਤ੍ਥ ਪਟਿਬਦ੍ਧੋ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਮਹਾਭੂਤਾਨਂ ਉਪਾਦਾਯ ਪਸਾਦੋ, ਇਦਂ ਪਸਾਦਚਕ੍ਖੁ ਨਾਮ। ਇਦਞ੍ਹਿ ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਾਦੀਨਂ ਯਥਾਰਹਂ ਵਤ੍ਥੁਦ੍ਵਾਰਭਾਵੇਨ ਪਵਤ੍ਤਤਿ।

ਸੋਤਾਦੀਸੁਪਿ ਸੋਤਂ ਦਿਬ੍ਬਸੋਤਂ, ਮਂਸਸੋਤਨ੍ਤਿ ਦੁਵਿਧਂ। ਏਤ੍ਥ ‘‘ਦਿਬ੍ਬਾਯ ਸੋਤਧਾਤੁਯਾ ਵਿਸੁਦ੍ਧਾਯ ਅਤਿਕ੍ਕਨ੍ਤਮਾਨੁਸਿਕਾਯ ਉਭੋ ਸਦ੍ਦੇ ਸੁਣਾਤੀ’’ਤਿ ਇਦਂ ਦਿਬ੍ਬਸੋਤਂ ਨਾਮ। ਮਂਸਸੋਤਂ ਪਨ ਸਸਮ੍ਭਾਰਸੋਤਂ ਪਸਾਦਸੋਤਨ੍ਤਿ ਦੁਵਿਧਨ੍ਤਿਆਦਿ ਸਬ੍ਬਂ ਚਕ੍ਖੁਮ੍ਹਿ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ, ਤਥਾ ਘਾਨਜਿਵ੍ਹਾ। ਕਾਯੋ ਪਨ ਚੋਪਨਕਾਯੋ, ਕਰਜਕਾਯੋ, ਸਮੂਹਕਾਯੋ, ਪਸਾਦਕਾਯੋਤਿਆਦਿਨਾ ਬਹੁਵਿਧੋ। ਤਤ੍ਥ –

‘‘ਕਾਯੇਨ ਸਂਵੁਤਾ ਧੀਰਾ, ਅਥੋ ਵਾਚਾਯ ਸਂਵੁਤਾ’’ਤਿ॥ (ਧ॰ ਪ॰ ੨੩੪) –

ਅਯਂ ਚੋਪਨਕਾਯੋ ਨਾਮ। ‘‘ਇਮਮ੍ਹਾ ਕਾਯਾ ਅਞ੍ਞਂ ਕਾਯਂ ਅਭਿਨਿਮ੍ਮਿਨਾਤੀ’’ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੩੬; ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੩.੧੪) ਅਯਂ ਕਰਜਕਾਯੋ ਨਾਮ। ਸਮੂਹਕਾਯੋ ਪਨ ਵਿਞ੍ਞਾਣਾਦਿਸਮੂਹਵਸੇਨ ਅਨੇਕਵਿਧੋ ਆਗਤੋ। ਤਥਾ ਹਿ ‘‘ਛ ਇਮੇ, ਆਵੁਸੋ, ਵਿਞ੍ਞਾਣਕਾਯਾ’’ਤਿਆਦੀਸੁ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੦੧) ਵਿਞ੍ਞਾਣਸਮੂਹੋ ਵੁਤ੍ਤੋ। ‘‘ਛ ਫਸ੍ਸਕਾਯਾ’’ਤਿਆਦੀਸੁ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੨੩; ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੯੮) ਫਸ੍ਸਾਦਿਸਮੂਹੋ । ਤਥਾ ‘‘ਕਾਯਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿ ਕਾਯਲਹੁਤਾ’’ਤਿਆਦੀਸੁ (ਧ॰ ਸ॰ ੧੧੪) ਵੇਦਨਾਕ੍ਖਨ੍ਧਾਦਯੋ। ‘‘ਇਧੇਕਚ੍ਚੋ ਪਥਵਿਕਾਯਂ ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ਅਨੁਪਸ੍ਸਤਿ, ਆਪੋਕਾਯਂ ਤੇਜੋਕਾਯਂ ਵਾਯੋਕਾਯਂ ਕੇਸਕਾਯਂ ਲੋਮਕਾਯ’’ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੩.੩੫) ਪਥਵਾਦਿਸਮੂਹੋ। ‘‘ਕਾਯੇਨ ਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬਂ ਫੁਸਿਤ੍ਵਾ’’ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੬) ਅਯਂ ਪਸਾਦਕਾਯੋ। ਇਧਾਪਿ ਪਸਾਦਕਾਯੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਸੋ ਹਿ ਕਾਯਵਿਞ੍ਞਾਣਾਦੀਨਂ ਯਥਾਰਹਂ ਵਤ੍ਥੁਦ੍ਵਾਰਭਾਵੇਨ ਪਵਤ੍ਤਤਿ। ਮਨੋਤਿ ਪਨ ਕਿਞ੍ਚਾਪਿ ਸਬ੍ਬਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਤਥਾਪਿ ਦ੍ਵਾਰਭਾਵਸ੍ਸ ਇਧਾਧਿਪ੍ਪੇਤਤ੍ਤਾ ਦ੍ਵਾਰਭੂਤਂ ਸਾਵਜ੍ਜਨਂ ਭਵਙ੍ਗਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਏਤਾਨਿ ਯਸ੍ਸ ਦ੍ਵਾਰਾਨਿ ਅਗੁਤ੍ਤਾਨਿ ਚ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋਤਿ ਯਸ੍ਸ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਏਤਾਨਿ ਮਨਚ੍ਛਟ੍ਠਾਨਿ ਦ੍ਵਾਰਾਨਿ ਸਤਿਵੋਸ੍ਸਗ੍ਗੇਨ ਪਮਾਦਂ ਆਪਨ੍ਨਤ੍ਤਾ ਸਤਿਕਵਾਟੇਨ ਅਪਿਹਿਤਾਨਿ। **ਭੋਜਨਮ੍ਹਿ…ਪੇ॰… ਅਧਿਗਚ੍ਛਤੀ**ਤਿ ਸੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਭੋਜਨੇ ਅਮਤ੍ਤਞ੍ਞੂ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਸੁ ਚ ਸਂਵਰਰਹਿਤੋ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਿਕਞ੍ਚ ਰੋਗਾਦਿਵਸੇਨ, ਸਮ੍ਪਰਾਯਿਕਞ੍ਚ ਦੁਗ੍ਗਤਿਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਂ ਕਾਯਦੁਕ੍ਖਂ ਰਾਗਾਦਿਕਿਲੇਸਸਨ੍ਤਾਪਵਸੇਨ, ਇਚ੍ਛਾਵਿਘਾਤਵਸੇਨ ਚ ਚੇਤੋਦੁਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਸਬ੍ਬਥਾਪਿ ਦੁਕ੍ਖਮੇਵ ਅਧਿਗਚ੍ਛਤਿ ਪਾਪੁਣਾਤਿ। ਯਸ੍ਮਾ ਚੇਤਦੇਵਂ, ਤਸ੍ਮਾ ਦੁਵਿਧੇਨਪਿ ਦੁਕ੍ਖਗ੍ਗਿਨਾ ਇਧਲੋਕੇ ਚ ਪਰਲੋਕੇ ਚ ਡਯ੍ਹਮਾਨੇਨ ਕਾਯੇਨ ਡਯ੍ਹਮਾਨੇਨ ਚੇਤਸਾ ਦਿਵਾ ਵਾ ਯਦਿ ਵਾ ਰਤ੍ਤਿਂ ਨਿਚ੍ਚਕਾਲਮੇਵ ਤਾਦਿਸੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਦੁਕ੍ਖਮੇਵ ਵਿਹਰਤਿ, ਨ ਤਸ੍ਸ ਸੁਖਵਿਹਾਰਸ੍ਸ ਸਮ੍ਭਵੋ, ਵਟ੍ਟਦੁਕ੍ਖਾਨਤਿਕ੍ਕਮੇ ਪਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਮੇਵ ਨਤ੍ਥੀਤਿ।

ਪਠਮਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੨. ਸੁਖਵਿਹਾਰਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੨੯. ਦੁਤਿਯੇ ਵਤ੍ਥੁਵਿਪਰਿਯਾਯੇਨ ਅਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਦੁਤਿਯਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੩. ਤਪਨੀਯਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੩੦. ਤਤਿਯੇ **ਤਪਨੀਯਾ**ਤਿ ਇਧ ਚੇਵ ਸਮ੍ਪਰਾਯੇ ਚ ਤਪਨ੍ਤਿ ਵਿਬਾਧੇਨ੍ਤਿ ਵਿਹੇਠੇਨ੍ਤੀਤਿ ਤਪਨੀਯਾ। ਤਪਨਂ ਵਾ ਦੁਕ੍ਖਂ ਦਿਟ੍ਠੇ ਚੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਅਭਿਸਮ੍ਪਰਾਯੇ ਚ ਤਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਾਦਨੇਨ ਚੇਵ ਅਨੁਬਲਪ੍ਪਦਾਨੇਨ ਚ ਹਿਤਾਤਿ ਤਪਨੀਯਾ। ਅਥ ਵਾ ਤਪਨ੍ਤਿ ਤੇਨਾਤਿ ਤਪਨਂ, ਪਚ੍ਛਾਨੁਤਾਪੋ, ਵਿਪ੍ਪਟਿਸਾਰੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ, ਤਸ੍ਸ ਹੇਤੁਭਾਵਤੋ ਹਿਤਾਤਿ ਤਪਨੀਯਾ। **ਅਕਤਕਲਜਾਣੋ**ਤਿ ਅਕਤਂ ਕਲਜਾਣਂ ਭਦ੍ਦਕਂ ਪੁਞ੍ਞਂ ਏਤੇਨਾਤਿ ਅਕਤਕਲਜਾਣੋ। ਸੇਸਪਦਦ੍ਵਯਂ ਤਸ੍ਸੇਵ ਵੇਵਚਨਂ। ਪੁਞ੍ਞਞ੍ਹਿ ਪਵਤ੍ਤਿਹਿਤਤਾਯ ਆਯਤਿਂਸੁਖਤਾਯ ਚ ਭਦ੍ਦਕਟ੍ਠੇਨ **ਕਲਜਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਚ ਕੁਚ੍ਛਿਤਸਲਨਾਦਿਅਤ੍ਥੇਨ **ਕੁਸਲ**ਨ੍ਤਿ ਚ ਦੁਕ੍ਖਭੀਰੂਨਂ ਸਂਸਾਰਭੀਰੂਨਞ੍ਚ ਰਕ੍ਖਨਟ੍ਠੇਨ **ਭੀਰੁਤ੍ਤਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਚ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। **ਕਤਪਾਪੋ**ਤਿ ਕਤਂ ਉਪਚਿਤਂ ਪਾਪਂ ਏਤੇਨਾਤਿ ਕਤਪਾਪੋ। ਸੇਸਪਦਦ੍ਵਯਂ ਤਸ੍ਸੇਵ ਵੇਵਚਨਂ। ਅਕੁਸਲਕਮ੍ਮਞ੍ਹਿ ਲਾਮਕਟ੍ਠੇਨ **ਪਾਪ**ਨ੍ਤਿ ਚ ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਵਤ੍ਤਿਕ੍ਖਣੇ ਵਿਪਾਕਕ੍ਖਣੇ ਚ ਘੋਰਸਭਾਵਤਾਯ **ਲੁਦ੍ਦ**ਨ੍ਤਿ ਚ ਕਿਲੇਸੇਹਿ ਦੂਸਿਤਭਾਵੇਨ **ਕਿਬ੍ਬਿਸ**ਨ੍ਤਿ ਚ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਇਤਿ ਭਗਵਾ ''ਦ੍ਵੇ ਧਮ੍ਮਾ ਤਪਨੀਯਾ''ਤਿ ਧਮ੍ਮਾਧਿਟ੍ਠਾਨੇਨ ਉਦ੍ਦਿਸਿਤ੍ਵਾ ਅਕਤਂ ਕੁਸਲਂ ਧਮ੍ਮਂ ਕਤਞ੍ਚ ਅਕੁਸਲਂ ਧਮ੍ਮਂ ਪੁਗ੍ਗਲਾਧਿਟ੍ਠਾਨੇਨ ਨਿਦ੍ਦਿਸਿ। ਇਦਾਨਿ ਤੇਸਂ ਤਪਨੀਯਭਾਵਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **''ਸੋ ਅਕਤਂ ਮੇ ਕਲਜਾਣਨ੍ਤਿਪਿ ਤਪ੍ਪਤਿ, ਕਤਂ ਮੇ ਪਾਪਨ੍ਤਿਪਿ ਤਪ੍ਪਤੀ**''ਤਿ ਆਹ। ਚਿਤ੍ਤਸਨ੍ਤਾਸੇਨ ਤਪ੍ਪਤਿ ਅਨੁਤਪ੍ਪਤਿ ਅਨੁਸੋਚਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਗਾਥਾਸੁ ਦੁਟ੍ਠੁ ਚਰਿਤਂ, ਕਿਲੇਸਪੂਤਿਕਤ੍ਤਾ ਵਾ ਦੁਟ੍ਠਂ ਚਰਿਤਨ੍ਤਿ **ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ**। ਕਾਯੇਨ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ, ਕਾਯਤੋ ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਂ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ **ਕਾਯਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ**। ਏਵਂ **ਵਚੀਮਨੋਦੁਚ੍ਚਰਿਤਾਨਿ**ਪਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾਨਿ। ਇਮਾਨਿ ਚ ਕਾਯਦੁਚ੍ਚਰਿਤਾਦੀਨਿ ਕਮ੍ਮਪਥਪ੍ਪਤ੍ਤਾਨਿ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਾਨੀਤਿ ਯਂ ਨ ਕਮ੍ਮਪਥਪ੍ਪਤ੍ਤਂ ਅਕੁਸਲਜਾਤਂ, ਤਂ ਸਨ੍ਧਾਯਾਹ **''ਯਞ੍ਚਞ੍ਞਂ ਦੋਸਸਞ੍ਹਿਤ''**ਨ੍ਤਿ। ਤਸ੍ਸਤ੍ਥੋ – ਯਮ੍ਪਿ ਚ ਅਞ੍ਞਂ ਕਮ੍ਮਪਥਭਾਵਂ ਅਪ੍ਪਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਕਾਯਕਮ੍ਮਾਦਿਸਙ੍ਖਂ ਨ ਲਭਤਿ, ਰਾਗਾਦਿਕਿਲੇਸਸਂਸਟ੍ਠਤ੍ਤਾ ਦੋਸਸਹਿਤਂ ਅਕੁਸਲਂ ਤਮ੍ਪਿ ਕਤ੍ਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਨਿਰਯ**ਨ੍ਤਿ ਨਿਰਤਿਅਤ੍ਥੇਨ ਨਿਰਸ੍ਸਾਦਟ੍ਠੇਨ ਵਾ ਨਿਰਯਨ੍ਤਿ ਲਦ੍ਧਨਾਮਂ ਸਬ੍ਬਮ੍ਪਿ ਦੁਗ੍ਗਤਿਂ, ਅਯਸਙ੍ਖਾਤਸੁਖਪ੍ਪਟਿਕ੍ਖੇਪੇਨ ਵਾ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਸੁਗਤਿਦੁਗ੍ਗਤੀਸੁ ਨਿਰਯਦੁਕ੍ਖਂ। **ਸੋ** ਤਾਦਿਸੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਉਪਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਏਵਮੇਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ।

ਏਤ੍ਥ ਚ ਕਾਯਦੁਚ੍ਚਰਿਤਸ੍ਸ ਤਪਨੀਯਭਾਵੇ ਨਨ੍ਦੋ ਯਕ੍ਖੋ ਨਨ੍ਦੋ ਮਾਣਵਕੋ ਨਨ੍ਦੋ ਗੋਘਾਤਕੋ ਦ੍ਵੇ ਭਾਤਿਕਾਤਿ ਏਤੇਸਂ ਵਤ੍ਥੂਨਿ ਕਥੇਤਬ੍ਬਾਨਿ। ਤੇ ਕਿਰ ਗਾਵਿਂ ਵਧਿਤ੍ਵਾ ਮਂਸਂ ਦ੍ਵੇ ਕੋਟ੍ਠਾਸੇ ਅਕਂਸੁ। ਤਤੋ ਕਨਿਟ੍ਠੋ ਜੇਟ੍ਠਂ ਆਹ – ''ਮਯ੍ਹਂ ਦਾਰਕਾ ਬਹੂ, ਇਮਾਨਿ ਮੇ ਅਨ੍ਤਾਨਿ ਦੇਹੀ''ਤਿ। ਅਥ ਨਂ ਜੇਟ੍ਠੋ – ''ਸਬ੍ਬਂ ਮਂਸਂ ਦ੍ਵੇਧਾ ਵਿਭਤ੍ਤਂ, ਪੁਨ ਕਿਮਗ੍ਗਹੇਸੀ''ਤਿ ਪਹਰਿਤ੍ਵਾ ਜੀਵਿਤਕ੍ਖਯਂ ਪਾਪੇਸਿ। ਨਿਵਤ੍ਤਿਤ੍ਵਾ ਚ ਨਂ ਓਲੋਕੇਨ੍ਤੋ ਮਤਂ ਦਿਸ੍ਵਾ ''ਭਾਰਿਯਂ ਵਤ ਮਯਾ ਕਤਂ, ਸ੍ਵਾਹਂ ਅਕਾਰਣੇਨੇਵ ਨਂ ਮਾਰੇਸਿ''ਨ੍ਤਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ਉਪ੍ਪਾਦੇਸਿ। ਅਥਸ੍ਸ ਬਲਵਵਿਪ੍ਪਟਿਸਾਰੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿ। ਸੋ ਠਿਤਟ੍ਠਾਨੇਪਿ ਨਿਸਿਨ੍ਨਟ੍ਠਾਨੇਪਿ ਤਦੇਵ ਕਮ੍ਮਂ ਆਵਜ੍ਜੇਤਿ, ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸਾਦਂ ਨ ਲਭਤਿ, ਅਸਿਤਪੀਤਖਾਯਿਤਮ੍ਪਿਸ੍ਸ ਸਰੀਰੇ ਓਜਂ ਨ ਫਰਤਿ, ਅਟ੍ਠਿਚਮ੍ਮਮਤ੍ਤਮੇਵ ਅਹੋਸਿ। ਅਥ ਨਂ ਏਕੋ ਥੇਰੋ ਪੁਚ੍ਛਿ ''ਉਪਾਸਕ, ਤ੍ਵਂ ਅਤਿਵਿਯ ਕਿਸੋ ਅਟ੍ਠਿਚਮ੍ਮਮਤ੍ਤੋ ਜਾਤੋ, ਕੀਦਿਸੋ ਤੇ ਰੋਗੋ, ਉਦਾਹੁ ਅਤ੍ਥਿ ਕਿਞ੍ਚਿ ਤਪਨੀਯਂ ਕਮ੍ਮਂ ਕਤ''ਨ੍ਤਿ? ਸੋ ''ਆਮ, ਭਨ੍ਤੇ''ਤਿ ਸਬ੍ਬਂ ਆਰੋਚੇਸਿ। ਅਥਸ੍ਸ ਸੋ ''ਭਾਰਿਯਂ ਤੇ, ਉਪਾਸਕ, ਕਮ੍ਮਂ ਕਤਂ, ਅਨਪਰਾਧਟ੍ਠਾਨੇ ਅਪਰਦ੍ਧ''ਨ੍ਤਿ ਆਹ। ਸੋ ਤੇਨੇਵ ਕਮ੍ਮੁਨਾ ਕਾਲਂ ਕਤ੍ਵਾ ਨਿਰਯੇ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿ। ਵਚੀਦੁਚ੍ਚਰਿਤਸ੍ਸ ਪਨ ਸੁਪ੍ਪਬੁਦ੍ਧਸਕ੍ਕਕੋਕਾਲਿਕਚਿਞ੍ਚਮਾਣਵਿਕਾਦੀਨਂ ਵਤ੍ਥੂਨਿ ਕਥੇਤਬ੍ਬਾਨਿ, ਮਨੋਦੁਚ੍ਚਰਿਤਸ੍ਸ ਉਕ੍ਕਲਜਯਭਞ੍ਞਾਦੀਨਂ।

ਤਤਿਯਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੪. ਅਤਪਨੀਯਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੩੧. ਚਤੁਤ੍ਥੇ ਤਤਿਯੇ ਵੁਤ੍ਤਵਿਪਰਿਯਾਯੇਨ ਅਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਚਤੁਤ੍ਥਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੫. ਪਠਮਸੀਲਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੩੨. ਪਞ੍ਚਮੇ **ਪਾਪਕੇਨ ਚ ਸੀਲੇਨਾ**ਤਿ ਪਾਪਕੰ ਨਾਮ ਸੀਲੰ ਸੀਲਭੇਦਕਰੋ ਅਸੰਵਰੋਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਯਦਿ ਅਸੰਵਰੋ ਅਸੀਲਮੇਵ ਤੰਦੁਸ੍ਸੀਲਜਭਾਵਤੋ, ਕਥੰ ਸੀਲਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ? ਤਤ੍ਥਾਯੰ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ ਸਿਯਾ – ਯਥਾ ਨਾਮ ਲੋਕੇ ਅਦਿਟ੍ਠੰ ''ਦਿਟ੍ਠ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਅਸੀਲਵਾ ''ਸੀਲਵਾ''ਤਿ, ਏਵਮਿਧਾਪਿ ਅਸੀਲਮ੍ਪਿ ਅਸੰਵਰੋਪਿ ''ਸੀਲ''ਨ੍ਤਿ ਵੋਹਰੀਯਤਿ। ਅਥ ਵਾ ''ਕਤਮੇ ਚ, ਥਪਤਿ, ਅਕੁਸਲਾ ਸੀਲਾ? ਅਕੁਸਲੰ ਕਾਯਕਮ੍ਮੰ, ਅਕੁਸਲੰ ਵਚੀਕਮ੍ਮੰ, ਪਾਪਕੋ ਆਜੀਵੋ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੨੬੪) ਵਚਨਤੋ ਅਕੁਸਲਧਮ੍ਮੇਸੁਪਿ ਅਤ੍ਥੇਵ ਸੀਲਸਮਞ੍ਞਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਪਰਿਚਯਵਸੇਨ ਸਭਾਵਸਿਦ੍ਧਿ ਵਿਯ ਪਕਤਿਭੂਤੋ ਸਬ੍ਬੋ ਸਮਾਚਾਰੋ ''ਸੀਲ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਯੰ ਅਕੋਸਲ੍ਲਸਮ੍ਭੂਤਟ੍ਠੇਨ ਅਕੁਸਲੰ ਲਾਮਕੰ, ਤੰ ਸਨ੍ਧਾਯਾਹ ''ਪਾਪਕੇਨ ਚ ਸੀਲੇਨਾ''ਤਿ। **ਪਾਪਿਕਾਯ ਚ ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ**ਤਿ ਸਬ੍ਬਾਪਿ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਯੋ ਪਾਪਿਕਾਵ। ਵਿਸੇਸਤੋ ਪਨ ਅਹੇਤੁਕਦਿਟ੍ਠਿ, ਅਕਿਰਿਯਦਿਟ੍ਠਿ, ਨਤ੍ਥਿਕਦਿਟ੍ਠੀਤਿ ਇਮਾ ਤਿਵਿਧਾ ਦਿਟ੍ਠਿਯੋ ਪਾਪਿਕਤਰਾ। ਤਤ੍ਥ ਪਾਪਕੇਨ ਸੀਲੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਪਯੋਗਵਿਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ, ਪਾਪਿਕਾਯ ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਆਸਯਵਿਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ, ਏਵੰ ਪਯੋਗਾਸਯਵਿਪਨ੍ਨੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਨਿਰਯੂਪਗੋ ਹੋਤਿਯੇਵ। ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤੰ ''ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦ੍ਵੀਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਯਥਾਭਤੰ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ, ਏਵੰ ਨਿਰਯੇ''ਤਿ। ਏਤ੍ਥ ਚ ''ਦ੍ਵੀਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ''ਤਿ ਇਦੰ ਲਕ੍ਖਣਵਚਨੰ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੰ, ਨ ਤਨ੍ਤਿਨਿਦ੍ਦੇਸੋ। ਯਥਾ ਤੰ ਲੋਕੇ ''ਯਦਿਮੇ ਬ੍ਯਾਧਿਤਾ ਸਿਯੁੰ, ਇਮੇਸੰ ਇਦੰ ਭੇਸਜ੍ਜੰ ਦਾਤਬ੍ਬ''ਨ੍ਤਿ। ਅਞ੍ਞੇਸੁਪਿ ਈਦਿਸੇਸੁ ਠਾਨੇਸੁ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। **ਦੁਪ੍ਪਞ੍ਞੋ**ਤਿ ਨਿਪ੍ਪਞ੍ਞੋ।

ਪਞ੍ਚਮਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੬. ਦੁਤਿਯਸੀਲਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੩੩. ਛਟ੍ਠੇ **ਭਦ੍ਦਕੇਨ ਚ ਸੀਲੇਨਾ**ਤਿ ਕਾਯਸੁਚਰਿਤਾਦਿਚਤੁਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਸੀਲੇਨ। ਤਞ੍ਹਿ ਅਖਣ੍ਡਾਦਿਸੀਲਭਾਵੇਨ ਸਯਞ੍ਚ ਕਲ੍ਯਾਣੰ, ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਦਿਕਲ੍ਯਾਣਗੁਣਾਵਹੰ ਚਾਤਿ ''ਭਦ੍ਦਕ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। **ਭਦ੍ਦਿਕਾਯ ਚ ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ**ਤਿ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸਕਤਾਞਾਣੇਨ ਚੇਵ ਕਮ੍ਮਪਥਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਚ। ਤਤ੍ਥ ਭਦ੍ਦਕੇਨ ਸੀਲੇਨ ਪਯੋਗਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ, ਭਦ੍ਦਿਕਾਯ ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਆਸਯਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ। ਇਤਿ ਪਯੋਗਾਸਯਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸਗ੍ਗੂਪਗੋ ਹੋਤਿ। ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤੰ – ''ਇਮੇਹਿ, ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦ੍ਵੀਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਯਥਾਭਤੰ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ, ਏਵੰ ਸਗ੍ਗੇ''ਤਿ। **ਸਪ੍ਪਞ੍ਞੋ**ਤਿ ਪਞ੍ਞਵਾ। ਸੇਸੰ ਸੁਵਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਮੇਵ।

ਛਟ੍ਠਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੭. ਆਤਾਪੀਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੩੪. ਸਤ੍ਤਮੇ **ਅਨਾਤਾਪੀ**ਤਿ ਕਿਲੇਸਾਨੰ ਆਤਾਪਨਟ੍ਠੇਨ ਆਤਾਪੋ, ਵੀਰਿਯੰ, ਸੋ ਏਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਆਤਾਪੀ, ਨ ਆਤਾਪੀ ਅਨਾਤਾਪੀ, ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨਵਿਰਹਿਤੋ ਕੁਸੀਤੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ। ਓਤ੍ਤਾਪੋ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਪਾਪੁਤ੍ਰਾਸੋ, ਸੋ ਏਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਓਤ੍ਤਾਪੀ, ਨ ਓਤ੍ਤਾਪੀ **ਅਨੋਤ੍ਤਾਪੀ,** ਓਤ੍ਤਾਪਰਹਿਤੋ। ਅਥ ਵਾ ਆਤਾਪਪ੍ਪਟਿਪਕ੍ਖੋ ਅਨਾਤਾਪੋ, ਕੋਸਜ੍ਜੰ ਸੋ ਅਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਅਨਾਤਾਪੀ। ਯੰ ''ਨ ਓਤ੍ਤਪਤਿ ਓਤ੍ਤਪ੍ਪਿਤਬ੍ਬੇਨ, ਨ ਓਤ੍ਤਪਤਿ ਪਾਪਕਾਨੰ ਅਕੁਸਲਾਨੰ ਧਮ੍ਮਾਨੰ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯਾ''ਤਿ ਏਵੰ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਤੰ ਅਨੋਤ੍ਤਪ੍ਪੰ ਅਨੋਤ੍ਤਾਪੋ। ਸੋ ਅਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਅਨੋਤ੍ਤਾਪੀਤਿ ਏਵਮੇਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਅਭਬ੍ਬੋਤਿ ਅਨਰਹੋ। **ਸਮ੍ਬੋਧਾਯਾ**ਤਿ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਤ੍ਥਾਯ। **ਨਿਬ੍ਬਾਨਾਯਾ**ਤਿ ਕਿਲੇਸਾਨਂ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਵੂਪਸਮਾਯ ਅਮਤਮਹਾਨਿਬ੍ਬਾਨਾਯ। **ਅਨੁਤ੍ਤਰਸ੍ਸ ਯੋਗਕ੍ਖੇਮਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਅਰਹਤ੍ਤਫਲਸ੍ਸ। ਤਞ੍ਹਿ ਉਤ੍ਤਰਿਤਰਸ੍ਸ ਅਭਾਵਤੋ ਅਨੁਤ੍ਤਰਂ, ਚਤੂਹਿ ਯੋਗੇਹਿ ਅਨੁਪਦ੍ਦੁਤਤ੍ਤਾ ਖੇਮਂ ਨਿਬ੍ਭਯਨ੍ਤਿ ਯੋਗਕ੍ਖੇਮਨ੍ਤਿ ਚ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। **ਅਧਿਗਮਾਯਾ**ਤਿ ਪਤ੍ਤਿਯਾ। **ਆਤਾਪੀ**ਤਿ ਵੀਰਿਯਵਾ। ਸੋ ਹਿ ‘‘ਆਰਦ੍ਧਵੀਰਿਯੋ ਵਿਹਰਤਿ ਅਕੁਸਲਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਪਹਾਨਾਯ, ਕੁਸਲਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਉਪਸਮ੍ਪਦਾਯ, ਥਾਮਵਾ ਦਲ੍ਹਪਰਕ੍ਕਮੋ ਅਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਧੁਰੋ ਕੁਸਲੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੂ’’ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੪੫) ਏਵਂ ਵੁਤ੍ਤੇਨ ਵੀਰਿਯਾਰਮ੍ਭੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਕਿਲੇਸਾਨਂ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਮੇਵ ਆਤਾਪਨਸੀਲੋਤਿ ਆਤਾਪੀ। **ਓਤ੍ਤਾਪੀ**ਤਿ ‘‘ਯਂ ਓਤ੍ਤਪਤਿ ਓਤ੍ਤਪ੍ਪਿਤਬ੍ਬੇਨ, ਓਤ੍ਤਪਤਿ ਪਾਪਕਾਨਂ ਅਕੁਸਲਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯਾ’’ਤਿ (ਧ॰ ਸ॰ ੩੧) ਏਵਂ ਵੁਤ੍ਤੇਨ ਓਤ੍ਤਪ੍ਪੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਤ੍ਤਾ ਓਤ੍ਤਪਨਸੀਲੋਤਿ ਓਤ੍ਤਪ੍ਪੀ। ਅਯਞ੍ਹਿ ਓਤ੍ਤਾਪੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਤਦਵਿਨਾਭਾਵਤੋ ਹਿਰਿਯਾ ਚ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਏਵ ਹੋਤੀਤਿ ਹਿਰੋਤ੍ਤਪ੍ਪਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਅਣੁਮਤ੍ਤੇਪਿ ਵਜ੍ਜੇ ਭਯਦਸ੍ਸਾਵੀ ਸੀਲੇਸੁ ਪਰਿਪੂਰਕਾਰੀ ਹੋਤਿ। ਇਚ੍ਚਸ੍ਸ ਸੀਲਸਮ੍ਪਦਾ ਦਸ੍ਸਿਤਾ। ਆਤਾਪੀਤਿ ਇਮਿਨਾ ਨਯੇਨਸ੍ਸ ਕਿਲੇਸਪਰਿਤਾਪਿਤਾਦੀਪਨੇਨ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਭਾਵਨਾਨੁਯੁਤ੍ਤਤਾ ਦਸ੍ਸਿਤਾ। ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਞ੍ਚ ਵੀਰਿਯਂ ਸਦ੍ਧਾਸਤਿਸਮਾਧਿਪਞ੍ਞਾਹਿ ਵਿਨਾ ਨ ਹੋਤੀਤਿ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਪਰਿਪਾਚਕਾਨਿ ਸਦ੍ਧਾਪਞ੍ਚਮਾਨਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਅਤ੍ਥਤੋ ਵੁਤ੍ਤਾਨੇਵ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਤੇਸੁ ਚ ਸਿਦ੍ਧੇਸੁ ਅਨਿਚ੍ਚੇ ਅਨਿਚ੍ਚਸਞ੍ਞਾ, ਅਨਿਚ੍ਚੇ ਦੁਕ੍ਖਸਞ੍ਞਾ, ਦੁਕ੍ਖੇ ਅਨਤ੍ਤਸਞ੍ਞਾ, ਪਹਾਨਸਞ੍ਞਾ, ਵਿਰਾਗਸਞ੍ਞਾ, ਨਿਰੋਧਸਞ੍ਞਾਤਿ ਛ ਨਿਬ੍ਬੇਧਭਾਗਿਯਾ ਸਞ੍ਞਾ ਸਿਦ੍ਧਾ ਏਵਾਤਿ। ਏਵਂ ਇਮੇਹਿ ਦ੍ਵੀਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਸ੍ਸ ਲੋਕਿਯਾਨਂ ਸੀਲਸਮਾਧਿਪਞ੍ਞਾਨਂ ਸਿਜ੍ਝਨਤੋ ਮਗ੍ਗਫਲਨਿਬ੍ਬਾਨਾਧਿਗਮਸ੍ਸ ਭਬ੍ਬਤਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **“ਆਤਾਪੀ ਚ ਖੋ…ਪੇ॰… ਅਧਿਗਮਾਯਾ”**ਤਿ ਆਹ।

ਗਾਥਾਸੁ **ਕੁਸੀਤੋ**ਤਿ ਮਿਚ੍ਛਾਵਿਤਕ੍ਕਬਹੁਲਤਾਯ ਕਾਮਬ੍ਯਾਪਾਦਵਿਹਿਂਸਾਵਿਤਕ੍ਕਸਙ੍ਖਾਤੇਹਿ ਕੁਚ੍ਛਿਤੇਹਿ ਪਾਪਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਿਤੋ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ ਯੁਤ੍ਤੋਤਿ ਕੁਸੀਤੋ। ਕੁਚ੍ਛਿਤਂ ਵਾ ਸੀਦਤਿ ਸਮ੍ਮਾਪਟਿਪਤ੍ਤਿਤੋ ਅਵਸੀਦਤੀਤਿ ਕੁਸੀਤੋ, ਦ-ਕਾਰਸ੍ਸ ਤ-ਕਾਰਂ ਕਤ੍ਵਾ। **ਹੀਨਵੀਰਿਯੋ**ਤਿ ਨਿਬ੍ਬੀਰਿਯੋ, ਚਤੂਸੁਪਿ ਇਰਿਯਾਪਥੇਸੁ ਵੀਰਿਯਕਰਣਰਹਿਤੋ। ਅਨੁਸ੍ਸਾਹਸਂਹਨਨਸਭਾਵਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਾਲਸਿਯਸ੍ਸ ਥਿਨਸ੍ਸ, ਅਸਤ੍ਤਿਵਿਘਾਤਸਭਾਵਸ੍ਸ ਕਾਯਾਲਸਿਯਸ੍ਸ ਮਿਦ੍ਧਸ੍ਸ ਚ ਅਭਿਣ੍ਹਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਯਾ **ਥਿਨਮਿਦ੍ਧਬਹੁਲੋ**। ਪਾਪਜਿਗੁਚ੍ਛਨਲਕ੍ਖਣਾਯ ਹਿਰਿਯਾ ਅਭਾਵੇਨ ਤਪ੍ਪਟਿਪਕ੍ਖੇਨ ਅਹਿਰਿਕੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਤ੍ਤਾ ਚ **ਅਹਿਰਿਕੋ**। ਹਿਰੋਤ੍ਤਪ੍ਪਵੀਰਿਯਾਨਂ ਅਭਾਵੇਨੇਵ ਸਮ੍ਮਾਪਟਿਪਤ੍ਤਿਯਂ ਨਤ੍ਥਿ ਏਤਸ੍ਸ ਆਦਰੋਤਿ **ਅਨਾਦਰੋ**। ਉਭਯਥਾਪਿ ਤਥਾ ਧਮ੍ਮਪੁਗ੍ਗਲੇਨ ਦੁਵਿਧਕਿਰਿਯਾਕਰਣੇਨ ਅਨਾਦਰੋ। **ਫੁਟ੍ਠੁ**ਨ੍ਤਿ ਫੁਸਿਤੁਂ। **ਸਮ੍ਬੋਧਿਮੁਤ੍ਤਮ**ਨ੍ਤਿ ਸਮ੍ਬੋਧਿਸਙ੍ਖਾਤਂ ਉਤ੍ਤਮਂ ਅਰਹਤ੍ਤਂ ਅਧਿਗਨ੍ਤੁਂ ਅਭਬ੍ਬੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਸਤਿਮਾਤਿ ਚਿਰਕਤਚਿਰਭਾਸਿਤਾਨਂ ਅਨੁਸ੍ਸਰਣੇ ਸਮਤ੍ਥਸ੍ਸ ਸਤਿਨੇਪਕ੍ਕਸ੍ਸ ਭਾਵੇਨ ਚਤੁਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਯੋਗੇਨ ਸਤਿਮਾ। **ਨਿਪਕੋ**ਤਿ ਸਤ੍ਤਟ੍ਠਾਨਿਯਸਮ੍ਪਜਞ੍ਞਸਙ੍ਖਾਤੇਨ ਚੇਵ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਪਰਿਹਰਣਪਞ੍ਞਾਸਙ੍ਖਾਤੇਨ ਚ ਨੇਪਕ੍ਕੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਤ੍ਤਾ ਨਿਪਕੋ। **ਝਾਯੀ**ਤਿ ਆਰਮ੍ਮਣੂਪਨਿਜ੍ਝਾਨੇਨ ਲਕ੍ਖਣੂਪਨਿਜ੍ਝਾਨੇਨ ਚਾਤਿ ਦ੍ਵੀਹਿਪਿ ਝਾਨੇਹਿ ਝਾਯੀ। **ਅਪ੍ਪਮਤ੍ਤੋ**ਤਿ ‘‘ਦਿਵਸਂ ਚਙ੍ਕਮੇਨ ਨਿਸਜ੍ਜਾਯ ਆਵਰਣਿਯੇਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਰਿਸੋਧੇਤੀ’’ਤਿਆਦਿਨਾ ਨਯੇਨ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਭਾਵਨਾਯ ਅਪ੍ਪਮਤ੍ਤੋ। **ਸਂਯੋਜਨਂ ਜਾਤਿਜਰਾਯ ਛੇਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਜਾਤਿਯਾ ਚੇਵ ਜਰਾਯ ਚ ਸਤ੍ਤੇ ਸਂਯੋਜੇਤੀਤਿ ਸਂਯੋਜਨਨ੍ਤਿ ਲਦ੍ਧਨਾਮਂ ਕਾਮਰਾਗਾਦਿਕਂ ਦਸਵਿਧਮ੍ਪਿ ਕਿਲੇਸਜਾਤਂ ਅਨੁਸਯਸਮੁਗ੍ਘਾਤਵਸੇਨ ਮੂਲਤੋ ਛਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ। ਅਥ ਵਾ **ਸਂਯੋਜਨਂ ਜਾਤਿਜਰਾਯ ਛੇਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਜਾਤਿਜਰਾਯ ਸਂਯੋਜਨਂ ਛਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ। ਯਸ੍ਸ ਹਿ ਸਂਯੋਜਨਾਨਿ ਅਚ੍ਛਿਨ੍ਨਾਨਿ, ਤਸ੍ਸ ਜਾਤਿਜਰਾਯ ਅਚ੍ਛੇਦੋ ਅਸਮੁਗ੍ਘਾਤੋਵ। ਯਸ੍ਸ ਪਨ ਤਾਨਿ ਛਿਨ੍ਨਾਨਿ, ਤਸ੍ਸ ਜਾਤਿਜਰਾਪਿ ਛਿਨ੍ਨਾਵ ਕਾਰਣਸ੍ਸ ਸਮੁਗ੍ਘਾਤਿਤਤ੍ਤਾ। ਤਸ੍ਮਾ ਸਂਯੋਜਨਂ ਛਿਨ੍ਦਨ੍ਤੋ ਏਵ ਜਾਤਿਜਰਾਪਿ ਛਿਨ੍ਦਤਿ। ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ ‘‘ਸਂਯੋਜਨਂ ਜਾਤਿਜਰਾਯ ਛੇਤ੍ਵਾ’’ਤਿ। **ਇਧੇਵ ਸਮ੍ਬੋਧਿਮਨੁਤ੍ਤਰਂ ਫੁਸੇ**ਤਿ ਇਮਸ੍ਮਿਂਯੇਵ ਅਤ੍ਤਭਾਵੇ ਅਗ੍ਗਮਗ੍ਗਂ ਅਰਹਤ੍ਤਂ ਵਾ ਫੁਸੇ ਪਾਪੁਣੇਯ੍ਯ।

ਸਤ੍ਤਮਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੮. ਪਠਮਨਕੁਹਨਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੩੫. ਅਟ੍ਠਮੇ **ਨਯਿਦ**ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ **ਨ**ਇਤਿ ਪਟਿਸੇਧੇ ਨਿਪਾਤੋ, ਤਸ੍ਸ ''ਵੁਸ੍ਸਤੀ''ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ, **ਯ**ਕਾਰੋ ਪਦਸਨ੍ਧਿਕਰੋ। **ਇਦੰ**-ਸਦ੍ਦੋ ''ਏਕਮਿਦਾਹੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮਯੰ ਉਕ੍ਕਟ੍ਠਾਯੰ ਵਿਹਰਾਮਿ ਸੁਭਗਵਨੇ ਸਾਲਰਾਜਮੂਲੇ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੫੦੧) ਨਿਪਾਤਮਤ੍ਤੋ। ''ਇਦੰ ਖੋ ਤੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਪ੍ਪਮਤ੍ਤਕੰ ਓਰਮਤ੍ਤਕੰ ਸੀਲਮਤ੍ਤਕ''ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੭) ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੇ ਆਸਨ੍ਨਪਚ੍ਚਕ੍ਖੇ ਆਗਤੋ।

''ਇਦਞ੍ਹਿ ਤੰ ਜੇਤਵਨੰ, ਇਸਿਸਙ੍ਘਨਿਸੇਵਿਤੰ।
ਆਵੁਤ੍ਥੰ ਧਮ੍ਮਰਾਜੇਨ, ਪੀਤਿਸਞ੍ਜਨਨੰ ਮਮਾ''ਤਿ॥ –

ਆਦੀਸੁ (ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੧.੪੮) ਵਕ੍ਖਮਾਨੇ ਆਸਨ੍ਨਪਚ੍ਚਕ੍ਖੇ। ਇਧਾਪਿ ਵਕ੍ਖਮਾਨੇਯੇਵ ਆਸਨ੍ਨਪਚ੍ਚਕ੍ਖੇ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ।

ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯ-ਸਦ੍ਦੋ –

''ਕਿੰ ਤੇ ਵਤੰ ਕਿੰ ਪਨ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯੰ,
ਕਿਸ੍ਸ ਸੁਚਿਣ੍ਣਸ੍ਸ ਅਯੰ ਵਿਪਾਕੋ।
ਇਦ੍ਧੀ ਜੁਤੀ ਬਲਵੀਰਿਯੂਪਪਤ੍ਤਿ,
ਇਦਞ੍ਚ ਤੇ ਨਾਗ ਮਹਾਵਿਮਾਨੰ॥

''ਅਹਞ੍ਚ ਭਰਿਯਾ ਚ ਮਨੁਸ੍ਸਲੋਕੇ,
ਸਦ੍ਧਾ ਉਭੋ ਦਾਨਪਤੀ ਅਹੁਮ੍ਹਾ।
ਓਪਾਨਭੂਤੰ ਮੇ ਘਰੰ ਤਦਾਸਿ,
ਸਨ੍ਤਪ੍ਪਿਤਾ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਚ॥

''ਤੰ ਮੇ ਵਤੰ ਤੰ ਪਨ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯੰ,
ਤਸ੍ਸ ਸੁਚਿਣ੍ਣਸ੍ਸ ਅਯੰ ਵਿਪਾਕੋ।
ਇਦ੍ਧੀ ਜੁਤੀ ਬਲਵੀਰਿਯੂਪਪਤ੍ਤਿ,
ਇਦਞ੍ਚ ਮੇ ਧੀਰ ਮਹਾਵਿਮਾਨ''ਨ੍ਤਿ॥ (ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੫੯੨-੧੫੯੩, ੧੫੯੫) –

ਇਮਸ੍ਮਿੰ ਪੁਣ੍ਣਕਜਾਤਕੇ ਦਾਨੇ ਆਗਤੋ।

''ਕੇਨ ਪਾਣਿ ਕਾਮਦਦੋ, ਕੇਨ ਪਾਣਿ ਮਧੁਸ੍ਸਵੋ।
ਕੇਨ ਤੇ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯੇਨ, ਪੁਞ੍ਞੰ ਪਾਣਿਮ੍ਹਿ ਇਜ੍ਝਤਿ॥

''ਤੇਨ ਪਾਣਿ ਕਾਮਦਦੋ, ਤੇਨ ਪਾਣਿ ਮਧੁਸ੍ਸਵੋ।
ਤੇਨ ਮੇ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯੇਨ, ਪੁਞ੍ਞੰ ਪਾਣਿਮ੍ਹਿ ਇਜ੍ਝਤੀ''ਤਿ॥ (ਪੇ॰ ਵ॰ ੨੭੫, ੨੭੭) –

ਇਮਸ੍ਮਿੰ ਅਙ੍ਕੁਰਪੇਤਵਤ੍ਥੁਸ੍ਮਿੰ ਵੇਯ੍ਯਾਵਚ੍ਚੇ। ''ਇਦੰ ਖੋ ਤੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਿਤ੍ਤਿਰਿਯੰ ਨਾਮ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯੰ ਅਹੋਸੀ''ਤਿ (ਚੂਲ਼ਵ॰ ੩੧੧) ਇਮਸ੍ਮਿੰ ਤਿਤ੍ਤਿਰਜਾਤਕੇ ਪਞ੍ਚਸਿਕ੍ਖਾਪਦਸੀਲੇ। ''ਤੰ ਖੋ ਪਨ, ਪਞ੍ਚਸਿਖ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯੰ ਨੇਵ ਨਿਬ੍ਬਿਦਾਯ ਨ ਵਿਰਾਗਾਯ…ਪੇ॰… ਯਾਵਦੇਵ ਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕੂਪਪਤ੍ਤਿਯਾ''ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੨੯) ਇਮਸ੍ਮਿੰ ਮਹਾਗੋਵਿਨ੍ਦਸੁਤ੍ਤੇ ਬ੍ਰਹ੍ਮਵਿਹਾਰੇ। ''ਪਰੇ ਅਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰੀ ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਮਯਮੇਤ੍ਥ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰਿਨੋ ਭਵਿਸ੍ਸਾਮਾ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੮੩) ਸਲ੍ਲੇਖਸੁਤ੍ਤੇ ਮੇਥੁਨਵਿਰਤਿਯੰ।

''ਮਯਞ੍ਚ ਭਰਿਯਾ ਨਾਤਿਕ੍ਕਮਾਮ,
ਅਮ੍ਹੇ ਚ ਭਰਿਯਾ ਨਾਤਿਕ੍ਕਮਨ੍ਤਿ।
ਅਞ੍ਞਤ੍ਰ ਤਾਹਿ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਂ ਚਰਾਮ,
ਤਸ੍ਮਾ ਹਿ ਅਮ੍ਹਂ ਦਹਰਾ ਨ ਮੀਯਰੇ''ਤਿ॥ (ਜਾ॰ ੧.੧੦.੯੭) –

ਮਹਾਧਮ੍ਮਪਾਲਜਾਤਕੇ ਸਦਾਰਸਨ੍ਤੋਸੇ। ''ਅਭਿਜਾਨਾਮਿ ਖੋ ਪਨਾਹਂ, ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤ, ਚਤੁਰਙ੍ਗਸਮਨ੍ਨਾਗਤਂ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਂ ਚਰਿਤਾ – ਤਪਸ੍ਸੀ ਸੁਦਂ ਹੋਮੀ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੫੫) ਲੋਮਹਂਸਸੁਤ੍ਤੇ ਵੀਰਿਯੇ।

''ਹੀਨੇਨ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯੇਨ, ਖਤ੍ਤਿਯੇ ਉਪਪਜ੍ਜਤਿ।
ਮਜ੍ਝਿਮੇਨ ਚ ਦੇਵਤ੍ਤਂ, ਉਤ੍ਤਮੇਨ ਵਿਸੁਜ੍ਝਤੀ''ਤਿ॥ (ਜਾ॰ ੧.੮.੭੫) –

ਨਿਮਿਜਾਤਕੇ ਅਤ੍ਤਦਮਨਵਸੇਨ ਕਤੇ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕਉਪੋਸਥੇ। ''ਇਦਂ ਖੋ ਪਨ, ਪਞ੍ਚਸਿਖ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਂ ਏਕਨ੍ਤਨਿਬ੍ਬਿਦਾਯ ਵਿਰਾਗਾਯ... ਪੇ॰... ਅਯਮੇਵ ਅਰਿਯੋ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕੋ ਮਗ੍ਗੋ''ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੨੯) ਮਹਾਗੋਵਿਨ੍ਦਸੁਤ੍ਤੇਯੇਵ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੇ। ''ਤਯਿਦਂ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਂ ਇਦ੍ਧਞ੍ਚੇਵ ਫੀਤਞ੍ਚ ਵਿਤ੍ਥਾਰਿਕਂ ਬਾਹੁਜਞ੍ਞਂ ਪੁਥੁਭੂਤਂ ਯਾਵ ਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸੇਹਿ ਸੁਪ੍ਪਕਾਸਿਤ''ਨ੍ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੭੪) ਪਾਸਾਦਿਕਸੁਤ੍ਤੇ ਸਿਕ੍ਖਤ੍ਤਯਸਙ੍ਗਹੇ ਸਕਲਸ੍ਮਿਂ ਸਾਸਨੇ। ਇਧਾਪਿ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੇ ਸਾਸਨੇ ਚ ਵਤ੍ਤਤਿ।

ਵੁਸ੍ਸਤੀਤਿ ਵਸੀਯਤਿ, ਚਰੀਯਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਜਨਕੁਹਨਤ੍ਥ**ਨ੍ਤਿ ''ਅਹੋ ਅਯਜੋ ਸੀਲਵਾ ਵਤ੍ਤਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਅਪ੍ਪਿਚ੍ਛੋ ਸਨ੍ਤੁਟ੍ਠੋ ਮਹਿਦ੍ਧਿਕੋ ਮਹਾਨੁਭਾਵੋ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਜਨਸ੍ਸ ਸਤ੍ਤਲੋਕਸ੍ਸ ਵਿਮ੍ਹਾਪਨਤ੍ਥਂ। **ਜਨਲਪਨਤ੍ਥ**ਨ੍ਤਿ ''ਏਵਰੂਪਸ੍ਸ ਨਾਮ ਅਯਜਸ੍ਸ ਦਿਨ੍ਨਂ ਮਹਪ੍ਫਲਂ ਭਵਿਸ੍ਸਤੀ''ਤਿ ਪਸਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤੇਹਿ ''ਕੇਨਤ੍ਥੋ, ਕਿਂ ਆਹਰੀਯਤੂ''ਤਿ ਮਨੁਸ੍ਸੇਹਿ ਵਦਾਪਨਤ੍ਥਂ। **ਲਾਭਸਕ੍ਕਾਰਸਿਲੋਕਾਨਿਸਂਸਤ੍ਥ**ਨ੍ਤਿ ਯ੍ਵਾਯਂ ''ਆਕਙ੍ਖੇਯ੍ਯ ਚੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ 'ਲਾਭੀ ਅਸ੍ਸਂ ਚੀਵਰਪਿਣ੍ਡਪਾਤਸੇਨਾਸਨਗਿਲਾਨਪ੍ਪਚ੍ਚਯਭੇਸਜ੍ਜਪਰਿਕ੍ਖਾਰਾਨ'ਨ੍ਤਿ, ਸੀਲੇ-ਸ੍ਵੇਵਸ੍ਸ ਪਰਿਪੂਰਕਾਰੀ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੬੫) ਸੀਲਾਨਿਸਂਸਭਾਵੇਨ ਵੁਤ੍ਤੋ ਚਤੁਪਚ੍ਚਯਲਾਭੋ, ਯੋ ਚ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਪਚ੍ਚਯਾਨਂ ਸਕ੍ਕਚ੍ਚਦਾਨਸਙ੍ਖਾਤੋ ਆਦਰਬਹੁਮਾਨਗਰੁਕਰਣਸਙ੍ਖਾਤੋ ਚ ਸਕ੍ਕਾਰੋ, ਯੋ ਚ ''ਸੀਲਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਬਹੁਸ੍ਸੁਤੋ ਸੁਤਧਰੋ ਆਰਦ੍ਧਵੀਰਿਯੋ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਨਯੇਨ ਉਗ੍ਗਤਥੁਤਿਘੋਸਸਙ੍ਖਾਤੋ ਸਿਲੋਕੋ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਂ ਚਰਨ੍ਤਾਨਂ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਿਕੋ ਆਨਿਸਂਸੋ, ਤਦਤ੍ਥਂ। **ਇਤਿ ਮਂ ਜਨੋ ਜਾਨਾਤੂ**ਤਿ ''ਏਵਂ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਵਾਸੇ ਸਤਿ 'ਅਯਂ ਸੀਲਵਾ ਕਲ੍ਯਾਣਧਮ੍ਮੋ'ਤਿਆਦਿਨਾ ਮਂ ਜਨੋ ਜਾਨਾਤੁ ਸਮ੍ਭਾਵੇਤੂ''ਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਨ੍ਤਗੁਣਵਸੇਨ ਸਮ੍ਭਾਵਨਤ੍ਥਮ੍ਪਿ ਨ ਇਦਂ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਂ ਵੁਸ੍ਸਤੀਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ।

ਕੇਚਿ ਪਨ "**ਜਨਕੁਹਨਤ੍ਥ**ਨ੍ਤਿ ਪਾਪਿਚ੍ਛਸ੍ਸ ਇਚ੍ਛਾਪਕਤਸ੍ਸ ਸਤੋ ਸਾਮਨ੍ਤਜਪ੍ਪਨਇਰਿਯਾਪਥਨਿਸ੍ਸਿਤਪਚ੍ਚਯਪਟਿਸੇਵਨਸਙ੍ਖਾਤੇਨ ਤਿਵਿਧੇਨ ਕੁਹਨਵਤ੍ਥੁਨਾ ਕੁਹਨਭਾਵੇਨ ਜਨਸ੍ਸ ਵਿਮ੍ਹਾਪਨਤ੍ਥਂ। **ਜਨਲਪਨਤ੍ਥ**ਨ੍ਤਿ ਪਾਪਿਚ੍ਛਸ੍ਸੇਵ ਸਤੋ ਪਚ੍ਚਯਤ੍ਥਂ ਪਰਿਕਥੋਭਾਸਾਦਿਵਸੇਨ ਲਪਨਭਾਵੇਨ ਉਪਲਾਪਨਭਾਵੇਨ ਵਾ ਜਨਸ੍ਸ ਲਪਨਤ੍ਥਂ। **ਲਾਭਸਕ੍ਕਾਰਸਿਲੋਕਾਨਿਸਂਸਤ੍ਥ**ਨ੍ਤਿ ਪਾਪਿਚ੍ਛਸ੍ਸੇਵ ਸਤੋ ਲਾਭਾਦਿਗਰੁਤਾਯ ਲਾਭਸਕ੍ਕਾਰਸਿਲੋਕਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਆਨਿਸਂਸਉਦਯਸ੍ਸ ਨਿਪ੍ਫਾਦਨਤ੍ਥਂ। **ਇਤਿ ਮਂ ਜਨੋ ਜਾਨਾਤੂ**ਤਿ ਪਾਪਿਚ੍ਛਸ੍ਸੇਵ ਸਤੋ ਅਸਨ੍ਤਗੁਣਸਮ੍ਭਾਵਨਾਧਿਪ੍ਪਾਯੇਨ 'ਇਤਿ ਏਵਂ ਮਂ ਜਨੋ ਜਾਨਾਤੂ'ਤਿ ਨ ਇਦਂ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਂ ਵੁਸ੍ਸਤੀ''ਤਿ ਏਵਮੇਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥਂ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਪੁਰਿਮੋਯੇਵ ਪਨ ਅਤ੍ਥੋ ਸਾਰਤਰੋ।

ਅਥ ਖੋਤਿ ਏਤ੍ਥ **ਅਥਾ**ਤਿ ਅਞ੍ਞਦਤ੍ਥੇ ਨਿਪਾਤੋ, **ਖੋ**ਤਿ ਅਵਧਾਰਣੇ। ਤੇਨ ਕੁਹਨਾਦਿਤੋ ਅਞ੍ਞਦਤ੍ਥਾਯੇਵ ਪਨ ਇਦਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਂ ਵੁਸ੍ਸਤੀਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਇਦਾਨਿ ਤਂ ਪਯੋਜਨਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **"ਸਂਵਰਤ੍ਥਞ੍ਚੇਵ ਪਹਾਨਤ੍ਥਞ੍ਚਾ"**ਤਿ ਆਹ। ਤਤ੍ਥ ਪਞ੍ਚਵਿਧੋ ਸਂਵਰੋ – ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਸਂਵਰੋ, ਸਤਿਸਂਵਰੋ, ਞਾਣਸਂਵਰੋ, ਖਨ੍ਤਿਸਂਵਰੋ, ਵੀਰਿਯਸਂਵਰੋਤਿ।

ਤਤ੍ਥ ''ਇਮਿਨਾ ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਸਂਵਰੇਨ ਉਪੇਤੋ ਹੋਤਿ ਸਮੁਪੇਤੋ''ਤਿ (ਵਿਭ॰ ੫੧੧) ਹਿ ਆਦਿਨਾ ਨਯੇਨ ਆਗਤੋ ਅਯਂ **ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਸਂਵਰੋ** ਨਾਮ, ਯੋ ਸੀਲਸਂਵਰੋਤਿ ਚ ਪਵੁਚ੍ਚਤਿ। ''ਰਕ੍ਖਤਿ ਚਕ੍ਖੁਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ, ਚਕ੍ਖੁਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇ ਸਂਵਰਂ ਆਪਜ੍ਜਤੀ''ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੧੩; ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੯੫; ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੪.੨੩੯; ਅ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੬) ਆਗਤੋ ਅਯਂ **ਸਤਿਸਂਵਰੋ**।

''ਯਾਨਿ ਸੋਤਾਨਿ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ (ਅਜਿਤਾਤਿ ਭਗਵਾ),
ਸਤਿ ਤੇਸਂ ਨਿਵਾਰਣਂ।
ਸੋਤਾਨਂ ਸਂਵਰਂ ਬ੍ਰੂਮਿ,
ਪਞ੍ਞਾਯੇਤੇ ਪਿਧੀਯਰੇ''ਤਿ॥ (ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੧੦੪੧) –

ਆਗਤੋ ਅਯਂ **ਞਾਣਸਂਵਰੋ**। ''ਖਮੋ ਹੋਤਿ ਸੀਤਸ੍ਸ ਉਣ੍ਹਸ੍ਸਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੪; ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੧੧੪; ੬.੫੮) ਨਯੇਨ ਆਗਤੋ ਅਯਂ **ਖਨ੍ਤਿਸਂਵਰੋ**। ''ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਕਾਮਵਿਤਕ੍ਕਂ ਨਾਧਿਵਾਸੇਤੀ''ਤਿਆਦਿਨਾ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੬; ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੧੧੪; ੬.੫੮) ਨਯੇਨ ਆਗਤੋ ਅਯਂ **ਵੀਰਿਯਸਂਵਰੋ**। ਅਤ੍ਥਤੋ ਪਨ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾਦੀਨਂ ਪਜਹਨਵਸੇਨ, ਵਤ੍ਤਪਟਿਵਤ੍ਤਾਨਂ ਕਰਣਵਸੇਨ ਚ ਪਵਤ੍ਤਾ ਚੇਤਨਾ ਵਿਰਤਿਯੋ ਚ। ਸਙ੍ਖੇਪਤੋ ਸਬ੍ਬੋ ਕਾਯਵਚੀਸਂਯਮੋ, ਵਿਤ੍ਥਾਰਤੋ ਸਤ੍ਤਨ੍ਨਂ ਆਪਤ੍ਤਿਕ੍ਖਨ੍ਧਾਨਂ ਅਵੀਤਿਕ੍ਕਮੋ ਸੀਲਸਂਵਰੋ। ਸਤਿ ਏਵ ਸਤਿਸਂਵਰੋ, ਸਤਿਪ੍ਪਧਾਨਾ ਵਾ ਕੁਸਲਾ ਖਨ੍ਧਾ। ਞਾਣਮੇਵ ਞਾਣਸਂਵਰੋ। ਅਧਿਵਾਸਨਵਸੇਨ ਅਦੋਸੋ, ਅਦੋਸਪ੍ਪਧਾਨਾ ਵਾ ਤਥਾ ਪਵਤ੍ਤਾ ਕੁਸਲਾ ਖਨ੍ਧਾ ਖਨ੍ਤਿਸਂਵਰੋ, ਪਞ੍ਞਾਤਿ ਏਕੇ। ਕਾਮਵਿਤਕ੍ਕਾਦੀਨਂ ਅਨਧਿਵਾਸਨਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਂ ਵੀਰਿਯਮੇਵ ਵੀਰਿਯਸਂਵਰੋ। ਤੇਸੁ ਪਠਮੋ ਕਾਯਦੁਚ੍ਚਰਿਤਾਦਿਦੁਸ੍ਸੀਲ੍ਯਸ੍ਸ ਸਂਵਰਣਤੋ ਸਂਵਰੋ, ਦੁਤਿਯੋ ਮੁਟ੍ਠਸ੍ਸਚ੍ਚਸ੍ਸ, ਤਤਿਯੋ ਅਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ, ਚਤੁਤ੍ਥੋ ਅਕ੍ਖਨ੍ਤਿਯਾ, ਪਞ੍ਚਮੋ ਕੋਸਜ੍ਜਸ੍ਸ ਸਂਵਰਣਤੋ ਪਿਦਹਨਤੋ ਸਂਵਰੋਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਏਵਮੇਤਸ੍ਸ ਸਂਵਰਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਾਯ ਸਂਵਰਤ੍ਥਂ, ਸਂਵਰਨਿਪ੍ਫਾਦਨਤ੍ਥਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਪਹਾਨਮ੍ਪਿ ਪਞ੍ਚਵਿਧਂ – ਤਦਙ੍ਗਪ੍ਪਹਾਨਂ, ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨਪ੍ਪਹਾਨਂ, ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਪ੍ਪਹਾਨਂ, ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਪ੍ਪਹਾਨਂ, ਨਿਸ੍ਸਰਣਪ੍ਪਹਾਨਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਯਂ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਂ, ਤਂ ਹੇਟ੍ਠਾ ਏਕਕਨਿਪਾਤੇ ਪਠਮਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾਯਂ ਵੁਤ੍ਤਮੇਵ। ਤਸ੍ਸ ਪਨ ਪਞ੍ਚਵਿਧਸ੍ਸਪਿ ਤਥਾ ਤਥਾ ਰਾਗਾਦਿਕਿਲੇਸਾਨਂ ਪਟਿਨਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਟ੍ਠੇਨ ਸਮਤਿਕ੍ਕਮਨਟ੍ਠੇਨ ਵਾ ਪਹਾਨਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਾਯ ਪਹਾਨਤ੍ਥਂ, ਪਹਾਨਸਾਧਨਤ੍ਥਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਤ੍ਥ ਸਂਵਰੇਨ ਕਿਲੇਸਾਨਂ ਚਿਤ੍ਤਸਨ੍ਤਾਨੇ ਪਵੇਸਨਨਿਵਾਰਣਂ ਪਹਾਨੇਨ ਪਵੇਸਨਨਿਵਾਰਣਞ੍ਚੇਵ ਸਮੁਗ੍ਘਾਤੋ ਚਾਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਉਭਯੇਨਾਪਿ ਪਨ ਯਥਾਰਹਂ ਉਭਯਂ ਸਮ੍ਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। ਸੀਲਾਦਿਧਮ੍ਮਾ ਏਵ ਹਿ ਸਂਵਰਣਤੋ ਸਂਵਰੋ, ਪਜਹਨਤੋ ਪਹਾਨਨ੍ਤਿ।

ਗਾਥਾਸੁ **ਅਨੀਤਿਹ**ਨ੍ਤਿ ਈਤਿਯੋ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ਉਪਦ੍ਦਵਾ – ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਿਕਾ ਚ ਸਮ੍ਪਰਾਯਿਕਾ ਚ। ਈਤਿਯੋ ਹਨਤਿ ਵਿਨਾਸੇਤਿ ਪਜਹਤੀਤਿ ਈਤਿਹਂ, ਅਨੁ ਈਤਿਹਨ੍ਤਿ **ਅਨੀਤਿਹਂ,** ਸਾਸਨਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਂ ਮਗ੍ਗਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਞ੍ਚ। ਅਥ ਵਾ ਈਤੀਹਿ ਅਨਤ੍ਥੇਹਿ ਸਦ੍ਧਿਂ ਹਨਨ੍ਤਿ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀਤਿ ਈਤਿਹਾ, ਤਣ੍ਹਾਦਿਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਾ। ਨਤ੍ਥਿ ਏਤ੍ਥ ਈਤਿਹਾਤਿ **ਅਨੀਤਿਹਂ**। ਈਤਿਹਾ ਵਾ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੇਨਟ੍ਠੇਨ ਤਿਤ੍ਥਿਯਸਮਯਾ, ਤਪ੍ਪਟਿਪਕ੍ਖਤੋ ਇਦਂ ਅਨੀਤਿਹਂ। ''ਅਨਿਤਿਹ''ਨ੍ਤਿਪਿ ਪਾਠੋ। ਤਸ੍ਸਤ੍ਥੋ – ''ਇਤਿਹਾਯ''ਨ੍ਤਿ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਅਨੇਕਂਸਗ੍ਗਾਹਭਾਵਤੋ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾ ਇਤਿਹਂ ਨਾਮ, ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਪ੍ਪਵੇਦਿਤਤ੍ਤਾ ਯਥਾਨੁਸਿਟ੍ਠਂ ਪਟਿਪਜ੍ਜਨ੍ਤਾਨਂ ਨਿਕ੍ਕਙ੍ਖਭਾਵਸਾਧਨਤੋ ਨਤ੍ਥਿ ਏਤ੍ਥ ਇਤਿਹਨ੍ਤਿ **ਅਨਿਤਿਹਂ,** ਅਪਰਪ੍ਪਚ੍ਚਯਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ ''ਪਚ੍ਚਤ੍ਤਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ ਵਿਞ੍ਞੂਹੀ''ਤਿ ''ਅਤਕ੍ਕਾਵਚਰੋ''ਤਿ ਚ। ਗਾਥਾਸੁਖਤ੍ਥਂ ਪਨ ''ਅਨੀਤਿਹ''ਨ੍ਤਿ ਦੀਘਂ ਕਤ੍ਵਾ ਪਠਨ੍ਤਿ।

ਨਿਬ੍ਬਾਨਸਙ੍ਖਾਤਂ ਓਗਧਂ ਪਤਿਟ੍ਠਂ ਪਾਰਂ ਗਚ੍ਛਤੀਤਿ **ਨਿਬ੍ਬਾਨੋਗਧਗਾਮੀ,** ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਰਸਤ੍ਤਾ ਏਕਨ੍ਤੇਨੇਵ ਨਿਬ੍ਬਾਨਸਮ੍ਪਾਪਕੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨੋਗਧਗਾਮਿਨਂ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਂ। **ਸੋਤਿ** ਯੋ ਸੋ ਸਮਤਿਂਸ ਪਾਰਮਿਯੋ ਪੂਰੇਤ੍ਵਾ ਸਬ੍ਬਕਿਲੇਸੇ ਭਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਅਨੁਤ੍ਤਰਂ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੋਧਿਂ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ, ਸੋ ਭਗਵਾ **ਅਦੇਸਯਿ** ਦੇਸੇਸਿ। ਨਿਬ੍ਬਾਨੋਗਧੋਤਿ ਵਾ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੋ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਤੇਨ ਵਿਨਾ ਨਿਬ੍ਬਾਨੋਗਾਹਨਸ੍ਸ ਅਸਮ੍ਭਵਤੋ ਤਸ੍ਸ ਚ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਅਨਾਲਮ੍ਬਿਤ੍ਵਾ ਅਪ੍ਪਵਤ੍ਤਨਤੋ, ਤਞ੍ਚ ਤਂ ਏਕਨ੍ਤਂ ਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨੋਗਧਗਾਮੀ। ਅਥ ਵਾ **ਨਿਬ੍ਬਾਨੋਗਧਗਾਮਿਨ**ਨ੍ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤੋਗਾਮਿਨਂ ਮਗ੍ਗਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਂ , ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਆਰਮ੍ਮਣਂ

ਕਰਿਤ੍ਵਾ ਤਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤੋ ਏਵ ਵਤ੍ਤਤਿ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ। **ਮਹਤ੍ਤੇਹੀ**ਤਿ ਮਹਾਆਤੁਮੇਹਿ ਉਲ਼ਾਰਜ੍ਝਾਸਯੇਹਿ। ਮਹਨ੍ਤਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ, ਮਹਨ੍ਤੇ ਵਾ ਸੀਲਕ੍ਖਨ੍ਧਾਦਿਕੇ ਏਸਨ੍ਤਿ ਗਵੇਸਨ੍ਤੀਤਿ ਮਹੇਸਿਨੋ ਬੁਦ੍ਧਾਦਯੋ ਅਰਿਯਾ। ਤੇਹਿ **ਅਨੁਯਾਤੋ** ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ। **ਯਥਾ ਬੁਦ੍ਧੇਨ ਦੇਸਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਯਥਾ ਅਭਿਞ੍ਞੇਯਜਾਦਿਧਮ੍ਮੇ ਅਭਿਞ੍ਞੇਯਜਾਦਿਭਾਵੇਨੇਵ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੇਨ ਮਯਾ ਦੇਸਿਤਂ, ਏਵਂ ਯੇ ਏਤਂ ਮਗ੍ਗਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਂ ਤਦਤ੍ਥਂ ਸਾਸਨਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਞ੍ਚ ਪਟਿਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ। ਤੇ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਿਕਸਮ੍ਪਰਾਯਿਕਤ੍ਥੇਹਿ ਯਥਾਰਹਂ ਅਨੁਸਾਸਨ੍ਤਸ੍ਸ ਸਤ੍ਥੁ ਮਯ੍ਹਂ ਸਾਸਨਕਾਰਿਨੋ ਓਵਾਦਪ੍ਪਟਿਕਰਾ ਸਕਲਸ੍ਸ ਵਟ੍ਟਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤਂ ਪਰਿਯਨ੍ਤਂ ਅਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਂ ਕਰਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਵਾ ਅਨ੍ਤਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਸਚ੍ਛਿਕਰਿਸ੍ਸਨ੍ਤੀਤਿ।

ਅਟ੍ਠਮਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੯. ਦੁਤਿਯਨਕੁਹਨਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੩੬. ਨਵਮੇ **ਅਭਿਞ੍ਞਤ੍ਥ**ਨ੍ਤਿ ਕੁਸਲਾਦਿਵਿਭਾਗੇਨ ਖਨ੍ਧਾਦਿਵਿਭਾਗੇਨ ਚ ਸਬ੍ਬਧਮ੍ਮੇ ਅਭਿਵਿਸਿਟ੍ਠੇਨ ਞਾਣੇਨ ਅਵਿਪਰੀਤਤੋ ਜਾਨਨਤ੍ਥਂ। **ਪਰਿਞ੍ਞਤ੍ਥ**ਨ੍ਤਿ ਤੇਭੂਮਕਧਮ੍ਮੇ ''ਇਦਂ ਦੁਕ੍ਖ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਪਰਿਜਾਨਨਤ੍ਥਂ ਸਮਤਿਕ੍ਕਮਨਤ੍ਥਞ੍ਚ। ਤਤ੍ਥ ਅਭਿਞ੍ਞੇਯਅਭਿਜਾਨਨਾ ਚਤੁਸਚ੍ਚਵਿਸਯਾ। ਪਰਿਞ੍ਞੇਯਪਰਿਜਾਨਨਾ ਪਨ ਯਦਿਪਿ ਦੁਕ੍ਖਸਚ੍ਚਵਿਸਯਾ, ਪਹਾਨਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾਭਾਵਨਾਭਿਸਮਯੇਹਿ ਪਨ ਵਿਨਾ ਨ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਪਹਾਨਾਦਯੋਪਿ ਇਧ ਗਹਿਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਸੇਸਂ ਅਨਨ੍ਤਰਸੁਤ੍ਤੇ ਵੁਤ੍ਤਨਯਮੇਵ।

ਨਵਮਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੧੦. ਸੋਮਨਸ੍ਸਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੩੭. ਦਸਮੇ **ਸੁਖਸੋਮਨਸ੍ਸਬਹੁਲੋ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ **ਸੁਖ**ਨ੍ਤਿ ਕਾਯਿਕਂ ਸੁਖਂ, **ਸੋਮਨਸ੍ਸ**ਨ੍ਤਿ ਚੇਤਸਿਕਂ। ਤਸ੍ਮਾ ਯਸ੍ਸ ਕਾਯਿਕਂ ਚੇਤਸਿਕਞ੍ਚ ਸੁਖਂ ਅਭਿਣ੍ਹਂ ਪਵਤ੍ਤਤਿ, ਸੋ ਸੁਖਸੋਮਨਸ੍ਸਬਹੁਲੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ। **ਯੋਨੀ**ਤਿ ''ਚਤਸ੍ਸੋ ਖੋ ਇਮਾ, ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤ, ਯੋਨਿਯੋ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੫੨) ਖਨ੍ਧਕੋਟ੍ਠਾਸੋ ਯੋਨੀਤਿ ਆਗਤੋ। ''ਯੋਨਿ ਹੇਸਾ, ਭੂਮਿਜ, ਫਲਸ੍ਸ ਅਧਿਗਮਾਯਾ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੨੬) ਕਾਰਣਂ।

''ਨ ਚਾਹਂ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਂ ਬ੍ਰੂਮਿ, ਯੋਨਿਜਂ ਮਤ੍ਤਿਸਮ੍ਭਵ''ਨ੍ਤਿ ਚ॥ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੪੫੭; ਧ॰ ਪ॰ ੩੯੬; ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੬੨੫)।

''ਤਮੇਨਂ ਕਮ੍ਮਜਾ ਵਾਤਾ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਤ੍ਵਾ ਉਦ੍ਧਂਪਾਦਂ ਅਧੋਸਿਰਂ ਸਮ੍ਪਰਿਵਤ੍ਤੇਤ੍ਵਾ ਮਾਤੁ ਯੋਨਿਮੁਖੇ ਸਮ੍ਪਟਿਪਾਦੇਨ੍ਤੀ''ਤਿ ਚ ਆਦੀਸੁ ਪਸ੍ਸਾਵਮਗ੍ਗੋ। ਇਧ ਪਨ ਕਾਰਣਂ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਂ। **ਅਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਅਨੇਨ। **ਆਰਦ੍ਧਾ**ਤਿ ਪਟ੍ਠਪਿਤਾ ਪਗ੍ਗਹਿਤਾ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਾ ਸਮ੍ਪਾਦਿਤਾ ਵਾ।

ਆਸਵਾਨਂ ਖਯਾਯਾਤਿ ਏਤ੍ਥ ਆਸਵਨ੍ਤੀਤਿ ਆਸਵਾ, ਚਕ੍ਖੁਤੋਪਿ...ਪੇ॰... ਮਨਤੋਪਿ ਸਵਨ੍ਤਿ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਧਮ੍ਮਤੋ ਯਾਵ ਗੋਤ੍ਰਭੁ, ਓਕਾਸਤੋ ਯਾਵ ਭਵਗ੍ਗਾ ਸਵਨ੍ਤੀਤਿ ਵਾ ਆਸਵਾ। ਏਤੇ ਧਮ੍ਮੇ ਏਤਞ੍ਚ ਓਕਾਸਂ ਅਨ੍ਤੋ ਕਰਿਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਨ੍ਤੋਕਰਣਤ੍ਥੋ ਹਿ ਅਯਂ ਆਕਾਰੋ। ਚਿਰਪਾਰਿਵਾਸਿਯਟ੍ਠੇਨ ਮਦਿਰਾਦਯੋ ਆਸਵਾ ਵਿਯਾਤਿਪਿ ਆਸਵਾ। ਲੋਕੇ ਹਿ ਚਿਰਪਾਰਿਵਾਸਿਕਾ ਮਦਿਰਾਦਯੋ ਆਸਵਾਤਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ। ਯਦਿ ਚ ਚਿਰਪਾਰਿਵਾਸਿਯਟ੍ਠੇਨ ਆਸਵਾ, ਏਤੇ ਏਵ ਭਵਿਤੁਂ ਅਰਹਨ੍ਤਿ। ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੇਤਂ – ''ਪੁਰਿਮਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕੋਟਿ ਨ ਪਞ੍ਞਾਯਤਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ, ਇਤੋ ਪੁਬ੍ਬੇ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਨਾਹੋਸੀ''ਤਿਆਦਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੧੦.੬੧)। ਆਯਤਂ ਸਂਸਾਰਦੁਕ੍ਖਂ ਸਵਨ੍ਤਿ ਪਸਵਨ੍ਤੀਤਿਪਿ ਆਸਵਾ। ਪੁਰਿਮਾਨਿ ਚੇਤ੍ਥ ਨਿਬ੍ਬਚਨਾਨਿ ਯਤ੍ਥ ਕਿਲੇਸਾ ਆਸਵਾਤਿ ਆਗਤਾ, ਤਤ੍ਥ ਯੁਜ੍ਜਨ੍ਤਿ; ਪਚ੍ਛਿਮਂ ਕਮ੍ਮੇਪਿ। ਨ ਕੇਵਲਞ੍ਚ ਕਮ੍ਮਕਿਲੇਸਾ ਏਵ ਆਸਵਾ, ਅਪਿਚ ਖੋ ਨਾਨਪ੍ਪਕਾਰਾ ਉਪਦ੍ਦਵਾਪਿ। ਅਭਿਧਮ੍ਮੇ ਹਿ ''ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਆਸਵਾ – ਕਾਮਾਸਵੋ, ਭਵਾਸਵੋ, ਦਿਟ੍ਠਾਸਵੋ, ਅਵਿਜ੍ਜਾਸਵੋ''ਤਿ (ਧ॰ ਸ॰ ੧੧੦੨) ਕਾਮਰਾਗਾਦਯੋ ਕਿਲੇਸਾ ਆਸਵਾਤਿ

ਆਗਤਾ। ਸੁੱਤੇਪਿ ''ਨਾਹਂ, ਚੁਨ੍ਦ, ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਿਕਾਨਂਯੇਵ ਆਸਵਾਨਂ ਸਂਵਰਾਯ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਮੀ''ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੮੨) ਏਤ੍ਥ ਵਿਵਾਦਮੂਲਭੂਤਾ ਕਿਲੇਸਾ ਆਸਵਾਤਿ ਆਗਤਾ।

''ਯੇਨ ਦੇਵੂਪਪਤ੍ਯਸ੍ਸ, ਗਨ੍ਧਬ੍ਬੋ ਵਾ ਵਿਹਙ੍ਗਮੋ।
ਯਕ੍ਖਤ੍ਤਂ ਯੇਨ ਗਚ੍ਛੇਯ੍ਯ, ਮਨੁਸ੍ਸਤ੍ਤਞ੍ਚ ਅਬ੍ਬਜੇ।
ਤੇ ਮਯ੍ਹਂ, ਆਸਵਾ ਖੀਣਾ, ਵਿਦ੍ਧਸ੍ਤਾ ਵਿਨਲੀਕਤਾ''ਤਿ॥ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੩੬) –

ਏਤ੍ਥ ਤੇਭੂਮਕਂ ਕਮ੍ਮਂ ਅਵਸੇਸਾ ਚ ਅਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ। ''ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਿਕਾਨਂ ਆਸਵਾਨਂ ਸਂਵਰਾਯ ਸਮ੍ਪਰਾਯਿਕਾਨਂ ਆਸਵਾਨਂ ਪਟਿਘਾਤਾਯਾ''ਤਿ (ਪਾਰਾ॰ ੩੯) ਏਤ੍ਥ ਪਰੂਪਘਾਤਵਿਪ੍ਪਟਿਸਾਰਵਧਬਨ੍ਧਾਦਯੋ ਚੇਵ ਅਪਾਯਦੁਕ੍ਖਭੂਤਾ ਨਾਨਪ੍ਪਕਾਰਾ ਉਪਦ੍ਦਵਾ ਚ।

ਤੇ ਪਨੇਤੇ ਆਸਵਾ ਵਿਨਯੇ ''ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਿਕਾਨਂ ਆਸਵਾਨਂ ਸਂਵਰਾਯ, ਸਮ੍ਪਰਾਯਿਕਾਨਂ ਆਸਵਾਨਂ ਪਟਿਘਾਤਾਯਾ''ਤਿ ਦ੍ਵੇਧਾ ਆਗਤਾ। ਸਲ਼ਾਯਤਨੇ ''ਤਯੋਮੇ, ਆਵੁਸੋ, ਆਸਵਾ – ਕਾਮਾਸਵੋ, ਭਵਾਸਵੋ, ਅਵਿਜ੍ਜਾਸਵੋ''ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੪.੩੨੧) ਤਿਧਾ ਆਗਤਾ। ਤਥਾ ਅਞ੍ਞੇਸੁ ਸੁੱਤਨ੍ਤੇਸੁ। ਅਭਿਧਮ੍ਮੇ ਤੇਯੇਵ ਦਿਟ੍ਠਾਸਵੇਨ ਸਦ੍ਧਿਂ ਚਤੁਧਾ ਆਗਤਾ। ਨਿਬ੍ਬੇਧਿਕਪਰਿਯਾਯੇ ਪਨ ''ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਆਸਵਾ ਨਿਰਯਗਮਨੀਯਾ, ਅਤ੍ਥਿ ਆਸਵਾ ਤਿਰਚ੍ਛਾਨਯੋਨਿਗਮਨੀਯਾ, ਅਤ੍ਥਿ ਆਸਵਾ ਪੇਤ੍ਤਿਵਿਸਯਗਮਨੀਯਾ, ਅਤ੍ਥਿ ਆਸਵਾ ਮਨੁਸ੍ਸਲੋਕਗਮਨੀਯਾ, ਅਤ੍ਥਿ ਆਸਵਾ ਦੇਵਲੋਕਗਮਨੀਯਾ''ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੬.੬੩) ਪਞ੍ਚਧਾ ਆਗਤਾ। ਕਮ੍ਮਮੇਵ ਚੇਤ੍ਥ ਆਸਵਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਂ। ਛਕ੍ਕਨਿਪਾਤੇ ''ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਆਸਵਾ ਸਂਵਰਾ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੬.੫੮) ਨਯੇਨ ਛਧਾ ਆਗਤਾ। ਸਬ੍ਬਾਸਵਪਰਿਯਾਯੇ ਤੇਯੇਵ ਦਸ੍ਸਨਪਹਾਤਬ੍ਬੇਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਦ੍ਧਿਂ ਸਤ੍ਤਧਾ ਆਗਤਾ। ਇਧ ਪਨ ਅਭਿਧਮ੍ਮਪਰਿਯਾਯੇਨ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਆਸਵਾ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਖਯਾਯਾਤਿ ਏਤ੍ਥ ਪਨ ''ਯੋ ਆਸਵਾਨਂ ਖਯੋ ਵਯੋ ਭੇਦੋ ਪਰਿਭੇਦੋ ਅਨਿਚ੍ਚਤਾ ਅਨ੍ਤਰਧਾਨ''ਨ੍ਤਿ ਆਸਵਾਨਂ ਸਰਸਭੇਦੋ ਆਸਵਾਨਂ ਖਯੋਤਿ ਵੁੱਤੋ। ''ਜਾਨਤੋ ਅਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਸ੍ਸਤੋ ਆਸਵਾਨਂ ਖਯਂ ਵਦਾਮੀ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੫) ਏਤ੍ਥ ਆਸਵਾਨਂ ਖੀਣਾਕਾਰੋ ਨਤ੍ਥਿਭਾਵੋ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਂ ਅਸਮੁਪ੍ਪਾਦੋ ਆਸਵਕ੍ਖਯੋਤਿ ਵੁੱਤੋ।

''ਸੇਖਸ੍ਸ ਸਿਕ੍ਖਮਾਨਸ੍ਸ, ਉਜੁਮਗ੍ਗਾਨੁਸਾਰਿਨੋ।
ਖਯਸ੍ਮਿਂ ਪਠਮਂ ਞਾਣਂ, ਤਤੋ ਅਞ੍ਞਾ ਅਨਨ੍ਤਰਾ''ਤਿ॥ (ਇਤਿਵੁ॰ ੬੨) –

ਏਤ੍ਥ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੋ ਆਸਵਕ੍ਖਯੋਤਿ ਵੁੱਤੋ। ''ਆਸਵਾਨਂ ਖਯਾ ਸਮਣੋ ਹੋਤੀ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੪੩੮) ਏਤ੍ਥ ਫਲਂ।

''ਪਰਵਜ੍ਜਾਨੁਪਸ੍ਸਿਸ੍ਸ, ਨਿਚ੍ਚਂ ਉਜ੍ਝਾਨਸਞ੍ਞਿਨੋ।
ਆਸਵਾ ਤਸ੍ਸ ਵਡ੍ਢਨ੍ਤਿ, ਆਰਾ ਸੋ ਆਸਵਕ੍ਖਯਾ''ਤਿ॥ (ਧ॰ ਪ॰ ੨੫੩) –

ਏਤ੍ਥ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ। ਇਧ ਪਨ ਫਲਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ''ਆਸਵਾਨਂ ਖਯਾਯਾ''ਤਿ ਵੁੱਤਂ, ਅਰਹੱਤਫਲਤ੍ਥਾਯਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਸਂਵੇਜਨੀਯੇਸੁ ਠਾਨੇਸੂਤਿ ਸਂਵੇਗਜਨਕੇਸੁ ਜਾਤਿਆਦੀਸੁ ਸਂਵੇਗਵਤ੍ਥੂਸੁ। ਜਾਤਿ, ਜਰਾ, ਬ੍ਯਾਧਿ, ਮਰਣਂ, ਅਪਾਯਦੁਕ੍ਖਂ, ਅਤੀਤੇ ਵਟ੍ਟਮੂਲਕਂ ਦੁਕ੍ਖਂ, ਅਨਾਗਤੇ ਵਟ੍ਟਮੂਲਕਂ ਦੁਕ੍ਖਂ , ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨੇ ਆਹਾਰਪਰਿਯੇਟ੍ਠਿਮੂਲਕਂ ਦੁਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਇਮਾਨਿ ਹਿ ਸਂਵੇਗਵਤ੍ਥੂਨਿ ਸਂਵੇਜਨੀਯਟ੍ਠਾਨਾਨਿ ਨਾਮ। ਅਪਿਚ ''ਆਦਿੱਤੋ ਲੋਕਸਨ੍ਨਿਵਾਸੋ ਉਯ੍ਯੁੱਤੋ ਪਯਾਤੋ ਕੁਮ੍ਮਗ੍ਗਪ੍ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ, ਉਪਨੀਯਤਿ ਲੋਕੋ ਅਦ੍ਧੁਵੋ, ਅਤਾਣੋ ਲੋਕੋ ਅਨਭਿਸ੍ਸਰੋ, ਅਸ੍ਸਕੋ ਲੋਕੋ, ਸਬ੍ਬਂ ਪਹਾਯ ਗਮਨੀਯਂ, ਊਨੋ ਲੋਕੋ ਅਤਿੱਤੋ ਤਣ੍ਹਾਦਾਸੋ''ਤਿਏਵਮਾਦੀਨਿ (ਪਟਿ॰ ਮ॰

੧.੧੧੭) ਚੇਤ੍ਥ ਸਂਵੇਜਨੀਯਟ੍ਠਾਨਾਨੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾਨਿ। **ਸਂਵੇਜਨੇਨਾ**ਤਿ ਜਾਤਿਆਦਿਸਂਵੇਗਵਤ੍ਥੂਨਿ ਪਟਿਚ੍ਚ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਭਯਸਙ੍ਖਾਤੇਨ ਸਂਵੇਜਨੇਨ। ਅਤ੍ਤਤੋ ਪਨ ਸਹੋਤ੍ਤਪ੍ਪਞ੍ਞਂ ਸਂਵੇਗੋ ਨਾਮ।

ਸਂਵਿਗ੍ਗਸ੍ਸਾਤਿ ਗਬ੍ਭੋਕ੍ਕਨ੍ਤਿਕਾਦਿਵਸੇਨ ਅਨੇਕਵਿਧੇਹਿ ਜਾਤਿਆਦਿਦੁਕ੍ਖੇਹਿ ਸਂਵੇਗਜਾਤਸ੍ਸ। ''ਸਂਵੇਜਿਤ੍ਵਾ''ਤਿ ਚ ਪਠਨ੍ਤਿ। **ਯੋਨਿਸੋ ਪਧਾਨੇਨਾ**ਤਿ ਉਪਾਯਪਧਾਨੇਨ, ਸਮ੍ਮਾਵਾਯਾਮੇਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸੋ ਹਿ ਯਥਾ ਅਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਪਹੀਯਨ੍ਤਿ, ਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਭਾਵਨਾਪਾਰਿਪੂਰਿਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਏਵਂ ਪਦਹਨਤੋ ਉਤ੍ਤਮਭਾਵਸਾਧਨਤੋ ਚ ''ਪਧਾਨ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਸਂਵੇਗੇਨ ਭਵਾਦੀਸੁ ਕਿਞ੍ਚਿ ਤਾਣਂ ਲੇਣਂ ਪਟਿਸਰਣਂ ਅਪਸ੍ਸਨ੍ਤੋ ਤਤ੍ਥ ਅਨੋਲੀਯਨ੍ਤੋ ਅਲਗ੍ਗਮਾਨਸੋ ਤਪ੍ਪਟਿਪਕ੍ਖੇਨ ਚ ਵਿਨਿਵਤ੍ਤਿਤਵਿਸਞ੍ਞਿਤੋ ਅਞ੍ਞਦਤ੍ਥੁ ਨਿਬ੍ਬਾਨਨਿਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਪੋਣੋ ਨਿਬ੍ਬਾਨਪਬ੍ਭਾਰੋ। ਸੋ ਕਲ੍ਯਾਣਮਿਤ੍ਤਸਨ੍ਨਿਸ੍ਸਯੇਨ ਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰਬਹੁਲੋ ਵਿਸੁਦ੍ਧਾਸਯਪ੍ਪਯੋਗੋ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਸੁ ਯੁਤ੍ਤਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤੋ ਸਬ੍ਬਸ੍ਮਿਮ੍ਪਿ ਸਙ੍ਖਾਰਗਤੇ ਨਿਬ੍ਬਿਨ੍ਦਤਿ ਵਿਰਜ੍ਜਤਿ, ਵਿਪਸ੍ਸਨਂ ਉਸ੍ਸੁਕ੍ਕਾਪੇਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਯਦਿਦਂ ਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰਬਹੁਲੋ ਵਿਸੁਦ੍ਧਾਸਯਪ੍ਪਯੋਗੋ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਸੁ ਯੁਤ੍ਤਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤੋ, ਤੇਨਸ੍ਸ ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਸੁਖਸੋਮਨਸ੍ਸਬਹੁਲਤਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਯਂ ਪਨਾਯਂ ਸਮਥੇ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤੋ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਯੁਤ੍ਤਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤੋ ਸਬ੍ਬਸ੍ਮਿਮ੍ਪਿ ਸਙ੍ਖਾਰਗਤੇ ਨਿਬ੍ਬਿਨ੍ਦਤਿ ਵਿਰਜ੍ਜਤਿ, ਵਿਪਸ੍ਸਨਂ ਉਸ੍ਸੁਕ੍ਕਾਪੇਤਿ, ਤੇਨਸ੍ਸ ਯੋਨਿ ਆਰਦ੍ਧਾ ਆਸਵਾਨਂ ਖਯਾਯਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਗਾਥਾਸੁ **ਸਂਵਿਜ੍ਜੇਥੇ**ਵਾਤਿ ਸਂਵਿਜ੍ਜੇਯ੍ਯ ਏਵ ਸਂਵੇਗਂ ਕਰੇਯ੍ਯ ਏਵ। ''ਸਂਵਿਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾਨਾ''ਤਿ ਚ ਪਠਨ੍ਤਿ। ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਸਂਵਿਗ੍ਗੋ ਹੁਤ੍ਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਪਣ੍ਡਿਤੋ**ਤਿ ਸਪ੍ਪਞ੍ਞੋ, ਤਿਹੇਤੁਕਪਟਿਸਨ੍ਧੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। **ਪਞ੍ਞਾਯ ਸਮਵੇਕ੍ਖਿਯਾ**ਤਿ ਸਂਵੇਗਵਤ੍ਥੂਨਿ ਸਂਵਿਜ੍ਜਨਵਸੇਨ ਪਞ੍ਞਾਯ ਸਮ੍ਮਾ ਅਵੇਕ੍ਖਿਯ। ਅਥ ਵਾ ਪਞ੍ਞਾਯ ਸਮ੍ਮਾ ਅਵੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾਤਿ। ਸੇਸਂ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਉਤ੍ਤਾਨਤ੍ਥਮੇਵ।

ਦਸਮਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਇਤਿ ਪਰਮਤ੍ਥਦੀਪਨਿਯਾ ਇਤਿਵੁਤ੍ਤਕ-ਅਟ੍ਠਕਥਾਯ

ਦੁਕਨਿਪਾਤੇ ਪਠਮਵਗ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੨. ਦੁਤਿਯਵਗ੍ਗੋ

੧. ਵਿਤਕ੍ਕਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੩੮. ਦੁਤਿਯਵਗ੍ਗਸ੍ਸ ਪਠਮੇ **ਤਥਾਗਤਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ **ਤਥਾਗਤ**-ਸਦ੍ਦੋ ਤਾਵ ਸਤ੍ਤਵੋਹਾਰਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਾਦੀਸੁ ਦਿਸ੍ਸਤਿ। ਤਥਾ ਹੇਸ ''ਹੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ ਪਰਂ ਮਰਣਾ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੬੫) ਸਤ੍ਤਵੋਹਾਰੇ।

''ਤਥਾਗਤਂ ਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਪੂਜਿਤਂ,
ਬੁਦ੍ਧਂ ਨਮਸ੍ਸਾਮ ਸੁਵਤ੍ਥਿ ਹੋਤੂ''ਤਿ॥ (ਖੁ॰ ਪਾ॰ ੬.੧੬) –

ਆਦੀਸੁ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੇ।

''ਤਥਾਗਤਂ ਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਪੂਜਿਤਂ,
ਧਮ੍ਮਂ ਨਮਸ੍ਸਾਮ ਸੁਵਤ੍ਥਿ ਹੋਤੂ''ਤਿ॥ (ਖੁ॰ ਪਾ॰ ੬.੧੭) –

ਆਦੀਸੁ ਧਮ੍ਮੇ।

‘‘ਤਥਾਗਤਂ ਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਪੂਜਿਤਂ,
ਸਙ੍ਘਂ ਨਮਸ੍ਸਾਮ ਸੁਵਤ੍ਥਿ ਹੋਤੂ’’ਤਿ॥ (ਖੁ॰ ਪਾ॰ ੬.੧੮) –

ਆਦੀਸੁ ਸਙ੍ਘੋ। ਇਧ ਪਨ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ। ਤਸ੍ਮਾ ਤਥਾਗਤਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਅਟ੍ਠਹਿ ਕਾਰਣੇਹਿ ਭਗਵਾ ਤਥਾਗਤੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਕਤਮੇਹਿ ਅਟ੍ਠਹਿ? ਤਥਾ ਆਗਤੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ, ਤਥਾ ਗਤੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ, ਤਥਲਕ੍ਖਣਂ ਆਗਤੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ, ਤਥਧਮ੍ਮੇ ਯਾਥਾਵਤੋ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ, ਤਥਦਸ੍ਸਿਤਾਯ ਤਥਾਗਤੋ, ਤਥਵਾਦਿਤਾਯ ਤਥਾਗਤੋ, ਤਥਾਕਾਰਿਤਾਯ ਤਥਾਗਤੋ, ਅਭਿਭਵਨਟ੍ਠੇਨ ਤਥਾਗਤੋਤਿ।

ਕਥਂ ਭਗਵਾ **ਤਥਾ ਆਗਤੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ?** ਯਥਾ ਯੇਨ ਅਭਿਨੀਹਾਰੇਨ ਦਾਨਪਾਰਮਿਂ ਪੂਰੇਤ੍ਵਾ ਸੀਲਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਪਞ੍ਞਾਵੀਰਿਯਖਨ੍ਤਿਸਚ੍ਚਅਧਿਟ੍ਠਾਨਮੇਤ੍ਤਾਉਪੇਕ੍ਖਾਪਾਰਮਿਂ ਪੂਰੇਤ੍ਵਾ ਇਮਾ ਦਸ ਪਾਰਮਿਯੋ, ਦਸ ਉਪਪਾਰਮਿਯੋ, ਦਸ ਪਰਮਤ੍ਥਪਾਰਮਿਯੋਤਿ ਸਮਤਿਂਸ ਪਾਰਮਿਯੋ ਪੂਰੇਤ੍ਵਾ ਅਙ੍ਗਪਰਿਚ੍ਚਾਗਂ, ਅਤ੍ਤਪਰਿਚ੍ਚਾਗਂ, ਧਨਪਰਿਚ੍ਚਾਗਂ, ਦਾਰਪਰਿਚ੍ਚਾਗਂ, ਰਜ੍ਜਪਰਿਚ੍ਚਾਗਨ੍ਤਿ ਇਮਾਨਿ ਪਞ੍ਚ ਮਹਾਪਰਿਚ੍ਚਾਗਾਨਿ ਪਰਿਚ੍ਚਜਿਤ੍ਵਾ ਯਥਾ ਵਿਪਸ੍ਸਿਆਦਯੋ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਾ ਆਗਤਾ , ਤਥਾ ਅਮ੍ਹਾਕਂ ਭਗਵਾਪਿ ਆਗਤੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ। ਯਥਾਹ –

‘‘ਯਥੇਵ ਲੋਕਮ੍ਹਿ ਵਿਪਸ੍ਸਿਆਦਯੋ,
ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਭਾਵਂ ਮੁਨਯੋ ਇਧਾਗਤਾ।
ਤਥਾ ਅਯਂ ਸਕ੍ਯਮੁਨੀਪਿ ਆਗਤੋ,
ਤਥਾਗਤੋ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਤੇਨ ਚਕ੍ਖੁਮਾ’’ਤਿ॥ –

ਏਵਂ ਤਥਾ ਆਗਤੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ।

ਕਥਂ **ਤਥਾ ਗਤੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ?** ਯਥਾ ਸਮ੍ਪਤਿਜਾਤਾਵ ਵਿਪਸ੍ਸਿਆਦਯੋ ਸਮੇਹਿ ਪਾਦੇਹਿ ਪਥਵਿਯਂ ਪਤਿਟ੍ਠਾਯ ਉਤ੍ਤਰਾਭਿਮੁਖਾ ਸਤ੍ਤਪਦਵੀਤਿਹਾਰੇਨ ਗਤਾ, ਤਥਾ ਅਮ੍ਹਾਕਂ ਭਗਵਾਪਿ ਗਤੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ। ਯਥਾਹੁ –

‘‘ਮੁਹੁਤ੍ਤਜਾਤੋਵ ਗਵਂਪਤੀ ਯਥਾ,
ਸਮੇਹਿ ਪਾਦੇਹਿ ਫੁਸੀ ਵਸੁਨ੍ਧਰਂ।
ਸੋ ਵਿਕ੍ਕਮੀ ਸਤ੍ਤ ਪਦਾਨਿ ਗੋਤਮੋ,
ਸੇਤਞ੍ਚ ਛਤ੍ਤਂ ਅਨੁਧਾਰਯੁਂ ਮਰੂ॥

‘‘ਗਨ੍ਤ੍ਵਾਨ ਸੋ ਸਤ੍ਤ ਪਦਾਨਿ ਗੋਤਮੋ,
ਦਿਸਾ ਵਿਲੋਕੇਸਿ ਸਮਾ ਸਮਨ੍ਤਤੋ।
ਅਟ੍ਠਙ੍ਗੁਪੇਤਂ ਗਿਰਮਬ੍ਭੁਦੀਰਯਿ,
ਸੀਹੋ ਯਥਾ ਪਬ੍ਬਤਮੁਦ੍ਧਨਿਟ੍ਠਿਤੋ’’ਤਿ॥ –

ਏਵਂ ਤਥਾ ਗਤੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ।

ਕਥਂ **ਤਥਲਕ੍ਖਣਂ ਆਗਤੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ?** ਸਬ੍ਬੇਸਂ ਰੂਪਾਰੂਪਧਮ੍ਮਾਨਂ ਸਲਕ੍ਖਣਂ, ਸਾਮਞ੍ਞਲਕ੍ਖਣਂ, ਤਥਂ, ਅਵਿਤਥਂ, ਞਾਣਗਤਿਯਾ ਆਗਤੋ, ਅਵਿਰਜ੍ਝਿਤ੍ਵਾ ਪਤ੍ਤੋ, ਅਨੁਬੁਦ੍ਧੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ। ਯਥਾਹ –

‘‘ਸਬ੍ਬੇਸਂ ਪਨ ਧਮ੍ਮਾਨਂ, ਸਕਸਾਮਞ੍ਞਲਕ੍ਖਣਂ।
ਤਥਮੇਵਾਗਤੋ ਯਸ੍ਮਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਨਾਥੋ ਤਥਾਗਤੋ’’ਤਿ॥ –

ਏਵਂ ਤਥਲਕ੍ਖਣਂ ਆਗਤੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ।

ਕਥਂ **ਤਥਧਮ੍ਮੇ ਯਾਥਾਵਤੋ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ?** ਤਥਧਮ੍ਮਾ ਨਾਮ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਾਨਿ। ਯਥਾਹ ‘‘ਚਤ੍ਤਾਰਿਮਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਥਾਨਿ ਅਵਿਤਥਾਨਿ ਅਨਞ੍ਞਥਾਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ? ਇਦਂ ਦੁਕ੍ਖਂ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਨ੍ਤਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਥਮੇਤਂ ਅਵਿਤਥਮੇਤਂ ਅਨਞ੍ਞਥਮੇਤ’’ਨ੍ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੫.੧੦੯੦) ਵਿਤ੍ਥਾਰੋ। ਤਾਨਿ ਚ ਭਗਵਾ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ, ਤਸ੍ਮਾਪਿ ਤਥਾਨਂ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਤ੍ਤਾ ਤਥਾਗਤੋ। ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਤ੍ਥੋ ਹਿ ਏਤ੍ਥ ਗਤ-ਸਦ੍ਦੋ। ਏਵਂ ਤਥਧਮ੍ਮੇ ਯਾਥਾਵਤੋ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ।

ਕਥਂ **ਤਥਦਸ੍ਸਿਤਾਯ ਤਥਾਗਤੋ?** ਯਂ ਸਦੇਵਕੇ ਲੋਕੇ...ਪੇ॰... ਸਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾਯ ਪਜਾਯ ਅਪਰਿਮਾਣਾਸੁ ਲੋਕਧਾਤੂਸੁ ਅਪਰਿਮਾਣਾਨਂ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਚਕ੍ਖੁਦ੍ਵਾਰੇ ਆਪਾਥਮਾਗਚ੍ਛਨ੍ਤਂ ਰੂਪਾਰਮ੍ਮਣਂ ਨਾਮ ਅਤ੍ਥਿ, ਤਂ ਭਗਵਾ ਸਬ੍ਬਾਕਾਰਤੋ ਜਾਨਾਤਿ ਪਸ੍ਸਤਿ। ਏਵਂ ਜਾਨਤਾ ਪਸ੍ਸਤਾ ਚਾਨੇਨ ਤਂ ਇਟ੍ਠਾਦਿਵਸੇਨ ਵਾ ਦਿਟ੍ਠਸੁਤਮੁਤਵਿਞ੍ਞਾਤੇਸੁ ਲਬ੍ਭਮਾਨਪਦਵਸੇਨ ਵਾ ‘‘ਕਤਮਂ ਤਂ ਰੂਪਂ ਰੂਪਾਯਤਨਂ, ਯਂ ਰੂਪਂ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਮਹਾਭੂਤਾਨਂ ਉਪਾਦਾਯ ਵਣ੍ਣਨਿਭਾ ਸਨਿਦਸ੍ਸਨਂ ਸਪ੍ਪਟਿਘਂ ਨੀਲਂ ਪੀਤਕ’’ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ (ਧ॰ ਸ॰ ੬੧੬) ਨਯੇਨ ਅਨੇਕੇਹਿ ਨਾਮੇਹਿ ਤੇਰਸਹਿ ਵਾਰੇਹਿ ਦ੍ਵਪਞ੍ਞਾਸਾਯ ਨਯੇਹਿ ਵਿਭਜ੍ਜਮਾਨਂ ਤਥਮੇਵ ਹੋਤਿ, ਵਿਤਥਂ ਨਤ੍ਥਿ। ਏਸ ਨਯੋ ਸੋਤਦ੍ਵਾਰਾਦੀਸੁ ਆਪਾਥਮਾਗਚ੍ਛਨ੍ਤੇਸੁ ਸਦ੍ਦਾਦੀਸੁ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ ਭਗਵਤਾ –

> ‘‘ਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਦੇਵਕਸ੍ਸ ਲੋਕਸ੍ਸ...ਪੇ॰... ਸਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾਯ ਦਿਟ੍ਠਂ ਸੁਤਂ ਮੁਤਂ ਵਿਞ੍ਞਾਤਂ ਪਤ੍ਤਂ ਪਰਿਯੇਸਿਤਂ ਅਨੁਵਿਚਰਿਤਂ ਮਨਸਾ, ਤਮਹਂ ਜਾਨਾਮਿ...ਪੇ॰... ਤਮਹਂ ਅਬ੍ਭਞ੍ਞਾਸਿਂ, ਤਂ ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਵਿਦਿਤਂ, ਤਂ ਤਥਾਗਤੋ ਨ ਉਪਟ੍ਠਾਸੀ’’ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੨੪)।

ਏਵਂ ਤਥਦਸ੍ਸਿਤਾਯ ਤਥਾਗਤੋ। ਏਤ੍ਥ ਤਥਦਸ੍ਸਿਅਤ੍ਥੇ ਤਥਾਗਤੋਤਿ ਪਦਸ੍ਸ ਸਮ੍ਭਵੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਕਥਂ **ਤਥਵਾਦਿਤਾਯ ਤਥਾਗਤੋ?** ਯਂ ਰਤ੍ਤਿਂ ਭਗਵਾ ਅਨੁਤ੍ਤਰਂ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੋਧਿਂ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ, ਯਞ੍ਚ ਰਤ੍ਤਿਂ ਅਨੁਪਾਦਿਸੇਸਾਯ ਨਿਬ੍ਬਾਨਧਾਤੁਯਾ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਿ, ਏਤ੍ਥਨ੍ਤਰੇ ਪਞ੍ਚਚਤ੍ਤਾਲੀਸਵਸ੍ਸਪਰਿਮਾਣਕਾਲੇ ਯਂ ਭਗਵਤਾ ਭਾਸਿਤਂ ਸੁਤ੍ਤਗੇਯ੍ਯਾਦਿ, ਸਬ੍ਬਂ ਤਂ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਂ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਂ ਰਾਗਮਦਾਦਿਨਿਮ੍ਮਦਨਂ ਏਕਸਦਿਸਂ ਤਥਂ ਅਵਿਤਥਂ। ਤੇਨਾਹ –

> ‘‘ਯਞ੍ਚ, ਚੁਨ੍ਦ, ਰਤ੍ਤਿਂ ਤਥਾਗਤੋ ਅਨੁਤ੍ਤਰਂ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੋਧਿਂ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਜ੍ਝਤਿ, ਯਞ੍ਚ ਰਤ੍ਤਿਂ ਅਨੁਪਾਦਿਸੇਸਾਯ ਨਿਬ੍ਬਾਨਧਾਤੁਯਾ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਤਿ, ਯਂ ਏਤਸ੍ਮਿਂ ਅਨ੍ਤਰੇ ਭਾਸਤਿ ਲਪਤਿ ਨਿਦ੍ਦਿਸਤਿ, ਸਬ੍ਬਂ ਤਂ ਤਥੇਵ ਹੋਤਿ, ਨੋ ਅਞ੍ਞਥਾ। ਤਸ੍ਮਾ ‘ਤਥਾਗਤੋ’ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤੀ’’ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੮੮; ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੨੩)।

ਗਦਅਤ੍ਥੋ ਹਿ ਏਤ੍ਥ ਗਤਸਦ੍ਦੋ। ਏਵਂ ਤਥਵਾਦਿਤਾਯ ਤਥਾਗਤੋ। ਅਪਿਚ ਆਗਦਨਂ ਆਗਦੋ, ਵਚਨਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਥੋ ਅਵਿਪਰੀਤੋ ਆਗਦੋ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਦਕਾਰਸ੍ਸ ਤਕਾਰਂ ਕਤ੍ਵਾ ਤਥਾਗਤੋਤਿ, ਏਵਮ੍ਪੇਤ੍ਥ ਪਦਸਿਦ੍ਧਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਕਥਂ **ਤਥਾਕਾਰਿਤਾਯ ਤਥਾਗਤੋ?** ਭਗਵਤੋ ਹਿ ਵਾਚਾਯ ਕਾਯੋ ਅਨੁਲੋਮੇਤਿ, ਕਾਯਸ੍ਸਪਿ ਵਾਚਾ। ਤਸ੍ਮਾ ਯਥਾਵਾਦੀ ਤਥਾਕਾਰੀ, ਯਥਾਕਾਰੀ ਤਥਾਵਾਦੀ ਚ ਹੋਤਿ। ਏਵਂਭੂਤਸ੍ਸ ਚਸ੍ਸ ਯਥਾ ਵਾਚਾ, ਕਾਯੋਪਿ ਤਥਾ ਗਤੋ ਪਵਤ੍ਤੋ। ਯਥਾ ਚ ਕਾਯੋ, ਵਾਚਾਪਿ ਤਥਾ ਗਤਾਤਿ ਤਥਾਗਤੋ। ਤੇਨਾਹ ‘‘ਯਥਾਵਾਦੀ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਥਾਗਤੋ ਤਥਾਕਾਰੀ, ਯਥਾਕਾਰੀ ਤਥਾਵਾਦੀ। ਇਤਿ ਯਥਾਵਾਦੀ ਤਥਾਕਾਰੀ, ਯਥਾਕਾਰੀ ਤਥਾਵਾਦੀ। ਤਸ੍ਮਾ ‘ਤਥਾਗਤੋ’ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤੀ’’ਤਿ। ਏਵਂ ਤਥਾਕਾਰਿਤਾਯ ਤਥਾਗਤੋ।

ਕਥੰ **ਅਭਿਭਵਨਟ੍ਠੇਨ ਤਥਾਗਤੋ?** ਯਸ੍ਮਾ ਭਗਵਾ ਉਪਰਿ ਭਵਗ੍ਗਂ ਹੇਟ੍ਠਾ ਅਵੀਚਿਂ ਪਰਿਯਨ੍ਤਂ ਕਰਿਤ੍ਵਾ ਤਿਰਿਯਂ ਅਪਰਿਮਾਣਾਸੁ ਲੋਕਧਾਤੂਸੁ ਸਬ੍ਬਸਤ੍ਤੇ ਅਭਿਭਵਤਿ ਸੀਲੇਨਪਿ ਸਮਾਧਿਨਾਪਿ ਪਞ੍ਞਾਯਪਿ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਯਾਪਿ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਞਾਣਦਸ੍ਸਨੇਨਪਿ, ਨ ਤਸ੍ਸ ਤੁਲਾ ਵਾ ਪਮਾਣਂ ਵਾ ਅਤ੍ਥਿ, ਅਥ ਖੋ ਅਤੁਲੋ ਅਪ੍ਪਮੇਯ੍ਯੋ ਅਨੁਤ੍ਤਰੋ ਦੇਵਾਨਂ ਅਤਿਦੇਵੋ ਸਕ੍ਕਾਨਂ ਅਤਿਸਕ੍ਕੋ ਬ੍ਰਹ੍ਮਾਨਂ ਅਤਿਬ੍ਰਹ੍ਮਾ ਸਬ੍ਬਸਤ੍ਤੁਤ੍ਤਮੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਥਾਗਤੋ। ਤੇਨਾਹ –

> ''ਸਦੇਵਕੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਲੋਕੇ...ਪੇ॰... ਮਨੁਸ੍ਸਾਯ ਤਥਾਗਤੋ ਅਭਿਭੂ ਅਨਭਿਭੂਤੋ ਅਞ੍ਞਦਤ੍ਥੁ ਦਸੋ ਵਸਵਤ੍ਤੀ, ਤਸ੍ਮਾ 'ਤਥਾਗਤੋ'ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤੀ''ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੮੮; ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੨੩)।

ਤਤ੍ਰਾਯਂ ਪਦਸਿਦ੍ਧਿ – ਅਗਦੋ ਵਿਯ ਅਗਦੋ, ਦੇਸਨਾਵਿਲਾਸੋ ਚੇਵ ਪੁਞ੍ਞੁਸ੍ਸਯੋ ਚ। ਤੇਨ ਹੇਸ ਮਹਾਨੁਭਾਵੋ ਭਿਸਕ੍ਕੋ ਵਿਯ ਦਿਬ੍ਬਾਗਦੇਨ ਸਪ੍ਪੇ, ਸਬ੍ਬਪਰਪ੍ਪਵਾਦਿਨੋ ਸਦੇਵਕਞ੍ਚ ਲੋਕਂ ਅਭਿਭਵਤਿ। ਇਤਿ ਸਬ੍ਬਲੋਕਾਭਿਭਵਨੇ ਤਥੋ ਅਵਿਪਰੀਤੋ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੋ ਅਗਦੋ ਏਤਸ੍ਸਾਤਿ ਦਕਾਰਸ੍ਸ ਤਕਾਰਂ ਕਤ੍ਵਾ ਤਥਾਗਤੋਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਏਵਂ ਅਭਿਭਵਨਟ੍ਠੇਨ ਤਥਾਗਤੋ।

ਅਪਿਚ ਤਥਾਯ ਗਤੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ, ਤਥਂ ਗਤੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ। ਤਤ੍ਥ ਸਕਲਲੋਕਂ ਤੀਰਣਪਰਿਞ੍ਞਾਯ ਤਥਾਯ ਗਤੋ ਅਵਗਤੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ, ਲੋਕਸਮੁਦਯਂ ਪਹਾਨਪਰਿਞ੍ਞਾਯ ਤਥਾਯ ਗਤੋ ਅਤੀਤੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ, ਲੋਕਨਿਰੋਧਂ ਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾਯ ਤਥਾਯ ਗਤੋ ਅਧਿਗਤੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ। ਲੋਕਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨਿਂ ਪਟਿਪਦਂ ਤਥਂ ਗਤੋ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ ਭਗਵਤਾ –

> ''ਲੋਕੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਥਾਗਤੇਨ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ। ਲੋਕਸ੍ਮਾ ਤਥਾਗਤੋ ਵਿਸਂਯੁਤ੍ਤੋ। ਲੋਕਸਮੁਦਯੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਥਾਗਤੇਨ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ, ਲੋਕਸਮੁਦਯੋ ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਪਹੀਨੋ। ਲੋਕਨਿਰੋਧੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਥਾਗਤੇਨ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ, ਲੋਕਨਿਰੋਧੋ ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਸਚ੍ਛਿਕਤੋ। ਲੋਕਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨੀ ਪਟਿਪਦਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਥਾਗਤੇਨ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਾ, ਲੋਕਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨੀ ਪਟਿਪਦਾ ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਭਾਵਿਤਾ। ਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਦੇਵਕਸ੍ਸ...ਪੇ॰... ਸਬ੍ਬਂ ਤਂ ਤਥਾਗਤੇਨ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਂ। ਤਸ੍ਮਾ 'ਤਥਾਗਤੋ'ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤੀ''ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੨੩)।

ਅਪਰੇਹਿਪਿ ਅਟ੍ਠਹਿ ਕਾਰਣੇਹਿ ਭਗਵਾ ਤਥਾਗਤੋ। ਤਥਾਯ ਆਗਤੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ, ਤਥਾਯ ਗਤੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ, ਤਥਾਨਿ ਆਗਤੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ, ਤਥਾ ਗਤੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ, ਤਥਾਵਿਧੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ, ਤਥਾਪਵਤ੍ਤਿਕੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ, ਤਥੇਹਿ ਆਗਤੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ, ਤਥਾ ਗਤਭਾਵੇਨ ਤਥਾਗਤੋਤਿ।

ਕਥਂ **ਤਥਾਯ ਆਗਤੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ?** ਯਾ ਸਾ ਭਗਵਤਾ ਸੁਮੇਧਭੂਤੇਨ ਦੀਪਙ੍ਕਰਦਸਬਲਸ੍ਸ ਪਾਦਮੂਲੇ –

> ''ਮਨੁਸ੍ਸਤ੍ਤਂ ਲਿਙ੍ਗਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿ, ਹੇਤੁ ਸਤ੍ਥਾਰਦਸ੍ਸਨਂ।
> ਪਬ੍ਬਜ੍ਜਾ ਗੁਣਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿ, ਅਧਿਕਾਰੋ ਚ ਛਨ੍ਦਤਾ।
> ਅਟ੍ਠਧਮ੍ਮਸਮੋਧਾਨਾ, ਅਭਿਨੀਹਾਰੋ ਸਮਿਜ੍ਝਤੀ''ਤਿ॥ (ਬੁ॰ ਵਂ॰ ੨.੫੯) –

ਏਵਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਸਮਨ੍ਨਾਗਤਂ ਅਭਿਨੀਹਾਰਂ ਸਮ੍ਪਾਦੇਨ੍ਤੇਨ ''ਅਹਂ ਸਦੇਵਕਂ ਲੋਕਂ ਤਿਣ੍ਣੋ ਤਾਰੇਸ੍ਸਾਮਿ, ਮੁਤ੍ਤੋ ਮੋਚੇਸ੍ਸਾਮਿ, ਦਨ੍ਤੋ ਦਮੇਸ੍ਸਾਮਿ, ਅਸ੍ਸਤ੍ਥੋ ਅਸ੍ਸਾਸੇਸ੍ਸਾਮਿ, ਪਰਿਨਿਬ੍ਬੁਤੋ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਪੇਸ੍ਸਾਮਿ , ਸੁਦ੍ਧੋ ਸੋਧੇਸ੍ਸਾਮਿ , ਬੁਦ੍ਧੋ ਬੋਧੇਸ੍ਸਾਮੀ''ਤਿ ਮਹਾਪਟਿਞ੍ਞਾ ਪਵਤ੍ਤਿਤਾ। ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੇਤਂ –

> ''ਕਿਂ ਮੇ ਏਕੇਨ ਤਿਣ੍ਣੇਨ, ਪੁਰਿਸੇਨ ਥਾਮਦਸ੍ਸਿਨਾ।
> ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਂ ਪਾਪੁਣਿਤ੍ਵਾ, ਸਨ੍ਤਾਰੇਸ੍ਸਂ ਸਦੇਵਕਂ॥

``ਇਮਿਨਾ ਮੇ ਅਧਿਕਾਰੇਨ, ਕਤੇਨ ਪੁਰਿਸੁਤ੍ਤਮੇ।
ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤੰ ਪਾਪੁਣਿਤ੍ਵਾ, ਤਾਰੇਮਿ ਜਨਤੰ ਬਹੁੰ॥

``ਸੰਸਾਰਸੋਤੰ ਛਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ, ਵਿਦ੍ਧੰਸੇਤ੍ਵਾ ਤਯੋ ਭਵੇ।
ਧਮ੍ਮਨਾਵੰ ਸਮਾਰੁਯ੍ਹ, ਸਨ੍ਤਾਰੇਸ੍ਸੰ ਸਦੇਵਕੰ॥

``ਕਿੰ ਮੇ ਅਞ੍ਞਾਤਵੇਸੇਨ, ਧਮ੍ਮੰ ਸਚ੍ਛਿਕਤੇਨਿਧ।
ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤੰ ਪਾਪੁਣਿਤ੍ਵਾ, ਬੁਦ੍ਧੋ ਹੇਸ੍ਸੰ ਸਦੇਵਕੇ''ਤਿ॥ (ਬੁ॰ ਵੰ॰ ੫੫-੫੮)।

ਤੰ ਪਨੇਤੰ ਮਹਾਪਟਿਞ੍ਞੰ ਸਕਲਸ੍ਸਪਿ ਬੁਦ੍ਧਕਰਧਮ੍ਮਸਮੁਦਾਯਸ੍ਸ ਪਵਿਚਯਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਸਮਾਦਾਨਾਨੰ ਕਾਰਣਭੂਤੰ ਅਵਿਸੰਵਾਦੇਨ੍ਤੋ ਲੋਕਨਾਥੋ ਯਸ੍ਮਾ ਮਹਾਕਪ੍ਪਾਨੰ ਸਤਸਹਸ੍ਸਾਧਿਕਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਅਸਙ੍ਖ੍ਯੇਯ੍ਯਾਨਿ ਸਕ੍ਕਚ੍ਚੰ ਨਿਰਨ੍ਤਰੰ ਨਿਰਵਸੇਸਤੋ ਦਾਨਪਾਰਮਿਆਦਯੋ ਸਮਤਿੰਸਪਾਰਮਿਯੋ ਪੂਰੇਤ੍ਵਾ, ਅਙ੍ਗਪਰਿਚ੍ਚਾਗਾਦਯੋ ਪਞ੍ਚ ਮਹਾਪਰਿਚ੍ਚਾਗੇ ਪਰਿਚ੍ਚਜਿਤ੍ਵਾ, ਸਚ੍ਚਾਧਿਟ੍ਠਾਨਾਦੀਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਾਨਿ ਪਰਿਬ੍ਰੂਹੇਤ੍ਵਾ, ਪੁਞ੍ਞਞਾਣਸਮ੍ਭਾਰੇ ਸਮ੍ਭਰਿਤ੍ਵਾ ਪੁਬ੍ਬਯੋਗਪੁਬ੍ਬਚਰਿਯਧਮ੍ਮਕ੍ਖਾਨਞਾਤਤ੍ਥਚਰਿਯਾਦਯੋ ਉਕ੍ਕੰਸਾਪੇਤ੍ਵਾ, ਬੁਦ੍ਧਿਚਰਿਯੰ ਪਰਮਕੋਟਿੰ ਪਾਪੇਤ੍ਵਾ ਅਨੁਤ੍ਤਰੰ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੋਧਿੰ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਜ੍ਝਿ; ਤਸ੍ਮਾ ਤਸ੍ਸੇਵ ਸਾ ਮਹਾਪਟਿਞ੍ਞਾ ਤਥਾ ਅਵਿਤਥਾ ਅਨਞ੍ਞਥਾ, ਨ ਤਸ੍ਸ ਵਾਲਗ੍ਗਮਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਵਿਤਥੰ ਅਤ੍ਥਿ। ਤਥਾ ਹਿ ਦੀਪਙ੍ਕਰੋ ਦਸਬਲੋ ਕੋਣ੍ਡਞ੍ਞੋ, ਮਙ੍ਗਲੋ...ਪੇ॰... ਕਸ੍ਸਪੋ ਭਗਵਾਤਿ ਇਮੇ ਚਤੁਵੀਸਤਿ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਾ ਪਟਿਪਾਟਿਯਾ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ``ਬੁਦ੍ਧੋ ਭਵਿਸ੍ਸਤੀ''ਤਿ ਨੰ ਬ੍ਯਾਕਰਿੰਸੁ। ਏਵੰ ਚਤੁਵੀਸਤਿਯਾ ਬੁਦ੍ਧਾਨੰ ਸਨ੍ਤਿਕੇ ਲਦ੍ਧਬ੍ਯਾਕਰਣੋ ਯੇ ਤੇ ਕਤਾਭਿਨੀਹਾਰੇਹਿ ਬੋਧਿਸਤ੍ਤੇਹਿ ਲਦ੍ਧਬ੍ਬਾ ਆਨਿਸੰਸਾ, ਤੇ ਲਭਿਤ੍ਵਾਵ ਆਗਤੋਤਿ ਤਾਯ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਾਯ ਮਹਾਪਟਿਞ੍ਞਾਯ ਤਥਾਯ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਭਾਵੰ ਆਗਤੋ ਅਧਿਗਤੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ। ਏਵੰ ਤਥਾਯ ਆਗਤੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ।

ਕਥੰ **ਤਥਾਯ ਗਤੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ?** ਯਾਯੰ ਮਹਾਕਰੁਣਾ ਲੋਕਨਾਥਸ੍ਸ, ਯਾਯ ਮਹਾਦੁਕ੍ਖਸਮ੍ਬਾਧਪ੍ਪਟਿਪਨ੍ਨੰ ਸਤ੍ਤਨਿਕਾਯੰ ਦਿਸ੍ਵਾ ``ਤਸ੍ਸ ਨਤ੍ਥਞ੍ਞੋ ਕੋਚਿ ਪਟਿਸਰਣੰ, ਅਹਮੇਵ ਨੰ ਇਤੋ ਸੰਸਾਰਦੁਕ੍ਖਤੋ ਮੁਤ੍ਤੋ ਮੋਚੇਸ੍ਸਾਮੀ''ਤਿ ਸਮੁਸ੍ਸਾਹਿਤਮਾਨਸੋ ਮਹਾਭਿਨੀਹਾਰੰ ਅਕਾਸਿ। ਕਤ੍ਵਾ ਚ ਯਥਾਪਣਿਧਾਨੰ ਸਕਲਲੋਕਹਿਤਸਮ੍ਪਾਦਨਾਯ ਉਸ੍ਸੁਕ੍ਕਮਾਪਨ੍ਨੋ ਅਤ੍ਤਨੋ ਕਾਯਜੀਵਿਤਨਿਰਪੇਕ੍ਖੋ ਪਰੇਸੰ ਸੋਤਪਥਗਮਨਮਤ੍ਤੇਨਪਿ ਚਿਤ੍ਤੁਤ੍ਰਾਸਸਮੁਪ੍ਪਾਦਿਕਾ ਅਤਿਦੁਕ੍ਕਰਾ ਦੁਕ੍ਕਰਚਰਿਯਾ ਸਮਾਚਰਨ੍ਤੋ ਯਥਾ ਮਹਾਬੋਧਿਸਤ੍ਤਾਨੰ ਪਟਿਪਤ੍ਤਿ ਹਾਨਭਾਗਿਯਾ ਸੰਕਿਲੇਸਭਾਗਿਯਾ ਠਿਤਿਭਾਗਿਯਾ ਵਾ ਨ ਹੋਤਿ, ਅਥ ਖੋ ਉਤ੍ਤਰਿ ਵਿਸੇਸਭਾਗਿਯਾਵ ਹੋਤਿ, ਤਥਾ ਪਟਿਪਜ੍ਜਮਾਨੋ ਅਨੁਪੁਬ੍ਬੇਨ ਨਿਰਵਸੇਸੇ ਬੋਧਿਸਮ੍ਭਾਰੇ ਸਮਾਨੇਤ੍ਵਾ ਅਭਿਸਮ੍ਬੋਧਿੰ ਪਾਪੁਣਿ। ਤਤੋ ਪਰਞ੍ਚ ਤਾਯੇਵ ਮਹਾਕਰੁਣਾਯ ਸਞ੍ਚੋਦਿਤਮਾਨਸੋ ਪਵਿਵੇਕਰਤਿੰ ਪਰਮਞ੍ਚ ਸਨ੍ਤੰ ਵਿਮੋਕ੍ਖਸੁਖੰ ਪਹਾਯ ਬਾਲਜਨਬਹੁਲੇ ਲੋਕੇ ਤੇਹਿ ਸਮੁਪ੍ਪਾਦਿਤੰ ਸਮ੍ਮਾਨਾਵਮਾਨਵਿਪ੍ਪਕਾਰੰ ਅਗਣੇਤ੍ਵਾ ਵੇਨੇਯ੍ਯਜਨਵਿਨਯਨੇਨ ਨਿਰਵਸੇਸੰ ਬੁਦ੍ਧਕਿਚ੍ਚੰ ਨਿਟ੍ਠਪੇਸਿ। ਤਤ੍ਰ ਯੋ ਭਗਵਤੋ ਸਤ੍ਤੇਸੁ ਮਹਾਕਰੁਣਾਯ ਸਮੋਕ੍ਕਮਨਾਕਾਰੋ, ਸੋ ਪਰਤੋ ਆਵਿ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ। ਯਥਾ ਬੁਦ੍ਧਭੂਤਸ੍ਸ ਲੋਕਨਾਥਸ੍ਸ ਸਤ੍ਤੇਸੁ ਮਹਾਕਰੁਣਾ, ਏਵੰ ਬੋਧਿਸਤ੍ਤਭੂਤਸ੍ਸਪਿ ਮਹਾਭਿਨੀਹਾਰਕਾਲਾਦੀਸੁਪਿ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਸਬ੍ਬਦਾ ਚ ਏਕਸਦਿਸਤਾਯ ਤਥਾਵ ਸਾ ਅਵਿਤਥਾ ਅਨਞ੍ਞਥਾ। ਤਸ੍ਮਾ ਤੀਸੁਪਿ ਅਵਤ੍ਥਾਸੁ ਸਬ੍ਬਸਤ੍ਤੇਸੁ ਸਮਾਨਰਸਾਯ ਤਥਾਯ ਮਹਾਕਰੁਣਾਯ ਸਕਲਲੋਕਹਿਤਾਯ ਗਤੋ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ। ਏਵੰ ਤਥਾਯ ਗਤੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ।

ਕਥੰ **ਤਥਾਨਿ ਆਗਤੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ?** ਤਥਾਨਿ ਨਾਮ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਞਾਣਾਨਿ। ਤਾਨਿ ਹਿ ``ਇਦੰ ਦੁਕ੍ਖੰ, ਅਯੰ ਦੁਕ੍ਖਸਮੁਦਯੋ, ਅਯੰ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧੋ, ਅਯੰ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨੀ ਪਟਿਪਦਾ''ਤਿ ਏਵੰ ਸਬ੍ਬਞੇਯ੍ਯਸਙ੍ਗਾਹਕਾਨੰ ਪਵਤ੍ਤਿਨਿਵਤ੍ਤਿਤਦੁਭਯਹੇਤੁਭੂਤਾਨੰ ਚਤੁਨ੍ਨੰ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਾਨੰ, ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਪੀਲ਼ਨਟ੍ਠੋ ਸਙ੍ਖਤਟ੍ਠੋ ਸਨ੍ਤਾਪਟ੍ਠੋ ਵਿਪਰਿਣਾਮਟ੍ਠੋ, ਸਮੁਦਯਸ੍ਸ ਆਯੂਹਨਟ੍ਠੋ ਨਿਦਾਨਟ੍ਠੋ ਸੰਯੋਗਟ੍ਠੋ ਪਲਿਬੋਧਟ੍ਠੋ, ਨਿਰੋਧਸ੍ਸ ਨਿਸ੍ਸਰਣਟ੍ਠੋ ਵਿਵੇਕਟ੍ਠੋ ਅਸਙ੍ਖਤਟ੍ਠੋ ਅਮਤਟ੍ਠੋ, ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਨਿਯ੍ਯਾਨਟ੍ਠੋ ਹੇਤ੍ਵਟ੍ਠੋ ਦਸ੍ਸਨਟ੍ਠੋ ਅਧਿਪਤੇਯ੍ਯਟ੍ਠੋਤਿਆਦੀਨੰ ਤਬ੍ਬਿਭਾਗਾਨਞ੍ਚ ਯਥਾਭੂਤਸਭਾਵਾਵਬੋਧਵਿਬਨ੍ਧਕਸ੍ਸ ਸੰਕਿਲੇਸਪਕ੍ਖਸ੍ਸ

ਸਮੁਚ੍ਛਿਨ੍ਨੇਨ ਪਟਿਲਦ੍ਧਾਯ ਤਤ੍ਥ ਅਸਮ੍ਮੋਹਾਭਿਸਮਯਸਙ੍ਖਾਤਾਯ ਅਵਿਪਰੀਤਾਕਾਰਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਯਾ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਸਭਾਵਸਰਸਲਕ੍ਖਣਸ੍ਸ ਅਵਿਸਂਵਾਦਨਤੋ ਤਥਾਨਿ ਅਵਿਤਥਾਨਿ ਅਨਞ੍ਞਥਾਨਿ, ਤਾਨਿ ਭਗਵਾ ਅਨਞ੍ਞਨੇਯ੍ਯੋ ਸਯਮੇਵ ਆਗਤੋ ਅਧਿਗਤੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਥਾਨਿ ਆਗਤੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ।

ਯਥਾ ਚ ਮਗ੍ਗਞਾਣਾਨਿ, ਏਵਂ ਭਗਵਤੋ ਤੀਸੁ ਕਾਲੇਸੁ ਅਪ੍ਪਟਿਹਤਞਾਣਾਨਿ ਚਤੁਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਞਾਣਾਨਿ ਚਤੁਵੇਸਾਰਜ੍ਜਞਾਣਾਨਿ ਪਞ੍ਚਗਤਿਪਰਿਚ੍ਛੇਦਞਾਣਾਨਿ ਛਅਸਾਧਾਰਣਞਾਣਾਨਿ ਸਤ੍ਤਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਵਿਭਾਵਨਞਾਣਾਨਿ ਅਟ੍ਠਮਗ੍ਗਙ੍ਗਵਿਭਾਵਨਞਾਣਾਨਿ ਨਵਾਨੁਪੁਬ੍ਬਵਿਹਾਰਸਮਾਪਤ੍ਤਿਞਾਣਾਨਿ ਦਸਬਲਞਾਣਾਨਿ ਚ ਵਿਭਾਵੇਤਬ੍ਬਾਨਿ।

ਤਤ੍ਰਾਯਂ ਵਿਭਾਵਨਾ – ਯਞ੍ਹਿ ਕਿਞ੍ਚਿ ਅਪਰਿਮਾਣਾਸੁ ਲੋਕਧਾਤੂਸੁ ਅਪਰਿਮਾਣਾਨਂ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਹੀਨਾਦਿਭੇਦਭਿਨ੍ਨਾਨਂ ਹੀਨਾਦਿਭੇਦਭਿਨ੍ਨਾਸੁ ਅਤੀਤਾਸੁ ਖਨ੍ਧਾਯਤਨਧਾਤੂਸੁ ਸਭਾਵਕਿਚ੍ਚਾਦਿ ਅਵਤ੍ਥਾਵਿਸੇਸਾਦਿ ਖਨ੍ਧਪਟਿਬਦ੍ਧਨਾਮਗੋਤ੍ਤਾਦਿ ਚ ਜਾਨਿਤਬ੍ਬਂ। ਅਨਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਬਦ੍ਧੇਸੁ ਚ ਅਤਿਸੁਖੁਮਤਿਰੋਹਿਤਵਿਦੂਰਦੇਸੇਸੁ ਰੂਪਧਮ੍ਮੇਸੁ ਯੋ ਤਂਤਂਪਚ੍ਚਯਵਿਸੇਸੇਹਿ ਸਦ੍ਧਿਂ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਂ ਵਣ੍ਣਸਣ੍ਠਾਨਗਨ੍ਧਰਸਫਸ੍ਸਾਦਿਵਿਸੇਸੋ, ਤਤ੍ਥ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥੇਵ ਹਤ੍ਥਤਲੇ ਠਪਿਤਆਮਲਕੇ ਵਿਯ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਤੋ ਅਸਙ੍ਗਮਪ੍ਪਟਿਹਤਂ ਭਗਵਤੋ ਞਾਣਂ ਪਵਤ੍ਤਤਿ, ਤਥਾ ਅਨਾਗਤਾਸੁ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਸੁ ਚਾਤਿ ਇਮਾਨਿ ਤੀਸੁ ਕਾਲੇਸੁ ਅਪ੍ਪਟਿਹਤਞਾਣਾਨਿ ਨਾਮ। ਯਥਾਹ –

‘‘ਅਤੀਤਂਸੇ ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਭਗਵਤੋ ਅਪ੍ਪਟਿਹਤਂ ਞਾਣਂ, ਅਨਾਗਤਂਸੇ ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਭਗਵਤੋ ਅਪ੍ਪਟਿਹਤਂ ਞਾਣਂ, ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਂਸੇ ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਭਗਵਤੋ ਅਪ੍ਪਟਿਹਤਂ ਞਾਣ’’ਨ੍ਤਿ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੩.੫)।

ਤਾਨਿ ਪਨੇਤਾਨਿ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਸਭਾਵਸਰਸਲਕ੍ਖਣਸ੍ਸ ਅਵਿਸਂਵਾਦਨਤੋ ਤਥਾਨਿ ਅਵਿਤਥਾਨਿ ਅਨਞ੍ਞਥਾਨਿ, ਤਾਨਿ ਭਗਵਾ ਸਯਮ੍ਭੁਞਾਣੇਨ ਅਧਿਗਞ੍ਛਿ। ਏਵਂ ਤਥਾਨਿ ਆਗਤੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ।

ਤਥਾ ਅਤ੍ਥਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ, ਧਮ੍ਮਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ, ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ, ਪਟਿਭਾਨਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਤਿ ਚਤਸ੍ਸੋ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ। ਤਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥਪਭੇਦਸ੍ਸ ਸਲ੍ਲਕ੍ਖਣਵਿਭਾਵਨਵਵਤ੍ਥਾਨਕਰਣਸਮਤ੍ਥਂ ਅਤ੍ਥੇ ਪਭੇਦਗਤਂ ਞਾਣਂ ਅਤ੍ਥਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ। ਧਮ੍ਮਪਭੇਦਸ੍ਸ ਸਲ੍ਲਕ੍ਖਣਵਿਭਾਵਨਵਵਤ੍ਥਾਨਕਰਣਸਮਤ੍ਥਂ ਧਮ੍ਮੇ ਪਭੇਦਗਤਂ ਞਾਣਂ ਧਮ੍ਮਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ। ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਪਭੇਦਸ੍ਸ ਸਲ੍ਲਕ੍ਖਣਵਿਭਾਵਨਵਵਤ੍ਥਾਨਕਰਣਸਮਤ੍ਥਂ ਨਿਰੁਤ੍ਤਾਭਿਲਾਪੇ ਪਭੇਦਗਤਂ ਞਾਣਂ ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ। ਪਟਿਭਾਨਪਭੇਦਸ੍ਸ ਸਲ੍ਲਕ੍ਖਣਵਿਭਾਵਨਵਵਤ੍ਥਾਨਕਰਣਸਮਤ੍ਥਂ ਪਟਿਭਾਨੇ ਪਭੇਦਗਤਂ ਞਾਣਂ ਪਟਿਭਾਨਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ –

‘‘ਅਤ੍ਥੇ ਞਾਣਂ ਅਤ੍ਥਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ, ਧਮ੍ਮੇ ਞਾਣਂ ਧਮ੍ਮਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ, ਤਤ੍ਰ ਧਮ੍ਮਨਿਰੁਤ੍ਤਾਭਿਲਾਪੇ ਞਾਣਂ ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ, ਞਾਣੇਸੁ ਞਾਣਂ ਪਟਿਭਾਨਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ’’ਤਿ (ਵਿਭ॰ ੭੧੮)।

ਏਤ੍ਥ ਚ ਹੇਤੁਅਨੁਸਾਰੇਨ ਅਰਣੀਯਤੋ ਅਧਿਗਨ੍ਤਬ੍ਬਤੋ ਚ ਸਙ੍ਖੇਪਤੋ ਹੇਤੁਫਲਂ ਅਤ੍ਥੋ ਨਾਮ। ਪਭੇਦਤੋ ਪਨ ਯਂਕਿਞ੍ਚਿ ਪਚ੍ਚਯੁਪ੍ਪਨ੍ਨਂ, ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ, ਭਾਸਿਤਤ੍ਥੋ, ਵਿਪਾਕੋ, ਕਿਰਿਯਾਤਿ ਇਮੇ ਪਞ੍ਚ ਧਮ੍ਮਾ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਂ ਅਤ੍ਥਂ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਨ੍ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਮਿਂ ਅਤ੍ਥੇ ਪਭੇਦਗਤਂ ਞਾਣਂ ਅਤ੍ਥਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ। ਧਮ੍ਮੋਤਿ ਸਙ੍ਖੇਪਤੋ ਪਚ੍ਚਯੋ। ਸੋ ਹਿ ਯਸ੍ਮਾ ਤਂ ਤਂ ਅਤ੍ਥਂ ਵਿਦਹਤਿ ਪਵਤ੍ਤੇਤਿ ਚੇਵ ਪਾਪੇਤਿ ਚ, ਤਸ੍ਮਾ ਧਮ੍ਮੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਪਭੇਦਤੋ ਪਨ ਯੋ ਕੋਚਿ ਫਲਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਕੋ ਹੇਤੁ, ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੋ, ਭਾਸਿਤਂ, ਕੁਸਲਂ, ਅਕੁਸਲਨ੍ਤਿ ਇਮੇ ਪਞ੍ਚ ਧਮ੍ਮਾ ਧਮ੍ਮੋ, ਤਂ ਧਮ੍ਮਂ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਨ੍ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਮਿਂ ਧਮ੍ਮੇ ਪਭੇਦਗਤਂ ਞਾਣਂ ਧਮ੍ਮਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ। ਵੁਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਚੇਤਂ –

‘‘ਦੁਕ੍ਖੇ ਞਾਣਂ ਅਤ੍ਥਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ, ਦੁਕ੍ਖਸਮੁਦਯੇ ਞਾਣਂ ਧਮ੍ਮਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ, ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧੇ ਞਾਣਂ ਅਤ੍ਥਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ, ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨਿਯਾ ਪਟਿਪਦਾਯ ਞਾਣਂ ਧਮ੍ਮਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ’’ਤਿ (ਵਿਭ॰ ੭੧੯)।

ਅਥ ਵਾ ਹੇਤੁਮ੍ਹਿ ਞਾਣੰ ਧਮ੍ਮਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ, ਹੇਤੁਫਲੇ ਞਾਣੰ ਅਤ੍ਥਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ। ਯੇ ਧਮ੍ਮਾ ਜਾਤਾ ਭੂਤਾ ਸਞ੍ਜਾਤਾ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਾ ਅਭਿਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਾ ਪਾਤੁਭੂਤਾ, ਇਮੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਞਾਣੰ ਅਤ੍ਥਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ। ਯਮ੍ਹਾ ਧਮ੍ਮਾ ਤੇ ਧਮ੍ਮਾ ਜਾਤਾ ਭੂਤਾ ਸਞ੍ਜਾਤਾ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਾ ਅਭਿਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਾ ਪਾਤੁਭੂਤਾ, ਤੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਞਾਣੰ ਧਮ੍ਮਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ। ਜਰਾਮਰਣੇ ਞਾਣੰ ਅਤ੍ਥਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ, ਜਰਾਮਰਣਸਮੁਦਯੇ ਞਾਣੰ ਧਮ੍ਮਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ। ਜਰਾਮਰਣਨਿਰੋਧੇ ਞਾਣੰ ਅਤ੍ਥਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ, ਜਰਾਮਰਣਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨਿਯਾ ਪਟਿਪਦਾਯ ਞਾਣੰ ਧਮ੍ਮਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ। ਜਾਤਿਯਾ, ਭਵੇ, ਉਪਾਦਾਨੇ, ਤਣ੍ਹਾਯ, ਵੇਦਨਾਯ, ਫਸ੍ਸੇ, ਸਲ਼ਾਯਤਨੇ, ਨਾਮਰੂਪੇ, ਵਿਞ੍ਞਾਣੇ, ਸਙ੍ਖਾਰੇਸੁ ਞਾਣੰ ਅਤ੍ਥਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ, ਸਙ੍ਖਾਰਸਮੁਦਯੇ ਞਾਣੰ ਧਮ੍ਮਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ। ਸਙ੍ਖਾਰਨਿਰੋਧੇ ਞਾਣੰ ਅਤ੍ਥਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ , ਸਙ੍ਖਾਰਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨਿਯਾ ਪਟਿਪਦਾਯ ਞਾਣੰ ਧਮ੍ਮਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ।

> ''ਇਧ ਭਿਕ੍ਖੁ ਧਮ੍ਮੰ ਜਾਨਾਤਿ – ਸੁਤ੍ਤੰ, ਗੇਯ੍ਯੰ...ਪੇ॰... ਵੇਦਲ੍ਲੰ। ਅਯੰ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਧਮ੍ਮਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ। ਸੋ ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸੇਵ ਭਾਸਿਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੰ ਜਾਨਾਤਿ – 'ਅਯੰ ਇਮਸ੍ਸ ਭਾਸਿਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੋ, ਅਯੰ ਇਮਸ੍ਸ ਭਾਸਿਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੋ'ਤਿ, ਅਯੰ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਅਤ੍ਥਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ (ਵਿਭ॰ ੭੨੪)।

> ''ਕਤਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਕੁਸਲਾ? ਯਸ੍ਮਿੰ ਸਮਯੇ ਕਾਮਾਵਚਰੰ ਕੁਸਲੰ ਚਿਤ੍ਤੰ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੰ ਹੋਤਿ ਸੋਮਨਸ੍ਸਸਹਗਤੰ ਞਾਣਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੰ ਰੂਪਾਰਮ੍ਮਣੰ ਵਾ...ਪੇ॰... ਧਮ੍ਮਾਰਮ੍ਮਣੰ ਵਾ ਯੰ ਯੰ ਵਾ ਪਨਾਰਬ੍ਭ, ਤਸ੍ਮਿੰ ਸਮਯੇ ਫਸ੍ਸੋ ਹੋਤਿ...ਪੇ॰... ਅਵਿਕ੍ਖੇਪੋ ਹੋਤਿ। ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਕੁਸਲਾ। ਇਮੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਞਾਣੰ ਧਮ੍ਮਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ, ਤੇਸੰ ਵਿਪਾਕੇ ਞਾਣੰ ਅਤ੍ਥਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ''ਤਿਆਦਿ ਵਿਤ੍ਥਾਰੋ (ਵਿਭ॰ ੭੨੫)।

ਤਸ੍ਮਿੰ ਅਤ੍ਥੇ ਚ ਧਮ੍ਮੇ ਚ ਸਭਾਵਨਿਰੁਤ੍ਤਿ ਅਬ੍ਯਭਿਚਾਰਵੋਹਾਰੋ ਅਭਿਲਾਪੋ, ਤਸ੍ਮਿੰ ਸਭਾਵਨਿਰੁਤ੍ਤਾਭਿਲਾਪੇ ਮਾਗਧਿਕਾਯ ਸਬ੍ਬਸਤ੍ਤਾਨੰ ਮੂਲਭਾਸਾਯ ''ਅਯੰ ਸਭਾਵਨਿਰੁਤ੍ਤਿ, ਅਯੰ ਨ ਸਭਾਵਨਿਰੁਤ੍ਤੀ''ਤਿ ਪਭੇਦਗਤੰ ਞਾਣੰ ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ। ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੇਸੁ ਤੇਸੁ ਞਾਣੇਸੁ ਗੋਚਰਕਿਚ੍ਚਾਦਿਵਸੇਨ ਵਿਤ੍ਥਾਰਤੋ ਪਵਤ੍ਤੰ ਸਬ੍ਬਮ੍ਪਿ ਞਾਣਮਾਰਮ੍ਮਣੰ ਕਤ੍ਵਾ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਨ੍ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਮਿੰ ਞਾਣੇ ਪਭੇਦਗਤੰ ਞਾਣੰ ਪਟਿਭਾਨਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ। ਇਤਿ ਇਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਞਾਣਾਨਿ ਸਯਮੇਵ ਭਗਵਤਾ ਅਧਿਗਤਾਨਿ ਅਤ੍ਥਧਮ੍ਮਾਦਿਕੇ ਤਸ੍ਮਿੰ ਤਸ੍ਮਿੰ ਅਤ੍ਥੇ ਵਿਸਯੇ ਅਵਿਸੰਵਾਦਨਵਸੇਨ ਅਵਿਪਰੀਤਾਕਾਰਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਯਾ ਤਥਾਨਿ ਅਵਿਤਥਾਨਿ ਅਨਞ੍ਞਥਾਨਿ। ਏਵਮ੍ਪਿ ਭਗਵਾ ਤਥਾਨਿ ਆਗਤੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ।

ਤਥਾ ਯੰ ਕਿਞ੍ਚਿ ਞੇਯ੍ਯੰ ਨਾਮ, ਸਬ੍ਬੰ ਤੰ ਭਗਵਤਾ ਸਬ੍ਬਾਕਾਰੇਨ ਞਾਤੰ ਦਿਟ੍ਠੰ ਅਧਿਗਤੰ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੰ। ਤਥਾ ਹਿਸ੍ਸ ਅਭਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਾ ਧਮ੍ਮਾ ਅਭਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਤੋ ਬੁਦ੍ਧਾ, ਪਰਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਾ ਧਮ੍ਮਾ ਪਰਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਤੋ ਬੁਦ੍ਧਾ, ਪਹਾਤਬ੍ਬਾ ਧਮ੍ਮਾ ਪਹਾਤਬ੍ਬਤੋ ਬੁਦ੍ਧਾ, ਸਚ੍ਛਿਕਾਤਬ੍ਬਾ ਧਮ੍ਮਾ ਸਚ੍ਛਿਕਾਤਬ੍ਬਤੋ ਬੁਦ੍ਧਾ, ਭਾਵੇਤਬ੍ਬਾ ਧਮ੍ਮਾ ਭਾਵੇਤਬ੍ਬਤੋ ਬੁਦ੍ਧਾ, ਯਤੋ ਨੰ ਕੋਚਿ ਸਮਣੋ ਵਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਵਾ ਦੇਵੋ ਵਾ ਮਾਰੋ ਵਾ ਬ੍ਰਹ੍ਮਾ ਵਾ ''ਇਮੇ ਨਾਮ ਤੇ ਧਮ੍ਮਾ ਅਨਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਾ''ਤਿ ਸਹ ਧਮ੍ਮੇਨ ਅਨੁਯੁਞ੍ਜਿਤੁੰ ਸਮਤ੍ਥੋ ਨਤ੍ਥਿ।

ਯੰ ਕਿਞ੍ਚਿ ਪਹਾਤਬ੍ਬੰ ਨਾਮ, ਸਬ੍ਬੰ ਤੰ ਭਗਵਤਾ ਅਨਵਸੇਸਤੋ ਬੋਧਿਮੂਲੇਯੇਵ ਪਹੀਨੰ ਅਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਧਮ੍ਮੰ, ਨ ਤਸ੍ਸ ਪਹਾਨਾਯ ਉਤ੍ਤਰਿ ਕਰਣੀਯੰ ਅਤ੍ਥਿ । ਤਥਾ ਹਿਸ੍ਸ ਲੋਭਦੋਸਮੋਹਵਿਪਰੀਤਮਨਸਿਕਾਰਅਹਿਰਿਕਾਨੋਤ੍ਤਪ੍ਪਥਿਨਮਿਦ੍ਧ- ਕੋਧੂਪਨਾਹਮਕ੍ਖਪਲਾਸਇਸ੍ਸਾਮਚ੍ਛਰਿਯ- ਮਾਯਾਸਾਠੇਯ੍ਯਥਮ੍ਭਸਾਰਮ੍ਭਮਾਨਾਤਿਮਾਨਮਦਪਮਾਦਤਿਵਿਧਾਕੁਸਲਮੂਲਦੁਚ੍ਚਰਿਤ- ਵਿਸਮਸਞ੍ਞਾਮਲਵਿਤਕ੍ਕਪਪਞ੍ਚੇਏਸਨਾਤਣ੍ਹਾਚਤੁਬ੍ਬਿਧਵਿਪਰਿਯੇਸਆਸਵ- ਗਨ੍ਥਓਘਯੋਗਾਗਤਿਤਣ੍ਹੁਪਾਦਾਨਪਞ੍ਚਾਭਿਨਨ੍ਦਨਨੀਵਰਣ- ਚੇਤੋਖਿਲਚੇਤਸੋਵਿਨਿਬਨ੍ਧਛਵਿਵਾਦਮੂਲਸਤ੍ਤਾਨੁਸਯ- ਅਟ੍ਠਮਿਚ੍ਛਤ੍ਤਨਵਆਘਾਤਵਤ੍ਥੁਤਣ੍ਹਾਮੂਲਕਦਸਅਕੁਸਲ- ਕਮ੍ਮਪਥਏਕਵੀਸਤਿਅਨੇਸਨਦ੍ਵਾਸਟ੍ਠਿਦਿਟ੍ਠਿਗਤਅਟ੍ਠਸਤਤਣ੍ਹਾਵਿਚਰਿਤਾਦਿਪ੍ਪਭੇਦੰ ਦਿਯਡ੍ਢਕਿਲੇਸਸਹਸ੍ਸੰ ਸਹ ਵਾਸਨਾਯ

ਪਹੀਨੰ ਸਮੁਚ੍ਛਿਨ੍ਨੰ ਸਮੂਹਤੰ, ਯਤੋ ਨੰ ਕੋਚਿ ਸਮਣੋ ਵਾ…ਪੇ॰… ਬ੍ਰਹ੍ਮਾ ਵਾ ‘‘ਇਮੇ ਨਾਮ ਤੇ ਕਿਲੇਸਾ ਅਪ੍ਪਹੀਨਾ’’ਤਿ ਸਹ ਧਮ੍ਮੇਨ ਅਨੁਯੁਞ੍ਜਿਤੁੰ ਸਮਤ੍ਥੋ ਨਤ੍ਥਿ।

ਯੇ ਚਿਮੇ ਭਗਵਤਾ ਕਮ੍ਮਵਿਪਾਕਕਿਲੇਸੂਪਵਾਦਆਣਾਵੀਤਿਕ੍ਕਮਪ੍ਪਭੇਦਾ ਅਨ੍ਤਰਾਯਿਕਾ ਧਮ੍ਮਾ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਅਲਮੇਵ ਤੇ ਏਕਨ੍ਤੇਨ ਅਨ੍ਤਰਾਯਾਯ, ਯਤੋ ਨੰ ਕੋਚਿ ਸਮਣੋ ਵਾ…ਪੇ॰… ਬ੍ਰਹ੍ਮਾ ਵਾ ‘‘ਨਾਲੰ ਤੇ ਪਟਿਸੇਵਤੋ ਅਨ੍ਤਰਾਯਾਯਾ’’ਤਿ ਸਹ ਧਮ੍ਮੇਨ ਅਨੁਯੁਞ੍ਜਿਤੁੰ ਸਮਤ੍ਥੋ ਨਤ੍ਥਿ।

ਯੋ ਚ ਭਗਵਤਾ ਨਿਰਵਸੇਸਵਟ੍ਟਦੁਕ੍ਖਨਿਸ੍ਸਰਣਾਯ ਸੀਲਸਮਾਧਿਪਞ੍ਞਾਸਙ੍ਗਹੋ ਸਤ੍ਤਕੋਟ੍ਠਾਸਿਕੋ ਸਤ੍ਤਤਿੰਸਪ੍ਪਭੇਦੋ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮੋ ਅਨੁਤ੍ਤਰੋ ਨਿਯ੍ਯਾਨਧਮ੍ਮੋ ਦੇਸਿਤੋ, ਸੋ ਏਕਨ੍ਤੇਨੇਵ ਨਿਯ੍ਯਾਤਿ ਪਟਿਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਵਟ੍ਟਦੁਕ੍ਖਤੋ, ਯਤੋ ਨੰ ਕੋਚਿ ਸਮਣੋ ਵਾ…ਪੇ॰… ਬ੍ਰਹ੍ਮਾ ਵਾ ‘‘ਨਿਯ੍ਯਾਨਧਮ੍ਮੋ ਤਯਾ ਦੇਸਿਤੋ ਨ ਨਿਯ੍ਯਾਤੀ’’ਤਿ ਸਹ ਧਮ੍ਮੇਨ ਅਨੁਯੁਞ੍ਜਿਤੁੰ ਸਮਤ੍ਥੋ ਨਤ੍ਥਿ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤੰ – ‘‘ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਤੇ ਪਟਿਜਾਨਤੋ ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਅਨਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਾ’’ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੫੦) ਵਿਤ੍ਥਾਰੋ। ਏਵਮੇਤਾਨਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਞਾਣਪ੍ਪਹਾਨਦੇਸਨਾਵਿਸੇਸਾਨੰ ਅਵਿਤਥਭਾਵਾਵਬੋਧਨਤੋ ਅਵਿਪਰੀਤਾਕਾਰਪ੍ਪਵਤ੍ਤਾਨਿ ਭਗਵਤੋ ਚਤੁਵੇਸਾਰਜ੍ਜਞਾਣਾਨਿ ਤਥਾਨਿ ਅਵਿਤਥਾਨਿ ਅਨਞ੍ਞਥਾਨਿ। ਏਵਮ੍ਪਿ ਭਗਵਾ ਤਥਾਨਿ ਆਗਤੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ।

ਤਥਾ ਨਿਰਯਗਤਿ, ਤਿਰਚ੍ਛਾਨਗਤਿ, ਪੇਤਗਤਿ, ਮਨੁਸ੍ਸਗਤਿ, ਦੇਵਗਤੀਤਿ ਪਞ੍ਚ ਗਤਿਯੋ। ਤਾਸੁ ਸਞ੍ਜੀਵਾਦਯੋ ਅਟ੍ਠ ਮਹਾਨਿਰਯਾ , ਕੁਕ੍ਕੁਲਾਦਯੋ ਸੋਲਸ ਉਸ੍ਸਦਨਿਰਯਾ, ਲੋਕਨ੍ਤਰਿਕਨਿਰਯੋ ਚਾਤਿ ਸਬ੍ਬੇਪਿਮੇ ਏਕਨ੍ਤਦੁਕ੍ਖਤਾਯ ਨਿਰਸ੍ਸਾਦਟ੍ਠੇਨ ਨਿਰਯਾ ਚ, ਸਕਕਮ੍ਮੁਨਾ ਗਨ੍ਤਬ੍ਬਤੋ ਗਤਿ ਚਾਤਿ **ਨਿਰਯਗਤਿ** । ਤਿਬ੍ਬਨ੍ਧਕਾਰਸੀਤਨਰਕਾਪਿ ਏਤੇਸ੍ਵੇਵ ਅਨ੍ਤੋਗਧਾ ਕਿਮਿਕੀਟਪਟਙ੍ਗਸਰੀਸਪਪਕ੍ਖਿਸੋਣਸਿਙ੍ਗਾਲਾਦਯੋ ਤਿਰਿਯੰ ਅਞ੍ਛਿਤਭਾਵੇਨ ਤਿਰਚ੍ਛਾਨਾ ਨਾਮ। ਤੇ ਏਵ ਗਤੀਤਿ **ਤਿਰਚ੍ਛਾਨਗਤਿ**। ਖੁਪ੍ਪਿਪਾਸਿਤਪਰਦਤ੍ਤੂਪਜੀਵਿਨਿਜ੍ਝਾਮਤਣ੍ਹਿਕਾਦਯੋ ਦੁਕ੍ਖਬਹੁਲਤਾਯ ਪਕਟ੍ਠਸੁਖਤੋ ਇਤਾ ਵਿਗਤਾਤਿ ਪੇਤਾ, ਤੇ ਏਵ ਗਤੀਤਿ **ਪੇਤਗਤਿ**। ਕਾਲਕਞ੍ਜਿਕਾਦਿਅਸੁਰਾਪਿ ਏਤੇਸ੍ਵੇਵ ਅਨ੍ਤੋਗਧਾ। ਪਰਿਤ੍ਤਦੀਪਵਾਸੀਹਿ ਸਦ੍ਧਿੰ ਜਮ੍ਬੁਦੀਪਾਦਿਚਤੁਮਹਾਦੀਪਵਾਸਿਨੋ ਮਨਸੋ ਉਸ੍ਸਨ੍ਨਤਾਯ ਮਨੁਸ੍ਸਾ, ਤੇ ਏਵ ਗਤੀਤਿ **ਮਨੁਸ੍ਸਗਤਿ**। ਚਾਤੁਮਹਾਰਾਜਿਕਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਯਾਵ ਨੇਵਸਞ੍ਞਾਨਾਸਞ੍ਞਾਯਤਨੂਪਗਾਤਿ ਇਮੇ ਛਬ੍ਬੀਸਤਿ ਦੇਵਨਿਕਾਯਾ ਦਿਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਇਦ੍ਧਾਨੁਭਾਵੇਨ ਕੀਲਨ੍ਤਿ ਜੋਤੇਨ੍ਤਿ ਚਾਤਿ ਦੇਵਾ, ਤੇ ਏਵ ਗਤੀਤਿ **ਦੇਵਗਤਿ**।

ਤਾ ਪਨੇਤਾ ਗਤਿਯੋ ਯਸ੍ਮਾ ਤੰਤੰਕਮ੍ਮਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੋ ਉਪਪਤ੍ਤਿਭਵਵਿਸੇਸੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਅਤ੍ਥਤੋ ਵਿਪਾਕਕ੍ਖਨ੍ਧਾ ਕਟਤ੍ਤਾ ਚ ਰੂਪੰ। ਤਤ੍ਥ ‘‘ਅਯੰ ਨਾਮ ਗਤਿ ਨਾਮ ਇਮਿਨਾ ਕਮ੍ਮੁਨਾ ਜਾਯਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਵਿਸੇਸੇਹਿ ਏਵੰ ਵਿਭਾਗਭਿਨ੍ਨਤ੍ਤਾ ਵਿਸੁੰ ਏਤੇ ਸਤ੍ਤਨਿਕਾਯਾ ਏਵੰ ਵਿਭਾਗਭਿਨ੍ਨਾ’’ਤਿ ਯਥਾਸਕੰਹੇਤੁਫਲਵਿਭਾਗਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਵਸੇਨ ਠਾਨਸੋ ਹੇਤੁਸੋ ਭਗਵਤੋ ਞਾਣੰ ਪਵਤ੍ਤਤਿ। ਤੇਨਾਹ ਭਗਵਾ –

> ‘‘ਪਞ੍ਚ ਖੋ ਇਮਾ, ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤ, ਗਤਿਯੋ। ਕਤਮਾ ਪਞ੍ਚ? ਨਿਰਯੋ, ਤਿਰਚ੍ਛਾਨਯੋਨਿ, ਪੇਤ੍ਤਿਵਿਸਯੋ, ਮਨੁਸ੍ਸਾ, ਦੇਵਾ। ਨਿਰਯਞ੍ਚਾਹੰ, ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤ, ਪਜਾਨਾਮਿ, ਨਿਰਯਗਾਮਿਞ੍ਚ ਮਗ੍ਗੰ, ਨਿਰਯਗਾਮਿਨਿਞ੍ਚ ਪਟਿਪਦੰ; ਯਥਾ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਚ ਕਾਯਸ੍ਸ ਭੇਦਾ ਪਰੰ ਮਰਣਾ ਅਪਾਯੰ ਦੁਗ੍ਗਤਿੰ ਵਿਨਿਪਾਤੰ ਨਿਰਯੰ ਉਪਪਜ੍ਜਤਿ, ਤਞ੍ਚ ਪਜਾਨਾਮੀ’’ਤਿਆਦਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੫੩)।

ਤਾਨਿ ਪਨੇਤਾਨਿ ਭਗਵਤੋ ਞਾਣਾਨਿ ਤਸ੍ਮਿੰ ਤਸ੍ਮਿੰ ਵਿਸਯੇ ਅਵਿਪਰੀਤਾਕਾਰਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਯਾ ਅਵਿਸੰਵਾਦਨਤੋ ਤਥਾਨਿ ਅਵਿਤਥਾਨਿ ਅਨਞ੍ਞਥਾਨਿ। ਏਵਮ੍ਪਿ ਭਗਵਾ ਤਥਾਨਿ ਆਗਤੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ।

ਤਥਾ ਯੰ ਸਤ੍ਤਾਨੰ ਸਦ੍ਧਾਦਿਯੋਗਵਿਕਲਭਾਵਾਵਬੋਧੇਨ ਅਪ੍ਪਰਜਕ੍ਖਮਹਾਰਜਕ੍ਖਤਾਦਿਵਿਸੇਸਵਿਭਾਵਨੰ ਪਞ੍ਞਾਸਾਯ ਆਕਾਰੇਹਿ ਪਵਤ੍ਤੰ ਭਗਵਤੋ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪਰੋਪਰਿਯਤ੍ਤਞਾਣੰ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤੰ – ‘‘ਸਦ੍ਧੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਪ੍ਪਰਜਕ੍ਖੋ, ਅਸ੍ਸਦ੍ਧੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਮਹਾਰਜਕ੍ਖੋ’’ਤਿ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੧੧੧) ਵਿਤ੍ਥਾਰੋ।

ਯਞ੍ਚ ''ਅਯਂ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਪ੍ਪਰਜਕ੍ਖੋ, ਅਯਂ ਸਸ੍ਸਤਦਿਟ੍ਠਿਕੋ, ਅਯਂ ਉਚ੍ਛੇਦਦਿਟ੍ਠਿਕੋ, ਅਯਂ ਅਨੁਲੋਮਿਕਾਯਂ ਖਨ੍ਤਿਯਂ ਠਿਤੋ, ਅਯਂ ਯਥਾਭੂਤਞਾਣੇ ਠਿਤੋ, ਅਯਂ ਕਾਮਾਸਯੋ, ਨ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਾਦਿਆਸਯੋ, ਅਯਂ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਾਸਯੋ, ਨ ਕਾਮਾਦਿਆਸਯੋ''ਤਿਆਦਿਨਾ ''ਇਮਸ੍ਸ ਕਾਮਰਾਗੋ ਅਤਿਵਿਯ ਥਾਮਗਤੋ, ਨ ਪਟਿਘਾਦਿਕੋ, ਇਮਸ੍ਸ ਪਟਿਘੋ ਅਤਿਵਿਯ ਥਾਮਗਤੋ, ਨ ਕਾਮਰਾਗਾਦਿਕੋ''ਤਿਆਦਿਨਾ ''ਇਮਸ੍ਸ ਪੁਞ੍ਞਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰੋ ਅਧਿਕੋ, ਨ ਅਪੁਞ੍ਞਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰੋ ਨ ਆਨੇਞ੍ਜਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰੋ, ਇਮਸ੍ਸ ਅਪੁਞ੍ਞਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰੋ ਅਧਿਕੋ, ਨ ਪੁਞ੍ਞਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰੋ ਨ ਆਨੇਞ੍ਜਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰੋ, ਇਮਸ੍ਸ ਆਨੇਞ੍ਜਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰੋ ਅਧਿਕੋ, ਨ ਪੁਞ੍ਞਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰੋ ਨ ਅਪੁਞ੍ਞਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰੋ। ਇਮਸ੍ਸ ਕਾਯਸੁਚਰਿਤਂ ਅਧਿਕਂ, ਇਮਸ੍ਸ ਵਚੀਸੁਚਰਿਤਂ, ਇਮਸ੍ਸ ਮਨੋਸੁਚਰਿਤਂ। ਅਯਂ ਹੀਨਾਧਿਮੁਤ੍ਤਿਕੋ, ਅਯਂ ਪਣੀਤਾਧਿਮੁਤ੍ਤਿਕੋ, ਅਯਂ ਕਮ੍ਮਾਵਰਣੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ, ਅਯਂ ਕਿਲੇਸਾਵਰਣੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ, ਅਯਂ ਵਿਪਾਕਾਵਰਣੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ, ਅਯਂ ਨ ਕਮ੍ਮਾਵਰਣੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ, ਨ ਕਿਲੇਸਾਵਰਣੇਨ, ਨ ਵਿਪਾਕਾਵਰਣੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਚ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਆਸਯਾਦੀਨਂ ਯਥਾਭੂਤਂ ਵਿਭਾਵਨਾਕਾਰਪ੍ਪਵਤ੍ਤਂ ਭਗਵਤੋ ਆਸਯਾਨੁਸਯਞਾਣਂ। ਯਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਂ –

''ਇਧ ਤਥਾਗਤੋ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਆਸਯਂ ਜਾਨਾਤਿ, ਅਨੁਸਯਂ ਜਾਨਾਤਿ, ਚਰਿਤਂ ਜਾਨਾਤਿ, ਅਧਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਜਾਨਾਤਿ, ਭਬ੍ਬਾਭਬ੍ਬੇ ਸਤ੍ਤੇ ਜਾਨਾਤੀ''ਤਿਆਦਿ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੧੧੩)।

ਯਞ੍ਚ ਉਪਰਿਮਹੇਟ੍ਠਿਮਪੁਰਤ੍ਥਿਮਪਚ੍ਛਿਮਕਾਯੇਹਿ ਦਕ੍ਖਿਣਵਾਮਅਕ੍ਖਿਕਣ੍ਣਸੋਤਨਾਸਿਕਾਸੋਤਅਂਸਕੂਟਪਸ੍ਸਹਤ੍ਥਪਾਦੇਹਿ ਅਙ੍ਗੁਲਙ੍ਗੁਲਨ੍ਤਰੇਹਿ ਲੋਮਲੋਮਕੂਪੇਹਿ ਚ ਅਗ੍ਗਿਕ੍ਖਨ੍ਧੁਦਕਧਾਰਾਪਵਤ੍ਤਨਂ ਅਨਞ੍ਞਸਾਧਾਰਣਂ ਵਿਵਿਧਵਿਕੁਬ੍ਬਨਿਦ੍ਧਿਨਿਮ੍ਮਾਪਨਕਂ ਭਗਵਤੋ ਯਮਕਪਾਟਿਹਾਰਿਯਞਾਣਂ। ਯਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਂ –

''ਇਧ ਤਥਾਗਤੋ ਯਮਕਪਾਟਿਹਾਰਿਯਂ ਕਰੋਤਿ ਅਸਾਧਾਰਣਂ ਸਾਵਕੇਹਿ। ਉਪਰਿਮਕਾਯਤੋ ਅਗ੍ਗਿਕ੍ਖਨ੍ਧੋ ਪਵਤ੍ਤਤਿ, ਹੇਟ੍ਠਿਮਕਾਯਤੋ ਉਦਕਧਾਰਾ ਪਵਤ੍ਤਤਿ। ਹੇਟ੍ਠਿਮਕਾਯਤੋ ਅਗ੍ਗਿਕ੍ਖਨ੍ਧੋ ਪਵਤ੍ਤਤਿ, ਉਪਰਿਮਕਾਯਤੋ ਉਦਕਧਾਰਾ ਪਵਤ੍ਤਤੀ''ਤਿਆਦਿ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੧੧੬)।

ਯਞ੍ਚ ਰਾਗਾਦੀਹਿ ਜਾਤਿਆਦੀਹਿ ਚ ਅਨੇਕੇਹਿ ਦੁਕ੍ਖਧਮ੍ਮੇਹਿ ਉਪਦ੍ਦੁਤਂ ਸਤ੍ਤਨਿਕਾਯਂ ਤਤੋ ਨੀਹਰਿਤੁਕਾਮਤਾਵਸੇਨ ਨਾਨਾਨਯੇਹਿ ਪਵਤ੍ਤਸ੍ਸ ਭਗਵਤੋ ਮਹਾਕਰੁਣੋਕ੍ਕਮਨਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਭੂਤਂ ਮਹਾਕਰੁਣਾਸਮਾਪਤ੍ਤਿਞਾਣਂ। ਯਥਾਹ –

''ਕਤਮਂ ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਮਹਾਕਰੁਣਾਸਮਾਪਤ੍ਤਿਞਾਣਂ? ਬਹੁਕੇਹਿ ਆਕਾਰੇਹਿ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤਾਨਂ ਬੁਦ੍ਧਾਨਂ ਭਗਵਨ੍ਤਾਨਂ ਸਤ੍ਤੇਸੁ ਮਹਾਕਰੁਣਾ ਓਕ੍ਕਮਤਿ, ਆਦਿਤ੍ਤੋ ਲੋਕਸਨ੍ਨਿਵਾਸੋਤਿ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤਾਨਂ ਬੁਦ੍ਧਾਨਂ ਭਗਵਨ੍ਤਾਨਂ ਸਤ੍ਤੇਸੁ ਮਹਾਕਰੁਣਾ ਓਕ੍ਕਮਤੀ''ਤਿ। –

ਆਦਿਨਾ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੧੧੭) ਏਕੂਨਨਵੁਤਿਯਾ ਆਕਾਰੇਹਿ ਵਿਭਜਨਂ ਕਤਂ।

ਯਂ ਪਨ ਯਾਵਤਾ ਧਮ੍ਮਧਾਤੁ, ਯਤ੍ਤਕਂ ਞਾਤਬ੍ਬਂ ਸਙ੍ਖਤਾਸਙ੍ਖਤਾਦਿ, ਤਸ੍ਸ ਸਬ੍ਬਸ੍ਸ ਪਰੋਪਦੇਸੇਨ ਵਿਨਾ ਸਬ੍ਬਾਕਾਰਤੋ ਪਟਿਜਾਨਨਸਮਤ੍ਥਂ ਆਕਙ੍ਖਾਮਤ੍ਤਪ੍ਪਟਿਬਦ੍ਧਵੁਤ੍ਤਿ ਅਨਞ੍ਞਸਾਧਾਰਣਂ ਭਗਵਤੋ ਞਾਣਂ ਸਬ੍ਬਥਾ ਅਨਵਸੇਸਸਙ੍ਖਤਾਸਙ੍ਖਤਸਮ੍ਮੁਤਿਸਚ੍ਚਾਵਬੋਧਤੋ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣਂ, ਤਤ੍ਥਾਵਰਣਾਭਾਵਤੋਵ ਨਿਸ੍ਸਙ੍ਗਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਂ ਉਪਾਦਾਯ ਅਨਾਵਰਣਞਾਣਨ੍ਤਿ ਚ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਅਯਮੇਤ੍ਥ ਸਙ੍ਖੇਪੋ, ਵਿਤ੍ਥਾਰੋ ਪਨ ਪਰਤੋ ਆਵਿ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ।

ਏਵਮੇਤਾਨਿ ਭਗਵਤੋ ਛ ਅਸਾਧਾਰਣਞਾਣਾਨਿ ਅਵਿਪਰੀਤਾਕਾਰਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਯਾ ਯਥਾਸਕਂਵਿਸਯਸ੍ਸ ਅਵਿਸਂਵਾਦਨਤੋ ਤਥਾਨਿ ਅਵਿਤਥਾਨਿ ਅਨਞ੍ਞਥਾਨਿ। ਏਵਮ੍ਪਿ ਭਗਵਾ ਤਥਾਨਿ ਆਗਤੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ।

ਤਥਾ ‘‘ਸਤ੍ਤਿਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾ – ਸਤਿਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੋ, ਧਮ੍ਮਵਿਚਯਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੋ, ਵੀਰਿਯਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੋ, ਪੀਤਿਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੋ, ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੋ, ਸਮਾਧਿਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੋ, ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੋ’’ਤਿ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੨.੧੭; ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੫.੧੮੫) ਏਵਂ ਸਰੂਪਤੋ ਯਾਯਂ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੀਨੁਦ੍ਧਚ੍ਚਪਤਿਟ੍ਠਾਨਾਯੂਹਨਕਾਮਸੁਖਤ੍ਤਕਿਲਮਥਾਨੁਯੋਗਉਚ੍ਛੇਦਸਸ੍ਸਤਾਭਿਨਿਵੇਸਾਦੀਨਂ ਅਨੇਕੇਸਂ ਉਪਦ੍ਦਵਾਨਂ ਪਟਿਪਕ੍ਖਭੂਤਾ ਸਤਿਆਦਿਭੇਦਾ ਧਮ੍ਮਸਾਮਗ੍ਗੀ, ਯਾਯ ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ ਬੁਜ੍ਝਤਿ, ਕਿਲੇਸਨਿਦ੍ਦਾਯ ਉਟ੍ਠਹਤਿ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਵਾ ਸਚ੍ਚਾਨਿ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਤਿ, ਨਿਬ੍ਬਾਨਮੇਵ ਵਾ ਸਚ੍ਛਿਕਰੋਤਿ, ਸਾ ਧਮ੍ਮਸਾਮਗ੍ਗੀ ‘‘ਬੋਧੀ’’ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਤਸ੍ਸਾ ਬੋਧਿਯਾ ਅਙ੍ਗਾਤਿ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾ। ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ ਵਾ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਾਯ ਧਮ੍ਮਸਾਮਗ੍ਗਿਯਾ ਬੁਜ੍ਝਤੀਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ‘‘ਬੋਧੀ’’ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਬੋਧਿਸ੍ਸ ਅਙ੍ਗਾਤਿ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾਤਿ ਏਵਂ **ਸਾਮਞ੍ਞਲਕ੍ਖਣਤੋ** , ਉਪਟ੍ਠਾਨਲਕ੍ਖਣੋ ਸਤਿਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੋ, ਪਵਿਚਯਲਕ੍ਖਣੋ ਧਮ੍ਮਵਿਚਯਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੋ, ਪਗ੍ਗਹਲਕ੍ਖਣੋ ਵੀਰਿਯਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੋ, ਫਰਣਲਕ੍ਖਣੋ ਪੀਤਿਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੋ, ਉਪਸਮਲਕ੍ਖਣੋ ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੋ, ਅਵਿਕ੍ਖੇਪਲਕ੍ਖਣੋ ਸਮਾਧਿਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੋ ਪਟਿਸਙ੍ਖਾਨਲਕ੍ਖਣੋ ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੋਤਿ ਏਵਂ **ਵਿਸੇਸਲਕ੍ਖਣਤੋ**।

‘‘ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੋ ਸਤਿਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੋ? ਇਧ ਭਿਕ੍ਖੁ ਸਤਿਮਾ ਹੋਤਿ ਪਰਮੇਨ ਸਤਿਨੇਪਕ੍ਕੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ, ਚਿਰਕਤਮ੍ਪਿ ਚਿਰਭਾਸਿਤਮ੍ਪਿ ਸਰਿਤਾ ਹੋਤਿ ਅਨੁਸ੍ਸਰਿਤਾ’’ਤਿਆਦਿਨਾ (ਵਿਭ॰ ੪੬੭) ਸਤ੍ਤੰਨ੍ਨਂ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾਨਂ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞੂਪਕਾਰਵਸੇਨ **ਏਕਕ੍ਖਣੇ ਪਵਤ੍ਤਿਦਸ੍ਸਨਤੋ**। ‘‘ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੋ ਸਤਿਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੋ? ਅਤ੍ਥਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਸਤਿ, ਅਤ੍ਥਿ ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਸਤੀ’’ਤਿਆਦਿਨਾ (ਵਿਭ॰ ੪੬੯) ਤੇਸਂ **ਵਿਸਯਵਿਭਾਗੇਨਪਵਤ੍ਤਿਦਸ੍ਸਨਤੋ**। ‘‘ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੋ ਸਤਿਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਸਤਿਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਂ ਭਾਵੇਤਿ ਵਿਵੇਕਨਿਸ੍ਸਿਤਂ, ਵਿਰਾਗਨਿਸ੍ਸਿਤਂ, ਨਿਰੋਧਨਿਸ੍ਸਿਤਂ, ਵੋਸਗ੍ਗਪਰਿਣਾਮਿ’’ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ (ਵਿਭ॰ ੪੭੧) **ਭਾਵਨਾਵਿਧਿਦਸ੍ਸਨਤੋ**। ‘‘ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੇ ਸਤ੍ਤ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾ? ਇਧ ਭਿਕ੍ਖੁ ਯਸ੍ਮਿਂ ਸਮਯੇ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਂ ਝਾਨਂ ਭਾਵੇਤਿ...ਪੇ॰... ਤਸ੍ਮਿਂ ਸਮਯੇ ਸਤ੍ਤ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਸਤਿਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੋ...ਪੇ॰... ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੋ। ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੋ ਸਤਿਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੋ? ਯਾ ਸਤਿ ਅਨੁਸ੍ਸਤੀ’’ਤਿਆਦਿਨਾ (ਵਿਭ॰ ੪੭੮) **ਛਨਵੁਤਿਯਾ ਨਯਸਹਸ੍ਸਵਿਭਾਗੇਹੀ**ਤਿ ਏਵਂ ਨਾਨਾਕਾਰਤੋ ਪਵਤ੍ਤਾਨਿ ਭਗਵਤੋ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਵਿਭਾਵਨਞ੍ਞਾਣਾਨਿ ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਅਵਿਸਂਵਾਦਨਤੋ ਤਥਾਨਿ ਅਵਿਤਥਾਨਿ ਅਨਞ੍ਞਥਾਨਿ। ਏਵਮ੍ਪਿ ਭਗਵਾ ਤਥਾਨਿ ਆਗਤੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ।

ਤਥਾ ‘‘ਤਤ੍ਥ ਕਤਮਂ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨੀ ਪਟਿਪਦਾ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਂ? ਅਯਮੇਵ ਅਰਿਯੋ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕੋ ਮਗ੍ਗੋ, ਸੇਯ੍ਯਥਿਦਂ – ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿ...ਪੇ॰... ਸਮ੍ਮਾਸਮਾਧੀ’’ਤਿ (ਵਿਭ॰ ੨੦੫) ਏਵਂ **ਸਰੂਪਤੋ**। ਸਬ੍ਬਕਿਲੇਸੇਹਿ ਆਰਕਤ੍ਤਾ ਅਰਿਯਭਾਵਕਰਤ੍ਤਾ ਅਰਿਯਫਲਪਟਿਲਾਭਕਰਤ੍ਤਾ ਚ ਅਰਿਯੋ। ਅਰਿਯਾਨਂ ਅਟ੍ਠਵਿਧਤ੍ਤਾ ਨਿਬ੍ਬਾਨਾਧਿਗਮਾਯ ਏਕਨ੍ਤਕਾਰਣਤ੍ਤਾ ਚ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕੋ। ਕਿਲੇਸੇ ਮਾਰੇਨ੍ਤੋ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਅਤ੍ਥਿਕੇਹਿ ਮਗ੍ਗੀਯਤਿ, ਸਯਂ ਵਾ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਮਗ੍ਗਯਤੀਤਿ ਮਗ੍ਗੋਤਿ ਏਵਂ **ਸਾਮਞ੍ਞਲਕ੍ਖਣਤੋ**। ‘‘ਸਮ੍ਮਾਦਸ੍ਸਨਲਕ੍ਖਣਾ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿ, ਸਮ੍ਮਾਅਭਿਨਿਰੋਪਨਲਕ੍ਖਣੋ ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ , ਸਮ੍ਮਾਪਰਿਗ੍ਗਹਣਲਕ੍ਖਣਾ ਸਮ੍ਮਾਵਾਚਾ , ਸਮ੍ਮਾਸਮੁਟ੍ਠਾਪਨਲਕ੍ਖਣੋ ਸਮ੍ਮਾਕਮ੍ਮਨ੍ਤੋ, ਸਮ੍ਮਾਵੋਦਾਨਲਕ੍ਖਣੋ ਸਮ੍ਮਾਆਜੀਵੋ, ਸਮ੍ਮਾਪਗ੍ਗਹਲਕ੍ਖਣੋ ਸਮ੍ਮਾਵਾਯਾਮੋ, ਸਮ੍ਮਾਉਪਟ੍ਠਾਨਲਕ੍ਖਣਾ ਸਮ੍ਮਾਸਤਿ , ਸਮ੍ਮਾਅਵਿਕ੍ਖੇਪਲਕ੍ਖਣੋ ਸਮ੍ਮਾਸਮਾਧੀ’’ਤਿ ਏਵਂ **ਵਿਸੇਸਲਕ੍ਖਣਤੋ**। ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿ ਤਾਵ ਅਞ੍ਞੇਹਿਪਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਚ੍ਚਨੀਕਕਿਲੇਸੇਹਿ ਸਦ੍ਧਿਂ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਂ ਪਜਹਤਿ, ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਕਰੋਤਿ, ਤਪ੍ਪਟਿਚ੍ਛਾਦਕਮੋਹਵਿਧਮਨੇਨ ਅਸਮ੍ਮੋਹਤੋ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਧਮ੍ਮੇ ਚ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਤਥਾ ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪਾਦਯੋਪਿ ਮਿਚ੍ਛਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪਾਦੀਨਿ ਪਜਹਨ੍ਤਿ, ਨਿਰੋਧਞ੍ਚ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਕਰੋਨ੍ਤਿ, ਸਹਜਾਤਧਮ੍ਮਾਨਂ ਸਮ੍ਮਾਅਭਿਨਿਰੋਪਨਪਰਿਗ੍ਗਹਣਸਮੁਟ੍ਠਾਪਨਵੋਦਾਨਪਗ੍ਗਹਉਪਟ੍ਠਾਨਸਮਾਦਹਨਾਨਿ ਚ ਕਰੋਨ੍ਤੀਤਿ ਏਵਂ **ਕਿਚ੍ਚਵਿਭਾਗਤੋ**। ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਨਾਨਕ੍ਖਣਾ ਵਿਸੁਂ ਦੁਕ੍ਖਾਦਿਆਰਮ੍ਮਣਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਮਗ੍ਗਕਾਲੇ ਏਕਕ੍ਖਣਾ ਨਿਬ੍ਬਾਨਮੇਵ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਕਤ੍ਵਾ ਕਿਚ੍ਚਤੋ ‘‘ਦੁਕ੍ਖੇ ਞਾਣ’’ਨ੍ਤਿਆਦੀਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਨਾਮਾਨਿ ਲਭਤਿ। ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪਾਦਯੋਪਿ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਨਾਨਕ੍ਖਣਾ ਨਾਨਾਰਮ੍ਮਣਾ, ਮਗ੍ਗਕਾਲੇ ਏਕਕ੍ਖਣਾ ਏਕਾਰਮ੍ਮਣਾ, ਤੇਸੁ ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ ਕਿਚ੍ਚਤੋ ‘‘ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ’’ਤਿਆਦੀਨਿ ਤੀਣਿ ਨਾਮਾਨਿ ਲਭਤਿ। ਸਮ੍ਮਾਵਾਚਾਦਯੋ ਤਯੋ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ‘‘ਮੁਸਾਵਾਦਾ ਵੇਰਮਣੀ’’ਤਿਆਦਿਵਿਭਾਗਾ ਵਿਰਤਿਯੋਪਿ ਚੇਤਨਾਯੋਪਿ

ਹੁਤ੍ਵਾ ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਵਿਰਤਿਯੋਵ, ਸਮ੍ਮਾਵਾਯਾਮਸਤਿਯੋ ਕਿਚ੍ਚਤੋ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਵਸੇਨ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਨਾਮਾਨਿ ਲਭਨ੍ਤਿ। ਸਮ੍ਮਾਸਮਾਧਿ ਪਨ ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇਪਿ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਾਦਿਵਸੇਨ ਨਾਨਾ ਏਵਾਤਿ ਏਵਂ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਾਪਰਭਾਗੇਸੁ **ਪਵਤ੍ਤਿਵਿਭਾਗਤੋ**। ''ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਂ ਭਾਵੇਤਿ ਵਿਵੇਕਨਿਸ੍ਸਿਤ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ (ਵਿਭਂ ੪੮੯) **ਭਾਵਨਾਵਿਧਿਤੋ**। ''ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੋ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕੋ ਮਗ੍ਗੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖੁ, ਯਸ੍ਮਿਂ ਸਮਯੇ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਂ ਝਾਨਂ ਭਾਵੇਤਿ...ਪੇ॰... ਦੁਕ੍ਖਪਟਿਪਦਂ ਦਨ੍ਧਾਭਿਞ੍ਞਂ, ਤਸ੍ਮਿਂ ਸਮਯੇ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕੋ ਮਗ੍ਗੋ ਹੋਤਿ – ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿ ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ''ਤਿਆਦਿਨਾ (ਵਿਭਂ ੪੯੯) **ਚਤੁਰਾਸੀਤਿਯਾ ਨਯਸਹਸ੍ਸਵਿਭਾਗੇਹੀ**ਤਿ ਏਵਂ ਅਨੇਕਾਕਾਰਤੋ ਪਵਤ੍ਤਾਨਿ ਭਗਵਤੋ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਵਿਭਾਵਨਞਾਣਾਨਿ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਅਵਿਸਂਵਾਦਨਤੋ ਸਬ੍ਬਾਨਿਪਿ ਤਥਾਨਿ ਅਵਿਤਥਾਨਿ ਅਨਞ੍ਞਥਾਨਿ ਏਵਮ੍ਪਿ ਭਗਵਾ ਤਥਾਨਿ ਆਗਤੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ।

ਤਥਾ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯਾ ਚ ਨਿਰੋਧਸਮਾਪਤ੍ਤੀਤਿ ਏਤਾਸੁ ਅਨੁਪਟਿਪਾਟਿਯਾ ਵਿਹਰਿਤਬ੍ਬਟ੍ਠੇਨ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤਬ੍ਬਟ੍ਠੇਨ ਚ ਅਨੁਪੁਬ੍ਬਵਿਹਾਰਸਮਾਪਤ੍ਤੀਸੁ ਸਮ੍ਪਾਦਨਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਾਦਿਵਸੇਨ ਯਥਾਰਹਂ ਸਮ੍ਪਯੋਗਵਸੇਨ ਚ ਪਵਤ੍ਤਾਨਿ ਭਗਵਤੋ ਞਾਣਾਨਿ ਤਦਤ੍ਥਸਿਦ੍ਧਿਯਾ ਤਥਾਨਿ ਅਵਿਤਥਾਨਿ ਅਨਞ੍ਞਥਾਨਿ। ਏਵਮ੍ਪਿ ਭਗਵਾ ਤਥਾਨਿ ਆਗਤੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ। ਤਥਾ ''ਇਦਂ ਇਮਸ੍ਸ ਠਾਨਂ , ਇਦਂ ਅਟ੍ਠਾਨ''ਨ੍ਤਿ ਅਵਿਪਰੀਤਂ ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਫਲਸ੍ਸ ਕਾਰਣਾਕਾਰਣਜਾਨਨਂ, ਤੇਸਂ ਤੇਸਂ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਅਤੀਤਾਦਿਭੇਦਭਿਨ੍ਨਸ੍ਸ ਕਮ੍ਮਸਮਾਦਾਨਸ੍ਸ ਅਨਵਸੇਸਤੋ ਯਥਾਭੂਤਂ ਵਿਪਾਕਨ੍ਤਰਜਾਨਨਂ, ਆਯੂਹਨਕ੍ਖਣੇਯੇਵ ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਸਤ੍ਤਸ੍ਸ ''ਅਯਂ ਨਿਰਯਗਾਮਿਨੀ ਪਟਿਪਦਾ...ਪੇ॰... ਅਯਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਗਾਮਿਨੀ ਪਟਿਪਦਾ''ਤਿ ਯਾਥਾਵਤੋ ਸਾਸਵਾਨਾਸਵਕਮ੍ਮਵਿਭਾਗਜਾਨਨਂ, ਖਨ੍ਧਾਯਤਨਾਨਂ ਉਪਾਦਿਨ੍ਨਾਨੁਪਾਦਿਨ੍ਨਾਦਿਅਨੇਕਸਭਾਵਂ ਨਾਨਾਸਭਾਵਞ੍ਚ ਤਸ੍ਸ ਲੋਕਸ੍ਸ ''ਇਮਾਯ ਨਾਮ ਧਾਤੁਯਾ ਉਸ੍ਸਨ੍ਨਤ੍ਤਾ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਧਮ੍ਮਪ੍ਪਬਨ੍ਧੇ ਅਯਂ ਵਿਸੇਸੋ ਜਾਯਤੀ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਨਯੇਨ ਯਥਾਭੂਤਂ ਧਾਤੁਨਾਨਤ੍ਤਜਾਨਨਂ, ਸਦ੍ਧਾਦਿਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਂ ਤਿਕ੍ਖਮੁਦੁਤਾਜਾਨਨਂ ਸਂਕਿਲੇਸਾਦੀਹਿ ਸਦ੍ਧਿਂ ਝਾਨਵਿਮੋਕ੍ਖਾਦਿਜਾਨਨਂ, ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਅਪਰਿਮਾਣਾਸੁ ਜਾਤੀਸੁ ਤਪ੍ਪਟਿਬਨ੍ਧੇਨ ਸਦ੍ਧਿਂ ਅਨਵਸੇਸਤੋ ਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵੁਤ੍ਥਕ੍ਖਨ੍ਧਸਨ੍ਤਤਿਜਾਨਨਂ ਹੀਨਾਦਿਵਿਭਾਗੇਹਿ ਸਦ੍ਧਿਂ ਚੁਤਿਪਟਿਸਨ੍ਧਿਜਾਨਨਂ, ''ਇਦਂ ਦੁਕ੍ਖ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਚਤੁਸਚ੍ਚਜਾਨਨਨ੍ਤਿ ਇਮਾਨਿ ਭਗਵਤੋ ਦਸਬਲਞਾਣਾਨਿ ਅਵਿਰਜ੍ਝਿਤ੍ਵਾ ਯਥਾਸਕਂਵਿਸਯਾਵਗਾਹਨਤੋ ਯਥਾਧਿਪ੍ਪੇਤਤ੍ਥਸਾਧਨਤੋ ਚ ਯਥਾਭੂਤਵੁਤ੍ਤਿਯਾ ਤਥਾਨਿ ਅਵਿਤਥਾਨਿ ਅਨਞ੍ਞਥਾਨਿ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ –

> ''ਇਧ ਤਥਾਗਤੋ ਠਾਨਞ੍ਚ ਠਾਨਤੋ ਅਟ੍ਠਾਨਞ੍ਚ ਅਟ੍ਠਾਨਤੋ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤੀ''ਤਿਆਦਿ (ਵਿਭਂ ੮੦੯; ਅਂ ਨਿਂ ੧੦.੨੧)।

ਏਵਮ੍ਪਿ ਭਗਵਾ ਤਥਾਨਿ ਆਗਤੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ।

ਯਥਾ ਚੇਤੇਸਮ੍ਪਿ ਞਾਣਾਨਂ ਵਸੇਨ, ਏਵਂ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਾਨਂ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨਾਦਿਵਿਭਾਵਨਞਾਣਾਦਿਅਨਨ੍ਤਾਪਰਿਮੇਯਜਭੇਦਾਨਂ ਅਨਞ੍ਞਸਾਧਾਰਣਾਨਂ ਪਞ੍ਞਾਵਿਸੇਸਾਨਂ ਵਸੇਨ ਭਗਵਾ ਤਥਾਨਿ ਞਾਣਾਨਿ ਆਗਤੋ ਅਧਿਗਤੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ, ਏਵਮ੍ਪਿ ਤਥਾਨਿ ਆਗਤੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ।

ਕਥਂ **ਤਥਾ ਗਤੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ?** ਯਾ ਤਾ ਭਗਵਤੋ ਅਭਿਜਾਤਿਅਭਿਸਮ੍ਬੋਧਿਧਮ੍ਮਵਿਨਯਪਞ੍ਞਾਪਨਅਨੁਪਾਦਿਸੇਸਨਿਬ੍ਬਾਨਧਾਤੁਯੋ, ਤਾ ਤਥਾ। ਕਿਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ? ਯਦਤ੍ਥਂ ਤਾ ਲੋਕਨਾਥੇਨ ਅਭਿਪਤ੍ਥਿਤਾ ਪਵਤ੍ਤਿਤਾ ਚ, ਤਦਤ੍ਥਸ੍ਸ ਏਕਨ੍ਤਸਿਦ੍ਧਿਯਾ ਅਵਿਸਂਵਾਦਨਤੋ ਅਵਿਪਰੀਤਤ੍ਥਵੁਤ੍ਤਿਯਾ ਤਥਾ ਅਵਿਤਥਾ ਅਨਞ੍ਞਥਾ। ਤਥਾ ਹਿ ਅਯਂ ਭਗਵਾ ਬੋਧਿਸਤ੍ਤਭੂਤੋ ਸਮਤਿਂਸਪਾਰਮਿਪਰਿਪੂਰਣਾਦਿਕਂ ਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਕਾਰਂ ਸਬ੍ਬਬੁਦ੍ਧਤ੍ਤਹੇਤੁਂ ਸਮ੍ਪਾਦੇਤ੍ਵਾ ਤੁਸਿਤਪੁਰੇ ਠਿਤੋ ਬੁਦ੍ਧਕੋਲਾਹਲਂ ਸੁਤ੍ਵਾ ਦਸਸਹਸ੍ਸਚਕ੍ਕਵਾਲਦੇਵਤਾਹਿ ਏਕਤੋ ਸਨ੍ਨਿਪਤਿਤਾਹਿ ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ –

> ''ਕਾਲੋ ਖੋ ਤੇ ਮਹਾਵੀਰ, ਉਪ੍ਪਜ੍ਜ ਮਾਤੁਕੁਚ੍ਛਿਯਂ।
> ਸਦੇਵਕਂ ਤਾਰਯਨ੍ਤੋ, ਬੁਜ੍ਝਸ੍ਸੁ ਅਮਤਂ ਪਦ''ਨ੍ਤਿ॥ (ਬੁ॰ ਵਂ ੧.੬੭) –

ਆਯਾਚਿਤੋ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਪੁਬ੍ਬਨਿਮਿਤ੍ਤੋ ਪਞ੍ਚ ਮਹਾਵਿਲੋਕਨਾਨਿ ਵਿਲੋਕੇਤ੍ਵਾ ''ਇਦਾਨਿ ਅਹਂ ਮਨੁਸ੍ਸਯੋਨਿਯਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਜ੍ਝਿਸ੍ਸਾਮੀ''ਤਿ ਆਸਾਲ੍ਹਿਪੁਣ੍ਣਮਾਯਂ ਸਕ੍ਯਰਾਜਕੁਲੇ ਮਹਾਮਾਯਾਯ ਦੇਵਿਯਾ ਕੁਚ੍ਛਿਯਂ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਦਸ ਮਾਸੇ ਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸੇਹਿ ਮਹਤਾ ਪਰਿਹਾਰੇਨ ਪਰਿਹਰਿਯਮਾਨੋ ਵਿਸਾਖਪੁਣ੍ਣਮਾਯਂ ਪਚ੍ਚੂਸਸਮਯੇ ਅਭਿਜਾਤਿਂ ਪਾਪੁਣਿ।

ਅਭਿਜਾਤਿਕ੍ਖਣੇ ਪਨਸ੍ਸ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਗ੍ਗਹਣਕ੍ਖਣੇ ਵਿਯ **ਦ੍ਵਤ੍ਤਿਂਸ ਪੁਬ੍ਬਨਿਮਿਤ੍ਤਾਨਿ** ਪਾਤੁਰਹੇਸੁਂ, ਅਯਂ ਦਸਸਹਸ੍ਸਿਲੋਕਧਾਤੁ ਸਂਕਮ੍ਪਿ ਸਮ੍ਪਕਮ੍ਪਿ ਸਮ੍ਪਵੇਧਿ, ਦਸਸੁ ਚਕ੍ਕਵਾਲ਼ਸਹਸ੍ਸੇਸੁ ਅਪਰਿਮਾਣੋ ਓਭਾਸੋ ਫਰਿ, ਤਸ੍ਸ, ਤਂ ਸਿਰਿਂ ਦਟ੍ਠੁਕਾਮਾ ਵਿਯ ਅਨ੍ਧਾ ਚਕ੍ਖੂਨਿ ਪਟਿਲਭਿਂਸੁ, ਬਧਿਰਾ ਸਦ੍ਦਂ ਸੁਣਿਂਸੁ, ਮੂਗਾ ਸਮਾਲਪਿਂਸੁ, ਖੁਜ੍ਜਾ ਉਜੁਗਤ੍ਤਾ ਅਹੇਸੁਂ, ਪਙ੍ਗੁਲਾ ਪਦਸਾ ਗਮਨਂ ਪਟਿਲਭਿਂਸੁ, ਬਨ੍ਧਨਗਤਾ ਸਬ੍ਬਸਤ੍ਤਾ ਅਨ੍ਦੁਬਨ੍ਧਨਾਦੀਹਿ ਮੁਚ੍ਚਿਂਸੁ, ਸਬ੍ਬਨਰਕੇਸੁ ਅਗ੍ਗਿ ਨਿਬ੍ਬਾਯਿ, ਪੇਤ੍ਤਿਵਿਸਯੇ ਖੁਪ੍ਪਿਪਾਸਾ ਵੂਪਸਮਿ, ਤਿਰਚ੍ਛਾਨਾਨਂ ਭਯਂ ਨਾਹੋਸਿ, ਸਬ੍ਬਸਤ੍ਤਾਨਂ ਰੋਗੋ ਵੂਪਸਮਿ, ਸਬ੍ਬਸਤ੍ਤਾ ਪਿਯਂਵਦਾ ਅਹੇਸੁਂ, ਮਧੁਰੇਨਾਕਾਰੇਨ ਅਸ੍ਸਾ ਹਸਿਂਸੁ, ਵਾਰਣਾ ਗਜ੍ਜਿਂਸੁ, ਸਬ੍ਬਤੂਰਿਯਾਨਿ ਸਕਸਕਨਿਨ੍ਨਾਦਂ ਮੁਞ੍ਚਿਂਸੁ, ਅਘਟ੍ਟਿਤਾਨਿ ਏਵ ਮਨੁਸ੍ਸਾਨਂ ਹਤ੍ਥੂਪਗਾਦੀਨਿ ਆਭਰਣਾਨਿ ਮਧੁਰੇਨਾਕਾਰੇਨ ਸਦ੍ਦਂ ਮੁਞ੍ਚਿਂਸੁ, ਸਬ੍ਬਦਿਸਾ ਵਿਪ੍ਪਸਨ੍ਨਾ ਅਹੇਸੁਂ, ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਸੁਖਂ ਉਪ੍ਪਾਦਯਮਾਨੋ ਮੁਦੁਸੀਤਲਵਾਤੋ ਵਾਯਿ, ਅਕਾਲਮੇਘੋ ਵਸ੍ਸਿ, ਪਥਵਿਤੋਪਿ ਉਦਕਂ ਉਬ੍ਭਿਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਵਿਸ੍ਸਨ੍ਦਿ, ਪਕ੍ਖਿਨੋ ਆਕਾਸਗਮਨਂ ਵਿਜਹਿਂਸੁ, ਨਦਿਯੋ ਅਸਨ੍ਦਮਾਨਾ ਅਟ੍ਠਂਸੁ, ਮਹਾਸਮੁਦ੍ਦੇ ਮਧੁਰਂ ਉਦਕਂ ਅਹੋਸਿ, ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਵਿਨਿਮੁਤ੍ਤੇ ਸੂਰਿਯੇ ਦਿਪ੍ਪਮਾਨੇ ਏਵ ਆਕਾਸਗਤਾ ਸਬ੍ਬਾ ਜੋਤਿਯੋ ਜੋਤਿਂਸੁ, ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਅਰੂਪਾਵਚਰੇ ਦੇਵੇ ਅਵਸੇਸਾ ਸਬ੍ਬੇ ਦੇਵਾ ਸਬ੍ਬੇ ਚ ਨੇਰਯਿਕਾ ਦਿਸ੍ਸਮਾਨਰੂਪਾ ਅਹੇਸੁਂ, ਤਰੁਕੁਟ੍ਟਕਵਾਟਸੇਲਾਦਯੋ ਅਨਾਵਰਣਭੂਤਾ ਅਹੇਸੁਂ, ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਚੁਤੂਪਪਾਤਾ ਨਾਹੇਸੁਂ, ਸਬ੍ਬਂ ਅਨਿਟ੍ਠਗਨ੍ਧਂ ਅਭਿਭਵਿਤ੍ਵਾ ਦਿਬ੍ਬਗਨ੍ਧੋ ਪਵਾਯਿ, ਸਬ੍ਬੇ ਫਲੂਪਗਾ ਰੁਕ੍ਖਾ ਫਲਧਰਾ ਸਮ੍ਪਜ੍ਜਿਂਸੁ, ਮਹਾਸਮੁਦ੍ਦੋ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਕਮੇਵ ਪਞ੍ਚਵਣ੍ਣੇਹਿ ਪਦੁਮੇਹਿ ਸਞ੍ਛਨ੍ਨਤਲੋ ਅਹੋਸਿ, ਥਲਜਜਲਜਾਦੀਨਿ ਸਬ੍ਬਪੁਪ੍ਫਾਨਿ ਪੁਪ੍ਫਿਂਸੁ, ਰੁਕ੍ਖਾਨਂ ਖਨ੍ਧੇਸੁ ਖਨ੍ਧਪਦੁਮਾਨਿ, ਸਾਖਾਸੁ ਸਾਖਾਪਦੁਮਾਨਿ, ਲਤਾਸੁ ਲਤਾਪਦੁਮਾਨਿ, ਪੁਪ੍ਫਿਂਸੁ, ਮਹੀਤਲਸਿਲਾਤਲਾਨਿ ਭਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਉਪਰੂਪਰਿ ਸਤ੍ਤ ਸਤ੍ਤ ਹੁਤ੍ਵਾ ਦਣ੍ਡਪਦੁਮਾਨਿ ਨਾਮ ਨਿਕ੍ਖਮਿਂਸੁ, ਆਕਾਸੇ ਓਲਮ੍ਬਕਪਦੁਮਾਨਿ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਂਸੁ, ਸਮਨ੍ਤਤੋ ਪੁਪ੍ਫਵਸ੍ਸਂ ਵਸ੍ਸਿ ਆਕਾਸੇ ਦਿਬ੍ਬਤੂਰਿਯਾਨਿ ਵਜ੍ਜਿਂਸੁ, ਸਕਲਦਸਸਹਸ੍ਸਿਲੋਕਧਾਤੁ ਵਟ੍ਟੇਤ੍ਵਾ ਵਿਸ੍ਸਟ੍ਠਮਾਲਾਗੁਲ਼ਂ ਵਿਯ, ਉਪ੍ਪੀਲ਼ੇਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਮਾਲਾਕਲਾਪੋ ਵਿਯ, ਅਲਙ੍ਕਤਪਟਿਯਤ੍ਤਂ ਮਾਲਾਸਨਂ ਵਿਯ ਚ ਏਕਮਾਲਾਮਾਲਿਨੀ ਵਿਪ੍ਫੁਰਨ੍ਤਵਾਲਬੀਜਨੀ ਪੁਪ੍ਫਧੂਪਗਨ੍ਧਪਰਿਵਾਸਿਤਾ ਪਰਮਸੋਭਗ੍ਗਪ੍ਪਤ੍ਤਾ ਅਹੋਸਿ, ਤਾਨਿ ਚ ਪੁਬ੍ਬਨਿਮਿਤ੍ਤਾਨਿ ਉਪਰਿ ਅਧਿਗਤਾਨਂ ਅਨੇਕੇਸਂ ਵਿਸੇਸਾਧਿਗਮਾਨਂ ਨਿਮਿਤ੍ਤਭੂਤਾਨਿ ਏਵ ਅਹੇਸੁਂ। ਏਵਂ ਅਨੇਕਚ੍ਛਰਿਯਪਾਤੁਭਾਵਾ ਅਯਂ ਅਭਿਜਾਤਿ ਯਦਤ੍ਥਂ ਤੇਨ ਅਭਿਪਤ੍ਥਿਤਾ, ਤਸ੍ਸਾ ਅਭਿਸਮ੍ਬੋਧਿਯਾ ਏਕਨ੍ਤਸਿਦ੍ਧਿਯਾ ਤਥਾਵ ਅਹੋਸਿ ਅਵਿਤਥਾ ਅਨਞ੍ਞਥਾ।

ਤਥਾ ਯੇ ਬੁਦ੍ਧਵੇਨੇਯ੍ਯਾ ਬੋਧਨੇਯ੍ਯਬਨ੍ਧਵਾ, ਤੇ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਅਨਵਸੇਸਤੋ ਸਯਮੇਵ ਭਗਵਤਾ ਵਿਨੀਤਾ। ਯੇ ਚ ਸਾਵਕਵੇਨੇਯ੍ਯਾ ਧਮ੍ਮਵੇਨੇਯ੍ਯਾ ਚ, ਤੇਪਿ ਸਾਵਕਾਦੀਹਿ ਵਿਨੀਤਾ ਵਿਨਯਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ ਗਮਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਚਾਤਿ ਯਦਤ੍ਥਂ ਭਗਵਤਾ ਅਭਿਸਮ੍ਬੋਧਿ ਅਭਿਪਤ੍ਥਿਤਾ, ਤਦਤ੍ਥਸ੍ਸ ਏਕਨ੍ਤਸਿਦ੍ਧਿਯਾ ਅਭਿਸਮ੍ਬੋਧਿ ਤਥਾ ਅਵਿਤਥਾ ਅਨਞ੍ਞਥਾ।

ਅਪਿਚ ਯਸ੍ਸ ਯਸ੍ਸ ਞੇਯ੍ਯਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਯੋ ਯੋ ਸਭਾਵੋ ਬੁਜ੍ਝਿਤਬ੍ਬੋ, ਸੋ ਸੋ ਹਤ੍ਥਤਲੇ ਠਪਿਤਆਮਲਕਂ ਵਿਯ ਆਵਜ੍ਜਨਮਤ੍ਤਪਟਿਬਦ੍ਧੇਨ ਅਤ੍ਤਨੋ ਞਾਣੇਨ ਅਵਿਪਰੀਤਂ ਅਨਵਸੇਸਤੋ ਭਗਵਤਾ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋਤਿ ਏਵਮ੍ਪਿ ਅਭਿਸਮ੍ਬੋਧਿ ਤਥਾ ਅਵਿਤਥਾ ਅਨਞ੍ਞਥਾ।

ਤਥਾ ਤੇਸਂ ਤੇਸਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਤਥਾ ਤਥਾ ਦੇਸੇਤਬ੍ਬਪ੍ਪਕਾਰਂ, ਤੇਸਂ ਤੇਸਞ੍ਚ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਆਸਯਾਨੁਸਯਚਰਿਯਾਧਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਸਮ੍ਮਦੇਵ ਓਲੋਕੇਤ੍ਵਾ ਧਮ੍ਮਤਂ ਅਵਿਜਹਨ੍ਤੇਨੇਵ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਨਯਂ ਵੋਹਾਰਮਤ੍ਤਂ ਅਨਤਿਧਾਵਨ੍ਤੇਨੇਵ ਚ ਧਮ੍ਮਤਂ ਵਿਭਾਵੇਨ੍ਤੇਨ ਯਥਾਪਰਾਧਂ ਯਥਾਜ੍ਝਾਸਯਂ ਯਥਾਧਮ੍ਮਞ੍ਚ ਅਨੁਸਾਸਨ੍ਤੇਨ ਭਗਵਤਾ ਵੇਨੇਯ੍ਯਾ ਵਿਨੀਤਾ ਅਰਿਯਭੂਮਿਂ ਸਮ੍ਪਾਪਿਤਾਤਿ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯਪਞ੍ਞਾਪਨਾਪਿਸ੍ਸ ਤਦਤ੍ਥਸਿਦ੍ਧਿਯਾ ਯਥਾਭੂਤਵੁਤ੍ਤਿਯਾ ਚ ਤਥਾ ਅਵਿਤਥਾ ਅਨਞ੍ਞਥਾ।

ਤਥਾ ਯਾ ਸਾ ਭਗਵਤਾ ਅਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤਾ ਪਥਵਿਯਾਦਿਫਸ੍ਸਵੇਦਨਾਦਿਰੂਪਾਰੂਪਸਭਾਵਨਿਮੁਤ੍ਤਾ ਲੁਜ੍ਜਨਪਲੁਜ੍ਜਨਭਾਵਾਭਾਵਤੋ ਲੋਕਸਭਾਵਾਤੀਤਾ ਤਮਸਾ ਵਿਸੰਸਟ੍ਠਤ੍ਤਾ ਕੇਨਚਿ ਅਨੋਭਾਸਨੀਯਾ ਲੋਕਸਭਾਵਾਭਾਵਤੋ ਏਵ ਗਤਿਆਦਿਭਾਵਰਹਿਤਾ ਅਪ੍ਪਤਿਟ੍ਠਾ ਅਨਾਰਮ੍ਮਣਾ ਅਮਤਮਹਾਨਿਬ੍ਬਾਨਧਾਤੁ ਖਨ੍ਧਸਙ੍ਖਾਤਾਨੰ ਉਪਾਦੀਨੰ ਲੇਸਮਤ੍ਤਸ੍ਸਾਪਿ ਅਭਾਵਤੋ ''ਅਨੁਪਾਦਿਸੇਸਾ''ਤਿਪਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਯੰ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤੰ –

> ''ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਦਾਯਤਨੰ, ਯਤ੍ਥ ਨੇਵ ਪਥਵੀ ਨ ਆਪੋ ਨ ਤੇਜੋ ਨ ਵਾਯੋ ਨ ਆਕਾਸਾਨਞ੍ਚਾਯਤਨੰ ਨ ਵਿਞ੍ਞਾਣਞ੍ਚਾਯਤਨੰ ਨ ਆਕਿਞ੍ਚਞ੍ਞਾਯਤਨੰ ਨ ਨੇਵਸਞ੍ਞਾਨਾਸਞ੍ਞਾਯਤਨੰ ਨਾਯੰ ਲੋਕੋ ਨ ਪਰੋ ਲੋਕੋ ਨ ਚ ਉਭੋ ਚਨ੍ਦਿਮਸੂਰਿਯਾ। ਤਮਹੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਨੇਵ ਆਗਤਿੰ ਵਦਾਮਿ ਨ ਗਤਿੰ ਨ ਠਿਤਿੰ ਨ ਚੁਤਿੰ ਨ ਉਪਪਤ੍ਤਿੰ; ਅਪ੍ਪਤਿਟ੍ਠੰ ਅਪ੍ਪਵਤ੍ਤੰ ਅਨਾਰਮ੍ਮਣਮੇਵੇਤੰ ਏਸੇਵਨ੍ਤੋ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸਾ''ਤਿ (ਉਦਾ॰ ੭੧)।

ਸਾ ਸਬ੍ਬੇਸਮ੍ਪਿ ਉਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧਾਨੰ ਅਤ੍ਥਙ੍ਗਮੋ ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਾਰਾਨੰ ਸਮਥੋ, ਸਬ੍ਬੂਪਧੀਨੰ ਪਟਿਨਿਸ੍ਸਗ੍ਗੋ, ਸਬ੍ਬਦੁਕ੍ਖਾਨੰ ਵੂਪਸਮੋ, ਸਬ੍ਬਾਲਯਾਨੰ ਸਮੁਗ੍ਘਾਤੋ, ਸਬ੍ਬਵਟ੍ਟਾਨੰ ਉਪਚ੍ਛੇਦੋ, ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਸਨ੍ਤਿਲਕ੍ਖਣਾਤਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਸਭਾਵਸ੍ਸ ਕਦਾਚਿਪਿ ਅਵਿਸੰਵਾਦਨਤੋ ਤਥਾ ਅਵਿਤਥਾ ਅਨਞ੍ਞਥਾ । ਏਵਮੇਤਾ ਅਭਿਜਾਤਿਆਦਿਕਾ ਤਥਾ ਗਤੋ ਉਪਗਤੋ ਅਧਿਗਤੋ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਪਤ੍ਤੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ। ਏਵੰ ਭਗਵਾ ਤਥਾ ਗਤੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ।

ਕਥੰ **ਤਥਾਵਿਧੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ?** ਯਥਾਵਿਧਾ ਪੁਰਿਮਕਾ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਾ, ਅਯਮ੍ਪਿ ਭਗਵਾ ਤਥਾਵਿਧੋ। ਕਿੰ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ? ਯਥਾਵਿਧਾ ਤੇ ਭਗਵਨ੍ਤੋ ਮਗ੍ਗਸੀਲੇਨ, ਫਲਸੀਲੇਨ, ਸਬ੍ਬੇਨਪਿ ਲੋਕਿਯਲੋਕੁਤ੍ਤਰਸੀਲੇਨ, ਮਗ੍ਗਸਮਾਧਿਨਾ, ਫਲਸਮਾਧਿਨਾ, ਸਬ੍ਬੇਨਪਿ ਲੋਕਿਯਲੋਕੁਤ੍ਤਰਸਮਾਧਿਨਾ, ਮਗ੍ਗਪਞ੍ਞਾਯ, ਫਲਪਞ੍ਞਾਯ, ਸਬ੍ਬਾਯਪਿ ਲੋਕਿਯਲੋਕੁਤ੍ਤਰਪਞ੍ਞਾਯ, ਦੇਵਸਿਕੰ ਵਲਞ੍ਜਿਤਬ੍ਬੇਹਿ ਚਤੁਵੀਸਤਿਕੋਟਿਸਤਸਹਸ੍ਸਸਮਾਪਤ੍ਤਿਵਿਹਾਰੇਹਿ, ਤਦਙ੍ਗਵਿਮੁਤ੍ਤਿਯਾ ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨਵਿਮੁਤ੍ਤਿਯਾ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਵਿਮੁਤ੍ਤਿਯਾ ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਵਿਮੁਤ੍ਤਿਯਾ ਨਿਸ੍ਸਰਣਵਿਮੁਤ੍ਤਿਯਾਤਿ ਸਙ੍ਖੇਪਤੋ, ਵਿਤ੍ਥਾਰਤੋ ਪਨ ਅਨਨ੍ਤਾਪਰਿਮਾਣਭੇਦੇਹਿ ਅਚਿਨ੍ਤੇਯ੍ਯਾਨੁਭਾਵੇਹਿ ਸਕਲਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਗੁਣੇਹਿ, ਅਯਮ੍ਪਿ ਅਮ੍ਹਾਕੰ ਭਗਵਾ ਤਥਾਵਿਧੋ। ਸਬ੍ਬੇਸਞ੍ਹਿ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਾਨੰ ਆਯੁਵੇਮਤ੍ਤੰ, ਸਰੀਰਪ੍ਪਮਾਣਵੇਮਤ੍ਤੰ, ਕੁਲਵੇਮਤ੍ਤੰ, ਦੁਕ੍ਕਰਚਰਿਯਾਵੇਮਤ੍ਤੰ, ਰਸ੍ਮਿਵੇਮਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਇਮੇਹਿ ਪਞ੍ਚਹਿ ਵੇਮਤ੍ਤੇਹਿ ਸਿਯਾ ਵੇਮਤ੍ਤੰ, ਨ ਪਨ ਸੀਲਵਿਸੁਦ੍ਧਿਆਦੀਸੁ ਵਿਸੁਦ੍ਧੀਸੁ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਪਟਿਪਤ੍ਤਿਯੰ ਅਤ੍ਤਨਾ ਪਟਿਵਿਦ੍ਧਗੁਣੇਸੁ ਚ ਕਿਞ੍ਚਿ ਨਾਨਾਕਰਣੰ ਅਤ੍ਥਿ, ਅਥ ਖੋ ਮਜ੍ਝੇ ਭਿਨ੍ਨਸੁਵਣ੍ਣੰ ਵਿਯ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞੰ ਨਿਬ੍ਬਿਸੇਸਾ ਤੇ ਬੁਦ੍ਧਾ ਭਗਵਨ੍ਤੋ। ਤਸ੍ਮਾ ਯਥਾਵਿਧਾ ਪੁਰਿਮਕਾ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਾ, ਅਯਮ੍ਪਿ ਭਗਵਾ ਤਥਾਵਿਧੋ। ਏਵੰ ਤਥਾਵਿਧੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ। ਵਿਧਤ੍ਥੋ ਚੇਤ੍ਥ ਗਤਸਦ੍ਦੋ। ਤਥਾ ਹਿ ਲੋਕਿਯਾ ਵਿਧਯੁਤ੍ਤਗਤਸਦ੍ਦੇ ਪਕਾਰਤ੍ਥੇ ਵਦਨ੍ਤਿ।

ਕਥੰ **ਤਥਾਪਵਤ੍ਤਿਕੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ?** ਅਨਞ੍ਞਸਾਧਾਰਣੇਨ ਇਦ੍ਧਾਨੁਭਾਵੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਤ੍ਤਾ ਅਤ੍ਥਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਦੀਨੰ ਉਕ੍ਕੰਸਪਾਰਮਿਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਅਨਾਵਰਣਞਾਣਪਟਿਲਾਭੇਨ ਚ ਭਗਵਤੋ ਕਾਯਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਯਾਦੀਨੰ ਕਤ੍ਥਚਿ ਪਟਿਘਾਤਾਭਾਵਤੋ ਯਥਾਰੁਚਿ ਤਥਾ ਗਤੰ ਗਤਿ ਗਮਨੰ ਕਾਯਵਚੀਚਿਤ੍ਤਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿ ਏਤਸ੍ਸਾਤਿ ਤਥਾਗਤੋ। ਏਵੰ ਤਥਾਪਵਤ੍ਤਿਕੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ।

ਕਥੰ **ਤਥੇਹਿ ਅਗਤੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ?** ਬੋਧਿਸਮ੍ਭਾਰਸਮ੍ਭਰਣੇ ਤਪ੍ਪਟਿਪਕ੍ਖਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਸਙ੍ਖਾਤੰ ਨਤ੍ਥਿ ਏਤਸ੍ਸ ਗਤਨ੍ਤਿ ਅਗਤੋ। ਸੋ ਪਨਸ੍ਸ ਅਗਤਭਾਵੋ ਮਚ੍ਛੇਰਦਾਨਪਾਰਮਿਆਦੀਸੁ ਅਵਿਪਰੀਤੰ ਆਦੀਨਵਾਨਿਸੰਸਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਾਦਿਨਯਪ੍ਪਵਤ੍ਤੇਹਿ ਞਾਣੇਹੀਤਿ ਤਥੇਹਿ ਞਾਣੇਹਿ ਅਗਤੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ।

ਅਥ ਵਾ ਕਿਲੇਸਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਸਙ੍ਖਾਤੰ ਖਨ੍ਧਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਸਙ੍ਖਾਤਮੇਵ ਵਾ ਪਞ੍ਚਸੁਪਿ ਗਤੀਸੁ ਗਤੰ ਗਮਨੰ ਏਤਸ੍ਸ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਅਗਤੋ। ਸਉਪਾਦਿਸੇਸਅਨੁਪਾਦਿਸੇਸਨਿਬ੍ਬਾਨਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਸ੍ਵਾਯਮਸ੍ਸ ਅਗਤਭਾਵੋ ਤਥੇਹਿ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਞਾਣੇਹੀਤਿ ਏਵਮ੍ਪਿ ਭਗਵਾ ਤਥੇਹਿ ਆਗਤੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ।

ਕਥੰ **ਤਥਾਗਤਭਾਵੇਨ ਤਥਾਗਤੋ?** ਤਥਾਗਤਭਾਵੇਨਾਤਿ ਚ ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਸਬ੍ਭਾਵੇਨ, ਅਤ੍ਥਿਤਾਯਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਕੋ ਪਨੇਸ ਤਥਾਗਤੋ, ਯਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਿਤਾਯ ਭਗਵਾ ਤਥਾਗਤੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤੀਤਿ? ਸਦ੍ਧਮ੍ਮੋ। ਸਦ੍ਧਮ੍ਮੋ ਹਿ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੋ ਤਾਵ ਯਥਾ ਯੁਗਨਦ੍ਧਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਬਲੇਨ ਅਨਵਸੇਸਕਿਲੇਸਪਕ੍ਖੰ ਸਮੂਹਨਨ੍ਤੇਨ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਪ੍ਪਹਾਨਵਸੇਨ ਗਨ੍ਤਬ੍ਬੰ, ਤਥਾ ਗਤੋ। ਫਲਧਮ੍ਮੋ ਯਥਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਮਗ੍ਗਾਨੁਰੂਪੰ ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਪ੍ਪਹਾਨਵਸੇਨ ਗਨ੍ਤਬ੍ਬੰ, ਤਥਾ ਗਤੋ ਪਵਤ੍ਤੋ। ਨਿਬ੍ਬਾਨਧਮ੍ਮੋ ਪਨ ਯਥਾ ਗਤੋ ਪਞ੍ਞਾਯ ਪਟਿਵਿਦ੍ਧੋ ਸਕਲਵਟ੍ਟਦੁਕ੍ਖਵੂਪਸਮਾਯ ਸਮ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਬੁਦ੍ਧਾਦੀਹਿ ਤਥਾ ਗਤੋ ਸਚ੍ਛਿਕਤੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ। ਪਰਿਯਤ੍ਤਿਧਮ੍ਮੋਪਿ ਯਥਾ ਪੁਰਿਮਬੁਦ੍ਧੇਹਿ ਸੁਤ੍ਤਗੇਯ੍ਯਾਦਿਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਿਆਦਿਪ੍ਪਕਾਸਨਵਸੇਨ ਚ ਵੇਨੇਯ੍ਯਜਾਨੰ ਆਸਯਾਦਿਅਨੁਰੂਪੰ ਪਵਤ੍ਤਿਤੋ, ਅਮ੍ਹਾਕਮ੍ਪਿ ਭਗਵਤਾ ਤਥਾ ਗਤੋ ਗਦਿਤੋ ਪਵਤ੍ਤਿਤੋਤਿ ਵਾ ਤਥਾਗਤੋ। ਯਥਾ ਭਗਵਤਾ ਦੇਸਿਤੋ, ਤਥਾ ਭਗਵਤੋ ਸਾਵਕੇਹਿ ਗਤੋ ਅਵਗਤੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ। ਏਵੰ ਸਬ੍ਬੋਪਿ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮੋ ਤਥਾਗਤੋ। ਤੇਨਾਹ ਸਕ੍ਕੋ ਦੇਵਾਨਮਿਨ੍ਦੋ ''ਤਥਾਗਤੰ ਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਪੂਜਿਤੰ, ਧਮ੍ਮੰ ਨਮਸ੍ਸਾਮ ਸੁਵਤ੍ਥਿ ਹੋਤੂ''ਤਿ (ਖੁ॰ ਪਾ॰ ੬.੧੭; ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੨੪੦)। ਸ੍ਵਾਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਭਗਵਾ ਤਥਾਗਤੋ।

ਯਥਾ ਚ ਧਮ੍ਮੋ, ਏਵੰ ਅਰਿਯਸਙ੍ਘੋਪਿ, ਯਥਾ ਅਤ੍ਤਹਿਤਾਯ ਪਰਹਿਤਾਯ ਚ ਪਟਿਪਨ੍ਨੇਹਿ ਸੁਵਿਸੁਦ੍ਧੰ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਪਟਿਪਦੰ ਪੁਰਕ੍ਖਤ੍ਵਾ ਤੇਨ ਤੇਨ ਮਗ੍ਗੇਨ ਗਨ੍ਤਬ੍ਬੰ, ਤੰ ਤੰ ਤਥਾ ਗਤੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ। ਯਥਾ ਵਾ ਭਗਵਤਾ ਸਚ੍ਚਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਾਦਿਨਯੋ ਦੇਸਿਤੋ, ਤਥਾ ਚ ਬੁਦ੍ਧਤ੍ਤਾ ਤਥਾ ਗਦਨਤੋ ਚ ਤਥਾਗਤੋ। ਤੇਨਾਹ ਸਕ੍ਕੋ ਦੇਵਰਾਜਾ – ''ਤਥਾਗਤੰ ਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਪੂਜਿਤੰ, ਸਙ੍ਘੰ ਨਮਸ੍ਸਾਮ ਸੁਵਤ੍ਥਿ ਹੋਤੂ''ਤਿ (ਖੁ॰ ਪਾ॰ ੬.੧੮; ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੨੪੧), ਸ੍ਵਾਸ੍ਸ ਸਾਵਕਭੂਤੋ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਭਗਵਾ ਤਥਾਗਤੋ। ਏਵੰ ਤਥਾਗਤਭਾਵੇਨ ਤਥਾਗਤੋ।

ਇਦਮ੍ਪਿ ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਤਥਾਗਤਭਾਵਦੀਪਨੇ ਮੁਖਮਤ੍ਤਕਮੇਵ, ਸਬ੍ਬਾਕਾਰੇਨ ਪਨ ਤਥਾਗਤੋਵ ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਤਥਾਗਤਭਾਵੰ ਵਣ੍ਣੇਯ੍ਯ। ਇਦਞ੍ਹਿ ਤਥਾਗਤਪਦੰ ਮਹਤ੍ਥੰ, ਮਹਾਗਤਿਕੰ, ਮਹਾਵਿਸਯੰ, ਤਸ੍ਸ ਅਪ੍ਪਮਾਦਪਦਸ੍ਸ ਵਿਯ ਤੇਪਿਟਕਮ੍ਪਿ ਬੁਦ੍ਧਵਚਨੰ ਯੁਤ੍ਤਿਤੋ ਅਤ੍ਥਭਾਵੇਨ ਆਹਰਨ੍ਤੋ ''ਅਤਿਤ੍ਥੇਨ ਧਮ੍ਮਕਥਿਕੋ ਪਕ੍ਖਨ੍ਦੋ''ਤਿ ਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੋਤਿ।

ਤਤ੍ਰੇਤੰ ਵੁਚ੍ਚਤਿ –

''ਯਥੇਵ ਲੋਕੇ ਪੁਰਿਮਾ ਮਹੇਸਿਨੋ,
ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਭਾਵੰ ਮੁਨਯੋ ਇਧਾਗਤਾ।
ਤਥਾ ਅਯੰ ਸਕ੍ਯਮੁਨੀਪਿ ਆਗਤੋ,
ਤਥਾਗਤੋ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਤੇਨ ਚਕ੍ਖੁਮਾ॥

''ਪਹਾਯ ਕਾਮਾਦਿਮਲੇ ਅਸੇਸਤੋ,
ਸਮਾਧਿਞਾਣੇਹਿ ਯਥਾ ਗਤਾ ਜਿਨਾ।
ਪੁਰਾਤਨਾ ਸਕ੍ਯਮੁਨੀ ਜੁਤਿਨ੍ਧਰੋ,
ਤਥਾ ਗਤੋ ਤੇਨ ਤਥਾਗਤੋ ਮਤੋ॥

''ਤਥਞ੍ਚ ਧਾਤਾਯਤਨਾਦਿਲਕ੍ਖਣੰ,
ਸਭਾਵਸਾਮਞ੍ਞਵਿਭਾਗਭੇਦਤੋ।
ਸਯਮ੍ਭੁਞਾਣੇਨ ਜਿਨੋਯਮਾਗਤੋ,
ਤਥਾਗਤੋ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਸਕ੍ਯਪੁਙ੍ਗਵੋ॥

''ਤਥਾਨਿ ਸਚ੍ਚਾਨਿ ਸਮਨ੍ਤਚਕ੍ਖੁਨਾ,

ਤਥਾ ਇਦਪ੍ਪਚ੍ਚਯਤਾ ਚ ਸਬ੍ਬਸੋ।
ਅਨਞ੍ਞਨੇਯ੍ਯਾ ਨਯਤੋ ਵਿਭਾਵਿਤਾ,
ਤਥਾ ਗਤੋ ਤੇਨ ਜਿਨੋ ਤਥਾਗਤੋ॥

‘‘ਅਨੇਕਭੇਦਾਸੁਪਿ ਲੋਕਧਾਤੁਸੁ,
ਜਿਨਸ੍ਸ ਰੂਪਾਯਤਨਾਦਿਗੋਚਰੇ।
ਵਿਚਿਤ੍ਤਭੇਦੇ ਤਥਮੇਵ ਦਸ੍ਸਨੰ,
ਤਥਾਗਤੋ ਤੇਨ ਸਮਨ੍ਤਲੋਚਨੋ॥

‘‘ਯਤੋ ਚ ਧਮ੍ਮੰ ਤਥਮੇਵ ਭਾਸਤਿ,
ਕਰੋਤਿ ਵਾਚਾਯਨੁਰੂਪਮਤ੍ਤਨੋ।
ਗੁਣੇਹਿ ਲੋਕੰ ਅਭਿਭੁਯ੍ਯਿਰੀਯਤਿ,
ਤਥਾਗਤੋ ਤੇਨਪਿ ਲੋਕਨਾਯਕੋ॥

‘‘ਤਥਾ ਪਰਿਞ੍ਞਾਯ ਤਥਾਯ ਸਬ੍ਬਸੋ,
ਅਵੇਦਿ ਲੋਕੰ ਪਭਵੰ ਅਤਿਕ੍ਕਮਿ।
ਗਤੋ ਚ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਕਿਰਿਯਾਯ ਨਿਬ੍ਬੁਤਿੰ,
ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਞ੍ਚ ਗਤੋ ਤਥਾਗਤੋ॥

‘‘ਤਥਾ ਪਟਿਞ੍ਞਾਯ ਤਥਾਯ ਸਬ੍ਬਸੋ,
ਹਿਤਾਯ ਲੋਕਸ੍ਸ ਯਤੋਯਮਾਗਤੋ।
ਤਥਾਯ ਨਾਥੋ ਕਰੁਣਾਯ ਸਬ੍ਬਦਾ,
ਗਤੋ ਚ ਤੇਨਾਪਿ ਜਿਨੋ ਤਥਾਗਤੋ॥

‘‘ਤਥਾਨਿ ਞਾਣਾਨਿ ਯਤੋਯਮਾਗਤੋ,
ਯਥਾਸਭਾਵੰ ਵਿਸਯਾਵਬੋਧਤੋ।
ਤਥਾਭਿਜਾਤਿਪ੍ਪਭੁਤੀ ਤਥਾਗਤੋ,
ਤਦਤ੍ਥਸਮ੍ਪਾਦਨਤੋ ਤਥਾਗਤੋ॥

‘‘ਯਥਾਵਿਧਾ ਤੇ ਪੁਰਿਮਾ ਮਹੇਸਿਨੋ,
ਤਥਾਵਿਧੋਯਮ੍ਪਿ ਤਥਾ ਯਥਾਰੁਚਿ।
ਪਵਤ੍ਤਵਾਚਾ ਤਨੁਚਿਤ੍ਤਭਾਵਤੋ,
ਤਥਾਗਤੋ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਅਗ੍ਗਪੁਗ੍ਗਲੋ॥

‘‘ਸਮ੍ਬੋਧਿਸਮ੍ਭਾਰਵਿਪਕ੍ਖਤੋ ਪੁਰੇ,
ਗਤੰ ਨ ਸੰਸਾਰਗਤਮ੍ਪਿ ਤਸ੍ਸ ਵਾ।
ਨ ਚਤ੍ਥਿ ਨਾਥਸ੍ਸ ਭਵਨ੍ਤਦਸ੍ਸਿਨੋ,
ਤਥੇਹਿ ਤਸ੍ਮਾ ਅਗਤੋ ਤਥਾਗਤੋ॥

‘‘ਤਥਾਗਤੋ ਧਮ੍ਮਵਰੋ ਮਹੇਸਿਨਾ,
ਯਥਾ ਪਹਾਤਬ੍ਬਮਲਂ ਪਹੀਯਤਿ।
ਤਥਾਗਤੋ ਅਰਿਯਗਣੋ ਵਿਨਾਯਕੋ,
ਤਥਾਗਤੋ ਤੇਨ ਸਮਙ੍ਗਿਭਾਵਤੋ’’ਤਿ॥

ਅਰਹਨ੍ਤਂ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ **ਅਰਹਾ**ਤਿ ਪਦਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੋ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤੋਯੇਵ। ਸਮ੍ਮਾ ਸਾਮਞ੍ਚ ਸਬ੍ਬਧਮ੍ਮਾਨਂ ਬੁਦ੍ਧਤ੍ਤਾ **ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਂ**। ਯਂਕਿਞ੍ਚਿ ਞੇਯ੍ਯਂ ਨਾਮ, ਤਸ੍ਸ ਸਬ੍ਬਸ੍ਸਪਿ ਸਬ੍ਬਾਕਾਰਤੋ ਅਵਿਪਰੀਤਤੋ ਸਯਮੇਵ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਤ੍ਤਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਇਮਿਨਾਸ੍ਸ ਪਰੋਪਦੇਸਰਹਿਤਸ੍ਸ ਸਬ੍ਬਾਕਾਰੇਨ ਸਬ੍ਬਧਮ੍ਮਾਵਬੋਧਨਸਮਤ੍ਥਸ੍ਸ ਆਕਙ੍ਖਾਪਟਿਬਦ੍ਧਵੁਤ੍ਤਿਨੋ ਅਨਾਵਰਣਞਾਣਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਅਧਿਗਮੋ ਦਸ੍ਸਿਤੋ।

ਨਨੁ ਚ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣਤੋ ਅਞ੍ਞਂ ਅਨਾਵਰਣਂ, ਅਞ੍ਞਥਾ ਛ ਅਸਾਧਾਰਣਾਨਿ ਞਾਣਾਨਿ ਬੁਦ੍ਧਞਾਣਾਨੀਤਿ ਵਚਨਂ ਵਿਰੁਜ੍ਝੇਯ੍ਯਾਤਿ? ਨ ਵਿਰੁਜ੍ਝਤਿ, ਵਿਸਯਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਭੇਦਵਸੇਨ ਅਞ੍ਞੇਹਿ ਅਸਾਧਾਰਣਭਾਵਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਏਕਸ੍ਸੇਵ ਞਾਣਸ੍ਸ ਦ੍ਵਿਧਾ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ। ਏਕਮੇਵ ਹਿ ਤਂ ਞਾਣਂ ਅਨਵਸੇਸਸਙ੍ਖਤਾਸਙ੍ਖਤਸਮ੍ਮੁਤਿਧਮ੍ਮਵਿਸਯਤਾਯ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣਂ, ਤਤ੍ਥ ਚ ਆਵਰਣਾਭਾਵਤੋ ਨਿਸ੍ਸਙ੍ਗਚਾਰਮੁਪਾਦਾਯ ਅਨਾਵਰਣਞਾਣਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਯਥਾਹ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਯਂ –

‘‘ਸਬ੍ਬਂ ਸਙ੍ਖਤਾਸਙ੍ਖਤਂ ਅਨਵਸੇਸਂ ਜਾਨਾਤੀਤਿ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣਂ। ਤਤ੍ਥ ਆਵਰਣਂ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਅਨਾਵਰਣਞਾਣ’’ਨ੍ਤਿਆਦਿ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੧੧੯)।

ਤਸ੍ਮਾ ਨਤ੍ਥਿ ਨੇਸਂ ਅਤ੍ਥਤੋ ਭੇਦੋ, ਏਕਨ੍ਤੇਨੇਵੇਤਂ ਏਵਮਿਚ੍ਛਿਤਬ੍ਬਂ। ਅਞ੍ਞਥਾ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਾਨਾਵਰਣਞਾਣਾਨਂ ਸਾਧਾਰਣਤਾ ਅਸਬ੍ਬਧਮ੍ਮਾਰਮ੍ਮਣਤਾ ਚ ਆਪਜ੍ਜੇਯ੍ਯ। ਨ ਹਿ ਭਗਵਤੋ ਞਾਣਸ੍ਸ ਅਣੁਮਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਆਵਰਣਂ ਅਤ੍ਥਿ, ਅਨਾਵਰਣਞਾਣਸ੍ਸ ਚ ਅਸਬ੍ਬਧਮ੍ਮਾਰਮ੍ਮਣਭਾਵੇ ਯਤ੍ਥ ਤਂ ਨ ਪਵਤ੍ਤਤਿ ਤਤ੍ਥਾਵਰਣਸਬ੍ਭਾਵਤੋ ਅਨਾਵਰਣਭਾਵੋਯੇਵ ਨ ਸਿਯਾ। ਅਥ ਵਾ ਪਨ ਹੋਤੁ ਅਞ੍ਞਮੇਵ ਅਨਾਵਰਣਂ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣਤੋ, ਇਧ ਪਨ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਅਪ੍ਪਟਿਹਤਵੁਤ੍ਤਿਤਾਯ ਅਨਾਵਰਣਞਾਣਨ੍ਤਿ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣਮੇਵ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਂ, ਤਸ੍ਸੇਵਾਧਿਗਮੇਨ ਭਗਵਾ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੂ ਸਬ੍ਬਵਿਦੂ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਨ ਸਕਿਂਯੇਵ ਸਬ੍ਬਧਮ੍ਮਾਵਬੋਧਤੋ। ਤਥਾ ਚ ਵੁਤ੍ਤਂ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਯਂ –

‘‘ਵਿਮੋਕ੍ਖਨ੍ਤਿਕਮੇਤਂ ਬੁਦ੍ਧਾਨਂ ਭਗਵਨ੍ਤਾਨਂ ਬੋਧਿਯਾ ਮੂਲੇ ਸਹ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਪਟਿਲਾਭਾ ਸਚ੍ਛਿਕਾ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ ਯਦਿਦਂ ਬੁਦ੍ਧੋ’’ਤਿ।

ਸਬ੍ਬਧਮ੍ਮਾਵਬੋਧਨਸਮਤ੍ਥਞਾਣਸਮਧਿਗਮੇਨ ਹਿ ਭਗਵਤੋ ਸਨ੍ਤਾਨੇ ਅਨਵਸੇਸਧਮ੍ਮੇ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਿਤੁਂ ਸਮਤ੍ਥਤਾ ਅਹੋਸੀਤਿ।

ਏਤ੍ਥਾਹ – ਕਿਂ ਪਨਿਦਂ ਞਾਣਂ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨਂ ਸਕਿਂਯੇਵ ਸਬ੍ਬਸ੍ਮਿਂ ਵਿਸਯੇ ਪਵਤ੍ਤਤਿ, ਉਦਾਹੁ ਕਮੇਨਾਤਿ? ਕਿਞ੍ਚੇਤ੍ਥ – ਯਦਿ ਤਾਵ ਸਕਿਂਯੇਵ ਸਬ੍ਬਸ੍ਮਿਂ ਵਿਸਯੇ ਪਵਤ੍ਤਤਿ, ਅਤੀਤਾਨਾਗਤਪ੍ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਅਜ੍ਝਤ੍ਤਬਹਿਦ੍ਧਾਦਿਭੇਦਭਿਨ੍ਨਾਨਂ ਸਙ੍ਖਤਧਮ੍ਮਾਨਂ ਅਸਙ੍ਖਤਸਮ੍ਮੁਤਿਧਮ੍ਮਾਨਞ੍ਚ ਏਕਜ੍ਝਂ ਉਪਟ੍ਠਾਨੇ ਦੂਰਤੋ ਚਿਤ੍ਤਪਟਂ ਪੇਕ੍ਖਨ੍ਤਸ੍ਸ ਵਿਯ ਵਿਸਯਵਿਭਾਗੇਨਾਵਬੋਧੋ ਨ ਸਿਯਾ, ਤਥਾ ਚ ਸਤਿ ‘‘ਸਬ੍ਬੇ ਧਮ੍ਮਾ ਅਨਤ੍ਤਾ’’ਤਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨ੍ਤਾਨਂ ਅਨਤ੍ਤਾਕਾਰੇਨ ਵਿਯ ਸਬ੍ਬਧਮ੍ਮਾ ਅਨਿਰੂਪਿਤਰੂਪੇਨ ਭਗਵਤੋ ਞਾਣਸ੍ਸ ਵਿਸਯਾ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਆਪਜ੍ਜਤਿ। ਯੇਪਿ ‘‘ਸਬ੍ਬਞੇਯ੍ਯਧਮ੍ਮਾਨਂ ਠਿਤਲਕ੍ਖਣਵਿਸਯਂ ਵਿਕਪ੍ਪਰਹਿਤਂ ਸਬ੍ਬਕਾਲਂ ਬੁਦ੍ਧਾਨਂ ਞਾਣਂ ਪਵਤ੍ਤਤਿ, ਤੇਨ ਤੇ ਸਬ੍ਬਵਿਦੂਤਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ। ਏਵਞ੍ਚ ਕਤ੍ਵਾ –

‘‘ਚਰਂ ਸਮਾਹਿਤੋ ਨਾਗੋ, ਤਿਟ੍ਠਨ੍ਤੋਪਿ ਸਮਾਹਿਤੋ’’ਤਿ॥ –

‘‘ਇਦਮ੍ਪਿ ਵਚਨੰ ਸੁਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤੀ’’ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ, ਤੇਸਮ੍ਪਿ ਵੁਤ੍ਤਦੋਸਾਨਾਤਿਵਤ੍ਤਿ, ਠਿਤਲਕ੍ਖਣਾਰਮ੍ਮਣਤਾਯ ਚ ਅਤੀਤਾਨਾਗਤਸਮ੍ਮੁਤਿਧਮ੍ਮਾਨੰ ਤਦਭਾਵਤੋ, ਏਕਦੇਸਵਿਸਯਮੇਵ ਭਗਵਤੋ ਞਾਣੰ ਸਿਯਾ। ਤਸ੍ਮਾ ਸਕਿੰਯੇਵ ਞਾਣੰ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਨ ਯੁਜ੍ਜਤਿ।

ਅਥ ਕਮੇਨ ਸਬ੍ਬਸ੍ਮਿੰ ਵਿਸਯੇ ਞਾਣੰ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ? ਏਵਮ੍ਪਿ ਨ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। ਨ ਹਿ ਜਾਤਿਭੂਮਿਸਭਾਵਾਦਿਵਸੇਨ ਦਿਸਾਦੇਸਕਾਲਾਦਿਵਸੇਨ ਚ ਅਨੇਕਭੇਦਭਿਨ੍ਨੇ ਞੇਯ੍ਯੇ ਕਮੇਨ ਗਯ੍ਹਮਾਨੇ ਤਸ੍ਸ ਅਨਵਸੇਸਪਟਿਵੇਧੋ ਸਮ੍ਭਵਤਿ ਅਪਰਿਯਨ੍ਤਭਾਵਤੋ ਞੇਯ੍ਯਸ੍ਸ। ਯੇ ਪਨ ‘‘ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਅਵਿਸੰਵਾਦਨਤੋ ਞੇਯ੍ਯਸ੍ਸ ਏਕਦੇਸੰ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖੰ ਕਤ੍ਵਾ ਸੇਸੇਪਿ ਏਵਨ੍ਤਿ ਅਧਿਮੁਚ੍ਚਿਤ੍ਵਾ ਵਵਤ੍ਥਾਪਨੇਨ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੂ ਭਗਵਾ, ਤਞ੍ਚ ਞਾਣੰ ਨ ਅਨੁਮਾਨਿਕੰ ਸੰਸਯਾਭਾਵਤੋ। ਸੰਸਯਾਨੁਬਦ੍ਧਞ੍ਹਿ ਲੋਕੇ ਅਨੁਮਾਨਞਾਣ’’ਨ੍ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ, ਤੇਸਮ੍ਪਿ ਨ ਯੁਤ੍ਤੰ। ਸਬ੍ਬਸ੍ਸ ਹਿ ਅਪਚ੍ਚਕ੍ਖਭਾਵੇ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਅਵਿਸੰਵਾਦਨੇਨ ਞੇਯ੍ਯਸ੍ਸ ਏਕਦੇਸੰ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖੰ ਕਤ੍ਵਾ ਸੇਸੇਪਿ ਏਵਨ੍ਤਿ ਅਧਿਮੁਚ੍ਚਿਤ੍ਵਾ ਵਵਤ੍ਥਾਪਨਸ੍ਸ ਅਸਮ੍ਭਵਤੋ। ਯਞ੍ਹਿ ਤੰ ਸੇਸੰ, ਤੰ ਅਪਚ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਤਿ। ਅਥ ਤਮ੍ਪਿ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖੰ, ਤਸ੍ਸ ਸੇਸਭਾਵੋ ਪਨ ਨ ਸਿਯਾਤਿ ਸਬ੍ਬਮੇਤੰ ਅਕਾਰਣੰ। ਕਸ੍ਮਾ? ਅਵਿਸਯਵਿਚਾਰਭਾਵਤੋ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤੰ ਭਗਵਤਾ –

> ‘‘ਬੁਦ੍ਧਵਿਸਯੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਚਿਨ੍ਤੇਯ੍ਯੋ, ਨ ਚਿਨ੍ਤੇਤਬ੍ਬੋ; ਯੋ ਚਿਨ੍ਤੇਯ੍ਯ, ਉਮ੍ਮਾਦਸ੍ਸ ਵਿਘਾਤਸ੍ਸ ਭਾਗੀ ਅਸ੍ਸਾ’’ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੭੭)।

ਇਦੰ ਪਨੇਤ੍ਥ ਸਨ੍ਨਿਟ੍ਠਾਨੰ – ਯੰਕਿਞ੍ਚਿ ਭਗਵਤਾ ਞਾਤੁੰ ਇਚ੍ਛਿਤੰ ਸਕਲਮੇਕਦੇਸੋ ਵਾ, ਤਤ੍ਥ ਅਪ੍ਪਟਿਹਤਵੁਤ੍ਤਿਤਾਯ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਤੋ ਞਾਣੰ ਪਵਤ੍ਤਤਿ, ਨਿਚ੍ਚਸਮਾਧਾਨਞ੍ਚ ਵਿਕ੍ਖੇਪਾਭਾਵਤੋ, ਞਾਤੁੰ ਇਚ੍ਛਿਤਸ੍ਸ ਸਕਲਸ੍ਸ ਅਵਿਸਯਭਾਵਤੋ ਤਸ੍ਸ ਆਕਙ੍ਖਾਪਟਿਬਦ੍ਧਵੁਤ੍ਤਿਤਾ ਨ ਸਿਯਾ, ਏਕਨ੍ਤੇਨੇਵ ਸਾ ਇਚ੍ਛਿਤਬ੍ਬਾ ‘‘ਸਬ੍ਬੇ ਧਮ੍ਮਾ ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਭਗਵਤੋ ਆਵਜ੍ਜਨਪਟਿਬਦ੍ਧਾ, ਆਕਙ੍ਖਾਪਟਿਬਦ੍ਧਾ, ਮਨਸਿਕਾਰਪਟਿਬਦ੍ਧਾ, ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਪਟਿਬਦ੍ਧਾ’’ਤਿ (ਮਹਾਨਿ॰ ੬੯; ਚੂਲ਼ਨਿ॰ ਮੋਘਰਾਜਮਾਣਵਪੁਚ੍ਛਾਨਿਦ੍ਦੇਸ ੮੫) ਵਚਨਤੋ। ਅਤੀਤਾਨਾਗਤਵਿਸਯਮ੍ਪਿ ਭਗਵਤੋ ਞਾਣੰ ਅਨੁਮਾਨਾਗਮਨਤਕ੍ਕਗ੍ਗਹਣਵਿਰਹਿਤਤ੍ਤਾ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਮੇਵ।

ਨਨੁ ਚ ਏਤਸ੍ਮਿਮ੍ਪਿ ਪਕ੍ਖੇ ਯਦਾ ਸਕਲੰ ਞਾਤੁੰ ਇਚ੍ਛਿਤੰ, ਤਦਾ ਸਕਿਮੇਵ ਸਕਲਵਿਸਯਤਾਯ ਅਨਿਰੂਪਿਤਰੂਪੇਨ ਭਗਵਤੋ ਞਾਣੰ ਪਵਤ੍ਤੇਯ੍ਯਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਦੋਸਾਨਾਤਿਵਤ੍ਤਿਯੇਵਾਤਿ? ਨ, ਤਸ੍ਸ ਵਿਸੋਧਿਤਤ੍ਤਾ। ਵਿਸੋਧਿਤੋ ਹਿ ਸੋ ਬੁਦ੍ਧਵਿਸਯੋ ਅਚਿਨ੍ਤੇਯ੍ਯੋਤਿ। ਅਞ੍ਞਥਾ ਪਚੁਰਜਨਞਾਣਸਮਵੁਤ੍ਤਿਤਾਯ ਬੁਦ੍ਧਾਨੰ ਭਗਵਨ੍ਤਾਨੰ ਞਾਣਸ੍ਸ ਅਚਿਨ੍ਤੇਯ੍ਯਤਾ ਨ ਸਿਯਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਸਕਲਧਮ੍ਮਾਰਮ੍ਮਣਮ੍ਪਿ ਤੰ ਏਕਧਮ੍ਮਾਰਮ੍ਮਣੰ ਵਿਯ ਸੁਵਵਤ੍ਥਾਪਿਤੇਯੇਵ ਤੇ ਧਮ੍ਮੇ ਕਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਇਦਮੇਤ੍ਥ ਅਚਿਨ੍ਤੇਯ੍ਯੰ। ਯਾਵਤਕੰ ਞੇਯ੍ਯੰ, ਤਾਵਤਕੰ ਞਾਣੰ, ਯਾਵਤਕੰ ਞਾਣੰ, ਤਾਵਤਕੰ ਞੇਯ੍ਯੰ, ਞੇਯ੍ਯਪਰਿਯਨ੍ਤਿਕੰ ਞਾਣੰ, ਞਾਣਪਰਿਯਨ੍ਤਿਕੰ ਞੇਯ੍ਯਨ੍ਤਿ ਏਵਮੇਕਜ੍ਝੰ ਵਿਸੁੰ ਵਿਸੁੰ ਸਕਿੰ ਕਮੇਨ ਚ ਇਚ੍ਛਾਨੁਰੂਪੰ ਸਮ੍ਮਾ ਸਾਮਞ੍ਚ ਸਬ੍ਬਧਮ੍ਮਾਨੰ ਬੁਦ੍ਧਤ੍ਤਾ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ ਭਗਵਾ। ਤੰ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੰ।

ਦ੍ਵੇ ਵਿਤਕ੍ਕਾਤਿ ਦ੍ਵੇ ਸਮ੍ਮਾ ਵਿਤਕ੍ਕਾ। ਤਤ੍ਥ ਵਿਤਕ੍ਕੇਨ੍ਤਿ ਏਤੇਨ, ਸਯੰ ਵਾ ਵਿਤਕ੍ਕੇਤਿ, ਵਿਤਕ੍ਕਨਮਤ੍ਤਮੇਵ ਵਾਤਿ ਵਿਤਕ੍ਕੋ। ਸ੍ਵਾਯੰ ਆਰਮ੍ਮਣਾਭਿਨਿਰੋਪਨਲਕ੍ਖਣੋ, ਆਹਨਨਪਰਿਯਾਹਨਨਰਸੋ, ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਆਨਯਨਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਾਨੋ। ਵਿਸਯਭੇਦੇਨ ਪਨ ਤੰ ਦ੍ਵਿਧਾ ਕਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤੰ ‘‘ਦ੍ਵੇ ਵਿਤਕ੍ਕਾ’’ਤਿ। **ਸਮੁਦਾਚਰਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਸਮੰ ਸਮ੍ਮਾ ਚ ਉਦ੍ਧਮੁਦ੍ਧੰ ਮਰਿਯਾਦਾਯ ਚਰਨ੍ਤਿ। ਮਰਿਯਾਦਤ੍ਥੋ ਹਿ ਅਯਮਾਕਾਰੋ, ਤੇਨ ਚ ਯੋਗੇਨ ‘‘ਤਥਾਗਤੰ ਅਰਹਨ੍ਤੰ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧ’’ਨ੍ਤਿ ਇਦੰ ਸਾਮਿਅਤ੍ਥੇ ਉਪਯੋਗਵਚਨੰ। ਇਦੰ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ – ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਅਰਹਤੋ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਅਤ੍ਤਨੋ ਵਿਸਯੇ ਸਮੰ ਸਮ੍ਮਾ ਚ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞੰ ਮਰਿਯਾਦੰ ਅਨਤਿਕ੍ਕਮਨ੍ਤਾ ਉਦ੍ਧਮੁਦ੍ਧੰ ਬਹੁਲੰ ਅਭਿਣ੍ਹੰ ਚਰਨ੍ਤਿ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀਤਿ।

ਕੋ ਪਨ ਨੇਸੰ ਵਿਸਯੋ, ਕਾ ਵਾ ਮਰਿਯਾਦਾ, ਕਥਞ੍ਚ ਤੰ ਅਨਤਿਕ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਤੇ ਉਦ੍ਧਮੁਦ੍ਧੰ ਬਹੁਲੰ ਅਭਿਣ੍ਹੰ ਨਿਚ੍ਚੰ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀਤਿ? ਵੁਚ੍ਚਤੇ – ਖੇਮਵਿਤਕ੍ਕੋ, ਪਵਿਵੇਕਵਿਤਕ੍ਕੋਤਿ ਇਮੇ ਦ੍ਵੇ ਵਿਤਕ੍ਕਾਯੇਵ। ਤੇਸੁ **ਖੇਮਵਿਤਕ੍ਕੋ** ਤਾਵ ਭਗਵਤੋ ਵਿਸੇਸੇਨ ਕਰੁਣਾਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੋ, ਮੇਤ੍ਤਾਮੁਦਿਤਾਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੋਪਿ ਲਬ੍ਭਤੇਵ, ਤਸ੍ਮਾ ਸੋ ਮਹਾਕਰੁਣਾਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯਾ ਮੇਤ੍ਤਾਦਿਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯਾ ਚ ਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮੋ

ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੋ ਚ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। **ਪਵਿਵੇਕਵਿਤਕ੍ਕੋ** ਪਨ ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯਾ ਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮੋ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੋ ਚ, ਦਿਬ੍ਬਵਿਹਾਰਾਦਿਵਸੇਨਾਪਿ ਲਬ੍ਭਤੇਵ। ਇਤਿ ਨੇਸਂ ਵਿਤਕ੍ਕੋ ਵਿਸਯੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਏਕਸ੍ਮਿਂ ਸਨ੍ਤਾਨੇ ਬਹੁਲਂ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨਾਨਮ੍ਪਿ ਕਾਲੇਨ ਕਾਲਂ ਸਵਿਸਯਸ੍ਮਿਂਯੇਵ ਚਰਣਤੋ ਨਤ੍ਥਿ ਮਰਿਯਾਦਾ, ਨ ਸਙ੍ਕਰੇਨ ਵੁਤ੍ਤਿ।

ਤਤ੍ਥ ਖੇਮਵਿਤਕ੍ਕੋ ਭਗਵਤੋ ਕਰੁਣੋਕ੍ਕਮਨਾਦਿਨਾ ਵਿਭਾਵੇਤਬ੍ਬੋ, ਪਵਿਵੇਕਵਿਤਕ੍ਕੋ ਸਮਾਪਤ੍ਤੀਹਿ। ਤਤ੍ਰਾਯਂ ਵਿਭਾਵਨਾ – ‘‘ਅਯਂ ਲੋਕੋ ਸਨ੍ਤਾਪਜਾਤੋ ਦੁਕ੍ਖਪਰੇਤੋ’’ਤਿਆਦਿਨਾ ਰਾਗਗ੍ਗਿਆਦੀਹਿ ਲੋਕਸਨ੍ਨਿਵਾਸਸ੍ਸ ਆਦਿਤ੍ਤਤਾਦਿਆਕਾਰਦਸ੍ਸਨੇਹਿ ਮਹਾਕਰੁਣਾਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯਾ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ , ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯਮ੍ਪਿ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਵਸੇਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੋ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੧੧੭-੧੧੮) –

‘‘ਬਹੂਹਿ ਆਕਾਰੇਹਿ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤਾਨਂ ਬੁਦ੍ਧਾਨਂ ਭਗਵਨ੍ਤਾਨਂ ਸਤ੍ਤੇਸੁ ਮਹਾਕਰੁਣਾ ਓਕ੍ਕਮਤਿ, ਆਦਿਤ੍ਤੋ ਲੋਕਸਨ੍ਨਿਵਾਸੋਤਿ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤਾਨਂ ਬੁਦ੍ਧਾਨਂ ਭਗਵਨ੍ਤਾਨਂ ਸਤ੍ਤੇਸੁ ਮਹਾਕਰੁਣਾ ਓਕ੍ਕਮਤਿ। ਉਯ੍ਯੁਤ੍ਤੋ, ਪਯਾਤੋ, ਕੁਮ੍ਮਗ੍ਗਪਟਿਪਨ੍ਨੋ, ਉਪਨੀਯਤਿ ਲੋਕੋ ਅਦ੍ਧੁਵੋ, ਅਤਾਣੋ ਲੋਕੋ ਅਨਭਿਸ੍ਸਰੋ, ਅਸ੍ਸਕੋ ਲੋਕੋ, ਸਬ੍ਬਂ ਪਹਾਯ ਗਮਨੀਯਂ, ਊਨੋ ਲੋਕੋ ਅਤਿਤ੍ਤੋ ਤਣ੍ਹਾਦਾਸੋ।

‘‘ਅਤਾਯਨੋ ਲੋਕਸਨ੍ਨਿਵਾਸੋ, ਅਲੇਣੋ, ਅਸਰਣੋ, ਅਸਰਣੀਭੂਤੋ, ਉਦ੍ਧਤੋ ਲੋਕੋ ਅਵੂਪਸਨ੍ਤੋ, ਸਸਲ੍ਲੋ ਲੋਕਸਨ੍ਨਿਵਾਸੋ ਵਿਦ੍ਧੋ ਪੁਥੁਸਲ੍ਲੇਹਿ, ਅਵਿਜ੍ਜਨ੍ਧਕਾਰਾਵਰਣੋ ਕਿਲੇਸਪਞ੍ਜਰਪਰਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ, ਅਵਿਜ੍ਜਾਗਤੋ ਲੋਕਸਨ੍ਨਿਵਾਸੋ ਅਣ੍ਡਭੂਤੋ ਪਰਿਯੋਨਦ੍ਧੋ ਤਨ੍ਤਾਕੁਲਕਜਾਤੋ ਕੁਲਾਗੁਣ੍ਠਿਕਜਾਤੋ ਮੁਞ੍ਜਪਬ੍ਬਜਭੂਤੋ ਅਪਾਯਂ ਦੁਗ੍ਗਤਿਂ ਵਿਨਿਪਾਤਂ ਸਂਸਾਰਂ ਨਾਤਿਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤਾਨਂ, ਅਵਿਜ੍ਜਾਵਿਸਦੋਸਸਂਲਿਤ੍ਤੋ ਕਿਲੇਸਕਲਲੀਭੂਤੋ, ਰਾਗਦੋਸਮੋਹਜਟਾਜਟਿਤੋ।

‘‘ਤਣ੍ਹਾਸਙ੍ਘਾਟਪਟਿਮੁਕ੍ਕੋ, ਤਣ੍ਹਾਜਾਲੇਨ ਓਤ੍ਥਟੋ, ਤਣ੍ਹਾਸੋਤੇਨ ਵੁਯ੍ਹਤਿ, ਤਣ੍ਹਾਸਂਯੋਜਨੇਨ ਸਂਯੁਤ੍ਤੋ, ਤਣ੍ਹਾਨੁਸਯੇਨ ਅਨੁਸਟੋ, ਤਣ੍ਹਾਸਨ੍ਤਾਪੇਨ ਸਨ੍ਤਪ੍ਪਤਿ, ਤਣ੍ਹਾਪਰਿਲ਼ਾਹੇਨ ਪਰਿਡਯ੍ਹਤਿ।

‘‘ਦਿਟ੍ਠਿਸਙ੍ਘਾਟਪਟਿਮੁਕ੍ਕੋ, ਦਿਟ੍ਠਿਜਾਲੇਨ ਓਤ੍ਥਟੋ, ਦਿਟ੍ਠਿਸੋਤੇਨ ਵੁਯ੍ਹਤਿ, ਦਿਟ੍ਠਿਸਂਯੋਜਨੇਨ ਸਂਯੁਤ੍ਤੋ, ਦਿਟ੍ਠਾਨੁਸਯੇਨ ਅਨੁਸਟੋ, ਦਿਟ੍ਠਿਸਨ੍ਤਾਪੇਨ ਸਨ੍ਤਪ੍ਪਤਿ, ਦਿਟ੍ਠਿਪਰਿਲ਼ਾਹੇਨ ਪਰਿਡਯ੍ਹਤਿ।

‘‘ਜਾਤਿਯਾ ਅਨੁਗਤੋ, ਜਰਾਯ ਅਨੁਸਟੋ, ਬ੍ਯਾਧਿਨਾ ਅਭਿਭੂਤੋ, ਮਰਣੇਨ ਅਬ੍ਭਾਹਤੋ, ਦੁਕ੍ਖੇ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤੋ।

‘‘ਤਣ੍ਹਾਯ ਓਡ੍ਡਿਤੋ, ਜਰਾਪਾਕਾਰਪਰਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ, ਮਚ੍ਚੁਪਾਸਪਰਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ, ਮਹਾਬਨ੍ਧਨਬਦ੍ਧੋ, ਲੋਕਸਨ੍ਨਿਵਾਸੋ, ਰਾਗਬਨ੍ਧਨੇਨ, ਦੋਸਮੋਹਬਨ੍ਧਨੇਨ, ਮਾਨਦਿਟ੍ਠਿਕਿਲੇਸਦੁਚ੍ਚਰਿਤਬਨ੍ਧਨੇਨ ਬਦ੍ਧੋ, ਮਹਾਸਮ੍ਬਾਧਪਟਿਪਨ੍ਨੋ, ਮਹਾਪਲਿਬੋਧੇਨ ਪਲਿਬੁਦ੍ਧੋ, ਮਹਾਪਪਾਤੇ ਪਤਿਤੋ, ਮਹਾਕਨ੍ਤਾਰਪਟਿਪਨ੍ਨੋ, ਮਹਾਸਂਸਾਰਪਟਿਪਨ੍ਨੋ, ਮਹਾਵਿਦੁਗ੍ਗੇ ਸਮ੍ਪਰਿਵਤ੍ਤਤਿ, ਮਹਾਪਲਿਪੇ ਪਲਿਪਨ੍ਨੋ।

‘‘ਅਬ੍ਭਾਹਤੋ ਲੋਕਸਨ੍ਨਿਵਾਸੋ, ਆਦਿਤ੍ਤੋ ਲੋਕਸਨ੍ਨਿਵਾਸੋ ਰਾਗਗ੍ਗਿਨਾ, ਦੋਸਗ੍ਗਿਨਾ, ਮੋਹਗ੍ਗਿਨਾ ਜਾਤਿਯਾ...ਪੇ॰... ਉਪਾਯਾਸੇਹਿ, ਉਨ੍ਨੀਤਕੋ ਲੋਕਸਨ੍ਨਿਵਾਸੋ ਹਞ੍ਞਤਿ ਨਿਚ੍ਚਮਤਾਣੋ ਪਤ੍ਤਦਣ੍ਡੋ ਤਕ੍ਕਰੋ, ਵਜ੍ਜਬਨ੍ਧਨਬਦ੍ਧੋ ਆਘਾਤਨਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਿਤੋ, ਅਨਾਥੋ ਲੋਕਸਨ੍ਨਿਵਾਸੋ ਪਰਮਕਾਰੁਞ੍ਞਤਂ ਪਤ੍ਤੋ, ਦੁਕ੍ਖਾਭਿਤੁਨ੍ਨੋ ਚਿਰਰਤ੍ਤਪੀਲ਼ਿਤੋ, ਨਿਚ੍ਚਗਧਿਤੋ ਨਿਚ੍ਚਪਿਪਾਸਿਤੋ।

‘‘ਅਨ੍ਧੋ, ਅਚਕ੍ਖੁਕੋ, ਹਤਨੇਤ੍ਤੋ, ਅਪਰਿਣਾਯਕੋ, ਵਿਪਥਪਕ੍ਖਨ੍ਦੋ, ਅਞ੍ਜਸਾਪਰਦ੍ਧੋ, ਮਹੋਘਪਕ੍ਖਨ੍ਦੋ।

‘‘ਦ੍ਵੀਹਿ ਦਿਟ੍ਠਿਗਤੇਹਿ ਪਰਿਯੁਟ੍ਠਿਤੋ, ਤੀਹਿ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤੇਹਿ ਵਿਪ੍ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ, ਚਤੂਹਿ ਯੋਗੇਹਿ ਯੋਜਿਤੋ, ਚਤੂਹਿ ਗਨ੍ਥੇਹਿ ਗਨ੍ਥਿਤੋ, ਚਤੂਹਿ ਉਪਾਦਾਨੇਹਿ ਉਪਾਦੀਯਤਿ, ਪਞ੍ਚਗਤਿਸਮਾਰੁਲ਼੍ਹੋ, ਪਞ੍ਚਹਿ ਕਾਮਗੁਣੇਹਿ ਰਜ੍ਜਤਿ, ਪਞ੍ਚਹਿ ਨੀਵਰਣੇਹਿ ਓਤ੍ਥਟੋ,

ਛਹਿ ਵਿਵਾਦਮੂਲੇਹਿ ਵਿਵਦਤਿ, ਛਹਿ ਤਣ੍ਹਾਕਾਯੇਹਿ ਰਜ੍ਜਤਿ, ਛਹਿ ਦਿਟ੍ਠਿਗਤੇਹਿ ਪਰਿਯੁਟ੍ਠਿਤੋ, ਸਤ੍ਤਹਿ ਅਨੁਸਯੇਹਿ ਅਨੁਸਟੋ, ਸਤ੍ਤਹਿ ਸਂਯੋਜਨੇਹਿ ਸਂਯੁਤ੍ਤੋ, ਸਤ੍ਤਹਿ ਮਾਨੇਹਿ ਉਨ੍ਨਤੋ, ਅਟ੍ਠਹਿ ਲੋਕਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮ੍ਪਰਿਵਤ੍ਤਤਿ, ਅਟ੍ਠਹਿ ਮਿਚ੍ਛਤ੍ਤੇਹਿ ਨਿਯਤੋ, ਅਟ੍ਠਹਿ ਪੁਰਿਸਦੋਸੇਹਿ ਦੁਸ੍ਸਤਿ, ਨਵਹਿ ਆਘਾਤਵਤ੍ਥੂਹਿ ਆਘਾਤਿਤੋ, ਨਵਹਿ ਮਾਨੇਹਿ ਉਨ੍ਨਤੋ, ਨਵਹਿ ਤਣ੍ਹਾਮੂਲਕੇਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਰਜ੍ਜਤਿ, ਦਸਹਿ ਕਿਲੇਸਵਤ੍ਥੂਹਿ ਕਿਲਿਸ੍ਸਤਿ, ਦਸਹਿ ਆਘਾਤਵਤ੍ਥੂਹਿ ਆਘਾਤਿਤੋ, ਦਸਹਿ ਅਕੁਸਲਕਮ੍ਮਪਥੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ, ਦਸਹਿ ਸਂਯੋਜਨੇਹਿ ਸਂਯੁਤ੍ਤੋ, ਦਸਹਿ ਮਿਚ੍ਛਤ੍ਤੇਹਿ ਨਿਯਤੋ, ਦਸਵਤ੍ਥੁਕਾਯ ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ, ਦਸਵਤ੍ਥੁਕਾਯ ਅਨ੍ਤਗ੍ਗਾਹਿਕਾਯ ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ, ਅਟ੍ਠਸਤਤਣ੍ਹਾਪਪਞ੍ਚੇਹਿ ਪਪਞ੍ਚਿਤੋ, ਦ੍ਵਾਸਟ੍ਠਿਯਾ ਦਿਟ੍ਠਿਗਤੇਹਿ ਪਰਿਯੁਟ੍ਠਿਤੋ ਲੋਕਸਨ੍ਨਿਵਾਸੋਤਿ ਸਮ੍ਪਸ੍ਸਨ੍ਤਾਨਂ ਬੁਦ੍ਧਾਨਂ ਭਗਵਨ੍ਤਾਨਂ ਸਤ੍ਤੇਸੁ ਮਹਾਕਰੁਣਾ ਓਕ੍ਕਮਤਿ।

‘‘ਅਹਞ੍ਚਮ੍ਹਿ ਤਿਣ੍ਣੋ, ਲੋਕੋ ਚ ਅਤਿਣ੍ਣੋ। ਅਹਞ੍ਚਮ੍ਹਿ ਮੁਤ੍ਤੋ, ਲੋਕੋ ਚ ਅਮੁਤ੍ਤੋ। ਅਹਞ੍ਚਮ੍ਹਿ ਦਨ੍ਤੋ, ਲੋਕੋ ਚ ਅਦਨ੍ਤੋ। ਅਹਞ੍ਚਮ੍ਹਿ ਸਨ੍ਤੋ, ਲੋਕੋ ਚ ਅਸਨ੍ਤੋ। ਅਹਞ੍ਚਮ੍ਹਿ ਅਸ੍ਸਤ੍ਥੋ, ਲੋਕੋ ਚ ਅਨਸ੍ਸਤ੍ਥੋ। ਅਹਞ੍ਚਮ੍ਹਿ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬੁਤੋ, ਲੋਕੋ ਚ ਅਪਰਿਨਿਬ੍ਬੁਤੋ। ਪਹੋਮਿ ਖ੍ਵਾਹਂ ਤਿਣ੍ਣੋ ਤਾਰੇਤੁਂ, ਮੁਤ੍ਤੋ ਮੋਚੇਤੁਂ, ਦਨ੍ਤੋ ਦਮੇਤੁਂ, ਸਨ੍ਤੋ ਸਮੇਤੁਂ , ਅਸ੍ਸਤ੍ਥੋ ਅਸ੍ਸਾਸੇਤੁਂ, ਪਰਿਨਿਬ੍ਬੁਤੋ ਪਰੇ ਚ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਪੇਤੁਨ੍ਤਿ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤਾਨਂ ਬੁਦ੍ਧਾਨਂ ਭਗਵਨ੍ਤਾਨਂ ਸਤ੍ਤੇਸੁ ਮਹਾਕਰੁਣਾ ਓਕ੍ਕਮਤੀ’’ਤਿ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੧੧੭-੧੧੮)।

ਇਮਿਨਾਵ ਨਯੇਨ ਭਗਵਤੋ ਸਤ੍ਤੇਸੁ ਮੇਤ੍ਤਾਓਕ੍ਕਮਨਞ੍ਚ ਵਿਭਾਵੇਤਬ੍ਬਂ। ਕਰੁਣਾਵਿਸਯਸ੍ਸ ਹਿ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਪਟਿਪਕ੍ਖਭੂਤਂ ਸੁਖਂ ਸਤ੍ਤੇਸੁ ਉਪਸਂਹਰਨ੍ਤੀ ਮੇਤ੍ਤਾਪਿ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਇਧ ਅਬ੍ਯਾਪਾਦਅਵਿਹਿਂਸਾਵਿਤਕ੍ਕਾ ਖੇਮਵਿਤਕ੍ਕੋ। ਪਵਿਵੇਕਵਿਤਕ੍ਕੋ ਪਨ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਵਿਤਕ੍ਕੋਯੇਵ, ਤਸ੍ਸ ਦਿਬ੍ਬਵਿਹਾਰਅਰਿਯਵਿਹਾਰੇਸੁ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਸ੍ਸ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਾਯ ਚ ਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਤਤ੍ਥ ਯੇ ਤੇ ਭਗਵਤੋ ਦੇਵਸਿਕਂ ਵਲਞ੍ਜਨਕਵਸੇਨ ਚਤੁਵੀਸਤਿਕੋਟਿਸਤਸਹਸ੍ਸਸਙ੍ਖਾ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਵਿਹਾਰਾ, ਯੇਸਂ ਪੁਰੇਚਰਣਭਾਵੇਨ ਪਵਤ੍ਤਂ ਸਮਾਧਿਚਰਿਯਾਨੁਗਤਂ ਞਾਣਚਰਿਯਾਨੁਗਤਂ ਞਾਣਂ ਚਤੁਵੀਸਤਿਕੋਟਿਸਤਸਹਸ੍ਸਸਮਾਪਤ੍ਤਿਸਞ੍ਚਾਰਿਮਹਾਵਜਿਰਞਾਣਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਤੇਸਂ ਵਸੇਨ ਭਗਵਤੋ ਪਵਿਵੇਕਵਿਤਕ੍ਕਸ੍ਸ ਬਹੁਲਂ ਪਵਤ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਅਯਞ੍ਚ ਅਤ੍ਥੋ ਮਹਾਸਚ੍ਚਕਸੁਤ੍ਤੇਨਪਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹਿ ਤਤ੍ਥ ਭਗਵਤਾ –

‘‘ਸੋ ਖੋ ਅਹਂ, ਅਗ੍ਗਿਵੇਸ੍ਸਨ, ਤਸ੍ਮਿਂਯੇਵ ਪੁਰਿਮਸ੍ਮਿਂ ਸਮਾਧਿਨਿਮਿਤ੍ਤੇ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਮੇਵ ਚਿਤ੍ਤਂ ਸਣ੍ਠਪੇਮਿ, ਸਨ੍ਨਿਸਾਦੇਮਿ, ਯੇਨ ਸੁਦਂ ਨਿਚ੍ਚਕਪ੍ਪਂ ਵਿਹਰਾਮੀ’’ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੩੮੭)।

ਇਦਞ੍ਚ ਭਗਵਾ ‘‘ਸਮਣੋ ਗੋਤਮੋ ਅਭਿਰੂਪੋ ਪਾਸਾਦਿਕੋ ਸੁਫੁਸਿਤਂ ਦਨ੍ਤਾਵਰਣਂ, ਜਿਵ੍ਹਾ ਤਨੁਕਾ, ਮਧੁਰਂ ਵਚਨਂ, ਤੇਨ ਪਰਿਸਂ ਰਞ੍ਜੇਨ੍ਤੋ ਮਞ੍ਞੇ ਵਿਚਰਤਿ, ਚਿਤ੍ਤੇ ਪਨਸ੍ਸ ਏਕਗ੍ਗਤਾ ਨਤ੍ਥਿ, ਯੋ ਏਵਂ ਸਞ੍ਞਤ੍ਤਿਬਹੁਲੋ ਚਰਤੀ’’ਤਿ ਸਚ੍ਚਕੇਨ ਨਿਗਣ੍ਠਪੁਤ੍ਤੇਨ ਵਿਤਕ੍ਕਿਤੇ ਅਵਸ੍ਸਂ ਸਹੋਢਂ ਚੋਰਂ ਗਣ੍ਹਨ੍ਤੋ ਵਿਯ ‘‘ਨ ਅਗ੍ਗਿਵੇਸ੍ਸਨ ਤਥਾਗਤੋ ਪਰਿਸਂ ਰਞ੍ਜੇਨ੍ਤੋ ਸਞ੍ਞਤ੍ਤਿਬਹੁਲੋ ਵਿਚਰਤਿ, ਚਕ੍ਕਵਾਲਪਰਿਯਨ੍ਤਾਯਪਿ ਪਰਿਸਾਯ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਤਿ, ਅਸਲ੍ਲੀਨੋ ਅਨੁਪਲਿਤ੍ਤੋ ਏਕਤ੍ਤਂ ਏਕਵਿਹਾਰਿਸੁਞ੍ਞਤਾਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਫਲਂ ਅਨੁਯੁਤ੍ਤੋ’’ਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ ਆਹਰਿ।

ਭਗਵਾ ਹਿ ਯਸ੍ਮਿਂ ਖਣੇ ਪਰਿਸਾ ਸਾਧੁਕਾਰਂ ਦੇਤਿ, ਧਮ੍ਮਂ ਵਾ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਤਿ, ਤਸ੍ਮਿਂ ਖਣੇ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇਨ ਕਾਲਂ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਂ ਅਸ੍ਸਾਸਵਾਰੇ ਪਸ੍ਸਾਸਵਾਰੇ ਸਮਾਪਜ੍ਜਤਿ, ਸਾਧੁਕਾਰਸਦ੍ਦਨਿਗ੍ਘੋਸੇ ਅਵਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨੇਯੇਵ ਧਮ੍ਮਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਾਯ ਚ ਪਰਿਯੋਸਾਨੇ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਤੋ ਵੁਟ੍ਠਾਯ ਠਿਤਟ੍ਠਾਨਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਤਿ। ਬੁਦ੍ਧਾਨਞ੍ਹਿ ਭਵਙ੍ਗਪਰਿਵਾਸੋ ਲਹੁਕੋ, ਅਸ੍ਸਾਸਵਾਰੇ ਪਸ੍ਸਾਸਵਾਰੇ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯੋ ਸਮਾਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ। ਏਵਂ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਸਮਾਪਤ੍ਤੀਨਂ ਸਪੁਬ੍ਬਭਾਗਾਨਂ ਵਸੇਨ ਭਗਵਤੋ ਖੇਮਵਿਤਕ੍ਕਸ੍ਸ ਪਵਿਵੇਕਵਿਤਕ੍ਕਸ੍ਸ ਚ ਬਹੁਲਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਤਤ੍ਥ ਯਸ੍ਸ ਬ੍ਯਾਪਾਦਵਿਹਿਂਸਾਵਿਤਕ੍ਕਾਦਿਸਂਕਿਲੇਸਪ੍ਪਹਾਨਸ੍ਸ ਅਬ੍ਯਾਪਾਦਵਿਤਕ੍ਕਸ੍ਸ ਅਵਿਹਿਂਸਾਵਿਤਕ੍ਕਸ੍ਸ ਚ ਆਨੁਭਾਵੇਨ ਕੁਤੋਚਿਪਿ ਭਯਾਭਾਵਤੋ ਤਂਸਮਙ੍ਗੀ ਖੇਮਪ੍ਪਤ੍ਤੋ ਚ ਵਿਹਰਤਿ, ਤਤੋ ਚ ਸਬ੍ਬਸ੍ਸਪਿ ਸਬ੍ਬਦਾਪਿ ਖੇਮਮੇਵ ਹੋਤਿ ਅਭਯਮੇਵ।

ਤਸ੍ਮਾ ਦੁਵਿਧੋਪਿ ਉਭਯੇਸਂ ਖੇਮਙ੍ਕਰੋਤਿ **ਖੇਮਵਿਤਕ੍ਕੋ**। ਯਸ੍ਸ ਪਨ ਕਾਮਵਿਤਕ੍ਕਾਦਿਸਂਕਿਲੇਸਪਹਾਨਸ੍ਸ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਵਿਤਕ੍ਕਸ੍ਸ ਆਨੁਭਾਵੇਨ ਕਾਯਵਿਵੇਕੋ, ਚਿਤ੍ਤਵਿਵੇਕੋ, ਉਪਧਿਵਿਵੇਕੋਤਿ ਤਿਵਿਧੋ; ਤਦਙ੍ਗਵਿਵੇਕੋ, ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨਵਿਵੇਕੋ, ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਵਿਵੇਕੋ, ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਵਿਵੇਕੋ, ਨਿਸ੍ਸਰਣਵਿਵੇਕੋਤਿ ਪਞ੍ਚਵਿਧੋ ਚ ਵਿਵੇਕੋ ਪਾਰਿਪੂਰਿਂ ਗਚ੍ਛਤਿ। ਸੋ ਯਥਾਰਹਂ ਆਰਮ੍ਮਣਤੋ ਸਮ੍ਪਯੋਗਤੋ ਚ ਪਵਿਵੇਕਸਹਗਤੋ ਵਿਤਕ੍ਕੋਤਿ **ਪਵਿਵੇਕਵਿਤਕ੍ਕੋ**। ਏਤੇ ਚ ਦ੍ਵੇ ਵਿਤਕ੍ਕਾ ਏਵਂ ਵਿਭਤ੍ਤਵਿਸਯਾਪਿ ਸਮਾਨਾ ਆਦਿਕਮ੍ਮਿਕਾਨਂ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞੂਪਕਾਰਾਯ ਸਮ੍ਭਵਨ੍ਤਿ। ਯਥਾ ਹਿ ਖੇਮਵਿਤਕ੍ਕਸ੍ਸ ਪਵਿਵੇਕਵਿਤਕ੍ਕੋ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਾਦਾਯ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਭਿਯ੍ਯੋਭਾਵਾਯ ਵੇਪੁਲ੍ਲਾਯ ਹੋਤਿ, ਏਵਂ ਪਵਿਵੇਕਵਿਤਕ੍ਕਸ੍ਸਪਿ ਖੇਮਵਿਤਕ੍ਕੋ। ਨ ਹਿ ਵੂਪਕਟ੍ਠਕਾਯਚਿਤ੍ਤਾਨਮਨ੍ਤਰੇਨ ਮੇਤ੍ਤਾਵਿਹਾਰਾਦਯੋ ਸਮ੍ਭਵਨ੍ਤਿ ਬ੍ਯਾਪਾਦਾਦਿਪ੍ਪਹਾਨੇਨ ਚ ਵਿਨਾ ਚਿਤ੍ਤਵਿਵੇਕਾਦੀਨਂ ਅਸਮ੍ਭਵੋਯੇਵਾਤਿ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਸ੍ਸ ਬਹੂਪਕਾਰਾ ਏਤੇ ਧਮ੍ਮਾ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ। ਭਗਵਤੋ ਪਨ ਸਬ੍ਬਸੋ ਪਹੀਨਸਂਕਿਲੇਸਸ੍ਸ ਲੋਕਹਿਤਤ੍ਥਾਯ ਏਵਂ ਖੇਮਵਿਤਕ੍ਕੋ ਚ ਪਵਿਵੇਕਵਿਤਕ੍ਕੋ ਚ ਅਸ੍ਸਾਸਵਾਰਮਤ੍ਤੇਪਿ ਹਿਤਸੁਖਮਾਵਹਨ੍ਤਿਯੇਵਾਤਿ। ਖੇਮੋ ਚ ਵਿਤਕ੍ਕੋ ਪਵਿਵੇਕੋ ਚ ਵਿਤਕ੍ਕੋਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧਿਤਬ੍ਬਂ।

ਏਵਂ ਉਦ੍ਦਿਟ੍ਠੇ ਦ੍ਵੇ ਵਿਤਕ੍ਕੇ ਨਿਦ੍ਦਿਸਿਤੁਂ **“ਅਬ੍ਯਾਪਜ੍ਝਾਰਾਮੋ”**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ ਅਬ੍ਯਾਪਜ੍ਝਨਂ ਕਸ੍ਸਚਿ ਅਦੁਕ੍ਖਨਂ ਅਬ੍ਯਾਪਜ੍ਝੋ, ਸੋ ਆਰਮਿਤਬ੍ਬਤੋ ਆਰਾਮੋ ਏਤਸ੍ਸਾਤਿ ਅਬ੍ਯਾਪਜ੍ਝਾਰਾਮੋ। ਅਬ੍ਯਾਪਜ੍ਝੇ ਰਤੋ ਸੇਵਨਵਸੇਨ ਨਿਰਤੋਤਿ **ਅਬ੍ਯਾਪਜ੍ਝਰਤੋ। ਏਸੇ**ਵਾਤਿ ਏਸੋ ਏਵ। **ਇਰਿਯਾਯਾ**ਤਿ ਕਿਰਿਯਾਯ, ਕਾਯਵਚੀਪਯੋਗੇਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਨ ਕਞ੍ਚਿ ਬ੍ਯਾਬਾਧੇਮੀ**ਤਿ ਹੀਨਾਦੀਸੁ ਕਞ੍ਚਿਪਿ ਸਤ੍ਤਂ ਤਣ੍ਹਾਤਸਾਦਿਯੋਗਤੋ ਤਸਂ ਵਾ ਤਦਭਾਵਤੋ ਪਹੀਨਸਬ੍ਬਕਿਲੇਸਵਿਪ੍ਫਨ੍ਦਿਤਤ੍ਤਾ ਥਾਵਰਂ ਵਾ ਨ ਬਾਧੇਮਿ ਨ ਦੁਕ੍ਖਾਪੇਮਿ। ਕਰੁਣਜ੍ਝਾਸਯੋ ਭਗਵਾ ਮਹਾਕਰੁਣਾਸਮਾਪਤ੍ਤਿਬਹੁਲੋ ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਰਮਰੁਚਿਤਕਰੁਣਜ੍ਝਾਸਯਾਨੁਰੂਪਮੇਵਮਾਹ। ਤੇਨ ਅਵਿਹਿਂਸਾਵਿਤਕ੍ਕਂ ਅਬ੍ਯਾਪਾਦਵਿਤਕ੍ਕਞ੍ਚ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਇਦਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ – ‘ਅਹਂ ਇਮਾਯ ਇਰਿਯਾਯ ਇਮਾਯ ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਯਾ ਏਵਂ ਸਮ੍ਮਾ ਪਟਿਪਜ੍ਜਨ੍ਤੋ ਏਵਂ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਵਿਹਾਰੇਹਿ ਵਿਹਰਨ੍ਤੋ ਏਵਂ ਪੁਞ੍ਞਕ੍ਰਿਕੇਹਿ ਕਤਾਨਿ ਸਕ੍ਕਾਰਗਰੁਕਾਰਮਾਨਨਵਨ੍ਦਨਪੂਜਨਾਨਿ ਅਧਿਵਾਸੇਨ੍ਤੋ ਸਤ੍ਤੇਸੁ ਨ ਕਞ੍ਚਿ ਬ੍ਯਾਬਾਧੇਮਿ, ਅਪਿਚ ਖੋ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਿਕਸਮ੍ਪਰਾਯਿਕਪਰਮਤ੍ਥਪ੍ਪਭੇਦਂ ਹਿਤਸੁਖਮੇਵ ਨੇਸਂ ਪਰਿਬ੍ਰੂਹੇਮੀ’ਤਿ।

ਯਂ ਅਕੁਸਲਂ, ਤਂ ਪਹੀਨਨ੍ਤਿ ਯਂ ਦਿਯਡ੍ਢਕਿਲੇਸਸਹਸ੍ਸਭੇਦਂ ਅਞ੍ਞਞ੍ਚ ਤਂਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਂ ਅਨਨ੍ਤਪ੍ਪਭੇਦਂ ਅਕੁਸਲਂ, ਤਂ ਸਬ੍ਬਂ ਬੋਧਿਮੂਲੇਯੇਵ ਮਯ੍ਹਂ ਪਹੀਨਂ ਸਮੂਹਤਨ੍ਤਿ। ਇਮਿਨਾ ਪਵਿਵੇਕੇਸੁ ਮੁਦ੍ਧਭੂਤੇਨ ਸਦ੍ਧਿਂ ਨਿਸ੍ਸਰਣਵਿਵੇਕੇਨ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਪ੍ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਵਿਵੇਕੇ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਕੇਚਿ ਪਨੇਤ੍ਥ ਤਦਙ੍ਗਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨਵਿਵੇਕੇਪਿ ਉਦ੍ਧਰਨ੍ਤਿ । ਆਗਮਨੀਯਪਟਿਪਦਾਯ ਹਿ ਸਦ੍ਧਿਂ ਭਗਵਤਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਕਿਲੇਸਕ੍ਖਯੋ ਇਧ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ।

ਇਤਿ ਭਗਵਾ ਅਪਰਿਮਿਤਕਪ੍ਪਪਰਿਚਿਤ੍ਤਂ ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਵਿਵੇਕਜ੍ਝਾਸਯਂ ਸਦ੍ਧਿਂ ਨਿਸ੍ਸਰਣਜ੍ਝਾਸਯੇਨ ਇਦਾਨਿ ਮਤ੍ਥਕਂ ਪਾਪੇਤ੍ਵਾ ਠਿਤੋ ਤਮਜ੍ਝਾਸਯਂ ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਂ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਕਿਲੇਸਪ੍ਪਹਾਨਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਮੁਖੇਨ ਵਿਭਾਵੇਤਿ। ਯਦਤ੍ਥਂ ਪਨੇਤ੍ਥ ਸਤ੍ਥਾ ਇਮੇ ਦ੍ਵੇ ਵਿਤਕ੍ਕੇ ਉਦ੍ਧਰਿ, ਇਦਾਨਿ ਤਮਤ੍ਥਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **“ਤਸ੍ਮਾਤਿਹ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ”**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਭਗਵਾ ਹਿ ਇਮਸ੍ਸ ਵਿਤਕ੍ਕਦ੍ਵਯਸ੍ਸ ਅਤ੍ਤਨੋ ਬਹੁਲਸਮੁਦਾਚਾਰਦਸ੍ਸਨਮੁਖੇਨੇਵ ਤਤ੍ਥ ਭਿਕ੍ਖੂ ਨਿਵੇਸੇਤੁਂ ਇਮਂ ਦੇਸਨਂ ਆਰਭਿ।

ਤਤ੍ਥ **ਤਸ੍ਮਾ**ਤਿ ਯਸ੍ਮਾ ਅਬ੍ਯਾਪਜ੍ਝਪਵਿਵੇਕਾਭਿਰਤਸ੍ਸ ਮੇ ਖੇਮਪਵਿਵੇਕਵਿਤਕ੍ਕਾਯੇਵ ਬਹੁਲਂ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ। **ਇਹਾ**ਤਿ ਨਿਪਾਤਮਤ੍ਤਂ। **ਅਬ੍ਯਾਪਜ੍ਝਾਰਾਮਾ ਵਿਹਰਥਾ**ਤਿ ਸਬ੍ਬਸਤ੍ਤੇਸੁ ਮੇਤ੍ਤਾਵਿਹਾਰੇਨ ਕਰੁਣਾਵਿਹਾਰੇ ਨ ਚ ਅਭਿਰਮਨ੍ਤਾ ਵਿਹਰਥ। ਤੇਨ ਬ੍ਯਾਪਾਦਸ੍ਸ ਤਦੇਕਟ੍ਠਕਿਲੇਸਾਨਞ੍ਚ ਦੂਰੀਕਰਣਮਾਹ। **ਤੇਸਂ** ਵੋਤਿ ਏਤ੍ਥ ਵੋਤਿ ਨਿਪਾਤਮਤ੍ਤਂ। **ਪਵਿਵੇਕਾਰਾਮਾ ਵਿਹਰਥਾ**ਤਿ ਕਾਯਾਦਿਵਿਵੇਕਞ੍ਚੇਵ ਤਦਙ੍ਗਾਦਿਵਿਵੇਕਞ੍ਚਾਤਿ ਸਬ੍ਬਵਿਵੇਕੇ ਆਰਮਿਤਬ੍ਬਟ੍ਠਾਨਂ ਕਤ੍ਵਾ ਵਿਹਰਥ। **ਇਮਾਯ ਮਯ**ਨ੍ਤਿਆਦਿ ਯਥਾ ਨੇਸਂ ਖੇਮਵਿਤਕ੍ਕਸ੍ਸ ਪਵਤ੍ਤਨਾਕਾਰਦਸ੍ਸਨਂ, ਏਵਂ **ਕਿਂ ਅਕੁਸਲ**ਨ੍ਤਿਆਦਿ ਪਵਿਵੇਕਵਿਤਕ੍ਕਸ੍ਸ ਪਵਤ੍ਤਨਾਕਾਰਦਸ੍ਸਨਂ। ਤਤ੍ਥ ਯਥਾ ਅਨਵਜ੍ਜਧਮ੍ਮੇ ਪਰਿਪੂਰੇਤੁਕਾਮੇਨ ਕਿਂਕੁਸਲਗਵੇਸਿਨਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਕੁਸਲਧਮ੍ਮਪਰਿਯੇਸਨਾ

ਕਾਤਬ੍ਬਾੲ, ਸਾੲਜ੍ਜਧਮ੍ਮੇ ਪਜਹਿਤੁਕਾਮੇਨਾਪਿ ਅਕੁਸਲਪਰਿਯੇਸਨਾ ਕਾਤਬ੍ਬਾਤਿ ਆਹ "**ਕਿਂ ਅਕੁਸਲ**"ਨ੍ਤਿਆਦਿ। ਅਭਿਞ੍ਞਾਪੁਬ੍ਬਿਕਾ ਹਿ ਪਰਿਞ੍ਞਾਪਹਾਨਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾਭਾੲਨਾ। ਤਤ੍ਥ **ਕਿਂ ਅਕੁਸਲ**ਨ੍ਤਿ ਅਕੁਸਲਂ ਨਾਮ ਕਿਂ, ਸਭਾੲਤੋ ਕਿਮਸ੍ਸ ਲਕ੍ਖਣਂ, ਕਾਨਿ ੲਾ ਰਸਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਾਨਪਦਟ੍ਠਾਨਾਨੀਤਿ ਅਕੁਸਲਸ੍ਸ ਸਭਾੲਕਿਚ੍ਚਾਦਿਤੋ ਪਚ੍ਚੁੲੇਕ੍ਖਣੲਿਧਿਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਆਦਿਕਮ੍ਮਿਕੲਸੇਨ ਚੇਸ ੲਿਤਕ੍ਕੋ ਆਗਤੋ, **ਕਿਂ ਅਪ੍ਪਹੀਨਂ ਕਿਂ ਪਜਹਾਮਾ**ਤਿ ਇਦਂ ਪਦਦ੍ੲਯਂ ਸੇਕ੍ਖੲਸੇਨ। ਤਸ੍ਮਾ **ਕਿਂ ਅਪ੍ਪਹੀਨ**ਨ੍ਤਿ ਕਾਮਰਾਗਸਂਯੋਜਨਾਦੀਸੁ ਅਕੁਸਲੇਸੁ ਕਿਂ ਅਕੁਸਲਂ ਅਮ੍ਹਾਕਂ ਮਗ੍ਗੇਨ ਅਸਮੁਚ੍ਛਿਨ੍ਨਂ? **ਕਿਂ ਪਜਹਾਮਾ**ਤਿ ਕਿਂ ਅਕੁਸਲਂ ਸਮੁਗ੍ਘਾਤੇਮ? ਅਥ ੲਾ **ਕਿਂ ਪਜਹਾਮਾ**ਤਿ ੲੀਤਿਕ੍ਕਮਪਰਿਯੁਟ੍ਠਾਨਾਨੁਸਯੇਸੁ ਕਿਂ ੲਿਭਾਗਂ ਅਕੁਸਲਂ ਇਦਾਨਿ ਮਯਂ ਪਜਹਾਮਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਕੇਚਿ ਪਨ ''ਕਿਂ ਅਪ੍ਪਹੀਨ''ਨ੍ਤਿ ਪਠਨ੍ਤਿ। ਤੇਸਂ ਦਿਟ੍ਠਿਸਂਯੋਜਨਾਦਿੲਸੇਨ ਅਨੇਕਭੇਦੇਸੁ ਅਕੁਸਲੇਸੁ ਕਿਂ ਕਤਮਂ ਅਕੁਸਲਂ, ਕੇਨ ਕਤਮੇਨ ਪਕਾਰੇਨ, ਕਤਮੇਨ ੲਾ ਮਗ੍ਗੇਨ ਅਮ੍ਹਾਕਂ ਅਪ੍ਪਹੀਨਨ੍ਤਿ ੲੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਸੇਸਂ ੲੁਤ੍ਤਨਯਮੇੲ।

ਗਾਥਾਸੁ **ਬੁਦ੍ਧ**ਨ੍ਤਿ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਾਨਂ ਅੲਿਪਰੀਤਂ ਸਯਮ੍ਭੁਞਾਣੇਨ ਬੁਦ੍ਧਤ੍ਤਾ ਪਟਿੲਿਦ੍ਧਤ੍ਤਾ ਬੁਦ੍ਧਂ ਸਚ੍ਚੲਿਨਿਮੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਞੇਯ੍ਯਸ੍ਸ ਅਭਾੲਤੋ। ਤਥਾ ਹਿ ੲੁਤ੍ਤਂ –

''ਅਭਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਂ ਅਭਿਞ੍ਞਾਤਂ, ਭਾੲੇਤਬ੍ਬਞ੍ਚ ਭਾੲਿਤਂ।
ਪਹਾਤਬ੍ਬਂ ਪਹੀਨਂ ਮੇ, ਤਸ੍ਮਾ ਬੁਦ੍ਧੋਸ੍ਮਿ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ''ਤਿ॥ (ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੫੬੩; ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੯੯)।

ਠਪੇਤ੍ੲਾ ਮਹਾਬੋਧਿਸਤ੍ਤਂ ਅਞ੍ਞੇਹਿ ਸਹਿਤੁਂ ੲਹਿਤੁਂ ਅਸਕ੍ਕੁਣੇਯ੍ਯਤ੍ਤਾ ਅਸਯ੍ਹਸ੍ਸ ਸਕਲਸ੍ਸ ਬੋਧਿਸਮ੍ਭਾਰਸ੍ਸ ਮਹਾਕਰੁਣਾਧਿਕਾਰਸ੍ਸ ਚ ਸਹਨਤੋ ੲਹਨਤੋ, ਤਥਾ ਅਞ੍ਞੇਹਿ ਸਹਿਤੁਂ ਅਭਿਭੲਿਤੁਂ ਦੁਕ੍ਕਰਤ੍ਤਾ ਅਸਯ੍ਹਾਨਂ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਮਾਰਾਨਂ ਸਹਨਤੋ ਅਭਿਭੲਨਤੋ, ਆਸਯਾਨੁਸਯਚਰਿਯਾਧਿਮੁਤ੍ਤਿਆਦਿੲਿਭਾਗਾੲਬੋਧੇਨ ਯਥਾਰਹਂ ੲੇਨੇਯ੍ਯਾਨਂ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਿਕਸਮ੍ਪਰਾਯਿਕਪਰਮਤ੍ਥੇਹਿ ਅਨੁਸਾਸਨਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਅਞ੍ਞੇਹਿ ਅਸਯ੍ਹਸ੍ਸ ਬੁਦ੍ਧਕਿਚ੍ਚਸ੍ਸ ਸਹਨਤੋ ੲਹਨਤੋ, ਤਤ੍ਥ ੲਾ ਸਾਧੁਕਾਰਿਭਾੲਤੋ **ਅਸਯ੍ਹਸਾਹਿਨਂ। ਸਮੁਦਾਚਰਨ੍ਤਿ ਨ**ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ **ਨ**ਨ੍ਤਿ ਨਿਪਾਤਮਤ੍ਤਂ, ਨਂ ਤਥਾਗਤਨ੍ਤਿ ੲਾ ਅਤ੍ਥੋ।

ਸਕਪਰਸਨ੍ਤਾਨੇਸੁ ਤਮਸਙ੍ਖਾਤਂ ਮੋਹਨ੍ਧਕਾਰਂ ਨੁਦਿ ਖਿਪੀਤਿ **ਤਮੋਨੁਦੋ**। ਪਾਰਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਗਤੋਤਿ **ਪਾਰਗਤੋ**। ਅਥ ੲਾ ''ਮੁਤ੍ਤੋ ਮੋਚੇਯ੍ਯ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਨਯੇਨ ਪੲਤ੍ਤਿਤਸ੍ਸ ਮਹਾਭਿਨੀਹਾਰਸ੍ਸ ਸਕਲਸ੍ਸ ੲਾ ਸਂਸਾਰਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਗੁਣਾਨਂ ਪਾਰਂ ਪਰਿਯਨ੍ਤਂ ਗਤੋਤਿ **ਪਾਰਗਤੋ,** ਤਂ ਤਮੋਨੁਦਂ ਪਾਰਗਤਂ। ਤਤੋ ਏੲ **ਪਤ੍ਤਿਪਤ੍ਤਂ** ਬੁਦ੍ਧਂ, ਸੀਲਾਦਿਂ ਦਸਬਲਞਾਣਾਦਿਞ੍ਚ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੇਹਿ ਪਤ੍ਤਬ੍ਬਂ ਸਬ੍ਬਂ ਪਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ੲ**ਸਿਮ**ਨ੍ਤਿ ਝਾਨਾਦੀਸੁ ਆਕਙ੍ਖਾਪਟਿਬਦ੍ਧੋ ਪਰਮੋ ਆੲਜ੍ਜਨਾਦਿੲਸਿਭਾੲੋ, ਅਰਿਯਿਦ੍ਧਿਸਙ੍ਖਾਤੋ ਅਨਞ੍ਞਸਾਧਾਰਣੋ ਚਿਤ੍ਤੲਸਿਭਾੲੋ ਚ ਅਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ੲ**ਸਿਮਾ,** ਤਂ ੲਸਿਮਂ, ੲਸਿਨਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸਬ੍ਬੇਸਂ ਕਾਮਾਸੲਾਦੀਨਂ ਅਭਾੲੇਨ **ਅਨਾਸ**ੲਂ। ਕਾਯੲਿਸਮਾਦਿਕਸ੍ਸ ੲਿਸਮਸ੍ਸ ੲਨ੍ਤਤ੍ਤਾ ੲਾ ੲਿਸਸਙ੍ਖਾਤਂ ਸਬ੍ਬਂ ਕਿਲੇਸਮਲਂ ਤਰਿਤ੍ੲਾ ੲਾ ੲਿਸਂ ਸਕਲੲਟ੍ਟਦੁਕ੍ਖਂ ਸਯਂ ਤਰਿਤ੍ੲਾ ਤਾਰਣਤੋ ੲ**ਿਸਨ੍ਤਰੋ** ਤਂ ੲਿਸਨ੍ਤਰਂ। ਤਙ੍ਖਣੇ ਅਰਹਤ੍ਤਫਲੇ ਨਿਬ੍ਬਾਨੇ ੲਾ ੲ**ਿਮੁਤ੍ਤਂ,** ਉਭਯਮ੍ਪਿ ਗਮਨਤੋ ਮੋਨਸਙ੍ਖਾਤੇਨ ਞਾਣੇਨ ਕਾਯਮੋਨੇਯ੍ਯਾਦੀਹਿ ੲਾ ਸਾਤਿਸਯਂ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਤ੍ਤਾ **ਮੁਨਿਂ। ਮੁਨੀ**ਤਿ ਹਿ ਅਗਾਰਿਯਮੁਨਿ, ਅਨਗਾਰਿਯਮੁਨਿ, ਸੇਕ੍ਖਮੁਨਿ, ਅਸੇਕ੍ਖਮੁਨਿ, ਪਚ੍ਚੇਕਮੁਨਿ, ਮੁਨਿਮੁਨੀਤਿ ਅਨੇਕੲਿਧਾ ਮੁਨਯੋ। ਤਤ੍ਥ ਗਿਹੀ ਆਗਤਫਲੋ ੲਿਞ੍ਞਾਤਸਾਸਨੋ ਅਗਾਰਿਯਮੁਨਿ, ਤਥਾਰੂਪੋ ਪਬ੍ਬਜਿਤੋ ਅਨਗਾਰਿਯਮੁਨਿ, ਸਤ੍ਤ ਸੇਕ੍ਖਾ ਸੇਕ੍ਖਮੁਨਿ, ਖੀਣਾਸੲੋ ਅਸੇਕ੍ਖਮੁਨਿ, ਪਚ੍ਚੇਕਬੁਦ੍ਧੋ ਪਚ੍ਚੇਕਮੁਨਿ, ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ ਮੁਨਿਮੁਨੀਤਿ। ਅਯਮੇੲ ਇਧਾਧਿਪ੍ਪੇਤੋ। ਆਯਤਿਂ ਪੁਨਬ੍ਭੲਾਭਾੲਤੋ ਅਨ੍ਤਿਮਂ, ਪਚ੍ਛਿਮਂ ਦੇਹਂ ਕਾਯਂ ਧਾਰੇਤੀਤਿ **ਅਨ੍ਤਿਮਦੇਹਧਾਰੀ**, ਤਂ ਅਨ੍ਤਿਮਦੇਹਧਾਰਿਂ। ਕਿਲੇਸਮਾਰਾਦੀਨਂ ਸਮ੍ਮਦੇੲ ਪਰਿਚ੍ਚਤ੍ਤਤ੍ਤਾ **ਮਾਰਞ੍ਜਹਂ**। ਤਤੋ ਏੲ ਜਰਾਹੇਤੁਸਮੁਚ੍ਛੇਦਤੋ ਅਨੁਪਾਦਿਸੇਸਨਿਬ੍ਬਾਨਪ੍ਪਤ੍ਤਿੲਸੇਨ ਪਾਕਟਜਰਾਦਿਸਬ੍ਬਜਰਾਯ **ਪਾਰਗੁਂ**। ਜਰਾਸੀਸੇਨ ਚੇਤ੍ਥ ਜਾਤਿਮਰਣਸੋਕਾਦੀਨਂ ਪਾਰਗਮਨਂ ੲੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। ਤਂ ਏੲਂਭੂਤਂ ਤਥਾਗਤਂ ਦੁੲੇ ੲਿਤਕ੍ਕਾ ਸਮੁਦਾਚਰਨ੍ਤੀਤਿ ਬ੍ਰੂਮੀਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ।

ਇਤਿ ਭਗਵਾ ਪਠਮਗਾਥਾਯ ਵਿਤਕ੍ਕਦ੍ਵਯਂ ਉਦ੍ਦਿਸਿਤ੍ਵਾ ਤਤੋ ਦੁਤਿਯਗਾਥਾਯ ਪਵਿਵੇਕਵਿਤਕ੍ਕਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਖੇਮਵਿਤਕ੍ਕਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਸੇਲੇ ਯਥਾ"**ਤਿ ਤਤਿਯਗਾਥਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਸੇਲੇ ਯਥਾ ਪਬ੍ਬਤਮੁਦ੍ਧਨਿਟ੍ਠਿਤੋ**ਤਿ ਸੇਲੇ ਸਿਲਾਮਯੇ ਏਕਗ੍ਘਨਪਬ੍ਬਤਮੁਦ੍ਧਨਿ ਯਥਾ ਠਿਤੋ। ਨ ਹਿ ਤਤ੍ਥ ਠਿਤਸ੍ਸ ਉਦ੍ਧਂ ਗੀਵੁਕ੍ਖਿਪਨਪਸਾਰਣਾਦਿਕਿਚ੍ਚਂ ਅਤ੍ਥਿ। **ਤਥੂਪਮਨ੍ਤਿ** ਤਪ੍ਪਟਿਭਾਗਂ ਸੇਲਪਬ੍ਬਤੂਪਮਂ। ਅਯਂ ਪਨੇਤ੍ਥ ਸਙ੍ਖੇਪਤ੍ਥੋ – ਯਥਾ ਸੇਲਪਬ੍ਬਤਮੁਦ੍ਧਨਿ ਠਿਤੋ ਚਕ੍ਖੁਮਾ ਪੁਰਿਸੋ ਸਮਨ੍ਤਤੋ ਜਨਤਂ ਪਸ੍ਸੇਯ੍ਯ, ਏਵਮੇਵ ਸੁਮੇਧੋ, ਸੁਨ੍ਦਰਪਞ੍ਞੋ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣੇਨ ਸਮਨ੍ਤਚਕ੍ਖੁ ਭਗਵਾ ਧਮ੍ਮਮਯਂ ਪਞ੍ਞਾਮਯਂ ਪਾਸਾਦਮਾਰੁਯ੍ਹ ਸਯਂ ਅਪੇਤਸੋਕੋ ਸੋਕਾਵਤਿਣ੍ਣਂ ਜਾਤਿਜਰਾਭਿਭੂਤਞ੍ਚ ਜਨਤਂ ਸਤ੍ਤਕਾਯਂ ਅਵੇਕ੍ਖਤਿ ਉਪਧਾਰਯਤਿ ਉਪਪਰਿਕ੍ਖਤਿ। ਅਯਂ ਪਨੇਤ੍ਥ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ – ਯਥਾ ਹਿ ਪਬ੍ਬਤਪਾਦੇ ਸਮਨ੍ਤਾ ਮਹਨ੍ਤਂ ਖੇਤ੍ਤਂ ਕਤ੍ਵਾ ਤਤ੍ਥ ਕੇਦਾਰਪਾਲ਼ੀਸੁ ਕੁਟਿਯੋ ਕਤ੍ਵਾ ਰਤ੍ਤਿਂ ਅਗ੍ਗਿਂ ਜਾਲੇਯ੍ਯ, ਚਤੁਰਙ੍ਗਸਮਨ੍ਨਾਗਤਞ੍ਚ ਅਨ੍ਧਕਾਰਂ ਭਵੇਯ੍ਯ, ਅਥਸ੍ਸ ਪਬ੍ਬਤਸ੍ਸ ਮਤ੍ਥਕੇ ਠਤ੍ਵਾ ਚਕ੍ਖੁਮਤੋ ਪੁਰਿਸਸ੍ਸ ਭੂਮਿਪ੍ਪਦੇਸਂ ਓਲੋਕਯਤੋ ਨੇਵ ਖੇਤ੍ਤਂ, ਨ ਕੇਦਾਰਪਾਲ਼ਿਯੋ, ਨ ਕੁਟਿਯੋ, ਨ ਤਤ੍ਥ ਸਯਿਤਮਨੁਸ੍ਸਾ ਪਞ੍ਞਾਯੇਯ੍ਯੁਂ, ਕੁਟੀਸੁ ਪਨ ਅਗ੍ਗਿਜਾਲਮਤ੍ਤਮੇਵ ਪਞ੍ਞਾਯੇਯ੍ਯ, ਏਵਂ ਧਮ੍ਮਮਯਂ ਪਾਸਾਦਮਾਰੁਯ੍ਹ ਸਤ੍ਤਕਾਯਂ ਓਲੋਕਯਤੋ ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਯੇ ਤੇ ਅਕਤਕਲ੍ਯਾਣਾ ਸਤ੍ਤਾ, ਤੇ ਏਕਵਿਹਾਰੇ ਦਕ੍ਖਿਣਪਸ੍ਸੇ ਨਿਸਿਨ੍ਨਾਪਿ ਬੁਦ੍ਧਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਆਪਾਥਂ ਨਾਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਰਤ੍ਤਿਂ ਖਿਤ੍ਤਸਰਾ ਵਿਯ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਯੇ ਪਨ ਕਤਕਲ੍ਯਾਣਾ ਵੇਨੇਯ੍ਯਪੁਗ੍ਗਲਾ, ਤੇ ਏਵਸ੍ਸ ਦੂਰੇਪਿ ਠਿਤਾ ਆਪਾਥਂ ਆਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਸੋ ਅਗ੍ਗਿ ਵਿਯ ਹਿਮਵਨ੍ਤਪਬ੍ਬਤੋ ਵਿਯ ਚ ਵੁਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਚੇਤਂ –

> ''ਦੂਰੇ ਸਨ੍ਤੋ ਪਕਾਸੇਨ੍ਤਿ, ਹਿਮਵਨ੍ਤੋਵ ਪਬ੍ਬਤੋ।
> ਅਸਨ੍ਤੇਤ੍ਥ ਨ ਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਰਤ੍ਤਿਂ ਖਿਤ੍ਤਾ ਯਥਾ ਸਰਾ''ਤਿ॥ (ਧ॰ ਪ॰ ੩੦੪; ਨੇਤ੍ਤਿ॰ ੧੧)।

ਏਵਮੇਤਸ੍ਮਿਂ ਸੁਤ੍ਤੇ ਗਾਥਾਸੁ ਚ ਭਗਵਾ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਪਰਂ ਵਿਯ ਕਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਸਿ।

ਪਠਮਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੨. ਦੇਸਨਾਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੩੮. ਦੁਤਿਯੇ **ਪਰਿਯਾਯੇਨਾ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ **ਪਰਿਯਾਯ**-ਸਦ੍ਦੋ ''ਮਧੁਪਿਣ੍ਡਿਕਪਰਿਯਾਯੋਤ੍ਵੇਵ ਨਂ ਧਾਰੇਹੀ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੦੫) ਦੇਸਨਾਯਂ ਆਗਤੋ। ''ਅਤ੍ਥਿ ਖ੍ਵੇਸ , ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਪਰਿਯਾਯੋ, ਯੇਨ ਮਂ ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਸਮ੍ਮਾ ਵਦਮਾਨੋ ਵਦੇਯ੍ਯ – ਅਕਿਰਿਯਵਾਦੋ ਸਮਣੋ ਗੋਤਮੋ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਪਾਰਾ॰ ੫; ਅ॰ ਨਿ॰ ੮.੧੧) ਕਾਰਣੇ। ''ਕਸ੍ਸ ਨੁ ਖੋ, ਆਨਨ੍ਦ, ਅਜ੍ਜ ਪਰਿਯਾਯੋ ਭਿਕ੍ਖੁਨਿਯੋ ਓਵਦਿਤੁ''ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੯੮) ਵਾਰੇ। ਇਧ ਪਨ ਵਾਰੇਪਿ ਕਾਰਣੇਪਿ ਵਟ੍ਟਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਦ੍ਵੇ ਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾ ਯਥਾਰਹਂ ਕਾਰਣੇਨ ਭਵਨ੍ਤਿ, ਵਾਰੇਨ ਵਾਤਿ ਅਯਮੇਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥੋ। ਭਗਵਾ ਹਿ ਵੇਨੇਯ੍ਯਜ੍ਝਾਸਯਾਨੁਰੂਪਂ ਕਦਾਚਿ ''ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਕੁਸਲਾ, ਇਮੇ, ਧਮ੍ਮਾ ਅਕੁਸਲਾ। ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਸਾਵਜ੍ਜਾ, ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਅਨਵਜ੍ਜਾ। ਇਮੇ ਸੇਵਿਤਬ੍ਬਾ, ਇਮੇ ਨ ਸੇਵਿਤਬ੍ਬਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਧਮ੍ਮੇ ਵਿਭਜਨ੍ਤੋ ਕੁਸਲਧਮ੍ਮੇਹਿ ਅਕੁਸਲਧਮ੍ਮੇ ਅਸਙ੍ਕਰਤੋ ਪਞ੍ਞਾਪੇਨ੍ਤੋ **"ਪਾਪਂ ਪਾਪਕਤੋ ਪਸ੍ਸਥਾ"**ਤਿ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਤਿ। ਕਦਾਚਿ ''ਪਾਣਾਤਿਪਾਤੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਆਸੇਵਿਤੋ ਭਾਵਿਤੋ ਬਹੁਲੀਕਤੋ ਨਿਰਯਸਂਵਤ੍ਤਨਿਕੋ ਤਿਰਚ੍ਛਾਨਯੋਨਿਸਂਵਤ੍ਤਨਿਕੋ ਪੇਤ੍ਤਿਵਿਸਯਸਂਵਤ੍ਤਨਿਕੋ, ਯੋ ਸਬ੍ਬਲਹੁਕੋ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤੋ, ਸੋ ਅਪ੍ਪਾਯੁਕਸਂਵਤ੍ਤਨਿਕੋ''ਤਿਆਦਿਨਾ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੮.੪੦) ਆਦੀਨਵਂ ਪਕਾਸੇਨ੍ਤੋ ਪਾਪਤੋ ਨਿਬ੍ਬਿਦਾਦੀਹਿ ਨਿਯੋਜੇਨ੍ਤੋ **"ਨਿਬ੍ਬਿਨ੍ਦਥ ਵਿਰਜ੍ਜਥਾ"**ਤਿ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਤਿ।

ਭਵਨ੍ਤੀਤਿ ਹੋਨ੍ਤਿ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ। **ਪਾਪਂ ਪਾਪਕਤੋ ਪਸ੍ਸਥਾ**ਤਿ ਸਬ੍ਬਂ ਪਾਪਧਮ੍ਮਂ ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਆਯਤਿਞ੍ਚ ਅਹਿਤਦੁਕ੍ਖਾਵਹਤੋ ਲਾਮਕਤੋ ਪਸ੍ਸਥ। **ਤਤ੍ਥ ਨਿਬ੍ਬਿਨ੍ਦਥਾ**ਤਿ ਤਸ੍ਮਿਂ ਪਾਪਧਮ੍ਮੇ ''ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਹੀਨਭਾਵਤੋ ਲਾਮਕਟ੍ਠੇਨ ਪਾਪਂ, ਅਕੋਸਲ੍ਲਸਮ੍ਭੂਤਟ੍ਠੇਨ ਅਕੁਸਲਂ, ਪਕਤਿਪਭਸ੍ਸਰਸ੍ਸ ਪਸਨ੍ਨਸ੍ਸ ਚ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਪਭਸ੍ਸਰਾਦਿਭਾਵਵਿਨਾਸਨਤੋ ਸਂਕਿਲੇਸਿਕਂ, ਪੁਨਪ੍ਪੁਨਂ ਭਵਦੁਕ੍ਖਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨਤੋ ਪੋਨੋਬ੍ਭਵਿਕਂ, ਸਹੇਵ ਦਰਥੇਹਿ ਪਰਿਲ਼ਾਹੇਹਿ ਵਤ੍ਤਨਤੋ ਸਦਰਥਂ, ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸੇਵ ਵਿਪਚ੍ਚਨਤੋ ਦੁਕ੍ਖਵਿਪਾਕਂ, ਅਪਰਿਮਾਣਮ੍ਪਿ ਕਾਲਂ ਅਨਾਗਤੇ ਜਾਤਿਜਰਾਮਰਣਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨਤੋ ਆਯਤਿਂ ਜਾਤਿਜਰਾਮਰਣਿਯਂ, ਸਬ੍ਬਹਿਤਸੁਖਵਿਦ੍ਧਂਸਨਸਮਤ੍ਥ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਨਯੇਨ

ਨਾਨਾਵਿਧੇ ਆਦੀਨਵੇ, ਤਸ੍ਸ ਚ ਪਹਾਨੇ ਆਨਿਸੰਸੇ ਸਮ੍ਮਪਵ੍ਵਾਯ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤੋ ਨਿਬ੍ਬਿਨ੍ਦਥ ਨਿਬ੍ਬੇਦੰ ਆਪਜ੍ਜਥ। ਨਿਬ੍ਬਿਨ੍ਦਨ੍ਤੋ ਚ ਵਿਪਸ੍ਸਨੰ ਵਡ੍ਢੇਤ੍ਵਾ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਾਧਿਗਮੇਨ ਪਾਪਤੋ ਵਿਰਜ੍ਜਥ ਚੇਵ ਵਿਮੁਚ੍ਚਥ ਚ। ਮਗ੍ਗੇਨ ਵਾ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਵਿਰਾਗਵਸੇਨ ਵਿਰਜ੍ਜਥ, ਤਤੋ ਫਲੇਨ ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਵਿਮੁਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਵਿਮੁਚ੍ਚਥ। ਅਥ ਵਾ **ਪਾਪਕ**ਨ੍ਤਿ ਲਾਮਕਤੋ ਪਾਪੰ। ਕਿੰ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ? ਯੰ ਅਨਿਚ੍ਚਦੁਕ੍ਖਾਦਿਭਾਵੇਨ ਕੁਚ੍ਛਿਤੰ ਅਰਿਯੇਹਿ ਜਿਗੁਚ੍ਛਨੀਯੰ ਵਟ੍ਟਦੁਕ੍ਖੰ ਪਾਪੇਤੀਤਿ ਪਾਪੰ। ਕਿੰ ਪਨ ਤੰ? ਤੇਭੂਮਕਧਮ੍ਮਜਾਤੰ । ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੇਨ ਅਤ੍ਥੇਨ ਪਾਪਕਤੋ ਦਿਸ੍ਵਾ ਤਤ੍ਥ ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ, ਦੁਕ੍ਖਤੋ, ਰੋਗਤੋ, ਗਣ੍ਡਤੋ, ਸਲ੍ਲਤੋ, ਅਘਤੋ, ਆਬਾਧਤੋਤਿਆਦਿਨਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨੰ ਵਡ੍ਢੇਨ੍ਤੋ ਨਿਬ੍ਬਿਨ੍ਦਥ। **ਅਯੰ ਦੁਤਿਯਾ**ਤਿ ਯਾਥਾਵਤੋ ਅਹਿਤਾਨਤ੍ਥਵਿਭਾਵਨੰ ਪਠਮੰ ਉਪਾਦਾਯ ਤਤੋ ਵਿਵੇਚਨੰ ਅਯੰ ਦੁਤਿਯਾ ਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾ।

ਗਾਥਾਸੁ **ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਸਬ੍ਬਵ੍ਵੁਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ। **ਸਬ੍ਬਭੂਤਾਨੁਕਮ੍ਪਿਨੋ**ਤਿ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਸਤ੍ਤੇ ਮਹਾਕਰੁਣਾਯ ਅਨੁਕਮ੍ਪਨਸਭਾਵਸ੍ਸ। **ਪਰਿਯਾਯਵਚਨ**ਨ੍ਤਿ ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਕਥਨੰ ਦੇਸਨੰ। **ਪਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਪਰਿਸੰ ਆਲਪਤਿ, ਪਰਿਸਜੇਟ੍ਠਕੰ ਵਾ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਕੇਚਿ ਪਨਾਹੁ ''ਅਤ੍ਤਾਨਮੇਵ ਸਨ੍ਧਾਯ ਭਗਵਾ 'ਪਸ੍ਸਾ'ਤਿ ਅਵੋਚਾ''ਤਿ। **ਤਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਤਸ੍ਮਿੰ ਪਾਪਕੇ **ਵਿਰਜ੍ਜਥ** ਰਾਗੰ ਪਜਹਥਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸੇਸੰ ਵੁਤ੍ਤਨਯਮੇਵ।

ਦੁਤਿਯਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੩. ਵਿਜ੍ਜਾਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੪੦. ਤਤਿਯੇ **ਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਾ**ਤਿ ਸਹਜਾਤਵਸੇਨ, ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਵਸੇਨ ਚਾਤਿ ਦ੍ਵੀਹਿ ਆਕਾਰੇਹਿ ਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਾ ਪੁਰਸ੍ਸਰਾ ਪਧਾਨਕਾਰਣੰ। ਨ ਹਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਵਿਨਾ ਅਕੁਸਲੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥਿ। **ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯਾ**ਤਿ ਸਮਾਪਜ੍ਜਨਾਯ ਸਭਾਵਪਟਿਲਾਭਾਯ, ਪਵਤ੍ਤਿਯਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਤ੍ਥ ਅਕੁਸਲਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਯਾ ਆਦੀਨਵਪ੍ਪਟਿਚ੍ਛਾਦਨੇਨ ਅਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵੇਨ ਅਪ੍ਪਹੀਨਭਾਵੇਨ ਚ ਅਕੁਸਲਧਮ੍ਮਾਨੰ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਭਾਵੋ ਦਿਸ੍ਸਤਿ।

ਏਵੰ ਬਜਾਧਿਮਰਣਾਦਿਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਭਾਵਤੋ ਸਬ੍ਬਾਪਿ ਗਤਿਯੋ ਇਧ **ਦੁਗ੍ਗਤਿਯੋ**। ਅਥ ਵਾ ਰਾਗਾਦਿਕਿਲੇਸੇਹਿ ਦੂਸਿਤਾ ਗਤਿਯੋ ਕਾਯਵਚੀਚਿਤ੍ਤਾਨੰ ਪਵਤ੍ਤਿਯੋਤਿ ਦੁਗ੍ਗਤਿਯੋ, ਕਾਯਵਚੀਮਨੋਦੁਚ੍ਚਰਿਤਾਨਿ। **ਅਸ੍ਮਿੰ ਲੋਕੇ**ਤਿ ਇਧ ਲੋਕੇ ਮਨੁਸ੍ਸਗਤਿਯੰ ਵਾ। **ਪਰਮ੍ਹਿ ਚਾ**ਤਿ ਤਤੋ ਅਵ੍ਵਾਸੁ ਗਤੀਸੁ। **ਅਵਿਜ੍ਜਾਮੂਲਿਕਾ ਸਬ੍ਬਾ**ਤਿ ਤਾ ਸਬ੍ਬਾਪਿ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਸ੍ਸ ਵਿਪਤ੍ਤਿਯੋ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਅਵਿਜ੍ਜਾਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਤ੍ਤਾ ਅਵਿਜ੍ਜਾਮੂਲਿਕਾ ਏਵ। **ਇਚ੍ਛਾਲੋਭਸਮੁਸ੍ਸਯਾ**ਤਿ ਅਸਮ੍ਪਤ੍ਤਵਿਸਯਪਰਿਯੇਸਨਲਕ੍ਖਣਾਯ ਇਚ੍ਛਾਯ, ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਵਿਸਯਲੁਬ੍ਭਨਲਕ੍ਖਣੇਨ ਲੋਭੇਨ ਚ ਸਮੁਸ੍ਸਿਤਾ ਉਪਚਿਤਾਤਿ ਇਚ੍ਛਾਲੋਭਸਮੁਸ੍ਸਯਾ।

ਯਤੋਤਿ ਯਸ੍ਮਾ ਅਵਿਜ੍ਜਾਹੇਤੁ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਨਿਵੁਤੋ ਹੁਤ੍ਵਾ। **ਪਾਪਿਚ੍ਛੋ**ਤਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਪਟਿਚ੍ਛਾਦਿਤਤ੍ਤਾ ਪਾਪਿਚ੍ਛਤਾਯ ਆਦੀਨਵੰ ਅਪਸ੍ਸਨ੍ਤੋ ਅਸਨ੍ਤਗੁਣਸਮ੍ਭਾਵਨਵਸੇਨ ਕੋਹਵ੍ਵਾਦੀਨਿ ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਪਾਪਿਚ੍ਛੋ, ਲੋਭੇਨੇਵ ਅਤ੍ਰਿਚ੍ਛਤਾਪਿ ਗਹਿਤਾਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ। **ਅਨਾਦਰੋ**ਤਿ ਲੋਕਾਧਿਪਤਿਨੋ ਓਤ੍ਤਪ੍ਪਸ੍ਸ ਅਭਾਵੇਨ ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰੀਸੁ ਆਦਰਰਹਿਤੋ। **ਤਤੋ**ਤਿ ਤਸ੍ਮਾ ਅਵਿਜ੍ਜਾਪਾਪਿਚ੍ਛਤਾਅਹਿਰਿਕਾਨੋਤ੍ਤਪ੍ਪਹੇਤੁ । **ਪਸਵਤੀ**ਤਿ ਕਾਯਦੁਚ੍ਚਰਿਤਾਦਿਭੇਦੰ ਪਾਪੰ ਉਪਚਿਨਤਿ। **ਅਪਾਯੰ ਤੇਨ ਗਚ੍ਛਤੀ**ਤਿ ਤੇਨ ਤਥਾ ਪਸੁਤੇਨ ਪਾਪੇਨ ਨਿਰਯਾਦਿਭੇਦੰ ਅਪਾਯੰ ਗਚ੍ਛਤਿ ਉਪਪਜ੍ਜਤਿ।

ਤਸ੍ਮਾਤਿ ਯਸ੍ਮਾ ਏਤੇ ਏਵੰ ਸਬ੍ਬਦੁਚ੍ਚਰਿਤਮੂਲਭੂਤਾ ਸਬ੍ਬਦੁਗ੍ਗਤਿਪਰਿਕ੍ਕਿਲੇਸਹੇਤੁਭੂਤਾ ਚ ਅਵਿਜ੍ਜਾਦਯੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਇਚ੍ਛਵ੍ਚ, ਲੋਭਵ੍ਚ, ਅਵਿਜ੍ਜਵ੍ਚ, ਚਸਦ੍ਦੇਨ ਅਹਿਰਿਕਾਨੋਤ੍ਤਪ੍ਪਵ੍ਚ **ਵਿਰਾਜਯੰ** ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਵਸੇਨ ਪਜਹੰ। ਕਥੰ ਵਿਰਾਜੇਤੀਤਿ ਆਹ? **ਵਿਜ੍ਜੰ ਉਪ੍ਪਾਦਯ**ਨ੍ਤਿ, ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਪਟਿਪਾਟਿਯਾ ਚ, ਮਗ੍ਗਪਟਿਪਾਟਿਯਾ ਚ, ਉਸ੍ਸਕ੍ਕਿਤ੍ਵਾ ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗਵਿਜ੍ਜੰ ਅਤ੍ਤਨੋ

ਸਨ੍ਤਾਨੇ ਉਪ੍ਪਾਦਯਨ੍ਤੋ। **ਸਬ੍ਬਾ ਦੁਗ੍ਗਤਿਯੋ**ਤਿ ਸਬ੍ਬਾਪਿ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਸਙ੍ਖਾਤਾ ਦੁਗ੍ਗਤਿਯੋ, ਵਟ੍ਟਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਵਾ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਭਾਵਤੋ ਦੁਕ੍ਖਾ, ਸਬ੍ਬਾ ਪਞ੍ਚਪਿ ਗਤਿਯੋ **ਜਹੇ** ਪਜਹੇਯ੍ਯ ਸਮਤਿਕ੍ਕਮੇਯ੍ਯ। ਕਿਲੇਸਵਟ੍ਟਪ੍ਪਹਾਨੇਨੇਵ ਹਿ ਕਮ੍ਮਵਟ੍ਟਂ ਵਿਪਾਕਵਟ੍ਟਞ੍ਚ ਪਹੀਨਂ ਹੋਤੀਤਿ।

ਤਤਿਯਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਪਠਮਭਾਣਵਾਰਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੪. ਪਞ੍ਞਾਪਰਿਹੀਨਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੪੧. ਚਤੁਤ੍ਥੇ **ਸੁਪਰਿਹੀਨਾ**ਤਿ ਸੁਟ੍ਠੁ ਪਰਿਹੀਨਾ। **ਯੇ ਅਰਿਯਾਯ ਪਞ੍ਞਾਯ ਪਰਿਹੀਨਾ**ਤਿ ਯੇ ਸਤ੍ਤਾ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਖਨ੍ਧਾਨਂ ਉਦਯਬ੍ਬਯਪਟਿਵਿਜ੍ਝਨੇਨ ਚਤੁਸਚ੍ਚਪਟਿਵਿਜ੍ਝਨੇਨ ਚ ਕਿਲੇਸੇਹਿ ਆਰਕਾ ਠਿਤਤ੍ਤਾ ਅਰਿਯਾਯ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਾਯ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਪਞ੍ਞਾਯ ਚ ਮਗ੍ਗਪਞ੍ਞਾਯ ਚ ਪਰਿਹੀਨਾ, ਤੇ ਲੋਕਿਯਲੋਕੁਤ੍ਤਰਾਹਿ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤੀਹਿ ਅਤਿਵਿਯ ਪਰਿਹੀਨਾ ਮਹਾਜਾਨਿਕਾ। ਕੇ ਪਨ ਤੇਤਿ? ਯੇ ਕਮ੍ਮਾਵਰਣੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਾ। ਤੇ ਹਿ ਮਿਚ੍ਛਤ੍ਤਨਿਯਤਭਾਵਤੋ ਏਕਨ੍ਤੇਨ ਪਰਿਹੀਨਾ ਅਪਰਿਪੁਣ੍ਣਾ ਮਹਾਜਾਨਿਕਾ। ਤੇਨਾਹ **"ਦੁਗ੍ਗਤਿ ਪਾਟਿਕਙ੍ਖਾ"**ਤਿ। ਵਿਪਾਕਾਵਰਣਸਮਙ੍ਗਿਨੋਪਿ ਪਰਿਹੀਨਾ। ਅਥ ਵਾ ਸੁਕ੍ਕਪਕ੍ਖੇ ਅਪਰਿਹੀਨਾ ਨਾਮ ਤਿਵਿਧਾਵਰਣਵਿਰਹਿਤਾ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਕਾ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸਕਤਞਾਣੇਨ ਚ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਾ। ਸੇਸਂ ਵੁਤ੍ਤਨਯਾਨੁਸਾਰੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਗਾਥਾਸੁ **ਪਞ੍ਞਾਯਾ**ਤਿ ਨਿਸ੍ਸਕ੍ਕਵਚਨਂ, ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣਤੋ ਮਗ੍ਗਞਾਣਤੋ ਚ ਪਰਿਹਾਨੇਨਾਤਿ। ਸਾਮਿਵਚਨਂ ਵਾ ਏਤਂ, ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਞਾਣਸ੍ਸ ਪਰਿਹਾਨੇਨਾਤਿ, ਉਪ੍ਪਾਦੇਤਬ੍ਬਸ੍ਸ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਨਮੇਵ ਚੇਤ੍ਥ ਪਰਿਹਾਨਂ। **ਨਿਵਿਟ੍ਠਂ ਨਾਮਰੂਪਸ੍ਮਿ**ਨ੍ਤਿ ਨਾਮਰੂਪੇ ਉਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧਪਞ੍ਚਕੇ ''ਏਤਂ ਮਮਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਤਣ੍ਹਾਦਿਟ੍ਠਿਵਸੇਨ ਅਭਿਨਿਵਿਟ੍ਠਂ ਅਜ੍ਝੋਸਿਤਂ, ਤਤੋ ਏਵ **ਇਦਂ ਸਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ਮਞ੍ਞਤੀ**ਤਿ ''ਇਦਮੇਵ ਸਚ੍ਚਂ ਮੋਘਮਞ੍ਞ''ਨ੍ਤਿ ਮਞ੍ਞਤਿ। ''ਸਦੇਵਕੇ ਲੋਕੇ''ਤਿ ਵਿਭਤ੍ਤਿ ਪਰਿਣਾਮੇਤਬ੍ਬਾ।

ਏਵਂ ਪਠਮਗਾਥਾਯ ਸਂਕਿਲੇਸਪਕ੍ਖਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਯਸ੍ਸਾ ਅਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਨਾਮਰੂਪਸ੍ਮਿਂ ਮਞ੍ਞਨਾਭਿਨਿਵੇਸੇਹਿ ਕਿਲੇਸਵਟ੍ਟਂ ਵਤ੍ਤਤਿ, ਤਸ੍ਸਾ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਵਟ੍ਟਸ੍ਸ ਉਪਚ੍ਛੇਦੋਤਿ ਪਞ੍ਞਾਯ ਆਨੁਭਾਵਂ ਪਕਾਸੇਨ੍ਤੋ **"ਪਞ੍ਞਾ ਹਿ ਸੇਟ੍ਠਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿ"**ਨ੍ਤਿ ਗਾਥਮਾਹ।

ਤਤ੍ਥ **ਲੋਕਸ੍ਮਿ**ਨ੍ਤਿ ਸਙ੍ਖਾਰਲੋਕਸ੍ਮਿਂ। ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ ਵਿਯ ਸਤ੍ਤੇਸੁ, ਸਙ੍ਖਾਰੇਸੁ ਪਞ੍ਞਾਸਦਿਸੋ ਧਮ੍ਮੋ ਨਤ੍ਥਿ। ਪਞ੍ਞੁਤ੍ਤਰਾ ਹਿ ਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ, ਪਞ੍ਞਾਯ ਚ ਸਿਦ੍ਧਾਯ ਸਬ੍ਬੇ ਅਨਵਜ੍ਜਧਮ੍ਮਾ ਸਿਦ੍ਧਾ ਏਵ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਤਥਾ ਹਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ''ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਸ੍ਸ ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ ਪਹੋਤੀ''ਤਿਆਦਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੪੧; ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੫.੧)। ਯਾ ਪਨੇਤ੍ਥ ਪਞ੍ਞਾ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਾ, ਸਾ ਸੇਟ੍ਠਾਤਿ ਥੋਮਿਤਾ। ਯਥਾ ਚ ਸਾ ਪਵਤ੍ਤਤਿ, ਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਯਾਯਂ ਨਿਬ੍ਬੇਧਗਾਮਿਨੀ"**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਸ੍ਸਤ੍ਥੋ – ਯਾ ਅਯਂ ਪਞ੍ਞਾ ਅਨਿਬ੍ਬਿਦ੍ਧਪੁਬ੍ਬਂ ਅਪਦਾਲਿਤਪੁਬ੍ਬਂ ਲੋਭਕ੍ਖਨ੍ਧਾਦਿਂ ਨਿਬ੍ਬਿਜ੍ਝਨ੍ਤੀ ਪਦਾਲੇਨ੍ਤੀ ਗਚ੍ਛਤਿ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਨਿਬ੍ਬੇਧਗਾਮਿਨੀ, ਯਾਯ ਚ ਤਸ੍ਮਿਂ ਤਸ੍ਮਿਂ ਭਵਯੋਨਿਗਤਿਵਿਞ੍ਞਾਣਟ੍ਠਿਤਿਸਤ੍ਤਾਵਾਸੇਸੁ ਸਤ੍ਤਨਿਕਾਯੇਸੁ ਖਨ੍ਧਾਨਂ ਪਠਮਾਭਿਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਸਙ੍ਖਾਤਾਯ ਜਾਤਿਯਾ ਤਂਨਿਮਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਚ ਕਮ੍ਮਭਵਸ੍ਸ ਪਰਿਕ੍ਖਯਂ ਪਰਿਯੋਸਾਨਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਅਰਹਤ੍ਤਞ੍ਚ ਸਮ੍ਮਾ ਅਵਿਪਰੀਤਂ ਜਾਨਾਤਿ ਸਚ੍ਛਿਕਰੋਤਿ, ਅਯਂ ਸਹਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਮਗ੍ਗਪਞ੍ਞਾ ਸੇਟ੍ਠਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਨ੍ਤਿ।

ਇਦਾਨਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਪਞ੍ਞਾਨੁਭਾਵਸਮ੍ਪਨ੍ਨੇ ਖੀਣਾਸਵੇ ਅਭਿਤ੍ਥਵਨ੍ਤੋ **"ਤੇਸਂ ਦੇਵਾ ਮਨੁਸ੍ਸਾ ਚਾ"**ਤਿ ਓਸਾਨਗਾਥਮਾਹ। ਤਸ੍ਸਤ੍ਥੋ – ਤੇਸਂ ਚਤੂਸੁ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚੇਸੁ ਪਰਿਞ੍ਞਾਦੀਨਂ ਸੋਲ਼ਸਨ੍ਨਂ ਕਿਚ੍ਚਾਨਂ ਨਿਟ੍ਠਿਤਤ੍ਤਾ ਚਤੁਸਚ੍ਚਸਮ੍ਬੋਧੇਨ **ਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਾਨਂ,** ਸਤਿਵੇਪੁਲ੍ਲਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ **ਸਤਿਮਤਂ,** ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਸਮੁਗ੍ਘਾਤਿਤਸਮ੍ਮੋਹਤ੍ਤਾ ਪਞ੍ਞਾਵੇਪੁਲ੍ਲਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ **ਹਾਸਪਞ੍ਞਾਨਂ,** ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਵਾ ਸੀਲਾਦਿਪਾਰਿਪੂਰਿਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਯਾਵ ਨਿਬ੍ਬਾਨਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾਯ ਹਾਸਵੇਦਤੁਟ੍ਠਿਪਾਮੋਜ੍ਜਬਹੁਲਤਾਯ **ਹਾਸਪਞ੍ਞਾਨਂ**, ਸਬ੍ਬਸੋ ਪਰਿਕ੍ਖੀਣਭਵਸਂਯੋਜਨਤ੍ਤਾ

ਅਨ੍ਤਿਮਸਰੀਰਧਾਰੀਨਂ ਖੀਣਾਸਵਾਨਂ ਦੇਵਾ ਮਨੁਸ੍ਸਾ ਚ **ਪਿਹਯਨ੍ਤਿ** ਪਿਯਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਤਬ੍ਭਾਵਂ ਅਧਿਗਨ੍ਤੁਂ ਇਚ੍ਛਨ੍ਤਿ ''ਅਹੋ ਪਵ੍ਵਾਨੁਭਾਵੋ, ਅਹੋ ਵਤ ਮਯਮ੍ਪਿ ਏਦਿਸਾ ਏਵਂ ਨਿਤ੍ਤਿਣ੍ਣਸਬ੍ਬਦੁਕ੍ਖਾ ਭਵੇਯਜਾਮਾ''ਤਿ।

ਚਤੁਤ੍ਥਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੫. ਸੁਕ੍ਕਧਮ੍ਮਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੪੨. ਪਞ੍ਚਮੇ **ਸੁਕ੍ਕਾ**ਤਿ ਨ ਵਣ੍ਣਸੁਕ੍ਕਤਾਯ ਸੁਕ੍ਕਾ, ਸੁਕ੍ਕਭਾਵਾਯ ਪਨ ਪਰਮਵੋਦਾਨਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀਤਿ ਨਿਪ੍ਫਤ੍ਤਿਸੁਕ੍ਕਤਾਯ ਸੁਕ੍ਕਾ। ਸਰਸੇਨਪਿ ਸਬ੍ਬੇ ਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਸੁਕ੍ਕਾ ਏਵ ਕਣ੍ਹਭਾਵਪਟਿਪਕ੍ਖਤੋ । ਤੇਸਞ੍ਹਿ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਭਸ੍ਸਰਂ ਹੋਤਿ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਂ। **ਧਮ੍ਮਾ**ਤਿ ਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ। **ਲੋਕ**ਨ੍ਤਿ ਸਤ੍ਤਲੋਕਂ। **ਪਾਲੇਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਆਧਾਰਸਨ੍ਧਾਰਣੇਨ ਮਰਿਯਾਦਂ ਠਪੇਨ੍ਤਾ ਰਕ੍ਖਨ੍ਤਿ। **ਹਿਰੀ ਚ ਓਤ੍ਤਪ੍ਪਞ੍ਚਾ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਹਿਰਿਯਤਿ ਹਿਰਿਯਿਤਬ੍ਬੇਨ, ਹਿਰਿਯਨ੍ਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ ਵਾ ਹਿਰੀ। ਵੁਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਚੇਤਂ ''ਯਂ ਹਿਰਿਯਤਿ ਹਿਰਿਯਿਤਬ੍ਬੇਨ, ਹਿਰਿਯਤਿ ਪਾਪਕਾਨਂ ਅਕੁਸਲਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯਾ, ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਹਿਰੀ''ਤਿ (ਧ॰ ਸ॰ ੩੦)। ਓਤ੍ਤਪ੍ਪਤਿ ਓਤ੍ਤਪ੍ਪਿਤਬ੍ਬੇਨ, ਓਤ੍ਤਪ੍ਪਨ੍ਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ ਵਾ ਓਤ੍ਤਪ੍ਪਂ। ਵੁਤ੍ਤਮ੍ਪਿਚੇਤਂ ''ਯਂ ਓਤ੍ਤਪ੍ਪਤਿ ਓਤ੍ਤਪ੍ਪਿਤਬ੍ਬੇਨ, ਓਤ੍ਤਪ੍ਪਤਿ ਪਾਪਕਾਨਂ ਅਕੁਸਲਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯਾ, ਇਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਓਤ੍ਤਪ੍ਪ''ਨ੍ਤਿ (ਧ॰ ਸ॰ ੩੧)।

ਤਤ੍ਥ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਸਮੁਟ੍ਠਾਨਾ ਹਿਰੀ, ਬਹਿਦ੍ਧਾਸਮੁਟ੍ਠਾਨਂ ਓਤ੍ਤਪ੍ਪਂ। ਅਤ੍ਤਾਧਿਪਤੇਯਜਾ ਹਿਰੀ, ਲੋਕਾਧਿਪਤੇਯਜਂ ਓਤ੍ਤਪ੍ਪਂ। ਲਜ੍ਜਾਸਭਾਵਸਣ੍ਠਿਤਾ ਹਿਰੀ, ਭਯਸਭਾਵਸਣ੍ਠਿਤਂ ਓਤ੍ਤਪ੍ਪਂ। ਸਪ੍ਪਤਿਸ੍ਸਵਲਕ੍ਖਣਾ ਹਿਰੀ, ਵਜ੍ਜਭੀਰੁਕਭਯਦਸ੍ਸਾਵਿਲਕ੍ਖਣਂ ਓਤ੍ਤਪ੍ਪਂ।

ਤਤ੍ਥ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਸਮੁਟ੍ਠਾਨਂ ਹਿਰਿਂ ਚਤੂਹਿ ਕਾਰਣੇਹਿ ਸਮੁਟ੍ਠਾਪੇਤਿ – ਜਾਤਿਂ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ, ਵਯਂ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ, ਸੂਰਭਾਵਂ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ, ਬਾਹੁਸਚ੍ਚਂ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ। ਕਥਂ? ''ਪਾਪਕਰਣਂ ਨਾਮੇਤਂ ਨ ਜਾਤਿਸਮ੍ਪਨ੍ਨਾਨਂ ਕਮ੍ਮਂ, ਹੀਨਜਚ੍ਚਾਨਂ ਕੇਵਟ੍ਟਾਦੀਨਂ ਕਮ੍ਮਂ, ਮਾਦਿਸਸ੍ਸ ਜਾਤਿਸਮ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਇਦਂ ਕਮ੍ਮਂ ਕਾਤੁਂ ਨ ਯੁਤ੍ਤ''ਨ੍ਤਿ ਏਵਂ ਤਾਵ ਜਾਤਿਂ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾਦਿਪਾਪਕਮ੍ਮਂ ਅਕਰੋਨ੍ਤੋ ਹਿਰਿਂ ਸਮੁਟ੍ਠਾਪੇਤਿ। ਤਥਾ ''ਪਾਪਕਰਣਂ ਨਾਮੇਤਂ ਦਹਰੇਹਿ ਕਤ੍ਤਬ੍ਬਕਮ੍ਮਂ, ਮਾਦਿਸਸ੍ਸ ਵਯੇ ਠਿਤਸ੍ਸ ਇਦਂ ਕਮ੍ਮਂ ਕਾਤੁਂ ਨ ਯੁਤ੍ਤ''ਨ੍ਤਿ ਏਵਂ ਵਯਂ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾਦਿਪਾਪਕਮ੍ਮਂ ਅਕਰੋਨ੍ਤੋ ਹਿਰਿਂ ਸਮੁਟ੍ਠਾਪੇਤਿ। ਤਥਾ ''ਪਾਪਕਰਣਂ ਨਾਮੇਤਂ ਦੁਬ੍ਬਲਜਾਤਿਕਾਨਂ ਕਮ੍ਮਂ, ਮਾਦਿਸਸ੍ਸ ਸੂਰਭਾਵਸਮ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਇਦਂ ਕਮ੍ਮਂ ਕਾਤੁਂ ਨ ਯੁਤ੍ਤ''ਨ੍ਤਿ ਏਵਂ ਸੂਰਭਾਵਂ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾਦਿਪਾਪਕਮ੍ਮਂ ਅਕਰੋਨ੍ਤੋ ਹਿਰਿਂ ਸਮੁਟ੍ਠਾਪੇਤਿ। ਤਥਾ ''ਪਾਪਕਰਣਂ ਨਾਮੇਤਂ ਅਨ੍ਧਬਾਲਾਨਂ ਕਮ੍ਮਂ, ਨ ਪਣ੍ਡਿਤਾਨਂ, ਮਾਦਿਸਸ੍ਸ ਪਣ੍ਡਿਤਸ੍ਸ ਬਹੁਸ੍ਸੁਤਸ੍ਸ ਇਦਂ ਕਮ੍ਮਂ ਕਾਤੁਂ ਨ ਯੁਤ੍ਤ''ਨ੍ਤਿ ਏਵਂ ਬਾਹੁਸਚ੍ਚਂ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾਦਿਪਾਪਕਮ੍ਮਂ ਅਕਰੋਨ੍ਤੋ ਹਿਰਿਂ ਸਮੁਟ੍ਠਾਪੇਤਿ। ਏਵਂ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਸਮੁਟ੍ਠਾਨਂ ਹਿਰਿਂ ਚਤੂਹਿ ਕਾਰਣੇਹਿ ਸਮੁਟ੍ਠਾਪੇਤਿ। ਸਮੁਟ੍ਠਾਪੇਤ੍ਵਾ ਚ ਪਨ ਅਤ੍ਤਨੋ ਚਿਤ੍ਤੇ ਹਿਰਿਂ ਪਵੇਸੇਤ੍ਵਾ ਪਾਪਕਮ੍ਮਂ ਨ ਕਰੋਤਿ। ਏਵਂ ਹਿਰੀ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਸਮੁਟ੍ਠਾਨਾ ਨਾਮ ਹੋਤਿ।

ਕਥਂ ਓਤ੍ਤਪ੍ਪਂ ਬਹਿਦ੍ਧਾਸਮੁਟ੍ਠਾਨਂ ਨਾਮ? ''ਸਚੇ ਤ੍ਵਂ ਪਾਪਕਮ੍ਮਂ ਕਰਿਸ੍ਸਸਿ, ਚਤੂਸੁ ਪਰਿਸਾਸੁ ਗਰਹਪ੍ਪਤ੍ਤੋ ਭਵਿਸ੍ਸਸਿ।

''ਗਰਹਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਤਂ ਵਿਞ੍ਞੂ, ਅਸੁਚਿਂ ਨਾਗਰਿਕੋ ਯਥਾ।
ਵਜ੍ਜਿਤੋ ਸੀਲਵਨ੍ਤੇਹਿ, ਕਥਂ ਭਿਕ੍ਖੁ ਕਰਿਸ੍ਸਸੀ''ਤਿ॥ –

ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਨ੍ਤੋ ਹਿ ਬਹਿਦ੍ਧਾਸਮੁਟ੍ਠਿਤੇਨ ਓਤ੍ਤਪ੍ਪੇਨ ਪਾਪਕਮ੍ਮਂ ਨ ਕਰੋਤਿ। ਏਵਂ ਓਤ੍ਤਪ੍ਪਂ ਬਹਿਦ੍ਧਾਸਮੁਟ੍ਠਾਨਂ ਨਾਮ ਹੋਤਿ।

ਕਥਂ ਹਿਰੀ ਅਤ੍ਤਾਧਿਪਤੇਯਜਾ ਨਾਮ? ਇਧੇਕਚ੍ਚੋ ਕੁਲਪੁਤ੍ਤੋ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਅਧਿਪਤਿਂ ਜੇਟ੍ਠਕਂ ਕਤ੍ਵਾ ''ਮਾਦਿਸਸ੍ਸ ਸਦ੍ਧਾਪਬ੍ਬਜਿਤਸ੍ਸ ਬਹੁਸ੍ਸੁਤਸ੍ਸ ਧੁਤਵਾਦਿਸ੍ਸ ਨ ਯੁਤ੍ਤਂ ਪਾਪਕਮ੍ਮਂ ਕਾਤੁ''ਨ੍ਤਿ ਪਾਪਕਮ੍ਮਂ ਨ ਕਰੋਤਿ। ਏਵਂ ਹਿਰੀ ਅਤ੍ਤਾਧਿਪਤੇਯਜਾ ਨਾਮ ਹੋਤਿ।

ਤੇਨਾਹ ਭਗਵਾ –

> ''ਸੋ ਅੱਤਾਨੰਯੇਵ ਅਧਿਪਤਿੰ ਕਰਿਤ੍ਵਾ ਅਕੁਸਲੰ ਪਜਹਤਿ, ਕੁਸਲੰ ਭਾਵੇਤਿ, ਸਾਵਜ੍ਜੰ ਪਜਹਤਿ, ਅਨਵਜ੍ਜੰ ਭਾਵੇਤਿ, ਸੁਦ੍ਧਮੱਤਾਨੰ ਪਰਿਹਰਤੀ''ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੩.੪੦)।

ਕਥੰ ਓੱਤੱਪ੍ਪੰ ਲੋਕਾਧਿਪਤੇਯ੍ਯੰ ਨਾਮ? ਇਧੇਕੱਚੋ ਕੁਲਪੁੱਤੋ ਲੋਕੰ ਅਧਿਪਤਿੰ ਜੇਟ੍ਠਕੰ ਕਤ੍ਵਾ ਪਾਪਕਮ੍ਮੰ ਨ ਕਰੋਤਿ। ਯਥਾਹ –

> ''ਮਹਾ ਖੋ ਪਨਾਯੰ ਲੋਕਸੰਨਿਵਾਸੋ। ਮਹੰਤਸ੍ਮਿੰ ਖੋ ਪਨ ਲੋਕਸੰਨਿਵਾਸੇ ਸੰਤਿ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਇਦ੍ਧਿਮੰਤੋ ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁਕਾ ਪਰਚਿੱਤਵਿਦੁਨੋ , ਤੇ ਦੂਰਤੋਪਿ ਪਸ੍ਸੰਤਿ, ਆਸੰਨਾਪਿ ਨ ਦਿਸ੍ਸੰਤਿ, ਚੇਤਸਾਪਿ ਚਿੱਤੰ ਪਜਾਨੰਤਿ, ਤੇਪਿ ਮੰ ਏਵੰ ਜਾਨਿਸ੍ਸੰਤਿ 'ਪਸ੍ਸਥ ਭੋ ਇਮੰ ਕੁਲਪੁੱਤੰ, ਸਦ੍ਧਾ ਅਗਾਰਸ੍ਮਾ ਅਨਗਾਰਿਯੰ ਪਬ੍ਬਜਿਤੋ ਸਮਾਨੋ ਵੋਕਿਣ੍ਣੋ ਵਿਹਰਤਿ ਪਾਪਕੇਹਿ ਅਕੁਸਲੇਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹੀ'ਤਿ। ਸੰਤਿ ਦੇਵਤਾ ਇਦ੍ਧਿਮੰਤਿਨਿਯੋ ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁਕਾ ਪਰਚਿੱਤਵਿਦੁਨਿਯੋ, ਤਾ ਦੂਰਤੋਪਿ ਪਸ੍ਸੰਤਿ, ਆਸੰਨਾਪਿ ਨ ਦਿਸ੍ਸੰਤਿ, ਚੇਤਸਾਪਿ ਚਿੱਤੰ ਪਜਾਨੰਤਿ, ਤਾਪਿ ਮੰ ਏਵੰ ਜਾਨਿਸ੍ਸੰਤਿ 'ਪਸ੍ਸਥ ਭੋ ਇਮੰ, ਕੁਲਪੁੱਤੰ, ਸਦ੍ਧਾ ਅਗਾਰਸ੍ਮਾ ਅਨਗਾਰਿਯੰ ਪਬ੍ਬਜਿਤੋ ਸਮਾਨੋ ਵੋਕਿਣ੍ਣੋ ਵਿਹਰਤਿ ਪਾਪਕੇਹਿ ਅਕੁਸਲੇਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹੀ'ਤਿ। ਸੋ ਲੋਕੰਯੇਵ ਅਧਿਪਤਿੰ ਕਤ੍ਵਾ ਅਕੁਸਲੰ ਪਜਹਤੀ''ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੩.੪੦)।

ਏਵੰ ਲੋਕਾਧਿਪਤੇਯ੍ਯੰ ਓੱਤੱਪ੍ਪੰ।

ਲਜ੍ਜਾਸਭਾਵਸੰਠਿਤਾਤਿ ਏੱਥ ਲਜ੍ਜਾਤਿ ਲਜ੍ਜਨਾਕਾਰੋ, ਤੇਨ ਸਭਾਵੇਨ ਸੰਠਿਤਾ ਹਿਰੀ। ਭਯੰਤਿ ਅਪਾਯਭਯੰ, ਤੇਨ ਸਭਾਵੇਨ ਸੰਠਿਤੰ ਓੱਤੱਪ੍ਪੰ। ਤਦੁਭਯੰ ਪਾਪਪਰਿਵਜ੍ਜਨੇ ਪਾਕਟੰ ਹੋਤਿ। ਤੱਥ ਯਥਾ ਦ੍ਵੀਸੁ ਅਯੋਗੁਲ਼ੇਸੁ ਏਕੋ ਸੀਤਲੋ ਭਵੇਯ੍ਯ ਗੂਥਮਕ੍ਖਿਤੋ, ਏਕੋ ਉਣ੍ਹੋ ਆਦਿੱਤੋ। ਤੇਸੁ ਯਥਾ ਸੀਤਲੰ ਗੂਥਮਕ੍ਖਿਤੱਤਾ ਜਿਗੁਚ੍ਛੰਤੋ ਵਿਞ੍ਞੁਜਾਤਿਕੋ ਨ ਗਣ੍ਹਾਤਿ, ਇਤਰੰ ਦਾਹਭਯੇਨ, ਏਵੰ ਪਣ੍ਡਿਤੋ ਲਜ੍ਜਾਯ ਜਿਗੁਚ੍ਛੰਤੋ ਪਾਪੰ ਨ ਕਰੋਤਿ, ਓੱਤੱਪ੍ਪੇਨ ਅਪਾਯਭੀਤੋ ਪਾਪੰ ਨ ਕਰੋਤਿ। ਏਵੰ ਲਜ੍ਜਾਸਭਾਵਸੰਠਿਤਾ ਹਿਰੀ, ਭਯਸਭਾਵਸੰਠਿਤੰ ਓੱਤੱਪ੍ਪੰ।

ਕਥੰ ਸਪ੍ਪਤਿਸ੍ਸਵਲਕ੍ਖਣਾ ਹਿਰੀ, ਵਜ੍ਜਭੀਰੁਕਭਯਦਸ੍ਸਾਵਿਲਕ੍ਖਣੰ ਓੱਤੱਪ੍ਪੰ? ਏਕੱਚੋ ਹਿ ਜਾਤਿਮਹੱਤਪੱਚਵੇਕ੍ਖਣਾ, ਸੱਥੁਮਹੱਤਪੱਚਵੇਕ੍ਖਣਾ, ਦਾਯਜ੍ਜਮਹੱਤਪੱਚਵੇਕ੍ਖਣਾ, ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰਿਮਹੱਤਪੱਚਵੇਕ੍ਖਣਾਤਿ ਚਤੂਹਿ ਕਾਰਣੇਹਿ ਤੱਥ ਗਾਰਵੇਨ ਸਪ੍ਪਤਿਸ੍ਸਵਲਕ੍ਖਣੰ ਹਿਰਿੰ ਸਮੁਟ੍ਠਾਪੇਤ੍ਵਾ ਪਾਪੰ ਨ ਕਰੋਤਿ, ਏਕੱਚੋ ਅੱਤਾਨੁਵਾਦਭਯੰ, ਪਰਾਨੁਵਾਦਭਯੰ, ਦਣ੍ਡਭਯੰ, ਦੁੱਗਤਿਭਯੰਤਿ ਚਤੂਹਿ ਕਾਰਣੇਹਿ ਵਜ੍ਜਤੋ ਭਾਯੰਤੋ ਵਜ੍ਜਭੀਰੁਕਭਯਦਸ੍ਸਾਵਿਲਕ੍ਖਣੰ ਓੱਤੱਪ੍ਪੰ ਸਮੁਟ੍ਠਾਪੇਤ੍ਵਾ ਪਾਪੰ ਨ ਕਰੋਤਿ। ਏੱਥ ਚ ਅਜ੍ਝੱਤਸਮੁਟ੍ਠਾਨਾਦਿਤਾ ਹਿਰੋੱਤੱਪ੍ਪਾਨੰ ਤੱਥ ਤੱਥ ਪਾਕਟਭਾਵੇਨ ਵੁੱਤਾ, ਨ ਪਨ ਨੇਸੰ ਕਦਾਚਿ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਵਿਪ੍ਪਯੋਗੋ। ਨ ਹਿ ਲਜ੍ਜਨੰ ਨਿਬ੍ਭਯੰ, ਪਾਪਭਯੰ ਵਾ ਅਲਜ੍ਜਨੰ ਅੱਥੀਤਿ।

ਇਮੇ ਚੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦ੍ਵੇ ਸੁਕ੍ਕਾ ਧਮ੍ਮਾ ਲੋਕੰ ਨ ਪਾਲੇਯ੍ਯੁੰਤਿ ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਮੇ ਦ੍ਵੇ ਅਨਵਜ੍ਜਧਮ੍ਮਾ ਯਦਿ ਲੋਕੰ ਨ ਰਕ੍ਖੇਯ੍ਯੁੰ, ਲੋਕਪਾਲਕਾ ਯਦਿ ਨ ਭਵੇਯ੍ਯੁੰ। **ਨਯਿਧ ਪਞ੍ਞਾਯੇਥ ਮਾਤਾ**ਤਿ ਇਧ ਇਮਸ੍ਮਿੰ ਲੋਕੇ ਜਨਿਕਾ ਮਾਤਾ ''ਅਯੰ ਮੇ ਮਾਤਾ''ਤਿ ਗਰੁਚਿੱਤੀਕਾਰਵਸੇਨ ਨ ਪਞ੍ਞਾਯੇਥ, ''ਅਯੰ ਮਾਤਾ''ਤਿ ਨ ਲਬ੍ਭੇਯ੍ਯ। ਸੇਸਪਦੇਸੁਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। **ਮਾਤੁਚ੍ਛਾ**ਤਿ ਮਾਤੁਭਗਿਨੀ। **ਮਾਤੁਲਾਨੀ**ਤਿ ਮਾਤੁਲਭਰਿਯਾ। **ਗਰੂਨੰ**ਤਿ ਮਹਾਪਿਤੁਚੂਲ਼ਪਿਤੁਜੇਟ੍ਠਭਾਤੁਆਦੀਨੰ ਗਰੁਟ੍ਠਾਨਿਯਾਨੰ। **ਸੰਭੇਦੰ**ਤਿ ਸਙ੍ਕਰੰ, ਮਰਿਯਾਦਭੇਦੰ ਵਾ। **ਯਥਾ ਅਜੇਲ਼ਕਾ**ਤਿਆਦੀਹਿ ਉਪਮੰ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਏਤੇ ਹਿ ਸੱਤਾ ''ਅਯੰ ਮੇ ਮਾਤਾ''ਤਿ ਵਾ ''ਮਾਤੁਚ੍ਛਾ''ਤਿ ਵਾ ਗਰੁਚਿੱਤੀਕਾਰਵਸੇਨ ਨ ਜਾਨੰਤਿ, ਯੰ ਵੱਥੁੰ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਉਪ੍ਪੰਨਾ, ਤੱਥਾਪਿ ਵਿਪ੍ਪਟਿਪੱਜੰਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਉਪਮੰ ਆਹਰੰਤੋ ਅਜੇਲ਼ਕਾਦਯੋ ਆਹਰਿ। ਅਯਞ੍ਹੇੱਥ ਸਙ੍ਖੇਪੱਥੋ – ਯਥਾ ਅਜੇਲ਼ਕਾਦਯੋ ਤਿਰਚ੍ਛਾਨਾ ਹਿਰੋੱਤੱਪ੍ਪਰਹਿਤਾ ਮਾਤਾਦਿਸਞ੍ਞੰ ਅਕਤ੍ਵਾ ਭਿੰਨਮਰਿਯਾਦਾ

ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਸਮ੍ਭੇਦੇਨ ਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ, ਏਵਮਯਂ ਮਨੁਸ੍ਸਲੋਕੋ ਯਦਿ ਲੋਕਪਾਲਕਧਮ੍ਮਾ ਨ ਭਵੇਯ੍ਯੁਂ, ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਸਮ੍ਭੇਦੇਨ ਵਤ੍ਤੇਯ੍ਯ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨਿਮੇ ਲੋਕਪਾਲਕਧਮ੍ਮਾ ਲੋਕਂ ਪਾਲੇਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਨਤ੍ਥਿ ਸਮ੍ਭੇਦੋਤਿ।

ਗਾਥਾਸੁ **ਯੇਸਂ ਚੇ ਹਿਰਿਓਤ੍ਤਪ੍ਪ**ਨ੍ਤਿ **ਚੇ**ਤਿ ਨਿਪਾਤਮਤ੍ਤਂ। ਯੇਸਂ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਹਿਰੀ ਚ ਓਤ੍ਤਪ੍ਪਞ੍ਚ ਸਬ੍ਬਦਾ ਸਬ੍ਬਕਾਲਮੇਵ ਨ ਵਿਜ੍ਜਤਿ ਨ ਉਪਲਬ੍ਭਤਿ। **ਵੋਕ੍ਕਨ੍ਤਾ ਸੁਕ੍ਕਮੂਲਾ ਤੇ**ਤਿ ਤੇ ਸਤ੍ਤਾ ਕੁਸਲਮੂਲਪਚ੍ਛੇਦਾਵਹਸ੍ਸਾਪਿ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਕਰਣਤੋ ਕੁਸਲਕਮ੍ਮਾਨਂ ਪਤਿਟ੍ਠਾਨਭੂਤਾਨਂ ਹਿਰੋਤ੍ਤਪ੍ਪਾਨਮੇਵ ਵਾ ਅਭਾਵਤੋ ਕੁਸਲਤੋ ਵੋਕ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ, ਅਪਸਕ੍ਕਿਤ੍ਵਾ, ਠਿਤਤ੍ਤਾ ਵੋਕ੍ਕਨ੍ਤਾ ਸੁਕ੍ਕਮੂਲਾ, ਪੁਨਪ੍ਪੁਨਂ ਜਾਯਨਮੀਯਨਸਭਾਵਤ੍ਤਾ ਜਾਤਿਮਰਣਗਾਮਿਨੋ ਸਂਸਾਰਂ ਨਾਤਿਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਯੇਸਞ੍ਚ ਹਿਰਿਓਤ੍ਤਪ੍ਪਨ੍ਤਿ ਯੇਸਂ ਪਨ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਮਤੀਨਂ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਹਿਰੀ ਚ ਓਤ੍ਤਪ੍ਪਞ੍ਚਾਤਿ ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਸਦਾ ਸਬ੍ਬਕਾਲਂ ਰਤ੍ਤਿਨ੍ਦਿਵਂ ਨਵਮਜ੍ਝਿਮਤ੍ਥੇਰਕਾਲੇਸੁ ਸਮ੍ਮਾ ਉਪਗਮ੍ਮ ਠਿਤਾ ਪਾਪਾ ਜਿਗੁਚ੍ਛਨ੍ਤਾ ਭਾਯਨ੍ਤਾ ਤਦਙ੍ਗਾਦਿਵਸੇਨ ਪਾਪਂ ਪਜਹਨ੍ਤਾ। **ਵਿਰੂਲ੍ਹਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਾ**ਤਿ ਸਾਸਨਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯੇ ਮਗ੍ਗਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯੇ ਚ ਵਿਰੂਲ੍ਹਂ ਆਪਨ੍ਨਾ, ਅਗ੍ਗਮਗ੍ਗਾਧਿਗਮੇਨ ਸਬ੍ਬਸੋ ਸਨ੍ਤਕਿਲੇਸਤਾਯ ਸਨ੍ਤਗੁਣਤਾਯ ਵਾ **ਸਨ੍ਤੋ,** ਪੁਨਬ੍ਭਵਸ੍ਸ ਖੇਪਿਤਤ੍ਤਾ **ਖੀਣਪੁਨਬ੍ਭਵਾ** ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ।

ਪਞ੍ਚਮਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੬. ਅਜਾਤਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੪੩. ਛਟ੍ਠੇ **ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ**ਤਿ ਕਾ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿ? ਏਕਦਿਵਸਂ ਕਿਰ ਭਗਵਤਾ ਅਨੇਕਪਰਿਯਾਯੇਨ ਸਂਸਾਰੇ ਆਦੀਨਵਂ ਪਕਾਸੇਤ੍ਵਾ ਤਦੁਪਸਮਨਾਦਿਵਸੇਨ ਨਿਬ੍ਬਾਨਪਟਿਸਂਯੁਤ੍ਤਾਯ ਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾਯ ਕਤਾਯ ਭਿਕ੍ਖੂਨਂ ਏਤਦਹੋਸਿ ''ਅਯਂ ਸਂਸਾਰੋ ਭਗਵਤਾ ਅਵਿਜ੍ਜਾਦੀਹਿ ਕਾਰਣੇਹਿ ਸਹੇਤੁਕੋ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸ ਪਨ ਤਦੁਪਸਮਸ੍ਸ ਨ ਕਿਞ੍ਚਿ ਕਾਰਣਂ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਤਯਿਦਂ ਅਹੇਤੁਕਂ ਕਥਂ ਸਚ੍ਚਿਕਟ੍ਠਪਰਮਤ੍ਥੇਨ ਉਪਲਬ੍ਭਤੀ''ਤਿ। ਅਥ ਭਗਵਾ ਤੇਸਂ ਭਿਕ੍ਖੂਨਂ ਵਿਮਤਿਵਿਧਮਨਤ੍ਥਞ੍ਚੇਵ, ''ਇਧ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾਨਂ 'ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨ'ਨ੍ਤਿ ਵਾਚਾਵਤ੍ਥੁਮਤ੍ਤਮੇਵ, ਨਤ੍ਥਿ ਹਿ ਪਰਮਤ੍ਥਤੋ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਨਾਮ ਅਨੁਪਲਬ੍ਭਮਾਨਸਭਾਵਤ੍ਤਾ''ਤਿ ਲੋਕਾਯਤਿਕਾਦਯੋ ਵਿਯ ਵਿਪ੍ਪਟਿਪਨ੍ਨਾਨਂ ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਚ ਪੁਥੁਦਿਟ੍ਠਿਗਤਿਕਾਨਂ ਮਿਚ੍ਛਾਵਾਦਭਞ੍ਜਨਤ੍ਥਞ੍ਚ, ਅਮਤਮਹਾਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸ ਪਰਮਤ੍ਥਤੋ ਅਤ੍ਥਿਭਾਵਦੀਪਨਤ੍ਥਂ ਤਸ੍ਸ ਚ ਨਿਸ੍ਸਰਣਭਾਵਾਦਿਆਨੁਭਾਵਵਨ੍ਤਤਾਦੀਪਨਤ੍ਥਂ ਪੀਤਿਵੇਗੇਨ ਉਦਾਨਵਸੇਨ ਇਦਂ ਸੁਤ੍ਤਂ ਅਭਾਸਿ। ਤਥਾ ਹਿ ਇਦਂ ਸੁਤ੍ਤਂ ਉਦਾਨੇਪਿ (ਉਦਾ॰ ੭੨-੭੪) ਸਙ੍ਗੀਤਂ।

ਤਤ੍ਥ **ਅਤ੍ਥੀ**ਤਿ ਵਿਜ੍ਜਤਿ ਪਰਮਤ੍ਥਤੋ ਉਪਲਬ੍ਭਤਿ। **ਅਜਾਤਂ ਅਭੂਤਂ ਅਕਤਂ ਅਸਙ੍ਖਤ**ਨ੍ਤਿ ਸਬ੍ਬਾਨਿਪਿ ਪਦਾਨਿ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਵੇਵਚਨਾਨਿ। ਅਥ ਵਾ ਵੇਦਨਾਦਯੋ ਵਿਯ ਹੇਤੁਪਚ੍ਚਯਸਮਵਾਯਸਙ੍ਖਾਤਾਯ ਕਾਰਣਸਾਮਗ੍ਗਿਯਾ ਨ ਜਾਤਂ ਨ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨ੍ਤਿ **ਅਜਾਤਂ**। ਕਾਰਣੇਨ ਵਿਨਾ ਸਯਮੇਵ ਨ ਭੂਤਂ ਨ ਪਾਤੁਭੂਤਂ ਨ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਨ੍ਤਿ **ਅਭੂਤਂ**। ਏਵਂ ਅਜਾਤਤ੍ਤਾ ਅਭੂਤਤ੍ਤਾ ਚ ਯੇਨ ਕੇਨਚਿ ਕਾਰਣੇਨ ਨ ਕਤਨ੍ਤਿ **ਅਕਤਂ**। ਜਾਤਭੂਤਕਤਸਭਾਵੋ ਚ ਨਾਮਰੂਪਾਦੀਨਂ ਸਙ੍ਖਤਧਮ੍ਮਾਨਂ ਹੋਤਿ, ਨ ਅਸਙ੍ਖਤਸਭਾਵਸ੍ਸ ਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸਾਤਿ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ **ਅਸਙ੍ਖਤ**ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਪਟਿਲੋਮਤੋ ਵਾ ਸਮੇਚ੍ਚ ਸਮ੍ਭੁਯ੍ਯ ਪਚ੍ਚਯੇਹਿ ਕਤਨ੍ਤਿ ਸਙ੍ਖਤਂ, ਤਥਾ ਨ ਸਙ੍ਖਤਂ, ਸਙ੍ਖਤਲਕ੍ਖਣਰਹਿਤਨ੍ਤਿ ਚ **ਅਸਙ੍ਖਤ**ਨ੍ਤਿ ਏਵਂ ਅਨੇਕੇਹਿ ਕਾਰਣੇਹਿ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਤਭਾਵੇ ਪਟਿਸਿਦ੍ਧੇ ''ਸਿਯਾ ਨੁ ਖੋ ਏਕੇਨੇਵ ਕਾਰਣੇਨ ਕਤ''ਨ੍ਤਿ ਆਸਙ੍ਕਾਯਂ ''ਨ ਕੇਨਚਿ ਕਤ''ਨ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ **"ਅਕਤ"**ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਏਵਂ ਅਪ੍ਪਚ੍ਚਯਮ੍ਪਿ ਸਮਾਨਂ ''ਸਯਮੇਵ ਨੁ ਖੋ ਇਦਂ ਭੂਤਂ ਪਾਤੁਭੂਤ''ਨ੍ਤਿ ਆਸਙ੍ਕਾਯਂ ਤਨ੍ਨਿਵਤ੍ਤਨਤ੍ਥਂ **"ਅਭੂਤ"**ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਅਯਞ੍ਚ ਏਤਸ੍ਸ ਅਸਙ੍ਖਤਾਕਤਾਭੂਤਭਾਵੋ ਸਬ੍ਬੇਨ ਸਬ੍ਬਂ ਅਜਾਤਿਧਮ੍ਮਤ੍ਤਾਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਅਜਾਤ"**ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ। ਏਵਮੇਤੇਸਂ ਚਤੁਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਪਦਾਨਂ ਸਾਤ੍ਥਕਭਾਵੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਇਤਿ ਭਗਵਾ ''ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਜਾਤਂ ਅਭੂਤਂ ਅਕਤਂ ਅਸਙ੍ਖਤ''ਨ੍ਤਿ ਪਰਮਤ੍ਥਤੋ ਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਿਭਾਵਂ ਵਤ੍ਵਾ ਤਤ੍ਥ ਹੇਤੁਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **"ਨੋ ਚੇਤਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ"**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਸ੍ਸਾਯਂ ਸਙ੍ਖੇਪੋ – ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯਦਿ ਅਜਾਤਾਦਿਸਭਾਵਾ ਅਸਙ੍ਖਤਾ ਧਾਤੁ ਨ

ਅਭਵਿਸ੍ਸ ਨ ਸਿਯਾ, ਇਧ ਲੋਕੇ ਜਾਤਾਦਿਸਭਾਵਸ੍ਸ ਰੂਪਾਦਿਕ੍ਖਨ੍ਧਪਞ੍ਚਕਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਸਙ੍ਖਾਰਗਤਸ੍ਸ ਨਿਸ੍ਸਰਣੰ ਅਨਵਸੇਸਵੂਪਸਮੋ ਨ ਪਞ੍ਞਾਯੇਯਜ ਨ ਉਪਲਬ੍ਭੇਯਜ ਨ ਸਮ੍ਭਵੇਯਜ। ਨਿਬ੍ਬਾਨਞ੍ਹਿ ਆਰਮ੍ਮਣੰ ਕਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨਾ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਆਦਯੋ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਧਮ੍ਮਾ ਅਨਵਸੇਸਤੋ ਕਿਲੇਸੇ ਸਮੁਚ੍ਛਿਨ੍ਦਨ੍ਤਿ, ਤੇਨੇਤ੍ਥ ਸਬ੍ਬਸ੍ਸਪਿ ਵਟ੍ਟਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਅਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿ ਅਪਗਮੋ ਨਿਸ੍ਸਰਣੰ ਪਞ੍ਞਾਯਤਿ।

ਏਵੰ ਬ੍ਯਤਿਰੇਕਵਸੇਨ ਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਿਭਾਵੰ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਅਨ੍ਵਯਵਸੇਨਪਿ ਤੰ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ **"ਯਸ੍ਮਾ ਚ ਖੋ"**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਤੰ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਮੇਵ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਯਸ੍ਮਾ ''ਅਪਚ੍ਚਯਾ ਧਮ੍ਮਾ, ਅਸਙ੍ਖਤਾ ਧਮ੍ਮਾ (ਧ॰ ਸ॰ ਦੁਕਮਾਤਿਕਾ ੭, ੮)। ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਦਾਯਤਨੰ, ਯਤ੍ਥ ਨੇਵ ਪਥਵੀ (ਉਦਾ॰ ੭੧)। ਇਦਮ੍ਪਿ ਖੋ ਠਾਨੰ ਦੁਦ੍ਦਸੰ ਯਦਿਦੰ ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਾਰਸਮਥੋ ਸਬ੍ਬੂਪਧਿਪਟਿਨਿਸ੍ਸਗ੍ਗੋ (ਮਹਾਵ॰ ੭; ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੮੧)। ਅਸਙ੍ਖਤਞ੍ਚ ਵੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮੰ ਦੇਸੇਸ੍ਸਾਮਿ ਅਸਙ੍ਖਤਗਾਮਿਨਿਞ੍ਚ ਪਟਿਪਦ''ਨ੍ਤਿਆਦੀਹਿ (ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੪.੩੬੬) ਅਨੇਕੇਹਿ ਸੁਤ੍ਤਪਦੇਹਿ ''ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਜਾਤ''ਨ੍ਤਿ ਇਮਿਨਾਪਿ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਨਿਬ੍ਬਾਨਧਾਤੁਯਾ ਪਰਮਤ੍ਥਤੋ ਸਬ੍ਭਾਵੋ ਸਬ੍ਬਲੋਕੰ ਅਨੁਕਮ੍ਪਮਾਨੇਨ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੇਨ ਦੇਸਿਤੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਨ ਪਟਿਕ੍ਖਿਪਿਤਬ੍ਬੰ। ਤਤ੍ਥ ਅਪ੍ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਕਾਰੀਨਮ੍ਪਿ ਵਿਞ੍ਞੂਨੰ ਕਙ੍ਖਾ ਵਾ ਵਿਮਤਿ ਵਾ ਨਤ੍ਥਿ ਏਵ। ਯੇ ਪਨ ਅਬੁਦ੍ਧਿਪੁਗ੍ਗਲਾ, ਤੇਸੰ ਵਿਮਤਿਵਿਨੋਦਨਤ੍ਥੰ ਅਯਮੇਤ੍ਥ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯਨਿਦ੍ਧਾਰਣਮੁਖੇਨ ਯੁਤ੍ਤਿਵਿਚਾਰਣਾ – ਯਥਾ ਪਰਿਞ੍ਞੇਯਜਤਾਯ ਸਉਤ੍ਤਰਾਨੰ ਕਾਮਾਨੰ ਰੂਪਾਨਞ੍ਚ ਪਟਿਪਕ੍ਖਭੂਤੰ ਤਬ੍ਬਿਧੁਰਸਭਾਵੰ ਨਿਸ੍ਸਰਣੰ ਪਞ੍ਞਾਯਤਿ, ਏਵੰ ਤੰਸਭਾਵਾਨੰ ਸਬ੍ਬੇਸੰ ਸਙ੍ਖਤਧਮ੍ਮਾਨੰ ਪਟਿਪਕ੍ਖਭੂਤੇਨ ਤਬ੍ਬਿਧੁਰਸਭਾਵੇਨ ਨਿਸ੍ਸਰਣੇਨ ਭਵਿਤਬ੍ਬੰ। ਯਞ੍ਚੇਤੰ ਨਿਸ੍ਸਰਣੰ, ਸਾ ਅਸਙ੍ਖਤਾ ਧਾਤੁ। ਕਿਞ੍ਚ ਭਿਯਜੋ, ਸਙ੍ਖਤਧਮ੍ਮਾਰਮ੍ਮਣੰ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣੰ ਅਪਿ ਅਨੁਲੋਮਞਾਣੰ ਕਿਲੇਸੇ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਵਸੇਨ ਪਜਹਿਤੁੰ ਨ ਸਕ੍ਕੋਤਿ, ਤਥਾ ਸਮ੍ਮੁਤਿਸਚ੍ਚਾਰਮ੍ਮਣੰ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਾਦੀਸੁ ਞਾਣੰ ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨਵਸੇਨੇਵ ਕਿਲੇਸੇ ਪਜਹਤਿ, ਨ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਵਸੇਨ। ਇਤਿ ਸਙ੍ਖਤਧਮ੍ਮਾਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਸਮ੍ਮੁਤਿਸਚ੍ਚਾਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਚ ਞਾਣਸ੍ਸ ਕਿਲੇਸਾਨੰ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਪ੍ਪਹਾਨੇ ਅਸਮਤ੍ਥਭਾਵਤੋ ਤੇਸੰ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਪ੍ਪਹਾਨਕਰਸ੍ਸ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਞਾਣਸ੍ਸ ਤਦੁਭਯਵਿਪਰੀਤਸਭਾਵੇਨ ਆਰਮ੍ਮਣੇਨ ਭਵਿਤਬ੍ਬੰ , ਸਾ ਅਸਙ੍ਖਤਾ ਧਾਤੁ। ਤਥਾ ''ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਜਾਤੰ ਅਭੂਤੰ ਅਕਤੰ ਅਸਙ੍ਖਤ''ਨ੍ਤਿ ਇਦੰ ਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸ ਪਰਮਤ੍ਥਤੋ ਅਤ੍ਥਿਭਾਵਜੋਤਕਵਚਨੰ ਅਵਿਪਰੀਤਤ੍ਥੰ ਭਗਵਤਾ ਭਾਸਿਤਤ੍ਤਾ। ਯਞ੍ਹਿ ਭਗਵਤਾ ਭਾਸਿਤੰ, ਤੰ ਅਵਿਪਰੀਤਤ੍ਥੰ ਪਰਮਤ੍ਥਨ੍ਤਿ ਯਥਾ ਤੰ ''ਸਬ੍ਬੇ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਅਨਿਚ੍ਚਾ, ਸਬ੍ਬੇ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਦੁਕ੍ਖਾ, ਸਬ੍ਬੇ ਧਮ੍ਮਾ ਅਨਤ੍ਤਾ''ਤਿ (ਧ॰ ਪ॰ ੨੭੭-੨੭੯; ਚੂਲਨਿ॰ ਹੇਮਕਮਾਣਵਪੁਚ੍ਛਾਨਿਦ੍ਦੇਸ ੫੬)। ਤਥਾ ਨਿਬ੍ਬਾਨਸਦ੍ਦੋ ਕਤ੍ਥਚਿ ਵਿਸਯੇ ਯਥਾਭੂਤਪਰਮਤ੍ਥਵਿਸਯੋ ਉਪਚਾਰਵੁਤ੍ਤਿਸਬ੍ਭਾਵਤੋ ਸੇਯਜਥਾਪਿ ਸੀਹਸਦ੍ਦੋ। ਅਥ ਵਾ ਅਤ੍ਥੇਵ ਪਰਮਤ੍ਥਤੋ ਅਸਙ੍ਖਤਾਧਾਤੁ ਇਤਰਤਬ੍ਬਿਪਰੀਤਵਿਨਿਮੁਤ੍ਤਸਭਾਵਤ੍ਤਾ ਸੇਯਜਥਾਪਿ ਪਥਵੀਧਾਤੁ ਵੇਦਨਾਤਿ। ਏਵਮਾਦੀਹਿ ਨਯੇਹਿ ਯੁਤ੍ਤਿਤੋਪਿ ਅਸਙ੍ਖਤਾਯ ਧਾਤੁਯਾ ਪਰਮਤ੍ਥਤੋ ਅਤ੍ਥਿਭਾਵੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਗਾਥਾਸੁ **ਜਾਤ**ਨ੍ਤਿ ਜਾਯਨਟ੍ਠੇਨ ਜਾਤੰ, ਜਾਤਿਲਕ੍ਖਣਪ੍ਪਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਭੂਤ**ਨ੍ਤਿ ਭਵਨਟ੍ਠੇਨ ਭੂਤੰ, ਅਹੁਤ੍ਵਾ ਸਮ੍ਭੂਤਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨ**ਨ੍ਤਿ ਸਹਿਤਭਾਵੇਨ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੰ, ਸਹਿਤੇਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਚ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਕਤ**ਨ੍ਤਿ ਕਾਰਣਭੂਤੇਹਿ ਪਚ੍ਚਯੇਹਿ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਤੰ। **ਸਙ੍ਖਤ**ਨ੍ਤਿ ਤੇਹਿਯੇਵ ਸਮੇਚ੍ਚ ਸਮ੍ਭੁਯਜ ਕਤਨ੍ਤਿ ਸਙ੍ਖਤੰ, ਸਬ੍ਬਮੇਤੰ ਪਚ੍ਚਯਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਧਿਵਚਨੰ। ਨਿਚ੍ਚਸਾਰਾਦਿਵਿਰਹਿਤਤੋ **ਅਦ੍ਧੁਵੰ**। ਜਰਾਯ ਮਰਣੇਨ ਚ ਏਕਨ੍ਤੇਨੇਵ ਸਙ੍ਘਟਿਤੰ ਸੰਸਟ੍ਠਨ੍ਤਿ **ਜਰਾਮਰਣਸਙ੍ਘਾਤੰ**। ''ਜਰਾਮਰਣਸਙ੍ਘਟ੍ਟ''ਨ੍ਤਿਪਿ ਪਠਨ੍ਤਿ, ਜਰਾਯ ਮਰਣੇਨ ਚ ਉਪਦ੍ਦੁਤੰ ਪੀਲ਼ਿਤਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਕ੍ਖਿਰੋਗਾਦੀਨੰ ਅਨੇਕੇਸੰ ਰੋਗਾਨੰ ਨੀਲ਼ੰ ਕੁਲਾਵਕਨ੍ਤਿ **ਰੋਗਨੀਲ਼ੰ**। ਸਰਸਤੋ ਉਪਕ੍ਕਮਤੋ ਚ ਪਭਙ੍ਗੁਪਰਮਸੀਲਤਾਯ **ਪਭਙ੍ਗੁਰੰ**।

ਚਤੁਬ੍ਬਿਧੋ ਆਹਾਰੋ ਚ ਤਣ੍ਹਾਸਙ੍ਖਾਤਾ ਨੇਤ੍ਤਿ ਚ ਪਭਵੋ ਸਮੁਟ੍ਠਾਨੰ ਏਤਸ੍ਸਾਤਿ **ਆਹਾਰਨੇਤ੍ਤਿਪ੍ਪਭਵੰ**। ਸਬ੍ਬੋਪਿ ਵਾ ਪਚ੍ਚਯੋ ਆਹਾਰੋ। ਇਧ ਪਨ ਤਣ੍ਹਾਯ ਨੇਤ੍ਤਿਗ੍ਗਹਣੇਨ ਗਹਿਤਤ੍ਤਾ ਤਣ੍ਹਾਵਜ੍ਜਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਤਸ੍ਮਾ ਆਹਾਰੋ ਚ ਨੇਤ੍ਤਿ ਚ ਪਭਵੋ ਏਤਸ੍ਸਾਤਿ ਆਹਾਰਨੇਤ੍ਤਿਪ੍ਪਭਵੰ। ਆਹਾਰੋ ਏਵ ਵਾ ਨਯਨਟ੍ਠੇਨ ਪਵਤ੍ਤਨਟ੍ਠੇਨ ਨੇਤ੍ਤੀਤਿ ਏਵਮ੍ਪਿ ਆਹਾਰਨੇਤ੍ਤਿਪ੍ਪਭਵੰ। **ਨਾਲੰ ਤਦਭਿਨਨ੍ਦਿਤੁ**ਨ੍ਤਿ ਤੰ ਉਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧਪਞ੍ਚਕੰ ਏਵੰ ਪਚ੍ਚਯਾਧੀਨਵੁਤ੍ਤਿਕੰ, ਤਤੋ ਏਵ ਅਨਿਚ੍ਚੰ, ਦੁਕ੍ਖਞ੍ਚ ਤਣ੍ਹਾਦਿਟ੍ਠੀਹਿ ਅਭਿਨਨ੍ਦਿਤੁੰ ਅਸ੍ਸਾਦੇਤੁੰ ਨ ਯੁਤ੍ਤੰ।

ਤਸ੍ਸ ਨਿਸ੍ਸਰਣਨ੍ਤਿ ''ਜਾਤਂ ਭੂਤ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਵੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਸਕ੍ਕਾਯਸ੍ਸ ਨਿਸ੍ਸਰਣਂ ਨਿਕ੍ਕਮੋ ਅਨੁਪਸਨ੍ਤਸਭਾਵਸ੍ਸ ਰਾਗਾਦਿਕਿਲੇਸਸ੍ਸ ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਾਰਸ੍ਸ ਚ ਅਭਾਵੇਨ ਤਦੁਪਸਮਭਾਵੇਨ ਪਸਤ੍ਥਭਾਵੇਨ ਚ **ਸਨ੍ਤਂ**, ਤਕ੍ਕਞਾਣਸ੍ਸ ਅਗੋਚਰਭਾਵਤੋ **ਅਤਕ੍ਕਾਵਚਰਂ**, ਨਿਚ੍ਚਟ੍ਠੇਨ **ਧੁਵਂ**, ਤਤੋ ਏਵ **ਅਜਾਤਂ ਅਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨਂ**, ਸੋਕਹੇਤੂਨਂ ਅਭਾਵਤੋ **ਅਸੋਕਂ**, ਵਿਗਤਰਾਗਾਦਿਰਜਤ੍ਤਾ **ਵਿਰਜਂ**, ਸਂਸਾਰਦੁਕ੍ਖਟ੍ਟਿਤੇਹਿ ਪਟਿਪਜ੍ਜਿਤਬ੍ਬਤ੍ਤਾ **ਪਦਂ**, ਜਾਤਿਆਦਿਦੁਕ੍ਖਧਮ੍ਮਾਨਂ ਨਿਰੋਧਹੇਤੁਤਾਯ **ਨਿਰੋਧੋ ਦੁਕ੍ਖਧਮ੍ਮਾਨਂ**, ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਾਰਾਨਂ ਉਪਸਮਹੇਤੁਤਾਯ **ਸਙ੍ਖਾਰੂਪਸਮੋ**, ਤਤੋ ਏਵ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਸੁਖਤਾਯ **ਸੁਖੋ**ਤਿ ਸਬ੍ਬਪਦੇਹਿ ਅਮਤਮਹਾਨਿਬ੍ਬਾਨਮੇਵ ਥੋਮੇਤਿ। ਏਵਂ ਭਗਵਾ ਪਠਮਗਾਥਾਯ ਬ੍ਯਤਿਰੇਕਵਸੇਨ, ਦੁਤਿਯਗਾਥਾਯ ਅਨ੍ਵਯਵਸੇਨ ਚ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਵਿਭਾਵੇਸਿ।

ਛਟ੍ਠਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੭. ਨਿਬ੍ਬਾਨਧਾਤੁਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੪੪. ਸਤ੍ਤਮੇ **ਦ੍ਵੇਮਾ**ਤਿ ਦ੍ਵੇ ਇਮਾ। **ਵਾਨਂ** ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਤਣ੍ਹਾ, ਨਿਕ੍ਖਨ੍ਤਂ ਵਾਨਤੋ, ਨਤ੍ਥਿ ਵਾ ਏਤ੍ਥ ਵਾਨਂ, ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਵਾ ਅਧਿਗਤੇ ਵਾਨਸ੍ਸ ਅਭਾਵੋਤਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ, ਤਦੇਵ ਨਿਸ੍ਸਤ੍ਤਨਿਜ੍ਜੀਵਟ੍ਠੇਨ ਸਭਾਵਧਾਰਣਟ੍ਠੇਨ ਚ ਧਾਤੂਤਿ **ਨਿਬ੍ਬਾਨਧਾਤੁ**। ਯਦਿਪਿ ਤਸ੍ਸਾ ਪਰਮਤ੍ਥਤੋ ਭੇਦੋ ਨਤ੍ਥਿ , ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਪਨ ਪਞ੍ਞਾਯਤੀਤਿ ਤਂ ਪਰਿਯਾਯਭੇਦਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ''ਦ੍ਵੇਮਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਨਿਬ੍ਬਾਨਧਾਤੁਯੋ''ਤਿ ਵਤ੍ਵਾ ਯਥਾਧਿਪ੍ਪੇਤਪ੍ਪਭੇਦਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਸਉਪਾਦਿਸੇਸਾ"**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ ਤਣ੍ਹਾਦੀਹਿ ਫਲਭਾਵੇਨ ਉਪਾਦੀਯਤੀਤਿ ਉਪਾਦਿ, ਖਨ੍ਧਪਞ੍ਚਕਂ। ਉਪਾਦਿਯੇਵ ਸੇਸੋਤਿ ਉਪਾਦਿਸੇਸੋ, ਸਹ ਉਪਾਦਿਸੇਸੇਨਾਤਿ **ਸਉਪਾਦਿਸੇਸਾ**, ਤਦਭਾਵਤੋ **ਅਨੁਪਾਦਿਸੇਸਾ**।

ਅਰਹਨ੍ਤਿ ਆਰਕਕਿਲੇਸੋ, ਦੂਰਕਿਲੇਸੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ ਭਗਵਤਾ –

> ''ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਰਹਂ ਹੋਤਿ, ਆਰਕਾਸ੍ਸ ਹੋਨ੍ਤਿ ਪਾਪਕਾ ਅਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ, ਸਂਕਿਲੇਸਿਕਾ ਪੋਨੋਬ੍ਭਵਿਕਾ, ਸਦਰਾ ਦੁਕ੍ਖਵਿਪਾਕਾ, ਆਯਤਿਂ ਜਾਤਿਜਰਾਮਰਣਿਯਾ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਰਹਂ ਹੋਤੀ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੪੩੪)।

ਖੀਣਾਸਵੋਤਿ ਕਾਮਾਸਵਾਦਯੋ ਚਤ੍ਤਾਰੋਪਿ ਆਸਵਾ ਅਰਹਤੋ ਖੀਣਾ ਸਮੁਚ੍ਛਿਨ੍ਨਾ ਪਹੀਨਾ ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਾ ਅਭਬ੍ਬੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਕਾ ਞਾਣਗ੍ਗਿਨਾ ਦਡ੍ਢਾਤਿ ਖੀਣਾਸਵੋ। **ਵੁਸਿਤਵਾ**ਤਿ ਗਰੁਸਂਵਾਸੇਪਿ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੇਪਿ ਦਸਸੁ ਅਰਿਯਵਾਸੇਸੁਪਿ ਵਸਿ ਪਰਿਵਸਿ ਪਰਿਵੁਟ੍ਠੋ ਵੁਟ੍ਠਵਾਸੋ ਚਿਣ੍ਣਚਰਣੋਤਿ ਵੁਸਿਤਵਾ। **ਕਤਕਰਣੀਯੋ**ਤਿ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਕਲ੍ਯਾਣਕਂ ਉਪਾਦਾਯ ਸਤ੍ਤ ਸੇਖਾ ਚਤੂਹਿ ਮਗ੍ਗੇਹਿ ਕਰਣੀਯਂ ਕਰੋਨ੍ਤਿ ਨਾਮ, ਖੀਣਾਸਵਸ੍ਸ ਸਬ੍ਬਕਰਣੀਯਾਨਿ ਕਤਾਨਿ ਪਰਿਯੋਸਿਤਾਨਿ, ਨਤ੍ਥਿ ਉਤ੍ਤਰਿਂ ਕਰਣੀਯਂ ਦੁਕ੍ਖਕ੍ਖਯਾਧਿਗਮਾਯਾਤਿ **ਕਤਕਰਣੀਯੋ**। ਵੁਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਚੇਤਂ –

> ''ਤਸ੍ਸ ਸਮ੍ਮਾ ਵਿਮੁਤ੍ਤਸ੍ਸ, ਸਨ੍ਤਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ।
> ਕਤਸ੍ਸ ਪਟਿਚਯੋ ਨਤ੍ਥਿ, ਕਰਣੀਯਂ ਨ ਵਿਜ੍ਜਤੀ''ਤਿ॥ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੬.੫੫; ਮਹਾਵ॰ ੨੪੪)।

ਓਹਿਤਭਾਰੋਤਿ ਤਯੋ ਭਾਰਾ – ਖਨ੍ਧਭਾਰੋ, ਕਿਲੇਸਭਾਰੋ, ਅਭਿਸਙ੍ਖਾਰਭਾਰੋਤਿ। ਤਸ੍ਸਿਮੇ ਤਯੋਪਿ ਭਾਰਾ ਓਹਿਤਾ ਓਰੋਪਿਤਾ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਾ ਪਾਤਿਤਾਤਿ ਓਹਿਤਭਾਰੋ। **ਅਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤਸਦਤ੍ਥੋ**ਤਿ ਅਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤੋ ਸਦਤ੍ਥਂ, ਸਕਤ੍ਥਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ, ਕਕਾਰਸ੍ਸ ਦਕਾਰੋ ਕਤੋ। ਅਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤੋ ਸਦਤ੍ਥੋ ਏਤੇਨਾਤਿ ਅਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤਸਦਤ੍ਥੋ, ਸਦਤ੍ਥੋਤਿ ਚ ਅਰਹਤ੍ਤਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਤਞ੍ਹਿ ਅਤ੍ਤੂਪਨਿਬਨ੍ਧਟ੍ਠੇਨ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਵਿਜਹਨਟ੍ਠੇਨ ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਰਮਤ੍ਥੇਨ ਚ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਤ੍ਥਤ੍ਤਾ ਸਕਤ੍ਥੋ ਹੋਤਿ। **ਪਰਿਕ੍ਖੀਣਭਵਸਂਯੋਜਨੋ**ਤਿ ਕਾਮਰਾਗਸਂਯੋਜਨਂ, ਪਟਿਘਸਂਯੋਜਨਂ, ਮਾਨਦਿਟ੍ਠਿਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਸੀਲਬ੍ਬਤਪਰਾਮਾਸਭਵਰਾਗਇਸ੍ਸਾਮਚ੍ਛਰਿਯਅਵਿਜ੍ਜਾਸਂਯੋਜਨਨ੍ਤਿ ਇਮਾਨਿ ਸਤ੍ਤ ਭਵੇਸੁ। ਭਵਂ ਵਾ ਭਵੇਨ ਸਂਯੋਜੇਨ੍ਤਿ ਉਪਨਿਬਨ੍ਧਨ੍ਤੀਤਿ ਭਵਸਂਯੋਜਨਾਨਿ ਨਾਮ। ਤਾਨਿ ਅਰਹਤੋ ਪਰਿਕ੍ਖੀਣਾਨਿ, ਪਹੀਨਾਨਿ, ਞਾਣਗ੍ਗਿਨਾ, ਦਡ੍ਢਾਨੀਤਿ

ਪਰਿਕ੍ਖੀਣਭਵਸਂਯੋਜਨੋ। **ਸਮ੍ਮਦਞ੍ਞਾ ਵਿਮੁਤ੍ਤੋ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ **ਸਮ੍ਮਦਞ੍ਞਾ**ਤਿ ਸਮ੍ਮਾ ਅਞ੍ਞਾਯ, ਇਦਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ – ਖਨ੍ਧਾਨਂ ਖਨ੍ਧਟ੍ਠਂ, ਆਯਤਨਾਨਂ ਆਯਤਨਟ੍ਠਂ, ਧਾਤੂਨਂ ਸੁਞ੍ਞਟ੍ਠਂ, ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਪੀਲਨਟ੍ਠਂ, ਸਮੁਦਯਸ੍ਸ ਪਭਵਟ੍ਠਂ, ਨਿਰੋਧਸ੍ਸ ਸਨ੍ਤਟ੍ਠਂ, ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਦਸ੍ਸਨਟ੍ਠਂ ''ਸਬ੍ਬੇ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਅਨਿਚ੍ਚਾ''ਤਿ ਏਵਮਾਦਿਭੇਦਂ ਵਾ ਸਮ੍ਮਾ ਯਥਾਭੂਤਂ ਅਞ੍ਞਾਯ ਜਾਨਿਤ੍ਵਾ ਤੀਰਯਿਤ੍ਵਾ ਤੁਲਯਿਤ੍ਵਾ ਵਿਭਾਵੇਤ੍ਵਾ ਵਿਭੂਤਂ ਕਤ੍ਵਾ। **ਵਿਮੁਤ੍ਤੋ**ਤਿ ਦ੍ਵੇ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਯੋ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਚ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਞ੍ਚ। ਅਰਹਾ ਹਿ ਸਬ੍ਬਕਿਲੇਸੇਹਿ ਵਿਮੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਚਿਤ੍ਤਵਿਮੁਤ੍ਤਿਯਾਪਿ ਵਿਮੁਤ੍ਤੋ, ਨਿਬ੍ਬਾਨੇਪਿ ਵਿਮੁਤ੍ਤੋਤਿ। ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ ''ਸਮ੍ਮਦਞ੍ਞਾ ਵਿਮੁਤ੍ਤੋ''ਤਿ।

ਤਸ੍ਸ ਤਿਟ੍ਠਨ੍ਤੇਵ ਪਞ੍ਚਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨੀਤਿ ਤਸ੍ਸ ਅਰਹਤੋ ਚਰਿਮਭਵਹੇਤੁਭੂਤਂ ਕਮ੍ਮਂ ਯਾਵ ਨ ਖੀਯਤਿ, ਤਾਵ ਤਿਟ੍ਠਨ੍ਤਿਯੇਵ ਚਕ੍ਖਾਦੀਨਿ ਪਞ੍ਚਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ। **ਅਵਿਘਾਤਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਨਿਰੋਧਵਸੇਨ ਅਨਿਰੁਦ੍ਧਤ੍ਤਾ। **ਮਨਾਪਾਮਨਾਪ**ਨ੍ਤਿ ਇਟ੍ਠਾਨਿਟ੍ਠਂ ਰੂਪਾਦਿਗੋਚਰਂ। **ਪਚ੍ਚਨੁਭੋਤੀ**ਤਿ ਵਿਨ੍ਦਤਿ ਪਟਿਲਭਤਿ। **ਸੁਖਦੁਕ੍ਖਂ ਪਟਿਸਂਵੇਦੇਤੀ**ਤਿ ਵਿਪਾਕਭੂਤਂ ਸੁਖਞ੍ਚ ਦੁਕ੍ਖਞ੍ਚ ਪਟਿਸਂਵੇਦੇਤਿ ਤੇਹਿ ਦ੍ਵਾਰੇਹਿ ਪਟਿਲਭਤਿ।

ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਉਪਾਦਿਸੇਸਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਸਉਪਾਦਿਸੇਸਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਧਾਤੁਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਤਸ੍ਸ ਯੋ"**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ **ਤਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਸਉਪਾਦਿਸੇਸਸ੍ਸ ਸਤੋ ਅਰਹਤੋ। **ਯੋ ਰਾਗਕ੍ਖਯੋ**ਤਿ ਰਾਗਸ੍ਸ ਖਯੋ ਖੀਣਾਕਾਰੋ ਅਭਾਵੋ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਮਨੁਪ੍ਪਾਦੋ। ਏਸ ਨਯੋ ਸੇਸੇਸੁਪਿ। ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਰਾਗਾਦਿਕ੍ਖਯੋ ਸਉਪਾਦਿਸੇਸਾ ਨਿਬ੍ਬਾਨਧਾਤੂਤਿ ਦਸ੍ਸਿਤਂ ਹੋਤਿ।

ਇਧੇਵਾਤਿ ਇਮਸ੍ਮਿਂਯੇਵ ਅਤ੍ਤਭਾਵੇ। **ਸਬ੍ਬਵੇਦਯਿਤਾਨੀ**ਤਿ ਸੁਖਾਦਯੋ ਸਬ੍ਬਾ ਅਬ੍ਯਾਕਤਵੇਦਨਾ, ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਵੇਦਨਾ ਪਨ ਪੁਬ੍ਬੇਯੇਵ ਪਹੀਨਾਤਿ। **ਅਨਭਿਨਨ੍ਦਿਤਾਨੀ**ਤਿ ਤਣ੍ਹਾਦੀਹਿ ਨ ਅਭਿਨਨ੍ਦਿਤਾਨਿ। **ਸੀਤਿਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਵੂਪਸਮੇਨ ਸਙ੍ਖਾਰਦਰਥਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਯਾ ਸੀਤਲੀ ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਅਪ੍ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਕਨਿਰੋਧੇਨ ਨਿਰੁਜ੍ਝਿਸ੍ਸਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਨ ਕੇਵਲਂ ਵੇਦਯਿਤਾਨਿਯੇਵ, ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਪਨ ਖੀਣਾਸਵਸਨ੍ਤਾਨੇ ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧਾ ਨਿਰੁਜ੍ਝਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਵੇਦਯਿਤਸੀਸੇਨ ਦੇਸਨਾ ਕਤਾ।

ਗਾਥਾਸੁ **ਚਕ੍ਖੁਮਤਾ**ਤਿ ਬੁਦ੍ਧਚਕ੍ਖੁ, ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਖੁ, ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁ, ਪਞ੍ਞਾਚਕ੍ਖੁ, ਸਮਨ੍ਤਚਕ੍ਖੂਤਿ ਪਞ੍ਚਹਿ ਚਕ੍ਖੂਹਿ ਚਕ੍ਖੁਮਤਾ। **ਅਨਿਸ੍ਸਿਤੇਨਾ**ਤਿ ਤਣ੍ਹਾਦਿਟ੍ਠਿਨਿਸ੍ਸਯਵਸੇਨ ਕਞ੍ਚਿ ਧਮ੍ਮਂ ਅਨਿਸ੍ਸਿਤੇਨ, ਰਾਗਬਨ੍ਧਨਾਦੀਹਿ ਵਾ ਅਬਨ੍ਧੇਨ। **ਤਾਦਿਨਾ**ਤਿ ਛਲਙ੍ਗੁਪੇਕ੍ਖਾਵਸੇਨ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਇਟ੍ਠਾਦੀਸੁ ਏਕਸਭਾਵਤਾਸਙ੍ਖਾਤੇਨ ਤਾਦਿਲਕ੍ਖਣੇਨ ਤਾਦਿਨਾ। **ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਿਕਾ**ਤਿ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਅਤ੍ਤਭਾਵੇ ਭਵਾ ਵਤ੍ਤਮਾਨਾ। **ਭਵਨੇਤ੍ਤਿਸਙ੍ਖਯਾ**ਤਿ ਭਵਨੇਤ੍ਤਿਯਾ ਤਣ੍ਹਾਯ ਪਰਿਕ੍ਖਯਾ। **ਸਮ੍ਪਰਾਯਿਕਾ**ਤਿ ਸਮ੍ਪਰਾਯੇ ਖਨ੍ਧਭੇਦਤੋ ਪਰਭਾਗੇ ਭਵਾ। **ਯਮ੍ਹੀ**ਤਿ ਯਸ੍ਮਿਂ ਅਨੁਪਾਦਿਸੇਸਨਿਬ੍ਬਾਨੇ। **ਭਵਾਨੀ**ਤਿ ਲਿਙ੍ਗਵਿਪਲ੍ਲਾਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਉਪਪਤ੍ਤਿਭਵਾ ਸਬ੍ਬਸੋ ਅਨਵਸੇਸਾ ਨਿਰੁਜ੍ਝਨ੍ਤਿ, ਨ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ।

ਤੇਤਿ ਤੇ ਏਵਂ ਵਿਮੁਤ੍ਤਚਿਤ੍ਤਾ। **ਧਮ੍ਮਸਾਰਾਧਿਗਮਾ**ਤਿ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਸਾਰਤ੍ਤਾ ਇਮਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯਸ੍ਸ, ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਸਾਰਭੂਤਸ੍ਸ ਅਰਹਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਧਿਗਮਨਤੋ। **ਖਯੇ**ਤਿ ਰਾਗਾਦਿਕ੍ਖਯਭੂਤੇ ਨਿਬ੍ਬਾਨੇ **ਰਤਾ** ਅਭਿਰਤਾ। ਅਥ ਵਾ ਨਿਚ੍ਚਭਾਵਤੋ ਸੇਟ੍ਠਭਾਵਤੋ ਚ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਸਾਰਨ੍ਤਿ ਧਮ੍ਮਸਾਰਂ, ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ ''ਵਿਰਾਗੋ ਸੇਟ੍ਠੋ ਧਮ੍ਮਾਨਂ (ਧ॰ ਪ॰ ੨੭੩), ਵਿਰਾਗੋ ਤੇਸਂ ਅਗ੍ਗਮਕ੍ਖਾਯਤੀ''ਤਿ (ਇਤਿਵੁ॰ ੯੦; ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੩੪) ਚ। ਤਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਸਾਰਸ੍ਸ ਅਧਿਗਮਹੇਤੁ ਖਯੇ ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਾਰਪਰਿਕ੍ਖਯੇ ਅਨੁਪਾਦਿਸੇਸਨਿਬ੍ਬਾਨੇ ਰਤਾ। **ਪਹਂਸੂ**ਤਿ ਪਜਹਿਂਸੁ। **ਤੇ**ਤਿ ਨਿਪਾਤਮਤ੍ਤਂ। ਸੇਸਂ ਵੁਤ੍ਤਨਯਮੇਵ।

ਸਤ੍ਤਮਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੮. ਪਟਿਸਲ੍ਲਾਨਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੪੫. ਅਟ੍ਠਮੇ **ਪਟਿਸਲ੍ਲਾਨਰਾਮਾ**ਤਿ ਤੇਹਿ ਤੇਹਿ ਸਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਰੇਹਿ ਪਟਿਨਿਵਤ੍ਤਿਤ੍ਵਾ ਸਲ੍ਲਾਨਂ ਪਟਿਸਲ੍ਲਾਨਂ, ਏਕਵਿਹਾਰੋ ਏਕਮਨੁਸੇਵਿਤਾ, ਕਾਯਵਿਵੇਕੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਂ ਪਟਿਸਲ੍ਲਾਨਂ ਰਮਨ੍ਤਿ ਰੋਚਨ੍ਤੀਤਿ ਪਟਿਸਲ੍ਲਾਨਰਾਮਾ। ''ਪਟਿਸਲ੍ਲਾਨਾਰਾਮਾ''ਤਿਪਿ ਪਾਠੋ। ਯਥਾ ਵੁਤ੍ਤਂ ਪਟਿਸਲ੍ਲਾਨਂ ਆਰਮਿਤਬ੍ਬਤੋ ਆਰਾਮੋ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ ਪਟਿਸਲ੍ਲਾਨਾਰਾਮਾ। **ਵਿਹਰਥਾ**ਤਿ ਏਵਂਭੂਤਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਵਿਹਰਥਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਪਟਿਸਲ੍ਲਾਨੇ ਰਤਾ ਨਿਰਤਾ ਸਮ੍ਮੁਦਿਤਾਤਿ **ਪਟਿਸਲ੍ਲਾਨਰਤਾ**। ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਜਾਗਰਿਯਾਨੁਯੋਗੋ, ਤਸ੍ਸ ਨਿਮਿਤ੍ਤਭੂਤਾ ਵੂਪਕਟ੍ਠਕਾਯਤਾ ਚ ਦਸ੍ਸਿਤਾ। ਜਾਗਰਿਯਾਨੁਯੋਗੋ, ਸੀਲਸਂਵਰੋ, ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਸੁ, ਗੁਤ੍ਤਦ੍ਵਾਰਤਾ, ਭੋਜਨੇ ਮਤ੍ਤਞ੍ਞੁਤਾ, ਸਤਿਸਮ੍ਪਜਞ੍ਞਨ੍ਤਿ ਇਮੇਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਵਿਨਾ ਨ ਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਤੇਪਿ ਇਧ ਅਤ੍ਥਤੋ ਵੁਤ੍ਤਾ ਏਵਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਚੇਤੋਸਮਥਮਨੁਯੁਤ੍ਤਾਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਚਿਤ੍ਤਸਮਥੇ ਅਨੁਯੁਤ੍ਤਾ। ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਅਤ੍ਤਨੋਤਿ ਚ ਏਤਂ ਏਕਤ੍ਥਂ, ਬਞ੍ਜਨਮੇਵ ਨਾਨਂ। ਭੁਮ੍ਮਤ੍ਥੇ ਚੇਤਂ ਸਮਥਨ੍ਤਿ ਅਨੁਸਦ੍ਦਯੋਗੇਨ ਉਪਯੋਗਵਚਨਂ। **ਅਨਿਰਾਕਤਜ੍ਝਾਨਾ**ਤਿ ਬਹਿ ਅਨੀਹਤਜ੍ਝਾਨਾ ਅਵਿਨਾਸਿਤਜ੍ਝਾਨਾ ਵਾ। ਨੀਹਰਣਂ ਵਿਨਾਸੋ ਵਾਤਿ ਇਦਂ ਨਿਰਾਕਤਂ ਨਾਮ ''ਥਮ੍ਭਂ ਨਿਰਂਕਤ੍ਵਾ ਨਿਵਾਤਵੁਤ੍ਤੀ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੩੨੮) ਵਿਯ। **ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਾ**ਤਿ ਸਤ੍ਤਵਿਧਾਯ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯ ਯੁਤ੍ਤਾ। ਸਤ੍ਤਵਿਧਾ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਨਾਮ ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ, ਦੁਕ੍ਖਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ, ਅਨਤ੍ਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ, ਨਿਬ੍ਬਿਦਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ, ਵਿਰਾਗਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ, ਨਿਰੋਧਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ, ਪਟਿਨਿਸ੍ਸਗ੍ਗਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਚ, ਤਾ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੇ ਵਿਤ੍ਥਾਰਿਤਾਵ।

ਬ੍ਰੂਹੇਤਾਰੋ ਸੁਞ੍ਞਾਗਾਰਾਨਨ੍ਤਿ ਵਡ੍ਢੇਤਾਰੋ ਸੁਞ੍ਞਾਗਾਰਾਨਂ। ਏਤ੍ਥ ਚ ''ਸੁਞ੍ਞਾਗਾਰਾਨ''ਨ੍ਤਿ ਯਂਕਿਞ੍ਚਿ ਵਿਵਿਤ੍ਤਂ ਭਾਵਨਾਨੁਯੋਗਸ੍ਸ ਅਨੁਚ੍ਛਵਿਕਟ੍ਠਾਨਂ। ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਵਸੇਨ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਰਤ੍ਤਿਨ੍ਦਿਵਂ ਸੁਞ੍ਞਾਗਾਰਂ ਪਵਿਸਿਤ੍ਵਾ ਭਾਵਨਾਨੁਯੋਗਵਸੇਨ ਨਿਸੀਦਮਾਨਾ ਭਿਕ੍ਖੂ ''ਬ੍ਰੂਹੇਤਾਰੋ ਸੁਞ੍ਞਾਗਾਰਾਨ''ਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਏਕਭੂਮਿਕਾਦਿਪਾਸਾਦੇਪਿ ਪਨ ਵਾਸਂ ਕੁਰੁਮਾਨਾ ਝਾਯਿਨੋ ਸੁਞ੍ਞਾਗਾਰਾਨਂ ਬ੍ਰੂਹੇਤਾਰੋਤ੍ਵੇਵ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਏਤ੍ਥ ਚ ਯਾ ''ਪਟਿਸਲ੍ਲਾਨਰਾਮਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵਿਹਰਥ ਪਟਿਸਲ੍ਲਾਨਰਤਾ''ਤਿ ਵੂਪਕਟ੍ਠਕਾਯਤਾ ਵਿਹਿਤਾ, ਸਾ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਸੀਲਸ੍ਸ, ਨ ਅਸੀਲਸ੍ਸ ਅਵਿਸੁਦ੍ਧਸੀਲਸ੍ਸ ਵਾ ਤਸ੍ਸ ਰੂਪਾਰਮ੍ਮਣਾਦਿਤੋ ਚਿਤ੍ਤਵਿਨਿਵਤ੍ਤਨਸ੍ਸੇਵ ਅਭਾਵਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥਤੋ ਸੀਲਵਿਸੁਦ੍ਧਿ ਦਸ੍ਸਿਤਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋਵਾਯਮਤ੍ਥੋ। ''ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਚੇਤੋਸਮਥਮਨੁਯੁਤ੍ਤਾ ਅਨਿਰਾਕਤਜ੍ਝਾਨਾ''ਤਿ ਪਦਦ੍ਵਯੇਨ ਸਮਾਧਿਭਾਵਨਾ, ''ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਾ''ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਪਞ੍ਞਾਭਾਵਨਾ ਵਿਹਿਤਾਤਿ ਲੋਕਿਯਾ ਤਿਸ੍ਸੋ ਸਿਕ੍ਖਾ ਦਸ੍ਸਿਤਾ।

ਇਦਾਨਿ ਤਾਸੁ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤਸ੍ਸ ਅਵਸ੍ਸਂਭਾਵਿਫਲਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਪਟਿਸਲ੍ਲਾਨਰਾਮਾਨ"**ਨ੍ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ **ਬ੍ਰੂਹੇਤਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਵਡ੍ਢੇਤਾਨਂ। **ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਫਲਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਤਤਿਯਚਤੁਤ੍ਥਫਲਾਨਂ। **ਪਾਟਿਕਙ੍ਖ**ਨ੍ਤਿ ਇਚ੍ਛਿਤਬ੍ਬਂ ਅਵਸ੍ਸਂਭਾਵੀ। **ਅਞ੍ਞਾ**ਤਿ ਅਰਹਤ੍ਤਂ। ਤਞ੍ਹਿ ਹੇਟ੍ਠਿਮਮਗ੍ਗਞ੍ਞਾਣੇਹਿ ਞਾਤਮਰਿਯਾਦਂ ਅਨਤਿਕ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਜਾਨਨਤੋ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਜਾਨਨਤ੍ਤਾ ਉਪਰਿ ਜਾਨਨਕਿਚ੍ਚਾਭਾਵਤੋ ਚ ''ਅਞ੍ਞਾ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। **ਸਤਿ ਵਾ ਉਪਾਦਿਸੇਸੇ**ਤਿ ਸਤਿ ਵਾ ਕਿਲੇਸੂਪਾਦਿਸੇਸੇ, ਪਹਾਤੁਂ ਅਸਕ੍ਕੁਣੇਯ੍ਯੇ ਸਤਿ। ਞਾਣੇ ਹਿ ਅਪਰਿਪਕ੍ਕੇ ਯੇ ਤੇਨ ਪਰਿਪਕ੍ਕੇਨ ਪਹਾਤਬ੍ਬਕਿਲੇਸਾ, ਤੇ ਨ ਪਹੀਯਨ੍ਤਿ। ਤਂ ਸਨ੍ਧਾਯਾਹ ''ਸਤਿ ਵਾ ਉਪਾਦਿਸੇਸੇ''ਤਿ। ਸਤਿ ਚ ਕਿਲੇਸੇ ਖਨ੍ਧਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰਾ ਤਿਟ੍ਠਨ੍ਤਿ ਏਵ। ਇਤਿ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਸੁਤ੍ਤੇ ਅਨਾਗਾਮਿਫਲਂ ਅਰਹਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਦ੍ਵੇ ਧਮ੍ਮਾ ਦਸ੍ਸਿਤਾ। ਯਥਾ ਚੇਤ੍ਥ, ਏਵਂ ਇਤੋ ਪਰੇਸੁ ਦ੍ਵੀਸੁ ਸੁਤ੍ਤੇਸੁ।

ਗਾਥਾਸੁ **ਯੇ ਸਨ੍ਤਚਿਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਯੇ ਯੋਗਾਵਚਰਾ ਤਦਙ੍ਗਵਸੇਨ ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨਵਸੇਵ ਚ ਸਮਿਤਕਿਲੇਸਤਾਯ ਸਨ੍ਤਚਿਤ੍ਤਾ। ਨੇਪਕ੍ਕਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਪਞ੍ਞਾ, ਤਾਯ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਤ੍ਤਾ **ਨਿਪਕਾ**। ਇਮਿਨਾ ਤੇਸਂ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਪਰਿਹਰਣਞਾਣਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਸਤਿਮਨ੍ਤੋ ਚ ਝਾਯਿਨੋ**ਤਿ ਠਾਨਨਿਸਜ੍ਜਾਦੀਸੁ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਾਵਿਜਹਨਹੇਤੁਭੂਤਾਯ ਸਤਿਯਾ ਸਤਿਮਨ੍ਤੋ, ਆਰਮ੍ਮਣੂਪਨਿਜ੍ਝਾਨਲਕ੍ਖਣੇਨ ਝਾਨੇਨ ਝਾਯਿਨੋ। **ਸਮ੍ਮਾ ਧਮ੍ਮਂ ਵਿਪਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਕਾਮੇਸੁ ਅਨਪੇਕ੍ਖਿਨੋ**ਤਿ ਪੁਬ੍ਬੇਯੇਵ ''ਅਟ੍ਠਿਕਙ੍ਕਲੂਪਮਾ ਕਾਮਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੩੪; ਪਾਚਿ॰ ੪੧੭) ਵਤ੍ਥੁਕਾਮੇਸੁ ਕਿਲੇਸਕਾਮੇਸੁ ਚ ਆਦੀਨਵਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣੇਨ ਅਨਪੇਕ੍ਖਿਨੋ ਅਨਤ੍ਥਿਕਾ ਤੇ ਪਹਾਯ ਅਧਿਗਤਂ ਉਪਚਾਰਸਮਾਧਿਂ

ਅਪ੍ਪਨਾਸਮਾਧਿਂ ਵਾ ਪਾਦਕਂ ਕਤ੍ਵਾ ਨਾਮਰੂਪਂ ਤਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯੇ ਚ ਪਰਿਗ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਕਲਾਪਸਮ੍ਮਸਨਾਦਿਕ੍ਕਮੇਨ ਸਮ੍ਮਾ ਅਵਿਪਰੀਤਂ ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧਧਮ੍ਮਂ ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਤੋ ਵਿਪਸ੍ਸਨ੍ਤਿ।

ਅਪ੍ਪਮਾਦਰਤਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਕਾਰਾਯ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਭਾਵਨਾਯ ਅਪ੍ਪਮਜ੍ਜਨੇ ਰਤਾ ਅਭਿਰਤਾ ਤਤ੍ਥ ਅਪ੍ਪਮਾਦੇਨੇਵ ਰਤ੍ਤਿਨ੍ਦਿਵਂ ਵੀਤਿਨਾਮੇਨ੍ਤਾ। **ਸਨ੍ਤਾ**ਤਿ ਸਮਾਨਾ। ''ਸਤ੍ਤਾ''ਤਿਪਿ ਪਾਠੋ, ਪੁਗ੍ਗਲਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਪਮਾਦੇ ਭਯਦਸ੍ਸਿਨੋ**ਤਿ ਨਿਰਯੂਪਪਤ੍ਤਿਆਦਿਕਂ ਪਮਾਦੇ ਭਯਂ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤਾ। **ਅਭਬ੍ਬਾ ਪਰਿਹਾਨਾਯਾ**ਤਿ ਤੇ ਏਵਰੂਪਾ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਧਮ੍ਮੇਹਿ ਮਗ੍ਗਫਲੇਹਿ ਵਾ ਪਰਿਹਾਨਾਯ ਅਭਬ੍ਬਾ। ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਤੋ ਹਿ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਤੋ ਨ ਪਰਿਹਾਯਨ੍ਤਿ, ਇਤਰਾਨਿ ਚ ਅਪ੍ਪਤ੍ਤਾਨਿ ਪਾਪੁਣਨ੍ਤਿ। **ਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸੇ**ਵ **ਸਨ੍ਤਿਕੇ**ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸ ਚ ਅਨੁਪਾਦਾਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸ ਚ ਸਨ੍ਤਿਕੇ ਏਵ, ਨ ਚਿਰਸ੍ਸੇਵ ਨਂ ਅਧਿਗਮਿਸ੍ਸਨ੍ਤੀਤਿ।

ਅਟ੍ਠਮਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੯. ਸਿਕ੍ਖਾਨਿਸਂਸਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੪੬. ਨਵਮੇ **ਸਿਕ੍ਖਾਨਿਸਂਸਾ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਸਿਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਾਤਿ ਸਿਕ੍ਖਾ, ਸਾ ਤਿਵਿਧਾ ਅਧਿਸੀਲਸਿਕ੍ਖਾ, ਅਧਿਚਿਤ੍ਤਸਿਕ੍ਖਾ, ਅਧਿਪਞ੍ਞਾਸਿਕ੍ਖਾਤਿ। ਤਿਵਿਧਾਪਿ ਚੇਸਾ ਸਿਕ੍ਖਾ ਆਨਿਸਂਸਾ ਏਤੇਸਂ, ਨ ਲਾਭਸਕ੍ਕਾਰਸਿਲੋਕਾਤਿ ਸਿਕ੍ਖਾਨਿਸਂਸਾ। **ਵਿਹਰਥਾ**ਤਿ ਸਿਕ੍ਖਾਨਿਸਂਸਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਵਿਹਰਥ, ਤੀਸੁ ਸਿਕ੍ਖਾਸੁ ਆਨਿਸਂਸਦਸ੍ਸਾਵਿਨੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਤਾਹਿ ਸਿਕ੍ਖਾਹਿ ਲਦ੍ਧਬ੍ਬਂ ਆਨਿਸਂਸਮੇਵ ਸਮ੍ਪਸ੍ਸਨ੍ਤਾ ਵਿਹਰਥਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਪਞ੍ਞੁਤ੍ਤਰਾ**ਤਿ ਤਾਸੁ ਸਿਕ੍ਖਾਸੁ ਯਾ ਅਧਿਪਞ੍ਞਾਸਿਕ੍ਖਾਸਙ੍ਖਾਤਾ ਪਞ੍ਞਾ, ਸਾ ਉਤ੍ਤਰਾ ਪਧਾਨਾ ਵਿਸਿਟ੍ਠਾ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ ਪਞ੍ਞੁਤ੍ਤਰਾ। ਯੇ ਹਿ ਸਿਕ੍ਖਾਨਿਸਂਸਾ ਵਿਹਰਨ੍ਤਿ, ਤੇ ਪਞ੍ਞੁਤ੍ਤਰਾ ਭਵਨ੍ਤੀਤਿ। **ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਸਾਰਾ**ਤਿ ਅਰਹਤ੍ਤਫਲਸਙ੍ਖਾਤਾ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿ ਸਾਰਂ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਸਾਰਾ, ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਂ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂਯੇਵ ਸਾਰਤੋ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਠਿਤਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਯੇ ਹਿ ਸਿਕ੍ਖਾਨਿਸਂਸਾ ਪਞ੍ਞੁਤ੍ਤਰਾ ਚ, ਨ ਤੇ ਭਵਵਿਸੇਸਂ ਪਤ੍ਥੇਨ੍ਤਿ, ਅਪਿਚ ਖੋ ਵਿਭਵਂ ਆਕਙ੍ਖਨ੍ਤਾ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂਯੇਵ ਸਾਰਤੋ ਪਚ੍ਚੇਨ੍ਤਿ। **ਸਤਾਧਿਪਤੇਯ੍ਯਾ**ਤਿ ਜੇਟ੍ਠਕਕਰਣਟ੍ਠੇਨ ਸਤਿ ਅਧਿਪਤੇਯ੍ਯਂ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ ਸਤਾਧਿਪਤੇਯ੍ਯਾ ਅਧਿਪਤਿ ਏਵ ਅਧਿਪਤੇਯ੍ਯਨ੍ਤਿ ਕਤ੍ਵਾ, ਚਤੂਸੁ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨੇਸੁ ਸੁਪ੍ਪਤਿਟ੍ਠਿਤਚਿਤ੍ਤਾ ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਦਿਮੁਖੇਨ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਭਾਵਨਾਨੁਯੁਤ੍ਤਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਅਥ ਵਾ **ਸਿਕ੍ਖਾਨਿਸਂਸਾ**ਤਿ ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਵਰੂਪੇ ਦੁਲ੍ਲਭਕ੍ਖਣਪਟਿਲਾਭੇ ਤਿਵਿਧਸਿਕ੍ਖਾਸਿਕ੍ਖਨਮੇਵ ਆਨਿਸਂਸਂ ਕਤ੍ਵਾ ਵਿਹਰਥ, ਏਵਂ ਵਿਹਰਨ੍ਤਾ ਚ **ਪਞ੍ਞੁਤ੍ਤਰਾ** ਪਞ੍ਞਾਯ ਉਤ੍ਤਰਾ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਪਞ੍ਞਾਯ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਵਿਹਰਥ, ਏਵਂਭੂਤਾ ਚ **ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਸਾਰਾ** ਨਿਬ੍ਬਾਨਸਾਰਾ ਅਨਞ੍ਞਸਾਰਾ ਵਿਹਰਥ। ਤਥਾਭਾਵਸ੍ਸ ਚਾਯਂ ਉਪਾਯੋ, ਯਂ **ਸਤਾਧਿਪਤੇਯ੍ਯਾ** ਵਿਹਰਥ, ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਭਾਵਨਾਯ ਯੁਤ੍ਤਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਹੋਥ, ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਵਾ ਸਤਾਰਕ੍ਖੇਨ ਚੇਤਸਾ ਵਿਹਰਥਾਤਿ ਏਵਮੇਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਇਤਿ ਭਗਵਾ ਤੀਸੁ ਸਿਕ੍ਖਾਸੁ ਭਿਕ੍ਖੂ ਨਿਯੋਜੇਤ੍ਵਾ ਯਥਾ ਤਾ ਸਿਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਾ, ਯੇਨ ਚ ਪਾਰਿਪੂਰਿਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਤਂ ਸਙ੍ਖੇਪੇਨੇਵ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਯਥਾਨੁਸਿਟ੍ਠਂ ਪਟਿਪਜ੍ਜਮਾਨਾਨਂ ਫਲਵਿਸੇਸਦਸ੍ਸਨੇਨ ਤਸ੍ਸਾ ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਯਾ ਅਮੋਘਭਾਵਂ ਪਕਾਸੇਨ੍ਤੋ **"ਸਿਕ੍ਖਾਨਿਸਂਸਾਨ"**ਨ੍ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਂ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਮੇਵ।

ਗਾਥਾਸੁ **ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਸਿਕ੍ਖ**ਨ੍ਤਿ ਅਗ੍ਗਫਲਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਸਿਕ੍ਖਂ, ਅਸੇਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਅਪਹਾਨਧਮ੍ਮ**ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਪਹਾਨਧਮ੍ਮਾ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ਕੁਪ੍ਪਾ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਯੋ। ਪਹਾਨਧਮ੍ਮੋਤਿ ਹਿ ਹਾਨਧਮ੍ਮੋ ਕੁਪ੍ਪਧਮ੍ਮੋ। ਨ ਪਹਾਨਧਮ੍ਮੋਤਿ ਅਪਹਾਨਧਮ੍ਮੋ, ਅਕੁਪ੍ਪਧਮ੍ਮੋ। ''ਅਪ੍ਪਹਾਨਧਮ੍ਮੋ''ਤਿਪਿ ਪਾਲ਼ਿ, ਸੋ ਏਵ ਅਤ੍ਥੋ। ਖਯੋ ਏਵ ਅਨ੍ਤੋਤਿ ਖਯਨ੍ਤੋ, ਜਾਤਿਯਾ ਖਯਨ੍ਤੋ ਜਾਤਿਖਯਨ੍ਤੋ, ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ। ਖਯੋ ਵਾ ਮਰਣਂ, ਜਾਤਿਖਯਨ੍ਤੋ ਨਿਬ੍ਬਾਨਮੇਵ, ਤਸ੍ਸ ਦਿਟ੍ਠਤ੍ਤਾ **ਜਾਤਿਖਯਨ੍ਤਦਸ੍ਸੀ**।

ਤਸ੍ਮਾਤਿ ਯਸ੍ਮਾ ਸਿਕ੍ਖਾਪਾਰਿਪੂਰਿਯਾ ਅਯਂ ਜਰਾਪਾਰਙ੍ਗਮਨਪਰਿਯੋਸਾਨੋ ਆਨਿਸਂਸੋ, ਤਸ੍ਮਾ। **ਸਦਾ**ਤਿ ਸਬ੍ਬਕਾਲਂ। **ਝਾਨਰਤਾ**ਤਿ ਲਕ੍ਖਣੂਪਨਿਜ੍ਝਾਨੇ, ਆਰਮ੍ਮਣੂਪਨਿਜ੍ਝਾਨੇਤਿ ਦੁਵਿਧੇਪਿ ਝਾਨੇ ਰਤਾ, ਤਤੋ ਏਵ **ਸਮਾਹਿਤਾ। ਮਾਰਂ ਸਸੇਨਂ**

ਅਭਿਭੁਯਜਾਤਿ ਕਿਲੇਸਸੇਨਾਯ ਅਨਟ੍ਠਸੇਨਾਯ ਚ ਸਸੇਨਂ ਅਨਵਸਿਟ੍ਠਂ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਮ੍ਪਿ ਮਾਰਂ ਅਭਿਭਵਿਤ੍ਵਾ। ਦੇਵਪੁਤ੍ਤਮਾਰਸ੍ਸਪਿ ਹਿ ਗੁਣਮਾਰਣੇ ਸਹਾਯਭਾਵੂਪਗਮਨਤੋ ਕਿਲੇਸਾ ''ਸੇਨਾ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ। ਤਥਾ ਰੋਗਾਦਯੋ ਅਨਟ੍ਠਾ ਮਚ੍ਚੁਮਾਰਸ੍ਸ। ਯਥਾਹ –

''ਕਾਮਾ ਤੇ ਪਠਮਾ ਸੇਨਾ, ਦੁਤਿਯਾ ਅਰਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ।
ਤਤਿਯਾ ਖੁਪ੍ਪਿਪਾਸਾ ਤੇ, ਚਤੁਤ੍ਥੀ ਤਣ੍ਹਾ ਪਵੁਚ੍ਚਤਿ॥

''ਪਞ੍ਚਮੀ ਥਿਨਮਿਦ੍ਧਂ ਤੇ, ਛਟ੍ਠਾ ਭੀਰੂ ਪਵੁਚ੍ਚਤਿ।
ਸਤ੍ਤਮੀ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾ ਤੇ, ਮਕ੍ਖੋ ਥਮ੍ਭੋ ਚ ਅਟ੍ਠਮੋ॥

''ਲਾਭੋ ਸਿਲੋਕੋ ਸਕ੍ਕਾਰੋ, ਮਿਚ੍ਛਾਲਦ੍ਧੋ ਚ ਯੋ ਯਸੋ।
ਯੋ ਚਤ੍ਤਾਨਂ ਸਮੁਕ੍ਕਂਸੇ, ਪਰੇ ਚ ਅਵਜਾਨਤਿ॥

''ਏਸਾ ਨਮੁਚਿ ਤੇ ਸੇਨਾ, ਕਣ੍ਹਸ੍ਸਾਭਿਪ੍ਪਹਾਰਿਨੀ।
ਨ ਨਂ ਅਸੂਰੋ ਜਿਨਾਤਿ, ਜੇਤ੍ਵਾ ਚ ਲਭਤੇ ਸੁਖ''ਨ੍ਤਿ॥ (ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੪੩੮-੪੪੧; ਮਹਾਨਿ॰ ੨੮)।

ਯਥਾ ਚਾਹ –

''ਅਜ੍ਜੇਵ ਕਿਚ੍ਚਮਾਤਪ੍ਪਂ, ਕੋ ਜਞ੍ਞਾ ਮਰਣਂ ਸੁਵੇ।
ਨ ਹਿ ਨੋ ਸਙ੍ਗਰਂ ਤੇਨ, ਮਹਾਸੇਨੇਨ ਮਚ੍ਚੁਨਾ''ਤਿ॥ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੮੦; ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੨੧)।

ਭਵਥ ਜਾਤਿਮਰਣਸ੍ਸ ਪਾਰਗਾਤਿ ਜਾਤਿਯਾ ਮਰਣਸ੍ਸ ਚ ਪਾਰਗਾਮਿਨੋ ਨਿਬ੍ਬਾਨਗਾਮਿਨੋ ਭਵਥਾਤਿ।

ਨਵਮਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੧੦. ਜਾਗਰਿਯਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੪੭. ਦਸਮੇ **ਜਾਗਰੋ**ਤਿ ਜਾਗਰਕੋ ਵਿਗਤਨਿਦ੍ਦੋ ਜਾਗਰਿਯਂ ਅਨੁਯੁਤ੍ਤੋ, ਰਤ੍ਤਿਨ੍ਦਿਵਂ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਮਨਸਿਕਾਰੇ ਯੁਤ੍ਤਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ –

''ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਪੁਬ੍ਬਰਤ੍ਤਾਪਰਰਤ੍ਤਂ ਜਾਗਰਿਯਾਨੁਯੋਗਮਨੁਯੁਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ? ਇਧ ਭਿਕ੍ਖੁ ਦਿਵਸਂ ਚਙ੍ਕਮੇਨ ਨਿਸਜ੍ਜਾਯ ਆਵਰਣੀਯੇਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਰਿਸੋਧੇਤਿ, ਰਤ੍ਤਿਯਾ ਪਠਮਂ ਯਾਮਂ ਚਙ੍ਕਮੇਨ ਨਿਸਜ੍ਜਾਯ ਆਵਰਣੀਯੇਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਰਿਸੋਧੇਤਿ, ਰਤ੍ਤਿਯਾ ਮਜ੍ਝਿਮਂ ਯਾਮਂ ਦਕ੍ਖਿਣੇਨ ਪਸ੍ਸੇਨ ਸੀਹਸੇਯ੍ਯਂ ਕਪ੍ਪੇਤਿ ਪਾਦੇ ਪਾਦਂ ਅਚ੍ਚਾਧਾਯ ਸਤੋ ਸਮ੍ਪਜਾਨੋ ਉਟ੍ਠਾਨਸਞ੍ਞਂ ਮਨਸਿ ਕਰਿਤ੍ਵਾ, ਰਤ੍ਤਿਯਾ ਪਚ੍ਛਿਮਂ ਯਾਮਂ ਪਚ੍ਚੁਟ੍ਠਾਯ ਚਙ੍ਕਮੇਨ ਨਿਸਜ੍ਜਾਯ ਆਵਰਣੀਯੇਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਰਿਸੋਧੇਤਿ। ਏਵਂ ਭਿਕ੍ਖੁ ਪੁਬ੍ਬਰਤ੍ਤਾਪਰਰਤ੍ਤਂ ਜਾਗਰਿਯਾਨੁਯੋਗਮਨੁਯੁਤ੍ਤੋ ਹੋਤੀ''ਤਿ (ਵਿਭ॰ ੫੧੯)।

ਚਸਦ੍ਦੋ ਸਮ੍ਪਿਣ੍ਡਨਤ੍ਥੋ, ਤੇਨ ਵਕ੍ਖਮਾਨੇ ਸਤਾਦਿਭਾਵੇ ਸਮ੍ਪਿਣ੍ਡੇਤਿ। **ਅਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਸਿਯਾ, ਭਵੇਯ੍ਯਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ''ਜਾਗਰੋ ਚ ਭਿਕ੍ਖੁ ਵਿਹਰੇਯ੍ਯਾ''ਤਿ ਚ ਪਠਨ੍ਤਿ। ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਸਬ੍ਬਦਾ ਚ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਾਵਿਜਹਨਵਸੇਨ ਸਤਿਅਵਿਪ੍ਪਵਾਸੇਨ **ਸਤੋ ਸਮ੍ਪਜਾਨੋ**ਤਿ ਸਤ੍ਤਟ੍ਠਾਨਿਯਸ੍ਸ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਸ੍ਸਪਿ ਸਮ੍ਪਜਞ੍ਞਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ਸਮ੍ਪਜਾਨੋ। **ਸਮਾਹਿਤੋ**ਤਿ ਉਪਚਾਰਸਮਾਧਿਨਾ ਅਪ੍ਪਨਾਸਮਾਧਿਨਾ ਚ ਸਮਾਹਿਤੋ ਏਕਗ੍ਗਚਿਤ੍ਤੋ। **ਪਮੁਦਿਤੋ**ਤਿ ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਯਾ ਆਨਿਸਂਸਦਸ੍ਸਨੇਨ ਉਤ੍ਤਰੁਤ੍ਤਰਿ ਵਿਸੇਸਾਧਿਗਮੇਨ ਵੀਰਿਯਾਰਮ੍ਭਸ੍ਸ ਚ

ਅਮੋਘਭਾਵਦਸ੍ਸਨੇਨ ਪਮੁਦਿਤੋ ਪਾਮੋਜ੍ਜਬਹੁਲੋ। **ਵਿਪ੍ਪਸਨ੍ਨੋ**ਤਿ ਤਤੋ ਏਵ ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਭੂਤਾਸੁ ਤੀਸੁ ਸਿਕ੍ਖਾਸੁ ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਦੇਸਕੇ ਚ ਸਤ੍ਥਰਿ ਸਦ੍ਧਾਬਹੁਲਤਾਯ ਸੁਟ੍ਠੁ ਪਸਨ੍ਨੋ। ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ ਵਿਹਰੇਯ੍ਯਾਤਿ ਵਾ।

ਤਤ੍ਥ ਕਾਲਵਿਪਸ੍ਸੀ ਚ ਕੁਸਲੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੂਤਿ ਤਸ੍ਮਿੰ ਕਾਲੇ ਵਿਪਸ੍ਸਕੋ, ਤਤ੍ਥ ਵਾ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਾਨੁਯੋਗੇ ਕਾਲਵਿਪਸ੍ਸੀ ਕਾਲਾਨੁਰੂਪੰ ਵਿਪਸ੍ਸਕੋ। ਕਿੰ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ? ਵਿਪਸ੍ਸਨੰ ਪਟ੍ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਕਲਾਪਸਮ੍ਮਸਨਾਦਿਵਸੇਨ ਸਮ੍ਮਸਨ੍ਤੋ ਆਵਾਸਾਦਿਕੇ ਸਤ੍ਤ ਅਸਪ੍ਪਾਯੇ ਵਜ੍ਜੇਤ੍ਵਾ ਸਪ੍ਪਾਯੇ ਸੇਵਨ੍ਤੋ ਅਨ੍ਤਰਾ ਵੋਸਾਨੰ ਅਨਾਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਪਹਿਤਤ੍ਤੋ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸਮਾਹਿਤਾਕਾਰੰ ਸਲ੍ਲਕ੍ਖੇਨ੍ਤੋ ਸਕ੍ਕਚ੍ਚੰ ਨਿਰਨ੍ਤਰੰ ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਦਿੰ ਪਵਤ੍ਤੇਨ੍ਤੋ ਯਸ੍ਮਿੰ ਕਾਲੇ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਚਿਤ੍ਤੰ ਲੀਨੰ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਿੰ ਧਮ੍ਮਵਿਚਯਵੀਰਿਯਪੀਤਿਸਙ੍ਖਾਤੇਸੁ, ਯਸ੍ਮਿੰ ਪਨ ਕਾਲੇ ਚਿਤ੍ਤੰ ਉਦ੍ਧਤੰ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਿੰ ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਸਮਾਧਿਉਪੇਕ੍ਖਾਸਙ੍ਖਾਤੇਸੁ ਕੁਸਲੇਸੁ ਅਨਵਜ੍ਜੇਸੁ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਧਮ੍ਮੇਸੂਤਿ ਏਵੰ ਤਤ੍ਥ ਤਸ੍ਮਿੰ ਤਸ੍ਮਿੰ ਕਾਲੇ, ਤਸ੍ਮਿੰ ਵਾ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਾਨੁਯੋਗੇ ਕਾਲਾਨੁਰੂਪੰ ਵਿਪਸ੍ਸਕੋ ਅਸ੍ਸਾਤਿ। ਸਤਿਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੋ ਪਨ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥੇਵ ਇਚ੍ਛਿਤਬ੍ਬੋ । ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤੰ ''ਸਤਿਞ੍ਚ ਖ੍ਵਾਹੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਿਕੰ ਵਦਾਮੀ''ਤਿ (ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੫.੨੩੪; ਮਿ॰ ਪ॰ ੨.੧.੧੩)। ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਪੁਗ੍ਗਲਾਧਿਟ੍ਠਾਨਾਯ ਦੇਸਨਾਯ ਜਾਗਰਿਯੰ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਯੇਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਜਾਗਰਿਯਾਨੁਯੋਗੋ ਸਮ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਤੇ ਪਕਾਸੇਤਿ।

ਏਵੰ ਭਗਵਾ ਆਰਦ੍ਧਵਿਪਸ੍ਸਕਸ੍ਸ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਸਙ੍ਖੇਪੇਨੇਵ ਸਦ੍ਧਿੰ ਉਪਕਾਰਕਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮ੍ਮਸਨਚਾਰੰ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਤਥਾ ਪਟਿਪਜ੍ਜਨ੍ਤਸ੍ਸ ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਯਾ ਅਵਞ੍ਝਭਾਵੰ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **"ਜਾਗਰਸ੍ਸ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ"**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ ਜਾਗਰਿਯਾਨੁਯੋਗੇ ਸਤਿਸਮ੍ਪਜਞ੍ਞਸਮਾਦਾਨਾਨਿ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਕਾਨਿ ਸਮ੍ਮੋਦਪਸਾਦਾਵਹਾਨਿ, ਤਤ੍ਥ ਕਾਲਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਨਾਮ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਗਬ੍ਭਗ੍ਗਹਣੰ ਪਰਿਪਾਕਗਤੰ। ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਵਿਮੁਤ੍ਤੇ ਹਿ ਵੀਥਿਪਟਿਪਨ੍ਨੇ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣੇ ਤਿਕ੍ਖੇ ਸੂਰੇ ਵਹਨ੍ਤੇ ਯੋਗਿਨੋ ਉਲ਼ਾਰੰ ਪਾਮੋਜ੍ਜੰ ਪਸਾਦੋ ਚ ਹੋਤਿ, ਤੇਹਿ ਚ ਵਿਸੇਸਾਧਿਗਮਸ੍ਸ ਸਨ੍ਤਿਕੇਯੇਵ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤੰ –

''ਯਤੋ ਯਤੋ ਸਮ੍ਮਸਤਿ, ਖਨ੍ਧਾਨੰ ਉਦਯਬ੍ਬਯੰ।
ਲਭਤੀ ਪੀਤਿਪਾਮੋਜ੍ਜੰ, ਅਮਤੰ ਤੰ ਵਿਜਾਨਤੰ॥

''ਪਾਮੋਜ੍ਜਬਹੁਲੋ ਭਿਕ੍ਖੁ, ਪਸਨ੍ਨੋ ਬੁਦ੍ਧਸਾਸਨੇ।
ਅਧਿਗਚ੍ਛੇ ਪਦੰ ਸਨ੍ਤੰ, ਸਙ੍ਖਾਰੂਪਸਮੰ ਸੁਖ''ਨ੍ਤਿ॥ (ਧ॰ ਪ॰ ੩੭੪, ੩੮੧)।

ਗਾਥਾਸੁ **ਜਾਗਰਨ੍ਤਾ ਸੁਣਾਥੇਤ**ਨ੍ਤਿ ਏਤੰ ਮਮ ਵਚਨੰ ਏਕਨ੍ਤੇਨੇਵ ਪਮਾਦਨਿਦ੍ਦਾਯ ਅਵਿਜ੍ਜਾਨਿਦ੍ਦਾਯ ਪਬੋਧਨਤ੍ਥੰ ਜਾਗਰਨ੍ਤਾ ਸਤਿਸਮ੍ਪਜਞ੍ਞਾਦਿਧਮ੍ਮਸਮਾਯੋਗੇਨ ਜਾਗਰਿਯੰ ਅਨੁਯੁਤ੍ਤਾ ਸੁਣਾਥ। **ਯੇ ਸੁਤ੍ਤਾ ਤੇ ਪਬੁਜ੍ਝਥਾ**ਤਿ ਯੇ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਨਿਦ੍ਦਾਯ ਸੁਤ੍ਤਾ ਸੁਪਨੰ ਉਪਗਤਾ, ਤੇ ਤੁਮ੍ਹੇ ਜਾਗਰਿਯਾਨੁਯੋਗਵਸੇਨ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਬਲਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੇ ਸਙ੍ਕਡ੍ਢਿਤ੍ਵਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨੰ ਉਸ੍ਸੁਕ੍ਕਾਪੇਨ੍ਤਾ ਅਪ੍ਪਮਾਦਪਟਿਪਤ੍ਤਿਯਾ ਤਤੋ ਪਬੁਜ੍ਝਥ ਅਥ ਵਾ **ਜਾਗਰਨ੍ਤਾ**ਤਿ ਜਾਗਰਨਿਮਿਤ੍ਤਾ। ''ਸੁਣਾਥੇਤ''ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ''ਏਤ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਕਿੰ ਤੰ ਵਚਨਨ੍ਤਿ ਆਹ ''ਯੇ ਸੁਤ੍ਤਾ ਤੇ ਪਬੁਜ੍ਝਥਾ''ਤਿਆਦਿ। ਤਤ੍ਥ **ਯੇ ਸੁਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਯੇ ਕਿਲੇਸਨਿਦ੍ਦਾਯ ਸੁਤ੍ਤਾ, ਤੇ ਤੁਮ੍ਹੇ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਪਟਿਬੋਧੇਨ ਪਬੁਜ੍ਝਥ। **ਸੁਤ੍ਤਾ ਜਾਗਰਿਤੰ ਸੇਯ੍ਯੋ**ਤਿ ਇਦੰ ਪਬੋਧਸ੍ਸ ਕਾਰਣਵਚਨੰ। ਯਸ੍ਮਾ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਸੁਪਤੋ ਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਕਾਰੰ ਜਾਗਰਿਤੰ ਜਾਗਰਣੰ ਅਤ੍ਥਕਾਮਸ੍ਸ ਕੁਲਪੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸੇਯ੍ਯੋ ਪਾਸੰਸਤਰੋ ਹਿਤਸੁਖਾਵਹੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਪਬੁਜ੍ਝਥ। **ਨਤ੍ਥਿ ਜਾਗਰਤੋ ਭਯ**ਨ੍ਤਿ ਇਦੰ ਤਤ੍ਥ ਆਨਿਸੰਸਦਸ੍ਸਨੰ। ਯੋ ਹਿ ਸਦ੍ਧਾਦੀਹਿ ਜਾਗਰਣਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਮੇਨ ਜਾਗਰੋ ਜਗ੍ਗਤਿ, ਪਮਾਦਨਿਦ੍ਦੰ ਨ ਉਪਗਚ੍ਛਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਤਾਨੁਵਾਦਭਯੰ ਪਰਾਨੁਵਾਦਭਯੰ ਦਣ੍ਡਭਯੰ ਦੁਗ੍ਗਤਿਭਯੰ ਜਾਤਿਆਦਿਨਿਮਿਤ੍ਤੰ ਸਬ੍ਬਮ੍ਪਿ ਵਟ੍ਟਭਯੰ ਨਤ੍ਥਿ।

ਕਾਲੇਨਾਤਿ ਆਵਾਸਸਪ੍ਪਾਯਾਦੀਨੰ ਲਦ੍ਧਕਾਲੇਨ। **ਸੋ**ਤਿ ਨਿਪਾਤਮਤ੍ਤੰ। **ਸਮ੍ਮਾ ਧਮ੍ਮੰ ਪਰਿਵੀਮੰਸਮਾਨੋ**ਤਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਆਰਮ੍ਮਣਭੂਤੰ ਤੇਭੂਮਕਧਮ੍ਮੰ ਸਮ੍ਮਾ ਞਾਯੇਨ ਯਥਾ ਨਿਬ੍ਬਿਨ੍ਦਨਵਿਰਜ੍ਜਨਾਦਯੋ ਸਮ੍ਭਵਨ੍ਤਿ, ਏਵੰ ਪਰਿਤੋ ਵੀਮੰਸਨ੍ਤੋ, ਸਬ੍ਬਾਕਾਰੇਨ ਵਿਪਸ੍ਸਨ੍ਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਏਕੋਦਿਭੂਤੋ**ਤਿ ਏਕੋ ਸੇਟ੍ਠੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਉਦੇਤੀਤਿ ਏਕੋਦਿ, ਸਮਾਧਿ। ਸੋ ਏਕੋਦਿ ਭੂਤੋ ਜਾਤੋ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੋ

ਏਤਸ੍ਸਾਤਿ ਏਕੋਦਿਭੂਤੋ। ਅਗ੍ਗਿਆਹਿਤਾਦਿਸਦ੍ਦਾਨਂ ਵਿਯ ਏਤ੍ਥ ਭੂਤਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਪਰਵਚਨਂ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। ਏਕੋਦਿਂ ਵਾ ਭੂਤੋ ਪਤ੍ਤੋਤਿ ਏਕੋਦਿਭੂਤੋ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਏਕੋਦੀਤਿ ਮਗ੍ਗਸਮਾਧਿ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤੋ, ''ਸਮਾਹਿਤੋ''ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਪਨ ਪਾਦਕਜ੍ਝਾਨਸਮਾਧਿਨਾ ਸਦ੍ਧਿਂ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਸਮਾਧਿ। ਅਥ ਵਾ **ਕਾਲੇਨਾ**ਤਿ ਮਗ੍ਗਪਟਿਵੇਧਕਾਲੇਨ। **ਸਮ੍ਮਾ ਧਮ੍ਮਂ ਪਰਿਵੀਮਂਸਮਾਨੋ**ਤਿ ਸਮ੍ਮਦੇਵ ਚਤੁਸਚ੍ਚਧਮ੍ਮਂ ਪਰਿਞ੍ਞਾਭਿਸਮਯਾਦਿਵਸੇਨ ਵੀਮਂਸਨ੍ਤੋ, ਏਕਾਭਿਸਮਯੇਨ ਅਭਿਸਮੇਨ੍ਤੋ। **ਏਕੋਦਿਭੂਤੋ**ਤਿ ਏਕੋ ਸੇਟ੍ਠੋ ਅਸਹਾਯੋ ਵਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਉਦੇਤੀਤਿ ਏਕੋਦਿ, ਚਤੁਕਿਚ੍ਚਸਾਧਕੋ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨੋ। ਸੋ ਏਕੋਦਿ ਭੂਤੋ ਜਾਤੋਤਿ ਸਬ੍ਬਂ ਪੁਰਿਮਸਦਿਸਮੇਵ। **ਵਿਹਨੇ ਤਮਂ ਸੋ**ਤਿ ਸੋ ਏਵਂਭੂਤੋ ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗੇਨ ਅਵਿਜ੍ਜਾਤਮਂ ਅਨਵਸੇਸਤੋ ਵਿਹਨੇਯ੍ਯ ਸਮੁਚ੍ਛਿਨ੍ਦੇਯ੍ਯ।

ਇਤਿ ਭਗਵਾ ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਯਾ ਅਮੋਘਭਾਵਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਤਤ੍ਥ ਦਲ੍ਹਂ ਨਿਯੋਜੇਨ੍ਤੋ **"ਤਸ੍ਮਾ ਹਵੇ''**ਤਿ ਓਸਾਨਗਾਥਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਤਸ੍ਮਾ**ਤਿ ਯਸ੍ਮਾ ਜਾਗਰਤੋ ਸਤਿਅਵਿਪ੍ਪਵਾਸਾਦਿਨਾ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਭਾਵਨਾ ਪਾਰਿਪੂਰਿਂ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਅਨੁਕ੍ਕਮੇਨ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੋ ਪਾਤੁਭਵਤਿ, ਤਤੋ ਚਸ੍ਸ ਸਬ੍ਬਂ ਵਟ੍ਟਭਯਂ ਨਤ੍ਥਿ, ਤਸ੍ਮਾ। **ਹਵੇ**ਤਿ ਏਕਂਸੇਨ ਦਲ੍ਹਂ ਵਾ। **ਭਜੇਥਾ**ਤਿ ਭਜੇਯ੍ਯ। ਏਵਂ ਜਾਗਰਿਯਂ ਭਜਨ੍ਤੋ ਚ ਆਤਾਪਿਭਾਵਾਦਿਗੁਣਯੁਤ੍ਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਸਂਯੋਜਨਾਨਿ ਭਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਅਗ੍ਗਫਲਞਾਣਸਙ੍ਖਾਤਂ **ਅਨੁਤ੍ਤਰਂ** ਉਤ੍ਤਰਰਹਿਤਂ **ਸਮ੍ਬੋਧਿਂ ਫੁਸੇ** ਪਾਪੁਣੇਯ੍ਯ। ਸੇਸਂ ਵੁਤ੍ਤਨਯਮੇਵ।

ਦਸਮਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੧੧. ਆਪਾਯਿਕਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੪੮. ਏਕਾਦਸਮੇ **ਆਪਾਯਿਕਾ**ਤਿ ਅਪਾਯੇ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਸ੍ਸਨ੍ਤੀਤਿ ਆਪਾਯਿਕਾ। ਤਤ੍ਥਾਪਿ ਨਿਰਯੇ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਸ੍ਸਨ੍ਤੀਤਿ **ਨੇਰਯਿਕਾ। ਇਦਮਪ੍ਪਹਾਯਾ**ਤਿ ਇਦਂ ਇਦਾਨਿ ਵਕ੍ਖਮਾਨਂ ਦੁਵਿਧਂ ਪਾਪਸਮਾਚਾਰਂ ਅਪ੍ਪਜਹਿਤ੍ਵਾ, ਤਥਾਪਟਿਪਤ੍ਤਿਤਥਾਪਗ੍ਗਹਣਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਂ ਵਾਚਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਦਿਟ੍ਠਿਞ੍ਚ ਅਪ੍ਪਟਿਨਿਸ੍ਸਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਅਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰੀ**ਤਿ ਬ੍ਰਹ੍ਮਸੇਟ੍ਠਂ ਚਰਤੀਤਿ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰੀ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਾ ਵਾ ਸੇਟ੍ਠੋ ਆਚਾਰੋ ਏਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰੀ, ਨ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰੀਤਿ ਅਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰੀ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰਿਪਟਿਰੂਪਕੋ ਦੁਸ੍ਸੀਲੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰਿਪਟਿਞ੍ਞੋ**ਤਿ ''ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰੀ ਅਹ''ਨ੍ਤਿ ਏਵਂਪਟਿਞ੍ਞੋ। **ਪਰਿਪੁਣ੍ਣ**ਨ੍ਤਿ ਅਖਣ੍ਡਾਦਿਭਾਵੇਨ ਅਵਿਕਲਂ। **ਪਰਿਸੁਦ੍ਧ**ਨ੍ਤਿ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਾਭਾਵੇਨ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਂ। **ਅਮੂਲਕੇਨਾ**ਤਿ ਦਿਟ੍ਠਾਦਿਮੂਲਵਿਰਹਿਤੇਨ, ਦਿਟ੍ਠਂ ਸੁਤਂ ਪਰਿਸਙ੍ਕਿਤਨ੍ਤਿ ਇਮੇਹਿ ਚੋਦਨਾਮੂਲੇਹਿ ਵਜ੍ਜਿਤੇਨ। **ਅਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯੇਨ** ਅਸੇਟ੍ਠਚਰਿਯੇਨ। **ਅਨੁਦ੍ਧਂਸੇਤੀ**ਤਿ ''ਪਰਿਸੁਦ੍ਧੋ ਅਯ''ਨ੍ਤਿ ਜਾਨਨ੍ਤੋਵ ਪਾਰਾਜਿਕਵਤ੍ਥੁਨਾ ਧਂਸੇਤਿ ਪਧਂਸੇਤਿ, ਚੋਦੇਤਿ ਅਕ੍ਕੋਸਤਿ ਵਾ।

ਗਾਥਾਸੁ **ਅਭੂਤਵਾਦੀ**ਤਿ ਪਰਸ੍ਸ ਦੋਸਂ ਅਦਿਸ੍ਵਾਵ ਅਭੂਤੇਨ ਤੁਚ੍ਛੇਨ ਮੁਸਾਵਾਦਂ ਕਤ੍ਵਾ ਪਰਂ ਅਬ੍ਭਾਚਿਕ੍ਖਨ੍ਤੋ। **ਕਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਯੋ ਵਾ ਪਨ ਪਾਪਕਮ੍ਮਂ ਕਤ੍ਵਾ ''ਨਾਹਂ ਏਤਂ ਕਰੋਮੀ''ਤਿ ਆਹ। **ਉਭੋਪਿ ਤੇ ਪੇਚ੍ਚ ਸਮਾ ਭਵਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਤੇ ਉਭੋਪਿ ਜਨਾ ਇਤੋ ਪਰਲੋਕਂ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਨਿਰਯਂ ਉਪਗਮਨਤੋ ਗਤਿਯਾ ਸਮਾਨਾ ਭਵਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਗਤਿਯੇਵ ਨੇਸਂ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਾ, ਨ ਪਨ ਆਯੁ। ਬਹੁਞ੍ਹਿ ਪਾਪਂ ਕਤ੍ਵਾ ਚਿਰਂ ਨਿਰਯੇ ਪਚ੍ਚਤਿ, ਪਰਿਤ੍ਤਂ ਕਤ੍ਵਾ ਅਪ੍ਪਮਤ੍ਤਕਮੇਵ ਕਾਲਂ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਤੇਸਂ ਉਭਿਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਕਮ੍ਮਂ ਲਾਮਕਮੇਵ। ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ **"ਨਿਹੀਨਕਮ੍ਮਾ ਮਨੁਜਾ ਪਰਤ੍ਥਾ"**ਤਿ। ''ਪਰਤ੍ਥਾ''ਤਿ ਪਨ ਪਦਸ੍ਸ ਪੁਰਤੋ ''ਪੇਚ੍ਚਾ''ਤਿ ਪਦੇਨ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ – ਪਰਤ੍ਥ ਪੇਚ੍ਚ ਇਤੋ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਤੇ ਨਿਹੀਨਕਮ੍ਮਾ ਸਮਾ ਭਵਨ੍ਤੀਤਿ।

ਏਵਂ ਭਗਵਾ ਅਭੂਤਬ੍ਭਕ੍ਖਾਨਵਸੇਨ ਭੂਤਦੋਸਪਟਿਚ੍ਛਾਦਨਵਸੇਨ ਚ ਪਵਤ੍ਤਸ੍ਸ ਮੁਸਾਵਾਦਸ੍ਸ ਵਿਪਾਕਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਤਸ੍ਮਿਂ ਠਾਨੇ ਨਿਸਿਨ੍ਨਾਨਂ ਬਹੂਨਂ ਪਾਪਭਿਕ੍ਖੂਨਂ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਵਿਪਾਕਦਸ੍ਸਨੇਨ ਸਂਵੇਜਨਤ੍ਥਂ ਦ੍ਵੇ ਗਾਥਾ ਅਭਾਸਿ। ਤਤ੍ਥ **ਕਾਸਾਵਕਣ੍ਠਾ**ਤਿ ਕਸਾਵਰਸਪੀਤਤ੍ਤਾ ਕਾਸਾਵੇਨ ਵਤ੍ਥੇਨ ਪਲਿਵੇਠਿਤਕਣ੍ਠਾ। **ਪਾਪਧਮ੍ਮਾ**ਤਿ ਲਾਮਕਧਮ੍ਮਾ। **ਅਸਞ੍ਞਤਾ**ਤਿ ਕਾਯਾਦੀਹਿ ਸਞ੍ਞਮਰਹਿਤਾ। **ਪਾਪਾ**ਤਿ ਤਥਾਰੂਪਾ ਪਾਪਪੁਗ੍ਗਲਾ, ਪਾਪੇਹਿ ਕਮ੍ਮੇਹਿ ਉਪਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ''ਤਸ੍ਸ ਕਾਯੋਪਿ ਆਦਿਤ੍ਤੋ

ਸਮ੍ਪਜ੍ਜਲਿਤੋ ਸਜੋਤਿਭੂਤੋ, ਸਙ੍ਘਾਟਿਪਿ ਆਦਿਤ੍ਤਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੨.੨੧੮-੨੧੯; ਪਾਰਾ॰ ੨੩੦) ਲਕ੍ਖਣਸਂਯੁਤ੍ਤੇ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਮਹਾਦੁਕ੍ਖਂ ਅਨੁਭਵਨ੍ਤਿਯੇਵ।

ਤਤਿਯਗਾਥਾਯ ਅਯਂ ਸਙ੍ਖੇਪਤ੍ਥੋ – **ਯਞ੍ਚੇ ਭੁਞ੍ਜੇਯ੍ਯ ਦੁਸ੍ਸੀਲੋ** ਨਿਸ੍ਸੀਲਪੁਗ੍ਗਲੋ ਕਾਯਾਦੀਹਿ ਅਸਞ੍ਞਤੋ ਰਟ੍ਠਵਾਸੀਹਿ ਸਦ੍ਧਾਯ ਦਿਨ੍ਨਂ ਯਂ ਰਟ੍ਠਪਿਣ੍ਡਂ ''ਸਮਣੋਮ੍ਹੀ''ਤਿ ਪਟਿਜਾਨਨ੍ਤੋ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਭੁਞ੍ਜੇਯ੍ਯ, ਤਤੋ ਆਦਿਤ੍ਤੋ ਅਗ੍ਗਿਵਣ੍ਣੋ ਅਯੋਗੁਲ਼ੋਵ ਭੁਤ੍ਤੋ ਸੇਯ੍ਯੋ ਸੁਨ੍ਦਰਤਰੋ। ਕਿਂਕਾਰਣਾ? ਤਪ੍ਪਚ੍ਚਯਾ ਹਿਸ੍ਸ ਏਕੋਵ ਅਤ੍ਤਭਾਵੋ ਝਾਯੇਯ੍ਯ, ਦੁਸ੍ਸੀਲੋ ਪਨ ਹੁਤ੍ਵਾ ਸਦ੍ਧਾਦੇਯ੍ਯਂ ਭੁਞ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਅਨੇਕਾਨਿਪਿ ਜਾਤਿਸਤਾਨਿ ਨਿਰਯੇ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜੇਯ੍ਯਾਤਿ।

ਏਕਾਦਸਮਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੧੨. ਦਿਟ੍ਠਿਗਤਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੪੯. ਦ੍ਵਾਦਸਮੇ **ਦ੍ਵੀਹਿ ਦਿਟ੍ਠਿਗਤੇਹੀ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਦਿਟ੍ਠਿਯੋਵ ਦਿਟ੍ਠਿਗਤਾਨਿ ''ਗੂਥਗਤਂ ਮੁਤ੍ਤਗਤ''ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੯.੧੧) ਵਿਯ। ਗਹਿਤਾਕਾਰਸੁਞ੍ਞਤਾਯ ਵਾ ਦਿਟ੍ਠੀਨਂ ਗਤਮਤ੍ਤਾਨੀਤਿ ਦਿਟ੍ਠਿਗਤਾਨਿ, ਤੇਹਿ ਦਿਟ੍ਠਿਗਤੇਹਿ। **ਪਰਿਯੁਟ੍ਠਿਤਾ**ਤਿ ਅਭਿਭੂਤਾ ਪਲਿਬੁਦ੍ਧਾ ਵਾ। ਪਲਿਬੋਧਤ੍ਥੋ ਵਾਪਿ ਹਿ ਪਰਿਯੁਟ੍ਠਾਨਸਦ੍ਦੋ ''ਚੋਰਾ ਮਗ੍ਗੇ ਪਰਿਯੁਟ੍ਠਿਂਸੂ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਚੂਲ਼ਵ॰ ੪੩੦) ਵਿਯ। **ਦੇਵਾ**ਤਿ ਉਪਪਤ੍ਤਿਦੇਵਾ। ਤੇ ਹਿ ਦਿਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਉਲ਼ਾਰਤਮੇਹਿ ਕਾਮਗੁਣੇਹਿ ਝਾਨਾਦੀਹਿ ਚ ਕੀਲ਼ਨ੍ਤਿ, ਇਦ੍ਧਾਨੁਭਾਵੇਨ ਵਾ ਯਥਿਚ੍ਛਿਤਮਤ੍ਥਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ ਅਧਿਗਚ੍ਛਨ੍ਤੀਤਿ ਚ ਦੇਵਾਤਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ। ਮਨਸ੍ਸ ਉਸ੍ਸਨ੍ਨਤ੍ਤਾ ਮਨੁਸ੍ਸਾ, ਉਕ੍ਕਟ੍ਠਨਿਦ੍ਦੇਸਵਸੇਨ ਚੇਤਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਯਥਾ ''ਸਤ੍ਥਾ ਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾਨ''ਨ੍ਤਿ। **ਓਲੀਯਨ੍ਤਿ ਏਕੇ**ਤਿ ''ਸਸ੍ਸਤੋ ਅਤ੍ਤਾ ਚ ਲੋਕੋ ਚਾ''ਤਿ ਭਵੇਸੁ ਓਲੀਯਨਾਭਿਨਿਵੇਸਭੂਤੇਨ ਸਸ੍ਸਤਭਾਵੇਨ ਏਕਚ੍ਚੇ ਦੇਵਾ ਮਨੁਸ੍ਸਾ ਚ ਅਵਲੀਯਨ੍ਤਿ ਅਲ੍ਲੀਯਨ੍ਤਿ ਸਙ੍ਕੋਚਂ ਆਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਨ ਤਤੋ ਨਿਸ੍ਸਰਨ੍ਤਿ। **ਅਤਿਧਾਵਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਪਰਮਤ੍ਥਤੋ ਭਿਨ੍ਨਸਭਾਵਾਨਮ੍ਪਿ ਸਭਾਵਧਮ੍ਮਾਨਂ ਯ੍ਵਾਯਂ ਹੇਤੁਫਲਭਾਵੇਨ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ, ਤਂ ਅਗ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਨਾਨਤ੍ਤਨਯਸ੍ਸਪਿ ਗਹਣੇਨ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥੇਵ ਧਾਵਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ''ਉਚ੍ਛਿਜ੍ਜਤਿ ਅਤ੍ਤਾ ਚ ਲੋਕੋ ਚ, ਨ ਹੋਤਿ ਪਰਂ ਮਰਣਾ''ਤਿ ਉਚ੍ਛੇਦੇ ਵਾ ਭਵਨਿਰੋਧਪਟਿਪਤ੍ਤਿਯਾ ਪਟਿਕ੍ਖੇਪਧਮ੍ਮਤਂ ਅਤਿਧਾਵਨ੍ਤਿ ਅਤਿਕ੍ਕਮਨ੍ਤਿ। **ਚਕ੍ਖੁਮਨ੍ਤੋ ਚ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਚਸਦ੍ਦੋ ਬ੍ਯਤਿਰੇਕੇ। ਪੁਬ੍ਬਯੋਗਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਞਾਣਪਰਿਪਾਕੇਨ ਪਞ੍ਞਾਚਕ੍ਖੁਮਨ੍ਤੋ ਪਨ ਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾ ਤੇਨੇਵ ਪਞ੍ਞਾਚਕ੍ਖੁਨਾ ਸਸ੍ਸਤਂ ਉਚ੍ਛੇਦਞ੍ਚ ਅਨੁਦ੍ਵਯਂ ਅਨੁਪਗਮ੍ਮ ਮਜ੍ਝਿਮਪਟਿਪਤ੍ਤਿਦਸ੍ਸਨੇਨ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਂ ਕਰੋਨ੍ਤਿ। ਤੇ ਹਿ ''ਨਾਮਰੂਪਮਤ੍ਤਮਿਦਂ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨਂ, ਤਸ੍ਮਾ ਨ ਸਸ੍ਸਤਂ, ਨਾਪਿ ਉਚ੍ਛਿਜ੍ਜਤੀ''ਤਿ ਅਵਿਪਰੀਤਤੋ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤਿ।

ਏਵਂ ਓਲੀਯਨਾਦਿਕੇ ਪੁਗ੍ਗਲਾਧਿਟ੍ਠਾਨੇਨ ਉਦ੍ਦਿਸਿਤ੍ਵਾ **"ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ"**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ **ਭਵਾ**ਤਿ ਕਾਮਭਵੋ, ਰੂਪਭਵੋ, ਅਰੂਪਭਵੋ। ਅਪਰੇਪਿ ਤਯੋ ਭਵਾ ਸਞ੍ਞੀਭਵੋ, ਅਸਞ੍ਞੀਭਵੋ, ਨੇਵਸਞ੍ਞੀਨਾਸਞ੍ਞੀਭਵੋ। ਅਪਰੇਪਿ ਤਯੋ ਭਵਾ ਏਕਵੋਕਾਰਭਵੋ, ਚਤੁਵੋਕਾਰਭਵੋ, ਪਞ੍ਚਵੋਕਾਰਭਵੋਤਿ। ਏਤੇਹਿ ਭਵੇਹਿ ਆਰਮਨ੍ਤਿ ਅਭਿਨਨ੍ਦਨ੍ਤੀਤਿ **ਭਵਾਰਾਮਾ**। ਭਵੇਸੁ ਰਤਾ ਅਭਿਰਤਾਤਿ **ਭਵਰਤਾ**। ਭਵੇਸੁ ਸੁਟ੍ਠੁ ਮੁਦਿਤਾਤਿ **ਭਵਸਮ੍ਮੁਦਿਤਾ। ਭਵਨਿਰੋਧਾਯਾ**ਤਿ ਤੇਸਂ ਭਵਾਨਂ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਨਿਰੋਧਾਯ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਨਤ੍ਥਾਯ। **ਧਮ੍ਮੇ ਦੇਸਿਯਮਾਨੇ**ਤਿ ਤਥਾਗਤਪ੍ਪਵੇਦਿਤੇ ਨਿਯ੍ਯਾਨਿਕਧਮ੍ਮੇ ਵੁਚ੍ਚਮਾਨੇ। **ਨ ਪਕ੍ਖਨ੍ਦਤੀ**ਤਿ ਸਸ੍ਸਤਾਭਿਨਿਵਿਟ੍ਠਤ੍ਤਾ ਸਂਖਿਤ੍ਤਧਮ੍ਮਤ੍ਤਾ ਨ ਪਵਿਸਤਿ ਨ ਓਗਾਹਤਿ। **ਨ ਪਸੀਦਤੀ**ਤਿ ਪਸਾਦਂ ਨਾਪਜ੍ਜਤਿ ਨ ਤਂ ਸਦ੍ਦਹਤਿ। **ਨ ਸਨ੍ਤਿਟ੍ਠਤੀ**ਤਿ ਤਸ੍ਸਂ ਦੇਸਨਾਯਂ ਨ ਤਿਟ੍ਠਤਿ ਨਾਧਿਮੁਚ੍ਚਤਿ। ਏਵਂ ਸਸ੍ਸਤਤੋ ਅਭਿਨਿਵਿਸਨੇਨ ਭਵੇਸੁ ਓਲੀਯਨ੍ਤਿ।

ਅਟ੍ਟੀਯਮਾਨਾਤਿ ਭਵੇ ਜਰਾਰੋਗਮਰਣਾਦੀਨਿ ਵਧਬਨ੍ਧਨਚ੍ਛੇਦਨਾਦੀਨਿ ਚ ਦਿਸ੍ਵਾ ਸਂਵਿਜ੍ਜਨੇਨ ਤੇਹਿ ਸਮਙ੍ਗਿਭਾਵੇਨ ਭਵੇਨ ਪੀਲ਼ਿਯਮਾਨਾ ਦੁਕ੍ਖਾਪਿਯਮਾਨਾ। **ਹਰਾਯਮਾਨਾ**ਤਿ ਲਜ੍ਜਮਾਨਾ **ਜਿਗੁਚ੍ਛਮਾਨਾ**ਤਿ ਪਟਿਕੂਲਤੋ ਦਹਨ੍ਤਾ। **ਵਿਭਵ**ਨ੍ਤਿ ਉਚ੍ਛੇਦਂ। **ਅਭਿਨਨ੍ਦਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਤਣ੍ਹਾਦਿਟ੍ਠਾਭਿਨਨ੍ਦਨਾਹਿ ਅਜ੍ਝੋਸਾਯ ਨਨ੍ਦਨ੍ਤਿ। **ਯਤੋ ਕਿਰ ਭੋ**ਤਿਆਦਿ ਤੇਸਂ ਅਭਿਨਨ੍ਦਨਾਕਾਰਦਸ੍ਸਨਂ। ਤਤ੍ਥ **ਯਤੋ**ਤਿ ਯਦਾ। **ਭੋ**ਤਿ ਆਲਪਨਂ। **ਅਯਂ ਅਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਕਾਰਕਾਦਿਭਾਵੇਨ ਅਤ੍ਤਨਾ ਪਰਿਕਪ੍ਪਿਤਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵਦਤਿ। **ਉਚ੍ਛਿਜ੍ਜਤੀ**ਤਿ

ਉਪਚ੍ਛਿਜ੍ਜਤਿ। **ਵਿਨਸ੍ਸਤੀ**ਤਿ ਨ ਦਿਸ੍ਸਤਿ, ਵਿਨਾਸਂ ਅਭਾਵਂ ਗਚ੍ਛਤਿ। **ਨ ਹੋਤਿ ਪਰਂ ਮਰਣਾ**ਤਿ ਮਰਣੇਨ ਉਦ੍ਧਂ ਨ ਭਵਤਿ। **ਏਤਂ ਸਨ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਯਦੇਤਂ ਅਤ੍ਤਨੋ ਉਚ੍ਛੇਦਾਦਿ, ਏਤਂ ਸਬ੍ਬਭਵੂਪਸਮਤੋ ਸਬ੍ਬਸਨ੍ਤਾਪਵੂਪਸਮਤੋ ਚ **ਸਨ੍ਤਂ,** ਸਨ੍ਤਤ੍ਤਾ ਏਵ **ਪਣੀਤਂ,** ਤਚ੍ਛਾਵਿਪਰੀਤਭਾਵਤੋ **ਯਾਥਾ**ਵਂ। ਤਤ੍ਥ ‘‘ਸਨ੍ਤਂ ਪਣੀਤ’’ਨ੍ਤਿ ਇਦਂ ਦ੍ਵਯਂ ਤਣ੍ਹਾਭਿਨਨ੍ਦਨਾਯ ਵਦਨ੍ਤਿ, ‘‘ਯਾਥਾਵ’’ਨ੍ਤਿ ਦਿਟ੍ਠਾਭਿਨਨ੍ਦਨਾਯ। **ਏ**ਵਨ੍ਤਿ ਏਵਂ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਉਚ੍ਛੇਦਾਭਿਨਿਵੇਸਨੇਨ।

ਭੂਤਨ੍ਤਿ ਖਨ੍ਧਪਞ੍ਚਕਂ। ਤਞ੍ਹਿ ਪਚ੍ਚਯਸਮ੍ਭੂਤਤ੍ਤਾ ਪਰਮਤ੍ਥਤੋ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨਤ੍ਤਾ ਚ ਭੂਤਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਤੇਨਾਹ ‘‘ਭੂਤਮਿਦਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਥਾ’’ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੪੦੧)। **ਭੂਤਤੋ** ਅਵਿਪਰੀਤਸਭਾਵਤੋ ਸਲਕ੍ਖਣਤੋ ਸਾਮਞ੍ਞਲਕ੍ਖਣਤੋ ਚ ਪਸ੍ਸਤਿ। ਇਦਞ੍ਹਿ ਖਨ੍ਧਪਞ੍ਚਕਂ ਨਾਮਰੂਪਮਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ ‘‘ਇਮੇ ਪਥਵੀਆਦਯੋ ਧਮ੍ਮਾ ਰੂਪਂ, ਇਮੇ ਫਸ੍ਸਾਦਯੋ ਧਮ੍ਮਾ ਨਾਮਂ, ਇਮਾਨਿ ਨੇਸਂ ਲਕ੍ਖਣਾਦੀਨਿ, ਇਮੇ ਨੇਸਂ ਅਵਿਜ੍ਜਾਦਯੋ ਪਚ੍ਚਯਾ’’ਤਿ ਏਵਂ ਸਪਚ੍ਚਯਨਾਮਰੂਪਦਸ੍ਸਨਵਸੇਨ ਚੇਵ, ‘‘ਸਬ੍ਬੇਪਿਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਅਹੁਤ੍ਵਾ ਸਮ੍ਭੋਨ੍ਤਿ, ਹੁਤ੍ਵਾ ਪਟਿਵੇਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਅਨਿਚ੍ਚਾ, ਅਨਿਚ੍ਚਤ੍ਤਾ ਦੁਕ੍ਖਾ, ਦੁਕ੍ਖਤ੍ਤਾ ਅਨਤ੍ਤਾ’’ਤਿ ਏਵਂ ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਦਿਵਸੇਨ ਚ ਪਸ੍ਸਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਤਰੁਣਵਿਪਸ੍ਸਨਾਪਰਿਯੋਸਾਨਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਭੂਮਿ ਦਸ੍ਸਿਤਾ। **ਨਿਬ੍ਬਿਦਾਯਾ**ਤਿ ਭੂਤਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਤੇਭੂਮਕਧਮ੍ਮਜਾਤਸ੍ਸ ਨਿਬ੍ਬਿਨ੍ਦਨਤ੍ਥਾਯ, ਏਤੇਨ ਬਲਵਵਿਪਸ੍ਸਨਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਵਿਰਾਗਾਯਾ**ਤਿ ਵਿਰਾਗਤ੍ਥਂ ਵਿਰਜ੍ਜਨਤ੍ਥਂ, ਇਮਿਨਾ ਮਗ੍ਗਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਨਿਰੋਧਾਯਾ**ਤਿ ਨਿਰੁਜ੍ਝਨਤ੍ਥਂ, ਇਮਿਨਾਪਿ ਮਗ੍ਗਮੇਵ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਨਿਰੋਧਾਯਾ**ਤਿ ਵਾ ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਨਿਰੋਧੇਨ ਸਦ੍ਧਿਂ ਅਨੁਪਾਦਿਸੇਸਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਕ੍ਖੁਮਨ੍ਤੋ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਏਵਂ ਪਞ੍ਞਾਚਕ੍ਖੁਮਨ੍ਤੋ ਸਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇਨ ਮਗ੍ਗਪਞ੍ਞਾਚਕ੍ਖੁਨਾ ਚਤੁਸਚ੍ਚਧਮ੍ਮਂ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤਿ।

ਗਾਥਾਸੁ **ਯੇ ਭੂਤਂ ਭੂਤਤੋ ਦਿਸ੍ਵਾ**ਤਿ ਯੇ ਅਰਿਯਸਾਵਕਾ ਭੂਤਂ ਖਨ੍ਧਪਞ੍ਚਕਂ ਭੂਤਤੋ ਅਵਿਪਰੀਤਸਭਾਵਤੋ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਪਞ੍ਞਾਸਹਿਤਾਯ ਮਗ੍ਗਪਞ੍ਞਾਯ ਦਿਸ੍ਵਾ। ਏਤੇਨ ਪਰਿਞ੍ਞਾਭਿਸਮਯਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਭੂਤਸ੍ਸ ਚ ਅਤਿਕ੍ਕਮ**ਨ੍ਤਿ ਭਾਵਨਾਭਿਸਮਯਂ। ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੋ ਹਿ ਭੂਤਂ ਅਤਿਕ੍ਕਮਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ ‘‘ਭੂਤਸ੍ਸ ਅਤਿਕ੍ਕਮੋ’’ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ। **ਯਥਾਭੂਤੇ**ਤਿ ਅਵਿਪਰੀਤਸਚ੍ਚਸਭਾਵੇ ਨਿਬ੍ਬਾਨੇ। **ਵਿਮੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ** ਅਧਿਮੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ, ਏਤੇਨ ਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾਭਿਸਮਯਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਭਵਤਣ੍ਹਾਪਰਿਕ੍ਖਯਾ**ਤਿ ਭਵਤਣ੍ਹਾਯ ਸਬ੍ਬਸੋ ਖੇਪਨਾ ਸਮੁਚ੍ਛਿਨ੍ਦਨਤੋ, ਏਤੇਨ ਸਮੁਦਯਪ੍ਪਹਾਨਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ।

ਸਵੇ ਭੂਤਪਰਿਞ੍ਞੋ ਸੋਤਿ ਏਤ੍ਥ ਪਨ ਸਵੇਤਿ ਨਿਪਾਤਮਤ੍ਤਂ। ਸੋ ਭੂਤਪਰਿਞ੍ਞੋ ਭੂਤਸ੍ਸ ਅਤਿਕ੍ਕਮਨੂਪਾਯੇਨ ਮਗ੍ਗੇਨ ਭਵਤਣ੍ਹਾਪਰਿਕ੍ਖਯਾ ਪਰਿਞ੍ਞਾਤਕ੍ਖਨ੍ਧੋ ਤਤੋ ਏਵ ਯਥਾਭੂਤੇ ਨਿਬ੍ਬਾਨੇ ਅਧਿਮੁਤ੍ਤੋ। **ਭਵਾਭਵੇ**ਤਿ ਖੁਦ੍ਦਕੇ ਚੇਵ ਮਹਨ੍ਤੇ ਚ, ਉਚ੍ਛੇਦਾਦਿਦਸ੍ਸਨੇ ਵਾ **ਵੀਤਤਣ੍ਹੋ** ਭਿਨ੍ਨਕਿਲੇਸੋ। **ਭਿਕ੍ਖੁ ਭੂਤਸ੍ਸ** ਉਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਤਭਾਵਸ੍ਸ **ਵਿਭਵਾ,** ਆਯਤਿਂ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਾ **ਪੁਨਬ੍ਭਵਂ ਨਾਗਚ੍ਛਤਿ,** ਅਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਕਭਾਵਮੇਵ ਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਅਨੁਪਾਦਿਸੇਸਾਯ ਨਿਬ੍ਬਾਨਧਾਤੁਯਾ ਦੇਸਨਂ ਨਿਟ੍ਠਾਪੇਸਿ।

ਇਤਿ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਵਗ੍ਗੇ ਏਕਾਦਸਮੇ ਵਟ੍ਟਂ ਕਥਿਤਂ, ਤਤਿਯਚਤੁਤ੍ਥਪਞ੍ਚਮੇਸੁ ਪਰਿਯੋਸਾਨਸੁਤ੍ਤੇ ਚ ਵਟ੍ਟਵਿਵਟ੍ਟਂ ਕਥਿਤਂ, ਸੇਸੇਸੁ ਵਿਵਟ੍ਟਮੇਵਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਦ੍ਵਾਦਸਮਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਪਰਮਤ੍ਥਦੀਪਨਿਯਾ ਖੁਦ੍ਦਕਨਿਕਾਯ-ਅਟ੍ਠਕਥਾਯ

ਇਤਿਵੁਤ੍ਤਕਸ੍ਸ ਦੁਕਨਿਪਾਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੩. ਤਿਕਨਿਪਾਤੋ

੧. ਪਠਮਵ਼ਗ੍ਗੋ

੧. ਮੂਲਸੁਤ੍ਤਵ਼ਣ੍ਣਨਾ

੫੦. ਤਿਕਨਿਪਾਤਸ੍ਸ ਪਠਮੇ **ਤੀਣੀ**ਤਿ ਗਣਨਪਰਿਚ੍ਛੇਦੋ। **ਇਮਾਨੀ**ਤਿ ਅਭਿਮੁਖੀਕਰਣੰ। **ਅਕੁਸਲਮੂਲਾਨੀ**ਤਿ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਧਮ੍ਮਨਿਦਸ੍ਸਨੰ। ਤਤ੍ਥ ਅਕੁਸਲਾਨਿ ਚ ਤਾਨਿ ਮੂਲਾਨਿ ਚਾਤਿ ਅਕੁਸਲਮੂਲਾਨਿ। ਅਥ ਵ਼ਾ ਅਕੁਸਲਾਨੰ ਹੇਤੁਪਚ੍ਚਯਪਭਵ਼ਜਨਕਸਮੁਟ੍ਠਾਪਕਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਕਟ੍ਠੇਨ ਮੂਲਾਨਿ ਚਾਤਿ ਅਕੁਸਲਮੂਲਾਨਿ, ਅਕੁਸਲਧਮ੍ਮਾਨੰ ਕਾਰਣਾਨੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਕਾਰਣਞ੍ਹਿ ਯਥਾ ਹਿਨੋਤਿ ਏਤਸ੍ਮਾ ਫਲੰ ਪਵ਼ਤ੍ਤਤੀਤਿ ਹੇਤੁ, ਪਟਿਚ੍ਚ ਏਤਸ੍ਮਾ ਏਤੀਤਿ ਪਚ੍ਚਯੋ, ਪਭਵ਼ਤਿ ਏਤਸ੍ਮਾਤਿ ਪਭਵ਼ੋ, ਅਤ੍ਤਨੋ ਫਲੰ ਜਨੇਤੀਤਿ ਜਨਕੰ, ਸਮੁਟ੍ਠਾਪੇਤੀਤਿ ਸਮੁਟ੍ਠਾਪਕੰ, ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇਤੀਤਿ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਕਨ੍ਤਿ ਚ ਵ਼ੁਚ੍ਚਤਿ। ਏਵ਼ੰ ਪਤਿਟ੍ਠਟ੍ਠੇਨ ਮੂਲਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ **ਅਕੁਸਲਮੂਲਾਨੀ**ਤਿ ਅਕੁਸਲਾਨੰ ਸੁਪ੍ਪਤਿਟ੍ਠਿਤਭਾਵ਼ਸਾਧਨਾਨਿ, ਕਾਰਣਾਨੀਤਿ ਵ਼ੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ।

ਕੇਚਿ ਪਨ ''ਸਾਲਿਆਦੀਨੰ ਸਾਲਿਬੀਜਾਦੀਨਿ ਵ਼ਿਯ ਮਣਿਪ੍ਪਭਾਦੀਨੰ ਮਣਿਵ਼ਣ੍ਣਾਦਯੋ ਵ਼ਿਯ ਚ ਅਕੁਸਲਾਨੰ ਅਕੁਸਲਭਾਵ਼ਸਾਧਕੋ ਲੋਭਾਦੀਨੰ ਮੂਲਟ੍ਠੋ''ਤਿ ਵ਼ਦਨ੍ਤਿ। ਏਵ਼ੰ ਸਨ੍ਤੇ ਅਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤਸਮੁਟ੍ਠਾਨਰੂਪੇਸੁ ਤੇਸੰ ਹੇਤੁਪਚ੍ਚਯਭਾਵ਼ੋ ਨ ਸਿਯਾ। ਨ ਹਿ ਤਾਨਿ ਤੇਸੰ ਅਕੁਸਲਭਾਵ਼ੰ ਸਾਧੇਨ੍ਤਿ, ਨ ਚ ਪਚ੍ਚਯਾ ਨ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਵ਼ੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤੰ –

''ਹੇਤੂ ਹੇਤੁਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਕਾਨੰ ਧਮ੍ਮਾਨੰ ਤੰਸਮੁਟ੍ਠਾਨਾਨਞ੍ਚ ਰੂਪਾਨੰ ਹੇਤੁਪਚ੍ਚਯੇਨ ਪਚ੍ਚਯੋ''ਤਿ (ਪਟ੍ਠਾ॰ ੧.ਪਚ੍ਚਯਨਿਦ੍ਦੇਸ.੧)।

ਅਹੇਤੁਕਸ੍ਸ ਚ ਮੋਹਸ੍ਸ ਅਕੁਸਲਭਾਵ਼ੋ ਨ ਸਿਯਾ ਅਕੁਸਲਭਾਵ਼ਸਾਧਕਸ੍ਸ ਮੂਲਨ੍ਤਰਸ੍ਸ ਅਭਾਵ਼ਤੋ। ਅਥਾਪਿ ਸਿਯਾ ਲੋਭਾਦੀਨੰ ਸਭਾਵ਼ਸਿਦ੍ਧੋ ਅਕੁਸਲਾਦਿਭਾਵ਼ੋ, ਤੰਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਨੰ ਪਨ ਲੋਭਾਦਿਪਟਿਬਦ੍ਧੋਤਿ। ਏਵ਼ਮ੍ਪਿ ਯਥਾ ਲੋਭਾਦੀਨੰ, ਏਵ਼ੰ ਅਲੋਭਾਦੀਨਮ੍ਪਿ ਸਭਾਵ਼ਸਿਦ੍ਧੋ ਕੁਸਲਾਦਿਭਾਵ਼ੋਤਿ ਅਲੋਭਾਦਯੋ ਕੁਸਲਾ ਏਵ਼ ਸਿਯੁੰ, ਨ ਅਬ੍ਯਾਕਤਾ, ਨ ਚ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਯਥਾ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੇਸੁ, ਏਵ਼ੰ ਮੂਲੇਸੁਪਿ ਕੁਸਲਾਦਿਭਾਵ਼ੋ ਪਰਿਯੇਸਿਤਬ੍ਬੋ। ਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰਾਦਿਕੋ ਵ਼ਿਯ ਹਿ ਕੁਸਲਭਾਵ਼ਸ੍ਸ, ਅਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰਾਦਿਕੋ ਅਕੁਸਲਭਾਵ਼ਸ੍ਸ ਕਾਰਣਨ੍ਤਿ ਗਹੇਤਬ੍ਬੰ। ਏਵ਼ੰ ਅਕੁਸਲਭਾਵ਼ਸਾਧਨਵ਼ਸੇਨ ਲੋਭਾਦੀਨੰ ਮੂਲਟ੍ਠੰ ਅਗ੍ਗਹੇਤ੍ਵ਼ਾ ਸੁਪ੍ਪਤਿਟ੍ਠਿਤਭਾਵ਼ਸਾਧਨਵ਼ਸੇਨ ਗਯ੍ਹਮਾਨੇ ਨ ਕੋਚਿ ਦੋਸੋ। ਲਦ੍ਧਹੇਤੁਪਚ੍ਚਯਾ ਹਿ ਧਮ੍ਮਾ ਵ਼ਿਰੂਲ੍ਹਮੂਲਾ ਵ਼ਿਯ ਪਾਦਪਾ ਥਿਰਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਸੁਪ੍ਪਤਿਟ੍ਠਿਤਾ, ਹੇਤੁਰਹਿਤਾ ਪਨ ਤਿਲਬੀਜਕਾਦਿਸੇਵ਼ਾਲਾ ਵ਼ਿਯ ਨ ਸੁਪ੍ਪਤਿਟ੍ਠਿਤਾਤਿ ਹੇਤੁਆਦਿਅਤ੍ਥੇਨ ਅਕੁਸਲਾਨੰ ਉਪਕਾਰਕਤ੍ਤਾ ਮੂਲਾਨੀਤਿ ਅਕੁਸਲਮੂਲਾਨਿ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਮੂਲੇਨ ਮੁਤ੍ਤੋ ਅਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦੋ ਨਤ੍ਥਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਤੀਹਿ ਮੂਲੇਹਿ ਸਬ੍ਬੋ ਅਕੁਸਲਰਾਸਿ ਪਰਿਯਾਦਿਯਿਤ੍ਵ਼ਾ ਦਸ੍ਸਿਤੋਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੰ।

ਤਾਨਿ ਅਕੁਸਲਮੂਲਾਨਿ ਸਰੂਪਤੋ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ **"ਲੋਭੋ ਅਕੁਸਲਮੂਲ"**ਨ੍ਤਿਆਦਿ ਵ਼ੁਤ੍ਤੰ। ਤਤ੍ਥ ਲੋਭਾਦੀਸੁ ਯੰ ਵ਼ਤ੍ਤਬ੍ਬੰ, ਤੰ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵ਼ੁਤ੍ਤਮੇਵ਼। ਤਤ੍ਥ ਪਨ ਤਤਿਯਮਗ੍ਗਵ਼ਜ੍ਝਾ ਲੋਭਾਦਯੋ ਆਗਤਾ, ਇਧ ਪਨ ਅਨਵ਼ਸੇਸਾਤਿ ਅਯਮੇਵ਼ ਵ਼ਿਸੇਸੋ।

ਗਾਥਾਯੰ **ਪਾਪਚੇਤਸ**ਨ੍ਤਿ ਅਕੁਸਲਧਮ੍ਮਸਮਾਯੋਗਤੋ ਲਾਮਕਚਿਤ੍ਤੰ। **ਹਿੰਸਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਵ਼ਤ੍ਤਿਕ੍ਖਣੇ ਆਯਤਿੰ ਵ਼ਿਪਾਕਕ੍ਖਣੇ ਚ ਵ਼ਿਬਾਧੇਨ੍ਤਿ। **ਅਤ੍ਤਸਮ੍ਭੂਤਾ**ਤਿ ਅਤ੍ਤਨਿ ਜਾਤਾ। **ਤਚਸਾਰ**ਨ੍ਤਿ ਗਣ੍ਠਿਤੰ, ਵ਼ੇਲ਼ੁਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਸਮ੍ਫਲ**ਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਫਲੰ। ਇਦੰ ਵ਼ੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ – ਖਦਿਰਸੀਸਪਾਦਯੋ ਵ਼ਿਯ ਅਨ੍ਤੋਸਾਰੋ ਅਹੁਤ੍ਵ਼ਾ ਬਹਿਸਾਰਤਾਯ ਤਚਸਾਰਨ੍ਤਿ ਲਦ੍ਧਨਾਮੰ ਵ਼ੇਲ਼ੁਆਦਿੰ ਯਥਾ ਅਤ੍ਤਸਮ੍ਭੂਤਮੇਵ਼ ਫਲੰ ਹਿੰਸਤਿ ਵ਼ਿਨਾਸੇਤਿ, ਏਵ਼ਮੇਵ਼ ਅਨ੍ਤੋ ਸੀਲਾਦਿਸਾਰਰਹਿਤੰ ਲਾਮਕਚਿਤ੍ਤੰ ਪੁਗ੍ਗਲੰ ਅਤ੍ਤਸਮ੍ਭੂਤਾਯੇਵ਼ ਲੋਭਾਦਯੋ ਵ਼ਿਨਾਸੇਨ੍ਤੀਤਿ।

ਪਠਮਸੁਤ੍ਤਵ਼ਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੨. ਧਾਤੁਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੫੧. ਦੁਤਿਯੇ **ਧਾਤੁਯੋ**ਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਫਲਸ੍ਸ ਸਭਾਵਸ੍ਸ ਚ ਧਾਰਣਟ੍ਠੇਨ ਧਾਤੁਯੋ। ਯਞ੍ਹੇਤ੍ਥ ਫਲਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਕੰ, ਤੰ ਅਤ੍ਤਨੋ ਫਲਸ੍ਸ ਸਭਾਵਸ੍ਸ ਚ, ਇਤਰੰ ਸਭਾਵਸ੍ਸੇਵ ਧਾਰਣਟ੍ਠੇਨ ਧਾਤੁ। **ਰੂਪਧਾਤੂ**ਤਿ ਰੂਪਭਵੋ। ਧਾਤੁਯਾ ਆਗਤਟ੍ਠਾਨੇ ਭਵੇਨ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਦਿਤਬ੍ਬੰ, ਭਵਸ੍ਸ ਆਗਤਟ੍ਠਾਨੇ ਧਾਤੁਯਾ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਦਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਇਧ ਭਵੇਨ ਪਰਿਚ੍ਛੇਦੋ ਕਥਿਤੋ। ਤਸ੍ਮਾ –

> ''ਕਤਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਰੂਪਾਵਚਰਾ? ਹੇਟ੍ਠਤੋ ਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕੰ ਪਰਿਯਨ੍ਤੰ ਕਰਿਤ੍ਵਾ ਉਪਰਿਤੋ ਅਕਨਿਟ੍ਠੇ ਦੇਵੇ ਅਨ੍ਤੋ ਕਰਿਤ੍ਵਾ ਏਤ੍ਥਾਵਚਰਾ ਏਤ੍ਥ ਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਾ ਖਨ੍ਧਧਾਤੁਆਯਤਨਾ, ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਰੂਪਾਵਚਰਾ''ਤਿ (ਧ॰ ਸ॰ ੧੨੮੯) –

ਏਵੰ ਵੁਤ੍ਤਾ ਰੂਪਾਵਚਰਧਮ੍ਮਾ ਰੂਪਧਾਤੁ। **ਅਰੂਪਧਾਤੂ**ਤਿ ਅਰੂਪਭਵੋ। ਇਧਾਪਿ ਭਵੇਨ ਪਰਿਚ੍ਛੇਦੋ ਕਥਿਤੋਤਿ –

> ''ਕਤਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਅਰੂਪਾਵਚਰਾ? ਹੇਟ੍ਠਤੋ ਆਕਾਸਾਨਞ੍ਚਾਯਤਨੂਪਗੇ ਦੇਵੇ ਅਨ੍ਤੋ ਕਰਿਤ੍ਵਾ, ਉਪਰਿਤੋ ਨੇਵਸਞ੍ਞਾਨਾਸਞ੍ਞਾਯਤਨੂਪਗੇ ਦੇਵੇ ਅਨ੍ਤੋ ਕਰਿਤ੍ਵਾ, ਏਤ੍ਥਾਵਚਰਾ ਏਤ੍ਥ ਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਾ ਖਨ੍ਧਧਾਤੁਆਯਤਨਾ, ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਅਰੂਪਾਵਚਰਾ''ਤਿ (ਧ॰ ਸ॰ ੧੨੯੧) –

ਏਵੰ ਵੁਤ੍ਤਾ ਅਰੂਪਾਵਚਰਧਮ੍ਮਾ ਅਰੂਪਧਾਤੁ। **ਨਿਰੋਧਧਾਤੂ**ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨੰ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ।

ਅਪਰੋ ਨਯੋ – ਰੂਪਸਹਿਤਾ, ਰੂਪਪਟਿਬਦ੍ਧਾ, ਧਮ੍ਮਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿ **ਰੂਪਧਾਤੁ,** ਪਞ੍ਚਵੋਕਾਰਭਵੋ, ਏਕਵੋਕਾਰਭਵੋ ਚ, ਤੇਨ ਸਕਲੋ ਕਾਮਭਵੋ ਰੂਪਭਵੋ ਚ ਸਙ੍ਗਹਿਤੋ। ਰੂਪਰਹਿਤਾ ਧਮ੍ਮਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿ **ਅਰੂਪਧਾਤੁ,** ਚਤੁਵੋਕਾਰਭਵੋ, ਤੇਨ ਅਰੂਪਭਵੋ ਸਙ੍ਗਹਿਤੋ। ਇਤਿ ਦ੍ਵੀਹਿ ਪਦੇਹਿ ਤਯੋ ਭਵਾ ਸਬ੍ਬਾ ਸੰਸਾਰਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸਿਤਾ। ਤਤਿਯਪਦੇਨ ਪਨ ਅਸਙ੍ਖਤਧਾਤੁਯੇਵ ਸਙ੍ਗਹਿਤਾਤਿ ਮਗ੍ਗਫਲਾਨਿ ਇਧ ਤਿਕਵਿਨਿਮੁਤ੍ਤਧਮ੍ਮਾ ਨਾਮ ਜਾਤਾ। ਕੇਚਿ ਪਨ ''ਰੂਪਧਾਤੂਤਿ ਰੂਪਸਭਾਵਾ ਧਮ੍ਮਾ, ਅਰੂਪਧਾਤੂਤਿ ਅਰੂਪਸਭਾਵਾ ਧਮ੍ਮਾਤਿ ਪਦਦ੍ਵਯੇਨ ਅਨਵਸੇਸਤੋ ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧਾ ਗਹਿਤਾ''ਤਿ। ''ਰੂਪਤਣ੍ਹਾਯ ਵਿਸਯਭੂਤਾ ਧਮ੍ਮਾ ਰੂਪਧਾਤੁ, ਅਰੂਪਤਣ੍ਹਾਯ ਵਿਸਯਭੂਤਾ ਅਰੂਪਧਾਤੂ''ਤਿ ਚ ਵਦਨ੍ਤਿ, ਤੰ ਸਬ੍ਬੰ ਇਧ ਨਾਧਿਪ੍ਪੇਤੰ। ਤਸ੍ਮਾ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਅਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਗਾਥਾਸੁ **ਰੂਪਧਾਤੁੰ ਪਰਿਞ੍ਞਾਯਾ**ਤਿ ਰੂਪਪਟਿਬਦ੍ਧਧਮ੍ਮਪਵਤ੍ਤਿੰ ਞਾਤਪਰਿਞ੍ਞਾਦੀਹਿ ਤੀਹਿ ਪਰਿਞ੍ਞਾਹਿ ਪਰਿਜਾਨਿਤ੍ਵਾ। **ਆਰੁਪ੍ਪੇਸੁ ਅਸਣ੍ਠਿਤਾ**ਤਿ ਅਰੂਪਾਵਚਰਧਮ੍ਮੇਸੁ ਭਵਰਾਗਵਸੇਨ ਭਵਦਿਟ੍ਠਿਵਸੇਨ ਚ ਨ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤਾ ਅਨਲ੍ਲੀਨਾ। ''ਅਰੂਪੇਸੁ ਅਸਣ੍ਠਿਤਾ''ਤਿ ਚ ਪਠਨ੍ਤਿ, ਸੋ ਏਵ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਤੇਭੂਮਕਧਮ੍ਮਾਨੰ ਪਰਿਞ੍ਞਾ ਵੁਤ੍ਤਾ। **ਨਿਰੋਧੇ ਯੇ ਵਿਮੁਚ੍ਚਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਯੇ ਨਿਬ੍ਬਾਨੇ ਆਰਮ੍ਮਣਭੂਤੇ ਅਗ੍ਗਮਗ੍ਗਫਲਵਸੇਨ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧੀਹਿ ਅਨਵਸੇਸਕਿਲੇਸਤੋ ਵਿਮੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ। **ਤੇ ਜਨਾ ਮਚ੍ਚੁਹਾਯਿਨੋ**ਤਿ ਤੇ ਖੀਣਾਸਵਜਨਾ ਮਰਣੰ ਸਮਤੀਤਾ।

ਏਵੰ ਧਾਤੁਤ੍ਤਯਸਮਤਿਕ੍ਕਮੇਨ ਅਮਤਾਧਿਗਮੰ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ''ਅਯਞ੍ਚ ਪਟਿਪਦਾ ਮਯਾ ਗਤਮਗ੍ਗੋ ਚ ਤੁਮ੍ਹਾਕੰ ਦਸ੍ਸਿਤੋ''ਤਿ ਤਤ੍ਥ ਨੇਸੰ ਉਸ੍ਸਾਹੰ ਜਨੇਨ੍ਤੋ ਦੁਤਿਯੰ ਗਾਥਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਕਾਯੇਨਾ**ਤਿ ਨਾਮਕਾਯੇਨ ਮਗ੍ਗਫਲੇਹਿ। **ਫੁਸਯਿਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਪਤ੍ਵਾ। **ਨਿਰੂਪਧਿ**ਨ੍ਤਿ ਖਨ੍ਧਾਦਿਸਬ੍ਬੂਪਧਿਰਹਿਤੰ। **ਉਪਧਿਪ੍ਪਟਿਨਿਸ੍ਸਗ੍ਗ**ਨ੍ਤਿ ਤੇਸੰਯੇਵ ਚ ਉਪਧੀਨੰ ਪਟਿਨਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਕਾਰਣੰ। ਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸ ਹਿ ਮਗ੍ਗਞਾਣੇਨ ਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾਯ ਸਬ੍ਬੇ ਉਪਧਯੋ ਪਟਿਨਿਸ੍ਸਟ੍ਠਾ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਤੰ ਤੇਸੰ ਪਟਿਨਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਕਾਰਣੰ। **ਸਚ੍ਛਿਕਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਕਾਲੇਨ ਕਾਲੰ ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਸਮਾਪਜ੍ਜਨੇਨ ਅਤ੍ਤਪਚ੍ਚਕ੍ਖੰ ਕਤ੍ਵਾ **ਅਨਾਸਵੋ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ** ਤਮੇਵ **ਅਸੋਕੰ ਵਿਰਜੰ** ਨਿਬ੍ਬਾਨਪਦੰ ਦੇਸੇਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਤਦਧਿਗਮਾਯ ਉਸ੍ਸੁਕ੍ਕੰ ਕਾਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ।

ਦੁਤਿਯਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੩. ਪਠਮਵੇਦਨਾਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੫੨. ਤਤਿਯੇ **ਵੇਦਨਾ**ਤਿ ਆਰਮ੍ਮਣਰਸਂ ਵੇਦਿਯਨ੍ਤਿ ਅਨੁਭਵਨ੍ਤੀਤਿ ਵੇਦਨਾ। ਤਾ ਵਿਭਾਗਤੋ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **“ਸੁਖਾ ਵੇਦਨਾ”**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ **ਸੁਖ**-ਸਦ੍ਦੋ ਅਤ੍ਥੁਦ੍ਧਾਰਵਸੇਨ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤੋਯੇਵ। **ਦੁਕ੍ਖ**-ਸਦ੍ਦੋ ਪਨ ‘‘ਜਾਤਿਪਿ ਦੁਕ੍ਖਾ’’ਤਿਆਦੀਸੁ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੮੭; ਵਿਭ॰ ੧੯੦) ਦੁਕ੍ਖਵਤ੍ਥੁਸ੍ਮਿਂ ਆਗਤੋ। ‘‘ਯਸ੍ਮਾ ਚ ਖੋ, ਮਹਾਲਿ, ਰੂਪਂ ਦੁਕ੍ਖਂ ਦੁਕ੍ਖਾਨੁਪਤਿਤਂ ਦੁਕ੍ਖਾਵਕ੍ਕਨ੍ਤ’’ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੩.੬੦) ਦੁਕ੍ਖਾਰਮ੍ਮਣੇ। ‘‘ਦੁਕ੍ਖੋ ਪਾਪਸ੍ਸ ਉਚ੍ਚਯੋ’’ਤਿਆਦੀਸੁ (ਧ॰ ਪ॰ ੧੧੭) ਦੁਕ੍ਖਪਚ੍ਚਯੇ। ‘‘ਯਾਵਞ੍ਚਿਦਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਨ ਸੁਕਰਾ ਅਕ੍ਖਾਨੇਨ ਪਾਪੁਣਿਤੁਂ, ਯਾਵ ਦੁਕ੍ਖਾ ਨਿਰਯਾ’’ਤਿਆਦੀਸੁ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੫੦) ਦੁਕ੍ਖਪਚ੍ਚਯਟ੍ਠਾਨੇ। ‘‘ਸੁਖਸ੍ਸ ਚ ਪਹਾਨਾ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਚ ਪਹਾਨਾ’’ਤਿਆਦੀਸੁ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੩੨; ਧ॰ ਸ॰ ੧੬੫) ਦੁਕ੍ਖਵੇਦਨਾਯਂ। ਇਧਾਪਿ ਦੁਕ੍ਖਵੇਦਨਾਯਮੇਵ।

ਵਚਨਤ੍ਥਤੋ ਪਨ ਸੁਖਯਤੀਤਿ **ਸੁਖਾ**। ਦੁਕ੍ਖਯਤੀਤਿ **ਦੁਕ੍ਖਾ**। ਨ ਦੁਕ੍ਖਾ ਨ ਸੁਖਾਤਿ **ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਾ**, ਮਕਾਰੋ ਪਦਸਨ੍ਧਿਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਤਾਸੁ ਇਟ੍ਠਾਨੁਭਵਨਲਕ੍ਖਣਾ ਸੁਖਾ, ਅਨਿਟ੍ਠਾਨੁਭਵਨਲਕ੍ਖਣਾ ਦੁਕ੍ਖਾ, ਉਭਯਵਿਪਰੀਤਾਨੁਭਵਨਲਕ੍ਖਣਾ ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਾ। ਤਸ੍ਮਾ ਸੁਖਦੁਕ੍ਖਵੇਦਨਾਨਂ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿ ਪਾਕਟਾ, ਨ ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਾਯ। ਯਦਾ ਹਿ ਸੁਖਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਸਕਲਸਰੀਰਂ ਭੇਨ੍ਤਂ ਮਦ੍ਦਨ੍ਤਂ ਫਰਮਾਨਂ ਸਤਧੋਤਸਪ੍ਪਿਂ ਖਾਦਾਪੇਨ੍ਤਂ ਵਿਯ, ਸਤਪਾਕਤੇਲਂ ਮਕ੍ਖੇਨ੍ਤਂ ਵਿਯ, ਘਟਸਹਸ੍ਸੇਨ ਪਰਿਲ਼ਾਹਂ ਨਿਬ੍ਬਾਪਯਮਾਨਂ ਵਿਯ ਚ ‘‘ਅਹੋ ਸੁਖਂ, ਅਹੋ ਸੁਖ’’ਨ੍ਤਿ ਵਾਚਂ ਨਿਚ੍ਛਾਰਯਮਾਨਮੇਵ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਯਦਾ ਦੁਕ੍ਖਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਸਕਲਸਰੀਰਂ ਖੋਭੇਨ੍ਤਂ ਮਦ੍ਦਨ੍ਤਂ ਫਰਮਾਨਂ ਤਤ੍ਤਫਾਲਂ ਪਵੇਸੇਨ੍ਤਂ ਵਿਯ ਵਿਲੀਨਤਮ੍ਬਲੋਹਂ ਆਸਿਞ੍ਚਨ੍ਤਂ ਵਿਯ ਚ ‘‘ਅਹੋ ਦੁਕ੍ਖਂ, ਅਹੋ ਦੁਕ੍ਖ’’ਨ੍ਤਿ ਵਿਪ੍ਪਲਾਪੇਨ੍ਤਮੇਵ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਇਤਿ ਸੁਖਦੁਕ੍ਖਵੇਦਨਾਨਂ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿ ਪਾਕਟਾ।

ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਾ ਪਨ ਦੁਬ੍ਬਿਜਾਨਾ ਦੁਦ੍ਦੀਪਨਾ ਅਨ੍ਧਕਾਰਾ ਅਵਿਭੂਤਾ। ਸਾ ਸੁਖਦੁਕ੍ਖਾਨਂ ਅਪਗਮੇ ਸਾਤਾਸਾਤਪਟਿਪਕ੍ਖਵਸੇਨ ਮਜ੍ਝਤ੍ਤਾਕਾਰਭੂਤਾ ਨਯਤੋ ਗਣ੍ਹਨ੍ਤਸ੍ਸੇਵ ਪਾਕਟਾ ਹੋਤਿ। ਯਥਾ ਕਿਂ? ਯਥਾ ਪੁਬ੍ਬਾਪਰਂ ਸਪਂਸੁਕੇ ਪਦੇਸੇ ਉਪਚਰਿਤਮਗ੍ਗਵਸੇਨ ਪਿਟ੍ਠਿਪਾਸਾਣੇ ਮਿਗੇਨ ਗਤਮਗ੍ਗੋ, ਏਵਂ ਇਟ੍ਠਾਨਿਟ੍ਠਾਰਮ੍ਮਣੇਸੁ ਸੁਖਦੁਕ੍ਖਾਨੁਭਵਨੇਨਪਿ ਮਜ੍ਝਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਾਨੁਭਵਨਭਾਵੇਨ ਵਿਞ੍ਞਾਯਤਿ। ਮਜ੍ਝਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਗ੍ਗਹਣਂ ਪਿਟ੍ਠਿਪਾਸਾਣਗਮਨਂ ਵਿਯ ਇਟ੍ਠਾਨਿਟ੍ਠਾਰਮ੍ਮਣਗ੍ਗਹਣਾਭਾਵਤੋ । ਯਞ੍ਚ ਤਤ੍ਰਾਨੁਭਵਨਂ, ਸਾ ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਾਤਿ।

ਏਵਮੇਤ੍ਥ ਸੁਖਦੁਕ੍ਖਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਭਾਵੇਨ ਤਿਧਾ ਵੁਤ੍ਤਾਪਿ ਕਤ੍ਥਚਿ ਸੁਖਦੁਕ੍ਖਭਾਵੇਨ ਦ੍ਵਿਧਾ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਯਥਾਹ – ‘‘ਦ੍ਵੇਪਿ ਮਯਾ, ਆਨਨ੍ਦ, ਵੇਦਨਾ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਸੁਖਾ ਵੇਦਨਾ, ਦੁਕ੍ਖਾ ਵੇਦਨਾ’’ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੮੯)। ਕਤ੍ਥਚਿ ਤਿਸ੍ਸੋਪਿ ਵਿਸੁਂ ਵਿਸੁਂ ਸੁਖਦੁਕ੍ਖਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਭਾਵੇਨ ‘‘ਸੁਖਾ ਵੇਦਨਾ ਠਿਤਿਸੁਖਾ ਵਿਪਰਿਣਾਮਦੁਕ੍ਖਾ, ਦੁਕ੍ਖਾ ਵੇਦਨਾ ਠਿਤਿਦੁਕ੍ਖਾ ਵਿਪਰਿਣਾਮਸੁਖਾ, ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਾ ਵੇਦਨਾ ਞਾਣਸੁਖਾ ਅਞ੍ਞਾਣਦੁਕ੍ਖਾ’’ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੪੬੫)। ਕਤ੍ਥਚਿ ਸਬ੍ਬਾਪਿ ਦੁਕ੍ਖਭਾਵੇਨ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ ‘‘ਯਂ ਕਿਞ੍ਚਿ ਵੇਦਯਿਤਂ, ਸਬ੍ਬਂ ਤਂ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਮਿਨ੍ਤਿ ਵਦਾਮੀ’’ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੪.੨੫੯)।

ਤਤ੍ਥ ਸਿਯਾ – ਯਦਿ ਤਿਸ੍ਸੋ ਵੇਦਨਾ ਯਥਾ ਇਧ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਅਞ੍ਞੇਸੁ ਚ ਏਦਿਸੇਸੁ ਸੁਤ੍ਤੇਸੁ ਅਭਿਧਮ੍ਮੇ ਚ ਏਵਂ ਅਵਤ੍ਵਾ ਕਸ੍ਮਾ ਏਵਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ‘‘ਯਂ ਕਿਞ੍ਚਿ ਵੇਦਯਿਤਂ, ਸਬ੍ਬਂ ਤਂ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਮਿਨ੍ਤਿ ਵਦਾਮੀ’’ਤਿ, ‘‘ਦ੍ਵੇਪਿ ਮਯਾ, ਆਨਨ੍ਦ, ਵੇਦਨਾ ਵੁਤ੍ਤਾ’’ਤਿ ਚ? ਸਨ੍ਧਾਯਭਾਸਿਤਮੇਤਂ, ਤਸ੍ਮਾ ਸਾ ਪਰਿਯਾਯਦੇਸਨਾ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ ਭਗਵਤਾ –

> ‘‘ਸਙ੍ਖਾਰਾਨਿਚ੍ਚਤਂ, ਆਨਨ੍ਦ, ਮਯਾ ਸਨ੍ਧਾਯ ਭਾਸਿਤਂ ਸਙ੍ਖਾਰਵਿਪਰਿਣਾਮਤਂ, ‘ਯਂ ਕਿਞ੍ਚਿ ਵੇਦਯਿਤਂ, ਸਬ੍ਬਂ ਤਂ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਮਿ’’’ਨ੍ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੪.੨੫੯)।

> ‘‘ਦ੍ਵੇਪਿ ਮਯਾ, ਆਨਨ੍ਦ, ਵੇਦਨਾ ਵੁਤ੍ਤਾ ਪਰਿਯਾਯੇਨਾ’’ਤਿ ਚ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੪.੨੫੯)।

ਏਤ੍ਥ ਹਿ ਸੁਖਾ ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਾਤਿ ਇਮਾਸਂ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਵੇਦਨਾਨਂ ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਦੁਕ੍ਖਭਾਵੋ ਨਤ੍ਥਿ, ਵੇਨੇਯਜਜ੍ਝਾਸਯੇਨ ਪਨ ਤਤ੍ਥ ਨਿਚ੍ਛਨ੍ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਦੁਕ੍ਖਭਾਵੋ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ ਸਾ ਤਾਦਿਸੀ ਪਰਿਯਾਯਦੇਸਨਾ। ਅਯਂ ਪਨ ਵੇਦਨਤ੍ਤਯਦੇਸਨਾ ਸਭਾਵਕਥਾਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯਦੇਸਨਾਤਿ ਅਯਮੇਤ੍ਥ ਆਚਰਿਯਾਨਂ ਸਮਾਨਕਥਾ।

ਵਿਤਣ੍ਡਵਾਦੀ ਪਨਾਹ ''ਦੁਕ੍ਖਤਾਦ੍ਵਯਵਚਨਤੋ ਪਰਿਯਾਯਦੇਸਨਾਵ ਵੇਦਨਤ੍ਤਯਦੇਸਨਾ''ਤਿ। ਸੋ ''ਮਾ ਹੇਵ''ਨ੍ਤਿਸ੍ਸ ਵਚਨੀਯੋ, ਯਸ੍ਮਾ ਭਗਵਤਾ ਸਬ੍ਬਾਸਂ ਵੇਦਨਾਨਂ ਦੁਕ੍ਖਭਾਵੋ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤੋ ''ਸਙ੍ਖਾਰਾਨਿਚ੍ਚਤਂ, ਆਨਨ੍ਦ, ਮਯਾ ਸਨ੍ਧਾਯ ਭਾਸਿਤਂ ਸਙ੍ਖਾਰਵਿਪਰਿਣਾਮਤਂ 'ਯਂ ਕਿਞ੍ਚਿ ਵੇਦਯਿਤਂ, ਸਬ੍ਬਂ ਤਂ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਮਿ'''ਨ੍ਤਿ। ਯਦਿ ਪਨੇਤ੍ਥ ਵੇਦਨਤ੍ਤਯਦੇਸਨਾ ਪਰਿਯਾਯਦੇਸਨਾ ਸਿਯਾ, ''ਇਦਂ ਮਯਾ ਸਨ੍ਧਾਯ ਭਾਸਿਤਂ ਤਿਸ੍ਸੋ ਵੇਦਨਾ''ਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਂ ਸਿਯਾ, ਨ ਪਨੇਤਂ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਅਪਿਚਾਯਮੇਵ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੋ ''ਕੋ, ਪਨਾਵੁਸੋ, ਵੇਦਨਤ੍ਤਯਦੇਸਨਾਯ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ''ਤਿ? ਸਚੇ ਵਦੇਯ੍ਯ ''ਮੁਦੁਕਾ ਦੁਕ੍ਖਾ ਵੇਦਨਾ ਸੁਖਾ, ਅਧਿਮਤ੍ਤਾ ਦੁਕ੍ਖਾ, ਮਜ੍ਝਿਮਾ ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਾਤਿ ਵੇਨੇਯਜਜ੍ਝਾਸਯੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਤਾਸੁ ਹਿ ਨ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਸੁਖਾਦਿਵਙ੍ਛੀ''ਤਿ। ਸੋ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੋ – ਕੋ ਪਨਾਵੁਸੋ ਦੁਕ੍ਖਵੇਦਨਾਯ ਸਭਾਵੋ, ਯੇਨ ''ਸਬ੍ਬਾ ਵੇਦਨਾ ਦੁਕ੍ਖਾ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚੇਯ੍ਯੁਂ? ਯਦਿ ਯਾਯ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾਯ ਸਤ੍ਤਾ ਵਿਯੋਗਮੇਵ ਇਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਸੋ ਦੁਕ੍ਖਵੇਦਨਾਯ ਸਭਾਵੋ। ਯਾਯ ਚ ਪਨ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾਯ ਸਤ੍ਤਾ ਅਵਿਯੋਗਮੇਵ ਇਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਯਾਯ ਨ ਉਭਯਂ ਇਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਸਾ ਕਥਂ ਦੁਕ੍ਖਵੇਦਨਾ ਸਿਯਾ? ਅਥ ਯਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਨਿਸ੍ਸਯਸ੍ਸ ਉਪਘਾਤਕਾਰੀ, ਸਾ ਦੁਕ੍ਖਾ। ਯਾ ਅਨੁਗ੍ਗਹਕਾਰੀ, ਸਾ ਕਥਂ ਦੁਕ੍ਖਾ ਸਿਯਾ। ਅਥ ਪਨ ਯਦਰਿਯਾ ਦੁਕ੍ਖਤੋ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਸੋ ਦੁਕ੍ਖਵੇਦਨਾਯ ਸਭਾਵੋ, ਸਙ੍ਖਾਰਦੁਕ੍ਖਤਾਯ ਵੇਦਨਂ ਅਰਿਯਾ ਦੁਕ੍ਖਤੋ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਸਾ ਚ ਅਭਿਨ੍ਨਸਭਾਵਾਤਿ ਕਥਂ ਤਾਸਂ ਵੇਦਨਾਨਂ ਮੁਦੁਮਜ੍ਝਿਮਾਧਿਮਤ੍ਤਦੁਕ੍ਖਭਾਵੋ ਸਿਯਾ? ਯਦਿ ਚ ਸਙ੍ਖਾਰਦੁਕ੍ਖਤਾਯ ਏਵ ਵੇਦਨਾਨਂ ਦੁਕ੍ਖਭਾਵੋ ਸਿਯਾ, ''ਤਿਸ੍ਸੋ ਇਮਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੁਕ੍ਖਤਾਯੋ ਦੁਕ੍ਖਦੁਕ੍ਖਤਾ, ਵਿਪਰਿਣਾਮਦੁਕ੍ਖਤਾ, ਸਙ੍ਖਾਰਦੁਕ੍ਖਤਾ''ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੦੫) ਅਯਂ ਦੁਕ੍ਖਤਾਨਂ ਵਿਭਾਗਦੇਸਨਾ ਨਿਪ੍ਪਯੋਜਨਾ ਸਿਯਾ। ਤਥਾ ਚ ਸਤਿ ਸੁਤ੍ਤਮੇਵ ਪਟਿਬਾਹਿਤਂ ਸਿਯਾ, ਪੁਰਿਮੇਸੁ ਚ ਤੀਸੁ ਰੂਪਾਵਚਰਜ੍ਝਾਨੇਸੁ ਮੁਦੁਕਾ ਦੁਕ੍ਖਾ ਵੇਦਨਾਤਿ ਆਪਜ੍ਜਤਿ ਸੁਖਵੇਦਨਾਵਚਨਤੋ। ਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨੇ ਅਰੂਪਜ੍ਝਾਨੇਸੁ ਚ ਮਜ੍ਝਿਮਾ, ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਵੇਦਨਾਵਚਨਤੋ। ਏਵਂ ਸਨ੍ਤੇ ਪੁਰਿਮਾ ਤਿਸ੍ਸੋ ਰੂਪਾਵਚਰਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯੋ ਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯਾ ਅਰੂਪਸਮਾਪਤ੍ਤੀਹਿ ਚ ਸਨ੍ਤਤਰਾਤਿ ਆਪਜ੍ਜਤਿ। ਕਥਂ ਵਾ ਸਨ੍ਤਤਰਪ੍ਪਣੀਤਤਰਾਸੁ ਸਮਾਪਤ੍ਤੀਸੁ ਦੁਕ੍ਖਵੇਦਨਾਯ ਅਧਿਕਭਾਵੋ ਯੁਜ੍ਜਤਿ? ਤਸ੍ਮਾ ਵੇਦਨਤ੍ਤਯਦੇਸਨਾਯ ਪਰਿਯਾਯਦੇਸਨਾਭਾਵੋ ਨ ਯੁਤ੍ਤੋਤਿ।

ਯਂ ਪਨ ਵੁਤ੍ਤਂ ''ਦੁਕ੍ਖੇ ਸੁਖਨ੍ਤਿ ਸਞ੍ਞਾਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ''ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੪੯; ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੨੩੬), ਤਂ ਕਥਨ੍ਤਿ? ਵਿਪਰਿਣਾਮਦੁਕ੍ਖਤਾਯ ਸਙ੍ਖਾਰਦੁਕ੍ਖਤਾਯ ਚ ਯਥਾਭੂਤਾਨਵਬੋਧੇਨ ਯਾ ਏਕਨ੍ਤਤੋ ਸੁਖਸਞ੍ਞਾ, ਯਾ ਚ ਦੁਕ੍ਖਨਿਮਿਤ੍ਤੇ ਸੁਖਨਿਮਿਤ੍ਤਸਞ੍ਞਾ, ਤਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਏਵਮ੍ਪਿ ''ਸੁਖਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵੇਦਨਾ ਦੁਕ੍ਖਤੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ''ਤਿ (ਇਤਿਵੁ॰ ੫੩) ਇਦਂ ਪਨ ਕਥਨ੍ਤਿ? ਇਦਂ ਪਨ ਵਿਪਰਿਣਾਮਦਸ੍ਸਨੇ ਸਨ੍ਨਿਯੋਜਨਤ੍ਥਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਤਸ੍ਸ ਤਤ੍ਥ ਵਿਰਾਗੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਉਪਾਯਭਾਵਤੋ ਸੁਖਵੇਦਨਾਯ ਬਹੁਦੁਕ੍ਖਾਨੁਗਤਭਾਵਤੋ ਚ। ਤਥਾ ਹਿ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਹੇਤੁਭਾਵਤੋ ਅਨੇਕੇਹਿ ਦੁਕ੍ਖਧਮ੍ਮੇਹਿ ਅਨੁਬਦ੍ਧਤ੍ਤਾ ਚ ਪਣ੍ਡਿਤਾ ਸੁਖਮ੍ਪਿ ਦੁਕ੍ਖਮਿਚ੍ਚੇਵ ਪਟਿਪਨ੍ਨਾ।

ਏਵਮ੍ਪਿ ਨਤ੍ਥੇਵ ਸੁਖਾ ਵੇਦਨਾ, ਸੁਖਹੇਤੂਨਂ ਨਿਯਮਾਭਾਵਤੋ। ਯੇ ਹਿ ਸੁਖਵੇਦਨਾਯ ਹੇਤੁਸਮ੍ਮਤਾ ਘਾਸਚ੍ਛਾਦਨਾਦਯੋ, ਤੇ ਏਵ ਅਧਿਮਤ੍ਤਂ ਅਕਾਲੇ ਚ ਪਟਿਸੇਵਿਯਮਾਨਾ ਦੁਕ੍ਖਵੇਦਨਾਯ ਹੇਤੁਭਾਵਮਾਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ। ਨ ਚ ਯੇਨੇਵ ਹੇਤੁਨਾ ਸੁਖਂ, ਤੇਨੇਵ ਦੁਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਯੁਤ੍ਤਂ ਵਤ੍ਤੁਂ। ਤਸ੍ਮਾ ਨ ਤੇ ਸੁਖਹੇਤੂ, ਦੁਕ੍ਖਨ੍ਤਰਾਪਗਮੇ ਪਨ ਅਵਿਞ੍ਞੂਨਂ ਸੁਖਸਞ੍ਞਾ ਯਥਾ ਚਿਰਤਰਂ ਠਾਨਾਦਿਇਰਿਯਾਪਥਸਮਙ੍ਗੀ ਹੁਤ੍ਵਾ ਤਦਞ੍ਞਇਰਿਯਾਪਥਸਮਾਯੋਗੇ ਮਹਨ੍ਤਞ੍ਚ ਭਾਰਂ ਵਹਤੋ ਭਾਰਨਿਕ੍ਖੇਪੇ ਚੇਵ ਵੂਪਸਮੇ ਚ, ਤਸ੍ਮਾ ਨਤ੍ਥੇਵ ਸੁਖਨ੍ਤਿ? ਤਯਿਦਂ ਸਮ੍ਮਦੇਵ ਸੁਖਹੇਤੁਂ ਅਪਰਿਞ੍ਞਾਯ ਤਸ੍ਸ ਨਿਯਮਾਭਾਵਪਰਿਕਪ੍ਪਨਂ। ਆਰਮ੍ਮਣਮਤ੍ਤਮੇਵ ਹਿ ਕੇਵਲਂ ਸੁਖਹੇਤੁਂ ਮਨਸਿਕਤ੍ਵਾ ਏਵਂ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਸਰੀਰਸ੍ਸ ਅਵਤ੍ਥਾਵਿਸੇਸਂ ਸਮੁਦਿਤਂ ਪਨ ਏਕਜ੍ਝਂ ਤਦੁਭਯਂ ਸੁਖਾਦਿਹੇਤੂਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਯਾਦਿਸਞ੍ਚ ਤਦੁਭਯਂ ਸੁਖਵੇਦਨਾਯ ਹੇਤੁ, ਤਾਦਿਸਂ ਨ ਕਦਾਚਿਪਿ ਦੁਕ੍ਖਵੇਦਨਾਯ ਹੇਤੁ ਹੋਤੀਤਿ ਵਵਤ੍ਥਿਤਾ ਏਵ ਸੁਖਾਦਿਹੇਤੁ। ਯਥਾ ਨਾਮ ਤੇਜੋਧਾਤੁ

ਸਾਲਿਯਵਡਾਕਸਸ੍ਸਾਦੀਨਂ ਯਾਦਿਸਮਵਤ੍ਥੁਨੁਰੂਪਂ ਪਤ੍ਵਾ ਸਾਤਮਧੁਰਭਾਵਹੇਤੁ ਹੋਤਿ, ਨ ਤਾਦਿਸਮੇਵ ਪਤ੍ਵਾ ਕਦਾਚਿਪਿ ਅਸਾਤਅਮਧੁਰਭਾਵਹੇਤੁ ਹੋਤਿ, ਏਵਂਸਮ੍ਪਦਮਿਦਂ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ।

ਦੁਕ੍ਖਾਪਗਮੇਵ ਕਦਾਚਿ ਸੁਖਵੇਦਨਨ੍ਤਿ ਉਪਲਬ੍ਭਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਸੁਖੇਯੇਵ ਸੁਖਸਞ੍ਞਾ, ਨ ਦੁਕ੍ਖਾਪਗਮਮਤ੍ਤੇ ਯਥਾ ਅਦ੍ਧਾਨਗਮਨਪਰਿਸ੍ਸਮਕਿਲਨ੍ਤਸ੍ਸ ਸਮ੍ਬਾਹਨੇ ਇਰਿਯਾਪਥਪਰਿਵਤ੍ਤਨੇ ਚ, ਅਞ੍ਞਥਾ ਕਾਲਨ੍ਤਰੇਪਿ ਪਰਿਸ੍ਸਮਾਪਗਮੇ ਤਾਦਿਸੀ ਸੁਖਸਞ੍ਞਾ ਸਿਯਾ। ਦੁਕ੍ਖਾਪਗਮਮਤ੍ਤੇ ਪਨ ਸੁਖਨ੍ਤਿ ਪਰਿਕਪ੍ਪਨਾ ਵੇਦਨਾਵਿਸੇਸਸ੍ਸ ਅਨੁਪਲਬ੍ਭਮਾਨਤ੍ਤਾ। ਏਕਨ੍ਤੇਨੇਵ ਚੇਤਂ ਏਵਂ ਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਿਤਬ੍ਬਂ, ਯਤੋ ਪਣੀਤਪ੍ਪਣੀਤਾਨਿਯੇਵ ਆਰਮ੍ਮਣਾਨਿ ਮਹਤਾ ਆਯਾਸੇਨ ਸਤ੍ਤਾ ਅਭਿਪਤ੍ਥਯਨ੍ਤਿ, ਨ ਚ ਨੇਸਂ ਯੇਨ ਕੇਨਚਿ ਯਥਾਲਦ੍ਧਮਤ੍ਤੇਨ ਪਚ੍ਚਯੇਨ ਪਤਿਕਾਰਂ ਕਾਤੁਂ ਸਕ੍ਕਾ ਤਣ੍ਹੁਪ੍ਪਾਦੇਨਾਤਿ । ਵੇਦਨਾਪਚ੍ਚਯਾ ਹਿ ਤਣ੍ਹਾਉਪਾਦਿ, ਤਥਾਭਾਵੇ ਚ ਸੁਗਨ੍ਧਮਧੁਰਸੁਖਸਮ੍ਫਸ੍ਸਾਦਿਵਤ੍ਥੂਨਂ ਇਤਰੀਤਰਭਾਵੇਨ ਸੁਖਵਿਸੇਸਸਞ੍ਞਾ ਜਾਯਮਾਨਾ ਕਤਮਸ੍ਸ ਦੁਕ੍ਖਵਿਸੇਸਸ੍ਸ ਅਪਗਮਨੇ ਘਾਨਜਿਵ੍ਹਾਕਾਯਦ੍ਵਾਰੇਸੁ, ਸੋਤਦ੍ਵਾਰੇ ਚ ਦਿਬ੍ਬਸਙ੍ਗੀਤਸਦਿਸਪਞ੍ਚਙ੍ਗਿਕਤੂਰਿਯਸਦ੍ਦੂਪਧਾਰਣੇ। ਤਸ੍ਮਾ ਨ ਦੁਕ੍ਖਵੇਦਨਾਯਮੇਵ ਦੁਕ੍ਖਨ੍ਤਰਾਪਗਮੇ ਸੁਖਸਞ੍ਞਾ, ਨਾਪਿ ਕੇਵਲੇ ਦੁਕ੍ਖਾਪਗਮਮਤ੍ਤੇਤਿ ਆਗਮਤੋ ਯੁਤ੍ਤਿਤੋਪਿ ਵਵਤ੍ਥਿਤਾ ਤਿਸ੍ਸੋ ਵੇਦਨਾਤਿ ਭਗਵਤੋ ਵੇਦਨਤ੍ਤਯਦੇਸਨਾ ਨੀਤਤ੍ਥਾਯੇਵ, ਨ ਨੇਯ੍ਯਤ੍ਥਾਤਿ ਸਞ੍ਞਾਪੇਤਬ੍ਬਂ। ਏਵਞ੍ਚੇਤਂ ਉਪੇਤਿ, ਇਚ੍ਚੇਤਂ ਕੁਸਲਂ, ਨੋ ਚੇ, ਕਮ੍ਮਂ ਕਤ੍ਵਾ ਉਯ੍ਯੋਜੇਤਬ੍ਬੋ ‘‘ਗਚ੍ਛ ਯਥਾਸੁਖ’’ਨ੍ਤਿ।

ਏਵਮੇਤਾ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਪਟਿਪਕ੍ਖਸਭਾਵਵਵਤ੍ਥਿਤਲਕ੍ਖਣਾ ਏਵ ਤਿਸ੍ਸੋ ਵੇਦਨਾ ਭਗਵਤਾ ਦੇਸਿਤਾ। ਤਞ੍ਚ ਖੋ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਕਮ੍ਮਿਕਾਨਂ ਯੋਗਾਵਚਰਾਨਂ ਵੇਦਨਾਮੁਖੇਨ ਅਰੂਪਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ। ਦੁਵਿਧਞ੍ਹਿ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਂ ਰੂਪਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਂ, ਅਰੂਪਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਭਗਵਾ ਰੂਪਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਂ ਕਥੇਨ੍ਤੋ ਸਙ੍ਖੇਪਮਨਸਿਕਾਰਵਸੇਨ ਵਾ ਵਿਤ੍ਥਾਰਮਨਸਿਕਾਰਵਸੇਨ ਵਾ ਚਤੁਧਾਤੁਵਵਤ੍ਥਾਨਾਦਿਵਸੇਨ ਵਾ ਕਥੇਤਿ। ਅਰੂਪਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਂ ਪਨ ਕਥੇਨ੍ਤੋ ਫਸ੍ਸਵਸੇਨ ਵਾ ਵੇਦਨਾਵਸੇਨ ਵਾ ਚਿਤ੍ਤਵਸੇਨ ਵਾ ਕਥੇਤਿ। ਏਕਚ੍ਚਸ੍ਸ ਹਿ ਆਪਾਥਗਤੇ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਆਵਜ੍ਜਤੋ ਤਤ੍ਥ ਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕਾਨਂ ਪਠਮਾਭਿਨਿਪਾਤੋ ਫਸ੍ਸੋ ਤਂ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਫੁਸਨ੍ਤੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨੋ ਪਾਕਟੋ ਹੋਤਿ, ਏਕਚ੍ਚਸ੍ਸ ਤਂ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਅਨੁਭਵਨ੍ਤੀ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾ ਵੇਦਨਾ ਪਾਕਟਾ ਹੋਤਿ, ਏਕਚ੍ਚਸ੍ਸ ਤਂ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਵਿਜਾਨਨ੍ਤਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਪਾਕਟਂ ਹੋਤਿ। ਇਤਿ ਤੇਸਂ ਤੇਸਂ ਪੁਗ੍ਗਲਾਨਂ ਅਜ੍ਝਾਸਯੇਨ ਯਥਾਪਾਕਟਂ ਫਸ੍ਸਾਦਿਮੁਖੇਨ ਤਿਧਾ ਅਰੂਪਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਂ ਕਥੇਤਿ।

ਤਤ੍ਥ ਯਸ੍ਸ ਫਸ੍ਸੋ ਪਾਕਟੋ ਹੋਤਿ, ਸੋਪਿ ‘‘ਨ ਕੇਵਲਂ ਫਸ੍ਸੋਵ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਤੇਨ ਸਦ੍ਧਿਂ ਤਦੇਵ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਅਨੁਭਵਮਾਨਾ ਵੇਦਨਾਪਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਸਞ੍ਜਾਨਮਾਨਾ ਸਞ੍ਞਾਪਿ, ਚੇਤਯਮਾਨਾ ਚੇਤਨਾਪਿ, ਵਿਜਾਨਮਾਨਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣਮ੍ਪਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀ’’ਤਿ ਫਸ੍ਸਪਞ੍ਚਮਕੇਯੇਵ ਪਰਿਗ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ। ਯਸ੍ਸ ਵੇਦਨਾ ਪਾਕਟਾ ਹੋਤਿ, ਸੋਪਿ ‘‘ਨ ਕੇਵਲਂ ਵੇਦਨਾਵ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਤਾਯ ਸਦ੍ਧਿਂ ਫੁਸਮਾਨੋ ਫਸ੍ਸੋਪਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਸਞ੍ਜਾਨਮਾਨਾ ਸਞ੍ਞਾਪਿ, ਚੇਤਯਮਾਨਾ ਚੇਤਨਾਪਿ , ਵਿਜਾਨਮਾਨਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣਮ੍ਪਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀ’’ਤਿ ਫਸ੍ਸਪਞ੍ਚਮਕੇਯੇਵ ਪਰਿਗ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ। ਯਸ੍ਸ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਪਾਕਟਂ ਹੋਤਿ, ਸੋਪਿ ‘‘ਨ ਕੇਵਲਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣਮੇਵ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਤੇਨ ਸਦ੍ਧਿਂ ਤਦੇਵਾਰਮ੍ਮਣਂ ਫੁਸਮਾਨੋ ਫਸ੍ਸੋਪਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਅਨੁਭਵਮਾਨਾ ਵੇਦਨਾਪਿ, ਸਞ੍ਜਾਨਮਾਨਾ ਸਞ੍ਞਾਪਿ, ਚੇਤਯਮਾਨਾ ਚੇਤਨਾਪਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀ’’ਤਿ ਫਸ੍ਸਪਞ੍ਚਮਕੇਯੇਵ ਪਰਿਗ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ।

ਸੋ ‘‘ਇਮੇ ਫਸ੍ਸਪਞ੍ਚਮਕਾ ਧਮ੍ਮਾ ਕਿਂਨਿਸ੍ਸਿਤਾ’’ਤਿ ਉਪਧਾਰੇਨ੍ਤੋ ‘‘ਵਤ੍ਥੁਨਿਸ੍ਸਿਤਾ’’ਤਿ ਪਜਾਨਾਤਿ। ਵਤ੍ਥੁ ਨਾਮ ਕਰਜਕਾਯੋ। ਯਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਂ ‘‘ਇਦਞ੍ਚ ਪਨ ਮੇ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਏਤ੍ਥਸਿਤਂ ਏਤ੍ਥਪਟਿਬਦ੍ਧ’’ਨ੍ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੩੫; ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੨੫੨)। ਸੋ ਅਤ੍ਥਤੋ ਭੂਤਾ ਚੇਵ ਉਪਾਦਾਰੂਪਾਨਿ ਚ, ਏਵਮੇਤ੍ਥ ਵਤ੍ਥੁ ਰੂਪਂ, ਫਸ੍ਸਪਞ੍ਚਮਕਾ ਨਾਮਨ੍ਤਿ ਨਾਮਰੂਪਮਤ੍ਤਮੇਵ ਪਸ੍ਸਤਿ। ਰੂਪਞ੍ਚੇਤ੍ਥ ਰੂਪਕ੍ਖਨ੍ਧੋ, ਨਾਮਂ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਅਰੂਪਿਨੋ ਖਨ੍ਧਾਤਿ ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧਮਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਨਾਮਰੂਪਵਿਨਿਮੁਤ੍ਤਾ ਹਿ ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧਾ, ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧਵਿਨਿਮੁਤ੍ਤਂ ਵਾ ਨਾਮਰੂਪਂ ਨਤ੍ਥਿ। ਸੋ ‘‘ਇਮੇ ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧਾ ਕਿਂਹੇਤੁਕਾ’’ਤਿ ਉਪਪਰਿਕ੍ਖਨ੍ਤੋ ‘‘ਅਵਿਜ੍ਜਾਦਿਹੇਤੁਕਾ’’ਤਿ, ਤਤੋ ‘‘ਪਚ੍ਚਯੋ ਚੇਵ ਪਚ੍ਚਯੁਪ੍ਪਨ੍ਨਞ੍ਚ ਇਦਂ, ਅਞ੍ਞੋ ਸਤ੍ਤੋ ਵਾ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਵਾ ਨਤ੍ਥਿ, ਸੁਦ੍ਧਸਙ੍ਖਾਰਪੁਞ੍ਜਮਤ੍ਤਮੇਵਾ’’ਤਿ ਸਪ੍ਪਚ੍ਚਯਨਾਮਰੂਪਵਸੇਨ ਤਿਲਕ੍ਖਣਂ ਆਰੋਪੇਤ੍ਵਾ

ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਪਟਿਪਾਟਿਯਾ ‘‘ਅਨਿਚ੍ਚਂ ਦੁਕ੍ਖਮਨਤ੍ਤਾ’’ਤਿ ਸਮ੍ਮਸਨ੍ਤੋ ਵਿਚਰਤਿ। ਸੋ ‘‘ਅਜ੍ਜ ਅਜ੍ਜਾ’’ਤਿ ਪਟਿਵੇਧਂ ਆਕਙ੍ਖਮਾਨੋ ਤਥਾਰੂਪੇ ਸਮਯੇ ਉਤੁਸਪ੍ਪਾਯਂ, ਪੁਗ੍ਗਲਸਪ੍ਪਾਯਂ, ਭੋਜਨਸਪ੍ਪਾਯਂ, ਧਮ੍ਮਸ੍ਸਵਨਸਪ੍ਪਾਯਂ ਵਾ ਲਭਿਤ੍ਵਾ ਏਕਪਲ੍ਲਙ੍ਕੇਨ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋਵ ਵਿਪਸ੍ਸਨਂ ਮਤ੍ਥਕਂ ਪਾਪੇਤ੍ਵਾ ਅਰਹਤ੍ਤੇ ਪਤਿਟ੍ਠਾਤਿ। ਏਵਂ ਇਮੇਸਂ ਤਿਣ੍ਣਂ ਜਨਾਨਂ ਯਾਵ ਅਰਹਤ੍ਤਾ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਇਧ ਪਨ ਭਗਵਾ ਵੇਦਨਾਵਸੇਨ ਬੁਜ੍ਝਨਕਾਨਂ ਅਜ੍ਝਾਸਯੇਨ ਅਰੂਪਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਂ ਕਥੇਨ੍ਤੋ ਵੇਦਨਾਵਸੇਨ ਕਥੇਸਿ। ਤਤ੍ਥ –

‘‘ਲਕ੍ਖਣਞ੍ਚ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਂ, ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿ ਅਨੁਸਯੋ ਤਥਾ।
ਠਾਨਂ ਪਵਤ੍ਤਿਕਾਲੋ ਚ, ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਞ੍ਚ ਦ੍ਵਿਧਾਦਿਤਾ’’ਤਿ॥ –

ਇਦਂ ਪਕਿਣ੍ਣਕਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ – ਤਤ੍ਥ **ਲਕ੍ਖਣਂ** ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤਮੇਵ। **ਅਧਿਟ੍ਠਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਫਸ੍ਸੋ। ‘‘ਫਸ੍ਸਪਚ੍ਚਯਾ ਵੇਦਨਾ’’ਤਿ ਹਿ ਵਚਨਤੋ ਫਸ੍ਸੋ ਵੇਦਨਾਯ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਂ। ਤਥਾ ਹਿ ਸੋ ਵੇਦਨਾਧਿਟ੍ਠਾਨਭਾਵਤੋ ਨਿਚ੍ਚਮ੍ਮਗਾਵੀਉਪਮਾਯ ਉਪਮਿਤੋ। ਤਤ੍ਥ ਸੁਖਵੇਦਨੀਯੋ ਫਸ੍ਸੋ ਸੁਖਾਯ ਵੇਦਨਾਯ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਂ, ਦੁਕ੍ਖਵੇਦਨੀਯੋ ਫਸ੍ਸੋ ਦੁਕ੍ਖਾਯ ਵੇਦਨਾਯ, ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਵੇਦਨੀਯੋ ਫਸ੍ਸੋ ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਾਯ ਵੇਦਨਾਯ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਂ, ਆਸਨ੍ਨਕਾਰਣਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਵੇਦਨਾ ਕਸ੍ਸ ਪਦਟ੍ਠਾਨਂ? ‘‘ਵੇਦਨਾਪਚ੍ਚਯਾ ਤਣ੍ਹਾ’’ਤਿ ਵਚਨਤੋ ਤਣ੍ਹਾਯ ਪਦਟ੍ਠਾਨਂ ਅਭਿਪਤ੍ਥਨੀਯਭਾਵਤੋ। ਸੁਖਾ ਵੇਦਨਾ ਤਾਵ ਤਣ੍ਹਾਯ ਪਦਟ੍ਠਾਨਂ ਹੋਤੁ, ਇਤਰਾ ਪਨ ਕਥਨ੍ਤਿ? ਵੁਚ੍ਚਤੇ ਸੁਖਸਮਙ੍ਗੀਪਿ ਤਾਵ ਤਂਸਦਿਸਂ ਤਤੋ ਵਾ ਉਤ੍ਤਰਿਤਰਂ ਸੁਖਂ ਅਭਿਪਤ੍ਥੇਤਿ, ਕਿਮਙ੍ਗ ਪਨ ਦੁਕ੍ਖਸਮਙ੍ਗੀਭੂਤੋ। ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਾ ਚ ਸਨ੍ਤਭਾਵੇਨ ਸੁਖਮਿਚ੍ਚੇਵ ਵੁਚ੍ਚਤੀਤਿ ਤਿਸ੍ਸੋਪਿ ਵੇਦਨਾ ਤਣ੍ਹਾਯ ਪਦਟ੍ਠਾਨਂ।

ਉਪ੍ਪਤ੍ਤੀਤਿ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਕਾਰਣਂ। ਇਟ੍ਠਾਰਮ੍ਮਣਭੂਤਾ ਹਿ ਸਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਰਾ ਸੁਖਵੇਦਨਾਯ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਕਾਰਣਂ, ਤੇ ਏਵ ਅਨਿਟ੍ਠਾਰਮ੍ਮਣਭੂਤਾ ਦੁਕ੍ਖਵੇਦਨਾਯ, ਮਜ੍ਝਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਭੂਤਾ ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਾਯ। ਵਿਪਾਕਤੋ ਤਦਾਕਾਰਗ੍ਗਹਣਤੋ ਚੇਤ੍ਥ ਇਟ੍ਠਾਨਿਟ੍ਠਤਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਅਨੁਸਯੋਤਿ ਇਮਾਸੁ ਤੀਸੁ ਵੇਦਨਾਸੁ ਸੁਖਾਯ ਵੇਦਨਾਯ ਰਾਗਾਨੁਸਯੋ ਅਨੁਸੇਤਿ, ਦੁਕ੍ਖਾਯ ਵੇਦਨਾਯ ਪਟਿਘਾਨੁਸਯੋ, ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਾਯ ਵੇਦਨਾਯ ਅਵਿਜ੍ਜਾਨੁਸਯੋ ਅਨੁਸੇਤਿ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ –

‘‘ਸੁਖਾਯ ਖੋ, ਆਵੁਸੋ ਵਿਸਾਖ, ਵੇਦਨਾਯ ਰਾਗਾਨੁਸਯੋ ਅਨੁਸੇਤੀ’’ਤਿਆਦਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੪੬੫)।

ਦਿਟ੍ਠਿਮਾਨਾਨੁਸਯਾ ਚੇਤ੍ਥ ਰਾਗਪਕ੍ਖਿਯਾ ਕਾਤਬ੍ਬਾ। ਸੁਖਾਭਿਨਨ੍ਦਨੇਨ ਹਿ ਦਿਟ੍ਠਿਗਤਿਕਾ ‘‘ਸਸ੍ਸਤ’’ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਸਕ੍ਕਾਯੇ ਅਭਿਨਿਵਿਸਨ੍ਤਿ, ਮਾਨਜਾਤਿਕਾ ਚ ਮਾਨਂ ਜਪ੍ਪੇਨ੍ਤਿ ‘‘ਸੇਯ੍ਯੋਹਮਸ੍ਮੀ’’ਤਿਆਦਿਨਾ। ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਨੁਸਯੋ ਪਨ ਅਵਿਜ੍ਜਾਪਕ੍ਖਿਕੋ ਕਾਤਬ੍ਬੋ। ਤਥਾ ਹਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਵਿਭਙ੍ਗੇ (ਵਿਭ॰ ੨੮੮-੨੮੯) ‘‘ਵੇਦਨਾਪਚ੍ਚਯਾ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾ’’ਤਿ। ਅਨੁਸਯਾਨਞ੍ਚ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਸਨ੍ਤਾਨੇ ਅਪ੍ਪਹੀਨਭਾਵੇਨ ਥਾਮਗਮਨਂ। ਤਸ੍ਮਾ ‘‘ਸੁਖਾਯ ਵੇਦਨਾਯ ਰਾਗਾਨੁਸਯੋ ਅਨੁਸੇਤੀ’’ਤਿ ਮਗ੍ਗੇਨ ਅਪ੍ਪਹੀਨਤ੍ਤਾ ਅਨੁਰੂਪਕਾਰਣਲਾਭੇ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਾਰਹੋ ਰਾਗੋ, ਤਤ੍ਥ ਸਯਿਤੋ ਵਿਯ ਹੋਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਸ ਨਯੋ ਸੇਸੇਸੁਪਿ।

ਠਾਨਨ੍ਤਿ ਕਾਯੋ ਚਿਤ੍ਤਞ੍ਚ ਵੇਦਨਾਯ ਠਾਨਂ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ – ‘‘ਯਂ ਤਸ੍ਮਿਂ ਸਮਯੇ ਕਾਯਿਕਂ ਸੁਖਂ ਕਾਯਸਮ੍ਫਸ੍ਸਜਂ ਸਾਤਂ ਸੁਖਂ ਵੇਦਯਿਤਂ (ਧ॰ ਸ॰ ੪੪੯)। ਯਂ ਤਸ੍ਮਿਂ ਸਮਯੇ ਚੇਤਸਿਕਂ ਸੁਖਂ ਚੇਤੋਸਮ੍ਫਸ੍ਸਜਂ ਸਾਤਂ ਸੁਖਂ ਵੇਦਯਿਤ’’ਨ੍ਤਿ (ਧ॰ ਸ॰ ੪੭੧) ਚ।

ਪਵਤ੍ਤਿਕਾਲੋਤਿ ਪਵਤ੍ਤਿਕ੍ਖਣੋ, ਪਵਤ੍ਤਨਾਕਾਲਞ੍ਚ। ਪਵਤ੍ਤਿਕ੍ਖਣੇਨ ਹਿ ਸੁਖਦੁਕ੍ਖਵੇਦਨਾਨਂ ਸੁਖਦੁਕ੍ਖਭਾਵੋ ਵਵਤ੍ਥਿਤੋ। ਯਥਾਹ –

‘‘ਸੁਖਾ ਖੋ, ਆਵੁਸੋ ਵਿਸਾਖ, ਵੇਦਨਾ ਠਿਤਿਸੁਖਾ ਵਿਪਰਿਣਾਮਦੁਕ੍ਖਾ, ਦੁਕ੍ਖਾ ਖੋ, ਆਵੁਸੋ ਵਿਸਾਖ, ਵੇਦਨਾ ਠਿਤਿਦੁਕ੍ਖਾ ਵਿਪਰਿਣਾਮਸੁਖਾ’’ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੪੬੫)।

ਸੁਖਾਯ ਵੇਦਨਾਯ ਅਤ੍ਥਿਭਾਵੋ ਸੁਖਂ, ਨਤ੍ਥਿਭਾਵੋ ਦੁਕ੍ਖਂ। ਦੁਕ੍ਖਾਯ ਵੇਦਨਾਯ ਅਤ੍ਥਿਭਾਵੋ ਦੁਕ੍ਖਂ, ਨਤ੍ਥਿਭਾਵੋ ਸੁਖਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਾਯ ਵੇਦਨਾਯ ਪਵਤ੍ਤਨਾਕਲਨਂ ਪਵਤ੍ਤਿਯਾ ਆਕਲਨਂ ਅਨਾਕਲਨਞ੍ਚ ਜਾਨਨਂ ਅਜਾਨਨਞ੍ਚ ਸੁਖਦੁਕ੍ਖਭਾਵਵਵਤ੍ਥਾਨਂ। ਵੁਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਚੇਤਂ –

‘‘ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਾ ਖੋ, ਆਵੁਸੋ ਵਿਸਾਖ, ਵੇਦਨਾ ਞਾਣਸੁਖਾ ਅਞ੍ਞਾਣਦੁਕ੍ਖਾ’’ਤਿ।

ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਨ੍ਤਿ ਏਤਾ ਹਿ ਸੁਖਾਦਯੋ ਤਿਸ੍ਸੋ ਵੇਦਨਾ ਸੁਖਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ, ਦੁਕ੍ਖਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ, ਸੋਮਨਸ੍ਸਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ, ਦੋਮਨਸ੍ਸਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ, ਉਪੇਕ੍ਖਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਨ੍ਤਿ ਅਧਿਪਤੇਯ੍ਯਟ੍ਠੇਨ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਤੋ ਪਞ੍ਚਧਾ ਵਿਭਤ੍ਤਾ। ਕਾਯਿਕਞ੍ਹਿ ਸਾਤਂ ਸੁਖਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਅਸਾਤਂ ਦੁਕ੍ਖਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਨ੍ਤਿ। ਮਾਨਸਂ ਪਨ ਸਾਤਂ ਸੋਮਨਸ੍ਸਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਅਸਾਤਂ ਦੋਮਨਸ੍ਸਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਨ੍ਤਿ। ਦੁਵਿਧਮ੍ਪਿ ਨੇਵ ਸਾਤਂ ਨਾਸਾਤਂ ਉਪੇਕ੍ਖਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਨ੍ਤਿ। ਕਿਂ ਪਨੇਤ੍ਥ ਕਾਰਣਂ – ਯਥਾ ਕਾਯਿਕਚੇਤਸਿਕਾ ਸੁਖਦੁਕ੍ਖਵੇਦਨਾ ‘‘ਸੁਖਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਸੋਮਨਸ੍ਸਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ, ਦੁਕ੍ਖਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਦੋਮਨਸ੍ਸਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯ’’ਨ੍ਤਿ ਵਿਭਜਿਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਨ ਏਵਂ ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਾਤਿ? ਭੇਦਾਭਾਵਤੋ। ਯਥੇਵ ਹਿ ਅਨੁਗ੍ਗਹਸਭਾਵਾ ਬਾਧਕਸਭਾਵਾ ਚ ਸੁਖਦੁਕ੍ਖਵੇਦਨਾ ਅਞ੍ਞਥਾ ਕਾਯਸ੍ਸ ਅਨੁਗ੍ਗਹਂ ਬਾਧਕਞ੍ਚ ਕਰੋਨ੍ਤਿ, ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਚ ਅਞ੍ਞਥਾ, ਨ ਏਵਂ ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਭੇਦਾਭਾਵਤੋ ਵਿਭਜਿਤ੍ਵਾ ਨ ਵੁਤ੍ਤਾ।

ਦ੍ਵਿਧਾਦਿਤਾਤਿ ਸਬ੍ਬਾਪਿ ਹਿ ਵੇਦਨਾ ਵੇਦਯਿਤਟ੍ਠੇਨ ਏਕਵਿਧਾਪਿ ਨਿਸ੍ਸਯਭੇਦੇਨ ਦੁਵਿਧਾ – ਕਾਯਿਕਾ ਚੇਤਸਿਕਾਤਿ, ਸੁਖਾ, ਦੁਕ੍ਖਾ, ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਾਤਿ ਤਿਵਿਧਾ, ਚਤੁਯੋਨਿਵਸੇਨ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਾ, ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਵਸੇਨ, ਗਤਿਵਸੇਨ ਚ ਪਞ੍ਚਵਿਧਾ, ਦ੍ਵਾਰਵਸੇਨ ਚ ਆਰਮ੍ਮਣਵਸੇਨ ਚ ਛਬ੍ਬਿਧਾ, ਸਤ੍ਤਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁਯੋਗੇਨ ਸਤ੍ਤਵਿਧਾ, ਅਟ੍ਠਲੋਕਧਮ੍ਮਪਚ੍ਚਯਤਾਯ ਅਟ੍ਠਵਿਧਾ, ਸੁਖਾਦੀਨਂ ਪਚ੍ਚੇਕਂ ਅਤੀਤਾਦਿਵਿਭਾਗੇਨ ਨਵਵਿਧਾ, ਤਾ ਏਵ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਬਹਿਦ੍ਧਾਭੇਦੇਨ ਅਟ੍ਠਾਰਸਵਿਧਾ, ਤਥਾ ਰੂਪਾਦੀਸੁ ਛਸੁ ਆਰਮ੍ਮਣੇਸੁ ਏਕੇਕਸ੍ਮਿਂ ਸੁਖਾਦਿਵਸੇਨ ਤਿਸ੍ਸੋ ਤਿਸ੍ਸੋ ਕਤ੍ਵਾ। ਰੂਪਾਰਮ੍ਮਣਸ੍ਮਿਞ੍ਹਿ ਸੁਖਾਪਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਦੁਕ੍ਖਾਪਿ, ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਾਪਿ, ਏਵਂ ਇਤਰੇਸੁਪਿ। ਅਥ ਵਾ ਅਟ੍ਠਾਰਸਮਨੋਪਵਿਚਾਰਵਸੇਨ ਅਟ੍ਠਾਰਸ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹਿ –

‘‘ਚਕ੍ਖੁਨਾ ਰੂਪਂ ਦਿਸ੍ਵਾ ਸੋਮਨਸ੍ਸਟ੍ਠਾਨਿਯਂ ਰੂਪਂ ਉਪਵਿਚਰਤਿ, ਦੋਮਨਸ੍ਸਟ੍ਠਾਨਿਯਂ, ਉਪੇਕ੍ਖਾਟ੍ਠਾਨਿਯਂ ਰੂਪਂ ਉਪਵਿਚਰਤਿ, ਸੋਤੇਨ ਸਦ੍ਦਂ...ਪੇ॰... ਮਨਸਾ ਧਮ੍ਮਂ ਵਿਞ੍ਞਾਯ ਸੋਮਨਸ੍ਸਟ੍ਠਾਨਿਯਂ ਧਮ੍ਮਂ ਉਪਵਿਚਰਤਿ, ਦੋਮਨਸ੍ਸਟ੍ਠਾਨਿਯਂ, ਉਪੇਕ੍ਖਾਟ੍ਠਾਨਿਯਂ ਧਮ੍ਮਂ ਉਪਵਿਚਰਤੀ’’ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੩.੬੨)।

ਏਵਂ ਅਟ੍ਠਾਰਸਵਿਧਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਤਥਾ ਛ ਗੇਹਸ੍ਸਿਤਾਨਿ ਸੋਮਨਸ੍ਸਾਨਿ, ਛ ਗੇਹਸ੍ਸਿਤਾਨਿ ਦੋਮਨਸ੍ਸਾਨਿ, ਛ ਗੇਹਸ੍ਸਿਤਾ ਉਪੇਕ੍ਖਾ, ਤਥਾ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਸ੍ਸਿਤਾ ਸੋਮਨਸ੍ਸਾਦਯੋਤਿ ਏਵਂ ਛਤ੍ਤਿਂਸਵਿਧਾ । ਅਤੀਤੇ ਛਤ੍ਤਿਂਸ, ਅਨਾਗਤੇ ਛਤ੍ਤਿਂਸ, ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨੇ ਛਤ੍ਤਿਂਸਾਤਿ ਅਟ੍ਠੁਤ੍ਤਰਸਤਮ੍ਪਿ ਭਵਨ੍ਤਿ। ਏਵਮੇਤ੍ਥ ਦ੍ਵਿਧਾਦਿਤਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾਤਿ।

ਪਕਿਣ੍ਣਕਕਥਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਗਾਥਾਸੁ **ਸਮਾਹਿਤੋ**ਤਿ ਉਪਚਾਰਪ੍ਪਨਾਭੇਦੇਨ ਸਮਾਧਿਨਾ ਸਮਾਹਿਤੋ। ਤੇਨ ਸਮਥਭਾਵਨਾਨੁਯੋਗਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਸਮ੍ਪਜਾਨੋ**ਤਿ ਸਾਤ੍ਥਕਸਮ੍ਪਜਞ੍ਞਾਦਿਨਾ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧੇਨ ਸਮ੍ਪਜਞ੍ਞੇਨ ਸਮ੍ਪਜਾਨੋ। ਤੇਨ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਨੁਯੋਗਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਸਤੋ**ਤਿ ਸਤੋਕਾਰੀ। ਤੇਨ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਨਯੇਨ ਧਮ੍ਮਾ ਭਾਵਨਾਪਾਰਿਪੂਰਿਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ। ਤੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਤ੍ਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਵੇਦਨਾ ਚ ਪਜਾਨਾਤੀ**ਤਿ ‘‘ਇਮਾ ਵੇਦਨਾ, ਏਤ੍ਤਕਾ ਵੇਦਨਾ’’ਤਿ ਸਭਾਵਤੋ ਵਿਭਾਗਤੋ ‘‘ਅਨਿਚ੍ਚਾ ਦੁਕ੍ਖਾ ਵਿਪਰਿਣਾਮਧਮ੍ਮਾ’’ਤਿ ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਲਕ੍ਖਣਤੋ ਚ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਤੀਹਿ ਪਰਿਞ੍ਞਾਹਿ ਪਰਿਜਾਨਨ੍ਤੋ ਵਿਪਸ੍ਸਨਂ ਵਡ੍ਢੇਤ੍ਵਾ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੇਨ ਪਰਿਞ੍ਞਾਪਟਿਵੇਧੇਨ ਪਜਾਨਾਤਿ। **ਵੇਦਨਾਨਞ੍ਚ ਸਮ੍ਭਵ**ਨ੍ਤਿ ਸਮੁਦਯਸਚ੍ਚਂ। **ਯਤ੍ਥ ਚੇਤਾ ਨਿਰੁਜ੍ਝਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਵੇਦਨਾ ਯਤ੍ਥ ਨਿਰੁਜ੍ਝਨ੍ਤਿ, ਤਂ ਨਿਰੋਧਸਚ੍ਚਂ। **ਖਯਗਾਮਿਨ**ਨ੍ਤਿ ਵੇਦਨਾਨਂ ਖਯਗਾਮਿਨਂ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਞ੍ਚ ਪਜਾਨਾਤੀਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। **ਵੇਦਨਾਨਂ ਖਯਾ**ਤਿ ਏਵਂ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਸਚ੍ਚਾਨਿ

ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਨ੍ਤੇਨ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੇਨ ਵੇਦਨਾਨੰ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਨਿਰੋਧਾ। **ਨਿਚ੍ਛਾਤੋ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬੁਤੋ**ਤਿ ਨਿਤ੍ਤਣ੍ਹੋ, ਪਹੀਨਤਣ੍ਹੋ, ਕਿਲੇਸਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਨੇਨ, ਖਨ੍ਧਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਨੇਨ ਚ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬੁਤੋ ਹੋਤਿ।

ਤਤਿਯਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੪. ਦੁਤਿਯਵੇਦਨਾਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੫੩. ਚਤੁਤ੍ਥੇ **ਦੁਕ੍ਖਤੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ**ਤਿ ਸੁਖਵੇਦਨਾ ਵਿਪਰਿਣਾਮਦੁਕ੍ਖਵਸੇਨ ਦੁਕ੍ਖਾਤਿ ਞਾਣਚਕ੍ਖੁਨਾ ਪਸ੍ਸਿਤਬ੍ਬਾ। **ਸਲ੍ਲਤੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ**ਤਿ ਦੁਨ੍ਨੀਹਰਣਟ੍ਠੇਨ ਅਨ੍ਤੋਤੁਦਨਟ੍ਠੇਨ ਪੀਲਨਟ੍ਠੇਨ ਦੁਕ੍ਖਦੁਕ੍ਖਭਾਵੇਨ ਦੁਕ੍ਖਵੇਦਨਾ ਸਲ੍ਲਨ੍ਤਿ ਪਸ੍ਸਿਤਬ੍ਬਾ। **ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ**ਤਿ ਹੁਤ੍ਵਾ ਅਭਾਵਤੋ ਉਦਯਬ੍ਬਯਵਨ੍ਤਤੋ ਤਾਵਕਾਲਿਕਤੋ ਨਿਚ੍ਚਪਟਿਪਕ੍ਖਤੋ ਚ ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਾ ਵੇਦਨਾ ਅਨਿਚ੍ਚਾਤਿ ਪਸ੍ਸਿਤਬ੍ਬਾ। ਕਾਮਞ੍ਚੇਤ੍ਥ ਸਬ੍ਬਾਪਿ ਵੇਦਨਾ ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ਪਸ੍ਸਿਤਬ੍ਬਾ, ਅਨਿਚ੍ਚਦਸ੍ਸਨਤੋ ਪਨ ਸਾਤਿਸਯੰ ਵਿਰਾਗਨਿਮਿਤ੍ਤੰ ਦੁਕ੍ਖਦਸ੍ਸਨਨ੍ਤਿ ਇਮਮਤ੍ਥੰ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ਸਤ੍ਥਾ ''ਸੁਖਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵੇਦਨਾ ਦੁਕ੍ਖਤੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ, ਦੁਕ੍ਖਾ ਵੇਦਨਾ ਸਲ੍ਲਤੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ''ਤਿ ਆਹ। ਅਥ ਵਾ ਯਤ੍ਥ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਾ ਸੁਖਾਭਿਨਿਵੇਸਿਨੋ, ਤਤ੍ਥ ਨਿਬ੍ਬੇਦਜਨਨਤ੍ਥੰ ਤਥਾ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਤੇਨਸ੍ਸਾ ਸਙ੍ਖਾਰਦੁਕ੍ਖਤਾਯ ਦੁਕ੍ਖਭਾਵੋ ਦਸ੍ਸਿਤੋ। ਯਦਨਿਚ੍ਚੰ, ਤੰ ਦੁਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਵਿਪਰਿਣਾਮਦੁਕ੍ਖਤਾਯ ''ਸੁਖਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵੇਦਨਾ ਦੁਕ੍ਖਤੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ''ਤਿ ਵਤ੍ਵਾ ''ਸੁਖਾਪਿ ਤਾਵ ਏਦਿਸੀ, ਦੁਕ੍ਖਾ ਨੁ ਖੋ ਕੀਦਿਸੀ''ਤਿ ਚਿਨ੍ਤੇਨ੍ਤਾਨੰ ਦੁਕ੍ਖਦੁਕ੍ਖਤਾਯ ''ਦੁਕ੍ਖਾ ਵੇਦਨਾ ਸਲ੍ਲਤੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ''ਤਿ ਆਹ, ਇਤਰਾ ਪਨ ਸਙ੍ਖਾਰਦੁਕ੍ਖਤਾਯ ਏਵ ਦੁਕ੍ਖਾਤਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ''ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਾ ਵੇਦਨਾ ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ''ਤਿ ਅਵੋਚ।

ਏਤ੍ਥ ਚ ''ਸੁਖਾ ਵੇਦਨਾ ਦੁਕ੍ਖਤੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ''ਤਿ ਏਤੇਨ ਰਾਗਸ੍ਸ ਸਮੁਗ੍ਘਾਤਨੂਪਾਯੋ ਦਸ੍ਸਿਤੋ। ਸੁਖਵੇਦਨਾਯ ਹਿ ਰਾਗਾਨੁਸਯੋ ਅਨੁਸੇਤਿ। ''ਦੁਕ੍ਖਾ ਵੇਦਨਾ ਸਲ੍ਲਤੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ''ਤਿ ਏਤੇਨ ਦੋਸਸ੍ਸ ਸਮੁਗ੍ਘਾਤਨੂਪਾਯੋ ਦਸ੍ਸਿਤੋ। ਦੁਕ੍ਖਵੇਦਨਾਯ ਹਿ ਪਟਿਘਾਨੁਸਯੋ ਅਨੁਸੇਤਿ। ''ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਾ ਵੇਦਨਾ ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ''ਤਿ ਏਤੇਨ ਮੋਹਸ੍ਸ ਸਮੁਗ੍ਘਾਤਨੂਪਾਯੋ ਦਸ੍ਸਿਤੋ। ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਵੇਦਨਾਯ ਹਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾਨੁਸਯੋ ਅਨੁਸੇਤਿ।

ਤਥਾ ਪਠਮੇਨ ਤਣ੍ਹਾਸੰਕਿਲੇਸਸ੍ਸ ਪਹਾਨੰ ਦਸ੍ਸਿਤੰ ਤਸ੍ਸ ਸੁਖਸ੍ਸਾਦਹੇਤੁਕਤ੍ਤਾ, ਦੁਤਿਯੇਨ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਸੰਕਿਲੇਸਸ੍ਸ ਪਹਾਨੰ। ਯਥਾਭੂਤਞ੍ਹਿ ਦੁਕ੍ਖੰ ਅਪਰਿਜਾਨਨ੍ਤਾ ਤਸ੍ਸ ਪਰਿਹਰਣਤ੍ਥੰ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤੰ ਚਰਨ੍ਤਿ। ਤਤਿਯੇਨ ਦਿਟ੍ਠਿਸੰਕਿਲੇਸਸ੍ਸ ਪਹਾਨੰ ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤਸ੍ਸ ਦਿਟ੍ਠਿਸੰਕਿਲੇਸਾਭਾਵਤੋ ਅਵਿਜ੍ਜਾਨਿਮਿਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਦਿਟ੍ਠਿਸੰਕਿਲੇਸਸ੍ਸ, ਅਵਿਜ੍ਜਾਨਿਮਿਤ੍ਤਞ੍ਚ ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਾ ਵੇਦਨਾ। ਪਠਮੇਨ ਵਾ ਵਿਪਰਿਣਾਮਦੁਕ੍ਖਪਰਿਞ੍ਞਾ, ਦੁਤਿਯੇਨ ਦੁਕ੍ਖਦੁਕ੍ਖਪਰਿਞ੍ਞਾ, ਤਤਿਯੇਨ ਸਙ੍ਖਾਰਦੁਕ੍ਖਪਰਿਞ੍ਞਾ। ਪਠਮੇਨ ਵਾ ਇਟ੍ਠਾਰਮ੍ਮਣਪਰਿਞ੍ਞਾ, ਦੁਤਿਯੇਨ ਅਨਿਟ੍ਠਾਰਮ੍ਮਣਪਰਿਞ੍ਞਾ, ਤਤਿਯੇਨ ਮਜ੍ਝਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਪਰਿਞ੍ਞਾ। ਵੇਦਨਾਸੁ ਹਿ ਪਰਿਞ੍ਞਾਤਾਸੁ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਧਮ੍ਮੇਸੁ ਆਰਮ੍ਮਣਾਨਿਪਿ ਵਿਰਤ੍ਤਾਨੇਵ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ। ਪਠਮੇਨ ਵਾ ਰਾਗਪ੍ਪਹਾਨਪਰਿਕਿਤ੍ਤਨੇਨ ਦੁਕ੍ਖਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯ ਅਪ੍ਪਣਿਹਿਤਵਿਮੋਕ੍ਖੋ ਦੀਪਿਤੋ ਹੋਤਿ, ਦੁਤਿਯੇਨ ਦੋਸਪ੍ਪਹਾਨਪਰਿਕਿਤ੍ਤਨੇਨ ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯ ਅਨਿਮਿਤ੍ਤਵਿਮੋਕ੍ਖੋ, ਤਤਿਯੇਨ ਮੋਹਪ੍ਪਹਾਨਪਰਿਕਿਤ੍ਤਨੇਨ ਅਨਤ੍ਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯ ਸੁਞ੍ਞਤਵਿਮੋਕ੍ਖੋ ਦੀਪਿਤੋ ਹੋਤੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ।

ਯਤੋਤਿ ਯਦਾ, ਯਸ੍ਮਾ ਵਾ। **ਅਰਿਯੋ**ਤਿ ਕਿਲੇਸੇਹਿ ਆਰਕਾ ਠਿਤੋ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧੋ। **ਸਮ੍ਮਦ੍ਦਸੋ**ਤਿ ਸਬ੍ਬਾਸੰ ਵੇਦਨਾਨੰ ਚਤੁਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਵਾ ਸਚ੍ਚਾਨੰ ਅਵਿਪਰੀਤਦਸ੍ਸਾਵੀ। **ਅਚ੍ਛੇਚ੍ਛਿ ਤਣ੍ਹ**ਨ੍ਤਿ ਵੇਦਨਾਮੂਲਕੰ ਤਣ੍ਹੰ ਅਗ੍ਗਮਗ੍ਗੇਨ ਛਿਨ੍ਦਿ, ਅਨਵਸੇਸਤੋ ਸਮੁਚ੍ਛਿਨ੍ਦਿ। **ਵਿਵਤ੍ਤਯਿ ਸੰਯੋਜਨ**ਨ੍ਤਿ ਦਸਵਿਧੰ ਸੰਯੋਜਨੰ ਪਰਿਵਤ੍ਤਯਿ, ਨਿਮ੍ਮੂਲਮਕਾਸਿ। **ਸਮ੍ਮਾ**ਤਿ ਹੇਤੁਨਾ ਕਾਰਣੇਨ। **ਮਾਨਾਭਿਸਮਯਾ**ਤਿ ਮਾਨਸ੍ਸ ਦਸ੍ਸਨਾਭਿਸਮਯਾ, ਪਹਾਨਾਭਿਸਮਯਾ ਵਾ। ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗੋ ਹਿ ਕਿਚ੍ਚਵਸੇਨ ਮਾਨੰ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਅਯਮਸ੍ਸ ਦਸ੍ਸਨਾਭਿਸਮਯੋ। ਤੇਨ ਦਿਟ੍ਠੋ ਪਨ ਸੋ ਤਾਵਦੇਵ ਪਹੀਯਤਿ ਦਿਟ੍ਠਵਿਸੇਨ ਦਿਟ੍ਠਸਤ੍ਤਾਨੰ ਜੀਵਿਤੰ ਵਿਯ, ਅਯਮਸ੍ਸ ਪਹਾਨਾਭਿਸਮਯੋ। **ਅਨ੍ਤਮਕਾਸਿ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਏਵੰ ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗੇਨ ਮਾਨਸ੍ਸ ਦਿਟ੍ਠਤ੍ਤਾ ਪਹੀਨਤ੍ਤਾ ਚ ਸਬ੍ਬਸ੍ਸੇਵ ਵਟ੍ਟਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਕੋਟਿਸਙ੍ਖਾਤੰ ਅਨ੍ਤੰ ਪਰਿਚ੍ਛੇਦੰ ਪਰਿਵਟੁਮੰ ਅਕਾਸਿ, ਅਨ੍ਤਿਮਸਮੁਸ੍ਸਯਮਤ੍ਤਾਵਸੇਸੰ ਦੁਕ੍ਖਮਕਾਸੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ।

ਗਾਥਾਸੁ **ਯੋ**ਤਿ ਯੋ ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ। **ਅਦ੍ਦਾ**ਤਿ ਅਦ੍ਦਸ, ਸੁਖਵੇਦਨਂ ਦੁਕ੍ਖਤੋ ਪਸ੍ਸੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸੁਖਵੇਦਨਾ ਹਿ ਵਿਸਮਿਸ੍ਸਂ ਵਿਯ ਭੋਜਨਂ ਪਰਿਭੋਗਕਾਲੇ ਅਸ੍ਸਾਦਂ ਦਦਮਾਨਾ ਵਿਪਰਿਣਾਮਕਾਲੇ ਦੁਕ੍ਖਾਯੇਵਾਤਿ। **ਦੁਕ੍ਖਮਦ੍ਦਕ੍ਖਿ ਸਲ੍ਲਤੋ**ਤਿ ਯਥਾ ਸਲ੍ਲਂ ਸਰੀਰਂ ਅਨੁਪਵਿਸਨ੍ਤਮ੍ਪਿ ਪਵਿਟ੍ਠਮ੍ਪਿ ਉਦ੍ਧਰਿਯਮਾਨਮ੍ਪਿ ਪੀਲ਼ਮੇਵ ਜਨੇਤਿ, ਏਵਂ ਦੁਕ੍ਖਵੇਦਨਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾਪਿ ਠਿਤਿਪ੍ਪਤ੍ਤਾਪਿ ਭਿਜ੍ਜਮਾਨਾਪਿ ਵਿਬਾਧਤਿਯੇਵਾਤਿ ਤਂ ਸਲ੍ਲਤੋ ਵਿਪਸ੍ਸੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਅਦ੍ਦਕ੍ਖਿ ਨਂ ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ**ਤਿ ਸੁਖਦੁਕ੍ਖਤੋ ਸਨ੍ਤਸਭਾਵਤਾਯ ਸਨ੍ਤਤਰਜਾਤਿਕਮ੍ਪਿ ਨਂ ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਂ ਅਨਿਚ੍ਚਨ੍ਤਿਕਤਾਯ ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ਪਸ੍ਸਿ।

ਸ ਵੇ ਸਮ੍ਮਦ੍ਦਸੋਤਿ ਸੋ ਏਵਂ ਤਿਸ੍ਸਨ੍ਨਂ ਵੇਦਨਾਨਂ ਸਮ੍ਮਦੇਵ ਦੁਕ੍ਖਾਦਿਤੋ ਦਸ੍ਸਾਵੀ। **ਯਤੋ**ਤਿ ਯਸ੍ਮਾ। **ਤਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਵੇਦਨਾਯਂ। **ਵਿਮੁਚ੍ਚਤੀ**ਤਿ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਵਿਮੁਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਵਿਮੁਚ੍ਚਤਿ। ਇਦਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ – ਯਸ੍ਮਾ ਸੁਖਾਦੀਨਿ ਦੁਕ੍ਖਾਦਿਤੋ ਅਦ੍ਦਸ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਤ੍ਥ ਵੇਦਨਾਯ ਤਪ੍ਪਟਿਬਦ੍ਧਛਨ੍ਦਰਾਗਪ੍ਪਹਾਨੇਨ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਵਸੇਨ ਵਿਮੁਚ੍ਚਤਿ। ਯਂਸਦ੍ਦੇ ਹਿ ਵੁਤ੍ਤੇ ਤਂਸਦ੍ਦੋ ਆਹਰਿਤ੍ਵਾ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੋ। ਅਥ ਵਾ **ਯਤੋ**ਤਿ ਕਾਯਵਾਚਾਚਿਤ੍ਤੇਹਿ ਸਂਯਤੋ ਯਤਤ੍ਤੋ, ਯਤਤਿ ਪਦਹਤੀਤਿ ਵਾ ਯਤੋ, ਆਯਤਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਅਭਿਞ੍ਞਾਵੋਸਿਤੋ**ਤਿ ਵੇਦਨਾਮੁਖੇਨ ਚਤੁਸਚ੍ਚਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਂ ਭਾਵੇਤ੍ਵਾ ਛਟ੍ਠਾਭਿਞ੍ਞਾਯ ਪਰਿਯੋਸਿਤੋ ਕਤਕਿਚ੍ਚੋ। **ਸਨ੍ਤੋ**ਤਿ ਰਾਗਾਦਿਕਿਲੇਸਵੂਪਸਮੇਨ ਸਨ੍ਤੋ। **ਯੋਗਾਤਿਗੋ**ਤਿ ਕਾਮਯੋਗਾਦਿਂ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਮ੍ਪਿ ਯੋਗਂ ਅਤਿਕ੍ਕਨ੍ਤੋ। ਉਭਯਹਿਤਮੁਨਨਤੋ **ਮੁਨੀ**ਤਿ।

ਚਤੁਤ੍ਥਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੫. ਪਠਮਏਸਨਾਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੫੪. ਪਞ੍ਚਮੇ **ਏਸਨਾ**ਤਿ ਗਵੇਸਨਾ ਪਰਿਯੇਸਨਾ ਮਗ੍ਗਨਾ। ਤਾ ਵਿਭਾਗਤੋ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ "**ਕਾਮੇਸਨਾ**"ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ **ਕਾਮੇਸਨਾ**ਤਿ ਕਾਮਾਨਂ ਏਸਨਾ, ਕਾਮਸਙ੍ਖਾਤਾ ਵਾ ਏਸਨਾ ਕਾਮੇਸਨਾ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ –

''ਤਤ੍ਥ ਕਤਮਾ ਕਾਮੇਸਨਾ? ਯੋ ਕਾਮੇਸੁ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦੋ, ਕਾਮਰਾਗੋ, ਕਾਮਨਨ੍ਦੀ, ਕਾਮਸ੍ਨੇਹੋ , ਕਾਮਪਿਪਾਸਾ, ਕਾਮਮੁਚ੍ਛਾ, ਕਾਮਜ੍ਝੋਸਾਨਂ, ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਕਾਮੇਸਨਾ''ਤਿ (ਵਿਭਂ॰ ੯੧੯)।

ਤਸ੍ਮਾ ਕਾਮਰਾਗੋ ਕਾਮੇਸਨਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। **ਭਵੇਸਨਾਯਪਿ** ਏਸੇਵ ਨਯੋ। ਵੁਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਚੇਤਂ –

''ਤਤ੍ਥ ਕਤਮਾ ਭਵੇਸਨਾ? ਯੋ ਭਵੇਸੁ ਭਵਚ੍ਛਨ੍ਦੋ...ਪੇ॰... ਭਵਜ੍ਝੋਸਾਨਂ, ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਭਵੇਸਨਾ''ਤਿ (ਵਿਭਂ॰ ੯੧੯)।

ਤਸ੍ਮਾ ਭਵੇਸਨਰਾਗੋ ਰੂਪਾਰੂਪਭਵਪਤ੍ਥਨਾ ਭਵੇਸਨਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਸ੍ਸ ਏਸਨਾ **ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯੇਸਨਾ**। ਯਥਾਹ –

''ਤਤ੍ਥ ਕਤਮਾ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯੇਸਨਾ? ਸਸ੍ਸਤੋ ਲੋਕੋਤਿ ਵਾ, ਅਸਸ੍ਸਤੋ ਲੋਕੋਤਿ ਵਾ, ਅਨ੍ਤਵਾ ਲੋਕੋਤਿ ਵਾ, ਅਨਨ੍ਤਵਾ ਲੋਕੋਤਿ ਵਾ, ਤਂ ਜੀਵਂ ਤਂ ਸਰੀਰਨ੍ਤਿ ਵਾ, ਅਞ੍ਞਂ ਜੀਵਂ ਅਞ੍ਞਂ ਸਰੀਰਨ੍ਤਿ ਵਾ, ਹੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ ਪਰਂ ਮਰਣਾਤਿ ਵਾ, ਨ ਹੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ ਪਰਂ ਮਰਣਾਤਿ ਵਾ, ਹੋਤਿ ਚ ਨ ਚ ਹੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ ਪਰਂ ਮਰਣਾਤਿ ਵਾ, ਨੇਵ ਹੋਤਿ ਨ ਨ ਹੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ ਪਰਂ ਮਰਣਾਤਿ ਵਾ, ਯਾ ਏਵਰੂਪਾ ਦਿਟ੍ਠਿ ਦਿਟ੍ਠਿਗਤਂ ਦਿਟ੍ਠਿਗਹਨਂ ਦਿਟ੍ਠਿਕਨ੍ਤਾਰੋ ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਸੂਕਾਯਿਕਂ ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਪ੍ਫਨ੍ਦਿਤਂ ਦਿਟ੍ਠਿਸਞ੍ਞੋਜਨਂ ਗਾਹੋ ਪਤਿਟ੍ਠਾਹੋ ਅਭਿਨਿਵੇਸੋ ਪਰਾਮਾਸੋ ਕੁਮ੍ਮਗ੍ਗੋ ਮਿਚ੍ਛਾਪਥੋ ਮਿਚ੍ਛਤ੍ਤਂ ਤਿਤ੍ਥਾਯਤਨਂ ਵਿਪਰਿਯੇਸਗ੍ਗਾਹੋ, ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯੇਸਨਾ''ਤਿ (ਵਿਭਂ॰ ੯੧੯)।

ਤਸ੍ਮਾ ਦਿਟ੍ਠਿਗਤਸਮ੍ਮਤਸ੍ਸ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਸ੍ਸ ਏਸਨਾ ਦਿਟ੍ਠਿਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯੇਸਨਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾਤਿ। ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਰਾਗਦਿਟ੍ਠਿਯੋ ਏਸਨਾਤਿ ਦਸ੍ਸਿਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਨ ਕੇਵਲਞ੍ਚ ਰਾਗਦਿਟ੍ਠਿਯੋਵ ਏਸਨਾ, ਤਦੇਕਟ੍ਠਂ ਕਮ੍ਮਮ੍ਪਿ। ਵੁਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਚੇਤਂ –

> ''ਤਤ੍ਥ ਕਤਮਾ ਕਾਮੇਸਨਾ? ਕਾਮਰਾਗੋ ਤਦੇਕਟ੍ਠਂ ਅਕੁਸਲਂ ਕਾਯਕਮ੍ਮਂ ਵਚੀਕਮ੍ਮਂ ਮਨੋਕਮ੍ਮਂ, ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਕਾਮੇਸਨਾ। ਤਤ੍ਥ ਕਤਮਾ ਭਵੇਸਨਾ? ਭਵਰਾਗੋ ਤਦੇਕਟ੍ਠਂ ਅਕੁਸਲਂ ਕਾਯਕਮ੍ਮਂ ਵਚੀਕਮ੍ਮਂ ਮਨੋਕਮ੍ਮਂ, ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਭਵੇਸਨਾ। ਤਤ੍ਥ ਕਤਮਾ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯੇਸਨਾ? ਅਨ੍ਤਗ੍ਗਾਹਿਕਾ ਦਿਟ੍ਠਿ ਤਦੇਕਟ੍ਠਂ ਅਕੁਸਲਂ ਕਾਯਕਮ੍ਮਂ, ਵਚੀਕਮ੍ਮਂ, ਮਨੋਕਮ੍ਮਂ, ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯੇਸਨਾ''ਤਿ (ਵਿਭ॰ ੯੧੯) –

ਏਵਮੇਤਾ ਤਿਸ੍ਸੋ ਏਸਨਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਗਾਥਾਸੁ ਸਮ੍ਭਵਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਏਸਨਾਨਂ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਹੇਤੁਭੂਤਾ ਅਵਿਜ੍ਜਾਦਯੋ ਤਣ੍ਹਾ ਚਾਤਿ **ਸਮ੍ਭਵੋ**, ਸਮੁਦਯੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਯਤ੍ਥ ਚੇਤਾ ਨਿਰੁਜ੍ਝਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯੇਸਨਾ ਪਠਮਮਗ੍ਗੇਨ ਨਿਰੁਜ੍ਝਤਿ, ਕਾਮੇਸਨਾ ਅਨਾਗਾਮਿਮਗ੍ਗੇਨ, ਭਵੇਸਨਾ ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗੇਨ ਨਿਰੁਜ੍ਝਤੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਸੇਸਂ ਵੁਤ੍ਤਨਯਮੇਵ।

ਪਞ੍ਚਮਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੬. ਦੁਤਿਯਏਸਨਾਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੫੫. ਛਟ੍ਠੇ **ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯੇਸਨਾ ਸਹਾ**ਤਿ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯੇਸਨਾਯ ਸਦ੍ਧਿਂ। ਵਿਭਤ੍ਤਿਲੋਪੇਨ ਹਿ ਅਯਂ ਨਿਦ੍ਦੇਸੋ, ਕਰਣਤ੍ਥੇ ਵਾ ਏਤਂ ਪਚ੍ਚਤ੍ਤਵਚਨਂ। ਇਦਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ ''ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯੇਸਨਾਯ ਸਦ੍ਧਿਂ ਕਾਮੇਸਨਾ, ਭਵੇਸਨਾਤਿ ਤਿਸ੍ਸੋ ਏਸਨਾ''ਤਿ। ਤਾਸੁ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯੇਸਨਂ ਸਰੂਪਤੋ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਇਤਿਸਚ੍ਚਪਰਾਮਾਸੋ, ਦਿਟ੍ਠਿਟ੍ਠਾਨਾ ਸਮੁਸ੍ਸਯਾ"**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਸ੍ਸਤ੍ਥੋ – ਇਤਿ ਏਵਂ ਸਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ਪਰਾਮਾਸੋ **ਇਤਿਸਚ੍ਚਪਰਾਮਾਸੋ**। ਇਦਮੇਵ ਸਚ੍ਚਂ, ਮੋਘਮਞ੍ਞਨ੍ਤਿ ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਪਵਤ੍ਤਿਆਕਾਰਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਦਿਟ੍ਠਿਯੋ ਏਵ ਸਬ੍ਬਾਨਤ੍ਥਹੇਤੁਭਾਵਤੋ **ਦਿਟ੍ਠਿਟ੍ਠਾਨਾ**। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ – ''ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਪਰਮਾਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵਜ੍ਜਂ ਵਦਾਮੀ''ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੧.੩੧੦)। ਤਾ ਏਵ ਚ ਉਪਰੂਪਰਿ ਵਡ੍ਢਮਾਨਾ ਲੋਭਾਦਿਕਿਲੇਸਸਮੁਸ੍ਸਯੇਨ ਚ **ਸਮੁਸ੍ਸਯਾ**, ''ਇਦਮੇਵ ਸਚ੍ਚਂ, ਮੋਘਮਞ੍ਞ''ਨ੍ਤਿ ਮਿਚ੍ਛਾਭਿਨਿਵਿਸਮਾਨਾ ਸਬ੍ਬਾਨਤ੍ਥਹੇਤੁਭੂਤਾ ਕਿਲੇਸਦੁਕ੍ਖੂਪਚਯਹੇਤੁਭੂਤਾ ਚ ਦਿਟ੍ਠਿਯੋ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯੇਸਨਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਏਤੇਨ ਪਵਤ੍ਤਿਆਕਾਰਤੋ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਤੋ ਚ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯੇਸਨਾ ਦਸ੍ਸਿਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਸਬ੍ਬਰਾਗਵਿਰਤ੍ਤਸ੍ਸਾਤਿ ਸਬ੍ਬੇਹਿ ਕਾਮਰਾਗਭਵਰਾਗੇਹਿ ਵਿਰਤ੍ਤਸ੍ਸ। ਤਤੋ ਏਵ ਤਣ੍ਹਕ੍ਖਯਸਙ੍ਖਾਤੇ ਨਿਬ੍ਬਾਨੇ ਵਿਮੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ **ਤਣ੍ਹਕ੍ਖਯਵਿਮੁਤ੍ਤਿਨੋ** ਅਰਹਤੋ। **ਏਸਨਾ ਪਟਿਨਿਸ੍ਸਟ੍ਠਾ**ਤਿ ਕਾਮੇਸਨਾ, ਭਵੇਸਨਾ ਚ ਸਬ੍ਬਸੋ ਨਿਸ੍ਸਟ੍ਠਾ ਪਹੀਨਾ। **ਦਿਟ੍ਠਿਟ੍ਠਾਨਾ ਸਮੂਹਤਾ**ਤਿ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯੇਸਨਾਸਙ੍ਖਾਤਾ ਦਿਟ੍ਠਿਟ੍ਠਾਨਾ ਚ ਪਠਮਮਗ੍ਗੇਨੇਵ ਸਮੁਗ੍ਘਾਤਿਤਾ। **ਏਸਨਾਨਂ ਖਯਾ**ਤਿ ਏਵਮੇਤਾਸਂ ਤਿਸ੍ਸਨ੍ਨਂ ਏਸਨਾਨਂ ਖਯਾ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਨਿਰੋਧਾ ਭਿਨ੍ਨਕਿਲੇਸਤ੍ਤਾ। **ਭਿਕ੍ਖੂ**ਤਿ ਚ ਸਬ੍ਬਸੋ ਆਸਾਭਾ ਵਾ। **ਨਿਰਾਸੋ**ਤਿ ਚ ਦਿਟ੍ਠੇਕਟ੍ਠਸ੍ਸ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਕਥਂਕਥਾਸਲ੍ਲਸ੍ਸ ਪਹੀਨਤ੍ਤਾ **ਅਕਥਂਕਥੀ**ਤਿ ਚ ਵੁਚ੍ਚਤੀਤਿ।

ਛਟ੍ਠਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੭-੮. ਆਸਵਸੁਤ੍ਤਦ੍ਵਯਵਣ੍ਣਨਾ

੫੬-੫੭. ਸਤ੍ਤਮੇ **ਕਾਮਾਸਵੋ**ਤਿ ਕਾਮੇਸੁ ਆਸਵੋ, ਕਾਮਸਙ੍ਖਾਤੋ ਵਾ ਆਸਵੋ ਕਾਮਾਸਵੋ , ਅਤ੍ਥਤੋ ਪਨ ਕਾਮਰਾਗੋ ਰੂਪਾਦਿਅਭਿਰਤਿ ਚ ਕਾਮਾਸਵੋ। ਰੂਪਾਰੂਪਭਵੇਸੁ ਛਨ੍ਦਰਾਗੋ ਝਾਨਨਿਕਨ੍ਤਿ ਸਸ੍ਸਤਦਿਟ੍ਠਿਸਹਗਤੋ ਰਾਗੋ ਭਵਪਤ੍ਥਨਾ ਚ **ਭਵਾਸਵੋ**।

ਅਵਿਜ੍ਜਾਵ **ਅਵਿਜ੍ਜਾਸਵੋ**।

ਆਸਵਾਨਞ੍ਚ ਸਮ੍ਭਵਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਅਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰੋ ਅਵਿਜ੍ਜਾਦਯੋ ਚ ਕਿਲੇਸਾ ਆਸਵਾਨੰ ਸਮ੍ਭਵੋ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤੰ –

> ‘‘ਅਯੋਨਿਸੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਨਸਿਕਰੋਤੋ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਚੇਵ ਆਸਵਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਚ ਆਸਵਾ ਪਵਡ੍ਢਨ੍ਤੀ’’ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੫)।

> ‘‘ਅਵਿਜ੍ਜਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਾ ਅਕੁਸਲਾਨੰ ਧਮ੍ਮਾਨੰ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯਾ ਅਨ੍ਵਦੇਵ ਅਹਿਰਿਕੰ ਅਨੋਤ੍ਤਪ੍ਪ’’ਨ੍ਤਿ (ਇਤਿਵੁ॰ ੪੦) ਚ।

ਮਗ੍ਗਞ੍ਚ ਖਯਗਾਮਿਨਨ੍ਤਿ ਆਸਵਾਨੰ ਖਯਗਾਮਿਨੰ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਞ੍ਚ। ਤਤ੍ਥ ਕਾਮਾਸਵੋ ਅਨਾਗਾਮਿਮਗ੍ਗੇਨ ਪਹੀਯਤਿ, ਭਵਾਸਵੋ ਅਵਿਜ੍ਜਾਸਵੋ ਚ ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗੇਨ। ਕਾਮੁਪਾਦਾਨੰ ਵਿਯ ਕਾਮਾਸਵੋਪਿ ਅਗ੍ਗਮਗ੍ਗਵਜ੍ਝੋਤਿ ਚ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਸੇਸੰ ਵੁਤ੍ਤਨਯਮੇਵ। ਅਟ੍ਠਮੇ ਅਪੁਬ੍ਬੰ ਨਤ੍ਥਿ।

ਸਤ੍ਤਮਅਟ੍ਠਮਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੯. ਤਣ੍ਹਾਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੫੮. ਨਵਮੇ ਤਣ੍ਹਾਯਨਟ੍ਠੇਨ **ਤਣ੍ਹਾ,** ਰੂਪਾਦਿਵਿਸਯੰ ਤਸਤੀਤਿ ਵਾ **ਤਣ੍ਹਾ**। ਇਦਾਨਿ ਤੰ ਵਿਭਜਿਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ **“ਕਾਮਤਣ੍ਹਾ”**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਤਤ੍ਥ ਪਞ੍ਚਕਾਮਗੁਣਿਕੋ ਰਾਗੋ **ਕਾਮਤਣ੍ਹਾ**। ਰੂਪਾਰੂਪਭਵੇਸੁ ਛਨ੍ਦਰਾਗੋ ਝਾਨਨਿਕਨ੍ਤਿ ਸਸ੍ਸਤਦਿਟ੍ਠਿਸਹਗਤੋ ਰਾਗੋ ਭਵਵਸੇਨ ਪਤ੍ਥਨਾ ਚ **ਭਵਤਣ੍ਹਾ**। ਉਚ੍ਛੇਦਦਿਟ੍ਠਿਸਹਗਤੋ ਰਾਗੋ **ਵਿਭਵਤਣ੍ਹਾ**। ਅਪਿਚ ਪਚ੍ਛਿਮਤਣ੍ਹਾਦ੍ਵਯੰ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਸੇਸਾ ਸਬ੍ਬਾਪਿ ਤਣ੍ਹਾ ਕਾਮਤਣ੍ਹਾ ਏਵ। ਯਥਾਹ –

> ‘‘ਤਤ੍ਥ ਕਤਮਾ ਭਵਤਣ੍ਹਾ? ਸਸ੍ਸਤਦਿਟ੍ਠਿਸਹਗਤੋ ਰਾਗੋ ਸਾਰਾਗੋ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸਾਰਾਗੋ – ਅਯੰ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਭਵਤਣ੍ਹਾ। ਤਤ੍ਥ ਕਤਮਾ ਵਿਭਵਤਣ੍ਹਾ? ਉਚ੍ਛੇਦਦਿਟ੍ਠਿਸਹਗਤੋ ਰਾਗੋ ਸਾਰਾਗੋ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸਾਰਾਗੋ, ਅਯੰ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਵਿਭਵਤਣ੍ਹਾ । ਅਵਸੇਸਾ ਤਣ੍ਹਾ ਕਾਮਤਣ੍ਹਾ’’ਤਿ (ਵਿਭ॰ ੯੧੬)।

ਇਮਾ ਚ ਤਿਸ੍ਸੋ ਤਣ੍ਹਾ ਰੂਪਤਣ੍ਹਾ...ਪੇ॰... ਧਮ੍ਮਤਣ੍ਹਾਤਿ ਵਿਸਯਭੇਦਤੋ ਪਚ੍ਚੇਕੰ ਛਬ੍ਬਿਧਾਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਅਟ੍ਠਾਰਸ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਤਾ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਰੂਪਾਦੀਸੁ ਅਟ੍ਠਾਰਸ, ਬਹਿਦ੍ਧਾਰੂਪਾਦੀਸੁ ਅਟ੍ਠਾਰਸਾਤਿ ਛਤ੍ਤਿੰਸ, ਇਤਿ ਅਤੀਤਾ ਛਤ੍ਤਿੰਸ, ਅਨਾਗਤਾ ਛਤ੍ਤਿੰਸ, ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਛਤ੍ਤਿੰਸਾਤਿ ਵਿਭਾਗਤੋ ਅਟ੍ਠਸਤੰ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਪੁਨ ਸਙ੍ਗਹੇ ਕਰਿਯਮਾਨੇ ਕਾਲਭੇਦੰ ਅਨਾਮਸਿਤ੍ਵਾ ਗਯ੍ਹਮਾਨਾ ਛਤ੍ਤਿੰਸੇਵ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਰੂਪਾਦੀਨੰ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਬਾਹਿਰਵਿਭਾਗੇ ਅਕਰਿਯਮਾਨੇ ਅਟ੍ਠਾਰਸੇਵ, ਰੂਪਾਦਿਆਰਮ੍ਮਣਵਿਭਾਗਮਤ੍ਤੇ ਗਯ੍ਹਮਾਨੇ ਛਲੇਵ, ਆਰਮ੍ਮਣਵਿਭਾਗਮ੍ਪਿ ਅਕਤ੍ਵਾ ਗਯ੍ਹਮਾਨਾ ਤਿਸ੍ਸੋਯੇਵ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ।

ਗਾਥਾਸੁ **ਤਣ੍ਹਾਯੋਗੇਨਾ**ਤਿ ਤਣ੍ਹਾਸਙ੍ਖਾਤੇਨ ਯੋਗੇਨ, ਕਾਮਯੋਗੇਨ, ਭਵਯੋਗੇਨ ਚ। **ਸੰਯੁਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧਾ, ਭਵਾਦੀਸੁ ਸੰਯੋਜਿਤਾ ਵਾ। ਤੇਨੇਵਾਹ **“ਰਤ੍ਤਚਿਤ੍ਤਾ ਭਵਾਭਵੇ”**ਤਿ। ਖੁਦ੍ਦਕੇ ਚੇਵ ਮਹਨ੍ਤੇ ਚ ਭਵੇ ਲਗ੍ਗਚਿਤ੍ਤਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਥ ਵਾ **ਭਵੋ**ਤਿ ਸਸ੍ਸਤਦਿਟ੍ਠਿ, **ਅਭਵੋ**ਤਿ ਉਚ੍ਛੇਦਦਿਟ੍ਠਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਭਵਾਭਵੇ ਸਸ੍ਸਤੁਚ੍ਛੇਦਦਿਟ੍ਠੀਸੁ ਸਤ੍ਤਵਿਸਤ੍ਤਚਿਤ੍ਤਾਤਿ। ਏਤੇਨ ਭਵਤਣ੍ਹਾ, ਵਿਭਵਤਣ੍ਹਾ ਚ ਦਸ੍ਸਿਤਾ। ਇਮਸ੍ਮਿੰ ਪਕ੍ਖੇ ‘‘ਤਣ੍ਹਾਯੋਗੇਨਾ’’ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਕਾਮਤਣ੍ਹਾਵ ਦਸ੍ਸਿਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। **ਤੇ ਯੋਗਯੁਤ੍ਤਾ ਮਾਰਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਤੇ ਏਵੰਭੂਤਾ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਮਾਰਸ੍ਸ ਪਾਸਸਙ੍ਖਾਤੇਨ ਯੋਗੇਨ ਯੁਤ੍ਤਾ ਬਦ੍ਧਾ। ਰਾਗੋ ਹਿ ਮਾਰਯੋਗੋ ਮਾਰਪਾਸੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਯਥਾਹ –

‘‘ਅਨ੍ਤਲਿਕ੍ਖਚਰੋ ਪਾਸੋ, ਯ੍ਵ੍ਾਯਂ ਚਰਤਿ ਮਾਨਸੋ।
ਤੇਨ ਤਂ ਬਾਧਯਿਸ੍ਸਾਮਿ, ਨ ਮੇ ਸਮਣ ਮੋਕ੍ਖਸੀ’’ਤਿ॥ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੫੧; ਮਹਾਵ॰ ੩੩)।

ਚਤੂਹਿ ਯੋਗੇਹਿ ਅਨੁਪਦ੍ਦੁਤਤ੍ਤਾ ਯੋਗਕ੍ਖੇਮਂ, ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਅਰਹਤ੍ਤਞ੍ਚ, ਤਸ੍ਸ ਅਨਧਿਗਮੇਨ **ਅਯੋਗਕ੍ਖੇਮਿਨੋ**। ਉਪਰੂਪਰਿ ਕਿਲੇਸਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰਾਨਂ ਜਨਨਤੋ **ਜਨਾ,** ਪਾਣਿਨੋ। ਰੂਪਾਦੀਸੁ ਸਤ੍ਤਾ ਵਿਸਤ੍ਤਾਤਿ **ਸਤ੍ਤਾ**।

‘‘ਖਨ੍ਧਾਨਞ੍ਚ ਪਟਿਪਾਟਿ, ਧਾਤੁਆਯਤਨਾਨ ਚ।
ਅਬ੍ਬੋਚ੍ਛਿਨ੍ਨਂ ਵਤ੍ਤਮਾਨਾ, ਸਂਸਾਰੋਤਿ ਪਵੁਚ੍ਚਤੀ’’ਤਿ॥ –

ਏਵਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਖਨ੍ਧਾਦੀਨਂ ਅਪਰਾਪਰੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਸਙ੍ਖਾਤਂ **ਸਂਸਾਰਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ,** ਤਤੋ ਨ ਮੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ। ਕਸ੍ਮਾ? ਤਞ੍ਞਾਯੋਗਯੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ । **ਜਾਤਿਮਰਣਗਾਮਿਨੋ** ਪੁਨਪ੍ਪੁਨਂ ਜਨਨਮਰਣਸ੍ਸੇਵ ਉਪਗਮਨਸੀਲਾਤਿ। ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਵਟ੍ਟਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਵਿਵਟ੍ਟਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **‘‘ਯੇ ਚ ਤਣ੍ਹਂ ਪਹਨ੍ਤ੍ਵਾਨਾ’’**ਤਿ ਗਾਥਮਾਹ। ਸਾ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤਨਯਤ੍ਤਾ ਸੁਵਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਾਵ।

ਨਵਮਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੧੦. ਮਾਰਧੇਯ੍ਯਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੫੯. ਦਸਮਸ੍ਸ ਕਾ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿ? ਏਕਦਿਵਸਂ ਕਿਰ ਸਤ੍ਥਾ ਸੇਕ੍ਖਬਹੁਲਾਯ ਪਰਿਸਾਯ ਪਰਿਵੁਤੋ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਤੇਸਂ ਅਜ੍ਝਾਸਯਂ ਓਲੋਕੇਤ੍ਵਾ ਉਪਰਿ ਵਿਸੇਸਾਧਿਗਮਾਯ ਉਸ੍ਸਾਹਂ ਜਨੇਤੁਂ ਅਸੇਕ੍ਖਭੂਮਿਂ ਥੋਮੇਨ੍ਤੋ ਇਦਂ ਸੁਤ੍ਤਂ ਅਭਾਸਿ। ਤਤ੍ਥ **ਅਤਿਕ੍ਕਮ੍ਮਾ**ਤਿਆਦੀਸੁ ਅਯਂ ਸਙ੍ਖੇਪਤ੍ਥੋ – **ਅਤਿਕ੍ਕਮ੍ਮ** ਅਤਿਕ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਅਭਿਭਵਿਤ੍ਵਾ। **ਮਾਰਧੇਯ੍ਯਂ** ਮਾਰਸ੍ਸ ਵਿਸਯਂ ਇਸ੍ਸਰਿਯਟ੍ਠਾਨਂ। **ਆਦਿਚ੍ਚੋਵ** ਯਥਾ ਆਦਿਚ੍ਚੋ ਅਬ੍ਭਾਦਿਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਵਿਮੁਤ੍ਤੋ ਅਤ੍ਤਨੋ ਇਦ੍ਧਿਯਾ ਆਨੁਭਾਵੇਨ ਤੇਜਸਾਤਿ ਤੀਹਿ ਗੁਣੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਨਭਂ ਅਬ੍ਭੁਸ੍ਸਕ੍ਕਮਾਨੋ ਸਬ੍ਬਂ ਆਕਾਸਗਤਂ ਤਮਂ ਅਤਿਕ੍ਕਮ੍ਮ ਅਤਿਕ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਅਭਿਭਵਿਤ੍ਵਾ ਵਿਧਮਿਤ੍ਵਾ **ਵਿਰੋਚਤਿ,** ਓਭਾਸਤਿ, ਤਪਤਿ; ਏਵਮੇਵ ਖੀਣਾਸਵੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਤੀਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਸਬ੍ਬੁਪਕ੍ਕਿਲੇਸਵਿਮੁਤ੍ਤੋ ਮਾਰਧੇਯ੍ਯਸਙ੍ਖਾਤਂ ਤੇਭੂਮਕਧਮ੍ਮਪ੍ਪਵਤ੍ਤਂ ਅਭਿਭਵਿਤ੍ਵਾ ਵਿਰੋਚਤੀਤਿ।

ਅਸੇਕ੍ਖੇਨਾਤਿ ਏਤ੍ਥ ਸਿਕ੍ਖਾਸੁ ਜਾਤਾਤਿ ਸੇਕ੍ਖਾ, ਸਤ੍ਤਨ੍ਨਂ ਸੇਕ੍ਖਾਨਂ ਏਤੇਤਿ ਵਾ ਸੇਕ੍ਖਾ, ਅਪਰਿਯੋਸਿਤਸਿਕ੍ਖਤ੍ਤਾ ਸਯਮੇਵ ਸਿਕ੍ਖਨ੍ਤੀਤਿ ਵਾ ਸੇਕ੍ਖਾ ਮਗ੍ਗਧਮ੍ਮਾ ਹੇਟ੍ਠਿਮਫਲਤ੍ਤਯਧਮ੍ਮਾ ਚ। ਅਗ੍ਗਫਲਧਮ੍ਮਾ ਪਨ ਉਪਰਿ ਸਿਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਾਭਾਵੇਨ ਨ ਸੇਕ੍ਖਾਤਿ **ਅਸੇਕ੍ਖਾ**। ਯਤ੍ਥ ਹਿ ਸੇਕ੍ਖਭਾਵਾਸਙ੍ਕਾ ਅਤ੍ਥਿ, ਤਤ੍ਥਾਯਂ ਪਟਿਸੇਧੋਤਿ ਲੋਕਿਯਧਮ੍ਮੇਸੁ ਨਿਬ੍ਬਾਨੇ ਚ ਅਸੇਕ੍ਖਭਾਵਾਨਾਪਤ੍ਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ। ਸੀਲਸਮਾਧਿਪਞ੍ਞਾਸਙ੍ਖਾਤਾ ਹਿ ਸਿਕ੍ਖਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਟਿਪਕ੍ਖਕਿਲੇਸੇਹਿ ਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਾ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਾਨਂ ਆਰਮ੍ਮਣਭਾਵਮ੍ਪਿ ਅਨੁਪਗਮਨਤੋ ਸਾਤਿਸਯਂ ਸਿਕ੍ਖਾਤਿ ਵਤ੍ਤੁਂ ਯੁਤ੍ਤਾ, ਅਟ੍ਠਸੁਪਿ ਮਗ੍ਗਫਲੇਸੁ ਵਿਜ੍ਜਨ੍ਤਿ; ਤਸ੍ਮਾ ਚਤੁਮਗ੍ਗਹੇਟ੍ਠਿਮਫਲਤ੍ਤਯਧਮ੍ਮਾ ਵਿਯ ਅਰਹਤ੍ਤਫਲਧਮ੍ਮਾਪਿ ‘‘ਤਾਸੁ ਸਿਕ੍ਖਾਸੁ ਜਾਤਾ’’ਤਿ ਚ, ਤਂਸਿਕ੍ਖਾਸਮਙ੍ਗਿਨੋ ਅਰਹਤੋ ਇਤਰੇਸਂ ਵਿਯ ਸੇਕ੍ਖਤ੍ਤੇ ਸਤਿ ‘‘ਸੇਕ੍ਖਸ੍ਸ ਏਤੇ’’ਤਿ ਚ ‘‘ਸਿਕ੍ਖਾ ਸੀਲਂ ਏਤੇਸ’’ਨ੍ਤਿ ਚ ਸੇਕ੍ਖਾਤਿ ਆਸਙ੍ਕਾ ਸਿਯੁਨ੍ਤਿ ਤਦਾਸਙ੍ਕਾਨਿਵਤ੍ਤਨਤ੍ਥਂ ਅਸੇਕ੍ਖਾਤਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਸੇਕ੍ਖਭਾਵਪ੍ਪਟਿਸੇਧਂ ਕਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਅਰਹਤ੍ਤਫਲੇ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨਾ ਹਿ ਸਿਕ੍ਖਾ ਪਰਿਨਿਟ੍ਠਿਤਕਿਚ੍ਚਤ੍ਤਾ ਨ ਸਿਕ੍ਖਾਕਿਚ੍ਚਂ ਕਰੋਨ੍ਤਿ, ਕੇਵਲਂ ਸਿਕ੍ਖਾਫਲਭਾਵੇਨ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਤਾ ਨ ਸਿਕ੍ਖਾਵਚਨਂ ਅਰਹਨ੍ਤਿ, ਨਾਪਿ ਤਂਸਮਙ੍ਗਿਨੋ ਸੇਕ੍ਖਵਚਨਂ, ਨ ਚ ਤਂਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਧਮ੍ਮਾ ਸਿਕ੍ਖਨਸੀਲਾ। ‘‘ਸਿਕ੍ਖਾਸੁ ਜਾਤਾ’’ਤਿ ਏਵਮਾਦਿਅਤ੍ਥੇਹਿ ਅਗ੍ਗਫਲਧਮ੍ਮਾ ਸੇਕ੍ਖਾ ਨ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਹੇਟ੍ਠਿਮਫਲੇਸੁ ਪਨ ਸਿਕ੍ਖਾ ਸਕਦਾਗਾਮਿਮਗ੍ਗਵਿਪਸ੍ਸਨਾਦੀਨਂ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਭਾਵਤੋ ਸਿਕ੍ਖਾਕਿਚ੍ਚਂ ਕਰੋਨ੍ਤੀਤਿ ਸਿਕ੍ਖਾਵਚਨਂ ਅਰਹਨ੍ਤਿ, ਤਂਸਮਙ੍ਗਿਨੋ ਚ ਸੇਕ੍ਖਵਚਨਂ, ਤਂਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਧਮ੍ਮਾ ਚ ਸਿਕ੍ਖਨਸੀਲਾ। ਸੇਕ੍ਖਧਮ੍ਮਾ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੇਹਿ ਅਤ੍ਥੇਹਿ ਸੇਕ੍ਖਾ ਹੋਨ੍ਤਿਯੇਵ।

ਅਥ ਵਾ ਸੇਕ੍ਖਾਤਿ ਅਪਰਿਯੋਸਿਤਸਿਕ੍ਖਾਨਂ ਵਚਨਨ੍ਤਿ, ਅਸੇਕ੍ਖਾਤਿ ਪਦਂ ਪਰਿਯੋਸਿਤਸਿਕ੍ਖਾਨਂ ਦਸ੍ਸਨਨ੍ਤਿ ਨ ਲੋਕਿਯਧਮ੍ਮਨਿਬ੍ਬਾਨਾਨਂ ਅਸੇਕ੍ਖਭਾਵਾਪਤ੍ਤਿ। ਵੁਡ੍ਢਿਪ੍ਪਤ੍ਤਾ ਸੇਕ੍ਖਾ ਅਸੇਕ੍ਖਾ ਚ ਸੇਕ੍ਖਧਮ੍ਮੇਸੁ ਏਵ ਕੇਸਞ੍ਚਿ ਵੁਡ੍ਢਿਪ੍ਪਤ੍ਤਾਨਂ ਅਸੇਕ੍ਖਤਾ ਆਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗਧਮ੍ਮਾ ਵੁਡ੍ਢਿਪ੍ਪਤ੍ਤਾ। ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੇਹਿ ਚ ਅਟ੍ਠੇਹਿ ਸੇਕ੍ਖਾਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਅਸੇਕ੍ਖਾ ਆਪਨ੍ਨਾਤਿ ਚੇ? ਤਂ ਨ, ਸਦਿਸੇਸੁ ਤਬ੍ਬੋਹਾਰਤੋ। ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗਤੋ ਹਿ ਨਿਨ੍ਨਾਨਾਕਰਣਂ ਅਰਹਤ੍ਤਫਲਂ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਪਰਿਵਤ੍ਤਾਦਿਕਿਚ੍ਚਕਰਣਂ ਵਿਪਾਕਭਾਵਞ੍ਚ, ਤਸ੍ਮਾ ਤੇ ਏਵ ਸੇਕ੍ਖਾ ਧਮ੍ਮਾ ਅਰਹਤ੍ਤਫਲਭਾਵਂ ਆਪਨ੍ਨਾਤਿ ਸਕ੍ਕਾ ਵਤ੍ਤੁਂ। ਕੁਸਲਸੁਖਤੋ ਚ ਵਿਪਾਕਸੁਖਂ ਸਨ੍ਤਤਰਤਾਯ ਪਣੀਤਤਰਨ੍ਤਿ ਵੁਡ੍ਢਿਪ੍ਪਤ੍ਤਾਵ ਤੇ ਧਮ੍ਮਾ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ''ਅਸੇਕ੍ਖਾ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ।

ਤੇ ਪਨ ਅਸੇਕ੍ਖਧਮ੍ਮੇ ਖਨ੍ਧਵਸੇਨ ਇਧ ਤਿਧਾ ਵਿਭਜਿਤ੍ਵਾ ਤੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਮੇਨ ਖੀਣਾਸਵਸ੍ਸ ਆਨੁਭਾਵਂ ਵਿਭਾਵੇਨ੍ਤੋ ਭਗਵਾ **"ਅਸੇਕ੍ਖੇਨ ਸੀਲਕ੍ਖਨ੍ਧੇਨਾ"**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਸੀਲ**ਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੋ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤੋ। **ਖਨ੍ਧ**ਸਦ੍ਦੋ ਪਨ ਰਾਸਿਮ੍ਹਿ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਯਂ ਰੁਲ੍ਹਿਯਂ ਗੁਣੇਤਿ ਬਹੂਸੁ ਅਤ੍ਥੇਸੁ ਦਿਟ੍ਠਪ੍ਪਯੋਗੋ। ਤਥਾ ਹਿ ''ਅਸਙ੍ਖੇਯ੍ਯੋ ਅਪ੍ਪਮੇਯ੍ਯੋ ਮਹਾਉਦਕਕ੍ਖਨ੍ਧੋਤ੍ਵੇਵ ਸਙ੍ਖਂ ਗਚ੍ਛਤੀ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੫੧; ੬.੩੭) ਰਾਸਿਮ੍ਹਿ ਆਗਤੋ। ''ਅਦ੍ਦਸਾ ਖੋ ਭਗਵਾ ਮਹਨ੍ਤਂ ਦਾਰੁਕ੍ਖਨ੍ਧਂ ਗਙ੍ਗਾਯ ਨਦਿਯਾ ਸੋਤੇਨ ਵੁਯ੍ਹਮਾਨ''ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੪.੨੪੧) ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਯਂ। ''ਚਿਤ੍ਤਂ ਮਨੋ ਮਾਨਸਂ ਹਦਯਂ ਪਣ੍ਡਰਂ ਮਨੋ ਮਨਾਯਤਨਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣਕ੍ਖਨ੍ਧੋ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਧ॰ ਸ॰ ੬੩, ੬੫) ਰੁਲ੍ਹਿਯਂ। ''ਨ ਖੋ, ਆਵੁਸੋ ਵਿਸਾਖ, ਅਰਿਯੇਨ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕੇਨ ਮਗ੍ਗੇਨ ਤਯੋ ਖਨ੍ਧਾ ਸਙ੍ਗਹਿਤਾ, ਤੀਹਿ ਚ ਖੋ, ਆਵੁਸੋ ਵਿਸਾਖ, ਖਨ੍ਧੇਹਿ ਅਰਿਯੋ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕੋ ਮਗ੍ਗੋ ਸਙ੍ਗਹਿਤੋ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੪੬੨) ਗੁਣੇ। ਇਧਾਪਿ ਗੁਣੇਯੇਵ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਤਸ੍ਮਾ ਅਸੇਕ੍ਖੇਨ ਸੀਲਸਙ੍ਖਾਤੇਨ ਗੁਣੇਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ**ਤਿ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੋ ਸਮਙ੍ਗੀਭੂਤੋ। ਸਮਾਦਹਤਿ ਏਤੇਨ, ਸਯਂ ਵਾ ਸਮਾਦਹਤਿ, ਸਮਾਧਾਨਮੇਵ ਵਾਤਿ **ਸਮਾਧਿ**। ਪਕਾਰੇਹਿ ਜਾਨਾਤਿ ਯਥਾਸਭਾਵਂ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਤੀਤਿ **ਪਞ੍ਞਾ**। ਸੀਲਮੇਵ ਖਨ੍ਧੋ **ਸੀਲਕ੍ਖਨ੍ਧੋ**। ਸੇਸੇਸੁਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ।

ਤਤ੍ਥ ਅਗ੍ਗਫਲਭੂਤਾ ਸਮ੍ਮਾਵਾਚਾ, ਸਮ੍ਮਾਕਮ੍ਮਨ੍ਤੋ, ਸਮ੍ਮਾਆਜੀਵੋ ਚ ਸਭਾਵੇਨੇਵ ਅਸੇਕ੍ਖੋ ਸੀਲਕ੍ਖਨ੍ਧੋ ਨਾਮ, ਤਥਾ ਸਮ੍ਮਾਸਮਾਧਿ ਅਸੇਕ੍ਖੋ ਸਮਾਧਿਕ੍ਖਨ੍ਧੋ। ਤਦੁਪਕਾਰਕਤੋ ਪਨ ਸਮ੍ਮਾਵਾਯਾਮਸਮ੍ਮਾਸਤਿਯੋ ਸਮਾਧਿਕ੍ਖਨ੍ਧੇ ਸਙ੍ਗਹਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ। ਤਥਾ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿ ਅਸੇਕ੍ਖੋ ਪਞ੍ਞਾਕ੍ਖਨ੍ਧੋ। ਤਦੁਪਕਾਰਕਤੋ ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ ਪਞ੍ਞਾਕ੍ਖਨ੍ਧੇ ਸਙ੍ਗਹਂ ਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਏਵਮੇਤ੍ਥ ਅਟ੍ਠਪਿ ਅਰਹਤ੍ਤਫਲਧਮ੍ਮਾ ਤੀਹਿ ਖਨ੍ਧੇਹਿ ਸਙ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸਿਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਯਸ੍ਸ ਏਤੇ ਸੁਭਾਵਿਤਾਤਿ ਯੇਨ ਅਰਹਤਾ ਏਤੇ ਸੀਲਾਦਯੋ ਅਸੇਕ੍ਖਧਮ੍ਮਕ੍ਖਨ੍ਧਾ ਸੁਭਾਵਿਤਾ ਸੁਟ੍ਠੁ ਵਡ੍ਢਿਤਾ, ਸੋ ਆਦਿਚ੍ਚੋਵ ਵਿਰੋਚਤੀਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। ''ਯਸ੍ਸ ਚੇਤੇ''ਤਿਪਿ ਪਠਨ੍ਤਿ। ਤੇਸਞ੍ਚ ਸਦ੍ਦੋ ਨਿਪਾਤਮਤ੍ਤਂ। ਏਵਮੇਤਸ੍ਮਿਂ ਵਗ੍ਗੇ ਪਠਮਸੁਤ੍ਤੇ ਵਟ੍ਟਂ, ਪਰਿਯੋਸਾਨਸੁਤ੍ਤੇ ਵਿਵਟ੍ਟਂ, ਇਤਰੇਸੁ ਵਟ੍ਟਵਿਵਟ੍ਟਂ ਕਥਿਤਂ।

ਦਸਮਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਪਠਮਵਗ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੨. ਦੁਤਿਯਵਗ੍ਗੋ

੧. ਪੁਞ੍ਞਕਿਰਿਯਵਤ੍ਥੁਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੬੦. ਦੁਤਿਯਵਗ੍ਗਸ੍ਸ ਪਠਮੇ **ਪੁਞ੍ਞਕਿਰਿਯਵਤ੍ਥੂਨੀ**ਤਿ ਪੁਜ੍ਜਭਵਫਲਂ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇਨ੍ਤਿ, ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਨ੍ਤਾਨਂ ਪੁਨਨ੍ਤੀਤਿ ਵਾ ਪੁਞ੍ਞਾਨਿ, ਪੁਞ੍ਞਾਨਿ ਚ ਤਾਨਿ ਹੇਤੁਪਚ੍ਚਯੇਹਿ ਕਤ੍ਤਬ੍ਬਤੋ ਕਿਰਿਯਾ ਚਾਤਿ ਪੁਞ੍ਞਕਿਰਿਯਾ। ਤਾ ਏਵ ਚ ਤੇਸਂ ਤੇਸਂ ਆਨਿਸਂਸਾਨਂ ਵਤ੍ਥੁਭਾਵਤੋ ਪੁਞ੍ਞਕਿਰਿਯਵਤ੍ਥੂਨਿ। **ਦਾਨਮਯ**ਨ੍ਤਿ ਅਨੁਪਚ੍ਛਿਨ੍ਨਭਵਮੂਲਸ੍ਸ ਅਨੁਗ੍ਗਹਵਸੇਨ ਪੂਜਾਵਸੇਨ ਵਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਦੇਯ੍ਯਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਪਰੇਸਂ

ਪਰਿਚ੍ਚਾਗਚੇਤਨਾ ਦੀਯਤਿ ਏਤਾਯਾਤਿ ਦਾਨੰ, ਦਾਨਮੇਵ ਦਾਨਮਯੰ। ਚੀਵਰਾਦੀਸੁ ਹਿ ਚਤੂਸੁ ਪਚ੍ਚਯੇਸੁ ਅਨ੍ਨਾਦੀਸੁ ਵਾ ਦਸਸੁ ਦਾਨਵਤ੍ਥੂਸੁ ਰੂਪਾਦੀਸੁ ਵਾ ਛਸੁ ਆਰਮ੍ਮਣੇਸੁ ਤੰ ਤੰ ਦੇਨ੍ਤਸ੍ਸ ਤੇਸੰ ਉਪ੍ਪਾਦਨਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਪਰਿਚ੍ਚਾਗਕਾਲੇ ਪਚ੍ਛਾ ਸੋਮਨਸ੍ਸਚਿਤ੍ਤੇਨ ਅਨੁਸ੍ਸਰਣੇ ਚਾਤਿ ਤੀਸੁ ਕਾਲੇਸੁ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਪਵਤ੍ਤਚੇਤਨਾ ਦਾਨਮਯੰ ਪੁਞ੍ਞਕਿਰਿਯਵਤ੍ਥੁ ਨਾਮ।

ਸੀਲਮਯਨ੍ਤਿ ਨਿਚ੍ਚਸੀਲਉਪੋਸਥਨਿਯਮਾਦਿਵਸੇਨ ਪਞ੍ਚ, ਅਟ੍ਠ, ਦਸ ਵਾ ਸੀਲਾਨਿ ਸਮਾਦਿਯਨ੍ਤਸ੍ਸ ਸੀਲਪੂਰਣਤ੍ਥੰ ਪਬ੍ਬਜਿਸ੍ਸਾਮੀਤਿ ਵਿਹਾਰੰ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਸ੍ਸ ਪਬ੍ਬਜਨ੍ਤਸ੍ਸ ਮਨੋਰਥੰ ਮਤ੍ਥਕੰ ਪਾਪੇਤ੍ਵਾ ''ਪਬ੍ਬਜਿਤੋ ਵਤਮ੍ਹਿ ਸਾਧੁ ਸੁਟ੍ਠੂ''ਤਿ ਆਵਜ੍ਜੇਨ੍ਤਸ੍ਸ ਸਦ੍ਧਾਯ ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖੰ ਪਰਿਪੂਰੇਨ੍ਤਸ੍ਸ ਪਞ੍ਞਾਯ ਚੀਵਰਾਦਿਕੇ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਨ੍ਤਸ੍ਸ ਸਤਿਯਾ ਆਪਾਥਗਤੇਸੁ ਰੂਪਾਦੀਸੁ ਚਕ੍ਖੁਦ੍ਵਾਰਾਦੀਨਿ ਸੰਵਰਨ੍ਤਸ੍ਸ ਵੀਰਿਯੇਨ ਆਜੀਵੰ ਸੋਧੇਨ੍ਤਸ੍ਸ ਚ ਪਵਤ੍ਤਾ ਚੇਤਨਾ ਸੀਲਤੀਤਿ ਸੀਲਮਯੰ ਪੁਞ੍ਞਕਿਰਿਯਵਤ੍ਥੁ ਨਾਮ।

ਤਥਾ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਯੰ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੪੮) ਵੁਤ੍ਤੇਨ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਮਗ੍ਗੇਨ ਚਕ੍ਖੁੰ ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ਦੁਕ੍ਖਤੋ ਅਨਤ੍ਤਤੋ ਵਿਪਸ੍ਸਨ੍ਤਸ੍ਸ ਸੋਤੰ, ਘਾਨੰ, ਜਿਵ੍ਹੰ, ਕਾਯੰ, ਮਨੰ। ਰੂਪੇ...ਪੇ॰... ਧਮ੍ਮੇ, ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣੰ...ਪੇ॰... ਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣੰ। ਚਕ੍ਖੁਸਮ੍ਫਸ੍ਸੰ...ਪੇ॰... ਮਨੋਸਮ੍ਫਸ੍ਸੰ, ਚਕ੍ਖੁਸਮ੍ਫਸ੍ਸਜੰ ਵੇਦਨੰ...ਪੇ॰... ਮਨੋਸਮ੍ਫਸ੍ਸਜੰ ਵੇਦਨੰ। ਰੂਪਸਞ੍ਞੰ...ਪੇ॰... ਧਮ੍ਮਸਞ੍ਞੰ। ਜਰਾਮਰਣੰ ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ਦੁਕ੍ਖਤੋ ਅਨਤ੍ਤਤੋ ਵਿਪਸ੍ਸਨ੍ਤਸ੍ਸ ਯਾ ਚੇਤਨਾ, ਯਾ ਚ ਪਥਵੀਕਸਿਣਾਦੀਸੁ ਅਟ੍ਠਤਿੰਸਾਯ ਆਰਮ੍ਮਣੇਸੁ ਪਵਤ੍ਤਾ ਝਾਨਚੇਤਨਾ, ਯਾ ਚ ਅਨਵਜ੍ਜੇਸੁ ਕਮ੍ਮਾਯਤਨਸਿਪ੍ਪਾਯਤਨਵਿਜ੍ਜਾਟ੍ਠਾਨੇਸੁ ਪਰਿਚਯਮਨਸਿਕਾਰਾਦਿਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਾ ਚੇਤਨਾ, ਸਬ੍ਬਾ ਭਾਵੇਤਿ ਏਤਾਯਾਤਿ **ਭਾਵਨਾਮਯੰ** ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਪੁਞ੍ਞਕਿਰਿਯਵਤ੍ਥੁ ਚਾਤਿ।

ਏਕਮੇਕਞ੍ਚੇਤ੍ਥ ਯਥਾਰਹੰ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਕਾਯੇਨ ਕਰੋਨ੍ਤਸ੍ਸ ਕਾਯਕਮ੍ਮੰ ਹੋਤਿ, ਤਦਤ੍ਥੰ ਵਾਚੰ ਨਿਚ੍ਛਾਰੇਨ੍ਤਸ੍ਸ ਵਚੀਕਮ੍ਮੰ, ਕਾਯਙ੍ਗੰ ਵਾਚਙ੍ਗਞ੍ਚ ਅਚੋਪੇਤ੍ਵਾ ਮਨਸਾ ਚਿਨ੍ਤੇਨ੍ਤਸ੍ਸ ਮਨੋਕਮ੍ਮੰ। ਅਨ੍ਨਾਦੀਨਿ ਦੇਨ੍ਤਸ੍ਸ ਚਾਪਿ ''ਅਨ੍ਨਦਾਨਾਦੀਨਿ ਦੇਮੀ''ਤਿ ਵਾ ਦਾਨਪਾਰਮਿੰ ਆਵਜ੍ਜੇਤ੍ਵਾ ਵਾ ਦਾਨਕਾਲੇ ਦਾਨਮਯੰ ਪੁਞ੍ਞਕਿਰਿਯਵਤ੍ਥੁ ਹੋਤਿ। ਵਤ੍ਤਸੀਸੇ ਠਤ੍ਵਾ ਦਦਤੋ ਸੀਲਮਯੰ, ਖਯਤੋ ਵਯਤੋ ਕਮ੍ਮਤੋ ਸਮ੍ਮਸਨੰ ਪਟ੍ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਦਦਤੋ ਭਾਵਨਾਮਯੰ ਪੁਞ੍ਞਕਿਰਿਯਵਤ੍ਥੁ ਹੋਤਿ।

ਅਪਰਾਨਿਪਿ ਸਤ੍ਤ ਪੁਞ੍ਞਕਿਰਿਯਵਤ੍ਥੂਨਿ – ਅਪਚਿਤਿਸਹਗਤੰ ਪੁਞ੍ਞਕਿਰਿਯਵਤ੍ਥੁ ਵੇਯ੍ਯਾਵਚ੍ਚਸਹਗਤੰ ਪਤ੍ਤਿਅਨੁਪ੍ਪਦਾਨੰ ਅਬ੍ਭਨੁਮੋਦਨੰ ਦੇਸਨਾਮਯੰ ਸਵਨਮਯੰ ਦਿਟ੍ਠਿਜੁਗਤੰ ਪੁਞ੍ਞਕਿਰਿਯਵਤ੍ਥੂਤਿ। ਸਰਣਗਮਨਮ੍ਪਿ ਹਿ ਦਿਟ੍ਠਿਜੁਗਤੇਨੇਵ ਸਙ੍ਗਯ੍ਹਤਿ। ਯੰ ਪਨੇਤ੍ਥ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੰ, ਤੰ ਪਰਤੋ ਆਵਿ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ।

ਤਤ੍ਥ ਵੁਡ੍ਢਤਰੰ ਦਿਸ੍ਵਾ ਪਚ੍ਚੁਗ੍ਗਮਨਪਤ੍ਤਚੀਵਰਪਟਿਗ੍ਗਹਣਾਭਿਵਾਦਨਮਗ੍ਗਸਮ੍ਪਦਾਨਾਦਿਵਸੇਨ **ਅਪਚਾਯਨਸਹਗਤੰ** ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। ਵੁਡ੍ਢਤਰਾਨੰ ਵਤ੍ਤਪਟਿਪਤ੍ਤਿਕਰਣਵਸੇਨ, ਗਾਮੰ ਪਿਣ੍ਡਾਯ ਪਵਿਟ੍ਠੰ ਭਿਕ੍ਖੁੰ ਦਿਸ੍ਵਾ ਪਤ੍ਤੰ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਗਾਮੇ ਭਿਕ੍ਖੰ ਸਮ੍ਪਾਦੇਤ੍ਵਾ ਉਪਸੰਹਰਣਵਸੇਨ ''ਗਚ੍ਛ ਭਿਕ੍ਖੂਨੰ ਪਤ੍ਤੰ ਆਹਰਾ''ਤਿ ਸੁਤ੍ਵਾ ਵੇਗੇਨ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਪਤ੍ਤਾਹਰਣਾਦਿਵਸੇਨ ਚ **ਵੇਯ੍ਯਾਵਚ੍ਚਸਹਗਤੰ** ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਪਚ੍ਚਯੇ ਦਤ੍ਵਾ ਪੁਪ੍ਫਗਨ੍ਧਾਦੀਹਿ ਰਤਨਤ੍ਤਯਸ੍ਸ ਪੂਜੰ ਕਤ੍ਵਾ ਅਞ੍ਞੰ ਵਾ ਤਾਦਿਸੰ ਪੁਞ੍ਞੰ ਕਤ੍ਵਾ ''ਸਬ੍ਬਸਤ੍ਤਾਨੰ ਪਤ੍ਤਿ ਹੋਤੂ''ਤਿ ਪਰਿਣਾਮਵਸੇਨ **ਪਤ੍ਤਿਅਨੁਪ੍ਪਦਾਨੰ** ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। ਤਥਾ ਪਰੇਹਿ ਦਿਨ੍ਨਾਯ ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਕੇਵਲੰ ਵਾ ਪਰੇਹਿ ਕਤੰ ਪੁਞ੍ਞੰ ''ਸਾਧੁ, ਸੁਟ੍ਠੂ''ਤਿ ਅਨੁਮੋਦਨਵਸੇਨ **ਅਬ੍ਭਨੁਮੋਦਨੰ** ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਗੁਣਧਮ੍ਮੰ ਅਪਚ੍ਚਾਸੀਸਨ੍ਤੋ ਹਿਤਜ੍ਝਾਸਯੇਨ ਪਰੇਸੰ ਦੇਸੇਤਿ – ਇਦੰ **ਦੇਸਨਾਮਯੰ** ਪੁਞ੍ਞਕਿਰਿਯਵਤ੍ਥੁ ਨਾਮ। ਯੰ ਪਨ ਏਕੋ ''ਏਵੰ ਮੰ ਧਮ੍ਮਕਥਿਕੋਤਿ ਜਾਨਿਸ੍ਸਨ੍ਤੀ''ਤਿ ਇਚ੍ਛਾਯ ਠਤ੍ਵਾ ਲਾਭਸਕ੍ਕਾਰਸਿਲੋਕਸਨ੍ਨਿਸ੍ਸਿਤੋ ਧਮ੍ਮੰ ਦੇਸੇਤਿ, ਤੰ ਨ ਮਹਪ੍ਫਲੰ ਹੋਤਿ। ''ਅਦ੍ਧਾ ਅਯੰ ਅਤ੍ਤਹਿਤਪਰਹਿਤਾਨੰ ਪਟਿਪਜ੍ਜਨੂਪਾਯੋ''ਤਿ ਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰਪੁਰੇਚਾਰਿਕਹਿਤਫਰਣੇਨ ਮੁਦੁਚਿਤ੍ਤੇਨ ਧਮ੍ਮੰ ਸੁਣਾਤਿ, ਇਦੰ **ਸਵਨਮਯੰ** ਪੁਞ੍ਞਕਿਰਿਯਵਤ੍ਥੁ ਹੋਤਿ। ਯੰ ਪਨੇਕੋ ''ਇਤਿ ਮੰ ਸਦ੍ਧੋਤਿ ਜਾਨਿਸ੍ਸਨ੍ਤੀ''ਤਿ ਸੁਣਾਤਿ, ਤੰ ਨ ਮਹਪ੍ਫਲੰ ਹੋਤਿ। ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਉਜੁਗਮਨੰ **ਦਿਟ੍ਠਿਜੁਗਤੰ,** ''ਅਤ੍ਥਿ ਦਿਨ੍ਨ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਯਪ੍ਪਵਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸਮ੍ਮਾਦਸ੍ਸਨਸ੍ਸ ਏਤੰ ਅਧਿਵਚਨੰ। ਇਦਞ੍ਹਿ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਵਾ ਪਚ੍ਛਾਭਾਗੇ ਵਾ ਞਾਣਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਉਜੁਕਰਣਕਾਲੇ ਞਾਣਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਮੇਵ ਹੋਤਿ। ਅਪਰੇ ਪਨਾਹੁ ''ਵਿਜਾਨਨਪਜਾਨਨਵਸੇਨ ਦਸ੍ਸਨੰ ਦਿਟ੍ਠਿ

ਕੁਸਲਞ੍ਚ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸਕਤਾਞਾਣਾਦਿ ਚ ਸਮ੍ਮਾਦਸ੍ਸਨ''ਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਕੁਸਲੇਨ ਵਿਞ੍ਞਾਣੇਨ ਞਾਣਸ੍ਸ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦੇਪਿ ਅਤ੍ਤਨਾ ਕਤਪੁਞ੍ਞਾਨੁਸ੍ਸਰਣਵਣ੍ਣਾਰਹਵਣ੍ਣਨਾਦੀਨਂ ਸਙ੍ਗਹੋ, ਕਮ੍ਮਸ੍ਸਕਤਾਞਾਣੇਨ ਕਮ੍ਮਪਥਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ। ਇਤਰਂ ਪਨ ਦਿਟ੍ਠਿਜੁਗਤਂ ਸਬ੍ਬੇਸਂ ਨਿਯਮਲਕ੍ਖਣਂ। ਯਞ੍ਹਿ ਕਿਞ੍ਚਿ ਪੁਞ੍ਞਂ ਕਰੋਨ੍ਤਸ੍ਸ ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਉਜੁਭਾਵੇਨੇਵ ਤਂ ਮਹਪ੍ਫਲਂ ਹੋਤਿ।

ਇਮੇਸਂ ਪਨ ਸਤ੍ਤਨ੍ਨਂ ਪੁਞ੍ਞਕਿਰਿਯਵਤ੍ਥੂਨਂ ਪੁਰਿਮੇਹਿ ਤੀਹਿ ਦਾਨਮਯਾਦੀਹਿ ਪੁਞ੍ਞਕਿਰਿਯਵਤ੍ਥੂਹਿ ਸਙ੍ਗਹੋ। ਤਤ੍ਥ ਹਿ ਅਪਚਾਯਨਵੇਯ੍ਯਾਵਚ੍ਚਾਨਿ ਸੀਲਮਯੇ, ਪਤ੍ਤਿਅਨੁਪ੍ਪਦਾਨਅਬ੍ਭਨੁਮੋਦਨਾਨਿ ਦਾਨਮਯੇ, ਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾਸਵਨਾਨਿ ਭਾਵਨਾਮਯੇ, ਦਿਟ੍ਠਿਜੁਗਤਂ ਤੀਸੁਪਿ। ਤੇਨਾਹ ਭਗਵਾ –

> ''ਤੀਣਿਮਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਞ੍ਞਕਿਰਿਯਵਤ੍ਥੂਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਤੀਣਿ? ਦਾਨਮਯਂ...ਪੇ॰... ਭਾਵਨਾਮਯਂ ਪੁਞ੍ਞਕਿਰਿਯਵਤ੍ਥੁ''ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੮.੩੬)।

ਏਤ੍ਥ ਚ ਅਟ੍ਠਨ੍ਨਂ ਕਾਮਾਵਚਰਕੁਸਲਚੇਤਨਾਨਂ ਵਸੇਨ ਤਿਣ੍ਣਮ੍ਪਿ ਪੁਞ੍ਞਕਿਰਿਯਵਤ੍ਥੂਨਂ ਪਵਤ੍ਤਿ ਹੋਤਿ। ਯਥਾ ਹਿ ਪਗੁਣਂ ਧਮ੍ਮਂ ਪਰਿਵਤ੍ਤੇਨ੍ਤਸ੍ਸ ਏਕਚ੍ਚੇ ਅਨੁਸਨ੍ਧਿਂ ਅਸਲ੍ਲਕ੍ਖੇਨ੍ਤਸ੍ਸੇਵ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਏਵਂ ਪਗੁਣਂ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਭਾਵਨਂ ਅਨੁਯੁਞ੍ਜਨ੍ਤਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤਰਨ੍ਤਰਾ ਞਾਣਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਚਿਤ੍ਤੇਨਾਪਿ ਮਨਸਿਕਾਰੋ ਪਵਤ੍ਤਤਿ। ਸਬ੍ਬਂ ਤਂ ਪਨ ਮਹਗ੍ਗਤਕੁਸਲਚੇਤਨਾਨਂ ਵਸੇਨ ਭਾਵਨਾਮਯਮੇਵ ਪੁਞ੍ਞਕਿਰਿਯਵਤ੍ਥੁ ਹੋਤਿ, ਨ ਇਤਰਾਨਿ। ਗਾਥਾਯ ਅਤ੍ਥੋ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤੋਯੇਵ।

ਪਠਮਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੨. ਚਕ੍ਖੁਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੬੧. ਦੁਤਿਯੇ **ਚਕ੍ਖੂਨੀ**ਤਿ ਚਕ੍ਖਨ੍ਤੀਤਿ ਚਕ੍ਖੂਨਿ, ਸਮਵਿਸਮਂ ਆਚਿਕ੍ਖਨ੍ਤਾਨਿ ਵਿਯ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਥ ਵਾ ਚਕ੍ਖਨਟ੍ਠੇਨ ਚਕ੍ਖੂਨਿ। ਕਿਮਿਦਂ ਚਕ੍ਖਨਂ ਨਾਮ? ਅਸ੍ਸਾਦਨਂ, ਤਥਾ ਹਿ ਵਦਨ੍ਤਿ ''ਮਧੁਂ ਚਕ੍ਖਤਿ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਂ ਚਕ੍ਖਤੀ''ਤਿ ਇਮਾਨਿ ਚ ਆਰਮ੍ਮਣਰਸਂ ਅਨੁਭਵਨ੍ਤਾਨਿ ਅਸ੍ਸਾਦੇਨ੍ਤਾਨਿ ਵਿਯ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਚਕ੍ਖਨਟ੍ਠੇਨ ਚਕ੍ਖੂਨਿ। ਤਾਨਿ ਪਨ ਸਙ੍ਖੇਪਤੋ ਦ੍ਵੇ ਚਕ੍ਖੂਨਿ – ਞਾਣਚਕ੍ਖੁ, ਮਂਸਚਕ੍ਖੁ ਚਾਤਿ। ਤੇਸੁ **ਮਂਸਚਕ੍ਖੁ** ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤਮੇਵ। **ਞਾਣਚਕ੍ਖੁ** ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁ, ਪਞ੍ਞਾਚਕ੍ਖੂਤਿ ਇਧ ਦ੍ਵਿਧਾ ਕਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਤਤ੍ਥ **ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੂ**ਤਿ ਦਿਬ੍ਬਸਦਿਸਤ੍ਤਾ ਦਿਬ੍ਬਂ। ਦੇਵਤਾਨਞ੍ਹਿ ਸੁਚਰਿਤਕਮ੍ਮਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਂ ਪਿਤ੍ਤਸੇਮ੍ਹਰੁਹਿਰਾਦੀਹਿ ਅਪਲਿਬੁਦ੍ਧਂ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਵਿਮੁਤ੍ਤਤਾਯ ਦੂਰੇਪਿ ਆਰਮ੍ਮਣਗ੍ਗਹਣਸਮਤ੍ਥਂ ਦਿਬ੍ਬਂ ਪਸਾਦਚਕ੍ਖੁ ਹੋਤਿ। ਇਦਞ੍ਚਾਪਿ ਵੀਰਿਯਭਾਵਨਾਬਲਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਂ ਞਾਣਚਕ੍ਖੁ ਤਾਦਿਸਮੇਵਾਤਿ ਦਿਬ੍ਬਸਦਿਸਤ੍ਤਾ ਦਿਬ੍ਬਂ, ਦਿਬ੍ਬਵਿਹਾਰਵਸੇਨ ਪਟਿਲਦ੍ਧਤ੍ਤਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਚ ਦਿਬ੍ਬਵਿਹਾਰਸਨ੍ਨਿਸ੍ਸਿਤਤ੍ਤਾ ਆਲੋਕਪਰਿਗ੍ਗਹੇਨ ਮਹਾਜੁਤਿਕਤ੍ਤਾ। ਤਿਰੋਕੁਟ੍ਟਾਦਿਗਤਰੂਪਦਸ੍ਸਨੇਨ ਮਹਾਗਤਿਕਤ੍ਤਾਪਿ ਦਿਬ੍ਬਂ। ਤਂ ਸਬ੍ਬਂ ਸਦ੍ਦਸਤ੍ਥਾਨੁਸਾਰੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਦਸ੍ਸਨਟ੍ਠੇਨ ਚਕ੍ਖੁਕਿਚ੍ਚਕਰਣੇਨ ਚਕ੍ਖੁਮਿਵਾਤਿਪਿ ਚਕ੍ਖੁ, ਦਿਬ੍ਬਞ੍ਚ ਤਂ ਚਕ੍ਖੁ ਚਾਤਿ ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁ।

ਪਜਾਨਾਤੀਤਿ **ਪਞ੍ਞਾ**। ਕਿਂ ਪਜਾਨਾਤਿ? ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਾਨਿ ''ਇਦਂ ਦੁਕ੍ਖ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ –

> ''ਪਜਾਨਾਤੀਤਿ ਖੋ, ਆਵੁਸੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਪਞ੍ਞਾਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਕਿਞ੍ਚ ਪਜਾਨਾਤਿ? ਇਦਂ ਦੁਕ੍ਖ''ਨ੍ਤਿਆਦਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੪੪੯)।

ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਂ ਪਨ ‘‘ਪਞ੍ਞਾਪਨਵਸੇਨ ਪਞ੍ਞਾ। ਕਿਨ੍ਤਿ ਪਞ੍ਞਾਪੇਤਿ? ਅਨਿਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ਪਞ੍ਞਾਪੇਤਿ, ਦੁਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਪਞ੍ਞਾਪੇਤਿ, ਅਨਤ੍ਤਾਤਿ ਪਞ੍ਞਾਪੇਤੀ’’ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਸਾ ਪਨਾਯਂ ਲਕ੍ਖਣਾਦਿਤੋ ਯਥਾਸਭਾਵਪਟਿਵੇਧਲਕ੍ਖਣਾ, ਅਕ੍ਖਲਿਤਪਟਿਵੇਧਲਕ੍ਖਣਾ ਵਾ ਕੁਸਲਿਸ੍ਸਾਸਖਿਤ੍ਤਉਸੁਪਟਿਵੇਧੋ ਵਿਯ, ਵਿਸਯੋਭਾਸਨਰਸਾ ਪਦੀਪੋ ਵਿਯ, ਅਸਮ੍ਮੋਹਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਾਨਾ ਅਰਞ੍ਞਗਤਸੁਦੇਸਕੋ ਵਿਯ। ਵਿਸੇਸਤੋ ਪਨੇਤ੍ਥ ਆਸਵਕ੍ਖਯਞਾਣਸਙ੍ਖਾਤਾ ਪਞ੍ਞਾ ਚਤੁਸਚ੍ਚਦਸ੍ਸਨਟ੍ਠੇਨ **ਪਞ੍ਞਾਚਕ੍ਖੂ**ਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਾ। ਯਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਂ ‘‘ਚਕ੍ਖੁਂ ਉਦਪਾਦਿ, ਞਾਣਂ ਉਦਪਾਦਿ, ਪਞ੍ਞਾ ਉਦਪਾਦਿ, ਵਿਜ੍ਜਾ ਉਦਪਾਦਿ, ਆਲੋਕੋ ਉਦਪਾਦੀ’’ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੫.੧੦੮੧; ਮਹਾਵ॰ ੧੫)।

ਏਤੇਸੁ ਚ ਮਂਸਚਕ੍ਖੁ ਪਰਿਤ੍ਤਂ, ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁ ਮਹਗ੍ਗਤਂ, ਇਤਰਂ ਅਪ੍ਪਮਾਣਂ। ਮਂਸਚਕ੍ਖੁ ਰੂਪਂ, ਇਤਰਾਨਿ ਅਰੂਪਾਨਿ। ਮਂਸਚਕ੍ਖੁ ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁ ਚ ਲੋਕਿਯਾਨਿ ਸਾਸਵਾਨਿ ਰੂਪਵਿਸਯਾਨਿ, ਇਤਰਂ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਂ ਅਨਾਸਵਂ ਚਤੁਸਚ੍ਚਵਿਸਯਂ। ਮਂਸਚਕ੍ਖੁ ਅਬ੍ਯਾਕਤਂ, ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁ ਸਿਯਾ ਕੁਸਲਂ ਸਿਯਾ ਅਬ੍ਯਾਕਤਂ, ਤਥਾ ਪਞ੍ਞਾਚਕ੍ਖੁ। ਮਂਸਚਕ੍ਖੁ ਕਾਮਾਵਚਰਂ, ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁ ਰੂਪਾਵਚਰਂ, ਇਤਰਂ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਨ੍ਤਿ ਏਵਮਾਦਿ ਵਿਭਾਗਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਗਾਥਾਸੁ **ਅਨੁਤ੍ਤਰ**ਨ੍ਤਿ ਪਞ੍ਞਾਚਕ੍ਖੁਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਞ੍ਹਿ ਆਸਵਕ੍ਖਯਞਾਣਭਾਵਤੋ ਅਨੁਤ੍ਤਰਂ। **ਅਕ੍ਖਾਸਿ ਪੁਰਿਸੁਤ੍ਤਮੋ**ਤਿ ਪੁਰਿਸਾਨਂ ਉਤ੍ਤਮੋ ਅਗ੍ਗੋ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ ਦੇਸੇਸਿ। **ਉਪ੍ਪਾਦੋ**ਤਿ ਮਂਸਚਕ੍ਖੁਸ੍ਸ ਪਵਤ੍ਤਿ। **ਮਗ੍ਗੋ**ਤਿ ਉਪਾਯੋ, ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁਸ੍ਸ ਕਾਰਣਂ। ਪਕਤਿਚਕ੍ਖੁਮਤੋ ਏਵ ਹਿ ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਯਸ੍ਮਾ ਕਸਿਣਾਲੋਕਂ ਵਡ੍ਢੇਤ੍ਵਾ ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁਞਾਣਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਾਦਨਂ, ਸੋ ਚ ਕਸਿਣਮਣ੍ਡਲੇ ਉਗ੍ਗਹਨਿਮਿਤ੍ਤੇਨ ਵਿਨਾ ਨਤ੍ਥੀਤਿ। **ਯਤੋ**ਤਿ ਯਦਾ। **ਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਆਸਵਕ੍ਖਯਞਾਣਂ। ਤੇਨੇਵਾਹ **“ਪਞ੍ਞਾਚਕ੍ਖੁ ਅਨੁਤ੍ਤਰ**”ਨ੍ਤਿ। **ਯਸ੍ਸ ਚਕ੍ਖੁਸ੍ਸ ਪਟਿਲਾਭਾ**ਤਿ ਯਸ੍ਸ ਅਰਿਯਸ੍ਸ ਪਞ੍ਞਾਚਕ੍ਖੁਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਭਾਵਨਾਯ ਸਬ੍ਬਸ੍ਮਾ ਵਟ੍ਟਦੁਕ੍ਖਤੋ ਪਮੁਚ੍ਚਤਿ ਪਰਿਮੁਚ੍ਚਤੀਤਿ।

ਦੁਤਿਯਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੩. ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੬੨. ਤਤਿਯੇ **ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨੀ**ਤਿ ਅਧਿਪਤੇਯ੍ਯਟ੍ਠੇਨ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ। ਯਾਨਿ ਹਿ ਸਹਜਾਤਧਮ੍ਮੇਸੁ ਇਸ੍ਸਰਾ ਵਿਯ ਹੁਤ੍ਵਾ ਤੇਹਿ ਅਨੁਵਤ੍ਤਿਤਬ੍ਬਾਨਿ, ਤਾਨਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਨਾਮ। ਅਪਿਚ ਇਨ੍ਦੋ ਭਗਵਾ ਧਮ੍ਮਿਸ੍ਸਰੋ ਪਰਮੇਨ ਚਿਤ੍ਤਿਸ੍ਸਰਿਯੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ। ਤੇਨ ਇਨ੍ਦੇਨ ਸਬ੍ਬਪਠਮਂ ਦਿਟ੍ਠਤ੍ਤਾ ਅਧਿਗਤਤ੍ਤਾ ਪਰੇਸਞ੍ਚ ਦਿਟ੍ਠਤ੍ਤਾ ਦੇਸਿਤਤ੍ਤਾ ਵਿਹਿਤਤ੍ਤਾ ਗੋਚਰਭਾਵਨਾਸੇਵਨਾਹਿ ਦਿਟ੍ਠਤ੍ਤਾ ਚ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ। ਇਨ੍ਦਂ ਵਾ ਮਗ੍ਗਾਧਿਗਮਸ੍ਸ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਭੂਤਂ ਪੁਞ੍ਞਕਮ੍ਮਂ, ਤਸ੍ਸ ਲਿਙ੍ਗਾਨੀਤਿਪਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ। **ਅਨਞ੍ਞਾਤਞ੍ਞਸ੍ਸਾਮੀਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯ**ਨ੍ਤਿ ‘‘ਅਨਮਤਗ੍ਗੇ ਸਂਸਾਰੇ ਅਨਞ੍ਞਾਤਂ ਅਨਧਿਗਤਂ ਅਮਤਪਦਂ ਚਤੁਸਚ੍ਚਧਮ੍ਮਮੇਵ ਵਾ ਜਾਨਿਸ੍ਸਾਮੀ’’ਤਿ ਪਟਿਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਇਮਿਨਾ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇਨ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ, ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗਪਞ੍ਞਾਯੇਤਂ ਅਧਿਵਚਨਂ। **ਅਞ੍ਞਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯ**ਨ੍ਤਿ ਆਜਾਨਨਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ। ਤਤ੍ਰਾਯਂ ਵਚਨਤ੍ਥੋ – ਆਜਾਨਾਤਿ ਪਠਮਮਗ੍ਗਞਾਣੇਨ ਦਿਟ੍ਠਮਰਿਯਾਦਂ ਅਨਤਿਕ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾਵ ਜਾਨਾਤੀਤਿ ਅਞ੍ਞਾ। ਯਥੇਵ ਹਿ ਪਠਮਮਗ੍ਗਪਞ੍ਞਾ ਦੁਕ੍ਖਾਦੀਸੁ ਪਰਿਞ੍ਞਾਭਿਸਮਯਾਦਿਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਤਿ, ਤਥੇਵ ਅਯਮ੍ਪਿ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਅਞ੍ਞਾ ਚ ਸਾ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੇਨਟ੍ਠੇਨ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਚਾਤਿ ਅਞ੍ਞਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ। ਆਜਾਨਨਟ੍ਠੇਨੇਵ ਅਞ੍ਞਸ੍ਸ ਵਾ ਅਰਿਯਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਨ੍ਤਿ ਅਞ੍ਞਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ, ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਫਲਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਛਸੁ ਠਾਨੇਸੁ ਞਾਣਸ੍ਸੇਤਂ ਅਧਿਵਚਨਂ। **ਅਞ੍ਞਾਤਾਵਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯ**ਨ੍ਤਿ ਅਞ੍ਞਾਤਾਵਿਨੋ ਚਤੂਸੁ ਸਚ੍ਚੇਸੁ ਨਿਟ੍ਠਿਤਞਾਣਕਿਚ੍ਚਸ੍ਸ ਖੀਣਾਸਵਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਤੋ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਟ੍ਠਸਮ੍ਭਵਤੋ ਚ ਅਞ੍ਞਾਤਾਵਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਪਠਮਪਚ੍ਛਿਮਾਨਿ ਪਠਮਮਗ੍ਗਚਤੁਤ੍ਥਫਲਵਸੇਨ ਏਕਟ੍ਠਾਨਿਕਾਨਿ, ਇਤਰਂ ਇਤਰਮਗ੍ਗਫਲਵਸੇਨ ਛਟ੍ਠਾਨਿਕਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਗਾਥਾਸੁ **ਸਿਕ੍ਖਮਾਨਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਅਧਿਸੀਲਸਿਕ੍ਖਾਦਯੋ ਸਿਕ੍ਖਮਾਨਸ੍ਸ ਭਾਵੇਨ੍ਤਸ੍ਸ। **ਉਜੁਮਗ੍ਗਾਨੁਸਾਰਿਨੋ**ਤਿ ਉਜੁਮਗ੍ਗੋ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੋ, ਅਨ੍ਤਦ੍ਵਯਵਿਵਜ੍ਜਿਤਤ੍ਤਾ ਤਸ੍ਸ ਅਨੁਸ੍ਸਰਣਤੋ ਉਜੁਮਗ੍ਗਾਨੁਸਾਰਿਨੋ, ਪਟਿਪਾਟਿਯਾ ਮਗ੍ਗੇ ਉਪ੍ਪਾਦੇਨ੍ਤਸ੍ਸਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਖਯਸ੍ਮਿਨ੍ਤਿ ਅਨਵਸੇਸਕਿਲੇਸਾਨਂ ਖੇਪਨਤੋ ਖਯਸਙ੍ਖਾਤੇ ਅਗ੍ਗਮਗ੍ਗੇ ਞਾਣਂ ਪਠਮਂ ਪੁਰੇਯੇਵ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। **ਤਤੋ ਅਞ੍ਞਾ ਅਨਨ੍ਤਰਾ**ਤਿ ਤਤੋ ਮਗ੍ਗਞਾਣਤੋ ਅਨਨ੍ਤਰਾ ਅਰਹਤ੍ਤਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਅਥ ਵਾ **ਉਜੁਮਗ੍ਗਾਨੁਸਾਰਿਨੋ**ਤਿ ਲੀਨੁਦ੍ਧਚ੍ਚਪਤਿਟ੍ਠਾਨਾਯੂਹਨਾਦਿਕੇ ਵਜ੍ਜੇਤ੍ਵਾ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਂ ਯੁਗਨਦ੍ਧਂ ਕਤ੍ਵਾ ਭਾਵਨਾਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਂ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਮਗ੍ਗਂ ਅਨੁਸ੍ਸਰਨ੍ਤਸ੍ਸ ਅਨੁਗਚ੍ਛਨ੍ਤਸ੍ਸ ਪਟਿਪਜ੍ਜਨ੍ਤਸ੍ਸ ਗੋਤ੍ਰਭੁਞਾਣਾਨਨ੍ਤਰਂ ਦਿਟ੍ਠੇਕਟ੍ਠਾਨਂ ਕਿਲੇਸਾਨਂ ਖੇਪਨਤੋ ਖਯਸ੍ਮਿਂ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗੇ ਪਠਮਂ ਞਾਣਂ ਅਨਞ੍ਞਾਤਞ੍ਞਸ੍ਸਾਮੀਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। **ਤਤੋ ਅਞ੍ਞਾ ਅਨਨ੍ਤਰਾ**ਤਿ ਤਤੋ ਪਠਮਞਾਣਤੋ ਅਨਨ੍ਤਰਾ ਅਨਨ੍ਤਰਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਯਾਵ ਅਗ੍ਗਮਗ੍ਗਾ ਅਞ੍ਞਾ ਅਞ੍ਞਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ।

ਤਤੋ ਅਞ੍ਞਾ ਵਿਮੁਤ੍ਤਸ੍ਸਾਤਿ ਤਤੋ ਅਞ੍ਞਾ ਅਞ੍ਞਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਤੋ ਪਚ੍ਛਾ ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗਞਾਣਾਨਨ੍ਤਰਾ ਅਰਹਤ੍ਤਫਲੇਨ ਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿਯਾ ਅਞ੍ਞਾਤਾਵਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਨ ਵਿਮੁਤ੍ਤਸ੍ਸ। **ਞਾਣਂ ਵੇ ਹੋਤਿ ਤਾਦਿਨੋ**ਤਿ ਅਰਹਤ੍ਤਫਲੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਤੋ ਉਤ੍ਤਰਕਾਲੇ ਇਟ੍ਠਾਨਿਟ੍ਠਾਦੀਸੁ ਤਾਦਿਲਕ੍ਖਣਪ੍ਪਤ੍ਤਸ੍ਸ ਖੀਣਾਸਵਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਞਾਣਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਕਥਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਆਹ “**ਅਕੁਪ੍ਪਾ ਮੇ ਵਿਮੁਤ੍ਤੀ**”ਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਅਕੁਪ੍ਪਭਾਵਸ੍ਸ ਕਾਰਣਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ “**ਭਵਸਂਯੋਜਨਕ੍ਖਯਾ**”ਤਿ।

ਇਦਾਨਿ ਤਾਦਿਸਂ ਖੀਣਾਸਵਂ ਥੋਮੇਨ੍ਤੋ “**ਸ ਵੇ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ**”ਤਿ ਤਤਿਯਂ ਗਾਥਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ**ਤਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੇਹਿ ਤੀਹਿ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ, ਸੁਦ੍ਧੇਹਿਪਿ ਵਾ ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਲਦ੍ਧੇਹਿ ਸਦ੍ਧਾਦੀਹਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣੋ, ਤਤੋ ਏਵ ਚਕ੍ਖਾਦੀਹਿ ਸੁਟ੍ਠੁ ਵੂਪਸਨ੍ਤੇਹਿ ਨਿਬ੍ਬਿਸੇਵਨੇਹਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ। ਤੇਨਾਹ “**ਸਨ੍ਤੋ**”ਤਿ, ਸਬ੍ਬਕਿਲੇਸਪਰਿਲ਼ਾਹਵੂਪਸਮੇਨ ਉਪਸਨ੍ਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਸਨ੍ਤਿਪਦੇ ਰਤੋ**ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨੇ ਅਭਿਰਤੋ ਅਧਿਮੁਤ੍ਤੋ। ਏਤ੍ਥ ਚ ‘‘ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ’’ਤਿ ਏਤੇਨ ਭਾਵਿਤਮਗ੍ਗਤਾ, ਪਰਿਞ੍ਞਾਤਕ੍ਖਨ੍ਧਤਾ ਚਸ੍ਸ ਦਸ੍ਸਿਤਾ। ‘‘ਸਨ੍ਤੋ’’ਤਿ ਏਤੇਨ ਪਹੀਨਕਿਲੇਸਤਾ, ‘‘ਸਨ੍ਤਿਪਦੇ ਰਤੋ’’ਤਿ ਏਤੇਨ ਸਚ੍ਛਿਕਤਨਿਰੋਧਤਾਤਿ। ਸੇਸਂ ਵੁਤ੍ਤਨਯਮੇਵ।

ਤਤਿਯਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੪. ਅਦ੍ਧਾਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੬੩. ਚਤੁਤ੍ਥੇ **ਅਦ੍ਧਾ**ਤਿ ਕਾਲਾ। **ਅਤੀਤੋ ਅਦ੍ਧਾ**ਤਿਆਦੀਸੁ ਦ੍ਵੇ ਪਰਿਯਾਯਾ – ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਪਰਿਯਾਯੋ, ਅਭਿਧਮ੍ਮਪਰਿਯਾਯੋ ਚ। ਤਤ੍ਥ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਪਰਿਯਾਯੇਨ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਤੋ ਪੁਬ੍ਬੇ ਅਤੀਤੋ ਅਦ੍ਧਾ ਨਾਮ, ਚੁਤਿਤੋ ਪਚ੍ਛਾ ਅਨਾਗਤੋ ਅਦ੍ਧਾ ਨਾਮ, ਸਹ ਚੁਤਿਪਟਿਸਨ੍ਧੀਹਿ ਤਦਨਨ੍ਤਰਂ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਅਦ੍ਧਾ ਨਾਮ। ਅਭਿਧਮ੍ਮਪਰਿਯਾਯੇਨ ਉਪ੍ਪਾਦੋ, ਠਿਤਿ, ਭਙ੍ਗੋਤਿ ਇਮੇ ਤਯੋ ਖਣੇ ਪਤ੍ਵਾ ਨਿਰੁਦ੍ਧਧਮ੍ਮਾ ਅਤੀਤੋ ਅਦ੍ਧਾ ਨਾਮ, ਤਯੋਪਿ ਖਣੇ ਅਸਮ੍ਪਤ੍ਤਾ ਅਨਾਗਤੋ ਅਦ੍ਧਾ ਨਾਮ, ਖਣਤ੍ਤਯਸਮਙ੍ਗਿਨੋ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਅਦ੍ਧਾ ਨਾਮ।

ਅਪਰੋ ਨਯੋ – ਅਯਞ੍ਹਿ ਅਤੀਤਾਦਿਵਿਭਾਗੋ ਅਦ੍ਧਾਸਨ੍ਤਤਿਸਮਯਖਣਵਸੇਨ ਚਤੁਧਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਤੇਸੁ ਅਦ੍ਧਾਵਿਭਾਗੋ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਸਨ੍ਤਤਿਵਸੇਨ ਸਭਾਗਾ ਏਕਉਤੁਸਮੁਟ੍ਠਾਨਾ, ਏਕਾਹਾਰਸਮੁਟ੍ਠਾਨਾ ਚ ਪੁਬ੍ਬਾਪਰਿਯਵਸੇਨ ਵਤ੍ਤਮਾਨਾਪਿ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾ। ਤਤੋ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵਿਸਭਾਗਉਤੁਆਹਾਰਸਮੁਟ੍ਠਾਨਾ ਅਤੀਤਾ ਪਚ੍ਛਾ ਅਨਾਗਤਾ। ਚਿਤ੍ਤਜਾ ਏਕਵੀਥਿਏਕਜਵਨਏਕਸਮਾਪਤ੍ਤਿਸਮੁਟ੍ਠਾਨਾ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਨਾਮ, ਤਤੋ ਪੁਬ੍ਬੇ ਅਤੀਤਾ, ਪਚ੍ਛਾ ਅਨਾਗਤਾ। ਕਮ੍ਮਸਮੁਟ੍ਠਾਨਾਨਂ ਪਾਟਿਯੇਕ੍ਕਂ ਸਨ੍ਤਤਿਵਸੇਨ ਅਤੀਤਾਦਿਭੇਦੋ ਨਤ੍ਥਿ, ਤੇਸਂਯੇਵ ਪਨ ਉਤੁਆਹਾਰਚਿਤ੍ਤਸਮੁਟ੍ਠਾਨਾਨਂ ਉਪਤ੍ਥਮ੍ਭਕਵਸੇਨ ਤਸ੍ਸ ਅਤੀਤਾਦਿਭਾਵੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਸਮਯਵਸੇਨ ਏਕਮੁਹੁਤ੍ਤਪੁਬ੍ਬਣ੍ਹਸਾਯਨ੍ਹਰਤ੍ਤਿਦਿਵਾਦੀਸੁ ਸਮਯੇਸੁ ਸਨ੍ਤਾਨਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨਾ ਤਂਤਂਸਮਯੇ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਨਾਮ, ਤਤੋ ਪੁਬ੍ਬੇ ਅਤੀਤਾ, ਪਚ੍ਛਾ ਅਨਾਗਤਾ। ਅਯਂ ਤਾਵ ਰੂਪਧਮ੍ਮੇਸੁ ਨਯੋ। ਅਰੂਪਧਮ੍ਮੇਸੁ ਪਨ ਖਣਵਸੇਨ ਉਪ੍ਪਾਦਾਦਿਕ੍ਖਣਤ੍ਤਯਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਾ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾ, ਤਤੋ ਪੁਬ੍ਬੇ ਅਤੀਤਾ, ਪਚ੍ਛਾ ਅਨਾਗਤਾ। ਅਪਿਚ ਅਤਿਕ੍ਕਨ੍ਤਹੇਤੁਪਚ੍ਚਯਕਿਚ੍ਚਾ ਅਤੀਤਾ, ਨਿਟ੍ਠਿਤਹੇਤੁਕਿਚ੍ਚਾ ਅਨਿਟ੍ਠਿਤਪਚ੍ਚਯਕਿਚ੍ਚਾ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾ, ਉਭਯਕਿਚ੍ਚਂ ਅਸਮ੍ਪਤ੍ਤਾ ਅਨਾਗਤਾ। ਅਤ੍ਤਨੋ ਵਾ ਕਿਚ੍ਚਕ੍ਖਣੇ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾ, ਤਤੋ ਪੁਬ੍ਬੇ ਅਤੀਤਾ, ਪਚ੍ਛਾ ਅਨਾਗਤਾ। ਏਤ੍ਥ

ਚ ਖਣਾਦਿਕਥਾਵ ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯਾ, ਸੇਸਾ ਪਰਿਯਾਯਾ। ਅਯਞ੍ਹਿ ਅਤੀਤਾਦਿਭੇਦੋ ਨਾਮ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਹੋਤਿ, ਨ ਕਾਲਸ੍ਸ। ਅਤੀਤਾਦਿਭੇਦੇ ਪਨ ਧਮ੍ਮੇ ਉਪਾਦਾਯ ਪਰਮਤ੍ਥਤੋ ਅਵਿਜ੍ਜਮਾਨੋਪਿ ਕਾਲੋ ਇਧ ਤੇਨੇਵ ਵੋਹਾਰੇਨ ਅਤੀਤੋਤਿਆਦਿਨਾ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਗਾਥਾਸੁ **ਅਕ੍ਖੇਯ੍ਯਸਞ੍ਞਿਨੋ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਅਕ੍ਖਾਯਤਿ, ਕਥੀਯਤਿ, ਪਞ੍ਞਾਪੀਯਤੀਤਿ ਅਕ੍ਖੇਯ੍ਯਂ, ਕਥਾਵਤ੍ਥੁ, ਅਤ੍ਥਤੋ ਰੂਪਾਦਯੋ ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧਾ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ –

''ਅਤੀਤਂ ਵਾ ਅਦ੍ਧਾਨਂ ਆਰਬ੍ਭ ਕਥਂ ਕਥੇਯ੍ਯ, ਅਨਾਗਤਂ ਵਾ...ਪੇ॰... ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਵਾ ਅਦ੍ਧਾਨਂ ਆਰਬ੍ਭ ਕਥਂ ਕਥੇਯ੍ਯਾ''ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੦੫)।

ਤਥਾ –

''ਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ , ਰੂਪਂ ਅਤੀਤਂ ਨਿਰੁਦ੍ਧਂ ਵਿਪਰਿਣਤਂ, 'ਅਹੋਸੀ'ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਸਙ੍ਖਾ, 'ਅਹੋਸੀ'ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਸਮਞ੍ਞਾ, 'ਅਹੋਸੀ'ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ; ਨ ਤਸ੍ਸ ਸਙ੍ਖਾ ਅਤ੍ਥੀਤਿ, ਨ ਤਸ੍ਸ ਸਙ੍ਖਾ ਭਵਿਸ੍ਸਤੀ''ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੩.੬੨) –

ਏਵਂ ਵੁਤ੍ਤੇਨ ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਪਥਸੁਤ੍ਤੇਨਪਿ ਏਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥੋ ਦੀਪੇਤਬ੍ਬੋ। ਏਵਂ ਕਥਾਵਤ੍ਥੁਭਾਵੇਨ ਅਕ੍ਖੇਯ੍ਯਸਙ੍ਖਾਤੇ ਖਨ੍ਧਪਞ੍ਚਕੇ ਅਹਨ੍ਤਿ ਚ ਮਮਨ੍ਤਿ ਚ ਦੇਵੋਤਿ ਚ ਮਨੁਸ੍ਸੋਤਿ ਚ ਇਤ੍ਥੀਤਿ ਚ ਪੁਰਿਸੋਤਿ ਚ ਆਦਿਨਾ ਪਵਤ੍ਤਸਞ੍ਞਾਵਸੇਨ ਅਕ੍ਖੇਯ੍ਯਸਞ੍ਞਿਨੋ, ਪਞ੍ਚਸੁ ਉਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧੇਸੁ ਸਤ੍ਤਪੁਗ੍ਗਲਾਦਿਸਞ੍ਞਿਨੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਅਕ੍ਖੇਯ੍ਯਸ੍ਮਿਂ** ਤਣ੍ਹਾਦਿਟ੍ਠਿਗ੍ਗਾਹਵਸੇਨ **ਪਤਿਟ੍ਠਿਤਾ,** ਰਾਗਾਦਿਵਸੇਨ ਵਾ ਅਟ੍ਠਹਾਕਾਰੇਹਿ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤਾ। ਰਤ੍ਤੋ ਹਿ ਰਾਗਵਸੇਨ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤੋ ਹੋਤਿ, ਦੁਟ੍ਠੋ ਦੋਸਵਸੇਨ, ਮੂਲ਼੍ਹੋ ਮੋਹਵਸੇਨ, ਪਰਾਮਟ੍ਠੋ ਦਿਟ੍ਠਿਵਸੇਨ, ਥਾਮਗਤੋ ਅਨੁਸਯਵਸੇਨ, ਵਿਨਿਬਦ੍ਧੋ ਮਾਨਵਸੇਨ, ਅਨਿਟ੍ਠਙ੍ਗਤੋ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਵਸੇਨ, ਵਿਕ੍ਖੇਪਗਤੋ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਵਸੇਨ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤੋ ਹੋਤੀਤਿ।

ਅਕ੍ਖੇਯ੍ਯਂ ਅਪਰਿਞ੍ਞਾਯਾਤਿ ਤਂ ਅਕ੍ਖੇਯ੍ਯਂ ਤੇਭੂਮਕਧਮ੍ਮੇ ਤੀਹਿ ਪਰਿਞ੍ਞਾਹਿ ਅਪਰਿਜਾਨਿਤ੍ਵਾ ਤਸ੍ਸ ਅਪਰਿਜਾਨਨਹੇਤੁ। **ਯੋਗਮਾਯਨ੍ਤਿ ਮਚ੍ਚੁਨੋ**ਤਿ ਮਰਣਸ੍ਸ ਯੋਗਂ ਤੇਨ ਸਂਯੋਗਂ ਉਪਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਨ ਵਿਸਂਯੋਗਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਅਥ ਵਾ **ਯੋਗ**ਨ੍ਤਿ ਉਪਾਯਂ, ਤੇਨ ਯੋਜਿਤਂ ਪਸਾਰਿਤਂ ਮਾਰਸੇਨਟ੍ਠਾਨਿਯਂ ਅਨਤ੍ਥਜਾਲਂ ਕਿਲੇਸਜਾਲਞ੍ਚ ਉਪਗਚ੍ਛਨ੍ਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਤਥਾ ਹਿ ਵੁਤ੍ਤਂ –

''ਨ ਹਿ ਨੋ ਸਙ੍ਗਰਂ ਤੇਨ, ਮਹਾਸੇਨੇਨ ਮਚ੍ਚੁਨਾ''ਤਿ॥ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੭੨; ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੨੧; ਨੇਤ੍ਤਿ॰ ੧੦੩)।

ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਵਟ੍ਟਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਵਿਵਟ੍ਟਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਅਕ੍ਖੇਯ੍ਯਞ੍ਚ ਪਰਿਞ੍ਞਾਯਾ"**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ **ਚ**-ਸਦ੍ਦੋ ਬ੍ਯਤਿਰੇਕੇ, ਤੇਨ ਅਕ੍ਖੇਯ੍ਯਪਰਿਜਾਨਨੇਨ ਲਦ੍ਧਬ੍ਬਂ ਵਕ੍ਖਮਾਨਮੇਵ ਵਿਸੇਸਂ ਜੋਤੇਤਿ। **ਪਰਿਞ੍ਞਾਯਾ**ਤਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਸਹਿਤਾਯ ਮਗ੍ਗਪਞ੍ਞਾਯ ਦੁਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਪਰਿਚ੍ਛਿਜ੍ਜ ਜਾਨਿਤ੍ਵਾ, ਤਪ੍ਪਟਿਬਦ੍ਧਕਿਲੇਸਪ੍ਪਹਾਨੇਨ ਵਾ ਤਂ ਸਮਤਿਕ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਤਿਸ੍ਸਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਪਰਿਞ੍ਞਾਨਂ ਕਿਚ੍ਚਂ ਮਤ੍ਥਕਂ ਪਾਪੇਤ੍ਵਾ। **ਅਕ੍ਖਾਤਾਰਂ ਨ ਮਞ੍ਞਤੀ**ਤਿ ਸਬ੍ਬਸੋ ਮਞ੍ਞਨਾਨਂ ਪਹੀਨਤ੍ਤਾ ਖੀਣਾਸਵੋ ਅਕ੍ਖਾਤਾਰਂ ਨ ਮਞ੍ਞਤਿ, ਕਾਰਕਾਦਿਸਭਾਵਂ ਕਿਞ੍ਚਿ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਨ ਪਚ੍ਚੇਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਫੁਟ੍ਠੋ ਵਿਮੋਕ੍ਖੋ ਮਨਸਾ, ਸਨ੍ਤਿਪਦਮਨੁਤ੍ਤਰ**ਨ੍ਤਿ ਯਸ੍ਮਾ ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਤਵਿਮੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ''ਵਿਮੋਕ੍ਖੋ''ਤਿ ਸਬ੍ਬਕਿਲੇਸਸਨ੍ਤਾਪਵੂਪਸਮਨਟ੍ਠਾਨਤਾਯ ''ਸਨ੍ਤਿਪਦ''ਨ੍ਤਿ ਲਦ੍ਧਨਾਮੋ ਨਿਬ੍ਬਾਨਧਮ੍ਮੋ ਫੁਟ੍ਠੋ ਫੁਸਿਤੋ ਪਤ੍ਤੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਅਕ੍ਖਾਤਾਰਂ ਨ ਮਞ੍ਞਤੀਤਿ। ਅਥ ਵਾ ''ਪਰਿਞ੍ਞਾਯਾ''ਤਿ ਪਦੇਨ ਦੁਕ੍ਖਸਚ੍ਚਸ੍ਸ ਪਰਿਞ੍ਞਾਭਿਸਮਯਂ ਸਮੁਦਯਸਚ੍ਚਸ੍ਸ ਪਹਾਨਾਭਿਸਮਯਞ੍ਚ ਵਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ''ਫੁਟ੍ਠੋ ਵਿਮੋਕ੍ਖੋ ਮਨਸਾ, ਸਨ੍ਤਿਪਦਮਨੁਤ੍ਤਰ''ਨ੍ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਮਗ੍ਗਨਿਰੋਧਾਨਂ ਭਾਵਨਾਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾਭਿਸਮਯਂ ਵਦਤਿ। ਤਸ੍ਸਤ੍ਥੋ – ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਵਸੇਨ ਸਬ੍ਬਕਿਲੇਸੇਹਿ ਵਿਮੁਚ੍ਚਤੀਤਿ **ਵਿਮੋਕ੍ਖੋ,** ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੋ। ਸੋ ਪਨਸ੍ਸ ਮਗ੍ਗਚਿਤ੍ਤੇਨ ਫੁਟ੍ਠੋ ਫੁਸਿਤੋ ਭਾਵਿਤੋ, ਤੇਨੇਵ ਅਨੁਤ੍ਤਰਂ ਸਨ੍ਤਿਪਦਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਫੁਟ੍ਠਂ ਫੁਸਿਤਂ ਸਚ੍ਛਿਕਤਨ੍ਤਿ।

ਅਕ੍ਖੇਯਜਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋਤਿ ਅਕ੍ਖੇਯਜਨਿਮਿਤ੍ਤੁੰ ਵਿਵਿਧਾਹਿ ਵਿਪਤ੍ਤੀਹਿ ਉਪਦ੍ਦੂਤੇ ਲੋਕੇ ਪਹੀਨਵਿਪਲ੍ਲਾਸਤਾਯ ਤਤੋ ਸੁਪਰਿਮੁਤ੍ਤੋ ਅਕ੍ਖੇਯਜਪਰਿਵ੍ਵਾਭਿਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਾਹਿ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤੀਹਿ ਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ। **ਸਙ੍ਖਾਯ ਸੇ**ਵੀਤਿ ਪਵ੍ਵਾਵੇਪੁਲ੍ਲਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਚੀਵਰਾਦਿਪਚ੍ਚਯੇ ਸਙ੍ਖਾਯ ਪਰਿਤੁਲੇਤ੍ਵਾਵ ਸੇਵਨਸੀਲੋ, ਸਙ੍ਖਾਤਧਮ੍ਮਤ੍ਤਾ ਚ ਆਪਾਥਗਤੰ ਸਬ੍ਬਮ੍ਪਿ ਵਿਸਯੰ ਛਲ਼ਙ੍ਗੁਪੇਕ੍ਖਾਵਸੇਨ ਸਙ੍ਖਾਯ ਸੇਵਨਸੀਲੋ। **ਧਮ੍ਮਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਅਸੇਕ੍ਖਧਮ੍ਮੇਸੁ ਨਿਬ੍ਬਾਨਧਮ੍ਮੇ ਏਵ ਵਾ ਠਿਤੋ। **ਵੇਦਗੂ**ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਸ੍ਸ ਚਤੁਸਚ੍ਚਸ੍ਸ ਪਾਰਙ੍ਗਤਤ੍ਤਾ ਵੇਦਗੂ। ਏਵੰਗੁਣੋ ਅਰਹਾ ਭਵਾਦੀਸੁ ਕਤ੍ਥਚਿ ਆਯਤਿੰ ਪੁਨਬ੍ਭਵਾਭਾਵਤੋ ਮਨੁਸ੍ਸਦੇਵਾਤਿ ਸਙ੍ਖਜੰ ਨ ਉਪੇਤਿ, ਅਪਵ੍ਵਤ੍ਤਿਕਭਾਵਮੇਵ ਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਅਨੁਪਾਦਾਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਨੇਨ ਦੇਸਨੰ ਨਿਟ੍ਠਾਪੇਸਿ।

ਚਤੁਤ੍ਥਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੫. ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੬੪. ਪਞ੍ਚਮੇ ਦੁਟ੍ਠੁ ਚਰਿਤਾਨਿ, ਦੁਟ੍ਠਾਨਿ ਵਾ ਚਰਿਤਾਨਿ **ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਾਨਿ**। ਕਾਯੇਨ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤੰ, ਕਾਯਤੋ ਵਾ ਪਵਤ੍ਤੁੰ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤੰ **ਕਾਯਦੁਚ੍ਚਰਿਤੰ**। ਸੇਸੇਸੁਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ । ਇਮਾਨਿ ਚ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਾਨਿ ਪਵ੍ਵਤ੍ਤਿਯਾ ਵਾ ਕਥੇਤਬ੍ਬਾਨਿ ਕਮ੍ਮਪਥੇਹਿ ਵਾ। ਤਤ੍ਥ ਪਵ੍ਵਤ੍ਤਿਯਾ ਤਾਵ ਕਾਯਦ੍ਵਾਰੇ ਪਵ੍ਵਤ੍ਤਸਿਕ੍ਖਾਪਦਸ੍ਸ ਵੀਤਿਕ੍ਕਮੋ ਕਾਯਦੁਚ੍ਚਰਿਤੰ, ਵਚੀਦ੍ਵਾਰੇ ਪਵ੍ਵਤ੍ਤਸਿਕ੍ਖਾਪਦਸ੍ਸ ਵੀਤਿਕ੍ਕਮੋ ਵਚੀਦੁਚ੍ਚਰਿਤੰ, ਉਭਯਤ੍ਥ ਪਵ੍ਵਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵੀਤਿਕ੍ਕਮੋ ਮਨੋਦੁਚ੍ਚਰਿਤਨ੍ਤਿ ਅਯੰ ਪਵ੍ਵਤ੍ਤਿਕਥਾ। ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾਦਯੋ ਪਨ ਤਿਸ੍ਸੋ ਚੇਤਨਾ ਕਾਯਦ੍ਵਾਰੇਪਿ, ਵਚੀਦ੍ਵਾਰੇਪਿ, ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਕਾਯਦੁਚ੍ਚਰਿਤੰ, ਤਥਾ ਚਤਸ੍ਸੋ ਮੁਸਾਵਾਦਾਦਿਚੇਤਨਾ ਵਚੀਦੁਚ੍ਚਰਿਤੰ, ਅਭਿਜ੍ਝਾ, ਬਜਾਪਾਦੋ, ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠੀਤਿ ਤਯੋ ਚੇਤਨਾਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਧਮ੍ਮਾ ਮਨੋਦੁਚ੍ਚਰਿਤਨ੍ਤਿ ਅਯੰ ਕਮ੍ਮਪਥਕਥਾ।

ਗਾਥਾਯੰ ਕਮ੍ਮਪਥਪ੍ਪਤ੍ਤੋਯੇਵ ਪਾਪਧਮ੍ਮੋ ਕਾਯਦੁਚ੍ਚਰਿਤਾਦਿਭਾਵੇਨ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ ਤਦਞ੍ਞੰ ਪਾਪਧਮ੍ਮੰ ਸਙ੍ਗਣ੍ਹਿਤੁੰ "**ਯਞ੍ਚਞ੍ਞੰ ਦੋਸਸਞ੍ਹਿਤ**"ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਤਤ੍ਥ **ਦੋਸਸਞ੍ਹਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਰਾਗਾਦਿਕਿਲੇਸਸੰਹਿਤੰ। ਸੇਸੰ ਸੁਵਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਮੇਵ।

ਪਞ੍ਚਮਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੬. ਸੁਚਰਿਤਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੬੫. ਛਟ੍ਠੇ ਸੁਟ੍ਠੁ ਚਰਿਤਾਨਿ, ਸੁਨ੍ਦਰਾਨਿ ਵਾ ਚਰਿਤਾਨਿ **ਸੁਚਰਿਤਾਨਿ**। ਕਾਯੇਨ ਸੁਚਰਿਤੰ, ਕਾਯਤੋ ਵਾ ਪਵਤ੍ਤੁੰ ਸੁਚਰਿਤੰ **ਕਾਯਸੁਚਰਿਤੰ**। ਸੇਸੇਸੁਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। ਇਧਾਪਿ ਪਨ ਪਵ੍ਵਤ੍ਤਿਵਸੇਨ, ਕਮ੍ਮਪਥਵਸੇਨ ਚਾਤਿ ਦੁਵਿਧਾ ਕਥਾ। ਤਤ੍ਥ ਕਾਯਦ੍ਵਾਰੇ ਪਵ੍ਵਤ੍ਤਸਿਕ੍ਖਾਪਦਸ੍ਸ ਅਵੀਤਿਕ੍ਕਮੋ ਕਾਯਸੁਚਰਿਤੰ, ਵਚੀਦ੍ਵਾਰੇ ਪਵ੍ਵਤ੍ਤਸਿਕ੍ਖਾਪਦਸ੍ਸ ਅਵੀਤਿਕ੍ਕਮੋ ਵਚੀਸੁਚਰਿਤੰ, ਉਭਯਤ੍ਥ ਪਵ੍ਵਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਵੀਤਿਕ੍ਕਮੋ ਮਨੋਸੁਚਰਿਤਨ੍ਤਿ ਅਯੰ ਪਵ੍ਵਤ੍ਤਿਕਥਾ। ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾਦੀਹਿ ਪਨ ਵਿਰਮਨ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਤਿਸ੍ਸੋ ਚੇਤਨਾਪਿ ਵਿਰਤਿਯੋਪਿ ਕਾਯਸੁਚਰਿਤੰ, ਮੁਸਾਵਾਦਾਦੀਹਿ ਵਿਰਮਨ੍ਤਸ੍ਸ ਚਤਸ੍ਸੋ ਚੇਤਨਾਪਿ ਵਿਰਤਿਯੋਪਿ ਵਚੀਸੁਚਰਿਤੰ, ਅਨਭਿਜ੍ਝਾ, ਅਬਜਾਪਾਦੋ, ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠੀਤਿ ਤਯੋ ਚੇਤਨਾਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਧਮ੍ਮਾ ਮਨੋਸੁਚਰਿਤਨ੍ਤਿ ਅਯੰ ਕਮ੍ਮਪਥਕਥਾ। ਸੇਸੰ ਵੁਤ੍ਤਨਯਮੇਵ।

ਛਟ੍ਠਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੭. ਸੋਚੇਯਜਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੬੬. ਸਤ੍ਤਮੇ **ਸੋਚੇਯਜਾਨੀ**ਤਿ ਸੁਚਿਭਾਵਾ। **ਕਾਯਸੋਚੇਯਜ**ਨ੍ਤਿ ਕਾਯਸੁਚਰਿਤੰ, ਵਚੀਮਨੋਸੋਚੇਯਜਾਨਿਪਿ ਵਚੀਮਨੋਸੁਚਰਿਤਾਨੇਵ। ਤਥਾ ਹਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ''ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੰ ਕਾਯਸੋਚੇਯਜੰ? ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾ ਵੇਰਮਣੀ''ਤਿਆਦਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੨੧-੧੨੨)।

ਗਾਥਾਯਂ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਵਸੇਨ ਪਹੀਨਸਬ੍ਬਕਾਯਦੁਚ੍ਚਰਿਤਤ੍ਤਾ ਕਾਯੇਨ ਸੁਚੀਤਿ **ਕਾਯਸੁਚਿ। ਸੋਚੇਯ੍ਯਸਮ੍ਪਨ੍ਨ**ਨ੍ਤਿ ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਕਿਲੇਸਤ੍ਤਾ ਸੁਪਰਿਸੁਦ੍ਧਾਯ ਸੋਚੇਯ੍ਯਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਉਪੇਤਂ। ਸੇਸਂ ਵੁਤ੍ਤਨਯਮੇਵ।

ਸਤ੍ਤਮਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੮. ਮੋਨੇਯ੍ਯਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੬੭. ਅਟ੍ਠਮੇ **ਮੋਨੇਯ੍ਯਾਨੀ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਇਧਲੋਕਪਰਲੋਕਂ ਅਤ੍ਤਹਿਤਪਰਹਿਤਞ੍ਚ ਮੁਨਾਤੀਤਿ ਮੁਨਿ, ਕਲ੍ਯਾਣਪੁਥੁਜ੍ਜਨੇਨ ਸਦ੍ਧਿਂ ਸਤ੍ਤ ਸੇਕ੍ਖਾ ਅਰਹਾ ਚ। ਇਧ ਪਨ ਅਰਹਾਵ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤੋ। ਮੁਨਿਨੋ ਭਾਵਾਤਿ **ਮੋਨੇਯ੍ਯਾਨਿ,** ਅਰਹਤੋ ਕਾਯਵਚੀਮਨੋਸਮਾਚਾਰਾ।

ਅਥ ਵਾ ਮੁਨਿਭਾਵਕਰਾ ਮੋਨੇਯ੍ਯਪਟਿਪਦਾਧਮ੍ਮਾ ਮੋਨੇਯ੍ਯਾਨਿ। ਤੇਸਮਯਂ ਵਿਤ੍ਥਾਰੋ –

''ਤਤ੍ਥ ਕਤਮਂ ਕਾਯਮੋਨੇਯ੍ਯਂ? ਤਿਵਿਧਕਾਯਦੁਚ੍ਚਰਿਤਸ੍ਸ ਪਹਾਨਂ ਕਾਯਮੋਨੇਯ੍ਯਂ, ਤਿਵਿਧਂ ਕਾਯਸੁਚਰਿਤਂ ਕਾਯਮੋਨੇਯ੍ਯਂ, ਕਾਯਾਰਮ੍ਮਣੇ ਞਾਣਂ ਕਾਯਮੋਨੇਯ੍ਯਂ, ਕਾਯਪਰਿਞ੍ਞਾ ਕਾਯਮੋਨੇਯ੍ਯਂ, ਪਰਿਞ੍ਞਾਸਹਗਤੋ ਮਗ੍ਗੋ ਕਾਯਮੋਨੇਯ੍ਯਂ, ਕਾਯਸ੍ਮਿਂ ਛਨ੍ਦਰਾਗਪ੍ਪਹਾਨਂ ਕਾਯਮੋਨੇਯ੍ਯਂ, ਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰਨਿਰੋਧਾ ਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨਸਮਾਪਤ੍ਤਿ ਕਾਯਮੋਨੇਯ੍ਯਂ।

''ਤਤ੍ਥ ਕਤਮਂ ਵਚੀਮੋਨੇਯ੍ਯਂ? ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਵਚੀਦੁਚ੍ਚਰਿਤਸ੍ਸ ਪਹਾਨਂ ਵਚੀਮੋਨੇਯ੍ਯਂ, ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਂ ਵਚੀਸੁਚਰਿਤਂ, ਵਾਚਾਰਮ੍ਮਣੇ ਞਾਣਂ, ਵਾਚਾਪਰਿਞ੍ਞਾ, ਪਰਿਞ੍ਞਾਸਹਗਤੋ ਮਗ੍ਗੋ, ਵਾਚਾਯ ਛਨ੍ਦਰਾਗਪ੍ਪਹਾਨਂ, ਵਚੀਸਙ੍ਖਾਰਨਿਰੋਧਾ ਦੁਤਿਯਜ੍ਝਾਨਸਮਾਪਤ੍ਤਿ ਵਚੀਮੋਨੇਯ੍ਯਂ।

''ਤਤ੍ਥ ਕਤਮਂ ਮਨੋਮੋਨੇਯ੍ਯਂ? ਤਿਵਿਧਮਨੋਦੁਚ੍ਚਰਿਤਸ੍ਸ ਪਹਾਨਂ ਮਨੋਮੋਨੇਯ੍ਯਂ, ਤਿਵਿਧਂ ਮਨੋਸੁਚਰਿਤਂ, ਮਨਾਰਮ੍ਮਣੇ ਞਾਣਂ, ਮਨੋਪਰਿਞ੍ਞਾ, ਪਰਿਞ੍ਞਾਸਹਗਤੋ ਮਗ੍ਗੋ, ਮਨਸ੍ਮਿਂ ਛਨ੍ਦਰਾਗਪ੍ਪਹਾਨਂ, ਚਿਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਰਨਿਰੋਧਾ ਸਞ੍ਞਾਵੇਦਯਿਤਨਿਰੋਧਸਮਾਪਤ੍ਤਿ ਮਨੋਮੋਨੇਯ੍ਯ''ਨ੍ਤਿ (ਮਹਾਨਿ॰ ੧੪; ਚੂਲ਼ਨਿ॰ ਮੇਤ੍ਤਗੂਮਾਣਵਪੁਚ੍ਛਾਨਿਦ੍ਦੇਸ ੨੧)।

ਨਿਨ੍ਹਾਤਪਾਪਕਨ੍ਤਿ ਅਗ੍ਗਮਗ੍ਗਜਲੇਨ ਸੁਟ੍ਠੁ ਵਿਕ੍ਖਾਲਿਤਪਾਪਮਲਂ।

ਅਟ੍ਠਮਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੯. ਪਠਮਰਾਗਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੬੮. ਨਵਮੇ **ਯਸ੍ਸ ਕਸ੍ਸਚੀ**ਤਿ ਅਨਿਯਮਿਤਵਚਨਂ, ਤਸ੍ਮਾ ਯਸ੍ਸ ਕਸ੍ਸਚਿ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਗਹਟ੍ਠਸ੍ਸ ਵਾ ਪਬ੍ਬਜਿਤਸ੍ਸ ਵਾ। **ਰਾਗੋ ਅਪ੍ਪਹੀਨੋ**ਤਿ ਰਞ੍ਜਨਟ੍ਠੇਨ ਰਾਗੋ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਵਸੇਨ ਨ ਪਹੀਨੋ, ਮਗ੍ਗੇਨ ਅਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਧਮ੍ਮਤਂ ਨ ਆਪਾਦਿਤੋ। ਦੋਸਮੋਹੇਸੁਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। ਤਤ੍ਥ ਅਪਾਯਗਮਨੀਯਾ ਰਾਗਦੋਸਮੋਹਾ ਪਠਮਮਗ੍ਗੇਨ, ਓਲ਼ਾਰਿਕਾ ਕਾਮਰਾਗਦੋਸਾ ਦੁਤਿਯਮਗ੍ਗੇਨ, ਤੇਯੇਵ ਅਨਵਸੇਸਾ ਤਤਿਯਮਗ੍ਗੇਨ, ਭਵਰਾਗੋ ਅਵਸਿਟ੍ਠਮੋਹੋ ਚ ਚਤੁਤ੍ਥਮਗ੍ਗੇਨ ਪਹੀਯਨ੍ਤਿ। ਏਵਮੇਤੇਸੁ ਪਹੀਯਨ੍ਤੇਸੁ ਤਦੇਕਟ੍ਠਤੋ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਕਿਲੇਸਾ ਪਹੀਯਨ੍ਤੇਵ। ਏਵਮੇਤੇ ਰਾਗਾਦਯੋ ਯਸ੍ਸ ਕਸ੍ਸਚਿ ਭਿਕ੍ਖੁਸ੍ਸ ਵਾ ਭਿਕ੍ਖੁਨਿਯਾ ਵਾ ਉਪਾਸਕਸ੍ਸ ਵਾ ਉਪਾਸਿਕਾਯ ਵਾ ਮਗ੍ਗੇਨ ਅਪ੍ਪਹੀਨਾ। **ਬਦ੍ਧੋ ਮਾਰਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਕਿਲੇਸਮਾਰੇਨ ਬਦ੍ਧੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਯਦਗ੍ਗੇਨ ਚ ਕਿਲੇਸਮਾਰੇਨ ਬਦ੍ਧੋ, ਤਦਗ੍ਗੇਨ ਅਭਿਸਙ੍ਖਾਰਮਾਰਾਦੀਹਿਪਿ ਬਦ੍ਧੋਯੇਵ ਹੋਤਿ। **ਪਟਿਮੁਕ੍ਕਸ੍ਸ ਮਾਰਪਾਸੋ**ਤਿ ਪਟਿਮੁਕ੍ਕੋ ਅਸ੍ਸ ਅਨੇਨ ਅਪ੍ਪਹੀਨਕਿਲੇਸੇਨ ਪੁਗ੍ਗਲੇਨ ਤਾਯੇਵ ਅਪ੍ਪਹੀਨਕਿਲੇਸਤਾਯ ਮਾਰਪਾਸਸਙ੍ਖਾਤੋ ਕਿਲੇਸੋ ਅਤ੍ਤਨੋ ਚਿਤ੍ਤਸਨ੍ਤਾਨੇ ਪਟਿਮੁਕ੍ਕੋ ਪਵੇਸਿਤੋ, ਤੇਨ ਸਯਂ ਬਨ੍ਧਾਪਿਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਥ ਵਾ ਪਟਿਮੁਕ੍ਕੋ ਅਸ੍ਸ ਭਵੇਯ੍ਯ ਮਾਰਪਾਸੋ। ਸੁਕ੍ਕਪਕ੍ਖੇ **ਓਮੁਕ੍ਕਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਅਵਮੁਕ੍ਕੋ ਮੋਚਿਤੋ ਅਪਨੀਤੋ ਅਸ੍ਸ। ਸੇਸਂ ਵੁਤ੍ਤਵਿਪਰਿਯਾਯੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਇਧ ਗਾਥਾ ਸੁਕ੍ਕਪਕ੍ਖੵਸੇਨੇੵ ਆਗਤਾ। ਤਤ੍ਰਾਯਂ ਸਙ੍ਖੇਪਤ੍ਥੋ – **ਯਸ੍ਸ** ਅਰਿਯਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਰਾਗਦੋਸਾੵਿਜ੍ਜਾ **ੵਿਰਾਜਿਤਾ** ਅਗ੍ਗਮਗ੍ਗੇਨ ਨਿਰੋਧਿਤਾ, ਤਂ ਭਾੵਿਤਕਾਯਸੀਲਚਿਤ੍ਤਪਞ੍ਞਤਾਯ ਭਾੵਿਤਤ੍ਤੇਸੁ ਅਰਹਨ੍ਤੇਸੁ **ਅਞ੍ਞਤਰਂ** ਅਬ੍ਭਨ੍ਤਰਂ ਏਕਂ **ਬ੍ਰਹ੍ਮਭੂਤਂ** ਬ੍ਰਹ੍ਮਂ ੵਾ ਸੇਟ੍ਠਂ ਅਰਹਤ੍ਤਫਲਂ ਪਤ੍ਤਂ। ਯਥਾ ਅਞ੍ਞੇ ਖੀਣਾਸੵਾ ਪੁਬ੍ਬੂਪਨਿਸ੍ਸਯਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਸਮਨ੍ਨਾਗਤਾ ਹੁਤ੍ੵਾ ਆਗਤਾ, ਯਥਾ ਚ ਤੇ ਅਨੁਦ੍ੵਯਰਹਿਤਾਯ ਸੀਲਸਮਾਧਿਪਞ੍ਞਾਕ੍ਖਨ੍ਧਸਹਗਤਾਯ ਮਜ੍ਝਿਮਾਯ ਪਟਿਪਦਾਯ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਗਤਾ ਅਧਿਗਤਾ। ਯਥਾ ੵਾ ਤੇ ਖਨ੍ਧਾਦੀਨਂ ਤਥਲਕ੍ਖਣਂ ਯਾਥਾੵਤੋ ਪਟਿੵਿਜ੍ਝਿਂਸੁ, ਯਥਾ ਚ ਤੇ ਤਥਧਮ੍ਮੇ ਦੁਕ੍ਖਾਦਯੋ ਅੵਿਪਰੀਤਤੋ ਅਬ੍ਭਞ੍ਞਿਂਸੁ, ਰੂਪਾਦਿਕੇ ਚ ੵਿਸਯੇ ਯਥਾ ਤੇ ਦਿਟ੍ਠਮਤ੍ਤਾਦਿੵਸੇਨੇੵ ਪਸ੍ਸਿਂਸੁ, ਯਥਾ ੵਾ ਪਨ ਤੇ ਅਟ੍ਠ ਅਨਰਿਯੵੋਹਾਰੇ ੵਜ੍ਜੇਤ੍ੵਾ ਅਰਿਯੵੋਹਾਰੵਸੇਨੇੵ ਪੵਤ੍ਤੵਾਚਾ, ੵਾਚਾਨੁਰੂਪਞ੍ਚ ਪੵਤ੍ਤਕਾਯਾ, ਕਾਯਾਨੁਰੂਪਞ੍ਚ ਪੵਤ੍ਤੵਾਚਾ, ਤਥਾ ਅਯਮ੍ਪਿ ਅਰਿਯਪੁਗ੍ਗਲੋਤਿ **ਤਥਾਗਤਂ**, ਚਤੁਸਚ੍ਚਬੁਦ੍ਧਤਾਯ **ਬੁਦ੍ਧਂ**, ਪੁਗ੍ਗਲੵੇਰਂ ਕਿਲੇਸੵੇਰਂ ਅਤ੍ਤਾਨੁੵਾਦਾਦਿਭਯਞ੍ਚ ਅਤਿਕ੍ਕਨ੍ਤਨ੍ਤਿ **ੵੇਰਭਯਾਤੀਤਂ**। ਸਬ੍ਬੇਸਂ ਕਿਲੇਸਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰਾਦੀਨਂ ਪਹੀਨਤ੍ਤਾ **ਸਬ੍ਬਪ੍ਪਹਾਯਿਨਂ** ਬੁਦ੍ਧਾਦਯੋ ਅਰਿਯਾ **ਆਹੁ** ਕਥੇਨ੍ਤਿ ਕਿਤ੍ਤੇਨ੍ਤੀਤਿ।

ਨੵਮਸੁਤ੍ਤੵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੧੦. ਦੁਤਿਯਰਾਗਸੁਤ੍ਤੵਣ੍ਣਨਾ

੬੯. ਦਸਮੇ ਅਤਰੀਤਿ ਤਿਣ੍ਣੋ, ਨ ਤਿਣ੍ਣੋ **ਅਤਿਣ੍ਣੋ**। **ਸਮੁਦ੍ਦ**ਨ੍ਤਿ ਸਂਸਾਰਸਮੁਦ੍ਦਂ, ਚਕ੍ਖਾਯਤਨਾਦਿਸਮੁਦ੍ਦਂ ੵਾ। ਤਦੁਭਯਮ੍ਪਿ ਦੁਪ੍ਪੂਰਣਟ੍ਠੇਨ ਸਮੁਦ੍ਦੋ ੵਿਯਾਤਿ ਸਮੁਦ੍ਦਂ। ਅਥ ੵਾ ਸਮੁਦ੍ਦਨਟ੍ਠੇਨ ਸਮੁਦ੍ਦਂ, ਕਿਲੇਸੵਸ੍ਸਨੇਨ ਸਤ੍ਤਸਨ੍ਤਾਨਸ੍ਸ ਕਿਲੇਸਸਦਨਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਸੵੀਚਿ**ਨ੍ਤਿ ਕੋਧੂਪਾਯਾਸੵੀਚੀਹਿ ਸੵੀਚਿਂ। ੵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ ''ੵੀਚਿਭਯਨ੍ਤਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖੁ, ਕੋਧੂਪਾਯਾਸਸ੍ਸੇਤਂ ਅਧਿੵਚਨ''ਨ੍ਤਿ (ਇਤਿੵੁ॰ ੧੦੯; ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੬੨)। **ਸਾੵਟ੍ਟ**ਨ੍ਤਿ ਪਞ੍ਚਕਾਮਗੁਣਾੵਟ੍ਟੇਹਿ ਸਹ ਆੵਟ੍ਟਂ। ੵੁਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਚੇਤਂ ''ਆੵਟ੍ਟਭਯਨ੍ਤਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖੁ, ਪਞ੍ਚਨ੍ਨੇਤਂ ਕਾਮਗੁਣਾਨਂ ਅਧਿੵਚਨ''ਨ੍ਤਿ (ਇਤਿੵੁ॰ ੧੦੯; ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੬੪; ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੧੨੨)। **ਸਗਹਂ ਸਰਕ੍ਖਸ**ਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਗੋਚਰਗਤਾਨਂ ਅਨਤ੍ਥਜਨਨਤੋ ਚਣ੍ਡਮਕਰਮਚ੍ਛਕਚ੍ਛਪਰਕ੍ਖਸਸਦਿਸੇਹਿ ੵਿਸਭਾਗਪੁਗ੍ਗਲੇਹਿ ਸਹਿਤਂ। ਤਥਾ ਚਾਹ ''ਸਗਹਂ ਸਰਕ੍ਖਸਨ੍ਤਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖੁ, ਮਾਤੁਗਾਮਸ੍ਸੇਤਂ ਅਧਿੵਚਨ''ਨ੍ਤਿ (ਇਤਿੵੁ॰ ੧੦੯)। **ਅਤਰੀ**ਤਿ ਮਗ੍ਗਪਞ੍ਞਾਨਾੵਾਯ ਯਥਾੵੁਤ੍ਤਂ ਸਮੁਦ੍ਦਂ ਉਤ੍ਤਰਿ। **ਤਿਣ੍ਣੋ**ਤਿ ਨਿਤ੍ਤਿਣ੍ਣੋ। **ਪਾਰਙ੍ਗਤੋ**ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਸਮੁਦ੍ਦਸ੍ਸ ਪਾਰਂ ਪਰਤੀਰਂ ਨਿਰੋਧਂ ਉਪਗਤੋ। **ਥਲੇ ਤਿਟ੍ਠਤੀ**ਤਿ ਤਤੋ ਏੵ ਸਂਸਾਰਮਹੋਘਂ ਕਾਮਾਦਿਮਹੋਘਞ੍ਚ ਅਤਿਕ੍ਕਮਿਤ੍ੵਾ ਥਲੇ ਪਰਤੀਰੇ ਨਿਬ੍ਬਾਨੇ ਬਾਹਿਤਪਾਪਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਤਿਟ੍ਠਤੀਤਿ ੵੁਚ੍ਚਤਿ।

ਇਧਾਪਿ ਗਾਥਾ ਸੁਕ੍ਕਪਕ੍ਖੵਸੇਨੇੵ ਆਗਤਾ। ਤਤ੍ਥ **ਊਮਿਭਯ**ਨ੍ਤਿ ਯਥਾੵੁਤ੍ਤਊਮਿਭਯਂ, ਭਾਯਿਤਬ੍ਬਂ ਏਤਸ੍ਮਾਤਿ ਤਂ ਊਮਿ ਭਯਂ। **ਦੁਤ੍ਤਰ**ਨ੍ਤਿ ਦੁਰਤਿਕ੍ਕਮਂ। **ਅਚ੍ਚਤਾਰੀ**ਤਿ ਅਤਿਕ੍ਕਮਿ।

ਸਙ੍ਗਾਤਿਗੋਤਿ ਰਾਗਾਦੀਨਂ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਸਙ੍ਗਾਨਂ ਅਤਿਕ੍ਕਨ੍ਤਤ੍ਤਾ ਪਹੀਨਤ੍ਤਾ ਸਙ੍ਗਾਤਿਗੋ। **ਅਤ੍ਥਙ੍ਗਤੋ ਸੋ ਨ ਪਮਾਣਮੇਤੀ**ਤਿ ਸੋ ਏੵਂਭੂਤੋ ਅਰਹਾ ਰਾਗਾਦੀਨਂ ਪਮਾਣਕਰਧਮ੍ਮਾਨਂ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਮੇੵ ਅਤ੍ਥਂ ਗਤਤ੍ਤਾ ਅਤ੍ਥਙ੍ਗਤੋ, ਤਤੋ ਏੵ ਸੀਲਾਦਿਧਮ੍ਮਕ੍ਖਨ੍ਧਪਾਰਿਪੂਰਿਯਾ ਚ ''ਏਦਿਸੋ ਸੀਲੇਨ ਸਮਾਧਿਨਾ ਪਞ੍ਞਾਯਾ''ਤਿ ਕੇਨਚਿ ਪਮਿਣਿਤੁਂ ਅਸਕ੍ਕੁਣੇਯ੍ਯੋ ਪਮਾਣਂ ਨ ਏਤਿ, ਅਥ ੵਾ ਅਨੁਪਾਦਿਸੇਸਨਿਬ੍ਬਾਨਸਙ੍ਖਾਤਂ ਅਤ੍ਥਂ ਗਤੋ ਸੋ ਅਰਹਾ ''ਇਮਾਯ ਨਾਮ ਗਤਿਯਾ ਠਿਤੋ, ਏਦਿਸੋ ਚ ਨਾਮਗੋਤ੍ਤੇਨਾ''ਤਿ ਪਮਿਣਿਤੁਂ ਅਸਕ੍ਕੁਣੇਯ੍ਯਤਾਯ ਪਮਾਣਂ ਨ ਏਤਿ ਨ ਉਪਗਚ੍ਛਤਿ। ਤਤੋ ਏੵ **ਅਮੋਹਯਿ ਮਚ੍ਚੁਰਾਜਂ,** ਤੇਨ ਅਨੁਬਨ੍ਧਿਤੁਂ ਅਸਕ੍ਕੁਣੇਯ੍ਯੋਤਿ ੵਦਾਮੀਤਿ ਅਨੁਪਾਦਿਸੇਸਨਿਬ੍ਬਾਨਧਾਤੁਯਾੵ ਦੇਸਨਂ ਨਿਟ੍ਠਾਪੇਸਿ। ਇਤਿ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ੵਗ੍ਗੇ ਪਠਮਪਞ੍ਚਮਛਟ੍ਠੇਸੁ ੵਟ੍ਟਂ ਕਥਿਤਂ, ਦੁਤਿਯਸਤ੍ਤਮਅਟ੍ਠਮੇਸੁ ੵਿੵਟ੍ਟਂ, ਸੇਸੇਸੁ ੵਟ੍ਟੵਿੵਟ੍ਟਂ ਕਥਿਤਨ੍ਤਿ ੵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਦਸਮਸੁਤ੍ਤੵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਦੁਤਿਯੵਗ੍ਗੵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੩. ਤਤਿਯਵਗ੍ਗੋ

੧. ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਕਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੭੦. ਤਤਿਯਵਗ੍ਗਸ੍ਸ ਪਠਮੇ **ਦਿਟ੍ਠਾ ਮਯਾ**ਤਿ ਮਯਾ ਦਿਟ੍ਠਾ, ਮਮ ਸਮਨ੍ਤਚਕ੍ਖੁਨਾ ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁਨਾ ਚਾਤਿ ਦ੍ਵੀਹਿਪਿ ਚਕ੍ਖੂਹਿ ਦਿਟ੍ਠਾ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਤੋ ਵਿਦਿਤਾ। ਤੇਨ ਅਨੁਸ੍ਸਵਾਦਿਂ ਪਟਿਕ੍ਖਿਪਤਿ, ਅਯਞ੍ਚ ਅਤ੍ਥੋ ਇਦਾਨੇਵ ਪਾਲ਼ਿਯਂ ਆਗਮਿਸ੍ਸਤਿ। **ਕਾਯਦੁਚ੍ਚਰਿਤੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਾ**ਤਿ ਕਾਯਦੁਚ੍ਚਰਿਤੇਨ ਸਮਙ੍ਗੀਭੂਤਾ। **ਅਰਿਯਾਨਂ ਉਪਵਾਦਕਾ**ਤਿ ਬੁਦ੍ਧਾਦੀਨਂ ਅਰਿਯਾਨਂ ਅਨ੍ਤਮਸੋ ਗਿਹਿਸੋਤਾਪਨ੍ਨਾਨਮ੍ਪਿ ਗੁਣਪਰਿਧਂਸਨੇਨ ਅਭੂਤਬ੍ਭਕ੍ਖਾਨੇਨ ਉਪਵਾਦਕਾ ਅਕ੍ਕੋਸਕਾ ਗਰਹਕਾ। **ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਕਾ**ਤਿ ਵਿਪਰੀਤਦਸ੍ਸਨਾ। **ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਕਮ੍ਮਸਮਾਦਾਨਾ**ਤਿ ਮਿਚ੍ਛਾਦਸ੍ਸਨਹੇਤੁ ਸਮਾਦਿਨ੍ਨਨਾਨਾਵਿਧਕਮ੍ਮਾ ਯੇ ਚ, ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਮੂਲਕੇਸੁ ਕਾਯਕਮ੍ਮਾਦੀਸੁ ਅਞ੍ਞੇਪਿ ਸਮਾਦਪੇਨ੍ਤਿ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਵਚੀਮਨੋਦੁਚ੍ਚਰਿਤਗ੍ਗਹਣੇਨੇਵ ਅਰਿਯੂਪਵਾਦਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠੀਸੁ ਗਹਿਤਾਸੁ ਪੁਨਵਚਨਂ ਮਹਾਸਾਵਜ੍ਜਭਾਵਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਨੇਸਂ। ਮਹਾਸਾਵਜ੍ਜੋ ਹਿ ਅਰਿਯੂਪਵਾਦੋ ਆਨਨ੍ਤਰਿਯਸਦਿਸੋ। ਯਥਾਹ –

> ''ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਸੀਲਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ, ਸਮਾਧਿਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ, ਪਞ੍ਞਾਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ, ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਅਞ੍ਞਂ ਆਰਾਧੇਯ੍ਯ; ਏਵਂਸਮ੍ਪਦਮਿਦਂ, ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤ, ਵਦਾਮਿ ਤਂ ਵਾਚਂ ਅਪ੍ਪਹਾਯ, ਤਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਅਪ੍ਪਹਾਯ, ਤਂ ਦਿਟ੍ਠਿਂ ਅਪ੍ਪਟਿਨਿਸ੍ਸਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਯਥਾਭਤਂ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਏਵਂ ਨਿਰਯੇ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੪੯)।

ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਤੋ ਚ ਮਹਾਸਾਵਜ੍ਜਤਰਂ ਨਾਮ ਅਞ੍ਞਂ ਨਤ੍ਥਿ। ਯਥਾਹ –

> ''ਨਾਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਞ੍ਞਂ ਏਕਧਮ੍ਮਮ੍ਪਿ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਾਮਿ, ਯਂ ਏਵਂ ਮਹਾਸਾਵਜ੍ਜਤਰਂ ਯਥਯਿਦਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿ। ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਪਰਮਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵਜ੍ਜਾਨੀ''ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੧.੩੧੦)।

ਤਂ ਖੋ ਪਨਾਤਿਆਦਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਅਤ੍ਤਪਚ੍ਚਕ੍ਖਭਾਵਂ ਦਲ਼੍ਹਤਰਂ ਕਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ ਆਰਦ੍ਧਂ। ਤਮ੍ਪਿ ਸੁਵਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਮੇਵ।

ਗਾਥਾਸੁ **ਮਿਚ੍ਛਾ ਮਨਂ ਪਣਿਧਾਯਾ**ਤਿ ਅਭਿਜ੍ਝਾਦੀਨਂ ਵਸੇਨ ਚਿਤ੍ਤਂ ਅਯੋਨਿਸੋ ਠਪੇਤ੍ਵਾ। **ਮਿਚ੍ਛਾ ਵਾਚਞ੍ਚ ਭਾਸਿਯਾ**ਤਿ ਮਿਚ੍ਛਾ ਮੁਸਾਵਾਦਾਦਿਵਸੇਨ ਵਾਚਂ ਭਾਸਿਤ੍ਵਾ। **ਮਿਚ੍ਛਾ ਕਮ੍ਮਾਨਿ ਕਤ੍ਵਾਨਾ**ਤਿ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾਦਿਵਸੇਨ ਕਾਯਕਮ੍ਮਾਨਿ ਕਤ੍ਵਾ। ਅਥ ਵਾ **ਮਿਚ੍ਛਾ ਮਨਂ ਪਣਿਧਾਯਾ**ਤਿ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਵਸੇਨ ਚਿਤ੍ਤਂ ਵਿਪਰੀਤਂ ਠਪੇਤ੍ਵਾ। ਸੇਸਪਦਦ੍ਵਯੇਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। ਇਦਾਨਿਸ੍ਸ ਤਥਾ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਚਰਣੇ ਕਾਰਣਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ **ਅਪ੍ਪਸ੍ਸੁਤੋ**ਤਿ, ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਰੇਸਞ੍ਚ ਹਿਤਾਵਹੇਨ ਸੁਤੇਨ ਵਿਰਹਿਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਅਪੁਞ੍ਞਕਰੋ**ਤਿ ਤਤੋ ਏਵ ਅਰਿਯਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਅਕੋਵਿਦਤਾਯ ਕਿਬ੍ਬਿਸਕਾਰੀ ਪਾਪਧਮ੍ਮੋ। **ਅਪ੍ਪਸ੍ਮਿਂ ਇਧ ਜੀਵਿਤੇ**ਤਿ ਇਧ ਮਨੁਸ੍ਸਲੋਕੇ ਜੀਵਿਤੇ ਅਤਿਪਰਿਤ੍ਤੇ। ਤਥਾ ਚਾਹ ''ਯੋ ਚਿਰਂ ਜੀਵਤਿ, ਸੋ ਵਸ੍ਸਸਤਂ ਅਪ੍ਪਂ ਵਾ ਭਿਯ੍ਯੋ''ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੯੩; ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੪੫), ''ਅਪ੍ਪਮਾਯੁ ਮਨੁਸ੍ਸਾਨ''ਨ੍ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੪੫; ਮਹਾਨਿ॰ ੧੦) ਚ। ਤਸ੍ਮਾ ਬਹੁਸ੍ਸੁਤੋ ਸਪ੍ਪਞ੍ਞੋ ਸੀਘਂ ਪੁਞ੍ਞਾਨਿ ਕਤ੍ਵਾ ਸਗ੍ਗੂਪਗੋ ਨਿਬ੍ਬਾਨਪਤਿਟ੍ਠੋ ਵਾ ਹੋਤਿ। ਯੋ ਪਨ ਅਪ੍ਪਸ੍ਸੁਤੋ ਅਪੁਞ੍ਞਕਰੋ, ਕਾਯਸ੍ਸ ਭੇਦਾ ਦੁਪ੍ਪਞ੍ਞੋ ਨਿਰਯਂ ਸੋ ਉਪਪਜ੍ਜਤੀਤਿ।

ਪਠਮਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੨. ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਕਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੭੧. ਦੁਤਿਯੇ ਪਠਮਸੁਤ੍ਤੇ ਵੁਤ੍ਤਵਿਪਰਿਯਾਯੇਨ ਅਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਦੁਤਿਯਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੩. ਨਿਸ੍ਸਰਣਿਯਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੭੨. ਤਤਿਯੇ **ਨਿਸ੍ਸਰਣਿਯਾ**ਤਿ ਨਿਸ੍ਸਰਣਪਟਿਸਂਯੁਤ੍ਤਾ। **ਧਾਤੁਯੋ**ਤਿ ਸਤ੍ਤੁਸੁਞ੍ਞਸਭਾਵਾ। **ਕਾਮਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਕਿਲੇਸਕਾਮਾਨਞ੍ਚੇਵ ਵਤ੍ਥੁਕਾਮਾਨਞ੍ਚ। ਅਥ ਵਾ **ਕਾਮਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਕਿਲੇਸਕਾਮਾਨਂ। ਕਿਲੇਸਕਾਮਤੋ ਹਿ ਨਿਸ੍ਸਰਣਾ ਵਤ੍ਥੁਕਾਮੇਹਿਪਿ ਨਿਸ੍ਸਰਣਂਯੇਵ ਹੋਤਿ, ਨ ਅਞ੍ਞਥਾ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ –

> ‘‘ਨ ਤੇ ਕਾਮਾ ਯਾਨਿ ਚਿਤ੍ਰਾਨਿ ਲੋਕੇ,
> ਸਙ੍ਕਪ੍ਪਰਾਗੋ ਪੁਰਿਸਸ੍ਸ ਕਾਮੋ।
> ਤਿਟ੍ਠਨ੍ਤਿ ਚਿਤ੍ਰਾਨਿ ਤਥੇਵ ਲੋਕੇ,
> ਅਥੇਤ੍ਥ ਧੀਰਾ ਵਿਨਯਨ੍ਤਿ ਛਨ੍ਦ’’ਨ੍ਤਿ॥ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੬.੬੩)।

ਨਿਸ੍ਸਰਣਨ੍ਤਿ ਅਪਗਮੋ। **ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮ**ਨ੍ਤਿ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਂ, ਵਿਸੇਸਤੋ ਤਂ ਅਸੁਭਾਰਮ੍ਮਣਂ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। ਯੋ ਪਨ ਤਂ ਝਾਨਂ ਪਾਦਕਂ ਕਤ੍ਵਾ ਸਙ੍ਖਾਰੇ ਸਮ੍ਮਸਿਤ੍ਵਾ ਤਤਿਯਮਗ੍ਗਂ ਪਤ੍ਵਾ ਅਨਾਗਾਮਿਮਗ੍ਗੇਨ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਸਚ੍ਛਿਕਰੋਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਂ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਮੇਵ ਕਾਮੇਹਿ ਨਿਸ੍ਸਟਨ੍ਤਿ ਇਦਂ ਉਕ੍ਕਟ੍ਠਤੋ ਕਾਮਾਨਂ ਨਿਸ੍ਸਰਣਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। **ਰੂਪਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਰੂਪਧਮ੍ਮਾਨਂ, ਵਿਸੇਸੇਨ ਸਦ੍ਧਿਂ ਆਰਮ੍ਮਣੇਹਿ ਕੁਸਲਵਿਪਾਕਕਿਰਿਯਾਭੇਦਤੋ ਸਬ੍ਬੇਸਂ ਰੂਪਾਵਚਰਧਮ੍ਮਾਨਂ। **ਆਰੁਪ੍ਪ**ਨ੍ਤਿ ਅਰੂਪਾਵਚਰਜ੍ਝਾਨਂ। ਕੇਚਿ ਪਨ ‘‘ਕਾਮਾਨ’’ਨ੍ਤਿ ਪਦਸ੍ਸ ‘‘ਸਬ੍ਬੇਸਂ ਕਾਮਾਵਚਰਧਮ੍ਮਾਨ’’ਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥਂ ਵਦਨ੍ਤਿ। ‘‘ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮ’’ਨ੍ਤਿ ਚ ‘‘ਪਞ੍ਚ ਰੂਪਾਵਚਰਜ੍ਝਾਨਾਨੀ’’ਤਿ। ਤਂ ਅਟ੍ਠਕਥਾਸੁ ਨਤ੍ਥਿ, ਨ ਯੁਜ੍ਜਤਿ ਚ। **ਭੂਤ**ਨ੍ਤਿ ਜਾਤਂ। **ਸਙ੍ਖਤ**ਨ੍ਤਿ ਸਮੇਚ੍ਚ ਸਮ੍ਭੁਯ੍ਯ ਪਚ੍ਚਯੇਹਿ ਕਤਂ। **ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨ**ਨ੍ਤਿ ਕਾਰਣਤੋ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਂ। ਤੀਹਿਪਿ ਪਦੇਹਿ ਤੇਭੂਮਕੇ ਧਮ੍ਮੇ ਅਨਵਸੇਸਤੋ ਪਰਿਯਾਦਿਯਤਿ। **ਨਿਰੋਧੋ**ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਪਠਮਾਯ ਧਾਤੁਯਾ ਕਾਮਪਰਿਞ੍ਞਾ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਦੁਤਿਯਾਯ ਰੂਪਪਰਿਞ੍ਞਾ, ਤਤਿਯਾਯ ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਤਪਰਿਞ੍ਞਾ ਸਬ੍ਬਭਵਸਮਤਿਕ੍ਕਮੋ ਵੁਤ੍ਤੋ।

ਗਾਥਾਸੁ **ਕਾਮਨਿਸ੍ਸਰਣਂ ਞਤ੍ਵਾ**ਤਿ ‘‘ਇਦਂ ਕਾਮਨਿਸ੍ਸਰਣਂ – ਏਵਞ੍ਚ ਕਾਮਤੋ ਨਿਸ੍ਸਰਣ’’ਨ੍ਤਿ ਜਾਨਿਤ੍ਵਾ। ਅਤਿਕ੍ਕਮਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ ਅਤਿਕ੍ਕਮੋ, ਅਤਿਕ੍ਕਮਨੂਪਾਯੋ, ਤਂ **ਅਤਿਕ੍ਕਮਂ** ਆਰੁਪ੍ਪਂ ਞਤ੍ਵਾ। ਸਬ੍ਬੇ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਸਮਨ੍ਤਿ ਵੂਪਸਮਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਤਿ **ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਾਰਸਮਥੋ**, ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ, ਤਂ **ਫੁਸਂ** ਫੁਸਨ੍ਤੋ। ਸੇਸਂ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤਨਯਮੇਵ।

ਤਤਿਯਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੪. ਸਨ੍ਤਤਰਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੭੩. ਚਤੁਤ੍ਥੇ **ਰੂਪੇਹੀ**ਤਿ ਰੂਪਾਵਚਰਧਮ੍ਮੇਹਿ। **ਸਨ੍ਤਤਰਾ**ਤਿ ਅਤਿਸਯੇਨ ਸਨ੍ਤਾ। ਰੂਪਾਵਚਰਧਮ੍ਮਾ ਹਿ ਕਿਲੇਸਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨਤੋ ਵਿਤਕ੍ਕਾਦਿਓਲ਼ਾਰਿਕਙ੍ਗਪ੍ਪਹਾਨਤੋ ਸਮਾਧਿਭੂਮਿਭਾਵਤੋ ਚ ਸਨ੍ਤਾ ਨਾਮ, ਆਰੁਪ੍ਪਾ ਪਨ ਤੇਹਿਪਿ ਅਙ੍ਗਸਨ੍ਤਤਾਯ ਚੇਵ ਆਰਮ੍ਮਣਸਨ੍ਤਤਾਯ ਚ ਅਤਿਸਯੇਨ ਸਨ੍ਤਵੁਤ੍ਤਿਕਾ, ਤੇਨ ਸਨ੍ਤਤਰਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। **ਨਿਰੋਧੋ**ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ। ਸਙ੍ਖਾਰਾਵਸੇਸਸੁਖੁਮਭਾਵਪ੍ਪਤ੍ਤਿਤੋਪਿ ਹਿ ਚਤੁਤ੍ਥਾਰੁਪ੍ਪਤੋ ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯੋਵ ਸਨ੍ਤਤਰਾ ਕਿਲੇਸਦਰਥਪਟਿਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਤੋ ਨਿਬ੍ਬਾਨਾਰਮ੍ਮਣਤੋ ਚ, ਕਿਮਙ੍ਗਂ ਪਨ ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਾਰਸਮਥੋ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ। ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ ‘‘ਆਰੁਪ੍ਪੇਹਿ ਨਿਰੋਧੋ ਸਨ੍ਤਤਰੋ’’ਤਿ।

ਗਾਥਾਸੁ **ਰੂਪੂਪਗਾ**ਤਿ ਰੂਪਭਵੂਪਗਾ। ਰੂਪਭਵੋ ਹਿ ਇਧ ਰੂਪਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ, ‘‘ਰੂਪੂਪਪਤ੍ਤਿਯਾ ਮਗ੍ਗਂ ਭਾਵੇਤੀ’’ਤਿਆਦੀਸੁ ਵਿਯ। **ਅਰੂਪਟ੍ਠਾਯਿਨੋ**ਤਿ ਅਰੂਪਾਵਚਰਾ। **ਨਿਰੋਧਂ ਅਪ੍ਪਜਾਨਨ੍ਤਾ, ਆਗਨ੍ਤਾਰੋ ਪੁਨਬ੍ਭਵ**ਨ੍ਤਿ ਏਤੇਨ ਰੂਪਾਰੂਪਾਵਚਰਧਮ੍ਮੇਹਿ ਨਿਰੋਧਸ੍ਸ

ਸਨ੍ਭਾਵਮੇਵ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਅਰੂਪੇਸੁ ਅਸਣ੍ਠਿਤਾ**ਤਿ ਅਰੂਪਰਾਗੇਨ ਅਰੂਪਭਵੇਸੁ ਅਪ੍ਪਤਿਟ੍ਠਹਨ੍ਤਾ, ਤੇਪਿ ਪਰਿਜਾਨਨ੍ਤਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਨਿਰੋਧੇ ਯੇ ਵਿਮੁਚ੍ਚਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ **ਯੇ**ਤਿ ਨਿਪਾਤਮਤ੍ਤੰ। ਸੇਸੰ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤਨਯਮੇਵ।

ਚਤੁਤ੍ਥਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੫. ਪੁਤ੍ਤਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੭੪. ਪਞ੍ਚਮੇ **ਪੁਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਅਤ੍ਰਜਾ ਓਰਸਪੁਤ੍ਤਾ, ਦਿਨ੍ਨਕਾਦਯੋਪਿ ਵਾ। **ਸਨ੍ਤੋ**ਤਿ ਭਵਨ੍ਤਾ **ਸੰਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿ**ਨ੍ਤਿ ਇਮਸ੍ਮਿੰ ਲੋਕੇ ਉਪਲਬ੍ਭਮਾਨਾ। ਅਤ੍ਥਿਭਾਵੇਨ ਸਨ੍ਤੋ, ਪਾਕਟਭਾਵੇਨ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ। **ਅਤਿਜਾਤੋ**ਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਗੁਣੇਹਿ ਮਾਤਾਪਿਤਰੋ ਅਤਿਕ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਜਾਤੋ, ਤੇਹਿ ਅਧਿਕਗੁਣੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਅਨੁਜਾਤੋ**ਤਿ ਗੁਣੇਹਿ ਮਾਤਾਪਿਤੂਨੰ ਅਨੁਰੂਪੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਜਾਤੋ, ਤੇਹਿ ਸਮਾਨਗੁਣੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਅਵਜਾਤੋ**ਤਿ ਗੁਣੇਹਿ ਮਾਤਾਪਿਤੂਨੰ ਅਧਮੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਜਾਤੋ, ਤੇਹਿ ਹੀਨਗੁਣੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਯੇਹਿ ਪਨ ਗੁਣੇਹਿ ਯੁਤ੍ਤੋ ਮਾਤਾਪਿਤੂਨੰ ਅਧਿਕੋ ਸਮੋ ਹੀਨੋਤਿ ਚ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤੋ, ਤੇ ਵਿਭਜਿਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ **"ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਤ੍ਤੋ ਅਤਿਜਾਤੋ ਹੋਤੀ**"ਤਿ ਕਥੇਤੁਕਮ੍ਯਤਾਯ ਪੁਚ੍ਛੰ ਕਤ੍ਵਾ **"ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਤ੍ਤਸ੍ਸਾ**"ਤਿਆਦਿਨਾ ਨਿਦ੍ਦੇਸੋ ਆਰਦ੍ਧੋ।

ਤਤ੍ਥ **ਨ ਬੁਦ੍ਧੰ ਸਰਣੰ ਗਤਾ**ਤਿਆਦੀਸੁ **ਬੁਦ੍ਧੋ**ਤਿ ਸਬ੍ਬਧਮ੍ਮੇਸੁ ਅਪ੍ਪਟਿਹਤਞਾਣਨਿਮਿਤ੍ਤਾਨੁਤ੍ਤਰਵਿਮੋਕ੍ਖਾਧਿਗਮਪਰਿਭਾਵਿਤੰ ਖਨ੍ਧਸਨ੍ਤਾਨੰ, ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣਪਦਟ੍ਠਾਨੰ ਵਾ ਸਚ੍ਚਾਭਿਸਮ੍ਬੋਧਿੰ ਉਪਾਦਾਯ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਕੋ ਸਤ੍ਤਾਤਿਸਯੋ ਬੁਦ੍ਧੋ। ਯਥਾਹ –

> ''ਬੁਦ੍ਧੋਤਿ ਯੋ ਸੋ ਭਗਵਾ ਸਯਮ੍ਭੂ ਅਨਾਚਰਿਯਕੋ ਪੁਬ੍ਬੇ ਅਨਨੁਸ੍ਸੁਤੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਸਾਮੰ ਸਚ੍ਚਾਨਿ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਜ੍ਝਿ, ਤਤ੍ਥ ਚ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤੰ ਪਤ੍ਤੋ, ਬਲੇਸੁ ਚ ਵਸੀਭਾਵ''ਨ੍ਤਿ (ਚੂਲ਼ਨਿ॰ ਪਾਰਾਯਨਤ੍ਥੁਤਿਗਾਥਾਨਿਦ੍ਦੇਸ ੯੭; ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੧੬੧) –

ਅਯੰ ਤਾਵ ਅਤ੍ਥਤੋ ਬੁਦ੍ਧਵਿਭਾਵਨਾ।

ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਤੋ ਪਨ ਸਵਾਸਨਾਯ ਕਿਲੇਸਨਿਦ੍ਦਾਯ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਵਿਗਮੇਨ ਬੁਦ੍ਧਵਾ ਪਟਿਬੁਦ੍ਧਵਾਤਿ ਬੁਦ੍ਧੋ, ਬੁਦ੍ਧਿਯਾ ਵਾ ਵਿਕਸਿਤਭਾਵੇਨ ਬੁਦ੍ਧਵਾ ਵਿਬੁਦ੍ਧਵਾਤਿ ਬੁਦ੍ਧੋ, ਬੁਜ੍ਝਿਤਾਤਿ ਬੁਦ੍ਧੋ, ਬੋਧੇਤਾਤਿ ਬੁਦ੍ਧੋਤਿ ਏਵਮਾਦਿਨਾ ਨਯੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਯਥਾਹ –

> ''ਬੁਜ੍ਝਿਤਾ ਸਚ੍ਚਾਨੀਤਿ ਬੁਦ੍ਧੋ, ਬੋਧੇਤਾ ਪਜਾਯਾਤਿ ਬੁਦ੍ਧੋ, ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਾਯ ਬੁਦ੍ਧੋ, ਸਬ੍ਬਦਸ੍ਸਾਵਿਤਾਯ ਬੁਦ੍ਧੋ, ਅਨਞ੍ਞਨੇਯ੍ਯਤਾਯ ਬੁਦ੍ਧੋ, ਵਿਸਵਿਤਾਯ ਬੁਦ੍ਧੋ, ਖੀਣਾਸਵਸਙ੍ਖਾਤੇਨ ਬੁਦ੍ਧੋ, ਨਿਰੁਪਕ੍ਕਿਲੇਸਸਙ੍ਖਾਤੇਨ ਬੁਦ੍ਧੋ, ਏਕਨ੍ਤਵੀਤਰਾਗੋਤਿ ਬੁਦ੍ਧੋ, ਏਕਨ੍ਤਵੀਤਦੋਸੋਤਿ ਬੁਦ੍ਧੋ, ਏਕਨ੍ਤਵੀਤਮੋਹੋਤਿ ਬੁਦ੍ਧੋ, ਏਕਨ੍ਤਨਿਕ੍ਕਿਲੇਸੋਤਿ ਬੁਦ੍ਧੋ, ਏਕਾਯਨਮਗ੍ਗੰ ਗਤੋਤਿ ਬੁਦ੍ਧੋ, ਏਕੋ ਅਨੁਤ੍ਤਰੰ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੋਧਿੰ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋਤਿ ਬੁਦ੍ਧੋ, ਅਬੁਦ੍ਧਿਵਿਹਤਤ੍ਤਾ ਬੁਦ੍ਧਿਪਟਿਲਾਭਾਤਿ ਬੁਦ੍ਧੋ, ਬੁਦ੍ਧੋਤਿ ਚੇਤੰ ਨਾਮੰ ਨ ਮਾਤਰਾ ਕਤੰ, ਨ ਪਿਤਰਾ ਕਤੰ, ਨ ਭਾਤਰਾ ਕਤੰ, ਨ ਭਗਿਨਿਯਾ ਕਤੰ, ਨ ਮਿਤ੍ਤਾਮਚ੍ਚੇਹਿ ਕਤੰ, ਨ ਞਾਤਿਸਾਲੋਹਿਤੇਹਿ ਕਤੰ, ਨ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੇਹਿ ਕਤੰ, ਨ ਦੇਵਤਾਹਿ ਕਤੰ, ਅਥ ਖੋ ਵਿਮੋਕ੍ਖਨ੍ਤਿਕਮੇਤੰ ਬੁਦ੍ਧਾਨੰ ਭਗਵਨ੍ਤਾਨੰ ਬੋਧਿਯਾ ਮੂਲੇ ਸਹ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਪਟਿਲਾਭਾ ਸਚ੍ਛਿਕਾ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ, ਯਦਿਦੰ ਬੁਦ੍ਧੋ''ਤਿ (ਚੂਲ਼ਨਿ॰ ਪਾਰਾਯਨਤ੍ਥੁਤਿਗਾਥਾਨਿਦ੍ਦੇਸ ੯੭; ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੧੬੨)।

ਹਿੰਸਤੀਤਿ **ਸਰਣੰ,** ਸਬ੍ਬੰ ਅਨਤ੍ਥੰ ਅਪਾਯਦੁਕ੍ਖੰ ਸਬ੍ਬੰ ਸੰਸਾਰਦੁਕ੍ਖੰ ਹਿੰਸਤਿ ਵਿਨਾਸੇਤਿ ਵਿਦ੍ਧੰਸੇਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਸਰਣੰ ਗਤਾ**ਤਿ ''ਬੁਦ੍ਧੋ ਭਗਵਾ ਅਮ੍ਹਾਕੰ ਸਰਣੰ ਗਤਿ ਪਰਾਯਣੰ ਪਟਿਸਰਣੰ ਅਘਸ੍ਸ ਹਨ੍ਤਾ ਹਿਤਸ੍ਸ ਵਿਧਾਤਾ''ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੇਨ

ਬੁਦ੍ਧਂ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਗਚ੍ਛਾਮ ਭਜਾਮ ਸੇਵਾਮ ਪਯਿਰੁਪਾਸਾਮ। ਏਵਂ ਵਾ ਜਾਨਾਮ ਬੁਜ੍ਝਾਮਾਤਿ ਏਵਂ ਗਤਾ ਉਪਗਤਾ ਬੁਦ੍ਧਂ ਸਰਣਂ ਗਤਾ। ਤਪ੍ਪਟਿਕ੍ਖੇਪੇਨ ਨ ਬੁਦ੍ਧਂ ਸਰਣਂ ਗਤਾ।

ਧਮ੍ਮਂ ਸਰਣਂ ਗਤਾਤਿ ਅਧਿਗਤਮਗ੍ਗੇ ਸਚ੍ਛਿਕਤਨਿਰੋਧੇ ਯਥਾਨੁਸਿਟ੍ਠਂ ਪਟਿਪਜ੍ਜਮਾਨੇ ਚਤੂਸੁ ਅਪਾਯੇਸੁ ਅਪਤਮਾਨੇ ਕਤ੍ਵਾ ਧਾਰੇਤੀਤਿ ਧਮ੍ਮੋ। ਸੋ ਅਤ੍ਥਤੋ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੋ ਚੇਵ ਨਿਬ੍ਬਾਨਞ੍ਚ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ –

> ''ਯਾਵਤਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮਾ ਸਙ੍ਖਤਾ, ਅਰਿਯੋ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕੋ ਮਗ੍ਗੋ ਤੇਸਂ ਅਗ੍ਗਮਕ੍ਖਾਯਤੀ''ਤਿ ਵਿਤ੍ਥਾਰੋ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੩੪)।

ਨ ਕੇਵਲਞ੍ਚ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਨਿਬ੍ਬਾਨਾਨਿ ਏਵ, ਅਪਿਚ ਖੋ ਅਰਿਯਫਲੇਹਿ ਸਦ੍ਧਿਂ ਪਰਿਯਤ੍ਤਿਧਮ੍ਮੋ ਚ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ ਛਤ੍ਤਮਾਣਵਕਵਿਮਾਨੇ –

> ''ਰਾਗਵਿਰਾਗਮਨੇਜਮਸੋਕਂ,
> ਧਮ੍ਮਮਸਙ੍ਖਤਮਪ੍ਪਟਿਕੂਲਂ।
> ਮਧੁਰਮਿਮਂ ਪਗੁਣਂ ਸੁਵਿਭਤ੍ਤਂ,
> ਧਮ੍ਮਮਿਮਂ ਸਰਣਤ੍ਥਮੁਪੇਹੀ''ਤਿ॥ (ਵਿ॰ ਵ॰ ੮੮੭)।

ਤਤ੍ਥ ਹਿ **ਰਾਗਵਿਰਾਗੋ**ਤਿ ਮਗ੍ਗੋ ਕਥਿਤੋ, **ਅਨੇਜਮਸੋਕ**ਨ੍ਤਿ ਫਲਂ, **ਧਮ੍ਮਮਸਙ੍ਖਤ**ਨ੍ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ, **ਅਪ੍ਪਟਿਕੂਲਂ ਮਧੁਰਮਿਮਂ ਪਗੁਣਂ ਸੁਵਿਭਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਪਿਟਕਤ੍ਤਯੇਨ ਵਿਭਤ੍ਤਾ ਸਬ੍ਬਧਮ੍ਮਕ੍ਖਨ੍ਧਾ ਕਥਿਤਾ। ਤਂ ਧਮ੍ਮਂ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਸਰਣਨ੍ਤਿ ਗਤਾ ਧਮ੍ਮਂ ਸਰਣਂ ਗਤਾ। ਤਪ੍ਪਟਿਕ੍ਖੇਪੇਨ ਨ ਧਮ੍ਮਂ ਸਰਣਂ ਗਤਾ।

ਦਿਟ੍ਠਿਸੀਲਸਙ੍ਘਾਤੇਨ ਸਂਹਤੋਤਿ ਸਙ੍ਘੋ। ਸੋ ਅਤ੍ਥਤੋ ਅਟ੍ਠਅਰਿਯਪੁਗ੍ਗਲਸਮੂਹੋ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ ਤਸ੍ਮਿਂ ਏਵ ਵਿਮਾਨੇ –

> ''ਯਤ੍ਥ ਚ ਦਿਨ੍ਨ ਮਹਪ੍ਫਲਮਾਹੁ,
> ਚਤੂਸੁ ਸੁਚੀਸੁ ਪੁਰਿਸਯੁਗੇਸੁ।
> ਅਟ੍ਠ ਚ ਪੁਗ੍ਗਲ ਧਮ੍ਮਦਸਾ ਤੇ,
> ਸਙ੍ਘਮਿਮਂ ਸਰਣਤ੍ਥਮੁਪੇਹੀ''ਤਿ॥ (ਵਿ॰ ਵ॰ ੮੮੮)।

ਤਂ ਸਙ੍ਘਂ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਸਰਣਨ੍ਤਿ ਗਤਾ ਸਙ੍ਘਂ ਸਰਣਂ ਗਤਾ। ਤਪ੍ਪਟਿਕ੍ਖੇਪੇਨ ਨ ਸਙ੍ਘਂ ਸਰਣਂ ਗਤਾਤਿ।

ਏਤ੍ਥ ਚ ਸਰਣਗਮਨਕੋਸਲ੍ਲਤ੍ਥਂ ਸਰਣਂ ਸਰਣਗਮਨਂ, ਯੋ ਚ ਸਰਣਂ ਗਚ੍ਛਤਿ ਸਰਣਗਮਨਪ੍ਪਭੇਦੋ, ਫਲਂ, ਸਂਕਿਲੇਸੋ, ਭੇਦੋ, ਵੋਦਾਨਨ੍ਤਿ ਅਯਂ ਵਿਧਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਤਤ੍ਥ ਪਦਤ੍ਥਤੋ ਤਾਵ ਹਿਂਸਤੀਤਿ **ਸਰਣਂ,** ਸਰਣਗਤਾਨਂ ਤੇਨੇਵ ਸਰਣਗਮਨੇਨ ਭਯਂ ਸਨ੍ਤਾਸਂ ਦੁਕ੍ਖਂ ਦੁਗ੍ਗਤਿਂ ਪਰਿਕਿਲੇਸਂ ਹਨਤਿ ਵਿਨਾਸੇਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ, ਰਤਨਤ੍ਤਯਸ੍ਸੇਤਂ ਅਧਿਵਚਨਂ। ਅਥ ਵਾ ਹਿਤੇ ਪਵਤ੍ਤਨੇਨ ਅਹਿਤਾ ਨਿਵਤ੍ਤਨੇਨ ਚ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਭਯਂ ਹਿਂਸਤੀਤਿ ਬੁਦ੍ਧੋ ਸਰਣਂ, ਭਵਕਨ੍ਤਾਰਤੋ ਉਤ੍ਤਾਰਣੇਨ ਅਸ੍ਸਾਸਦਾਨੇਨ ਚ ਧਮ੍ਮੋ, ਅਪ੍ਪਕਾਨਮ੍ਪਿ ਕਾਰਾਨਂ ਵਿਪੁਲਫਲਪਟਿਲਾਭਕਰਣੇਨ ਸਙ੍ਘੋ। ਤਸ੍ਮਾ ਇਮਿਨਾਪਿ ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਰਤਨਤ੍ਤਯਂ ਸਰਣਂ। ਤਪ੍ਪਸਾਦਤਗ੍ਗਰੁਤਾਹਿ ਵਿਹਤਕਿਲੇਸੋ ਤਪ੍ਪਰਾਯਣਤਾਕਾਰਪ੍ਪਵਤ੍ਤੋ ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦੋ **ਸਰਣਗਮਨਂ**। ਤਂਸਮਙ੍ਗਿਸਤ੍ਤੋ **ਸਰਣਂ ਗਚ੍ਛਤਿ,** ਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਕਾਰੇਨ ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦੇਨ ''ਏਤਾਨਿ ਮੇ ਤੀਣਿ ਰਤਨਾਨਿ ਸਰਣਂ, ਏਤਾਨਿ ਪਰਾਯਣ''ਨ੍ਤਿ ਏਵਂ ਉਪੇਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਵਂ ਤਾਵ ਸਰਣਂ ਸਰਣਗਮਨਂ, ਯੋ ਚ ਸਰਣਂ ਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਇਦਂ ਤਯਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਪਭੇਦਤੋ ਪਨ ਦੁਵਿਧੰ ਸਰਣਗਮਨੰ – ਲੋਕਿਯੰ, ਲੋਕੁੱਤਰਞ੍ਚ। ਤੱਥ ਲੋਕੁੱਤਰੰ ਦਿੱਟਸੱਚਾਨੰ ਮੱਗਕ੍ਖਣੇ ਸਰਣਗਮਨੁਪਕ੍ਕਿਲੇਸਸਮੁਚ੍ਛੇਦੇਨ ਆਰਮ੍ਮਣਤੋ ਨਿਬ੍ਬਾਨਾਰਮ੍ਮਣੰ ਹੁਤ੍ਵਾ ਕਿੱਚਤੋ ਸਕਲੇਪਿ ਰਤਨੱਤਯੇ ਇਜ੍ਝਤਿ, ਲੋਕਿਯੰ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਾਨੰ ਸਰਣਗਮਨੁਪਕ੍ਕਿਲੇਸਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨੇਨ ਆਰਮ੍ਮਣਤੋ ਬੁਦ੍ਧਾਦਿਗੁਣਾਰਮ੍ਮਣੰ ਹੁਤ੍ਵਾ ਇਜ੍ਝਤਿ। ਤੰ ਅੱਥਤੋ ਬੁਦ੍ਧਾਦੀਸੁ ਵੱਥੂਸੁ ਸਦ੍ਧਾਪਟਿਲਾਭੋ , ਸਦ੍ਧਾਮੂਲਿਕਾ ਚ ਸਮ੍ਮਾਦਿੱਟਿ ਦਸਸੁ ਪੁੱਞਕਿਰਿਯਵੱਥੂਸੁ ਦਿੱਟਿਜੁਕਮ੍ਮਨ੍ਤਿ ਵੁੱਚਤਿ।

ਤਯਿਦੰ ਚਤੁਧਾ ਪਵੱਤਤਿ – ਅੱਤਸਨ੍ਨਿਯ੍ਯਾਤਨੇਨ, ਤਪ੍ਪਰਾਯਣਤਾਯ, ਸਿਸ੍ਸਭਾਵੂਪਗਮਨੇਨ, ਪਣਿਪਾਤੇਨਾਤਿ। ਤੱਥ **ਅੱਤਸਨ੍ਨਿਯ੍ਯਾਤਨੰ** ਨਾਮ ''ਅੱਜ ਆਦਿੰ ਕਤ੍ਵਾ ਅਹੰ ਅੱਤਾਨੰ ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਨਿਯ੍ਯਾਤੇਮਿ, ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ, ਸਙ੍ਘਸ੍ਸਾ''ਤਿ ਏਵੰ ਬੁਦ੍ਧਾਦੀਨੰ ਅੱਤਪਰਿੱਚਜਨੰ। **ਤਪ੍ਪਰਾਯਣੰ** ਨਾਮ ''ਅੱਜ ਆਦਿੰ ਕਤ੍ਵਾ ਅਹੰ ਬੁਦ੍ਧਪਰਾਯਣੋ, ਧਮ੍ਮਪਰਾਯਣੋ, ਸਙ੍ਘਪਰਾਯਣੋ ਇਤਿ ਮੰ ਧਾਰੇਹੀ''ਤਿ ਏਵੰ ਤਪ੍ਪਟਿਸਰਣਭਾਵੋ ਤਪ੍ਪਰਾਯਣਤਾ। **ਸਿਸ੍ਸਭਾਵੂਪਗਮਨੰ** ਨਾਮ ''ਅੱਜ ਆਦਿੰ ਕਤ੍ਵਾ ਅਹੰ ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤੇਵਾਸਿਕੋ, ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ, ਸਙ੍ਘਸ੍ਸ ਇਤਿ ਮੰ ਧਾਰੇਥੂ''ਤਿ ਏਵੰ ਸਿਸ੍ਸਭਾਵਸ੍ਸ ਉਪਗਮਨੰ। **ਪਣਿਪਾਤੋ** ਨਾਮ ''ਅੱਜ ਆਦਿੰ ਕਤ੍ਵਾ ਅਹੰ ਅਭਿਵਾਦਨਪੱਚੁੱਟਾਨਅਞ੍ਜਲਿਕਮ੍ਮਸਾਮੀਚਿਕਮ੍ਮੰ ਬੁਦ੍ਧਾਦੀਨੰ ਏਵ ਤਿਣ੍ਣੰ ਵੱਥੂਨੰ ਕਰੋਮਿ ਇਤਿ ਮੰ ਧਾਰੇਥੂ''ਤਿ ਏਵੰ ਬੁਦ੍ਧਾਦੀਸੁ ਪਰਮਨਿਪੱਚਕਾਰੋ। ਇਮੇਸਞ੍ਹਿ ਚਤੁੰਨ੍ਨੰ ਆਕਾਰਾਨੰ ਅਞ੍ਞਤਰੰ ਕਰੋਨ੍ਤੇਨ ਗਹਿਤੰ ਏਵ ਹੋਤਿ ਸਰਣਗਮਨੰ।

ਅਪਿਚ ''ਭਗਵਤੋ ਅੱਤਾਨੰ ਪਰਿੱਚਜਾਮਿ, ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ, ਸਙ੍ਘਸ੍ਸ ਅੱਤਾਨੰ ਪਰਿੱਚਜਾਮਿ, ਜੀਵਿਤੰ ਪਰਿੱਚਜਾਮਿ, ਪਰਿੱਚੱਤੋਂ ਏਵ ਮੇ ਅੱਤਾ ਜੀਵਿਤਞ੍ਚ, ਜੀਵਿਤਪਰਿਯਨ੍ਤਿਕੰ ਬੁਦ੍ਧੰ ਸਰਣੰ ਗੱਛਾਮਿ, ਬੁਦ੍ਧੋ ਮੇ ਸਰਣੰ ਤਾਣੰ ਲੇਣ''ਨ੍ਤਿ ਏਵਮ੍ਪਿ ਅੱਤਸਨ੍ਨਿਯ੍ਯਾਤਨੰ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। ''ਸੱਥਾਰਞ੍ਚ ਵਤਾਹੰ ਪਸ੍ਸੇਯ੍ਯੰ, ਭਗਵਨ੍ਤਮੇਵ ਪਸ੍ਸੇਯ੍ਯੰ; ਸੁਗਤਞ੍ਚ ਵਤਾਹੰ ਪਸ੍ਸੇਯ੍ਯੰ, ਭਗਵਨ੍ਤਮੇਵ ਪਸ੍ਸੇਯ੍ਯੰ; ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਞ੍ਚ ਵਤਾਹੰ ਪਸ੍ਸੇਯ੍ਯੰ; ਭਗਵਨ੍ਤਮੇਵ ਪਸ੍ਸੇਯ੍ਯ''ਨ੍ਤਿ (ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੫੪) ਏਵੰ ਮਹਾਕਸ੍ਸਪੱਥੇਰਸ੍ਸ ਸਰਣਗਮਨੰ ਵਿਯ ਸਿਸ੍ਸਭਾਵੂਪਗਮਨੰ ਦੱਟਬ੍ਬੰ।

> ''ਸੋ ਅਹੰ ਵਿਚਰਿਸ੍ਸਾਮਿ, ਗਾਮਾ ਗਾਮੰ ਪੁਰਾ ਪੁਰੰ।
> ਨਮਸ੍ਸਮਾਨੋ ਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੰ, ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਚ ਸੁਧਮ੍ਮਤ''ਨ੍ਤਿ॥ (ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੪੬; ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੧੯੪) –

ਏਵੰ ਆਲਵਕਾਦੀਨੰ ਸਰਣਗਮਨੰ ਵਿਯ ਤਪ੍ਪਰਾਯਣਤਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ''ਅਥ ਖੋ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਾਯੁ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਉੱਟਾਯਾਸਨਾ ਏਕੰਸੰ ਉੱਤਰਾਸਙ੍ਗੰ ਕਰਿਤ੍ਵਾ ਭਗਵਤੋ ਪਾਦੇਸੁ ਸਿਰਸਾ ਨਿਪਤਿਤ੍ਵਾ ਭਗਵਤੋ ਪਾਦਾਨਿ ਮੁਖੇਨ ਚ ਪਰਿਚੁਮ੍ਬਤਿ, ਪਾਣੀਹਿ ਚ ਪਰਿਸਮ੍ਬਾਹਤਿ, ਨਾਮਞ੍ਚ ਸਾਵੇਤਿ 'ਬ੍ਰਹ੍ਮਾਯੁ ਅਹੰ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਾਯੁ ਅਹੰ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ'''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੯੪) ਏਵੰ ਪਣਿਪਾਤੋ ਦੱਟਬ੍ਬੋ।

ਸੋ ਪਨੇਸ ਞਾਤਿਭਯਾਚਰਿਯਦਕ੍ਖਿਣੇਯ੍ਯਵਸੇਨ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧੋ ਹੋਤਿ। ਤੱਥ ਦਕ੍ਖਿਣੇਯ੍ਯਪਣਿਪਾਤੇਨ ਸਰਣਗਮਨੰ ਹੋਤਿ, ਨ ਇਤਰੇਹਿ। ਸੇੱਟਵਸੇਨੇਵ ਹਿ ਸਰਣੰ ਗਯ੍ਹਤਿ, ਸੇੱਟਵਸੇਨ ਭਿਜ੍ਜਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਯੋ ''ਅਯਮੇਵ ਲੋਕੇ ਸਬ੍ਬਸੱਤੁੱਤਮੋ ਅੱਗਦਕ੍ਖਿਣੇਯ੍ਯੋ''ਤਿ ਵਨ੍ਦਤਿ, ਤੇਨੇਵ ਸਰਣੰ ਗਹਿਤੰ ਹੋਤਿ, ਨ ਞਾਤਿਭਯਾਚਰਿਯਸਞ੍ਞਾਯ ਵਨ੍ਦਨ੍ਤੇਨ। ਏਵੰ ਗਹਿਤਸਰਣਸ੍ਸ ਉਪਾਸਕਸ੍ਸ ਵਾ ਉਪਾਸਿਕਾਯ ਵਾ ਅਞ੍ਞਤਿੱਥਿਯੇਸੁ ਪਬ੍ਬਜਿਤਮ੍ਪਿ ''ਞਾਤਕੋ ਮੇ ਅਯ''ਨ੍ਤਿ ਵਨ੍ਦਤੋ ਸਰਣੰ ਨ ਭਿਜ੍ਜਤਿ, ਪਗੇਵ ਅਪਬ੍ਬਜਿਤੰ। ਤਥਾ ਰਾਜਾਨੰ ਭਯੇਨ ਵਨ੍ਦਤੋ। ਸੋ ਹਿ ਰੱਟਪੂਜਿਤੱਤਾ ਅਵਨ੍ਦਿਯਮਾਨੋ ਅਨੱਥਮ੍ਪਿ ਕਰੇਯ੍ਯਾਤਿ। ਤਥਾ ਯੰਕਿਞ੍ਚਿ ਸਿੱਪੰ ਸਿਕ੍ਖਾਪਕੰ ਤਿੱਥਿਯਮ੍ਪਿ ''ਆਚਰਿਯੋ ਮੇ ਅਯ''ਨ੍ਤਿ ਵਨ੍ਦਤੋਪਿ ਨ ਭਿਜ੍ਜਤਿ। ਏਵੰ ਸਰਣਗਮਨਸ੍ਸ ਪਭੇਦੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਏੱਥ ਚ ਲੋਕੁੱਤਰਸ੍ਸ ਸਰਣਗਮਨਸ੍ਸ ਚੱਤਾਰਿ ਸਾਮਞ੍ਞਫਲਾਨਿ ਵਿਪਾਕਫਲੰ, ਸਬ੍ਬਦੁਕ੍ਖਕ੍ਖਯੋ ਆਨਿਸੰਸਫਲੰ। ਵੁੱਤਞ੍ਹੇਤੰ –

> ''ਯੋ ਚ ਬੁਦ੍ਧਞ੍ਚ ਧਮ੍ਮਞ੍ਚ, ਸਙ੍ਘਞ੍ਚ ਸਰਣੰ ਗਤੋ।
> ਚੱਤਾਰਿ ਅਰਿਯਸੱਚਾਨਿ, ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਞ੍ਞਾਯ ਪਸ੍ਸਤਿ॥

‘‘ਦੁਕ੍ਖਂ ਦੁਕ੍ਖਸਮੁਪ੍ਪਾਦਂ, ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਚ ਅਤਿਕ੍ਕਮਂ।
ਅਰਿਯਂ ਚਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕਂ ਮਗ੍ਗਂ, ਦੁਕ੍ਖੂਪਸਮਗਾਮਿਨਂ॥

‘‘ਏਤਂ ਖੋ ਸਰਣਂ ਖੇਮਂ, ਏਤਂ ਸਰਣਮੁਤ੍ਤਮਂ।
ਏਤਂ ਸਰਣਮਾਗਮ੍ਮ, ਸਬ੍ਬਦੁਕ੍ਖਾ ਪਮੁਚ੍ਚਤੀ’’ਤਿ॥ (ਧ॰ ਪ॰ ੧੯੦-੧੯੨)।

ਅਪਿਚ ਨਿਚ੍ਚਤੋ ਅਨੁਪਗਮਨਾਦੀਨਿਪਿ ਏਤਸ੍ਸ ਆਨਿਸਂਸਫਲਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ –

‘‘ਅਟ੍ਠਾਨਮੇਤਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਨਵਕਾਸੋ, ਯਂ ਦਿਟ੍ਠਿਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਕਞ੍ਚਿ ਸਙ੍ਖਾਰਂ ਨਿਚ੍ਚਤੋ ਉਪਗਚ੍ਛੇਯ੍ਯ, ਸੁਖਤੋ ਉਪਗਚ੍ਛੇਯ੍ਯ, ਕਞ੍ਚਿ ਧਮ੍ਮਂ ਅਤ੍ਤਤੋ ਉਪਗਚ੍ਛੇਯ੍ਯ, ਮਾਤਰਂ ਜੀਵਿਤਾ ਵੋਰੋਪੇਯ੍ਯ, ਪਿਤਰਂ ਜੀਵਿਤਾ ਵੋਰੋਪੇਯ੍ਯ, ਅਰਹਨ੍ਤਂ ਜੀਵਿਤਾ ਵੋਰੋਪੇਯ੍ਯ, ਦੁਟ੍ਠਚਿਤ੍ਤੋ ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਲੋਹਿਤਂ ਉਪ੍ਪਾਦੇਯ੍ਯ, ਸਙ੍ਘਂ ਭਿਨ੍ਦੇਯ੍ਯ, ਅਞ੍ਞਂ ਸਤ੍ਥਾਰਂ ਉਦ੍ਦਿਸੇਯ੍ਯ ਨੇਤਂ ਠਾਨਂ ਵਿਜ੍ਜਤੀ’’ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੨੭-੧੨੮; ਅ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੬੮-੨੭੬; ਵਿਭ॰ ੮੦੯)।

ਲੋਕਿਯਸ੍ਸ ਪਨ ਸਰਣਗਮਨਸ੍ਸ ਭਵਸਮ੍ਪਦਾਪਿ ਭੋਗਸਮ੍ਪਦਾਪਿ ਫਲਮੇਵ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ –

‘‘ਯੇ ਕੇਚਿ ਬੁਦ੍ਧਂ ਸਰਣਂ ਗਤਾਸੇ,
ਨ ਤੇ ਗਮਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਅਪਾਯਭੂਮਿਂ।
ਪਹਾਯ ਮਾਨੁਸਂ ਦੇਹਂ,
ਦੇਵਕਾਯਂ ਪਰਿਪੂਰੇਸ੍ਸਨ੍ਤੀ’’ਤਿ॥ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੩੭)।

ਅਪਰਮ੍ਪਿ ਵੁਤ੍ਤਂ –

‘‘ਅਥ ਖੋ ਸਕ੍ਕੋ ਦੇਵਾਨਮਿਨ੍ਦੋ ਅਸੀਤਿਯਾ ਦੇਵਤਾਸਹਸ੍ਸੇਹਿ ਸਦ੍ਧਿਂ ਯੇਨਾਯਸ੍ਮਾ ਮਹਾਮੋਗ੍ਗਲ੍ਲਾਨੋ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ... ਪੇ॰... ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਠਿਤਂ ਖੋ ਸਕ੍ਕਂ ਦੇਵਾਨਮਿਨ੍ਦਂ ਆਯਸ੍ਮਾ ਮਹਾਮੋਗ੍ਗਲ੍ਲਾਨੋ ਏਤਦਵੋਚ – ‘ਸਾਧੁ ਖੋ, ਦੇਵਾਨਮਿਨ੍ਦ, ਬੁਦ੍ਧਂ ਸਰਣਗਮਨਂ ਹੋਤਿ। ਬੁਦ੍ਧਂ ਸਰਣਗਮਨਹੇਤੁ ਖੋ, ਦੇਵਾਨਮਿਨ੍ਦ, ਏਵਮਿਧੇਕਚ੍ਚੇ ਸਤ੍ਤਾ ਕਾਯਸ੍ਸ ਭੇਦਾ ਪਰਂ ਮਰਣਾ ਸੁਗਤਿਂ ਸਗ੍ਗਂ ਲੋਕਂ ਉਪਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ। ਤੇ ਅਞ੍ਞੇ ਦੇਵੇ ਦਸਹਿ ਠਾਨੇਹਿ ਅਧਿਗਣ੍ਹਨ੍ਤਿ – ਦਿਬ੍ਬੇਨ ਆਯੁਨਾ, ਦਿਬ੍ਬੇਨ ਵਣ੍ਣੇਨ, ਦਿਬ੍ਬੇਨ ਸੁਖੇਨ, ਦਿਬ੍ਬੇਨ ਯਸੇਨ, ਦਿਬ੍ਬੇਨ ਆਧਿਪਤੇਯ੍ਯੇਨ, ਦਿਬ੍ਬੇਹਿ ਰੂਪੇਹਿ, ਦਿਬ੍ਬੇਹਿ ਸਦ੍ਦੇਹਿ, ਦਿਬ੍ਬੇਹਿ ਗਨ੍ਧੇਹਿ, ਦਿਬ੍ਬੇਹਿ ਰਸੇਹਿ, ਦਿਬ੍ਬੇਹਿ ਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬੇਹਿ...ਪੇ॰... ਧਮ੍ਮਂ, ਸਙ੍ਘਂ...ਪੇ॰... ਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬੇਹੀ’’’ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੪.੩੪੧)।

ਵੇਲਾਮਸੁਤ੍ਤਾਦਿਵਸੇਨਪਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੯.੨੦) ਸਰਣਗਮਨਸ੍ਸ ਫਲਵਿਸੇਸੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਏਵਂ ਸਰਣਗਮਨਸ੍ਸ ਫਲਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਲੋਕਿਯਸਰਣਗਮਨਞ੍ਚੇਤ੍ਥ ਤੀਸੁ ਵਤ੍ਥੂਸੁ ਅਞ੍ਞਾਣਸਂਸਯਮਿਚ੍ਛਾਞਾਣਾਦੀਹਿ ਸਂਕਿਲਿਸ੍ਸਤਿ, ਨ ਮਹਾਜੁਤਿਕਂ ਹੋਤਿ ਨ ਮਹਾਵਿਪ੍ਫਾਰਂ। ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਸ੍ਸ ਪਨ ਸਂਕਿਲੇਸੋ ਨਤ੍ਥਿ। ਲੋਕਿਯਸ੍ਸ ਚ ਸਰਣਗਮਨਸ੍ਸ ਦੁਵਿਧੋ ਭੇਦੋ – ਸਾਵਜ੍ਜੋ, ਅਨਵਜ੍ਜੋ ਚ। ਤਤ੍ਥ ਸਾਵਜ੍ਜੋ ਅਞ੍ਞਸਤ੍ਥਾਰਾਦੀਸੁ ਅਤ੍ਤਸਨ੍ਨਿਯ੍ਯਾਤਨਾਦੀਹਿ ਹੋਤਿ, ਸੋ ਅਨਿਟ੍ਠਫਲੋ। ਅਨਵਜ੍ਜੋ ਕਾਲਕਿਰਿਯਾਯ, ਸੋ ਅਵਿਪਾਕਤ੍ਤਾ ਅਫਲੋ। ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਸ੍ਸ ਪਨ ਨੇਵਤ੍ਥਿ ਭੇਦੋ। ਭਵਨ੍ਤਰੇਪਿ ਹਿ ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ ਅਞ੍ਞਂ ਸਤ੍ਥਾਰਂ ਨ ਉਦ੍ਦਿਸਤੀਤਿ ਏਵਂ ਸਰਣਗਮਨਸ੍ਸ ਸਂਕਿਲੇਸੋ ਚ ਭੇਦੋ ਚ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਵੋਦਾਨਮ੍ਪਿ ਚ ਲੋਕਿਯਸ੍ਸੇਵ ਯਸ੍ਸ ਹਿ ਸਂਕਿਲੇਸੋ, ਤਸ੍ਸੇਵ ਤਤੋ ਵੋਦਾਨੇਨ ਭਵਿਤਬ੍ਬਂ। ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਂ ਪਨ ਨਿਚ੍ਚਵੋਦਾਨਮੇਵਾਤਿ।

ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾਤਿ ਏਤ੍ਥ ਪਾਣਸ੍ਸ ਸਰਸੇਨੇਵ ਪਤਨਸਭਾਵਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤਰਾ ਏਵ ਅਤਿਪਾਤਨਂ ਅਤਿਪਾਤੋ, ਸਣਿਕਂ ਪਤਿਤੁਂ ਅਦਤ੍ਵਾ ਸੀਘਂ ਪਾਤਨਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਤਿਕ੍ਕਮ੍ਮ ਵਾ ਸਤ੍ਥਾਦੀਹਿ ਅਭਿਭਵਿਤ੍ਵਾ ਪਾਤਨਂ ਅਤਿਪਾਤੋ, ਪਾਣਘਾਤੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। **ਪਾਣੋ**ਤਿ ਚੇਤ੍ਥ ਖਨ੍ਧਸਨ੍ਤਾਨੋ, ਯੋ ਸਤ੍ਤੋਤਿ ਵੋਹਰੀਯਤਿ, ਪਰਮਤ੍ਥਤੋ ਰੂਪਾਰੂਪਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ। ਰੂਪਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇ ਹਿ ਵਿਕੋਪਿਤੇ ਇਤਰਮ੍ਪਿ ਤਂਸਮ੍ਬਨ੍ਧਤਾਯ ਵਿਨਸ੍ਸਤੀਤਿ। ਤਸ੍ਮਿਂ ਪਨ ਪਾਣੇ ਪਾਣਸਞ੍ਞਿਨੋ ਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੁਪਚ੍ਛੇਦਕਉਪਕ੍ਕਮਸਮੁਟ੍ਠਾਪਿਕਾ ਕਾਯਵਚੀਦ੍ਵਾਰਾਨਂ ਅਞ੍ਞਤਰਦ੍ਵਾਰਪ੍ਪਵਤ੍ਤਾ ਵਧਕਚੇਤਨਾ **ਪਾਣਾਤਿਪਾਤੋ**। ਯਾਯ ਹਿ ਚੇਤਨਾਯ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨਸ੍ਸ ਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸ ਨਿਸ੍ਸਯਭੂਤੇਸੁ ਉਪਕ੍ਕਮਕਰਣਹੇਤੁਕਮਹਾਭੂਤਪਚ੍ਚਯਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਕਮਹਾਭੂਤਾ ਪੁਰਿਮਸਦਿਸਾ ਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਵਿਸਦਿਸਾ ਏਵ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਸਾ ਤਾਦਿਸਪ੍ਪਯੋਗਸਮੁਟ੍ਠਾਪਿਕਾ ਚੇਤਨਾ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤੋ। ਲਦ੍ਧੂਪਕ੍ਕਮਾਨਿ ਹਿ ਭੂਤਾਨਿ ਪੁਰਿਮਭੂਤਾਨਿ ਵਿਯ ਨ ਵਿਸਦਾਨੀਤਿ ਸਮਾਨਜਾਤਿਯਾਨਂ ਕਾਰਣਾਨਿ ਨ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ। ‘‘ਕਾਯਵਚੀਦ੍ਵਾਰਾਨਂ ਅਞ੍ਞਤਰਦ੍ਵਾਰਪ੍ਪਵਤ੍ਤਾ’’ਤਿ ਇਦਂ ਮਨੋਦ੍ਵਾਰੇ ਪਵਤ੍ਤਾਯ ਵਧਕਚੇਤਨਾਯ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਤਾਸਮ੍ਭਵਦਸ੍ਸਨਂ। ਕੁਲੁਮ੍ਬਸੁਤ੍ਤੇਪਿ ਹਿ ‘‘ਇਧੇਕਚ੍ਚੋ ਸਮਣੋ ਵਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਵਾ ਇਦ੍ਧਿਮਾ ਚੇਤੋਵਸਿਪ੍ਪਤ੍ਤੋ ਅਞ੍ਞਿਸ੍ਸਾ ਕੁਚ੍ਛਿਗਤਂ ਗਬ੍ਭਂ ਪਾਪਕੇਨ ਮਨਸਾ ਅਨੁਪੇਕ੍ਖਿਤਾ ਹੋਤੀ’’ਤਿ ਵਿਜ੍ਜਾਮਯਿਦ੍ਧਿ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਾ। ਸਾ ਚ ਵਚੀਦ੍ਵਾਰਂ ਮੁਞ੍ਚਿਤ੍ਵਾ ਨ ਸਕ੍ਕਾ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇਤੁਨ੍ਤਿ ਵਚੀਦ੍ਵਾਰਵਸੇਨੇਵ ਨਿਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਯੇ ਪਨ ‘‘ਭਾਵਨਾਮਯਿਦ੍ਧਿ ਤਤ੍ਥ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਾ’’ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ, ਤੇਸਂ ਵਾਦੋ ਕੁਸਲਤ੍ਤਿਕਵੇਦਨਤ੍ਤਿਕਵਿਤਕ੍ਕਤ੍ਤਿਕਭੂਮਨ੍ਤਰੇਹਿ ਵਿਰੁਜ੍ਝਤਿ।

ਸ੍ਵਾਯਂ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤੋ ਗੁਣਰਹਿਤੇਸੁ ਤਿਰਚ੍ਛਾਨਗਤਾਦੀਸੁ ਖੁਦ੍ਦਕੇ ਪਾਣੇ ਅਪ੍ਪਸਾਵਜ੍ਜੋ, ਮਹਾਸਰੀਰੇ ਮਹਾਸਾਵਜ੍ਜੋ। ਕਸ੍ਮਾ? ਪਯੋਗਮਹਨ੍ਤਤਾਯ। ਪਯੋਗਸਮਤ੍ਤੇਪਿ ਵਤ੍ਥੁਮਹਨ੍ਤਤਾਦੀਹਿ ਮਹਾਸਾਵਜ੍ਜੋ, ਗੁਣਵਨ੍ਤੇਸੁ ਮਨੁਸ੍ਸਾਦੀਸੁ ਅਪ੍ਪਗੁਣੇ ਪਾਣੇ ਅਪ੍ਪਸਾਵਜ੍ਜੋ, ਮਹਾਗੁਣੇ ਮਹਾਸਾਵਜ੍ਜੋ । ਸਰੀਰਗੁਣਾਨਂ ਪਨ ਸਮਭਾਵੇ ਸਤਿ ਕਿਲੇਸਾਨਂ ਉਪਕ੍ਕਮਾਨਞ੍ਚ ਮੁਦੁਤਾਯ ਅਪ੍ਪਸਾਵਜ੍ਜੋ, ਤਿਬ੍ਬਤਾਯ ਮਹਾਸਾਵਜ੍ਜੋ।

ਏਤ੍ਥ ਚ ਪਯੋਗਵਤ੍ਥੁਮਹਨ੍ਤਤਾਦੀਹਿ ਮਹਾਸਾਵਜ੍ਜਤਾ ਤੇਹਿ ਪਚ੍ਚਯੇਹਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾਯ ਚੇਤਨਾਯ ਬਲਵਭਾਵਤੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਯਥਾਧਿਪ੍ਪੇਤਸ੍ਸ ਪਯੋਗਸ੍ਸ ਸਹਸਾ ਨਿਪ੍ਫਾਦਨਵਸੇਨ ਸਕਿਚ੍ਚਸਾਧਿਕਾਯ ਬਹੁਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂ ਪਵਤ੍ਤਜਵਨੇਹਿ ਲਦ੍ਧਾਸੇਵਨਾਯ ਚ ਸਨ੍ਨਿਟ੍ਠਾਪਕਚੇਤਨਾਯ ਪਯੋਗਸ੍ਸ ਮਹਨ੍ਤਭਾਵੇ। ਸਤਿਪਿ ਕਦਾਚਿ ਖੁਦ੍ਦਕੇ ਚੇਵ ਮਹਨ੍ਤੇ ਚ ਪਾਣੇ ਪਯੋਗਸ੍ਸ ਸਮਭਾਵੇ ਮਹਨ੍ਤਂ ਹਨਨ੍ਤਸ੍ਸ ਚੇਤਨਾ ਤਿਬ੍ਬਤਰਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਵਤ੍ਥੁਮਹਨ੍ਤਤਾਪਿ ਚੇਤਨਾਯ ਬਲਵਭਾਵਸ੍ਸ ਕਾਰਣਂ। ਇਤਿ ਉਭਯਮ੍ਪੇਤਂ ਚੇਤਨਾਬਲਵਭਾਵੇਨੇਵ ਮਹਾਸਾਵਜ੍ਜਤਾਯ ਹੇਤੁ ਹੋਤਿ। ਤਥਾ ਹਨ੍ਤਬ੍ਬਸ੍ਸ ਮਹਾਗੁਣਭਾਵੇ ਤਤ੍ਥ ਪਵਤ੍ਤਉਪਕਾਰਚੇਤਨਾ ਵਿਯ ਖੇਤ੍ਤਵਿਸੇਸਨਿਪ੍ਫਤ੍ਤਿਯਾ ਅਪਕਾਰਚੇਤਨਾਪਿ ਬਲਵਤੀ ਤਿਬ੍ਬਤਰਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਤਸ੍ਸ ਮਹਾਸਾਵਜ੍ਜਤਾ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ। ਤਸ੍ਮਾ ਪਯੋਗਵਤ੍ਥੁਆਦਿਪਚ੍ਚਯਾਨਂ ਅਮਹਤ੍ਤੇਪਿ ਗੁਣਮਹਨ੍ਤਤਾਦਿਪਚ੍ਚਯੇਹਿ ਚੇਤਨਾਯ ਬਲਵਭਾਵਵਸੇਨੇਵ ਮਹਾਸਾਵਜ੍ਜਤਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਤਸ੍ਸ ਪਾਣੋ, ਪਾਣਸਞ੍ਞਿਤਾ, ਵਧਕਚਿਤ੍ਤਂ, ਉਪਕ੍ਕਮੋ, ਤੇਨ ਮਰਣਨ੍ਤਿ ਪਞ੍ਚ ਸਮ੍ਭਾਰਾ। ਪਞ੍ਚਸਮ੍ਭਾਰਯੁਤ੍ਤੋ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤੋਤਿ ਪਞ੍ਚਸਮ੍ਭਾਰਾਵਿਨਿਮੁਤ੍ਤੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਤੇਸੁ ਪਾਣਸਞ੍ਞਿਤਾਵਧਕਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਿਯਾਨਿਪਿ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਉਪਕ੍ਕਮੋ ਵਧਕਚੇਤਨਾਸਮੁਟ੍ਠਾਪਿਤੋ। ਤਸ੍ਸ ਛ ਪਯੋਗਾ – ਸਾਹਤ੍ਥਿਕੋ, ਆਣਤ੍ਤਿਕੋ, ਨਿਸ੍ਸਗ੍ਗਿਯੋ, ਥਾਵਰੋ, ਵਿਜ੍ਜਾਮਯੋ, ਇਦ੍ਧਿਮਯੋਤਿ। ਤੇਸੁ ਸਹਤ੍ਥੇਨ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੋ ਸਾਹਤ੍ਥਿਕੋ। ਪਰੇਸਂ ਆਣਾਪਨਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤੋ ਆਣਤ੍ਤਿਕੋ। ਉਸੁਸਤ੍ਤਿਆਦੀਨਂ ਨਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤੋ ਨਿਸ੍ਸਗ੍ਗਿਯੋ। ਓਪਾਤਖਣਨਾਦਿਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤੋ ਥਾਵਰੋ। ਆਥਬ੍ਬਣਿਕਾਦੀਨਂ ਵਿਯ ਮਨ੍ਤਪਰਿਜਪ੍ਪਨਪਯੋਗੋ ਵਿਜ੍ਜਾਮਯੋ। ਦਾਠਾਕੋਟ੍ਟਨਾਦੀਨਂ ਵਿਯ ਕਮ੍ਮਵਿਪਾਕਜਿਦ੍ਧਿਮਯੋ।

ਏਤ੍ਥਾਹ – ਖਣੇ ਖਣੇ ਨਿਰੁਜ੍ਝਨਸਭਾਵੇਸੁ ਸਙ੍ਖਾਰੇਸੁ, ਕੋ ਹਨ੍ਤਾ, ਕੋ ਵਾ ਹਞ੍ਞਤਿ? ਯਦਿ ਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕਸਨ੍ਤਾਨੋ, ਸੋ ਅਰੂਪਿਤਾਯ ਨ ਛੇਦਨਭੇਦਨਾਦਿਵਸੇਨ ਵਿਕੋਪਨਸਮਤ੍ਥੋ, ਨਾਪਿ ਵਿਕੋਪਨੀਯੋ, ਅਥ ਰੂਪਸਨ੍ਤਾਨੋ, ਸੋ ਅਚੇਤਨਤਾਯ ਕਟ੍ਠਕਲਿਙ੍ਗਰੂਪਮੋਤਿ ਨ ਤਤ੍ਥ ਛੇਦਨਾਦਿਨਾ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤੋ ਲਬ੍ਭਤਿ, ਯਥਾ ਮਤਸਰੀਰੇ। ਪਯੋਗੋਪਿ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਸ੍ਸ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੋ ਪਹਰਣਪ੍ਪਹਾਰਾਦਿਕੋ ਅਤੀਤੇਸੁ ਸਙ੍ਖਾਰੇਸੁ ਭਵੇਯ੍ਯ ਅਨਾਗਤੇਸੁ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨੇਸੁ ਵਾ। ਤਤ੍ਥ ਨ ਤਾਵ ਅਤੀਤੇਸੁ ਅਨਾਗਤੇਸੁ ਚ ਸਮ੍ਭਵਤਿ ਤੇਸੰ ਅਵਿਜ੍ਜਮਾਨਸਭਾਵਤ੍ਤਾ, ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨੇਸੁ ਚ ਸਙ੍ਖਾਰਾਨੰ ਖਣਿਕਤ੍ਤਾ ਸਰਸੇਨੇਵ ਨਿਰੁਜ੍ਝਨਸਭਾਵਤਾਯ ਵਿਨਾਸਾਭਿਮੁਖੇਸੁ ਨਿਪ੍ਪਯੋਜਨੋ ਪਯੋਗੋ ਸਿਯਾ, ਵਿਨਾਸਸ੍ਸ ਚ ਕਾਰਣਰਹਿਤਤ੍ਤਾ ਨ ਪਹਰਣਪ੍ਪਹਾਰਾਦਿਪ੍ਪਯੋਗਹੇਤੁਕੰ ਮਰਣੰ, ਨਿਰੀਹਤ੍ਤਾ ਚ ਸਙ੍ਖਾਰਾਨੰ ਕਸ੍ਸ ਸੋ ਪਯੋਗੋ, ਖਣਿਕਭਾਵੇਨ ਵਧਾਧਿਪ੍ਪਾਯਸਮਕਾਲਮੇਵ ਭਿਜ੍ਜਨਕਸ੍ਸ ਯਾਵ ਕਿਰਿਯਾਪਰਿਯੋਸਾਨਕਾਲਮਨਵਟ੍ਠਾਨਤੋ ਕਸ੍ਸ ਵਾ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤੋ ਕਮ੍ਮਬਨ੍ਧੋਤਿ?

ਵੁਚ੍ਚਤੇ – ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਵਧਕਚੇਤਨਾਸਮਙ੍ਗੀ ਸਙ੍ਖਾਰਾਨੰ ਪੁਞ੍ਜੋ ਸਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਤੋ ਹਨ੍ਤਾ। ਤੇਨ ਪਵਤ੍ਤਿਤਵਧਪ੍ਪਯੋਗਨਿਮਿਤ੍ਤੰ ਅਪਗਤੁਸ੍ਮਾਵਿਞ੍ਞਾਣਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੋ ਮਤੋਤਿ ਵੋਹਾਰਸ੍ਸ ਵਤ੍ਥੁਭੂਤੋ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਵਧਪ੍ਪਯੋਗਾਕਰਣੇ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵਿਯ ਉਦ੍ਧੰ ਪਵਤ੍ਤਨਾਰਹੋ ਰੂਪਾਰੂਪਧਮ੍ਮਪੁਞ੍ਜੋ ਹਞ੍ਞਤਿ, ਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕਸਨ੍ਤਾਨੋ ਏਵ ਵਾ। ਵਧਪ੍ਪਯੋਗਾਵਿਸਯਭਾਵੇਪਿ ਤਸ੍ਸ ਪਞ੍ਚਵੋਕਾਰਭਵੇ ਰੂਪਸਨ੍ਤਾਨਾਧੀਨਵੁਤ੍ਤਿਤਾਯ ਭੂਤਰੂਪੇਸੁ ਕਤਪ੍ਪਯੋਗਵਸੇਨ ਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਵਿਚ੍ਛੇਦੇਨ ਸੋਪਿ ਵਿਚ੍ਛਿਜ੍ਜਤੀਤਿ ਨ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਸ੍ਸ ਅਸਮ੍ਭਵੋ, ਨਾਪਿ ਅਹੇਤੁਕੋ, ਨ ਚ ਪਯੋਗੋ ਨਿਪ੍ਪਯੋਜਨੋ। ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨੇਸੁ ਸਙ੍ਖਾਰੇਸੁ ਕਤਪ੍ਪਯੋਗਵਸੇਨ ਤਦਨਨ੍ਤਰੰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਾਰਹਸ੍ਸ ਸਙ੍ਖਾਰਕਲਾਪਸ੍ਸ ਤਥਾ ਅਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਤੋ ਖਣਿਕਾਨਞ੍ਚ ਸਙ੍ਖਾਰਾਨੰ ਖਣਿਕਮਰਣਸ੍ਸ ਇਧ ਮਰਣਭਾਵੇਨ ਅਨਧਿਪ੍ਪੇਤਤ੍ਤਾ ਸਨ੍ਤਤਿਮਰਣਸ੍ਸ ਚ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਸਹੇਤੁਕਭਾਵਤੋ ਨ ਅਹੇਤੁਕੰ ਮਰਣੰ, ਨਿਰੀਹਕੇਸੁਪਿ ਸਙ੍ਖਾਰੇਸੁ ਯਥਾਪਚ੍ਚਯੰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਅਤ੍ਥਿਭਾਵਮਤ੍ਤੇਨੇਵ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਨੁਰੂਪਫਲੁਪ੍ਪਾਦਨਨਿਯਤਾਨਿ ਕਾਰਣਾਨਿਯੇਵ ਕਰੋਨ੍ਤੀਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਯਥਾ ਪਦੀਪੋ ਪਕਾਸੇਤੀਤਿ, ਤਥੇਵ ਘਾਤਕਵੋਹਾਰੋ। ਨ ਚ ਕੇਵਲਸ੍ਸ ਵਧਾਧਿਪ੍ਪਾਯਸਹਭੁਨੋ ਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕਕਲਾਪਸ੍ਸ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤੋ ਇਚ੍ਛਿਤੋ, ਸਨ੍ਤਾਨਵਸੇਨ ਵਤ੍ਤਮਾਨਸ੍ਸੇਵ ਪਨ ਇਚ੍ਛਿਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥੇਵ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤੇਨ ਕਮ੍ਮਬਨ੍ਧੋ। ਸਨ੍ਤਾਨਵਸੇਨ ਵਤ੍ਤਮਾਨਾਨਞ੍ਚ ਪਦੀਪਾਦੀਨੰ ਅਤ੍ਥਕਿਰਿਯਾਸਿਦ੍ਧਿ ਦਿਸ੍ਸਤੀਤਿ। ਅਯਞ੍ਚ ਵਿਚਾਰਣਾ ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨਾਦੀਸੁਪਿ ਯਥਾਸਮ੍ਭਵੰ ਵਿਭਾਵੇਤਬ੍ਬਾ। ਤਸ੍ਮਾ **ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾ**। ਨ ਪਟਿਵਿਰਤਾਤਿ **ਅਪ੍ਪਟਿਵਿਰਤਾ**।

ਅਦਿਨ੍ਨਸ੍ਸ ਆਦਾਨੰ **ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨੰ**, ਪਰਸ੍ਸ ਹਰਣੰ ਥੇਯ੍ਯੰ ਚੋਰਿਕਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ। ਤਤ੍ਥ **ਅਦਿਨ੍ਨ**ਨ੍ਤਿ ਪਰਪਰਿਗ੍ਗਹਿਤੰ, ਯਤ੍ਥ ਪਰੋ ਯਥਾਕਾਮਕਾਰਿਤੰ ਆਪਜ੍ਜਨ੍ਤੋ ਅਦਣ੍ਡਾਰਹੋ ਅਨੁਪਵਜ੍ਜੋ ਚ ਹੋਤਿ। ਤਸ੍ਮਿੰ ਪਰਪਰਿਗ੍ਗਹਿਤੇ ਪਰਪਰਿਗ੍ਗਹਿਤਸਞ੍ਞਿਨੋ ਤਦਾਦਾਯਕਉਪਕ੍ਕਮਸਮੁਟ੍ਠਾਪਿਕਾ ਥੇਯ੍ਯਚੇਤਨਾ ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨੰ। ਤੰ ਹੀਨੇ ਪਰਸਨ੍ਤਕੇ ਅਪ੍ਪਸਾਵਜ੍ਜੰ, ਪਣੀਤੇ ਮਹਾਸਾਵਜ੍ਜੰ। ਕਸ੍ਮਾ? ਵਤ੍ਥੁਪਣੀਤਤਾਯ। ਤਥਾ ਖੁਦ੍ਦਕੇ ਪਰਸਨ੍ਤਕੇ ਅਪ੍ਪਸਾਵਜ੍ਜੰ, ਮਹਨ੍ਤੇ ਮਹਾਸਾਵਜ੍ਜੰ। ਕਸ੍ਮਾ? ਵਤ੍ਥੁਮਹਨ੍ਤਤਾਯ ਪਯੋਗਮਹਨ੍ਤਤਾਯ ਚ। ਵਤ੍ਥੁਸਮਤ੍ਤੇ ਪਨ ਸਤਿ ਗੁਣਾਧਿਕਾਨੰ ਸਨ੍ਤਕੇ ਵਤ੍ਥੁਸ੍ਮਿੰ ਮਹਾਸਾਵਜ੍ਜੰ, ਤੰਤੰਗੁਣਾਧਿਕੰ ਉਪਾਦਾਯ ਤਤੋ ਤਤੋ ਹੀਨਗੁਣਸ੍ਸ ਸਨ੍ਤਕੇ ਵਤ੍ਥੁਸ੍ਮਿੰ ਅਪ੍ਪਸਾਵਜ੍ਜੰ। ਵਤ੍ਥੁਗੁਣਾਨੰ ਪਨ ਸਮਭਾਵੇ ਸਤਿ ਕਿਲੇਸਾਨੰ ਪਯੋਗਸ੍ਸ ਚ ਮੁਦੁਭਾਵੇ ਅਪ੍ਪਸਾਵਜ੍ਜੰ, ਤਿਬ੍ਬਭਾਵੇ ਮਹਾਸਾਵਜ੍ਜੰ।

ਤਸ੍ਸ ਪਞ੍ਚ ਸਮ੍ਭਾਰਾ – ਪਰਪਰਿਗ੍ਗਹਿਤੰ, ਪਰਪਰਿਗ੍ਗਹਿਤਸਞ੍ਞਿਤਾ, ਥੇਯ੍ਯਚਿਤ੍ਤੰ, ਉਪਕ੍ਕਮੋ, ਤੇਨ ਹਰਣਨ੍ਤਿ। ਛ ਪਯੋਗਾ ਸਾਹਤ੍ਥਿਕਾਦਯੋਵ। ਤੇ ਚ ਖੋ ਯਥਾਨੁਰੂਪੰ ਥੇਯ੍ਯਾਵਹਾਰੋ, ਪਸਯ੍ਹਾਵਹਾਰੋ, ਪਰਿਕਪ੍ਪਾਵਹਾਰੋ, ਪਟਿਚ੍ਛਨ੍ਨਾਵਹਾਰੋ, ਕੁਸਾਵਹਾਰੋਤਿ ਇਮੇਸੰ ਅਵਹਾਰਾਨੰ ਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਾ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਮਨ੍ਤਪਰਿਜਪ੍ਪਨੇਨ ਪਰਸਨ੍ਤਕਹਰਣੰ ਵਿਜ੍ਜਾਮਯੋ ਪਯੋਗੋ। ਵਿਨਾ ਮਨ੍ਤੇਨ ਤਾਦਿਸੇਨ ਇਦ੍ਧਾਨੁਭਾਵਸਿਦ੍ਧੇਨ ਕਾਯਵਚੀਪਯੋਗੇਨ ਪਰਸਨ੍ਤਕਸ੍ਸ ਆਕਡ੍ਢਨੰ ਇਦ੍ਧਿਮਯੋ ਪਯੋਗੋਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਕਾਮੇਸੂਤਿ ਮੇਥੁਨਸਮਾਚਾਰੇਸੁ। **ਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰੋ**ਤਿ ਏਕਨ੍ਤਨਿਨ੍ਦਿਤੋ ਲਾਮਕਾਚਾਰੋ। ਲਕ੍ਖਣਤੋ ਪਨ ਅਸਦ੍ਧਮ੍ਮਾਧਿਪ੍ਪਾਯੇਨ ਕਾਯਦ੍ਵਾਰਪ੍ਪਵਤ੍ਤਾ ਅਗਮਨੀਯਟ੍ਠਾਨਵੀਤਿਕ੍ਕਮਚੇਤਨਾ **ਕਾਮੇਸੁ ਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰੋ**। ਤਤ੍ਥ ਅਗਮਨੀਯਟ੍ਠਾਨੰ ਨਾਮ ਪੁਰਿਸਾਨੰ ਤਾਵ ਮਾਤੁਰਕ੍ਖਿਤਾਦਯੋ ਦਸ, ਧਨਕ੍ਕੀਤਾਦਯੋ ਦਸਾਤਿ ਵੀਸਤਿ ਇਤ੍ਥਿਯੋ, ਇਤ੍ਥੀਸੁ ਪਨ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨੰ ਸਾਰਕ੍ਖਸਪਰਿਦਣ੍ਡਾਨੰ, ਦਸਨ੍ਨਞ੍ਚ

ਧਨਕ੍ਕੀਤਾਦੀਨਨ੍ਤਿ ਦ੍ਵਾਦਸਨ੍ਨੰ ਇਤ੍ਥੀਨੰ ਅਞ੍ਞਪੁਰਿਸਾ। ਸ੍ਵਾਯੰ ਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰੋ ਸੀਲਾਦਿਗੁਣਰਹਿਤੇ ਅਗਮਨੀਯਟ੍ਠਾਨੇ ਅਪ੍ਪਸਾਵਜ੍ਜੋ, ਸੀਲਾਦਿਗੁਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨੇ ਮਹਾਸਾਵਜ੍ਜੋ। ਗੁਣਰਹਿਤੇਪਿ ਚ ਅਭਿਭਵਿਤ੍ਵਾ ਮਿਚ੍ਛਾ ਚਰਨ੍ਤਸ੍ਸ ਮਹਾਸਾਵਜ੍ਜੋ, ਉਭਿਨ੍ਨੰ ਸਮਾਨਚ੍ਛਨ੍ਦਤਾਯ ਅਪ੍ਪਸਾਵਜ੍ਜੋ। ਸਮਾਨਚ੍ਛਨ੍ਦਭਾਵੇਪਿ ਕਿਲੇਸਾਨੰ ਉਪਕ੍ਕਮਾਨਞ੍ਚ ਮੁਦੁਤਾਯ ਅਪ੍ਪਸਾਵਜ੍ਜੋ, ਤਿਬ੍ਬਤਾਯ ਮਹਾਸਾਵਜ੍ਜੋ। ਤਸ੍ਸ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸਮ੍ਭਾਰਾ – ਅਗਮਨੀਯਵਤ੍ਥੁ, ਤਸ੍ਮਿੰ ਸੇਵਨਚਿਤ੍ਤੰ, ਸੇਵਨਪਯੋਗੋ, ਮਗ੍ਗੇਨਮਗ੍ਗਪ੍ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਅਧਿਵਾਸਨਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਅਤ੍ਤਨੋ ਰੁਚਿਯਾ ਪਵਤ੍ਤਿਤਸ੍ਸ ਤਯੋ, ਬਲਕ੍ਕਾਰੇਨ ਪਵਤ੍ਤਿਤਸ੍ਸ ਤਯੋਤਿ ਅਨਵਸੇਸਗ੍ਗਹਣੇਨ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ, ਅਤ੍ਥਸਿਦ੍ਧਿ ਪਨ ਤੀਹੇਵ। ਏਕੋ ਪਯੋਗੋ ਸਾਹਤ੍ਥਿਕੋਵ।

ਮੁਸਾਤਿ ਵਿਸੰਵਾਦਨਪੁਰੇਕ੍ਖਾਰਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਭਞ੍ਜਕੋ ਕਾਯਵਚੀਪਯੋਗੋ, ਵਿਸੰਵਾਦਨਾਧਿਪ੍ਪਾਯੇਨ ਪਨਸ੍ਸ ਪਰਵਿਸੰਵਾਦਕਕਾਯਵਚੀਪਯੋਗਸਮੁਟ੍ਠਾਪਿਕਾ ਚੇਤਨਾ **ਮੁਸਾਵਾਦੋ**। ਅਪਰੋ ਨਯੋ **ਮੁਸਾ**ਤਿ ਅਭੂਤੰ ਵਤ੍ਥੁ, **ਵਾਦੋ**ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਭੂਤਤੋ ਤਚ੍ਛਤੋ ਵਿਞ੍ਞਾਪਨੰ। ਤਸ੍ਮਾ ਅਤਥੰ ਵਤ੍ਥੁੰ ਤਥਤੋ ਪਰੰ ਵਿਞ੍ਞਾਪੇਤੁਕਾਮਸ੍ਸ ਤਥਾਵਿਞ੍ਞਾਪਨਪਯੋਗਸਮੁਟ੍ਠਾਪਿਕਾ ਚੇਤਨਾ **ਮੁਸਾਵਾਦੋ**।

ਸੋ ਯਮਤ੍ਥੰ ਭਞ੍ਜਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਅਪ੍ਪਤਾਯ ਅਪ੍ਪਸਾਵਜ੍ਜੋ, ਮਹਨ੍ਤਤਾਯ ਮਹਾਸਾਵਜ੍ਜੋ। ਅਪਿਚ ਗਹਟ੍ਠਾਨੰ ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਨ੍ਤਕੰ ਅਦਾਤੁਕਾਮਤਾਯ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਆਦਿਨਯਪ੍ਪਵਤ੍ਤੋ ਅਪ੍ਪਸਾਵਜ੍ਜੋ, ਸਕ੍ਖਿਨਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਅਤ੍ਥਭਞ੍ਜਨਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤੋ ਮਹਾਸਾਵਜ੍ਜੋ। ਪਬ੍ਬਜਿਤਾਨੰ ਅਪ੍ਪਕਮ੍ਪਿ ਤੇਲੰ ਵਾ ਸਪ੍ਪਿੰ ਵਾ ਲਭਿਤ੍ਵਾ ਹਸਾਧਿਪ੍ਪਾਯੇਨ ''ਅਜ੍ਜ ਗਾਮੇ ਤੇਲੰ ਨਦੀ ਮਞ੍ਞੇ ਸਨ੍ਦਤੀ''ਤਿ ਪੂਰਣਕਥਾਨਯੇਨ ਪਵਤ੍ਤੋ ਅਪ੍ਪਸਾਵਜ੍ਜੋ, ਅਦਿਟ੍ਠੰਯੇਵ ਪਨ ''ਦਿਟ੍ਠ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਨਯੇਨ ਵਦਨ੍ਤਾਨੰ ਮਹਾਸਾਵਜ੍ਜੋ। ਤਥਾ ਯਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੰ ਭਞ੍ਜਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਅਪ੍ਪਗੁਣਤਾਯ ਅਪ੍ਪਸਾਵਜ੍ਜੋ, ਮਹਾਗੁਣਤਾਯ ਮਹਾਸਾਵਜ੍ਜੋ। ਕਿਲੇਸਾਨੰ ਮੁਦੁਤਿਬ੍ਬਤਾਵਸੇਨ ਚ ਅਪ੍ਪਸਾਵਜ੍ਜਮਹਾਸਾਵਜ੍ਜਤਾ ਲਬ੍ਭਤੇਵ।

ਤਸ੍ਸ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸਮ੍ਭਾਰਾ – ਅਤਥੰ ਵਤ੍ਥੁ, ਵਿਸੰਵਾਦਨਚਿਤ੍ਤੰ, ਤਜ੍ਜੋ ਵਾਯਾਮੋ, ਪਰਸ੍ਸ ਤਦਤ੍ਥਵਿਜਾਨਨਨ੍ਤਿ। ਵਿਸੰਵਾਦਨਾਧਿਪ੍ਪਾਯੇਨ ਹਿ ਪਯੋਗੇ ਕਤੇਪਿ ਪਰੇਨ ਤਸ੍ਮਿੰ ਅਤ੍ਥੇ ਅਵਿਞ੍ਞਾਤੇ ਵਿਸੰਵਾਦਨਸ੍ਸ ਅਸਿਜ੍ਝਨਤੋ ਪਰਸ੍ਸ ਤਦਤ੍ਥਵਿਜਾਨਨਮ੍ਪਿ ਏਕੋ ਸਮ੍ਭਾਰੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਕੇਚਿ ਪਨ ''ਅਭੂਤਵਚਨੰ, ਵਿਸੰਵਾਦਨਚਿਤ੍ਤੰ, ਪਰਸ੍ਸ ਤਦਤ੍ਥਵਿਜਾਨਨਨ੍ਤਿ ਤਯੋ ਸਮ੍ਭਾਰਾ''ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਸਚੇ ਪਨ ਪਰੋ ਦਨ੍ਧਤਾਯ ਵਿਚਾਰੇਤ੍ਵਾ ਤਮਤ੍ਥੰ ਜਾਨਾਤਿ, ਸਨ੍ਨਿਟ੍ਠਾਪਕਚੇਤਨਾਯ ਪਵਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਕਿਰਿਯਾਸਮੁਟ੍ਠਾਪਕਚੇਤਨਾਕ੍ਖਣੇਯੇਵ ਮੁਸਾਵਾਦਕਮ੍ਮੁਨਾ ਬਜ੍ਝਤਿ।

ਸੁਰਾਤਿ ਪਿਟ੍ਠਸੁਰਾ, ਪੂਵਸੁਰਾ, ਓਦਨਸੁਰਾ, ਕਿਣ੍ਣਪਕ੍ਖਿਤ੍ਤਾ, ਸਮ੍ਭਾਰਸੰਯੁਤ੍ਤਾਤਿ ਪਞ੍ਚ ਸੁਰਾ। **ਮੇਰਯ**ਨ੍ਤਿ ਪੁਪ੍ਫਾਸਵੋ, ਫਲਾਸਵੋ, ਮਧ੍ਵਾਸਵੋ, ਗੁਲ਼ਾਸਵੋ ਸਮ੍ਭਾਰਸੰਯੁਤ੍ਤੋਤਿ ਪਞ੍ਚ ਆਸਵਾ। ਤਦੁਭਯਮ੍ਪਿ ਮਦਨੀਯਟ੍ਠੇਨ **ਮਜ੍ਜੰ**। ਯਾਯ ਚੇਤਨਾਯ ਤੰ ਪਿਵਤਿ, ਸਾ ਪਮਾਦਕਾਰਣਤ੍ਤਾ **ਪਮਾਦਟ੍ਠਾਨੰ**। ਲਕ੍ਖਣਤੋ ਪਨ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸੁਰਾਮੇਰਯਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਮਜ੍ਜਸ੍ਸ ਬੀਜਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਮਦਵਸੇਨ ਕਾਯਦ੍ਵਾਰਪ੍ਪਵਤ੍ਤਾ ਪਮਾਦਚੇਤਨਾ **ਸੁਰਾਮੇਰਯਮਜ੍ਜਪਮਾਦਟ੍ਠਾਨੰ**। ਤਸ੍ਸ ਮਜ੍ਜਭਾਵੋ, ਪਾਤੁਕਮ੍ਯਤਾਚਿਤ੍ਤੰ, ਤਜ੍ਜੋ ਵਾਯਾਮੋ, ਅਜ੍ਝੋਹਰਣਨ੍ਤਿ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸਮ੍ਭਾਰਾ। ਅਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤੇਨੇਵ ਚਸ੍ਸ ਪਾਤਬ੍ਬਤੋ ਏਕਨ੍ਤੇਨ ਸਾਵਜ੍ਜਭਾਵੋ । ਅਰਿਯਸਾਵਕਾਨੰ ਪਨ ਵਤ੍ਥੁੰ ਅਜਾਨਨ੍ਤਾਨਮ੍ਪਿ ਮੁਖੰ ਨ ਪਵਿਸਤਿ, ਪਗੇਵ ਜਾਨਨ੍ਤਾਨੰ। ਅਙ੍ਗਪਸਤਮਤ੍ਤਸ੍ਸ ਪਾਨੰ ਅਪ੍ਪਸਾਵਜ੍ਜੰ, ਅਦ੍ਧਾਲ਼੍ਹਕਮਤ੍ਤਸ੍ਸ ਪਾਨੰ ਤਤੋ ਮਹਨ੍ਤੰ ਮਹਾਸਾਵਜ੍ਜੰ, ਕਾਯਸਞ੍ਚਾਲਨਸਮਤ੍ਥੰ ਬਹੁੰ ਪਿਵਿਤ੍ਵਾ ਗਾਮਘਾਤਕਾਦਿਕਮ੍ਮੰ ਕਰੋਨ੍ਤਸ੍ਸ ਮਹਾਸਾਵਜ੍ਜਮੇਵ। ਪਾਪਕਮ੍ਮਞ੍ਹਿ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤੰ ਪਤ੍ਵਾ ਖੀਣਾਸਵੇ ਮਹਾਸਾਵਜ੍ਜੰ, ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨੰ ਪਤ੍ਵਾ ਖੀਣਾਸਵਸ੍ਸ ਸਨ੍ਤਕੇ ਮਹਾਸਾਵਜ੍ਜੰ, ਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰੰ ਪਤ੍ਵਾ ਖੀਣਾਸਵਾਯ ਭਿਕ੍ਖੁਨਿਯਾ ਵੀਤਿਕ੍ਕਮੇ, ਮੁਸਾਵਾਦੰ ਪਤ੍ਵਾ ਮੁਸਾਵਾਦੇਨ ਸਙ੍ਘਭੇਦੇ, ਸੁਰਾਪਾਨੰ ਪਤ੍ਵਾ ਕਾਯਸਞ੍ਚਾਲਨਸਮਤ੍ਥੰ ਬਹੁੰ ਪਿਵਿਤ੍ਵਾ ਗਾਮਘਾਤਕਾਦਿਕਮ੍ਮੰ ਮਹਾਸਾਵਜ੍ਜੰ। ਸਬ੍ਬੇਹਿਪਿ ਚੇਤੇਹਿ ਮੁਸਾਵਾਦੇਨ ਸਙ੍ਘਭੇਦੋਵ ਮਹਾਸਾਵਜ੍ਜੋ। ਤਞ੍ਹਿ ਕਤ੍ਵਾ ਕਪ੍ਪੰ ਨਿਰਯੇ ਪਚ੍ਚਤਿ।

ਇਦਾਨਿ ਏਤੇਸੁ ਸਭਾਵਤੋ, ਆਰਮ੍ਮਣਤੋ, ਵੇਦਨਤੋ, ਮੂਲਤੋ, ਕਮ੍ਮਤੋ, ਫਲਤੋਤਿ ਛਹਿ ਆਕਾਰੇਹਿ ਵਿਨਿਚ੍ਛਯੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਤਤ੍ਥ **ਸਭਾਵਤੋ** ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾਦਯੋ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਚੇਤਨਾਸਭਾਵਾ। **ਆਰਮ੍ਮਣਤੋ** ਪਾਣਾਤਿਪਾਤੋ ਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਰਮ੍ਮਣਤੋ ਸਙ੍ਖਾਰਾਰਮ੍ਮਣੋ, ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨੰ ਸਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣੰ ਵਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾਰਮ੍ਮਣੰ ਵਾ, ਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰੋ ਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬਵਸੇਨ ਸਙ੍ਖਾਰਾਰਮ੍ਮਣੋ, ਸਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣੋਤਿ ਏਕੇ। ਮੁਸਾਵਾਦੋ ਸਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣੋ ਵਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾਰਮ੍ਮਣੋ ਵਾ, ਸੁਰਾਪਾਨੰ ਸਙ੍ਖਾਰਾਰਮ੍ਮਣੰ। **ਵੇਦਨਤੋ** ਪਾਣਾਤਿਪਾਤੋ ਦੁਕ੍ਖਵੇਦਨੋ, ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨੰ ਤਿਵੇਦਨੰ, ਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰੋ ਸੁਖਮਜ੍ਝਤ੍ਤਵਸੇਨ ਦ੍ਵਿਵੇਦਨੋ, ਤਥਾ ਸੁਰਾਪਾਨੰ। ਸਨ੍ਨਿਟ੍ਠਾਪਕਚਿਤ੍ਤੇਨ ਪਨ ਉਭਯਮ੍ਪਿ ਮਜ੍ਝਤ੍ਤਵੇਦਨੰ ਨ ਹੋਤਿ। ਮੁਸਾਵਾਦੋ ਤਿਵੇਦਨੋ। **ਮੂਲਤੋ** ਪਾਣਾਤਿਪਾਤੋ ਦੋਸਮੋਹਵਸੇਨ ਦ੍ਵਿਮੂਲਕੋ, ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨੰ ਮੁਸਾਵਾਦੋ ਚ ਦੋਸਮੋਹਵਸੇਨ ਵਾ ਲੋਭਮੋਹਵਸੇਨ ਵਾ, ਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰੋ ਸੁਰਾਪਾਨਞ੍ਚ ਲੋਭਮੋਹਵਸੇਨ ਦ੍ਵਿਮੂਲੰ। **ਕਮ੍ਮਤੋ** ਮੁਸਾਵਾਦੋਯੇਵੇਤ੍ਥ ਵਚੀਕਮ੍ਮੰ, ਸੇਸੰ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਮ੍ਪਿ ਕਾਯਕਮ੍ਮਮੇਵ। **ਫਲਤੋ** ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਅਪਾਯੂਪਪਤ੍ਤਿਫਲਾ ਚੇਵ ਸੁਗਤਿਯਮ੍ਪਿ ਅਪ੍ਪਾਯੁਕਤਾਦਿਨਾਨਾਵਿਧਅਨਿਟ੍ਠਫਲਾ ਚਾਤਿ ਏਵਮੇਤ੍ਥ ਸਭਾਵਾਦਿਤੋ ਵਿਨਿਚ੍ਛਯੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਅਪ੍ਪਟਿਵਿਰਤਾਤਿ ਸਮਾਦਾਨਵਿਰਤਿਯਾ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਵਿਰਤਿਯਾ ਚ ਅਭਾਵੇਨ ਨ ਪਟਿਵਿਰਤਾ। **ਦੁਸ੍ਸੀਲਾ**ਤਿ ਤਤੋ ਏਵ ਪਞ੍ਚਸੀਲਮਤ੍ਤਸ੍ਸਾਪਿ ਅਭਾਵੇਨ ਨਿਸ੍ਸੀਲਾ। **ਪਾਪਧਮ੍ਮਾ**ਤਿ ਲਾਮਕਧਮ੍ਮਾ, ਹੀਨਾਚਾਰਾ। **ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ**ਤਿ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦਸਮਾਦਾਨੇਨ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਤੋ ਵਿਰਤੋ, ਆਰਕਾ ਠਿਤੋ। ਏਸ ਨਯੋ ਸੇਸੇਸੁਪਿ।

ਇਧਾਪਿ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾਵੇਰਮਣਿਆਦੀਨੰ ਸਭਾਵਤੋ ਆਰਮ੍ਮਣਤੋ , ਵੇਦਨਤੋ, ਮੂਲਤੋ, ਕਮ੍ਮਤੋ, ਸਮਾਦਾਨਤੋ, ਭੇਦਤੋ, ਫਲਤੋ ਚ ਵਿਞ੍ਞਾਤਬ੍ਬੋ ਵਿਨਿਚ੍ਛਯੋ। ਤਤ੍ਥ **ਸਭਾਵਤੋ** ਪਞ੍ਚਪਿ ਚੇਤਨਾਯੋਪਿ ਹੋਨ੍ਤਿ ਵਿਰਤਿਯੋਪਿ, ਵਿਰਤਿਵਸੇਨ ਪਨ ਦੇਸਨਾ ਆਗਤਾ। ਯਾ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾ ਵਿਰਮਨ੍ਤਸ੍ਸ ''ਯਾ ਤਸ੍ਮਿੰ ਸਮਯੇ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾ ਆਰਤਿ ਵਿਰਤੀ''ਤਿ ਏਵੰ ਵੁਤ੍ਤਾ ਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਵਿਰਤਿ। ਸਾ ਪਭੇਦਤੋ ਤਿਵਿਧਾ – ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਵਿਰਤਿ, ਸਮਾਦਾਨਵਿਰਤਿ, ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਵਿਰਤੀਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਅਸਮਾਦਿਨ੍ਨਸਿਕ੍ਖਾਪਦਾਨੰ ਅਤ੍ਤਨੋ ਜਾਤਿਵਯਬਾਹੁਸਚ੍ਚਾਦੀਨਿ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ ''ਅਯੁਤ੍ਤਮੇਤੰ ਅਮ੍ਹਾਕੰ ਕਾਤੁ''ਨ੍ਤਿ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਵਤ੍ਥੁੰ ਅਵੀਤਿਕ੍ਕਮਨ੍ਤਾਨੰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾ ਵਿਰਤਿ **ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਵਿਰਤਿ** ਨਾਮ। ਸਮਾਦਿਨ੍ਨਸਿਕ੍ਖਾਪਦਾਨੰ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦਸਮਾਦਾਨੇ ਤਦੁਤ੍ਤਰਿ ਚ ਅਤ੍ਤਨੋ ਜੀਵਿਤਮ੍ਪਿ ਪਰਿਚ੍ਚਜਿਤ੍ਵਾ ਵਤ੍ਥੁੰ ਅਵੀਤਿਕ੍ਕਮਨ੍ਤਾਨੰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾ ਵਿਰਤਿ **ਸਮਾਦਾਨਵਿਰਤਿ** ਨਾਮ। ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਪਨ ਵਿਰਤਿ **ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਵਿਰਤਿ** ਨਾਮ, ਯਸ੍ਸਾ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਅਰਿਯਪੁਗ੍ਗਲਾਨੰ ''ਪਾਣੰ ਘਾਤੇਸ੍ਸਾਮਾ''ਤਿ ਚਿਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਤਾਸੁ ਸਮਾਦਾਨਵਿਰਤਿ ਇਧਾਧਿਪ੍ਪੇਤਾ।

ਆਰਮ੍ਮਣਤੋ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾਦੀਨੰ ਆਰਮ੍ਮਣਾਨੇਵ ਏਤੇਸੰ ਆਰਮ੍ਮਣਾਨਿ। ਵੀਤਿਕ੍ਕਮਿਤਬ੍ਬਤੋਯੇਵ ਹਿ ਵਿਰਤਿ ਨਾਮ ਹੋਤਿ। ਯਥਾ ਪਨ ਨਿਬ੍ਬਾਨਾਰਮ੍ਮਣੋ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੋ ਕਿਲੇਸੇ ਪਜਹਤਿ, ਏਵੰ ਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਦਿਆਰਮ੍ਮਣਾਯੇਵ ਏਤੇ ਕੁਸਲਧਮ੍ਮਾ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾਦੀਨਿ ਦੁਸ੍ਸੀਲ੍ਯਾਨਿ ਪਜਹਨ੍ਤਿ। **ਵੇਦਨਤੋ** ਸਬ੍ਬਾਪਿ ਸੁਖਵੇਦਨਾਵ।

ਮੂਲਤੋ ਞਾਣਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਚਿਤ੍ਤੇਨ ਵਿਰਮਨ੍ਤਸ੍ਸ ਅਲੋਭਅਦੋਸਅਮੋਹਵਸੇਨ ਤਿਮੂਲਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਞਾਣਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਚਿਤ੍ਤੇਨ ਵਿਰਮਨ੍ਤਸ੍ਸ ਅਲੋਭਅਦੋਸਵਸੇਨ ਦ੍ਵਿਮੂਲਾ। **ਕਮ੍ਮਤੋ** ਮੁਸਾਵਾਦਾ ਵੇਰਮਣਿ ਵਚੀਕਮ੍ਮੰ , ਸੇਸਾ ਕਾਯਕਮ੍ਮੰ। **ਸਮਾਦਾਨਤੋ** ਅਞ੍ਞਸ੍ਸ ਗਰੁਟ੍ਠਾਨਿਯਸ੍ਸ ਸਨ੍ਤਿਕੇ ਤੰ ਅਲਭਨ੍ਤੇਨ ਸਯਮੇਵ ਵਾ ਪਞ੍ਚ ਸੀਲਾਨਿ ਏਕਜ੍ਝੰ ਪਾਟਿਯੇਕ੍ਕੰ ਵਾ ਸਮਾਦਿਯਨ੍ਤੇਨ ਸਮਾਦਿਨ੍ਨਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ। **ਭੇਦਤੋ** ਗਹਟ੍ਠਾਨੰ ਯੰ ਯੰ ਵੀਤਿਕ੍ਕਨ੍ਤੰ, ਤੰ ਤਦੇਵ ਭਿਜ੍ਜਤਿ, ਇਤਰੰ ਨ ਭਿਜ੍ਜਤਿ। ਕਸ੍ਮਾ? ਗਹਟ੍ਠਾ ਹਿ ਅਨਿਬਦ੍ਧਸੀਲਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਯੰ ਯੰ ਸਕ੍ਕੋਨ੍ਤਿ, ਤੰ ਤਦੇਵ ਰਕ੍ਖਨ੍ਤਿ। ਪਬ੍ਬਜਿਤਾਨੰ ਪਨ ਏਕਸ੍ਮਿੰ ਵੀਤਿਕ੍ਕਨ੍ਤੇ ਸਬ੍ਬਾਨਿ ਭਿਜ੍ਜਨ੍ਤੀਤਿ।

ਫਲਤੋਤਿ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾ ਵੇਰਮਣਿਯਾ ਚੇਤ੍ਥ ਅਙ੍ਗਪਚ੍ਚਙ੍ਗਸਮ੍ਪਨ੍ਨਤਾ, ਆਰੋਹਪਰਿਣਾਹਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿ, ਜਵਨਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿ, ਸੁਪ੍ਪਤਿਟ੍ਠਿਤਪਾਦਤਾ, ਚਾਰੁਤਾ, ਮੁਦੁਤਾ, ਸੁਚਿਤਾ, ਸੂਰਤਾ, ਮਹਬ੍ਬਲਤਾ, ਵਿਸ੍ਸਟ੍ਠਵਚਨਤਾ, ਸਤ੍ਤਾਨੰ ਪਿਯਮਨਾਪਤਾ,

ਅਭਿਜਜਪਰਿਸਤਾ, ਅਚ੍ਛਮ੍ਭਿਤਾ, ਦੁਪ੍ਪਧੰਸਿਯਤਾ, ਪਰੂਪਕ੍ਕਮੇਨ ਅਮਰਣਤਾ, ਮਹਾਪਰਿਵਾਰਤਾ, ਸੁਵਣ੍ਣਤਾ, ਸੁਸਣ੍ਠਾਨਤਾ, ਅਪ੍ਪਾਬਾਧਤਾ, ਅਸੋਕਤਾ, ਪਿਯਮਨਾਪੇਹਿ ਅਵਿਪ੍ਪਯੋਗੋ, ਦੀਘਾਯੁਕਤਾਤਿ ਏਵਮਾਦੀਨਿ ਫਲਾਨਿ।

ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨਾ ਵੇਰਮਣਿਯਾ ਮਹਾਧਨਧਞ੍ਞਤਾ, ਅਨਨ੍ਤਭੋਗਤਾ, ਥਿਰਭੋਗਤਾ, ਇਚ੍ਛਿਤਾਨੰ ਭੋਗਾਨੰ ਖਿਪ੍ਪੰ ਪਟਿਲਾਭੋ, ਰਾਜਾਦੀਹਿ ਅਸਾਧਾਰਣਭੋਗਤਾ, ਉਲ਼ਾਰਭੋਗਤਾ, ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਜੇਟ੍ਠਕਭਾਵੋ, ਨਤ੍ਥਿਭਾਵਸ੍ਸ ਅਜਾਨਨਤਾ, ਸੁਖਵਿਹਾਰਿਤਾਤਿ ਏਵਮਾਦੀਨਿ।

ਅਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਾ ਵੇਰਮਣਿਯਾ ਵਿਗਤਪਚ੍ਚਤ੍ਥਿਕਤਾ, ਸਬ੍ਬਸਤ੍ਤਾਨੰ ਪਿਯਮਨਾਪਤਾ, ਅਨ੍ਨਪਾਨਵਤ੍ਥਚ੍ਛਾਦਨਾਦੀਨੰ ਲਾਭਿਤਾ, ਸੁਖਸੁਪਨਤਾ, ਸੁਖਪਟਿਬੁਜ੍ਝਨਤਾ, ਅਪਾਯਭਯਵਿਮੋਕ੍ਖੋ, ਇਤ੍ਥਿਭਾਵਨਪੁੰਸਕਭਾਵਾਨੰ ਅਭਬ੍ਬਤਾ, ਅਕ੍ਕੋਧਨਤਾ, ਸਚ੍ਚਕਾਰਿਤਾ, ਅਮਙ੍ਕੁਤਾ, ਆਰਾਧਨਸੁਖਤਾ, ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਤਾ, ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਲਕ੍ਖਣਤਾ, ਨਿਰਾਸਙ੍ਕਤਾ, ਅਪ੍ਪੋਸ੍ਸੁਕ੍ਕਤਾ, ਸੁਖਵਿਹਾਰਿਤਾ, ਅਕੁਤੋਭਯਤਾ, ਪਿਯਵਿਪ੍ਪਯੋਗਾਭਾਵੋਤਿ ਏਵਮਾਦੀਨਿ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰਾਵੇਰਮਣਿਯਾ ਫਲਾਨਿਪਿ ਏਤ੍ਤੋਵ ਅਨ੍ਨੋਗਧਾਨਿ, ਤਸ੍ਮਾ (ਅਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਾ ਵੇਰਮਣਿਯਾ)।

ਮੁਸਾਵਾਦਾ ਵੇਰਮਣਿਯਾ ਵਿਪ੍ਪਸਨ੍ਨਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਤਾ, ਵਿਸ੍ਸਟ੍ਠਮਧੁਰਭਾਣਿਤਾ, ਸਮਸਿਤਸੁਦ੍ਧਦਨ੍ਤਤਾ, ਨਾਤਿਥੂਲਤਾ, ਨਾਤਿਕਿਸਤਾ, ਨਾਤਿਰਸ੍ਸਤਾ, ਨਾਤਿਦੀਘਤਾ, ਸੁਖਸਮ੍ਫਸ੍ਸਤਾ, ਉਪ੍ਪਲਗਨ੍ਧਮੁਖਤਾ, ਸੁਸ੍ਸੂਸਕਪਰਿਸਤਾ, ਆਦੇਯਜਵਚਨਤਾ, ਕਮਲਦਲਸਦਿਸਮੁਦੁਲੋਹਿਤਤਨੁਜਿਵ੍ਹਤਾ, ਅਲੀਨਤਾ, ਅਨੁਦ੍ਧਤਤਾਤਿ ਏਵਮਾਦੀਨਿ।

ਸੁਰਾਮੇਰਯਮਜ੍ਜਪਮਾਦਟ੍ਠਾਨਾ ਵੇਰਮਣਿਯਾ ਅਤੀਤਾਨਾਗਤਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨੇਸੁ ਕਿਚ੍ਚਕਰਣੀਯੇਸੁ ਅਪ੍ਪਮਾਦਤਾ, ਞਾਣਵਨ੍ਤਤਾ, ਸਦਾ ਉਪਟ੍ਠਿਤਸ੍ਸਤਿਤਾ, ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੇਸੁ ਕਿਚ੍ਚਕਰਣੀਯੇਸੁ ਠਾਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਕਪਟਿਭਾਨਵਨ੍ਤਤਾ , ਅਨਲਸਤਾ, ਅਜਲ਼ਤਾ, ਅਨੁਮ੍ਮਤ੍ਤਤਾ, ਅਚ੍ਛਮ੍ਭਿਤਾ, ਅਸਾਰਮ੍ਭਿਤਾ, ਅਨਿਸ੍ਸੁਕਿਤਾ, ਅਮਚ੍ਛਰਿਤਾ, ਸਚ੍ਚਵਾਦਿਤਾ, ਅਪਿਸੁਣਅਫਰੁਸਅਸਮ੍ਫਪ੍ਪਲਾਪਵਾਦਿਤਾ, ਕਤਞ੍ਞੁਤਾ , ਕਤਵੇਦਿਤਾ, ਚਾਗਵਨ੍ਤਤਾ, ਸੀਲਵਨ੍ਤਤਾ, ਉਜੁਕਤਾ, ਅਕ੍ਕੋਧਨਤਾ, ਹਿਰੋਤ੍ਤਪ੍ਪਸਮ੍ਪਨ੍ਨਤਾ , ਉਜੁਦਿਟ੍ਠਿਤਾ, ਮਹਨ੍ਤਤਾ, ਪਣ੍ਡਿਤਤਾ, ਅਤ੍ਥਾਨਤ੍ਥਕੁਸਲਤਾਤਿ ਏਵਮਾਦੀਨਿ ਫਲਾਨਿ। ਏਵਮੇਤ੍ਥ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾਵੇਰਮਣਿਆਦੀਨਮ੍ਪਿ ਸਭਾਵਾਦਿਤੋ ਵਿਨਿਚ੍ਛਯੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਸੀਲਵਾਤਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਪਞ੍ਚਸੀਲਵਸੇਨ ਸੀਲਵਾ। **ਕਲ੍ਯਾਣਧਮ੍ਮੋ**ਤਿ ਸੁਨ੍ਦਰਧਮ੍ਮੋ, ਸਰਣਗਮਨਪਰਿਦੀਪਿਤਾਯ ਦਿਟ੍ਠਿਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਸਮ੍ਪਨ੍ਨਪਞ੍ਞੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਯੋ ਪਨ ਪੁਤ੍ਤੋ ਮਾਤਾਪਿਤੂਸੁ ਅਸ੍ਸਦ੍ਧੇਸੁ ਦੁਸ੍ਸੀਲੇਸੁ ਚ ਸਯਮ੍ਪਿ ਤਾਦਿਸੋ, ਸੋਪਿ ਅਵਜਾਤੋਯੇਵਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਅਸ੍ਸਦ੍ਧਿਯਾਦਯੋ ਹਿ ਇਧ ਅਵਜਾਤਭਾਵਸ੍ਸ ਲਕ੍ਖਣੰ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਤੇ ਚ ਤਸ੍ਮਿੰ ਸੰਵਿਜ੍ਜਨ੍ਤਿ। ਮਾਤਾਪਿਤਰੋ ਪਨ ਉਪਾਦਾਯ ਪੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਤਿਜਾਤਾਦਿਭਾਵੋ ਵੁਚ੍ਚਤੀਤਿ।

ਯੋ ਹੋਤਿ ਕੁਲਗਨ੍ਧਨੋਤਿ ਕੁਲਚ੍ਛੇਦਕੋ ਕੁਲਵਿਨਾਸਕੋ। ਛੇਦਨਤ੍ਥੋ ਹਿ ਇਧ ਗਨ੍ਧਸਦ੍ਦੋ, ''ਉਪ੍ਪਲਗਨ੍ਧਪਚ੍ਚਤ੍ਥਿਕਾ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਪਾਰਾ॰ ੬੫) ਵਿਯ। ਕੇਚਿ ਪਨ ''ਕੁਲਧੰਸਨੋ''ਤਿ ਪਠਨ੍ਤਿ, ਸੋ ਏਵਤ੍ਥੋ।

ਏਤੇ ਖੋ ਪੁਤ੍ਤਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਨ੍ਤਿ ਏਤੇ ਅਤਿਜਾਤਾਦਯੋ ਤਯੋ ਪੁਤ੍ਤਾ ਏਵ ਇਮਸ੍ਮਿੰ ਸਤ੍ਤਲੋਕੇ ਪੁਤ੍ਤਾ ਨਾਮ, ਨ ਇਤੋ ਵਿਨਿਮੁਤ੍ਤਾ ਅਤ੍ਥਿ। ਇਮੇਸੁ ਪਨ **ਯੇ ਭਵਨ੍ਤਿ ਉਪਾਸਕਾ** ਯੇ ਸਰਣਗਮਨਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਉਪਾਸਕਾ ਭਵਨ੍ਤਿ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸਕਤਾਞਾਣੇਨ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਕੋਵਿਦਾ, ਤੇ ਚ ਪਣ੍ਡਿਤਾ ਪਞ੍ਞਵਨ੍ਤੋ, ਪਞ੍ਚਸੀਲਦਸਸੀਲੇਨ **ਸਮ੍ਪਨ੍ਨਾ** ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਾ। ਯਾਚਕਾਨੰ ਵਚਨੰ ਜਾਨਨ੍ਤਿ, ਤੇਸੰ ਮੁਖਾਕਾਰਦਸ੍ਸਨੇਨੇਵ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯਪੂਰਣਤੋਤਿ **ਵਦਞ੍ਞੂ,** ਤੇਸੰ ਵਾ ''ਦੇਹੀ''ਤਿ ਵਚਨੰ ਸੁਤ੍ਵਾ ''ਇਮੇ ਪੁਬ੍ਬੇ ਦਾਨੰ ਅਦਤ੍ਵਾ ਏਵੰਭੂਤਾ, ਮਯਾ ਪਨ ਏਵੰ ਨ ਭਵਿਤਬ੍ਬ''ਨ੍ਤਿ ਤੇਸੰ ਪਰਿਚ੍ਚਾਗੇਨ ਤਦਤ੍ਥੰ ਜਾਨਨ੍ਤੀਤਿ ਵਦਞ੍ਞੂ, ਪਣ੍ਡਿਤਾਨੰ ਵਾ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸਕਤਾਦਿਦੀਪਕੰ ਵਚਨੰ ਜਾਨਨ੍ਤੀਤਿ ਵਦਞ੍ਞੂ। ''ਪਦਞ੍ਞੂ''ਤਿ ਚ ਪਠਨ੍ਤਿ, ਪਦਾਨਿਯਾ ਪਰਿਚ੍ਚਾਗਸੀਲਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਤੋ ਏਵ ਵਿਗਤਮਚ੍ਛੇਰਮਲਤ੍ਤਾ **ਵੀਤਮਚ੍ਛਰਾ।**

ਅਬ੍ਭਘਨਾਤਿ ਅਬ੍ਭਸਙ੍ਖਾਤਾ ਘਨਾ, ਘਨਮੇਘਪਟਲਾ ਵਾ **ਮੁਤ੍ਤੋ ਚਨ੍ਦੋ**ਵਿਯ, ਉਪਾਸਕਾਦਿਪਰਿਸਾਸੁ ਖਤ੍ਤਿਯਾਦਿਪਰਿਸਾਸੁ ਚ ਵਿਰੋਚਰੇ ਵਿਰੋਚਨ੍ਤਿ, ਸੋਭਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਪਞ੍ਚਮਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੬. ਅਵੁਟ੍ਠਿਕਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੭੫. ਛਟ੍ਠੇ **ਅਵੁਟ੍ਠਿਕਸਮੋ**ਤਿ ਅਵੁਟ੍ਠਿਕਮੇਘਸਮੋ। ਏਕਚ੍ਚੋ ਹਿ ਮੇਘੋ ਸਤਪਟਲਸਹਸ੍ਸਪਟਲੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਉਟ੍ਠਹਿਤ੍ਵਾ ਥਨਨ੍ਤੋ ਗਜ੍ਜਨ੍ਤੋ ਵਿਜ੍ਜੋਤਨ੍ਤੋ ਏਕਂ ਉਦਕਬਿਨ੍ਦੁਮ੍ਪਿ ਅਪਾਤੇਤ੍ਵਾ ਵਿਗਚ੍ਛਤਿ, ਤਥੂਪਮੋ ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋਤਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ਆਹ ''ਅਵੁਟ੍ਠਿਕਸਮੋ''ਤਿ। **ਪਦੇਸਵਸ੍ਸੀ**ਤਿ ਏਕਦੇਸਵਸ੍ਸਿਮੇਘਸਮੋ। ਪਦੇਸਵਸ੍ਸੀ ਵਿਯਾਤਿ ਹਿ ਪਦੇਸਵਸ੍ਸੀ। ਏਕਚ੍ਚੋ ਏਕਸ੍ਮਿਂਯੇਵ ਠਾਨੇ ਠਿਤੇਸੁ ਮਨੁਸ੍ਸੇਸੁ ਯਥਾ ਏਕਚ੍ਚੇ ਤੇਮੇਨ੍ਤਿ, ਏਕਚ੍ਚੇ ਨ ਤੇਮੇਨ੍ਤਿ, ਏਵਂ ਮਨ੍ਦਂ ਵਸ੍ਸਤਿ, ਤਥੂਪਮਂ ਏਕਚ੍ਚਂ ਪੁਗ੍ਗਲਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ ''ਪਦੇਸਵਸ੍ਸੀ''ਤਿ। **ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਾਭਿਵਸ੍ਸੀ**ਤਿ ਸਬ੍ਬਸ੍ਮਿਂ ਪਥਵੀਪਬ੍ਬਤਸਮੁਦ੍ਦਾਦਿਕੇ ਜਗਤਿਪ੍ਪਦੇਸੇ ਅਭਿਵਸ੍ਸਿਮੇਘਸਮੋ। ਏਕਚ੍ਚੋ ਹਿ ਸਕਲਚਕ੍ਕਵਾਲਗਬ੍ਭਂ ਪਤ੍ਥਰਿਤ੍ਵਾ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਕਮੇਵ ਅਭਿਵਸ੍ਸਤਿ, ਤਂ ਚਾਤੁਦ੍ਦੀਪਿਕਮਹਾਮੇਘਂ ਏਕਚ੍ਚਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਉਪਮਂ ਕਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਂ ''ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਾਭਿਵਸ੍ਸੀ''ਤਿ।

ਸਬ੍ਬੇਸਾਨਨ੍ਤਿ ਸਬ੍ਬੇਸਂ, ਅਯਮੇਵ ਵਾ ਪਾਠੋ। **ਨ ਦਾਤਾ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਅਦਾਨਸੀਲੋ ਹੋਤਿ, ਥਦ੍ਧਮਚ੍ਛਰਿਤਾਯ ਨ ਕਸ੍ਸਚਿ ਕਿਞ੍ਚਿ ਦੇਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਇਦਾਨਿ ਦਾਨਸ੍ਸ ਖੇਤ੍ਤਂ ਦੇਯਜਧਮ੍ਮਞ੍ਚ ਵਿਭਾਗੇਨ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ"**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ ਸਮਿਤਪਾਪਸਮਣਾ ਚੇਵ ਪਬ੍ਬਜ੍ਜਮਤ੍ਤਸਮਣਾ ਚ ਬਾਹਿਤਪਾਪਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਚੇਵ ਜਾਤਿਮਤ੍ਤਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਚ ਇਧ ''ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ''ਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਾ। **ਕਪਣਾ** ਨਾਮ ਦੁਗ੍ਗਤਾ ਦਲਿਦ੍ਦਮਨੁਸ੍ਸਾ। **ਅਦ੍ਧਿਕਾ** ਨਾਮ ਪਥਾਵਿਨੋ ਪਰਿਬ੍ਬਯਵਿਹੀਨਾ। **ਵਨਿਬ੍ਬਕਾ** ਨਾਮ ਯੇ ''ਇਟ੍ਠਂ ਦੇਥ ਕਨ੍ਤਂ ਮਨਾਪਂ ਕਾਲੇਨ ਅਨਵਜ੍ਜਂ ਉਦਗ੍ਗਚਿਤ੍ਤਾ ਪਸਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤਾ, ਏਵਂ ਦੇਨ੍ਤਾ ਗਚ੍ਛਥ ਸੁਗਤਿਂ, ਗਚ੍ਛਥ ਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਨਯੇਨ ਦਾਨੇ ਨਿਯੋਜੇਨ੍ਤਾ ਦਾਨਸ੍ਸ ਵਣ੍ਣਂ ਥੋਮੇਨ੍ਤਾ ਵਿਚਰਨ੍ਤਿ। **ਯਾਚਕਾ** ਨਾਮ ਯੇ ਕੇਵਲਂ ''ਮੁਟ੍ਠਿਮਤ੍ਤਂ ਦੇਥ, ਪਸਤਮਤ੍ਤਂ ਦੇਥ, ਸਰਾਵਮਤ੍ਤਂ ਦੇਥਾ''ਤਿ ਅਪ੍ਪਕਮ੍ਪਿ ਯਾਚਮਾਨਾ ਵਿਚਰਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਗ੍ਗਹਣੇਨ ਗੁਣਖੇਤ੍ਤਂ ਉਪਕਾਰਿਖੇਤ੍ਤਞ੍ਚ ਦਸ੍ਸੇਤਿ, ਕਪਣਾਦਿਗ੍ਗਹਣੇਨ ਕਰੁਣਾਖੇਤ੍ਤਂ। **ਅਨ੍ਨ**ਨ੍ਤਿ ਯਂਕਿਞ੍ਚਿ ਖਾਦਨੀਯਂ ਭੋਜਨੀਯਂ। **ਪਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਅਮ੍ਬਪਾਨਾਦਿਪਾਨਕਂ। **ਵਤ੍ਥ**ਨ੍ਤਿ ਨਿਵਾਸਨਪਾਰੁਪਨਾਦਿਅਚ੍ਛਾਦਨਂ। **ਯਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਰਥਵਯ੍ਹਾਦਿ ਅਨ੍ਤਮਸੋ ਉਪਾਹਨਂ ਉਪਾਦਾਯ ਗਮਨਸਾਧਨਂ। **ਮਾਲਾ**ਤਿ ਗਨ੍ਥਿਤਾਗਨ੍ਥਿਤਭੇਦਂ ਸਬ੍ਬਂ ਪੁਪ੍ਫਂ। **ਗਨ੍ਧ**ਨ੍ਤਿ ਯਂਕਿਞ੍ਚਿ ਗਨ੍ਧਜਾਤਂ ਪਿਸਿਤਂ ਅਪਿਸਿਤਂ ਗਨ੍ਧੂਪਕਰਣਞ੍ਚ। **ਵਿਲੇਪਨ**ਨ੍ਤਿ ਛਵਿਰਾਗਕਰਣਂ। **ਸੇਯਜਾ**ਤਿ ਮਞ੍ਚਪੀਠਾਦਿ ਚੇਵ ਪਾਵਾਰਕੋਜਵਾਦਿ ਚ ਸਯਿਤਬ੍ਬਵਤ੍ਥੁ। ਸੇਯਜਗ੍ਗਹਣੇਨ ਚੇਤ੍ਥ ਆਸਨਮ੍ਪਿ ਗਹਿਤਨ੍ਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। **ਆਵਸਥ**ਨ੍ਤਿ ਵਾਤਾਤਪਾਦਿਪਰਿਸ੍ਸਯਵਿਨੋਦਨਂ ਪਤਿਸ੍ਸਯਂ। **ਪਦੀਪੇਯਜ**ਨ੍ਤਿ ਦੀਪਕਪਲ੍ਲਿਕਾਦਿਪਦੀਪੂਪਕਰਣਂ।

ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇਤਿ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨੇਪਿ ਦੇਯਜਧਮ੍ਮੇ ਪਟਿਗ੍ਗਾਹਕਾਨਂ ਏਵਂ ਦਾਤਬ੍ਬਵਤ੍ਥੁਂ ਸਬ੍ਬੇਨ ਸਬ੍ਬਂ ਅਦੇਨ੍ਤੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਵਸ੍ਸਿਕਮੇਘਸਦਿਸੋ ਹੋਤਿ। ਇਦਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ – ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯਥਾ ਸੋ ਮੇਘੋ ਸਤਪਟਲਸਹਸ੍ਸਪਟਲੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਉਟ੍ਠਹਿਤ੍ਵਾ ਨ ਕਿਞ੍ਚਿ ਵਸ੍ਸਿ ਵਿਗਚ੍ਛਤਿ, ਏਵਮੇਵ ਯੋ ਉਲ਼ਾਰਂ ਵਿਪੁਲਞ੍ਚ ਭੋਗਂ ਸਂਹਰਿਤ੍ਵਾ ਗੇਹਂ ਆਵਸਨ੍ਤੋ ਕਸ੍ਸਚਿ ਕਟਚ੍ਛੁਮਤ੍ਤਂ ਭਿਕ੍ਖਂ ਵਾ ਉਲੁਙ੍ਕਮਤ੍ਤਂ ਯਾਗੁਂ ਵਾ ਅਦਤ੍ਵਾ ਵਿਗਚ੍ਛਤਿ, ਵਿਵਸੋ ਮਚ੍ਚੁਵਸਂ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਸੋ ਅਵੁਟ੍ਠਿਕਸਮੋ ਨਾਮ ਹੋਤੀਤਿ। ਇਮਿਨਾ ਨਯੇਨ ਸੇਸੇਸੁਪਿ ਨਿਗਮਨਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਇਮੇਸੁ ਚ ਤੀਸੁ ਪੁਗ੍ਗਲੇਸੁ ਪਠਮੋ ਏਕਂਸੇਨੇਵ ਗਰਹਿਤਬ੍ਬੋ, ਦੁਤਿਯੋ ਪਸਂਸਨੀਯੋ, ਤਤਿਯੋ, ਪਸਂਸਨੀਯਤਰੋ। ਪਠਮੋ ਵਾ ਏਕਨ੍ਤੇਨੇਵ ਸਬ੍ਬਨਿਹੀਨੋ, ਦੁਤਿਯੋ ਮਜ੍ਝਿਮੋ, ਤਤਿਯੋ ਉਤ੍ਤਮੋਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਗਾਥਾਸੁ **ਸਮਣੇ**ਤਿ ਉਪਯੋਗਵਸੇਨ ਬਹੁਵਚਨਂ ਤਥਾ ਸੇਸੇਸੁਪਿ। **ਲਦ੍ਧਾਨਾ**ਤਿ ਲਭਿਤ੍ਵਾ, ਸਮਣੇ ਦਕ੍ਖਿਣੇਯਜੇ ਪਵਾਰੇਤ੍ਵਾ ਪੁਟ੍ਠੋ ਨ ਸਂਵਿਭਜਤਿ। **ਅਨ੍ਨਂ ਪਾਨਞ੍ਚ ਭੋਜਨ**ਨ੍ਤਿ ਅਨ੍ਨਂ ਵਾ ਪਾਨਂ ਵਾ ਅਞ੍ਞਂ ਵਾ ਭੁਞ੍ਜਿਤਬ੍ਬਯੁਤ੍ਤਕਂ ਭੋਜਨਂ, ਤਂ ਨ ਸਂਵਿਭਜਤਿ।

ਅਯਞ੍ਚੇਤ੍ਥ ਸਙ੍ਖੇਪਤ੍ਥੋ – ਯੋ ਅਤ੍ਥਿਕਭਾਵੇਨ ਉਪਗਤੇ ਸਮ੍ਪਟਿਗ੍ਗਾਹਕੇ ਲਭਿਤ੍ਵਾ ਅਨ੍ਨਾਦਿਨਾ ਸਂਵਿਭਾਗਮਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਨ ਕਰੋਤਿ, ਕਿਂ ਸੋ ਅਞ੍ਞਂ ਦਾਨਂ ਦਸ੍ਸਤਿ, **ਤਂ** ਏਵਰੂਪਂ ਥਦ੍ਧਮਚ੍ਛਰਿਯਂ **ਪੁਰਿਸਾਧਮਂ** ਨਿਹੀਨਪੁਗ੍ਗਲਂ ਪਣ੍ਡਿਤਾ **ਅਵੁਟ੍ਠਿਕਸਮੋਤਿ ਆਹੁ** ਕਥਯਨ੍ਤੀਤਿ।

ਏਕਚ੍ਚਾਨਂ ਨ ਦਦਾਤੀਤਿ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨੇਪਿ ਮਹਤਿ ਦਾਤਬ੍ਬਧਮ੍ਮੇ ਏਕੇਸਂ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਤੇਸੁ ਕੋਧਵਸੇਨ ਵਾ, ਦੇਯ੍ਯਧਮ੍ਮੇ ਲੋਭਵਸੇਨ ਵਾ ਨ ਦਦਾਤਿ। **ਏਕਚ੍ਚਾਨਂ ਪਵੇਚ੍ਛਤੀ**ਤਿ ਏਕੇਸਂਯੇਵ ਪਨ ਦਦਾਤਿ। **ਮੇਧਾਵਿਨੋ**ਤਿ ਪਞ੍ਞਵਨ੍ਤੋ ਪਣ੍ਡਿਤਾ ਜਨਾ।

ਸੁਭਿਕ੍ਖਵਾਚੋਤਿ ਯੋ ਉਪਗਤਾਨਂ ਯਾਚਕਾਨਂ ''ਅਨ੍ਨਂ ਦੇਥ, ਪਾਨਂ ਦੇਥਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਤਂ ਤਂ ਦਾਪੇਤਿ, ਸੋ ਸੁਲਭਭਿਕ੍ਖਤਾਯ ਸੁਭਿਕ੍ਖਾ ਵਾਚਾ ਏਤਸ੍ਸਾਤਿ ਸੁਭਿਕ੍ਖਵਾਚੋ। ''ਸੁਭਿਕ੍ਖਵਸ੍ਸੀ''ਤਿਪਿ ਪਠਨ੍ਤਿ। ਯਥਾ ਲੋਕੇ ਸੁਭਿਕ੍ਖੋ ਹੋਤਿ, ਏਵਂ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਾਭਿਵਸ੍ਸਿਤਮਹਾਮੇਘੋ ਸੁਭਿਕ੍ਖਵਸ੍ਸੀ ਨਾਮ ਹੋਤਿ। ਏਵਮਯਮ੍ਪਿ ਮਹਾਦਾਨੇਹਿ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਾਭਿਵਸ੍ਸੀ ਸੁਭਿਕ੍ਖਵਸ੍ਸੀਤਿ। **ਆਮੋਦਮਾਨੋ ਪਕਿਰੇਤੀ**ਤਿ ਤੁਟ੍ਠਹਟ੍ਠਮਾਨਸੋ ਸਹਤ੍ਥੇਨ ਦਾਨਂ ਦੇਨ੍ਤੋ ਪਟਿਗ੍ਗਾਹਕਖੇਤ੍ਤੇ ਦੇਯ੍ਯਧਮ੍ਮਂ ਪਕਿਰੇਨ੍ਤੋ ਵਿਯ ਹੋਤਿ, ਵਾਚਾਯਪਿ **"ਦੇਥ ਦੇਥਾ"ਤਿ ਭਾਸਤਿ**।

ਇਦਾਨਿ ਨਂ ਸੁਭਿਕ੍ਖਵਸ੍ਸਿਤਭਾਵਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਯਥਾਪਿ ਮੇਘੋ"**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਰਾਯਂ ਸਙ੍ਖੇਪਤ੍ਥੋ – ਯਥਾ ਮਹਾਮੇਘੋ ਪਠਮਂ ਮਨ੍ਦਨਿਗ੍ਘੋਸੇਨ ਥਨਯਿਤ੍ਵਾ ਪੁਨ ਸਕਲਨਦੀਕਨ੍ਦਰਾਨਿ ਏਕਨਿਨ੍ਨਾਦਂ ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਗਜ੍ਜਯਿਤ੍ਵਾ ਪਵਸ੍ਸਤਿ, ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਕਮੇਵ ਵਾਰਿਨਾ ਉਦਕੇਨ ਥਲਂ ਨਿਨ੍ਨਞ੍ਚ ਅਭਿਸਨ੍ਦਨ੍ਤੋ ਪੂਰੇਤਿ ਏਕੋਘਂ ਕਰੋਤਿ, **ਏਵਮੇਵ** ਇਧ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਸਤ੍ਤਲੋਕੇ ਏਕਚ੍ਚੋ ਉਲ੍ਲਾਰਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸਬ੍ਬਸਮਤਾਯ ਸੋ ਮਹਾਮੇਘੋ ਵਿਯ ਵਸ੍ਸਿਤਬ੍ਬਤ੍ਤਾ **ਤਾਦਿਸੋ** ਯਥਾ ਧਨਂ **ਉਟ੍ਠਾਨਾਧਿਗਤਂ** ਅਤ੍ਤਨੋ ਉਟ੍ਠਾਨਵੀਰਿਯਾਭਿਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ, ਏਵਂ ਅਨਲਸੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਤਞ੍ਚ **ਧਮ੍ਮੇਨ** ਞਾਯੇਨ **ਸਂਹਰਿਤ੍ਵਾ** ਤਨ੍ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇਨ ਅਨ੍ਨੇਨ ਪਾਨੇਨ ਅਞ੍ਞੇਨ ਚ ਦੇਯ੍ਯਧਮ੍ਮੇਨ **ਪਤ੍ਤੇ** ਸਮ੍ਪਤ੍ਤੇ **ਵਨਿਬ੍ਬਕੇ ਸਮ੍ਮਾ** ਸਮ੍ਮਦੇਵ ਦੇਸਕਾਲਾਨੁਰੂਪਞ੍ਚੇਵ ਇਚ੍ਛਾਨੁਰੂਪਞ੍ਚ **ਤਪ੍ਪੇਤਿ** ਸਮ੍ਪਵਾਰੇਤੀਤਿ।

ਛਟ੍ਠਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੭. ਸੁਖਪਤ੍ਥਨਾਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੭੬. ਸਤ੍ਤਮੇ **ਸੁਖਾਨੀ**ਤਿ ਸੁਖਨਿਮਿਤ੍ਤਾਨਿ। **ਪਤ੍ਥਯਮਾਨੋ**ਤਿ ਇਚ੍ਛਮਾਨੋ ਆਕਙ੍ਖਮਾਨੋ। **ਸੀਲ**ਨ੍ਤਿ ਗਹਟ੍ਠਸੀਲਂ ਪਬ੍ਬਜਿਤਸੀਲਞ੍ਚ। ਗਹਟ੍ਠੋ ਚੇ ਗਹਟ੍ਠਸੀਲਂ, ਪਬ੍ਬਜਿਤੋ ਚੇ ਚਤੁਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਸੀਲਨ੍ਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। **ਰਕ੍ਖੇਯ੍ਯਾ**ਤਿ ਸਮਾਦਿਯਿਤ੍ਵਾ ਅਵੀਤਿਕ੍ਕਮਨ੍ਤੋ ਸਮ੍ਮਦੇਵ ਗੋਪੇਯ੍ਯ। **ਪਸਂਸਾ ਮੇ ਆਗਚ੍ਛਤੂ**ਤਿ ''ਮਮ ਕਲ੍ਯਾਣੋ ਕਿਤ੍ਤਿਸਦ੍ਦੋ ਆਗਚ੍ਛਤੂ''ਤਿ ਇਚ੍ਛਨ੍ਤੋ ਪਣ੍ਡਿਤੋ ਸਪ੍ਪਞ੍ਞੋ ਸੀਲਂ ਰਕ੍ਖੇਯ੍ਯ। ਸੀਲਵਤੋ ਹਿ ਗਹਟ੍ਠਸ੍ਸ ਤਾਵ ''ਅਸੁਕੋ ਅਸੁਕਕੁਲਸ੍ਸ ਪੁਤ੍ਤੋ ਸੀਲਵਾ ਕਲ੍ਯਾਣਧਮ੍ਮੋ ਸਦ੍ਧੋ ਪਸਨ੍ਨੋ ਦਾਯਕੋ ਕਾਰਕੋ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਪਰਿਸਮਜ੍ਝੇ ਕਲ੍ਯਾਣੋ ਕਿਤ੍ਤਿਸਦ੍ਦੋ ਅਬ੍ਭੁਗ੍ਗਚ੍ਛਤਿ, ਪਬ੍ਬਜਿਤਸ੍ਸ ''ਅਸੁਕੋ ਨਾਮ ਭਿਕ੍ਖੁ ਸੀਲਵਾ ਵਤ੍ਤਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਸੋਰਤੋ ਸੁਖਸਂਵਾਸੋ ਸਗਾਰਵੋ ਸਪ੍ਪਤਿਸ੍ਸੋ''ਤਿਆਦਿਨਾ...ਪੇ॰... ਅਬ੍ਭੁਗ੍ਗਚ੍ਛਤੀਤਿ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ –

> ''ਪੁਨ ਚਪਰਂ, ਗਹਪਤਯੋ, ਸੀਲਵਤੋ ਸੀਲਸਮ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਕਲ੍ਯਾਣੋ ਕਿਤ੍ਤਿਸਦ੍ਦੋ ਅਬ੍ਭੁਗ੍ਗਚ੍ਛਤੀ''ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੫.੨੧੩; ਉਦਾ॰ ੭੬; ਮਹਾਵ॰ ੨੮੫)।

ਤਥਾ –

> ''ਆਕਙ੍ਖੇਯ੍ਯ ਚੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ – 'ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰੀਨਂ ਪਿਯੋ ਚਸ੍ਸਂ ਮਨਾਪੋ, ਗਰੁ ਚ ਭਾਵਨੀਯੋ ਚਾ'ਤਿ, ਸੀਲੇਸ੍ਵੇਵਸ੍ਸ ਪਰਿਪੂਰਕਾਰੀ''ਤਿਆਦਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੬੫)।

ਭੋਗਾ ਮੇ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤੂਤਿ ਏਤ੍ਥ ਗਹਟ੍ਠਸ੍ਸ ਤਾਵ ਸੀਲਵਤੋ ਕਲ੍ਯਾਣਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਯੇਨ ਯੇਨ ਸਿਪ੍ਪਟ੍ਠਾਨੇਨ ਜੀਵਿਕਂ ਕਪ੍ਪੇਤਿ – ਯਦਿ ਕਸਿਯਾ, ਯਦਿ ਵਣਿਜ੍ਜਾਯ, ਯਦਿ ਰਾਜਪੋਰਿਸੇਨ, ਤਂ ਤਂ ਯਥਾਕਾਲਂ ਯਥਾਵਿਧਿਞ੍ਚ ਅਤਿਵਿਯ ਅਪ੍ਪਮਤ੍ਤਭਾਵਤੋ ਅਥਸ੍ਸ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਚੇਵ ਭੋਗਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਚ ਭੋਗਾ ਫਾਤਿਂ ਗਮਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ। ਪਬ੍ਬਜਿਤਸ੍ਸ ਪਨ ਸੀਲਾਚਾਰਸਮ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਅਪ੍ਪਮਾਦਵਿਹਾਰਿਸ੍ਸ ਸਤੋ ਸੀਲਸਮ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਸੀਲਸਮ੍ਪਦਾਯ ਅਪ੍ਪਿਚ੍ਛਤਾਦਿਗੁਣੇਸੁ ਚ ਪਸਨ੍ਨਾ ਮਨੁਸ੍ਸਾ ਉਲ਼ਾਰੁਲ਼ਾਰੇ ਪਚ੍ਚਯੇ ਅਭਿਹਰਨ੍ਤਿ, ਏਵਮਸ੍ਸ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਚੇਵ ਭੋਗਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਚ ਥਿਰਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਤਥਾ ਹਿ ਵੁਤ੍ਤਂ –

> ''ਪੁਨ ਚਪਰਂ, ਗਹਪਤਯੋ, ਸੀਲਵਾ ਸੀਲਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਅਪ੍ਪਮਾਦਾਧਿਕਰਣਂ ਮਹਨ੍ਤਂ ਭੋਗਕ੍ਖਨ੍ਧਂ ਅਧਿਗਚ੍ਛਤੀ''ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੫.੨੧੩; ਉਦਾ॰ ੭੬; ਮਹਾਵ॰ ੨੮੫)।

ਤਥਾ –

> ''ਆਕਙ੍ਖੇਯ੍ਯ ਚੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ – 'ਲਾਭੀ ਅਸ੍ਸ ਚੀਵਰਪਿਣ੍ਡਪਾਤਸੇਨਾਸਨਗਿਲਾਨਪਚ੍ਚਯਭੇਸਜ੍ਜਪਰਿਕ੍ਖਾਰਾਨ'ਨ੍ਤਿ, ਸੀਲੇਸ੍ਵੇਵਸ੍ਸ ਪਰਿਪੂਰਕਾਰੀ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੬੫) ਚ –

ਸੇਸਂ ਵੁਤ੍ਤਨਯਮੇਵ।

ਗਾਥਾਸੁ **ਪਤ੍ਥਯਾਨੋ**ਤਿ ਪਤ੍ਥਯਨ੍ਤੋ। **ਤਯੋ ਸੁਖੇ**ਤਿ ਤੀਣਿ ਸੁਖਾਨਿ। **ਵਿਤ੍ਤੁਲਾਭ**ਨ੍ਤਿ ਧਨਲਾਭਂ, ਭੋਗੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਵਿਸੇਸਤੋ ਚੇਤ੍ਥ ਪਸਂਸਾਯ ਚੇਤਸਿਕਸੁਖਂ, ਭੋਗੇਹਿ ਕਾਯਿਕਸੁਖਂ, ਇਤਰੇਨ ਉਪਪਤ੍ਤਿਸੁਖਂ; ਤਥਾ ਪਠਮੇਨ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਸੁਖਂ, ਤਤਿਯੇਨ ਸਮ੍ਪਰਾਯਸੁਖਂ, ਦੁਤਿਯੇਨ ਉਭਯਸੁਖਂ ਗਹਿਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਇਦਾਨਿ ਪਸਂਸਾਦਿਕਾਰਣਸ੍ਸ ਸੀਲਸ੍ਸ ਵਿਯ ਪਸਂਸਾਦੀਨਮ੍ਪਿ ਵਿਸੇਸਕਾਰਣਂ ਪਾਪਮਿਤ੍ਤਪਰਿਵਜ੍ਜਨਂ ਕਲ੍ਯਾਣਮਿਤ੍ਤਸੇਵਨਞ੍ਚ ਆਦੀਨਵਾਨਿਸਂਸੇਹਿ ਸਦ੍ਧਿਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **''ਅਕਰੋਨ੍ਤੋ''**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਸਙ੍ਕਿਯੋ**ਤਿ ਪਾਪਸ੍ਮਿਂ ਪਰਿਸਙ੍ਕਿਤਬ੍ਬੋ ''ਅਦ੍ਧਾ ਇਮਿਨਾ ਪਾਪਂ ਕਤਂ ਵਾ ਕਰਿਸ੍ਸਤਿ ਵਾ, ਤਥਾ ਹੇਸ ਪਾਪਪੁਰਿਸੇਹਿ ਸਦ੍ਧਿਂ ਸਞ੍ਚਰਤੀ''ਤਿ। **ਅਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਇਮਸ੍ਸ ਪਾਪਜਨਸੇਵਿਨੋ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਉਪਰਿ, ਅਸ੍ਸ ਵਾ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ **ਅਵਣ੍ਣੋ** ਅਭੂਤੋਪਿ ਪਾਪਜਨਸੇਵਿਤਾਯ **ਰੂਹਤਿ** ਵਿਰੂਲ਼੍ਹਿਂ ਵੇਪੁਲ੍ਲਂ ਆਪਜ੍ਜਤਿ ਪਤ੍ਥਰਤਿ। **ਅਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਵਾ ਭੁਮ੍ਮਤ੍ਥੇ ਸਾਮਿਵਚਨਂ, ਤਸ੍ਮਿਂ ਪੁਗ੍ਗਲੇਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਸ ਵੇ ਤਾਦਿਸਕੋ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਯੋ ਯਾਦਿਸਂ ਪਾਪਮਿਤ੍ਤਂ ਵਾ ਕਲ੍ਯਾਣਮਿਤ੍ਤਂ ਵਾ ਭਜਤਿ ਉਪਸੇਵਤਿ ਚ, ਸੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਭੂਮਿਭਾਗਵਸੇਨ ਉਦਕਂ ਵਿਯ ਤਾਦਿਸੋਵ ਹੋਤਿ, ਪਾਪਧਮ੍ਮੋ ਕਲ੍ਯਾਣਧਮ੍ਮੋ ਵਾ ਹੋਤਿ। ਕਸ੍ਮਾ? **ਸਹਵਾਸੋ ਹਿ ਤਾਦਿਸੋ;** ਯਸ੍ਮਾ ਸਹਵਾਸੋ ਸਂਸਗ੍ਗੋ ਉਪਰਾਗੋ ਵਿਯ ਫਲਿਕਮਣੀਸੁ ਪੁਰਿਸਉਪਨਿਸ੍ਸਯਭੂਤਂ ਪੁਗ੍ਗਲਾਕਾਰਂ ਗਾਹਾਪੇਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਪਾਪਪੁਗ੍ਗਲੇਨ ਸਹ ਵਾਸੋ ਨ ਕਾਤਬ੍ਬੋਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ।

ਸੇਵਮਾਨੋ ਸੇਵਮਾਨਨ੍ਤਿ ਪਰਂ ਪਕਤਿਸੁਦ੍ਧਂ ਪੁਗ੍ਗਲਂ ਕਾਲੇਨ ਕਾਲਂ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਸੇਵਮਾਨਂ ਸੇਵਮਾਨੋ ਭਜਮਾਨੋ ਪਾਪਪੁਗ੍ਗਲੋ, ਤੇਨ ਵਾ ਸੇਵਿਯਮਾਨੋ। **ਸਮ੍ਫੁਟ੍ਠੋ ਸਮ੍ਫੁਸ**ਨ੍ਤਿ ਤੇਨ ਪਕਤਿਸੁਦ੍ਧੇਨ ਪੁਗ੍ਗਲੇਨ ਸਹਵਾਸੇਨ ਸਂਸਗ੍ਗੇਨ ਸਮ੍ਫੁਟ੍ਠੋ ਪਾਪਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸਯਮ੍ਪਿ, ਤਥਾ ਤਂ ਫੁਸਨ੍ਤੋ। **ਸਰੋ ਦਿਦ੍ਧੋ ਕਲਾਪਂ ਵ**ਾਤਿ ਯਥਾ ਨਾਮ ਸਰੋ ਵਿਸੇਨ ਦਿਦ੍ਧੋ ਲਿਤ੍ਤੋ ਸਰਕਲਾਪਗਤੋ ਸਰਸਮੂਹਸਙ੍ਖਾਤਂ ਸਰਕਲਾਪਂ ਅਤ੍ਤਨਾ ਫੁਟ੍ਠਂ ਅਲਿਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਉਪਲਿਮ੍ਪਤਿ, ਏਵਂ ਪਾਪੇਨ **ਉਪਲੇਪਭਯਾ ਧੀਰੋ**ਤਿ ਧਿਤਿਸਮ੍ਪਨ੍ਨਤ੍ਤਾ ਧੀਰੋ ਪਣ੍ਡਿਤਪੁਰਿਸੋ ਪਾਪਸਹਾਯੋ ਨ ਭਵੇਯ੍ਯ।

ਪੂਤਿਮਚ੍ਛਂ ਕੁਸਗ੍ਗੇਨਾਤਿ ਯਥਾ ਕੁਚ੍ਛਿਤਭਾਵੇਨ ਪੂਤਿਭੂਤਂ ਮਚ੍ਛਂ ਕੁਸਤਿਣਗ੍ਗੇਨ ਯੋ ਪੁਰਿਸੋ **ਉਪਨਯ੍ਹਤਿ** ਪੁਟਬਨ੍ਧਵਸੇਨ ਬਨ੍ਧਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਤੇ ਕੁਸਾ ਅਪੂਤਿਕਾਪਿ ਪੂਤਿਮਚ੍ਛਸਮ੍ਬਨ੍ਧੇਨ ਪੂਤਿ ਦੁਗ੍ਗਨ੍ਧਮੇਵ ਵਾਯਨ੍ਤਿ। **ਏਵਂ ਬਾਲੂਪਸੇਵਨਾ**ਤਿ ਏਵਂਸਮ੍ਪਦਾ

ਬਾਲਜਨੂਪਸੇਵਨਾ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ। **ਏਵਂ ਧੀਰੂਪਸੇਵਨਾ**ਤਿ ਯਥਾ ਅਸੁਰਭਿਨੋਪਿ ਪਤ੍ਤਾ ਤਗਰਸਮ੍ਬਨ੍ਧੇਨ ਸੁਰਭਿਂ ਵਾਯਨ੍ਤਿ, ਏਵਂ ਪਣ੍ਡਿਤੂਪਸੇਵਨਾ ਪਕਤਿਯਾ ਅਸੀਲਵਤੋ ਸੀਲਸਮਾਦਾਨਾਦਿਵਸੇਨ ਸੀਲਗਨ੍ਧਵਾਯਨਸ੍ਸ ਕਾਰਣਂ ਹੋਤਿ।

ਤਸ੍ਮਾਤਿ ਯਸ੍ਮਾ ਅਕਲ੍ਯਾਣਮਿਤ੍ਤਸੇਵਨਾਯ ਕਲ੍ਯਾਣਮਿਤ੍ਤਸੇਵਨਾਯ ਚ ਅਯਂ ਏਦਿਸੋ ਆਦੀਨਵੋ ਆਨਿਸਂਸੋ ਚ, ਤਸ੍ਮਾ **ਪਤ੍ਤਪੁਟਸ੍ਸੇ**ਵ ਪਲਾਸਪੁਟਸ੍ਸ ਵਿਯ ਦੁਗ੍ਗਨ੍ਧਸੁਗਨ੍ਧਵਤ੍ਥੁਸਂਸਗ੍ਗੇਨ ਅਸਾਧੁਸਾਧੁਜਨਸਨ੍ਨਿਸ੍ਸਯੇਨ ਚ। **ਞਤ੍ਵਾ ਸਮ੍ਪਾਕਮਤ੍ਤਨੋ**ਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਦੁਕ੍ਖੁਦ੍ਰਯਂ ਸੁਖੁਦ੍ਰਯਞ੍ਚ ਫਲਨਿਪ੍ਫਤ੍ਤਿਂ ਞਤ੍ਵਾ ਜਾਨਿਤ੍ਵਾ **ਅਸਨ੍ਤੇ** ਪਾਪਮਿਤ੍ਤੇ ਨ ਉਪਸੇਵੇਯ੍ਯ, **ਸਨ੍ਤੇ** ਉਪਸਨ੍ਤੇ ਵਨ੍ਤਦੋਸੇ ਪਸਤ੍ਥੇ ਵਾ ਪਣ੍ਡਿਤੇ ਸੇਵੇਯ੍ਯ। ਤਥਾ ਹਿ **ਅਸਨ੍ਤੋ ਨਿਰਯਂ ਨੇਨ੍ਤਿ, ਸਨ੍ਤੋ ਪਾਪੇਨ੍ਤਿ ਸੁਗ੍ਗਤਿ**ਨ੍ਤਿ। ਇਤਿ ਭਗਵਾ ਪਠਮਗਾਥਾਯ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਾਨਿ ਤੀਣਿ ਸੁਖਨਿਮਿਤ੍ਤਾਨਿ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਤਤੋ ਪਰਾਹਿ ਪਞ੍ਚਹਿ ਗਾਥਾਹਿ ਪਟਿਪਕ੍ਖਪਰਿਵਜ੍ਜਨੇਨ ਸਦ੍ਧਿਂ ਪਸਂਸਾਸੁਖਸ੍ਸ ਆਗਮਨਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਓਸਾਨਗਾਥਾਯ ਤਿਣ੍ਣਮ੍ਪਿ ਸੁਖਾਨਂ ਆਗਮਨਕਾਰਣੇਨ ਸਦ੍ਧਿਂ ਓਸਾਨਸੁਖਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ।

ਸਤ੍ਤਮਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੮. ਭਿਦੁਰਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੭੭. ਅਟ੍ਠਮੇ **ਭਿਦੁਰਾਯ**ਨ੍ਤਿ ਭਿਦੁਰੋ ਅਯਂ। **ਕਾਯੋ**ਤਿ ਰੂਪਕਾਯੋ। ਸੋ ਹਿ ਅਙ੍ਗਪਚ੍ਚਙ੍ਗਾਨਂ ਕੇਸਾਦੀਨਞ੍ਚ ਸਮੂਹਟ੍ਠੇਨ, ਏਵਂ ਕੁਚ੍ਛਿਤਾਨਂ ਜੇਗੁਚ੍ਛਾਨਂ ਆਯੋ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਦੇਸੋਤਿਪਿ ਕਾਯੋ। ਤਤ੍ਰਾਯਂ ਵਚਨਤ੍ਥੋ – ਆਯਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਤਿ ਆਯੋ। ਕੇ ਆਯਨ੍ਤਿ? ਕੁਚ੍ਛਿਤਾ ਕੇਸਾਦਯੋ। ਇਤਿ ਕੁਚ੍ਛਿਤਾਨਂ ਆਯੋਤਿਪਿ ਕਾਯੋ । ਅਤ੍ਥਤੋ ਪਨ ਚਤੁਸਨ੍ਤਤਿਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨਾਨਂ ਭੂਤੁਪਾਦਾਯਧਮ੍ਮਾਨਂ ਪੁਞ੍ਜੋ। ਇਦਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ – ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਯਂ ਚਤੁਮਹਾਭੂਤਮਯੋ ਰੂਪਕਾਯੋ ਭਿਦੁਰੋ ਭੇਦਨਸੀਲੋ ਭੇਦਨਸਭਾਵੋ ਖਣੇ ਖਣੇ ਵਿਦ੍ਧਂਸਨਸਭਾਵੋਤਿ। ''ਭਿਨ੍ਦੁਰਾਯ''ਨ੍ਤਿਪਿ ਪਾਠੋ, ਸੋ ਏਵਤ੍ਥੋ। **ਵਿਞ੍ਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਤੇਭੂਮਕਂ ਕੁਸਲਾਦਿਚਿਤ੍ਤਂ। ਵਚਨਤ੍ਥੋ ਪਨ – ਤਂ ਤਂ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਵਿਜਾਨਾਤੀਤਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ। ਯਞ੍ਹਿ ਸਞ੍ਜਾਨਨਪਜਾਨਨਵਿਧੁਰਂ ਆਰਮ੍ਮਣਵਿਜਾਨਨਂ ਉਪਲਦ੍ਧਿ, ਤਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ। **ਵਿਰਾਗਧਮ੍ਮ**ਨ੍ਤਿ ਵਿਰਜ੍ਜਨਧਮ੍ਮਂ, ਪਲੁਜ੍ਜਨਸਭਾਵਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਸਬ੍ਬੇ ਉਪਧੀ**ਤਿ ਖਨ੍ਧੂਪਧਿ, ਕਿਲੇਸੂਪਧਿ, ਅਭਿਸਙ੍ਖਾਰੂਪਧਿ, ਪਞ੍ਚਕਾਮਗੁਣੂਪਧੀਤਿ ਏਤੇ ''ਉਪਧੀਯਤਿ ਏਤ੍ਥ ਦੁਕ੍ਖ''ਨ੍ਤਿ ਉਪਧਿਸਞ੍ਞਿਤਾ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਉਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧਕਿਲੇਸਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰਪਞ੍ਚਕਾਮਗੁਣਧਮ੍ਮਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਅਭਾਵਟ੍ਠੇਨ **ਅਨਿਚ੍ਚਾ,** ਉਦਯਬ੍ਬਯਪ੍ਪਟਿਪੀਲ਼ਨਟ੍ਠੇਨ **ਦੁਕ੍ਖਾ,** ਜਰਾਯ ਮਰਣੇਨ ਚਾਤਿ ਦ੍ਵਿਧਾ ਵਿਪਰਿਣਾਮੇਤਬ੍ਬਸਭਾਵਤਾਯ ਪਕਤਿਵਿਜਹਨਟ੍ਠੇਨ **ਵਿਪਰਿਣਾਮਧਮ੍ਮਾ**। ਏਵਮੇਤ੍ਥ ਅਨਿਚ੍ਚਦਸ੍ਸਨਸੁਖਤਾਯ ਰੂਪਧਮ੍ਮੇ ਵਿਞ੍ਞਾਣਞ੍ਚ ਵਿਸੁਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਪੁਨ ਉਪਧਿਵਿਭਾਗੇਨ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਤੇਭੂਮਕਧਮ੍ਮੇ ਏਕਜ੍ਝਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਅਨਿਚ੍ਚਦੁਕ੍ਖਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਮੁਖੇਨ ਤਥਾਬੁਜ੍ਝਨਕਾਨਂ ਪੁਗ੍ਗਲਾਨਂ ਅਜ੍ਝਾਸਯੇਨ ਸਮ੍ਮਸਨਚਾਰੋ.ਕਥਿਤੋ। ਕਾਮਞ੍ਚੇਤ੍ਥ ਲਕ੍ਖਣਦ੍ਵਯਮੇਵ ਪਾਲ਼ਿਯਂ ਆਗਤਂ, ''ਯਂ ਦੁਕ੍ਖਂ, ਤਦਨਤ੍ਤਾ''ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੫) ਪਨ ਵਚਨਤੋ ਦੁਕ੍ਖਲਕ੍ਖਣੇਨੇਵ ਅਨਤ੍ਤਲਕ੍ਖਣਮ੍ਪਿ ਦਸ੍ਸਿਤਮੇਵਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਗਾਥਾਯਂ **ਉਪਧੀਸੁ ਭਯਂ ਦਿਸ੍ਵਾ**ਤਿ ਉਪਧੀਸੁ ਭਯਤੁਪਟ੍ਠਾਨਞ੍ਞਾਣਵਸੇਨ ਭਯਂ ਦਿਸ੍ਵਾ, ਤੇਸਂ ਭਾਯਿਤਬ੍ਬਤਂ ਪਸ੍ਸਿਤ੍ਵਾ। ਇਮਿਨਾ ਬਲਵਵਿਪਸ੍ਸਨਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਭਯਤੁਪਟ੍ਠਾਨਞ੍ਞਾਣਮੇਵ ਹਿ ਵਿਭਜਿਤ੍ਵਾ ਵਿਸੇਸਵਸੇਨ ਆਦੀਨਵਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਨਿਬ੍ਬਿਦਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਤਿ ਚ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। **ਜਾਤਿਮਰਣਮਚ੍ਚਗਾ**ਤਿ ਏਵਂ ਸਮ੍ਮਸਨ੍ਤੋ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਞ੍ਞਾਣਂ ਮਗ੍ਗੇਨ ਘਟੇਤ੍ਵਾ ਮਗ੍ਗਪਰਮ੍ਪਰਾਯ ਅਰਹਤ੍ਤਂ ਪਤ੍ਤੋ ਜਾਤਿਮਰਣਂ ਅਤੀਤੋ ਨਾਮ ਹੋਤਿ। ਕਥਂ? **ਸਮ੍ਪਤ੍ਵਾ ਪਰਮਂ ਸਨ੍ਤਿ**ਨ੍ਤਿ ਪਰਮਂ ਉਤ੍ਤਮਂ ਅਨੁਤ੍ਤਰਂ ਸਨ੍ਤਿਂ ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਾਰੂਪਸਮਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਅਧਿਗਨ੍ਤ੍ਵਾ। ਏਵਂਭੂਤੋ ਚ **ਕਾਲਂ ਕਙ੍ਖਤਿ ਭਾਵਿਤਤ੍ਤੋ**ਤਿ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਾਨਂ ਵਸੇਨ ਭਾਵਨਾਭਿਸਮਯਨਿਪ੍ਫਤ੍ਤਿਯਾ ਭਾਵਿਤਕਾਯਸੀਲਚਿਤ੍ਤਪਞ੍ਞਤ੍ਤਾ ਭਾਵਿਤਤ੍ਤੋ ਮਰਣਂ ਜੀਵਿਤਞ੍ਚ ਅਨਭਿਨਨ੍ਦਨ੍ਤੋ ਕੇਵਲਂ ਅਤ੍ਤਨੋ ਖਨ੍ਧਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਨਕਾਲਂ ਕਙ੍ਖਤਿ ਉਦਿਕ੍ਖਤਿ, ਨ ਤਸ੍ਸ ਕਤ੍ਥਚਿ ਪਤ੍ਥਨਾ ਹੋਤੀਤਿ। ਤੇਨਾਹ –

''ਨਾਭਿਨਨ੍ਦਾਮਿ ਮਰਣਂ, ਨਾਭਿਨਨ੍ਦਾਮਿ ਜੀਵਿਤਂ।
ਕਾਲਞ੍ਚ ਪਟਿਕਙ੍ਖਾਮਿ, ਨਿਬ੍ਬਿਸਂ ਭਤਕੋ ਯਥਾ''ਤਿ॥ (ਥੇਰਗਾ॰ ੬੦੬)।

੯. ਧਾਤੁਸੋਸੰਸਨ੍ਦਨਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੧੮. ਨਵਮੇ **ਧਾਤੁਸੋ**ਤਿ ਧਾਤੁਤੋ। ਧਾਤੂਤਿ ਚ ਅਜ੍ਝਾਸਯਧਾਤੁ ਅਜ੍ਝਾਸਯਸਭਾਵੋ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤੋ, ਯੋ ਅਧਿਮੁਤ੍ਤੀਤਿਪਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। **ਸੰਸਨ੍ਦਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਤਾਯ ਧਾਤੁਸਭਾਗਤਾਯ ਯਥਾਧਾਤੁ ਯਥਾਅਜ੍ਝਾਸਯਂ ਅਲ੍ਲੀਯਨ੍ਤਿ ਏਕਤੋ ਹੋਨ੍ਤਿ। **ਸਮੇਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਤਾਯ ਏਵ ਸਮਾਨਜ੍ਝਾਸਯਤਾਯ ਏਕਚਿਤ੍ਤਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਸਮਾਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਂ ਭਜਨ੍ਤਿ ਉਪਸਙ੍ਕਮਨ੍ਤਿ, ਅਤ੍ਤਨੋ ਰੁਚਿਭਾਵਖਨ੍ਤਿਦਿਟ੍ਠਿਯੋ ਵਾ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਸਮੇ ਕਰੋਨ੍ਤਾ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ। **ਹੀਨਾਧਿਮੁਤ੍ਤਿਕਾ**ਤਿ ਹੀਨੇ ਕਾਮਗੁਣਾਦਿਕੇ ਅਧਿਮੁਤ੍ਤਿ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ ਹੀਨਾਧਿਮੁਤ੍ਤਿਕਾ, ਹੀਨਜ੍ਝਾਸਯਾ। **ਕਲ੍ਯਾਣਾਧਿਮੁਤ੍ਤਿਕਾ**ਤਿ ਕਲ੍ਯਾਣੇ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਾਦਿਕੇ ਅਧਿਮੁਤ੍ਤਿ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ ਕਲ੍ਯਾਣਾਧਿਮੁਤ੍ਤਿਕਾ, ਪਣੀਤਜ੍ਝਾਸਯਾ। ਸਚੇ ਹਿ ਆਚਰਿਯੁਪਜ੍ਝਾਯਾ ਨ ਸੀਲਵਨ੍ਤੋ , ਅਨ੍ਤੇਵਾਸਿਕਸਦ੍ਧਿਵਿਹਾਰਿਕਾ ਚ ਸੀਲਵਨ੍ਤੋ, ਤੇ ਆਚਰਿਯੁਪਜ੍ਝਾਯੇਪਿ ਨ ਉਪਸਙ੍ਕਮਨ੍ਤਿ, ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਦਿਸੇ ਸਾਰੁਪ੍ਪਭਿਕ੍ਖੂਯੇਵ ਉਪਸਙ੍ਕਮਨ੍ਤਿ। ਸਚੇ ਪਨ ਆਚਰਿਯੁਪਜ੍ਝਾਯਾ ਸੀਲਵਨ੍ਤੋ, ਇਤਰੇ ਨ ਸੀਲਵਨ੍ਤੋ, ਤੇਪਿ ਨ ਆਚਰਿਯੁਪਜ੍ਝਾਯੇ ਉਪਸਙ੍ਕਮਨ੍ਤਿ, ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਦਿਸੇ ਹੀਨਾਧਿਮੁਤ੍ਤਿਕੇਯੇਵ ਉਪਸਙ੍ਕਮਨ੍ਤਿ। ਏਵਂ ਉਪਸਙ੍ਕਮਨਂ ਪਨ ਨ ਕੇਵਲਂ ਏਤਰਹਿ ਏਵ, ਅਥ ਖੋ ਅਤੀਤਾਨਾਗਤੇਪੀਤਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **“ਅਤੀਤਮ੍ਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ**”ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਸਙ੍ਖੇਪਤੋ ਸੰਕਿਲੇਸਧਮ੍ਮੇਸੁ ਅਭਿਨਿਵਿਟ੍ਠਾ ਹੀਨਾਧਿਮੁਤ੍ਤਿਕਾ , ਵੋਦਾਨਧਮ੍ਮੇਸੁ ਅਭਿਨਿਵਿਟ੍ਠਾ ਕਲ੍ਯਾਣਾਧਿਮੁਤ੍ਤਿਕਾ।

ਇਦਂ ਪਨ ਦੁਸ੍ਸੀਲਾਨਂ ਦੁਸ੍ਸੀਲਸੇਵਨਮੇਵ, ਸੀਲਵਨ੍ਤਾਨਂ ਸੀਲਵਨ੍ਤਸੇਵਨਮੇਵ, ਦੁਪ੍ਪਞ੍ਞਾਨਂ ਦੁਪ੍ਪਞ੍ਞਸੇਵਨਮੇਵ, ਪਞ੍ਞਵਨ੍ਤਾਨਂ ਪਞ੍ਞਵਨ੍ਤਸੇਵਨਮੇਵ ਕੋ ਨਿਯਾਮੇਤੀਤਿ? ਅਜ੍ਝਾਸਯਧਾਤੁ ਨਿਯਾਮੇਤਿ। ਸਮ੍ਬਹੁਲਾ ਕਿਰ ਭਿਕ੍ਖੂ ਏਕਸ੍ਮਿਂ ਗਾਮੇ ਭਿਕ੍ਖਾਚਾਰਂ ਚਰਨ੍ਤਿ। ਤੇ ਮਨੁਸ੍ਸਾ ਬਹੁਂ ਭਤ੍ਤਂ ਆਹਰਿਤ੍ਵਾ ਪਤ੍ਤਾਨਿ ਪੂਰੇਤ੍ਵਾ ‘‘ਯਥਾਸਭਾਗਂ ਪਰਿਭੁਞ੍ਜਥਾ’’ਤਿ ਵਤ੍ਵਾ ਉਯ੍ਯੋਜੇਸੁਂ। ਭਿਕ੍ਖੂ ਆਹਂਸੁ ‘‘ਆਵੁਸੋ, ਮਨੁਸ੍ਸਾ ਧਾਤੁਸੰਯੁਤ੍ਤਕਮ੍ਮੇ ਪਯੋਜੇਨ੍ਤੀ’’ਤਿ। ਏਵਂ ਅਜ੍ਝਾਸਯਧਾਤੁ ਨਿਯਾਮੇਤੀਤਿ। ਧਾਤੁਸੰਯੁਤ੍ਤੇਨ ਅਯਮਤ੍ਥੋ ਦੀਪੇਤਬ੍ਬੋ – ਗਿਜ੍ਝਕੂਟਪਬ੍ਬਤਸ੍ਮਿਞ੍ਹਿ ਗਿਲਾਨਸੇਯ੍ਯਾਯ ਨਿਪਨ੍ਨੋ ਭਗਵਾ ਆਰਕ੍ਖਤ੍ਥਾਯ ਪਰਿਵਾਰੇਤ੍ਵਾ ਵਸਨ੍ਤੇਸੁ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤਮੋਗ੍ਗਲ੍ਲਾਨਾਦੀਸੁ ਏਕਮੇਕਂ ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਰਿਸਾਯ ਸਦ੍ਧਿਂ ਚਙ੍ਕਮਨ੍ਤਂ ਓਲੋਕੇਤ੍ਵਾ ਭਿਕ੍ਖੂ ਆਮਨ੍ਤੇਸਿ ‘‘ਪਸ੍ਸਥ ਨੋ ਤੁਮ੍ਹੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤਂ ਸਮ੍ਬਹੁਲੇਹਿ ਭਿਕ੍ਖੂਹਿ ਸਦ੍ਧਿਂ ਚਙ੍ਕਮਨ੍ਤਨ੍ਤਿ। ਏਵਂ, ਭਨ੍ਤੇ। ਸਬ੍ਬੇ ਖੋ ਏਤੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੂ ਮਹਾਪਞ੍ਞਾ’’ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੨.੯੯) ਸਬ੍ਬਂ ਵਿਤ੍ਥਾਰੇਤਬ੍ਬਂ।

ਗਾਥਾਸੁ **ਸੰਸਗ੍ਗਾ**ਤਿ ਸੰਕਿਲੇਸਤੋ ਸਹਵਾਸਾਦਿਵਸੇਨ ਸਮਾਯੋਗਤੋ, ਅਥ ਵਾ ਦਸ੍ਸਨਸੰਸਗ੍ਗੋ, ਸਵਨਸੰਸਗ੍ਗੋ, ਸਮੁਲ੍ਲਾਪਸੰਸਗ੍ਗੋ, ਸਮ੍ਭੋਗਸੰਸਗ੍ਗੋ, ਕਾਯਸੰਸਗ੍ਗੋਤਿ ਏਵਂ ਪਞ੍ਚਵਿਧੇ ਸੰਸਗ੍ਗੇ ਯਤੋ ਕੁਤੋਚਿ ਸੰਸਗ੍ਗਤੋ। **ਵਨਥੋ ਜਾਤੋ**ਤਿ ਕਿਲੇਸੋ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਮਗ੍ਗੇਨ ਅਸਮੂਹਤੋ। **ਅਸੰਸਗ੍ਗੇਨ ਛਿਜ੍ਜਤੀ**ਤਿ ਸੰਸਗ੍ਗਪਟਿਕ੍ਖੇਪੇਨ ਕਾਯਵਿਵੇਕਾਦਿਨਾ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਛਿਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਪੁਨ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਾਸੰਸਗ੍ਗੇਨ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਵਿਵੇਕੇਨ ਛਿਜ੍ਜਤਿ ਪਹੀਯਤਿ। ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਸਙ੍ਖੇਪਤੋ ਹੀਨਾਧਿਮੁਤ੍ਤਿਯਾ ਸਮੁਦਯੋ ਅਤ੍ਥਙ੍ਗਮੋ ਚ ਦਸ੍ਸਿਤੋ ਹੋਤਿ।

ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਤੇ ਸੰਸਗ੍ਗਾ ਤੇ ਚ ਕਿਲੇਸਾ ਕੋਸਜ੍ਜਵਸੇਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ ਚੇਵ ਵਡ੍ਢਨ੍ਤਿ ਚ, ਨ ਵੀਰਿਯਾਰਮ੍ਭਵਸੇਨ, ਤਸ੍ਮਾ ਹੀਨਾਧਿਮੁਤ੍ਤਿਕੇ ਕੁਸੀਤਪੁਗ੍ਗਲੇ ਵਜ੍ਜੇਤ੍ਵਾ ਕਲ੍ਯਾਣਾਧਿਮੁਤ੍ਤਿਕੇ ਆਰਦ੍ਧਵੀਰਿਯੇ ਸੇਵਨ੍ਤੇਨ ਅਸੰਸਗ੍ਗੇਨ ਸੰਸਗ੍ਗਜੋ ਵਨਥੋ ਛਿਨ੍ਦਿਤਬ੍ਬੋਤਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਮਤ੍ਥਂ ਵਿਤ੍ਥਾਰਤੋ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ਕੁਸੀਤਸੇਵਨਾਯ ਤਾਵ ਆਦੀਨਵਂ ਪਕਾਸੇਤੁਂ **“ਪਰਿਤ੍ਤਂ ਦਾਰੁ**”ਨ੍ਤਿਆਦਿਮਾਹ।

ਤਤ੍ਥ **ਪਰਿਤ੍ਤਂ ਦਾਰੁ**ਨ੍ਤਿ ਖੁਦ੍ਦਕਂ ਕਟ੍ਠਮਯਂ ਕੁਲ੍ਲਂ। **ਯਥਾ ਸੀਦੇ ਮਹਣ੍ਣਵੇ**ਤਿ ਯਥਾ ਖੁਦ੍ਦਕਂ ਕੁਲ੍ਲਂ ਆਰੁਹਿਤ੍ਵਾ ਮਹਾਸਮੁਦ੍ਦਂ ਤਰਿਤੁਕਾਮੋ ਤੀਰਂ ਅਪ੍ਪਤ੍ਵਾ ਸਮੁਦ੍ਦਮਜ੍ਝੇਯੇਵ ਸੀਦੇਯ੍ਯ, ਪਤਿਤ੍ਵਾ ਮਚ੍ਛਕਚ੍ਛਪਭਕ੍ਖੋ ਭਵੇਯ੍ਯ। **ਏਵਂ ਕੁਸੀਤਂ ਆਗਮ੍ਮ, ਸਾਧੁਜੀਵੀਪਿ ਸੀਦਤੀ**ਤਿ ਏਵਮੇਵ ਕੁਸੀਤਂ ਵੀਰਿਯਾਰਮ੍ਭਰਹਿਤਂ ਕਿਲੇਸਵਸਿਕਂ ਪੁਗ੍ਗਲਂ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਤੇਨ ਕਤਸੰਸਗ੍ਗੋ ਸਾਧੁਜੀਵੀਪਿ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਾਜੀਵੋ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਸੀਲੋਪਿ ਸਮਾਨੋ ਹੀਨਸੰਸਗ੍ਗਤੋ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੇਹਿ ਕਾਮਵਿਤਕ੍ਕਾਦੀਹਿ ਖਜ੍ਜਮਾਨੋ ਪਾਰਂ ਗਨ੍ਤੁਂ ਅਸਮਤ੍ਥੋ ਸੰਸਾਰਣ੍ਣਵੇਯੇਵ ਸੀਦਤਿ। **ਤਸ੍ਮਾ**ਤਿ ਯਸ੍ਮਾ ਏਵਂ ਅਨਤ੍ਥਾਵਹੋ ਕੁਸੀਤਸੰਸਗ੍ਗੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਂ ਆਗਮ੍ਮ ਆਲਸਿਯਾਨੁਯੋਗੇਨ ਕੁਚ੍ਛਿਤਂ

ਸੀਦਤੀਤਿ **ਕੁਸੀਤਂ**। ਤਤੋ ਏਵ **ਹੀਨਵੀਰਿਯਂ** ਨਿਬ੍ਬੀਰਿਯਂ ਅਕਲਜਾਣਮਿਤ੍ਤੁਂ **ਪਰਿਵਜ੍ਜੇਯ੍ਯ**। ਏਕਨ੍ਤੇਨੇਵ ਪਨ ਕਾਯਵਿਵੇਕਾਦੀਨਞ੍ਚੇਵ ਤਦਙ੍ਗਵਿਵੇਕਾਦੀਨਞ੍ਚ ਵਸੇਨ **ਪਵਿਵਿਤ੍ਤੇਹਿ,** ਤਤੋ ਏਵ ਕਿਲੇਸੇਹਿ ਆਰਕਤ੍ਤਾ **ਅਰਿਯੇਹਿ** ਪਰਿਸੁਦ੍ਧੇਹਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਪਟਿਪੇਸਿਤਤ੍ਤਭਾਵਤੋ **ਪਹਿਤਤ੍ਤੇਹਿ** ਆਰਮ੍ਮਣਲਕ੍ਖਣੂਪਨਿਜ੍ਝਾਨਾਨਂ ਵਸੇਨ ਝਾਯਨਤੋ **ਝਾਯੀਹਿ** ਸਬ੍ਬਕਾਲਂ ਪਗ੍ਗਹਿਤਵੀਰਿਯਤਾਯ **ਆਰਦ੍ਧਵੀਰਿਯੇਹਿ ਪਣ੍ਡਿਤੇਹਿ** ਸਪ੍ਪਞ੍ਞੇਹਿਯੇਵ ਸਹ ਆਵਸੇਯ੍ਯ ਸਂਵਸੇਯ੍ਯਾਤਿ।

ਨਵਮਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੧੦. ਪਰਿਹਾਨਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੧੯. ਦਸਮੇ **ਪਰਿਹਾਨਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਅਵੁਦ੍ਧਿਯਾ ਭਵਨ੍ਤਿ, ਮਗ੍ਗਾਧਿਗਮਸ੍ਸ ਪਰਿਪਨ੍ਥਾਯ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਅਧਿਗਤਸ੍ਸ ਪਨ ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਪਰਿਹਾਨਿ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥਿ। ''ਤਯੋ ਧਮ੍ਮਾ''ਤਿ ਧਮ੍ਮਾਧਿਟ੍ਠਾਨਵਸੇਨ ਉਦ੍ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮੇ ਪੁਗ੍ਗਲਾਧਿਟ੍ਠਾਨਾਯ ਦੇਸਨਾਯ ਵਿਭਜਨ੍ਤੋ **"ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸੇਖੋ ਭਿਕ੍ਖੂ"**ਤਿਆਦਿਮਾਹ।

ਤਤ੍ਥ ਕਮ੍ਮਂ ਆਰਮਿਤਬ੍ਬਤੋ ਆਰਾਮੋ ਏਤਸ੍ਸਾਤਿ **ਕਮ੍ਮਾਰਾਮੋ**। ਕਮ੍ਮੇ ਰਤੋਤਿ **ਕਮ੍ਮਰਤੋ**। ਕਮ੍ਮਾਰਾਮਤਂ ਕਮ੍ਮਾਭਿਰਤਿਂ ਅਨੁਯੁਤ੍ਤੋ ਪਯੁਤ੍ਤੋਤਿ **ਕਮ੍ਮਾਰਾਮਤਮਨੁਯੁਤ੍ਤੋ**। ਤਤ੍ਥ ਕਮ੍ਮਂ ਨਾਮ ਇਤਿਕਤ੍ਤਬ੍ਬਂ ਕਮ੍ਮਂ, ਸੇਯ੍ਯਥਿਦਂ – ਚੀਵਰਵਿਚਾਰਣਂ, ਚੀਵਰਕਰਣਂ, ਉਪਤ੍ਥਮ੍ਭਨਂ, ਪਤ੍ਤਤ੍ਥਵਿਕਂ, ਅਂਸਬਨ੍ਧਨਂ, ਕਾਯਬਨ੍ਧਨਂ, ਧਮਕਰਣਂ, ਆਧਾਰਕਂ, ਪਾਦਕਥਲਿਕਂ, ਸਮ੍ਮਜ੍ਜਨੀਤਿ ਏਵਮਾਦੀਨਂ ਉਪਕਰਣਾਨਂ ਕਰਣਂ, ਯਞ੍ਚ ਵਿਹਾਰੇ ਖਣ੍ਡਫੁਲ੍ਲਾਦਿਪਟਿਸਙ੍ਖਰਣਂ । ਏਕਚ੍ਚੋ ਹਿ ਏਤਾਨਿ ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਸਕਲਦਿਵਸਂ ਏਤਾਨੇਵ ਕਰੋਤਿ। ਤਂ ਸਨ੍ਧਾਯੇਤਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਯੋ ਪਨ ਏਤੇਸਂ ਕਰਣਵੇਲਾਯਮੇਵ ਏਤਾਨਿ ਕਰੋਤਿ, ਉਦ੍ਦੇਸਵੇਲਾਯਂ ਉਦ੍ਦੇਸਂ ਗਣ੍ਹਾਤਿ, ਸਜ੍ਝਾਯਵੇਲਾਯਂ ਸਜ੍ਝਾਯਤਿ, ਚੇਤਿਯਙ੍ਗਣਵਤ੍ਤਾਦਿਕਰਣਵੇਲਾਯਂ ਚੇਤਿਯਙ੍ਗਣਵਤ੍ਤਾਦੀਨਿ ਕਰੋਤਿ, ਮਨਸਿਕਾਰਵੇਲਾਯਂ ਮਨਸਿਕਾਰਂ ਕਰੋਤਿ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਕਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨੇ ਵਾ ਪਾਰਿਹਾਰਿਯਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨੇ ਵਾ, ਨ ਸੋ ਕਮ੍ਮਾਰਾਮੋ ਨਾਮ। ਤਸ੍ਸ ਤਂ –

> ''ਯਾਨਿ ਖੋ ਪਨ ਤਾਨਿ ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰੀਨਂ ਉਚ੍ਚਾਵਚਾਨਿ ਕਿਂਕਰਣੀਯਾਨਿ, ਤਤ੍ਥ ਦਕ੍ਖੋ ਹੋਤਿ ਅਨਲਸੋ, ਤਤ੍ਰੁਪਾਯਾਯ ਵੀਮਂਸਾਯ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ, ਅਲਂ ਕਾਤੁਂ ਅਲਂ ਸਂਵਿਧਾਤੁ''ਨ੍ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੪੫; ਅ॰ ਨਿ॰ ੧੦.੧੮) –

ਆਦਿਨਾ ਸਤ੍ਥਾਰਾ ਅਨੁਞ੍ਞਾਤਕਰਣਮੇਵ ਹੋਤਿ।

ਭਸ੍ਸਾਰਾਮੋਤਿ ਯੋ ਭਗਵਤਾ ਪਟਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਰਾਜਕਥਾਦਿਵਸੇਨ ਰਤ੍ਤਿਨ੍ਦਿਵਂ ਵੀਤਿਨਾਮੇਤਿ, ਅਯਂ ਭਸ੍ਸੇ ਪਰਿਯਨ੍ਤਕਾਰੀ ਨ ਹੋਤੀਤਿ ਭਸ੍ਸਾਰਾਮੋ ਨਾਮ। ਯੋ ਪਨ ਰਤ੍ਤਿਮ੍ਪਿ ਦਿਵਾਪਿ ਧਮ੍ਮਂ ਕਥੇਤਿ, ਪਞ੍ਹਂ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜੇਤਿ, ਅਯਂ ਅਪ੍ਪਭਸ੍ਸੋ ਭਸ੍ਸੇ ਪਰਿਯਨ੍ਤਕਾਰੀਯੇਵ। ਕਸ੍ਮਾ? ''ਸਨ੍ਨਿਪਤਿਤਾਨਂ ਵੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦ੍ਵਯਂ ਕਰਣੀਯਂ – ਧਮ੍ਮੀ ਵਾ ਕਥਾ, ਅਰਿਯੋ ਵਾ ਤੁਣ੍ਹੀਭਾਵੋ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੭੩) ਵੁਤ੍ਤਵਿਧਿਯੇਵ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋਤਿ।

ਨਿਦ੍ਦਾਰਾਮੋਤਿ ਯੋ ਯਾਵਦਤ੍ਥਂ ਉਦਰਾਵਦੇਹਕਂ ਭੁਞ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਸੇਯ੍ਯਸੁਖਂ, ਪਸ੍ਸਸੁਖਂ, ਮਿਦ੍ਧਸੁਖਂ ਅਨੁਯੁਞ੍ਜਤਿ, ਯੋ ਚ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੋਪਿ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋਪਿ ਠਿਤੋਪਿ ਥਿਨਮਿਦ੍ਧਾਭਿਭੂਤੋ ਨਿਦ੍ਦਾਯਤਿ, ਅਯਂ ਨਿਦ੍ਦਾਰਾਮੋ ਨਾਮ। ਯਸ੍ਸ ਪਨ ਕਰਜਕਾਯਗੇਲਞ੍ਞੇਨ ਚਿਤ੍ਤਂ ਭਵਙ੍ਗਂ ਓਤਰਤਿ, ਨਾਯਂ ਨਿਦ੍ਦਾਰਾਮੋ, ਤੇਨੇਵਾਹ –

> ''ਅਭਿਜਾਨਾਮਿ ਖੋ ਪਨਾਹਂ, ਅਗ੍ਗਿਵੇਸ੍ਸਨ, ਗਿਮ੍ਹਾਨਂ ਪਚ੍ਛਿਮੇ ਮਾਸੇ ਪਚ੍ਛਾਭਤ੍ਤਂ ਪਿਣ੍ਡਪਾਤਪ੍ਪਟਿਕ੍ਕਨ੍ਤੋ ਚਤੁਗ੍ਗੁਣਂ ਸਙ੍ਘਾਟਿਂ ਪਞ੍ਞਾਪੇਤ੍ਵਾ ਦਕ੍ਖਿਣੇਨ ਪਸ੍ਸੇਨ ਸਤੋ ਸਮ੍ਪਜਾਨੋ ਨਿਦ੍ਦਂ ਓਕ੍ਕਮਿਤਾ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੩੮੭)।

ਏਤ੍ਥ ਚ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਕਲ੍ਯਾਣਕੋਪਿ ਸੇਖੋਤ੍ਵੇਵ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਤਸ੍ਮਾ ਤਸ੍ਸ ਸਬ੍ਬਸ੍ਸਪਿ ਵਿਸੇਸਾਧਿਗਮਸ੍ਸ ਇਤਰੇਸਂ ਉਪਰਿ ਵਿਸੇਸਾਧਿਗਮਸ੍ਸ ਚ ਪਰਿਹਾਨਾਯ ਵਤ੍ਤੁਨ੍ਤੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਸੁਕ੍ਕਪਕ੍ਖਸ੍ਸ ਵੁਤ੍ਤਵਿਪਰਿਯਾਯੇਨ ਅਤ੍ਥਵਿਭਾਵਨਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਗਾਥਾਸੁ **ਉਦ੍ਧਤੋ**ਤਿ ਚਿਤ੍ਤਵਿਕ੍ਖੇਪਕਰੇਨ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚੇਨ ਉਦ੍ਧਤੋ ਅਵੂਪਸਨ੍ਤੋ। **ਅਪ੍ਪਕਿਚ੍ਚਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਅਨੁਞ੍ਞਾਤਸ੍ਸਪਿ ਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਕਾਰਸ੍ਸ ਕਿਚ੍ਚਸ੍ਸ ਯੁਤ੍ਤਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਕਾਲੇਯੇਵ ਕਰਣਤੋ ਅਪ੍ਪਕਿਚ੍ਚੋ ਅਸ੍ਸ ਭਵੇਯ੍ਯ। **ਅਪ੍ਪਮਿਦ੍ਧੋ**ਤਿ ''ਦਿਵਸਂ ਚਙ੍ਕਮੇਨ ਨਿਸਜ੍ਜਾਯਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਵੁਤ੍ਤਜਾਗਰਿਯਾਨੁਯੋਗੇਨ ਨਿਦ੍ਦਾਰਹਿਤੋ ਅਸ੍ਸ। **ਅਨੁਦ੍ਧਤੋ**ਤਿ ਭਸ੍ਸਾਰਾਮਤਾਯ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਕਚਿਤ੍ਤਵਿਕ੍ਖੇਪਸ੍ਸ ਅਭਸ੍ਸਾਰਾਮੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਪਰਿਵਜ੍ਜਨੇਨ ਨ ਉਦ੍ਧਤੋ ਵੂਪਸਨ੍ਤਚਿਤ੍ਤੋ, ਸਮਾਹਿਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸੇਸਂ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵੁਤ੍ਤਨਯਤ੍ਤਾ ਸੁਵਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਮੇਵ। ਇਤਿ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਵਗ੍ਗੇ ਪਠਮਦੁਤਿਯਪਞ੍ਚਮਛਟ੍ਠਸਤ੍ਤਮਅਟ੍ਠਮਨਵਮੇਸੁ ਸੁਤ੍ਤੇਸੁ ਵਟ੍ਟਂ ਕਥਿਤਂ, ਇਤਰੇਸੁ ਵਟ੍ਟਵਿਵਟ੍ਟਂ।

ਦਸਮਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਤਤਿਯਵਗ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੪. ਚਤੁਤ੍ਥਵਗ੍ਗੋ

੧. ਵਿਤਕ੍ਕਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੮੦. ਚਤੁਤ੍ਥਵਗ੍ਗਸ੍ਸ ਪਠਮੇ **ਅਕੁਸਲਵਿਤਕ੍ਕਾ**ਤਿ ਅਕੋਸਲ੍ਲਸਮ੍ਭੂਤਾ ਵਿਤਕ੍ਕਾ, ਮਿਚ੍ਛਾਵਿਤਕ੍ਕਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਅਨਵਞ੍ਞਤ੍ਤਿਪਟਿਸਂਯੁਤ੍ਤੋ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ **ਅਨਵਞ੍ਞਤ੍ਤੀ**ਤਿ ਅਨਵਞ੍ਞਾ ਪਰੇਹਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਹੀਲਿਤਤਾ ਅਪਰਿਭੂਤਤਾ, ''ਅਹੋ ਵਤ ਮਂ ਪਰੇ ਨ ਅਵਜਾਨੇਯ੍ਯੁ''ਨ੍ਤਿ ਏਵਂ ਪਵਤ੍ਤੋ ਇਚ੍ਛਾਚਾਰੋ, ਤਾਯ ਅਨਵਞ੍ਞਤ੍ਤਿਯਾ ਪਟਿਸਂਯੁਤ੍ਤੋ ਸਂਸਟ੍ਠੋ, ਤਂ ਵਾ ਆਰਬ੍ਭ ਪਵਤ੍ਤੋ ਅਨਵਞ੍ਞਤ੍ਤਿਪਟਿਸਂਯੁਤ੍ਤੋ ਵਿਤਕ੍ਕੋ। ਤਸ੍ਮਾ ''ਕਥਂ ਨੁ ਖੋ ਮਂ ਪਰੇ ਗਹਟ੍ਠਾ ਚੇਵ ਪਬ੍ਬਜਿਤਾ ਚ ਨ ਓਰਕਤੋ ਦਹੇਯ੍ਯੁ''ਨ੍ਤਿ ਸਮ੍ਭਾਵਨਕਮ੍ਯਤਾਯ ਇਚ੍ਛਾਚਾਰੇ, ਠਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਿਤਵਿਤਕ੍ਕਸ੍ਸੇਤਂ ਅਧਿਵਚਨਂ। **ਲਾਭਸਕ੍ਕਾਰਸਿਲੋਕਪਟਿਸਂਯੁਤ੍ਤੋ**ਤਿ ਚੀਵਰਾਦਿਲਾਭੇਨ ਚੇਵ ਸਕ੍ਕਾਰੇਨ ਚ ਕਿਤ੍ਤਿਸਦ੍ਦੇਨ ਚ ਆਰਮ੍ਮਣਕਰਣਵਸੇਨ ਪਟਿਸਂਯੁਤ੍ਤੋ। **ਪਰਾਨੁਦ੍ਦਯਤਾਪਟਿਸਂਯੁਤ੍ਤੋ**ਤਿ ਪਰੇਸੁ ਅਨੁਦ੍ਦਯਤਾਪਤਿਰੂਪਕੇਨ ਗੇਹਸਿਤਪੇਮੇਨ ਪਟਿਸਂਯੁਤ੍ਤੋ। ਯਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਂ –

> ''ਸਂਸਟ੍ਠੋ ਵਿਹਰਤਿ ਰਾਜੂਹਿ ਰਾਜਮਹਾਮਤ੍ਤੇਹਿ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੇਹਿ ਗਹਪਤਿਕੇਹਿ ਤਿਤ੍ਥਿਯੇਹਿ ਤਿਤ੍ਥਿਯਸਾਵਕੇਹਿ ਸਹਨਨ੍ਦੀ ਸਹਸੋਕੀ, ਸੁਖਿਤੇਸੁ ਸੁਖਿਤੋ, ਦੁਕ੍ਖਿਤੇਸੁ ਦੁਕ੍ਖਿਤੋ, ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੇਸੁ ਕਿਚ੍ਚਕਰਣੀਯੇਸੁ ਅਤ੍ਤਨਾਵ ਯੋਗਂ ਆਪਜ੍ਜਤੀ''ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੩.੩; ੪.੨੪੧; ਵਿਭਂ॰ ੮੮੮)।

ਗਾਥਾਸੁ ਅਨਵਞ੍ਞਤ੍ਤਿਯਾ ਪਟਿਸਂਯੁਤ੍ਤੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ **ਅਨਵਞ੍ਞਤ੍ਤਿਸਂਯੁਤ੍ਤੋ**। ਲਾਭਸਕ੍ਕਾਰੇ ਗਾਰਵੋ ਏਤਸ੍ਸ, ਨ ਧਮ੍ਮੇਤਿ **ਲਾਭਸਕ੍ਕਾਰਗਾਰਵੋ**। ਸੁਖਦੁਕ੍ਖੇਸੁ ਅਮਾ ਸਹ ਭਵਨ੍ਤਿ ਅਮਚ੍ਚਾ, ਸਹਾਯਸਦਿਸਾ ਉਪਟ੍ਠਾਕਾ। ਤੇਹਿ ਗੇਹਸਿਤਪੇਮਵਸੇਨ ਸਹ ਨਨ੍ਦਨਸੀਲੋ **ਸਹਨਨ੍ਦੀ ਅਮਚ੍ਚੇਹਿ,** ਇਮਿਨਾ ਪਰਾਨੁਦ੍ਦਯਤਾਪਟਿਸਂਯੁਤ੍ਤਂ ਵਿਤਕ੍ਕਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਆਰਾ ਸਂਯੋਜਨਕ੍ਖਯਾ**ਤਿ ਇਮੇਹਿ ਤੀਹਿ ਵਿਤਕ੍ਕੇਹਿ ਅਭਿਭੂਤੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸਂਯੋਜਨਕ੍ਖਯਤੋ ਅਰਹਤ੍ਤਤੋ ਦੂਰੇ, ਤਸ੍ਸ ਤਂ ਦੁਲ੍ਲਭਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਪੁਤ੍ਤਪਸੁਨ੍ਤਿ ਪੁਤ੍ਤੇ ਚ ਪਸਵੋ ਚ। ਪੁਤ੍ਤਸਦ੍ਦੇਨ ਚੇਤ੍ਥ ਦਾਰਾਦਯੋ; ਪਸੁਸਦ੍ਦੇਨ ਅਸ੍ਸਮਹਿਂਸਖੇਤ੍ਤਵਤ੍ਥਾਦਯੋ ਚ ਸਙ੍ਗਹਿਤਾ। **ਵਿਵਾਹੇ**ਤਿ ਵਿਵਾਹਕਾਰਾਪਨੇ। ਇਮਿਨਾ ਆਵਾਹੋਪਿ ਸਙ੍ਗਹਿਤੋ। **ਸਂਹਰਾਨੀ**ਤਿ ਪਰਿਗ੍ਗਹਾਨਿ, ਪਰਿਕ੍ਖਾਰਸਙ੍ਗਹਾਨੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ''ਸਨ੍ਥਵਾਨੀ''ਤਿ ਚ ਪਠਨ੍ਤਿ, ਮਿਤ੍ਤਸਨ੍ਥਵਾਨੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਹਿਤ੍ਵਾਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। **ਭਬ੍ਬੋ ਸੋ ਤਾਦਿਸੋ ਭਿਕ੍ਖੂ**ਤਿ ਸੋ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਂ ਸਬ੍ਬਂ ਪਪਞ੍ਚਂ

ਪਰਿਚ੍ਚਜਿਤ੍ਵਾ ਯਥਾ ਸਤ੍ਥਾਰਾ ਵੁਤ੍ਤਾਯ ਸਮ੍ਮਾਪਟਿਪਤ੍ਤਿਯਾ, ਤਥਾ ਪਸ੍ਸਿਤਬ੍ਬਤੋ ਤਾਦਿਸੋ ਸਂਸਾਰੇ ਭਯਂ ਇਕ੍ਖਤੀਤਿ **ਭਿਕ੍ਖੁ ਉਤ੍ਤਮਂ ਸਮ੍ਬੋਧਿਂ** ਅਰਹਤ੍ਤਂ ਪਤ੍ਤੁਂ ਅਰਹਤਿ।

ਪਠਮਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੨. ਸਕ੍ਕਾਰਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੮੧. ਦੁਤਿਯੇ **ਸਕ੍ਕਾਰੇਨਾ**ਤਿ ਸਕ੍ਕਾਰੇਨ ਹੇਤੁਭੂਤੇਨ, ਅਥ ਵਾ **ਸਕ੍ਕਾਰੇਨਾ**ਤਿ ਸਕ੍ਕਾਰਹੇਤੁਨਾ, ਸਕ੍ਕਾਰਹੇਤੁਕੇਨ ਵਾ। ਸਕ੍ਕਾਰਞ੍ਹਿ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਇਧੇਕਚ੍ਚੇ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਪਾਪਿਚ੍ਛਾ ਇਚ੍ਛਾਪਕਤਾ ਇਚ੍ਛਾਚਾਰੇ ਠਤ੍ਵਾ ''ਸਕ੍ਕਾਰਂ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇਸ੍ਸਾਮਾ''ਤਿ ਅਨੇਕਵਿਹਿਤਂ ਅਨੇਸਨਂ ਅਪ੍ਪਤਿਰੂਪਂ ਆਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਇਤੋ ਚੁਤਾ ਅਪਾਯੇਸੁ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨ੍ਤਿ, ਅਪਰੇ ਯਥਾਸਕ੍ਕਾਰਂ ਲਭਿਤ੍ਵਾ ਤਨ੍ਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਮਾਨਮਦਮਚ੍ਛਰਿਯਾਦਿਵਸੇਨ ਪਮਾਦਂ ਆਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਇਤੋ ਚੁਤਾ ਅਪਾਯੇਸੁ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨ੍ਤਿ। ਯਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਂ – ''ਸਕ੍ਕਾਰੇਨ ਅਭਿਭੂਤਾ ਪਰਿਯਾਦਿਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤਾ''ਤਿ। ਤਤ੍ਥ **ਅਭਿਭੂਤਾ**ਤਿ ਅਜ੍ਝੋਤ੍ਥਟਾ। **ਪਰਿਯਾਦਿਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਖੇਪਿਤਚਿਤ੍ਤਾ, ਇਚ੍ਛਾਚਾਰੇਨ ਮਾਨਮਦਾਦਿਨਾ ਚ ਖਯਂ ਪਾਪਿਤਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤਾ। ਅਥ ਵਾ **ਪਰਿਯਾਦਿਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਪਰਿਤੋ ਆਦਿਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤਾ, ਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਕਾਰੇਨ ਅਕੁਸਲਕੋਟ੍ਠਾਸੇਨ ਯਥਾ ਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਵਾਰੋ ਨ ਹੋਤਿ, ਏਵਂ ਸਮਨ੍ਤਤੋ ਗਹਿਤਚਿਤ੍ਤਸਨ੍ਤਾਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਅਸਕ੍ਕਾਰੇਨਾ**ਤਿ ਹੀਲੇਤ੍ਵਾ ਪਰਿਭਵਿਤ੍ਵਾ ਪਰੇਹਿ ਅਤ੍ਤਨਿ ਪਵਤ੍ਤਿਤੇਨ ਅਸਕ੍ਕਾਰੇਨ ਹੇਤੁਨਾ, ਅਸਕ੍ਕਾਰਹੇਤੁਕੇਨ ਵਾ ਮਾਨਾਦਿਨਾ। **ਸਕ੍ਕਾਰੇਨ ਚ ਅਸਕ੍ਕਾਰੇਨ ਚਾ**ਤਿ ਕੇਹਿਚਿ ਪਵਤ੍ਤਿਤੇਨ ਸਕ੍ਕਾਰੇਨ ਕੇਹਿਚਿ ਪਵਤ੍ਤਿਤੇਨ ਅਸਕ੍ਕਾਰੇਨ ਚ। ਯੇ ਹਿ ਕੇਹਿਚਿ ਪਠਮਂ ਸਕ੍ਕਤਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਤੇਹਿਯੇਵ ਅਸਾਰਭਾਵਂ ਞਤ੍ਵਾ ਪਚ੍ਛਾ ਅਸਕ੍ਕਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਤਾਦਿਸੇ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਂ ''ਸਕ੍ਕਾਰੇਨ ਚ ਅਸਕ੍ਕਾਰੇਨ ਚਾ''ਤਿ।

ਏਤ੍ਥ ਸਕ੍ਕਾਰੇਨ ਅਭਿਭੂਤਾ ਦੇਵਦਤ੍ਤਾਦਯੋ ਨਿਦਸ੍ਸੇਤਬ੍ਬਾ। ਵੁਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਚੇਤਂ –

''ਫਲਂ ਵੇ ਕਦਲਿਂ ਹਨ੍ਤਿ, ਫਲਂ ਵੇਲੁਂ ਫਲਂ ਨਲ਼ਂ।
ਸਕ੍ਕਾਰੋ ਕਾਪੁਰਿਸਂ ਹਨ੍ਤਿ, ਗਬ੍ਭੋ ਅਸ੍ਸਤਰਿਂ ਯਥਾ''ਤਿ॥ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੮੩; ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੬੮; ਚੂਲ਼ਵ॰ ੩੩੫)।

ਸਾਧੂਨਂ ਉਪਰਿ ਕਤੇਨ ਅਸਕ੍ਕਾਰੇਨ ਅਭਿਭੂਤਾ ਦਣ੍ਡਕੀਰਾਜਕਾਲਿਙ੍ਗਰਾਜਮਜ੍ਝਰਾਜਾਦਯੋ ਨਿਦਸ੍ਸੇਤਬ੍ਬਾ। ਵੁਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਚੇਤਂ –

''ਕਿਸਞ੍ਹਿ ਵਚ੍ਛਂ ਅਵਕਿਰਿਯ ਦਣ੍ਡਕੀ,
ਉਚ੍ਛਿਨ੍ਨਮੂਲੋ ਸਜਨੋ ਸਰਟ੍ਠੋ।
ਕੁਕ੍ਕੁਲ਼ਨਾਮੇ ਨਿਰਯਮ੍ਹਿ ਪਚ੍ਚਤਿ,
ਤਸ੍ਸ ਫੁਲਿਙ੍ਗਾਨਿ ਪਤਨ੍ਤਿ ਕਾਯੇ॥

''ਯੋ ਸਞ੍ਞਤੇ ਪਬ੍ਬਜਿਤੇ ਅਵਞ੍ਚਯਿ,
ਧਮ੍ਮਂ ਭਣਨ੍ਤੇ ਸਮਣੇ ਅਦੂਸਕੇ।
ਤਂ ਨਾਲ਼ਿਕੇਰਂ ਸੁਨਖਾ ਪਰਤ੍ਥ,
ਸਙ੍ਗਮ੍ਮ ਖਾਦਨ੍ਤਿ ਵਿਫਨ੍ਦਮਾਨਂ''॥ (ਜਾ॰ ੨.੧੭.੭੦-੭੧)।

''ਉਪਹਚ੍ਚ ਮਨਂ ਮਜ੍ਝੋ, ਮਾਤਙ੍ਗਸ੍ਮਿਂ ਯਸਸ੍ਸਿਨੇ।
ਸਪਾਰਿਸਜ੍ਜੋ ਉਚ੍ਛਿਨ੍ਨੋ, ਮਜ੍ਝਾਰਞ੍ਞਂ ਤਦਾ ਅਹੂ''ਤਿ॥ (ਜਾ॰ ੨.੧੯.੯੬)।

ਸਕ੍ਕਾਰੇਨ ਚ ਅਸਕ੍ਕਾਰੇਨ ਚ ਅਭਿਭੂਤਾ ਅਞ੍ਞਤਿਤ੍ਥਿਯਾ ਨਾਟਪੁਤ੍ਤਾਦਯੋ ਨਿਦਸ੍ਸੇਤਬ੍ਬਾ।

ਗਾਥਾਸੁ **ਉਭਯ**ਨ੍ਤਿ ਉਭਯੇਨ ਸਕ੍ਕਾਰੇਨ ਚ ਅਸਕ੍ਕਾਰੇਨ ਚ। **ਸਮਾਧਿ ਨ ਵਿਕਮ੍ਪਤੀ**ਤਿ ਨ ਚਲਤਿ, ਏਕਗ੍ਗਭਾਵੇਨ ਤਿਟ੍ਠਤਿ। ਕਸ੍ਸ ਪਨ ਨ ਚਲਤੀਤਿ ਆਹ ''ਅਪ੍ਪਮਾਦਵਿਹਾਰਿਨੋ''ਤਿ। ਯੋ ਪਮਾਦਕਰਧਮ੍ਮਾਨੰ ਰਾਗਾਦੀਨੰ ਸੁਟ੍ਠੁ ਪਹੀਨਤ੍ਤਾ ਅਪ੍ਪਮਾਦਵਿਹਾਰੀ ਅਰਹਾ, ਤਸ੍ਸ। ਸੋ ਹਿ ਲੋਕਧਮ੍ਮੇਹਿ ਨ ਵਿਕਮ੍ਪਤਿ। **ਸੁਖੁਮਦਿਟ੍ਠਿਵਿਪਸ੍ਸਕ**ਨ੍ਤਿ ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਅਤ੍ਥੰ ਸੁਖੁਮਾਯ ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਪਞ੍ਞਾਯ ਅਭਿਣ੍ਹੰ ਪਵਤ੍ਤਵਿਪਸ੍ਸਨਤ੍ਤਾ ਸੁਖੁਮਦਿਟ੍ਠਿਵਿਪਸ੍ਸਕੰ। **ਉਪਾਦਾਨਕ੍ਖਯਾਰਾਮ**ਨ੍ਤਿ ਚਤੁਨ੍ਨੰ ਉਪਾਦਾਨਾਨੰ ਖਯੰ ਪਰਿਯੋਸਾਨਭੂਤੰ ਅਰਹਤ੍ਤਫਲੰ ਆਰਮਿਤਬ੍ਬੰ ਏਤਸ੍ਸਾਤਿ ਉਪਾਦਾਨਕ੍ਖਯਾਰਾਮੰ। ਸੇਸੰ ਵੁਤ੍ਤਨਯਮੇਵ।

ਦੁਤਿਯਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੩. ਦੇਵਸਦ੍ਦਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੮੨. ਤਤਿਯੇ **ਦੇਵੇਸੂ**ਤਿ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਅਰੂਪਾਵਚਰਦੇਵੇ ਚੇਵ ਅਸਞ੍ਞਦੇਵੇ ਚ ਤਦਞ੍ਞੇਸੁ ਉਪਪਤ੍ਤਿਦੇਵੇਸੁ। **ਦੇਵਸਦ੍ਦਾ**ਤਿ ਦੇਵਾਨੰ ਪੀਤਿਸਮੁਦਾਹਾਰਸਦ੍ਦਾ। **ਨਿਚ੍ਛਰਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞੰ ਆਲਾਪਸਲ੍ਲਾਪਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ। **ਸਮਯਾ ਸਮਯੰ ਉਪਾਦਾਯਾ**ਤਿ ਸਮਯਤੋ ਸਮਯੰ ਪਟਿਚ੍ਚ। ਇਦੰ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ – ਯਸ੍ਮਿੰ ਕਾਲੇ ਠਿਤਾ ਤੇ ਦੇਵਾ ਤੰ ਕਾਲੰ ਆਗਮ੍ਮ ਨੰ ਪਸ੍ਸਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਤਤੋ ਤੰ ਸਮਯੰ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤੰ ਆਗਮ੍ਮਾਤਿ। ''ਸਮਯੰ ਸਮਯੰ ਉਪਾਦਾਯਾ''ਤਿ ਚ ਕੇਚਿ ਪਠਨ੍ਤਿ, ਤੇਸੰ ਤੰ ਤੰ ਸਮਯੰ ਪਟਿਚ੍ਚਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਯਸ੍ਮਿੰ ਸਮਯੇ**ਤਿ ਯਦਾ ''ਅਟ੍ਠਿਕਙ੍ਕਲੂਪਮਾ ਕਾਮਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੩੪; ਪਾਚਿ॰ ੪੧੭), ''ਸਮ੍ਬਾਧੋ ਘਰਾਵਾਸੋ''ਤਿਆਦਿਨਾ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੯੧; ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੫੪) ਚ ਕਾਮੇਸੁ ਘਰਾਵਾਸੇ ਚ ਆਦੀਨਵਾ, ਤਪ੍ਪਟਿਪਕ੍ਖਤੋ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮੇ ਆਨਿਸंਸਾ ਚ ਸੁਦਿਟ੍ਠਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਿੰ ਸਮਯੇ। ਤਦਾ ਹਿਸ੍ਸ ਏਕਨ੍ਤੇਨ ਪਬ੍ਬਜ੍ਜਾਯ ਚਿਤ੍ਤੰ ਨਮਤਿ। **ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ**ਤਿ ਅਰਿਯਸ੍ਸ ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਭਗਵਤੋ ਸਾਵਕੋ, ਸਾਵਕਭਾਵੰ ਉਪਗਨ੍ਤੁਕਾਮੋ, ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ ਵਾ ਅਵਸ੍ਸੰਭਾਵੀ । ਅਨ੍ਤਿਮਭਵਿਕੰ ਸਾਵਕਬੋਧਿਸਤ੍ਤੰ ਸਨ੍ਧਾਯ ਅਯਮਾਰਮ੍ਭੋ। **ਕੇਸਮਸ੍ਸੁੰ ਓਹਾਰੇਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਕੇਸੇ ਚ ਮਸ੍ਸੁਞ੍ਚ ਓਹਾਰੇਤ੍ਵਾ ਅਪਨੇਤ੍ਵਾ। **ਕਾਸਾਯਾਨਿ ਵਤ੍ਥਾਨਿ ਅਚ੍ਛਾਦੇਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਕਸਾਯੇਨ ਰਤ੍ਤਤਾਯ ਕਾਸਾਯਾਨਿ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯੰ ਚਰਨ੍ਤਾਨੰ ਅਨੁਚ੍ਛਵਿਕਾਨਿ ਵਤ੍ਥਾਨਿ ਨਿਵਾਸੇਤ੍ਵਾ ਚੇਵ ਪਾਰੁਪਿਤ੍ਵਾ ਚ। **ਅਗਾਰਸ੍ਮਾ ਅਨਗਾਰਿਯੰ ਪਬ੍ਬਜ੍ਜਾਯ ਚੇਤੇਤੀ**ਤਿ ਅਗਾਰਸ੍ਮਾ ਘਰਾ ਨਿਕ੍ਖਮਿਤ੍ਵਾ ਅਨਗਾਰਿਯੰ ਪਬ੍ਬਜ੍ਜੰ ਪਬ੍ਬਜੇਯ੍ਯਨ੍ਤਿ ਪਬ੍ਬਜ੍ਜਾਯ ਚੇਤੇਤਿ ਪਕਪ੍ਪੇਤਿ, ਪਬ੍ਬਜਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਯਸ੍ਮਾ ਅਗਾਰਸ੍ਸ ਹਿਤੰ ਕਸਿਵਣਿਜ੍ਜਾਦਿਕਮ੍ਮੰ ਅਗਾਰਿਯਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਤਞ੍ਚ ਪਬ੍ਬਜ੍ਜਾਯ ਨਤ੍ਥਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਪਬ੍ਬਜ੍ਜਾ ਅਨਗਾਰਿਯਨ੍ਤਿ ਞਾਤਬ੍ਬਾ।

ਮਾਰੇਨਾਤਿ ਕਿਲੇਸਮਾਰੇਨ। **ਸਙ੍ਗਾਮਾਯ ਚੇਤੇਤੀ**ਤਿ ਯੁਜ੍ਝਨਤ੍ਥਾਯ ਚਿਤ੍ਤੰ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤਿ, ਮਾਰੰ ਅਭਿਵਿਜੇਤੁੰ ਸਨ੍ਨਯ੍ਹਤਿ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਏਵਰੂਪਸ੍ਸ ਪਟਿਪਜ੍ਜਨਕਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਦੇਵਪੁਤ੍ਤਮਾਰੋਪਿ ਅਨ੍ਤਰਾਯਾਯ ਉਪਕ੍ਕਮਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਸ੍ਸਪਿ ਵਸੇਨ ਮਾਰੇਨਾਤਿ ਏਤ੍ਥ ਦੇਵਪੁਤ੍ਤਮਾਰੇਨਾਤਿਪਿ ਅਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਤਸ੍ਸਾਪਿ ਅਯੰ ਇਚ੍ਛਾਵਿਘਾਤੰ ਕਰਿਸ੍ਸਤੇਵਾਤਿ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਪਬ੍ਬਜਿਤਦਿਵਸਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਖੁਰਗ੍ਗਤੋ ਵਾ ਪਟ੍ਠਾਯ ਸੀਲਾਨਿ ਸਮਾਦਿਯਨ੍ਤੋ ਪਰਿਸੋਧੇਨ੍ਤੋ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਸੁ ਕਮ੍ਮੰ ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਯਥਾਰਹੰ ਤਦਙ੍ਗਪ੍ਪਹਾਨਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨਪ੍ਪਹਾਨਾਨੰ ਵਸੇਨ ਕਿਲੇਸਮਾਰੰ ਪਰਿਪਾਤੇਤਿ ਨਾਮ, ਨ ਯੁਜ੍ਝਤਿ ਨਾਮ ਸਮ੍ਪਹਾਰਸ੍ਸ ਅਭਾਵਤੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਵੁਤ੍ਤੰ ''ਮਾਰੇਨ ਸਦ੍ਧਿੰ ਸਙ੍ਗਾਮਾਯ ਚੇਤੇਤੀ''ਤਿ।

ਸਤ੍ਤਨ੍ਨਨ੍ਤਿ ਕੋਟ੍ਠਾਸਤੋ ਸਤ੍ਤਨ੍ਨੰ, ਪਭੇਦਤੋ ਪਨ ਤੇ ਸਤ੍ਤਤਿੰਸ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਕਥੰ? ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਾ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨਾ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦਾ, ਪਞ੍ਚਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ, ਪਞ੍ਚ ਬਲਾਨਿ, ਸਤ੍ਤ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾ , ਅਰਿਯੋ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕੋ ਮਗ੍ਗੋਤਿ। ਏਵੰ ਪਭੇਦਤੋ ਸਤ੍ਤਤਿੰਸਵਿਧਾਪਿ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਾਦਿਕੋਟ੍ਠਾਸਤੋ ਸਤ੍ਤੇਵ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ''ਸਤ੍ਤਨ੍ਨ''ਨ੍ਤਿ। **ਬੋਧਿਪਕ੍ਖਿਯਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਬੁਜ੍ਝਨਟ੍ਠੇਨ ਬੋਧੀਤਿ ਲਦ੍ਧਨਾਮਸ੍ਸ ਅਰਿਯਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਮਗ੍ਗਞਾਣਸ੍ਸੇਵ ਵਾ ਪਕ੍ਖੇ ਭਵਾਨੰ ਬੋਧਿਪਕ੍ਖਿਯਾਨੰ , ਬੋਧਿਕੋਟ੍ਠਾਸਿਯਾਨਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ''ਬੋਧਿਪਕ੍ਖਿਕਾਨ''ਨ੍ਤਿਪਿ ਪਾਠੋ, ਬੋਧਿਪਕ੍ਖਵਨ੍ਤਾਨੰ, ਬੋਧਿਪਕ੍ਖੇ ਵਾ ਨਿਯੁਤ੍ਤਾਨਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਭਾਵਨਾਨੁਯੋਗਮਨੁਯੁਤ੍ਤੋ**ਤਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨੰ ਉਸ੍ਸੁਕ੍ਕਾਪੇਤ੍ਵਾ

ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਭਾਵਨਾਨੁਯੋਗਮਨੁਯੁਤ੍ਤੋ। ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਕ੍ਖਣੇ ਹਿ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਾਦਯੋ ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਬੋਧਿਪਕ੍ਖਿਯਾ ਨਾਮ, ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇਯੇਵ ਪਨ ਤੇ ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਬੋਧਿਪਕ੍ਖਿਯਾ ਨਾਮ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਆਸਵਾਨਂ ਖਯਾਤਿ ਕਾਮਾਸਵਾਦੀਨਂ ਸਬ੍ਬੇਸਂ ਆਸਵਾਨਂ ਖਯਾ। ਆਸਵੇਸੁ ਹਿ ਖੀਣੇਸੁ ਸਬ੍ਬੇ ਕਿਲੇਸਾ ਖੀਣਾਯੇਵ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਤੇਨ ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗੋ ਵੁਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ। **ਅਨਾਸਵ**ਨ੍ਤਿ ਆਸਵਵਿਰਹਿਤਂ। **ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿ**ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਚੇਤੋਵਚਨੇਨ ਅਰਹਤ੍ਤਫਲਸਮਾਧਿ, ਪਞ੍ਞਾਵਚਨੇਨ ਤਂਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਚ ਪਞ੍ਞਾ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਤਤ੍ਥ ਸਮਾਧਿ ਰਾਗਤੋ ਵਿਮੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿ, ਪਞ੍ਞਾ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਵਿਮੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ ਭਗਵਤਾ –

‘‘ਯੋ ਹਿਸ੍ਸ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮਾਧਿ, ਤਦਸ੍ਸ ਸਮਾਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ। ਯਾ ਹਿਸ੍ਸ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਞ੍ਞਾ, ਤਦਸ੍ਸ ਪਞ੍ਞਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ। ਇਤਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਰਾਗਵਿਰਾਗਾ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿ, ਅਵਿਜ੍ਜਾਵਿਰਾਗਾ ਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤੀ’’ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੫.੫੧੬)।

ਅਪਿਚੇਤ੍ਥ ਸਮਥਫਲਂ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿ, ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਫਲਂ ਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। **ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ**ਤਿ ਇਮਸ੍ਮਿਂਯੇਵ ਅਤ੍ਤਭਾਵੇ। **ਸਯਂ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਸਚ੍ਛਿਕਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਅਤ੍ਤਨਾਯੇਵ ਅਭਿਵਿਸਿਟ੍ਠਾਯ ਪਞ੍ਞਾਯ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਂ ਕਤ੍ਵਾ ਅਪਰਪ੍ਪਚ੍ਚਯੇਨ ਞਤ੍ਵਾ। **ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤੀ**ਤਿ ਪਾਪੁਣਿਤ੍ਵਾ ਸਮ੍ਪਾਦੇਤ੍ਵਾ ਵਿਹਰਤਿ। **ਤਮੇਵ ਸਙ੍ਗਾਮਸੀਸਂ ਅਭਿਵਿਜਿਯ ਅਜ੍ਝਾਵਸਤੀ**ਤਿ ਮਾਰਂ ਅਭਿਵਿਜਿਨਿਤ੍ਵਾ ਵਿਜਿਤਵਿਜਯਤ੍ਤਾ ਤੇਨ ਕਤਸਙ੍ਗਾਮਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਸੀਸਭੂਤਂ ਅਰਹਤ੍ਤਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਇਸ੍ਸਰਿਯਟ੍ਠਾਨਂ, ਅਭਿਭਵਨ੍ਤੋ ਆਵਸਤਿ, ਸਮਾਪਜ੍ਜਤਿ ਇਚ੍ਚੇਵ ਅਤ੍ਥੋ। ਇਮੇ ਚ ਦੇਵਸਦ੍ਦਾ ਦਿਟ੍ਠਸਚ੍ਚੇਸੁ ਦੇਵੇਸੁ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ, ਵਿਸੇਸਤੋ ਸੁਦ੍ਧਾਵਾਸਦੇਵੇਸੂਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਗਾਥਾਸੁ **ਮਹਨ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਸੀਲਾਦਿਗੁਣਮਹਤ੍ਤੇਨ ਮਹਨ੍ਤਂ। **ਵੀਤਸਾਰਦ**ਨ੍ਤਿ ਸਾਰਜ੍ਜਕਰਾਨਂ ਕਿਲੇਸਾਨਂ ਅਭਾਵੇਨ ਵਿਗਤਸਾਰਜ੍ਜਂ ਅਪਗਤਮਙ੍ਕੁਭਾਵਂ। **ਪੁਰਿਸਾਜਞ੍ਞਾ**ਤਿ ਅਸ੍ਸਾਦੀਸੁ ਅਸ੍ਸਾਜਾਨੀਯਾਦਯੋ ਵਿਯ ਪੁਰਿਸੇਸੁ ਆਜਾਨੀਯਭੂਤਾ ਉਤ੍ਤਮਪੁਰਿਸਾ। **ਦੁਜ੍ਜਯਮਜ੍ਝਭੂ**ਤਿ ਪਚੁਰਜਨੇਹਿ ਜੇਤੁਂ ਅਸਕ੍ਕੁਣੇਯਜਂ ਕਿਲੇਸਵਾਹਿਨਿਂ ਅਭਿਭਵਿ ਅਜ੍ਝੋਤ੍ਥਰਿ। ‘‘ਅਜ੍ਜਯੀ’’ਤਿਪਿ ਪਠਨ੍ਤਿ, ਅਜਿਨੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਜੇਤ੍ਵਾਨ ਮਚ੍ਚੁਨੋ ਸੇਨਂ, ਵਿਮੋਕ੍ਖੇਨ ਅਨਾਵਰ**ਨ੍ਤਿ ਲੋਕਤ੍ਤਯਾਭਿਬਜਾਪਨਤੋ ਦਿਯਡ੍ਢਸਹਸ੍ਸਾਦਿਵਿਭਾਗਤੋ ਚ ਵਿਪੁਲਤ੍ਤਾ ਅਞ੍ਞੇਹਿ ਆਵਰਿਤੁਂ ਪਟਿਸੇਧੇਤੁਂ ਅਸਕ੍ਕੁਣੇਯਜਤ੍ਤਾ ਚ ਅਨਾਵਰਂ, ਮਚ੍ਚੁਨੋ ਮਾਰਸ੍ਸ ਸੇਨਂ ਵਿਮੋਕ੍ਖੇਨ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੇਨ ਜੇਤ੍ਵਾ ਯੋ ਤ੍ਵਂ ਦੁਜ੍ਜਯਂ ਅਜਯਿ, ਤਸ੍ਸ ਨਮੋ, ਤੇ ਪੁਰਿਸਾਜਞ੍ਞਾਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ।

ਇਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਕਾਰੇਨ। **ਹਿ**-ਇਤਿ ਨਿਪਾਤਮਤ੍ਤਂ। ਏਤਂ **ਪਤ੍ਤਮਾਨਸਂ** ਅਧਿਗਤਾਰਹਤ੍ਤਂ ਖੀਣਾਸਵਂ **ਦੇਵਤਾ ਨਮਸ੍ਸਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਮੇਵਤ੍ਥਂ ਨਿਗਮਨਵਸੇਨ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਅਥ ਵਾ **ਇਤੀ**ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਕਾਰਣੇਨ। ਕਿਂ ਪਨ ਏਤਂ ਕਾਰਣਂ? ਨਮੁਚਿਸੇਨਾਵਿਜਯੇਨ ਪਤ੍ਤਮਾਨਸਤ੍ਤਂ। ਇਮਿਨਾ ਕਾਰਣੇਨ ਤਂ ਦੇਵਤਾ ਨਮਸ੍ਸਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਇਦਾਨਿ ਤਂ ਕਾਰਣਂ ਫਲਤੋ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **“ਤਞ੍ਹਿ ਤਸ੍ਸ ਨ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਯੇਨ ਮਚ੍ਚੁਵਸਂ ਵਜੇ”**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਸ੍ਸਤ੍ਥੋ – ਯਸ੍ਮਾ ਤਸ੍ਸ ਪੁਰਿਸਾਜਞ੍ਞਸ੍ਸ ਪਣਿਧਾਯ ਗਵੇਸਨ੍ਤਾਪਿ ਦੇਵਾ ਅਣੁਮਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਤਂ ਕਾਰਣਂ ਨ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਯੇਨ ਸੋ ਮਚ੍ਚੁਨੋ ਮਰਣਸ੍ਸ ਵਸਂ ਵਜੇ ਉਪਗਚ੍ਛੇਯਜ। ਤਸ੍ਮਾ ਤਂ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਦੇਵਾ ਨਮਸ੍ਸਨ੍ਤੀਤਿ।

ਤਤਿਯਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੪. ਪਞ੍ਚਪੁਬ੍ਬਨਿਮਿਤ੍ਤਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੮੩. ਚਤੁਤ੍ਥੇ **ਯਦਾ**ਤਿ ਯਸ੍ਮਿਂ ਕਾਲੇ। **ਦੇਵੋ**ਤਿ ਉਪਪਤ੍ਤਿਦੇਵੋ। ਤਯੋ ਹਿ ਦੇਵਾ – ਸਮ੍ਮੁਤਿਦੇਵਾ, ਉਪਪਤ੍ਤਿਦੇਵਾ, ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਦੇਵਾਤਿ। ਤੇਸੁ **ਸਮ੍ਮੁਤਿਦੇਵਾ** ਨਾਮ ਰਾਜਾਨੋ ਖਤ੍ਤਿਯਾ। **ਉਪਪਤ੍ਤਿਦੇਵਾ** ਨਾਮ ਚਾਤੁਮਹਾਰਾਜਿਕਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਤਦੁਪਰਿਦੇਵਾ। **ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਦੇਵਾ** ਨਾਮ ਖੀਣਾਸਵਾ। ਇਧ ਪਨ ਕਾਮਾਵਚਰਦੇਵੋ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤੋ। ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ ‘‘ਦੇਵੋਤਿ

ਉਪਪਤ੍ਤਿਦੇਵੋ''ਤਿ। **ਦੇਵਕਾਯਾ**ਤਿ ਦੇਵਸਮੂਹਤੋ, ਦੇਵਟ੍ਠਾਨਤੋ ਵਾ, ਦੇਵਲੋਕਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸਮੂਹਨਿਵਾਸਵਾਚਕੋ ਹਿ ਅਯਂ ਕਾਯਸਦ੍ਦੋ। **ਚਵਨਧਮ੍ਮੋ**ਤਿ ਮਰਣਧਮ੍ਮੋ, ਆਯੁਕ੍ਖਯੇਨ ਵਾ ਪੁਞ੍ਞਕ੍ਖਯੇਨ ਵਾ ਉਪਟ੍ਠਿਤਮਰਣੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਪਞ੍ਚਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬਨਿਮਿਤ੍ਤਾਨਿ ਪਾਤੁਭਵਨ੍ਤੀਤਿ ਅਸ੍ਸ ਉਪਟ੍ਠਿਤਮਰਣਸ੍ਸ ਦੇਵਪੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਪਞ੍ਚ ਮਰਣਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬਨਿਮਿਤ੍ਤਾਨਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਪਕਾਸਾਨਿ ਵਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। **ਮਾਲਾ ਮਿਲਾਯਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਤੇਨ ਪਿਲ਼ਨ੍ਧਿਤਮਾਲਾ ਮਜ੍ਝਨ੍ਹਿਕਸਮਯੇ ਆਤਪੇ ਖਿਤ੍ਤਾ ਵਿਯ ਮਿਲਾਤਾ ਵਿਹਤਸੋਭਾ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਵਤ੍ਥਾਨਿ ਕਿਲਿਸ੍ਸਨ੍ਤੀਤਿ ਸਰਦਸਮਯੇ ਵਿਗਤਵਲਾਹਕੇ ਆਕਾਸੇ ਅਬ੍ਭੁਸ੍ਸਕ੍ਕਮਾਨਬਾਲਸੂਰਿਯਸਦਿਸਪ੍ਪਭਾਨਿ ਨਾਨਾਵਿਰਾਗਵਣ੍ਣਾਨਿ ਤੇਨ ਨਿਵਤ੍ਥਪਾਰੁਤਵਤ੍ਥਾਨਿ ਤਂ ਖਣਂਯੇਵ ਕਦ੍ਦਮੇ ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ ਮਦ੍ਦਿਤਾਨਿ ਵਿਯ ਵਿਹਤਪ੍ਪਭਾਨਿ ਮਲਿਨਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਕਚ੍ਛੇਹਿ ਸੇਦਾ ਮੁਚ੍ਚਨ੍ਤੀਤਿ ਸੁਪਰਿਸੁਦ੍ਧਜਾਤਿਮਣਿ ਵਿਯ ਸੁਸਿਕ੍ਖਿਤਸਿਪ੍ਪਾਚਰਿਯਰਚਿਤਸੁਵਣ੍ਣਪਟਿਮਾ ਵਿਯ ਚ ਪੁਬ੍ਬੇ ਸੇਦਮਲਜਲ਼ਲਿਕਾਰਹਿਤਸਰੀਰਸ੍ਸ ਤਸ੍ਮਿਂ ਖਣੇ ਉਭੋਹਿ ਕਚ੍ਛੇਹਿ ਸੇਦਧਾਰਾ ਸਨ੍ਦਨ੍ਤਿ ਪਗ੍ਘਰਨ੍ਤਿ। ਨ ਕੇਵਲਞ੍ਚ ਕਚ੍ਛੇਹਿਯੇਵ, ਸਕਲਸਰੀਰਤੋਪਿ ਪਨਸ੍ਸ ਸੇਦਜਲਕਣ੍ਣਿਕਾ ਮੁਚ੍ਚਤਿਯੇਵ, ਯੇਨ ਆਮੁਤ੍ਤਮੁਤ੍ਤਾਜਾਲਗਵਚ੍ਛਿਤੋ ਵਿਯ ਤਸ੍ਸ ਕਾਯੋ ਹੋਤਿ।

ਕਾਯੇ ਦੁਬ੍ਬਣ੍ਣਿਯਂ ਓਕ੍ਕਮਤੀਤਿ ਪੁਬ੍ਬੇ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਯਥਾਨੁਭਾਵਂ ਏਕਯੋਜਨਂ ਦ੍ਵਿਯੋਜਨਂ ਯਾਵ ਦ੍ਵਾਦਸਯੋਜਨਮਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਪਦੇਸਂ ਆਭਾਯ ਫਰਿਤ੍ਵਾ ਵਿਜ੍ਜੋਤਮਾਨੇ ਕਾਯੋ ਹੋਤਿ ਖਣ੍ਡਿਚ੍ਚਪਾਲਿਚ੍ਚਾਦਿਵਿਰਹਿਤੋ, ਨ ਸੀਤਂ ਨ ਉਣ੍ਹਂ ਉਪਘਾਤਕਂ, ਦੇਵਧੀਤਾ ਸੋਲ਼ਸਵਸ੍ਸੁਦ੍ਦੇਸਿਕਾ ਵਿਯ ਹੋਤਿ, ਦੇਵਪੁਤ੍ਤੋ ਵੀਸਤਿਵਸ੍ਸੁਦ੍ਦੇਸਿਕੋ ਵਿਯ, ਤਂ ਖਣਂਯੇਵ ਨਿਪ੍ਪਭੇ ਨਿਤ੍ਤੇਜੇ ਕਾਯੇ ਵਿਰੂਪਭਾਵੋ ਅਨੁਪਵਿਸਤਿ ਸਣ੍ਠਾਤਿ।

ਸਕੇ ਦੇਵੋ ਦੇਵਾਸਨੇ ਨਾਭਿਰਮਤੀਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਚ੍ਛਰਾਗਣੇਹਿ ਸਦ੍ਧਿਂ ਕੀਲ਼ਨਪਰਿਚਰਣਕਦਿਬ੍ਬਾਸਨੇ ਨ ਰਮਤਿ, ਨ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸਾਦਂ ਲਭਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਕਿਰ ਮਨੁਸ੍ਸਗਣਨਾਯ ਸਤ੍ਤਹਿ ਦਿਵਸੇਹਿ ਮਰਣਂ ਭਵਿਸ੍ਸਤੀਤਿ ਇਮਾਨਿ ਪੁਬ੍ਬਨਿਮਿਤ੍ਤਾਨਿ ਪਾਤੁਭਵਨ੍ਤਿ। ਸੋ ਤੇਸਂ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ''ਏਵਰੂਪਾਯ ਨਾਮ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਵਿਨਾ ਭਵਿਸ੍ਸਾਮੀ''ਤਿ ਬਲਵਸੋਕਾਭਿਭੂਤੋ ਹੋਤਿ। ਤੇਨਸ੍ਸ ਕਾਯੇ ਮਹਾਪਰਿਲ਼ਾਹੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਤੇਨ ਸਬ੍ਬਤੋ ਗਤ੍ਤੇਹਿ ਸੇਦਾ ਮੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ। ਚਿਰਤਰਂ ਕਾਲਂ ਅਪਰਿਚਿਤਦੁਕ੍ਖੋ ਤਂ ਅਧਿਵਾਸੇਤੁਂ ਅਸਕ੍ਕੋਨ੍ਤੋ ਏਕਚ੍ਚੋ ''ਦਯ੍ਹਾਮਿ ਦਯ੍ਹਾਮੀ''ਤਿ ਕਨ੍ਦਨ੍ਤੋ ਪਰਿਦੇਵਨ੍ਤੋ ਕਤ੍ਥਚਿ ਅਸ੍ਸਾਦਂ ਅਲਭਨ੍ਤੋ ਵਿਜਪ੍ਪਨ੍ਤੋ ਵਿਲਪਨ੍ਤੋ ਤਹਿਂ ਤਹਿਂ ਆਹਿਣ੍ਡਤਿ। ਏਕਚ੍ਚੋ ਸਤਿਂ ਉਪਟ੍ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਕਾਯਵਾਚਾਹਿ ਵਿਕਾਰਂ ਅਕਰੋਨ੍ਤੋਪਿ ਪਿਯਵਿਪ੍ਪਯੋਗਦੁਕ੍ਖਂ ਅਸਹਨ੍ਤੋ ਵਿਹਞ੍ਞਮਾਨੋ ਵਿਚਰਤਿ।

ਇਮਾਨਿ ਪਨ ਪੁਬ੍ਬਨਿਮਿਤ੍ਤਾਨਿ ਯਥਾ ਲੋਕੇ ਮਹਾਪੁਞ੍ਞਾਨਂ ਰਾਜਰਾਜਮਹਾਮਤ੍ਤਾਦੀਨਂਯੇਵ ਉਕ੍ਕਾਪਾਤਭੂਮਿਚਾਲਚਨ੍ਦਗ੍ਗਾਹਾਦੀਨਿ ਨਿਮਿਤ੍ਤਾਨਿ ਪਞ੍ਞਾਯਨ੍ਤਿ, ਨ ਸਬ੍ਬੇਸਂ; ਏਵਮੇਵ ਮਹੇਸਕ੍ਖਦੇਵਾਨਂਯੇਵ ਪਞ੍ਞਾਯਤਿ। ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਿ ਚ ਤਾਨਿ ''ਇਮਾਨਿ ਮਰਣਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬਨਿਮਿਤ੍ਤਾਨਿ ਨਾਮਾ''ਤਿ ਕੇਚਿ ਦੇਵਾ ਜਾਨਨ੍ਤਿ, ਨ ਸਬ੍ਬੇ। ਤਤ੍ਥ ਯੋ ਮਨ੍ਦੇਨ ਕੁਸਲਕਮ੍ਮੇਨ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੋ, ਸੋ ''ਇਦਾਨਿ ਕੋ ਜਾਨਾਤਿ, 'ਕੁਹਿਂ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਸ੍ਸਾਮੀ'''ਤਿ ਭਾਯਤਿ। ਯੋ ਪਨ ਮਹਾਪੁਞ੍ਞੋ, ਸੋ ''ਬਹੁਂ ਮਯਾ ਦਾਨਂ ਦਿਨ੍ਨਂ, ਸੀਲਂ ਰਕ੍ਖਿਤਂ, ਪੁਞ੍ਞਂ ਉਪਚਿਤਂ, ਇਤੋ ਚੁਤਸ੍ਸ ਮੇ ਸੁਗਤਿਯੇਵ ਪਾਟਿਕਙ੍ਖਾ''ਤਿ ਨ ਭਾਯਤਿ ਨ ਵਿਕਮ੍ਪਤਿ। ਏਵਂ ਉਪਟ੍ਠਿਤਪੁਬ੍ਬਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਪਨ ਤਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਦੇਵਤਾ ਨਨ੍ਦਨਵਨਂ ਪਵੇਸੇਨ੍ਤਿ ਸਬ੍ਬਦੇਵਲੋਕੇਸੁ ਨਨ੍ਦਨਵਨਂ ਅਤ੍ਥਿਯੇਵ।

ਤੀਹਿ ਵਾਚਾਹਿ ਅਨੁਮੋਦੇਨ੍ਤੀਤਿ ਇਦਾਨਿ ਵੁਚ੍ਚਮਾਨੇਹਿ ਤੀਹਿ ਵਚਨੇਹਿ ਅਨੁਮੋਦੇਨ੍ਤਿ, ਮੋਦਂ ਪਮੋਦਂ ਉਪ੍ਪਾਦੇਨ੍ਤਿ, ਅਸ੍ਸਾਸੇਨ੍ਤਿ, ਅਭਿਵਦਨਵਸੇਨ ਵਾ ਤਂਖਣਾਨੁਰੂਪਂ ਪਮੋਦਂ ਕਰੋਨ੍ਤਿ। ਕੇਚਿ ਪਨ ''ਅਨੁਮੋਦੇਨ੍ਤੀ''ਤਿ ਪਦਸ੍ਸ ''ਓਵਦਨ੍ਤੀ''ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। **ਇਤੋ**ਤਿ ਦੇਵਲੋਕਤੋ। **ਭੋ**ਤਿ ਆਲਪਨਂ। **ਸੁਗਤਿ**ਨ੍ਤਿ ਸੁਨ੍ਦਰਗਤਿਂ, ਮਨੁਸ੍ਸਲੋਕਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵਦਨ੍ਤਿ। **ਗਚ੍ਛਾ**ਤਿ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਗ੍ਗਹਣਵਸੇਨ ਉਪੇਹਿ।

ਏਵਂ ਵੁਤ੍ਤੇਤਿ ਏਵਂ ਤਦਾ ਤੇਹਿ ਦੇਵੇਹਿ ਤਸ੍ਸ ''ਇਤੋ ਭੋ ਸੁਗਤਿਂ ਗਚ੍ਛਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਵਚਨੇ ਭਗਵਤਾ ਵੁਤ੍ਤੇ **ਅਞ੍ਞਤਰੋ** ਨਾਮਗੋਤ੍ਤੇਨ ਅਪਾਕਟੋ ਤਸ੍ਸਂ ਪਰਿਸਾਯਂ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਅਨੁਸਨ੍ਧਿਕੁਸਲੋ ਏਕੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ''ਏਤੇ ਸੁਗਤਿਆਦਯੋ ਭਗਵਤਾ ਅਵਿਸੇਸਤੋ ਵੁਤ੍ਤਾ ਅਵਿਭੂਤਾ, ਹਨ੍ਦ ਤੇ ਵਿਭੂਤਤਰੇ ਕਾਰਾਪੇਸ੍ਸਾਮੀ''ਤਿ ਏਤਂ ''ਕਿਨ੍ਨੁ ਖੋ, ਭਨ੍ਤੇ''ਤਿਆਦਿਵਚਨਂ ਅਵੋਚ। ਸਦ੍ਧਾਦਿਗੁਣਵਿਸੇਸਪਟਿਲਾਭਕਾਰਣਤੋ ਦੇਵੂਪਪਤ੍ਤਿਹੇਤੁਤੋ ਚ ਮਨੁਸ੍ਸਤ੍ਤਂ ਦੇਵਾਨਂ ਅਭਿਸਮ੍ਮਤਨ੍ਤਿ ਆਹ "**ਮਨੁਸ੍ਸਤ੍ਤਂ ਖੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਦੇਵਾਨਂ ਸੁਗਤਿਗਮਨਸਙ੍ਖਾਤ**''ਨ੍ਤਿ।

ਸੁਗਤਿਗਮਨਸਙ੍ਖਾਤਨ੍ਤਿ ''ਸੁਗਤਿਗਮਨ''ਨ੍ਤਿ ਸਮ੍ਮਾ ਕਥਿਤਂ, ਵਣ੍ਣਿਤਂ ਥੋਮਿਤਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਯਂ ਮਨੁਸ੍ਸਭੂਤੋ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ **ਯ**ਨ੍ਤਿ ਕਿਰਿਯਾਪਰਾਮਸਨਂ, ਤੇਨ **ਪਟਿਲਭਤੀ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਪਟਿਲਭਨਕਿਰਿਯਾ ਆਮਸੀਯਤਿ, ਯੋ ਸਦ੍ਧਾਪਟਿਲਾਭੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਮਨੁਸ੍ਸਭੂਤੋ**ਤਿ ਮਨੁਸ੍ਸੇਸੁ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੋ, ਮਨੁਸ੍ਸਭਾਵਂ ਵਾ ਪਤ੍ਤੋ। ਯਸ੍ਮਾ ਦੇਵਲੋਕੇ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਂ ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾ ਯੇਭੁਯ੍ਯੇਨ ਦੁਲ੍ਲਭਾ ਸਵਨਾਯ, ਨ ਤਥਾ ਮਨੁਸ੍ਸਾਨਂ, ਤਸ੍ਮਾ ਵੁਤ੍ਤਂ ''ਮਨੁਸ੍ਸਭੂਤੋ''ਤਿ। **ਤਥਾਗਤਪ੍ਪਵੇਦਿਤੇ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯੇ**ਤਿ ਤਥਾਗਤੇਨ ਭਗਵਤਾ ਦੇਸਿਤੇ ਸਿਕ੍ਖਤ੍ਤਯਸਙ੍ਗਹੇ ਸਾਸਨੇ। ਤਞ੍ਹਿ ਧਮ੍ਮਤੋ ਅਨਪੇਤਤ੍ਤਾ ਧਮ੍ਮੋ ਚ, ਆਸਯਾਨੁਰੂਪਂ ਵਿਨੇਯ੍ਯਾਨਂ ਵਿਨਯਨਤੋ ਵਿਨਯੋ ਚਾਤਿ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯੋ, ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਵਾ ਧਮ੍ਮਤੋ ਅਨਪੇਤਤ੍ਤਾ ਧਮ੍ਮਂ ਅਪ੍ਪਰਜਕ੍ਖਜਾਤਿਕਂ ਵਿਨੇਤੀਤਿ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯੋ। ਧਮ੍ਮੇਨੇਵ ਵਾ ਵਿਨਯੋ, ਨ ਦਣ੍ਡਸਤ੍ਥੇਹੀਤਿ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯੋ, ਧਮ੍ਮਯੁਤ੍ਤੋ ਵਾ ਵਿਨਯੋਤਿ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯੋ, ਧਮ੍ਮਾਯ ਵਾ ਸਹ ਮਗ੍ਗਫਲਨਿਬ੍ਬਾਨਾਯ ਵਿਨਯੋਤਿ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯੋ, ਮਹਾਕਰੁਣਾਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣਾਦਿਧਮ੍ਮਤੋ ਵਾ ਪਵਤ੍ਤੋ ਵਿਨਯੋਤਿ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯੋ। ਧਮ੍ਮੋ ਵਾ ਭਗਵਾ ਧਮ੍ਮਭੂਤੋ ਧਮ੍ਮਕਾਯੋ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸਾਮੀ, ਤਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਵਿਨਯੋ, ਨ ਤਕ੍ਕਿਯਾਨਨ੍ਤਿ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯੋ, ਧਮ੍ਮੇ ਵਾ ਮਗ੍ਗਫਲੇ ਨਿਪ੍ਫਾਦੇਤਬ੍ਬਵਿਸਯਭੂਤੇ ਵਾ ਪਵਤ੍ਤੋ ਵਿਨਯੋਤਿ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਤਸ੍ਮਿਂ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯੇ।

ਸਦ੍ਧਂ ਪਟਿਲਭਤੀਤਿ ''ਸ੍ਵਾਕ੍ਖਾਤੋ ਭਗਵਤਾ ਧਮ੍ਮੋ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਸਦ੍ਧਂ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤਿ। ਸਦ੍ਧੋ ਹਿ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯੇ ਯਥਾਨੁਸਿਟ੍ਠਂ ਪਟਿਪਜ੍ਜਮਾਨੋ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਿਕਸਮ੍ਪਰਾਯਿਕਪਰਮਤ੍ਥੇ ਆਰਾਧੇਸ੍ਸਤਿ। **ਸੁਲਦ੍ਧਲਾਭਸਙ੍ਖਾਤ**ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਯਥਾ ਹਿਰਞ੍ਞਸੁਵਣ੍ਣਖੇਤ੍ਤਵਤ੍ਥਾਦਿਲਾਭੋ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਉਪਭੋਗਸੁਖਂ ਆਵਹਤਿ, ਖੁਪ੍ਪਿਪਾਸਾਦਿਦੁਕ੍ਖਂ ਪਟਿਬਾਹਤਿ, ਧਨਦਾਲਿਦ੍ਦਿਯਂ ਵੂਪਸਮੇਤਿ, ਮੁਤ੍ਤਾਦਿਰਤਨਪਟਿਲਾਭਹੇਤੁ ਹੋਤਿ, ਲੋਕਸਨ੍ਤਤਿਞ੍ਚ ਆਵਹਤਿ; ਏਵਂ ਲੋਕਿਯਲੋਕੁਤ੍ਤਰਾ ਸਦ੍ਧਾਪਿ ਯਥਾਸਮ੍ਭਵਂ ਲੋਕਿਯਲੋਕੁਤ੍ਤਰਂ ਵਿਪਾਕਸੁਖਮਾਵਹਤਿ, ਸਦ੍ਧਾਧੁਰੇਨ ਪਟਿਪਨ੍ਨਾਨਂ ਜਾਤਿਜਰਾਦਿਦੁਕ੍ਖਂ ਪਟਿਬਾਹਤਿ, ਗੁਣਦਾਲਿਦ੍ਦਿਯਂ ਵੂਪਸਮੇਤਿ, ਸਤਿਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾਦਿਰਤਨਪਟਿਲਾਭਹੇਤੁ ਹੋਤਿ, ਲੋਕਸਨ੍ਤਤਿਞ੍ਚ ਆਵਹਤਿ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ –

''ਸਦ੍ਧੋ ਸੀਲੇਨ ਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ, ਯਸੋ ਭੋਗਸਮਪ੍ਪਿਤੋ।
ਯਂ ਯਂ ਪਦੇਸਂ ਭਜਤਿ, ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥੇਵ ਪੂਜਿਤੋ''ਤਿ॥ (ਧ॰ ਪ॰ ੩੦੩)।

ਏਵਂ ਸਦ੍ਧਾਪਟਿਲਾਭਸ੍ਸ ਸੁਲਦ੍ਧਲਾਭਤਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨਾਯਂ ਸਦ੍ਧਾਪਟਿਲਾਭੋ ਅਨੁਗਾਮਿਕੋ ਅਨਞ੍ਞਸਾਧਾਰਣੋ ਸਬ੍ਬਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਹੇਤੁ, ਲੋਕਿਯਸ੍ਸ ਚ ਹਿਰਞ੍ਞਸੁਵਣ੍ਣਾਦਿਧਨਲਾਭਸ੍ਸ ਕਾਰਣਂ। ਸਦ੍ਧੋਯੇਵ ਹਿ ਦਾਨਾਦੀਨਿ ਪੁਞ੍ਞਾਨਿ ਕਤ੍ਵਾ ਉਲ਼ਾਰੁਲ਼ਾਰਵਿਤ੍ਤੂਪਕਰਣਾਨਿ ਅਧਿਗਚ੍ਛਤਿ, ਤੇਹਿ ਚ ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਰੇਸਞ੍ਚ ਅਤ੍ਥਮੇਵ ਸਮ੍ਪਾਦੇਤਿ। ਅਸ੍ਸਦ੍ਧਸ੍ਸ ਪਨ ਤਾਨਿ ਅਨਤ੍ਥਾਵਹਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਇਧ ਚੇਵ ਸਮ੍ਪਰਾਯੇ ਚਾਤਿ, ਏਵਮ੍ਪਿ ਸਦ੍ਧਾਯ ਸੁਲਦ੍ਧਲਾਭਤਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਤਥਾ ਹਿ –

''ਸਦ੍ਧਾ ਬਨ੍ਧਤਿ ਪਾਥੇਯ੍ਯਂ''। (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੭੯)।

''ਸਦ੍ਧਾ ਦੁਤਿਯਾ ਪੁਰਿਸਸ੍ਸ ਹੋਤੀ''ਤਿ ਚ। (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੩੬, ੫੯)।

''ਸਦ੍ਧੀਧ ਵਿਤ੍ਤਂ ਪੁਰਿਸਸ੍ਸ ਸੇਟ੍ਠ''ਨ੍ਤਿ ਚ। (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੭੩; ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੧੮੪)।

‘‘ਸਦ੍ਧਾਹਤ੍ਥੋ ਮਹਾਨਾਗੋ’’ਤਿ ਚ। (ਅ॰ ਨਿ॰ ੬.੪੩; ਥੇਰਗਾ॰ ੬੯੪)।

‘‘ਸਦ੍ਧਾ ਬੀਜੰ ਤਪੋ ਵੁਟ੍ਠੀ’’ਤਿ ਚ। (ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੯੭; ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੭੭)।

‘‘ਸਦ੍ਧੇਸਿਕੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ’’ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੭.੬੭) ਚ।

‘‘ਸਦ੍ਧਾਯ ਤਰਤਿ ਓਘ’’ਨ੍ਤਿ ਚ। (ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੪੬) –

ਅਨੇਕੇਸੁ ਠਾਨੇਸੁ ਅਨੇਕੇਹਿ ਕਾਰਣੇਹਿ ਸਦ੍ਧਾ ਸੰਵਣ੍ਣਿਤਾ।

ਇਦਾਨਿ ਯਾਯ ਸਦ੍ਧਾਯ ਸਾਸਨੇ ਕੁਸਲਧਮ੍ਮੇਸੁ ਸੁਪ੍ਪਤਿਟ੍ਠਿਤੋ ਨਾਮ ਹੋਤਿ ਨਿਯਾਮੋਕ੍ਕਨ੍ਤਿਯਾ, ਤੰ ਸਦ੍ਧੰ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ **“ਸਾ ਖੋ ਪਨਸ੍ਸਾ**”ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਤਤ੍ਥ **ਅਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਇਮਸ੍ਸ ਭਵੇਯਜਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਨਿਵਿਟ੍ਠਾ**ਤਿ ਅਭਿਨਿਵਿਟ੍ਠਾ ਚਿਤ੍ਤਸਨ੍ਤਾਨੰ ਅਨੁਪਵਿਟ੍ਠਾ। **ਮੂਲਜਾਤਾ**ਤਿ ਜਾਤਮੂਲਾ। ਕਿੰ ਪਨ ਸਦ੍ਧਾਯ ਮੂਲੰ ਨਾਮ? ਸਦ੍ਧੇਯਜਵਤ੍ਥੁਸ੍ਮਿੰ ਓਕਪ੍ਪਨਹੇਤੁਭੂਤੋ ਉਪਾਯਮਨਸਿਕਾਰੋ। ਅਪਿਚ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਸੇਵਨਾ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਸ੍ਸਵਨੰ ਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰੋ ਧਮ੍ਮਾਨੁਧਮ੍ਮਪ੍ਪਟਿਪਤ੍ਤੀਤਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਯਙ੍ਗਾਨਿ ਮੂਲਾਨਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾਨਿ। **ਪਤਿਟ੍ਠਿਤਾ**ਤਿ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਾਧਿਗਮੇਨ ਕੇਨਚਿ ਅਕਮ੍ਪਨੀਯਭਾਵੇਨ ਅਵਟ੍ਠਿਤਾ। ਤੇਨੇਵਾਹ ‘‘ਦਲ੍ਹਾ ਅਸੰਹਾਰਿਯਾ’’ਤਿ। **ਦਲ੍ਹਾ**ਤਿ ਥਿਰਾ। **ਅਸੰਹਾਰਿਯਾ**ਤਿ ਕੇਨਚਿ ਸੰਹਰਿਤੁੰ ਵਾ ਹਾਪੇਤੁੰ ਵਾ ਅਪਨੇਤੁੰ ਵਾ ਅਸਕ੍ਕੁਣੇਯਜਾ। ਇਤਿ ਤੇ ਦੇਵਾ ਤਸ੍ਸ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗਸਮਧਿਗਮੰ ਆਸੀਸਨ੍ਤਾ ਏਵੰ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਅਤ੍ਤਨੋ ਦੇਵਲੋਕੇ ਕਾਮਸੁਖੂਪਭੋਗਾਰਹਮੇਵ ਹਿ ਅਰਿਯਪੁਗ੍ਗਲੰ ਤੇ ਇਚ੍ਛਨ੍ਤਿ। ਤੇਨਾਹ ‘‘ਏਹਿ, ਦੇਵ, ਪੁਨਪ੍ਪੁਨ’’ਨ੍ਤਿ।

ਗਾਥਾਸੁ ਪੁਬ੍ਬਕ੍ਖਯਮਰਣਮ੍ਪਿ ਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੁਪਚ੍ਛੇਦੇਨੇਵ ਹੋਤੀਤਿ ਆਹ **“ਚਵਤਿ ਆਯੁਸਙ੍ਖਯਾ**”ਤਿ। **ਅਨੁਮੋਦਤ**ਨ੍ਤਿ ਅਨੁਮੋਦਨ੍ਤਾਨੰ। **ਮਨੁਸ੍ਸਾਨੰ ਸਹਬ੍ਯਤ**ਨ੍ਤਿ ਮਨੁਸ੍ਸੇਹਿ ਸਹਭਾਵੰ। ਸਹ ਬਜੇਤੀਤਿ ਸਹਬਜੋ, ਸਹਪਵਤ੍ਤਨਕੋ, ਤਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਸਹਬਜਤਾ। **ਨਿਵਿਟ੍ਠਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਨਿਵਿਟ੍ਠਾ ਭਵੇਯਜ। **ਯਾਵਜੀਵ**ਨ੍ਤਿ ਯਾਵ ਜੀਵਿਤਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਯਾ, ਯਾਵ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਅਪ੍ਪਮਾਣਨ੍ਤਿ ਸਕ੍ਕਚ੍ਚੰ ਬਹੁੰ ਉਲ਼ਾਰੰ ਬਹੁਕ੍ਖਤ੍ਤੁਞ੍ਚ ਕਰਣਵਸੇਨ ਪਮਾਣਰਹਿਤੰ। **ਨਿਰੂਪਧਿ**ਨ੍ਤਿ ਕਿਲੇਸੂਪਧਿਰਹਿਤੰ, ਸੁਵਿਸੁਦ੍ਧੰ ਨਿਮ੍ਮਲਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਤੇ ਦੇਵਾ ਮਹਗ੍ਗਤਕੁਸਲੰ ਨ ਇਚ੍ਛਨ੍ਤਿ ਕਾਮਲੋਕਸਮਤਿਕ੍ਕਮਨਤੋ, ਕਾਮਾਵਚਰਪੁਞ੍ਞਮੇਵ ਇਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਏਵਮੇਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ – ‘‘ਇਤੋ ਦੇਵਲੋਕਤੋ ਚੁਤੋ ਮਨੁਸ੍ਸੇਸੁ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਵਿਞ੍ਞੁਤੰ ਪਤ੍ਤੋ ਕਾਯਦੁਚ੍ਚਰਿਤਾਦਿੰ ਸਬ੍ਬੰ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤੰ ਪਹਾਯ ਕਾਯਸੁਚਰਿਤਾਦਿੰ ਸਬ੍ਬੰ ਸੁਚਰਿਤੰ ਉਲ਼ਾਰੰ ਵਿਪੁਲੰ ਉਪਚਿਨਿਤ੍ਵਾ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੇਨ ਆਗਤਸਦ੍ਧੋ ਭਵਾਹੀ’’ਤਿ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰੇਸੁ ਪਠਮਮਗ੍ਗੰ ਦੁਤਿਯਮਗ੍ਗਮ੍ਪਿ ਵਾ ਇਚ੍ਛਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਦੇਵਲੋਕੂਪਪਤ੍ତਿਯਾ ਅਨਤਿਵਤ੍ਤਨਤੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਤੇਸਮ੍ਪਿ ਵਸੇਨ ‘‘ਅਪ੍ਪਮਾਣੰ ਨਿਰੂਪਧਿ’’ਨ੍ਤਿਪਦਾਨੰ ਅਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ – ਪਮਾਣਕਰਾਨੰ ਦਿਟ੍ਠੇਕਟ੍ਠਓਲ਼ਾਰਿਕਕਾਮਰਾਗਾਦਿਕਿਲੇਸਾਨੰ ਉਪਚ੍ਛੇਦੇਨ **ਅਪ੍ਪਮਾਣੰ**, ਸਤ੍ਤਮਭਵਤੋ ਵਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਾਰਹਸ੍ਸ ਖਨ੍ਧੂਪਧਿਸ੍ਸ ਤੰਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਕਅਭਿਸਙ੍ਖਾਰੂਪਧਿਸ੍ਸ ਤੰਤੰਮਗ੍ਗਵਜ੍ਝਕਿਲੇਸੂਪਧਿਸ੍ਸ ਚ ਪਹਾਨੇਨ ਤੇਸੰ ਅਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨਤੋ ਨਿਰੁਪਧਿਸਙ੍ਖਾਤਨਿਬ੍ਬਾਨਸਨ੍ਨਿਸ੍ਸਿਤਤ੍ਤਾ ਚ **ਨਿਰੁਪਧੀ**ਤਿ।

ਏਵੰ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਮੇਵ ਅਪਾਯਦ੍ਵਾਰਪਿਧਾਯਕੰ ਕਮ੍ਮੰ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਸਗ੍ਗਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਕਕਮ੍ਮੰ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ **“ਤਤੋ ਓਪਧਿਕ**”ਨ੍ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਤਤ੍ਥ **ਓਪਧਿਕ**ਨ੍ਤਿ ਉਪਧਿਵੇਪਕ੍ਕੰ ਅਤ੍ਤਭਾਵਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਚੇਵ ਭੋਗਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਚ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਕਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਉਪਧੀ**ਤਿ ਹਿ ਅਤ੍ਤਭਾਵੋ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਯਥਾਹ ‘‘ਸਨ੍ਤੇਕਚ੍ਚਾਨਿ ਪਾਪਕਾਨਿ ਕਮ੍ਮਸਮਾਦਾਨਾਨਿ ਉਪਧਿਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਪਟਿਬਾਹਿਤਾਨਿ ਨ ਵਿਪਚ੍ਚਨ੍ਤੀ’’ਤਿ (ਵਿਭ॰ ੮੧੦)। ਕਾਮਗੁਣਾਪਿ। ਯਥਾਹ ‘‘ਉਪਧੀਹਿ ਨਰਸ੍ਸ ਸੋਚਨਾ’’ਤਿ (ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੨; ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੩੪)। ਤਤ੍ਰਾਯੰ ਵਚਨਤ੍ਥੋ – ਉਪਧੀਯਤਿ ਏਤ੍ਥ ਸੁਖਦੁਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਉਪਧਿ, ਅਤ੍ਤਭਾਵੋ ਕਾਮਗੁਣਾ ਚ। ਉਪਧਿਕਰਣੰ ਸੀਲੰ ਏਤਸ੍ਸ, ਉਪਧਿੰ ਵਾ ਅਰਹਤੀਤਿ ਓਪਧਿਕੰ, ਪੁਞ੍ਞੰ, ਤੰ ਬਹੁੰ ਉਲ਼ਾਰੰ ਕਤ੍ਵਾ। ਕਥੰ? **ਦਾਨੇਨ**। ਦਾਨਞ੍ਹਿ ਇਤਰੇਹਿ ਸੁਕਰਨ੍ਤਿ ਏਵੰ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਦਾਨੇਨਾਤਿ ਵਾ ਪਦੇਨ

ਅਭਯਦਾਨਮ੍ਪਿ ਵੁਤ੍ਤੁੰ, ਨ ਆਮਿਸਦਾਨਮੇਵਾਤਿ ਸੀਲਸ੍ਸਾਪਿ ਸਙ੍ਗਹੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਤੇ ਦੇਵਾ ਅਸੁਰਕਾਯਹਾਨਿੰ ਏਕਨ੍ਤੇਨੇਵ ਦੇਵਕਾਯਪਾਰਿਪੂਰਿਞ੍ਚ ਇਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਸ੍ਸ ਉਪਾਯੰ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤਾ **“ਅਞ੍ਞੇਪਿ ਮਚ੍ਚੇ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮੇ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯੇ ਨਿਵੇਸਯਾ”**ਤਿ ਧਮ੍ਮਦਾਨੇ ਨਿਯੋਜੇਨ੍ਤਿ। **ਯਦਾ ਵਿਦੂ**ਤਿ ਯਸ੍ਮਿੰ ਕਾਲੇ ਦੇਵਾ ਦੇਵੰ ਚਵਨ੍ਤੰ ਵਿਦੂ ਵਿਜਾਨੇਯ੍ਯੁੰ, ਤਦਾ ਇਮਾਯ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਾਯ ਅਨੁਕਮ੍ਪਾਯ ਦੁਕ੍ਖਾਪਨਯਨਕਮਜਤਾਯ ''ਦੇਵ, ਇਮੇ ਦੇਵਕਾਯੇ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨੰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਵਸੇਨ **ਏਹਿ** ਆਗਚ੍ਛਾਹੀ''ਤਿ ਚ ਅਨੁਮੋਦੇਨ੍ਤੀਤਿ।

ਚਤੁਤ੍ਥਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੫. ਬਹੁਜਨਹਿਤਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੮੪. ਪਞ੍ਚਮੇ **ਲੋਕੇ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਤਯੋ ਲੋਕਾ – ਸਤ੍ਤਲੋਕੋ, ਸਙ੍ਖਾਰਲੋਕੋ, ਓਕਾਸਲੋਕੋਤਿ। ਤੇਸੁ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਬਦ੍ਧਾਨੰ ਰੂਪਧਮ੍ਮਾਨੰ ਅਰੂਪਧਮ੍ਮਾਨੰ ਰੂਪਾਰੂਪਧਮ੍ਮਾਨਞ੍ਚ ਸਨ੍ਤਾਨਵਸੇਨ ਵਤ੍ਤਮਾਨਾਨੰ ਸਮੂਹੋ ਸਤ੍ਤਲੋਕੋ, ਪਥਵੀਪਬ੍ਬਤਾਦਿਭੇਦੋ ਓਕਾਸਲੋਕੋ, ਉਭਯੇਪਿ ਖਨ੍ਧਾ ਸਙ੍ਖਾਰਲੋਕੋ। ਤੇਸੁ ਸਤ੍ਤਲੋਕੋ ਇਧ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤੋ। ਤਸ੍ਮਾ **ਲੋਕੇ**ਤਿ ਸਤ੍ਤਲੋਕੇ। ਤਤ੍ਥਾਪਿ ਨ ਦੇਵਲੋਕੇ, ਨ ਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕੇ, ਮਨੁਸ੍ਸਲੋਕੇ। ਮਨੁਸ੍ਸਲੋਕੇਪਿ ਨ ਅਞ੍ਞਸ੍ਮਿੰ ਚਕ੍ਕਵਾਲ਼ੇ, ਇਮਸ੍ਮਿੰਯੇਵ ਚਕ੍ਕਵਾਲ਼ੇ। ਤਤ੍ਰਾਪਿ ਨ ਸਬ੍ਬਟ੍ਠਾਨੇਸੁ, ''ਪੁਰਤ੍ਥਿਮਾਯ ਦਿਸਾਯ ਗਜਙ੍ਗਲੰ ਨਾਮ ਨਿਗਮੋ, ਤਸ੍ਸ ਅਪਰੇਨ ਮਹਾਸਾਲਾ, ਤਤੋ ਪਰੰ ਪਚ੍ਚਨ੍ਤਿਮਾ ਜਨਪਦਾ, ਓਰਤੋ ਮਜ੍ਝੇ; ਪੁਰਤ੍ਥਿਮਦਕ੍ਖਿਣਾਯ ਦਿਸਾਯ ਸਲ੍ਲਵਤੀ ਨਾਮ ਨਦੀ, ਤਤੋ ਪਰੰ ਪਚ੍ਚਨ੍ਤਿਮਾ ਜਨਪਦਾ, ਓਰਤੋ ਮਜ੍ਝੇ; ਦਕ੍ਖਿਣਾਯ ਦਿਸਾਯ ਸੇਤਕਣ੍ਣਿਕੰ ਨਾਮ ਨਿਗਮੋ, ਤਤੋ ਪਰੰ ਪਚ੍ਚਨ੍ਤਿਮਾ ਜਨਪਦਾ , ਓਰਤੋ ਮਜ੍ਝੇ; ਪਚ੍ਛਿਮਾਯ ਦਿਸਾਯ ਥੂਣੰ ਨਾਮ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਗਾਮੋ, ਤਤੋ ਪਰੰ ਪਚ੍ਚਨ੍ਤਿਮਾ ਜਨਪਦਾ, ਓਰਤੋ ਮਜ੍ਝੇ; ਉਤ੍ਤਰਾਯ ਦਿਸਾਯ ਉਸਿਰਦ੍ਧਜੋ ਨਾਮ ਪਬ੍ਬਤੋ, ਤਤੋ ਪਰੰ ਪਚ੍ਚਨ੍ਤਿਮਾ ਜਨਪਦਾ, ਓਰਤੋ ਮਜ੍ਝੇ''ਤਿ (ਮਹਾਵ॰ ੨੫੯) ਏਵੰ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨੇ ਆਯਾਮਤੋ ਤਿਯੋਜਨਸਤੇ ਵਿਤ੍ਥਾਰਤੋ ਅਡ੍ਢਤੇਯ੍ਯਯੋਜਨਸਤੇ ਪਰਿਕ੍ਖੇਪਤੋ ਨਵਯੋਜਨਸਤੇ ਮਜ੍ਝਿਮਦੇਸੇ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਤਥਾਗਤੋ। ਨ ਕੇਵਲਞ੍ਚ ਤਥਾਗਤੋਵ ਪਚ੍ਚੇਕਬੁਦ੍ਧਾ ਅਗ੍ਗਸਾਵਕਾ ਅਸੀਤਿਮਹਾਥੇਰਾ ਬੁਦ੍ਧਮਾਤਾ ਬੁਦ੍ਧਪਿਤਾ ਚਕ੍ਕਵਤ੍ਤਿਰਾਜਾ ਅਞ੍ਞੇ ਚ ਸਾਰਪ੍ਪਤ੍ਤਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਗਹਪਤਿਕਾ ਏਤ੍ਥੇਵ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ। ਇਧ ਪਨ ਤਥਾਗਤਵਾਰੇਯੇਵ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਕਵਸੇਨ ਅਯੰ ਨਯੋ ਲਬ੍ਭਤਿ, ਇਤਰੇਸੁ ਏਕਦੇਸਵਸੇਨ।

ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤੀਤਿ ਇਦੰ ਪਨ ਉਭਯਮ੍ਪਿ ਵਿਪ੍ਪਕਤਵਚਨਮੇਵ, ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਾ ਬਹੁਜਨਹਿਤਤ੍ਥਾਯ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਨ ਅਞ੍ਞੇਨ ਕਾਰਣੇਨਾਤਿ ਏਵਮੇਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਏਵਰੂਪਞ੍ਚੇਤ੍ਥ ਸਦ੍ਦਲਕ੍ਖਣੰ ਨ ਸਕ੍ਕਾ ਅਞ੍ਞੇਨ ਸਦ੍ਦਲਕ੍ਖਣੇਨ ਪਟਿਬਾਹਿਤੁੰ।

ਅਪਿਚ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨੇ ਨਾਮ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਨਾਮ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਨਾਮਾਤਿ ਅਯੰ ਪਭੇਦੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਤਥਾਗਤੋ ਹਿ ਮਹਾਭਿਨੀਹਾਰੰ ਕਰੋਨ੍ਤੋ, ਬੁਦ੍ਧਕਰੇ ਧਮ੍ਮੇ ਪਰਿਯੇਸਨ੍ਤੋ, ਪਾਰਮਿਯੋ ਪੂਰੇਨ੍ਤੋ, ਪਞ੍ਚ ਮਹਾਪਰਿਚ੍ਚਾਗੇ ਪਰਿਚ੍ਚਜਨ੍ਤੋ, ਞਾਤਤ੍ਥਚਰਿਯੰ ਚਰਨ੍ਤੋ, ਲੋਕਤ੍ਥਚਰਿਯੰ, ਬੁਦ੍ਧਤ੍ਥਚਰਿਯੰ ਕੋਟਿੰ ਪਾਪੇਨ੍ਤੋ, ਪਾਰਮਿਯੋ ਪੂਰੇਤ੍ਵਾ ਤੁਸਿਤਭਵਨੇ ਤਿਟ੍ਠਨ੍ਤੋ, ਤਤੋ ਓਤਰਿਤ੍ਵਾ ਚਰਿਮਭਵੇ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿੰ ਗਣ੍ਹਨ੍ਤੋ, ਅਗਾਰਮਜ੍ਝੇ ਵਸਨ੍ਤੋ, ਅਭਿਨਿਕ੍ਖਮਨ੍ਤੋ, ਮਹਾਪਧਾਨੰ ਪਦਹਨ੍ਤੋ, ਪਰਿਪਕ੍ਕਞਾਣੋ ਬੋਧਿਮਣ੍ਡੰ ਆਰੁਯ੍ਹ ਮਾਰਬਲੰ ਵਿਧਮੇਨ੍ਤੋ ਪਠਮਯਾਮੇ ਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵਾਸੰ ਅਨੁਸ੍ਸਰਨ੍ਤੋ, ਮਜ੍ਝਿਮਯਾਮੇ ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁੰ ਵਿਸੋਧੇਨ੍ਤੋ, ਪਚ੍ਛਿਮਯਾਮੇ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦੇ ਞਾਣੰ ਓਤਾਰੇਤ੍ਵਾ ਅਨੇਕਾਕਾਰੰ ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਾਰੇ ਸਮ੍ਮਸਿਤ੍ਵਾ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗੰ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਨ੍ਤੋ ਯਾਵ ਅਨਾਗਾਮਿਫਲੰ ਸਚ੍ਛਿਕਰੋਨ੍ਤੋਪਿ **ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨੇ** ਏਵ ਨਾਮ, ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ **ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ** ਨਾਮ, ਅਰਹਤ੍ਤਫਲਕ੍ਖਣੇ ਪਨ **ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੋ** ਨਾਮ। ਬੁਦ੍ਧਾਨਞ੍ਹਿ ਸਾਵਕਾਨੰ ਵਿਯ ਨ ਪਟਿਪਾਟਿਯਾ ਇਦ੍ਧਿਵਿਧਞਾਣਾਦੀਨੰ ਉਪ੍ਪਾਦਨਕਿਚ੍ਚੰ ਅਤ੍ਥਿ, ਸਹੇਵ ਪਨ ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗੇਨ ਸਕਲੋਪਿ ਬੁਦ੍ਧਗੁਣਰਾਸਿ ਆਗਤੋਵ ਨਾਮ ਹੋਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਤੇ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਸਬ੍ਬਕਿਚ੍ਚਤ੍ਤਾ ਅਰਹਤ੍ਤਫਲਕ੍ਖਣੇ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਨਾਮ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਇਧ ਅਰਹਤ੍ਤਫਲਕ੍ਖਣੰ ਸਨ੍ਧਾਯ ''ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤੀਤਿ ਅਯਞ੍ਚੇਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥੋ।

ਸਾਵਕੋਪਿ ਖੀਣਾਸਵੋ ਸਾਵਕਬੋਧਿਯਾ ਹੇਤੁਭੂਤੇ ਪੁਞ੍ਞਸਮ੍ਭਾਰੇ ਸਮ੍ਭਰਨ੍ਤੋ ਪੁਬ੍ਬਯੋਗਂ ਪੁਬ੍ਬਚਰਿਯਂ ਗਤਪਚ੍ਚਾਗਤਵਤ੍ਤਂ ਪੂਰੇਨ੍ਤੋ ਚਰਿਮਭਵੇ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨ੍ਤੋ ਅਨੁਕ੍ਕਮੇਨ ਵਿਞ੍ਞੁਤਂ ਪਤ੍ਵਾ ਸਂਸਾਰੇ ਆਦੀਨਵਂ ਦਿਸ੍ਵਾ ਪਬ੍ਬਜ੍ਜਾਯ ਚੇਤਯਮਾਨੋ ਪਬ੍ਬਜ੍ਜਂ ਮਤ੍ਥਕਂ ਪਾਪੇਤ੍ਵਾ ਸੀਲਾਦੀਨਿ ਪਰਿਪੂਰੇਨ੍ਤੋ ਧੁਤਧਮ੍ਮੇ ਸਮਾਦਾਯ ਵਤ੍ਤਮਾਨੋ ਜਾਗਰਿਯਂ ਅਨੁਯੁਞ੍ਜਨ੍ਤੋ ਞਾਣਾਨਿ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇਨ੍ਤੋ ਵਿਪਸ੍ਸਨਂ ਪਟ੍ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਹੇਟ੍ਠਿਮਮਗ੍ਗੇ ਅਧਿਗਚ੍ਛਨ੍ਤੋਪਿ **ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨੋ** ਏਵ ਨਾਮ, ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ **ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ** ਨਾਮ, ਅਰਹਤ੍ਤਫਲਕ੍ਖਣੇ ਪਨ **ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੋ** ਨਾਮ। ਸੇਕ੍ਖੋ ਪਨ ਪੁਬ੍ਬੂਪਨਿਸ੍ਸਯਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਯਾਵ ਗੋਤ੍ਰਭੁਞਾਣਾ **ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨੋ** ਨਾਮ, ਪਠਮਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ **ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ** ਨਾਮ, ਪਠਮਫਲਕ੍ਖਣਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ **ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੋ** ਨਾਮ। ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ''ਤਯੋਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਲੋਕੇ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤੀ''ਤਿ ਪਦਾਨਂ ਅਤ੍ਥੋ ਵੁਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ।

ਇਦਾਨਿ **ਬਹੁਜਨਹਿਤਾਯਾ**ਤਿਆਦੀਸੁ **ਬਹੁਜਨਹਿਤਾਯਾ**ਤਿ ਮਹਾਜਨਸ੍ਸ ਹਿਤਤ੍ਥਾਯ। **ਬਹੁਜਨਸੁਖਾਯਾ**ਤਿ ਮਹਾਜਨਸ੍ਸ ਸੁਖਤ੍ਥਾਯ। **ਲੋਕਾਨੁਕਮ੍ਪਾਯਾ**ਤਿ ਸਤ੍ਤਲੋਕਸ੍ਸ ਅਨੁਕਮ੍ਪਂ ਪਟਿਚ੍ਚ। ਕਤਰਸਤ੍ਤਲੋਕਸ੍ਸਾਤਿ ? ਯੋ ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਦੇਸਨਂ ਸੁਤ੍ਵਾ ਧਮ੍ਮਂ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਤਿ, ਅਮਤਪਾਨਂ ਪਿਵਤਿ, ਤਸ੍ਸ। ਭਗਵਤੋ ਹਿ ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕਪ੍ਪਵਤ੍ਤਨਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਦੇਸਨਾਯ ਅਞ੍ਞਾਤਕੋਣ੍ਡਞ੍ਞਪ੍ਪਮੁਖਾ ਅਟ੍ਠਾਰਸ ਬ੍ਰਹ੍ਮਕੋਟਿਯੋ ਧਮ੍ਮਂ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਿਂਸੁ। ਏਵਂ ਯਾਵ ਸੁਭਦ੍ਦਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕਵਿਨਯਨਾ ਧਮ੍ਮਂ ਪਟਿਵਿਦ੍ਧਸਤ੍ਤਾਨਂ ਗਣਨਾ ਨਤ੍ਥਿ, ਮਹਾਸਮਯਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਦੇਸਨਾਯਂ ਮਙ੍ਗਲਸੁਤ੍ਤਂ, ਚੂਲਰਾਹੁਲੋਵਾਦਂ, ਸਮਚਿਤ੍ਤਦੇਸਨਾਯਨ੍ਤਿ ਇਮੇਸੁ ਚਤੂਸੁ ਠਾਨੇਸੁ ਅਭਿਸਮਯਂ ਪਤ੍ਤਸਤ੍ਤਾਨਂ ਪਰਿਚ੍ਛੇਦੋ ਨਤ੍ਥਿ। ਏਵਮੇਤਸ੍ਸ ਅਪਰਿਮਾਣਸ੍ਸ ਸਤ੍ਤਲੋਕਸ੍ਸ ਅਨੁਕਮ੍ਪਾਯ। ਸਾਵਕਸ੍ਸ ਪਨ ਅਰਹਤੋ ਸੇਕ੍ਖਸ੍ਸ ਚ ਲੋਕਾਨੁਕਮ੍ਪਾਯ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿ ਧਮ੍ਮਸੇਨਾਪਤਿਆਦੀਹਿ ਧਮ੍ਮਭਣ੍ਡਾਗਾਰਿਕਾਦੀਹਿ ਚ ਦੇਸਿਤਦੇਸਨਾਯ ਪਟਿਵੇਧਪ੍ਪਤ੍ਤਸਤ੍ਤਾਨਂ ਵਸੇਨ, ਅਪਰਭਾਗੇ ਚ ਮਹਾਮਹਿਨ੍ਦਤ੍ਥੇਰਾਦੀਹਿ ਦੇਸਿਤਦੇਸਨਾਯ ਪਟਿਵਿਦ੍ਧਸਚ੍ਚਾਨਂ ਵਸੇਨ, ਯਾਵਜ੍ਜਤਨਾ ਇਤੋ ਪਰਂ ਅਨਾਗਤੇ ਚ ਸਾਸਨਂ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਸਗ੍ਗਮੋਕ੍ਖਮਗ੍ਗੇਸੁ ਪਤਿਟ੍ਠਹਨ੍ਤਾਨਂ ਵਸੇਨਪਿ ਅਯਮਤ੍ਥੋ ਵਿਭਾਵੇਤਬ੍ਬੋ।

ਅਪਿਚ **ਬਹੁਜਨਹਿਤਾਯਾ**ਤਿ ਬਹੁਜਨਸ੍ਸ ਹਿਤਤ੍ਥਾਯ, ਨੇਸਂ ਪਞ੍ਞਾਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਿਕਸਮ੍ਪਰਾਯਿਕਹਿਤੂਪਦੇਸਕੋਤਿ। **ਬਹੁਜਨਸੁਖਾਯਾ**ਤਿ ਬਹੁਜਨਸ੍ਸ ਸੁਖਤ੍ਥਾਯ, ਚਾਗਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਉਪਕਰਣਸੁਖਸਮ੍ਪਦਾਯਕੋਤਿ। **ਲੋਕਾਨੁਕਮ੍ਪਾਯਾ**ਤਿ ਲੋਕਸ੍ਸ ਅਨੁਕਮ੍ਪਨਤ੍ਥਾਯ, ਮੇਤ੍ਤਾਕਰੁਣਾਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਮਾਤਾਪਿਤਰੋ ਵਿਯ ਲੋਕਸ੍ਸ ਰਕ੍ਖਿਤਾ ਗੋਪਿਤਾਤਿ। **ਅਤ੍ਥਾਯ ਹਿਤਾਯ ਸੁਖਾਯ ਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਇਧ ਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਗ੍ਗਹਣੇਨ ਭਬ੍ਬਪੁਗ੍ਗਲੇ ਵੇਨੇਯ੍ਯਸਤ੍ਤੇ ਏਵ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਤੇਸਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਮਗ੍ਗਫਲਾਧਿਗਮਾਯ ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸਿਤਾ ਪਠਮਵਾਰੇ, ਦੁਤਿਯਤਤਿਯਵਾਰੇਸੁ ਪਨ ਅਰਹਤੋ ਸੇਕ੍ਖਸ੍ਸ ਚ ਵਸੇਨ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ। ਤਤ੍ਥ **ਅਤ੍ਥਾਯਾ**ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਪਰਮਤ੍ਥਾਯ, ਨਿਬ੍ਬਾਨਾਯਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। **ਹਿਤਾਯਾ**ਤਿ ਤਂਸਮ੍ਪਾਪਕਮਗ੍ਗਤ੍ਥਾਯਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਨਿਬ੍ਬਾਨਸਮ੍ਪਾਪਕਮਗ੍ਗਤੋ ਹਿ ਉਤ੍ਤਰਿਂ ਹਿਤਂ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥਿ। **ਸੁਖਾਯਾ**ਤਿ ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਸੁਖਤ੍ਥਾਯਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ, ਤਤੋ ਉਤ੍ਤਰਿ ਸੁਖਾਭਾਵਤੋ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ ''ਅਯਂ ਸਮਾਧਿ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਸੁਖੋ ਚੇਵ ਆਯਤਿਞ੍ਚ ਸੁਖਵਿਪਾਕੋ''ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੫੫; ਅ॰ ਨਿ॰ ੫.੨੭; ਵਿਭ॰ ੮੦੪)।

ਤਥਾਗਤੋਤਿਆਦੀਨਂ ਪਦਾਨਂ ਅਤ੍ਥੋ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤੋ। **ਵਿਜ੍ਜਾਚਰਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ**ਤਿਆਦੀਸੁ ਤਿਸ੍ਸੋਪਿ ਵਿਜ੍ਜਾ ਭਯਭੇਰਵੇ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੩੪ ਆਦਯੋ) ਆਗਤਨਯੇਨ, ਛਪਿ ਵਿਜ੍ਜਾ ਛਲਭਿਞ੍ਞਾਵਸੇਨ, ਅਟ੍ਠਪਿ ਵਿਜ੍ਜਾ ਅਮ੍ਬਟ੍ਠਸੁਤ੍ਤੇ ਆਗਤਾਤਿ ਵਿਜ੍ਜਾਹਿ, ਸੀਲਸਂਵਰਾਦੀਹਿ, ਪਨ੍ਨਰਸਹਿ ਚਰਣਧਮ੍ਮੇਹਿ ਚ, ਅਨਞ੍ਞਸਾਧਾਰਣੇਹਿ ਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋਤਿ **ਵਿਜ੍ਜਾਚਰਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ**। ਸੋਭਨਗਮਨਤ੍ਤਾ, ਸੁਨ੍ਦਰਂ ਠਾਨਂ ਗਤਤ੍ਤਾ, ਸਮ੍ਮਾ ਗਤਤ੍ਤਾ, ਸਮ੍ਮਾ ਗਦਤ੍ਤਾ ਚ **ਸੁਗਤੋ**। ਸਬ੍ਬਥਾ ਵਿਦਿਤਲੋਕਤ੍ਤਾ **ਲੋਕਵਿਦੂ**। ਨਤ੍ਥਿ ਏਤਸ੍ਸ ਉਤ੍ਤਰੋਤਿ **ਅਨੁਤ੍ਤਰੋ**। ਪੁਰਿਸਦਮ੍ਮੇ ਪੁਰਿਸਵੇਨੇਯ੍ਯੇ ਸਾਰੇਤਿ ਵਿਨੇਤੀਤਿ **ਪੁਰਿਸਦਮ੍ਮਸਾਰਥਿ**। ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਿਕਸਮ੍ਪਰਾਯਿਕਪਰਮਤ੍ਥੇਹਿ ਯਥਾਰਹਂ ਅਨੁਸਾਸਤੀਤਿ **ਸਤ੍ਥਾ**। ਸਬ੍ਬਸ੍ਸਾਪਿ ਨੇਯ੍ਯਸ੍ਸ ਸਬ੍ਬਪ੍ਪਕਾਰੇਨ ਸਯਮ੍ਭੁਞਾਣੇਨ ਬੁਦ੍ਧਤ੍ਤਾ **ਬੁਦ੍ਧੋ**ਤਿ ਅਯਮੇਤ੍ਥ ਸਙ੍ਖੇਪੋ, ਵਿਤ੍ਥਾਰੋ ਪਨ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗਤੋ (ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੧.੧੩੨-੧੩੩) ਗਹੇਤਬ੍ਬੋ।

ਸੋ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਤਿ ਆਦਿ…ਪੇ॰… ਪਰਿਯੋਸਾਨਕਲਜਾਣਨ੍ਤਿ ਸੋ ਭਗਵਾ ਸਤ੍ਤੇਸੁ ਕਾਰੁਞ੍ਞਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਹਿਤ੍ਵਾਪਿ ਅਨੁਤ੍ਤਰਂ ਵਿਵੇਕਸੁਖਂ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਤਿ। ਤਞ੍ਚ ਖੋ ਅਪ੍ਪਂ ਵਾ ਬਹੁਂ ਵਾ ਦੇਸੇਨ੍ਤੋ ਆਦਿਕਲਜਾਣਾਦਿਪ੍ਪਕਾਰਮੇਵ ਦੇਸੇਤਿ। ਕਥਂ? ਏਕਗਾਥਾਪਿ ਹਿ ਸਮਨ੍ਤਭਦ੍ਦਕਤ੍ਤਾ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਪਠਮਪਾਦੇਨ ਆਦਿਕਲਜਾਣਾ, ਦੁਤਿਯਤਤਿਯੇਹਿ ਮਜ੍ਝੇਕਲਜਾਣਾ, ਪਚ੍ਛਿਮੇਨ ਪਰਿਯੋਸਾਨਕਲਜਾਣਾ। ਏਕਾਨੁਸਨ੍ਧਿਕਂ ਸੁਤ੍ਤਂ ਨਿਦਾਨੇਨ ਆਦਿਕਲਜਾਣਂ, ਨਿਗਮਨੇਨ ਪਰਿਯੋਸਾਨਕਲਜਾਣਂ, ਸੇਸੇਨ ਮਜ੍ਝੇਕਲਜਾਣਂ। ਨਾਨਾਨੁਸਨ੍ਧਿਕਂ ਸੁਤ੍ਤਂ ਪਠਮੇਨ ਅਨੁਸਨ੍ਧਿਨਾ ਆਦਿਕਲਜਾਣਂ, ਪਚ੍ਛਿਮੇਨ ਪਰਿਯੋਸਾਨਕਲਜਾਣਂ, ਸੇਸੇਹਿ ਮਜ੍ਝੇਕਲਜਾਣਂ। ਸਕਲੋਪਿ ਵਾ ਸਾਸਨਧਮ੍ਮੋ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਤ੍ਥਭੂਤੇਨ ਸੀਲੇਨ ਆਦਿਕਲਜਾਣੋ, ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਮਗ੍ਗਫਲੇਹਿ ਮਜ੍ਝੇਕਲਜਾਣੋ, ਨਿਬ੍ਬਾਨੇਨ ਪਰਿਯੋਸਾਨਕਲਜਾਣੋ। ਸੀਲਸਮਾਧੀਹਿ ਵਾ ਆਦਿਕਲਜਾਣੋ, ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਮਗ੍ਗੇਹਿ ਮਜ੍ਝੇਕਲਜਾਣੋ, ਫਲਨਿਬ੍ਬਾਨੇਹਿ ਪਰਿਯੋਸਾਨਕਲਜਾਣੋ। ਬੁਦ੍ਧਸੁਬੁਦ੍ਧਤਾਯ ਵਾ ਆਦਿਕਲਜਾਣੋ, ਧਮ੍ਮਸੁਧਮ੍ਮਤਾਯ ਮਜ੍ਝੇਕਲਜਾਣੋ, ਸਙ੍ਘਸੁਪ੍ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਯਾ ਪਰਿਯੋਸਾਨਕਲਜਾਣੋ। ਤਂ ਸੁਤ੍ਵਾ ਤਥਤ੍ਤਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨੇਨ ਅਧਿਗਨ੍ਤਬ੍ਬਾਯ ਅਭਿਸਮ੍ਬੋਧਿਯਾ ਵਾ ਆਦਿਕਲਜਾਣੋ, ਪਚ੍ਚੇਕਬੋਧਿਯਾ ਮਜ੍ਝੇਕਲਜਾਣੋ, ਸਾਵਕਬੋਧਿਯਾ ਪਰਿਯੋਸਾਨਕਲਜਾਣੋ। ਸੁਯਜਮਾਨੋ ਚੇਸ ਨੀਵਰਣਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨਤੋ ਸਵਨੇਨਪਿ ਕਲਜਾਣਮੇਵ ਆਵਹਤੀਤਿ ਆਦਿਕਲਜਾਣੋ, ਪਟਿਪਜ੍ਜਿਯਮਾਨੋ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਸੁਖਾਵਹਨਤੋ ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਯਾਪਿ ਸੁਖਮੇਵ ਆਵਹਤੀਤਿ ਮਜ੍ਝੇਕਲਜਾਣੋ, ਤਥਾਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਚ ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਫਲੇ ਨਿਟ੍ਠਿਤੇ ਤਾਦਿਭਾਵਾਵਹਨਤੋ ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਫਲੇਨਪਿ ਕਲਜਾਣਮੇਵ ਆਵਹਤੀਤਿ ਪਰਿਯੋਸਾਨਕਲਜਾਣੋ। ਨਾਥਪ੍ਪਭਵਤ੍ਤਾ ਚ ਪਭਵਸੁਦ੍ਧਿਯਾ ਆਦਿਕਲਜਾਣੋ, ਅਤ੍ਥਸੁਦ੍ਧਿਯਾ ਮਜ੍ਝੇਕਲਜਾਣੋ, ਕਿਚ੍ਚਸੁਦ੍ਧਿਯਾ ਪਰਿਯੋਸਾਨਕਲਜਾਣੋ। ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ ''ਸੋ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਤਿ ਆਦਿ…ਪੇ॰… ਪਰਿਯੋਸਾਨਕਲਜਾਣ''ਨ੍ਤਿ।

ਯਂ ਪਨ ਭਗਵਾ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਨ੍ਤੋ ਸਾਸਨਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਂ ਮਗ੍ਗਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਞ੍ਚ ਪਕਾਸੇਤਿ, ਨਾਨਾਨਯੇਹਿ ਦੀਪੇਤਿ, ਤਂ ਯਥਾਨੁਰੂਪਂ ਅਤ੍ਥਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ **ਸਾਤ੍ਥਂ,** ਬਜਞ੍ਜਨਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ **ਸਬਜਞ੍ਜਨਂ**। ਸਙ੍ਕਾਸਨ, ਪਕਾਸਨ, ਵਿਵਰਣ, ਵਿਭਜਨ, ਉਤ੍ਤਾਨੀਕਰਣ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਅਤ੍ਥਪਦਸਮਾਯੋਗਤੋ ਸਾਤ੍ਥਂ, ਅਕ੍ਖਰਪਦਬਜਞ੍ਜਨਾਕਾਰਨਿਰੁਤ੍ਤਿਨਿਦ੍ਦੇਸਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਸਬਜਞ੍ਜਨਂ, ਅਤ੍ਥਗਮ੍ਭੀਰਤਾਪਟਿਵੇਧਗਮ੍ਭੀਰਤਾਹਿ ਵਾ ਸਾਤ੍ਥਂ, ਧਮ੍ਮਗਮ੍ਭੀਰਤਾਦੇਸਨਾਗਮ੍ਭੀਰਤਾਹਿ ਸਬਜਞ੍ਜਨਂ। ਅਤ੍ਥਪਟਿਭਾਨਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਵਿਸਯਤੋ ਵਾ ਸਾਤ੍ਥਂ, ਧਮ੍ਮਨਿਰੁਤ੍ਤਿਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਵਿਸਯਤੋ ਸਬਜਞ੍ਜਨਂ। ਪਣ੍ਡਿਤਵੇਦਨੀਯਤੋ ਪਰਿਕ੍ਖਕਜਨਪ੍ਪਸਾਦਕਨ੍ਤਿ ਸਾਤ੍ਥਂ, ਸਦ੍ਧੇਯਜਤੋ ਲੋਕਿਯਜਨਪ੍ਪਸਾਦਕਨ੍ਤਿ ਸਬਜਞ੍ਜਨਂ। ਗਮ੍ਭੀਰਾਧਿਪ੍ਪਾਯਤੋ ਸਾਤ੍ਥਂ, ਉਤ੍ਤਾਨਪਦਤੋ ਸਬਜਞ੍ਜਨਂ। ਉਪਨੇਤਬ੍ਬਸ੍ਸ ਅਭਾਵਤੋ ਸਕਲਪਰਿਪੁਣ੍ਣਭਾਵੇਨ **ਕੇਵਲਪਰਿਪੁਣ੍ਣਂ,** ਅਪਨੇਤਬ੍ਬਸ੍ਸ ਅਭਾਵਤੋ ਨਿਦ੍ਦੋਸਭਾਵੇਨ **ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਂ,** ਅਪਿਚ ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਯਾ ਅਧਿਗਮਬਜਤ੍ਤਿਤੋ **ਸਾਤ੍ਥਂ,** ਪਰਿਯਤ੍ਤਿਯਾ ਆਗਮਬਜਤ੍ਤਿਤੋ **ਸਬਜਞ੍ਜਨਂ,** ਸੀਲਾਦਿਪਞ੍ਚਧਮ੍ਮਕ੍ਖਨ੍ਧਪਾਰਿਪੂਰਿਯਾ **ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਂ**, ਨਿਰੁਪਕ੍ਕਿਲੇਸਤੋ ਨਿਤ੍ਥਰਣਤ੍ਥਾਯ ਪਵਤ੍ਤਿਤੋ ਲੋਕਾਮਿਸਨਿਰਪੇਕ੍ਖਤੋ ਚ **ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਂ**, ਸਿਕ੍ਖਤ੍ਤਯਪਰਿਗ੍ਗਹਿਤਤ੍ਤਾ ਬ੍ਰਹ੍ਮਭੂਤੇਹਿ ਸੇਟ੍ਠੇਹਿ ਚਰਿਤਬ੍ਬਤੋ ਤੇਸਂ ਚਰਿਯਭਾਵਤੋ ਚ **ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਂ**। ਤਸ੍ਮਾ ''ਸਾਤ੍ਥਂ ਸਬਜਞ੍ਜਨਂ…ਪੇ॰… ਪਕਾਸੇਤੀ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। **ਪਠਮੋ**ਤਿ ਗਣਨਾਨੁਪੁਬ੍ਬਤੋ ਸਬ੍ਬਲੋਕੁਤ੍ਤਮਭਾਵਤੋ ਚ ਪਠਮੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ।

ਤਸ੍ਸੇਵ ਸਤ੍ਥੁ ਸਾਵਕੋਤਿ ਤਸ੍ਸੇਵ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਗੁਣਸ੍ਸ ਸਤ੍ਥੁ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾਯ ਸਵਨਨ੍ਤੇ ਜਾਤੋ ਧਮ੍ਮਸੇਨਾਪਤਿਸਦਿਸੋ ਸਾਵਕੋ, ਨ ਪੂਰਣਾਦਿ ਵਿਯ ਪਟਿਞ੍ਞਾਮਤ੍ਤੇਨ ਸਤ੍ਥੁ ਸਾਵਕੋ। **ਪਾਟਿਪਦੋ**ਤਿ ਪਟਿਪਦਾਸਙ੍ਖਾਤੇਨ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੇਨ ਅਰਿਯਾਯ ਜਾਤਿਯਾ ਜਾਤੋ ਭਵੋਤਿ ਪਾਟਿਪਦੋ, ਅਨਿਟ੍ਠਿਤਪਟਿਪਤ੍ਤਿਕਿਚ੍ਚੋ ਪਟਿਪਜ੍ਜਮਾਨੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸੁਤ੍ਤਗੇਯਜਾਦਿ ਪਰਿਯਤ੍ਤਿਧਮ੍ਮੋ ਬਹੁਂ ਸੁਤੋ ਏਤੇਨਾਤਿ **ਬਹੁਸ੍ਸੁਤੋ**। ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਸਂਵਰਾਦਿਸੀਲੇਨ ਚੇਵ ਆਰਞ੍ਞਿਕਙ੍ਗਾਦਿਧੁਤਙ੍ਗਵਤੇਹਿ ਚ ਉਪਪਨ੍ਨੋ ਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋਤਿ **ਸੀਲਵਤ੍ਤੂਪਪਨ੍ਨੋ**। ਇਤਿ ਭਗਵਾ ''ਲੋਕਾਨੁਕਮ੍ਪਾ ਨਾਮ ਹਿਤਜ੍ਝਾਸਯੇਨ ਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾ, ਸਾ ਚ ਇਮੇਸੁ ਏਵ ਤੀਸੁ ਪੁਗ੍ਗਲੇਸੁ ਪਟਿਬਦ੍ਧਾ''ਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਸੇਸਂ ਸੁਵਿਞ੍ਞੇਯਜਮੇਵ।

ਗਾਥਾਸੁ **ਤਸ੍ਸਨ੍ਵਯੋ**ਤਿ ਤਸ੍ਸੇਵ ਸਤ੍ਥੁ ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਯਾ ਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾਯ ਚ ਅਨੁਗਮਨੇਨ ਤਸ੍ਸਨ੍ਵਯੋ ਅਨੁਜਾਤੋ। ਅਵਿਜ੍ਜਨ੍ਧਕਾਰਂ ਵਿਧਮਿਤ੍ਵਾ ਸਪਰਸਨ੍ਤਾਨੇਸੁ ਧਮ੍ਮਾਲੋਕਸਙ੍ਖਾਤਾਯ ਪਭਾਯ ਕਰਣਤੋ **ਪਭਙ੍ਕਰਾ। ਧਮ੍ਮਮੁਦੀਰਯਨ੍ਤਾ**ਤਿ ਚਤੁਸਚ੍ਚਧਮ੍ਮਂ ਕਥੇਨ੍ਤਾ। **ਅਪਾਪੁਰਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਉਗ੍ਘਾਟੇਨ੍ਤਿ। **ਅਮਤਸ੍ਸ** ਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸ। **ਦ੍ਵਾਰਂ** ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਂ। **ਯੋਗਾ**ਤਿ ਕਾਮਯੋਗਾਦਿਤੋ।

ਸਤ੍ਥਵਾਹੇਨਾਤਿ ਵੇਨੇਯ੍ਯਸਤ੍ਤਵਾਹਨਤੋ ਭਵਕਨ੍ਤਾਰਨਿਤ੍ਥਰਣਤੋ ਸਤ੍ਥਵਾਹੋ, ਭਗਵਾ, ਤੇਨ ਸਤ੍ਥਵਾਹੇਨ। **ਸੁਦੇਸਿਤੰ ਮਗ੍ਗਮਨੁਕ੍ਕਮਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਤੇਨ ਸਮ੍ਮਾ ਦੇਸਿਤੰ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੰ ਤਸ੍ਸ ਦੇਸਨਾਨੁਸਾਰੇਨ ਅਨੁਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ ਪਟਿਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ। **ਇਧੇ**ਵਾਤਿ ਇਮਸ੍ਮਿਂਯੇਵ ਅਤ੍ਤਭਾਵੇ। ਸੇਸੰ ਉਤ੍ਤਾਨਮੇਵ।

ਪਞ੍ਚਮਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੬. ਅਸੁਭਾਨੁਪਸ੍ਸੀਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੮੫. ਛਟ੍ਠੇ **ਅਸੁਭਾਨੁਪਸ੍ਸੀ**ਤਿ ਅਸੁਭੰ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨ੍ਤਾ ਦ੍ਵਤ੍ਤਿੰਸਾਕਾਰਵਸੇਨ ਚੇਵ ਉਦ੍ਧੁਮਾਤਕਾਦੀਸੁ ਗਹਿਤਨਿਮਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪਸਂਹਰਣਵਸੇਨ ਚ ਕਾਯਸ੍ਮਿਂ ਅਸੁਭੰ ਅਸੁਭਾਕਾਰੰ ਅਨੁਪਸ੍ਸਕਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਵਿਹਰਥ। **ਆਨਾਪਾਨਸ੍ਸਤੀ**ਤਿ ਆਨਾਪਾਨੇ ਸਤਿ, ਤੰ ਆਰਬ੍ਭ ਪਵਤ੍ਤਾ ਸਤਿ, ਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸਪਰਿਗ੍ਗਾਹਿਕਾ ਸਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤੰ ''ਆਨਨ੍ਤਿ ਅਸ੍ਸਾਸੋ, ਨੋ ਪਸ੍ਸਾਸੋ। ਪਾਨਨ੍ਤਿ ਪਸ੍ਸਾਸੋ, ਨੋ ਅਸ੍ਸਾਸੋ''ਤਿਆਦਿ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੧੬੦)।

ਵੋਤਿ ਤੁਮ੍ਹਾਕੰ। **ਅਜ੍ਝਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਇਧ ਗੋਚਰਜ੍ਝਤ੍ਤੰ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤੰ। **ਪਰਿਮੁਖ**ਨ੍ਤਿ ਅਭਿਮੁਖੰ। **ਸੂਪਟ੍ਠਿਤਾ**ਤਿ ਸੁਟ੍ਠੁ ਉਪਟ੍ਠਿਤਾ। ਇਦੰ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ – ਆਨਾਪਾਨਸ੍ਸਤਿ ਚ ਤੁਮ੍ਹਾਕੰ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਾਭਿਮੁਖੰ ਸੁਟ੍ਠੁ ਉਪਟ੍ਠਿਤਾ ਹੋਤੂਤਿ। ਅਥ ਵਾ **ਪਰਿਮੁਖ**ਨ੍ਤਿ ਪਰਿਗ੍ਗਹਿਤਨਿਯ੍ਯਾਨੰ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤੰ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਯੰ – ''ਪਰੀਤਿ ਪਰਿਗ੍ਗਹਟ੍ਠੋ, ਮੁਖਨ੍ਤਿ ਨਿਯ੍ਯਾਨਟ੍ਠੋ , ਸਤੀਤਿ ਉਪਟ੍ਠਾਨਟ੍ਠੋ, ਤੇਨ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਪਰਿਮੁਖੰ ਸਤਿ''ਨ੍ਤਿ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੧੬੪)। ਇਮਿਨਾ ਚਤੁਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਸੋਲ਼ਸਪ੍ਪਭੇਦਾ ਆਨਾਪਾਨਸ੍ਸਤਿਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਭਾਵਨਾ ਦਸ੍ਸਿਤਾਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ।

ਏਵੰ ਸਙ੍ਖੇਪੇਨੇਵ ਰਾਗਚਰਿਤਵਿਤਕ੍ਕਚਰਿਤਾਨੰ ਸਪ੍ਪਾਯੰ ਪਟਿਕੂਲਮਨਸਿਕਾਰਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਵਸੇਨ ਸਮਥਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨੰ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਞ੍ਚ ਉਪਦਿਸਿਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਸੁਦ੍ਧਵਿਪਸ੍ਸਨਾਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਮੇਵ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **"ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਾਰੇਸੁ ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸਿਨੋ ਵਿਹਰਥਾ**"ਤਿ ਆਹ। ਤਤ੍ਥ ਅਨਿਚ੍ਚੰ, ਅਨਿਚ੍ਚਲਕ੍ਖਣੰ, ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ, ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸੀਤਿ ਇਦੰ ਚਤੁਕ੍ਕੰ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। ਹੁਤ੍ਵਾ, ਅਭਾਵਤੋ, ਉਦਯਬ੍ਬਯਯੋਗਤੋ, ਤਾਵਕਾਲਿਕਤੋ, ਨਿਚ੍ਚਪਟਿਕ੍ਖੇਪਤੋ ਚ ਖਨ੍ਧਪਞ੍ਚਕੰ **ਅਨਿਚ੍ਚੰ** ਨਾਮ। ਤਸ੍ਸ ਯੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਅਭਾਵਾਕਾਰੋ, ਤੰ **ਅਨਿਚ੍ਚਲਕ੍ਖਣੰ** ਨਾਮ। ਤੰ ਆਰਬ੍ਭ ਪਵਤ੍ਤਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ **ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ**। ਤੰ ਅਨਿਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ਵਿਪਸ੍ਸਕੋ **ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸੀ**। ਏਤ੍ਥ ਚ ਏਕਾਦਸਵਿਧਾ ਅਸੁਭਕਥਾ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨੰ ਪਾਪੇਤ੍ਵਾ, ਸੋਲ਼ਸਵਤ੍ਥੁਕਾ ਚ ਆਨਾਪਾਨਕਥਾ ਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨੰ ਪਾਪੇਤ੍ਵਾ, ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਕਥਾ ਚ ਵਿਤ੍ਥਾਰਤੋ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਾ, ਸਾ ਪਨ ਸਬ੍ਬਾਕਾਰਤੋ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੇ (ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੨.੭੩੭-੭੪੦) ਕਥਿਤਾਤਿ ਤਤ੍ਥ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਇਦਾਨਿ ਅਸੁਭਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਦੀਹਿ ਨਿਪ੍ਫਾਦੇਤਬ੍ਬੰ ਫਲਵਿਸੇਸੰ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ **"ਅਸੁਭਾਨੁਪਸ੍ਸੀਨ**"ਨ੍ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਸੁਭਾਯ ਧਾਤੁਯਾ**ਤਿ ਸੁਭਭਾਵੇ, ਸੁਭਨਿਮਿਤ੍ਤੇਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਰਾਗਾਨੁਸਯੋ**ਤਿ ਸੁਭਾਰਮ੍ਮਣੇ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਾਰਹੋ ਕਾਮਰਾਗਾਨੁਸਯੋ। ਸੋ ਕੇਸਾਦੀਸੁ ਉਦ੍ਧੁਮਾਤਕਾਦੀਸੁ ਵਾ ਅਸੁਭਾਨੁਪਸ੍ਸੀਨੰ ਅਸੁਭਨਿਮਿਤ੍ਤੰ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਤਤ੍ਥ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨੰ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇਤ੍ਵਾ ਤੰ ਪਾਦਕੰ ਕਤ੍ਵਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨੰ ਪਟ੍ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਅਧਿਗਤੇਨ ਅਨਾਗਾਮਿਮਗ੍ਗੇਨ **ਪਹੀਯਤਿ,** ਸਬ੍ਬਸੋ ਸਮੁਚ੍ਛਿਜ੍ਜੀਯਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤੰ ''ਅਸੁਭਾ ਭਾਵੇਤਬ੍ਬਾ ਕਾਮਰਾਗਸ੍ਸ ਪਹਾਨਾਯਾ''ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੯.੩; ਉਦਾ॰ ੩੧)। **ਬਾਹਿਰਾ**ਤਿ ਬਹਿਦ੍ਧਾਵਤ੍ਥੁਕਤ੍ਤਾ ਅਨਤ੍ਥਾਵਹਤ੍ਤਾ ਚ ਬਾਹਿਰਾ ਬਹਿਭੂਤਾ। **ਵਿਤਕ੍ਕਾਸਯਾ**ਤਿ ਕਾਮਸਙ੍ਕਪ੍ਪਾਦਿਮਿਚ੍ਛਾਵਿਤਕ੍ਕਾ। ਤੇ ਹਿ ਅਪ੍ਪਹੀਨਾ ਆਸਯਾਨੁਗਤਾ ਸਤਿ ਪਚ੍ਚਯਸਮਵਾਯੇ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਤੋ ਵਿਤਕ੍ਕਾਸਯਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਕਾਮਵਿਤਕ੍ਕੋ ਚੇਤ੍ਥ ਕਾਮਰਾਗਗ੍ਗਹਣੇਨ ਗਹਿਤੋ ਏਵਾਤਿ ਤਦਵਸੇਸਾ ਵਿਤਕ੍ਕਾ ਏਵ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। **ਵਿਘਾਤਪਕ੍ਖਿਕਾ**ਤਿ ਦੁਕ੍ਖਭਾਗਿਯਾ, ਇਚ੍ਛਾਵਿਘਾਤਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨਕਾ ਵਾ। **ਤੇ ਨ ਹੋਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਤੇ ਪਹੀਯਨ੍ਤਿ। ਬ੍ਯਾਪਾਦਵਿਤਕ੍ਕੋ, ਵਿਹਿਂਸਾਵਿਤਕ੍ਕੋ, ਞਾਤਿਵਿਤਕ੍ਕੋ, ਜਨਪਦਵਿਤਕ੍ਕੋ, ਅਮਰਾਵਿਤਕ੍ਕੋ, ਅਨਵਞ੍ਞਤ੍ਤਿਪਟਿਸਂਯੁਤ੍ਤੋ ਵਿਤਕ੍ਕੋ, ਲਾਭਸਕ੍ਕਾਰਸਿਲੋਕਪਟਿਸਂਯੁਤ੍ਤੋ ਵਿਤਕ੍ਕੋ, ਪਰਾਨੁਦ੍ਦਯਤਾਪਟਿਸਂਯੁਤ੍ਤੋ ਵਿਤਕ੍ਕੋਤਿ ਅਟ੍ਠ, ਕਾਮਵਿਤਕ੍ਕੇਨ ਸਦ੍ਧਿਂ ਨਵਵਿਧਾ ਮਹਾਵਿਤਕ੍ਕਾ ਆਨਾਪਾਨਸ੍ਸਤਿਸਮਾਧਿਨਾ ਤਨ੍ਨਿਸ੍ਸਿਤਾਯ ਚ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਿਤਾ। ਤੰ ਪਾਦਕੰ

ਕਤ੍ਵਾ ਅਧਿਗਤੇਨ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੇਨ ਯਥਾਰਹਂ ਅਨਵਸੇਸਤੋ ਪਹੀਯਨ੍ਤਿ। ਵੁਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਚੇਤਂ ''ਆਨਾਪਾਨਸ੍ਸਤਿ ਭਾਵੇਤਬ੍ਬਾ ਵਿਤਕ੍ਕੁਪਚ੍ਛੇਦਾਯਾ''ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੯.੩; ਉਦਾ॰ ੩੧)।

ਯਾ ਅਵਿਜ੍ਜਾ, ਸਾ ਪਹੀਯਤੀਤਿ ਯਾ ਸਚ੍ਚਸਭਾਵਪਟਿਚ੍ਛਾਦਿਨੀ ਸਬ੍ਬਾਨਤ੍ਥਕਾਰੀ ਸਕਲਸ੍ਸ ਵਟ੍ਟਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਮੂਲਭੂਤਾ ਅਵਿਜ੍ਜਾ, ਸਾ ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸੀਨਂ ਵਿਹਰਤਂ ਸਮੁਚ੍ਛਿਜ੍ਜਤਿ। ਇਦਂ ਕਿਰ ਭਗਵਤਾ ਅਨਿਚ੍ਚਾਕਾਰਤੋ ਵੁਟ੍ਠਿਤਸ੍ਸ ਸੁਕ੍ਖਵਿਪਸ੍ਸਕਖੀਣਾਸਵਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਸ੍ਸਾਯਂ ਸਙ੍ਖੇਪਤ੍ਥੋ – ਤੇਭੂਮਕੇਸੁ ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਾਰੇਸੁ ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਤੋ ਸਮ੍ਮਸਨਂ ਪਟ੍ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨ੍ਤਾਨਂ ਯਦਾ ਅਨਿਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨਾ ਵੁਟ੍ਠਾਨਗਾਮਿਨੀਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਮਗ੍ਗੇਨ ਘਟੀਯਤਿ, ਅਨੁਕ੍ਕਮੇਨ ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਤੇਸਂ ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸੀਨਂ ਵਿਹਰਤਂ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਅਨਵਸੇਸਤੋ ਪਹੀਯਤਿ, ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗਵਿਜ੍ਜਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀਤਿ। **ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸੀਨਂ ਵਿਹਰਤ**ਨ੍ਤਿ ਇਦਂ ਅਨਿਚ੍ਚਲਕ੍ਖਣਸ੍ਸ ਤੇਸਂ ਪਾਕਟਭਾਵਤੋ ਇਤਰਸ੍ਸ ਲਕ੍ਖਣਦ੍ਵਯਸ੍ਸ ਗਹਣੇ ਉਪਾਯਭਾਵਤੋ ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਨ ਪਨ ਏਕਸ੍ਸੇਵ ਲਕ੍ਖਣਸ੍ਸ ਅਨੁਪਸ੍ਸਿਤਬ੍ਬਤੋ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ ''ਯਦਨਿਚ੍ਚਂ ਤਂ ਦੁਕ੍ਖਂ, ਯਂ ਦੁਕ੍ਖਂ ਤਦਨਤ੍ਤਾ''ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੫)। ਅਪਰਮ੍ਪਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ''ਅਨਿਚ੍ਚਸਞ੍ਞਿਨੋ ਹਿ, ਮੇਘਿਯ, ਅਨਤ੍ਤਸਞ੍ਞਾ ਸਣ੍ਠਾਤਿ, ਅਨਤ੍ਤਸਞ੍ਞੀ ਅਸ੍ਮਿਮਾਨਸਮੁਗ੍ਘਾਤਂ ਪਾਪੁਣਾਤੀ''ਤਿ।

ਗਾਥਾਸੁ **ਆਨਾਪਾਨੇ ਪਟਿਸ੍ਸਤੋ**ਤਿ ਆਨਾਪਾਨਨਿਮਿਤ੍ਤਸ੍ਮਿਂ ਪਟਿ ਪਟਿ ਸਤੋ, ਉਪਟ੍ਠਿਤਸ੍ਸਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਪਸ੍ਸ**ਨ੍ਤਿ ਆਸਵਕ੍ਖਯਞਾਣਚਕ੍ਖੁਨਾ ਸਙ੍ਖਾਰੂਪਸਮਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤੋ। **ਆਤਾਪੀ ਸਬ੍ਬਦਾ**ਤਿ ਅਨੁਰਾਵੋਸਾਨਂ ਅਨਾਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਅਸੁਭਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਦੀਸੁ ਸਤਤਂ ਆਤਾਪੀ ਯੁਤ੍ਤਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤੋ, ਤਤੋ ਏਵ **ਯਤੋ** ਵਾਯਮਮਾਨੋ, ਨਿਯਤੋ ਵਾ ਸਮ੍ਮਤ੍ਤਨਿਯਾਮੇਨ **ਤਤ੍ਥ** ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਾਰਸਮਥੇ ਨਿਬ੍ਬਾਨੇ ਅਰਹਤ੍ਤਫਲਵਿਮੁਤ੍ਤਿਯਾ ਵਿਮੁਚ੍ਚਤਿ। ਸੇਸਂ ਵੁਤ੍ਤਨਯਮੇਵ।

ਛਟ੍ਠਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੭. ਧਮ੍ਮਾਨੁਧਮ੍ਮਪਟਿਪਨ੍ਨਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੮੬. ਸਤ੍ਤਮੇ **ਧਮ੍ਮਾਨੁਧਮ੍ਮਪਟਿਪਨ੍ਨਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਧਮ੍ਮੋ ਨਾਮ ਨਵਵਿਧੋ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਧਮ੍ਮੋ, ਤਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਅਨੁਧਮ੍ਮੋ ਸੀਲਵਿਸੁਦ੍ਧਿਆਦਿ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਪਟਿਪਦਾਧਮ੍ਮੋ, ਤਂ ਧਮ੍ਮਾਨੁਧਮ੍ਮਂ ਪਟਿਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਅਧਿਗਨ੍ਤੁਂ ਪਟਿਪਜ੍ਜਮਾਨਸ੍ਸ। **ਅਯਮਨੁਧਮ੍ਮੋ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਅਯਂ ਅਨੁਚ੍ਛਵਿਕਸਭਾਵੋ ਪਤਿਰੂਪਸਭਾਵੋ ਹੋਤਿ। **ਵੇਯ੍ਯਾਕਰਣਾਯਾ**ਤਿ ਕਥਨਾਯ। **ਧਮ੍ਮਾਨੁਧਮ੍ਮਪਟਿਪਨ੍ਨੋਯ**ਨ੍ਤਿ **ਯ**ਨ੍ਤਿ ਕਰਣਤ੍ਥੇ ਪਚ੍ਚਤ੍ਤਵਚਨਂ। ਇਦਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ – ਯੇਨ ਅਨੁਧਮ੍ਮੇਨ ਤਂ ਧਮ੍ਮਾਨੁਧਮ੍ਮਂ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋਤਿ ਬ੍ਯਾਕਰਮਾਨੋ ਸਮ੍ਮਦੇਵ ਬ੍ਯਾਕਰੋਨ੍ਤੋ ਨਾਮ ਸਿਯਾ, ਨ ਤਤੋਨਿਦਾਨਂ ਵਿਞ੍ਞੂਹਿ ਗਰਹਿਤਬ੍ਬੋ ਸਿਯਾਤਿ। **ਯ**ਨ੍ਤਿ ਵਾ ਕਿਰਿਯਾਪਰਾਮਸਨਂ, ਤੇਨੇਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ ''ਯਦਿਦਂ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸੇਵ ਭਾਸਨਂ, ਧਮ੍ਮਵਿਤਕ੍ਕਸ੍ਸੇਵ ਚ ਵਿਤਕ੍ਕਨਂ ਤਦੁਭਯਾਭਾਵੇ ਞਾਣੁਪੇਕ੍ਖਾਯ, ਅਯਂ ਧਮ੍ਮਾਨੁਧਮ੍ਮਪਟਿਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਤਥਾਰੂਪੋ ਅਯਨ੍ਤਿ ਕਥਨਾਯਾਨੁਰੂਪਹੇਤੁ ਅਨੁਚ੍ਛਵਿਕਕਾਰਣਂ। **ਭਾਸਮਾਨੋ ਧਮ੍ਮਂਯੇਵ ਭਾਸੇਯ੍ਯਾ**ਤਿ ਕਥੇਨ੍ਤੋ ਚੇ ਦਸਕਥਾਵਤ੍ਥੁਧਮ੍ਮਂਯੇਵ ਕਥੇਯ੍ਯ, ਨ ਤਪ੍ਪਟਿਪਕ੍ਖਮਹਿਚ੍ਛਤਾਦਿਅਧਮ੍ਮਂ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ –

> ''ਯਾਯਂ ਕਥਾ ਅਭਿਸਲ੍ਲੇਖਿਕਾ ਚੇਤੋਵਿਵਰਣਸਪ੍ਪਾਯਾ ਏਕਨ੍ਤਨਿਬ੍ਬਿਦਾਯ ਵਿਰਾਗਾਯ ਨਿਰੋਧਾਯ ਉਪਸਮਾਯ ਅਭਿਞ੍ਞਾਯ ਸਮ੍ਬੋਧਾਯ ਨਿਬ੍ਬਾਨਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤਿ। ਸੇਯ੍ਯਥਿਦਂ – ਅਪ੍ਪਿਚ੍ਛਕਥਾ, ਸਨ੍ਤੁਟ੍ਠਿਕਥਾ, ਪਵਿਵੇਕਕਥਾ, ਅਸਂਸਗ੍ਗਕਥਾ, ਵੀਰਿਯਾਰਮ੍ਭਕਥਾ, ਸੀਲਕਥਾ, ਸਮਾਧਿਕਥਾ, ਪਞ੍ਞਾਕਥਾ, ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਕਥਾ, ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਞਾਣਦਸ੍ਸਨਕਥਾ , ਏਵਰੂਪਾਯ ਕਥਾਯ ਨਿਕਾਮਲਾਭੀ ਹੋਤਿ ਅਕਿਚ੍ਛਲਾਭੀ ਅਕਸਿਰਲਾਭੀ''ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੯.੩; ਉਦਾ॰ ੩੧)।

ਅਭਿਸਲ੍ਲੇਖਿਕਾਯ ਕਥਾਯ ਲਾਭੀ ਏਵ ਹਿ ਤਂ ਭਾਸੇਯ੍ਯ। ਏਤੇਨ ਕਲ੍ਯਾਣਮਿਤ੍ਤਸਮ੍ਪਦਾ ਦਸ੍ਸਿਤਾ।

ਧਮ੍ਮਵਿਤਕ੍ਕਨ੍ਤਿ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਵਿਤਕ੍ਕਾਦਿੰ ਧਮ੍ਮਤੋ ਅਨਪੇਤੰ ਵਿਤਕ੍ਕਯਤੋ ''ਸੀਲਾਦਿਪਟਿਪਦੰ ਪਰਿਪੂਰੇਸ੍ਸਾਮੀ''ਤਿ ਉਪਰੂਪਰਿ ਉਸ੍ਸਾਹੋ ਅਭਿਵਡ੍ਢਿਸ੍ਸਤਿ। ਸੋ ਪਨ ਵਿਤਕ੍ਕੋ ਸੀਲਾਦੀਨੰ ਅਨੁਪਕਾਰਧਮ੍ਮੇ ਵਜ੍ਜੇਤ੍ਵਾ ਉਪਕਾਰਧਮ੍ਮੇ ਅਨੁਬ੍ਰੂਹਨਵਸੇਨ ਹਾਨਭਾਗਿਯਭਾਵੰ ਅਪਨੇਤ੍ਵਾ ਠਿਤਿਭਾਗਿਯਭਾਵੇਪਿ ਅਟ੍ਠਤ੍ਵਾ ਵਿਸੇਸਭਾਗਿਯਤੰ ਨਿਬ੍ਬੇਧਭਾਗਿਯਤਞ੍ਚ ਪਾਪਨਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਿਯਾ ਅਨੇਕਪ੍ਪਭੇਦੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। **ਨੇ ਅਧਮ੍ਮਵਿਤਕ੍ਕ**ਨ੍ਤਿ ਕਾਮਵਿਤਕ੍ਕੰ ਨੇ ਵਿਤਕ੍ਕੇਯ੍ਯਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਤਦੁਭਯੰ ਵਾ ਪਨਾ**ਤਿ ਯਦੇਤੰ ਪਰੇਸੰ ਅਨੁਗ੍ਗਹਣਤ੍ਥੰ ਧਮ੍ਮਭਾਸਨੰ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਨੁਗ੍ਗਹਣਤ੍ਥੰ ਧਮ੍ਮਵਿਤਕ੍ਕਨਞ੍ਚ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਅਥ ਵਾ ਪਨ ਤੰ ਉਭਯੰ **ਅਭਿਨਿਵਜ੍ਜੇਤ੍ਵਾ** ਅਪ੍ਪਟਿਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਅਕਤ੍ਵਾ। **ਉਪੇਕ੍ਖਕੋ**ਤਿ ਤਥਾਪਟਿਪਤ੍ਤਿਯੰ ਉਦਾਸੀਨੋ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਭਾਵਨਮੇਵ ਅਨੁਬ੍ਰੂਹਨ੍ਤੋ ਵਿਹਰੇਯ੍ਯ, ਸਮਥਪਟਿਪਤ੍ਤਿਯੰ ਉਪੇਕ੍ਖਕੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯਮੇਵ ਕਮ੍ਮੰ ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਵਿਹਰੇਯ੍ਯ। ਵਿਪਸ੍ਸਨਮ੍ਪਿ ਉਸ੍ਸੁਕ੍ਕਾਪੇਤ੍ਵਾ ਤਤ੍ਰਾਪਿ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾਞਾਣਵਸੇਨ ਉਪੇਕ੍ਖਕੋ ਯਾਵ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣੰ ਮਗ੍ਗੇਨ ਘਟੀਯਤਿ, ਤਾਵ ਯਥਾ ਤੰ ਤਿਕ੍ਖੰ ਸੂਰੰ ਪਸਨ੍ਨੰ ਹੁਤ੍ਵਾ ਵਹਤਿ, ਤਥਾ ਵਿਹਰੇਯ੍ਯ ਸਤੋ ਸਮ੍ਪਜਾਨੋਤਿ।

ਗਾਥਾਸੁ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਧਮ੍ਮੋ ਆਰਮਿਤਬ੍ਬਟ੍ਠੇਨ ਆਰਾਮੋ ਏਤਸ੍ਸਾਤਿ **ਧਮ੍ਮਾਰਾਮੋ**। ਤਸ੍ਮਿੰਯੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਰਤੋਤਿ **ਧਮ੍ਮਰਤੋ**। ਤਸ੍ਸੇਵ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨੰ ਵਿਚਿਨ੍ਤਨਤੋ **ਧਮ੍ਮੰ ਅਨੁਵਿਚਿਨ੍ਤਯੰ** ਤੰ ਧਮ੍ਮੰ ਆਵਜ੍ਜੇਨ੍ਤੋ, ਮਨਸਿ ਕਰੋਨ੍ਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਅਨੁਸ੍ਸਰ**ਨ੍ਤਿ ਤਮੇਵ ਧਮ੍ਮੰ ਉਪਰੂਪਰਿਭਾਵਨਾਵਸੇਨ ਅਨੁਸ੍ਸਰਨ੍ਤੋ। ਅਥ ਵਾ ਵਿਮੁਤ੍ਤਾਯਤਨਸੀਸੇ ਠਤ੍ਵਾ ਪਰੇਸੰ ਦੇਸਨਾਵਸੇਨ ਸੀਲਾਦਿਧਮ੍ਮੋ ਆਰਮਿਤਬ੍ਬਟ੍ਠੇਨ ਆਰਾਮੋ ਏਤਸ੍ਸਾਤਿ **ਧਮ੍ਮਾਰਾਮੋ**। ਤਥੇਵ ਤਸ੍ਮਿੰ ਧਮ੍ਮੇ ਰਤੋ ਅਭਿਰਤੋਤਿ **ਧਮ੍ਮਰਤੋ**। ਤੇਸੰਯੇਵ ਸੀਲਾਦਿਧਮ੍ਮਾਨੰ ਗਤਿਯੋ ਸਮਨ੍ਵੇਸਨ੍ਤੋ ਕਾਮਵਿਤਕ੍ਕਾਦੀਨੰ ਓਕਾਸੰ ਅਦਤ੍ਵਾ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਸਙ੍ਕਪ੍ਪਾਦਿਧਮ੍ਮੰਯੇਵ ਅਨੁਵਿਚਿਨ੍ਤਨਤੋ **ਧਮ੍ਮੰ ਅਨੁਵਿਚਿਨ੍ਤਯੰ** । ਤਦੁਭਯੰ ਵਾ ਪਨ ਓਲਾਰਿਕਤੋ ਦਹਨ੍ਤੋ ਅਜ੍ਝੁਪੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਧਮ੍ਮਮੇਵ ਉਪਰੂਪਰਿ ਭਾਵਨਾਵਸੇਨ ਅਨੁਸ੍ਸਰਨ੍ਤੋ ਅਨੁਬ੍ਰੂਹਨਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤੇਨ੍ਤੋ। **ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਾ**ਤਿ ਸਤ੍ਤਤਿੰਸਪ੍ਪਭੇਦਾ ਬੋਧਿਪਕ੍ਖਿਯਧਮ੍ਮਾ ਨਵਵਿਧਲੋਕੁਤ੍ਤਰਧਮ੍ਮਾ ਚ **ਨ ਪਰਿਹਾਯਤਿ,** ਨ ਚਿਰਸ੍ਸੇਵ ਤੰ ਅਧਿਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਇਦਾਨਿ ਤਸ੍ਸ ਅਨੁਸ੍ਸਰਣਵਿਧਿੰ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ "**ਚਰੰ ਵਾ**"ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਚਰੰ** ਵਾਤਿ ਭਿਕ੍ਖਾਚਾਰਵਸੇਨ ਚਙ੍ਕਮਨਵਸੇਨ ਚ ਚਰਨ੍ਤੋ ਵਾ। **ਯਦਿ ਵਾ ਤਿਟ੍ਠ**ਨ੍ਤਿ ਤਿਟ੍ਠਨ੍ਤੋ ਵਾ **ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ** ਵਾ, **ਉਦ ਵਾ ਸਯ**ਨ੍ਤਿ ਸਯਨ੍ਤੋ ਵਾ। ਏਵੰ ਚਤੂਸੁਪਿ ਇਰਿਯਾਪਥੇਸੁ। **ਅਜ੍ਝਤ੍ਤੰ ਸਮਯੰ ਚਿਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੇ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਸਙ੍ਖਾਤੇ ਗੋਚਰਜ੍ਝਤ੍ਤੇ ਅਤ੍ਤਨੋ ਚਿਤ੍ਤੰ ਰਾਗਾਦਿਕਿਲੇਸਾਨੰ ਵੂਪਸਮਨਵਸੇਨ ਪਜਹਨਵਸੇਨ ਸਮਯੰ ਸਮੇਨ੍ਤੋ। **ਸਨ੍ਤਿਮੇਵਾਧਿਗਚ੍ਛਤੀ**ਤਿ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਸਨ੍ਤਿੰ ਨਿਬ੍ਬਾਨਮੇਵ ਪਾਪੁਣਾਤੀਤਿ।

ਸਤ੍ਤਮਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੮. ਅਨ੍ਧਕਰਣਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੮੭. ਅਟ੍ਠਮੇ **ਅਕੁਸਲਵਿਤਕ੍ਕਾ**ਤਿ ਅਕੋਸਲ੍ਲਸਮ੍ਭੂਤਾ ਵਿਤਕ੍ਕਾ। **ਅਨ੍ਧਕਰਣਾ**ਤਿਆਦੀਸੁ ਯਸ੍ਸ ਸਯੰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਤੰ ਯਥਾਭੂਤਦਸ੍ਸਨਨਿਵਾਰਣੇਨ ਅਨ੍ਧੰ ਕਰੋਨ੍ਤੀਤਿ **ਅਨ੍ਧਕਰਣਾ**। ਨ ਪਞ੍ਞਾਚਕ੍ਖੁੰ ਕਰੋਨ੍ਤੀਤਿ **ਅਚਕ੍ਖੁਕਰਣਾ**। ਅਞ੍ਞਾਣੰ ਕਰੋਨ੍ਤੀਤਿ **ਅਞ੍ਞਾਣਕਰਣਾ। ਪਞ੍ਞਾਨਿਰੋਧਿਕਾ**ਤਿ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸਕਤਾਪਞ੍ਞਾ, ਝਾਨਪਞ੍ਞਾ, ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਪਞ੍ਞਾਤਿ ਇਮਾ ਤਿਸ੍ਸੋ ਪਞ੍ਞਾ ਅਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਕਰਣੇਨ ਨਿਰੋਧੇਨ੍ਤੀਤਿ ਪਞ੍ਞਾਨਿਰੋਧਿਕਾ। ਅਨਿਟ੍ਠਫਲਦਾਯਕਤ੍ਤਾ ਦੁਕ੍ਖਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਵਿਘਾਤਸ੍ਸ ਪਕ੍ਖੇ ਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀਤਿ **ਵਿਘਾਤਪਕ੍ਖਿਕਾ**। ਕਿਲੇਸਨਿਬ੍ਬਾਨੰ ਨ ਸੰਵਤ੍ਤਯਨ੍ਤੀਤਿ **ਅਨਿਬ੍ਬਾਨਸੰਵਤ੍ਤਨਿਕਾ**।

ਕਾਮਵਿਤਕ੍ਕੋਤਿ ਕਾਮਪਟਿਸੰਯੁਤ੍ਤੋ ਵਿਤਕ੍ਕੋ। ਸੋ ਹਿ ਕਿਲੇਸਕਾਮਸਹਿਤੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਵਤ੍ਥੁਕਾਮੇਸੁ ਪਵਤ੍ਤਤਿ। ਬ੍ਯਾਪਾਦਪਟਿਸੰਯੁਤ੍ਤੋ ਵਿਤਕ੍ਕੋ **ਬ੍ਯਾਪਾਦਵਿਤਕ੍ਕੋ**। ਵਿਹਿੰਸਾਪਟਿਸੰਯੁਤ੍ਤੋ ਵਿਤਕ੍ਕੋ **ਵਿਹਿੰਸਾਵਿਤਕ੍ਕੋ**। ਇਮੇ ਦ੍ਵੇ ਚ ਸਤ੍ਤੇਸੁਪਿ ਸਙ੍ਖਾਰੇਸੁਪਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ। ਕਾਮਵਿਤਕ੍ਕੋ ਹਿ ਪਿਯਮਨਾਪੇ ਸਤ੍ਤੇ ਵਾ ਸਙ੍ਖਾਰੇ ਵਾ ਵਿਤਕ੍ਕੇਨ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਬ੍ਯਾਪਾਦਵਿਤਕ੍ਕੋ ਅਪ੍ਪਿਯੇ ਅਮਨਾਪੇ ਸਤ੍ਤੇ ਵਾ ਸਙ੍ਖਾਰੇ ਵਾ ਕੁਜ੍ਝਿਤ੍ਵਾ ਓਲੋਕਨਕਾਲਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਯਾਵ ਨਾਸਨਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਵਿਹਿੰਸਾਵਿਤਕ੍ਕੋ

ਸਙ੍ਖਾਰੇਸੁ ਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਦੁਕ੍ਖਾਪੇਤਬ੍ਬਾ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥਿ, ''ਇਮੇ ਸਤ੍ਤਾ ਹਞ੍ਞਨ੍ਤੁ ਵਾ ਬਜ੍ਝਨ੍ਤੁ ਵਾ ਉਚ੍ਛਿਜ੍ਜਨ੍ਤੁ ਵਾ ਵਿਨਸ੍ਸਨ੍ਤੁ ਵਾ ਮਾ ਵਾ ਅਹੇਸੁ''ਨ੍ਤਿ ਚਿਨ੍ਤਨਕਾਲੇ ਪਨ ਸਤ੍ਤੇਸੁ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ।

ਇਮੇਯੇਵ ਪਨ ਕਾਮਸਙ੍ਕਪ੍ਪਾਦਯੋ। ਅਤ੍ਥਤੋ ਹਿ ਕਾਮਵਿਤਕ੍ਕਾਦੀਨਂ ਕਾਮਸਙ੍ਕਪ੍ਪਾਦੀਨਞ੍ਚ ਨਾਨਾਕਰਣਂ ਨਤ੍ਥਿ, ਤਂਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਪਨ ਸਞ੍ਞਾਦਯੋ ਕਾਮਸਞ੍ਞਾਦਯੋ। ਕਾਮਧਾਤੁਆਦੀਨਂ ਪਨ ਯਸ੍ਮਾ ਪਾਲ਼ਿਯਂ –

> ''ਕਾਮਪਟਿਸਂਯੁਤ੍ਤੋ ਤਕ੍ਕੋ ਵਿਤਕ੍ਕੋ...ਪੇ॰... ਮਿਚ੍ਛਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ, ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਕਾਮਧਾਤੁ, ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਅਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਕਾਮਧਾਤੁ। ਬ੍ਯਾਪਾਦਪਟਿਸਂਯੁਤ੍ਤੋ ਤਕ੍ਕੋ ਵਿਤਕ੍ਕੋ...ਪੇ॰... ਮਿਚ੍ਛਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ, ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਬ੍ਯਾਪਾਦਧਾਤੁ। ਦਸਸੁ ਆਘਾਤਵਤ੍ਥੂਸੁ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਆਘਾਤੋ ਪਟਿਘਾਤੋ...ਪੇ॰... ਅਨਤ੍ਤਮਨਤਾ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ, ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਬ੍ਯਾਪਾਦਧਾਤੁ। ਵਿਹਿਂਸਾਪਟਿਸਂਯੁਤ੍ਤੋ ਤਕ੍ਕੋ ਵਿਤਕ੍ਕੋ ਮਿਚ੍ਛਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ , ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਵਿਹਿਂਸਾਧਾਤੁ। ਇਧੇਕਚ੍ਚੋ ਪਾਣਿਨਾ ਵਾ ਲੇਡ੍ਡੁਨਾ ਵਾ ਦਣ੍ਡੇਨ ਵਾ ਸਤ੍ਥੇਨ ਵਾ ਰਜ੍ਜੁਯਾ ਵਾ ਅਞ੍ਞਤਰਞ੍ਞਤਰੇਨ ਸਤ੍ਤੇ ਵਿਹੇਠੇਤਿ, ਅਯਂ ਵਿਹਿਂਸਾਧਾਤੂ''ਤਿ (ਵਿਭ॰ ੧੮੨, ੯੧੦) –

ਆਗਤਤ੍ਤਾ ਵਿਸੇਸੋ ਲਬ੍ਭਤਿ।

ਤਤ੍ਥ ਦ੍ਵੇ ਕਥਾ ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਗਾਹਿਕਾ ਚ ਅਸਮ੍ਭਿਨ੍ਨਾ ਚ। ਤਤ੍ਥ ਕਾਮਧਾਤੁਯਾ ਗਹਿਤਾਯ ਇਤਰਾ ਦ੍ਵੇਪਿ ਗਹਿਤਾ ਨਾਮ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਤਤੋ ਪਨ ਨੀਹਰਿਤ੍ਵਾ ਅਯਂ ਬ੍ਯਾਪਾਦਧਾਤੁ, ਅਯਂ ਵਿਹਿਂਸਾਧਾਤੂਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤੀਤਿ ਅਯਂ ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਗਾਹਿਕਾ ਨਾਮ। ਕਾਮਧਾਤੁਂ ਕਥੇਨ੍ਤੋ ਪਨ ਭਗਵਾ ਬ੍ਯਾਪਾਦਧਾਤੁਂ ਬ੍ਯਾਪਾਦਧਾਤੁਟ੍ਠਾਨੇ , ਵਿਹਿਂਸਾਧਾਤੁਂ ਵਿਹਿਂਸਾਧਾਤੁਟ੍ਠਾਨੇ ਠਪੇਤ੍ਵਾਵ ਅਵਸੇਸਂ ਕਾਮਧਾਤੁ ਨਾਮਾਤਿ ਕਥੇਸੀਤਿ ਅਯਂ ਅਸਮ੍ਭਿਨ੍ਨਕਥਾ ਨਾਮ।

ਸੁਕ੍ਕਪਕ੍ਖੇ ਵੁਤ੍ਤਵਿਪਰਿਯਾਯੇਨ ਅਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਪਟਿਸਂਯੁਤ੍ਤੋ ਵਿਤਕ੍ਕੋ **ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਵਿਤਕ੍ਕੋ**। ਸੋ ਅਸੁਭਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਕਾਮਾਵਚਰੋ ਹੋਤਿ, ਅਸੁਭਜ੍ਝਾਨੇ ਰੂਪਾਵਚਰੋ, ਤਂ ਝਾਨਂ ਪਾਦਕਂ ਕਤ੍ਵਾ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਮਗ੍ਗਫਲਕਾਲੇ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰੋ। ਅਬ੍ਯਾਪਾਦਪਟਿਸਂਯੁਤ੍ਤੋ ਵਿਤਕ੍ਕੋ **ਅਬ੍ਯਾਪਾਦਵਿਤਕ੍ਕੋ**। ਸੋ ਮੇਤ੍ਤਾਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਕਾਮਾਵਚਰੋ ਹੋਤਿ, ਮੇਤ੍ਤਾਝਾਨੇ ਰੂਪਾਵਚਰੋ, ਤਂ ਝਾਨਂ ਪਾਦਕਂ ਕਤ੍ਵਾ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਮਗ੍ਗਫਲਕਾਲੇ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰੋ। ਅਵਿਹਿਂਸਾਪਟਿਸਂਯੁਤ੍ਤੋ ਵਿਤਕ੍ਕੋ **ਅਵਿਹਿਂਸਾਵਿਤਕ੍ਕੋ**। ਸੋ ਕਰੁਣਾਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਕਾਮਾਵਚਰੋ, ਕਰੁਣਾਜ੍ਝਾਨੇ ਰੂਪਾਵਚਰੋ, ਤਂ ਝਾਨਂ ਪਾਦਕਂ ਕਤ੍ਵਾ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਮਗ੍ਗਫਲਕਾਲੇ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰੋ। ਯਦਾ ਪਨ ਅਲੋਭੋ ਸੀਸਂ ਹੋਤਿ, ਤਦਾ ਇਤਰੇ ਦ੍ਵੇ ਤਦਨ੍ਵਾਯਿਕਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਯਦਾ ਮੇਤ੍ਤਾ ਸੀਸਂ ਹੋਤਿ, ਤਦਾ ਇਤਰੇ ਦ੍ਵੇ ਤਦਨ੍ਵਾਯਿਕਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਯਦਾ ਕਰੁਣਾ ਸੀਸਂ ਹੋਤਿ, ਤਦਾ ਇਤਰੇ ਦ੍ਵੇ ਤਦਨ੍ਵਾਯਿਕਾ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਇਮੇਯੇਵ ਪਨ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਸਙ੍ਕਪ੍ਪਾਦਯੋ। ਅਤ੍ਥਤੋ ਹਿ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਵਿਤਕ੍ਕਾਦੀਨਂ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਸਙ੍ਕਪ੍ਪਾਦੀਨਞ੍ਚ ਨਾਨਾਕਰਣਂ ਨਤ੍ਥਿ, ਤਂਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਪਨ ਸਞ੍ਞਾਦਯੋ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਸਞ੍ਞਾਦਯੋ। ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਧਾਤੁਆਦੀਨਂ ਪਨ ਯਸ੍ਮਾ ਪਾਲ਼ਿਯਂ –

> ''ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਪਟਿਸਂਯੁਤ੍ਤੋ ਤਕ੍ਕੋ ਵਿਤਕ੍ਕੋ ਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ, ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਧਾਤੁ, ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਧਾਤੁ। ਅਬ੍ਯਾਪਾਦਪਟਿਸਂਯੁਤ੍ਤੋ ਤਕ੍ਕੋ ਵਿਤਕ੍ਕੋ ਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ, ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਅਬ੍ਯਾਪਾਦਧਾਤੁ। ਯਾ ਸਤ੍ਤੇਸੁ ਮੇਤ੍ਤਿ ਮੇਤ੍ਤਾਯਨਾ ਮੇਤ੍ਤਾਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿ , ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਅਬ੍ਯਾਪਾਦਧਾਤੁ। ਅਵਿਹਿਂਸਾਪਟਿਸਂਯੁਤ੍ਤੋ ਤਕ੍ਕੋ ਵਿਤਕ੍ਕੋ ਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ – ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਅਵਿਹਿਂਸਾਧਾਤੁ। ਯਾ ਸਤ੍ਤੇਸੁ ਕਰੁਣਾ ਕਰੁਣਾਯਨਾ ਕਰੁਣਾਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿ – ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਅਵਿਹਿਂਸਾਧਾਤੂ''ਤਿ। (ਵਿਭ॰ ੧੮੨) –

ਆਗਤਤ੍ਤਾ ਵਿਸੇਸੋ ਲਬ੍ਭਤਿ। ਇਧਾਪਿ ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਗਾਹਿਕਾ, ਅਸਮ੍ਭਿਨ੍ਨਾਤਿ ਦ੍ਵੇ ਕਥਾ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਸੇਸਂ ਸੁਵਿਞ੍ਞੇਯਮੇਵ।

ਗਾਥਾਸੁ **ਵਿਤਕ੍ਕਯੇ**ਤਿ ਵਿਤਕ੍ਕੇਯ੍ਯ। **ਨਿਰਾਕਰੇ**ਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਨ੍ਤਾਨਤੋ ਨੀਹਰੇਯ੍ਯ ਵਿਨੋਦੇਯ੍ਯ, ਪਜਹੇਯ੍ਯਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਸਵੇ ਵਿਤਕ੍ਕਾਨਿ ਵਿਚਾਰਿਤਾਨਿ, ਸਮੇਤਿ ਵੁਟ੍ਠੀਵ ਰਜਂ ਸਮੂਹਤ**ਨ੍ਤਿ ਯਥਾ ਨਾਮ ਗਿਮ੍ਹਾਨਂ ਪਚ੍ਛਿਮੇ ਮਾਸੇ ਪਥਵਿਯਂ ਸਮੂਹਤਂ ਸਮਨ੍ਤਤੋ ਉਟ੍ਠਿਤਂ ਰਜਂ ਮਹਤੋ ਅਕਾਲਮੇਘਸ੍ਸ ਵਸ੍ਸਤੋ ਵੁਟ੍ਠਿ ਠਾਨਸੋ ਵੂਪਸਮੇਤਿ, ਏਵਮੇਵ ਸੋ ਯੋਗਾਵਚਰੋ ਵਿਤਕ੍ਕਾਨਿ ਮਿਚ੍ਛਾਵਿਤਕ੍ਕੇ ਚ ਵਿਚਾਰਿਤਾਨਿ ਤਂਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਵਿਚਾਰੇ ਚ ਸਮੇਤਿ ਵੂਪਸਮੇਤਿ ਸਮੁਚ੍ਛਿਨ੍ਦਤਿ। ਤਥਾਭੂਤੋ ਚ **ਵਿਤਕ੍ਕੂਪਸਮੇਨ ਚੇਤਸਾ** ਸਬ੍ਬੇਸਂ ਮਿਚ੍ਛਾਵਿਤਕ੍ਕਾਨਂ ਉਪਸਮਨਤੋ ਵਿਤਕ੍ਕੂਪਸਮੇਨ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਚਿਤ੍ਤੇਨ। **ਇਧੇ**ਵ ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ, **ਸਨ੍ਤਿਪਦਂ** ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ, **ਸਮਜ੍ਝਗਾ** ਸਮਧਿਗਤੋ ਹੋਤੀਤਿ।

ਅਟ੍ਠਮਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੯. ਅਨ੍ਤਰਾਮਲਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੮੮. ਨਵਮੇ **ਅਨ੍ਤਰਾਮਲਾ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ **ਅਨ੍ਤਰਾ**ਸਦ੍ਦੋ –

''ਨਦੀਤੀਰੇਸੁ ਸਣ੍ਠਾਨੇ, ਸਭਾਸੁ ਰਥਿਯਾਸੁ ਚ।
ਜਨਾ ਸਙ੍ਗਮ੍ਮ ਮਨ੍ਤੇਨ੍ਤਿ, ਮਞ੍ਚ ਤਞ੍ਚ ਕਿਮਨ੍ਤਰ''ਨ੍ਤਿ॥ –

ਆਦੀਸੁ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੨੮) ਕਾਰਣੇ ਆਗਤੋ। ''ਅਦ੍ਦਸਾ ਮਂ, ਭਨ੍ਤੇ, ਅਞ੍ਞਤਰਾ ਇਤ੍ਥੀ ਵਿਜ੍ਜਨ੍ਤਰਿਕਾਯ ਭਾਜਨਂ ਧੋਵਨ੍ਤੀ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੪੯) ਖਣੇ। ''ਅਪਿਚਾਯਂ ਤਪੋਦਾ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਮਹਾਨਿਰਯਾਨਂ ਅਨ੍ਤਰਿਕਾਯ ਆਗਚ੍ਛਤੀ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਪਾਰਾ॰ ੨੩੧) ਵਿਵਰੇ।

''ਪੀਤਵਤ੍ਥੇ ਪੀਤਧਜੇ, ਪੀਤਾਲਙ੍ਕਾਰਭੂਸਿਤੇ।
ਪੀਤਨ੍ਤਰਾਹਿ ਵਗ੍ਗੂਹਿ, ਅਪਿਲਨ੍ਧਾਵ ਸੋਭਸੀ''ਤਿ॥ –

ਆਦੀਸੁ (ਵਿ॰ ਵ॰ ੬੫੮) ਉਤ੍ਤਰਿਸਾਟਕੇ। ''ਯਸ੍ਸਨ੍ਤਰਤੋ ਨ ਸਨ੍ਤਿ ਕੋਪਾ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਉਦਾ॰ ੨੦) ਚਿਤ੍ਤੇ। ਇਧਾਪਿ ਚਿਤ੍ਤੇ ਏਵ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਤਸ੍ਮਾ ਅਨ੍ਤਰੇ ਚਿਤ੍ਤੇ ਭਵਾ **ਅਨ੍ਤਰਾ**। ਯਸ੍ਮਿਂ ਸਨ੍ਤਾਨੇ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ, ਤਸ੍ਸ ਮਲਿਨਭਾਵਕਰਣਤੋ **ਮਲਾ**। ਤਤ੍ਥ ਮਲਂ ਨਾਮ ਦੁਵਿਧਂ – ਸਰੀਰਮਲਂ, ਚਿਤ੍ਤਮਲਨ੍ਤਿ। ਤੇਸੁ ਸਰੀਰਮਲਂ ਸੇਦਜਲ੍ਲਿਕਾਦਿ ਸਰੀਰੇ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਂ, ਤਤ੍ਥ ਲਗ੍ਗਂ ਆਗਨ੍ਤੁਕਰਜਞ੍ਚ, ਤਂ ਉਦਕੇਨਪਿ ਨੀਹਰਣੀਯਂ, ਨ ਤਥਾ ਸਂਕਿਲੇਸਿਕਂ। ਚਿਤ੍ਤਮਲਂ ਪਨ ਰਾਗਾਦਿਸਂਕਿਲੇਸਿਕਂ, ਤਂ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੇਹੇਵ ਨੀਹਰਣੀਯਂ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ ਪੋਰਾਣੇਹਿ –

''ਰੂਪੇਨ ਸਂਕਿਲਿਟ੍ਠੇਨ, ਸਂਕਿਲਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਮਾਣਵਾ।
ਰੂਪੇ ਸੁਦ੍ਧੇ ਵਿਸੁਜ੍ਝਨ੍ਤਿ, ਅਨਕ੍ਖਾਤਂ ਮਹੇਸਿਨਾ॥

''ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਸਂਕਿਲਿਟ੍ਠੇਨ, ਸਂਕਿਲਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਮਾਣਵਾ।
ਚਿਤ੍ਤੇ ਸੁਦ੍ਧੇ ਵਿਸੁਜ੍ਝਨ੍ਤਿ, ਇਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਮਹੇਸਿਨਾ''ਤਿ॥ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੨.੩੭੩; ਮ॰ ਨਿ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧.੧੦੬)।

ਤੇਨਾਹ ਭਗਵਾ ''ਚਿਤ੍ਤਸਂਕਿਲੇਸਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਤ੍ਤਾ ਸਂਕਿਲਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਚਿਤ੍ਤਵੋਦਾਨਾ ਵਿਸੁਜ੍ਝਨ੍ਤੀ''ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੦੦)। ਤਸ੍ਮਾ ਭਗਵਾ ਇਧਾਪਿ ਚਿਤ੍ਤਮਲਵਿਸੋਧਨਾਯ ਪਟਿਪਜ੍ਜਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ''ਤਯੋਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਨ੍ਤਰਾਮਲਾ''ਤਿ ਆਹ।

ਯਥਾ ਚੇਤੇ ਲੋਭਾਦਯੋ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਚਿਤ੍ਤੇ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਮਲਿਨਭਾਵਕਰਾ ਨਾਨਪ੍ਪਕਾਰਸਂਕਿਲੇਸਵਿਧਾਯਕਾਤਿ ਅਨ੍ਤਰਾਮਲਾ, ਏਵਂ ਏਕਤੋ ਭੁਞ੍ਜਿਤ੍ਵਾ, ਏਕਤੋ ਸਯਿਤ੍ਵਾ, ਓਤਾਰਗਵੇਸੀ ਅਮਿਤ੍ਤਸਤ੍ਤੁ ਵਿਯ ਚਿਤ੍ਤੇ ਏਵ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਨਾਨਾਵਿਧਅਨਤ੍ਥਾਵਹਾ, ਨਾਨਪ੍ਪਕਾਰਦੁਕ੍ਖਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਕਾਤਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ "**ਅਨ੍ਤਰਾਅਮਿਤ੍ਤਾ**"ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ ਮਿਤ੍ਤਪਟਿਪਕ੍ਖਤੋ **ਅਮਿਤ੍ਤਾ**, ਸਪਤ੍ਤਕਿਚ੍ਚਕਰਣਤੋ **ਸਪਤ੍ਤਾ**, ਹਿਂਸਨਤੋ **ਵਧਕਾ**, ਉਜੁਵਿਪਚ੍ਚਨੀਕਤੋ **ਪਚ੍ਚਤ੍ਥਿਕਾ**।

ਤਤ੍ਥ ਦ੍ਵੀਹਿ ਆਕਾਰੇਹਿ ਲੋਭਾਦੀਨਂ ਅਮਿਤ੍ਤਾਦਿਭਾਵੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਵੇਰੀਪੁਗ੍ਗਲੋ ਹਿ ਅਨ੍ਤਰਂ ਲਭਮਾਨੋ ਅਤ੍ਤਨੋ ਵੇਰਿਸ੍ਸ ਸਤ੍ਥੇਨ ਵਾ ਸੀਸਂ ਪਾਤੇਤਿ, ਉਪਾਯੇਨ ਵਾ ਮਹਨ੍ਤਂ ਅਨਤ੍ਥਂ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤਿ। ਇਮੇ ਚ ਲੋਭਾਦਯੋ ਪਞ੍ਞਾਸਿਰਪਾਤਨੇਨ ਯੋਨਿਸਮ੍ਪਟਿਪਾਦਨੇਨ ਚ ਤਾਦਿਸਂ ਤਤੋ ਬਲਵਤਰਂ ਅਨਤ੍ਥਂ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇਨ੍ਤਿ। ਕਥਂ? ਚਕ੍ਖੁਦ੍ਵਾਰਸ੍ਮਿਞ੍ਹਿ ਇਟ੍ਠਾਦੀਸੁ ਆਰਮ੍ਮਣੇਸੁ ਆਪਾਥਗਤੇਸੁ ਯਥਾਰਹਂ ਤਾਨਿ ਆਰਬ੍ਭ ਲੋਭਾਦਯੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਏਤ੍ਤਾਵਤਾਸ੍ਸ ਪਞ੍ਞਾਸਿਰਂ ਪਾਤਿਤਂ ਨਾਮ ਹੋਤਿ। ਸੋਤਦ੍ਵਾਰਾਦੀਸੁਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। ਏਵਂ ਤਾਵ ਪਞ੍ਞਾਸਿਰਪਾਤਨਤੋ ਅਮਿਤ੍ਤਾਦਿਸਦਿਸਤਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਲੋਭਾਦਯੋ ਪਨ ਕਮ੍ਮਨਿਦਾਨਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਅਣ੍ਡਜਾਦਿਭੇਦਾ ਚਤਸ੍ਸੋ ਯੋਨਿਯੋ ਉਪਨੇਨ੍ਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਯੋਨਿਉਪਗਮਨਮੂਲਕਾਨਿ ਪਞ੍ਚਵੀਸਤਿ ਮਹਾਭਯਾਨਿ ਦ੍ਵਤ੍ਤਿਂਸ ਕਮ੍ਮਕਰਣਾਨਿ ਚ ਆਗਤਾਨੇਵ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਏਵਂ ਯੋਨਿਸਮ੍ਪਟਿਪਾਦਨਤੋਪਿ ਨੇਸਂ ਅਮਿਤ੍ਤਾਦਿਸਦਿਸਤਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਇਤਿ ਲੋਭਾਦਯੋ ਅਮਿਤ੍ਤਾਦਿਸਦਿਸਤਾਯ ਚਿਤ੍ਤਸਮ੍ਭੂਤਤਾਯ ਚ ''ਅਨ੍ਤਰਾਅਮਿਤ੍ਤਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਅਪਿਚ ਅਮਿਤ੍ਤੇਹਿ ਕਾਤੁਂ ਅਸਕ੍ਕੁਣੇਯ੍ਯਂ ਲੋਭਾਦਯੋ ਕਰੋਨ੍ਤਿ, ਅਮਿਤ੍ਤਾਦਿਭਾਵੋ ਚ ਲੋਭਾਦੀਹਿ ਜਾਯਤੀਤਿ ਤੇਸਂ ਅਮਿਤ੍ਤਾਦਿਭਾਵੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ –

''ਦਿਸੋ ਦਿਸਂ ਯਨ੍ਤਂ ਕਯਿਰਾ, ਵੇਰੀ ਵਾ ਪਨ ਵੇਰਿਨਂ।
ਮਿਚ੍ਛਾਪਣਿਹਿਤਂ ਚਿਤ੍ਤਂ, ਪਾਪਿਯੋ ਨਂ ਤਤੋ ਕਰੇ''ਤਿ॥ (ਧ॰ ਪ॰ ੪੨; ਉਦਾ॰ ੩੩)।

ਗਾਥਾਸੁ ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਰੇਸਞ੍ਚ ਅਨਤ੍ਥਂ ਜਨੇਤੀਤਿ **ਅਨਤ੍ਥਜਨਨੋ**। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ –

''ਯਦਪਿ ਲੁਦ੍ਧੋ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰੋਤਿ ਕਾਯੇਨ ਵਾਚਾਯ ਮਨਸਾ ਤਦਪਿ ਅਕੁਸਲਂ; ਯਦਪਿ ਲੁਦ੍ਧੋ ਲੋਭੇਨ ਅਭਿਭੂਤੋ ਪਰਿਯਾਦਿਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤੋ ਪਰਸ੍ਸ ਅਸਤਾ ਦੁਕ੍ਖਂ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤਿ ਵਧੇਨ ਵਾ ਬਨ੍ਧੇਨ ਵਾ ਜਾਨਿਯਾ ਵਾ ਗਰਹਾਯ ਵਾ ਪਬ੍ਬਾਜਨਾਯ ਵਾ ਬਲਵਮ੍ਹਿ ਬਲਤ੍ਥੋ ਇਤਿ, ਤਦਪਿ ਅਕੁਸਲਂ, ਇਤਿਸ੍ਸਮੇ ਲੋਭਜਾ ਲੋਭਨਿਦਾਨਾ ਲੋਭਸਮੁਦਯਾ ਲੋਭਪਚ੍ਚਯਾ ਅਨੇਕੇ ਪਾਪਕਾ ਅਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਸਮ੍ਭਵਨ੍ਤੀ''ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੩.੭੦)।

ਅਪਰਮ੍ਪਿ ਵੁਤ੍ਤਂ –

''ਰਤ੍ਤੋ ਖੋ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਰਾਗੇਨ ਅਭਿਭੂਤੋ ਪਰਿਯਾਦਿਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤੋ ਅਤ੍ਤਬ੍ਯਾਬਾਧਾਯਪਿ ਚੇਤੇਤਿ, ਪਰਬ੍ਯਾਬਾਧਾਯਪਿ ਚੇਤੇਤਿ, ਉਭਯਬ੍ਯਾਬਾਧਾਯਪਿ ਚੇਤੇਤਿ, ਚੇਤਸਿਕਮ੍ਪਿ ਦੁਕ੍ਖਂ ਦੋਮਨਸ੍ਸਂ ਪਟਿਸਂਵੇਦੇਤੀ''ਤਿਆਦਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੩.੫੪)।

ਚਿਤ੍ਤਪ੍ਪਕੋਪਨੋਤਿ ਚਿਤ੍ਤਸਙ੍ਖੋਭਨੋ। ਲੋਭੋ ਹਿ ਲੋਭਨੀਯੇ ਵਤ੍ਥੁਸ੍ਮਿਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨੋ ਚਿਤ੍ਤਂ ਖੋਭੇਨ੍ਤੋ ਪਕੋਪੇਨ੍ਤੋ ਵਿਪਰਿਣਾਮੇਨ੍ਤੋ ਵਿਕਾਰਂ ਆਪਾਦੇਨ੍ਤੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਪਸਾਦਾਦਿਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਿਤੁਂ ਨ ਦੇਤਿ। **ਭਯਮਨ੍ਤਰਤੋ ਜਾਤਂ, ਤਂ ਜਨੋ ਨਾਵਬੁਜ੍ਝਤੀ**ਤਿ ਤਂ ਲੋਭਸਙ੍ਖਾਤਂ ਅਨ੍ਤਰਤੋ ਅਬ੍ਭਨ੍ਤਰੇ ਅਤ੍ਤਨੋ ਚਿਤ੍ਤੇਯੇਵ ਜਾਤਂ ਅਨਤ੍ਥਜਨਨਚਿਤ੍ਤਪ੍ਪਕੋਪਨਾਦਿਂ ਭਯਂ ਭਯਹੇਤੁਂ ਅਯਂ ਬਾਲਮਹਾਜਨੋ ਨਾਵਬੁਜ੍ਝਤਿ ਨ ਜਾਨਾਤੀਤਿ।

ਲੁਦ੍ਧੋ ਅਤ੍ਥਂ ਨ ਜਾਨਾਤੀਤਿ ਅਤ੍ਤਤ੍ਥਪਰਤ੍ਥਾਦਿਭੇਦਂ ਅਤ੍ਥਂ ਹਿਤਂ ਲੁਦ੍ਧਪੁਗ੍ਗਲੋ ਯਥਾਭੂਤਂ ਨ ਜਾਨਾਤਿ। **ਧਮ੍ਮਂ ਨ ਪਸ੍ਸਤੀ**ਤਿ ਦਸਕੁਸਲਕਮ੍ਮਪਥਧਮ੍ਮਮ੍ਪਿ ਲੁਦ੍ਧੋ ਲੋਭੇਨ ਅਭਿਭੂਤੋ ਪਰਿਯਾਦਿਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤੋ ਨ ਪਸ੍ਸਤਿ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਤੋ ਨ ਜਾਨਾਤਿ, ਪਗੇਵ ਉਤ੍ਤਰਿਮਨੁਸ੍ਸਧਮ੍ਮਂ। ਵੁਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਚੇਤਂ –

''ਰਤ੍ਤੋ ਖੋ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਰਾਗੇਨ ਅਭਿਭੂਤੋ ਪਰਿਯਾਦਿਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤੋ ਅਤ੍ਤਤ੍ਥਮ੍ਪਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਨ ਪਜਾਨਾਤਿ, ਪਰਤ੍ਥਮ੍ਪਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਨ ਪਜਾਨਾਤਿ, ਉਭਯਤ੍ਥਮ੍ਪਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਨ ਪਜਾਨਾਤੀ''ਤਿਆਦਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੩.੫੫)।

ਅਨ੍ਧਤਮਨ੍ਤਿ ਅਨ੍ਧਭਾਵਕਰਂ ਤਮਂ। **ਯ**ਨ੍ਤਿ ਯਤ੍ਥ। ਭੁਮ੍ਮਤ੍ਥੇ ਹਿ ਏਤਂ ਪਚ੍ਚਤ੍ਤਵਚਨਂ। ਯਸ੍ਮਿਂ ਕਾਲੇ ਲੋਭੋ ਸਹਤੇ ਅਭਿਭਵਤਿ ਨਰਂ, ਅਨ੍ਧਤਮਂ ਤਦਾ ਹੋਤੀਤਿ। **ਯ**ਨ੍ਤਿ ਵਾ ਕਾਰਣਵਚਨਂ। ਯਸ੍ਮਾ ਲੋਭੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨੋ ਨਰਂ ਸਹਤੇ ਅਭਿਭਵਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਅਨ੍ਧਤਮਂ ਤਦਾ ਹੋਤੀਤਿ ਯੋਜਨਾ, ਯ-ਤ-ਸਦ੍ਦਾਨਂ ਏਕਨ੍ਤਸਮ੍ਬਨ੍ਧਭਾਵਤੋ। ਅਥ ਵਾ **ਯ**ਨ੍ਤਿ ਕਿਰਿਯਾਪਰਾਮਸਨਂ, ''ਲੋਭੋ ਸਹਤੇ''ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਯਦੇਤਂ ਲੋਭਸ੍ਸ ਸਹਨਂ ਅਭਿਭਵਨਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਏਤਂ ਅਨ੍ਧਭਾਵਕਰਸ੍ਸ ਤਮਸ੍ਸ ਗਮਨਂ ਉਪ੍ਪਾਦੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਥ ਵਾ ਯਂ ਨਰਂ ਲੋਭੋ ਸਹਤੇ ਅਭਿਭਵਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਅਨ੍ਧਤਮਂ ਤਦਾ ਹੋਤਿ, ਤਤੋ ਚ ਲੁਦ੍ਧੋ ਅਤ੍ਥਂ ਨ ਜਾਨਾਤਿ, ਲੁਦ੍ਧੋ ਧਮ੍ਮਂ ਨ ਪਸ੍ਸਤੀਤਿ ਏਵਮੇਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ।

ਯੋ ਚ ਲੋਭਂ ਪਹਨ੍ਤ੍ਵਾਨਾਤਿ ਯੋ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਤਦਙ੍ਗਵਸੇਨ ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨਵਸੇਨ ਚ ਯਥਾਰਹਂ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਹਿ ਲੋਭਂ ਪਜਹਿਤ੍ਵਾ ਤਥਾ ਪਜਹਨਹੇਤੁ **ਲੋਭਨੇਯ੍ਯੇ** ਦਿਬ੍ਬੇਪਿ ਰੂਪਾਦਿਕੇ ਉਪਟ੍ਠਿਤੇ **ਨ ਲੁਬ੍ਭਤਿ,** ਬਲਵਵਿਪਸ੍ਸਨਾਨੁਭਾਵੇਨ **ਲੋਭੋ ਪਹੀਯਤੇ ਤਮ੍ਹਾ**ਤਿ ਤਸ੍ਮਾ ਅਰਿਯਪੁਗ੍ਗਲਾ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੇਨ ਲੋਭੋ ਪਹੀਯਤਿ ਪਜਹੀਯਤਿ, ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਮੇਵ ਪਰਿਚ੍ਚਜੀਯਤਿ। ਯਥਾ ਕਿਂ? **ਉਦਬਿਨ੍ਦੂਵ ਪੋਕ੍ਖਰਾ**ਤਿ ਪਦੁਮਿਨਿਪਣ੍ਣਤੋ ਉਦਕਬਿਨ੍ਦੁ ਵਿਯ। ਸੇਸਗਾਥਾਨਮ੍ਪਿ ਇਮਿਨਾ ਨਯੇਨ ਅਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਤਥਾ ਦੋਸਸ੍ਸ –

''ਯਦਪਿ ਦੁਟ੍ਠੋ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰੋਤਿ ਕਾਯੇਨ ਵਾਚਾਯ ਮਨਸਾ ਤਦਪਿ ਅਕੁਸਲਂ; ਯਦਪਿ ਦੁਟ੍ਠੋ ਦੋਸੇਨ ਅਭਿਭੂਤੋ ਪਰਿਯਾਦਿਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤੋ ਪਰਸ੍ਸ ਅਸਤਾ ਦੁਕ੍ਖਂ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤਿ ਵਧੇਨ ਵਾ ਬਨ੍ਧੇਨ ਵਾ ਜਾਨਿਯਾ ਵਾ ਗਰਹਾਯ ਵਾ ਪਬ੍ਬਾਜਨਾਯ ਵਾ ਬਲਵਮ੍ਹਿ ਬਲਤ੍ਥੋ ਇਤਿ, ਤਦਪਿ ਅਕੁਸਲਂ। ਇਤਿਸ੍ਸਮੇ ਦੋਸਜਾ ਦੋਸਨਿਦਾਨਾ ਦੋਸਸਮੁਦਯਾ ਦੋਸਪਚ੍ਚਯਾ ਅਨੇਕੇ ਪਾਪਕਾ ਅਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਸਮ੍ਭਵਨ੍ਤੀ''ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੩.੭੦)।

ਤਥਾ –

''ਦੁਟ੍ਠੋ ਖੋ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਦੋਸੇਨ ਅਭਿਭੂਤੋ ਪਰਿਯਾਦਿਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤੋ ਅਤ੍ਤਬ੍ਯਾਬਾਧਾਯਪਿ ਚੇਤੇਤਿ, ਪਰਬ੍ਯਾਬਾਧਾਯਪਿ ਚੇਤੇਤਿ, ਉਭਯਬ੍ਯਾਬਾਧਾਯਪਿ ਚੇਤੇਤਿ ਚੇਤਸਿਕਮ੍ਪਿ ਦੁਕ੍ਖਂ ਦੋਮਨਸ੍ਸਂ ਪਟਿਸਂਵੇਦੇਤੀ''ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੩.੫੫)।

ਤਥਾ –

''ਦੁਟ੍ਠੋ ਖੋ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਦੋਸੇਨ ਅਭਿਭੂਤੋ ਪਰਿਯਾਦਿਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤੋ ਅਤ੍ਤਤ੍ਥਮ੍ਪਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਨ ਪਜਾਨਾਤਿ , ਪਰਤ੍ਥਮ੍ਪਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਨ ਪਜਾਨਾਤਿ, ਉਭਯਤ੍ਥਮ੍ਪਿ ਯਥਾ ਭੂਤਂ ਨ ਪਜਾਨਾਤੀ''ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੩.੫੫) –

ਆਦਿਸੁਤ੍ਤਪਦਾਨੁਸਾਰੇਨ ਅਨਤ੍ਥਜਨਨਤਾ ਅਤ੍ਥਹਾਨਿਹੇਤੁਤਾ ਚ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਤਥਾ ਮੋਹਸ੍ਸ ''ਯਦਪਿ ਮੂਲ੍ਹੋ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰੋਤਿ ਕਾਯੇਨ ਵਾਚਾਯ ਮਨਸਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੩.੭੦), ''ਮੂਲ੍ਹੋ ਖੋ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਮੋਹੇਨ ਅਭਿਭੂਤੋ ਪਰਿਯਾਦਿਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤੋ ਅਤ੍ਤਬ੍ਯਾਬਾਧਾਯਪਿ ਚੇਤੇਤੀ''ਤਿਆਦਿਨਾ(ਅ॰ ਨਿ॰ ੩.੫੫), ''ਅਤ੍ਤਤ੍ਥਮ੍ਪਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਨ ਪਜਾਨਾਤੀ''ਤਿਆਦਿਨਾ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੩.੫੫) ਚ ਆਗਤਸੁਤ੍ਤਪਦਾਨੁਸਾਰੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਤਾਲਪਕ੍ਕਂਵ ਬਨ੍ਧਨਾਤਿ ਤਾਲਫਲਂ ਵਿਯ ਉਸੁਮੁਪ੍ਪਾਦੇਨ ਵਣ੍ਟਤੋ, ਤਤਿਯਮਗ੍ਗਞਾਣੁਪ੍ਪਾਦੇਨ ਤਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਤੋ ਦੋਸੋ ਪਹੀਯਤਿ, ਪਰਿਚ੍ਚਜੀਯਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਮੋਹਂ ਵਿਹਨ੍ਤਿ ਸੋ ਸਬ੍ਬ**ਨ੍ਤਿ ਸੋ ਅਰਿਯਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸਬ੍ਬਂ ਅਨਵਸੇਸਂ ਮੋਹਂ ਚਤੁਤ੍ਥਮਗ੍ਗੇਨ ਵਿਹਨ੍ਤਿ ਵਿਧਮਤਿ

ਸਮੁਚ੍ਛਿਨ੍ਨੋਤਿ। **ਆਦਿਚ੍ਚੋਵ ਉਦਯਂ ਤਮ**ਨ੍ਤਿ ਆਦਿਚ੍ਚੋ ਵਿਯ ਉਦਯਂ ਉਗ੍ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੋ ਤਮਂ ਅਨ੍ਧਕਾਰਂ।

ਨਵਮਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੧੦. ਦੇਵਦਤ੍ਤਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੮੯. ਦਸਮੇ **ਤੀਹਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਸਦ੍ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਅਭਿਭੂਤੋ**ਤਿ ਕਾ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿ? ਦੇਵਦਤ੍ਤੇ ਹਿ ਅਵੀਚਿਮਹਾਨਿਰਯਂ ਪਵਿਟ੍ਠੇ ਦੇਵਦਤ੍ਤਪਕ੍ਖਿਯਾ ਅਞ੍ਞਤਿਤ੍ਥਿਯਾ ਚ ''ਸਮਣੇਨ ਗੋਤਮੇਨ ਅਭਿਸਪਿਤੋ ਦੇਵਦਤ੍ਤੋ ਪਥਵਿਂ ਪਵਿਟ੍ਠੋ''ਤਿ ਅਬ੍ਭਾਚਿਕ੍ਖਿਂਸੁ। ਤਂ ਸੁਤ੍ਵਾ ਸਾਸਨੇ ਅਨਭਿਪ੍ਪਸਨ੍ਨਾ ਮਨੁਸ੍ਸਾ ''ਸਿਯਾ ਨੁ ਖੋ ਏਤਦੇਵਂ, ਯਥਾ ਇਮੇ ਭਣਨ੍ਤੀ''ਤਿ ਆਸਙ੍ਕਂ ਉਪ੍ਪਾਦੇਸੁਂ। ਤਂ ਪਵਤ੍ਤਿਂ ਭਿਕ੍ਖੂ ਭਗਵਤੋ ਆਰੋਚੇਸੁਂ। ਅਥ ਭਗਵਾ ''ਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਥਾਗਤਾ ਕਸ੍ਸਚਿ ਅਭਿਸਪਂ ਦੇਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਨ ਦੇਵਦਤ੍ਤੋ ਮਯਾ ਅਭਿਸਪਿਤੋ, ਅਤ੍ਤਨੋ ਕਮ੍ਮੇਨੇਵ ਨਿਰਯਂ ਪਵਿਟ੍ਠੋ''ਤਿ ਵਤ੍ਵਾ ਤੇਸਂ ਮਿਚ੍ਛਾਗਾਹਂ ਪਟਿਸੇਧੇਨ੍ਤੋ ਇਮਾਯ ਅਟ੍ਠੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਇਦਂ ਸੁਤ੍ਤਂ ਅਭਾਸਿ।

ਤਤ੍ਥ **ਅਸਦ੍ਧਮ੍ਮੇਹੀ**ਤਿ ਅਸਤਂ ਧਮ੍ਮੇਹਿ, ਅਸਨ੍ਤੇਹਿ ਵਾ ਧਮ੍ਮੇਹਿ। **ਅਤੇਕਿਚ੍ਛੋ**ਤਿ ਬੁਦ੍ਧੇਹਿਪਿ ਅਨਿਵਤ੍ਤਨੀਯਤ੍ਤਾ ਅਵੀਚਿਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਯਾ ਤਿਕਿਚ੍ਛਾਭਾਵਤੋ ਅਤੇਕਿਚ੍ਛੋ, ਅਤਿਕਿਚ੍ਛਨੀਯੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਸਨ੍ਤਗੁਣਸਮ੍ਭਾਵਨਾਧਿਪ੍ਪਾਯੇਨ ਪਵਤ੍ਤਾ ਪਾਪਾ ਇਚ੍ਛਾ ਏਤਸ੍ਸਾਤਿ ਪਾਪਿਚ੍ਛੋ, ਤਸ੍ਸ ਭਾਵੋ **ਪਾਪਿਚ੍ਛਤਾ** , ਤਾਯ। ''ਅਹਂ ਬੁਦ੍ਧੋ ਭਵਿਸ੍ਸਾਮਿ, ਸਙ੍ਘਂ ਪਰਿਹਰਿਸ੍ਸਾਮੀ''ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਇਚ੍ਛਾ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ। ਕੋਕਾਲਿਕਾਦਯੋ ਪਾਪਾ ਲਾਮਕਾ ਮਿਤ੍ਤਾ ਏਤਸ੍ਸਾਤਿ ਪਾਪਮਿਤ੍ਤੋ, ਤਸ੍ਸ ਭਾਵੋ **ਪਾਪਮਿਤ੍ਤਤਾ**, ਤਾਯ। **ਉਤ੍ਤਰਿਕਰਣੀਯੇ**ਤਿ ਝਾਨਾਭਿਞ੍ਞਾਹਿ ਉਤ੍ਤਰਿਕਰਣੀਯੇ ਅਧਿਗਨ੍ਤਬ੍ਬੇ ਮਗ੍ਗਫਲੇ ਅਨਧਿਗਤੇ ਸਤਿ ਏਵ, ਤਂ ਅਨਧਿਗਨ੍ਤ੍ਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਓਰਮਤ੍ਤਕੇਨਾ**ਤਿ ਅਪ੍ਪਮਤ੍ਤਕੇਨ ਝਾਨਾਭਿਞ੍ਞਾਮਤ੍ਤੇਨ। **ਵਿਸੇਸਾਧਿਗਮੇਨਾ**ਤਿ ਉਤ੍ਤਰਿਮਨੁਸ੍ਸਧਮ੍ਮਾਧਿਗਮੇਨ। **ਅਨ੍ਤਰਾ**ਤਿ ਵੇਮਜ੍ਝੇ। **ਵੋਸਾਨਂ ਆਪਾਦੀ**ਤਿ ਅਕਤਕਿਚ੍ਚੋਵ ਸਮਾਨੋ ''ਕਤਕਿਚ੍ਚੋਮ੍ਹੀ''ਤਿ ਮਞ੍ਞਮਾਨੋ ਸਮਣਧਮ੍ਮਤੋ ਵਿਗਮਂ ਆਪਜ੍ਜਿ। ਇਤਿ ਭਗਵਾ ਇਮਿਨਾ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਵਿਸੇਸਤੋ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਭਾਵੇ ਆਦੀਨਵਂ ਪਕਾਸੇਸਿ ਭਾਰਿਯੋ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਭਾਵੋ, ਯਤ੍ਰ ਹਿ ਨਾਮ ਝਾਨਾਭਿਞ੍ਞਾਪਰਿਯੋਸਾਨਾ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯੋ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇਤ੍ਵਾਪਿ ਅਨੇਕਾਨਤ੍ਥਾਵਹਂ ਨਾਨਾਵਿਧਂ ਦੁਕ੍ਖਹੇਤੁਂ ਅਸਨ੍ਤਗੁਣਸਮ੍ਭਾਵਨਂ ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸਸਂਸਗ੍ਗਂ ਆਲਸਿਯਾਨੁਯੋਗਞ੍ਚ ਅਵਿਜਹਨ੍ਤੋ ਅਵੀਚਿਮ੍ਹਿ ਕਪ੍ਪਟ੍ਠਿਯਂ ਅਤੇਕਿਚ੍ਛਂ ਕਿਬ੍ਬਿਸਂ ਪਸਵਿਸ੍ਸਤੀਤਿ।

ਗਾਥਾਸੁ **ਮਾ**ਤਿ ਪਟਿਸੇਧੇ ਨਿਪਾਤੋ। **ਜਾਤੂ**ਤਿ ਏਕਂਸੇਨ। **ਕੋਚੀ**ਤਿ ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਗਾਹਕਵਚਨਂ। **ਲੋਕਸ੍ਮਿ**ਨ੍ਤਿ ਸਤ੍ਤਲੋਕੇ। ਇਦਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ ''ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਸਤ੍ਤਲੋਕੇ ਕੋਚਿ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਏਕਂਸੇਨ ਪਾਪਿਚ੍ਛੋ ਮਾ ਹੋਤੂ''ਤਿ। **ਤਦਮਿਨਾਪਿ ਜਾਨਾਥ, ਪਾਪਿਚ੍ਛਾਨਂ ਯਥਾ ਗਤੀ**ਤਿ ਪਾਪਿਚ੍ਛਾਨਂ ਪੁਗ੍ਗਲਾਨਂ ਯਥਾ ਗਤਿ ਯਾਦਿਸੀ ਨਿਪ੍ਫਤ੍ਤਿ, ਯਾਦਿਸੋ ਅਭਿਸਮ੍ਪਰਾਯੋ, ਤਂ ਇਮਿਨਾਪਿ ਕਾਰਣੇਨ ਜਾਨਾਥਾਤਿ ਦੇਵਦਤ੍ਤਂ ਨਿਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ਏਵਮਾਹ। **ਪਣ੍ਡਿਤੋਤਿ ਸਮਞ੍ਞਾਤੋ**ਤਿ ਪਰਿਯਤ੍ਤਿਬਾਹੁਸਚ੍ਚੇਨ ਪਣ੍ਡਿਤੋਤਿ ਞਾਤੋ। **ਭਾਵਿਤਤ੍ਤੋਤਿ ਸਮ੍ਮਤੋ**ਤਿ ਝਾਨਾਭਿਞ੍ਞਾਹਿ ਭਾਵਿਤਚਿਤ੍ਤੋਤਿ ਸਮ੍ਭਾਵਿਤੋ। ਤਥਾ ਹਿ ਸੋ ਪੁਬ੍ਬੇ ''ਮਹਿਦ੍ਧਿਕੋ ਗੋਧਿਪੁਤ੍ਤੋ, ਮਹਾਨੁਭਾਵੋ ਗੋਧਿਪੁਤ੍ਤੋ''ਤਿ ਧਮ੍ਮਸੇਨਾਪਤਿਨਾਪਿ ਪਸਂਸਿਤੋ ਅਹੋਸਿ। **ਜਲਂਵ ਯਸਸਾ ਅਟ੍ਠਾ, ਦੇਵਦਤ੍ਤੋਤਿ ਵਿਸ੍ਸੁਤੋ**ਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਕਿਤ੍ਤਿਯਾ ਪਰਿਵਾਰੇਨ ਜਲਨ੍ਤੋ ਵਿਯ ਓਭਾਸੇਨ੍ਤੋ ਵਿਯ ਠਿਤੋ ਦੇਵਦਤ੍ਤੋਤਿ ਏਵਂ ਵਿਸ੍ਸੁਤੋ ਪਾਕਟੋ ਅਹੋਸਿ। **''ਮੇ ਸੁਤ੍ਤ''**ਨ੍ਤਿਪਿ ਪਾਠੋ, ਮਯਾ ਸੁਤਂ ਸੁਤਮਤ੍ਤਂ, ਕਤਿਪਾਹੇਨੇਵ ਅਤਥਾਭੂਤਤ੍ਤਾ ਤਸ੍ਸ ਤਂ ਪਣ੍ਡਿਚ੍ਚਾਦਿ ਸਵਨਮਤ੍ਤਮੇਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਸੋ ਸਮਾਨਮਨੁਚਿਣ੍ਣੋ, ਆਸਜ੍ਜ ਨਂ ਤਥਾਗਤਨ੍ਤਿ ਸੋ ਏਵਂਭੂਤੋ ਦੇਵਦਤ੍ਤੋ ''ਬੁਦ੍ਧੋਪਿ ਸਕ੍ਯਪੁਤ੍ਤੋ, ਅਹਮ੍ਪਿ ਸਕ੍ਯਪੁਤ੍ਤੋ, ਬੁਦ੍ਧੋਪਿ ਸਮਣੋ, ਅਹਮ੍ਪਿ ਸਮਣੋ, ਬੁਦ੍ਧੋਪਿ ਇਦ੍ਧਿਮਾ, ਅਹਮ੍ਪਿ ਇਦ੍ਧਿਮਾ, ਬੁਦ੍ਧੋਪਿ ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁਕੋ, ਅਹਮ੍ਪਿ ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁਕੋ, ਬੁਦ੍ਧੋਪਿ ਦਿਬ੍ਬਸੋਤਕੋ, ਅਹਮ੍ਪਿ ਦਿਬ੍ਬਸੋਤਕੋ, ਬੁਦ੍ਧੋਪਿ ਚੇਤੋਪਰਿਯਞ੍ਞਾਣਲਾਭੀ, ਅਹਮ੍ਪਿ ਚੇਤੋਪਰਿਯਞ੍ਞਾਣਲਾਭੀ, ਬੁਦ੍ਧੋਪਿ ਅਤੀਤਾਨਾਗਤਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨੇ ਧਮ੍ਮੇ ਜਾਨਾਤਿ, ਅਹਮ੍ਪਿ ਤੇ ਜਾਨਾਮੀ''ਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਮਾਣਂ ਅਜਾਨਿਤ੍ਵਾ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਂ ਅਤ੍ਤਨਾ ਸਮਸਮਟ੍ਠਪਨੇਨ ਸਮਾਨਂ ਆਪਜ੍ਜਨ੍ਤੋ ''ਇਦਾਨਾਹਂ ਬੁਦ੍ਧੋ ਭਵਿਸ੍ਸਾਮਿ, ਭਿਕ੍ਖੁਸਙ੍ਘਂ ਪਰਿਹਰਿਸ੍ਸਾਮੀ''ਤਿ ਅਭਿਮਾਰਪਯੋਜਨਾ ਤਥਾਗਤਂ ਆਸਜ੍ਜ ਆਸਾਦੇਤ੍ਵਾ ਵਿਹੇਠੇਤ੍ਵਾ। ''ਪਮਾਦਮਨੁਜੀਨੋ''ਤਿਪਿ ਪਠਨ੍ਤਿ। ਤਸ੍ਸਤ੍ਥੋ ''ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਪਮਾਦਂ ਆਪਜ੍ਜਨ੍ਤੋ

ਪਮਾਦਂ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਭਗਵਤਾ ਸਦ੍ਧਿਂ ਯੁਗਗ੍ਗਾਹਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦੇਨ ਸਹੇਵ ਝਾਨਾਭਿਞ੍ਞਾਹਿ ਅਨੁਜੀਨੋ ਪਰਿਹੀਨੋ''ਤਿ। **ਅਵੀਚਿਨਿਰਯਂ ਪਤ੍ਤੋ, ਚਤੁਦ੍ਵਾਰਂ ਭਯਾਨਕ**ਨ੍ਤਿ ਜਾਲਾਨਂ ਤਤ੍ਥ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਸਤ੍ਤਾਨਂ ਵਾ ਨਿਰਨ੍ਤਰਤਾਯ ''ਅਵੀਚੀ''ਤਿ ਲਦ੍ਧਨਾਮਂ ਚਤੂਸੁ ਪਸ੍ਸੇਸੁ ਚਤੁਮਹਾਦ੍ਵਾਰਯੋਗੇਨ ਚਤੁਦ੍ਵਾਰਂ ਅਤਿਭਯਾਨਕਂ ਮਹਾਨਿਰਯਂ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਗ੍ਗਹਣਵਸੇਨ ਪਤ੍ਤੋ। ਤਥਾ ਹਿ ਵੁਤ੍ਤਂ –

> ''ਚਤੁਕ੍ਕਣ੍ਣੋ ਚਤੁਦ੍ਵਾਰੋ, ਵਿਭਤ੍ਤੋ ਭਾਗਸੋ ਮਿਤੋ।
> ਅਯੋਪਾਕਾਰਪਰਿਯਨ੍ਤੋ, ਅਯਸਾ ਪਟਿਕੁਜ੍ਜਿਤੋ॥
>
> ''ਤਸ੍ਸ ਅਯੋਮਯਾ ਭੂਮਿ, ਜਲਿਤਾ ਤੇਜਸਾ ਯੁਤਾ।
> ਸਮਨ੍ਤਾ ਯੋਜਨਸਤਂ, ਫਰਿਤ੍ਵਾ ਤਿਟ੍ਠਤਿ ਸਬ੍ਬਦਾ''ਤਿ॥ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੫੦; ਅ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੬; ਪੇ॰ ਵ॰ ੬੯੩-੬੯੪; ਜਾ॰ ੨.੧੯.੮੬-੮੭)।

ਅਦੁਟ੍ਠਸ੍ਸਾਤਿ ਅਦੁਟ੍ਠਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ। **ਦੁਬ੍ਭੇ**ਤਿ ਦੂਸੇਯ੍ਯ। **ਤਮੇਵ ਪਾਪਂ ਫੁਸਤੀ**ਤਿ ਤਮੇਵ ਅਦੁਟ੍ਠਦੁਬ੍ਭਿਂ ਪਾਪਪੁਗ੍ਗਲਂ ਪਾਪਂ ਨਿਹੀਨਂ ਪਾਪਫਲਂ ਫੁਸਤਿ ਪਾਪੁਣਾਤਿ ਅਭਿਭਵਤਿ। **ਭੇਸ੍ਮਾ**ਤਿ ਵਿਪੁਲਭਾਵੇਨ ਗਮ੍ਭੀਰਭਾਵੇਨ ਚ ਭਿਂਸਾਪੇਨ੍ਤੋ ਵਿਯ, ਵਿਪੁਲਗਮ੍ਭੀਰੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਵਾਦੇਨਾ**ਤਿ ਦੋਸੇਨ। **ਵਿਹਿਂਸਤੀ**ਤਿ ਬਾਧਤਿ ਆਸਾਦੇਤਿ। **ਵਾਦੋ ਤਮ੍ਹਿ ਨ ਰੂਹਤੀ**ਤਿ ਤਸ੍ਮਿਂ ਤਥਾਗਤੇ ਪਰੇਨ ਆਰੋਪਿਯਮਾਨੋ ਦੋਸੋ ਨ ਰੁਹਤਿ, ਨ ਤਿਟ੍ਠਤਿ, ਵਿਸਕੁਮ੍ਭੋ ਵਿਯ ਸਮੁਦ੍ਦਸ੍ਸ, ਨ ਤਸ੍ਸ ਵਿਕਾਰਂ ਜਨੇਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਏਵਂ ਛਹਿ ਗਾਥਾਹਿ ਪਾਪਿਚ੍ਛਤਾਦਿਸਮਨ੍ਨਾਗਤਸ੍ਸ ਨਿਰਯੂਪਗਭਾਵਦਸ੍ਸਨੇਨ ਦੁਕ੍ਖਤੋ ਅਪਰਿਮੁਤ੍ਤਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਤਪ੍ਪਟਿਪਕ੍ਖਧਮ੍ਮਸਮਨ੍ਨਾਗਤਸ੍ਸ ਦੁਕ੍ਖਕ੍ਖਯਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **"ਤਾਦਿਸਂ ਮਿਤ੍ਤ"**ਨ੍ਤਿ ਓਸਾਨਗਾਥਮਾਹ। ਤਸ੍ਸਤ੍ਥੋ – **ਯਸ੍ਸ** ਸਮ੍ਮਾ ਪਟਿਪਨ੍ਨਸ੍ਸ **ਮਗ੍ਗਾਨੁਗੋ** ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗਂ ਅਨੁਗਤੋ ਸਮ੍ਮਾ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਅਪ੍ਪਿਚ੍ਛਤਾਦਿਗੁਣਸਮਨ੍ਨਾਗਮੇਨ ਸਕਲਵਟ੍ਟਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ **ਖਯਂ** ਪਰਿਯੋਸਾਨਂ ਪਾਪੁਣੇਯ੍ਯ। ਤਾਦਿਸਂ ਬੁਦ੍ਧਂ ਵਾ ਬੁਦ੍ਧਸਾਵਕਂ ਵਾ **ਪਣ੍ਡਿਤੋ** ਸਪ੍ਪਞ੍ਞੋ, ਅਤ੍ਤਨੋ **ਮਿਤ੍ਤਂ ਕੁਬ੍ਬੇਥ** ਤੇਨ ਮੇਤ੍ਤਿਂ ਕਰੇਯ੍ਯ, **ਤਞ੍ਚ ਸੇਵੇਯ੍ਯ** ਤਮੇਵ ਪਯਿਰੁਪਾਸੇਯ੍ਯਾਤਿ।

ਇਤਿ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਵਗ੍ਗੇ ਛਟ੍ਠਸਤ੍ਤਮਸੁਤ੍ਤੇਸੁ ਵਿਵਟ੍ਟਂ ਕਥਿਤਂ, ਇਤਰੇਸੁ ਵਟ੍ਟਵਿਵਟ੍ਟਂ ਕਥਿਤਂ।

ਦਸਮਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਚਤੁਤ੍ਥਵਗ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੫. ਪਞ੍ਚਮਵਗ੍ਗੋ

੧. ਅਗ੍ਗਪ੍ਪਸਾਦਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੯੦. ਪਞ੍ਚਮਵਗ੍ਗਸ੍ਸ ਪਠਮੇ **ਅਗ੍ਗਪ੍ਪਸਾਦਾ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਅਯਂ **ਅਗ੍ਗ**ਸਦ੍ਦੋ ਆਦਿਕੋਟਿਕੋਟ੍ਠਾਸਸੇਟ੍ਠੇਸੁ ਦਿਸ੍ਸਤਿ। ਤਥਾ ਹੇਸ ''ਅਜ੍ਜਤਗ੍ਗੇ, ਸਮ੍ਮ ਦੋਵਾਰਿਕ, ਆਵਰਾਮਿ ਦ੍ਵਾਰਂ ਨਿਗਣ੍ਠਾਨਂ ਨਿਗਣ੍ਠੀਨਂ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੭੦)। ਅਜ੍ਜਤਗ੍ਗੇ ਪਾਣੁਪੇਤਂ ਸਰਣਂ ਗਤ''ਨ੍ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੫੦; ਪਾਰਾ॰ ੧੫) ਚ ਆਦੀਸੁ ਆਦਿਮ੍ਹਿ ਦਿਸ੍ਸਤਿ। ''ਤੇਨੇਵ ਅਙ੍ਗੁਲਗ੍ਗੇਨ ਤਂ ਅਙ੍ਗੁਲਗ੍ਗਂ ਪਰਾਮਸੇਯ੍ਯ (ਕਥਾ॰ ੪੪੧)। ਉਚ੍ਛਗ੍ਗਂ ਵੇਲਗ੍ਗ''ਨ੍ਤਿ ਚ ਆਦੀਸੁ ਕੋਟਿਯਂ। ''ਅਮ੍ਬਿਲਗ੍ਗਂ ਵਾ ਮਧੁਰਗ੍ਗਂ ਵਾ ਤਿਤ੍ਤਕਗ੍ਗਂ ਵਾ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੫.੩੭੪)। ਅਨੁਜਾਨਾਮਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵਿਹਾਰਗ੍ਗੇਨ ਵਾ ਪਰਿਵੇਣਗ੍ਗੇਨ ਵਾ ਭਾਜੇਤੁ''ਨ੍ਤਿ (ਚੂਲਵ॰ ੩੧੮) ਚ ਆਦੀਸੁ ਕੋਟ੍ਠਾਸੇ। ''ਅਯਂ ਇਮੇਸਂ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਪੁਗ੍ਗਲਾਨਂ ਅਗ੍ਗੋ ਚ ਸੇਟ੍ਠੋ ਚ ਉਤ੍ਤਮੋ ਚ ਪਵਰੋ ਚ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੯੫)। ਅਗ੍ਗੋਹਮਸ੍ਮਿ ਲੋਕਸ੍ਸਾ''ਤਿ ਚ ਆਦੀਸੁ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੧; ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੦੭) ਸੇਟ੍ਠੇ। ਸ੍ਵਾਯਮਿਧਾਪਿ ਸੇਟ੍ਠੇਯੇਵ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਤਸ੍ਮਾ ਅਗ੍ਗੇਸੁ ਸੇਟ੍ਠੇਸੁ ਪਸਾਦਾ, ਅਗ੍ਗਭੂਤਾ ਸੇਟ੍ਠਭੂਤਾ ਵਾ ਪਸਾਦਾ ਅਗ੍ਗਪ੍ਪਸਾਦਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਪੁਰਿਮਸ੍ਮਿਞ੍ਹਿ ਅਤ੍ਥੇ ਅਗ੍ਗਸਦ੍ਦੇਨ ਬੁਦ੍ਧਾਦਿਰਤਨਤ੍ਤਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਤੇਸੁ ਭਗਵਾ ਤਾਵ ਅਸਦਿਸਟ੍ਠੇਨ, ਗੁਣਵਿਸਿਟ੍ਠਟ੍ਠੇਨ, ਅਸਮਸਮਟ੍ਠੇਨ ਚ ਅਗ੍ਗੋ। ਸੋ ਹਿ ਮਹਾਭਿਨੀਹਾਰਂ ਦਸਨ੍ਨਂ ਪਾਰਮੀਨਂ ਪਵਿਚਯਞ੍ਚ ਆਦਿਂ ਕਤ੍ਵਾ ਤੇਹਿ ਬੋਧਿਸਮ੍ਭਾਰਗੁਣੇਹਿ ਚੇਵ ਬੁਦ੍ਧਗੁਣੇਹਿ ਚ ਸੇਸਜਨੇਹਿ ਅਸਦਿਸੋਤਿ ਅਸਦਿਸਟ੍ਠੇਨ ਅਗ੍ਗੋ। ਯੇ ਚਸ੍ਸ ਗੁਣਾ ਮਹਾਕਰੁਣਾਦਯੋ, ਤੇ ਸੇਸਸਤ੍ਤਾਨਂ ਗੁਣੇਹਿ ਵਿਸਿਟ੍ਠਾਤਿ ਗੁਣਵਿਸਿਟ੍ਠਟ੍ਠੇਨਪਿ ਸਬ੍ਬਸਤ੍ਤੁਤ੍ਤਮਤਾਯ ਅਗ੍ਗੋ। ਯੇ ਪਨ ਪੁਰਿਮਕਾ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਾ ਸਬ੍ਬਸਤ੍ਤੇਹਿ ਅਸਮਾ, ਤੇਹਿ ਸਦ੍ਧਿਂ ਅਯਮੇਵ ਰੂਪਕਾਯਗੁਣੇਹਿ ਚੇਵ ਧਮ੍ਮਕਾਯਗੁਣੇਹਿ ਚ ਸਮੋਤਿ ਅਸਮਸਮਟ੍ਠੇਨਪਿ ਅਗ੍ਗੋ। ਤਥਾ ਦੁਲ੍ਲਭਪਾਤੁਭਾਵਤੋ ਅਚ੍ਛਰਿਯਮਨੁਸ੍ਸਭਾਵਤੋ ਬਹੁਜਨਹਿਤਸੁਖਾਵਹਤੋ ਅਦੁਤਿਯਅਸਹਾਯਾਦਿਭਾਵਤੋ ਚ ਭਗਵਾ ਲੋਕੇ ਅਗ੍ਗੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਯਥਾਹ –

''ਏਕਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਾਤੁਭਾਵੋ ਦੁਲ੍ਲਭੋ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ, ਕਤਮਸ੍ਸ ਏਕਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ? ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਅਰਹਤੋ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ।

''ਏਕਪੁਗ੍ਗਲੋ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਲੋਕੇ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਅਚ੍ਛਰਿਯਮਨੁਸ੍ਸੋ।

''ਏਕਪੁਗ੍ਗਲੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਲੋਕੇ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਬਹੁਜਨ...ਪੇ॰... ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ।

''ਏਕਪੁਗ੍ਗਲੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਲੋਕੇ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਅਦੁਤਿਯੋ ਅਸਹਾਯੋ ਅਪ੍ਪਟਿਮੋ ਅਪ੍ਪਟਿਸਮੋ ਅਪ੍ਪਟਿਭਾਗੋ ਅਪ੍ਪਟਿਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਸਮੋ ਅਸਮਸਮੋ ਦ੍ਵਿਪਦਾਨਂ ਅਗ੍ਗੋ। ਕਤਮੋ ਏਕਪੁਗ੍ਗਲੋ? ਤਥਾਗਤੋ ਅਰਹਂ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ''ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੭੦-੧੭੨, ੧੭੪)।

ਧਮ੍ਮਸਙ੍ਘਾਪਿ ਅਞ੍ਞਧਮ੍ਮਸਙ੍ਘੇਹਿ ਅਸਦਿਸਟ੍ਠੇਨ ਵਿਸਿਟ੍ਠਗੁਣਤਾਯ ਦੁਲ੍ਲਭਪਾਤੁਭਾਵਾਦਿਨਾ ਚ ਅਗ੍ਗਾ। ਤਥਾ ਹਿ ਤੇਸਂ ਸ੍ਵਾਕ੍ਖਾਤਤਾਦਿਸੁਪ੍ਪਟਿਪਨ੍ਨਤਾਦਿਗੁਣਵਿਸੇਸੇਹਿ ਅਞ੍ਞਧਮ੍ਮਸਙ੍ਘਾ ਸਦਿਸਾ ਅਪ੍ਪਤਰਨਿਹੀਨਾ ਵਾ ਨਤ੍ਥਿ, ਕੁਤੋ ਸੇਟ੍ਠਾ। ਸਯਮੇਵ ਚ ਪਨ ਤੇਹਿ ਵਿਸਿਟ੍ਠਗੁਣਤਾਯ ਸੇਟ੍ਠਾ। ਤਥਾ ਦੁਲ੍ਲਭੁਪ੍ਪਾਦਅਚ੍ਛਰਿਯਭਾਵਬਹੁਜਨਹਿਤਸੁਖਾਵਹਾ ਅਦੁਤਿਯਅਸਹਾਯਾਦਿਸਭਾਵਾ ਚ ਤੇ। ਯਦਗ੍ਗੇਨ ਹਿ ਭਗਵਾ ਦੁਲ੍ਲਭਪਾਤੁਭਾਵੋ, ਤਦਗ੍ਗੇਨ ਧਮ੍ਮਸਙ੍ਘਾਪੀਤਿ। ਅਚ੍ਛਰਿਯਾਦਿਭਾਵੇਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। ਏਵਂ ਅਗ੍ਗੇਸੁ ਸੇਟ੍ਠੇਸੁ ਉਤ੍ਤਮੇਸੁ ਪਵਰੇਸੁ ਗੁਣਵਿਸਿਟ੍ਠੇਸੁ ਪਸਾਦਾਤਿ **ਅਗ੍ਗਪ੍ਪਸਾਦਾ**।

ਦੁਤਿਯਸ੍ਮਿਂ ਪਨ ਅਤ੍ਥੇ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੇਸੁ ਅਗ੍ਗੇਸੁ ਬੁਦ੍ਧਾਦੀਸੁ ਉਪ੍ਪਤ੍ତਿਯਾ ਅਗ੍ਗਭੂਤਾ ਪਸਾਦਾ ਅਗ੍ਗਪ੍ਪਸਾਦਾ। ਯੇ ਪਨ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੇਨ ਆਗਤਾ ਅਵੇਚ੍ਚਪ੍ਪਸਾਦਾ, ਤੇ ਏਕਨ੍ਤੇਨੇਵ ਅਗ੍ਗਭੂਤਾ ਪਸਾਦਾਤਿ ਅਗ੍ਗਪ੍ਪਸਾਦਾ। ਯਥਾਹ ''ਇਧ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ ਬੁਦ੍ਧੇ ਅਵੇਚ੍ਚਪ੍ਪਸਾਦੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਹੋਤੀ''ਤਿਆਦਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੫.੧੦੨੭)। ਅਗ੍ਗਵਿਪਾਕਤ੍ਤਾਪਿ ਚੇਤੇ ਅਗ੍ਗਪ੍ਪਸਾਦਾ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹਿ ''ਅਗ੍ਗੇ ਖੋ ਪਨ ਪਸਨ੍ਨਾਨਂ ਅਗ੍ਗੋ ਵਿਪਾਕੋ''ਤਿ।

ਯਾਵਤਾਤਿ ਯਤ੍ਤਕਾ। **ਸਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਪਾਣਿਨੋ। **ਅਪਦਾ**ਤਿ ਅਪਾਦਕਾ। **ਦ੍ਵਿਪਦਾ**ਤਿ ਦ੍ਵਿਪਾਦਕਾ। ਸੇਸਪਦਦ੍ਵਯੇਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। ਵਾ-ਸਦ੍ਦੋ ਸਮੁਚ੍ਚਯਤ੍ਥੋ, ਨ ਵਿਕਪ੍ਪਤ੍ਥੋ। ਯਥਾ ''ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਵਾ ਕਾਮਾਸਵੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਵਾ ਕਾਮਾਸਵੋ ਪਵਡ੍ਢਤੀ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੭) ਏਤ੍ਥ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਯਥਾ ਚ ''ਭੂਤਾਨਂ ਵਾ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਠਿਤਿਯਾ ਸਮ੍ਭਵੇਸੀਨਂ ਵਾ ਅਨੁਗ੍ਗਹਾਯਾ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੪੦੨; ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੨) ਏਤ੍ਥ ਭੂਤਾਨਞ੍ਚ ਸਮ੍ਭਵੇਸੀਨਞ੍ਚਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਯਥਾ ਚ ''ਅਗ੍ਗਿਤੋ ਵਾ ਉਦਕਤੋ ਵਾ ਮਿਥੁਭੇਦਤੋ ਵਾ''ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੫੨; ਉਦਾ॰ ੭੬; ਮਹਾਵ॰ ੨੮੬) ਏਤ੍ਥ ਅਗ੍ਗਿਤੋ ਚ ਉਦਕਤੋ ਚ ਮਿਥੁਭੇਦਤੋ ਚਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ, ਏਵਂ ''ਅਪਦਾ ਵਾ...ਪੇ॰... ਅਗ੍ਗਮਕ੍ਖਾਯਤੀ''ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਪਿ ਅਪਦਾ ਚ ਦ੍ਵਿਪਦਾ ਚਾਤਿ ਸਮ੍ਪਿਣ੍ਡਨਵਸੇਨ ਅਤ੍ਥੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ ''ਵਾ-ਸਦ੍ਦੋ ਸਮੁਚ੍ਚਯਤ੍ਥੋ, ਨ ਵਿਕਪ੍ਪਤ੍ਥੋ''ਤਿ।

ਰੂਪਿਨੋਤਿ ਰੂਪਵਨ੍ਤੋ। ਨ ਰੂਪਿਨੋਤਿ **ਅਰੂਪਿਨੋ। ਸਞ੍ਞਿਨੋ**ਤਿ ਸਞ੍ਞਾਵਨ੍ਤੋ। ਨ ਸਞ੍ਞਿਨੋਤਿ **ਅਸਞ੍ਞਿਨੋ। ਨੇਵਸਞ੍ਞਿਨਾਸਞ੍ਞਿਨੋ** ਨਾਮ ਭਵਗ੍ਗਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਾ। ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਚ ਕਾਮਭਵੋ, ਰੂਪਭਵੋ, ਅਰੂਪਭਵੋ, ਏਕਵੋਕਾਰਭਵੋ, ਚਤੁਵੋਕਾਰਭਵੋ, ਪਞ੍ਚਵੋਕਾਰਭਵੋ, ਸਞ੍ਞੀਭਵੋ, ਅਸਞ੍ਞੀਭਵੋ, ਨੇਵਸਞ੍ਞੀਨਾਸਞ੍ਞੀਭਵੋਤਿ ਨਵਵਿਧੋਪਿ ਭਵੋ ਸਤ੍ਤੇ ਅਨਵਸੇਸਤੋ ਪਰਿਯਾਦਿਯਿਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਸਿ ਧਮ੍ਮਰਾਜਾ। ਏਤ੍ਥ ਹਿ ਰੂਪਿਗ੍ਗਹਣੇਨ ਕਾਮਭਵੋ ਰੂਪਭਵੋ ਪਞ੍ਚਵੋਕਾਰਭਵੋ ਏਕਵੋਕਾਰਭਵੋ ਚ ਦਸ੍ਸਿਤੋ, ਅਰੂਪਿਗ੍ਗਹਣੇਨ ਅਰੂਪਭਵੋ ਚਤੁਵੋਕਾਰਭਵੋ ਚ ਦਸ੍ਸਿਤੋ। ਸਞ੍ਞੀਭਵਾਦਯੋ ਪਨ ਸਰੂਪੇਨੇਵ ਦਸ੍ਸਿਤਾ। ਅਪਦਾਦਿਗ੍ਗਹਣੇਨ ਕਾਮਭਵਪਞ੍ਚਵੋਕਾਰਭਵਸਞ੍ਞੀਭਵਾਨਂ ਏਕਦੇਸੋ ਦਸ੍ਸਿਤੋਤਿ।

ਕਸ੍ਮਾ ਪਨੇਤ੍ਥ ਯਥਾ ਅਦੁਤਿਯਸੁਤ੍ਤੇ ''ਦ੍ਵਿਪਦਾਨਂ ਅਗ੍ਗੋ''ਤਿ ਦ੍ਵਿਪਦਾਨਂ ਗਹਣਮੇਵ ਅਕਤ੍ਵਾ ਅਪਦਾਦਿਗ੍ਗਹਣਂ ਕਤਨ੍ਤਿ? ਵੁਚ੍ਚਤੇ – ਅਦੁਤਿਯਸੁਤ੍ਤੇ ਤਾਵ ਸੇਟ੍ਠਤਰਵਸੇਨ ਦ੍ਵਿਪਦਗ੍ਗਹਣਮੇਵ ਕਤਂ। ਇਮਸ੍ਮਿਞ੍ਹਿ ਲੋਕੇ ਸੇਟ੍ਠੋ ਨਾਮ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨੋ ਅਪਦਚਤੁਪ੍ਪਦਬਹੁਪ੍ਪਦੇਸੁ ਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਦ੍ਵਿਪਦੇਸੁਯੇਵ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਕਤਰੇਸੁ ਦ੍ਵਿਪਦੇਸੁ? ਮਨੁਸ੍ਸੇਸੁ ਚੇਵ ਦੇਵੇਸੁ ਚ। ਮਨੁਸ੍ਸੇਸੁ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨੋ ਸਕਲਲੋਕਂ ਵਸੇ ਵਤ੍ਤੇਤੁਂ ਸਮਤ੍ਥੋ ਬੁਦ੍ਧੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਅਙ੍ਗੁਤ੍ਤਰਟ੍ਠਕਥਾਯਂ ਪਨ ''ਤਿਸਹਸ੍ਸਿਮਹਾਸਹਸ੍ਸਿਲੋਕਧਾਤੁਂ ਵਸੇ ਵਤ੍ਤੇਤੁਂ ਸਮਤ੍ਥੋ''ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧.੧.੧੭੪) ਵੁਤ੍ਤਂ। ਦੇਵੇਸੁ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨੋ ਦਸਸਹਸ੍ਸਿਲੋਕਧਾਤੁਂ ਵਸੇ ਵਤ੍ਤਨਕੋ ਮਹਾਬ੍ਰਹ੍ਮਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਸੋ ਤਸ੍ਸ ਕਪ੍ਪਿਯਕਾਰਕੋ ਵਾ ਆਰਾਮਿਕੋ ਵਾ ਸਮ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਇਤਿ ਤਤੋਪਿ ਸੇਟ੍ਠਤਰਵਸੇਨੇਸ ''ਦ੍ਵਿਪਦਾਨਂ ਅਗ੍ਗੋ''ਤਿ ਤਤ੍ਥ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਇਧ ਪਨ ਅਨਵਸੇਸਪਰਿਯਾਦਾਨਵਸੇਨ ਏਵਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਯਾਵਤ੍ਤਕਾ ਹਿ ਸਤ੍ਤਾ ਅਤ੍ਤਭਾਵਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਾ ਅਪਦਾ ਵਾ...ਪੇ॰... ਨੇਵਸਞ੍ਞੀਨਾਸਞ੍ਞਿਨੋ ਵਾ, ਤਥਾਗਤੋ ਤੇਸਂ ਅਗ੍ਗਮਕ੍ਖਾਯਤੀਤਿ। ਨਿਦ੍ਧਾਰਣੇ ਚੇਤਂ ਸਾਮਿਵਚਨਂ, ਮਕਾਰੋ ਪਦਸਨ੍ਧਿਕਰੋ। ਅਗ੍ਗੋ ਅਕ੍ਖਾਯਤੀਤਿ ਪਦਵਿਭਾਗੋ।

ਅਗ੍ਗੋ ਵਿਪਾਕੋ ਹੋਤੀਤਿ ਅਗ੍ਗੇ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੇ ਪਸਨ੍ਨਾਨਂ ਯੋ ਪਸਾਦੋ, ਸੋ ਅਗ੍ਗੋ ਸੇਟ੍ਠੋ ਉਤ੍ਤਮੋ ਕੋਟਿਭੂਤੋ ਵਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਸ੍ਸ ਵਿਪਾਕੋਪਿ ਅਗ੍ਗੋ ਸੇਟ੍ਠੋ ਉਤ੍ਤਮੋ ਕੋਟਿਭੂਤੋ ਉਲ਼ਾਰਤਮੋ ਪਣੀਤਤਮੋ ਹੋਤਿ। ਸੋ ਪਨ ਪਸਾਦੋ ਦੁਵਿਧੋ ਲੋਕਿਯਲੋਕੁਤ੍ਤਰਭੇਦਤੋ। ਤੇਸੁ ਲੋਕਿਯਸ੍ਸ ਤਾਵ –

''ਯੇ ਕੇਚਿ ਬੁਦ੍ਧਂ ਸਰਣਂ ਗਤਾਸੇ, ਨ ਤੇ ਗਮਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਅਪਾਯਭੂਮਿਂ।
ਪਹਾਯ ਮਾਨੁਸਂ ਦੇਹਂ, ਦੇਵਕਾਯਂ ਪਰਿਪੂਰੇਸ੍ਸਨ੍ਤਿ॥ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੩੨; ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੩੭)।

''ਬੁਦ੍ਧੋਤਿ ਕਿਤ੍ਤਯਨ੍ਤਸ੍ਸ, ਕਾਯੇ ਭਵਤਿ ਯਾ ਪੀਤਿ।
ਵਰਮੇਵ ਹਿ ਸਾ ਪੀਤਿ, ਕਸਿਣੇਨਪਿ ਜਮ੍ਬੁਦੀਪਸ੍ਸ॥

''ਸਤਂ ਹਤ੍ਥੀ ਸਤਂ ਅਸ੍ਸਾ, ਸਤਂ ਅਸ੍ਸਤਰੀ ਰਥਾ।
ਸਤਂ ਕਞ੍ਞਾਸਹਸ੍ਸਾਨਿ, ਆਮੁਕ੍ਕਮਣਿਕੁਣ੍ਡਲਾ।
ਏਕਸ੍ਸ ਪਦਵੀਤਿਹਾਰਸ੍ਸ, ਕਲਂ ਨਾਗ੍ਘਨ੍ਤਿ ਸੋਲ਼ਸਿਂ''॥ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੪੨; ਚੂਲ਼ਵ॰ ੩੦੫)।

''ਸਾਧੁ ਖੋ, ਦੇਵਾਨਮਿਨ੍ਦ, ਬੁਦ੍ਧਂ ਸਰਣਗਮਨਂ ਹੋਤਿ, ਬੁਦ੍ਧਂ ਸਰਣਗਮਨਹੇਤੁ ਖੋ, ਦੇਵਾਨਮਿਨ੍ਦ, ਏਵਮਿਧੇਕਚ੍ਚੇ ਸਤ੍ਤਾ ਕਾਯਸ੍ਸ ਭੇਦਾ ਪਰਂ ਮਰਣਾ ਸੁਗਤਿਂ ਸਗ੍ਗਂ ਲੋਕਂ ਉਪਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ। ਤੇ ਅਞ੍ਞੇ ਦੇਵੇ ਦਸਹਿ ਠਾਨੇਹਿ ਅਧਿਗਣ੍ਹਨ੍ਤਿ – ਦਿਬ੍ਬੇਨ ਆਯੁਨਾ, ਦਿਬ੍ਬੇਨ ਵਣ੍ਣੇਨ, ਦਿਬ੍ਬੇਨ ਸੁਖੇਨ, ਦਿਬ੍ਬੇਨ ਯਸੇਨ, ਦਿਬ੍ਬੇਨ ਆਧਿਪਤੇਯ੍ਯੇਨ, ਦਿਬ੍ਬੇਹਿ ਰੂਪੇਹਿ, ਦਿਬ੍ਬੇਹਿ ਸਦ੍ਦੇਹਿ, ਦਿਬ੍ਬੇਹਿ ਗਨ੍ਧੇਹਿ, ਦਿਬ੍ਬੇਹਿ ਰਸੇਹਿ, ਦਿਬ੍ਬੇਹਿ ਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬੇਹੀ''ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੪.੩੪੧) –

ਏਵਮਾਦੀਨਂ ਸੁਤ੍ਤਪਦਾਨਂ ਵਸੇਨ ਪਸਾਦਸ੍ਸ ਫਲਵਿਸੇਸਯੋਗੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਤਸ੍ਮਾ ਸੋ ਅਪਾਯਦੁਕ੍ਖਵਿਨਿਵਤ੍ਤਨੇਨ ਸਦ੍ਧਿਂ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਭਵੇਸੁ ਸੁਖਵਿਪਾਕਦਾਯਕੋਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਲੋਕੁਤ੍ਤਰੋ ਪਨ ਸਾਮਞ੍ਞਫਲਵਿਪਾਕਦਾਯਕੋ ਵਟ੍ਟਦੁਕ੍ਖਵਿਨਿਵਤ੍ਤਕੋ ਚ। ਸਬ੍ਬੋਪਿ

ਚਾਯੰ ਪਸਾਦੋ ਪਰਮ੍ਪਰਾਯ ਵਟ੍ਟਦੁਕ੍ਖੰ ਵਿਨਿਵਤ੍ਤੇਤਿਯੇਵ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤੰ –

‘‘ਯਸ੍ਮਿੰ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮਯੇ ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਦ੍ਧੰ ਅਨੁਸ੍ਸਰਤਿ, ਨੇਵਸ੍ਸ ਤਸ੍ਮਿੰ ਸਮਯੇ ਰਾਗਪਰਿਯੁਟ੍ਠਿਤੰ ਚਿਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ, ਨ ਦੋਸਪਰਿਯੁਟ੍ਠਿਤੰ, ਨ ਮੋਹਪਰਿਯੁਟ੍ਠਿਤੰ ਚਿਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ, ਉਜੁਗਤਮੇਵਸ੍ਸ ਤਸ੍ਮਿੰ ਸਮਯੇ ਚਿਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ। ਉਜੁਗਤਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਪਾਮੋਜ੍ਜੰ ਜਾਯਤਿ, ਪਮੁਦਿਤਸ੍ਸ ਪੀਤਿ ਜਾਯਤਿ...ਪੇ॰... ਨਾਪਰੰ ਇਤ੍ਥਤ੍ਤਾਯਾਤਿ ਪਜਾਨਾਤੀ’’ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੬.੧੦; ੨੬)।

ਧਮ੍ਮਾਤਿ ਸਭਾਵਧਮ੍ਮਾ। **ਸਙ੍ਖਤਾ**ਤਿ ਸਮੇਚ੍ਚ ਸਮ੍ਭੁਯ੍ਯ ਪਚ੍ਚਯੇਹਿ ਕਤਾਤਿ ਸਙ੍ਖਤਾ, ਸਪ੍ਪਚ੍ਚਯਧਮ੍ਮਾ। ਹੇਤੂਹਿ ਪਚ੍ਚਯੇਹਿ ਚ ਨ ਕੇਹਿਚਿ ਕਤਾਤਿ **ਅਸਙ੍ਖਤਾ**, ਅਪ੍ਪਚ੍ਚਯਨਿਬ੍ਬਾਨੰ। ਸਙ੍ਖਤਾਨੰ ਪਟਿਯੋਗਿਭਾਵੇਨ ‘‘ਅਸਙ੍ਖਤਾ’’ਤਿ ਪੁਥੁਵਚਨੰ। **ਵਿਰਾਗੋ ਤੇਸੰ ਅਗ੍ਗਮਕ੍ਖਾਯਤੀ**ਤਿ ਤੇਸੰ ਸਙ੍ਖਤਾਸਙ੍ਖਤਧਮ੍ਮਾਨੰ ਯੋ ਵਿਰਾਗਸਙ੍ਖਾਤੋ ਅਸਙ੍ਖਤਧਮ੍ਮੋ, ਸੋ ਸਭਾਵੇਨੇਵ ਸਣ੍ਹਸੁਖੁਮਭਾਵਤੋ ਸਨ੍ਤਤਰਪਣੀਤਤਰਭਾਵਤੋ ਗਮ੍ਭੀਰਾਦਿਭਾਵਤੋ ਮਦਨਿਮ੍ਮਦਨਾਦਿਭਾਵਤੋ ਚ ਅਗ੍ਗੰ ਸੇਟ੍ਠੰ ਉਤ੍ਤਮੰ ਪਵਰਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। **ਯਦਿਦ**ਨ੍ਤਿ ਨਿਪਾਤੋ, ਯੋ ਅਯਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਮਦਨਿਮ੍ਮਦਨੋ**ਤਿਆਦੀਨਿ ਸਬ੍ਬਾਨਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਵੇਵਚਨਾਨਿਯੇਵ। ਤਥਾ ਹਿ ਤੰ ਆਗਮ੍ਮ ਮਾਨਮਦਪੁਰਿਸਮਦਾਦਿਕੋ ਸਬ੍ਬੋ ਮਦੋ ਨਿਮ੍ਮਦੀਯਤਿ ਪਮਦ੍ਦੀਯਤਿ, ਕਾਮਪਿਪਾਸਾਦਿਕਾ ਸਬ੍ਬਾ ਪਿਪਾਸਾ ਵਿਨੀਯਤਿ, ਕਾਮਾਲਯਾਦਿਕਾ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਆਲਯਾ ਸਮੁਗ੍ਘਾਤੀਯਨ੍ਤਿ, ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਕਮ੍ਮਵਟ੍ਟਕਿਲੇਸਵਟ੍ਟਵਿਪਾਕਵਟ੍ਟਾ ਉਪਚ੍ਛਿਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਅਟ੍ਠਸਤਭੇਦਾ ਸਬ੍ਬਾਪਿ ਤਣ੍ਹਾ ਖੀਯਤਿ, ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਕਿਲੇਸਾ ਵਿਰਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਸਬ੍ਬੰ ਦੁਕ੍ਖੰ ਨਿਰੁਜ੍ਝਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਮਦਨਿਮ੍ਮਦਨੋ...ਪੇ॰... ਨਿਰੋਧੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਯਾ ਪਨੇਸਾ ਤਣ੍ਹਾ ਭਵੇਨ ਭਵੰ, ਫਲੇਨ ਕਮ੍ਮੰ ਵਿਨਤਿ ਸੰਸਿਬ੍ਬਤੀਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਵਾਨਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਤੰ ਵਾਨੰ ਏਤ੍ਥ ਨਤ੍ਥਿ, ਏਤਸ੍ਮਿੰ ਵਾ ਅਧਿਗਤੇ ਅਰਿਯਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਨ ਹੋਤੀਤਿ **ਨਿਬ੍ਬਾਨੰ**।

ਅਗ੍ਗੋ ਵਿਪਾਕੋ ਹੋਤੀਤਿ ਏਤ੍ਥਾਪਿ –

‘‘ਯੇ ਕੇਚਿ ਧਮ੍ਮੰ ਸਰਣੰ ਗਤਾਸੇ...ਪੇ॰...॥ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੩੨; ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੧.੩੭)।

‘‘ਧਮ੍ਮੋਤਿ ਕਿਤ੍ਤਯਨ੍ਤਸ੍ਸ, ਕਾਯੇ ਭਵਤਿ ਯਾ ਪੀਤਿ...ਪੇ॰...॥

‘‘ਸਾਧੁ ਖੋ, ਦੇਵਾਨਮਿਨ੍ਦ, ਧਮ੍ਮੰ ਸਰਣਗਮਨੰ ਹੋਤਿ। ਧਮ੍ਮੰ ਸਰਣਗਮਨਹੇਤੁ ਖੋ, ਦੇਵਾਨਮਿਨ੍ਦ, ਏਵਮਿਧੇਕਚ੍ਚੇ...ਪੇ॰... ਦਿਬ੍ਬੇਹਿ ਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬੇਹੀ’’ਤਿ (ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੪.੩੪੧) –

ਏਵਮਾਦੀਨੰ ਸੁਤ੍ਤਪਦਾਨੰ ਵਸੇਨ ਧਮ੍ਮੇ ਪਸਾਦਸ੍ਸ ਫਲਵਿਸੇਸਯੋਗੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਏਵਮੇਤ੍ਥ ਅਸਙ੍ਖਤਧਮ੍ਮਵਸੇਨੇਵ ਅਗ੍ਗਭਾਵੋ ਆਗਤੋ, ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਤਨਿਸ੍ਸਰਣਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੰ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਵਸੇਨਪਿ ਅਯਮਤ੍ਥੋ ਲਬ੍ਭਤੇਵ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤੰ –

‘‘ਯਾਵਤਾ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮਾ ਸਙ੍ਖਤਾ, ਅਰਿਯੋ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕੋ ਮਗ੍ਗੋ ਤੇਸੰ ਅਗ੍ਗਮਕ੍ਖਾਯਤੀ’’ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੩੪)।

‘‘ਮਗ੍ਗਾਨਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕੋ ਸੇਟ੍ਠੋ’’ਤਿ ਚ। (ਧ॰ ਪ॰ ੨੭੩)।

ਸਙ੍ਘਾ ਵਾ ਗਣਾ ਵਾਤਿ ਜਨਸਮੂਹਸਙ੍ਖਾਤਾ ਯਾਵਤਾ ਲੋਕੇ ਸਙ੍ਘਾ ਵਾ ਗਣਾ ਵਾ। **ਤਥਾਗਤਸਾਵਕਸਙ੍ਘੋ**ਤਿ ਅਟ੍ਠਅਰਿਯਪੁਗ੍ਗਲਸਮੂਹਸਙ੍ਖਾਤੋ ਦਿਟ੍ਠਿਸੀਲਸਾਮਞ੍ਞੇਨ ਸੰਹਤੋ ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਸਾਵਕਸਙ੍ਘੋ। **ਤੇਸੰ ਅਗ੍ਗਮਕ੍ਖਾਯਤੀ**ਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਸੀਲਸਮਾਧਿਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿਆਦਿਗੁਣਵਿਸੇਸੇਨ ਤੇਸੰ ਸਙ੍ਘਾਨੰ ਅਗ੍ਗੋ ਸੇਟ੍ਠੋ ਉਤ੍ਤਮੋ ਪਵਰੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। **ਯਦਿਦ**ਨ੍ਤਿ ਯਾਨਿ ਇਮਾਨਿ। **ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਪੁਰਿਸਯੁਗਾਨੀ**ਤਿ ਯੁਗਲ਼ਵਸੇਨ ਪਠਮਮਗ੍ਗਟ੍ਠੋ ਪਠਮਫਲਟ੍ਠੋਤਿ ਇਦਮੇਕੰ ਯੁਗਲ਼ੰ, ਯਾਵ ਚਤੁਤ੍ਥਮਗ੍ਗਟ੍ਠੋ ਚਤੁਤ੍ਥਫਲਟ੍ਠੋਤਿ ਇਦਮੇਕੰ ਯੁਗਲ਼ਨ੍ਤਿ ਏਵੰ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਪੁਰਿਸਯੁਗਾਨਿ। **ਅਟ੍ਠ ਪੁਰਿਸਪੁਗ੍ਗਲਾ**ਤਿ ਪੁਰਿਸਪੁਗ੍ਗਲਵਸੇਨ ਏਕੋ ਪਠਮਮਗ੍ਗਟ੍ਠੋ ਏਕੋ ਪਠਮਫਲਟ੍ਠੋਤਿ ਇਮਿਨਾ

ਨਯੇਨ ਅਟ੍ਠ ਪੁਰਿਸਪੁਗ੍ਗਲਾ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਪੁਰਿਸੋਤਿ ਵਾ ਪੁਗ੍ਗਲੋਤਿ ਵਾ ਏਕਤ੍ਥਾਨਿ ਏਤਾਨਿ ਪਦਾਨਿ, ਵੇਨੇਯ੍ਯਵਸੇਨ ਪਨੇਵੰ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਏਸ ਭਗਵਤੋ ਸਾਵਕਸਙ੍ਘੋ**ਤਿ ਯਾਨਿਮਾਨਿ ਯੁਗਵਸੇਨ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਪੁਰਿਸਯੁਗਾਨਿ, ਪਾਟੇਕ੍ਕਤੋ ਅਟ੍ਠ ਪੁਰਿਸਪੁਗ੍ਗਲਾ, ਏਸ ਭਗਵਤੋ ਸਾਵਕਸਙ੍ਘੋ।

ਆਹੁਨੇਯ੍ਯੋਤਿਆਦੀਸੁ ਆਨੇਤ੍ਵਾ ਹੁਨਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਆਹੁਨਂ, ਦੂਰਤੋਪਿ ਆਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਸੀਲਵਨ੍ਤੇਸੁ ਦਾਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਪਚ੍ਚਯਾਨਮੇਤਂ ਅਧਿਵਚਨਂ। ਮਹਪ੍ਫਲਭਾਵਕਰਣਤੋ ਤਂ ਆਹੁਨਂ ਪਟਿਗ੍ਗਹੇਤੁਂ ਯੁਤ੍ਤੋਤਿ ਆਹੁਨੇਯ੍ਯੋ। ਅਥ ਵਾ ਦੂਰਤੋਪਿ ਆਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਸਬ੍ਬਂ ਸਾਪਤੇਯ੍ਯਮ੍ਪਿ ਏਤ੍ਥ ਹੁਨਿਤਬ੍ਬਂ, ਸਕ੍ਕਾਦੀਨਮ੍ਪਿ ਆਹਵਨਂ ਅਰਹਤੀਤਿ ਵਾ ਆਹਵਨੀਯੋ। ਯੋ ਚਾਯਂ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾਨਂ ਆਹਵਨੀਯੋ ਨਾਮ ਅਗ੍ਗਿ, ਯਤ੍ਥ ਹੁਤਂ ਮਹਪ੍ਫਲਨ੍ਤਿ ਤੇਸਂ ਲਦ੍ਧਿ, ਸੋ ਚੇ ਹੁਤਸ੍ਸ ਮਹਪ੍ਫਲਤਾਯ ਆਹਵਨੀਯੋ, ਸਙ੍ਘੋਵ ਆਹਵਨੀਯੋ। ਸਙ੍ਘੇ ਹੁਤਞ੍ਹਿ ਮਹਪ੍ਫਲਂ ਹੋਤਿ। ਯਥਾਹ –

''ਯੋ ਚ ਵਸ੍ਸਸਤਂ ਜਨ੍ਤੁ, ਅਗ੍ਗਿਂ ਪਰਿਚਰੇ ਵਨੇ।
ਏਕਞ੍ਚ ਭਾਵਿਤਤ੍ਤਾਨਂ, ਮੁਹੁਤ੍ਤਮਪਿ ਪੂਜਯੇ।
ਸਾ ਏਵ ਪੂਜਨਾ ਸੇਯ੍ਯੋ, ਯਞ੍ਚੇ ਵਸ੍ਸਸਤਂ ਹੁਤ''ਨ੍ਤਿ॥ (ਧ॰ ਪ॰ ੧੦੭)।

ਤਯਿਦਂ ਨਿਕਾਯਨ੍ਤਰੇ ''ਆਹਵਨੀਯੋ''ਤਿ ਪਦਂ ਇਧ ''ਆਹੁਨੇਯ੍ਯੋ''ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਪਦੇਨ ਅਤ੍ਥਤੋ ਏਕਂ, ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਤੋ ਪਨ ਕਿਞ੍ਚਿਮਤ੍ਤਮੇਵ ਨਾਨਂ, ਤਸ੍ਮਾ ਏਵਮਤ੍ਥਵਣ੍ਣਨਾ ਕਤਾ।

ਪਾਹੁਨੇਯ੍ਯੋਤਿ ਏਤ੍ਥ ਪਨ ਪਾਹੁਨਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਦਿਸਾਵਿਦਿਸਤੋ ਆਗਤਾਨਂ ਪਿਯਮਨਾਪਾਨਂ ਞਾਤਿਮਿਤ੍ਤਾਨਂ ਅਤ੍ਥਾਯ ਸਕ੍ਕਾਰੇਨ ਪਟਿਯਤ੍ਤਂ ਆਗਨ੍ਤੁਕਦਾਨਂ, ਤਮ੍ਪਿ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਤੇ ਤਥਾਰੂਪੇ ਪਾਹੁਨਕੇ ਸਙ੍ਘਸ੍ਸੇਵ ਦਾਤੁਂ ਯੁਤ੍ਤਂ। ਤਥਾ ਹੇਸ ਏਕਬੁਦ੍ਧਨ੍ਤਰੇਪਿ ਦਿਸ੍ਸਤਿ ਅਬ੍ਬੋਕਿਣ੍ਣਞ੍ਚ। ਅਯਂ ਪਨੇਤ੍ਥ ਪਦਤ੍ਥੋ – ''ਪਿਯਮਨਾਪਤ੍ਤਕਰੇਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ''ਤਿ ਏਵਂ ਪਾਹੁਨਮਸ੍ਸ ਦਾਤੁਂ ਯੁਤ੍ਤਂ, ਪਾਹੁਨਞ੍ਚ ਪਟਿਗ੍ਗਹੇਤੁਂ ਯੁਤ੍ਤੋਤਿ ਪਾਹੁਨੇਯ੍ਯੋ। ਯੇਸਂ ਪਨ ਪਾਹਵਨੀਯੋਤਿ ਪਾਲ਼ਿ, ਤੇਸਂ ਯਸ੍ਮਾ ਸਙ੍ਘੋ ਪੁਬ੍ਬਕਾਰਂ ਅਰਹਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਸਙ੍ਘੋ ਸਬ੍ਬਪਠਮਂ ਆਨੇਤ੍ਵਾ ਏਤ੍ਥ ਹੁਨਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਪਾਹਵਨੀਯੋ, ਸਬ੍ਬਪ੍ਪਕਾਰੇਨ ਵਾ ਆਹਵਨਂ ਅਰਹਤੀਤਿ ਪਾਹਵਨੀਯੋ। ਸ੍ਵਾਯਮਿਧ ਤੇਨੇਵ ਅਤ੍ਥੇਨ ਪਾਹੁਨੇਯ੍ਯੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ।

''ਦਕ੍ਖਿਣਾ''ਤਿ ਪਰਲੋਕਂ ਸਦ੍ਦਹਿਤ੍ਵਾ ਦਾਤਬ੍ਬਦਾਨਂ, ਤਂ ਦਕ੍ਖਿਣਂ ਅਰਹਤਿ ਦਕ੍ਖਿਣਾਯ ਵਾ ਹਿਤੋ ਮਹਪ੍ਫਲਭਾਵਕਰਣੇਨ ਵਿਸੋਧਨਤੋਤਿ **ਦਕ੍ਖਿਣੇਯ੍ਯੋ**। ਉਭੋ ਹਤ੍ਥੇ ਸਿਰਸਿ ਪਤਿਟ੍ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਸਬ੍ਬਲੋਕੇਨ ਕਰਿਯਮਾਨਂ ਅਞ੍ਜਲਿਕਮ੍ਮਂ ਅਰਹਤੀਤਿ **ਅਞ੍ਜਲਿਕਰਣੀਯੋ**। **ਅਨੁਤ੍ਤਰਂ ਪੁਞ੍ਞਕ੍ਖੇਤ੍ਤਂ ਲੋਕਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਸਬ੍ਬਲੋਕਸ੍ਸ ਅਸਦਿਸਂ ਪੁਞ੍ਞਵਿਰੂਹਨਟ੍ਠਾਨਂ। ਯਥਾ ਹਿ ਰਞ੍ਞੋ ਵਾ ਅਮਚ੍ਚਸ੍ਸ ਵਾ ਸਾਲੀਨਂ ਵਾ ਯਵਾਨਂ ਵਾ ਵਿਰੂਹਨਟ੍ਠਾਨਂ ''ਰਞ੍ਞੋ ਸਾਲਿਕ੍ਖੇਤ੍ਤਂ ਯਵਕ੍ਖੇਤ੍ਤ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਏਵਂ ਸਙ੍ਘੋ ਸਦੇਵਕਸ੍ਸ ਲੋਕਸ੍ਸ ਪੁਞ੍ਞਵਿਰੂਹਨਟ੍ਠਾਨਂ। ਸਙ੍ਘਂ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਹਿ ਲੋਕਸ੍ਸ ਨਾਨਪ੍ਪਕਾਰਹਿਤਸੁਖਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਕਾਨਿ ਪੁਞ੍ਞਾਨਿ ਵਿਰੂਹਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਸਙ੍ਘੋ ਅਨੁਤ੍ਤਰਂ ਪੁਞ੍ਞਕ੍ਖੇਤ੍ਤਂ ਲੋਕਸ੍ਸ। ਇਧਾਪਿ –

''ਯੇ ਕੇਚਿ ਸਙ੍ਘਂ ਸਰਣਂ ਗਤਾਸੇ...ਪੇ॰...॥ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੩੨; ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੩੭)।

''ਸਙ੍ਘੋਤਿ ਕਿਤ੍ਤਯਨ੍ਤਸ੍ਸ, ਕਾਯੇ ਭਵਤਿ ਯਾ ਪੀਤਿ...ਪੇ॰...''॥

''ਸਾਧੁ ਖੋ, ਦੇਵਾਨਮਿਨ੍ਦ, ਸਙ੍ਘਂ ਸਰਣਗਮਨਂ ਹੋਤਿ, ਸਙ੍ਘਂ ਸਰਣਗਮਨਹੇਤੁ ਖੋ ਦੇਵਾਨਮਿਨ੍ਦ...ਪੇ॰... ਦਿਬ੍ਬੇਹਿ ਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬੇਹੀ''ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੪.੩੪੧) –

ਆਦੀਨੰ ਸੁਤ੍ਤਪਦਾਨੰ ਵਸੇਨ ਸਙ੍ਘੇ ਪਸਾਦਸ੍ਸ ਫਲਵਿਸੇਸਯੋਗੋ, ਤੇਨਸ੍ਸ ਅਗ੍ਗਤਾ ਅਗ੍ਗਵਿਪਾਕਤਾ ਚ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਤਥਾ ਅਨੁਤ੍ਤਰਿਯਪਟਿਲਾਭੋ ਸਤ੍ਤਮਭਵਾਦਿਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਵਟ੍ਟਦੁਕ੍ਖਸਮੁਚ੍ਛੇਦੋ ਅਨੁਤ੍ਤਰਸੁਖਾਧਿਗਮੋਤਿ ਏਵਮਾਦਿਉਲ਼ਾਰਫਲਨਿਪ੍ਫਾਦਨਵਸੇਨ ਅਗ੍ਗਵਿਪਾਕਤਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਗਾਥਾਸੁ **ਅਗ੍ਗਤੋ**ਤਿ ਅਗ੍ਗੇ ਰਤਨਤ੍ਤਯੇ, ਅਗ੍ਗਭਾਵਤੋ ਵਾ ਪਸਨ੍ਨਾਨੰ। **ਅਗ੍ਗੰ ਧਮ੍ਮ**ਨ੍ਤਿ ਅਗ੍ਗਸਭਾਵੰ ਬੁਦ੍ਧਸੁਬੁਦ੍ਧਤੰ ਧਮ੍ਮਸੁਧਮ੍ਮਤੰ ਸਙ੍ਘਸੁਪ੍ਪਟਿਪਤ੍ਤਿੰ ਰਤਨਤ੍ਤਯਸ੍ਸ ਅਨਞ੍ਞਸਾਧਾਰਣੰ ਉਤ੍ਤਮਸਭਾਵੰ , ਦਸਬਲਾਦਿਸ੍ਵਾਕ੍ਖਾਤਤਾਦਿਸੁਪ੍ਪਟਿਪਨ੍ਨਤਾਦਿਗੁਣਸਭਾਵੰ ਵਾ **ਵਿਜਾਨਤੰ** ਵਿਜਾਨਨ੍ਤਾਨੰ। ਏਵੰ ਸਾਧਾਰਣਤੋ ਅਗ੍ਗਪ੍ਪਸਾਦਵਤ੍ਥੁੰ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਅਸਾਧਾਰਣਤੋ ਤੰ ਵਿਭਾਗੇਨ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ "**ਅਗ੍ਗੇ ਬੁਦ੍ਧੇ**"ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਤਤ੍ਥ **ਪਸਨ੍ਨਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਅਵੇਚ੍ਚਪ੍ਪਸਾਦੇਨ ਇਤਰਪ੍ਪਸਾਦੇਨ ਚ ਪਸਨ੍ਨਾਨੰ ਅਧਿਮੁਤ੍ਤਾਨੰ। **ਵਿਰਾਗੂਪਸਮੇ**ਤਿ ਵਿਰਾਗੇ ਉਪਸਮੇ ਚ, ਸਬ੍ਬਸ੍ਸ ਰਾਗਸ੍ਸ ਸਬ੍ਬੇਸੰ ਕਿਲੇਸਾਨੰ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਵਿਰਾਗਹੇਤੁਭੂਤੇ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਉਪਸਮਹੇਤੁਭੂਤੇ ਚਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਸੁਖੇ**ਤਿ ਵਟ੍ਟਦੁਕ੍ਖਕ੍ਖਯਭਾਵੇਨ ਸਙ੍ਖਾਰੂਪਸਮਸੁਖਭਾਵੇਨ ਚ ਸੁਖੇ।

ਅਗ੍ਗਸ੍ਮਿੰ ਦਾਨੰ ਦਦਤਨ੍ਤਿ ਅਗ੍ਗੇ ਰਤਨਤ੍ਤਯੇ ਦਾਨੰ ਦੇਨ੍ਤਾਨੰ ਦੇਯ੍ਯਧਮ੍ਮੰ ਪਰਿਚ੍ਚਜਨ੍ਤਾਨੰ। ਤਤ੍ਥ ਧਰਮਾਨੰ ਭਗਵਨ੍ਤੰ ਚਤੂਹਿ ਪਚ੍ਚਯੇਹਿ ਉਪਟ੍ਠਹਨ੍ਤਾ ਪੂਜੇਨ੍ਤਾ ਸਕ੍ਕਰੋਨ੍ਤਾ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬੁਤਞ੍ਚ ਭਗਵਨ੍ਤੰ ਉਦ੍ਦਿਸ੍ਸ ਧਾਤੁਚੇਤਿਯਾਦਿਕੇ ਉਪਟ੍ਠਹਨ੍ਤਾ ਪੂਜੇਨ੍ਤਾ ਸਕ੍ਕਰੋਨ੍ਤਾ ਬੁਦ੍ਧੇ ਦਾਨੰ ਦਦਨ੍ਤਿ ਨਾਮ। ''ਧਮ੍ਮੰ ਪੂਜੇਸ੍ਸਾਮਾ''ਤਿ ਧਮ੍ਮਧਰੇ ਪੁਗ੍ਗਲੇ ਚਤੂਹਿ ਪਚ੍ਚਯੇਹਿ ਉਪਟ੍ਠਹਨ੍ਤਾ ਪੂਜੇਨ੍ਤਾ ਸਕ੍ਕਰੋਨ੍ਤਾ ਧਮ੍ਮਞ੍ਚ ਚਿਰਟ੍ਠਿਤਿਕੰ ਕਰੋਨ੍ਤਾ ਧਮ੍ਮੇ ਦਾਨੰ ਦਦਨ੍ਤਿ ਨਾਮ। ਤਥਾ ਅਰਿਯਸਙ੍ਘੰ ਚਤੂਹਿ ਪਚ੍ਚਯੇਹਿ ਉਪਟ੍ਠਹਨ੍ਤਾ ਪੂਜੇਨ੍ਤਾ ਸਕ੍ਕਰੋਨ੍ਤਾ ਤੰ ਉਦ੍ਦਿਸ੍ਸ ਇਤਰਸ੍ਮਿਮ੍ਪਿ ਤਥਾ ਪਟਿਪਜ੍ਜਨ੍ਤਾ ਸਙ੍ਘੇ ਦਾਨੰ ਦਦਨ੍ਤਿ ਨਾਮ। **ਅਗ੍ਗੰ ਪੁਞ੍ਞੰ ਪਵਡ੍ਢਤੀ**ਤਿ ਏਵੰ ਰਤਨਤ੍ਤਯੇ ਪਸਨ੍ਨੇਨ ਚੇਤਸਾ ਉਲ਼ਾਰੰ ਪਰਿਚ੍ਚਾਗੰ ਉਲ਼ਾਰਞ੍ਚ ਪੂਜਾਸਕ੍ਕਾਰੰ ਪਵਤ੍ਤੇਨ੍ਤਾਨੰ ਦਿਵਸੇ ਦਿਵਸੇ ਅਗ੍ਗੰ ਉਲ਼ਾਰੰ ਕੁਸਲੰ ਉਪਚੀਯਤਿ। ਇਦਾਨਿ ਤਸ੍ਸ ਪੁਞ੍ਞਸ੍ਸ ਅਗ੍ਗਵਿਪਾਕਤਾਯ ਅਗ੍ਗਭਾਵੰ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ "**ਅਗ੍ਗੰ ਆਯੂ**"ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਤਤ੍ਥ **ਅਗ੍ਗੰ ਆਯੂ**ਤਿ ਦਿਬ੍ਬੰ ਵਾ ਮਾਨੁਸੰ ਵਾ ਅਗ੍ਗੰ ਉਲ਼ਾਰਤਮੰ ਆਯੁ। **ਪਵਡ੍ਢਤੀ**ਤਿ ਉਪਰੂਪਰਿ ਬ੍ਰੂਹਤਿ। **ਵਣ੍ਣੋ**ਤਿ ਰੂਪਸਮ੍ਪਦਾ। **ਯਸੋ**ਤਿ ਪਰਿਵਾਰਸਮ੍ਪਦਾ। **ਕਿਤ੍ਤੀ**ਤਿ ਥੁਤਿਘੋਸੋ। **ਸੁਖ**ਨ੍ਤਿ ਕਾਯਿਕੰ ਚੇਤਸਿਕਞ੍ਚ ਸੁਖੰ। **ਬਲ**ਨ੍ਤਿ ਕਾਯਬਲੰ ਞਾਣਬਲਞ੍ਚ।

ਅਗ੍ਗਸ੍ਸ ਦਾਤਾਤਿ ਅਗ੍ਗਸ੍ਸ ਰਤਨਤ੍ਤਯਸ੍ਸ ਦਾਤਾ, ਅਥ ਵਾ ਅਗ੍ਗਸ੍ਸ ਦੇਯ੍ਯਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਦਾਨੰ ਉਲ਼ਾਰੰ ਕਤ੍ਵਾ ਤਤ੍ਥ ਪੁਞ੍ਞੰ ਪਵਤ੍ਤੇਤਾ। **ਅਗ੍ਗਧਮ੍ਮਸਮਾਹਿਤੋ**ਤਿ ਅਗ੍ਗੇਨ ਪਸਾਦਧਮ੍ਮੇਨ ਦਾਨਾਦਿਧਮ੍ਮੇਨ ਚ ਸਮਾਹਿਤੋ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਅਚਲਪ੍ਪਸਾਦਯੁਤ੍ਤੋ, ਤਸ੍ਸ ਵਾ ਵਿਪਾਕਭੂਤੇਹਿ ਬਹੁਜਨਸ੍ਸ ਪਿਯਮਨਾਪਤਾਦਿਧਮ੍ਮੇਹਿ ਯੁਤ੍ਤੋ। **ਅਗ੍ਗਪ੍ਪਤ੍ਤੋ ਪਮੋਦਤੀ**ਤਿ ਯਤ੍ਥ ਯਤ੍ਥ ਸਤ੍ਤਨਿਕਾਯੇ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੋ, ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਅਗ੍ਗਭਾਵੰ ਸੇਟ੍ਠਭਾਵੰ ਅਧਿਗਤੋ, ਅਗ੍ਗਭਾਵੰ ਵਾ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਮਗ੍ਗਫਲੰ ਅਧਿਗਤੋ ਪਮੋਦਤਿ ਅਭਿਰਮਤਿ ਪਰਿਤੁਸ੍ਸਤੀਤਿ।

ਪਠਮਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੨. ਜੀਵਿਕਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੯੧. ਦੁਤਿਯੇ ਅਟ੍ਠੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਦੇਸਿਤੰ। ਏਕਸ੍ਮਿਞ੍ਹਿ ਸਮਯੇ ਭਗਵਤਿ ਕਪਿਲਵਤ੍ਥੁਸ੍ਮਿੰ ਨਿਗ੍ਰੋਧਾਰਾਮੇ ਵਿਹਰਨ੍ਤੇ ਭਿਕ੍ਖੂ ਆਗਨ੍ਤੁਕਭਿਕ੍ਖੂਨੰ ਸੇਨਾਸਨਾਨਿ ਪਞ੍ਞਾਪੇਨ੍ਤਾ ਪਤ੍ਤਚੀਵਰਾਨਿ ਪਟਿਸਾਮੇਨ੍ਤਾ ਸਾਮਣੇਰਾ ਚ ਲਾਭਭਾਜਨੀਯਟ੍ਠਾਨੇ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਸਮ੍ਪਤ੍ਤਾਨੰ ਲਾਭੰ ਗਣ੍ਹਨ੍ਤਾ ਉਚ੍ਚਾਸਦ੍ਦਾ ਮਹਾਸਦ੍ਦਾ ਅਹੇਸੁੰ। ਤੰ ਸੁਤ੍ਵਾ ਭਗਵਾ ਭਿਕ੍ਖੂ ਪਣਾਮੇਸਿ। ਤੇ ਕਿਰ ਸਬ੍ਬੇਵ ਨਵਾ ਅਧੁਨਾਗਤਾ ਇਮੰ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯੰ। ਤੰ ਞਤ੍ਵਾ ਮਹਾਬ੍ਰਹ੍ਮਾ ਆਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ''ਅਭਿਨਨ੍ਦਤੁ, ਭਨ੍ਤੇ, ਭਗਵਾ ਭਿਕ੍ਖੁਸਙ੍ਘ''ਨ੍ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੫੮) ਤੇਸੰ ਪਣਾਮਿਤਭਿਕ੍ਖੂਨੰ ਅਨੁਗ੍ਗਣ੍ਹਨੰ ਯਾਚਿ। ਭਗਵਾ ਤਸ੍ਸ ਓਕਾਸੰ ਅਕਾਸਿ। ਅਥ ਮਹਾਬ੍ਰਹ੍ਮਾ ''ਕਤਾਵਕਾਸੋ ਖੋਮ੍ਹਿ ਭਗਵਤਾ''ਤਿ ਭਗਵਨ੍ਤੰ ਅਭਿਵਾਦੇਤ੍ਵਾ ਪਦਕ੍ਖਿਣੰ ਕਤ੍ਵਾ ਪਕ੍ਕਾਮਿ। ਅਥ ਭਗਵਾ ''ਭਿਕ੍ਖੁਸਙ੍ਘੋ ਆਗਚ੍ਛਤੂ''ਤਿ ਆਨਨ੍ਦਤ੍ਥੇਰਸ੍ਸ ਆਕਾਰੰ ਦਸ੍ਸੇਸਿ। ਅਥ ਤੇ ਭਿਕ੍ਖੂ ਆਨਨ੍ਦਤ੍ਥੇਰੇਨ ਪਕ੍ਕੋਸਿਤਾ ਭਗਵਨ੍ਤੰ ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਸਾਰਜ੍ਜਮਾਨਰੂਪਾ ਏਕਮਨ੍ਤੰ ਨਿਸੀਦਿੰਸੁ। ਭਗਵਾ ਤੇਸੰ

ਸਪ੍ਪਾਯਦੇਸਨਂ ਵੀਮਂਸਨ੍ਤੋ ''ਇਮੇ ਆਮਿਸਹੇਤੁ ਪਣਾਮਿਤਾ, ਪਿਣ੍ਡਿਯਾਲੋਪਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾ ਨੇਸਂ ਸਪ੍ਪਾਯਾ''ਤਿ ਚਿਨ੍ਤੇਤ੍ਵਾ **"ਅਨ੍ਤਮਿਦਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ"**ਤਿ ਇਮਂ ਦੇਸਨਂ ਦੇਸੇਸਿ।

ਤਤ੍ਰਾਯਂ **ਅਨ੍ਤ**ਸਦ੍ਦੋ ''ਸਨ੍ਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕੇ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਪੁਬ੍ਬਨ੍ਤਕਪ੍ਪਿਕਾ ਪੁਬ੍ਬਨ੍ਤਾਨੁਦਿਟ੍ਠਿਨੋ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੯) ਕੋਟ੍ਠਾਸੇ ਆਗਤੋ। ''ਅਨ੍ਤਮਕਾਸਿ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ, ਅਨ੍ਤਵਾ ਅਯਂ ਲੋਕੋ ਪਰਿਵਟੁਮੋ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੫੫) ਪਰਿਚ੍ਛੇਦੇ। ''ਹਰਿਤਨ੍ਤਂ ਵਾ ਪਥਨ੍ਤਂ ਵਾ ਸੇਲਨ੍ਤਂ ਵਾ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੩੦੪) ਮਰਿਯਾਦਾਯਂ। ''ਅਨ੍ਤਂ ਅਨ੍ਤਗੁਣ''ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੭੭; ਖੁ॰ ਪਾ॰ ੩.ਦ੍ਵਤ੍ਤਿਂਸਾਕਾਰ) ਸਰੀਰਾਵਯਵੇ ''ਚਰਨ੍ਤਿ ਲੋਕੇ ਪਰਿਵਾਰਛਨ੍ਨਾ, ਅਨ੍ਤੋ ਅਸੁਦ੍ਧਾ ਬਹਿ ਸੋਭਮਾਨਾ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੨੨; ਮਹਾਨਿ॰ ੧੯੧) ਚਿਤ੍ਤੇ। ''ਅਪ੍ਪੇਕਚ੍ਚਾਨਿ ਉਪ੍ਪਲਾਨਿ ਵਾ ਪਦੁਮਾਨਿ ਵਾ ਪੁਣ੍ਡਰੀਕਾਨਿ ਵਾ ਉਦਕੇ ਜਾਤਾਨਿ ਉਦਕੇ ਸਂਵਡ੍ਢਾਨਿ ਉਦਕਾਨੁਗ੍ਗਤਾਨਿ ਅਨ੍ਤੋ ਨਿਮੁਗ੍ਗਪੋਸੀਨੀ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੬੯; ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੭੨; ਮਹਾਵ॰ ੯) ਅਬ੍ਭਨ੍ਤਰੇ।

''ਮਿਗਾਨਂ ਕੋਟ੍ਠੁਕੋ ਅਨ੍ਤੋ, ਪਕ੍ਖੀਨਂ ਪਨ ਵਾਯਸੋ।
ਏਰਣ੍ਡੋ ਅਨ੍ਤੋ ਰੁਕ੍ਖਾਨਂ, ਤਯੋ ਅਨ੍ਤਾ ਸਮਾਗਤਾ''ਤਿ॥ (ਜਾ॰ ੧.੩.੧੩੫) –

ਆਦੀਸੁ ਲਾਮਕੇ। ਇਧਾਪਿ ਲਾਮਕੇ ਏਵ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਤਸ੍ਮਾ **ਅਨ੍ਤਮਿਦਂ ਭਿਕ੍ਖਵੇ ਜੀਵਿਕਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਭਿਕ੍ਖਵੇ ਇਦਂ ਜੀਵਿਕਾਨਂ ਅਨ੍ਤਂ ਪਚ੍ਛਿਮਂ ਲਾਮਕਂ, ਸਬ੍ਬਨਿਹੀਨਂ ਜੀਵਿਤਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਯਦਿਦਂ ਪਿਣ੍ਡੋਲ੍ਯ**ਨ੍ਤਿ ਯਂ ਇਦਂ ਪਿਣ੍ਡਪਰਿਯੇਸਨੇਨ ਭਿਕ੍ਖਾਚਰਿਯਾਯ ਜੀਵਿਕਂ ਕਪ੍ਪੇਨ੍ਤਸ੍ਸ ਜੀਵਿਤਂ। ਅਯਂ ਪਨੇਤ੍ਥ ਪਦਤ੍ਥੋ – ਪਿਣ੍ਡਾਯ ਉਲਤੀਤਿ ਪਿਣ੍ਡੋਲੋ, ਤਸ੍ਸ ਕਮ੍ਮਂ ਪਿਣ੍ਡੋਲ੍ਯਂ, ਪਿਣ੍ਡਪਰਿਯੇਸਨੇਨ ਜੀਵਿਕਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਅਭਿਸਾਪੋਤਿ ਅਕ੍ਕੋਸੋ। ਕੁਪਿਤਾ ਹਿ ਮਨੁਸ੍ਸਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਚ੍ਚਤ੍ਥਿਕਂ ''ਪਿਲੋਤਿਕਖਣ੍ਡਂ ਨਿਵਾਸੇਤ੍ਵਾ ਕਪਾਲਹਤ੍ਥੋ ਪਿਣ੍ਡਂ ਪਰਿਯੇਸਮਾਨੋ ਚਰੇਯ੍ਯਾਸੀ''ਤਿ ਅਕ੍ਕੋਸਨ੍ਤਿ। ਅਥ ਵਾ ''ਕਿਂ ਤੁਯ੍ਹਂ ਅਕਾਤਬ੍ਬਂ ਅਤ੍ਥਿ, ਯੋ ਤ੍ਵਂ ਏਵਂ ਬਲਵੀਰਿਯੂਪਪਨ੍ਨੋਪਿ ਹਿਰੋਤ੍ਤਪ੍ਪਂ ਪਹਾਯ ਕਪਣੋ ਪਿਣ੍ਡੋਲੋ ਵਿਚਰਸਿ ਪਤ੍ਤਪਾਣੀ''ਤਿ ਏਵਮ੍ਪਿ ਅਕ੍ਕੋਸਨ੍ਤਿਯੇਵ। **ਤਞ੍ਚ ਖੋ ਏਤ**ਨ੍ਤਿ ਤਂ ਏਤਂ ਅਭਿਸਪਮ੍ਪਿ ਸਮਾਨਂ ਪਿਣ੍ਡੋਲ੍ਯਂ। **ਕੁਲਪੁਤ੍ਤਾ ਉਪੇਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥਵਸਿਕਾ**ਤਿ ਮਮ ਸਾਸਨੇ ਜਾਤਿਕੁਲਪੁਤ੍ਤਾ ਚ ਆਚਾਰਕੁਲਪੁਤ੍ਤਾ ਚ ਅਤ੍ਥਵਸਿਕਾ ਕਾਰਣਵਸਿਕਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਕਾਰਣਵਸਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਉਪੇਨ੍ਤਿ ਉਪਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ।

ਰਾਜਾਭਿਨੀਤਾਤਿਆਦੀਸੁ ਯੇ ਰਞ੍ਞੋ ਸਨ੍ਤਕਂ ਖਾਦਿਤ੍ਵਾ ਰਞ੍ਞਾ ਬਨ੍ਧਨਾਗਾਰੇ ਬਨ੍ਧਾਪਿਤਾ ਪਲਾਯਿਤ੍ਵਾ ਪਬ੍ਬਜਨ੍ਤਿ, ਤੇ ਰਞ੍ਞਾ ਬਨ੍ਧਨਂ ਅਭਿਨੀਤਤ੍ਤਾ **ਰਾਜਾਭਿਨੀਤਾ** ਨਾਮ। ਯੇ ਪਨ ਚੋਰੇਹਿ ਅਟਵਿਯਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਏਕਚ੍ਚੇਸੁ ਮਾਰਿਯਮਾਨੇਸੁ ਏਕਚ੍ਚੇ ''ਮਯਂ ਸਾਮਿ ਤੁਮ੍ਹੇਹਿ ਵਿਸ੍ਸਟ੍ਠਾ ਗੇਹਂ ਅਨਜ੍ਝਾਵਸਿਤ੍ਵਾ ਪਬ੍ਬਜਿਸ੍ਸਾਮ, ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਯਂ ਯਂ ਬੁਦ੍ਧਪੂਜਾਦਿਪੁਞ੍ਞਂ ਕਰਿਸ੍ਸਾਮ, ਤਤੋ ਤਤੋ ਤੁਮ੍ਹਾਕਂ ਪਤ੍ਤਿਂ ਦਸ੍ਸਾਮਾ''ਤਿ ਤੇਹਿ ਵਿਸ੍ਸਟ੍ਠਾ ਪਬ੍ਬਜਨ੍ਤਿ, ਤੇ **ਚੋਰਾਭਿਨੀਤਾ** ਨਾਮ ਚੋਰੇਹਿ ਮਾਰੇਤਬ੍ਬਤਂ ਅਭਿਨੀਤਤ੍ਤਾ। ਯੇ ਪਨ ਇਣਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਪਟਿਦਾਤੁਂ ਅਸਕ੍ਕੋਨ੍ਤਾ ਪਲਾਯਿਤ੍ਵਾ ਪਬ੍ਬਜਨ੍ਤਿ, ਤੇ **ਇਣਟ੍ਟਾ** ਨਾਮ। ਤਞ੍ਚ ਖੋ ਏਤਂ ਪਿਣ੍ਡੋਲ੍ਯਂ ਕੁਲਪੁਤ੍ਤਾ ਮਮ ਸਾਸਨੇ ਨੇਵ ਰਾਜਾਭਿਨੀਤਾ...ਪੇ॰... ਨ ਆਜੀਵਿਕਾਪਕਤਾ ਉਪੇਨ੍ਤਿ, ਅਪਿਚ ਖੋ ''ਓਤਿਣ੍ਣਮ੍ਹਾ ਜਾਤਿਯਾ...ਪੇ॰... ਪਞ੍ਞਾਯੇਥਾ''ਤਿ ਉਪੇਨ੍ਤੀਤਿ ਪਦਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ।

ਤਤ੍ਥ **ਓਤਿਣ੍ਣਮ੍ਹਾ**ਤਿ ਓਤਿਣ੍ਣਾ ਅਮ੍ਹਾ। **ਜਾਤਿਯਾ**ਤਿਆਦੀਸੁ ਤਮ੍ਹਿ ਤਮ੍ਹਿ ਸਤ੍ਤਨਿਕਾਯੇ ਖਨ੍ਧਾਨਂ ਪਠਮਾਭਿਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿ **ਜਾਤਿ,** ਪਰਿਪਾਕੋ **ਜਰਾ,** ਭੇਦੋ **ਮਰਣਂ**। ਞਾਤਿਰੋਗਭੋਗਸੀਲਦਿਟ੍ਠਿਬ੍ਯਸਨੇਹਿ ਫੁਟ੍ਠਸ੍ਸ ਸਨ੍ਤਾਪੋ ਅਨ੍ਤੋ ਨਿਜ੍ਝਾਨਂ **ਸੋਕੋ,** ਤੇਹਿ ਫੁਟ੍ਠਸ੍ਸ ਵਚੀਵਿਪ੍ਪਲਾਪੋ **ਪਰਿਦੇਵੋ**। ਅਨਿਟ੍ਠਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬਪਟਿਹਤਕਾਯਸ੍ਸ ਕਾਯਪੀਲ਼ਨਂ **ਦੁਕ੍ਖਂ,** ਆਘਾਤਵਤ੍ਥੂਸੁ ਉਪਹਤਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਚੇਤੋਪੀਲ਼ਨਂ **ਦੋਮਨਸ੍ਸਂ**। ਞਾਤਿਬ੍ਯਸਨਾਦੀਹਿ ਏਵ ਫੁਟ੍ਠਸ੍ਸ ਪਰਿਦੇਵੇਨਪਿ ਅਧਿਵਾਸੇਤੁਂ ਅਸਮਤ੍ਥਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਸਨ੍ਤਾਪਸਮੁਟ੍ਠਿਤੋ ਭੁਸੋ ਆਯਾਸੋ **ਉਪਾਯਾਸੋ**। ਏਤੇਹਿ ਜਾਤਿਆਦੀਹਿ ਓਤਿਣ੍ਣਾ **ਦੁਕ੍ਖੋਤਿਣ੍ਣਾ,** ਤੇਹਿ ਜਾਤਿਆਦਿਦੁਕ੍ਖੇਹਿ ਅਨ੍ਤੋ ਅਨੁਪਵਿਟ੍ਠਾ। **ਦੁਕ੍ਖਪਰੇਤਾ**ਤਿ ਤੇਹਿ ਦੁਕ੍ਖਦੁਕ੍ਖਵਤ੍ਥੂਹਿ ਅਭਿਭੂਤਾ। ਜਾਤਿਆਦਯੋ ਹਿ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਵਤ੍ਥੁਭਾਵਤੋ ਦੁਕ੍ਖਾ, ਦੁਕ੍ਖਭਾਵਤੋ ਚ ਸੋਕਪਰਿਦੇਵਦੁਕ੍ਖਦੋਮਨਸ੍ਸੁਪਾਯਾਸਾ

ਦੁਕ੍ਖਾਤਿ। **ਅਪ੍ਪੇਵ ਨਾਮ…ਪੇ॰… ਪਵ੍ਵਾਯੇਥਾ**ਤਿ ਇਮਸ੍ਸ ਸਕਲਸ੍ਸ ਵਟ੍ਟਦੁਕ੍ਖਰਾਸਿਸ੍ਸ ਪਰਿਚ੍ਛੇਦਕਰਣਂ ਓਸਾਨਕਿਰਿਯਾ ਅਪਿ ਨਾਮ ਪਵ੍ਵਾਯੇਯ੍ਯ।

ਸੋ ਚ ਹੋਤਿ ਅਭਿਜ੍ਝਾਲੂਤਿ ਇਦਂ ਯੋ ਕੁਲਪੁਤ੍ਤੋ ''ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸਨ੍ਤਂ ਕਰਿਸ੍ਸਾਮੀ''ਤਿ ਪੁਬ੍ਬੇ ਚਿਤ੍ਤਂ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤ੍ਵਾ ਪਬ੍ਬਜਿਤੋ ਅਪਰਭਾਗੇ ਤਂ ਪਬ੍ਬਜ੍ਜਂ ਤਥਾਰੂਪਂ ਕਾਤੁਂ ਨ ਸਕ੍ਕੋਤਿ, ਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ **ਅਭਿਜ੍ਝਾਲੂ**ਤਿ ਪਰਭਣ੍ਡਾਨਂ ਅਭਿਜ੍ਝਾਯਿਤਾ। **ਤਿਬ੍ਬਸਾਰਾਗੋ**ਤਿ ਬਲਵਰਾਗੋ। **ਬ੍ਯਾਪਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤੋ**ਤਿ ਬ੍ਯਾਪਾਦੇਨ ਪੂਤਿਭੂਤਤ੍ਤਾ ਵਿਪਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤੋ। **ਪਦੁਟ੍ਠਮਨਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ**ਤਿ ਤਿਖਿਣਸਿਙ੍ਗੋ ਵਿਯ ਚਣ੍ਡਗੋਣੋ ਪਰੇਸਂ ਉਪਘਾਤਵਸੇਨ ਦੁਟ੍ਠਚਿਤ੍ਤੋ। **ਮੁਟ੍ਠਸ੍ਸਤੀ**ਤਿ ਭਤ੍ਤਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਕਾਕੋ ਵਿਯ, ਮਂਸਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਸੁਨਖੋ ਵਿਯ ਚ ਨਟ੍ਠਸ੍ਸਤਿ, ਇਧ ਕਤਂ ਏਤ੍ਥ ਨ ਸਰਤਿ। **ਅਸਮ੍ਪਜਾਨੋ**ਤਿ ਨਿਪ੍ਪਞ੍ਞੋ ਖਨ੍ਧਾਦਿਪਰਿਚ੍ਛੇਦਰਹਿਤੋ। **ਅਸਮਾਹਿਤੋ**ਤਿ ਚਣ੍ਡਸੋਤੇ ਬਦ੍ਧਨਾਵਾ ਵਿਯ ਅਸਣ੍ਠਿਤੋ। **ਵਿਬ੍ਭਨ੍ਤਚਿਤ੍ਤੋ**ਤਿ ਪਨ੍ਥਾਰੁਲ੍ਹਮਿਗੋ ਵਿਯ ਭਨ੍ਤਮਨੋ। **ਪਾਕਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੋ**ਤਿ ਯਥਾ ਗਿਹੀ ਸਂਵਰਾਭਾਵੇਨ ਪਰਿਗ੍ਗਹਪਰਿਜਨੇ ਓਲੋਕੇਨ੍ਤਿ ਅਸਂਵੁਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾ, ਏਵਂ ਅਸਂਵੁਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੋ ਹੋਤਿ।

ਛਵਾਲਾਤਨ੍ਤਿ ਛਵਾਨਂ ਦਡ੍ਢਟ੍ਠਾਨੇ ਅਲਾਤਂ। **ਉਭਤੋਪਦਿਤ੍ਤਂ ਮਜ੍ਝੇ ਗੂਥਗਤ**ਨ੍ਤਿ ਪਮਾਣੇਨ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗੁਲਮਤ੍ਤਂ ਉਭਤੋ ਦ੍ਵੀਸੁ ਕੋਟੀਸੁ ਆਦਿਤ੍ਤਂ ਮਜ੍ਝੇ ਗੂਥਮਕ੍ਖਿਤਂ। **ਨੇਵ ਗਾਮੇ**ਤਿ ਸਚੇ ਹਿ ਤਂ ਯੁਗਨਙ੍ਗਲਗੋਪਾਨਸਿਪਕ੍ਖਪਾਸਕਾਦੀਨਂ ਅਤ੍ਥਾਯ ਉਪਨੇਤੁਂ ਸਕ੍ਕਾ ਅਸ੍ਸ ਗਾਮੇ ਕਟ੍ਠਤ੍ਥਂ ਫਰੇਯ੍ਯ। ਸਚੇ ਖੇਤ੍ਤਕੁਟਿਯਾ ਕਟ੍ਠਤ੍ਥਰਮਞ੍ਚਕਾਦੀਨਂ ਅਤ੍ਥਾਯ ਉਪਨੇਤੁਂ ਸਕ੍ਕਾ ਅਸ੍ਸ, ਅਰਞ੍ਞੇ ਕਟ੍ਠਤ੍ਥਂ ਫਰੇਯ੍ਯ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਉਭਯਤ੍ਥਾਪਿ ਨ ਸਕ੍ਕਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਏਵਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਤਥੂਪਮਾਹ**ਨ੍ਤਿ ਤਥੂਪਮਂ ਛਵਾਲਾਤਸਦਿਸਂ ਅਹਂ ਇਮਂ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਪੁਗ੍ਗਲਂ ਵਦਾਮਿ। **ਗਿਹਿਭੋਗਾ ਚ ਪਰਿਹੀਨੋ**ਤਿ ਯੋ ਅਗਾਰੇ ਵਸਨ੍ਤੇਹਿ ਗਿਹੀਹਿ ਦਾਯਜ੍ਜੇ ਭਾਜਿਯਮਾਨੇ ਅਞ੍ਞਥਾ ਚ ਭੋਗੋ ਲਦ੍ਧਬ੍ਬੋ ਅਸ੍ਸ, ਤਤੋ ਚ ਪਰਿਹੀਨੋ। **ਸਾਮਞ੍ਞਤ੍ਥਞ੍ਚਾ**ਤਿ ਆਚਰਿਯੁਪਜ੍ਝਾਯਾਨਂ ਓਵਾਦੇ ਠਤ੍ਵਾ ਪਰਿਯਤ੍ਤਿਪਟਿਵੇਧਵਸੇਨ ਪਤ੍ਤਬ੍ਬਂ ਸਾਮਞ੍ਞਤ੍ਥਞ੍ਚ ਨ ਪਰਿਪੂਰੇਤਿ। ਇਮਂ ਪਨ ਉਪਮਂ ਸਤ੍ਥਾ ਨ ਦੁਸ੍ਸੀਲਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ਆਹਰਿ , ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਸੀਲਸ੍ਸ ਪਨ ਅਲਸਸ੍ਸ ਅਭਿਜ੍ਝਾਦੀਹਿ ਦੋਸੇਹਿ ਦੂਸਿਤਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ਆਹਰੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਗਾਥਾਸੁ **ਗਿਹਿਭੋਗਾ**ਤਿ ਕਾਮਸੁਖਸਮ੍ਭੋਗਤੋ। **ਪਰਿਹੀਨੋ**ਤਿ ਜੀਨੋ। **ਸਾਮਞ੍ਞਤ੍ਥ**ਨ੍ਤਿ ਪਟਿਵੇਧਬਾਹੁਸਚ੍ਚਞ੍ਚੇਵ ਪਰਿਯਤ੍ਤਿਬਾਹੁਸਚ੍ਚਞ੍ਚ। ਤਾਦਿਸੋ ਹਿ ਅਸੁਤਂ ਸੋਤੁਂ ਸੁਤਂ ਪਰਿਯੋਦਾਪੇਤੁਂ ਨ ਸਕ੍ਕੋਤਿ ਅਲਸਭਾਵਤੋ। ਦੁਟ੍ਠ ਭਗੋਤਿ **ਦੁਬ੍ਭਗੋ,** ਅਲਕ੍ਖਿਕੋ ਕਾਲ਼ਕਣ੍ਣਿਪੁਰਿਸੋ। **ਪਰਿਧਂਸਮਾਨੋ**ਤਿ ਵਿਨਸ੍ਸਮਾਨੋ। **ਪਕਿਰੇਤੀ**ਤਿ ਵਿਕਿਰੇਤਿ ਵਿਦ੍ਧਂਸੇਤਿ। ਸਬ੍ਬਮੇਤਂ ਭਾਵਿਨੇ ਸਾਮਞ੍ਞਤ੍ਥਸ੍ਸ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਨਮੇਵ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਛਵਾਲਾਤਂਵ ਨਸ੍ਸਤੀ**ਤਿ ਸੋ ਤਾਦਿਸੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਂ ਛਵਾਲਾਤਂ ਵਿਯ ਕਸ੍ਸਚਿ ਅਨੁਪਯੁਜ੍ਜਮਾਨੋ ਏਵ ਨਸ੍ਸਤਿ ਉਭਤੋ ਪਰਿਭਟ੍ਠਭਾਵਤੋ। ਏਵਂ ''ਕਾਯਵਾਚਾਹਿ ਅਕਤਵੀਤਿਕ੍ਕਮੋਪਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ਅਵਿਸੋਧੇਨ੍ਤੋ ਨਸ੍ਸਤਿ, ਪਗੇਵ ਕਤਵੀਤਿਕ੍ਕਮੋ ਦੁਸ੍ਸੀਲੋ''ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਅਪਾਯਦੁਕ੍ਖਭਾਗਿਭਾਵਦਸ੍ਸਨੇਨ ਦੁਸ੍ਸੀਲੇ ਆਦੀਨਵਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਤਤੋ ਸਤ੍ਤੇ ਵਿਵੇਚੇਤੁਕਾਮੋ **“ਕਾਸਾਵਕਣ੍ਠਾ”**ਤਿਆਦਿਨਾ ਗਾਥਾਦ੍ਵਯਮਾਹ। ਤਸ੍ਸਤ੍ਥੋ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤੋ ਏਵ।

ਦੁਤਿਯਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੩. ਸਙ੍ਘਾਟਿਕਣ੍ਣਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੯੨. ਤਤਿਯੇ **ਸਙ੍ਘਾਟਿਕਣ੍ਣੇ**ਤਿ ਚੀਵਰਕੋਟਿਯਂ। **ਗਹੇਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਪਰਾਮਸਿਤ੍ਵਾ। **ਅਨੁਬਨ੍ਧੋ ਅਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਅਨੁਗਤੋ ਭਵੇਯ੍ਯ। ਇਦਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ – ''ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਧੇਕਚ੍ਚੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਤ੍ਤਨੋ ਹਤ੍ਥੇਨ ਮਯਾ ਪਾਰੁਤਸ੍ਸ ਸੁਗਤਮਹਾਚੀਵਰਸ੍ਸ ਕਣ੍ਣੇ ਪਰਾਮਸਨ੍ਤੋ ਵਿਯ ਮਂ ਅਨੁਗਚ੍ਛੇਯ੍ਯ, ਏਵਂ ਮਯ੍ਹਂ ਆਸਨ੍ਨਤਰੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਵਿਹਰੇਯ੍ਯਾ''ਤਿ। **ਪਾਦੇ ਪਾਦਂ ਨਿਕ੍ਖਿਪਨ੍ਤੋ**ਤਿ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਸ੍ਸ ਮਮ ਪਾਦੇ ਪਾਦਂ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਟ੍ਠਾਨੇ ਪਾਦੁਦ੍ਧਾਰਣਾਨਨ੍ਤਰਂ ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਾਦਂ ਨਿਕ੍ਖਿਪਨ੍ਤੋ। ਉਭਯੇਨਾਪਿ ''ਠਾਨਗਮਨਾਦੀਸੁ ਅਵਿਜਹਨ੍ਤੋ ਸਬ੍ਬਕਾਲਂ ਮਯ੍ਹਂ ਸਮੀਪੇ ਏਵ ਵਿਹਰੇਯ੍ਯ ਚੇਪੀ''ਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਸੋ ਆਰਕਾਵ ਮਯ੍ਹਂ, ਅਹਞ੍ਚ ਤਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਸੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਮਯਾ ਵੁਤ੍ਤਂ ਪਟਿਪਦਂ ਅਪੂਰੇਨ੍ਤੋ ਮਮ ਦੂਰੇਯੇਵ, ਅਹਞ੍ਚ ਤਸ੍ਸ ਦੂਰੇਯੇਵ। ਏਤੇਨ ਮਂਸਚਕ੍ਖੁਨਾ ਤਥਾਗਤਦਸ੍ਸਨਂ ਰੂਪਕਾਯਸਮੋਧਾਨਞ੍ਚ ਅਕਾਰਣਂ, ਞਾਣਚਕ੍ਖੁਨਾਵ ਦਸ੍ਸਨਂ

ਧਮ੍ਮਕਾਯਸਮੋਧਾਨਮੇਵ ਚ ਪਮਾਣਨ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਤੇਨੇਵਾਹ ‘‘ਧਮ੍ਮਞ੍ਹਿ ਸੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਨ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਧਮ੍ਮਂ ਅਪਸ੍ਸਨ੍ਤੋ ਨ ਮਂ ਪਸ੍ਸਤੀ’’ਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਧਮ੍ਮੋ ਨਾਮ ਨਵਵਿਧੋ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਧਮ੍ਮੋ। ਸੋ ਚ ਅਭਿਜ੍ਝਾਦੀਹਿ ਦੂਸਿਤਚਿਤ੍ਤੇਨ ਨ ਸਕ੍ਕਾ ਪਸ੍ਸਿਤੁਂ, ਤਸ੍ਮਾ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਅਦਸ੍ਸਨਤੋ ਧਮ੍ਮਕਾਯਞ੍ਚ ਨ ਪਸ੍ਸਤੀਤਿ। ਤਥਾ ਹਿ ਵੁਤ੍ਤਂ –

‘‘ਕਿਂ ਤੇ, ਵਕ੍ਕਲਿ, ਇਮਿਨਾ ਪੂਤਿਕਾਯੇਨ ਦਿਟ੍ਠੇਨ? ਯੋ ਖੋ, ਵਕ੍ਕਲਿ, ਧਮ੍ਮਂ ਪਸ੍ਸਤਿ ਸੋ ਮਂ ਪਸ੍ਸਤਿ; ਯੋ ਮਂ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਸੋ ਧਮ੍ਮਂ ਪਸ੍ਸਤੀ’’ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੩.੮੭)।

‘‘ਧਮ੍ਮਭੂਤੋ ਬ੍ਰਹ੍ਮਭੂਤੋ’’ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੦੩; ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੩.੫) ਚ।

‘‘ਧਮ੍ਮਕਾਯੋ ਇਤਿਪਿ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਕਾਯੋ ਇਤਿਪੀ’’ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੧੮) ਚ ਆਦਿ।

ਯੋਜਨਸਤੇਤਿ ਯੋਜਨਸਤੇ ਪਦੇਸੇ, ਯੋਜਨਸਤਮਤ੍ਥਕੇਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸੇਸਂ ਵੁਤ੍ਤਵਿਪਰਿਯਾਯੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਾਧਿਗਮਵਸੇਨ ਚਸ੍ਸ ਅਨਭਿਜ੍ਝਾਲੁਆਦਿਭਾਵੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ।

ਗਾਥਾਸੁ **ਮਹਿਚ੍ਛੋ**ਤਿ ਕਾਮੇਸੁ ਤਿਬ੍ਬਸਾਰਾਗਤਾਯ ਮਹਾਇਚ੍ਛੋ। **ਵਿਘਾਤਵਾ**ਤਿ ਪਦੁਟ੍ਠਮਨਸਙ੍ਕਪ੍ਪਤਾਯ ਸਤ੍ਤੇਸੁ ਆਘਾਤਵਸੇਨ ਮਹਿਚ੍ਛਤਾਯ ਇਚ੍ਛਿਤਾਲਾਭੇਨ ਚ ਵਿਘਾਤਵਾ। **ਏਜਾਨੁਗੋ**ਤਿ ਏਜਾਸਙ੍ਖਾਤਾਯ ਤਣ੍ਹਾਯ ਦਾਸੋ ਵਿਯ ਹੁਤ੍ਵਾ ਤਂ ਅਨੁਗਚ੍ਛਨ੍ਤੋ। ਰਾਗਾਦਿਕਿਲੇਸਪਰਿਲ਼ਾਹਾਭਿਭਵੇਨ **ਅਨਿਬ੍ਬੁਤੋ**। ਰੂਪਾਦਿਵਿਸਯਾਨਂ ਅਭਿਕਙ੍ਖਨੇਨ **ਗਿਦ੍ਧੋ। ਪਸ੍ਸ ਯਾਵਞ੍ਚ ਆਰਕਾ**ਤਿ ਅਨੇਜਸ੍ਸ ਨਿਬ੍ਬੁਤਸ੍ਸ ਵੀਤਗੇਧਸ੍ਸ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਓਕਾਸਵਸੇਨ ਸਮੀਪੇਪਿ ਸਮਾਨੋ ਮਹਿਚ੍ਛੋ ਵਿਘਾਤਵਾ ਏਜਾਨੁਗੋ ਅਨਿਬ੍ਬੁਤੋ ਗਿਦ੍ਧੋ ਬਾਲਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋ ਧਮ੍ਮਸਭਾਵਤੋ ਯਤ੍ਤਕਂ ਦੂਰੇ, ਤਸ੍ਸ ਸੋ ਦੂਰਭਾਵੋ ਪਸ੍ਸ, ਵਤ੍ਤੁਮ੍ਪਿ ਨ ਸੁਕਰਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ –

‘‘ਨਭਞ੍ਚ ਦੂਰੇ ਪਥਵੀ ਚ ਦੂਰੇ,
ਪਾਰਂ ਸਮੁਦ੍ਦਸ੍ਸ ਤਥਾਹੁ ਦੂਰੇ।
ਤਤੋ ਹਵੇ ਦੂਰਤਰਂ ਵਦਨ੍ਤਿ,
ਸਤਞ੍ਚ ਧਮ੍ਮੋ ਅਸਤਞ੍ਚ ਰਾਜਾ’’ਤਿ॥ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੪੭; ਜਾ॰ ੨.੨੧.੪੧੪)।

ਧਮ੍ਮਮਭਿਞ੍ਞਾਯਾਤਿ ਚਤੁਸਚ੍ਚਧਮ੍ਮਂ ਅਭਿਞ੍ਞਾਯ ਅਞ੍ਞਾਯ ਞਾਤਤੀਰਣਪਰਿਞ੍ਞਾਹਿ ਯਥਾਰਹਂ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਜਾਨਿਤ੍ਵਾ। **ਧਮ੍ਮਮਞ੍ਞਾਯਾ**ਤਿ ਤਮੇਵ ਧਮ੍ਮਂ ਅਪਰਭਾਗੇ ਮਗ੍ਗਞਾਣੇਨ ਪਰਿਞ੍ਞਾਦਿਵਸੇਨ ਯਥਾਮਰਿਯਾਦਂ ਜਾਨਿਤ੍ਵਾ। **ਪਣ੍ਡਿਤੋ**ਤਿ ਪਟਿਵੇਧਬਾਹੁਸਚ੍ਚੇਨ ਪਣ੍ਡਿਤੋ। **ਰਹਦੋਵ ਨਿਵਾਤੇ ਚਾ**ਤਿ ਨਿਵਾਤਟ੍ਠਾਨੇ ਰਹਦੋ ਵਿਯ **ਅਨੇਜੋ** ਕਿਲੇਸਚਲਨਰਹਿਤੋ ਉਪਸਮ੍ਮਤਿ, ਯਥਾ ਸੋ ਰਹਦੋ ਨਿਵਾਤਟ੍ਠਾਨੇ ਵਾਤੇਨ ਅਨਬ੍ਭਾਹਤੋ ਸਨ੍ਨਿਸਿਨ੍ਨੋਵ ਹੋਤਿ, ਏਵਂ ਅਯਮ੍ਪਿ ਸਬ੍ਬਥਾਪਿ ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਕਿਲੇਸੋ ਕਿਲੇਸਚਲਨਰਹਿਤੋ ਅਰਹਤ੍ਤਫਲਸਮਾਧਿਨਾ ਵੂਪਸਮ੍ਮਤਿ, ਸਬ੍ਬਕਾਲਂ ਉਪਸਨ੍ਤੁਸਭਾਵੋਵ ਹੋਤਿ। **ਅਨੇਜੋ**ਤਿ ਸੋ ਏਵਂ ਅਨੇਜਾਦਿਸਭਾਵੋ ਅਰਹਾ ਅਨੇਜਾਦਿਸਭਾਵਸ੍ਸ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਓਕਾਸਤੋ ਦੂਰੇਪਿ ਸਮਾਨੋ ਧਮ੍ਮਸਭਾਵਤੋ ਅਦੂਰੇ ਸਨ੍ਤਿਕੇ ਏਵਾਤਿ।

ਤਤਿਯਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੪. ਅਗ੍ਗਿਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੯੩. ਚਤੁਤ੍ਥੇ ਅਨੁਦਹਨਟ੍ਠੇਨ ਅਗ੍ਗਿ, ਰਾਗੋ ਏਵ ਅਗ੍ਗਿ ਰਾਗਗ੍ਗਿ। ਰਾਗੋ ਹਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨੋ ਸਤ੍ਤੇ ਅਨੁਦਹਤਿ ਝਾਪੇਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ''ਅਗ੍ਗੀ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਇਤਰੇਸੁਪਿ ਦ੍ਵੀਸੁ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। ਤਤ੍ਥ ਯਥਾ ਅਗ੍ਗਿ ਯਦੇਵ ਇਨ੍ਧਨੰ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਤੰ ਨਿਦਹਤਿ, ਮਹਾਪਰਿਲ਼ਾਹੋ ਚ ਹੋਤਿ, ਏਵਮਿਮੇਪਿ ਰਾਗਾਦਯੋ ਯਸ੍ਮਿੰ ਸਨ੍ਤਾਨੇ ਸਯੰ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ, ਤੰ ਨਿਦਹਨ੍ਤਿ, ਮਹਾਪਰਿਲ਼ਾਹਾ ਚ ਹੋਨ੍ਤਿ ਦੁਨ੍ਨਿਬ੍ਬਾਪਯਾ। ਤੇਸੁ ਰਾਗਪਰਿਲ਼ਾਹੇਨ ਸਨ੍ਤਤ੍ਤਹਦਯਾਨੰ ਇਚ੍ਛਿਤਾਲਾਭਦੁਕ੍ਖੇਨ ਮਰਣਪ੍ਪਤ੍ਤਾਨੰ ਸਤ੍ਤਾਨੰ ਪਮਾਣੰ ਨਤ੍ਥਿ। ਅਯੰ ਤਾਵ ਰਾਗਸ੍ਸ ਅਨੁਦਹਨਤਾ। ਦੋਸਸ੍ਸ ਪਨ ਅਨੁਦਹਨਤਾਯ ਵਿਸੇਸਤੋ ਮਨੋਪਦੋਸਿਕਾ ਦੇਵਾ, ਮੋਹਸ੍ਸ ਅਨੁਦਹਨਤਾਯ ਖਿਡ੍ਡਾਪਦੋਸਿਕਾ ਦੇਵਾ ਚ ਨਿਦਸ੍ਸਨੰ। ਮੋਹਵਸੇਨ ਹਿ ਤੇਸੰ ਸਤਿਸਮ੍ਮੋਸੋ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਖਿਡ੍ਡਾਵਸੇਨ ਆਹਾਰਵੇਲੰ ਅਤਿਵਤ੍ਤੇਨ੍ਤਾ ਕਾਲੰ ਕਰੋਨ੍ਤਿ। ਅਯੰ ਤਾਵ ਰਾਗਾਦੀਨੰ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਿਕੋ ਅਨੁਦਹਨਭਾਵੋ। ਸਮ੍ਪਰਾਯਿਕੋ ਪਨ ਨਿਰਯਾਦੀਸੁ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਾਪਨਵਸੇਨ ਘੋਰਤਰੋ ਦੁਰਧਿਵਾਸੋ ਚ। ਅਯਞ੍ਚ ਅਤ੍ਥੋ ਆਦਿਤ੍ਤਪਰਿਯਾਯੇਨ ਵਿਭਾਵੇਤਬ੍ਬੋ।

ਗਾਥਾਸੁ **ਕਾਮੇਸੁ ਮੁਚ੍ਛਿਤੇ**ਤਿ ਵਤ੍ਥੁਕਾਮੇਸੁ ਪਾਤਬਜਤਾਵਸੇਨ ਮੁਚ੍ਛੰ ਬਾਲਜੰ ਪਮਾਦੰ ਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰੰ ਆਪਨ੍ਨੇ। **ਬਜਾਪਨ੍ਨੇ**ਤਿ ਬਜਾਪਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤੇ ਦਹਤੀਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। **ਨਰੇ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਿਨੇ**ਤਿ ਇਦੰ ਦੋਸਗ੍ਗਿਸ੍ਸ। **ਅਰਿਯਧਮ੍ਮੇ ਅਕੋਵਿਦੇ**ਤਿ ਯੇ ਖਨ੍ਧਾਯਤਨਾਦੀਸੁ ਸਬ੍ਬੇਨ ਸਬ੍ਬੰ ਉਗ੍ਗਹਪਰਿਪੁਚ੍ਛਾਯ ਮਨਸਿਕਾਰਰਹਿਤਾ ਅਰਿਯਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਅਕੁਸਲਾ, ਤੇ ਸਮ੍ਮੋਹੇਨ ਅਭਿਭੂਤਾ ਵਿਸੇਸੇਨ ਸਮ੍ਮੂਲ਼੍ਹਾ ਨਾਮਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। **ਏਤੇ ਅਗ੍ਗੀ ਅਜਾਨਨ੍ਤਾ**ਤਿ ''ਏਤੇ ਰਾਗਗ੍ਗਿਆਦਯੋ ਇਧ ਚੇਵ ਸਮ੍ਪਰਾਯੇ ਚ ਅਨੁਦਹਨ੍ਤੀ''ਤਿ ਅਜਾਨਨ੍ਤਾਆ ਪਰਿਞ੍ਞਾਭਿਸਮਯਵਸੇਨ ਪਹਾਨਾਭਿਸਮਯਵਸੇਨ ਚ ਅਪ੍ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਨ੍ਤਾ। **ਸਕ੍ਕਾਯਾਭਿਰਤਾ**ਤਿ ਸਕ੍ਕਾਯੇ ਉਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧਪਞ੍ਚਕੇ ਤਣ੍ਹਾਦਿਟ੍ਠਿਮਾਨਨਨ੍ਦਨਾਭਿਰਤਾ। **ਵਡ੍ਢਯਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨੰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨੇਨ ਵਡ੍ਢਯਨ੍ਤਿ ਆਚਿਨਨ੍ਤਿ। **ਨਿਰਯ**ਨ੍ਤਿ ਅਟ੍ਠਵਿਧੰ ਮਹਾਨਿਰਯੰ, ਸੋਲ਼ਸਵਿਧੰ ਉਸ੍ਸਦਨਿਰਯਨ੍ਤਿ ਸਬ੍ਬਮ੍ਪਿ ਨਿਰਯੰ। **ਤਿਰਚ੍ਛਾਨਞ੍ਚ ਯੋਨਿਯੋ**ਤਿ ਤਿਰਚ੍ਛਾਨਯੋਨਿਯੋ ਚ। **ਅਸੁਰ**ਨ੍ਤਿ ਅਸੁਰਕਾਯੰ ਪੇਤ੍ਤਿਵਿਸਯਞ੍ਚ ਵਡ੍ਢਯਨ੍ਤੀਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ।

ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਰਾਗਗ੍ਗਿਆਦੀਨੰ ਇਧ ਚੇਵ ਸਮ੍ਪਰਾਯੇ ਚ ਅਨੁਦਹਨਭਾਵਦਸ੍ਸਨਮੁਖੇਨ ਵਟ੍ਟੰ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਨੇਸੰ ਨਿਬ੍ਬਾਪਨੇਨ ਵਿਵਟ੍ਟੰ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ **"ਯੇ ਚ ਰਤ੍ਤਿਨ੍ਦਿਵਾ"**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਤਤ੍ਥ **ਯੁਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਭਾਵਨਾਨੁਯੋਗਵਸੇਨ ਯੁਤ੍ਤਾ। ਕਤ੍ਥ? **ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਸਾਸਨੇ**। ਤੇਨ ਅਞ੍ਞਸਾਸਨੇ ਰਾਗਗ੍ਗਿਆਦੀਨੰ ਨਿਬ੍ਬਾਪਨਾਭਾਵੰ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਤਥਾ ਹਿ ਅਨਞ੍ਞਸਾਧਾਰਣੰ ਤੇਸੰ ਨਿਬ੍ਬਾਪਨਵਿਧਿੰ ਅਸੁਭਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨੰ ਸਙ੍ਖੇਪੇਨੇਵ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ –

''ਤੇ ਨਿਬ੍ਬਾਪੇਨ੍ਤਿ ਰਾਗਗ੍ਗਿੰ, ਨਿਚ੍ਚੰ ਅਸੁਭਸਞ੍ਞਿਨੋ।
ਦੋਸਗ੍ਗਿੰ ਪਨ ਮੇਤ੍ਤਾਯ, ਨਿਬ੍ਬਾਪੇਨ੍ਤਿ ਨਰੁਤ੍ਤਮਾ।
ਮੋਹਗ੍ਗਿੰ ਪਨ ਪਞ੍ਞਾਯ, ਯਾਯੰ ਨਿਬ੍ਬੇਧਗਾਮਿਨੀ''ਤਿ॥ –

ਆਹ । ਤਤ੍ਥ **ਅਸੁਭਸਞ੍ਞਿਨੋ**ਤਿ ਦ੍ਵਤ੍ਤਿੰਸਾਕਾਰਵਸੇਨ ਚੇਵ ਉਦ੍ਧੁਮਾਤਕਾਦਿਵਸੇਨ ਚ ਅਸੁਭਭਾਵਨਾਨੁਯੋਗੇਨ ਅਸੁਭਸਞ੍ਞਿਨੋ। **ਮੇਤ੍ਤਾਯਾ**ਤਿ ''ਸੋ ਮੇਤ੍ਤਾਸਹਗਤੇਨ ਚੇਤਸਾ ਏਕੰ ਦਿਸੰ ਫਰਿਤ੍ਵਾ ਵਿਹਰਤੀ''ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੩.੬੪, ੬੬) ਵੁਤ੍ਤਾਯ ਮੇਤ੍ਤਾਭਾਵਨਾਯ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਅਸੁਭਜ੍ਝਾਨਞ੍ਚ ਪਾਦਕੰ ਕਤ੍ਵਾ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਤਅਨਾਗਾਮਿਮਗ੍ਗੇਨ ਰਾਗਗ੍ਗਿਦੋਸਗ੍ਗੀਨੰ ਨਿਬ੍ਬਾਪਨੰ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। **ਪਞ੍ਞਾਯਾ**ਤਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਪਞ੍ਞਾਸਹਿਤਾਯ ਮਗ੍ਗਪਞ੍ਞਾਯ। ਤੇਨੇਵਾਹ ''ਯਾਯੰ ਨਿਬ੍ਬੇਧਗਾਮਿਨੀ''ਤਿ। ਸਾ ਹਿ ਕਿਲੇਸਕ੍ਖਨ੍ਧੰ ਵਿਨਿਵਿਜ੍ਝਨ੍ਤੀ ਗਚ੍ਛਤਿ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ **ਨਿਬ੍ਬੇਧਗਾਮਿਨੀ**ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। **ਅਸੇਸੰ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗੇਨ ਅਸੇਸੰ ਰਾਗਗ੍ਗਿਆਦਿੰ ਨਿਬ੍ਬਾਪੇਤ੍ਵਾ ਸਉਪਾਦਿਸੇਸਾਯ ਨਿਬ੍ਬਾਨਧਾਤੁਯਾ ਠਿਤਾ ਪਞ੍ਞਾਵੇਪੁਲ੍ਲਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ **ਨਿਪਕਾ** ਪੁਬ੍ਬੇਵ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨੇਨ ਸਬ੍ਬਸੋ ਕੋਸਜ੍ਜਸ੍ਸ ਸੁਪ੍ਪਹੀਨਤ੍ਤਾ ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਸਮਾਪਜ੍ਜਨੇਨ ਅਕਿਲਾਸੁਭਾਵੇਨ ਚ **ਰਤ੍ਤਿਨ੍ਦਿਵਮਤਨ੍ਦਿਤਾ** ਚਰਿਮਕਚਿਤ੍ਤਨਿਰੋਧੇਨ ਅਨੁਪਾਦਿਸੇਸਾਯ ਨਿਬ੍ਬਾਨਧਾਤੁਯਾ ਅਸੇਸੰ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਨ੍ਤਿ। ਤਤੋ ਚ **ਅਸੇਸੰ** ਨਿਸ੍ਸੇਸੰ **ਵਟ੍ਟਦੁਕ੍ਖੰ ਅਚ੍ਚਗੁੰ** ਅਤਿਕ੍ਕਮਿੰਸੁ।

ਏਵਂ ਯੇ ਰਾਗਗ੍ਗਿਆਦਿਕੇ ਨਿਬ੍ਬਾਪੇਨ੍ਤਿ, ਤੇਸਂ ਅਨੁਪਾਦਿਸੇਸਨਿਬ੍ਬਾਨੇਨ ਨਿਬ੍ਬੁਤਿਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਪਟਿਵਿਦ੍ਧਗੁਣੇਹਿ ਥੋਮੇਨ੍ਤੋ ਓਸਾਨਗਾਥਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਅਰਿਯਦ੍ਦਸਾ**ਤਿ ਅਰਿਯੇਹਿ ਬੁਦ੍ਧਾਦੀਹਿ ਪਸ੍ਸਿਤਬ੍ਬਂ ਕਿਲੇਸੇਹਿ ਵਾ ਆਰਕਤ੍ਤਾ ਅਰਿਯਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ, ਅਰਿਯਂ ਚਤੁਸਚ੍ਚਮੇਵ ਵਾ ਦਿਟ੍ਠਵਨ੍ਤੋਤਿ ਅਰਿਯਦ੍ਦਸਾ। ਵੇਦਸ੍ਸ ਮਗ੍ਗਞਾਣਸ੍ਸ, ਤੇਨ ਵਾ ਵੇਦੇਨ ਸਂਸਾਰਸ੍ਸ ਪਰਿਯੋਸਾਨਂ ਗਤਾਤਿ **ਵੇਦਗੂਨੋ। ਸਮ੍ਮਦਞ੍ਞਾਯਾ**ਤਿ ਸਮ੍ਮਦੇਵ ਸਬ੍ਬਂ ਆਜਾਨਿਤਬ੍ਬਂ ਕੁਸਲਾਦਿਂ ਖਨ੍ਧਾਦਿਞ੍ਚ ਜਾਨਿਤ੍ਵਾ। ਸੇਸਂ ਵੁਤ੍ਤਨਯਮੇਵ।

ਚਤੁਤ੍ਥਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੫. ਉਪਪਰਿਕ੍ਖਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੯੪. ਪਞ੍ਚਮੇ **ਤਥਾ ਤਥਾ**ਤਿ ਤੇਨ ਤੇਨ ਪਕਾਰੇਨ। **ਉਪਪਰਿਕ੍ਖੇਯ੍ਯਾ**ਤਿ ਵੀਮਂਸੇਯ੍ਯ ਪਰਿਤੁਲੇਯ੍ਯ ਸਮ੍ਮਸੇਯ੍ਯ ਵਾ। **ਯਥਾ ਯਥਾਸ੍ਸ ਉਪਪਰਿਕ੍ਖਤੋ**ਤਿ ਯਥਾ ਯਥਾ ਅਸ੍ਸ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਉਪਪਰਿਕ੍ਖਨ੍ਤਸ੍ਸ। **ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਚਸ੍ਸ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਅਵਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਂ ਅਵਿਸਟ**ਨ੍ਤਿ ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਰੂਪਾਦਿਆਰਮ੍ਮਣੇ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਕਵਿਕ੍ਖੇਪਾਭਾਵਤੋ ਅਵਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਂ ਸਮਾਹਿਤਂ, ਤਤੋ ਏਵ ਅਵਿਸਟਂ ਸਿਯਾ । ਇਦਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ – ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯੇਨ ਯੇਨ ਪਕਾਰੇਨ ਇਮਸ੍ਸ ਆਰਦ੍ਧਵਿਪਸ੍ਸਕਸ੍ਸ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਉਪਪਰਿਕ੍ਖਤੋ ਸਙ੍ਖਾਰੇ ਸਮ੍ਮਸਨ੍ਤਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬੇ ਸਮਾਹਿਤਾਕਾਰਸਲ੍ਲਕ੍ਖਣਵਸੇਨ ਸਮਥਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਸਕ੍ਕਚ੍ਚਂ ਨਿਰਨ੍ਤਰਂ ਸਮ੍ਮਸਨਞਾਣਂ ਪਵਤ੍ਤੇਨ੍ਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਤਨੋ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਚਿਤ੍ਤਂ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਤੋ ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਰੂਪਾਦਿਆਰਮ੍ਮਣੇ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਕਂ ਨ ਸਿਯਾ, ਅਚ੍ਚਾਰਦ੍ਧਵੀਰਿਯਤਾਯ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਪਕ੍ਖਿਯਂ ਨ ਸਿਯਾ, ਤੇਨ ਤੇਨ ਪਕਾਰੇਨ ਭਿਕ੍ਖੁ ਉਪਪਰਿਕ੍ਖੇਯ੍ਯ ਪਰਿਤੁਲੇਯ੍ਯਾਤਿ। **ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਅਸਣ੍ਠਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਯਸ੍ਮਾ ਵੀਰਿਯੇ ਮਨ੍ਦੇ ਵਹਨ੍ਤੇ ਸਮਾਧਿਸ੍ਸ ਬਲਵਭਾਵਤੋ ਕੋਸਜ੍ਜਾਭਿਭਵੇਨ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਗੋਚਰਜ੍ਝਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਤੇ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਾਰਮ੍ਮਣੇ ਸਙ੍ਕੋਚਵਸੇਨ ਠਿਤਤ੍ਤਾ ਸਣ੍ਠਿਤਂ ਨਾਮ ਹੋਤਿ, ਵੀਰਿਯਸਮਤਾਯ ਪਨ ਯੋਜਿਤਾਯ ਅਸਣ੍ਠਿਤਂ ਹੋਤਿ ਵੀਥਿਂ ਪਟਿਪਨ੍ਨਂ। ਤਸ੍ਮਾ ਯਥਾ ਯਥਾਸ੍ਸ ਉਪਪਰਿਕ੍ਖਤੋ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਅਸਣ੍ਠਿਤਂ ਅਸ੍ਸ, ਵੀਥਿਪਟਿਪਨ੍ਨਂ ਸਿਯਾ, ਤਥਾ ਤਥਾ ਉਪਪਰਿਕ੍ਖੇਯ੍ਯ। **ਅਨੁਪਾਦਾਯ ਨ ਪਰਿਤਸ੍ਸੇਯ੍ਯਾ**ਤਿ ਯਥਾ ਯਥਾਸ੍ਸ ਉਪਪਰਿਕ੍ਖਤੋ ''ਏਤਂ ਮਮ, ਏਸੋ ਮੇ ਅਤ੍ਤਾ''ਤਿ ਤਣ੍ਹਾਦਿਟ੍ਠਿਗ੍ਗਾਹਵਸੇਨ ਰੂਪਾਦੀਸੁ ਕਞ੍ਚਿ ਸਙ੍ਖਾਰਂ ਅਗ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਤਤੋ ਏਵ ਤਣ੍ਹਾਦਿਟ੍ਠਿਗ੍ਗਾਹਵਸੇਨ ਨ ਪਰਿਤਸ੍ਸੇਯ੍ਯ, ਤਥਾ ਤਥਾ ਉਪਪਰਿਕ੍ਖੇਯ੍ਯਾਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। ਕਥਂ ਪਨ ਉਪਪਰਿਕ੍ਖਤੋ ਤਿਵਿਧਮ੍ਪੇਤਂ ਸਿਯਾਤਿ? ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਪਕ੍ਖਿਯੇ ਕੋਸਜ੍ਜਪਕ੍ਖਿਯੇ ਚ ਧਮ੍ਮੇ ਵਜ੍ਜੇਨ੍ਤੋ ਵੀਰਿਯਸਮਤਂ ਯੋਜੇਤ੍ਵਾ ਪੁਬ੍ਬੇਵ ਵਿਪਸ੍ਸਨੁਪਕ੍ਕਿਲੇਸੇਹਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ਵਿਸੋਧੇਤ੍ਵਾ ਯਥਾ ਸਮ੍ਮਦੇਵ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣਂ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਵੀਥਿਂ ਪਟਿਪਜ੍ਜਤਿ, ਤਥਾ ਸਮ੍ਮਸਤੋ।

ਇਤਿ ਭਗਵਾ ਚਤੁਸਚ੍ਚਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਿਕਸ੍ਸ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਅਨੁਕ੍ਕਮੇਨ ਪਟਿਪਦਾਞਾਣਦਸ੍ਸਨਵਿਸੁਦ੍ਧਿਯਾ ਆਰਦ੍ਧਾਯ ਅਚ੍ਚਾਰਦ੍ਧਵੀਰਿਯਅਤਿਸਿਥਿਲਵੀਰਿਯਵਿਪਸ੍ਸਨੁਪਕ੍ਕਿਲੇਸੇਹਿ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵਿਸੋਧਨੂਪਾਯਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਤਥਾ ਵਿਸੋਧਿਤੇ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣੇ ਨ ਚਿਰਸ੍ਸੇਵ ਵਿਪਸ੍ਸਨਂ ਮਗ੍ਗੇਨ ਘਟੇਤ੍ਵਾ ਸਕਲਵਟ੍ਟਦੁਕ੍ਖਸਮਤਿਕ੍ਕਮਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀਤਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **"ਬਹਿਦ੍ਧਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ , ਵਿਞ੍ਞਾਣੇ"**ਤਿਆਦਿਮਾਹ, ਤਂ ਵੁਤ੍ਤਨਯਮੇਵ। ਯਂ ਪਨ ਵੁਤ੍ਤਂ – **"ਆਯਤਿਂ ਜਾਤਿਜਰਾਮਰਣਦੁਕ੍ਖਸਮੁਦਯਸਮ੍ਭਵੋ ਨ ਹੋਤੀ"**ਤਿ, ਤਸ੍ਸਤ੍ਥੋ – ਏਵਂ ਵਿਪਸ੍ਸਨਂ ਮਗ੍ਗੇਨ ਘਟੇਤ੍ਵਾ ਮਗ੍ਗਪਟਿਪਾਟਿਯਾ ਅਗ੍ਗਮਗ੍ਗੇਨ ਅਨਵਸੇਸਤੋ ਕਿਲੇਸੇਸੁ ਖੀਣੇਸੁ ਆਯਤਿਂ ਅਨਾਗਤੇ ਜਾਤਿਜਰਾਮਰਣਸਕਲਵਟ੍ਟਦੁਕ੍ਖਸਮੁਦਯਸਙ੍ਖਾਤੋ ਸਮ੍ਭਵੋ ਉਪ੍ਪਾਦੋ ਚ ਨ ਹੋਤਿ, ਜਾਤਿਸਙ੍ਖਾਤੋ ਵਾ ਦੁਕ੍ਖਸਮੁਦਯੋ ਜਰਾਮਰਣਸਙ੍ਖਾਤੋ ਦੁਕ੍ਖਸਮ੍ਭਵੋ ਚ ਨ ਹੋਤਿ।

ਗਾਥਾਯਂ **ਸਤ੍ਤਸਙ੍ਗਪ੍ਪਹੀਨਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਤਣ੍ਹਾਸਙ੍ਗੋ, ਦਿਟ੍ਠਿਸਙ੍ਗੋ, ਮਾਨਸਙ੍ਗੋ, ਕੋਧਸਙ੍ਗੋ, ਅਵਿਜ੍ਜਾਸਙ੍ਗੋ, ਕਿਲੇਸਸਙ੍ਗੋ, ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਸਙ੍ਗੋਤਿ ਇਮੇਸਂ ਸਤ੍ਤਨ੍ਨਂ ਸਙ੍ਗਾਨਂ ਪਹੀਨਤ੍ਤਾ ਸਤ੍ਤਸਙ੍ਗਪ੍ਪਹੀਨਸ੍ਸ। ਕੇਚਿ ਪਨ ''ਸਤ੍ਤਾਨੁਸਯਾ ਏਵ ਸਤ੍ਤ ਸਙ੍ਗਾ''ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। **ਨੇਤ੍ਤਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਛਿਨ੍ਨਭਵਨੇਤ੍ਤਿਕਸ੍ਸ । **ਵਿਕ੍ਖੀਣੋ ਜਾਤਿਸਂਸਾਰੋ**ਤਿ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨਂ ਜਾਯਨਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਿਯਾ ਜਾਤਿਹੇਤੁਕਤ੍ਤਾ ਚ ਜਾਤਿਭੂਤੋ ਸਂਸਾਰੋਤਿ ਜਾਤਿਸਂਸਾਰੋ, ਸੋ ਭਵਨੇਤ੍ਤਿਯਾ ਛਿਨ੍ਨਤ੍ਤਾ ਵਿਕ੍ਖੀਣੋ ਪਰਿਕ੍ਖੀਣੋ, ਤਤੋ ਏਵ **ਨਤ੍ਥਿ ਤਸ੍ਸ ਪੁਨਬ੍ਭਵੋ**ਤਿ।

ਪਞ੍ਚਮਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੬. ਕਾਮੂਪਪਤ੍ਤਿਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੯੫. ਛਟ੍ਠੇ **ਕਾਮੂਪਪਤ੍ਤਿਯੋ**ਤਿ ਕਾਮਪਟਿਲਾਭਾ ਕਾਮਪਟਿਸੇਵਨਾ ਵਾ। **ਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਿਤਕਾਮਾ**ਤਿ ਨਿਬਦ੍ਧਕਾਮਾ ਨਿਬਦ੍ਧਾਰਮ੍ਮਣਾ ਯਥਾ ਤਂ ਮਨੁਸ੍ਸਾ। ਮਨੁਸ੍ਸਾ ਹਿ ਨਿਬਦ੍ਧਵਤ੍ਥੁਸ੍ਮਿਂ ਵਸਂ ਵਤ੍ਤੇਨ੍ਤਿ। ਯਤ੍ਥ ਪਟਿਬਦ੍ਧਚਿਤ੍ਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਸਤਮ੍ਪਿ ਸਹਸ੍ਸਮ੍ਪਿ ਦਤ੍ਵਾ ਤਮੇਵ ਮਾਤੁਗਾਮਂ ਆਨੇਤ੍ਵਾ ਨਿਬਦ੍ਧਭੋਗਂ ਭੁਞ੍ਜਨ੍ਤਿ। ਏਕਚ੍ਚੇ ਚ ਦੇਵਾ। ਚਾਤੁਮਹਾਰਾਜਿਕਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਹਿ ਚਤੁਦੇਵਲੋਕਵਾਸਿਨੋ ਨਿਬਦ੍ਧਵਤ੍ਥੁਸ੍ਮਿਂਯੇਵ ਵਸਂ ਵਤ੍ਤੇਨ੍ਤਿ। ਪਞ੍ਚਸਿਖਵਤ੍ਥੁ ਚੇਤ੍ਥ ਨਿਦਸ੍ਸਨਂ। ਤਥਾ ਏਕਚ੍ਚੇ ਆਪਾਯਿਕੇ ਨੇਰਯਿਕੇ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਸੇਸਅਪਾਯਸਤ੍ਤਾਪਿ ਨਿਬਦ੍ਧਵਤ੍ਥੁਸ੍ਮਿਂਯੇਵ ਵਸਂ ਵਤ੍ਤੇਨ੍ਤਿ। ਮਚ੍ਛਾ ਹਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਮਚ੍ਛਿਯਾ, ਕਚ੍ਛਪੋ ਕਚ੍ਛਪਿਯਾਤਿ ਏਵਂ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਤਿਰਚ੍ਛਾਨਾ ਪੇਤਾ ਵਿਨਿਪਾਤਿਕਾ ਚ। ਤਸ੍ਮਾ ਨੇਰਯਿਕੇ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਸੇਸਅਪਾਯਸਤ੍ਤੇ ਉਪਾਦਾਯ ਯਾਵ ਤੁਸਿਤਕਾਯਾ ਇਮੇ ਸਤ੍ਤਾ ਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਿਤਕਾਮਾ ਨਾਮ, **ਨਿਮ੍ਮਾਨਰਤਿਨੋ**ਤਿ ਸਯਂ ਨਿਮ੍ਮਿਤੇ ਨਿਮ੍ਮਾਨੇ ਰਤਿ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ ਨਿਮ੍ਮਾਨਰਤਿਨੋ। ਤੇ ਹਿ ਨੀਲਪੀਤਾਦਿਵਸੇਨ ਯਾਦਿਸਂ ਯਾਦਿਸਂ ਰੂਪਂ ਇਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਤਾਦਿਸਂ ਤਾਦਿਸਂ ਨਿਮ੍ਮਿਨਿਤ੍ਵਾ ਰਮਨ੍ਤਿ ਆਯਸ੍ਮਤੋ ਅਨੁਰੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਪੁਰਤੋ ਮਨਾਪਕਾਯਿਕਾ ਦੇਵਤਾ ਵਿਯ। **ਪਰਨਿਮ੍ਮਿਤਵਸਵਤ੍ਤਿਨੋ**ਤਿ ਪਰੇਹਿ ਨਿਮ੍ਮਿਤੇ ਕਾਮੇ ਵਸਂ ਵਤ੍ਤੇਨ੍ਤੀਤਿ ਪਰਨਿਮ੍ਮਿਤਵਸਵਤ੍ਤਿਨੋ। ਤੇਸਞ੍ਹਿ ਮਨਂ ਞਤ੍ਵਾ ਪਰੇ ਯਥਾਰੁਚਿਤਂ ਕਾਮਭੋਗਂ ਨਿਮ੍ਮਿਨਨ੍ਤਿ, ਤੇ ਤਤ੍ਥ ਵਸਂ ਵਤ੍ਤੇਨ੍ਤਿ। ਕਥਂ ਤੇ ਪਰਸ੍ਸ ਮਨਂ ਜਾਨਨ੍ਤੀਤਿ? ਪਕਤਿਸੇਵਨਾਵਸੇਨ। ਯਥਾ ਹਿ ਕੁਸਲੋ ਸੂਦੋ ਰਞ੍ਞੋ ਭੁਞ੍ਜਨ੍ਤਸ੍ਸ ਯਂ ਯਂ ਰੁਚ੍ਚਤਿ, ਤਂ ਤਂ ਜਾਨਾਤਿ, ਏਵਂ ਪਕਤਿਯਾ ਅਭਿਰੁਚਿਤਾਰਮ੍ਮਣਂ ਞਤ੍ਵਾ ਤਾਦਿਸਂਯੇਵ ਨਿਮ੍ਮਿਨਨ੍ਤਿ, ਤੇ ਤਤ੍ਥ ਵਸਂ ਵਤ੍ਤੇਨ੍ਤਿ, ਮੇਥੁਨਸੇਵਨਾਦਿਵਸੇਨ ਕਾਮੇ ਪਰਿਭੁਞ੍ਜਨ੍ਤਿ। ਕੇਚਿ ਪਨ ''ਹਸਿਤਮਤ੍ਤੇਨ ਓਲੋਕਿਤਮਤ੍ਤੇਨ ਆਲਿਙ੍ਗਿਤਮਤ੍ਤੇਨ ਹਤ੍ਥਗ੍ਗਹਣਮਤ੍ਤੇਨ ਚ ਤੇਸਂ ਕਾਮਕਿਚ੍ਚਂ ਇਜ੍ਝਤੀ''ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ, ਤਂ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਂ ''ਏਤਂ ਪਨ ਨਤ੍ਥੀ''ਤਿ ਪਟਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਂ। ਨ ਹਿ ਕਾਯੇਨ ਅਫੁਸਨ੍ਤਸ੍ਸ ਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬਂ ਕਾਮਕਿਚ੍ਚਂ ਸਾਧੇਤਿ। ਛਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਕਾਮਾਵਚਰਦੇਵਾਨਂ ਕਾਮਾ ਪਾਕਤਿਕਾ ਏਵ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ –

> ''ਛ ਏਤੇ ਕਾਮਾਵਚਰਾ, ਸਬ੍ਬਕਾਮਸਮਿਦ੍ਧਿਨੋ।
> ਸਬ੍ਬੇਸਂ ਏਕਸਙ੍ਖਾਤਂ, ਆਯੁ ਭਵਤਿ ਕਿਤ੍ਤਕ''ਨ੍ਤਿ॥ (ਵਿਭਂ ੧੦੨੩)।

ਗਾਥਾਸੁ **ਯੇ ਚਞ੍ਞੇ**ਤਿ ਯੇ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਦੇਵੇਹਿ ਅਞ੍ਞੇ ਚ ਕਾਮਭੋਗਿਨੋ ਮਨੁਸ੍ਸਾ ਚੇਵ ਏਕਚ੍ਚੇ ਅਪਾਯੂਪਗਾ ਚ ਸਬ੍ਬੇ ਤੇ। **ਇਤ੍ਥਭਾਵਞ੍ਞਥਾਭਾਵ**ਨ੍ਤਿ ਇਮਂ ਯਥਾਪਟਿਲਦ੍ਧਤ੍ਤਭਾਵਞ੍ਚੇਵ, ਉਪਪਤ੍ਤਿਭਵਨ੍ਤਰਸਙ੍ਖਾਤਂ ਇਤੋ ਅਞ੍ਞਥਾਭਾਵਞ੍ਚਾਤਿ ਦ੍ਵਿਪ੍ਪਭੇਦਂ ਸਂਸਾਰਂ **ਨਾਤਿਵਤ੍ਤਰੇ** ਨ ਅਤਿਕ੍ਕਮਨ੍ਤਿ। **ਸਬ੍ਬੇ ਪਰਿਚ੍ਚਜੇ ਕਾਮੇ**ਤਿ ਦਿਬ੍ਬਾਦਿਭੇਦੇ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਕਾਮੇ ਵਤ੍ਥੁਕਾਮੇ ਚ ਕਿਲੇਸਕਾਮੇ ਚ ਪਰਿਚ੍ਚਜੇਯ੍ਯ। ਕਿਲੇਸਕਾਮੇ ਅਨਾਗਾਮਿਮਗ੍ਗੇਨ ਪਜਹਨ੍ਤੋਯੇਵ ਹਿ ਵਤ੍ਥੁਕਾਮੇ ਪਰਿਚ੍ਚਜਤਿ ਨਾਮ। **ਪਿਯਰੂਪਸਾਤਗਧਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਪਿਯਰੂਪੇਸੁ ਰੂਪਾਦੀਸੁ ਸੁਖਵੇਦਨਸ੍ਸਾਦੇਨ ਗਧਿਤਂ ਗਿਦ੍ਧਂ। **ਛੇਤ੍ਵਾ ਸੋਤਂ ਦੁਰਚ੍ਚਯ**ਨ੍ਤਿ ਅਞ੍ਞੇਹਿ ਦੁਰਚ੍ਚਯਂ ਦੁਰਤਿਕ੍ਕਮਂ ਤਣ੍ਹਾਸੋਤਂ ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗੇਨ ਸਮੁਚ੍ਛਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ। ਸੇਸਂ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤਨਯਮੇਵਾਤਿ।

ਛਟ੍ਠਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੭. ਕਾਮਯੋਗਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੯੬. ਸਤ੍ਤਮੇ **ਕਾਮਯੋਗਯੁਤ੍ਤੋ**ਤਿ ਪਞ੍ਚਕਾਮਗੁਣਿਕੋ ਰਾਗੋ ਕਾਮਯੋਗੋ, ਤੇਨ ਯੁਤ੍ਤੋ ਕਾਮਯੋਗਯੁਤ੍ਤੋ, ਅਸਮੁਚ੍ਛਿਨ੍ਨਕਾਮਰਾਗਸ੍ਸੇਤਂ ਅਧਿਵਚਨਂ। ਰੂਪਾਰੂਪਭਵੇਸੁ ਛਨ੍ਦਰਾਗੋ ਭਵਯੋਗੋ, ਤਥਾ ਝਾਨਨਿਕਨ੍ਤਿ ਸਸ੍ਸਤਦਿਟ੍ਠਿਸਹਗਤੋ ਚ ਰਾਗੋ, ਤੇਨ ਯੁਤ੍ਤੋ **ਭਵਯੋਗਯੁਤ੍ਤੋ,** ਅਪ੍ਪਹੀਨਭਵਰਾਗੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਆਗਾਮੀ**ਤਿ ਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕੇ ਠਿਤੋਪਿ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਗ੍ਗਹਣਵਸੇਨ ਇਮਂ ਮਨੁਸ੍ਸਲੋਕਂ ਆਗਮਨਸੀਲੋ। ਤੇਨੇਵਾਹ **"ਆਗਨ੍ਤਾ ਇਤ੍ਥਤ੍ਤ**"ਨ੍ਤਿ। ਮਨੁਸ੍ਸਤ੍ਤਭਾਵਸਙ੍ਖਾਤਂ ਇਤ੍ਥਭਾਵਂ ਆਗਮਨਧਮ੍ਮੋ , ਮਨੁਸ੍ਸੇਸੁ ਉਪਪਜ੍ਜਨਸੀਲੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਕਾਮਞ੍ਚੇਤ੍ਥ ਕਾਮਯੋਗੋ ਇਤ੍ਥਤ੍ਤਂ ਆਗਮਨਸ੍ਸ ਕਾਰਣਂ। ਯੋ ਪਨ ਕਾਮਯੋਗਯੁਤ੍ਤੋ, ਸੋ ਏਕਨ੍ਤੇਨ ਭਵਯੋਗਯੁਤ੍ਤੋਪਿ ਹੋਤੀਤਿ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ''ਕਾਮਯੋਗਯੁਤ੍ਤੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਵਯੋਗਯੁਤ੍ਤੋ''ਤਿ ਉਭਯਮ੍ਪਿ ਏਕਜ੍ਝਂ ਕਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਕਾਮਯੋਗਵਿਸੰਯੁਤ੍ਤੋਤਿ ਏਤ੍ਥ ਅਸੁਭਜ੍ਝਾਨਮ੍ਪਿ ਕਾਮਯੋਗਵਿਸੰਯੋਗੋ, ਤਂ ਪਾਦਕਂ ਕਤ੍ਵਾ ਅਧਿਗਤੋ ਅਨਾਗਾਮਿਮਗ੍ਗੋ ਏਕਨ੍ਤੇਨੇਵ ਕਾਮਯੋਗਵਿਸੰਯੋਗੋ ਨਾਮ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਤਿਯਮਗ੍ਗਫਲੇ ਠਿਤੋ ਅਰਿਯਪੁਗ੍ਗਲੋ ''ਕਾਮਯੋਗਵਿਸੰਯੁਤ੍ਤੋ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਰੂਪਾਰੂਪਭਵੇਸੁ ਛਨ੍ਦਰਾਗੋ ਅਨਾਗਾਮਿਮਗ੍ਗੇਨ ਨ ਪਹੀਯਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਸੋ ਅਪ੍ਪਹੀਨਭਵਯੋਗਤ੍ਤਾ ''ਭਵਯੋਗਯੁਤ੍ਤੋ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ। **ਅਨਾਗਾਮੀ**ਤਿ ਕਾਮਲੋਕਂ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਗ੍ਗਹਣਵਸੇਨ ਅਨਾਗਮਨਤੋ ਅਨਾਗਾਮੀ। ਕਾਮਯੋਗਵਿਸੰਯੋਗਵਸੇਨੇਵ ਹਿ ਸਦ੍ਧਿਂ ਅਨਵਸੇਸਓਰਮ੍ਭਾਗਿਯਸੰਯੋਜਨਸਮੁਗ੍ਘਾਤੇਨ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਸੰਯੋਜਨਾਭਾਵਸਿਦ੍ਧਿਤੋ ਇਤ੍ਥਤ੍ਤਂ ਅਨਾਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਹੋਤਿ, ਤਤ੍ਥ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯੀ ਅਨਾਵਤ੍ਤਿਧਮ੍ਮੋ। ਯਸ੍ਸ ਪਨ ਅਨਵਸੇਸਂ ਭਵਯੋਗੋ ਪਹੀਨੋ, ਤਸ੍ਸ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯੋਗਾਦਿਅਵਸਿਟ੍ਠਕਿਲੇਸਾਪਿ ਤਦੇਕਟ੍ਠਭਾਵਤੋ ਪਹੀਨਾ ਏਵ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ , ਸੋ ਪਰਿਕ੍ਖੀਣਭਵਸੰਯੋਜਨੋ ''ਅਰਹਂ ਖੀਣਾਸਵੋ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ ''ਕਾਮਯੋਗਵਿਸੰਯੁਤ੍ਤੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਵਯੋਗਵਿਸੰਯੁਤ੍ਤੋ ਅਰਹਂ ਹੋਤਿ ਖੀਣਾਸਵੋ''ਤਿ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਕਾਮਯੋਗਵਿਸੰਯੋਗੋ ਅਨਾਗਾਮੀ ਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨਸ੍ਸ ਸੁਖਦੁਕ੍ਖਸੋਮਨਸ੍ਸਦੋਮਨਸ੍ਸਪ੍ਪਹਾਨਂ ਵਿਯ, ਤਤਿਯਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਸੀਲਬ੍ਬਤਪਰਾਮਾਸਸੰਯੋਜਨਪਰਿਕ੍ਖਯੋ ਵਿਯ ਚ ਚਤੁਤ੍ਥਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਵਣ੍ਣਭਣਨਤ੍ਥਂ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। ਪਠਮਪਦੇਨ ਸੋਤਾਪਨ੍ਨਸਕਦਾਗਾਮੀਹਿ ਸਦ੍ਧਿਂ ਸਬ੍ਬੋ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋ ਗਹਿਤੋ, ਦੁਤਿਯਪਦੇਨ ਪਨ ਸਬ੍ਬੋ ਅਨਾਗਾਮੀ, ਤਤਿਯਪਦੇਨ ਅਰਹਾਤਿ ਅਰਹਤ੍ਤਨਿਕੂਟੇਨ ਦੇਸਨਂ ਨਿਟ੍ਠਾਪੇਸਿ।

ਗਾਥਾਸੁ **ਉਭਯ**ਨ੍ਤਿ ਉਭਯੇਨ, ਕਾਮਯੋਗੇਨ, ਭਵਯੋਗੇਨ ਚ ਸੰਯੁਤ੍ਤਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਸਤ੍ਤਾ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ ਸੰਸਾਰ**ਨ੍ਤਿ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਾ ਸੋਤਾਪਨ੍ਨਾ ਸਕਦਾਗਾਮਿਨੋਤਿ ਇਮੇ ਤਿਵਿਧਾ ਸਤ੍ਤਾ ਕਾਮਯੋਗਭਵਯੋਗਾਨਂ ਅਪ੍ਪਹੀਨਤ੍ਤਾ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ ਸੰਸਾਰਨ੍ਤਿ। ਤਤੋ ਏਵ ਜਾਤਿਮਰਣਗਾਮਿਨੋ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਏਤ੍ਥ ਏਕਬੀਜੀ, ਕੋਲਂਕੋਲੋ, ਸਤ੍ਤਕ੍ਖਤ੍ਤੁਪਰਮੋਤਿ ਤੀਸੁ ਸੋਤਾਪਨ੍ਨੇਸੁ ਸਬ੍ਬਮੁਦੁ ਸਤ੍ਤਕ੍ਖਤ੍ਤੁਪਰਮੋ, ਸੋ ਅਟ੍ਠਮਂ ਭਵਂ ਨ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇਤਿ, ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਜਾਤਿਵਸੇਨ ਪਨ ਸੰਸਰਤਿ, ਤਥਾ ਇਤਰੇਪਿ। ਸਕਦਾਗਾਮੀਸੁਪਿ ਯੋ ਇਧ ਸਕਦਾਗਾਮਿਮਗ੍ਗਂ ਪਤ੍ਵਾ ਦੇਵਲੋਕੇ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਪੁਨ ਇਧ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਤਿ, ਸੋ ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਜਾਤਿਵਸੇਨੇਵ ਸੰਸਰਤਿ। ਯੇ ਪਨ ਸਕਦਾਗਾਮਿਨੋ ਵੋਮਿਸ੍ਸਕਨਯੇਨ ਵਿਨਾ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਦੇਵੇਸੁਯੇਵ ਮਨੁਸ੍ਸੇਸੁਯੇਵ ਵਾ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨ੍ਤਿ, ਤੇ ਉਪਰਿਮਗ੍ਗਾਧਿਗਮਾਯ ਯਾਵ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪਰਿਪਾਕਾ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਤੋ ਸੰਸਰਨ੍ਤਿਯੇਵ। ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੇ ਪਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਮੇਵ ਨਤ੍ਥਿ ਸਬ੍ਬਭਵਸੰਯੋਜਨਾਨਂ ਅਪਰਿਕ੍ਖੀਣਤ੍ਤਾ। ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ –

''ਕਾਮਯੋਗੇਨ ਸੰਯੁਤ੍ਤਾ, ਭਵਯੋਗੇਨ ਚੂਭਯਂ।
ਸਤ੍ਤਾ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ ਸੰਸਾਰਂ, ਜਾਤਿਮਰਣਗਾਮਿਨੋ''ਤਿ॥

ਕਾਮੇ ਪਹਨ੍ਤ੍ਵਾਨਾਤਿ ਕਾਮਰਾਗਸਙ੍ਖਾਤੇ ਕਿਲੇਸਕਾਮੇ ਅਨਾਗਾਮਿਮਗ੍ਗੇਨ ਪਜਹਿਤ੍ਵਾ। **ਛਿਨ੍ਨਸੰਸਯਾ**ਤਿ ਸਮੁਚ੍ਛਿਨ੍ਨਕਙ੍ਖਾ, ਤਞ੍ਚ ਖੋ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗੇਨੇਵ। ਵਣ੍ਣਭਣਨਤ੍ਥਂ ਪਨ ਚਤੁਤ੍ਥਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਏਵਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਅਰਹਨ੍ਤੋ ਹਿ ਇਧ ''ਛਿਨ੍ਨਸੰਸਯਾ''ਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਾ। ਤੇਨੇਵਾਹ "**ਖੀਣਮਾਨਪੁਨਬ੍ਭਵਾ**"ਤਿ। ਸਬ੍ਬਸੋ ਖੀਣੋ ਨਵਵਿਧੋਪਿ ਮਾਨੋ ਆਯਤਿਂ ਪੁਨਬ੍ਭਵੋ ਚ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ ਖੀਣਮਾਨਪੁਨਬ੍ਭਵਾ। ਮਾਨਗ੍ਗਹਣੇਨ ਚੇਤ੍ਥ ਤਦੇਕਟ੍ਠਤਾਯ ਲਕ੍ਖਣਵਸੇਨ ਵਾ ਸਬ੍ਬੋ ਚਤੁਤ੍ਥਮਗ੍ਗਵਜ੍ਝੋ ਕਿਲੇਸੋ ਗਹਿਤੋਤਿ। ਖੀਣਮਾਨਤਾਯ ਚ ਸਉਪਾਦਿਸੇਸਾ ਨਿਬ੍ਬਾਨਧਾਤੁ ਵੁਤ੍ਤਾ ਹੋਤਿ, ਖੀਣਪੁਨਬ੍ਭਵਤਾਯ ਅਨੁਪਾਦਿਸੇਸਾ। ਸੇਸਂ ਸੁਵਿਞ੍ਞੇਯਮੇਵ।

ਸਤ੍ਤਮਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੮. ਕਲ੍ਯਾਣਸੀਲਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੯੭. ਅਟ੍ਠਮੇ **ਕਲ੍ਯਾਣਸੀਲੋ**ਤਿ ਸੁਨ੍ਦਰਸੀਲੋ, ਪਸਤ੍ਥਸੀਲੋ, ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਸੀਲੋ। ਤਤ੍ਥ ਸੀਲਪਾਰਿਪੂਰੀ ਦ੍ਵੀਹਿ ਕਾਰਣੇਹਿ ਹੋਤਿ ਸਮ੍ਮਦੇਵ ਸੀਲਵਿਪਤ੍ਤਿਯਾ ਆਦੀਨਵਦਸ੍ਸਨੇਨ, ਸੀਲਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਚ ਆਨਿਸੰਸਦਸ੍ਸਨੇਨ। ਇਧ ਪਨ ਸਬ੍ਬਪਰਿਬਨ੍ਧਵਿਪ੍ਪਮੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸਬ੍ਬਾਕਾਰਪਰਿਪੁਣ੍ਣਸ੍ਸ ਮਗ੍ਗਸੀਲਸ੍ਸ ਫਲਸੀਲਸ੍ਸ ਚ ਵਸੇਨ ਕਲ੍ਯਾਣਤਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। **ਕਲ੍ਯਾਣਧਮ੍ਮੋ**ਤਿ ਸਬ੍ਬੇ ਬੋਧਿਪਕ੍ਖਿਯਧਮ੍ਮਾ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਕਲ੍ਯਾਣਾ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਾਦਿਬੋਧਿਪਕ੍ਖਿਯਧਮ੍ਮਾ ਏਤਸ੍ਸਾਤਿ ਕਲ੍ਯਾਣਧਮ੍ਮੋ। **ਕਲ੍ਯਾਣਪਞ੍ਞੋ**ਤਿ ਚ ਮਗ੍ਗਫਲਪਞ੍ਞਾਵਸੇਨੇਵ ਕਲ੍ਯਾਣਪਞ੍ਞੋ। ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਾ ਏਵ ਹਿ ਸੀਲਾਦਿਧਮ੍ਮਾ ਏਕਨ੍ਤਕਲ੍ਯਾਣਾ

ਨਾਮ ਅਕੁਪ੍ਪਸਭਾਵਤ੍ਤਾ। ਕੇਚਿ ਪਨ ‘‘ਚਤੁਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਸੀਲਵਸੇਨ ਕਲਜਾਣਸੀਲੋ, ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਮਗ੍ਗਧਮ੍ਮਵਸੇਨ ਕਲਜਾਣਧਮ੍ਮੋ, ਮਗ੍ਗਫਲਪਞ੍ਞਾਵਸੇਨ ਕਲਜਾਣਪਞ੍ਞੋ’’ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਅਸੇਕ੍ਖਾ ਏਵ ਤੇ ਸੀਲਧਮ੍ਮਪਞ੍ਞਾਤਿ ਏਕੇ। ਅਪਰੇ ਪਨ ਭਣਨ੍ਤਿ – ਸੋਤਾਪਨ੍ਨਸਕਦਾਗਾਮੀਨਂ ਮਗ੍ਗਫਲਸੀਲਂ ਕਲਜਾਣਸੀਲਂ ਨਾਮ, ਤਸ੍ਮਾ ‘‘ਕਲਜਾਣਸੀਲੋ’’ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਸੋਤਾਪਨ੍ਨੋ ਸਕਦਾਗਾਮੀ ਚ ਗਹਿਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਤੇ ਹਿ ਸੀਲੇਸੁ ਪਰਿਪੂਰਕਾਰਿਨੋ ਨਾਮ। ਅਨਾਗਾਮਿਮਗ੍ਗਫਲਧਮ੍ਮਾ ਅਗ੍ਗਮਗ੍ਗਧਮ੍ਮਾ ਚ ਕਲਜਾਣਧਮ੍ਮਾ ਨਾਮ। ਤਤ੍ਥ ਹਿ ਬੋਧਿਪਕ੍ਖਿਯਧਮ੍ਮਾ ਭਾਵਨਾਪਾਰਿਪੂਰਿਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ‘‘ਕਲਜਾਣਧਮ੍ਮੋ’’ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਤਤਿਯਮਗ੍ਗਟ੍ਠਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਤਯੋ ਅਰਿਯਾ ਗਹਿਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਪਞ੍ਞਾਕਿਚ੍ਚਸ੍ਸ ਮਤ੍ਥਕਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਅਗ੍ਗਫਲੇ ਪਞ੍ਞਾ ਕਲਜਾਣਪਞ੍ਞਾ ਨਾਮ, ਤਸ੍ਮਾ ਪਞ੍ਞਾਵੇਪੁਲ੍ਲਪ੍ਪਤ੍ਤੋ ਅਰਹਾ ‘‘ਕਲਜਾਣਪਞ੍ਞੋ’’ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਏਵਮੇਵ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਗਹਿਤਾ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ। ਕਿਂ ਇਮਿਨਾ ਪਪਞ੍ਚੇਨ? ਅਗ੍ਗਮਗ੍ਗਫਲਧਮ੍ਮਾ ਇਧ ਕਲਜਾਣਸੀਲਾਦਯੋ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਅਯਮਮ੍ਹਾਕਂ ਖਨ੍ਤਿ। ਧਮ੍ਮਵਿਭਾਗੇਨ ਹਿ ਅਯਂ ਪੁਗ੍ਗਲਵਿਭਾਗੋ, ਨ ਧਮ੍ਮਵਿਭਾਗੋਤਿ।

ਕੇਵਲੀਤਿ ਏਤ੍ਥ ਕੇਵਲਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਕੇਨਚਿ ਅਵੋਮਿਸ੍ਸਕਤਾਯ ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਤਵਿਵਿਤ੍ਤਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ, ਤਸ੍ਸ ਅਧਿਗਤਤ੍ਤਾ ਅਰਹਾ ਕੇਵਲੀ। ਅਥ ਵਾ ਪਹਾਨਭਾਵਨਾਪਾਰਿਪੂਰਿਯਾ ਪਰਿਯੋਸਾਨਅਨਵਜ੍ਜਧਮ੍ਮਪਾਰਿਪੂਰਿਯਾ ਚ ਕਲਜਾਣਕਟ੍ਠੇਨ ਅਬਜਾਸੇਕਸੁਖਤਾਯ ਚ ਕੇਵਲਂ ਅਰਹਤ੍ਤਂ, ਤਦਧਿਗਮੇਨ ਕੇਵਲੀ ਖੀਣਾਸਵੋ। ਮਗ੍ਗਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਵਾਸਂ ਵਸਿਤ੍ਵਾ ਪਰਿਯੋਸਾਪੇਤ੍ਵਾ ਠਿਤੋਤਿ **ਵੁਸਿਤਵਾ**। ਉਤ੍ਤਮੇਹਿ ਅਗ੍ਗਭੂਤੇਹਿ ਵਾ ਅਸੇਕ੍ਖਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਤ੍ਤਾ “**ਉਤ੍ਤਮਪੁਰਿਸੋ**”ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ।

ਸੀਲਵਾਤਿ ਏਤ੍ਥ ਕੇਨਟ੍ਠੇਨ ਸੀਲਂ? ਸੀਲਨਟ੍ਠੇਨ ਸੀਲਂ। ਕਿਮਿਦਂ ਸੀਲਨਂ ਨਾਮ? ਸਮਾਧਾਨਂ, ਸੁਸੀਲਜਵਸੇਨ ਕਾਯਕਮ੍ਮਾਦੀਨਂ ਅਵਿਪ੍ਪਕਿਣ੍ਣਤਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਥ ਵਾ ਉਪਧਾਰਣਂ, ਝਾਨਾਦਿਕੁਸਲਧਮ੍ਮਾਨਂ ਪਤਿਟ੍ਠਾਨਵਸੇਨ ਆਧਾਰਭਾਵੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਸ੍ਮਾ ਸੀਲਤਿ, ਸੀਲੇਤੀਤਿ ਵਾ ਸੀਲਂ। ਅਯਂ ਤਾਵ ਸਦ੍ਦਲਕ੍ਖਣਨਯੇਨ ਸੀਲਟ੍ਠੋ। ਅਪਰੇ ਪਨ ‘‘ਸਿਰਟ੍ਠੋ ਸੀਲਟ੍ਠੋ, ਸੀਤਲਟ੍ਠੋ ਸੀਲਟ੍ਠੋ, ਸਿਵਟ੍ਠੋ ਸੀਲਟ੍ਠੋ’’ਤਿ ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਨਯੇਨ ਅਤ੍ਥਂ ਵਣ੍ਣਯਨ੍ਤਿ। ਤਯਿਦਂ ਪਾਰਿਪੂਰਿਤੋ ਅਤਿਸਯਤੋ ਵਾ ਸੀਲਂ ਅਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੀਤਿ **ਸੀਲਵਾ,** ਚਤੁਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਸੀਲਵਸੇਨ ਸੀਲਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਤ੍ਥ ਯਂ ਜੇਟ੍ਠਕਸੀਲਂ , ਤਂ ਵਿਤ੍ਥਾਰੇਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ “**ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਸਂਵਰਸਂਵੁਤੋ**”ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਏਕਚ੍ਚਾਨਂ ਆਚਰਿਯਾਨਂ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ।

ਅਪਰੇਨ ਪਨ ਭਣਨ੍ਤਿ – ਉਭਯਤ੍ਥਾਪਿ ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਸਂਵਰੋ ਭਗਵਤਾ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਸਂਵਰੋ ਏਵ ਹਿ ਸੀਲਂ, ਇਤਰੇਸੁ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸਂਵਰੋ ਛਦ੍ਵਾਰਰਕ੍ਖਣਮਤ੍ਤਮੇਵ, ਆਜੀਵਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿ ਧਮ੍ਮੇਨ ਪਚ੍ਚਯੁਪ੍ਪਾਦਨਮਤ੍ਤਮੇਵ, ਪਚ੍ਚਯਸਨ੍ਨਿਸ੍ਸਿਤਂ ਪਟਿਲਦ੍ਧਪਚ੍ਚਯੇ ‘‘ਇਦਮਤ੍ਥ’’ਨ੍ਤਿ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ ਪਰਿਭੁਞ੍ਜਨਮਤ੍ਤਮੇਵ। ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਸਂਵਰੋਵ ਸੀਲਂ। ਯਸ੍ਸ ਸੋ ਭਿਨ੍ਨੋ, ਸੋ ਸੀਸਚ੍ਛਿਨ੍ਨੋ ਪੁਰਿਸੋ ਵਿਯ ਹਤ੍ਥਪਾਦੇ ‘‘ਸੇਸਾਨਿ ਰਕ੍ਖਿਸ੍ਸਤੀ’’ਤਿ ਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੋ। ਯਸ੍ਸ ਪਨ ਸੋ ਅਰੋਗੋ, ਅਚ੍ਛਿਨ੍ਨਸੀਸੋ ਵਿਯ ਪੁਰਿਸੋ, ਤਾਨਿ ਪੁਨ ਪਾਕਤਿਕਾਨਿ ਕਤ੍ਵਾ ਰਕ੍ਖਿਤੁਂ ਸਕ੍ਕੋਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ **ਸੀਲਵਾ**ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਸੀਲਮੇਵ ਉਦ੍ਦਿਸਿਤ੍ਵਾ ਤਂ ਵਿਤ੍ਥਾਰੇਤੁਂ “**ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਸਂਵਰਸਂਵੁਤੋ**”ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ।

ਤਤ੍ਥ **ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖ**ਨ੍ਤਿ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦਸੀਲਂ। ਤਞ੍ਹਿ ਯੋ ਨਂ ਪਾਤਿ ਰਕ੍ਖਤਿ, ਤਂ ਮੋਕ੍ਖੇਤਿ ਮੋਚੇਤਿ ਆਪਾਯਿਕਾਦੀਹਿ ਦੁਕ੍ਖੇਹੀਤਿ ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਂ। ਸਂਵਰਣਂ ਸਂਵਰੋ, ਕਾਯਵਾਚਾਹਿ ਅਵੀਤਿਕ੍ਕਮੋ। ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਮੇਵ ਸਂਵਰੋ ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਸਂਵਰੋ, ਤੇਨ ਸਂਵੁਤੋ ਪਿਹਿਤਕਾਯਵਾਚੋਤਿ **ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਸਂਵਰਸਂਵੁਤੋ**। ਇਦਮਸ੍ਸ ਤਸ੍ਮਿਂ ਸੀਲੇ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤਭਾਵਪਰਿਦੀਪਨਂ। **ਵਿਹਰਤੀ**ਤਿ ਤਦਨੁਰੂਪਵਿਹਾਰਸਮਙ੍ਗਿਭਾਵਪਰਿਦੀਪਨਂ। **ਆਚਾਰਗੋਚਰਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ**ਤਿ ਹੇਟ੍ਠਾ ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਸਂਵਰਸ੍ਸ, ਉਪਰਿ ਵਿਸੇਸਾਨੁਯੋਗਸ੍ਸ ਚ ਉਪਕਾਰਕਧਮ੍ਮਪਰਿਦੀਪਨਂ। **ਅਣੁਮਤ੍ਤੇਸੁ ਵਜ੍ਜੇਸੁ ਭਯਦਸ੍ਸਾਵੀ**ਤਿ ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਸੀਲਤੋ ਅਚਵਨਧਮ੍ਮਤਾਪਰਿਦੀਪਨਂ। **ਸਮਾਦਾਯਾ**ਤਿ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦਾਨਂ ਅਨਵਸੇਸਤੋ ਆਦਾਨਪਰਿਦੀਪਨਂ। **ਸਿਕ੍ਖਤੀ**ਤਿ ਸਿਕ੍ਖਾਯ ਸਮਙ੍ਗਿਭਾਵਪਰਿਦੀਪਨਂ। **ਸਿਕ੍ਖਾਪਦੇਸੂ**ਤਿ ਸਿਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਧਮ੍ਮਪਰਿਦੀਪਨਂ।

ਅਪਰੋ ਨਯੋ – ਕਿਲੇਸਾਨਂ ਬਲਵਭਾਵਤੋ ਪਾਪਕਿਰਿਯਾਯ ਸੁਕਰਭਾਵਤੋ ਪੁਞ੍ਞਕਿਰਿਯਾਯ ਚ ਦੁਕ੍ਕਰਭਾਵਤੋ ਬਹੁਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂ ਅਪਾਯੇਸੁ ਪਤਨਸੀਲੋਤਿ ਪਾਤੀ, ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋ। ਅਨਿਚ੍ਚਤਾਯ ਵਾ ਭਵਾਦੀਸੁ ਕਮ੍ਮਵੇਗਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਘਟਿਯਨ੍ਤਂ ਵਿਯ ਅਨਵਟ੍ਠਾਨੇਨ ਪਰਿਬ੍ਭਮਨਤੋ ਗਮਨਸੀਲੋਤਿ ਪਾਤੀ, ਮਰਣਵਸੇਨ ਵਾ ਤਮ੍ਹਿ ਤਮ੍ਹਿ ਸਤ੍ਤਨਿਕਾਯੇ ਅਤ੍ਤਭਾਵਸ੍ਸ ਪਾਤਨਸੀਲੋਤਿ ਪਾਤੀ, ਸਤ੍ਤਸਨ੍ਤਾਨੋ, ਚਿਤ੍ਤਮੇਵ ਵਾ। ਤਂ ਪਾਤਿਨਂ ਸਂਸਾਰਦੁਕ੍ਖਤੋ ਮੋਕ੍ਖੇਤੀਤਿ ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖੋ। ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਹਿ ਵਿਮੋਕ੍ਖੇਨ ਸਤ੍ਤੋ ਵਿਮੁਤ੍ਤੋ। ''ਚਿਤ੍ਤਵੋਦਾਨਾ ਵਿਸੁਜ੍ਝਨ੍ਤੀ''ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੦੦) ''ਅਨੁਪਾਦਾਯ ਆਸਵੇਹਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ਵਿਮੁਤ੍ਤ''ਨ੍ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੨੦੬) ਚ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਅਥ ਵਾ ਅਵਿਜ੍ਜਾਦਿਨਾ ਹੇਤੁਨਾ ਸਂਸਾਰੇ ਪਤਤਿ ਗਚ੍ਛਤਿ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਪਾਤਿ। ''ਅਵਿਜ੍ਜਾਨੀਵਰਣਾਨਂ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਤਣ੍ਹਾਸਂਯੋਜਨਾਨਂ ਸਨ੍ਧਾਵਤਂ ਸਂਸਰਤ''ਨ੍ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੨੪; ੫.੫੨੦) ਹਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਸ੍ਸ ਪਾਤਿਨੋ ਸਤ੍ਤਸ੍ਸ ਤਣ੍ਹਾਦਿਸਂਕਿਲੇਸਤ੍ਤਯਤੋ ਮੋਕ੍ਖੋ ਏਤੇਨਾਤਿ ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖੋ। ''ਕਣ੍ਠੇਕਾਲੋ''ਤਿਆਦੀਨਂ ਵਿਯਸ੍ਸ ਸਮਾਸਸਿਦ੍ਧਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਅਥ ਵਾ ਪਾਤੇਤਿ ਵਿਨਿਪਾਤੇਤਿ ਦੁਕ੍ਖੇਤਿ ਪਾਤਿ, ਚਿਤ੍ਤਂ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹਿ ''ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਨੀਯਤਿ ਲੋਕੋ, ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਪਰਿਕਸ੍ਸਤੀ''ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੬੨)। ਤਸ੍ਸ ਪਾਤਿਨੋ ਮੋਕ੍ਖੋ ਏਤੇਨਾਤਿ ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖੋ। ਪਤਤਿ ਵਾ ਏਤੇਨ ਅਪਾਯਦੁਕ੍ਖੇ ਸਂਸਾਰਦੁਕ੍ਖੇ ਚਾਤਿ ਪਾਤਿ, ਤਣ੍ਹਾਦਿਸਂਕਿਲੇਸੋ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹਿ ''ਤਣ੍ਹਾ ਜਨੇਤਿ ਪੁਰਿਸਂ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੫੬-੫੭), ਤਣ੍ਹਾਦੁਤਿਯੋ ਪੁਰਿਸੋ''ਤਿ (ਇਤਿਵੁ॰ ੧੫, ੧੦੫; ਚੂਲ਼ਨਿ॰ ਪਾਰਾਯਨਾਨੁਗੀਤਿਗਾਥਾਨਿਦ੍ਦੇਸ ੧੦੭) ਚ ਆਦਿ। ਤਤੋ ਪਾਤਿਤੋ ਮੋਕ੍ਖੋਤਿ ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖੋ। ਅਥ ਵਾ ਪਤਤਿ ਏਤ੍ਥਾਤਿ ਪਾਤਿ, ਛ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਾਨਿ ਬਾਹਿਰਾਨਿ ਚ ਆਯਤਨਾਨਿ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹਿ ''ਛਸੁ ਲੋਕੋ ਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨੋ, ਛਸੁ ਕੁਬ੍ਬਤਿ ਸਨ੍ਥਵ''ਨ੍ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੭੦)। ਤਤੋ ਛਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਬਾਹਿਰਾਯਤਨਸਙ੍ਖਾਤਤੋ ਪਾਤਿਤੋ ਮੋਕ੍ਖੋਤਿ ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖੋ। ਅਥ ਵਾ ਪਾਤੋ ਵਿਨਿਪਾਤੋ ਅਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਪਾਤੀ, ਸਂਸਾਰੋ। ਤਤੋ ਮੋਕ੍ਖੋਤਿ ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖੋ। ਅਥ ਵਾ ਸਬ੍ਬਲੋਕਾਧਿਪਤਿਭਾਵਤੋ ਧਮ੍ਮਿਸ੍ਸਰੋ ਭਗਵਾ ਪਤੀਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਮੁਚ੍ਚਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ ਮੋਕ੍ਖੋ, ਪਤਿਨੋ ਮੋਕ੍ਖੋ ਤੇਨ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਤ੍ਤਾਤਿ ਪਤਿਮੋਕ੍ਖੋ, ਪਤਿਮੋਕ੍ਖੋ ਏਵ ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖੋ। ਸਬ੍ਬਗੁਣਾਨਂ ਵਾ ਮੂਲਭਾਵਤੋ ਉਤ੍ਤਮਟ੍ਠੇਨ ਪਤਿ ਚ ਸੋ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਟ੍ਠੇਨ ਮੋਕ੍ਖੋ ਚਾਤਿ ਪਤਿਮੋਕ੍ਖੋ, ਪਤਿਮੋਕ੍ਖੋ ਏਵ ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖੋ। ਤਥਾ ਹਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ''ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਮੁਖਮੇਤਂ ਪਮੁਖਮੇਤ''ਨ੍ਤਿ (ਮਹਾਵ॰ ੧੩੫) ਵਿਤ੍ਥਾਰੋ।

ਅਥ ਵਾ **ਪ**ਇਤਿ ਪਕਾਰੇ, **ਅਤੀ**ਤਿ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਤ੍ਥੇ ਨਿਪਾਤੋ। ਤਸ੍ਮਾ ਪਕਾਰੇਹਿ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਂ ਮੋਕ੍ਖੇਤੀਤਿ ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖੋ। ਇਦਞ੍ਹਿ ਸੀਲਂ ਸਯਂ ਤਦਙ੍ਗਵਸੇਨ, ਸਮਾਧਿਸਹਿਤਂ ਪਞ੍ਞਾਸਹਿਤਞ੍ਚ ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨਵਸੇਨ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਵਸੇਨ ਚ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਂ ਮੋਕ੍ਖੇਤਿ ਮੋਚੇਤੀਤਿ ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਂ। ਪਤਿ ਪਤਿ ਮੋਕ੍ਖੋਤਿ ਵਾ ਪਤਿਮੋਕ੍ਖੋ, ਤਮ੍ਹਾ ਤਮ੍ਹਾ ਵੀਤਿਕ੍ਕਮਿਤਬ੍ਬਦੋਸਤੋ ਪਤਿ ਪਚ੍ਚੇਕਂ ਮੋਕ੍ਖੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਪਤਿਮੋਕ੍ਖੋ ਏਵ ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖੋ। ਮੋਕ੍ਖੋਤਿ ਵਾ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ, ਤਸ੍ਸ ਮੋਕ੍ਖਸ੍ਸ ਪਟਿਬਿਮ੍ਬਭੂਤਨ੍ਤਿ ਪਤਿਮੋਕ੍ਖਂ। ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਸੀਲਸਂਵਰੋ ਹਿ ਸੂਰਿਯਸ੍ਸ ਅਰੁਣੁਗ੍ਗਮਨਂ ਵਿਯ ਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸ ਉਦਯਭੂਤੋ ਤਪ੍ਪਟਿਭਾਗੋ ਵਿਯ ਹੋਤਿ ਯਥਾਰਹਂ ਕਿਲੇਸਨਿਬ੍ਬਾਪਨਤੋਤਿ ਪਤਿਮੋਕ੍ਖਂ, ਪਤਿਮੋਕ੍ਖਂ ਏਵ ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਂ। ਅਥ ਵਾ ਮੋਕ੍ਖਂ ਪਤਿ ਵਤ੍ਤਤਿ ਮੋਕ੍ਖਾਭਿਮੁਖਨ੍ਤਿ ਪਤਿਮੋਕ੍ਖਂ, ਪਤਿਮੋਕ੍ਖਮੇਵ ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਏਵਂ ਤਾਵੇਤ੍ਥ ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਸਂਵਰਤਿ ਪਿਦਹਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ **ਸਂਵਰੋ**, ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਮੇਵ ਸਂਵਰੋਤਿ **ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਸਂਵਰੋ**। ਅਤ੍ਥਤੋ ਪਨ ਤਤੋ ਤਤੋ ਵੀਤਿਕ੍ਕਮਿਤਬ੍ਬਤੋ ਵਿਰਤਿਯੋ ਚੇਤਨਾ ਵਾ, ਤੇਨ ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਸਂਵਰੇਨ ਉਪੇਤੋ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ **ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਸਂਵਰਸਂਵੁਤੋ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ ਵਿਭਙ੍ਗੇ –

> ''ਇਮਿਨਾ ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਸਂਵਰੇਨ ਉਪੇਤੋ ਹੋਤਿ ਸਮੁਪੇਤੋ ਉਪਗਤੋ ਸਮੁਪਗਤੋ ਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ। ਤੇਨ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਸਂਵਰਸਂਵੁਤੋ''ਤਿ (ਵਿਭ॰ ੫੧੧)।

ਵਿਹਰਤੀਤਿ ਇਰਿਯਾਪਥਵਿਹਾਰੇਨ ਵਿਹਰਤਿ, ਇਰਿਯਤਿ, ਵਤ੍ਤਤਿ। **ਆਚਾਰਗੋਚਰਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ**ਤਿ ਵੇਲ਼ੁਦਾਨਾਦਿਮਿਚ੍ਛਾਜੀਵਸ੍ਸ ਕਾਯਪਾਗਬ੍ਭਿਯਾਦੀਨਞ੍ਚ ਅਕਰਣੇਨ, ਸਬ੍ਬਸੋ ਅਨਾਚਾਰਂ ਵਜ੍ਜੇਤ੍ਵਾ ''ਕਾਯਿਕੋ ਅਵੀਤਿਕ੍ਕਮੋ,

ਵਾਚਸਿਕੋ ਅਵੀਤਿਕ੍ਕਮੋ’’ਤਿ ਏਵਂ ਵੁਤ੍ਤਭਿਕ੍ਖੁਸਾਰੁਪ੍ਪਆਚਾਰਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਵੇਸਿਯਾਦਿਅਗੋਚਰਂ ਵਜ੍ਜੇਤ੍ਵਾ ਪਿਣ੍ਡਪਾਤਾਦਿਅਤ੍ਥਂ ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤੁਂ ਯੁਤ੍ਤਟ੍ਠਾਨਸਙ੍ਖਾਤਗੋਚਰੇਨ ਚ ਸਮ੍ਪਨ੍ਨਤ੍ਤਾ ਆਚਾਰਗੋਚਰਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ। ਅਪਿਚ ਯੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਸਤ੍ਥਰਿ ਸਗਾਰਵੋ ਸਪ੍ਪਤਿਸ੍ਸੋ ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰੀਸੁ ਸਗਾਰਵੋ ਸਪ੍ਪਤਿਸ੍ਸੋ ਹਿਰੋਤ੍ਤਪ੍ਪਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਸੁਨਿਵਤ੍ਥੋ ਸੁਪਾਰੁਤੋ ਪਾਸਾਦਿਕੇਨ ਅਭਿਕ੍ਕਨ੍ਤੇਨ ਪਟਿਕ੍ਕਨ੍ਤੇਨ ਆਲੋਕਿਤੇਨ ਵਿਲੋਕਿਤੇਨ ਸਮਿਞ੍ਜਿਤੇਨ ਪਸਾਰਿਤੇਨ ਓਕ੍ਖਿਤ੍ਤਚਕ੍ਖੁ ਇਰਿਯਾਪਥਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਸੁ ਗੁਤ੍ਤਦ੍ਵਾਰੋ ਭੋਜਨੇ ਮਤ੍ਤਞ੍ਞੂ ਜਾਗਰਿਯਾਨੁਯੁਤ੍ਤੋ ਸਤਿਸਮ੍ਪਜਞ੍ਞੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਅਪ੍ਪਿਚ੍ਛੋ ਸਨ੍ਤੁਟ੍ਠੋ ਪਵਿਵਿਤ੍ਤੋ ਅਸਂਸਟ੍ਠੋ ਆਭਿਸਮਾਚਾਰਿਕੇਸੁ ਸਕ੍ਕਚ੍ਚਕਾਰੀ ਗਰੁਚਿਤ੍ਤੀਕਾਰਬਹੁਲੋ ਵਿਹਰਤਿ, ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਆਚਾਰਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ।

ਗੋਚਰੋ ਪਨ – ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਗੋਚਰੋ, ਆਰਕ੍ਖਗੋਚਰੋ, ਉਪਨਿਬਨ੍ਧਗੋਚਰੋਤਿ ਤਿਵਿਧੋ। ਤਤ੍ਥ ਦਸਕਥਾਵਤ੍ਥੁਗੁਣਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਵੁਤ੍ਤਲਕ੍ਖਣੋ ਕਲ੍ਯਾਣਮਿਤ੍ਤੋ ਯਂ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਅਸੁਤਂ ਸੁਣਾਤਿ, ਸੁਤਂ ਪਰਿਯੋਦਪੇਤਿ, ਕਙ੍ਖਂ ਵਿਤਰਤਿ, ਦਿਟ੍ਠਿਂ ਉਜੁਕਂ ਕਰੋਤਿ, ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਸਾਦੇਤਿ, ਯਸ੍ਸ ਚ ਅਨੁਸਿਕ੍ਖਨ੍ਤੋ ਸਦ੍ਧਾਯ ਵਡ੍ਢਤਿ, ਸੀਲੇਨ, ਸੁਤੇਨ, ਚਾਗੇਨ, ਪਞ੍ਞਾਯ ਵਡ੍ਢਤਿ, ਅਯਂ **ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਗੋਚਰੋ**। ਯੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਨ੍ਤਰਘਰਂ ਪਵਿਟ੍ਠੋ ਵੀਥਿਂ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਓਕ੍ਖਿਤ੍ਤਚਕ੍ਖੁ ਯੁਗਮਤ੍ਤਦਸ੍ਸਾਵੀ ਸਂਵੁਤੋ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਨ ਹਤ੍ਥਿਂ ਓਲੋਕੇਨ੍ਤੋ, ਨ ਅਸ੍ਸਂ, ਨ ਰਥਂ, ਨ ਪਤ੍ਤਿਂ, ਨ ਇਤ੍ਥਿਂ, ਨ ਪੁਰਿਸਂ ਓਲੋਕੇਨ੍ਤੋ, ਨ ਉਦ੍ਧਂ ਓਲੋਕੇਨ੍ਤੋ, ਨ ਅਧੋ ਓਲੋਕੇਨ੍ਤੋ, ਨ ਦਿਸਾਵਿਦਿਸਾ ਪੇਕ੍ਖਮਾਨੋ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਅਯਂ **ਆਰਕ੍ਖਗੋਚਰੋ। ਉਪਨਿਬਨ੍ਧਗੋਚਰੋ** ਪਨ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਾ, ਯਤ੍ਥ ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਤ੍ਤਨੋ ਚਿਤ੍ਤਂ ਉਪਨਿਬਨ੍ਧਤਿ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ ਭਗਵਤਾ –

‘‘ਕੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਗੋਚਰੋ ਸਕੋ ਪੇਤ੍ਤਿਕੋ ਵਿਸਯੋ? ਯਦਿਦਂ – ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਾ’’ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੫.੩੭੨)।

ਇਤਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਾਯ ਆਚਾਰਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਇਮਾਯ ਚ ਗੋਚਰਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਤ੍ਤਾ **ਆਚਾਰਗੋਚਰਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ**।

ਅਣੁਮਤ੍ਤੇਸੁ ਵਜ੍ਜੇਸੁ ਭਯਦਸ੍ਸਾਵੀਤਿ ਅਪ੍ਪਮਤ੍ਤਕੇਸੁ ਅਣੁਪ੍ਪਮਾਣੇਸੁ ਅਸਞ੍ਚਿਚ੍ਚ ਆਪਨ੍ਨਸੇਖਿਯਅਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਾਦਿਭੇਦੇਸੁ ਵਜ੍ਜੇਸੁ ਭਯਦਸ੍ਸਨਸੀਲੋ। ਯੋ ਹਿ ਭਿਕ੍ਖੁ ਪਰਮਾਣੁਮਤ੍ਤਂ ਵਜ੍ਜਂ ਅਟ੍ਠਸਟ੍ਠਿਯੋਜਨਸਤਸਹਸ੍ਸੁਬ੍ਬੇਧਸਿਨੇਰੁਪਬ੍ਬਤਰਾਜਸਦਿਸਂ ਕਤ੍ਵਾ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਯੋਪਿ ਭਿਕ੍ਖੁ ਸਬ੍ਬਲਹੁਕਂ ਦੁਬ੍ਭਾਸਿਤਮਤ੍ਤਂ ਪਾਰਾਜਿਕਸਦਿਸਂ ਕਤ੍ਵਾ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਅਯਂ ਅਣੁਮਤ੍ਤੇਸੁ ਵਜ੍ਜੇਸੁ ਭਯਦਸ੍ਸਾਵੀ ਨਾਮ। **ਸਮਾਦਾਯ ਸਿਕ੍ਖਤਿ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦੇਸੂ**ਤਿ ਯਂ ਕਿਞ੍ਚਿ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦੇਸੁ ਸਿਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਂ, ਤਂ ਸਬ੍ਬੇਨ ਸਬ੍ਬਂ ਸਬ੍ਬਥਾ ਸਬ੍ਬਂ ਅਨਵਸੇਸਂ ਸਮਾਦਿਯਿਤ੍ਵਾ ਸਿਕ੍ਖਤਿ ਵਤ੍ਤਤਿ, ਪੂਰੇਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਇਤਿ ਕਲ੍ਯਾਣਸੀਲੋ**ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਪਕਾਰੇਨ ਕਲ੍ਯਾਣਸੀਲੋ ਸਮਾਨੋ। ਪੁਗ੍ਗਲਾਧਿਟ੍ਠਾਨਵਸੇਨ ਹਿ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਂ ਸੀਲਂ ‘‘ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਕਲ੍ਯਾਣਸੀਲੋ ਹੋਤੀ’’ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਪੁਗ੍ਗਲਾਧਿਟ੍ਠਾਨਵਸੇਨੇਵ ਨਿਗਮੇਤ੍ਵਾ ‘‘ਕਲ੍ਯਾਣਧਮ੍ਮੋ’’ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਵੁਤ੍ਤਧਮ੍ਮੇ ਨਿਦ੍ਦਿਸਿਤੁਕਾਮੇਨ ‘‘ਤੇਸਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਇਦਂ ਸੀਲਂ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨ’’ਨ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ ਪੁਨ ‘‘ਇਤਿ ਕਲ੍ਯਾਣਸੀਲੋ’’ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਸਤ੍ਤਨ੍ਨਂ ਬੋਧਿਪਕ੍ਖਿਯਾਨ**ਨ੍ਤਿਆਦਿ ਸਬ੍ਬਂ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਮੇਵ। ਪੁਨ **ਕਲ੍ਯਾਣਸੀਲੋ**ਤਿਆਦਿ ਨਿਗਮਨਂ।

ਗਾਥਾਸੁ **ਦੁਕ੍ਕਟ**ਨ੍ਤਿ ਦੁਟ੍ਠੁ ਕਤਂ, ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਹਿਰਿਮਨ**ਨ੍ਤਿ ਹਿਰਿਮਨ੍ਤਂ ਹਿਰਿਸਮ੍ਪਨ੍ਨਂ, ਸਬ੍ਬਸੋ ਪਾਪਪਵਤ੍ਤਿਯਾ ਜਿਗੁਚ੍ਛਨਸਭਾਵਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਹਿਰਿਮਨ**ਨ੍ਤਿ ਵਾ ਹਿਰਿਸਹਿਤਚਿਤ੍ਤਂ। ਹਿਰਿਗ੍ਗਹਣੇਨੇਵ ਚੇਤ੍ਥ ਓਤ੍ਤਪ੍ਪਮ੍ਪਿ ਗਹਿਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਹਿਰੋਤ੍ਤਪ੍ਪਗ੍ਗਹਣੇਨ ਚ ਸਬ੍ਬਸੋ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਾਭਾਵਸ੍ਸ ਹੇਤੁਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ਕਲ੍ਯਾਣਸੀਲਤਂ ਹੇਤੁਤੋ ਵਿਭਾਵੇਤਿ। **ਸਮ੍ਬੋਧੀ**ਤਿ ਅਰਿਯਞ੍ਞਾਣਂ, ਤਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ ਭਜਨ੍ਤੀਤਿ **ਸਮ੍ਬੋਧਿਗਾਮਿਨੋ,** ਬੋਧਿਪਕ੍ਖਿਕਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਅਨੁਸ੍ਸਦ**ਨ੍ਤਿ ਰਾਗੁਸ੍ਸਦਾਦਿਰਹਿਤਂ। ‘‘ਤਥਾਵਿਧ’’ਨ੍ਤਿਪਿ ਪਠਨ੍ਤਿ। ‘‘ਬੋਧਿਪਕ੍ਖਿਕਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਭਾਵਨਾਨੁਯੋਗਮਨੁਯੁਤ੍ਤੋ’’ਤਿ ਯਥਾ ਯਥਾ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਤਥਾਵਿਧਂ ਤਾਦਿਸਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਵਟ੍ਟਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ, ਵਟ੍ਟਦੁਕ੍ਖਹੇਤੁਨੋ ਵਾ। **ਇਧੇਵ ਖਯਮਤ੍ਤਨੋ**ਤਿ ਆਸਵਕ੍ਖਯਾਧਿਗਮੇਨ ਅਤ੍ਤਨੋ ਵਟ੍ਟਦੁਕ੍ਖਹੇਤੁਨੋ ਸਮੁਦਯਪਕ੍ਖਿਯਸ੍ਸ ਕਿਲੇਸਗਣਸ੍ਸ ਇਧੇਵ ਇਮਸ੍ਮਿਂਯੇਵ ਅਤ੍ਤਭਾਵੇ ਖਯਂ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਂ ਪਜਾਨਾਤਿ, ਵਟ੍ਟਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸੇਵ ਵਾ ਇਧੇਵ ਚਰਿਮਕਚਿਤ੍ਤਨਿਰੋਧੇਨ

ਖਯਂ ਖੀਣਭਾਵਂ ਪਜਾਨਾਤਿ। **ਤੇਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮ੍ਪਨ੍ਨ**ਨ੍ਤਿ ਤੇਹਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਸੀਲਾਦਿਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਂ। **ਅਸਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਤਣ੍ਹਾਦਿਟ੍ਠਿਨਿਸ੍ਸਯਾਨਂ ਪਹੀਨਤ੍ਤਾ ਅਸਿਤਂ, ਕਤ੍ਥਚਿ ਅਨਿਸ੍ਸਿਤਂ। **ਸਬ੍ਬਲੋਕਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਸਬ੍ਬਸ੍ਮਿਂ ਸਤ੍ਤਲੋਕੇ। ਸੇਸਂ ਵੁਤ੍ਤਨਯਮੇਵ।

ਅਟ੍ਠਮਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੯. ਦਾਨਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੯੮. ਨਵਮੇ **ਦਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਦਾਤਬ੍ਬਂ, ਸਵਤ੍ਥੁਕਾ ਵਾ ਚੇਤਨਾ ਦਾਨਂ, ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਪਰਿਚ੍ਚਾਗਸ੍ਸੇਤਂ ਅਧਿਵਚਨਂ। **ਆਮਿਸਦਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਪਚ੍ਚਯਾ ਦੇਯ੍ਯਧਮ੍ਮਭਾਵਵਸੇਨ ਆਮਿਸਦਾਨਂ ਨਾਮ। ਤੇ ਹਿ ਤਣ੍ਹਾਦੀਹਿ ਆਮਸਿਤਬ੍ਬਤੋ ਆਮਿਸਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ। ਤੇਸਂ ਵਾ ਪਰਿਚ੍ਚਾਗਚੇਤਨਾ ਆਮਿਸਦਾਨਂ। **ਧਮ੍ਮਦਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਇਧੇਕਚ੍ਚੋ ''ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਕੁਸਲਾ, ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਅਕੁਸਲਾ, ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਸਾਵਜ੍ਜਾ, ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਅਨਵਜ੍ਜਾ, ਇਮੇ ਵਿਞ੍ਞੁਗਰਹਿਤਾ, ਇਮੇ ਵਿਞ੍ਞੁਪ੍ਪਸਤ੍ਥਾ; ਇਮੇ ਸਮਤ੍ਤਾ ਸਮਾਦਿਨ੍ਨਾ ਅਹਿਤਾਯ ਦੁਕ੍ਖਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ, ਇਮੇ ਹਿਤਾਯ ਸੁਖਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀ''ਤਿ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਕਮ੍ਮਪਥੇ ਵਿਭਜਨ੍ਤੋ ਕਮ੍ਮਕਮ੍ਮਵਿਪਾਕੇ ਇਧਲੋਕਪਰਲੋਕੇ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਤੋ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ਵਿਯ ਪਾਕਟਂ ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਅਕੁਸਲੇਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਨਿਵਤ੍ਤਾਪੇਨ੍ਤੋ, ਕੁਸਲੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਪਤਿਟ੍ਠਾਪੇਨ੍ਤੋ, ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਤਿ, ਇਦਂ ਧਮ੍ਮਦਾਨਂ। ਯੋ ਪਨ ''ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਅਭਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਾ , ਇਮੇ ਪਰਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਾ, ਇਮੇ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾ, ਇਮੇ ਸਚ੍ਛਿਕਾਤਬ੍ਬਾ, ਇਮੇ ਭਾਵੇਤਬ੍ਬਾ''ਤਿ ਸਚ੍ਚਾਨਿ ਵਿਭਾਵੇਨ੍ਤੋ ਅਮਤਾਧਿਗਮਾਯ ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਤਿ, ਇਦਂ ਸਿਖਾਪ੍ਪਤ੍ਤਂ ਧਮ੍ਮਦਾਨਂ ਨਾਮ। **ਏਤਦਗ੍ਗ**ਨ੍ਤਿ ਏਤਂ ਅਗ੍ਗਂ। **ਯਦਿਦ**ਨ੍ਤਿ ਯਂ ਇਦਂ ਧਮ੍ਮਦਾਨਂ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਏਤਂ ਇਮੇਸੁ ਦ੍ਵੀਸੁ ਦਾਨੇਸੁ ਅਗ੍ਗਂ ਸੇਟ੍ਠਂ ਉਤ੍ਤਮਂ। ਵਿਵਟ੍ਟਗਾਮਿਧਮ੍ਮਦਾਨਞ੍ਹਿ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਸਬ੍ਬਾਨਤ੍ਥਤੋ ਪਰਿਮੁਚ੍ਚਤਿ, ਸਕਲਂ ਵਟ੍ਟਦੁਕ੍ਖਂ ਅਤਿਕ੍ਕਮਤਿ। ਲੋਕਿਯਂ ਪਨ ਧਮ੍ਮਦਾਨਂ ਸਬ੍ਬੇਸਂ ਦਾਨਾਨਂ ਨਿਦਾਨਂ ਸਬ੍ਬਸਮ੍ਪਤ੍ਤੀਨਂ ਮੂਲਂ। ਤੇਨਾਹ –

''ਸਬ੍ਬਦਾਨਂ ਧਮ੍ਮਦਾਨਂ ਜਿਨਾਤਿ, ਸਬ੍ਬਰਸਂ ਧਮ੍ਮਰਸੋ ਜਿਨਾਤਿ।
ਸਬ੍ਬਰਤਿਂ ਧਮ੍ਮਰਤੀ ਜਿਨਾਤਿ, ਤਣ੍ਹਕ੍ਖਯੋ ਸਬ੍ਬਦੁਕ੍ਖਂ ਜਿਨਾਤੀ''ਤਿ॥ (ਧ॰ ਪ॰ ੩੫੪) –

ਅਭਯਦਾਨਮੇਤ੍ਥ ਧਮ੍ਮਦਾਨੇਨੇਵ ਸਙ੍ਗਹਿਤਨ੍ਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ।

ਸਾਧਾਰਣਭੋਗਿਤਾਧਿਪ੍ਪਾਯੇਨ ਅਤ੍ਤਨਾ ਪਰਿਭੁਞ੍ਜਿਤਬ੍ਬਤੋ ਚਤੁਪਚ੍ਚਯਤੋ ਸਯਮੇਵ ਅਭੁਞ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਪਰੇਸਂ ਸਂਵਿਭਜਨਂ **ਆਮਿਸਸਂਵਿਭਾਗੋ**। ਸਾਧਾਰਣਭੋਗਿਤਾਧਿਪ੍ਪਾਯੇਨੇਵ ਅਤ੍ਤਨਾ ਵਿਦਿਤਸ੍ਸ ਅਧਿਗਤਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਅਪ੍ਪੋਸ੍ਸੁਕ੍ਕੋ ਅਹੁਤ੍ਵਾ ਪਰੇਸਂ ਉਪਦੇਸੋ **ਧਮ੍ਮਸਂਵਿਭਾਗੋ**। ਚਤੂਹਿ ਪਚ੍ਚਯੇਹਿ ਚਤੂਹਿ ਚ ਸਙ੍ਗਹਵਤ੍ਥੂਹਿ ਪਰੇਸਂ ਅਨੁਗ੍ਗਣ੍ਹਨਂ ਅਨੁਕਮ੍ਪਨਂ **ਆਮਿਸਾਨੁਗ੍ਗਹੋ**। ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਧਮ੍ਮੇਨ ਪਰੇਸਂ ਅਨੁਗ੍ਗਣ੍ਹਨਂ ਅਨੁਕਮ੍ਪਨਂ **ਧਮ੍ਮਾਨੁਗ੍ਗਹੋ**। ਸੇਸਂ ਵੁਤ੍ਤਨਯਮੇਵ।

ਗਾਥਾਸੁ **ਯਮਾਹੁ ਦਾਨਂ ਪਰਮ**ਨ੍ਤਿ ਯਂ ਦਾਨਂ ਚਿਤ੍ਤਖੇਤ੍ਤਦੇਯ੍ਯਧਮ੍ਮਾਨਂ ਉਲ਼ਾਰਭਾਵੇਨ ਪਰਮਂ ਉਤ੍ਤਮਂ, ਭੋਗਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਆਦੀਨਂ ਵਾ ਪੂਰਣਤੋ ਫਲਨਤੋ, ਪਰਸ੍ਸ ਵਾ ਲੋਭਮਚ੍ਛਰਿਯਾਦਿਕਸ੍ਸ ਪਟਿਪਕ੍ਖਸ੍ਸ ਮਦ੍ਦਨਤੋ ਹਿਂਸਨਤੋ ''ਪਰਮ''ਨ੍ਤਿ ਬੁਦ੍ਧਾ ਭਗਵਨ੍ਤੋ ਆਹੁ। **ਅਨੁਤ੍ਤਰ**ਨ੍ਤਿ ਯਂ ਦਾਨਂ ਚੇਤਨਾਦਿਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਸਾਤਿਸਯਪਵਤ੍ਤਿਯਾ ਅਗ੍ਗਭਾਵੇਨ ਅਗ੍ਗਵਿਪਾਕਤ੍ਤਾ ਚ ਉਤ੍ਤਰਰਹਿਤਂ ਅਨੁਤ੍ਤਰਭਾਵਸਾਧਨਂ ਚਾਤਿ ਆਹੁ। **ਯਂ ਸਂਵਿਭਾਗ**ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਪਿ ''ਪਰਮਂ ਅਨੁਤ੍ਤਰ''ਨ੍ਤਿ ਪਦਦ੍ਵਯਂ ਆਨੇਤ੍ਵਾ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ। **ਅਵਣ੍ਣਯੀ**ਤਿ ਕਿਤ੍ਤਯਿ, ''ਭੋਜਨਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦਦਮਾਨੋ ਦਾਯਕੋ ਪਟਿਗ੍ਗਾਹਕਾਨਂ ਪਞ੍ਚ ਠਾਨਾਨਿ ਦੇਤੀ''ਤਿਆਦਿਨਾ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੫.੩੭), ''ਏਵਂ ਚੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਤ੍ਤਾ ਜਾਨੇਯ੍ਯੁਂ ਦਾਨਸਂਵਿਭਾਗਸ੍ਸ ਵਿਪਾਕ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ (ਇਤਿਵੁ॰ ੨੬) ਚ ਪਸਂਸਯਿ। ਯਥਾ ਪਨ ਦਾਨਂ ਸਂਵਿਭਾਗੋ ਚ ਪਰਮਂ ਅਨੁਤ੍ਤਰਞ੍ਚ ਹੋਤਿ, ਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਅਗ੍ਗਮ੍ਹੀ"**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ **ਅਗ੍ਗਮ੍ਹੀ**ਤਿ ਸੀਲਾਦਿਗੁਣਵਿਸੇਸਯੋਗੇਨ ਸੇਟ੍ਠੇ ਅਨੁਤ੍ਤਰੇ ਪੁਞ੍ਞਕ੍ਖੇਤ੍ਤੇ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੇ ਅਰਿਯਸਙ੍ਘੇ ਚ। **ਪਸਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤੋ**ਤਿ ਕਮ੍ਮਫਲਸਦ੍ਧਾਯ ਰਤਨਤ੍ਤਯਸਦ੍ਧਾਯ ਚ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਸਾਦੇਨ੍ਤੋ ਓਕਪ੍ਪੇਨ੍ਤੋ। ਚਿਤ੍ਤਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਹਿ ਖੇਤ੍ਤਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਚ ਪਰਿਤ੍ਤੋਪਿ ਦੇਯ੍ਯਧਮ੍ਮੋ ਦਾਨਂ ਮਹਾਨੁਭਾਵਂ ਹੋਤਿ ਮਹਾਜੁਤਿਕਂ ਮਹਾਵਿਪ੍ਫਾਰਂ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ –

‘‘ਨਤ੍ਥਿ ਚਿਤ੍ਤੇ ਪਸਨ੍ਨਮ੍ਹਿ, ਅਪ੍ਪਕਾ ਨਾਮ ਦਕ੍ਖਿਣਾ।
ਤਥਾਗਤੇ ਵਾ ਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੇ, ਅਥ ਵਾ ਤਸ੍ਸ ਸਾਵਕੇ’’ਤਿ॥ (ਵਿ॰ ਵ॰ ੮੦੪; ਨੇਤ੍ਤਿ॰ ੯੫)।

ਵਿਞ੍ਞੂਤਿ ਸਪ੍ਪਞ੍ਞੋ। **ਪਜਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਸਮ੍ਮਦੇਵ ਦਾਨਫਲਂ ਦਾਨਾਨਿਸਂਸਂ ਪਜਾਨਨ੍ਤੋ। **ਕੋ ਨ ਯਜੇਥ ਕਾਲੇ**ਤਿ ਯੁਤ੍ਤਪ੍ਪਤ੍ਤਕਾਲੇ ਕੋ ਨਾਮ ਦਾਨਂ ਨ ਦਦੇਯ੍ਯ? ਸਦ੍ਧਾ, ਦੇਯ੍ਯਧਮ੍ਮੋ, ਪਟਿਗ੍ਗਾਹਕਾਤਿ ਇਮੇਸਂ ਤਿਣ੍ਣਂ ਸਮ੍ਮੁਖਿਭੂਤਕਾਲੇਯੇਵ ਹਿ ਦਾਨਂ ਸਮ੍ਭਵਤਿ, ਨ ਅਞ੍ਞਥਾ, ਪਟਿਗ੍ਗਾਹਕਾਨਂ ਵਾ ਦਾਤੁਂ ਯੁਤ੍ਤਕਾਲੇ।

ਏਵਂ ਪਠਮਗਾਥਾਯ ਆਮਿਸਦਾਨਸਂਵਿਭਾਗਾਨੁਗ੍ਗਹੇ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਧਮ੍ਮਦਾਨਸਂਵਿਭਾਗਾਨੁਗ੍ਗਹੇ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **“ਯੇ ਚੇਵ ਭਾਸਨ੍ਤੀ”**ਤਿ ਦੁਤਿਯਗਾਥਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਉਭਯ**ਨ੍ਤਿ ‘‘ਭਾਸਨ੍ਤਿ ਸੁਣਨ੍ਤੀ’’ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ ਦੇਸਕਾ ਪਟਿਗ੍ਗਾਹਕਾਤਿ ਉਭਯਂ। ਅਯਂ ਪਨੇਤ੍ਥ ਸਙ੍ਖੇਪਤ੍ਥੋ – ਯੇ **ਸੁਗਤਸ੍ਸ** ਭਗਵਤੋ **ਸਾਸਨੇ** ਸਦ੍ਧਮ੍ਮੇ **ਪਸਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤਾ** ਵਿਮੁਤ੍ਤਾਯਤਨਸੀਸੇ ਠਤ੍ਵਾ ਦੇਸੇਨ੍ਤਿ ਪਟਿਗ੍ਗਣ੍ਹਨ੍ਤਿ ਚ, ਤੇਸਂ ਦੇਸਕਪਟਿਗ੍ਗਾਹਕਾਨਂ ਸੋ ਧਮ੍ਮਦਾਨਧਮ੍ਮਸਂਵਿਭਾਗਧਮ੍ਮਾਨੁਗ੍ਗਹਸਙ੍ਖਾਤੋ **ਅਤ੍ਥੋ**। ਪਰਮਤ੍ਥਸਾਧਨਤੋ **ਪਰਮੋ**। ਤਣ੍ਹਾਸਂਕਿਲੇਸਾਦਿਸਬ੍ਬਸਂਕਿਲੇਸਮਲਵਿਸੋਧਨੇਨ **ਵਿਸੁਜ੍ਝਤਿ**। ਕੀਦਿਸਾਨਂ? **ਯੇ ਅਪ੍ਪਮਤ੍ਤਾ ਸੁਗਤਸ੍ਸ ਸਾਸਨੇ**। ਯੇ ਚ –

‘‘ਸਬ੍ਬਪਾਪਸ੍ਸ ਅਕਰਣਂ, ਕੁਸਲਸ੍ਸ ਉਪਸਮ੍ਪਦਾ।
ਸਚਿਤ੍ਤਪਰਿਯੋਦਪਨਂ, ਏਤਂ ਬੁਦ੍ਧਾਨ ਸਾਸਨ’’ਨ੍ਤਿ॥ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੯੦; ਧ॰ ਪ॰ ੧੮੩) –

ਸਙ੍ਖੇਪਤੋ ਏਵਂ ਪਕਾਸਿਤੇ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਸਾਸਨੇ ਓਵਾਦੇ ਅਨੁਸਿਟ੍ਠਿਯਂ ਅਪ੍ਪਮਤ੍ਤਾ ਅਧਿਸੀਲਸਿਕ੍ਖਾਦਯੋ ਸਕ੍ਕਚ੍ਚਂ ਸਮ੍ਪਾਦੇਨ੍ਤਿ। ਤੇਸਂ **ਵਿਸੁਜ੍ਝਤਿ,** ਅਰਹਤ੍ਤਫਲਵਿਸੁਦ੍ਧਿਯਾ ਅਤਿਵਿਯ ਵੋਦਾਯਤੀਤਿ।

ਨਵਮਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੧੦. ਤੇਵਿਜ੍ਜਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੯੯. ਦਸਮੇ **ਧਮ੍ਮੇਨਾ**ਤਿ ਞਾਯੇਨ, ਸਮ੍ਮਾਪਟਿਪਤ੍ਤਿਸਙ੍ਖਾਤੇਨ ਹੇਤੁਨਾ ਕਾਰਣੇਨ। ਯਾਯ ਹਿ ਪਟਿਪਦਾਯ ਤੇਵਿਜ੍ਜੋ ਹੋਤਿ, ਸਾ ਪਟਿਪਦਾ ਇਧ ਧਮ੍ਮੋਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਕਾ ਪਨ ਸਾ ਪਟਿਪਦਾਤਿ? ਚਰਣਸਮ੍ਪਦਾ ਚ ਵਿਜ੍ਜਾਸਮ੍ਪਦਾ ਚ। **ਤੇਵਿਜ੍ਜ**ਨ੍ਤਿ ਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵਾਸਾਨੁਸ੍ਸਤਿਞਾਣਾਦੀਹਿ ਤੀਹਿ ਵਿਜ੍ਜਾਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਂ। **ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ**ਨ੍ਤਿ ਬਾਹਿਤਪਾਪਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਂ। **ਪਞ੍ਞਾਪੇਮੀ**ਤਿ ‘‘ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ’’ਤਿ ਜਾਨਾਪੇਮਿ ਪਤਿਟ੍ਠਪੇਮਿ। **ਨਾਞ੍ਞਂ ਲਪਿਤਲਾਪਨਮਤ੍ਤੇਨਾ**ਤਿ ਅਞ੍ਞਂ ਜਾਤਿਮਤ੍ਤਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਂ ਅਟ੍ਠਕਾਦੀਹਿ ਲਪਿਤਮਤ੍ਤਵਿਪ੍ਪਲਪਨਮਤ੍ਤੇਨ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਂ ਨ ਪਞ੍ਞਾਪੇਮੀਤਿ। ਅਥ ਵਾ **ਲਪਿਤਲਾਪਨਮਤ੍ਤੇਨਾ**ਤਿ ਮਨ੍ਤਾਨਂ ਅਜ੍ਝੇਨਅਜ੍ਝਾਪਨਮਤ੍ਤੇਨ। ਉਭਯਥਾਪਿ ਯਂ ਪਨ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਸਾਮਵੇਦਾਦਿਵੇਦਤ੍ਤਯਅਜ੍ਝੇਨੇਨ ਤੇਵਿਜ੍ਜਂ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਂ ਵਦਨ੍ਤਿ, ਤਂ ਪਟਿਕ੍ਖਿਪਤਿ। ਭਗਵਤਾ ਹਿ ‘‘ਪਰਮਤ੍ਥਤੋ ਅਤੇਵਿਜ੍ਜਂ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਂਯੇਵ ਚੇਤੇ ਭੋਵਾਦਿਨੋ ਅਵਿਜ੍ਜਾਨਿਵੁਤਾ ‘ਤੇਵਿਜ੍ਜੋ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ’ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ, ਏਵਂ ਪਨ ਤੇਵਿਜ੍ਜੋ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਹੋਤੀ’’ਤਿ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਤਥਾ ਬੁਜ੍ਝਨਕਾਨਂ ਪੁਗ੍ਗਲਾਨਂ ਅਜ੍ਝਾਸਯੇਨ ਅਯਂ ਦੇਸਨਾ ਆਰਦ੍ਧਾ।

ਤਤ੍ਥ ਯਸ੍ਮਾ ਵਿਜ੍ਜਾਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚਰਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋਯੇਵ ਹੋਤਿ ਚਰਣਸਮ੍ਪਦਾਯ ਵਿਨਾ ਵਿਜ੍ਜਾਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਅਭਾਵਤੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਚਰਣਸਮ੍ਪਦਂ ਅਨ੍ਤੋਗਧਂ ਕਤ੍ਵਾ ਵਿਜ੍ਜਾਸੀਸੇਨੇਵ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਂ ਪਞ੍ਞਾਪੇਤੁਕਾਮੋ **“ਧਮ੍ਮੇਨਾਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੇਵਿਜ੍ਜਂ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਂ ਪਞ੍ਞਾਪੇਮੀ”**ਤਿ ਦੇਸਨਂ ਸਮੁਟ੍ਠਾਪੇਤ੍ਵਾ **“ਕਥਞ੍ਚਾਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮੇਨ ਤੇਵਿਜ੍ਜਂ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਂ ਪਞ੍ਞਾਪੇਮੀ”**ਤਿ ਕਥੇਤੁਕਮ੍ਯਤਾਯ ਪੁਚ੍ਛਂ ਕਤ੍ਵਾ ਪੁਗ੍ਗਲਾਧਿਟ੍ਠਾਨਾਯ ਦੇਸਨਾਯ ਵਿਜ੍ਜਤ੍ਤਯਂ ਵਿਭਜਨ੍ਤੋ **“ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੂ”**ਤਿਆਦਿਮਾਹ।

ਤਤ੍ਥ **ਅਨੇਕਵਿਹਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਅਨੇਕਵਿਧਂ, ਅਨੇਕੇਹਿ ਵਾ ਪਕਾਰੇਹਿ ਪਵਤ੍ਤਿਤਂ, ਸਂਵਣ੍ਣਿਤਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵਾਸ**ਨ੍ਤਿ ਸਮਨਨ੍ਤਰਾਤੀਤਭਵਂ ਆਦਿਂ ਕਤ੍ਵਾ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਨਿਵੁਤ੍ਥਕ੍ਖਨ੍ਧਸਨ੍ਤਾਨਂ। **ਨਿਵੁਤ੍ਥ**ਨ੍ਤਿ ਅਜ੍ਝਾਵੁਤ੍ਥਂ ਅਨੁਭੂਤਂ, ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਨ੍ਤਾਨੇ

ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਨਿਰੁਦ੍ਧਂ, ਨਿਵੁਤ੍ਥਧਮ੍ਮਂ ਵਾ ਨਿਵੁਤ੍ਥਂ, ਗੋਚਰਨਿਵਾਸੇਨ ਨਿਵੁਤ੍ਥਂ, ਅਤ੍ਤਨੋ ਵਿਞ੍ਞਾਣੇਨ ਵਿਞ੍ਞਾਤਂ ਪਰਵਿਞ੍ਞਾਣਵਿਞ੍ਞਾਤਮ੍ਪਿ ਵਾ ਛਿਨ੍ਨਵਟੁਮਕਾਨੁਸ੍ਸਰਣਾਦੀਸੁ। **ਅਨੁਸ੍ਸਰਤੀ**ਤਿ ''ਏਕਮ੍ਪਿ ਜਾਤਿਂ ਦ੍ਵੇਪਿ ਜਾਤਿਯੋ''ਤਿ ਏਵਂ ਜਾਤਿਪਟਿਪਾਟਿਵਸੇਨ ਅਨੁਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਸਰਤਿ, ਅਨੁਦੇਵ ਵਾ ਸਰਤਿ, ਚਿਤ੍ਤੇ ਅਭਿਨਿਨ੍ਨਾਮਿਤੇ ਪਰਿਕਮ੍ਮਸਮਨਨ੍ਤਰਂ ਸਰਤਿ।

ਸੇਯ੍ਯਥਿਦਨ੍ਤਿ ਆਰਦ੍ਧਪ੍ਪਕਾਰਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੇ ਨਿਪਾਤੋ। ਤੇਨੇਵ ਯ੍ਵਾਯਂ ਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵਾਸੋ ਆਰਦ੍ਧੋ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਪਕਾਰਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ "**ਏਕਮ੍ਪਿ ਜਾਤਿ**"ਨ੍ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਏਕਮ੍ਪਿ ਜਾਤਿ**ਨ੍ਤਿ ਏਕਮ੍ਪਿ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਮੂਲਕਂ ਚੁਤਿਪਰਿਯੋਸਾਨਂ ਏਕਭਵਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਂ ਖਨ੍ਧਸਨ੍ਤਾਨਂ। ਏਸ ਨਯੋ **ਦ੍ਵੇਪਿ ਜਾਤਿਯੋ**ਤਿਆਦੀਸੁ। **ਅਨੇਕੇਪਿ ਸਂਵਟ੍ਟਕਪ੍ਪੇ**ਤਿਆਦੀਸੁ ਪਨ ਪਰਿਹਾਯਮਾਨੋ ਕਪ੍ਪੋ ਸਂਵਟ੍ਟਕਪ੍ਪੋ , ਵਡ੍ਢਮਾਨੋ ਵਿਵਟ੍ਟਕਪ੍ਪੋ। ਤਤ੍ਥ ਸਂਵਟ੍ਟੇਨ ਸਂਵਟ੍ਟਟ੍ਠਾਯੀ ਗਹਿਤੋ ਹੋਤਿ ਤਮ੍ਮੂਲਕਤ੍ਤਾ, ਵਿਵਟ੍ਟੇਨ ਚ ਵਿਵਟ੍ਟਟ੍ਠਾਯੀ। ਏਵਞ੍ਹਿ ਸਤਿ ਯਾਨਿ ਤਾਨਿ ''ਚਤ੍ਤਾਰਿਮਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਪ੍ਪਸ੍ਸ ਅਸਙ੍ਖ੍ਯੇਯ੍ਯਾਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ? ਸਂਵਟ੍ਟੋ, ਸਂਵਟ੍ਟਟ੍ਠਾਯੀ, ਵਿਵਟ੍ਟੋ, ਵਿਵਟ੍ਟਟ੍ਠਾਯੀ''ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੧੫੬) ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਅਸਙ੍ਖ੍ਯੇਯ੍ਯਾਨਿ, ਤਾਨਿ ਪਰਿਗ੍ਗਹਿਤਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਤਤ੍ਥ ਤਯੋ ਸਂਵਟ੍ਟਾ – ਤੇਜੋਸਂਵਟ੍ਟੋ, ਆਪੋਸਂਵਟ੍ਟੋ, ਵਾਯੋਸਂਵਟ੍ਟੋਤਿ। ਤਿਸ੍ਸੋ ਸਂਵਟ੍ਟਸੀਮਾ – ਆਭਸ੍ਸਰਾ, ਸੁਭਕਿਣ੍ਹਾ, ਵੇਹਪ੍ਫਲਾਤਿ। ਯਦਾ ਕਪ੍ਪੋ ਤੇਜੇਨ ਸਂਵਟ੍ਟਤਿ, ਆਭਸ੍ਸਰਤੋ ਹੇਟ੍ਠਾ ਅਗ੍ਗਿਨਾ ਡਯ੍ਹਤਿ। ਯਦਾ ਉਦਕੇਨ ਸਂਵਟ੍ਟਤਿ, ਸੁਭਕਿਣ੍ਹਤੋ ਹੇਟ੍ਠਾ ਉਦਕੇਨ ਵਿਲੀਯਤਿ। ਯਦਾ ਵਾਤੇਨ ਸਂਵਟ੍ਟਤਿ, ਵੇਹਪ੍ਫਲਤੋ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵਾਤੇਨ ਵਿਦ੍ਧਂਸਿਯਤਿ। ਵਿਤ੍ਥਾਰਤੋ ਪਨ ਕੋਟਿਸਤਸਹਸ੍ਸਚਕ੍ਕਵਾਲ਼ਂ ਏਕਤੋ ਵਿਨਸ੍ਸਤਿ। ਇਤਿ ਏਵਰੂਪੇ ਅਯਂ ਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵਾਸਂ ਅਨੁਸ੍ਸਰਨ੍ਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਨੇਕੇਪਿ ਸਂਵਟ੍ਟਕਪ੍ਪੇ ਅਨੇਕੇਪਿ ਵਿਵਟ੍ਟਕਪ੍ਪੇ ਅਨੇਕੇਪਿ ਸਂਵਟ੍ਟਵਿਵਟ੍ਟਕਪ੍ਪੇ ਅਨੁਸ੍ਸਰਤਿ। ਕਥਂ? **ਅਮੁਤ੍ਰਾਸਿ**ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਨਯੇਨ।

ਤਤ੍ਥ **ਅਮੁਤ੍ਰਾਸਿ**ਨ੍ਤਿ ਅਮੁਮ੍ਹਿ ਸਂਵਟ੍ਟਕਪ੍ਪੇ ਅਮੁਮ੍ਹਿ ਭਵੇ ਵਾ ਯੋਨਿਯਾ ਵਾ ਗਤਿਯਾ ਵਾ ਵਿਞ੍ਞਾਣਟ੍ਠਿਤਿਯਾ ਵਾ ਸਤ੍ਤਾਵਾਸੇ ਵਾ ਸਤ੍ਤਨਿਕਾਯੇ ਵਾ ਅਹਮਹੋਸਿਂ। **ਏਵਂਨਾਮੋ**ਤਿ ਤਿਸ੍ਸੋ ਵਾ ਫੁਸ੍ਸੋ ਵਾ। **ਏਵਂਗੋਤ੍ਤੋ**ਤਿ ਗੋਤਮੋ ਵਾ ਕਸ੍ਸਪੋ ਵਾ। **ਏਵਂਵਣ੍ਣੋ**ਤਿ ਓਦਾਤੋ ਵਾ ਸਾਮੋ ਵਾ। **ਏਵਮਾਹਾਰੋ**ਤਿ ਸਾਲਿਮਂਸੋਦਨਾਹਾਰੋ ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਫਲਭੋਜਨੋ ਵਾ। **ਏਵਂਸੁਖਦੁਕ੍ਖਪ੍ਪਟਿਸਂਵੇਦੀ**ਤਿ ਅਨੇਕਪ੍ਪਕਾਰਾਨਂ ਕਾਯਿਕਚੇਤਸਿਕਾਨਂ ਸਾਮਿਸਨਿਰਾਮਿਸਾਦਿਪ੍ਪਭੇਦਾਨਂ ਵਾ ਸੁਖਦੁਕ੍ਖਾਨਂ ਪਟਿਸਂਵੇਦੀ। **ਏਵਮਾਯੁਪਰਿਯਨ੍ਤੋ**ਤਿ ਏਵਂ ਵਸ੍ਸਸਤਪਰਿਮਾਣਾਯੁਪਰਿਯਨ੍ਤੋ ਵਾ ਚਤੁਰਾਸੀਤਿਕਪ੍ਪਸਤਸਹਸ੍ਸਪਰਿਮਾਣਾਯੁਪਰਿਯਨ੍ਤੋ ਵਾ। **ਸੋ ਤਤੋ ਚੁਤੋ ਅਮੁਤ੍ਰ ਉਦਪਾਦਿ**ਨ੍ਤਿ ਸੋਹਂ ਤਤੋ ਭਵਤੋ ਯੋਨਿਤੋ ਗਤਿਤੋ ਵਿਞ੍ਞਾਣਟ੍ਠਿਤਿਤੋ ਸਤ੍ਤਾਵਾਸਤੋ ਸਤ੍ਤਨਿਕਾਯਤੋ ਵਾ ਚੁਤੋ ਪੁਨ ਅਮੁਕਸ੍ਮਿਂ ਨਾਮ ਭਵੇ ਯੋਨਿਯਾ ਗਤਿਯਾ ਵਿਞ੍ਞਾਣਟ੍ਠਿਤਿਯਾ ਸਤ੍ਤਾਵਾਸੇ ਸਤ੍ਤਨਿਕਾਯੇ ਵਾ ਉਦਪਾਦਿਂ। **ਤਤ੍ਰਾਪਾਸਿ**ਨ੍ਤਿ ਅਥ ਤਤ੍ਰਪਿ ਭਵੇ ਯੋਨਿਯਾ ਗਤਿਯਾ ਵਿਞ੍ਞਾਣਟ੍ਠਿਤਿਯਾ ਸਤ੍ਤਾਵਾਸੇ ਸਤ੍ਤਨਿਕਾਯੇ ਵਾ ਪੁਨ ਅਹੋਸਿਂ। **ਏਵਂਨਾਮੋ**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਨਯਮੇਵ।

ਅਥ ਵਾ ਯਸ੍ਮਾ ''ਅਮੁਤ੍ਰਾਸਿ''ਨ੍ਤਿ ਇਦਂ ਅਨੁਪੁਬ੍ਬੇਨ ਆਰੋਹਨ੍ਤਸ੍ਸ ਯਾਵਦਿੱਛਕਂ ਅਨੁਸ੍ਸਰਣਂ, ''ਸੋ ਤਤੋ ਚੁਤੋ''ਤਿ ਪਟਿਨਿਵਤ੍ਤਨ੍ਤਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਂ, ਤਸ੍ਮਾ ''ਇਧੂਪਪਨ੍ਨੋ''ਤਿ ਇਮਿਸ੍ਸਾ ਇਧੂਪਪਤ੍ਤਿਯਾ ਅਨਨ੍ਤਰਂ ''ਅਮੁਤ੍ਰ ਉਦਪਾਦਿ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਤਤ੍ਰਾਪਾਸਿ**ਨ੍ਤਿ ਤਤ੍ਰਪਿ ਭਵੇ...ਪੇ॰... ਸਤ੍ਤਨਿਕਾਯੇ ਵਾ ਆਸਿਂ। **ਏਵਂਨਾਮੋ**ਤਿ ਦਤ੍ਤੋ ਵਾ ਮਿਤ੍ਤੋ ਵਾ, **ਏਵਂਗੋਤ੍ਤੋ**ਤਿ ਵਾਸੇਟ੍ਠੋ ਵਾ ਕਸ੍ਸਪੋ ਵਾ। **ਏਵਂਵਣ੍ਣੋ**ਤਿ ਕਾਲ਼ੋ ਵਾ ਓਦਾਤੋ ਵਾ। **ਏਵਮਾਹਾਰੋ**ਤਿ ਸੁਧਾਹਾਰੋ ਵਾ ਸਾਲਿਓਦਨਾਦਿਆਹਾਰੋ ਵਾ। **ਏਵਂਸੁਖਦੁਕ੍ਖਪ੍ਪਟਿਸਂਵੇਦੀ**ਤਿ ਦਿਬ੍ਬਸੁਖਪ੍ਪਟਿਸਂਵੇਦੀ ਵਾ ਮਾਨੁਸਸੁਖਦੁਕ੍ਖਪ੍ਪਟਿਸਂਵੇਦੀ ਵਾ। **ਏਵਮਾਯੁਪਰਿਯਨ੍ਤੋ**ਤਿ ਏਵਂ ਤਂਤਂਪਰਮਾਯੁਪਰਿਯਨ੍ਤੋ। **ਸੋ ਤਤੋ ਚੁਤੋ**ਤਿ ਸੋਹਂ ਤਤੋ ਭਵਾਦਿਤੋ ਚੁਤੋ। **ਇਧੂਪਪਨ੍ਨੋ**ਤਿ ਇਧ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਚਰਿਮਭਵੇ ਮਨੁਸ੍ਸੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਉਪਪਨ੍ਨੋ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੋ।

ਇਤੀਤਿ ਏਵਂ। **ਸਾਕਾਰਂ ਸਉਦ੍ਦੇਸ**ਨ੍ਤਿ ਨਾਮਗੋਤ੍ਤਾਦਿਵਸੇਨ ਸਉਦ੍ਦੇਸਂ, ਵਣ੍ਣਾਦਿਵਸੇਨ ਸਾਕਾਰਂ। ਨਾਮਗੋਤ੍ਤੇਨ ਹਿ ਸਤ੍ਤਾ ''ਤਿਸ੍ਸੋ ਗੋਤਮੋ''ਤਿ ਉਦ੍ਦਿਸੀਯਨ੍ਤਿ, ਵਣ੍ਣਾਦੀਹਿ ''ਸਾਮੋ ਓਦਾਤੋ''ਤਿ ਨਾਨਤ੍ਤਤੋ ਪਞ੍ਞਾਯਨ੍ਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਨਾਮਗੋਤ੍ਤਂ ਉਦ੍ਦੇਸੋ, ਇਤਰੇ ਆਕਾਰਾ। **ਅਯਮਸ੍ਸ ਪਠਮਾ ਵਿਜ੍ਜਾ ਅਧਿਗਤਾ**ਤਿ ਅਯਂ ਇਮਿਨਾ ਭਿਕ੍ਖੁਨਾ ਪਠਮਂ ਅਧਿਗਮਵਸੇਨ ਪਠਮਾ, ਵਿਦਿਤਕਰਣਟ੍ਠੇਨ ਵਿਜ੍ਜਾ

ਅਧਿਗਤਾ ਸਚ੍ਛਿਕਤਾ ਹੋਤਿ। ਕਿੰ ਪਨਾਯੰ ਵਿਦਿਤੰ ਕਰੋਤਿ? ਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵਾਸੰ। **ਅਵਿਜ੍ਜਾ**ਤਿ ਤਸ੍ਸੇਵ ਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵਾਸਸ੍ਸ ਅਵਿਦਿਤਕਰਣਟ੍ਠੇਨ ਤਸ੍ਸ ਪਟਿਚ੍ਛਾਦਕਮੋਹੋ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। **ਤਮੋ**ਤਿ ਸ੍ਵੇਵ ਮੋਹੋ ਪਟਿਚ੍ਛਾਦਕਟ੍ਠੇਨ ਤਮੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। **ਆਲੋਕੋ**ਤਿ ਸਾ ਏਵ ਵਿਜ੍ਜਾ ਓਭਾਸਕਰਣਟ੍ਠੇਨ ਆਲੋਕੋ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਵਿਜ੍ਜਾ ਅਧਿਗਤਾਤਿ ਅਯੰ ਅਤ੍ਥੋ, ਸੇਸੰ ਪਸੰਸਾਵਚਨੰ। ਯੋਜਨਾ ਪਨੇਤ੍ਥ – ਅਯੰ ਖੋ ਤੇਨ ਭਿਕ੍ਖੁਨਾ ਵਿਜ੍ਜਾ ਅਧਿਗਤਾ, ਤਸ੍ਸ ਅਧਿਗਤਵਿਜ੍ਜਸ੍ਸ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਵਿਹਤਾ, ਵਿਨਟ੍ਠਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਕਸ੍ਮਾ? ਯਸ੍ਮਾ ਵਿਜ੍ਜਾ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾਤਿ। ਸੇਸਪਦਦ੍ਵਯੇਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ।

ਯਥਾ ਤਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ **ਯਥਾ**ਤਿ ਓਪਮ੍ਮਤ੍ਥੇ, **ਤ**ਨ੍ਤਿ ਨਿਪਾਤਮਤ੍ਤੰ। ਸਤਿਯਾ ਅਵਿਪ੍ਪਵਾਸੇਨ **ਅਪ੍ਪਮਤ੍ਤਸ੍ਸ**। ਵੀਰਿਯਾਤਾਪੇਨ **ਆਤਾਪਿਨੋ**। ਕਾਯੇ ਚ ਜੀਵਿਤੇ ਚ ਅਨਪੇਕ੍ਖਤਾਯ **ਪਹਿਤਤ੍ਤਸ੍ਸ** ਪੇਸਿਤਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਇਦੰ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ – ਯਥਾ ਅਪ੍ਪਮਤ੍ਤਸ੍ਸ ਆਤਾਪਿਨੋ ਪਹਿਤਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵਿਹਰਤੋ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਵਿਹਞ੍ਞੇਯ੍ਯ, ਵਿਜ੍ਜਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜੇਯ੍ਯ, ਤਮੋ ਵਿਹਞ੍ਞੇਯ੍ਯ, ਆਲੋਕੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜੇਯ੍ਯ; ਏਵਮੇਵ ਤਸ੍ਸ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਵਿਹਤਾ, ਵਿਜ੍ਜਾ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ , ਤਮੋ ਵਿਹਤੋ, ਆਲੋਕੋ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੋ, ਤਸ੍ਸ ਪਧਾਨਾਨੁਯੋਗਸ੍ਸ ਅਨੁਰੂਪਮੇਵ ਫਲੰ ਲਭਿਤ੍ਵਾ ਵਿਹਰਤੀਤਿ।

ਦਿਬ੍ਬੇਨ ਚਕ੍ਖੁਨਾਤਿ ਏਤ੍ਥ ਯੰ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੰ, ਤੰ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤਮੇਵ। **ਵਿਸੁਦ੍ਧੇਨਾ**ਤਿ ਚੁਤੂਪਪਾਤਦਸ੍ਸਨੇਨ ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਸੁਦ੍ਧਿਹੇਤੁਭਾਵਤੋ ਵਿਸੁਦ੍ਧੰ। ਯੋ ਹਿ ਚੁਤਿਮਤ੍ਤਮੇਵ ਪਸ੍ਸਤਿ ਨ ਉਪਪਾਤੰ, ਸੋ ਉਚ੍ਛੇਦਦਿਟ੍ਠਿੰ ਗਣ੍ਹਾਤਿ। ਯੋ ਉਪਪਾਤਮਤ੍ਤਮੇਵ ਪਸ੍ਸਤਿ ਨ ਚੁਤਿੰ, ਸੋ ਨਵਸਤ੍ਤਪਾਤੁਭਾਵਦਿਟ੍ਠਿੰ ਗਣ੍ਹਾਤਿ। ਯੋ ਪਨ ਤਦੁਭਯੰ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਸੋ ਯਸ੍ਮਾ ਦੁਵਿਧਮ੍ਪਿ ਤੰ ਦਿਟ੍ਠਿਗਤੰ ਅਤਿਵਤ੍ਤਤਿ, ਤਸ੍ਮਾਸ੍ਸ ਤੰ ਦਸ੍ਸਨੰ ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਸੁਦ੍ਧਿਹੇਤੁ ਹੋਤਿ, ਤਦੁਭਯਮ੍ਪਾਯੰ ਬੁਦ੍ਧਪੁਤ੍ਤੋ ਪਸ੍ਸਤਿ। ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤੰ ‘‘ਚੁਤੂਪਪਾਤਦਸ੍ਸਨੇਨ ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਸੁਦ੍ਧਿਹੇਤੁਭਾਵਤੋ ਵਿਸੁਦ੍ਧ’’ਨ੍ਤਿ। ਏਕਾਦਸਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਵਿਰਹਤੋ ਵਾ **ਵਿਸੁਦ੍ਧੰ**। ਯਥਾਹ ‘‘ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸੋਤਿ – ਇਤਿ ਵਿਦਿਤ੍ਵਾ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛੰ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸੰ ਪਜਹਿਂ, ਅਮਨਸਿਕਾਰੋ... ਪੇ॰... ਥਿਨਮਿਦ੍ਧੰ, ਛਮ੍ਭਿਤਤ੍ਤੰ, ਉਪ੍ਪਿਲ੍ਲੰ, ਦੁਟ੍ਠੁਲ੍ਲੰ, ਅਚ੍ਚਾਰਦ੍ਧਵੀਰਿਯੰ, ਅਤਿਲੀਨਵੀਰਿਯੰ, ਅਭਿਜਪ੍ਪਾ, ਨਾਨਤ੍ਤਸਞ੍ਞਾ, ਅਤਿਨਿਜ੍ਝਾਯਿਤਤ੍ਤੰ ਰੂਪਾਨੰ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸੋ’’ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੪੨) ਏਵਂ ਵੁਤ੍ਤੇਹਿ ਏਕਾਦਸਹਿ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸੇਹਿ ਅਨੁਪਕ੍ਕਿਲਿਟ੍ਠਤ੍ਤਾ **ਵਿਸੁਦ੍ਧੰ**। ਮਨੁਸ੍ਸੂਪਚਾਰੰ ਅਤਿਕ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਰੂਪਦਸ੍ਸਨੇਨ **ਅਤਿਕ੍ਕਨ੍ਤਮਾਨੁਸਕੰ,** ਮੰਸਚਕ੍ਖੁੰ ਵਾ ਅਤਿਕ੍ਕਨ੍ਤਤ੍ਤਾ ਅਤਿਕ੍ਕਨ੍ਤਮਾਨੁਸਕੰ। ਤੇਨ ਦਿਬ੍ਬੇਨ ਚਕ੍ਖੁਨਾ ਵਿਸੁਦ੍ਧੇਨ ਅਤਿਕ੍ਕਨ੍ਤਮਾਨੁਸਕੇਨ। **ਸਤ੍ਤੇ ਪਸ੍ਸਤੀ**ਤਿ ਮਨੁਸ੍ਸਮੰਸਚਕ੍ਖੁਨਾ ਵਿਯ ਸਤ੍ਤੇ ਪਸ੍ਸਤਿ ਦਕ੍ਖਤਿ ਆਲੋਕੇਤਿ।

ਚਵਮਾਨੇ ਉਪਪਜ੍ਜਮਾਨੇਤਿ ਏਤ੍ਥ ਚੁਤਿਕ੍ਖਣੇ ਉਪਪਤ੍ਤਿਕ੍ਖਣੇ ਵਾ ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁਨਾਪਿ ਦਟ੍ਠੁੰ ਨ ਸਕ੍ਕਾ। ਯੇ ਪਨ ਆਸਨ੍ਨਚੁਤਿਕਾ ਇਦਾਨਿ ਚਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਤੇ ਚਵਮਾਨਾ। ਯੇ ਚ ਗਹਿਤਪਟਿਸਨ੍ਧਿਕਾ ਸਮ੍ਪਤਿਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਾ ਵਾ, ਤੇ ਉਪਪਜ੍ਜਮਾਨਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਾ। ਤੇ ਏਵਰੂਪੇ ਚਵਮਾਨੇ ਉਪਪਜ੍ਜਮਾਨੇ ਚ ਪਸ੍ਸਤੀਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਹੀਨੇ**ਤਿ ਮੋਹਨਿਸ੍ਸਨ੍ਦਯੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਹੀਨਾਨੰ ਜਾਤਿਕੁਲਭੋਗਾਦੀਨੰ ਵਸੇਨ ਹੀਲ਼ਿਤੇ ਪਰਿਭੂਤੇ। **ਪਣੀਤੇ**ਤਿ ਅਮੋਹਨਿਸ੍ਸਨ੍ਦਯੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਤਬ੍ਬਿਪਰੀਤੇ। **ਸੁਵਣ੍ਣੇ**ਤਿ ਅਦੋਸਨਿਸ੍ਸਨ੍ਦਯੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਇਟ੍ਠਕਨ੍ਤਮਨਾਪਵਣ੍ਣਯੁਤ੍ਤੇ। **ਦੁਬ੍ਬਣ੍ਣੇ**ਤਿ ਦੋਸਨਿਸ੍ਸਨ੍ਦਯੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਅਨਿਟ੍ਠਅਕਨ੍ਤਾਮਨਾਪਵਣ੍ਣਯੁਤ੍ਤੇ। ਅਭਿਰੂਪੇ ਵਿਰੂਪੇਤਿਪਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਸੁਗਤੇ**ਤਿ ਸੁਗਤਿਗਤੇ, ਅਲੋਭਨਿਸ੍ਸਨ੍ਦਯੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਵਾ ਅਡ੍ਢੇ ਮਹਦ੍ਧਨੇ। **ਦੁਗ੍ਗਤੇ**ਤਿ ਦੁਗ੍ਗਤਿਗਤੇ, ਲੋਭਨਿਸ੍ਸਨ੍ਦਯੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਵਾ ਦਲਿਦ੍ਦੇ ਅਪ੍ਪਨ੍ਨਪਾਨਭੋਜਨੇ। **ਯਥਾਕਮ੍ਮੂਪਗੇ**ਤਿ ਯੰ ਯੰ ਕਮ੍ਮੰ ਉਪਚਿਤੰ, ਤੇਨ ਤੇਨ ਉਪਗਤੇ । ਤਤ੍ਥ ਪੁਰਿਮੇਹਿ ‘‘ਚਵਮਾਨੇ’’ਤਿਆਦੀਹਿ ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁਕਿਚ੍ਚੰ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਇਮਿਨਾ ਪਨ ਪਦੇਨ ਯਥਾਕਮ੍ਮੂਪਗਞਾਣਕਿਚ੍ਚੰ।

ਤਸ੍ਸ ਚ ਞਾਣਸ੍ਸ ਅਯੰ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਕ੍ਕਮੋ – ਇਧ ਭਿਕ੍ਖੁ ਹੇਟ੍ਠਾ ਨਿਰਯਾਭਿਮੁਖੰ ਆਲੋਕੰ ਵਡ੍ਢੇਤ੍ਵਾ ਨੇਰਯਿਕੇ ਸਤ੍ਤੇ ਪਸ੍ਸਤਿ ਮਹਨ੍ਤੰ ਦੁਕ੍ਖੰ ਅਨੁਭਵਮਾਨੇ, ਇਦੰ ਦਸ੍ਸਨੰ ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁਞਾਣਕਿਚ੍ਚਮੇਵ। ਸੋ ਚ ਏਵਂ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤਿ ‘‘ਕਿੰ ਨੁ ਖੋ ਕਮ੍ਮੰ ਕਤ੍ਵਾ ਇਮੇ ਸਤ੍ਤਾ ਏਤੰ ਦੁਕ੍ਖੰ ਅਨੁਭਵਨ੍ਤੀ’’ਤਿ, ਅਥਸ੍ਸ ‘‘ਇਦੰ ਨਾਮ ਕਤ੍ਵਾ’’ਤਿ ਤੰਕਮ੍ਮਾਰਮ੍ਮਣੰ ਞਾਣੰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਤਥਾ ਉਪਰਿ ਦੇਵਲੋਕਾਭਿਮੁਖੰ ਆਲੋਕੰ ਵਡ੍ਢੇਤ੍ਵਾ ਨਨ੍ਦਨਵਨਮਿਸ੍ਸਕਵਨਫਾਰੁਸਕਵਨਾਦੀਸੁ ਸਤ੍ਤੇ ਪਸ੍ਸਤਿ ਦਿਬ੍ਬਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿੰ ਅਨੁਭਵਮਾਨੇ, ਇਦਮ੍ਪਿ

ਦਸ੍ਸਨਂ ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁਞਾਣਕਿਚ੍ਚਮੇਵ। ਸੋ ਏਵਂ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤਿ ''ਕਿਂ ਨੁ ਖੋ ਕਮ੍ਮਂ ਕਤ੍ਵਾ ਇਮੇ ਸਤ੍ਤਾ ਏਤਂ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਂ ਅਨੁਭਵਨ੍ਤੀ''ਤਿ? ਅਥਸ੍ਸ ''ਇਦਂ ਨਾਮ ਕਤ੍ਵਾ''ਤਿ ਤਂਕਮ੍ਮਾਰਮ੍ਮਣਂ ਞਾਣਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਇਦਂ ਯਥਾਕਮ੍ਮੂਪਗਞਾਣਂ ਨਾਮ। ਇਮਸ੍ਸ ਵਿਸੁਂ ਪਰਿਕਮ੍ਮਂ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥਿ। ਯਥਾ ਚਿਮਸ੍ਸ, ਏਵਂ ਅਨਾਗਤਂਸਞਾਣਸ੍ਸਪਿ। ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁਪਾਦਕਾਨੇਵ ਹਿ ਇਮਾਨਿ ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁਨਾ ਸਹੇਵ ਇਜ੍ਝਨ੍ਤਿ। **ਕਾਯਦੁਚ੍ਚਰਿਤੇਨਾ**ਤਿਆਦੀਸੁ ਯਂ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਂ, ਤਂ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤਨਯਮੇਵ। ਇਧ **ਵਿਜ੍ਜਾ**ਤਿ ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁਞਾਣਵਿਜ੍ਜਾ। **ਅਵਿਜ੍ਜਾ**ਤਿ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਚੁਤਿਪਟਿਸਨ੍ਧਿਚ੍ਛਾਦਿਕਾ ਅਵਿਜ੍ਜਾ। ਸੇਸਂ ਵੁਤ੍ਤਨਯਮੇਵ।

ਤਤਿਯਵਾਰੇ **ਵਿਜ੍ਜਾ**ਤਿ ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗਞਾਣਵਿਜ੍ਜਾ। **ਅਵਿਜ੍ਜਾ**ਤਿ ਚਤੁਸਚ੍ਚਪ੍ਪਟਿਚ੍ਛਾਦਿਕਾ ਅਵਿਜ੍ਜਾ। ਸੇਸਂ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤਨਯਤ੍ਤਾ ਸੁਵਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਮੇਵ। **ਏਵਂ ਖੋ**ਤਿਆਦਿ ਨਿਗਮਨਂ।

ਗਾਥਾਸੁ ਅਯਂ ਸਙ੍ਖੇਪਤ੍ਥੋ – **ਯੋ** ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਂ **ਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵਾਸਂ ਅਵੇਤਿ** ਅਵਗਚ੍ਛਤਿ, ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਪਾਕਟਂ ਕਤ੍ਵਾ ਜਾਨਾਤਿ। ''ਯੋਵੇਦੀ''ਤਿਪਿ ਪਾਠੋ, ਯੋ ਅਵੇਦਿ ਵਿਦਿਤਂ ਕਤ੍ਵਾ ਠਿਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਛਬ੍ਬੀਸਤਿਦੇਵਲੋਕਸਙ੍ਖਾਤਂ ਸਗ੍ਗਂ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਂ ਅਪਾਯਞ੍ਚ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁਨਾ ਪਸ੍ਸਤਿ। **ਅਥੋ**ਤਿ ਤਤੋ ਪਰਂ ਜਾਤਿਕ੍ਖਯਸਙ੍ਖਾਤਂ ਅਰਹਤ੍ਤਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਮੇਵ ਵਾ ਪਤ੍ਤੋ ਅਧਿਗਤੋ। ਤਤੋ ਏਵ **ਅਭਿਞ੍ਞਾ** ਅਭਿਵਿਸਿਟ੍ਠਾਯ ਮਗ੍ਗਪਞ੍ਞਾਯ ਜਾਨਿਤਬ੍ਬਂ ਚਤੁਸਚ੍ਚਧਮ੍ਮਂ ਜਾਨਿਤ੍ਵਾ ਕਿਚ੍ਚਵੋਸਾਨੇਨ **ਵੋਸਿਤੋ** ਨਿਟ੍ਠਾਨਪ੍ਪਤ੍ਤੋ। ਮੋਨੇਯ੍ਯਧਮ੍ਮਸਮਨ੍ਨਾਗਮੇਨ **ਮੁਨਿ,** ਖੀਣਾਸਵੋ ਯਸ੍ਮਾ **ਏਤਾਹਿ** ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਾਹਿ **ਤੀਹਿ ਵਿਜ੍ਜਾਹਿ** ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਤ੍ਤਾ ਤਤੋ ਤਤਿਯਵਿਜ੍ਜਾਯ ਸਬ੍ਬਥਾ ਬਾਹਿਤਪਾਪਤ੍ਤਾ ਚ **ਤੇਵਿਜ੍ਜੋ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ** ਨਾਮ ਹੋਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਤਮੇਵ ਅਹਂ ਤੇਵਿਜ੍ਜਂ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਂ ਵਦਾਮਿ, ਅਞ੍ਞਂ ਪਨ ਲਪਿਤਲਾਪਨਂ ਯਜੁਆਦਿਮਨ੍ਤਪਦਾਨਂ ਅਜ੍ਝਾਪਨਪਰਂ **ਤੇਵਿਜ੍ਜਂ** ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਂ ਨ ਵਦਾਮਿ, ਤੇਵਿਜ੍ਜੋਤਿ ਤਂ ਨ ਕਥੇਮੀਤਿ।

ਇਤਿ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਵਗ੍ਗੇ ਦੁਤਿਯਸੁਤ੍ਤੇ ਵਟ੍ਟਂ ਕਥਿਤਂ, ਪਞ੍ਚਮਅਟ੍ਠਮਦਸਮਸੁਤ੍ਤੇਸੁ ਵਿਵਟ੍ਟਂ ਕਥਿਤਂ, ਇਤਰੇਸੁ ਵਟ੍ਟਵਿਵਟ੍ਟਂ ਕਥਿਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਦਸਮਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਪਞ੍ਚਮਵਗ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਪਰਮਤ੍ਥਦੀਪਨਿਯਾ ਖੁਦ੍ਦਕਨਿਕਾਯ-ਅਟ੍ਠਕਥਾਯ

ਇਤਿਵੁਤ੍ਤਕਸ੍ਸ ਤਿਕਨਿਪਾਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੪. ਚਤੁਕ੍ਕਨਿਪਾਤੋ

੧. ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਧਮ੍ਮਯਾਗਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੧੦੦. ਚਤੁਕ੍ਕਨਿਪਾਤਸ੍ਸ ਪਠਮੇ **ਅਹ**ਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਤਨਿਦ੍ਦੇਸੋ। ਯੋ ਹਿ ਪਰੋ ਨ ਹੋਤਿ, ਸੋ ਨਿਯਕਜ੍ਝਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਤੋ ਅਤ੍ਤਾ ''ਅਹ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। **ਅਸ੍ਮੀ**ਤਿ ਪਟਿਜਾਨਨਾ। ਯੋ ਪਰਮਤ੍ਥਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਭਾਵੋ ''ਅਹ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਮਾਨੇ, ਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਤਨਿ ਅਤ੍ਥਿਭਾਵਂ ਪਟਿਜਾਨਨ੍ਤੋ ਹਿ ਸਤ੍ਥਾ ''ਅਸ੍ਮੀ''ਤਿ ਅਵੋਚ। ''ਅਹਮਸ੍ਮੀ''ਤਿ ਚ ਯਥਾ ''ਅਹਮਸ੍ਮਿ ਬ੍ਰਹ੍ਮਾ ਮਹਾਬ੍ਰਹ੍ਮਾ, ਸੇਯ੍ਯੋਹਮਸ੍ਮੀ''ਤਿ ਚ ਅਪ੍ਪਹੀਨਦਿਟ੍ਠਿਮਾਨਾਨੁਸਯਾ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਦਿਟ੍ਠਿਮਾਨਮਞ੍ਞਨਾਭਿਨਿਵੇਸਵਸੇਨ ਅਭਿਵਦਨ੍ਤਿ, ਨ ਏਵਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਸਬ੍ਬਸੋ ਪਨ ਪਹੀਨਦਿਟ੍ਠਿਮਾਨਾਨੁਸਯੋ ਭਗਵਾ ਸਮਞ੍ਞਂ ਅਨਤਿਧਾਵਨ੍ਤੋ ਲੋਕਸਮਞ੍ਞਾਨੁਰੋਧੇਨ ਵੇਨੇਯ੍ਯਜਸਨ੍ਤਾਨੇਸੁ ਧਮ੍ਮਂ ਪਤਿਟ੍ਠਪੇਨ੍ਤੋ ਕੇਵਲਂ ਤਾਦਿਸਸ੍ਸ ਗੁਣਸ੍ਸ ਅਤ੍ਤਨਿ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨਤਂ ਪਟਿਜਾਨਨ੍ਤੋ **''ਅਹਮਸ੍ਮੀ''**ਤਿ ਆਹ। **ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ**ਤਿ ਬਾਹਿਤਪਾਪਤ੍ਤਾ ਬ੍ਰਹ੍ਮਸ੍ਸ ਚ ਅਣਨਤੋ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ। ਅਯਞ੍ਹੇਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥੋ – ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਹਂ ਪਰਮਤ੍ਥਤੋ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋਸ੍ਮੀਤਿ। ਭਗਵਾ ਸਬ੍ਬਾਕਾਰਪਰਿਪੁਣ੍ਣਸ੍ਸ ਦਾਨਸਂਯਮਾਦਿਵਤਸਮਾਦਾਨਸ੍ਸ ਨਿਰਵਸੇਸਾਯ ਤਪਚਰਿਯਾਯ ਪਾਰਂ ਗਤੋ ਸਮ੍ਮਦੇਵ ਵੁਸਿਤਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਵਾਸੋ ਸਕਲਵੇਦਨ੍ਤਗੂ ਸੁਵਿਸੁਦ੍ਧਵਿਜ੍ਜਾਚਰਣੋ ਸਬ੍ਬਥਾ ਨਿਨ੍ਹਾਤਪਾਪਮਲੋ ਅਨੁਤ੍ਤਰਸ੍ਸ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਸ੍ਸ ਵਤ੍ਤਾ ਪਵਤ੍ਤਾ, ਸੁਪਰਿਸੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਚ ਸਾਸਨਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਸ੍ਸ ਪਵੇਦੇਤਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਸਬ੍ਬਸੋ ਬਾਹਿਤਪਾਪਤ੍ਤਾ ਬ੍ਰਹ੍ਮਸ੍ਸ ਚ ਅਣਨਤੋ ਕਥਨਤੋ ਪਰਮਤ੍ਥੇਨ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ।

ਇਤਿ ਭਗਵਾ ਸਦੇਵਕੇ ਲੋਕੇ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਨੁਤ੍ਤਰਂ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਭਾਵਂ ਪਵੇਦੇਤ੍ਵਾ ਯਾਨਿ ਤਾਨਿ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਦਾਨਾਦੀਨਿ ਛ ਕਮ੍ਮਾਨਿ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਸ੍ਸ ਪਞ੍ਞਾਪੇਨ੍ਤਿ, ਤੇਸਮ੍ਪਿ ਸੁਪਰਿਸੁਦ੍ਧਾਨਂ ਉਕ੍ਕਂਸਤੋ ਅਤ੍ਤਨਿ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **''ਯਾਚਯੋਗੋ''**ਤਿਆਦਿਮਾਹ।

ਤਤ੍ਥ **ਯਾਚਯੋਗੋ**ਤਿ ਯਾਚੇਹਿ ਯੁਤ੍ਤੋ। ਯਾਚਨ੍ਤੀਤਿ ਯਾਚਾ, ਯਾਚਕਾ , ਤੇ ਪਨੇਤ੍ਥ ਵੇਨੇਯ੍ਯਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਤੇ ਹਿ ''ਦੇਸੇਤੁ, ਭਨ੍ਤੇ ਭਗਵਾ , ਧਮ੍ਮਂ; ਦੇਸੇਤੁ, ਸੁਗਤੋ, ਧਮ੍ਮ''ਨ੍ਤਿ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਧਮ੍ਮਦੇਸਨਂ ਯਾਚਨ੍ਤਿ। ਭਗਵਾ ਚ ਤੇਸਂ ਇਚ੍ਛਾਵਿਘਾਤਂ ਅਕਰੋਨ੍ਤੋ ਯਥਾਰੁਚਿ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਨ੍ਤੋ ਧਮ੍ਮਦਾਨਂ ਦੇਤੀਤਿ ਯਾਚਯੋਗੋ, ਸਦਾ ਸਬ੍ਬਕਾਲਂ ਤੇਹਿ ਅਵਿਰਹਿਤੋ। ਅਥ ਵਾ **ਯਾਚਯੋਗੋ**ਤਿ ਯਾਚਨਯੋਗ੍ਗੋ, ਅਧਿਪ੍ਪਾਯਪੂਰਣਤੋ ਯਾਚਿਤੁਂ ਯੁਤ੍ਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ ''ਯਾਜਯੋਗੋ''ਤਿਪਿ ਪਾਠੋ। ਤਤ੍ਥ ਯਾਜੋ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਮਹਾਦਾਨਂ, ਯਿਟ੍ਠਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਇਧ ਪਨ ਧਮ੍ਮਦਾਨਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ, ਯਾਜੇ ਨਿਯੁਤ੍ਤੋਤਿ ਯਾਜਯੋਗਾ। **ਸਦਾ**ਤਿ ਸਬ੍ਬਦਾ, ਅਨਵਰਤਪ੍ਪਵਤ੍ਤਸਦ੍ਧਮ੍ਮਮਹਾਦਾਨੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਥ ਵਾ ਯਾਜੇਨ ਯੋਜੇਤੀਤਿਪਿ **ਯਾਜਯੋਗੋ**। ਤਿਵਿਧਦਾਨਸਙ੍ਖਾਤੇਨ ਯਾਜੇਨ ਸਤ੍ਤੇ ਯਥਾਰਹਂ ਯੋਜੇਤਿ, ਤਤ੍ਥ ਦਾਨੇ ਨਿਯੋਜੇਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ''ਯਾਜਯੋਗੋ ਸਤਤ''ਨ੍ਤਿਪਿ ਪਠਨ੍ਤਿ। **ਪਯਤਪਾਣੀ**ਤਿ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਹਤ੍ਥੋ। ਯੋ ਹਿ ਦਾਨਾਧਿਮੁਤ੍ਤੋ ਆਮਿਸਦਾਨਂ ਦੇਨ੍ਤੋ ਸਕ੍ਕਚ੍ਚਂ ਸਹਤ੍ਥੇਨ ਦੇਯ੍ਯਧਮ੍ਮਂ ਦਾਤੁਂ ਸਦਾ ਧੋਤਹਤ੍ਥੋਯੇਵ ਹੋਤਿ, ਸੋ ''ਪਯਤਪਾਣੀ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਭਗਵਾਪਿ ਧਮ੍ਮਦਾਨਾਧਿਮੁਤ੍ਤੋ ਸਕ੍ਕਚ੍ਚਂ ਸਬ੍ਬਕਾਲਂ ਧਮ੍ਮਦਾਨੇ ਯੁਤ੍ਤਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤੋਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਂ ''ਪਯਤਪਾਣੀ''ਤਿ। ''ਸਦਾ''ਤਿ ਚ ਪਦਂ ਇਮਿਨਾਪਿ ਸਦ੍ਧਿਂ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ ''ਸਦਾ ਪਯਤਪਾਣੀ''ਤਿ। ਅਵਿਭਾਗੇਨ ਹਿ ਸਤ੍ਥਾ ਵੇਨੇਯ੍ਯਲੋਕਸ੍ਸ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਦਾਨਂ ਸਦਾ ਸਬ੍ਬਕਾਲਂ ਪਵਤ੍ਤੇਨ੍ਤੋ ਤਤ੍ਥ ਯੁਤ੍ਤਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਵਿਹਰਤਿ।

ਅਪਰੋ ਨਯੋ – ਯੋਗੋ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਭਾਵਨਾ। ਯਥਾਹ ''ਯੋਗਾ ਵੇ ਜਾਯਤੇ ਭੂਰੀ''ਤਿ (ਧ॰ ਪ॰ ੨੮੨)। ਤਸ੍ਮਾ **ਯਾਜਯੋਗੋ**ਤਿ ਯਾਜਭਾਵਨਂ, ਪਰਿਚ੍ਚਾਗਭਾਵਨਂ ਅਨੁਯੁਤ੍ਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਭਗਵਾ ਹਿ ਅਭਿਸਮ੍ਬੋਧਿਤੋ ਪੁਬ੍ਬੇ ਬੋਧਿਸਤ੍ਤਭੂਤੋਪਿ ਕਰੁਣਾਸਮੁਸ੍ਸਾਹਿਤੋ ਅਨਵਸੇਸਤੋ ਦਾਨਂ ਪਰਿਬ੍ਰੂਹੇਨ੍ਤੋ ਤਤ੍ਥ ਉਕ੍ਕਂਸਪਾਰਮਿਪ੍ਪਤ੍ਤੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਅਭਿਸਮ੍ਬੋਧਿਂ ਪਾਪੁਣਿ, ਬੁਦ੍ਧੋ ਹੁਤ੍ਵਾਪਿ ਤਿਵਿਧਂ ਦਾਨਂ ਪਰਿਬ੍ਰੂਹੇਸਿ ਵਿਸੇਸਤੋ ਧਮ੍ਮਦਾਨਂ, ਪਰੇਪਿ ਤਤ੍ਥ ਨਿਯੋਜੇਸਿ। ਤਥਾ ਹਿ ਸੋ ਵੇਨੇਯ੍ਯਯਾਚਕਾਨਂ ਕਸ੍ਸਚਿ ਸਰਣਾਨਿ ਅਦਾਸਿ, ਕਸ੍ਸਚਿ ਪਞ੍ਚ ਸੀਲਾਨਿ, ਕਸ੍ਸਚਿ ਦਸ ਸੀਲਾਨਿ, ਕਸ੍ਸਚਿ ਚਤੁਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਸੀਲਂ, ਕਸ੍ਸਚਿ ਧੁਤਧਮ੍ਮੇ, ਕਸ੍ਸਚਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਝਾਨਾਨਿ, ਕਸ੍ਸਚਿ ਅਟ੍ਠ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯੋ, ਕਸ੍ਸਚਿ ਪਞ੍ਚਾਭਿਞ੍ਞਾਯੋ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਮਗ੍ਗੇ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਸਾਮਞ੍ਞਫਲਾਨਿ, ਤਿਸ੍ਸੋ ਵਿਜ੍ਜਾ, ਚਤਸ੍ਸੋ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਤਿ

ਏਵਮਾਦਿਲੋਕਿਯਲੋਕੁਤ੍ਤਰਭੇਦੰ ਗੁਣਧਨੰ ਧਮ੍ਮਦਾਨਵਸੇਨ ਯਥਾਧਿਪ੍ਪਾਯੰ ਦੇਨ੍ਤੋ ਪਰੇ ਚ ''ਦੇਥਾ''ਤਿ ਨਿਯੋਜੇਨ੍ਤੋ ਪਰਿਚ੍ਚਾਗਭਾਵਨੰ ਪਰਿਬ੍ਰੂਹੇਸਿ। ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤੰ ''ਪਰਿਚ੍ਚਾਗਭਾਵਨੰ ਅਨੁਯੁਤ੍ਤੋ''ਤਿ।

ਪਯਤਪਾਣੀਤਿ ਵਾ ਆਯਤਪਾਣੀ, ਹਤ੍ਥਗਤੰ ਕਿਞ੍ਚਿ ਦਾਤੁੰ ''ਏਹਿ ਗਣ੍ਹਾ''ਤਿ ਪਸਾਰਿਤਹਤ੍ਥੋ ਵਿਯ ਆਚਰਿਯਮੁਟ੍ਠਿੰ ਅਕਤ੍ਵਾ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਦਾਨੇ ਯੁਤ੍ਤਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਪਯਤਪਾਣੀ**ਤਿ ਵਾ ਉਸ੍ਸਾਹਿਤਹਤ੍ਥੋ, ਆਮਿਸਦਾਨੰ ਦਾਤੁੰ ਉਸ੍ਸਾਹਿਤਹਤ੍ਥੋ ਵਿਯ ਧਮ੍ਮਦਾਨੇ ਕਤੁਸ੍ਸਾਹੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਅਨ੍ਤਿਮਦੇਹਧਰੋ**ਤਿ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਵਸੇਨ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਕਰਣਾਨੰ ਧਮ੍ਮਾਨੰ ਪਾਰਿਪੂਰਿਯਾ ਪਚ੍ਛਿਮਤ੍ਤਭਾਵਧਾਰੀ। ਅਵੁਸਿਤਵਤੋ ਹਿ ਵਸਲਕਰਣਾਨੰ ਧਮ੍ਮਾਨੰ ਅਪ੍ਪਹਾਨੇਨ ਵਸਲਾਦਿਸਮਞ੍ਞਾ ਗਤਿ ਆਯਤਿੰ ਗਬ੍ਭਸੇਯ੍ਯਾ ਸਿਯਾ। ਤੇਨ ਭਗਵਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਵੁਸਿਤਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਭਾਵਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਅਨੁਤ੍ਤਰੋ ਭਿਸਕ੍ਕੋ ਸਲ੍ਲਕਤ੍ਤੋ**ਤਿ ਦੁਤ੍ਤਿਕਿਚ੍ਛਸ੍ਸ ਵਟ੍ਟਦੁਕ੍ਖਰੋਗਸ੍ਸ ਤਿਕਿਚ੍ਛਨਤੋ ਉਤ੍ਤਮੋ ਭਿਸਕ੍ਕੋ, ਅਞ੍ਞੇਹਿ ਅਨੁਦ੍ਧਰਣੀਯਾਨੰ ਰਾਗਾਦਿਸਲ੍ਲਾਨੰ ਕਨ੍ਤਨਤੋ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਵਸੇਨ ਸਮੁਦ੍ਧਰਣਤੋ ਉਤ੍ਤਮੋ ਸਲ੍ਲਕਨ੍ਤਨਵੇਜ੍ਜੋ। ਇਮਿਨਾ ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯਤੋ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਕਰਣਾਨੰ ਧਮ੍ਮਾਨੰ ਅਤ੍ਤਨਿ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤਾਨੰ ਪਰਸਨ੍ਤਤਿਯੰ ਪਤਿਟ੍ਠਾਪਨੇਨ ਪਰੇਸਮ੍ਪਿ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਕਰਣਮਾਹ।

ਤਸ੍ਸ ਮੇ ਤੁਮ੍ਹੇ ਪੁਤ੍ਤਾਤਿ ਤਸ੍ਸ ਏਵਰੂਪਸ੍ਸ ਮਮ ਤੁਮ੍ਹੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਤ੍ਤਾ ਅਤ੍ਰਜਾ ਹੋਥ। **ਓਰਸਾ**ਤਿ ਉਰਸਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧਾ। ਯਥਾ ਹਿ ਸਤ੍ਤਾਨੰ ਓਰਸਪੁਤ੍ਤਾ ਅਤ੍ਰਜਾ ਵਿਸੇਸੇਨ ਪਿਤੁਸਨ੍ਤਕਸ੍ਸ ਦਾਯਜ੍ਜਸ੍ਸ ਭਾਗਿਨੋ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਏਵਮੇਤੇਪਿ ਅਰਿਯਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸਵਨਨ੍ਤੇ ਅਰਿਯਾਯ ਜਾਤਿਯਾ ਜਾਤਾ। ਤਸ੍ਸ ਸਨ੍ਤਕਸ੍ਸ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਸੁਖਸ੍ਸ ਅਰਿਯਧਮ੍ਮਰਤਨਸ੍ਸ ਚ ਏਕੰਸਭਾਗਿਯਤਾਯ ਓਰਸਾ। ਅਥ ਵਾ ਭਗਵਤੋ ਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾਨੁਭਾਵੇਨ ਅਰਿਯਭੂਮਿੰ ਓਕ੍ਕਮਮਾਨਾ ਓਕ੍ਕਨ੍ਤਾ ਚ ਅਰਿਯਸਾਵਕਾ ਸਤ੍ਥੁ ਉਰੇ ਵਾਯਾਮਜਨਿਤਾਭਿਜਾਤਿਤਾਯ ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯੇਨ ''ਓਰਸਪੁਤ੍ਤਾ''ਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਤੰ ਅਰਹਨ੍ਤਿ। ਤਥਾ ਹਿ ਤੇ ਭਗਵਤਾ ਆਸਯਾਨੁਸਯਚਰਿਯਾਧਿਮੁਤ੍ਤਿਆਦਿਵੋਲੋਕਨੇਨ ਵਜ੍ਜਾਨੁਚਿਨ੍ਤਨੇਨ ਚ ਹਦਯੇ ਕਤ੍ਵਾ ਵਜ੍ਜਤੋ ਨਿਵਾਰੇਤ੍ਵਾ ਅਨਵਜ੍ਜੇ ਪਤਿਟ੍ਠਪੇਨ੍ਤੇਨ ਸੀਲਾਦਿਧਮ੍ਮਸਰੀਰਪੋਸਨੇਨ ਸਂਵਡ੍ਢਿਤਾ। **ਮੁਖਤੋ ਜਾਤਾ**ਤਿ ਮੁਖਤੋ ਜਾਤਾਯ ਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾਯ ਅਰਿਯਾਯ ਜਾਤਿਯਾ ਜਾਤਤ੍ਤਾ ਮੁਖਤੋ ਜਾਤਾ। ਅਥ ਵਾ ਅਨਞ੍ਞਸਾਧਾਰਣਤੋ ਸਬ੍ਬਸ੍ਸ ਕੁਸਲਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਮੁਖਤੋ ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਤੋ ਵੁਟ੍ਠਾਨਗਾਮਿਨਿਵਿਪਸ੍ਸਨਾਸਙ੍ਖਾਤਤੋ ਵਿਮੋਕ੍ਖਮੁਖਤੋ ਵਾ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਜਾਤਿਯਾ ਜਾਤਾਤਿਪਿ ਮੁਖਤੋ ਜਾਤਾ। ਸਿਕ੍ਖਤ੍ਤਯਸਙ੍ਗਹੇ ਸਾਸਨਧਮ੍ਮੇ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਧਮ੍ਮੇ ਵਾ ਜਾਤਾਤਿ **ਧਮ੍ਮਜਾ**। ਤੇਨੇਵ ਧਮ੍ਮੇਨ ਨਿਮ੍ਮਿਤਾ ਮਾਪਿਤਾਤਿ **ਧਮ੍ਮਨਿਮ੍ਮਿਤਾ**। ਸਤਿਧਮ੍ਮਵਿਚਯਾਦਿ **ਧਮ੍ਮਦਾਯਾਦਾ**, ਨ ਲਾਭਸਕ੍ਕਾਰਾਦਿ **ਆਮਿਸਦਾਯਾਦਾ**, ਧਮ੍ਮਦਾਯਾਦਾ ਨੋ ਆਮਿਸਦਾਯਾਦਾ ਹੋਥਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਤਤ੍ਥ ਧਮ੍ਮੋ ਦੁਵਿਧੋ – ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯਧਮ੍ਮੋ, ਪਰਿਯਾਯਧਮ੍ਮੋਤਿ। ਆਮਿਸਮ੍ਪਿ ਦੁਵਿਧੰ – ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯਾਮਿਸੰ, ਪਰਿਯਾਯਾਮਿਸਨ੍ਤਿ। ਕਥੰ? ਮਗ੍ਗਫਲਨਿਬ੍ਬਾਨਪ੍ਪਭੇਦੋ ਹਿ ਨਵਵਿਧੋ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਧਮ੍ਮੋ ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯਧਮ੍ਮੋ, ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਤਧਮ੍ਮੋਯੇਵ, ਨ ਕੇਨਚਿ ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਕਾਰਣੇਨ ਵਾ ਲੇਸੇਨ ਵਾ ਧਮ੍ਮੋ। ਯੰ ਪਨਿਦੰ ਵਿਵਟ੍ਟੂਪਨਿਸ੍ਸਿਤੰ ਕੁਸਲੰ, ਸੇਯ੍ਯਥਿਦੰ – ਇਧੇਕਚ੍ਚੋ ਵਿਵਟ੍ਟੰ ਪਤ੍ਥੇਨ੍ਤੋ ਦਾਨੰ ਦੇਤਿ, ਸੀਲੰ ਸਮਾਦਿਯਤਿ, ਉਪੋਸਥਕਮ੍ਮੰ ਕਰੋਤਿ, ਗਨ੍ਧਮਾਲਾਦੀਹਿ ਵਤ੍ਥੁਪੂਜੰ ਕਰੋਤਿ, ਧਮ੍ਮੰ ਸੁਣਾਤਿ, ਦੇਸੇਤਿ, ਝਾਨਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯੋ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇਤਿ, ਏਵਂ ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਅਨੁਪੁਬ੍ਬੇਨ ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯੰ ਅਮਤੰ ਨਿਬ੍ਬਾਨੰ ਪਟਿਲਭਤਿ, ਅਯੰ ਪਰਿਯਾਯਧਮ੍ਮੋ। ਤਥਾ ਚੀਵਰਾਦਯੋ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਪਚ੍ਚਯਾ ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯਾਮਿਸਮੇਵ, ਨ ਅਞ੍ਞੇਨ ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਵਾ ਕਾਰਣੇਨ ਵਾ ਲੇਸੇਨ ਵਾ ਆਮਿਸੰ। ਯੰ ਪਨਿਦੰ ਵਟ੍ਟਗਾਮਿਕੁਸਲੰ, ਸੇਯ੍ਯਥਿਦੰ – ਇਧੇਕਚ੍ਚੋ ਵਟ੍ਟੰ ਪਤ੍ਥੇਨ੍ਤੋ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਭਵਂ ਇਚ੍ਛਮਾਨੋ ਦਾਨੰ ਦੇਤਿ...ਪੇ॰... ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯੋ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇਤਿ, ਏਵਂ ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਅਨੁਪੁਬ੍ਬੇਨ ਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯੋ ਪਟਿਲਭਤਿ, ਇਦੰ ਪਰਿਯਾਯਾਮਿਸੰ ਨਾਮ।

ਤਤ੍ਥ ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯਧਮ੍ਮੋਪਿ ਭਗਵਤੋਯੇਵ ਸਨ੍ਤਕੋ। ਭਗਵਤਾ ਹਿ ਕਥਿਤਤ੍ਤਾ ਭਿਕ੍ਖੂ ਮਗ੍ਗਫਲਨਿਬ੍ਬਾਨਾਨਿ ਅਧਿਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤੰ –

‘‘ਸੋ, ਹਿ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਭਗਵਾ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤਾ, ਅਸਞ੍ਜਾਤਸ੍ਸ ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਸਞ੍ਜਨੇਤਾ...ਪੇ॰... ਮਗ੍ਗਾਨੁਗਾ ਚ ਪਨੇਤਰਹਿ ਸਾਵਕਾ ਵਿਹਰਨ੍ਤਿ ਪਚ੍ਛਾ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਾ’’ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੭੯; ਚੂਲਨਿ॰ ਮੋਘਰਾਜਮਾਣਵਪੁਚ੍ਛਾਨਿਦ੍ਦੇਸ ੮੫)।

‘‘ਸੋ, ਹਾਵੁਸੋ, ਭਗਵਾ ਜਾਨਂ ਜਾਨਾਤਿ, ਪਸ੍ਸਂ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਚਕ੍ਖੁਭੂਤੋ ਞਾਣਭੂਤੋ ਧਮ੍ਮਭੂਤੋ ਬ੍ਰਹ੍ਮਭੂਤੋ, ਵਤ੍ਤਾ ਪਵਤ੍ਤਾ, ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਨਿਨ੍ਨੇਤਾ , ਅਮਤਸ੍ਸ ਦਾਤਾ, ਧਮ੍ਮਸ੍ਸਾਮੀ ਤਥਾਗਤੋ’’ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੦੩; ੩.੨੮੧) ਚ।

ਪਰਿਯਾਯਧਮ੍ਮੋਪਿ ਭਗਵਤੋਯੇਵ ਸਨ੍ਤਕੋ। ਭਗਵਤਾ ਹਿ ਕਥਿਤਤ੍ਤਾ ਏਵ ਜਾਨਨ੍ਤਿ ‘‘ਵਿਵਟ੍ਟਂ ਪਤ੍ਥੇਤ੍ਵਾ ਦਾਨਂ ਦੇਨ੍ਤੋ...ਪੇ॰... ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯੋ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇਨ੍ਤੋ ਅਨੁਕ੍ਕਮੇਨ ਅਮਤਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਪਟਿਲਭਤੀ’’ਤਿ। ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯਾਮਿਸਮ੍ਪਿ ਭਗਵਤੋਯੇਵ ਸਨ੍ਤਕਂ। ਭਗਵਤਾ ਹਿ ਅਨੁਞ੍ਞਾਤਤ੍ਤਾਯੇਵ ਭਿਕ੍ਖੂਹਿ ਜੀਵਕਵਤ੍ਥੁਂ ਆਦਿਂ ਕਤ੍ਵਾ ਪਣੀਤਚੀਵਰਂ ਲਦ੍ਧਂ। ਯਥਾਹ –

‘‘ਅਨੁਜਾਨਾਮਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਗਹਪਤਿਚੀਵਰਂ। ਯੋ ਇਚ੍ਛਤਿ, ਪਂਸੁਕੂਲਿਕੋ ਹੋਤੁ। ਯੋ ਇਚ੍ਛਤਿ, ਗਹਪਤਿਚੀਵਰਂ ਸਾਦਿਯਤੁ। ਇਤਰੀਤਰੇਨਪਾਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਨ੍ਤੁਟ੍ਠਿਂਯੇਵ ਵਣ੍ਣੇਮੀ’’ਤਿ (ਮਹਾਵ॰ ੩੩੭)।

ਏਵਂ ਇਤਰੇਪਿ ਪਚ੍ਚਯਾ ਭਗਵਤਾ ਅਨੁਞ੍ਞਾਤਤ੍ਤਾ ਏਵ ਭਿਕ੍ਖੂਹਿ ਪਰਿਭੁਞ੍ਜਿਤੁਂ ਲਦ੍ਧਾ। ਪਰਿਯਾਯਾਮਿਸਮ੍ਪਿ ਭਗਵਤੋਯੇਵ ਸਨ੍ਤਕਂ। ਭਗਵਤਾ ਹਿ ਕਥਿਤਤ੍ਤਾ ਏਵ ਜਾਨਨ੍ਤਿ ‘‘ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਭਵਂ ਪਤ੍ਥੇਨ੍ਤੋ ਦਾਨਂ ਦਤ੍ਵਾ ਸੀਲਂ...ਪੇ॰... ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯੋ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇਤ੍ਵਾ ਅਨੁਕ੍ਕਮੇਨ ਪਰਿਯਾਯਾਮਿਸਂ ਦਿਬ੍ਬਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਂ ਮਨੁਸ੍ਸਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਞ੍ਚ ਪਟਿਲਭਤੀ’’ਤਿ। ਯਦੇਵ ਯਸ੍ਮਾ ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯਧਮ੍ਮੋਪਿ ਪਰਿਯਾਯਧਮ੍ਮੋਪਿ ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯਾਮਿਸਮ੍ਪਿ ਪਰਿਯਾਯਾਮਿਸਮ੍ਪਿ ਭਗਵਤੋਯੇਵ ਸਨ੍ਤਕਂ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਤ੍ਥ ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਾਮਿਭਾਵਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ਤਤ੍ਥ ਚ ਯਂ ਸੇਟ੍ਠਤਰਂ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਹਿਤਸੁਖਾਵਹਂ ਤਤ੍ਥੇਵ ਨੇ ਨਿਯੋਜੇਨ੍ਤੋ ਏਵਮਾਹ ‘‘ਤਸ੍ਸ ਮੇ ਤੁਮ੍ਹੇ ਪੁਤ੍ਤਾ ਓਰਸਾ...ਪੇ॰... ਨੋ ਆਮਿਸਦਾਯਾਦਾ’’ਤਿ।

ਇਤਿ ਭਗਵਾ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਵਤਸਮਾਦਾਨਂ ਤਪਚਰਿਯਂ ਸਮ੍ਮਦੇਵ ਵੁਸਿਤਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਂ ਸੁਵਿਸੁਦ੍ਧਵਿਜ੍ਜਾਚਰਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨਂ ਅਨਵਸੇਸਵੇਦਨ੍ਤੁਪਾਰਗੁਂ ਬਾਹਿਤਸਬ੍ਬਪਾਪਂ ਸਤਤਂ ਯਾਚਯੋਗਂ ਸਦੇਵਕੇ ਲੋਕੇ ਅਨੁਤ੍ਤਰਦਕ੍ਖਿਣੇਯ੍ਯਭਾਵਪ੍ਪਤ੍ਤਂ ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਰਮਤ੍ਥਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਭਾਵਂ ਅਰਿਯਸਾਵਕਾਨਞ੍ਚ ਅਤ੍ਤਨੋ ਓਰਸਪੁਤ੍ਤਾਦਿਭਾਵਂ ਪਵੇਦੇਸਿ। ਭਗਵਾ ਹਿ ‘‘ਸੀਹੋਤਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਥਾਗਤਸ੍ਸੇਤਂ ਅਧਿਵਚਨਂ ਅਰਹਤੋ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸਾ’’ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੫.੯੯) ਏਤ੍ਥ ਸੀਹਸਦਿਸਂ, ‘‘ਪੁਰਿਸੋ ਮਗ੍ਗਕੁਸਲੋਤਿ ਖੋ, ਤਿਸ੍ਸ, ਤਥਾਗਤਸ੍ਸੇਤਂ ਅਧਿਵਚਨ’’ਨ੍ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੩.੮੪) ਏਤ੍ਥ ਮਗ੍ਗਦੇਸਕਪੁਰਿਸਸਦਿਸਂ, ‘‘ਰਾਜਾਹਮਸ੍ਮਿ ਸੇਲਾ’’ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੯੯; ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੫੫੯) ਏਤ੍ਥ ਰਾਜਸਦਿਸਂ, ‘‘ਭਿਸਕ੍ਕੋ ਸਲ੍ਲਕਤ੍ਤੋਤਿ ਖੋ, ਸੁਨਕ੍ਖਤ੍ਤ, ਤਥਾਗਤਸ੍ਸੇਤਂ ਅਧਿਵਚਨ’’ਨ੍ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੬੫) ਏਤ੍ਥ ਵੇਜ੍ਜਸਦਿਸਂ, ‘‘ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋਤਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਥਾਗਤਸ੍ਸੇਤਂ ਅਧਿਵਚਨ’’ਨ੍ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੮.੮੫) ਏਤ੍ਥ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਸਦਿਸਂ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਕਥੇਸਿ। ਇਧਾਪਿ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ ਸਦਿਸਂ ਕਤ੍ਵਾ ਕਥੇਸਿ।

ਇਦਾਨਿ ਯੇਹਿ ਦਾਨਾਦੀਹਿ ਯੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਇਤੋ ਬਾਹਿਰਕਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਸ੍ਸ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਕਿਚ੍ਚਂ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਂ ਮਞ੍ਞਨ੍ਤਿ, ਤੇਹਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਦਾਨਾਦੀਨਂ ਅਗ੍ਗਸੇਟ੍ਠਭਾਵਂ ਪਕਾਸੇਤੁਂ **‘‘ਦ੍ਵੇਮਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦਾਨਾਨੀ**’’ਤਿਆਦਿ ਆਰਦ੍ਧਂ। ਤਤ੍ਥ **ਯਾਗਾ**ਤਿ ਮਹਾਯਞ੍ਞਾ , ਮਹਾਦਾਨਾਨੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ, ਯਾਨਿ ‘‘ਯਿਟ੍ਠਾਨੀ’’ਤਿਪਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਵੇਲਾਮਦਾਨਵੇਸ੍ਸਨ੍ਤਰਦਾਨਮਹਾਵਿਜਿਤਯਞ੍ਞਸਦਿਸਾ **ਆਮਿਸਯਾਗਾ** ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ, ਮਹਾਸਮਯਸੁਤ੍ਤਮਙ੍ਗਲਸੁਤ੍ਤਚੂਲਰਾਹੁਲੋਵਾਦਸੁਤ੍ਤਸਮਚਿਤ੍ਤਸੁਤ੍ਤਦੇਸਨਾਦਯੋ **ਧਮ੍ਮਯਾਗਾ**। ਸੇਸਂ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤਨਯਮੇਵ।

ਗਾਥਾਯਂ **ਅਯਜੀ**ਤਿ ਅਦਾਸਿ। **ਅਮਚ੍ਛਰੀ**ਤਿ ਸਬ੍ਬਮਚ੍ਛਰਿਯਾਨਂ ਬੋਧਿਮੂਲੇਯੇਵ ਸੁਪ੍ਪਹੀਨਤ੍ਤਾ ਮਚ੍ਛੇਰਰਹਿਤੋ। **ਸਬ੍ਬਭੂਤਾਨੁਕਮ੍ਪੀ**ਤਿ ਮਹਾਕਰੁਣਾਯ ਸਬ੍ਬਸਤ੍ਤੇ ਪਿਯਪੁਤ੍ਤਂ ਵਿਯ ਅਨੁਗ੍ਗਣ੍ਹਨਸੀਲੋ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ –

‘‘ਵਧਕੇ ਦੇਵਦਤ੍ਤੇ ਚ, ਚੋਰੇ ਅਙ੍ਗੁਲਿਮਾਲਕੇ।

ਧਨਪਾਲੇ ਰਾਹੁਲੇ ਚੇਵ, ਸਮਚਿਤ੍ਤੋ ਮਹਾਮੁਨੀ''ਤਿ॥ (ਮਿ॰ ਪ॰ ੬.੬.੫) –

ਸੇਸੰ ਸੁਵਿਞ੍ਞੇਯਮੇਵ।

ਪਠਮਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੨. ਸੁਲਭਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੧੦੧. ਦੁਤਿਯੇ **ਅਪ੍ਪਾਨੀ**ਤਿ ਪਰਿਤ੍ਤਾਨਿ। **ਸੁਲਭਾਨੀ**ਤਿ ਸੁਖੇਨ ਲਦ੍ਧਬ੍ਬਾਨਿ, ਯਤ੍ਥ ਕਤ੍ਥਚਿ ਵਾ ਸਕ੍ਕਾ ਹੋਤਿ ਲਦ੍ਧੁੰ। **ਅਨਵਜ੍ਜਾਨੀ**ਤਿ ਵਜ੍ਜਰਹਿਤਾਨਿ ਨਿਦ੍ਦੋਸਾਨਿ ਆਗਮਨਸੁਦ੍ਧਿਤੋ ਕਾਯਮਣ੍ਡਨਾਦਿਕਿਲੇਸਵਤ੍ਥੁਭਾਵਾਭਾਵਤੋ ਚ। ਤਤ੍ਥ ਸੁਲਭਤਾਯ ਪਰਿਯੇਸਨਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਅਭਾਵੋ ਦਸ੍ਸਿਤੋ, ਅਪ੍ਪਤਾਯ ਪਰਿਹਰਣਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸਪਿ ਅਭਾਵੋ ਦਸ੍ਸਿਤੋ, ਅਨਵਜ੍ਜਤਾਯ ਅਗਰਹਿਤਬ੍ਬਤਾਯ ਭਿਕ੍ਖੁਸਾਰੁਪ੍ਪਭਾਵੋ ਦਸ੍ਸਿਤੋ ਹੋਤਿ। ਅਪ੍ਪਤਾਯ ਵਾ ਪਰਿਤ੍ਤਾਸਸ੍ਸ ਅਵਤ੍ਥੁਤਾ, ਸੁਲਭਤਾਯ ਗੇਧਾਯ ਅਵਤ੍ਥੁਤਾ, ਅਨਵਜ੍ਜਤਾਯ ਆਦੀਨਵਵਸੇਨ ਨਿਸ੍ਸਰਣਪਞ੍ਞਾਯ ਵਤ੍ਥੁਤਾ ਦਸ੍ਸਿਤਾ ਹੋਤਿ। ਅਪ੍ਪਤਾਯ ਵਾ ਲਾਭੇਨ ਨ ਸੋਮਨਸ੍ਸੰ ਜਨਯਨ੍ਤਿ, ਸੁਲਭਤਾਯ ਅਲਾਭੇਨ ਨ ਦੋਮਨਸ੍ਸੰ ਜਨਯਨ੍ਤਿ, ਅਨਵਜ੍ਜਤਾਯ ਵਿਪ੍ਪਟਿਸਾਰਨਿਮਿਤ੍ਤੰ ਅਞ੍ਞਾਣੁਪੇਕ੍ਖੰ ਨ ਜਨਯਨ੍ਤਿ ਅਵਿਪ੍ਪਟਿਸਾਰਵਤ੍ਥੁਭਾਵਤੋ।

ਪੰਸੁਕੂਲਨ੍ਤਿ ਰਥਿਕਾਸੁਸਾਨਸਙ੍ਕਾਰਕੂਟਾਦੀਸੁ ਯਤ੍ਥ ਕਤ੍ਥਚਿ ਪੰਸੂਨੰ ਉਪਰਿ ਠਿਤਤ੍ਤਾ ਅਬ੍ਭੁਗ੍ਗਤਟ੍ਠੇਨ ਪੰਸੁਕੂਲੰ ਵਿਯਾਤਿ ਪੰਸੁਕੂਲੰ, ਪੰਸੁ ਵਿਯ ਕੁਚ੍ਛਿਤਭਾਵੰ ਉਲਤਿ ਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਪੰਸੁਕੂਲਨ੍ਤਿ ਏਵੰ ਲਦ੍ਧਨਾਮੰ ਰਥਿਕਾਦੀਸੁ ਪਤਿਤਨਨ੍ਤਕਾਨਿ ਉਚ੍ਚਿਨਿਤ੍ਵਾ ਕਤਚੀਵਰੰ। **ਪਿਣ੍ਡਿਯਾਲੋਪੋ**ਤਿ ਜਙ੍ਘਪਿਣ੍ਡਿਯਾ ਬਲੇਨ ਚਰਿਤ੍ਵਾ ਘਰੇ ਘਰੇ ਆਲੋਪਮਤ੍ਤੰ ਕਤ੍ਵਾ ਲਦ੍ਧਭੋਜਨੰ। **ਰੁਕ੍ਖਮੂਲ**ਨ੍ਤਿ ਵਿਵੇਕਾਨੁਰੂਪੰ ਯੰਕਿਞ੍ਚਿ ਰੁਕ੍ਖਸਮੀਪੰ। **ਪੂਤਿਮੁਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਯੰਕਿਞ੍ਚਿ ਗੋਮੁਤ੍ਤੰ। ਯਥਾ ਹਿ ਸੁਵਣ੍ਣਵਣ੍ਣੋਪਿ ਕਾਯੋ ਪੂਤਿਕਾਯੋਵ ਏਵੰ ਅਭਿਨਵਮ੍ਪਿ ਮੁਤ੍ਤੰ ਪੂਤਿਮੁਤ੍ਤਮੇਵ। ਤਤ੍ਥ ਕੇਚਿ ਗੋਮੁਤ੍ਤਭਾਵਿਤੰ ਹਰਿਤਕੀਖਣ੍ਡੰ ''ਪੂਤਿਮੁਤ੍ਤ''ਨ੍ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ, ਪੂਤਿਭਾਵੇਨ ਆਪਣਾਦਿਤੋ ਵਿਸ੍ਸਟ੍ਠੰ ਛਡ੍ਡਿਤੰ ਅਪਰਿਗ੍ਗਹਿਤੰ ਯੰਕਿਞ੍ਚਿ ਭੇਸਜ੍ਜੰ ਪੂਤਿਮੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਨ੍ਤਿ ਅਪਰੇ।

ਯਤੋ ਖੋਤਿ ਪਚ੍ਚਤ੍ਤੇ ਨਿਸ੍ਸਕ੍ਕਵਚਨੰ, ਯੰ ਖੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ। ਤੇਨ ''ਤੁਟ੍ਠੋ ਹੋਤੀ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਕਿਰਿਯੰ ਪਰਾਮਸਤਿ। **ਤੁਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਸਨ੍ਤੁਟ੍ਠੋ। **ਇਦਮਸ੍ਸਾਹ**ਨ੍ਤਿ ਯ੍ਵਾਯੰ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧੇਨ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੇਨ ਪਚ੍ਚਯੇਨ ਅਪ੍ਪੇਨ ਸੁਲਭੇਨ ਸਨ੍ਤੋਸੋ, ਇਦੰ ਇਮਸ੍ਸ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਸੀਲਸੰਵਰਾਦੀਸੁ ਅਞ੍ਞਤਰੰ ਏਕੰ ਸਾਮਞ੍ਞਙ੍ਗੰ ਸਮਣਭਾਵਕਾਰਣਨ੍ਤਿ ਅਹੰ ਵਦਾਮਿ। ਸਨ੍ਤੁਟ੍ਠਸ੍ਸ ਹਿ ਚਤੁਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਸੀਲੰ ਸੁਪਰਿਪੁਣ੍ਣੰ ਹੋਤਿ, ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਚ ਭਾਵਨਾਪਾਰਿਪੂਰਿੰ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ। ਅਥ ਵਾ ਸਾਮਞ੍ਞੰ ਨਾਮ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੋ। ਤਸ੍ਸ ਸਙ੍ਖੇਪਤੋ ਦ੍ਵੇ ਅਙ੍ਗਾਨਿ – ਬਾਹਿਰੰ, ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਬਾਹਿਰੰ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੂਪਨਿਸ੍ਸਯੋ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਸ੍ਸਵਨਞ੍ਚ, ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕੰ ਪਨ ਯੋਨਿਸੋ ਮਨਸਿਕਾਰੋ ਧਮ੍ਮਾਨੁਧਮ੍ਮਪਟਿਪਤ੍ਤਿ ਚ। ਤੇਸੁ ਯਸ੍ਮਾ ਯਥਾਰਹੰ ਧਮ੍ਮਾਨੁਧਮ੍ਮਪਟਿਪਤ੍ਤਿਭੂਤਾ ਤਸ੍ਸਾ ਮੂਲਭੂਤਾ ਚੇਤੇ ਧਮ੍ਮਾ, ਯਦਿਦੰ ਅਪ੍ਪਿਚ੍ਛਤਾ ਸਨ੍ਤੁਟ੍ਠਿਤਾ ਪਵਿਵਿਤ੍ਤਤਾ ਅਸੰਸਟ੍ਠਤਾ ਆਰਦ੍ਧਵੀਰਿਯਤਾਤਿ ਏਵਮਾਦਯੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਵੁਤ੍ਤੰ ''ਇਦਮਸ੍ਸਾਹੰ ਅਞ੍ਞਤਰੰ ਸਾਮਞ੍ਞਙ੍ਗਨ੍ਤਿ ਵਦਾਮੀ''ਤਿ।

ਗਾਥਾਸੁ **ਸੇਨਾਸਨਮਾਰਬ੍ਭਾ**ਤਿ ਵਿਹਾਰਾਦਿੰ ਮਞ੍ਚਪੀਠਾਦਿਞ੍ਚ ਸੇਨਾਸਨੰ ਨਿਸ੍ਸਾਯ। **ਚੀਵਰੰ ਪਾਨਭੋਜਨ**ਨ੍ਤਿ ਨਿਵਾਸਨਾਦਿਚੀਵਰੰ, ਅਮ੍ਬਪਾਨਕਾਦਿਪਾਨੰ, ਖਾਦਨੀਯਭੋਜਨੀਯਾਦਿਭੁਞ੍ਜਿਤਬ੍ਬਵਤ੍ਥੁਞ੍ਚ ਆਰਬ੍ਭਾਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। **ਵਿਘਾਤੋ** ਵਿਹਤਭਾਵੋ ਚੇਤੋਦੁਕ੍ਖੰ ਨ ਹੋਤੀਤਿ ਯੋਜਨਾ। ਅਯਞ੍ਹੇਤ੍ਥ ਸਙ੍ਖੇਪਤ੍ਥੋ – ''ਅਸੁਕਸ੍ਮਿੰ ਨਾਮ ਆਵਾਸੇ ਪਚ੍ਚਯਾ ਸੁਲਭਾ''ਤਿ ਲਭਿਤਬ੍ਬਟ੍ਠਾਨਗਮਨੇਨ ਵਾ ''ਮਯ੍ਹੰ ਪਾਪੁਣਾਤਿ ਨ ਤੁਯ੍ਹ''ਨ੍ਤਿ ਵਿਵਾਦਾਪਜ੍ਜਨੇਨ ਵਾ ਨਵਕਮ੍ਮਕਰਣਾਦਿਵਸੇਨ ਵਾ ਸੇਨਾਸਨਾਦੀਨਿ ਪਰਿਯੇਸਨ੍ਤਾਨੰ ਅਸਨ੍ਤੁਟ੍ਠਾਨੰ ਇਚ੍ਛਿਤਲਾਭਾਦਿਨਾ ਯੋ ਵਿਘਾਤੋ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਹੋਤਿ, ਸੋ ਤਤ੍ਥ ਸਨ੍ਤੁਟ੍ਠਸ੍ਸ ਨ ਹੋਤੀਤਿ। **ਦਿਸਾ ਨਪ੍ਪਟਿਹਞ੍ਞਤੀ**ਤਿ ਸਨ੍ਤੁਟ੍ਠਿਯਾ ਚਾਤੁਦ੍ਦਿਸਭਾਵੇਨ ਦਿਸਾ ਨਪ੍ਪਟਿਹਨ੍ਤਿ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤੰ –

‘‘ਚਾਤੁਦ੍ਦਿਸੋ ਅਪ੍ਪਟਿਘੋ ਚ ਹੋਤਿ,
ਸਨ੍ਤੁਸ੍ਸਮਾਨੋ ਇਤਰੀਤਰੇਨਾ’’ਤਿ॥ (ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੪੨; ਚੂਲ਼ਨਿ॰ ਖਗ੍ਗਵਿਸਾਣਸੁਤ੍ਤਨਿਦ੍ਦੇਸ ੧੨੮)।

ਯਸ੍ਸ ਹਿ ‘‘ਅਸੁਕਟ੍ਠਾਨਂ ਨਾਮ ਗਤੋ ਚੀਵਰਾਦੀਨਿ ਲਭਿਸ੍ਸਾਮੀ’’ਤਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਦਿਸਾ ਪਟਿਹਞ੍ਞਤਿ ਨਾਮ। ਯਸ੍ਸ ਪਨ ਏਵਂ ਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਦਿਸਾ ਨ ਪਟਿਹਞ੍ਞਤਿ ਨਾਮ। **ਧਮ੍ਮਾ**ਤਿ ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਧਮ੍ਮਾ। **ਸਾਮਞ੍ਞਸ੍ਸਾਨੁਲੋਮਿਕਾ**ਤਿ ਸਮਣਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਭਾਵਨਾਯ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਸ੍ਸੇਵ ਵਾ ਅਨੁਚ੍ਛਵਿਕਾ ਅਪ੍ਪਿਚ੍ਛਤਾਦਯੋ। **ਅਧਿਗ੍ਗਹਿਤਾ**ਤਿ ਸਬ੍ਬੇ ਤੇ ਤੁਟ੍ਠਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸਨ੍ਤੁਟ੍ਠਚਿਤ੍ਤੇਨ ਭਿਕ੍ਖੁਨਾ ਅਧਿਗ੍ਗਹਿਤਾ ਪਟਿਪਕ੍ਖਧਮ੍ਮੇ ਅਭਿਭਵਿਤ੍ਵਾ ਗਹਿਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਅਬ੍ਭਨ੍ਤਰਗਤਾ, ਨ ਬਾਹਿਰਗਤਾਤਿ।

ਦੁਤਿਯਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੩. ਆਸਵਕ੍ਖਯਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੧੦੨. ਤਤਿਯੇ **ਜਾਨਤੋ**ਤਿ ਜਾਨਨ੍ਤਸ੍ਸ। **ਪਸ੍ਸਤੋ**ਤਿ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤਸ੍ਸ। ਯਦਿਪਿ ਇਮਾਨਿ ਦ੍ਵੇਪਿ ਪਦਾਨਿ ਏਕਤ੍ਥਾਨਿ, ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਮੇਵ ਨਾਨਂ, ਏਵਂ ਸਨ੍ਤੇਪਿ ‘‘ਜਾਨਤੋ’’ਤਿ ਞਾਣਲਕ੍ਖਣਂ ਉਪਾਦਾਯ ਪੁਗ੍ਗਲਂ ਨਿਦ੍ਦਿਸਤਿ। ਜਾਨਨਲਕ੍ਖਣਞ੍ਹਿ ਞਾਣਂ। ‘‘ਪਸ੍ਸਤੋ’’ਤਿ ਞਾਣਪ੍ਪਭਾਵਂ ਉਪਾਦਾਯ। ਦਸ੍ਸਨਪ੍ਪਭਾਵਞ੍ਹਿ ਉਪਾਦਾਯ ਞਾਣਸਮਙ੍ਗੀ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਚਕ੍ਖੁਮਾ ਵਿਯ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਚਕ੍ਖੁਨਾ ਰੂਪਾਨਿ, ਞਾਣੇਨ ਵਿਵਟੇ ਧਮ੍ਮੇ ਪਸ੍ਸਤਿ। ਅਥ ਵਾ **ਜਾਨਤੋ**ਤਿ ਅਨੁਬੋਧਞਾਣੇਨ ਜਾਨਤੋ। **ਪਸ੍ਸਤੋ**ਤਿ ਪਟਿਵੇਧਞਾਣੇਨ ਪਸ੍ਸਤੋ। ਪਟਿਲੋਮਤੋ ਵਾ ਦਸ੍ਸਨਮਗ੍ਗੇਨ ਪਸ੍ਸਤੋ, ਭਾਵਨਾਮਗ੍ਗੇਨ ਜਾਨਤੋ। ਕੇਚਿ ਪਨ ‘‘ਞਾਤਤੀਰਣਪਹਾਨਪਰਿਞ੍ਞਾਹਿ ਜਾਨਤੋ, ਸਿਖਾਪ੍ਪਤ੍ਤਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਪਸ੍ਸਤੋ’’ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਅਥ ਵਾ ਦੁਕ੍ਖਂ ਪਰਿਞ੍ਞਾਭਿਸਮਯੇਨ ਜਾਨਤੋ, ਨਿਰੋਧਂ ਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾਭਿਸਮਯੇਨ ਪਸ੍ਸਤੋ। ਤਦੁਭਯੇ ਚ ਸਤਿ ਪਹਾਨਭਾਵਨਾਭਿਸਮਯਾ ਸਿਦ੍ਧਾ ਏਵ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਚਤੁਸਚ੍ਚਾਭਿਸਮਯੋ ਵੁਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ। ਯਦਾ ਚੇਤ੍ਥ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣਂ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਂ, ਤਦਾ ‘‘ਜਾਨਤੋ ਪਸ੍ਸਤੋ’’ਤਿ ਪਦਾਨਂ ਹੇਤੁਅਤ੍ਥਦੀਪਨਤਾ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ। ਯਦਾ ਪਨ ਮਗ੍ਗਞਾਣਂ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਂ, ਤਦਾ ਮਗ੍ਗਕਿਚ੍ਚਤ੍ਥਦੀਪਨਤਾ।

ਆਸਵਾਨਂ ਖਯਨ੍ਤਿ ‘‘ਜਾਨਤੋ, ਅਹਂ ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਸ੍ਸਤੋ ਆਸਵਾਨਂ ਖਯਂ ਵਦਾਮੀ’’ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੫; ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੦੧; ੫.੧੦੯੫) ਏਵਮਾਗਤੇ ਸਬ੍ਬਾਸਵਸਂਵਰਪਰਿਯਾਯੇ ‘‘ਆਸਵਾਨਂ ਖਯਾ ਅਨਾਸਵਂ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿ’’ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੪੩੮) ਚ ਸੁਤ੍ਤਪਦੇਸੁ ਆਸਵਾਨਂ ਪਹਾਨਂ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਕ੍ਖਯੋ ਅਸਮੁਪ੍ਪਾਦੋ ਖੀਣਾਕਾਰੋ ਨਤ੍ਥਿਭਾਵੋ ‘‘ਆਸਵਕ੍ਖਯੋ’’ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ। ‘‘ਆਸਵਾਨਂ ਖਯਾ ਸਮਣੋ ਹੋਤੀ’’ਤਿਆਦੀਸੁ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੪੩੮) ਫਲਂ।

‘‘ਪਰਵਜ੍ਜਾਨੁਪਸ੍ਸਿਸ੍ਸ, ਨਿਚ੍ਚਂ ਉਜ੍ਝਾਨਸਞ੍ਞਿਨੋ।
ਆਸਵਾ ਤਸ੍ਸ ਵਡ੍ਢਨ੍ਤਿ, ਆਰਾ ਸੋ ਆਸਵਕ੍ਖਯਾ’’ਤਿ॥ (ਧ॰ ਪ॰ ੨੫੩)। –

ਆਦੀਸੁ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ।

‘‘ਸੇਖਸ੍ਸ ਸਿਕ੍ਖਮਾਨਸ੍ਸ, ਉਜੁਮਗ੍ਗਾਨੁਸਾਰਿਨੋ।
ਖਯਸ੍ਮਿਂ ਪਠਮਂ ਞਾਣਂ, ਤਤੋ ਅਞ੍ਞਾ ਅਨਨ੍ਤਰਾ।
ਤਤੋ ਅਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤਸ੍ਸ, ਞਾਣਂ ਵੇ ਹੋਤਿ ਤਾਦਿਨੋ’’ਤਿ॥ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੩.੮੬; ਇਤਿਵੁ॰ ੬੨) –

ਏਵਮਾਗਤੇ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸੁਤ੍ਤੇ ਇਧ ਚ ਮਗ੍ਗੋ ‘‘ਆਸਵਕ੍ਖਯੋ’’ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਤਸ੍ਮਾ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਜਾਨਨ੍ਤਸ੍ਸ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤਸ੍ਸ ਅਹਂ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਾਧਿਗਮਂ ਵਦਾਮੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। **ਨੋ ਅਜਾਨਤੋ ਨੋ ਅਪਸ੍ਸਤੋ**ਤਿ ਯੋ ਪਨ ਨ ਜਾਨਾਤਿ ਨ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਨੋ ਵਦਾਮੀਤਿ

ਅਤ੍ਥੋ। ਏਤੇਨ ਯੇ ਅਜਾਨਤੋ ਅਪਸ੍ਸਤੋਪਿ ਸਂਸਾਰਸੁਦ੍ਧਿਂ ਵਦਨ੍ਤਿ, ਤੇ ਪਟਿਕ੍ਖਿਪਤਿ। ਪੁਰਿਮੇਨ ਵਾ ਪਦਦ੍ਵਯੇਨ ਉਪਾਯੋ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਇਮਿਨਾ ਅਨੁਪਾਯਪਟਿਸੇਧੋ। ਸਙ੍ਖੇਪੇਨ ਚੇਤ੍ਥ ਞਾਣਂ ਆਸਵਕ੍ਖਯਕਰਂ, ਸੇਸਂ ਤਸ੍ਸ ਪਰਿਕ੍ਖਾਰੋਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ।

ਇਦਾਨਿ ਯਂ ਜਾਨਤੋ ਯਂ ਪਸ੍ਸਤੋ ਆਸਵਕ੍ਖਯੋ ਹੋਤਿ, ਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਕਿਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਜਾਨਤੋ"**ਤਿ ਪੁਚ੍ਛਂ ਆਰਭਿ। ਤਤ੍ਥ ਜਾਨਨਾ ਬਹੁਵਿਧਾ। ਦਬ੍ਬਜਾਤਿਕੋ ਏਵ ਹਿ ਕੋਚਿ ਭਿਕ੍ਖੁ ਛਤ੍ਤਂ ਕਾਤੁਂ ਜਾਨਾਤਿ, ਕੋਚਿ ਚੀਵਰਾਦੀਨਂ ਅਞ੍ਞਤਰਂ, ਤਸ੍ਸ ਈਦਿਸਾਨਿ ਕਮ੍ਮਾਨਿ ਵਤ੍ਤਸੀਸੇ ਠਤ੍ਵਾ ਕਰੋਨ੍ਤਸ੍ਸ ਸਾ ਜਾਨਨਾ ''ਮਗ੍ਗਫਲਾਨਂ ਪਦਟ੍ਠਾਨਂ ਨ ਹੋਤੀ''ਤਿ ਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਾ। ਯੋ ਪਨ ਸਾਸਨੇ ਪਬ੍ਬਜਿਤ੍ਵਾ ਵੇਜ੍ਜਕਮ੍ਮਾਦੀਨਿ ਕਾਤੁਂ ਜਾਨਾਤਿ, ਤਸ੍ਸੇਵਂ ਜਾਨਤੋ ਆਸਵਾ ਵਡ੍ਢਨ੍ਤਿਯੇਵ। ਤਸ੍ਮਾ ਯਂ ਜਾਨਤੋ ਯਂ ਪਸ੍ਸਤੋ ਆਸਵਾਨਂ ਖਯੋ ਹੋਤਿ, ਤਦੇਵ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ਆਹ **"ਇਦਂ ਦੁਕ੍ਖ"**ਨ੍ਤਿਆਦਿ। ਤਤ੍ਥ ਯਂ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਂ ਚਤੁਸਚ੍ਚਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਂ, ਤਂ ਹੇਟ੍ਠਾ ਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰਸੁਤ੍ਤੇ ਸਙ੍ਖੇਪਤੋ ਵੁਤ੍ਤਮੇਵ।

ਤਤ੍ਥ ਪਨ ''ਯੋਨਿਸੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਮਨਸਿ ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਅਕੁਸਲਂ ਪਜਹਤਿ, ਕੁਸਲਂ ਭਾਵੇਤੀ''ਤਿ (ਇਤਿਵੁ॰ ੧੬) ਆਗਤਤ੍ਤਾ ''ਇਦਂ ਦੁਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਯੋਨਿਸੋ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤੀ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਅਤ੍ਥਵਿਭਾਵਨਾ ਕਤਾ। ਇਧ ''ਇਦਂ ਦੁਕ੍ਖਨ੍ਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਜਾਨਤੋ ਪਸ੍ਸਤੋ ਆਸਵਾਨਂ ਖਯੋ ਹੋਤੀ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੫; ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੦੧; ੫.੧੦੯੫) ਆਗਤਤ੍ਤਾ ''ਇਦਂ ਦੁਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਪਰਿਞ੍ਞਾਪਟਿਵੇਧਵਸੇਨ ਪਰਿਞ੍ਞਾਭਿਸਮਯਵਸੇਨ ਮਗ੍ਗਞਾਣੇਨ ਜਾਨਤੋ ਪਸ੍ਸਤੋ ਆਸਵਾਨਂ ਖਯੋ ਹੋਤੀ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਨਯੇਨ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ। ਆਸਵੇਸੁ ਚ ਪਠਮਮਗ੍ਗੇਨ ਦਿਟ੍ਠਾਸਵੋ ਖੀਯਤਿ, ਤਤਿਯਮਗ੍ਗੇਨ ਕਾਮਾਸਵੋ, ਚਤੁਤ੍ਥਮਗ੍ਗੇਨ ਭਵਾਸਵੋ ਅਵਿਜ੍ਜਾਸਵੋ ਚ ਖੀਯਤੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਗਾਥਾਸੁ **ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਯਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨੇ ਫਲੇ ਚ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਞਾਣਂ। **ਉਤ੍ਤਮ**ਨ੍ਤਿ ਉਤ੍ਤਮਧਮ੍ਮਾਰਮ੍ਮਣਤ੍ਤਾ ਉਤ੍ਤਮਂ। **ਖਯੇ ਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਆਸਵਾਨਂ ਸਂਯੋਜਨਾਨਞ੍ਚ ਖਯੇ ਖਯਕਰੇ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੇ ਞਾਣਂ। ''ਖੀਣਾ ਸਂਯੋਜਨਾ ਇਤਿ ਞਾਣ''ਨ੍ਤਿ ਇਧਾਪਿ ਆਨੇਤ੍ਵਾ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧਿਤਬ੍ਬਂ। ਤੇਨ ਪਹੀਨਕਿਲੇਸਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਏਵਮੇਤ੍ਥ ਚਤ੍ਤਾਰਿਪਿ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਞਾਣਾਨਿ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ । ਅਵਸਿਟ੍ਠਕਿਲੇਸਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਾ ਹਿ ਇਧ ਨਤ੍ਥਿ ਅਰਹਤ੍ਤਫਲਾਧਿਗਮਸ੍ਸ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਤ੍ਤਾ। ਯਥਾ ਚੇਤ੍ਥ ਜਾਨਤੋ ਪਸ੍ਸਤੋਤਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਾਧਿਗਮੇਨ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਕਿਚ੍ਚਂ ਅਧਿਕਂ ਕਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਏਵਂ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨਕਿਚ੍ਚਮ੍ਪਿ ਅਧਿਕਮੇਵ ਇਚ੍ਛਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **"ਨ ਤ੍ਵੇਵਿਦਂ ਕੁਸੀਤੇਨਾ"**ਤਿ ਓਸਾਨਗਾਥਮਾਹ।

ਤਤ੍ਥ **ਨ ਤ੍ਵੇਵਿਦ**ਨ੍ਤਿ ਨ ਤੁ ਏਵ ਇਦਂ। **ਤੁ**ਸਦ੍ਦੋ ਨਿਪਾਤਮਤ੍ਤਂ। **ਬਾਲੇਨਮਵਿਜਾਨਤਾ**ਤਿ **ਮ**ਕਾਰੋ ਪਦਸਨ੍ਧਿਕਰੋ। ਅਯਞ੍ਹੇਤ੍ਥ ਸਙ੍ਖੇਪਤ੍ਥੋ – ਇਦਂ ਸੇਕ੍ਖਮਗ੍ਗੇਨ ਅਸੇਕ੍ਖਮਗ੍ਗੇਨ ਚ ਪਤ੍ਤਬ੍ਬਂ ਅਭਿਜ੍ਝਾਕਾਯਗਨ੍ਥਾਦਿਸਬ੍ਬਗਨ੍ਥਾਨਂ ਪਮੋਚਨਂ ਪਮੋਚਨਸ੍ਸ ਨਿਮਿਤ੍ਤਭੂਤਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ''ਇਦਂ ਦੁਕ੍ਖ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਸਚ੍ਚਾਨਿ ਯਥਾਭੂਤਂ **ਅਵਿਜਾਨਤਾ** ਤਤੋ ਏਵ **ਬਾਲੇਨ** ਅਵਿਦ੍ਦੁਸੁਨਾ ਯਥਾ ਅਧਿਗਨ੍ਤੁਂ ਨ ਸਕ੍ਕਾ, ਏਵਂ **ਕੁਸੀਤੇਨ** ਨਿਬ੍ਬੀਰਿਯੇਨਾਪਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਦਧਿਗਮਾਯ ਆਰਦ੍ਧਵੀਰਿਯੇਨ ਭਵਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ। ਤੇਨਾਹ ਭਗਵਾ ''ਆਰਦ੍ਧਵੀਰਿਯਸ੍ਸਾਯਂ ਧਮ੍ਮੋ, ਨੋ ਕੁਸੀਤਸ੍ਸ'' (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੫੮)।

''ਆਰਮ੍ਭਥ ਨਿਕ੍ਕਮਥ, ਯੁਞ੍ਜਥ ਬੁਦ੍ਧਸਾਸਨੇ।
ਧੁਨਾਥ ਮਚ੍ਚੁਨੋ ਸੇਨਂ, ਨਲ਼ਾਗਾਰਂਵ ਕੁਞ੍ਜਰੋ''ਤਿ॥ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੮੫; ਨੇਤ੍ਤਿ॰ ੨੯; ਮਿ॰ ਪ॰ ੫.੧.੪)।

ਤਤਿਯਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੪. ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੧੦੩. ਚਤੁਤ੍ਥੇ **ਯੇ ਹਿ ਕੇਚੀ**ਤਿ ਯੇ ਕੇਚਿ। **ਇਦੰ ਦੁਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਯਥਾਭੂਤੰ ਨਪ੍ਪਜਾਨਨ੍ਤੀ**ਤਿ ''ਇਦੰ ਦੁਕ੍ਖੰ, ਏਤ੍ਤਕੰ ਦੁਕ੍ਖੰ, ਨ ਇਤੋ ਭਿਯ੍ਯੋ''ਤਿ ਅਵਿਪਰੀਤੰ ਸਭਾਵਸਰਸਲਕ੍ਖਣਤੋ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਪਞ੍ਞਾਸਹਿਤਾਯ ਮਗ੍ਗਪਞ੍ਞਾਯ ਦੁਕ੍ਖਸਚ੍ਚੰ ਨ ਜਾਨਨ੍ਤਿ ਨ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਨ੍ਤਿ। ਸੇਸੇਸੁਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। **ਨ ਮੇ ਤੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ**ਤਿਆਦੀਸੁ ਅਯੰ ਸਙ੍ਖੇਪਤ੍ਥੋ – ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤੁਸਚ੍ਚਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨੰ ਅਨਨੁਯੁਤ੍ਤਾ ਪਬ੍ਬਜ੍ਜਾਮਤ੍ਤਸਮਣਾ ਚੇਵ ਜਾਤਿਮਤ੍ਤਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਚ ਨ ਮਯਾ ਤੇ ਸਮਿਤਪਾਪਸਮਣੇਸੁ ਸਮਣੋਤਿ, ਬਾਹਿਤਪਾਪਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੇਸੁ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋਤਿ ਚ ਸਮ੍ਮਤਾ ਅਨੁਞ੍ਞਾਤਾ। ਕਸ੍ਮਾ? ਸਮਣਕਰਣਾਨੰ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਕਰਣਾਨਞ੍ਚ ਧਮ੍ਮਾਨੰ ਅਭਾਵਤੋਤਿ। ਤੇਨੇਵਾਹ ''ਨ ਚ ਪਨ ਤੇ ਆਯਸ੍ਮਨ੍ਤੋ''ਤਿਆਦਿ। ਤਤ੍ਥ **ਸਾਮਞ੍ਞਤ੍ਥ**ਨ੍ਤਿ ਸਾਮਞ੍ਞਸਙ੍ਖਾਤੰ ਅਤ੍ਥੰ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਸਾਮਞ੍ਞਫਲਾਨੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਬ੍ਰਹ੍ਮਞ੍ਞਤ੍ਥ**ਨ੍ਤਿ ਤਸ੍ਸੇਵ ਵੇਵਚਨੰ। ਅਪਰੇ ਪਨ ''ਸਾਮਞ੍ਞਤ੍ਥਨ੍ਤਿ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਾ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਞ੍ਞਤ੍ਥਨ੍ਤਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਅਰਿਯਫਲਾਨੀ''ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਸੇਸੰ ਵੁਤ੍ਤਨਯਮੇਵ। ਸੁਕ੍ਕਪਕ੍ਖੋ ਵੁਤ੍ਤਵਿਪਰਿਯਾਯੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਗਾਥਾਸੁ ਅਪੁਬ੍ਬੰ ਨਤ੍ਥਿ।

ਚਤੁਤ੍ਥਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੫. ਸੀਲਸਮ੍ਪਨ੍ਨਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੧੦੪. ਪਞ੍ਚਮੇ **ਸੀਲਸਮ੍ਪਨ੍ਨਾ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਸੀਲੰ ਨਾਮ ਖੀਣਾਸਵਾਨੰ ਲੋਕਿਯਲੋਕੁਤ੍ਤਰਸੀਲੰ, ਤੇਨ ਸਮ੍ਪਨ੍ਨਾ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਾਤਿ ਸੀਲਸਮ੍ਪਨ੍ਨਾ। **ਸਮਾਧਿਪਞ੍ਞਾਸੁ**ਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। **ਵਿਮੁਤ੍ਤਿ** ਪਨ ਫਲਵਿਮੁਤ੍ਤਿਯੇਵ, **ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਞਾਣਦਸ੍ਸਨੰ** ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਞਾਣੰ। ਏਵਮੇਤ੍ਥ ਸੀਲਾਦਯੋ ਤਯੋ ਲੋਕਿਯਲੋਕੁਤ੍ਤਰਾ, ਵਿਮੁਤ੍ਤਿ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਾਵ, ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਞਾਣਦਸ੍ਸਨੰ ਲੋਕਿਯਮੇਵ। ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਿਕਸਮ੍ਪਰਾਯਿਕਪਰਮਤ੍ਥੇਹਿ ਯਥਾਰਹੰ ਪਰੇ ਓਵਦਨ੍ਤਿ ਅਨੁਸਾਸਨ੍ਤੀਤਿ **ਓਵਾਦਕਾ। ਵਿਞ੍ਞਾਪਕਾ**ਤਿ ਕਮ੍ਮਾਨਿ ਕਮ੍ਮਫਲਾਨਿ ਚ, ਵਿਞ੍ਞਾਪਕਾ, ਤਤ੍ਥ ਚ ''ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਕੁਸਲਾ, ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਅਕੁਸਲਾ। ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਸਾਵਜ੍ਜਾ, ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਅਨਵਜ੍ਜਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਕੁਸਲਾਦਿਵਿਭਾਗਤੋ ਖਨ੍ਧਾਦਿਵਿਭਾਗਤੋ ਸਲਕ੍ਖਣਤੋ ਸਾਮਞ੍ਞਲਕ੍ਖਣਤੋਤਿ ਵਿਵਿਧੇਹਿ ਨਯੇਹਿ ਧਮ੍ਮਾਨੰ ਞਾਪਕਾ ਅਵਬੋਧਕਾ । **ਸਨ੍ਦਸ੍ਸਕਾ**ਤਿ ਤੇਯੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਹਤ੍ਥੇਨ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਵਿਯ ਪਰਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਤੋ ਦਸ੍ਸੇਤਾਰੋ। **ਸਮਾਦਪਕਾ**ਤਿ ਯੰ ਸੀਲਾਦਿ ਯੇਹਿ ਅਸਮਾਦਿਨ੍ਨੰ, ਤਸ੍ਸ ਸਮਾਦਾਪੇਤਾਰੋ, ਤਤ੍ਥ ਤੇ ਪਤਿਟ੍ਠਾਪੇਤਾਰੋ। **ਸਮੁਤ੍ਤੇਜਕਾ**ਤਿ ਏਵੰ ਕੁਸਲਧਮ੍ਮੇਸੁ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤਾਨੰ ਉਪਰਿ ਅਧਿਚਿਤ੍ਤਾਨੁਯੋਗੇ ਨਿਯੋਜਨਵਸੇਨ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸਮ੍ਮਾ ਉਤ੍ਤੇਜਕਾ, ਯਥਾ ਵਿਸੇਸਾਧਿਗਮੋ ਹੋਤਿ, ਏਵੰ ਨਿਸਾਮਨਵਸੇਨ ਤੇਜਕਾ। **ਸਮ੍ਪਹੰਸਕਾ**ਤਿ ਤੇਸੰ ਯਥਾਲਦ੍ਧੇਹਿ ਉਪਰਿਲਦ੍ਧਬ੍ਬੇਹਿ ਚ ਗੁਣਵਿਸੇਸੇਹਿ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸਮ੍ਮਾ ਪਹੰਸਕਾ, ਲਦ੍ਧਸ੍ਸਾਦਵਸੇਨ ਸੁਟ੍ਠੁ ਤੋਸਕਾ। **ਅਲੰਸਮਕ੍ਖਾਤਾਰੋ**ਤਿ ਅਲੰ ਪਰਿਯਤ੍ਤੰ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੰ ਅਪਰਿਹਾਪੇਤ੍ਵਾ ਸਮ੍ਮਦੇਵ ਅਨੁਗ੍ਗਹਾਧਿਪ੍ਪਾਯੇਨ ਅਕ੍ਖਾਤਾਰੋ।

ਅਥ ਵਾ **ਸਨ੍ਦਸ੍ਸਕਾ**ਤਿ ਧਮ੍ਮੰ ਦੇਸੇਨ੍ਤਾ ਪਵਤ੍ਤਿਨਿਵਤ੍ਤਿਯੋ ਸਭਾਵਸਰਸਲਕ੍ਖਣਤੋ ਸਮ੍ਮਦੇਵ ਦਸ੍ਸੇਤਾਰੋ। **ਸਮਾਦਪਕਾ**ਤਿ ਚਿਤ੍ਤੇ ਪਤਿਟ੍ਠਾਪਨਵਸੇਨ ਤਸ੍ਸੇਵ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਗਾਹਾਪਕਾ। **ਸਮੁਤ੍ਤੇਜਕਾ**ਤਿ ਤਦਤ੍ਥਗ੍ਗਹਣੇ ਉਸ੍ਸਾਹਜਨਨੇਨ ਸਮ੍ਮਦੇਵ ਵੋਦਪਕਾ ਜੋਤਕਾ ਵਾ। **ਸਮ੍ਪਹੰਸਕਾ**ਤਿ ਤਦਤ੍ਥਪਟਿਪਤ੍ਤਿਯੰ ਆਨਿਸੰਸਦਸ੍ਸਨੇਨ ਸਮ੍ਮਦੇਵ ਪਹੰਸਕਾ ਤੋਸਕਾ। **ਅਲੰਸਮਕ੍ਖਾਤਾਰੋ**ਤਿ ਸਮਤ੍ਥਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਸਮਕ੍ਖਾਤਾਰੋ। **ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਪਟਿਵੇਧਸਦ੍ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ, ਤਿਵਿਧਸ੍ਸਾਪਿ ਵਾ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਦੇਸੇਤਾਰੋ।

ਦਸ੍ਸਨਮ੍ਪਹਨ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸਨਮ੍ਪਿ ਅਹੰ। ਤੰ ਪਨੇਤੰ ਚਕ੍ਖੁਦਸ੍ਸਨੰ ਞਾਣਦਸ੍ਸਨਨ੍ਤਿ ਦੁਵਿਧੰ। ਤਤ੍ਥ ਪਸਨ੍ਨੇਹਿ ਚਕ੍ਖੂਹਿ ਅਰਿਯਾਨੰ ਓਲੋਕਨੰ ਚਕ੍ਖੁਦਸ੍ਸਨੰ ਨਾਮ। ਅਰਿਯਭਾਵਕਰਾਨੰ ਪਨ ਧਮ੍ਮਾਨੰ ਅਰਿਯਭਾਵਸ੍ਸ ਚ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਮਗ੍ਗਫਲੇਹਿ ਅਧਿਗਮੋ ਞਾਣਦਸ੍ਸਨੰ ਨਾਮ। ਇਮਸ੍ਮਿੰ ਪਨਤ੍ਥੇ ਚਕ੍ਖੁਦਸ੍ਸਨੰ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤੰ। ਅਰਿਯਾਨਞ੍ਹਿ ਪਸਨ੍ਨੇਹਿ ਚਕ੍ਖੂਹਿ ਓਲੋਕਨਮ੍ਪਿ ਸਤ੍ਤਾਨੰ ਬਹੂਪਕਾਰਮੇਵ। **ਸਵਨ**ਨ੍ਤਿ ''ਅਸੁਕੋ ਨਾਮ ਖੀਣਾਸਵੋ ਅਸੁਕਸ੍ਮਿੰ ਨਾਮ ਰਟ੍ਠੇ ਵਾ ਜਨਪਦੇ ਵਾ ਗਾਮੇ ਵਾ ਨਿਗਮੇ ਵਾ ਵਿਹਾਰੇ ਵਾ ਲੇਣੇ ਵਾ ਵਸਤੀ''ਤਿ ਕਥੇਨ੍ਤਾਨੰ ਸੋਤੇਨ ਸਵਨੰ, ਏਤਮ੍ਪਿ ਬਹੂਪਕਾਰਮੇਵ। **ਉਪਸਙ੍ਕਮਨ**ਨ੍ਤਿ ''ਦਾਨੰ ਵਾ ਦਸ੍ਸਾਮਿ, ਪਞ੍ਹੰ ਵਾ ਪੁਚ੍ਛਿਸ੍ਸਾਮਿ, ਧਮ੍ਮੰ ਵਾ ਸੋਸ੍ਸਾਮਿ, ਸਕ੍ਕਾਰੰ ਵਾ ਕਰਿਸ੍ਸਾਮੀ''ਤਿ ਏਵਰੂਪੇਨ ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਅਰਿਯਾਨੰ ਉਪਸਙ੍ਕਮਨੰ। **ਪਯਿਰੁਪਾਸਨ**ਨ੍ਤਿ ਪਞ੍ਹਪਯਿਰੁਪਾਸਨੰ,

ਅਰਿਯਾਨੰ ਗੁਣੇ ਸੁਤ੍ਵਾ ਤੇ ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਨਿਮਨ੍ਤੇਤ੍ਵਾ ਦਾਨੰ ਵਾ ਦਤ੍ਵਾ ਵਤ੍ਤੁੰ ਵਾ ਕਤ੍ਵਾ ''ਕਿੰ, ਭਨ੍ਤੇ, ਕੁਸਲ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਨਯੇਨ ਪਞ੍ਹਪੁਚ੍ਛਨਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਵੇਯ੍ਯਾਵਚ੍ਚਾਦਿਕਰਣੰ ਪਯਿਰੁਪਾਸਨੰਯੇਵ। **ਅਨੁਸ੍ਸਰਣ**ਨ੍ਤਿ ਰਤ੍ਤਿਟ੍ਠਾਨਦਿਵਾਟ੍ਠਾਨੇਸੁ ਨਿਸਿਨ੍ਨਸ੍ਸ ''ਇਦਾਨਿ ਅਰਿਯਾ ਗੁਮ੍ਬਲੇਣਮਣ੍ਡਪਾਦੀਸੁ ਝਾਨਵਿਪਸ੍ਸਨਾਮਗ੍ਗਫਲਸੁਖੇਹਿ ਵੀਤਿਨਾਮੇਨ੍ਤੀ''ਤਿ ਤੇਸੰ ਦਿਬ੍ਬਵਿਹਾਰਾਦਿਗੁਣਵਿਸੇਸਾਰਮ੍ਮਣੰ ਅਨੁਸ੍ਸਰਣੰ। ਯੋ ਵਾ ਤੇਸੰ ਸਨ੍ਤਿਕਾ ਓਵਾਦੋ ਲਦ੍ਧੋ ਹੋਤਿ, ਤੰ ਆਵਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ''ਇਮਸ੍ਮਿੰ ਠਾਨੇ ਸੀਲੰ ਕਥਿਤੰ, ਇਮਸ੍ਮਿੰ ਸਮਾਧਿ, ਇਮਸ੍ਮਿੰ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ, ਇਮਸ੍ਮਿੰ ਮਗ੍ਗੋ, ਇਮਸ੍ਮਿੰ ਫਲ''ਨ੍ਤਿ ਏਵੰ ਅਨੁਸ੍ਸਰਣੰ।

ਅਨੁਪਬ੍ਬਜ੍ਜਨ੍ਤਿ ਅਰਿਯੇਸੁ ਚਿਤ੍ਤੰ ਪਸਾਦੇਤ੍ਵਾ ਘਰਾ ਨਿਕ੍ਖਮ੍ਮ ਤੇਸੰ ਸਨ੍ਤਿਕੇ ਪਬ੍ਬਜ੍ਜੰ। ਅਰਿਯੇਸੁ ਹਿ ਚਿਤ੍ਤੰ ਪਸਾਦੇਤ੍ਵਾ ਤੇਸੰਯੇਵ ਸਨ੍ਤਿਕੇ ਪਬ੍ਬਜਿਤ੍ਵਾ ਤੇਸੰਯੇਵ ਓਵਾਦਾਨੁਸਾਸਨਿੰ ਪਚ੍ਚਾਸੀਸਮਾਨਸ੍ਸ ਚਰਤੋਪਿ ਪਬ੍ਬਜ੍ਜਾ ਅਨੁਪਬ੍ਬਜ੍ਜਾ ਨਾਮ, ਅਞ੍ਞੇਸੰ ਸਨ੍ਤਿਕੇ ਓਵਾਦਾਨੁਸਾਸਨਿੰ ਪਚ੍ਚਾਸੀਸਮਾਨਸ੍ਸ ਚਰਤੋਪਿ ਪਬ੍ਬਜ੍ਜਾ ਅਨੁਪਬ੍ਬਜ੍ਜਾ ਨਾਮ, ਅਰਿਯੇਸੁ ਪਸਾਦੇਨ ਅਞ੍ਞਤ੍ਥ ਪਬ੍ਬਜਿਤ੍ਵਾ ਅਰਿਯਾਨੰ ਸਨ੍ਤਿਕੇ ਓਵਾਦਾਨੁਸਾਸਨਿੰ ਪਚ੍ਚਾਸੀਸਮਾਨਸ੍ਸ ਚਰਤੋਪਿ ਪਬ੍ਬਜ੍ਜਾ ਅਨੁਪਬ੍ਬਜ੍ਜਾਵ। ਅਞ੍ਞੇਸੁ ਪਨ ਪਸਾਦੇਨ ਅਞ੍ਞੇਸੰਯੇਵ ਸਨ੍ਤਿਕੇ ਪਬ੍ਬਜਿਤ੍ਵਾ ਅਞ੍ਞੇਸੰਯੇਵ ਓਵਾਦਾਨੁਸਾਸਨਿੰ ਪਚ੍ਚਾਸੀਸਮਾਨਸ੍ਸ ਚਰਤੋ ਪਬ੍ਬਜ੍ਜਾ ਅਨੁਪਬ੍ਬਜ੍ਜਾ ਨਾਮ ਨ ਹੋਤਿ। ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਪਬ੍ਬਜਿਤੇਸੁ ਪਨ ਮਹਾਕਸ੍ਸਪਤ੍ਥੇਰਸ੍ਸ ਤਾਵ ਅਨੁਪਬ੍ਬਜ੍ਜੰ ਪਬ੍ਬਜਿਤਾ ਸਤਸਹਸ੍ਸਮਤ੍ਤਾ ਅਹੇਸੁੰ, ਤਥਾ ਥੇਰਸ੍ਸੇਵ ਸਦ੍ਧਿਵਿਹਾਰਿਕਸ੍ਸ ਚਨ੍ਦਗੁਤ੍ਤਤ੍ਥੇਰਸ੍ਸ, ਤਸ੍ਸਾਪਿ ਸਦ੍ਧਿਵਿਹਾਰਿਕਸ੍ਸ ਸੂਰਿਯਗੁਤ੍ਤਤ੍ਥੇਰਸ੍ਸ, ਤਸ੍ਸਾਪਿ ਸਦ੍ਧਿਵਿਹਾਰਿਕਸ੍ਸ ਅਸ੍ਸਗੁਤ੍ਤਤ੍ਥੇਰਸ੍ਸ, ਤਸ੍ਸਾਪਿ ਸਦ੍ਧਿਵਿਹਾਰਿਕਸ੍ਸ ਯੋਨਕਧਮ੍ਮਰਕ੍ਖਿਤਤ੍ਥੇਰਸ੍ਸ। ਤਸ੍ਸ ਪਨ ਸਦ੍ਧਿਵਿਹਾਰਿਕੋ ਅਸੋਕਰਞ੍ਞੋ ਕਨਿਟ੍ਠਭਾਤਾ ਤਿਸ੍ਸਤ੍ਥੇਰੋ ਨਾਮ ਅਹੋਸਿ। ਤਸ੍ਸ ਅਨੁਪਬ੍ਬਜ੍ਜੰ ਪਬ੍ਬਜਿਤਾ ਅਡ੍ਢਤੇਯ੍ਯਕੋਟਿਸਙ੍ਖਾ ਅਹੇਸੁੰ। ਦੀਪਪ੍ਪਸਾਦਕਮਹਾਮਹਿਨ੍ਦਤ੍ਥੇਰਸ੍ਸ ਪਨ ਅਨੁਪਬ੍ਬਜਿਤਾਨੰ ਗਣਨਪਰਿਚ੍ਛੇਦੋ ਨਤ੍ਥਿ। ਯਾਵਜ੍ਜਦਿਵਸਾ ਲਙ੍ਕਾਦੀਪੇ ਸਤ੍ਥਰਿ ਪਸਾਦੇਨ ਪਬ੍ਬਜਨ੍ਤਾ ਮਹਾਮਹਿਨ੍ਦਤ੍ਥੇਰਸ੍ਸੇਵ ਅਨੁਪਬ੍ਬਜ੍ਜਨ੍ਤਿ ਨਾਮ।

ਇਦਾਨਿ ਯੇਨ ਕਾਰਣੇਨ ਤੇਸੰ ਅਰਿਯਾਨੰ ਦਸ੍ਸਨਾਦਿ ਬਹੂਪਕਾਰਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਤੰ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ "**ਤਥਾਰੂਪੇ**"ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਤਥਾਰੂਪੇ**ਤਿ ਤਾਦਿਸੇ ਸੀਲਾਦਿਗੁਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨੇ ਅਰਿਯੇ। ਯਸ੍ਮਾ ਦਸ੍ਸਨਸਵਨਾਨੁਸ੍ਸਰਣਾਨਿ ਉਪਸਙ੍ਕਮਨਪਯਿਰੁਪਾਸਨਟ੍ਠਾਨਾਨਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਾਨਿ ਅਨਾਮਸਿਤ੍ਵਾ ਉਪਸਙ੍ਕਮਨਪਯਿਰੁਪਾਸਨਾਨਿਯੇਵ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ "**ਸੇਵਤੋ ਭਜਤੋ ਪਯਿਰੁਪਾਸਤੋ**"ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ । ਦਸ੍ਸਨਸਵਨਾਨੁਸ੍ਸਰਣਤੋ ਹਿ ਅਰਿਯੇਸੁ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਸਦ੍ਧੋ ਤੇ ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਪਯਿਰੁਪਾਸਿਤ੍ਵਾ ਪਞ੍ਹੰ ਪੁਚ੍ਛਿਤ੍ਵਾ ਲਦ੍ਧਸਵਨਾਨੁਤ੍ਤਰਿਯੋ ਅਪਰਿਪੂਰੇ ਸੀਲਾਦਿਗੁਣੇ ਪਰਿਪੂਰੇਸ੍ਸਤੀਤਿ। ਤਥਾ ਹਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ''ਸਦ੍ਧਾਜਾਤੋ ਉਪਸਙ੍ਕਮਤਿ, ਉਪਸਙ੍ਕਮਨ੍ਤੋ ਪਯਿਰੁਪਾਸਤੀ''ਤਿਆਦਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੮੩)।

ਤਤ੍ਥ **ਸੇਵਤੋ**ਤਿ ਵਤ੍ਤਪਟਿਵਤ੍ਤਕਰਣਵਸੇਨ ਕਾਲੇਨ ਕਾਲੰ ਉਪਸਙ੍ਕਮਤੋ। **ਭਜਤੋ**ਤਿ ਸਮ੍ਪਿਯਾਯਨਭਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਭਜਤੋ। **ਪਯਿਰੁਪਾਸਤੋ**ਤਿ ਪਞ੍ਹਪੁਚ੍ਛਨੇਨ ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਅਨੁਕਰਣੇਨ ਚ ਪਯਿਰੁਪਾਸਤੋਤਿ ਤਿਣ੍ਣੰ ਪਦਾਨੰ ਅਤ੍ਥਵਿਭਾਗੋ ਦੀਪੇਤਬ੍ਬੋ। ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਞਾਣਦਸ੍ਸਨਸ੍ਸ ਪਾਰਿਪੂਰਿ ਏਕੂਨਵੀਸਤਿਮਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਞਾਣਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਏਵਰੂਪਾ ਚ ਤੇ, **ਭਿਕ੍ਖਵੇ**, **ਭਿਕ੍ਖੂ**ਤਿਆਦੀਸੁ ਯੇ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਗੁਣਸਮਨ੍ਨਾਗਮੇਨ ਏਵਰੂਪਾ ਏਦਿਸਾ ਭਿਨ੍ਨਸਬ੍ਬਕਿਲੇਸਾ ਭਿਕ੍ਖੂ, ਤੇ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਿਕਾਦਿਹਿਤੇਸੁ ਸਤ੍ਤਾਨੰ ਨਿਯੋਜਨਵਸੇਨ ਅਨੁਸਾਸਨਤੋ **ਸਤ੍ਥਾਰੋ**ਤਿਪਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ। ਜਾਤਿਕਨ੍ਤਾਰਾਦਿਨਿਤ੍ਥਰਣਤੋ **ਸਤ੍ਥਵਾਹਾ**ਤਿਪਿ, ਰਾਗਾਦਿਰਣਾਨੰ ਜਹਨਤੋ ਜਹਾਪਨਤੋ ਚ **ਰਣਞ੍ਜਹਾ**ਤਿਪਿ, ਅਵਿਜ੍ਜਾਤਮਸ੍ਸ ਵਿਨੋਦਨਤੋ ਵਿਨੋਦਾਪਨਤੋ ਚ **ਤਮੋਨੁਦਾ**ਤਿਪਿ, ਸਪਰਸਨ੍ਤਾਨੇਸੁ ਪਞ੍ਞਾਆਲੋਕਪਞ੍ਞਾਓਭਾਸਪਞ੍ਞਾਪਜ੍ਜੋਤਾਨੰ ਕਰਣੇਨ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨੇਨ **ਆਲੋਕਾਦਿਕਰਾ**ਤਿਪਿ, ਤਥਾ ਞਾਣੁਕ੍ਕਾਞਾਣਪ੍ਪਭਾਧਮ੍ਮੁਕ੍ਕਾਧਮ੍ਮਪ੍ਪਭਾਨੰ ਧਾਰਣੇਨ ਕਰਣੇਨ ਚ **ਉਕ੍ਕਾਧਾਰਾ**ਤਿਪਿ, **ਪਭਙ੍ਕਰਾ**ਤਿਪਿ, ਆਰਕਤ੍ਤਾ ਕਿਲੇਸੇਹਿ, ਅਨਯੇ ਨ ਇਰਿਯਨਤੋ, ਅਯੇ ਚ ਇਰਿਯਨਤੋ ਪਰੇਸੰ ਤਥਾਭਾਵਹੇਤੁਭਾਵਤੋ, ਸਦੇਵਕੇਨ ਲੋਕੇਨ ਅਰਣੀਯਤੋ **ਅਰਿਯਾ**ਤਿਪਿ, ਪਞ੍ਞਾਚਕ੍ਖੁਧਮ੍ਮਚਕ੍ਖੂਨੰ ਸਾਤਿਸਯਪਟਿਲਾਭੇਨ **ਚਕ੍ਖੁਮਨ੍ਤੋ**ਤਿਪਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ।

ਗਾਥਾਸੁ **ਪਾਮੋਜ੍ਜਕਰਣੰ ਠਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਨਿਰਾਮਿਸਸ੍ਸ ਪਮੋਦਸ੍ਸ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਕੰ ਠਾਨੰ ਕਾਰਣੰ। **ਏਤ**ਨ੍ਤਿ ਇਦਾਨਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਨਿਦਸ੍ਸਨੰ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵਦਤਿ। **ਵਿਜਾਨਤ**ਨ੍ਤਿ ਸੰਕਿਲੇਸਵੋਦਾਨੇ ਯਾਥਾਵਤੋ ਜਾਨਨ੍ਤਾਨੰ। **ਭਾਵਿਤਤ੍ਤਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਭਾਵਿਤਸਭਾਵਾਨੰ, ਕਾਯਭਾਵਨਾਦੀਹਿ ਭਾਵਿਤਸਨ੍ਤਾਨਾਨਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਧਮ੍ਮਜੀਵਿਨ**ਨ੍ਤਿ ਮਿਚ੍ਛਾਜੀਵੰ ਪਹਾਯ ਧਮ੍ਮੇਨ ਞਾਯੇਨ ਜੀਵਿਕਕਪ੍ਪਨਤੋ, ਧਮ੍ਮੇਨ ਵਾ ਞਾਯੇਨ ਅਤ੍ਤਭਾਵਸ੍ਸ ਪਵਤ੍ਤਨਤੋ, ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਬਹੁਲਤਾਯ ਵਾ ਅਗ੍ਗਫਲਧਮ੍ਮੇਨ ਜੀਵਨਤੋ ਧਮ੍ਮਜੀਵਿਨੰ। ਅਯਞ੍ਹੇਤ੍ਥ ਸਙ੍ਖੇਪਤ੍ਥੋ – ਯਦਿਦੰ ਭਾਵਿਤਤ੍ਤਾਨੰ ਪਰਿਨਿਟ੍ਠਿਤਸਮਾਧਿਪਞ੍ਞਾਭਾਵਨਾਨੰ ਤਤੋ ਏਵ ਧਮ੍ਮਜੀਵਿਨੰ ਅਰਿਯਾਨੰ ਦਸ੍ਸਨੰ । ਏਤੰ ਅਵਿਪ੍ਪਟਿਸਾਰਨਿਮਿਤ੍ਤਾਨੰ ਸੀਲਾਦੀਨੰ ਪਾਰਿਪੂਰਿਹੇਤੁਭਾਵਤੋ ਵਿਜਾਨਤੰ ਸਪ੍ਪਞ੍ਞਜਾਤਿਕਾਨੰ ਏਕਨ੍ਤੇਨੇਵ ਪੀਤਿਪਾਮੋਜ੍ਜਕਾਰਣਨ੍ਤਿ।

ਇਦਾਨਿ ਤੰ ਤਸ੍ਸ ਕਾਰਣਭਾਵੰ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ **“ਤੇ ਜੋਤਯਨ੍ਤੀ”**ਤਿ ਓਸਾਨਗਾਥਾਦ੍ਵਯਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਤੇ**ਤਿ ਤੇ ਭਾਵਿਤਤ੍ਤਾ ਧਮ੍ਮਜੀਵਿਨੋ ਅਰਿਯਾ। **ਜੋਤਯਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਪਕਾਸਯਨ੍ਤਿ। **ਭਾਸਯਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮੋਭਾਸੇਨ ਲੋਕੰ ਪਭਾਸਯਨ੍ਤਿ, ਧਮ੍ਮੰ ਦੇਸੇਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਯੇਸ**ਨ੍ਤਿ ਯੇਸੰ ਅਰਿਯਾਨੰ। **ਸਾਸਨ**ਨ੍ਤਿ ਓਵਾਦੰ। **ਸਮ੍ਮਦਞ੍ਞਾਯਾ**ਤਿ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਞਾਣੇਹਿ ਸਮ੍ਮਦੇਵ ਜਾਨਿਤ੍ਵਾ। ਸੇਸੰ ਵੁਤ੍ਤਨਯਮੇਵ।

ਪਞ੍ਚਮਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੬. ਤਣ੍ਹੁਪ੍ਪਾਦਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੧੦੫. ਛਟ੍ਠੇ **ਤਣ੍ਹੁਪ੍ਪਾਦਾ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਏਤੇਸੂਤਿ ਉਪ੍ਪਾਦਾ। ਕਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ? ਤਣ੍ਹਾ। ਤਣ੍ਹਾਯ ਉਪ੍ਪਾਦਾ ਤਣ੍ਹੁਪ੍ਪਾਦਾ, ਤਣ੍ਹਾਵਤ੍ਥੂਨਿ ਤਣ੍ਹਾਕਾਰਣਾਨੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਯਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਯੇਸੁ ਨਿਮਿਤ੍ਤਭੂਤੇਸੁ । **ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾ**ਤਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਸੀਲਾ। **ਚੀਵਰਹੇਤੂ**ਤਿ ‘‘ਕਤ੍ਥ ਮਨਾਪੰ ਚੀਵਰੰ ਲਭਿਸ੍ਸਾਮੀ’’ਤਿ ਚੀਵਰਕਾਰਣਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਸੇਸਪਦੇਸੁਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। **ਇਤਿਭਵਾਭਵਹੇਤੂ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਪਨ **ਇਤੀ**ਤਿ ਨਿਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੇ ਨਿਪਾਤੋ। ਯਥਾ ਚੀਵਰਾਦਿਹੇਤੁ, ਏਵੰ ਭਵਾਭਵਹੇਤੁਪੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਭਵਾਭਵਾ**ਤਿ ਚੇਤ੍ਥ ਪਣੀਤਪ੍ਪਣੀਤਾਨਿ ਸਪ੍ਪਿਨਵਨੀਤਾਦੀਨਿ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਾਨਿ ਭਵਤਿ ਆਰੋਗ੍ਯੰ ਏਤੇਨਾਤਿ ਕਤ੍ਵਾ। ‘‘ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਭਵੇਸੁ ਪਣੀਤਪ੍ਪਣੀਤਤਰੋ ਭਵਾਭਵੋ’’ਤਿਪਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਭਵੋਤਿ ਵਾ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿ, ਅਭਵੋਤਿ ਵਿਪਤ੍ਤਿ। ਭਵੋਤਿ ਵੁਡ੍ਢਿ, ਅਭਵੋਤਿ ਹਾਨਿ। ਤੰ ਨਿਮਿਤ੍ਤਞ੍ਚ ਤਣ੍ਹਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ‘‘ਭਵਾਭਵਹੇਤੁ ਵਾ’’ਤਿ।

ਗਾਥਾ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਾ ਏਵ। ਅਪਿਚ **ਤਣ੍ਹਾਦੁਤਿਯੋ**ਤਿ ਤਣ੍ਹਾਸਹਾਯੋ। ਅਯਞ੍ਹਿ ਸਤ੍ਤੋ ਅਨਮਤਗ੍ਗੇ ਸੰਸਾਰਵਟ੍ਟੇ ਸੰਸਰਨ੍ਤੋ ਨ ਏਕਕੋਵ ਸੰਸਰਤਿ, ਤਣ੍ਹੰ ਪਨ ਦੁਤਿਯਿਕੰ ਸਹਾਯਿਕੰ ਲਭਿਤ੍ਵਾਵ ਸੰਸਰਤਿ। ਤਥਾ ਹਿ ਤੰ ਪਪਾਤਪਾਤੰ ਅਚਿਨ੍ਤੇਤ੍ਵਾ ਮਧੁਗਣ੍ਹਨਕਲੁਦ੍ਦਕੰ ਵਿਯ ਅਨੇਕਾਦੀਨਵਾਕੁਲੇਸੁਪਿ ਭਵੇਸੁ ਆਨਿਸੰਸਮੇਵ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੀ ਅਨਤ੍ਥਜਾਲੇ ਸਾ ਪਰਿਬ੍ਭਮਾਪੇਤਿ। **ਏਤਮਾਦੀਨਵੰ ਞਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਏਤੰ ਅਤੀਤਾਨਾਗਤਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨੇਸੁ ਖਨ੍ਧੇਸੁ ਇਤ੍ਥਭਾਵਞ੍ਞਥਾਭਾਵਸਞ੍ਞਿਤੰ ਆਦੀਨਵੰ ਜਾਨਿਤ੍ਵਾ। **ਤਣ੍ਹੰ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਸਮ੍ਭਵ**ਨ੍ਤਿ ‘‘ਤਣ੍ਹਾ ਚਾਯੰ ਵਟ੍ਟਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਸਮ੍ਭਵੋ ਪਭਵੋ ਕਾਰਣ’’ਨ੍ਤਿ ਜਾਨਿਤ੍ਵਾ। ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਚ ਏਕਸ੍ਸ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਵਿਪਸ੍ਸਨੰ ਵਡ੍ਢੇਤ੍ਵਾ ਅਰਹਤ੍ਤੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸਿਤਾ। ਇਦਾਨਿ ਤੰ ਖੀਣਾਸਵੰ ਥੋਮੇਨ੍ਤੋ **“ਵੀਤਤਣ੍ਹੋ”**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਯੰ ਪਨੇਤ੍ਥ ਅਵੁਤ੍ਤੰ, ਤੰ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤਨਯਮੇਵ।

ਛਟ੍ਠਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੭. ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਕਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੧੦੬. ਸਤ੍ਤਮੇ **ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਕਾਨੀ**ਤਿ ਸਸੇਟ੍ਠਕਾਨਿ। **ਯੇਸ**ਨ੍ਤਿ ਯੇਸੰ ਕੁਲਾਨੰ। **ਪੁਤ੍ਤਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਪੁਤ੍ਤੇਹਿ ਪੂਜਿਤਸਦ੍ਦਯੋਗੇਨ ਹਿ ਇਦੰ ਕਰਣਤ੍ਥੇ ਸਾਮਿਵਚਨੰ। **ਅਜ੍ਝਾਗਾਰੇ**ਤਿ ਸਕੇ ਘਰੇ। **ਪੂਜਿਤਾ ਹੋਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਯੰ ਘਰੇ ਅਤ੍ਥਿ, ਤੇਨ ਪਟਿਜਗ੍ਗਿਤਾ ਮਨਾਪੇਨ ਚੇਵ ਕਾਯਿਕਵਾਚਸਿਕੇਨ ਚ ਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਿਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਇਤਿ ਮਾਤਾਪਿਤੁਪੂਜਕਾਨਿ ਕੁਲਾਨਿ ‘‘ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਕਾਨੀ’’ਤਿ ਪਸੰਸਿਤ੍ਵਾ ਉਪਰਿਪਿ ਨੇਸੰ ਪਸੰਸਨੀਯਤੰ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **“ਸਪੁਬ੍ਬਦੇਵਤਾਨੀ”**ਤਿਆਦਿਮਾਹ।

ਤਤ੍ਥ **ਬ੍ਰਹ੍ਮਾ**ਤਿਆਦੀਨਿ ਤੇਸਂ ਬ੍ਰਹ੍ਮਾਦਿਭਾਵਸਾਧਨਤ੍ਥਂ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ। ਤਤ੍ਰਾਯਮਤ੍ਥਵਿਭਾਵਨਾ – **ਬ੍ਰਹ੍ਮਾ**ਤਿ ਸੇਟ੍ਠਾਧਿਵਚਨਂ। ਯਥਾ ਹਿ ਬ੍ਰਹ੍ਮੁਨੋ ਚਤਸ੍ਸੋ ਭਾਵਨਾ ਅਵਿਜਹਿਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਮੇਤ੍ਤਾ, ਕਰੁਣਾ, ਮੁਦਿਤਾ, ਉਪੇਕ੍ਖਾਤਿ, ਏਵਂ ਮਾਤਾਪਿਤੂਨਂ ਪੁਤ੍ਤੇਸੁ ਚਤਸ੍ਸੋ ਭਾਵਨਾ ਅਵਿਜਹਿਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਤਾ ਤਸ੍ਮਿਂ ਤਸ੍ਮਿਂ ਕਾਲੇ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ – ਕੁਚ੍ਛਿਗਤਸ੍ਮਿਞ੍ਹਿ ਦਾਰਕੇ ''ਕਦਾ ਨ ਖੋ ਪੁਤ੍ਤਕਂ ਅਰੋਗਂ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਙ੍ਗਪਚ੍ਚਙ੍ਗਂ ਪਸ੍ਸਿਸ੍ਸਾਮਾ''ਤਿ ਮਾਤਾਪਿਤੂਨਂ ਮੇਤ੍ਤਚਿਤ੍ਤਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਯਦਾ ਪਨੇਸ ਮਨ੍ਦੋ ਉਤ੍ਤਾਨਸੇਯ੍ਯਕੋ ਊਕਾਹਿ ਵਾ ਮਙ੍ਕੁਲੇਹਿ ਵਾ ਦਟ੍ਠੋ ਦੁਕ੍ਖਸੇਯ੍ਯਾਯ ਵਾ ਪੀਲ਼ਿਤੋ ਪਰੋਦਤਿ ਵਿਰਵਤਿ, ਤਦਾਸ੍ਸ ਸਦ੍ਦਂ ਸੁਤ੍ਵਾ ਮਾਤਾਪਿਤੂਨਂ ਕਾਰੁਞ੍ਞਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਆਧਾਵਿਤ੍ਵਾ ਵਿਧਾਵਿਤ੍ਵਾ ਕੀਲ਼ਨਕਾਲੇ ਪਨ ਲੋਭਨੀਯਵਯਸ੍ਮਿਂ ਵਾ ਠਿਤਕਾਲੇ ਦਾਰਕਂ ਓਲੋਕੇਤ੍ਵਾ ਮਾਤਾਪਿਤੂਨਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਸਪ੍ਪਿਮਣ੍ਡੇ ਪਕ੍ਖਿਤ੍ਤਸਤਵਿਹਤਕਪ੍ਪਾਸਪਿਚੁਪਟਲਂ ਵਿਯ ਮੁਦੁਕਂ ਆਮੋਦਿਤਂ ਪਮੋਦਿਤਂ, ਤਦਾ ਨੇਸਂ ਮੁਦਿਤਾ ਲਬ੍ਭਤਿ। ਯਦਾ ਪਨ ਤੇਸਂ ਪੁਤ੍ਤੋ ਦਾਰਭਰਣਂ ਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਪਾਟਿਯੇਕ੍ਕਂ ਅਗਾਰਂ ਅਜ੍ਝਾਵਸਤਿ, ਤਦਾ ਮਾਤਾਪਿਤੂਨਂ ''ਸਕ੍ਕੋਤਿ ਦਾਨਿ ਨੋ ਪੁਤ੍ਤਕੋ ਅਤ੍ਤਨੋ ਧਮ੍ਮਤਾਯ ਜੀਵਿਤੁ''ਨ੍ਤਿ ਮਜ੍ਝਤ੍ਤਭਾਵੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਏਵਂ ਤਸ੍ਮਿਂ ਕਾਲੇ ਉਪੇਕ੍ਖਾ ਲਬ੍ਭਤਿ। ਏਵਂ ਮਾਤਾਪਿਤੂਨਂ ਪੁਤ੍ਤੇਸੁ ਯਥਾਕਾਲਂ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਸ੍ਸਪਿ ਬ੍ਰਹ੍ਮਵਿਹਾਰਸ੍ਸ ਲਬ੍ਭਨਤੋ ਬ੍ਰਹ੍ਮਸਦਿਸਵੁਤ੍ਤਿਤਾਯ ਵੁਤ੍ਤਂ ''ਬ੍ਰਹ੍ਮਾਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਾਤਾਪਿਤੂਨਂ ਏਤਂ ਅਧਿਵਚਨ''ਨ੍ਤਿ।

ਪੁਬ੍ਬਦੇਵਤਾਤਿ ਏਤ੍ਥ ਦੇਵਾ ਨਾਮ ਤਿਵਿਧਾ – ਸਮ੍ਮੁਤਿਦੇਵਾ, ਉਪਪਤ੍ਤਿਦੇਵਾ, ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਦੇਵਾਤਿ। ਤੇਸੁ ਸਮ੍ਮੁਤਿਦੇਵਾ ਨਾਮ ਰਾਜਾਨੋ ਖਤ੍ਤਿਯਾ। ਤੇ ਹਿ ''ਦੇਵੋ, ਦੇਵੀ''ਤਿ ਲੋਕੇ ਵੋਹਰੀਯਨ੍ਤਿ, ਦੇਵਾ ਵਿਯ ਲੋਕਸ੍ਸ ਨਿਗ੍ਗਹਾਨੁਗ੍ਗਹਸਮਤ੍ਥਾ ਚ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਉਪਪਤ੍ਤਿਦੇਵਾ ਨਾਮ ਚਾਤੁਮਹਾਰਾਜਿਕਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਯਾਵ ਭਵਗ੍ਗਾ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਸਤ੍ਤਾ। ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਦੇਵਾ ਨਾਮ ਖੀਣਾਸਵਾ ਸਬ੍ਬਕਿਲੇਸਵਿਸੁਦ੍ਧਿਤੋ। ਤਤ੍ਰਾਯਂ ਵਚਨਤ੍ਥੋ – ਦਿਬ੍ਬਨ੍ਤਿ, ਕੀਲ਼ਨ੍ਤਿ, ਲਲ਼ਨ੍ਤਿ, ਜੋਤਨ੍ਤਿ ਪਟਿਪਕ੍ਖਂ ਜਯਨ੍ਤਿ ਵਾਤਿ ਦੇਵਾ। ਤੇਸੁ ਸਬ੍ਬਸੇਟ੍ਠਾ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਦੇਵਾ। ਯਥਾ ਤੇ ਬਾਲਜਨੇਹਿ ਕਤਂ ਅਪਰਾਧਂ ਅਗਣੇਤ੍ਵਾ ਏਕਨ੍ਤੇਨੇਵ ਤੇਸਂ ਅਨਤ੍ਥਹਾਨਿਂ ਅਤ੍ਥੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਞ੍ਚ ਆਕਙ੍ਖਨ੍ਤਾਵ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਬ੍ਰਹ੍ਮਵਿਹਾਰਯੋਗੇਨ ਅਤ੍ਥਾਯ ਹਿਤਾਯ ਸੁਖਾਯ ਪਟਿਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਦਕ੍ਖਿਣੇਯ੍ਯਤਾਯ ਚ ਤੇਸਂ ਕਾਰਾਨਂ ਮਹਪ੍ਫਲਤਂ ਮਹਾਨਿਸਂਸਤਞ੍ਚ ਆਵਹਨ੍ਤਿ; ਏਵਮੇਵ ਮਾਤਾਪਿਤਰੋਪਿ ਪੁਤ੍ਤਾਨਂ ਅਪਰਾਧਂ ਅਗਣੇਤ੍ਵਾ ਏਕਨ੍ਤੇਨੇਵ ਤੇਸਂ ਅਨਤ੍ਥਹਾਨਿਂ ਅਤ੍ਥੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਞ੍ਚ ਆਕਙ੍ਖਨ੍ਤਾ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਸ੍ਸਪਿ ਬ੍ਰਹ੍ਮਵਿਹਾਰਸ੍ਸ ਲਬ੍ਭਨਤੋ ਅਤ੍ਥਾਯ ਹਿਤਾਯ ਸੁਖਾਯ ਪਟਿਪਜ੍ਜਨ੍ਤਾ ਪਰਮਦਕ੍ਖਿਣੇਯ੍ਯਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਅਤ੍ਤਨਿ ਕਤਾਨਂ ਕਾਰਾਨਂ ਮਹਪ੍ਫਲਤਂ ਮਹਾਨਿਸਂਸਤਞ੍ਚ ਆਵਹਨ੍ਤਿ। ਸਬ੍ਬਦੇਵੇਹਿ ਚ ਪਠਮਂ ਤੇਸਂ ਉਪਕਾਰਵਨ੍ਤਤਾਯ ਤੇ ਆਦਿਤੋਯੇਵ ਦੇਵਾ। ਤੇਸਞ੍ਹਿ ਵਸੇਨ ਤੇ ਪਠਮਂ ਅਞ੍ਞੇ ਦੇਵੇ ''ਦੇਵਾ''ਤਿ ਜਾਨਨ੍ਤਿ ਆਰਾਧੇਨ੍ਤਿ ਪਯਿਰੁਪਾਸਨ੍ਤਿ, ਆਰਾਧਨਵਿਧਿਂ ਞਤ੍ਵਾ ਤਥਾ ਪਟਿਪਜ੍ਜਨ੍ਤਾ ਤਸ੍ਸਾ ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਯਾ ਫਲਂ ਅਧਿਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਤੇ ਪਚ੍ਛਾਦੇਵਾ ਨਾਮ। ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ ''ਪੁਬ੍ਬਦੇਵਤਾਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਾਤਾਪਿਤੂਨਂ ਏਤਂ ਅਧਿਵਚਨ''ਨ੍ਤਿ।

ਪੁਬ੍ਬਾਚਰਿਯਾਤਿ ਪਠਮਆਚਰਿਯਾ। ਮਾਤਾਪਿਤਰੋ ਹਿ ਪੁਤ੍ਤੇ ਸਿਕ੍ਖਾਪੇਨ੍ਤਾ ਅਤਿਤਰੁਣਕਾਲਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ''ਏਵਂ ਨਿਸੀਦ, ਏਵਂ ਗਚ੍ਛ, ਏਵਂ ਤਿਟ੍ਠ, ਏਵਂ ਸਯ, ਏਵਂ ਖਾਦ, ਏਵਂ ਭੁਞ੍ਜ, ਅਯਂ ਤੇ 'ਤਾਤਾ'ਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੋ, ਅਯਂ 'ਭਾਤਿਕਾ'ਤਿ, ਅਯਂ 'ਭਗਿਨੀ'ਤਿ, ਇਦਂ ਨਾਮ ਕਾਤੁਂ ਵਟ੍ਟਤਿ, ਇਦਂ ਨ ਵਟ੍ਟਤਿ, ਅਸੁਕਂ ਨਾਮ ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤੁਂ ਵਟ੍ਟਤਿ, ਅਸੁਕਂ ਨਾਮ ਨ ਵਟ੍ਟਤੀ''ਤਿ ਗਾਹੇਨ੍ਤਿ ਸਿਕ੍ਖਾਪੇਨ੍ਤਿ। ਅਪਰਭਾਗੇ ਅਞ੍ਞੇ ਆਚਰਿਯਾਪਿ ਸਿਪ੍ਪਂ ਮੁਦ੍ਦਂ ਗਣਨਨ੍ਤਿ ਏਵਮਾਦਿਂ ਸਿਕ੍ਖਾਪੇਨ੍ਤਿ, ਅਞ੍ਞੇ ਸਰਣਾਨਿ ਦੇਨ੍ਤਿ, ਸੀਲੇਸੁ ਪਤਿਟ੍ਠਾਪੇਨ੍ਤਿ, ਪਬ੍ਬਾਜੇਨ੍ਤਿ , ਧਮ੍ਮਂ ਉਗ੍ਗਣ੍ਹਾਪੇਨ੍ਤਿ, ਉਪਸਮ੍ਪਾਦੇਨ੍ਤਿ, ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗਾਦੀਨਿ ਪਾਪੇਨ੍ਤਿ। ਇਤਿ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਤੇ ਪਚ੍ਛਾਆਚਰਿਯਾ ਨਾਮ। ਮਾਤਾਪਿਤਰੋ ਪਨ ਸਬ੍ਬਪਠਮਂ। ਤੇਨਾਹ ''ਪੁਬ੍ਬਾਚਰਿਯਾਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਾਤਾਪਿਤੂਨਂ ਏਤਂ ਅਧਿਵਚਨ''ਨ੍ਤਿ।

ਆਹੁਨੇਯ੍ਯਾਤਿ ਆਨੇਤ੍ਵਾ ਹੁਨਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਆਹੁਨਂ, ਦੂਰਤੋਪਿ ਆਨੇਤ੍ਵਾ ਫਲਵਿਸੇਸਂ ਆਕਙ੍ਖਨ੍ਤੇਨ ਗੁਣਵਨ੍ਤੇਸੁ ਦਾਤਬ੍ਬਾਨਂ ਅਨ੍ਨਪਾਨਵਤ੍ਥਚ੍ਛਾਦਨਾਦੀਨਂ ਏਤਂ ਨਾਮਂ, ਉਪਕਾਰਖੇਤ੍ਤਤਾਯ ਤਂ ਆਹੁਨਂ ਅਰਹਨ੍ਤੀਤਿ ਆਹੁਨੇਯ੍ਯਾ। ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ ''ਆਹੁਨੇਯ੍ਯਾਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਾਤਾਪਿਤੂਨਂ ਏਤਂ ਅਧਿਵਚਨ''ਨ੍ਤਿ।

ਇਦਾਨਿ ਤੇਸੰ ਬ੍ਰਹ੍ਮਾਦਿਭਾਵੇ ਕਾਰਣੰ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ **“ਤੰ ਕਿਸ੍ਸ ਹੇਤੁ? ਬਹੁਕਾਰਾ”**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। **ਤੰ ਕਿਸ੍ਸ ਹੇਤੂ**ਤਿ ਤੰ ਮਾਤਾਪਿਤੂਨੰ ਬ੍ਰਹ੍ਮਾਦਿਅਧਿਵਚਨੰ ਕੇਨ ਕਾਰਣੇਨਾਤਿ ਚੇਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਬਹੁਕਾਰਾ**ਤਿ ਬਹੂਪਕਾਰਾ। **ਆਪਾਦਕਾ**ਤਿ ਜੀਵਿਤਸ੍ਸ ਆਪਾਦਕਾ, ਪਾਲਕਾ। ਪੁਤ੍ਤਾਨਞ੍ਹਿ ਮਾਤਾਪਿਤੂਹਿ ਜੀਵਿਤੰ ਆਪਾਦਿਤੰ ਪਾਲਿਤੰ ਘਟਿਤੰ ਅਨੁਪ੍ਪਬਨ੍ਧੇਨ ਪਵਤ੍ਤਿਤੰ ਸਮ੍ਪਾਦਿਤੰ। **ਪੋਸਕਾ**ਤਿ ਹਤ੍ਥਪਾਦੇ ਵਡ੍ਢੇਤ੍ਵਾ ਹਦਯਲੋਹਿਤੰ ਪਾਯੇਤ੍ਵਾ ਪੋਸੇਤਾਰੋ। **ਇਮਸ੍ਸ ਲੋਕਸ੍ਸ ਦਸ੍ਸੇਤਾਰੋ**ਤਿ ਪੁਤ੍ਤਾਨੰ ਇਮਸ੍ਮਿੰ ਲੋਕੇ ਇਟ੍ਠਾਨਿਟ੍ਠਾਰਮ੍ਮਣਦਸ੍ਸਨੰ ਨਾਮ ਮਾਤਾਪਿਤਰੋ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਜਾਤਨ੍ਤਿ ਤੇ ਨੇਸੰ ਇਮਸ੍ਸ ਲੋਕਸ੍ਸ ਦਸ੍ਸੇਤਾਰੋ ਨਾਮ। ਇਤਿ ਤੇਸੰ ਬਹੁਕਾਰਤ੍ਤੰ ਬ੍ਰਹ੍ਮਾਦਿਭਾਵਸ੍ਸ ਕਾਰਣੰ ਦਸ੍ਸਿਤੰ, ਯੇਨ ਪੁਤ੍ਤੋ ਮਾਤਾਪਿਤੂਨੰ ਲੋਕਿਯੇਨ ਉਪਕਾਰੇਨ ਕੇਨਚਿ ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਪਰਿਯਨ੍ਤੰ ਪਟਿਕਾਰੰ ਕਾਤੁੰ ਨ ਸਮਤ੍ਥੋਯੇਵ। ਸਚੇ ਹਿ ਪੁਤ੍ਤੋ ‘‘ਮਾਤਾਪਿਤੂਨੰ ਉਪਕਾਰਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚੁਪਕਾਰੰ ਕਰਿਸ੍ਸਾਮੀ’’ਤਿ ਉਟ੍ਠਾਯ ਸਮੁਟ੍ਠਾਯ ਵਾਯਮਨ੍ਤੋ ਦਕ੍ਖਿਣੇ ਅੰਸਕੂਟੇ ਮਾਤਰੰ, ਇਤਰਸ੍ਮਿੰ ਪਿਤਰੰ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਵਸ੍ਸਸਤਾਯੁਕੋ ਸਕਲੰ ਵਸ੍ਸਸਤਮ੍ਪਿ ਪਰਿਹਰੇਯ੍ਯ ਚਤੂਹਿ ਪਚ੍ਚਯੇਹਿ ਉਚ੍ਛਾਦਨਪਰਿਮਦ੍ਦਨਨ੍ਹਾਪਨਸਮ੍ਬਾਹਨਾਦੀਹਿ ਚ ਯਥਾਰੁਚਿ ਉਪਟ੍ਠਹਨ੍ਤੋ ਤੇਸੰ ਮੁਤ੍ਤਕਰੀਸਮ੍ਪਿ ਅਜਿਗੁਚ੍ਛਨ੍ਤੋ, ਨ ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਪੁਤ੍ਤੇਨ ਮਾਤਾਪਿਤੂਨੰ ਪਟਿਕਾਰੋ ਕਤੋ ਹੋਤਿ ਅਞ੍ਞਤ੍ਰ ਸਦ੍ਧਾਦਿਗੁਣਵਿਸੇਸੇ ਪਤਿਟ੍ਠਾਪਨਾ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤੰ ਭਗਵਤਾ –

> ‘‘ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਾਹੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਨ ਸੁਪ੍ਪਟਿਕਾਰੰ ਵਦਾਮਿ। ਕਤਮੇਸੰ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨੰ? ਮਾਤੁ ਚ ਪਿਤੁ ਚ। ਏਕੇਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅੰਸੇਨ ਮਾਤਰੰ ਪਰਿਹਰੇਯ੍ਯ, ਏਕੇਨ ਅੰਸੇਨ ਪਿਤਰੰ ਪਰਿਹਰੇਯ੍ਯ ਵਸ੍ਸਸਤਾਯੁਕੋ ਵਸ੍ਸਸਤਜੀਵੀ, ਸੋ ਚ ਨੇਸੰ ਉਚ੍ਛਾਦਨਪਰਿਮਦ੍ਦਨਨ੍ਹਾਪਨਸਮ੍ਬਾਹਨੇਨ, ਤੇ ਚ ਤਤ੍ਥੇਵ ਮੁਤ੍ਤਕਰੀਸੰ ਚਜੇਯ੍ਯੁੰ, ਨ ਤ੍ਵੇਵ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਾਤਾਪਿਤੂਨੰ ਕਤੰ ਵਾ ਹੋਤਿ ਪਟਿਕਤੰ ਵਾ । ਇਮਿਸ੍ਸਾ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਹਾਪਥਵਿਯਾ ਪਹੂਤਰਤ੍ਤਰਤਨਾਯ ਮਾਤਾਪਿਤਰੋ ਇਸ੍ਸਰਿਯਾਧਿਪਚ੍ਚੇ ਰਜ੍ਜੇ ਪਤਿਟ੍ਠਾਪੇਯ੍ਯ, ਨ ਤ੍ਵੇਵ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਾਤਾਪਿਤੂਨੰ ਕਤੰ ਵਾ ਹੋਤਿ ਪਟਿਕਤੰ ਵਾ। ਤੰ ਕਿਸ੍ਸ ਹੇਤੁ? ਬਹੁਕਾਰਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਾਤਾਪਿਤਰੋ ਪੁਤ੍ਤਾਨੰ ਆਪਾਦਕਾ ਪੋਸਕਾ ਇਮਸ੍ਸ ਲੋਕਸ੍ਸ ਦਸ੍ਸੇਤਾਰੋ।
>
> ‘‘ਯੋ ਚ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਾਤਾਪਿਤਰੋ ਅਸ੍ਸਦ੍ਧੇ ਸਦ੍ਧਾਸਮ੍ਪਦਾਯ ਸਮਾਦਪੇਤਿ ਨਿਵੇਸੇਤਿ ਪਤਿਟ੍ਠਾਪੇਤਿ। ਦੁਸ੍ਸੀਲੇ ਸੀਲਸਮ੍ਪਦਾਯ, ਮਚ੍ਛਰਿਨੇ ਚਾਗਸਮ੍ਪਦਾਯ, ਦੁਪ੍ਪਞ੍ਞੇ ਪਞ੍ਞਾਸਮ੍ਪਦਾਯ ਸਮਾਦਪੇਤਿ ਨਿਵੇਸੇਤਿ ਪਤਿਟ੍ਠਾਪੇਤਿ। ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਾਤਾਪਿਤੂਨੰ ਕਤਞ੍ਚ ਹੋਤਿ ਪਟਿਕਤਞ੍ਚਾ’’ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੪)।

ਤਥਾ –

> ‘‘ਮਾਤਾਪਿਤੁਉਪਟ੍ਠਾਨੰ, ਪੁਤ੍ਤਦਾਰਸ੍ਸ ਸਙ੍ਗਹੋ’’ਤਿ। (ਖੁ॰ ਪਾ॰ ੫.੬)।
> ‘‘ਮਾਤਾਪਿਤੁਉਪਟ੍ਠਾਨੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਣ੍ਡਿਤਪਞ੍ਞਤ੍ਤ’’ਨ੍ਤਿ ਚ –

ਏਵਮਾਦੀਨਿ ਮਾਤਾਪਿਤੂਨੰ ਪੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਬਹੂਪਕਾਰਭਾਵਸਾਧਕਾਨਿ ਸੁਤ੍ਤਾਨਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾਨਿ।

ਗਾਥਾਸੁ **ਵੁਚ੍ਚਰੇ**ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ਕਥੀਯਨ੍ਤਿ। **ਪਜਾਯ ਅਨੁਕਮ੍ਪਕਾ**ਤਿ ਪਰੇਸੰ ਪਾਣੰ ਛਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾਪਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਨ੍ਤਕੰ ਯੰਕਿਞ੍ਚਿ ਚਜਿਤ੍ਵਾਪਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਜੰ ਪਟਿਜਗ੍ਗਨ੍ਤਿ ਗੋਪਯਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਪਜਾਯ ਅਤ੍ਤਨੋ ਪੁਤ੍ਤਾਨੰ ਅਨੁਕਮ੍ਪਕਾ ਅਨੁਗ੍ਗਾਹਕਾ।

ਨਮਸ੍ਸੇਯ੍ਯਾਤਿ ਸਾਯੰ ਪਾਤੰ ਉਪਟ੍ਠਾਨੰ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ‘‘ਇਦੰ ਮਯ੍ਹੰ ਉਤ੍ਤਮੰ ਪੁਞ੍ਞਕ੍ਖੇਤ੍ਤ’’ਨ੍ਤਿ ਨਮਕ੍ਕਾਰੰ ਕਰੇਯ੍ਯ। **ਸਕ੍ਕਰੇਯ੍ਯਾ**ਤਿ ਸਕ੍ਕਾਰੇਨ ਪਟਿਮਾਨੇਯ੍ਯ। ਇਦਾਨਿ ਤੰ ਸਕ੍ਕਾਰੰ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **“ਅਨ੍ਨੇਨਾ”**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਅਨ੍ਨੇਨਾ**ਤਿ ਯਾਗੁਭਤ੍ਤਖਾਦਨੀਯੇਨ। **ਪਾਨੇਨਾ**ਤਿ ਅਟ੍ਠਵਿਧਪਾਨੇਨ। **ਵਤ੍ਥੇਨਾ**ਤਿ ਨਿਵਾਸਨਪਾਰੁਪਨੇਨ। **ਸਯਨੇਨਾ**ਤਿ ਮਞ੍ਚਪੀਠਭਿਸਿਬਿਮ੍ਬੋਹਨਾਦਿਨਾ ਸਯਨੇਨ। **ਉਚ੍ਛਾਦਨੇਨਾ**ਤਿ ਦੁਗ੍ਗਨ੍ਧੰ ਪਟਿਵਿਨੋਦੇਤ੍ਵਾ ਸੁਗਨ੍ਧਕਰਣੁਚ੍ਛਾਦਨੇਨ। **ਨ੍ਹਾਪਨੇਨਾ**ਤਿ ਸੀਤਕਾਲੇ ਉਣ੍ਹੋਦਕੇਨ, ਉਣ੍ਹਕਾਲੇ ਸੀਤੋਦਕੇਨ ਗਤ੍ਤਾਨਿ ਪਰਿਸਿਞ੍ਚਿਤ੍ਵਾ ਨ੍ਹਾਪਨੇਨ। **ਪਾਦਾਨੰ ਧੋਵਨੇਨ ਚਾ**ਤਿ ਉਣ੍ਹੋਦਕਸੀਤੋਦਕੇਹਿ ਪਾਦਧੋਵਨੇਨ ਚੇਵ ਤੇਲਮਕ੍ਖਨੇਨ ਚ।

ਤਾਯ ਨੰ ਪਾਰਿਚਰਿਯਾਯਾਤਿ ਏਤ੍ਥ **ਨ**ਨ੍ਤਿ ਨਿਪਾਤਮਤ੍ਤੰ, ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੁਪਰਿਚਰਣੇਨ। ਅਥ ਵਾ **ਪਾਰਿਚਰਿਯਾਯਾ**ਤਿ ਭਰਣਕਿਚ੍ਚਕਰਣਕੁਲਵੰਸਪਤਿਟ੍ਠਾਪਨਾਦਿਨਾ ਪਞ੍ਚਵਿਧਉਪਟ੍ਠਾਨੇਨ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤੰ –

> ''ਪਞ੍ਚਹਿ ਖੋ, ਗਹਪਤਿਪੁਤ੍ਤ, ਠਾਨੇਹਿ ਪੁਤ੍ਤੇਨ ਪੁਰਤ੍ਥਿਮਾ ਦਿਸਾ ਮਾਤਾਪਿਤਰੋ ਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਾਤਬ੍ਬਾ 'ਭਤੋ ਨੇ ਭਰਿਸ੍ਸਾਮਿ, ਕਿਚ੍ਚੰ ਨੇਸੰ ਕਰਿਸ੍ਸਾਮਿ, ਕੁਲਵੰਸੰ ਠਪੇਸ੍ਸਾਮਿ, ਦਾਯਜ੍ਜੰ ਪਟਿਪਜ੍ਜਿਸ੍ਸਾਮਿ। ਅਥ ਵਾ ਪਨ ਨੇਸੰ ਪੇਤਾਨੰ ਕਾਲਕਤਾਨੰ ਦਕ੍ਖਿਣਮਨੁਪ੍ਪਦਸ੍ਸਾਮੀ'ਤਿ। ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਗਹਪਤਿਪੁਤ੍ਤ, ਪਞ੍ਚਹਿ ਠਾਨੇਹਿ ਪੁਤ੍ਤੇਨ ਪੁਰਤ੍ਥਿਮਾ ਦਿਸਾ ਮਾਤਾਪਿਤਰੋ ਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਿਤਾ ਪਞ੍ਚਹਿ ਠਾਨੇਹਿ ਪੁਤ੍ਤੰ ਅਨੁਕਮ੍ਪਨ੍ਤਿ – ਪਾਪਾ ਨਿਵਾਰੇਨ੍ਤਿ, ਕਲ੍ਯਾਣੇ ਨਿਵੇਸੇਨ੍ਤਿ, ਸਿਪ੍ਪੰ ਸਿਕ੍ਖਾਪੇਨ੍ਤਿ, ਪਤਿਰੂਪੇਨ ਦਾਰੇਨ ਸੰਯੋਜੇਨ੍ਤਿ, ਸਮਯੇ ਦਾਯਜ੍ਜੰ ਨਿਯ੍ਯਾਦੇਨ੍ਤੀ''ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੬੭)।

ਅਪਿਚ ਯੋ ਮਾਤਾਪਿਤਰੋ ਤੀਸੁ ਵਤ੍ਥੂਸੁ ਅਭਿਪ੍ਪਸਨ੍ਨੇ ਕਤ੍ਵਾ ਸੀਲੇਸੁ ਵਾ ਪਤਿਟ੍ਠਾਪੇਤ੍ਵਾ ਪਬ੍ਬਜ੍ਜਾਯ ਵਾ ਨਿਯੋਜੇਤ੍ਵਾ ਉਪਟ੍ਠਹਤਿ, ਅਯੰ ਮਾਤਾਪਿਤੁਉਪਟ੍ਠਾਕਾਨੰ ਅਗ੍ਗੋਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਸਾ ਪਨਾਯੰ ਪਾਰਿਚਰਿਯਾ ਪੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਭਯਲੋਕਹਿਤਸੁਖਾਵਹਾਤਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **"ਇਧੇਵ ਨੰ ਪਸੰਸਨ੍ਤਿ, ਪੇਚ੍ਚ ਸਗ੍ਗੇ ਪਮੋਦਤੀ"**ਤਿ ਆਹ। ਤਤ੍ਥ **ਇਧਾ**ਤਿ ਇਮਸ੍ਮਿੰ ਲੋਕੇ। ਮਾਤਾਪਿਤੁਉਪਟ੍ਠਾਕਞ੍ਹਿ ਪੁਗ੍ਗਲੰ ਪਣ੍ਡਿਤਮਨੁਸ੍ਸਾ ਤਤ੍ਥ ਪਾਰਿਚਰਿਯਾਯ ਪਸੰਸਨ੍ਤਿ ਵਣ੍ਣੇਨ੍ਤਿ ਥੋਮੇਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਚ ਦਿਟ੍ਠਾਨੁਗਤਿੰ ਆਪਜ੍ਜਨ੍ਤਾ ਸਯਮ੍ਪਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਮਾਤਾਪਿਤੂਸੁ ਤਥਾ ਪਟਿਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਮਹਨ੍ਤੰ ਪੁਞ੍ਞੰ ਪਸਵਨ੍ਤਿ। **ਪੇਚ੍ਚਾ**ਤਿ ਪਰਲੋਕੰ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਸਗ੍ਗੇ ਠਿਤੋ ਮਾਤਾਪਿਤੁਪਟ੍ਠਾਕੋ ਦਿਬ੍ਬਸਮ੍ਪਤ੍ਤੀਹਿ ਮੋਦਤਿ ਪਮੋਦਤਿ ਅਭਿਨਨ੍ਦਤੀਤਿ।

ਸਤ੍ਤਮਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੮. ਬਹੁਕਾਰਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੧੦੭. ਅਟ੍ਠਮੇ **ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਗਹਪਤਿਕਾ**ਤਿ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਚੇਵ ਗਹਪਤਿਕਾ ਚ। ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੇ ਯੇ ਕੇਚਿ ਅਗਾਰੰ ਅਜ੍ਝਾਵਸਨ੍ਤਾ ਇਧ ਗਹਪਤਿਕਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ । **ਯੇ**ਤਿ ਅਨਿਯਮਤੋ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਪਰਾਮਸਨੰ। ਵੋਤਿ ਉਪਯੋਗਬਹੁਵਚਨੰ। ਅਯਞ੍ਹੇਤ੍ਥ ਸਙ੍ਖੇਪਤ੍ਥੋ – ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੁਮ੍ਹਾਕੰ ਬਹੂਪਕਾਰਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਗਹਪਤਿਕਾ, ਯੇ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਚੇਵ ਸੇਸਅਗਾਰਿਕਾ ਚ ''ਤੁਮ੍ਹੇ ਏਵ ਅਮ੍ਹਾਕੰ ਪੁਞ੍ਞਕ੍ਖੇਤ੍ਤੰ, ਯਤ੍ਥ ਮਯੰ ਉਦ੍ਧਗ੍ਗਿਕੰ ਦਕ੍ਖਿਣੰ ਪਤਿਟ੍ਠਾਪੇਮ ਸੋਵਗ੍ਗਿਕੰ ਸੁਖਵਿਪਾਕੰ ਸਗ੍ਗਸੰਵਤ੍ਤਨਿਕ''ਨ੍ਤਿ ਚੀਵਰਾਦੀਹਿ ਪਚ੍ਚਯੇਹਿ ਪਤਿਉਪਟ੍ਠਿਤਾਤਿ।

ਏਵੰ ''ਆਮਿਸਦਾਨੇਨ ਆਮਿਸਸੰਵਿਭਾਗੇਨ ਆਮਿਸਾਨੁਗ੍ਗਹੇਨ ਗਹਟ੍ਠਾ ਭਿਕ੍ਖੂਨੰ ਉਪਕਾਰਵਨ੍ਤੋ''ਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਧਮ੍ਮਦਾਨੇਨ ਧਮ੍ਮਸੰਵਿਭਾਗੇਨ ਧਮ੍ਮਾਨੁਗ੍ਗਹੇਨ ਭਿਕ੍ਖੂਨਮ੍ਪਿ ਤੇਸੰ ਉਪਕਾਰਵਨ੍ਤਤੰ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ **"ਤੁਮ੍ਹੇਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ,"**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਤੰ ਵੁਤ੍ਤਨਯਮੇਵ।

ਇਮਿਨਾ ਕਿੰ ਕਥਿਤੰ? ਪਿਣ੍ਡਾਪਚਾਯਨੰ ਨਾਮ ਕਥਿਤੰ। ਅਯਞ੍ਹੇਤ੍ਥ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ – ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯਸ੍ਮਾ ਇਮੇ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਗਹਪਤਿਕਾ ਨੇਵ ਤੁਮ੍ਹਾਕੰ ਞਾਤਕਾ, ਨ ਮਿਤ੍ਤਾ, ਨ ਇਣੰ ਵਾ ਧਾਰੇਨ੍ਤਿ, ਅਥ ਖੋ ''ਇਮੇ ਸਮਣਾ ਸਮ੍ਮਗ੍ਗਤਾ ਸਮ੍ਮਾ ਪਟਿਪਨ੍ਨਾ, ਏਤ੍ਥ ਨੋ ਕਾਰਾ ਮਹਪ੍ਫਲਾ ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਮਹਾਨਿਸੰਸਾ''ਤਿ ਫਲਵਿਸੇਸੰ ਆਕਙ੍ਖਨ੍ਤਾ ਤੁਮ੍ਹੇ ਚੀਵਰਾਦੀਹਿ ਉਪਟ੍ਠਹਨ੍ਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਤੰ ਤੇਸੰ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੰ ਪਰਿਪੂਰੇਨ੍ਤਾ ਅਪ੍ਪਮਾਦੇਨ ਸਮ੍ਪਾਦੇਥ, ਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾਪਿ ਵੋ ਕਾਰਕਾਨੰਯੇਵ ਸੋਭਤਿ, ਆਦੇਯ੍ਯਾ ਚ ਹੋਤਿ, ਨ ਇਤਰੇਸਨ੍ਤਿ ਏਵੰ ਸਮ੍ਮਾਪਟਿਪਤ੍ਤਿਯੰ ਅਪ੍ਪਮਾਦੋ ਕਰਣੀਯੋਤਿ।

ਏਵਮਿਦੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇਤਿਆਦੀਸੁ ਅਯੰ ਸਙ੍ਖੇਪਤ੍ਥੋ – ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਵੰ ਇਮਿਨਾ ਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਕਾਰੇਨ ਗਹਟ੍ਠਪਬ੍ਬਜਿਤੇਹਿ ਆਮਿਸਦਾਨਧਮ੍ਮਦਾਨਵਸੇਨ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞੰ ਸਨ੍ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਕਾਮਾਦਿਵਸੇਨ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਸ੍ਸਪਿ ਓਘਸ੍ਸ ਨਿਤ੍ਥਰਣਤ੍ਥਾਯ ਸਕਲਸ੍ਸਪਿ

ਵਟ੍ਟਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਸਮ੍ਮਦੇਵ ਪਰਿਯੋਸਾਨਕਰਣਾਯ ਉਪੋਸਥਸੀਲਨਿਯਮਾਦਿਵਸੇਨ ਚਤੁਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਸੀਲਾਦਿਵਸੇਨ ਵਾ ਇਦਂ ਸਾਸਨਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਂ ਮਗ੍ਗਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਞ੍ਚ ਵੁਸ੍ਸਤਿ ਚਰੀਯਤੀਤਿ।

ਗਾਥਾਸੁ **ਸਾਗਾਰਾ**ਤਿ ਗਹਟ੍ਠਾ। **ਅਨਗਾਰਾ**ਤਿ ਪਰਿਚ੍ਚਤ੍ਤਅਗਾਰਾ ਪਬ੍ਬਜਿਤਾ। **ਉਭੋ ਅਞ੍ਞੋਞ੍ਞਨਿਸ੍ਸਿਤਾ**ਤਿ ਤੇ ਉਭੋਪਿ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਸਨ੍ਨਿਸ੍ਸਿਤਾ। ਸਾਗਾਰਾ ਹਿ ਅਨਗਾਰਾਨਂ ਧਮ੍ਮਦਾਨਸਨ੍ਨਿਸ੍ਸਿਤਾ, ਅਨਗਾਰਾ ਚ ਸਾਗਾਰਾਨਂ ਪਚ੍ਚਯਦਾਨਸਨ੍ਨਿਸ੍ਸਿਤਾ। **ਆਰਾਧਯਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਸਾਧੇਨ੍ਤਿ ਸਮ੍ਪਾਦੇਨ੍ਤਿ। **ਸਦ੍ਧਮ੍ਮ**ਨ੍ਤਿ ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਸਦ੍ਧਮ੍ਮਂ ਪਟਿਵੇਧਸਦ੍ਧਮ੍ਮਞ੍ਚ। ਤਤ੍ਥ ਯਂ ਉਤ੍ਤਮਂ, ਤਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ਆਹ **"ਯੋਗਕ੍ਖੇਮਂ ਅਨੁਤ੍ਤਰ**"ਨ੍ਤਿ ਅਰਹਤ੍ਤਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਞ੍ਚ। **ਸਾਗਾਰੇਸੂ**ਤਿ ਸਾਗਾਰੇਹਿ, ਨਿਸ੍ਸਕ੍ਕੇ ਇਦਂ ਭੁਮ੍ਮਵਚਨਂ, ਸਾਗਾਰਾਨਂ ਵਾ ਸਨ੍ਤਿਕੇ। **ਪਚ੍ਚਯ**ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾਵਸੇਸਂ ਦੁਵਿਧਂ ਪਚ੍ਚਯਂ ਪਿਣ੍ਡਪਾਤਂ ਭੇਸਜ੍ਜਞ੍ਚ। **ਪਰਿਸ੍ਸਯਵਿਨੋਦਨ**ਨ੍ਤਿ ਉਤੁਪਰਿਸ੍ਸਯਾਦਿਪਰਿਸ੍ਸਯਹਰਣਂ ਵਿਹਾਰਾਦਿਆਵਸਥਂ। **ਸੁਗਤ**ਨ੍ਤਿ ਸਮ੍ਮਾ ਪਟਿਪਨ੍ਨਂ ਕਲ੍ਯਾਣਪੁਥੁਜ੍ਜਨੇਨ ਸਦ੍ਧਿਂ ਅਟ੍ਠਵਿਧਂ ਅਰਿਯਪੁਗ੍ਗਲਂ। ਸਾਵਕੋ ਹਿ ਇਧ ਸੁਗਤੋਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤੋ। **ਘਰਮੇਸਿਨੋ**ਤਿ ਘਰਂ ਏਸਿਨੋ, ਗੇਹੇ ਠਤ੍ਵਾ ਘਰਾਵਾਸਂ ਵਸਨ੍ਤਾ ਭੋਗੂਪਕਰਣਾਨਿ ਚੇਵ ਗਹਟ੍ਠਸੀਲਾਦੀਨਿ ਚ ਏਸਨਸੀਲਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਸਦ੍ਦਹਾਨੋ ਅਰਹਤ**ਨ੍ਤਿ ਅਰਹਨ੍ਤਾਨਂ ਅਰਿਯਾਨਂ ਵਚਨਂ, ਤੇਸਂ ਵਾ ਸਮ੍ਮਾਪਟਿਪਤ੍ਤਿਂ ਸਦ੍ਦਹਨ੍ਤਾ। ''ਅਦ੍ਧਾ ਇਮੇ ਸਮ੍ਮਾ ਪਟਿਪਨ੍ਨਾ, ਯਥਾ ਇਮੇ ਕਥੇਨ੍ਤਿ, ਤਥਾ ਪਟਿਪਜ੍ਜਨ੍ਤਾਨਂ ਸਾ ਪਟਿਪਤ੍ਤਿ ਸਗ੍ਗਮੋਕ੍ਖਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਸਂਵਤ੍ਤਤੀ''ਤਿ ਅਭਿਸਦ੍ਦਹਨ੍ਤਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ''ਸਦ੍ਦਹਨ੍ਤਾ''ਤਿਪਿ ਪਾਠੋ। **ਅਰਿਯਪਞ੍ਞਾਯਾ**ਤਿ ਸੁਵਿਸੁਦ੍ਧਪਞ੍ਞਾਯ। **ਝਾਯਿਨੋ**ਤਿ ਆਰਮ੍ਮਣਲਕ੍ਖਣੂਪਨਿਜ੍ਝਾਨਵਸੇਨ ਦੁਵਿਧੇਨਪਿ ਝਾਨੇਨ ਝਾਯਿਨੋ।

ਇਧ ਧਮ੍ਮਂ ਚਰਿਤ੍ਵਾਨਾਤਿ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਅਤ੍ਤਭਾਵੇ, ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਵਾ ਸਾਸਨੇ ਲੋਕਿਯਲੋਕੁਤ੍ਤਰਸੁਖਸ੍ਸ ਮਗ੍ਗਭੂਤਂ ਸੀਲਾਦਿਧਮ੍ਮਂ ਪਟਿਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਯਾਵ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਨ ਪਾਪੁਣਨ੍ਤਿ, ਤਾਵਦੇਵ ਸੁਗਤਿਗਾਮਿਨੋ। **ਨਨ੍ਦਿਨੋ**ਤਿ ਪੀਤਿਸੋਮਨਸ੍ਸਯੋਗੇਨ ਨਨ੍ਦਨਸੀਲਾ। ਕੇਚਿ ਪਨ ''ਧਮ੍ਮਂ ਚਰਿਤ੍ਵਾਨ ਮਗ੍ਗਨ੍ਤਿ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗਂ ਪਾਪੁਣਿਤ੍ਵਾ''ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। **ਦੇਵਲੋਕਸ੍ਮਿ**ਨ੍ਤਿ ਛਬ੍ਬਿਧੇਪਿ ਕਾਮਾਵਚਰਦੇਵਲੋਕੇ। **ਮੋਦਨ੍ਤਿ ਕਾਮਕਾਮਿਨੋ**ਤਿ ਯਥਿਚ੍ਛਿਤਵਤ੍ਥੁਨਿਪ੍ਫਤ੍ਤਿਤੋ ਕਾਮਕਾਮਿਨੋ ਕਾਮਵਨ੍ਤੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਪਮੋਦਨ੍ਤੀਤਿ।

ਅਟ੍ਠਮਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੯. ਕੁਹਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੧੦੮. ਨਵਮੇ **ਕੁਹਾ**ਤਿ ਸਾਮਨ੍ਤਜਪ੍ਪਨਾਦਿਨਾ ਕੁਹਨਵਤ੍ਥੁਨਾ ਕੁਹਕਾ, ਅਸਨ੍ਤਗੁਣਸਮ੍ਭਾਵਨਿਚ੍ਛਾਯ ਕੋਹਞ੍ਞਂ ਕਤ੍ਵਾ ਪਰੇਸਂ ਵਿਮ੍ਹਾਪਕਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਥਦ੍ਧਾ**ਤਿ ਕੋਧੇਨ ਚ ਮਾਨੇਨ ਚ ਥਦ੍ਧਮਾਨਸਾ। ''ਕੋਧਨੋ ਹੋਤਿ ਉਪਾਯਾਸਬਹੁਲੋ, ਅਪ੍ਪਮ੍ਪਿ ਵੁਤ੍ਤੋ ਸਮਾਨੋ ਅਭਿਸਜ੍ਜਤਿ ਕੁਪ੍ਪਤਿ ਬ੍ਯਾਪਜ੍ਜਤਿ ਪਤਿਟ੍ਠੀਯਤੀ''ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੫; ਪੁ॰ ਪ॰ ੧੦੧) ਏਵਂ ਵੁਤ੍ਤੇਨ ਕੋਧੇਨ ਚ, ''ਦੁਬ੍ਬਚੋ ਹੋਤਿ ਦੋਵਚਸ੍ਸਕਰਣੇਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਅਕ੍ਖਮੋ ਅਪ੍ਪਦਕ੍ਖਿਣਗ੍ਗਾਹੀ ਅਨੁਸਾਸਨਿ''ਨ੍ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੮੧) ਏਵਂ ਵੁਤ੍ਤੇਨ ਦੋਵਚਸ੍ਸੇਨ ਚ, ''ਜਾਤਿਮਦੋ, ਗੋਤ੍ਤਮਦੋ, ਸਿਪ੍ਪਮਦੋ, ਆਰੋਗ੍ਯਮਦੋ, ਯੋਬ੍ਬਨਮਦੋ, ਜੀਵਿਤਮਦੋ''ਤਿ (ਵਿਭ॰ ੮੩੨) ਏਵਂ ਵੁਤ੍ਤੇਨ ਜਾਤਿਮਦਾਦਿਭੇਦੇਨ ਮਦੇਨ ਚ ਗਰੁਕਾਤਬ੍ਬੇਸੁ ਗਰੂਸੁ ਪਰਮਨਿਪਚ੍ਚਕਾਰਂ ਅਕਤ੍ਵਾ ਅਯੋਸਲਾਕਂ ਗਿਲਿਤ੍ਵਾ ਠਿਤਾ ਵਿਯ ਅਨੋਨਤਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਵਿਚਰਣਕਾ। **ਲਪਾ**ਤਿ ਉਪਲਾਪਕਾ ਮਿਚ੍ਛਾਜੀਵਵਸੇਨ ਕੁਲਸਙ੍ਗਾਹਕਾ ਪਚ੍ਚਯਤ੍ਥਂ ਪਯੁਤ੍ਤਵਾਚਾਵਸੇਨ ਨਿਪ੍ਪੇਸਿਕਤਾਵਸੇਨ ਚ ਲਪਕਾਤਿ ਵਾ ਅਤ੍ਥੋ।

ਸਿਙ੍ਗੀਤਿ ''ਤਤ੍ਥ ਕਤਮਂ ਸਿਙ੍ਗਂ? ਯਂ ਸਿਙ੍ਗਂ ਸਿਙ੍ਗਾਰਤਾ ਚਾਤੁਰਤਾ ਚਾਤੁਰਿਯਂ ਪਰਿਕ੍ਖਤ੍ਤਤਾ ਪਾਰਿਕ੍ਖਤ੍ਤਿਯ''ਨ੍ਤਿ (ਵਿਭ॰ ੮੫੨) ਏਵਂ ਵੁਤ੍ਤੇਹਿ ਸਿਙ੍ਗਸਦਿਸੇਹਿ ਪਾਕਟਕਿਲੇਸੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਾ। **ਉਨ੍ਨਲਾ**ਤਿ ਉਗ੍ਗਤਨਲਾ, ਨਲਸਦਿਸਂ ਤੁਚ੍ਛਮਾਨਂ ਉਕ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ ਵਿਚਰਣਕਾ। **ਅਸਮਾਹਿਤਾ**ਤਿ ਚਿਤ੍ਤੇਕਗ੍ਗਤਾਮਤ੍ਤਸ੍ਸਾਪਿ ਅਲਾਭਿਨੋ। **ਨ ਮੇ ਤੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੂ ਮਾਮਕਾ**ਤਿ ਤੇ ਮਯ੍ਹਂ ਭਿਕ੍ਖੂ ਮਮ ਸਨ੍ਤਕਾ ਨ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਮੇਤਿ ਇਦਂ ਪਦਂ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਉਦ੍ਦਿਸ੍ਸ ਪਬ੍ਬਜਿਤਤ੍ਤਾ ਭਗਵਤਾ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਤੇ ਕੁਹਨਾਦਿਯੋਗਤੋ ਨ ਸਮ੍ਮਾ

ਪਟਿਪਨ੍ਨਾ, ਤਸ੍ਮਾ ‘‘ਨ ਮਾਮਕਾ’’ਤਿ ਵੁੱਤਾ। **ਅਪਗਤਾ**ਤਿ ਯਦਿਪਿ ਤੇ ਮਮ ਸਾਸਨੇ ਪਬ੍ਬਜਿਤਾ, ਯਥਾਨੁਸਿਟ੍ਠੰ ਪਨ ਅਪ੍ਪਟਿਪਜ੍ਜਨਤੋ ਅਪਗਤਾ ਏਵ ਇਮਸ੍ਮਾ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯਾ, ਇਤੋ ਤੇ ਸੁਵਿਦੂਰਵਿਦੂਰੇ ਠਿਤਾਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਵੁੱਤਞ੍ਹੇਤੰ –

> ‘‘ਨਭਞ੍ਚ ਦੂਰੇ ਪਥਵੀ ਚ ਦੂਰੇ,
> ਪਾਰੰ ਸਮੁਦ੍ਦਸ੍ਸ ਤਦਾਹੁ ਦੂਰੇ।
> ਤਤੋ ਹਵੇ ਦੂਰਤਰੰ ਵਦਨ੍ਤਿ,
> ਸਤਞ੍ਚ ਧਮ੍ਮੰ ਅਸਤਞ੍ਚ ਰਾਜਾ’’ਤਿ॥ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੪੭; ਜਾ॰ ੨.੨੧.੪੧੪)।

ਵੁਦ੍ਧਿੰ ਵਿਰੂਲ੍ਹਿੰ ਵੇਪੁਲ੍ਲੰ ਆਪਜ੍ਜਨ੍ਤੀਤਿ ਸੀਲਾਦਿਗੁਣੇਹਿ ਵਡ੍ਢਨਵਸੇਨ ਵੁਦ੍ਧਿੰ, ਤਤ੍ਥ ਨਿਚ੍ਚਲਭਾਵੇਨ ਵਿਰੂਲ੍ਹਿੰ, ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਪਤ੍ਥਟਭਾਵੇਨ ਸੀਲਾਦਿਧਮ੍ਮਕ੍ਖਨ੍ਧਪਾਰਿਪੂਰਿਯਾ ਵੇਪੁਲ੍ਲੰ। ਨ ਚ ਤੇ ਕੁਹਾਦਿਸਭਾਵਾ ਭਿਕ੍ਖੂ ਆਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਨ ਚ ਪਾਪੁਣਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਤੇ ਖੋ ਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੂ ਮਾਮਕਾ**ਤਿ ਇਧਾਪਿ ਮੇਤਿ ਅਤ੍ਤਾਨੰ ਉਦ੍ਦਿਸ੍ਸ ਪਬ੍ਬਜਿਤਤ੍ਤਾ ਵਦਤਿ, ਸਮ੍ਮਾ ਪਟਿਪਨ੍ਨਤ੍ਤਾ ਪਨ ‘‘ਮਾਮਕਾ’’ਤਿ ਆਹ। ਵੁੱਤਵਿਪਰਿਯਾਯੇਨ ਸੁਕ੍ਕਪਕ੍ਖੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਤਤ੍ਥ ਯਾਵ ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗਾ ਵਿਰੂਹਨ੍ਤਿ ਨਾਮ, ਅਰਹਤ੍ਤਫਲੇ ਪਨ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤੇ ਵਿਰੂਲ੍ਹਿੰ ਵੇਪੁਲ੍ਲੰ ਆਪਨ੍ਨਾ ਨਾਮ। ਗਾਥਾ ਸੁਵਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਾ ਏਵ।

ਨਵਮਸੁੱਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੧੦. ਨਦੀਸੋਤਸੁੱਤਵਣ੍ਣਨਾ

੧੦੯. ਦਸਮੇ **ਸੇਯ੍ਯਥਾਪੀ**ਤਿ ਓਪਮ੍ਮਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੇ ਨਿਪਾਤੋ, ਯਥਾ ਨਾਮਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਨਦਿਯਾ ਸੋਤੇਨ ਓਵੁਯ੍ਹੇਯ੍ਯਾ**ਤਿ ਸੀਘਸੋਤਾਯ ਹਾਰਹਾਰਿਨਿਯਾ ਨਦਿਯਾ ਉਦਕਵੇਗੇਨ ਹੇਟ੍ਠਤੋ ਵੁਯ੍ਹੇਯ੍ਯ ਅਧੋ ਹਰਿਯੇਥ। **ਪਿਯਰੂਪਸਾਤਰੂਪੇਨਾ**ਤਿ ਪਿਯਸਭਾਵੇਨ ਸਾਤਸਭਾਵੇਨ ਚ ਕਾਰਣਭੂਤੇਨ, ਤਸ੍ਸੰ ਨਦਿਯੰ ਤਸ੍ਸਾ ਵਾ ਪਰਤੀਰੇ ਮਣਿਸੁਵਣ੍ਣਾਦਿ ਅਞ੍ਞੰ ਵਾ ਪਿਯਵਤ੍ਥੁ ਵਿੱਤੂਪਕਰਣੰ ਅਤ੍ਥਿ, ਤੰ ਗਹੇਸ੍ਸਾਮੀਤਿ ਨਦਿਯੰ ਪਤਿਤ੍ਵਾ ਸੋਤੇਨ ਅਵਕਡ੍ਢੇਯ੍ਯ। **ਕਿਞ੍ਚਾਪੀ**ਤਿ ਅਨੁਜਾਨਨਅਸਮ੍ਭਾਵਨਤ੍ਥੇ ਨਿਪਾਤੋ। ਕਿੰ ਅਨੁਜਾਨਾਤਿ, ਕਿੰ ਨ ਸਮ੍ਭਾਵੇਤਿ? ਤੇਨ ਪੁਰਿਸੇਨ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਸ੍ਸ ਪਿਯਵਤ੍ਥੁਸ੍ਸ ਤਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥਿਭਾਵੰ ਅਨੁਜਾਨਾਤਿ, ਤਥਾਗਮਨੰ ਪਨ ਆਦੀਨਵਵਨ੍ਤਤਾਯ ਨ ਸਮ੍ਭਾਵੇਤਿ। ਇਦੰ ਵੁੱਤੰ ਹੋਤਿ – ਅਮ੍ਭੋ, ਪੁਰਿਸ , ਯਦਿਪਿ ਤਯਾ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤੰ ਪਿਯਵਤ੍ਥੁ ਤਤ੍ਥ ਉਪਲਬ੍ਭਤਿ, ਏਵੰ ਗਮਨੇ ਪਨ ਅਯਮਾਦੀਨਵੋ, ਯੰ ਤ੍ਵੰ ਹੇਟ੍ਠਾ ਰਹਦੰ ਪਤ੍ਵਾ ਮਰਣੰ ਮਰਣਮਤ੍ਤੰ ਵਾ ਦੁਕ੍ਖੰ ਪਾਪੁਣੇਯ੍ਯਾਸੀਤਿ।

ਅਤ੍ਥਿ ਚੇਤ੍ਥ ਹੇਟ੍ਠਾ ਰਹਦੋਤਿ ਏਤਿਸ੍ਸਾ ਨਦਿਯਾ ਹੇਟ੍ਠਾ ਅਨੁਸੋਤਭਾਗੇ ਅਤਿਵਿਯ ਗਮ੍ਭੀਰਵਿੱਤਤੋ ਏਕੋ ਮਹਾਸਰੋ ਅਤ੍ਥਿ। ਸੋ ਚ ਸਮਨ੍ਤਤੋ ਵਾਤਾਭਿਘਾਤਸਮੁਟ੍ਠਿਤਾਹਿ ਮਣਿਮਯਪਬ੍ਬਤਕੂਟਸਨ੍ਨਿਭਾਹਿ ਮਹਤੀਹਿ ਊਮੀਹਿ ਵੀਚੀਹਿ **ਸਊਮਿ,** ਵਿਸਮੇਸੁ ਭੂਮਿਪ੍ਪਦੇਸੇਸੁ ਸਵੇਗੰ ਅਨੁਪਕ੍ਖਨ੍ਦਨ੍ਤੇਨ ਇਮਿਸ੍ਸਾ ਤਾਵ ਨਦਿਯਾ ਮਹੋਘੇਨ ਤਹਿੰ ਤਹਿੰ ਆਵਟ੍ਟਮਾਨਵਿਪੁਲਜਲਤਾਯ ਬਲਵਾਮੁਖਸਦਿਸੇਹਿ ਸਹ ਆਵਟ੍ਟੇਹੀਤਿ **ਸਾਵਟ੍ਟੋ**। ਤੰ ਰਹਦੰ ਓਤਿਣ੍ਣਸਤ੍ਤੇਯੇਵ ਅਤ੍ਤਨੋ ਨਿਬਦ੍ਧਾਮਿਸਗੋਚਰੇ ਕਤ੍ਵਾ ਅਜ੍ਝਾਵਸਨ੍ਤੇਨ ਅਤਿਵਿਯ ਭਯਾਨਕਦਸ੍ਸਨੇਨ ਘੋਰਚੇਤਸਾ ਦਕਰਕ੍ਖਸੇਨ **ਸਗਹੋ ਸਰਕ੍ਖਸੋ,** ਚਣ੍ਡਮਚ੍ਛਮਕਰਾਦਿਨਾ ਵਾ **ਸਗਹੋ,** ਯਥਾਵੁੱਤਰਕ੍ਖਸੇਨ **ਸਰਕ੍ਖਸੋ**।

ਯਨ੍ਤਿ ਏਵੰ ਸਪ੍ਪਟਿਭਯੰ ਯੰ ਰਹਦੰ। **ਅਮ੍ਭੋ ਪੁਰਿਸਾ**ਤਿ ਆਲਪਨੰ। **ਮਰਣੰ ਵਾ ਨਿਗਚ੍ਛਸੀ**ਤਿ ਤਾਹਿ ਵਾ ਊਮੀਹਿ ਅਜ੍ਝੋਤ੍ਥਟੋ, ਤੇਸੁ ਵਾ ਆਵਟ੍ਟੇਸੁ ਨਿਪਤਿਤੋ ਸੀਸੰ ਉਕ੍ਖਿਪਿਤੁੰ ਅਸਕ੍ਕੋਨ੍ਤੋ ਤੇਸੰ ਵਾ ਚਣ੍ਡਮਚ੍ਛਮਕਰਾਦੀਨੰ ਮੁਖੇ ਨਿਪਤਿਤੋ। ਤਸ੍ਸ ਵਾ ਦਕਰਕ੍ਖਸਸ੍ਸ ਹਤ੍ਥੰ ਗਤੋ ਮਰਣੰ ਵਾ ਗਮਿਸ੍ਸਸਿ, ਅਥ ਵਾ ਪਨ ਆਯੁਸੇਸੇ ਸਤਿ ਤਤੋ ਮੁਚ੍ਚਿਤ੍ਵਾ ਅਪਗਚ੍ਛਨ੍ਤੋ ਤੇਹਿ ਊਮਿਆਦੀਹਿ ਜਨਿਤਘਟ੍ਟਿਤਵਸੇਨ ਮਰਣਮਤ੍ਤੰ ਮਰਣਪ੍ਪਮਾਣੰ ਦੁਕ੍ਖੰ ਨਿਗਚ੍ਛਸਿ। **ਪਟਿਸੋਤੰ ਵਾਯਮੇਯ੍ਯਾ**ਤਿ ਸੋ ਪੁਬ੍ਬੇ ਅਨੁਸੋਤੰ

ਵੁਯ੍ਹਮਾਨੇ ਤਸ੍ਸ ਪੁਰਿਸਸ੍ਸ ਵਚਨਂ ਸੁਤ੍ਵਾ ''ਅਨਤ੍ਥੋ ਕਿਰ ਮੇ ਉਪਟ੍ਠਿਤੋ, ਮਚ੍ਚੁਮੁਖੇ ਕਿਰਾਹਂ ਪਰਿਵਤ੍ਤਾਮੀ''ਤਿ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਬਲਵਭਯੋ ਸਮ੍ਭਮਨ੍ਤੋ ਦਿਗੁਣਂ ਕਤ੍ਵਾ ਉਸ੍ਸਾਹਂ ਹਤ੍ਥੇਹਿ ਚ ਪਾਦੇਹਿ ਚ ਵਾਯਮੇਯਜ ਤਰੇਯਜ, ਨ ਚਿਰੇਨੇਵ ਤੀਰਂ ਸਮ੍ਪਾਪੁਣੇਯਜ।

ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਵਿਞ੍ਞਾਪਨਾਯਾਤਿ ਚਤੁਸਚ੍ਚਪਟਿਵੇਧਾਨੁਕੂਲਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਸਮ੍ਬੋਧਨਾਯ ਉਪਮਾ ਕਤਾ। **ਅਯਞ੍ਚੇਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥੋ**ਤਿ ਅਯਮੇਵ ਇਦਾਨਿ ਵੁਚ੍ਚਮਾਨੋ ਇਧ ਮਯਾ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤੋ ਉਪਮੇਯਜਤ੍ਥੋ, ਯਸ੍ਸ ਵਿਞ੍ਞਾਪਨਾਯ ਉਪਮਾ ਆਹਟਾ।

ਤਣ੍ਹਾਯੇਤਂ ਅਧਿਵਚਨਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਚਤੂਹਿ ਆਕਾਰੇਹਿ ਤਣ੍ਹਾਯ ਸੋਤਸਦਿਸਤਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ ਅਨੁਕ੍ਕਮਪਰਿਵੁਡ੍ਢਿਤੋ ਅਨੁਪ੍ਪਬਨ੍ਧਤੋ ਓਸੀਦਾਪਨਤੋ ਦੁਰੁਤ੍ਤਰਣਤੋ ਚ। ਯਥਾ ਹਿ ਉਪਰਿ ਮਹਾਮੇਘੇ ਅਭਿਪ੍ਪਵੁਟ੍ਠੇ ਉਦਕਂ ਪਬ੍ਬਤਕਨ੍ਦਰਪਦਰਸਾਖਾਯੋ ਪੂਰੇਤ੍ਵਾ ਤਤੋ ਭਸ੍ਸਿਤ੍ਵਾ ਕੁਸੁਬ੍ਭੇ ਪੂਰੇਤ੍ਵਾ ਤਤੋ ਭਸ੍ਸਿਤ੍ਵਾ ਕੁਨ੍ਨਦਿਯੋ ਪੂਰੇਤ੍ਵਾ ਤਤੋ ਮਹਾਨਦਿਯੋ ਪਕ੍ਖਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਏਕੋਘਂ ਹੁਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨਂ ''ਨਦੀਸੋਤੋ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਏਵਮੇਵ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਬਾਹਿਰਾਦਿਵਸੇਨ ਅਨੇਕਭੇਦੇਸੁ ਰੂਪਾਦੀਸੁ ਆਰਮ੍ਮਣੇਸੁ ਲੋਭੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਅਨੁਕ੍ਕਮੇਨ ਪਰਿਵੁਡ੍ਢਿਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੋ ''ਤਣ੍ਹਾਸੋਤੋ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਯਥਾ ਚ ਨਦੀਸੋਤੋ ਆਗਮਨਤੋ ਯਾਵ ਸਮੁਦ੍ਦਪ੍ਪਤ੍ਤਿ, ਤਾਵ ਸਤਿ ਵਿਚ੍ਛੇਦਪਚ੍ਚਯਾਭਾਵੇ ਅਵਿਚ੍ਛਿਜ੍ਜਮਾਨੋ ਅਨੁਪ੍ਪਬਨ੍ਧੇਨ ਪਵਤ੍ਤਤਿ, ਏਵਂ ਤਣ੍ਹਾਸੋਤੋਪਿ ਆਗਮਨਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਅਸਤਿ ਵਿਚ੍ਛੇਦਪਚ੍ਚਯੇ ਅਵਿਚ੍ਛਿਜ੍ਜਮਾਨੋ ਅਪਾਯਸਮੁਦ੍ਦਾਭਿਮੁਖੋ ਅਨੁਪ੍ਪਬਨ੍ਧੇਨ ਪਵਤ੍ਤਤਿ। ਯਥਾ ਪਨ ਨਦੀਸੋਤੋ ਤਦਨ੍ਤੋਗਧੇ ਸਤ੍ਤੇ ਓਸੀਦਾਪੇਤਿ, ਸੀਸਂ ਉਕ੍ਖਿਪਿਤੁਂ ਨ ਦੇਤਿ, ਮਰਣਂ ਵਾ ਮਰਣਮਤ੍ਤਂ ਵਾ ਦੁਕ੍ਖਂ ਪਾਪੇਤਿ, ਏਵਂ ਤਣ੍ਹਾਸੋਤੋਪਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਸੋਤਨ੍ਤੋਗਤੇ ਸਤ੍ਤੇ ਓਸੀਦਾਪੇਤਿ, ਪਞ੍ਞਾਸੀਸਂ ਉਕ੍ਖਿਪਿਤੁਂ ਨ ਦੇਤਿ, ਕੁਸਲਮੂਲਚ੍ਛੇਦਨੇਨ ਸਂਕਿਲੇਸਧਮ੍ਮਸਮਾਪਜ੍ਜਨੇਨ ਚ ਮਰਣਂ ਵਾ ਮਰਣਮਤ੍ਤਂ ਵਾ ਦੁਕ੍ਖਂ ਪਾਪੇਤਿ।

ਯਥਾ ਚ ਨਦਿਯਾ ਸੋਤੋ ਮਹੋਘਭਾਵੇਨ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨੋ ਉਲ੍ਲੁਮ੍ਪਂ ਵਾ ਨਾਵਂ ਵਾ ਬਨ੍ਧਿਤੁਂ ਨੇਤੁਞ੍ਚ ਛੇਕਂ ਪੁਰਿਸਂ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਪਰਤੀਰਂ ਗਨ੍ਤੁਂ ਅਜ੍ਝਾਸਯਂ ਕਤ੍ਵਾ ਤਜ੍ਜਂ ਵਾਯਾਮਂ ਕਰੋਨ੍ਤੇਨ ਤਰਿਤਬ੍ਬੋ, ਨ ਯੇਨ ਵਾ ਤੇਨ ਵਾਤਿ ਦੁਰੁਤ੍ਤਰੋ, ਏਵਂ ਤਣ੍ਹਾਸੋਤੋਪਿ ਕਾਮੋਘਭਵੋਘਭੂਤੋ ਸੀਲਸਂਵਰਂ ਪੂਰੇਤੁਂ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਸੁ ਕਮ੍ਮਂ ਕਾਤੁਂ ''ਨਿਪਕੇਨ ਅਰਹਤ੍ਤਂ ਪਾਪੁਣਿਸ੍ਸਾਮੀ''ਤਿ ਅਜ੍ਝਾਸਯਂ ਸਮੁਟ੍ਠਾਪੇਤ੍ਵਾ ਕਲਜਾਣਮਿਤ੍ਤੇ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਨਾਵਂ ਅਭਿਰੁਹਿਤ੍ਵਾ ਸਮ੍ਮਾਵਾਯਾਮਂ ਕਰੋਨ੍ਤੇਨ ਤਰਿਤਬ੍ਬੋ, ਨ ਯੇਨ ਵਾ ਤੇਨ ਵਾਤਿ ਦੁਰੁਤ੍ਤਰੋ। ਏਵਂ ਅਨੁਕ੍ਕਮਪਰਿਵੁਡ੍ਢਿਤੋ ਅਨੁਪ੍ਪਬਨ੍ਧਤੋ ਓਸੀਦਾਪਨਤੋ ਦੁਰੁਤ੍ਤਰਣਤੋਤਿ ਚਤੂਹਿ ਆਕਾਰੇਹਿ ਤਣ੍ਹਾਯ ਨਦੀਸੋਤਸਦਿਸਤਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਪਿਯਰੂਪਂ ਸਾਤਰੂਪਨ੍ਤਿ ਪਿਯਜਾਤਿਕਂ ਪਿਯਸਭਾਵਂ ਪਿਯਰੂਪਂ, ਮਧੁਰਜਾਤਿਕਂ ਮਧੁਰਸਭਾਵਂ ਸਾਤਰੂਪਂ, ਇਟ੍ਠਸਭਾਵਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਛਨ੍ਨੇਤ**ਨ੍ਤਿ ਛਨ੍ਨਂ ਏਤਂ। **ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ''ਏਵਂ ਮਯਂ ਅਤ੍ਤਾਤਿ ਗਹਣਂ ਗਮਿਸ੍ਸਾਮਾ''ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਵਿਯ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੇਨ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਅਧਿਕਾਰਂ ਕਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਾਨੀਤਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਾਨਿ। ਤਤ੍ਥ ਗੋਚਰਜ੍ਝਤ੍ਤਂ, ਨਿਯਕਜ੍ਝਤ੍ਤਂ, ਵਿਸਯਜ੍ਝਤ੍ਤਂ, ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਜ੍ਝਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਂ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ। ਤੇਸੁ ''ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਰਤੋ ਸਮਾਹਿਤੋ''ਤਿ ਏਵਮਾਦੀਸੁ (ਧ॰ ਪ॰ ੩੬੨) ਵੁਤ੍ਤਂ ਇਦਂ **ਗੋਚਰਜ੍ਝਤ੍ਤਂ** ਨਾਮ। ''ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਸਮ੍ਪਸਾਦਨ''ਨ੍ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੨੮; ਧ॰ ਸ॰ ੧੬੧) ਆਗਤਂ ਇਦਂ **ਨਿਯਕਜ੍ਝਤ੍ਤਂ** ਨਾਮ। ''ਸਬ੍ਬਨਿਮਿਤ੍ਤਾਨਂ ਅਮਨਸਿਕਾਰਾ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਸੁਞ੍ਞਤਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤੀ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੮੭) ਏਵਮਾਗਤਂ ਇਦਂ **ਵਿਸਯਜ੍ਝਤ੍ਤਂ** ਨਾਮ। ''ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਾ ਧਮ੍ਮਾ, ਬਾਹਿਰਾ ਧਮ੍ਮਾ''ਤਿ (ਧ॰ ਸ॰ ਤਿਕਮਾਤਿਕਾ ੨੦) ਏਤ੍ਥ ਵੁਤ੍ਤਂ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ **ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਜ੍ਝਤ੍ਤਂ** ਨਾਮ। ਇਧਾਪਿ ਏਤਦੇਵ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਂ, ਤਸ੍ਮਾ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਾਨਿਯੇਵ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਾਨਿ। ਅਥ ਵਾ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੇਨੇਵ ਅਤ੍ਥੇਨ ''ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਾ ਧਮ੍ਮਾ, ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਧਮ੍ਮਾ''ਤਿਆਦੀਸੁ ਵਿਯ ਤੇਸੁ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤੇਸੁ ਭਵਾਨਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਾਨਿ, ਚਕ੍ਖਾਦੀਨਿ। ਤੇਸਂ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਾਨਂ।

ਆਯਤਨਾਨਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਆਯਤਨਤੋ, ਆਯਾਨਂ ਤਨਨਤੋ, ਆਯਤਸ੍ਸ ਚ ਨਯਨਤੋ ਆਯਤਨਾਨੀਤਿ । ਚਕ੍ਖਾਦੀਸੁ ਹਿ ਤਂਤਂਦ੍ਵਾਰਵਤ੍ਥੁਕਾ ਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕਾ ਧਮ੍ਮਾ ਸਕੇਨ ਸਕੇਨ ਅਨੁਭਵਨਾਦਿਨਾ ਕਿਚ੍ਚੇਨ ਆਯਤਨ੍ਤਿ ਉਟ੍ਠਹਨ੍ਤਿ ਘਟਨ੍ਤਿ ਵਾਯਮਨ੍ਤਿ, ਤੇ ਚ ਆਯਭੂਤੇ ਧਮ੍ਮੇ ਏਤਾਨਿ ਤਨੋਨ੍ਤਿ ਵਿਤ੍ਥਾਰੇਨ੍ਤਿ , ਯਞ੍ਚ ਅਨਮਤਗ੍ਗੇ ਸਂਸਾਰੇ ਪਵਤ੍ਤਂ ਅਤਿਵਿਯ ਆਯਤਂ ਵਟ੍ਟਦੁਕ੍ਖਂ, ਤਂ ਨਯਨ੍ਤਿ ਪਵਤ੍ਤੇਨ੍ਤਿ।

ਇਤਿ ਸਬ੍ਬਥਾਪਿਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਆਯਤਨਤੋ, ਆਯਾਨੰ ਤਨਨਤੋ, ਆਯਤਸ੍ਸ ਚ ਨਯਨਤੋ ਆਯਤਨਾਨੀਤਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ। ਅਪਿਚ ਨਿਵਾਸਟ੍ਠਾਨਟ੍ਠੇਨ, ਆਕਰਟ੍ਠੇਨ, ਸਮੋਸਰਣਟ੍ਠਾਨਟ੍ਠੇਨ, ਸਞ੍ਜਾਤਿਦੇਸਟ੍ਠੇਨ, ਕਾਰਣਟ੍ਠੇਨ ਚ ਆਯਤਨੰ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। ਤਥਾ ਹਿ ਲੋਕੇ ‘‘ਇਸ੍ਸਰਾਯਤਨੰ ਦੇਵਾਯਤਨ’’ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ ਨਿਵਾਸਟ੍ਠਾਨੰ ਆਯਤਨਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ‘‘ਸੁਵਣ੍ਣਾਯਤਨੰ ਰਜਤਾਯਤਨ’’ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ ਆਕਰੋ। ਸਾਸਨੇ ਪਨ ‘‘ਮਨੋਰਮੇ ਆਯਤਨੇ, ਸੇਵਨ੍ਤਿ ਨੰ ਵਿਹਙ੍ਗਮਾ’’ਤਿਆਦੀਸੁ ਸਮੋਸਰਣਟ੍ਠਾਨੰ। ‘‘ਦਕ੍ਖਿਣਾਪਥੋ ਗੁਨ੍ਨੰ ਆਯਤਨ’’ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ ਸਞ੍ਜਾਤਿਦੇਸੋ। ‘‘ਤਤ੍ਰ ਤਤ੍ਰੇਵ ਸਕ੍ਖਿਭਬ੍ਬਤੰ ਪਾਪੁਣਾਤਿ ਸਤਿ ਸਤਿਆਯਤਨੇ’’ਤਿਆਦੀਸੁ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੫੮; ਅ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੦੨) ਕਾਰਣੰ ਆਯਤਨਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਚਕ੍ਖਾਦੀਸੁ ਚ ਤੇ ਤੇ ਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕਾ ਧਮ੍ਮਾ ਨਿਵਸਨ੍ਤਿ ਤਦਾਯਤ੍ਤਵੁਤ੍ਤਿਤਾਯਾਤਿ ਚਕ੍ਖਾਦਯੋ ਤੇਸੰ ਨਿਵਾਸਟ੍ਠਾਨੰ। ਤਤ੍ਥ ਚ ਤੇ ਆਕਿਣ੍ਣਾ ਤਨ੍ਨਿਸ੍ਸਿਤਤ੍ਤਾਤਿ ਤੇ ਨੇਸੰ ਆਕਰੋ, ਸਮੋਸਰਣਟ੍ਠਾਨਞ੍ਚ ਤਤ੍ਥ ਵਤ੍ਥੁਦ੍ਵਾਰਭਾਵੇਨ ਸਮੋਸਰਣਤੋ, ਸਞ੍ਜਾਤਿਦੇਸੋ ਚ ਤਨ੍ਨਿਸ੍ਸਯਭਾਵੇਨ ਤੇਸੰ ਤਤ੍ਥੇਵ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਤੋ, ਕਾਰਣਞ੍ਚ ਤਦਭਾਵੇ ਤੇਸੰ ਅਭਾਵਤੋਤਿ। ਇਤਿ ਨਿਵਾਸਟ੍ਠਾਨਟ੍ਠੇਨ, ਆਕਰਟ੍ਠੇਨ, ਸਮੋਸਰਣਟ੍ਠਾਨਟ੍ਠੇਨ, ਸਞ੍ਜਾਤਿਦੇਸਟ੍ਠੇਨ, ਕਾਰਣਟ੍ਠੇਨਾਤਿ ਇਮੇਹਿ ਕਾਰਣੇਹਿ ਚਕ੍ਖਾਦੀਨਿ ਆਯਤਨਾਨੀਤਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ। ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤੰ ‘‘ਛਨ੍ਨੇਤੰ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਾਨੰ ਆਯਤਨਾਨ’’ਨ੍ਤਿ।

ਯਦਿਪਿ ਰੂਪਾਦਯੋਪਿ ਧਮ੍ਮਾ ‘‘ਰੂਪੰ ਲੋਕੇ ਪਿਯਰੂਪੰ ਸਾਤਰੂਪੰ, ਏਤ੍ਥੇਸਾ ਤਣ੍ਹਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀ’’ਤਿ ਤਣ੍ਹਾਵਤ੍ਥੁਭਾਵਤੋ ਪਿਯਰੂਪਸਾਤਰੂਪਭਾਵੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਚਕ੍ਖਾਦਿਕੇ ਪਨ ਮੁਞ੍ਚਿਤ੍ਵਾ ਅਤ੍ਤਭਾਵਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਯਾ ਅਭਾਵਤੋ ‘‘ਮਮ ਚਕ੍ਖੁ ਮਮ ਸੋਤ’’ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਅਧਿਕਸਿਨੇਹਵਤ੍ਥੁਭਾਵੇਨ ਚਕ੍ਖਾਦਯੋ ਸਾਤਿਸਯੰ ਪਿਯਰੂਪੰ ਸਾਤਰੂਪਨ੍ਤਿ ਨਿਦ੍ਦੇਸੰ ਅਰਹਨ੍ਤੀਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ ‘‘ਪਿਯਰੂਪੰ ਸਾਤਰੂਪਨ੍ਤਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਛਨ੍ਨੇਤੰ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਾਨੰ ਆਯਤਨਾਨੰ ਅਧਿਵਚਨ’’ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ।

ਓਰਮ੍ਭਾਗਿਯਾਨਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਓਰੰ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਕਾਮਧਾਤੁ, ਤਪ੍ਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਾ ਓਰਮ੍ਭਾਗਾ, ਪਚ੍ਚਯਭਾਵੇਨ ਤੇਸੰ ਹਿਤਾਤਿ ਓਰਮ੍ਭਾਗਿਯਾ। ਯਸ੍ਸ ਸੰਵਿਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਤੰ ਪੁਗ੍ਗਲੰ ਵਟ੍ਟਸ੍ਮਿੰ ਸੰਯੋਜੇਨ੍ਤਿ ਬਨ੍ਧਨ੍ਤੀਤਿ ਸੰਯੋਜਨਾਨਿ। ਸਕ੍ਕਾਯਦਿਟ੍ਠਿਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਸੀਲਬ੍ਬਤਪਰਾਮਾਸਕਾਮਰਾਗਬ੍ਯਾਪਾਦਾਨੰ ਏਤੰ ਅਧਿਵਚਨੰ। ਤੇ ਹਿ ਕਾਮਭਵੂਪਗਾਨੰ ਸਙ੍ਖਾਰਾਨੰ ਪਚ੍ਚਯਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਰੂਪਾਰੂਪਧਾਤੁਤੋ ਹੇਟ੍ਠਾਭਾਵੇਨ ਨਿਹੀਨਭਾਵੇਨ ਓਰਮ੍ਭਾਗਭੂਤੇਨ ਕਾਮਭਵੇਨ ਸਤ੍ਤੇ ਸੰਯੋਜੇਨ੍ਤਿ। ਏਤੇਨੇਵ ਤੇਸੰ ਹੇਟ੍ਠਾਰਹਦਸਦਿਸਤਾ ਦੀਪਿਤਾਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ। **ਊਮਿਭਯਨ੍ਤਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕੋਧੁਪਾਯਾਸਸ੍ਸੇਤੰ ਅਧਿਵਚਨ**ਨ੍ਤਿ ਭਾਯਤਿ ਏਤਸ੍ਮਾਤਿ ਭਯੰ, ਊਮਿ ਏਵ ਭਯਨ੍ਤਿ ਊਮਿਭਯੰ। ਕੁਜ੍ਝਨਟ੍ਠੇਨ ਕੋਧੋ, ਸ੍ਵੇਵ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸਰੀਰਸ੍ਸ ਚ ਅਭਿਪ੍ਪਮਦ੍ਦਨਪਵੇਧਨੁਪ੍ਪਾਦਨੇਨ ਦਲ੍ਹੰ ਆਯਾਸਨਟ੍ਠੇਨ ਉਪਾਯਾਸੋ।

ਏਤ੍ਥ ਚ ਅਨੇਕਵਾਰੰ ਪਵਤ੍ਤਿਤ੍ਵਾ ਅਤ੍ਤਨਾ ਸਮਵੇਤੰ ਸਤ੍ਤੰ ਅਜ੍ਝੋਤ੍ਥਰਿਤ੍ਵਾ ਸੀਸੰ ਉਕ੍ਖਿਪਿਤੁੰ ਅਦਤ੍ਵਾ ਅਨਯਬ੍ਯਸਨਾਪਾਦਨੇਨ ਕੋਧੁਪਾਯਾਸਸ੍ਸ ਊਮਿਸਦਿਸਤਾ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ। ਤਥਾ ਕਾਮਗੁਣਾਨੰ ਕਿਲੇਸਾਭਿਭੂਤੇ ਸਤ੍ਤੇ ਇਤੋ ਚ ਏਤ੍ਤੋ, ਏਤ੍ਤੋ ਚ ਇਤੋਤਿ ਏਵੰ ਮਨਾਪਿਯਰੂਪਾਦਿਵਿਸਯਸਙ੍ਖਾਤੇ ਅਤ੍ਤਨਿ ਸੰਸਾਰੇਤ੍ਵਾ ਯਥਾ ਤਤੋ ਬਹਿਭੂਤੇ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮੇ ਚਿਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਏਵੰ ਆਵਟ੍ਟੇਤ੍ਵਾ ਬ੍ਯਸਨਾਪਾਦਨੇਨ ਆਵਟ੍ਟਸਦਿਸਤਾ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ। ਯਥਾ ਪਨ ਗਹਰਕ੍ਖਸੋਪਿ ਆਰਕ੍ਖਰਹਿਤੰ ਅਤ੍ਤਨੋ ਗੋਚਰਭੂਮਿਗਤੰ ਪੁਰਿਸੰ ਅਭਿਭੁਯ੍ਯ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਅਗੋਚਰੇ ਠਿਤਮ੍ਪਿ ਰਕ੍ਖਸਮਾਯਾਯ ਗੋਚਰੰ ਨੇਤ੍ਵਾ ਭੇਰਵਰੂਪਦਸ੍ਸਨਾਦਿਨਾ ਅਵਸੰ ਅਤ੍ਤਨੋ ਉਪਕਾਰੰ ਕਾਤੁੰ ਅਸਮਤ੍ਥੰ ਕਤ੍ਵਾ ਅਨ੍ਵਾਵਿਸਿਤ੍ਵਾ ਵਣ੍ਣਬਲਭੋਗਯਸਸੁਖੇਹਿਪਿ ਵਿਯੋਜੇਨ੍ਤੋ ਮਹਨ੍ਤੰ ਅਨਯਬ੍ਯਸਨੰ ਆਪਾਦੇਤਿ, ਏਵੰ ਮਾਤੁਗਾਮੋਪਿ ਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰਰਹਿਤੰ ਅਵੀਰਪੁਰਿਸੰ ਇਤ੍ਥਿਕੁਤ੍ਤਭੂਤੇਹਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਹਾਵਭਾਵਵਿਲਾਸੇਹਿ ਅਭਿਭੁਯ੍ਯ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਵੀਰਜਾਤਿਯਮ੍ਪਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਰੂਪਾਦੀਹਿ ਪਲੋਭਨਵਸੇਨ ਇਤ੍ਥਿਮਾਯਾਯ ਅਨ੍ਵਾਵਿਸਿਤ੍ਵਾ ਅਵਸੰ ਅਤ੍ਤਨੋ ਉਪਕਾਰਧਮ੍ਮੇ ਸੀਲਾਦਯੋ ਸਮ੍ਪਾਦੇਤੁੰ ਅਸਮਤ੍ਥੰ ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਗੁਣਵਣ੍ਣਾਦੀਹਿ ਵਿਯੋਜੇਤ੍ਵਾ ਮਹਨ੍ਤੰ ਅਨਯਬ੍ਯਸਨੰ ਆਪਾਦੇਤਿ, ਏਵੰ ਮਾਤੁਗਾਮਸ੍ਸ ਗਹਰਕ੍ਖਸਸਦਿਸਤਾ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ। ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤੰ ‘‘ਆਵਟ੍ਟਨ੍ਤਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਞ੍ਚਨ੍ਨੇਤੰ ਕਾਮਗੁਣਾਨੰ ਅਧਿਵਚਨੰ, ਗਹਰਕ੍ਖਸੋਤਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਾਤੁਗਾਮਸ੍ਸੇਤੰ ਅਧਿਵਚਨ’’ਨ੍ਤਿ।

ਪਟਿਸੋਤੋਤਿ ਖੋ ਭਿਕ੍ਖਵੇ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਸ੍ਸੇਤੰ ਅਧਿਵਚਨਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਪਬ੍ਬਜ੍ਜਾ ਸਹ ਉਪਚਾਰੇਨ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨੰ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਪਞ੍ਞਾ ਚ ਨਿਬ੍ਬਾਨਞ੍ਚ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮੰ ਨਾਮ। ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮੰ ਨਾਮ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤੰ –

''ਪਬ੍ਬਜ੍ਜਾ ਪਠਮੰ ਝਾਨੰ, ਨਿਬ੍ਬਾਨਞ੍ਚ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ।
ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ, ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਨ੍ਤਿ ਪਵੁਚ੍ਚਰੇ''ਤਿ॥

ਇਮੇਸੰ ਪਨ ਪਬ੍ਬਜ੍ਜਾਦੀਨੰ ਤਣ੍ਹਾਸੋਤਸ੍ਸ ਪਟਿਲੋਮਤੋ ਪਟਿਸੋਤਸਦਿਸਤਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਅਵਿਸੇਸੇਨ ਹਿ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯੋ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮੰ, ਤਸ੍ਸ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨੰ ਪਬ੍ਬਜ੍ਜਾ ਚ, ਧਮ੍ਮਵਿਨਯੋ ਚ ਤਣ੍ਹਾਸੋਤਸ੍ਸ ਪਟਿਸੋਤੰ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤੰ –

''ਪਟਿਸੋਤਗਾਮਿੰ ਨਿਪੁਣੰ, ਗਮ੍ਭੀਰੰ ਦੁਦ੍ਦਸੰ ਅਣੁੰ।
ਰਾਗਰਤ੍ਤਾ ਨ ਦਕ੍ਖਨ੍ਤਿ, ਤਮੋਖਨ੍ਧੇਨ ਆਵੁਤਾ''ਤਿ॥ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੬੫; ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੮੧; ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੭੨)।

ਵੀਰਿਯਾਰਮ੍ਭਸ੍ਸਾਤਿ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨਵੀਰਿਯਸ੍ਸ। ਤਸ੍ਸ ਕਾਮੋਘਾਦਿਭੇਦਤਣ੍ਹਾਸੋਤਸਨ੍ਤਰਣਸ੍ਸ ਹਤ੍ਥੇਹਿ ਪਾਦੇਹਿ ਚਤੁਰਙ੍ਗਨਦੀਸੋਤਸਨ੍ਤਰਣਵਾਯਾਮਸ੍ਸ ਸਦਿਸਤਾ ਪਾਕਟਾਯੇਵ। ਤਥਾ ਨਦੀਸੋਤਸ੍ਸ ਤੀਰੇ ਠਿਤਸ੍ਸ ਚਕ੍ਖੁਮਤੋ ਪੁਰਿਸਸ੍ਸ ਕਾਮਾਦਿੰ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਮ੍ਪਿ ਓਘੰ ਤਰਿਤ੍ਵਾ ਤਸ੍ਸ ਪਰਤੀਰਭੂਤੇ ਨਿਬ੍ਬਾਨਥਲੇ ਠਿਤਸ੍ਸ ਪਞ੍ਚਹਿ ਚਕ੍ਖੂਹਿ ਚਕ੍ਖੁਮਤੋ ਭਗਵਤੋ ਸਦਿਸਭਾਵੋ। ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤੰ ''ਚਕ੍ਖੁਮਾ ਪੁਰਿਸੋ...ਪੇ॰... ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸਾ''ਤਿ।

ਤਤ੍ਰਿਦੰ ਓਪਮ੍ਮਸੰਸਨ੍ਦਨੰ – ਨਦੀਸੋਤੋ ਵਿਯ ਅਨੁਪ੍ਪਬਨ੍ਧਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨੋ ਤਣ੍ਹਾਸੋਤੋ, ਤੇਨ ਵੁਯ੍ਹਮਾਨੋ ਪੁਰਿਸੋ ਵਿਯ ਅਨਮਤਗ੍ਗੇ ਸੰਸਾਰਵਟ੍ਟੇ ਪਰਿਬ੍ਭਮਨਤੋ ਤਣ੍ਹਾਸੋਤੇਨ ਵੁਯ੍ਹਮਾਨੋ ਸਤ੍ਤੋ, ਤਸ੍ਸ ਤਤ੍ਥ ਪਿਯਰੂਪਸਾਤਰੂਪਵਤ੍ਥੁਸ੍ਮਿੰ ਅਭਿਨਿਵੇਸੋ ਵਿਯ ਇਮਸ੍ਸ ਚਕ੍ਖਾਦੀਸੁ ਅਭਿਨਿਵੇਸੋ, ਸਊਮਿਸਾਵਟ੍ਟਸਗਹਰਕ੍ਖਸੋ ਹੇਟ੍ਠਾਰਹਦੋ ਵਿਯ ਕੋਧੁਪਾਯਾਸਪਞ੍ਚਕਾਮਗੁਣਮਾਤੁਗਾਮਸਮਾਕੁਲੋ ਪਞ੍ਚੋਰਮ੍ਭਾਗਿਯਸੰਯੋਜਨਸਮੂਹੋ, ਤਮਤ੍ਥੰ ਯਥਾਭੂਤੰ ਵਿਦਿਤ੍ਵਾ ਤਸ੍ਸ ਨਦੀਸੋਤਸ੍ਸ ਪਰਤੀਰੇ ਠਿਤੋ ਚਕ੍ਖੁਮਾ ਪੁਰਿਸੋ ਵਿਯ ਸਕਲੰ ਸੰਸਾਰਾਦੀਨਵੰ ਸਬ੍ਬਞ੍ਚ ਞੇਯ੍ਯਧਮ੍ਮੰ ਯਥਾਭੂਤੰ ਵਿਦਿਤ੍ਵਾ ਤਣ੍ਹਾਸੋਤਸ੍ਸ ਪਰਤੀਰਭੂਤੇ ਨਿਬ੍ਬਾਨਥਲੇ ਠਿਤੋ ਸਮਨ੍ਤਚਕ੍ਖੁ ਭਗਵਾ, ਤਸ੍ਸ ਪੁਰਿਸਸ੍ਸ ਤਸ੍ਮਿੰ ਨਦਿਯਾ ਸੋਤੇਨ ਵੁਯ੍ਹਮਾਨੇ ਪੁਰਿਸੇ ਅਨੁਕਮ੍ਪਾਯ ਰਹਦਸ੍ਸ ਰਹਦਾਦੀਨਵਸ੍ਸ ਚ ਆਚਿਕ੍ਖਨੰ ਵਿਯ ਤਣ੍ਹਾਸੋਤੇਨ ਵੁਯ੍ਹਮਾਨਸ੍ਸ ਸਤ੍ਤਸ੍ਸ ਮਹਾਕਰੁਣਾਯ ਭਗਵਤੋ ਤਣ੍ਹਾਦੀਨੰ ਤਦਾਦੀਨਵਸ੍ਸ ਚ ਵਿਭਾਵਨਾ, ਤਸ੍ਸ ਵਚਨੰ ਅਸਦ੍ਦਹਿਤ੍ਵਾ ਅਨੁਸੋਤਗਾਮਿਨੋ ਤਸ੍ਸ ਪੁਰਿਸਸ੍ਸ ਤਸ੍ਮਿੰ ਰਹਦੇ ਮਰਣਪ੍ਪਤ੍ਤਿਮਰਣਮਤ੍ਤਦੁਕ੍ਖਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯੋ ਵਿਯ ਭਗਵਤੋ ਵਚਨੰ ਅਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਨ੍ਤਸ੍ਸ ਅਪਾਯੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿ, ਸੁਗਤਿਯੰ ਦੁਕ੍ਖੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿ ਚ, ਤਸ੍ਸ ਪਨ ਵਚਨੰ ਸਦ੍ਦਹਿਤ੍ਵਾ ਹਤ੍ਥੇਹਿ ਚ ਪਾਦੇਹਿ ਚ ਵਾਯਾਮਕਰਣੰ ਵਿਯ ਤੇਨ ਚ ਵਾਯਾਮੇਨ ਪਰਤੀਰੰ ਪਤ੍ਵਾ ਸੁਖੇਨ ਯਥਿਚ੍ਛਿਤਟ੍ਠਾਨਗਮਨੰ ਵਿਯ ਭਗਵਤੋ ਵਚਨੰ ਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਿਤ੍ਵਾ ਤਣ੍ਹਾਦੀਸੁ ਆਦੀਨਵੰ ਪਸ੍ਸਿਤ੍ਵਾ ਤਣ੍ਹਾਸੋਤਸ੍ਸ ਪਟਿਸੋਤਪਬ੍ਬਜ੍ਜਾਦਿਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਵਸੇਨ ਵੀਰਿਯਾਰਮ੍ਭੋ, ਆਰਦ੍ਧਵੀਰਿਯਸ੍ਸ ਚ ਤੇਨੇਵ ਵੀਰਿਯਾਰਮ੍ਭੇਨ ਤਣ੍ਹਾਸੋਤਾਤਿਕ੍ਕਮਨੰ ਨਿਬ੍ਬਾਨਤੀਰੰ ਪਤ੍ਵਾ ਅਰਹਤ੍ਤਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਯਥਾਰੁਚਿ ਸੁਖਵਿਹਾਰੋਤਿ।

ਗਾਥਾਸੁ **ਸਹਾਪਿ ਦੁਕ੍ਖੇਨ ਜਹੇਯ੍ਯ ਕਾਮੇ**ਤਿ ਝਾਨਮਗ੍ਗਾਧਿਗਮਤ੍ਥੰ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਨੁਯੋਗੰ ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਯਦਿਪਿ ਤੇਸੰ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਪਟਿਪਦਾ ਕਿਚ੍ਛੇਨ ਕਸਿਰੇਨ ਸਮ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਨ ਸੁਖੇਨ ਵੀਥਿੰ ਓਤਰਤਿ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਭਾਵਨਾਯ ਕਿਲੇਸਾਨੰ ਬਲਵਭਾਵਤੋ, ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨੰ ਵਾ ਅਤਿਕ੍ਖਭਾਵਤੋ। ਤਥਾ ਸਤਿ ਸਹਾਪਿ ਦੁਕ੍ਖੇਨ ਜਹੇਯ੍ਯ ਕਾਮੇ, ਪਠਮਜ੍ਝਾਨੇਨ ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭੇਨ੍ਤੋ ਤਤਿਯਮਗ੍ਗੇਨ ਸਮੁਚ੍ਛਿਨ੍ਦਨ੍ਤੋ ਕਿਲੇਸਕਾਮੇ ਪਜਹੇਯ੍ਯ। ਏਤੇਨ ਦੁਕ੍ਖਪਟਿਪਦੇ ਝਾਨਮਗ੍ਗੇ ਦਸ੍ਸੇਤਿ।

ਯੋਗਕ੍ਖੇਮੰ ਆਯਤਿੰ ਪਤ੍ਥਯਾਨੋਤਿ ਅਨਾਗਾਮਿਤੰ ਅਰਹਤ੍ਤੰ ਇਚ੍ਛਨ੍ਤੋ ਆਕਙ੍ਖਮਾਨੋ। ਅਯਞ੍ਹੇਤ੍ਥ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ – ਯਦਿਪਿ ਏਤਰਹਿ ਕਿਚ੍ਛੇਨ ਕਸਿਰੇਨ ਝਾਨਪੁਰਿਮਮਗ੍ਗੇ ਅਧਿਗਚ੍ਛਾਮਿ, ਇਮੇ ਪਨ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਉਪਰਿ ਅਰਹਤ੍ਤੰ ਅਧਿਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਕਤਕਿਚ੍ਚੋ

ਪਹੀਨਸਬ੍ਬਦੁਕ੍ਖੋ ਭਵ◌ਿਸ੍ਸਾਮੀਤਿ ਸਹਾਪਿ ਦੁਕ੍ਖੇਨ ਝਾਨਾਦੀਹਿ ਕਾਮੇ ਪਜਹੇਯਜਾਤਿ। ਅਥ ਵ◌ਾ ਯੋ ਕਾਮਵ◌ਿਤਕ੍ਕਬਹੁਲੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਕਲ੍ਯਾਣਮਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ਪਬ੍ਬਜ੍ਜਂ ਸੀਲਵ◌ਿਸੋਧਨਂ ਝਾਨਾਦੀਨਂ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਪਟਿਪਤ੍ਤਿਂ ਵ◌ਾ ਪਟਿਪਜ੍ਜਨ੍ਤੋ ਕਿਚ੍ਛੇਨ ਕਸਿਰੇਨ ਅਸ੍ਸੁਮੁਖੋ ਰੋਦਮਾਨੋ ਤਂ ਵ◌ਿਤਕ੍ਕਂ ਵ◌ਿਕ੍ਖਮ੍ਭੇਤਿ, ਤਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵ◌ੁਤ੍ਤਂ ''ਸਹਾਪਿ ਦੁਕ੍ਖੇਨ ਜਹੇਯ੍ਯ ਕਾਮੇ''ਤਿ। ਸੋ ਹਿ ਕਿਚ੍ਛੇਨਪਿ ਕਾਮੇ ਪਜਹਨ੍ਤੋ ਝਾਨਂ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇਤ੍ਵ◌ਾ ਤਂ ਝਾਨਂ ਪਾਦਕਂ ਕਤ੍ਵ◌ਾ ਵ◌ਿਪਸ੍ਸਨ੍ਤੋ ਅਨੁਕ੍ਕਮੇਨ ਅਰਹਤ੍ਤੇ ਪਤਿਟ੍ਠਹੇਯ੍ਯ। ਤੇਨ ਵ◌ੁਤ੍ਤਂ ''ਯੋਗਕ੍ਖੇਮਂ ਆਯਤਿਂ ਪਤ੍ਥਯਾਨੋ''ਤਿ।

ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਜਾਨੋਤਿ ਵ◌ਿਪਸ੍ਸਨਾਸਹਿਤਾਯ ਮਗ੍ਗਪਞ੍ਞਾਯ ਸਮ੍ਮਦੇਵ ਪਜਾਨਨ੍ਤੋ। **ਸੁਵ◌ਿਮੁਤ੍ਤਚਿਤ੍ਤੋ**ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਾਧਿਗਮਸ੍ਸ ਅਨਨ੍ਤਰਂ ਫਲਵ◌ਿਮੁਤ੍ਤਿਯਾ ਸੁਟ੍ਠੁ ਵ◌ਿਮੁਤ੍ਤਚਿਤ੍ਤੋ। **ਵ◌ਿਮੁਤ੍ਤਿਯਾ ਫਸ੍ਸਯੇ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਤਸ੍ਮਿਂ ਤਸ੍ਮਿਂ ਮਗ੍ਗਫਲਾਧਿਗਮਨਕਾਲੇ ਵ◌ਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਫਸ੍ਸਯੇ ਫੁਸੇਯ੍ਯ ਪਾਪੁਣੇਯ੍ਯ ਅਧਿਗਚ੍ਛੇਯ੍ਯ ਸਚ੍ਛਿਕਰੇਯ੍ਯ। ਉਪਯੋਗਤ੍ਥੇ ਹਿ ''ਵ◌ਿਮੁਤ੍ਤਿਯਾ''ਤਿ ਇਦਂ ਸਾਮਿਵਚਨਂ। ਵ◌ਿਮੁਤ੍ਤਿਯਾ ਵ◌ਾ ਆਰਮ੍ਮਣਭੂਤਾਯ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਤਂਤਂਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਕਾਲੇ ਅਤ੍ਤਨੋ ਫਲਚਿਤ੍ਤਂ ਫਸ੍ਸਯੇ ਫੁਸੇਯ੍ਯ ਪਾਪੁਣੇਯ੍ਯ, ਨਿਬ੍ਬਾਨੋਗਧਾਯ ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯਾ ਵ◌ਿਹਰੇਯ੍ਯਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਸ ਵ◌ੇਦਗੂ**ਤਿ ਸੋ ਵ◌ੇਦਸਙ੍ਖਾਤੇਨ ਮਗ੍ਗਞਾਣੇਨ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਸਚ੍ਚਾਨਂ ਗਤਤ੍ਤਾ ਪਟਿਵ◌ਿਦ੍ਧਤ੍ਤਾ ਵ◌ੇਦਗੂ। **ਲੋਕਨ੍ਤਗੂ**ਤਿ ਖਨ੍ਧਲੋਕਸ੍ਸ ਪਰਿਯਨ੍ਤਂ ਗਤੋ। ਸੇਸਂ ਸੁਵ◌ਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਮੇਵ।

ਦਸਮਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੧੧. ਚਰਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੧੧੦. ਏਕਾਦਸਮੇ **ਚਰਤੋ**ਤਿ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਸ੍ਸ, ਚਙ੍ਕਮਨ੍ਤਸ੍ਸ ਵ◌ਾ। **ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਕਾਮਵ◌ਿਤਕ੍ਕੋ** ਵ◌ਾਤਿ ਵਤ੍ਥੁਕਾਮੇਸੁ ਅਵ◌ੀਤਰਾਗਤਾਯ ਤਾਦਿਸੇ ਪਚ੍ਚਯੇ ਕਾਮਪਟਿਸਂਯੁਤ੍ਤੋ ਵ◌ਾ ਵ◌ਿਤਕ੍ਕੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਚੇ, ਯਦਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। **ਬ੍ਯਾਪਾਦਵ◌ਿਤਕ੍ਕੋ ਵ◌ਾ ਵ◌ਿਹਿਂਸਾਵ◌ਿਤਕ੍ਕੋ** ਵ◌ਾਤਿ ਆਘਾਤਨਿਮਿਤ੍ਤਬ੍ਯਾਪਾਦਪਟਿਸਂਯੁਤ੍ਤੋ ਵ◌ਾ ਵ◌ਿਤਕ੍ਕੋ, ਲੇਡ੍ਡੁਦਣ੍ਡਾਦੀਹਿ ਪਰਵ◌ਿਹੇਠਨਵਸੇਨ ਵ◌ਿਹਿਂਸਾਪਟਿਸਂਯੁਤ੍ਤੋ ਵ◌ਾ ਵ◌ਿਤਕ੍ਕੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਚੇਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। **ਅਧਿਵ◌ਾਸੇਤੀ**ਤਿ ਤਂ ਯਥਾਵ◌ੁਤ੍ਤਂ ਕਾਮਵ◌ਿਤਕ੍ਕਾਦਿਂ ਯਥਾਪਚ੍ਚਯਂ ਅਤ੍ਤਨੋ ਚਿਤ੍ਤੇ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ''ਇਤਿਪਾਯਂ ਵ◌ਿਤਕ੍ਕੋ ਪਾਪਕੋ, ਇਤਿਪਿ ਅਕੁਸਲੋ, ਇਤਿਪਿ ਸਾਵਜ੍ਜੋ, ਸੋ ਚ ਖੋ ਅਤ੍ਤਬ੍ਯਾਬਾਧਾਯਪਿ ਸਂਵਤ੍ਤਤੀ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਨਯੇਨ ਪਚ੍ਚਵ◌ੇਕ੍ਖਣਾਯ ਅਭਾਵਤੋ **ਅਧਿਵ◌ਾਸੇਤਿ** ਅਤ੍ਤਨੋ ਚਿਤ੍ਤਂ ਆਰੋਪੇਤ੍ਵ◌ਾ ਵ◌ਾਸੇਤਿ ਚੇ। ਅਧਿਵ◌ਾਸੇਨ੍ਤੋਯੇਵ ਚ **ਨਪ੍ਪਜਹਤਿ** ਤਦਙ੍ਗਾਦਿਪ੍ਪਹਾਨਵਸੇਨ ਨ ਪਟਿਨਿਸ੍ਸਜ੍ਜਤਿ, ਤਤੋ ਏਵ **ਨ ਵ◌ਿਨੋਦੇਤਿ** ਅਤ੍ਤਨੋ ਚਿਤ੍ਤਸਨ੍ਤਾਨਤੋ ਨ ਨੁਦਤਿ ਨ ਨੀਹਰਤਿ, ਤਥਾ ਅਵ◌ਿਨੋਦਨਤੋ **ਨ ਬ੍ਯਨ੍ਤੀਕਰੋਤਿ** ਨ ਵ◌ਿਗਤਨ੍ਤਂ ਕਰੋਤਿ। ਆਤਾਪੀ ਪਹਿਤਤ੍ਤੋ ਯਥਾ ਤੇਸਂ ਅਨ੍ਤੋਪਿ ਨਾਵਸਿਸ੍ਸਤਿ ਅਨ੍ਤਮਸੋ ਭਙ੍ਗਮਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਏਵ◌ਂ ਕਰੋਤਿ, ਅਯਂ ਪਨ ਤਥਾ ਨ ਕਰੋਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਥਾਭੂਤੋਵ **ਨ ਅਨਭਾਵ◌ਂ ਗਮੇਤਿ** ਅਨੁ ਅਨੁ ਅਭਾਵ◌ਂ ਨ ਗਮੇਤਿ। ਨ ਪਜਹਤਿ ਚੇ, ਨ ਵ◌ਿਨੋਦੇਤਿ ਚੇਤਿਆਦਿਨਾ ਚੇ-ਸਦ੍ਦਂ ਯੋਜੇਤ੍ਵ◌ਾ ਅਤ੍ਥੋ ਵ◌ੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਚਰਨ੍ਤਿ ਚਰਨ੍ਤੋ। **ਏਵ◌ਂਭੂਤੋ**ਤਿ ਏਵ◌ਂ ਕਾਮਵ◌ਿਤਕ੍ਕਾਦਿਪਾਪਵ◌ਿਤਕ੍ਕੇਹਿ ਸਮਙ੍ਗੀਭੂਤੋ। **ਅਨਾਤਾਪੀ ਅਨੋਤ੍ਤਾਪੀ**ਤਿ ਕਿਲੇਸਾਨਂ ਆਤਾਪਨਸ੍ਸ ਵ◌ੀਰਿਯਸ੍ਸ ਅਭਾਵ◌ੇਨ ਅਨਾਤਾਪੀ, ਪਾਪੁਤ੍ਰਾਸਆਤਾਪਨਪਰਿਤਾਪਨਲਕ੍ਖਣਸ੍ਸ ਓਤ੍ਤਪ੍ਪਸ੍ਸ ਅਭਾਵ◌ੇਨ ਅਨੋਤ੍ਤਾਪੀ। **ਸਤਤਂ ਸਮਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਸਬ੍ਬਕਾਲਂ ਨਿਰਨ੍ਤਰਂ। **ਕੁਸੀਤੋ ਹੀਨਵ◌ੀਰਿਯੋ**ਤਿ ਕੁਸਲੇਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਪਰਿਹਾਯਿਤ੍ਵ◌ਾ ਅਕੁਸਲਪਕ੍ਖੇ ਕੁਚ੍ਛਿਤਂ ਸੀਦਨਤੋ ਕੋਸਜ੍ਜਸਮਨ੍ਨਾਗਮੇਨ ਚ ਕੁਸੀਤੋ, ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨਵ◌ੀਰਿਯਾਭਾਵ◌ੇਨ ਹੀਨਵ◌ੀਰਿਯੋ ਵ◌ੀਰਿਯਵ◌ਿਰਹਿਤੋਤਿ ਵ◌ੁਚ੍ਚਤਿ ਕਥੀਯਤਿ। **ਠਿਤਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਗਮਨਂ ਉਪਚ੍ਛਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵ◌ਾ ਤਿਟ੍ਠਤੋ। ਸਯਨਇਰਿਯਾਪਥਸ੍ਸ ਵ◌ਿਸੇਸਤੋ ਕੋਸਜ੍ਜਪਕ੍ਖਿਕਤ੍ਤਾ ਯਥਾ ਤਂਸਮਙ੍ਗਿਨੋ ਵ◌ਿਤਕ੍ਕਾ ਸਮ੍ਭਵਨ੍ਤਿ, ਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ "**ਜਾਗਰਸ੍ਸਾ**"ਤਿ ਵ◌ੁਤ੍ਤਂ।

ਸੁਕ੍ਕਪਕ੍ਖੇ **ਤਥ੍ਥੇ, ਭਿਕ੍ਖਵ◌ੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਨਾਧਿਵ◌ਾਸੇਤੀ**ਤਿ ਆਰਦ੍ਧਵ◌ੀਰਿਯਸ੍ਸਾਪਿ ਵ◌ਿਹਰਤੋ ਅਨਾਦਿਮਤਿ ਸਂਸਾਰੇ ਚਿਰਕਾਲਭਾਵ◌ਿਤੇਨ ਤਥਾਰੂਪਪ੍ਪਚ੍ਚਯਸਮਾਯੋਗੇਨ ਸਤਿਸਮ੍ਮੋਸੇਨ ਵ◌ਾ ਕਾਮਵ◌ਿਤਕ੍ਕਾਦਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਚੇ, ਤਂ ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਤ੍ਤਨੋ ਚਿਤ੍ਤਂ ਆਰੋਪੇਤ੍ਵ◌ਾ ਨ ਵ◌ਾਸੇਤਿ ਚੇ, ਅਬ੍ਭਨ੍ਤਰੇ ਨ ਵ◌ਾਸੇਤਿ ਚੇਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਨਧਿਵ◌ਾਸੇਨ੍ਤੋ ਕਿਂ ਕਰੋਤੀਤਿ? **ਪਜਹਤਿ** ਛਡ੍ਡੇਤਿ। ਕਿਂ ਕਚਵਰਂ

ਵਿਯ ਪਿਟਕੇਨ? ਨ ਹਿ, ਅਪਿਚ ਖੋ ਤੰ **ਵਿਨੋਦੇਤਿ** ਨੁਦਤਿ ਨੀਹਰਤਿ। ਕਿੰ ਬਲੀਬਦ੍ਦੰ ਵਿਯ ਪਤੋਦੇਨ? ਨ ਹਿ, ਅਥ ਖੋ ਨੰ **ਬ੍ਯਨ੍ਤੀਕਰੋਤਿ** ਵਿਗਤਨ੍ਤੰ ਕਰੋਤਿ। ਯਥਾ ਤੇਸੰ ਅਨ੍ਤੋਪਿ ਨਾਵਸਿਸ੍ਸਤਿ ਅਨ੍ਤਮਸੋ ਭਙ੍ਗਮਤ੍ਤਮ੍ਪਿ, ਤਥਾ ਤੇ ਕਰੋਤਿ। ਕਥੰ ਪਨ ਤੇ ਤਥਾ ਕਰੋਤਿ? **ਅਨਭਾਵੰ ਗਮੇਤਿ** ਅਨੁ ਅਨੁ ਅਭਾਵੰ ਗਮੇਤਿ, ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨਪ੍ਪਹਾਨੇਨ ਯਥਾ ਸੁਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਿਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਤਥਾ ਨੇ ਕਰੋਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ।

ਏਵੰਭੂਤੋਤਿਆਦੀਸੁ ਏਵੰ ਕਾਮਵਿਤਕ੍ਕਾਦੀਨੰ ਅਨਧਿਵਾਸਨੇਨ ਸੁਵਿਸੁਦ੍ਧਾਸਯੋ ਸਮਾਨੋ ਤਾਯ ਚ ਆਸਯਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਤਨ੍ਨਿਮਿਤ੍ਤਾਯ ਚ ਪਯੋਗਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਸੀਲੋ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਸੁ ਗੁਤ੍ਤਦ੍ਵਾਰੋ ਭੋਜਨੇ ਮਤ੍ਤਞ੍ਞੂ ਸਤਿਸਮ੍ਪਜਞ੍ਞੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਜਾਗਰਿਯੰ ਅਨੁਯੁਤ੍ਤੋ ਤਦਙ੍ਗਾਦਿਵਸੇਨ ਕਿਲੇਸਾਨੰ ਆਤਾਪਨਲਕ੍ਖਣੇਨ ਵੀਰਿਯੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਤ੍ਤਾ **ਆਤਾਪੀ**, ਸਬ੍ਬਸੋ ਪਾਪੁਤ੍ਰਾਸੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਤ੍ਤਾ। **ਓਤ੍ਤਾਪੀ ਸਤਤੰ** ਰਤ੍ਤਿਨ੍ਦਿਵੰ, **ਸਮਿਤੰ** ਨਿਰਨ੍ਤਰੰ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਭਾਵਨਾਨੁਯੋਗਵਸੇਨ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨਸਿਦ੍ਧਿਯਾ, **ਆਰਦ੍ਧਵੀਰਿਯੋ ਪਹਿਤਤ੍ਤੋ** ਨਿਬ੍ਬਾਨੰ ਪਟਿਪੇਸਿਤਚਿਤ੍ਤੋਤਿ **ਵੁਚ੍ਚਤਿ** ਕਥੀਯਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸੇਸੰ ਵੁਤ੍ਤਨਯਮੇਵ।

ਗਾਥਾਸੁ **ਗੇਹਨਿਸ੍ਸਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਗੇਹਵਾਸੀਹਿ ਅਪਰਿਚ੍ਚਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਗੇਹਵਾਸੀਨੰ ਸਭਾਵਤ੍ਤਾ ਗੇਹਧਮ੍ਮਤ੍ਤਾ ਵਾ ਗੇਹੰ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਵਤ੍ਥੁਕਾਮੋ। ਅਥ ਵਾ ਗੇਹਪਟਿਬਦ੍ਧਭਾਵਤੋ ਕਿਲੇਸਕਾਮਾਨੰ ਨਿਵਾਸਟ੍ਠਾਨਭਾਵਤੋ ਤੰਵਤ੍ਥੁਕਤ੍ਤਾ ਵਾ ਕਾਮਵਿਤਕ੍ਕਾਦਿ ਗੇਹਨਿਸ੍ਸਿਤੰ ਨਾਮ। **ਕੁਮ੍ਮਗ੍ਗੰ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ**ਤਿ ਯਸ੍ਮਾ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਥਭਾਵਤੋ ਅਭਿਜ੍ਝਾਦਯੋ ਤਦੇਕਟ੍ਠਧਮ੍ਮਾ ਚ ਕੁਮ੍ਮਗ੍ਗੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਕਾਮਵਿਤਕ੍ਕਾਦਿਬਹੁਲੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਕੁਮ੍ਮਗ੍ਗੰ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਨਾਮ। **ਮੋਹਨੇਯ੍ਯੇਸੁ ਮੁਚ੍ਛਿਤੋ**ਤਿ ਮੋਹਸੰਵਤ੍ਤਨਿਯੇਸੁ ਰੂਪਾਦੀਸੁ ਮੁਚ੍ਛਿਤੋ ਸਮ੍ਮਤ੍ਤੋ ਅਜ੍ਝੋਪਨ੍ਨੋ। **ਸਮ੍ਬੋਧਿ**ਨ੍ਤਿ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਞਾਣੰ। **ਫੁਟ੍ਠੁ**ਨ੍ਤਿ ਫੁਸਿਤੁੰ ਪਤ੍ਤੁੰ, **ਸੋ ਤਾਦਿਸੋ** ਮਿਚ੍ਛਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪਗੋਚਰੋ ਅਭਬ੍ਬੋ, ਨ ਕਦਾਚਿ ਤੰ ਪਾਪੁਣਾਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਵਿਤਕ੍ਕੰ ਸਮਯਿਤ੍ਵਾਨਾਤਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੰ ਮਿਚ੍ਛਾਵਿਤਕ੍ਕੰ ਪਟਿਸਙ੍ਖਾਨਭਾਵਨਾਬਲੇਹਿ ਵੂਪਸਮੇਤ੍ਵਾ। **ਵਿਤਕ੍ਕੂਪਸਮੇ ਰਤੋ**ਤਿ ਨਵਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਮਹਾਵਿਤਕ੍ਕਾਨੰ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਵੂਪਸਮਭੂਤੇ ਅਰਹਤ੍ਤੇ ਨਿਬ੍ਬਾਨੇ ਏਵ ਵਾ ਅਜ੍ਝਾਸਯੇਨ ਰਤੋ ਅਭਿਰਤੋ। **ਭਬ੍ਬੋ ਸੋ ਤਾਦਿਸੋ**ਤਿ ਸੋ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੋ ਸਮ੍ਮਾ ਪਟਿਪਜ੍ਜਮਾਨੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਬਲੇਨ ਸਬ੍ਬਵਿਤਕ੍ਕੇ ਯਥਾਰਹੰ ਤਦਙ੍ਗਾਦਿਵਸੇਨ ਵੂਪਸਮੇਤ੍ਵਾ ਠਿਤੋ, ਵਿਪਸ੍ਸਨੰ ਉਸ੍ਸੁਕ੍ਕਾਪੇਤ੍ਵਾ ਮਗ੍ਗਪਟਿਪਾਟਿਯਾ ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗਞਾਣਸਙ੍ਖਾਤੰ ਨਿਬ੍ਬਾਨਸਙ੍ਖਾਤਞ੍ਚ ਅਨੁਤ੍ਤਰੰ ਸਮ੍ਬੋਧਿੰ ਫੁਟ੍ਠੁੰ ਅਧਿਗਨ੍ਤੁੰ ਭਬ੍ਬੋ ਸਮਤ੍ਥੋਤਿ।

ਏਕਾਦਸਮਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੧੨. ਸਮ੍ਪਨ੍ਨਸੀਲਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੧੧੧. ਦ੍ਵਾਦਸਮੇ **ਸਮ੍ਪਨ੍ਨਸੀਲਾ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਤਿਵਿਧੰ ਸਮ੍ਪਨ੍ਨੰ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਸਮਙ੍ਗੀਮਧੁਰਵਸੇਨ। ਤੇਸੁ –

''ਸਮ੍ਪਨ੍ਨੰ ਸਾਲਿਕੇਦਾਰੰ, ਸੁਵਾ ਭੁਞ੍ਜਨ੍ਤਿ ਕੋਸਿਯ।
ਪਟਿਵੇਦੇਮਿ ਤੇ ਬ੍ਰਹ੍ਮੇ, ਨ ਨੇ ਵਾਰੇਤੁਮੁਸ੍ਸਹੇ''ਤਿ॥ (ਜਾ॰ ੧.੧੪.੧) –

ਏਤ੍ਥ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਤ੍ਥੋ ਸਮ੍ਪਨ੍ਨਸਦ੍ਦੋ। ''ਇਮਿਨਾ ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਸੰਵਰੇਨ ਉਪੇਤੋ ਹੋਤਿ ਸਮੁਪੇਤੋ ਉਪਗਤੋ ਸਮੁਪਗਤੋ ਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ''ਤਿ (ਵਿਭ॰ ੫੧੧) ਏਤ੍ਥ ਸਮਙ੍ਗਿਭਾਵਤ੍ਥੋ ਸਮ੍ਪਨ੍ਨਸਦ੍ਦੋ । ''ਇਮਿਸ੍ਸਾ, ਭਨ੍ਤੇ, ਮਹਾਪਥਵਿਯਾ ਹੇਟ੍ਠਿਮਤਲੰ ਸਮ੍ਪਨ੍ਨੰ – ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਖੁਦ੍ਦਮਧੁੰ ਅਨੀਲਕੰ, ਏਵਮਸ੍ਸਾਦ''ਨ੍ਤਿ (ਪਾਰਾ॰ ੧੭) ਏਤ੍ਥ ਮਧੁਰਤ੍ਥੋ ਸਮ੍ਪਨ੍ਨਸਦ੍ਦੋ। ਇਧ ਪਨ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਤ੍ਥੇਪਿ ਸਮਙ੍ਗਿਭਾਵੇਪਿ ਵਟ੍ਟਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ **ਸਮ੍ਪਨ੍ਨਸੀਲਾ**ਤਿ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਸੀਲਾ ਹੁਤ੍ਵਾਤਿਪਿ, ਸੀਲਸਮਙ੍ਗਿਨੋ ਹੁਤ੍ਵਾਤਿਪਿ ਏਵਮੇਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਤਤ੍ਥ ‘‘ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਸੀਲਾ’’ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਅਤ੍ਥੇਨ ਖੇਤ੍ਤਦੋਸਵਿਗਮੇਨ ਖੇਤ੍ਤਪਾਰਿਪੂਰਿ ਵਿਯ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣੰ ਨਾਮ ਹੋਤਿ। ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤੰ ‘‘ਖੇਤ੍ਤਦੋਸਵਿਗਮੇਨ ਖੇਤ੍ਤਪਾਰਿਪੂਰਿ ਵਿਯ ਸੀਲਦੋਸਵਿਗਮੇਨ ਸੀਲਪਾਰਿਪੂਰਿ ਵੁਤ੍ਤਾ’’ਤਿ। ‘‘ਸੀਲਸਮਙ੍ਗਿਨੋ’’ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਪਨ ਅਤ੍ਥੇਨ ਸੀਲੇਨ ਸਮਙ੍ਗੀਭੂਤਾ ਸਮੋਧਾਨਗਤਾ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਵਿਹਰਥਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਦ੍ਵੀਹਿ ਕਾਰਣੇਹਿ ਸਮ੍ਪਨ੍ਨਸੀਲਤਾ ਹੋਤਿ ਸੀਲਵਿਪਤ੍ਤਿਯਾ ਆਦੀਨਵਦਸ੍ਸਨੇਨ, ਸੀਲਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਆਨਿਸੰਸਦਸ੍ਸਨੇਨ ਚ। ਤਦੁਭਯਮ੍ਪਿ **ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੇ** (ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੧.੨੦-੨੧) ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। ਤਤ੍ਥ ‘‘ਸਮ੍ਪਨ੍ਨਸੀਲਾ’’ਤਿ ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਕਿਰ ਭਗਵਾ ਚਤੁਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਸੀਲੰ ਉਦ੍ਦਿਸਿਤ੍ਵਾ ‘‘ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਸੰਵਰਸੰਵੁਤਾ’’ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਜੇਟ੍ਠਕਸੀਲੰ ਦਸ੍ਸੇਤੀਤਿਆਦਿਨਾ ਏਤ੍ਥ ਯੰ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੰ, ਤੰ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤਮੇਵ। **ਕਿਮਸ੍ਸ ਉਤ੍ਤਰਿ ਕਰਣੀਯ**ਨ੍ਤਿ ਏਵੰ ਸਮ੍ਪਨ੍ਨਸੀਲਾਨੰ ਵਿਹਰਤੰ ਤੁਮ੍ਹਾਕੰ ਕਿਨ੍ਤਿ ਸਿਯਾ ਉਤ੍ਤਰਿ ਕਾਤਬ੍ਬੰ, ਪਟਿਪਜ੍ਜਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਚੇਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਏਵੰ ‘‘ਸਮ੍ਪਨ੍ਨਸੀਲਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵਿਹਰਥਾ’’ਤਿਆਦਿਨਾ ਸਮ੍ਪਾਦਨੂਪਾਯੇਨ ਸਦ੍ਧਿੰ ਸੀਲਸਮ੍ਪਦਾਯ ਭਿਕ੍ਖੂ ਨਿਯੋਜੇਨ੍ਤੋ ਅਨੇਕਪੁਗ੍ਗਲਾਧਿਟ੍ਠਾਨੰ ਕਤ੍ਵਾ ਦੇਸਨੰ ਆਰਭਿਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਯਸ੍ਮਾ ਏਕਪੁਗ੍ਗਲਾਧਿਟ੍ਠਾਨਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਿਤਾਪਿ ਭਗਵਤੋ ਦੇਸਨਾ ਅਨੇਕਪੁਗ੍ਗਲਾਧਿਟ੍ਠਾਨਾਵ ਹੋਤਿ ਸਬ੍ਬਸਾਧਾਰਣਤ੍ਤਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਤੰ ਏਕਪੁਗ੍ਗਲਾਧਿਟ੍ਠਾਨਵਸੇਨ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **‘‘ਚਰਤੋ ਚੇਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ**’’ਤਿਆਦਿਮਾਹ।

ਤਤ੍ਥ ਅਭਿਜ੍ਝਾਯਤਿ ਏਤਾਯਾਤਿ **ਅਭਿਜ੍ਝਾ**, ਪਰਭਣ੍ਡਾਭਿਜ੍ਝਾਯਨਲਕ੍ਖਣਸ੍ਸ ਲੋਭਸ੍ਸੇਤੰ ਅਧਿਵਚਨੰ। ਬਜਾਪਜ੍ਜਤਿ ਪੂਤਿਭਵਤਿ ਚਿਤ੍ਤੰ ਏਤੇਨਾਤਿ **ਬਜਾਪਾਦੋ**, ‘‘ਅਨਤ੍ਥੰ ਮੇ ਅਚਰੀ’’ਤਿਆਦਿਨਯਪ੍ਪਵਤ੍ਤਸ੍ਸ ਏਕੂਨਵੀਸਤਿਆਘਾਤਵਤ੍ਥੁਵਿਸਯਸ੍ਸ ਦੋਸਸ੍ਸੇਤੰ ਅਧਿਵਚਨੰ। ਉਭਿਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ‘‘ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੋ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦੋ? ਯੋ ਕਾਮੇਸੁ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦੋ ਕਾਮਸ੍ਨੇਹੋ ਕਾਮਪਿਪਾਸਾ ਕਾਮਪਰਿਲਾਹੋ ਕਾਮਮੁਚ੍ਛਾ ਕਾਮਜ੍ਝੋਸਾਨ’’ਨ੍ਤਿ (ਧ॰ ਸ॰ ੧੧੫੯), ਤਥਾ ‘‘ਲੋਭੋ ਲੁਬ੍ਭਨਾ ਲੁਬ੍ਭਿਤਤ੍ਤੰ ਸਾਰਾਗੋ ਸਾਰਜ੍ਜਨਾ ਸਾਰਜ੍ਜਿਤਤ੍ਤੰ ਅਭਿਜ੍ਝਾ ਲੋਭੋ ਅਕੁਸਲਮੂਲ’’ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ (ਧ॰ ਸ॰ ੩੯੧), ‘‘ਦੋਸੋ ਦੁਸ੍ਸਨਾ ਦੁਸ੍ਸਿਤਤ੍ਤੰ ਬਜਾਪਤ੍ਤਿ ਬਜਾਪਜ੍ਜਨਾ ਬਜਾਪਜ੍ਜਿਤਤ੍ਤੰ ਵਿਰੋਧੋ ਪਟਿਵਿਰੋਧੋ ਚਣ੍ਡਿਕ੍ਕੰ ਅਸੁਰੋਪੋ ਅਨਤ੍ਤਮਨਤਾ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸਾ’’ਤਿਆਦਿਨਾ (ਧ॰ ਸ॰ ੪੧੮, ੧੨੩੭) ਚ ਵਿਤ੍ਥਾਰੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। **ਵਿਗਤੋ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਅਯਞ੍ਚ ਅਭਿਜ੍ਝਾ, ਅਯਞ੍ਚ ਬਜਾਪਾਦੋ ਵਿਗਤੋ ਹੋਤਿ ਅਪਗਤੋ, ਪਹੀਨੋ ਹੋਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਨੀਵਰਣਸ੍ਸ ਚ ਬਜਾਪਾਦਨੀਵਰਣਸ੍ਸ ਚ ਪਹਾਨੰ ਦਸ੍ਸਿਤੰ ਹੋਤਿ।

ਥਿਨਮਿਦ੍ਧਨ੍ਤਿ ਥਿਨਞ੍ਚੇਵ ਮਿਦ੍ਧਞ੍ਚ। ਤੇਸੁ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਕਮ੍ਮਞ੍ਞਤਾ ਥਿਨੰ, ਆਲਸਿਯਸ੍ਸੇਤੰ ਅਧਿਵਚਨੰ, ਵੇਦਨਾਦੀਨੰ ਤਿਣ੍ਣੰ ਖਨ੍ਧਾਨੰ ਅਕਮ੍ਮਞ੍ਞਤਾ ਮਿਦ੍ਧੰ, ਪਚਲਾਯਿਕਭਾਵਸ੍ਸੇਤੰ ਅਧਿਵਚਨੰ। ਉਭਿਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ‘‘ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੰ ਥਿਨੰ? ਯਾ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਕਲ੍ਲਤਾ ਅਕਮ੍ਮਞ੍ਞਤਾ ਓਲੀਯਨਾ ਸਲ੍ਲੀਯਨਾ। ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੰ ਮਿਦ੍ਧੰ? ਯਾ ਕਾਯਸ੍ਸ ਅਕਲ੍ਲਤਾ ਅਕਮ੍ਮਞ੍ਞਤਾ ਓਨਾਹੋ ਪਰਿਯੋਨਾਹੋ’’ਤਿਆਦਿਨਾ (ਧ॰ ਸ॰ ੧੧੬੨-੧੧੬੩) ਨਯੇਨ ਵਿਤ੍ਥਾਰੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਞ੍ਚੇਵ ਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚਞ੍ਚ। ਤਤ੍ਥ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚੰ ਨਾਮ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਦ੍ਧਤਾਕਾਰੋ, ਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚੰ ਨਾਮ ਅਕਤਕਲ੍ਯਾਣਸ੍ਸ ਕਤਪਾਪਸ੍ਸ ਤਪ੍ਪਚ੍ਚਯਾ ਵਿਪ੍ਪਟਿਸਾਰੋ। ਉਭਿਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ‘‘ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੰ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚੰ? ਯੰ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚੰ ਅਵੂਪਸਮੋ ਚੇਤਸੋ ਵਿਕ੍ਖੇਪੋ ਭਨ੍ਤਤ੍ਤੰ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸਾ’’ਤਿਆਦਿਨਾ (ਧ॰ ਸ॰ ੧੧੬੫) ਵਿਤ੍ਥਾਰੋ। ‘‘ਅਕਤੰ ਵਤ ਮੇ ਕਲ੍ਯਾਣੰ, ਅਕਤੰ ਕੁਸਲੰ, ਅਕਤੰ ਭੀਰੁਤ੍ਤਾਣੰ; ਕਤੰ ਪਾਪੰ, ਕਤੰ ਲੁਦ੍ਦੰ, ਕਤੰ ਕਿਬ੍ਬਿਸ’’ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੪੮; ਨੇਤ੍ਤਿ॰ ੧੨੦) ਪਵਤ੍ਤਿਆਕਾਰੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਤਿ ਬੁਦ੍ਧਾਦੀਸੁ ਸੰਸਯੋ। ਤਸ੍ਸਾ ‘‘ਸਤ੍ਥਰਿ ਕਙ੍ਖਤਿ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਤਿ, ਨਾਧਿਮੁਚ੍ਚਤਿ ਨ ਸਮ੍ਪਸੀਦਤੀ’’ਤਿਆਦਿਨਾ (ਵਿਭ॰ ੯੧੫), ‘‘ਤਤ੍ਥ ਕਤਮਾ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾ? ਯਾ ਕਙ੍ਖਾ ਕਙ੍ਖਾਯਨਾ ਕਙ੍ਖਾਯਿਤਤ੍ਤੰ ਵਿਮਤਿ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾ ਦ੍ਵੇਲ੍ਹਕੰ ਦ੍ਵੇਧਾਪਥੋ ਸੰਸਯੋ ਅਨੇਕੰਸਗ੍ਗਾਹੋ ਆਸਪ੍ਪਨਾ ਪਰਿਸਪ੍ਪਨਾ ਅਪਰਿਯੋਗਾਹਨਾ ਛਮ੍ਭਿਤਤ੍ਤੰ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਮਨੋਵਿਲੇਖੋ’’ਤਿਆਦਿਨਾ (ਧ॰ ਸ॰ ੧੦੦੮) ਚ ਨਯੇਨ ਵਿਤ੍ਥਾਰੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਏਤ੍ਥ ਚ ਅਭਿਜ੍ਝਾਬਜਾਪਾਦਾਦੀਨੰ ਵਿਗਮਵਸੇਨ ਚ ਪਹਾਨਵਸੇਨ ਚ ਤੇਸੰ ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨਮੇਵ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। ਯੰ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤੰ –

> ''ਸੋ ਅਭਿਜ੍ਝੰ ਲੋਕੇ ਪਹਾਯ ਵਿਗਤਾਭਿਜ੍ਝੇਨ ਚੇਤਸਾ ਵਿਹਰਤਿ, ਅਭਿਜ੍ਝਾਯ ਚਿਤ੍ਤੰ ਪਰਿਸੋਧੇਤਿ। ਬਜਾਪਾਦਪਦੋਸੰ ਪਹਾਯ ਅਬਜਾਪਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤੋ ਵਿਹਰਤਿ, ਬਜਾਪਾਦਪਦੋਸਾ ਚਿਤ੍ਤੰ ਪਰਿਸੋਧੇਤਿ। ਥਿਨਮਿਦ੍ਧੰ ਪਹਾਯ ਵਿਗਤਥਿਨਮਿਦ੍ਧੋ ਵਿਹਰਤਿ ਆਲੋਕਸਞ੍ਞੀ ਸਤੋ ਸਮ੍ਪਜਾਨੋ, ਥਿਨਮਿਦ੍ਧਾ ਚਿਤ੍ਤੰ ਪਰਿਸੋਧੇਤਿ। ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚੰ ਪਹਾਯ ਅਨੁਦ੍ਧਤੋ ਵਿਹਰਤਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤੰ ਉਪਸਨ੍ਤਚਿਤ੍ਤੋ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚਾ ਚਿਤ੍ਤੰ ਪਰਿਸੋਧੇਤਿ। ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛੰ ਪਹਾਯ ਤਿਣ੍ਣਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛੋ ਵਿਹਰਤਿ ਅਕਥੰਕਥੀ ਕੁਸਲੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ, ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਯ ਚਿਤ੍ਤੰ ਪਰਿਸੋਧੇਤੀ''ਤਿ (ਵਿਭੰ॰ ੫੦੮)।

ਤਤ੍ਥ ਯਥਾ ਨੀਵਰਣਾਨੰ ਪਹਾਨੰ ਹੋਤਿ, ਤੰ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। ਕਥਞ੍ਚ ਨੇਸੰ ਪਹਾਨੰ ਹੋਤਿ? **ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਸ੍ਸ** ਤਾਵ ਅਸੁਭਨਿਮਿਤ੍ਤੇ ਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰੇਨ ਪਹਾਨੰ ਹੋਤਿ, ਸੁਭਨਿਮਿਤ੍ਤੇ ਅਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰੇਨਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿ। ਤੇਨਾਹ ਭਗਵਾ –

> ''ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸੁਭਨਿਮਿਤ੍ਤੰ। ਤਤ੍ਥ ਅਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰਬਹੁਲੀਕਾਰੋ ਅਯਮਾਹਾਰੋ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਵਾ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਾਦਾਯ, ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਵਾ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਸ੍ਸ ਭਿਯ੍ਯੋਭਾਵਾਯ ਵੇਪੁਲ੍ਲਾਯਾ''ਤਿ (ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੫.੨੩੨)।

ਏਵੰ ਸੁਭਨਿਮਿਤ੍ਤੇ ਅਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰੇਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਸ੍ਸ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਸ੍ਸ ਤਪ੍ਪਟਿਪਕ੍ਖਤੋ ਅਸੁਭਨਿਮਿਤ੍ਤੇ ਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰੇਨ ਪਹਾਨੰ ਹੋਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਅਸੁਭਨਿਮਿਤ੍ਤੰ ਨਾਮ ਅਸੁਭਮ੍ਪਿ ਅਸੁਭਾਰਮ੍ਮਣਮ੍ਪਿ, ਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰੋ ਨਾਮ ਉਪਾਯਮਨਸਿਕਾਰੋ, ਪਥਮਨਸਿਕਾਰੋ, ਅਨਿਚ੍ਚੇ ਅਨਿਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ਵਾ, ਦੁਕ੍ਖੇ ਦੁਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਵਾ, ਅਨਤ੍ਤਨਿ ਅਨਤ੍ਤਾਤਿ ਵਾ, ਅਸੁਭੇ ਅਸੁਭਨ੍ਤਿ ਵਾ ਮਨਸਿਕਾਰੋ। ਤੰ ਤਤ੍ਥ ਬਹੁਲੰ ਪਵਤ੍ਤਯਤੋ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦੋ ਪਹੀਯਤਿ। ਤੇਨਾਹ ਭਗਵਾ –

> ''ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਸੁਭਨਿਮਿਤ੍ਤੰ। ਤਤ੍ਥ ਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰਬਹੁਲੀਕਾਰੋ – ਅਯਮਾਹਾਰੋ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਵਾ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਸ੍ਸ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਾਯ, ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਵਾ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਸ੍ਸ ਪਹਾਨਾਯਾ''ਤਿ (ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੫.੨੩੨)।

ਅਪਿਚ ਛ ਧਮ੍ਮਾ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਸ੍ਸ ਪਹਾਨਾਯ ਸੰਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ – ਅਸੁਭਨਿਮਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਗ੍ਗਹੋ, ਅਸੁਭਭਾਵਨਾਨੁਯੋਗੋ, ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਸੁ ਗੁਤ੍ਤਦ੍ਵਾਰਤਾ, ਭੋਜਨੇ ਮਤ੍ਤਞ੍ਞੁਤਾ, ਕਲ੍ਯਾਣਮਿਤ੍ਤਤਾ, ਸਪ੍ਪਾਯਕਥਾਤਿ। ਦਸਵਿਧਞ੍ਹਿ ਅਸੁਭਨਿਮਿਤ੍ਤੰ ਉਗ੍ਗਣ੍ਹਨ੍ਤਸ੍ਸਪਿ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦੋ ਪਹੀਯਤਿ, ਭਾਵੇਨ੍ਤਸ੍ਸਪਿ , ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਸੁ ਪਿਹਿਤਦ੍ਵਾਰਸ੍ਸਪਿ ਚਤੁਨ੍ਨੰ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨੰ ਆਲੋਪਾਨੰ ਓਕਾਸੇ ਸਤਿ ਉਦਕੰ ਪਿਵਿਤ੍ਵਾ ਯਾਪਨਸੀਲਤਾਯ ਭੋਜਨੇ ਮਤ੍ਤਞ੍ਞੁਨੋਪਿ। ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤੰ –

> ''ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਪਞ੍ਚ ਆਲੋਪੇ, ਅਭੁਤ੍ਵਾ ਉਦਕੰ ਪਿਵੇ।
> ਅਲੰ ਫਾਸੁਵਿਹਾਰਾਯ, ਪਹਿਤਤ੍ਤਸ੍ਸ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ''ਤਿ॥ (ਥੇਰਗਾ॰ ੯੮੩)।

ਅਸੁਭਕਮ੍ਮਿਕਤਿਸ੍ਸਤ੍ਥੇਰਸਦਿਸੇ ਕਲ੍ਯਾਣਮਿਤ੍ਤੇ ਸੇਵਨ੍ਤਸ੍ਸਪਿ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦੋ ਪਹੀਯਤਿ, ਠਾਨਨਿਸਜ੍ਜਾਦੀਸੁ ਦਸਅਸੁਭਨਿਸ੍ਸਿਤਸਪ੍ਪਾਯਕਥਾਯਪਿ ਪਹੀਯਤਿ। ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤੰ ''ਛ ਧਮ੍ਮਾ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਸ੍ਸ ਪਹਾਨਾਯ ਸੰਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀ''ਤਿ।

ਪਟਿਘਨਿਮਿਤ੍ਤੇ ਅਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰੇਨ **ਬਜਾਪਾਦਸ੍ਸ** ਉਪ੍ਪਾਦੋ ਹੋਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਪਟਿਘਮ੍ਪਿ ਪਟਿਘਨਿਮਿਤ੍ਤੰ, ਪਟਿਘਾਰਮ੍ਮਣਮ੍ਪਿ ਪਟਿਘਨਿਮਿਤ੍ਤੰ। ਅਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰੋ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਏਕਲਕ੍ਖਣੋ ਏਵ। ਤੰ ਤਸ੍ਮਿੰ ਨਿਮਿਤ੍ਤੇ ਬਹੁਲੰ ਪਵਤ੍ਤਯਤੋ ਬਜਾਪਾਦੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਤੇਨਾਹ ਭਗਵਾ –

‘‘ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਟਿਘਨਿਮਿਤ੍ਤੰ। ਤਤ੍ਥ ਅਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰਬਹੁਲੀਕਾਰੋ – ਅਯਮਾਹਾਰੋ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਵਾ ਬ੍ਯਾਪਾਦਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਾਦਾਯ, ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਵਾ ਬ੍ਯਾਪਾਦਸ੍ਸ ਭਿਯ੍ਯੋਭਾਵਾਯ ਵੇਪੁਲ੍ਲਾਯਾ’’ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੫.੨੩੨)।

ਮੇਤ੍ਤਾਯ ਪਨ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿਯਾ ਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰੇਨਸ੍ਸ ਪਹਾਨਂ ਹੋਤਿ। ਤਤ੍ਥ ‘‘ਮੇਤ੍ਤਾ’’ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੇ ਅਪ੍ਪਨਾਪਿ ਉਪਚਾਰੋਪਿ ਵਟ੍ਟਤਿ, ‘‘ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤੀ’’ਤਿ ਪਨ ਅਪ੍ਪਨਾਵ। ਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰੋ ਵੁਤ੍ਤਲਕ੍ਖਣੋਵ। ਤਂ ਤਤ੍ਥ ਬਹੁਲਂ ਪਵਤ੍ਤਯਤੋ ਬ੍ਯਾਪਾਦੋ ਪਹੀਯਤਿ। ਤੇਨਾਹ ਭਗਵਾ –

‘‘ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮੇਤ੍ਤਾਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰਬਹੁਲੀਕਾਰੋ ਅਯਮਾਹਾਰੋ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਵਾ ਬ੍ਯਾਪਾਦਸ੍ਸ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਾਯ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਵਾ ਬ੍ਯਾਪਾਦਸ੍ਸ ਪਹਾਨਾਯਾ’’ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੫.੨੩੨)।

ਅਪਿਚ ਛ ਧਮ੍ਮਾ ਬ੍ਯਾਪਾਦਸ੍ਸ ਪਹਾਨਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ – ਮੇਤ੍ਤਾਨਿਮਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਗ੍ਗਹੋ, ਮੇਤ੍ਤਾਭਾਵਨਾ, ਕਮ੍ਮਸ੍ਸਕਤਾਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਾ, ਪਟਿਸਙ੍ਖਾਨਬਹੁਲਤਾ, ਕਲ੍ਯਾਣਮਿਤ੍ਤਤਾ, ਸਪ੍ਪਾਯਕਥਾਤਿ। ਓਧਿਸਕਾਨੋਧਿਸਕਦਿਸਾਫਰਣਾਨਞ੍ਹਿ ਅਞ੍ਞਤਰਵਸੇਨ ਮੇਤ੍ਤਂ ਉਗ੍ਗਣ੍ਹਨ੍ਤਸ੍ਸਪਿ ਬ੍ਯਾਪਾਦੋ ਪਹੀਯਤਿ, ਓਧਿਸੋ ਅਨੋਧਿਸੋ ਦਿਸਾਫਰਣਵਸੇਨ ਮੇਤ੍ਤਂ ਭਾਵੇਨ੍ਤਸ੍ਸਪਿ ਬ੍ਯਾਪਾਦੋ ਪਹੀਯਤਿ, ‘‘ਤ੍ਵਂ ਏਤਸ੍ਸ ਕੁਦ੍ਧੋ ਕਿਂ ਕਰਿਸ੍ਸਸਿ, ਕਿਮਸ੍ਸ ਸੀਲਾਦੀਨਿ ਵਿਨਾਸੇਤੁਂ ਸਕ੍ਖਿਸ੍ਸਸਿ ਨਨੁ ਤ੍ਵਂ ਅਤ੍ਤਨੋ ਕਮ੍ਮੇਨ ਆਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਕਮ੍ਮੇਨੇਵ ਗਮਿਸ੍ਸਸਿ, ਪਰਸ੍ਸ ਕੁਜ੍ਝਨਂ ਨਾਮ ਵੀਤਚ੍ਚਿਕਙ੍ਗਾਰਤਤ੍ਤਅਯਸਲਾਕਗੂਥਾਦੀਨਿ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਪਰਂ ਪਹਰਿਤੁਕਾਮਤਾ ਵਿਯ ਹੋਤਿ। ਏਸੋਪਿ ਤਵ ਕੁਦ੍ਧੋ ਕਿਂ ਕਰਿਸ੍ਸਤਿ, ਕਿਂ ਤੇ ਸੀਲਾਦੀਨਿ ਵਿਨਾਸੇਤੁਂ ਸਕ੍ਖਿਸ੍ਸਤਿ ਏਸ ਅਤ੍ਤਨੋ ਕਮ੍ਮੇਨ ਆਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਕਮ੍ਮੇਨੇਵ ਗਮਿਸ੍ਸਤਿ, ਅਪ੍ਪਟਿਚ੍ਛਿਤਪਹੇਣਕਂ ਵਿਯ, ਪਟਿਵਾਤਂ ਖਿਤ੍ਤਰਜੋਮੁਟ੍ਠਿ ਵਿਯ ਚ ਏਤਸ੍ਸੇਵ ਏਸ ਕੋਧੋ ਮਤ੍ਥਕੇ ਪਤਿਸ੍ਸਤੀ’’ਤਿ ਏਵਂ ਅਤ੍ਤਨੋ ਚ ਪਰਸ੍ਸ ਚਾਤਿ ਉਭਯੇਸਂ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸਕਤਂ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਤੋਪਿ, ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ ਪਟਿਸਙ੍ਖਾਨੇ ਠਿਤਸ੍ਸਪਿ, ਅਸ੍ਸਗੁਤ੍ਤਤ੍ਥੇਰਸਦਿਸੇ ਮੇਤ੍ਤਾਭਾਵਨਾਰਤੇ ਕਲ੍ਯਾਣਮਿਤ੍ਤੇ ਸੇਵਨ੍ਤਸ੍ਸਾਪਿ ਬ੍ਯਾਪਾਦੋ ਪਹੀਯਤਿ, ਠਾਨਨਿਸਜ੍ਜਾਦੀਸੁ ਮੇਤ੍ਤਾਨਿਸ੍ਸਿਤਸਪ੍ਪਾਯਕਥਾਯਪਿ ਪਹੀਯਤਿ। ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ ‘‘ਛ ਧਮ੍ਮਾ ਬ੍ਯਾਪਾਦਸ੍ਸ ਪਹਾਨਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀ’’ਤਿ।

ਅਰਤਿਆਦੀਸੁ ਅਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰੇਨ **ਥਿਨਮਿਦ੍ਧਸ੍ਸ** ਉਪ੍ਪਾਦੋ ਹੋਤਿ। **ਅਰਤਿ** ਨਾਮ ਉਕ੍ਕਣ੍ਠਿਤਤਾ, **ਤਨ੍ਦੀ** ਨਾਮ ਕਾਯਾਲਸਿਯਂ, **ਵਿਜਮ੍ਭਿਤਾ** ਨਾਮ ਕਾਯਵਿਨਮਨਾ, **ਭਤ੍ਤਸਮ੍ਮਦੋ** ਨਾਮ ਭਤ੍ਤਮੁਚ੍ਛਾ ਭਤ੍ਤਪਰਿਲ਼ਾਹੋ, **ਚੇਤਸੋ ਲੀਨਤ੍ਤਂ** ਨਾਮ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਲੀਨਾਕਾਰੋ। ਇਮੇਸੁ ਅਰਤਿਆਦੀਸੁ ਅਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰਂ ਬਹੁਲਂ ਪਵਤ੍ਤਯਤੋ ਥਿਨਮਿਦ੍ਧਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਤੇਨਾਹ ਭਗਵਾ –

‘‘ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਰਤਿ ਤਨ੍ਦੀ ਵਿਜਮ੍ਭਿਤਾ ਭਤ੍ਤਸਮ੍ਮਦੋ ਚੇਤਸੋ ਲੀਨਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ ਅਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰਬਹੁਲੀਕਾਰੋ – ਅਯਮਾਹਾਰੋ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਵਾ ਥਿਨਮਿਦ੍ਧਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਾਦਾਯ, ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਵਾ ਥਿਨਮਿਦ੍ਧਸ੍ਸ ਭਿਯ੍ਯੋਭਾਵਾਯ ਵੇਪੁਲ੍ਲਾਯਾ’’ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੫.੨੩੨)।

ਆਰਮ੍ਭਧਾਤੁਆਦੀਸੁ ਪਨ ਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰੇਨ ਥਿਨਮਿਦ੍ਧਸ੍ਸ ਪਹਾਨਂ ਹੋਤਿ। **ਆਰਮ੍ਭਧਾਤੁ** ਨਾਮ ਪਠਮਾਰਮ੍ਭਵੀਰਿਯਂ, **ਨਿਕ੍ਕਮਧਾਤੁ** ਨਾਮ ਕੋਸਜ੍ਜਤੋ ਨਿਕ੍ਖਨ੍ਤਤਾਯ ਤਤੋ ਬਲਵਤਰਂ, **ਪਰਕ੍ਕਮਧਾਤੁ** ਨਾਮ ਪਰਂ ਪਰਂ ਠਾਨਂ ਅਕ੍ਕਮਨਤੋ ਤਤੋਪਿ ਬਲਵਤਰਂ। ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਤਿਪ੍ਪਭੇਦੇ ਵੀਰਿਯੇ ਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰਂ ਬਹੁਲਂ ਪਵਤ੍ਤਯਤੋ ਥਿਨਮਿਦ੍ਧਂ ਪਹੀਯਤਿ। ਤੇਨਾਹ –

‘‘ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਆਰਮ੍ਭਧਾਤੁ, ਨਿਕ੍ਕਮਧਾਤੁ, ਪਰਕ੍ਕਮਧਾਤੁ। ਤਤ੍ਥ ਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰਬਹੁਲੀਕਾਰੋ – ਅਯਮਾਹਾਰੋ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਵਾ ਥਿਨਮਿਦ੍ਧਸ੍ਸ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਾਯ, ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਵਾ ਥਿਨਮਿਦ੍ਧਸ੍ਸ ਪਹਾਨਾਯਾ’’ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੫.੨੩੨)।

ਅਪਿਚ ਛ ਧਮ੍ਮਾ ਥਿਨਮਿਦ੍ਧਸ੍ਸ ਪਹਾਨਾਯ ਸੰਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ, ਅਤਿਭੋਜਨੇ ਨਿਮਿਤ੍ਤਗ੍ਗਾਹੋ – ਇਰਿਯਾਪਥਸਮ੍ਪਰਿਵਤ੍ਤਨਤਾ, ਆਲੋਕਸਞ੍ਞਾਮਨਸਿਕਾਰੋ , ਅਬ੍ਭੋਕਾਸਵਾਸੋ, ਕਲ੍ਯਾਣਮਿਤ੍ਤਤਾ, ਸਪ੍ਪਾਯਕਥਾਤਿ । ਆਹਰਹਤ੍ਥਕਭੁਤ੍ਵਮਿਤਕਤਤ੍ਥਵਟ੍ਟਕਅਲੰਸਾਟਕਕਾਕਮਾਸਕਭੋਜਨਂ ਭੁਞ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਰਤ੍ਤਿਟ੍ਠਾਨਦਿਵਾਟ੍ਠਾਨੇ ਨਿਸਿਨ੍ਨਸ੍ਸ ਹਿ ਸਮਣਧਮ੍ਮਂ ਕਰੋਤੋ ਥਿਨਮਿਦ੍ਧਂ ਮਹਾਹਤ੍ਥੀ ਵਿਯ ਓਤ੍ਥਰਨ੍ਤਂ ਆਗਚ੍ਛਤਿ, ਚਤੁਪਞ੍ਚਆਲੋਪਓਕਾਸਂ ਪਨ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਪਾਨੀਯਂ ਪਿਵਿਤ੍ਵਾ ਯਾਪਨਸੀਲਸ੍ਸ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਤਂ ਨ ਹੋਤਿ। ਏਵਂ ਅਤਿਭੋਜਨੇ ਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਗਣ੍ਹਨ੍ਤਸ੍ਸਪਿ ਥਿਨਮਿਦ੍ਧਂ ਪਹੀਯਤਿ। ਯਸ੍ਮਿਂ ਇਰਿਯਾਪਥੇ ਥਿਨਮਿਦ੍ਧਂ ਓਕ੍ਕਮਤਿ, ਤਤੋ ਅਞ੍ਞਂ ਪਰਿਵਤ੍ਤੇਨ੍ਤਸ੍ਸਪਿ, ਰਤ੍ਤਿਂ ਚਨ੍ਦਾਲੋਕਂ ਦੀਪਾਲੋਕਂ ਉਕ੍ਕਾਲੋਕਂ ਦਿਵਾ ਸੂਰਿਯਾਲੋਕਂ ਮਨਸਿਕਰੋਨ੍ਤਸ੍ਸਪਿ, ਅਬ੍ਭੋਕਾਸੇ ਵਸਨ੍ਤਸ੍ਸਪਿ ਮਹਾਕਸ੍ਸਪਤ੍ਥੇਰਸਦਿਸੇ ਵਿਗਤਥਿਨਮਿਦ੍ਧੇ ਕਲ੍ਯਾਣਮਿਤ੍ਤੇ ਸੇਵਨ੍ਤਸ੍ਸਪਿ ਥਿਨਮਿਦ੍ਧਂ ਪਹੀਯਤਿ, ਠਾਨਨਿਸਜ੍ਜਾਦੀਸੁ ਧੁਤਙ੍ਗਨਿਸ੍ਸਿਤਸਪ੍ਪਾਯਕਥਾਯਪਿ ਪਹੀਯਤਿ। ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ ''ਛ ਧਮ੍ਮਾ ਥਿਨਮਿਦ੍ਧਸ੍ਸ ਪਹਾਨਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀ''ਤਿ।

ਚੇਤਸੋ ਅਵੂਪਸਮੇ ਅਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰੇਨ **ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚਸ੍ਸ** ਉਪ੍ਪਾਦੋ ਹੋਤਿ। **ਅਵੂਪਸਮੋ** ਨਾਮ ਅਵੂਪਸਨ੍ਤਾਕਾਰੋ, ਅਤ੍ਥਤੋ ਤਂ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚਮੇਵ। ਤਤ੍ਥ ਅਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰਂ ਬਹੁਲਂ ਪਵਤ੍ਤਯਤੋ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਤੇਨਾਹ –

''ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚੇਤਸੋ ਅਵੂਪਸਮੋ। ਤਤ੍ਥ ਅਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰਬਹੁਲੀਕਾਰੋ – ਅਯਮਾਹਾਰੋ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਵਾ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਾਦਾਯ, ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਵਾ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚਸ੍ਸ ਭਿਯ੍ਯੋਭਾਵਾਯ ਵੇਪੁਲ੍ਲਾਯਾ''ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੫.੨੩੨)।

ਸਮਾਧਿਸਙ੍ਖਾਤੇ ਪਨ ਚੇਤਸੋ ਵੂਪਸਮੇ ਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰੇਨਸ੍ਸ ਪਹਾਨਂ ਹੋਤਿ। ਤੇਨਾਹ –

''ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚੇਤਸੋ ਵੂਪਸਮੋ। ਤਤ੍ਥ ਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰਬਹੁਲੀਕਾਰੋ – ਅਯਮਾਹਾਰੋ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਵਾ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚਸ੍ਸ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਾਯ, ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਵਾ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚਸ੍ਸ ਪਹਾਨਾਯਾ''ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੫.੨੩੨)।

ਅਪਿਚ ਛ ਧਮ੍ਮਾ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚਸ੍ਸ ਪਹਾਨਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ – ਬਹੁਸ੍ਸੁਤਤਾ, ਪਰਿਪੁਚ੍ਛਕਤਾ, ਵਿਨਯੇ ਪਕਤਞ੍ਞੁਤਾ, ਵੁਡ੍ਢਸੇਵਿਤਾ, ਕਲ੍ਯਾਣਮਿਤ੍ਤਤਾ, ਸਪ੍ਪਾਯਕਥਾਤਿ। ਬਾਹੁਸਚ੍ਚੇਨਪਿ ਹਿ ਏਕਂ ਵਾ ਦ੍ਵੇ ਵਾ ਤਯੋ ਵਾ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਵਾ ਪਞ੍ਚ ਵਾ ਨਿਕਾਯੇ ਪਾਲ਼ਿਵਸੇਨ ਚ ਅਤ੍ਥਵਸੇਨ ਚ ਉਗ੍ਗਣ੍ਹਨ੍ਤਸ੍ਸਪਿ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚਂ ਪਹੀਯਤਿ, ਕਪ੍ਪਿਯਾਕਪ੍ਪਿਯਪਰਿਪੁਚ੍ਛਾਬਹੁਲਸ੍ਸਪਿ, ਵਿਨਯਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਯਂ ਚਿਣ੍ਣਵਸੀਭਾਵਤਾਯ ਪਕਤਞ੍ਞੁਨੋਪਿ , ਵੁਡ੍ਢੇ ਮਹਲ੍ਲਕਤ੍ਥੇਰੇ ਉਪਸਙ੍ਕਮਨ੍ਤਸ੍ਸਪਿ, ਉਪਾਲਿਤ੍ਥੇਰਸਦਿਸੇ ਵਿਨਯਧਰੇ ਕਲ੍ਯਾਣਮਿਤ੍ਤੇ ਸੇਵਨ੍ਤਸ੍ਸਪਿ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚਂ ਪਹੀਯਤਿ, ਠਾਨਨਿਸਜ੍ਜਾਦੀਸੁ ਕਪ੍ਪਿਯਾਕਪ੍ਪਿਯਨਿਸ੍ਸਿਤਸਪ੍ਪਾਯਕਥਾਯਪਿ ਪਹੀਯਤਿ। ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ ''ਛ ਧਮ੍ਮਾ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚਸ੍ਸ ਪਹਾਨਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀ''ਤਿ।

ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਟ੍ਠਾਨਿਯੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਅਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰੇਨ **ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਯ** ਉਪ੍ਪਾਦੋ ਹੋਤਿ। **ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਟ੍ਠਾਨਿਯਾ ਧਮ੍ਮਾ** ਨਾਮ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨਂ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਯ ਕਾਰਣਤ੍ਤਾ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਵ। ਤਤ੍ਥ ਅਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰਂ ਬਹੁਲਂ ਪਵਤ੍ਤਯਤੋ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਤੇਨਾਹ –

''ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਟ੍ਠਾਨਿਯਾ ਧਮ੍ਮਾ। ਤਤ੍ਥ ਅਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰਬਹੁਲੀਕਾਰੋ – ਅਯਮਾਹਾਰੋ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਯ ਵਾ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਯ ਉਪ੍ਪਾਦਾਯ, ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾਯ ਵਾ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਯ ਭਿਯ੍ਯੋਭਾਵਾਯ ਵੇਪੁਲ੍ਲਾਯਾ''ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੫.੨੩੨)।

ਕੁਸਲਾਦਿਧਮ੍ਮੇਸੁ ਪਨ ਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰੇਨ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਯ ਪਹਾਨਂ ਹੋਤਿ। ਤੇਨਾਹ –

‘‘ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ, ਸਾਵਜ੍ਜਾਨਵਜ੍ਜਾ ਧਮ੍ਮਾ, ਸੇਵਿਤਬ੍ਬਾਸੇਵਿਤਬ੍ਬਾ ਧਮ੍ਮਾ, ਹੀਨਪਣੀਤਾ ਧਮ੍ਮਾ, ਕਣ੍ਹਸੁਕ੍ਕਸਪ੍ਪਟਿਭਾਗਾ ਧਮ੍ਮਾ। ਤਤ੍ਥ ਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰਬਹੁਲੀਕਾਰੋ ਅਯਮਾਹਾਰੋ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਯ ਵਾ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਯ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਾਯ, ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾਯ ਵਾ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਯ ਪਹਾਨਾਯਾ’’ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੫.੨੩੨)।

ਅਪਿਚ ਛ ਧਮ੍ਮਾ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਯ ਪਹਾਨਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਬਹੁਸ੍ਸੁਤਤਾ, ਪਰਿਪੁਚ੍ਛਕਤਾ, ਵਿਨਯੇ ਪਕਤਞ੍ਞੁਤਾ, ਅਧਿਮੋਕ੍ਖਬਹੁਲਤਾ, ਕਲ੍ਯਾਣਮਿਤ੍ਤਤਾ, ਸਪ੍ਪਾਯਕਥਾਤਿ । ਬਾਹੁਸਚ੍ਚੇਨਪਿ ਹਿ ਏਕਂ ਵਾ...ਪੇ॰... ਪਞ੍ਚ ਵਾ ਨਿਕਾਯੇ ਪਾਲ਼ਿਵਸੇਨ ਚ ਅਤ੍ਥਵਸੇਨ ਚ ਉਗ੍ਗਣ੍ਹਨ੍ਤਸ੍ਸਪਿ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾ ਪਹੀਯਤਿ, ਤੀਣਿ ਰਤਨਾਨਿ ਆਰਬ੍ਭ ਕੁਸਲਾਦਿਭੇਦੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਪਰਿਪੁਚ੍ਛਾਬਹੁਲਸ੍ਸਪਿ, ਵਿਨਯੇ ਚਿਣ੍ਣਵਸੀਭਾਵਸ੍ਸਪਿ, ਤੀਸੁ ਰਤਨੇਸੁ ਓਕਪ੍ਪਨੀਯ, ਸਦ੍ਧਾਸਙ੍ਖਾਤ, ਅਧਿਮੋਕ੍ਖਬਹੁਲਸ੍ਸਪਿ, ਸਦ੍ਧਾਧਿਮੁਤ੍ਤੇ ਵਕ੍ਕਲਿਤ੍ਥੇਰਸਦਿਸੇ ਕਲ੍ਯਾਣਮਿਤ੍ਤੇ ਸੇਵਨ੍ਤਸ੍ਸਪਿ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾ ਪਹੀਯਤਿ, ਠਾਨਨਿਸਜ੍ਜਾਦੀਸੁ ਤਿਣ੍ਣਂ ਰਤਨਾਨਂ ਗੁਣਨਿਸ੍ਸਿਤਸਪ੍ਪਾਯਕਥਾਯਪਿ ਪਹੀਯਤਿ। ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ ‘‘ਛ ਧਮ੍ਮਾ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਯ ਪਹਾਨਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀ’’ਤਿ।

ਏਤ੍ਥ ਚ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੇਹਿ ਤੇਹਿ ਤੇਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨਵਸੇਨ ਪਹੀਨਾਨਂ ਇਮੇਸਂ ਨੀਵਰਣਾਨਂ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਨੀਵਰਣਸ੍ਸ ਤਾਵ ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗੇਨ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਪ੍ਪਹਾਨਂ ਹੋਤਿ, ਤਥਾ ਥਿਨਮਿਦ੍ਧਨੀਵਰਣਸ੍ਸ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਨੀਵਰਣਸ੍ਸ ਚ । ਬ੍ਯਾਪਾਦਨੀਵਰਣਸ੍ਸ ਪਨ ਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚਨੀਵਰਣਸ੍ਸ ਚ ਅਨਾਗਾਮਿਮਗ੍ਗੇਨ, ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਨੀਵਰਣਸ੍ਸ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗੇਨ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਪ੍ਪਹਾਨਂ ਹੋਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਤੇਸਂ ਤਥਾ ਪਹਾਨਾਯ ਉਪਕਾਰਧਮ੍ਮੇ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **“ਆਰਦ੍ਧਂ ਹੋਤਿ ਵੀਰਿਯ”**ਨ੍ਤਿਆਦਿ ਆਰਦ੍ਧਂ। ਇਦਮੇਵ ਵਾ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਂ ਅਭਿਜ੍ਝਾਦੀਨਂ ਨੀਵਰਣਾਨਂ ਪਹਾਨਂ, ਯਸ੍ਮਾ ਹੀਨਵੀਰਿਯਤਾਯ ਕੁਸੀਤੇਨ, ਅਨੁਪਟ੍ਠਿਤਸ੍ਸਤਿਤਾਯ ਮੁਟ੍ਠਸ੍ਸਤਿਨਾ, ਅਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਦਰਥਤਾਯ ਸਾਰਦ੍ਧਕਾਯੇਨ, ਅਸਮਾਹਿਤਤਾਯ ਵਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਚਿਤ੍ਤੇਨ ਨ ਕਦਾਚਿਪਿ ਤੇ ਸਕ੍ਕਾ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇਤੁਂ, ਪਗੇਵ ਇਤਰਂ, ਤਸ੍ਮਾ ਯਥਾ ਪਟਿਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਸੋ ਅਭਿਜ੍ਝਾਦੀਨਂ ਵਿਗਮੋ ਪਹਾਨਂ ਸਮ੍ਭਵਤਿ, ਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **“ਆਰਦ੍ਧਂ ਹੋਤਿ ਵੀਰਿਯ”**ਨ੍ਤਿਆਦਿ ਆਰਦ੍ਧਂ। ਤਸ੍ਸਤ੍ਥੋ – ਤੇਸਂ ਨੀਵਰਣਾਨਂ ਪਹਾਨਾਯ ਸਬ੍ਬੇਸਮ੍ਪਿ ਵਾ ਸਂਕਿਲੇਸਧਮ੍ਮਾਨਂ ਸਮੁਚ੍ਛਿਨ੍ਦਨਤ੍ਥਾਯ ਵੀਰਿਯਂ ਆਰਦ੍ਧਂ ਹੋਤਿ, ਪਗ੍ਗਹਿਤਂ ਅਸਿਥਿਲਪ੍ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਆਰਦ੍ਧਤ੍ਤਾ ਏਵ ਚ ਅਨ੍ਤਰਾ ਸਙ੍ਕੋਚਸ੍ਸ ਅਨਾਪਜ੍ਜਨਤੋ **ਅਸਲ੍ਲੀਨਂ**।

ਉਪਟ੍ਠਿਤਾ ਸਤਿ ਅਸਮ੍ਮੁਟ੍ਠਾਤਿ ਨ ਕੇਵਲਞ੍ਚ ਵੀਰਿਯਮੇਵ, ਸਤਿਪਿ ਆਰਮ੍ਮਣਾਭਿਮੁਖਭਾਵੇਨ ਉਪਟ੍ਠਿਤਾ ਹੋਤਿ, ਤਥਾ ਉਪਟ੍ਠਿਤਤ੍ਤਾ ਏਵ ਚ ਚਿਰਕਤਚਿਰਭਾਸਿਤਾਨਂ ਸਰਣਸਮਤ੍ਥਤਾਯ ਅਸਮ੍ਮੁਟ੍ਠਾ। **ਪਸ੍ਸਦ੍ਧੋ**ਤਿ ਕਾਯਚਿਤ੍ਤਦਰਥਪ੍ਪਸ੍ਸਮ੍ਭਨੇਨ ਕਾਯੋਪਿਸ੍ਸ ਪਸ੍ਸਦ੍ਧੋ ਹੋਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਯਸ੍ਮਾ ਨਾਮਕਾਯੇ ਪਸ੍ਸਦ੍ਧੇ ਰੂਪਕਾਯੋਪਿਸ੍ਸ ਪਸ੍ਸਦ੍ਧੋ ਏਵ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ‘‘ਨਾਮਕਾਯੋ ਰੂਪਕਾਯੋ’’ਤਿ ਅਵਿਸੇਸੇਤ੍ਵਾ ‘‘ਪਸ੍ਸਦ੍ਧੋ ਕਾਯੋ’’ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਅਸਾਰਦ੍ਧੋ**ਤਿ ਸੋ ਚ ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਤ੍ਤਾ ਏਵ ਅਸਾਰਦ੍ਧੋ, ਵਿਗਤਦਰਥੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। **ਸਮਾਹਿਤਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਏਕਗ੍ਗ**ਨ੍ਤਿ ਚਿਤ੍ਤਮ੍ਪਿਸ੍ਸ ਸਮ੍ਮਾ ਆਹਿਤਂ ਸੁਟ੍ਠੁ ਠਪਿਤਂ ਅਪ੍ਪਿਤਂ ਵਿਯ ਹੋਤਿ, ਸਮਾਹਿਤਤ੍ਤਾ ਏਵ ਚ ਏਕਗ੍ਗਂ ਅਚਲਂ ਨਿਪ੍ਫਨ੍ਦਨ੍ਤਿ ਨਿਰਿਞ੍ਜਨਨ੍ਤਿ।

ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਝਾਨਮਗ੍ਗਾਨਂ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਪਟਿਪਦਾ ਕਥਿਤਾ। ਤੇਨੇਵਾਹ –

‘‘ਚਰਮ੍ਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਏਵਂਭੂਤੋ ਆਤਾਪੀ ਓਤ੍ਤਾਪੀ ਸਤਤਂ ਸਮਿਤਂ ਆਰਦ੍ਧਵੀਰਿਯੋ ਪਹਿਤਤ੍ਤੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤੀ’’ਤਿ (ਇਤਿਵੁ॰ ੧੧੦)।

ਤਸ੍ਸਤ੍ਥੋ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤੋ ਏਵ।

ਗਾਥਾਸੁ **ਯਤਂ ਚਰੇ**ਤਿ ਯਤਮਾਨੋ ਚਰੇਯ੍ਯ, ਚਙ੍ਕਮਨਾਦਿਵਸੇਨ ਗਮਨਂ ਕਪ੍ਪੇਨ੍ਤੋਪਿ ‘‘ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਂ ਪਾਪਕਾਨਂ ਅਕੁਸਲਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਾਯ ਛਨ੍ਦਂ ਜਨੇਤਿ ਵਾਯਮਤੀ’’ਤਿਆਦਿਨਾ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੫.੬੫੧-੬੬੨; ਵਿਭ॰ ੩੯੦) ਨਯੇਨ ਵੁਤ੍ਤਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨਵੀਰਿਯਵਸੇਨ ਯਤਨ੍ਤੋ ਘਟੇਨ੍ਤੋ ਵਾਯਮਨ੍ਤੋ ਯਥਾ ਅਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਪਹੀਯਨ੍ਤਿ, ਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਭਾਵਨਾਪਾਰਿਪੂਰਿਂ

ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਏਵਂ ਗਮਨਂ ਕਪ੍ਪੇਯ੍ਯਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਸ ਨਯੋ ਸੇਸੇਸੁਪਿ। ਕੇਚਿ ਪਨ ''ਯਤ''ਨ੍ਤਿ ਏਤਸ੍ਸ ਸਂਯਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥਂ ਵਦਨ੍ਤਿ। **ਤਿਟ੍ਠੇ**ਤਿ ਤਿਟ੍ਠੇਯ੍ਯ ਠਾਨਂ ਕਪ੍ਪੇਯ੍ਯ। **ਅਚ੍ਛੇ**ਤਿ ਨਿਸੀਦੇਯ੍ਯ। **ਸਯੇ**ਤਿ ਨਿਪਜ੍ਜੇਯ੍ਯ। **ਯਤਮੇਨਂ ਪਸਾਰਯੇ**ਤਿ ਏਤਂ ਪਸਾਰੇਤਬ੍ਬਂ ਹਤ੍ਥਪਾਦਾਦਿਂ ਯਤਂ ਯਤਮਾਨੋ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਵੀਰਿਯਸਮਙ੍ਗੀਯੇਵ ਹੁਤ੍ਵਾ ਪਸਾਰੇਯ੍ਯ, ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਪਮਾਦਂ ਵਜ੍ਜੇਯ੍ਯਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ।

ਇਦਾਨਿ ਯਥਾ ਪਟਿਪਜ੍ਜਨ੍ਤੋ ਯਤਂ ਯਤਮਾਨੋ ਨਾਮ ਹੋਤਿ, ਤਂ ਪਟਿਪਦਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਉਦ੍ਧ"**ਨ੍ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ **ਉਦ੍ਧ**ਨ੍ਤਿ ਉਪਰਿ। **ਤਿਰਿਯ**ਨ੍ਤਿ ਤਿਰਿਯਤੋ, ਪੁਰਤ੍ਥਿਮਦਿਸਾਦਿਵਸੇਨ ਸਮਨ੍ਤਤੋ ਦਿਸਾਭਾਗੇਸੂਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਅਪਾਚੀਨ**ਨ੍ਤਿ ਹੇਟ੍ਠਾ। **ਯਾਵਤਾ ਜਗਤੋ ਗਤੀ**ਤਿ ਯਤ੍ਤਕਾ ਸਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਰਭੇਦਸ੍ਸ ਲੋਕਸ੍ਸ ਪਵਤ੍ਤਿ, ਤਤ੍ਥ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਅਨਵਸੇਸਤੋ ਸਮ੍ਮਸਨਞਾਣਸ੍ਸ ਵਿਸਯਂ ਸਙ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਸਮਵੇਕ੍ਖਿਤਾ**ਤਿ ਸਮ੍ਮਾ ਹੇਤੁਨਾ ਞਾਯੇਨ ਅਵੇਕ੍ਖਿਤਾ, ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਵਸੇਨ ਵਿਪਸ੍ਸਕੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। **ਧਮ੍ਮਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਸਤ੍ਤਸੁਞ੍ਞਾਨਂ। **ਖਨ੍ਧਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਰੂਪਾਦੀਨਂ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਖਨ੍ਧਾਨਂ। **ਉਦਯਬ੍ਬਯ**ਨ੍ਤਿ ਉਦਯਞ੍ਚ ਵਯਞ੍ਚ। ਇਦਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ – ਉਪਰਿ ਤਿਰਿਯਂ ਅਧੋਤਿ ਤਿਸਙ੍ਗਹੇ ਸਬ੍ਬਸ੍ਮਿਂ ਲੋਕੇ ਅਤੀਤਾਦਿਭੇਦਭਿਨ੍ਨਾਨਂ ਪਞ੍ਚੁਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧਸਙ੍ਖਾਤਾਨਂ ਸਬ੍ਬੇਸਂ ਰੂਪਾਰੂਪਧਮ੍ਮਾਨਂ ਅਨਿਚ੍ਚਤਾਦਿਸਮ੍ਮਸਨਾਧਿਗਤੇਨ ਉਦਯਬ੍ਬਯਞਾਣੇਨ ਪਞ੍ਚਵੀਸਤਿਯਾ ਆਕਾਰੇਹਿ ਉਦਯਂ, ਪਞ੍ਚਵੀਸਤਿਯਾ ਆਕਾਰੇਹਿ ਵਯਞ੍ਚ ਸਮਵੇਕ੍ਖਿਤਾ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਿਤਾ ਭਵੇਯ੍ਯਾਤਿ।

ਚੇਤੋਸਮਥਸਾਮੀਚਿਨ੍ਤਿ ਚਿਤ੍ਤਸਂਕਿਲੇਸਾਨਂ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਵੂਪਸਮਨਤੋ ਚੇਤੋਸਮਥਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਅਨੁਚ੍ਛਵਿਕਪਟਿਪਦਂ ਞਾਣਦਸ੍ਸਨਵਿਸੁਦ੍ਧਿਂ। **ਸਿਕ੍ਖਮਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਪਟਿਪਜ੍ਜਮਾਨਂ ਭਾਵੇਨ੍ਤਂ ਞਾਣਪਰਮ੍ਪਰਂ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇਨ੍ਤਂ। **ਸਦਾ**ਤਿ ਸਬ੍ਬਕਾਲਂ, ਰਤ੍ਤਿਞ੍ਚੇਵ ਦਿਵਾ ਚ। **ਸਤ**ਨ੍ਤਿ ਚਤੁਸਮ੍ਪਜਞ੍ਞੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਾਯ ਸਤਿਯਾ ਸਤੋਕਾਰਿਂ। **ਸਤਤਂ ਪਹਿਤਤ੍ਤੋ**ਤਿ ਸਬ੍ਬਕਾਲਂ ਪਹਿਤਤ੍ਤੋ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਪਟਿਪੇਸਿਤਤ੍ਤੋਤਿ **ਤਥਾਵਿਧਂ ਭਿਕ੍ਖੁਂ** ਬੁਦ੍ਧਾਦਯੋ ਅਰਿਯਾ **ਆਹੁ** ਆਚਿਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਕਥੇਨ੍ਤਿ। ਸੇਸਂ ਵੁਤ੍ਤਨਯਮੇਵ।

ਦ੍ਵਾਦਸਮਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੧੩. ਲੋਕਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੧੧੨. ਤੇਰਸਮੇ **ਲੋਕੋ**ਤਿ ਲੁਜ੍ਜਨਪਲੁਜ੍ਜਨਟ੍ਠੇਨ ਲੋਕੋ, ਅਤ੍ਥਤੋ ਪੁਰਿਮਂ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਦ੍ਵਯਂ ਇਧ ਪਨ ਦੁਕ੍ਖਂ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਸ੍ਵਾਯਂ ਸਤ੍ਤਲੋਕੋ, ਸਙ੍ਖਾਰਲੋਕੋ, ਓਕਾਸਲੋਕੋਤਿ ਵਿਭਾਗਤੋ ਸਰੂਪਤੋ ਚ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤੋਯੇਵ। ਅਪਿਚ ਖਨ੍ਧਲੋਕਾਦਿਵਸੇਨ ਚ ਅਨੇਕਵਿਧੋ ਲੋਕੋ। ਯਥਾਹ –

''ਲੋਕੋਤਿ ਖਨ੍ਧਲੋਕੋ, ਧਾਤੁਲੋਕੋ, ਆਯਤਨਲੋਕੋ, ਵਿਪਤ੍ਤਿਭਵਲੋਕੋ, ਵਿਪਤ੍ਤਿਸਮ੍ਭਵਲੋਕੋ, ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਭਵਲੋਕੋ, ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਸਮ੍ਭਵਲੋਕੋ, ਏਕੋ ਲੋਕੋ ਸਬ੍ਬੇ ਸਤ੍ਤਾ ਅਹਾਰਟ੍ਠਿਤਿਕਾ, ਦ੍ਵੇ ਲੋਕਾ ਨਾਮਞ੍ਚ ਰੂਪਞ੍ਚ, ਤਯੋ ਲੋਕਾ ਤਿਸ੍ਸੋ ਵੇਦਨਾ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਲੋਕਾ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਆਹਾਰਾ, ਪਞ੍ਚ ਲੋਕਾ ਪਞ੍ਚੁਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧਾ, ਛ ਲੋਕਾ ਛ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਾਨਿ ਆਯਤਨਾਨਿ, ਸਤ੍ਤ ਲੋਕਾ ਸਤ੍ਤ ਵਿਞ੍ਞਾਣਟ੍ਠਿਤਿਯੋ, ਅਟ੍ਠ ਲੋਕਾ ਅਟ੍ਠ ਲੋਕਧਮ੍ਮਾ, ਨਵ ਲੋਕਾ ਨਵ ਸਤ੍ਤਾਵਾਸਾ, ਦਸ ਲੋਕਾ ਦਸਾਯਤਨਾਨਿ, ਦ੍ਵਾਦਸ ਲੋਕਾ ਦ੍ਵਾਦਸਾਯਤਨਾਨਿ, ਅਟ੍ਠਾਰਸ ਲੋਕਾ ਅਟ੍ਠਾਰਸ ਧਾਤੁਯੋ''ਤਿ (ਮਹਾਨਿ॰ ੩; ਚੂਲ਼ਨਿ॰ ਅਜਿਤਮਾਣਵਪੁਚ੍ਛਾਨਿਦ੍ਦੇਸ ੨)।

ਏਵਮਨੇਕਧਾ ਵਿਭਤ੍ਤੋਪਿ ਲੋਕੋ ਪਞ੍ਚਸੁ ਉਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧੇਸੁ ਏਵ ਸਙ੍ਗਹਂ ਸਮੋਸਰਣਂ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਉਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧਾ ਚ ਦੁਕ੍ਖਂ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਂ ਜਾਤਿਪਿ ਦੁਕ੍ਖਾ ...ਪੇ॰... ਸਂਖਿਤ੍ਤੇਨ ਪਞ੍ਚੁਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧਾਪਿ ਦੁਕ੍ਖਾਤਿ। ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ ''ਅਤ੍ਥਤੋ ਪੁਰਿਮਂ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਦ੍ਵਯਂ, ਇਧ ਪਨ ਦੁਕ੍ਖਂ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬ''ਨ੍ਤਿ। ਨਨੁ ਚ ਲੁਜ੍ਜਨਪਲੁਜ੍ਜਨਟ੍ਠੋ ਅਵਿਸੇਸੇਨ ਪਞ੍ਚਸੁ ਖਨ੍ਧੇਸੁ ਸਮ੍ਭਵਤੀਤਿ? ਸਚ੍ਚਂ ਸਮ੍ਭਵਤਿ। ਯਂ ਪਨ ਨ ਲੁਜ੍ਜਤੀਤਿ ਗਹਿਤਂ, ਤਂ ਤਥਾ ਨ ਹੋਤਿ, ਏਕਂਸੇਨੇਵ ਲੁਜ੍ਜਤਿ ਪਲੁਜ੍ਜਤੀਤਿ ਸੋ ਲੋਕੋਤਿ ਉਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧੇਸ੍ਵੇਵ ਲੋਕਸਦ੍ਦੋ ਨਿਰੂਲ਼੍ਹੋਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਤਸ੍ਮਾ ਲੋਕੋਤਿ ਦੁਕ੍ਖਂ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਂ ਏਵ।

ਯਦਿਪਿ ਤਥਾਗਤ-ਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਹੇਟ੍ਠਾ ਤਥਾਗਤਸੁਤ੍ਤੇ ਨਾਨਾਨਯੇਹਿ ਵਿਤ੍ਥਾਰਤੋ ਅਤ੍ਥੋ ਵਿਭਤ੍ਤੋ, ਤਥਾਪਿ ਪਾਲ਼ਿਯਾ ਅਤ੍ਥਸੰਵਣ੍ਣਨਾਮੁਖੇਨ ਅਯਮਤ੍ਥਵਿਭਾਵਨਾ – **ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ**ਤਿ ''ਅਭਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਤੋ ਪਰਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਤੋ''ਤਿ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵੁਤ੍ਤਵਿਭਾਗੇਨ ਵਾ ਅਵਿਸੇਸਤੋ ਤਾਵ ਆਸਯਾਨੁਸਯਚਰਿਯਾਧਿਮੁਤ੍ਤਿਆਦਿਭੇਦਤੋ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਾਦਿਵਿਭਾਗਤੋ ਵਣ੍ਣਪ੍ਪਮਾਣਸਣ੍ਠਾਨਾਦਿਭੇਦਤੋ, ਵਿਸੇਸਤੋ ਵਾ ਪਨ ''ਅਯੰ ਸਸ੍ਸਤਾਸਯੋ, ਅਯੰ ਉਚ੍ਛੇਦਾਸਯੋ''ਤਿਆਦਿਨਾ ''ਕਕ੍ਖਲ਼ਲਕ੍ਖਣਾ ਪਥਵੀਧਾਤੁ, ਪਗ੍ਘਰਣਲਕ੍ਖਣਾ ਆਪੋਧਾਤੂ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਚ ਅਭਿਵਿਸਿਟ੍ਠੇਨ ਸਯਮ੍ਭੁਞਾਣੇਨ ਸਮ੍ਮਾ ਅਵਿਪਰੀਤੰ ਯੋ ਯੋ ਅਤ੍ਥੋ ਯਥਾ ਯਥਾ ਬੁਜ੍ਝਿਤਬ੍ਬੋ, ਤਥਾ ਤਥਾ ਬੁਦ੍ਧੋ ਞਾਤੋ ਅਤ੍ਤਪਚ੍ਚਕ੍ਖੋ ਕਤੋਤਿ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ।

ਲੋਕਸ੍ਮਾਤਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਲੋਕਤੋ। **ਵਿਸੰਯੁਤ੍ਤੋ**ਤਿ ਵਿਸੰਸਟ੍ਠੋ, ਤਪ੍ਪਟਿਬਦ੍ਧਾਨੰ ਸਬ੍ਬੇਸੰ ਸੰਯੋਜਨਾਨੰ ਸਮ੍ਮਦੇਵ ਸਮੁਚ੍ਛਿਨ੍ਨਤ੍ਤਾ ਤਤੋ ਵਿਪ੍ਪਮੁਤ੍ਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਲੋਕਸਮੁਦਯੋ**ਤਿ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਨਯੇਨ ਤਣ੍ਹਾ, ਅਭਿਧਮ੍ਮਨਯੇਨ ਪਨ ਅਭਿਸਙ੍ਖਾਰੇਹਿ ਸਦ੍ਧਿੰ ਦਿਯਡ੍ਢਕਿਲੇਸਸਹਸ੍ਸੰ। **ਪਹੀਨੋ**ਤਿ ਬੋਧਿਮਣ੍ਡੇ ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗਞਾਣੇਨ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਪ੍ਪਹਾਨਵਸੇਨ ਸਵਾਸਨੰ ਪਹੀਨੋ। **ਲੋਕਨਿਰੋਧੋ**ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨੰ। **ਸਚ੍ਛਿਕਤੋ**ਤਿ ਅਤ੍ਤਪਚ੍ਚਕ੍ਖੋ ਕਤੋ। **ਲੋਕਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨੀ ਪਟਿਪਦਾ**ਤਿ ਸੀਲਾਦਿਕ੍ਖਨ੍ਧਤ੍ਤਯਸਙ੍ਗਹੋ ਅਰਿਯੋ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕੋ ਮਗ੍ਗੋ। ਸੋ ਹਿ ਲੋਕਨਿਰੋਧੰ ਨਿਬ੍ਬਾਨੰ ਗਚ੍ਛਤਿ ਅਧਿਗਚ੍ਛਤਿ, ਤਦਤ੍ਥੰ ਅਰਿਯੇਹਿ ਪਟਿਪਜ੍ਜੀਯਤਿ ਚਾਤਿ ਲੋਕਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨੀ ਪਟਿਪਦਾਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ।

ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਤਥਾਨਿ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ ਯਾਥਾਵਤੋ ਗਤੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋਤਿ ਅਯਮਤ੍ਥੋ ਦਸ੍ਸਿਤੋ ਹੋਤਿ। ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਹਿ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਾਨਿ ਤਥਾਨਿ ਨਾਮ। ਯਥਾਹ –

> ''ਚਤ੍ਤਾਰਿਮਾਨਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਥਾਨਿ ਅਵਿਤਥਾਨਿ ਅਨਞ੍ਞਥਾਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ? ਇਦੰ ਦੁਕ੍ਖਨ੍ਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਥਮੇਤੰ ਅਵਿਤਥਮੇਤੰ, ਅਨਞ੍ਞਥਮੇਤ''ਨ੍ਤਿ (ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੫.੧੦੯੦) ਵਿਤ੍ਥਾਰੋ।

ਅਪਿਚ ਤਥਾਯ ਗਤੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ, ਤਥੰ ਗਤੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ , ਗਤੋਤਿ ਚ ਅਵਗਤੋ ਅਤੀਤੋ ਪਤ੍ਤੋ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਇਦੰ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ – ਯਸ੍ਮਾ ਭਗਵਾ ਸਕਲਲੋਕੰ ਤੀਰਣਪਰਿਞ੍ਞਾਯ ਤਥਾਯ ਅਵਿਪਰੀਤਾਯ ਗਤੋ ਅਵਗਤੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਲੋਕੋ ਤਥਾਗਤੇਨ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ। ਲੋਕਸਮੁਦਯੰ ਪਹਾਨਪਰਿਞ੍ਞਾਯ ਤਥਾਯ ਗਤੋ ਅਤੀਤੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ। ਲੋਕਨਿਰੋਧੰ ਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾਯ ਤਥਾਯ ਗਤੋ ਪਤ੍ਤੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ। ਲੋਕਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨਿੰ ਪਟਿਪਦੰ ਤਥੰ ਅਵਿਪਰੀਤੰ ਗਤੋ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋਤਿ। ਏਵੰ ਇਮਿਸ੍ਸਾ ਪਾਲ਼ਿਯਾ ਭਗਵਤੋ ਤਥਾਗਤਭਾਵਦੀਪਨਵਸੇਨ ਅਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਇਤਿ ਭਗਵਾ ਚਤੁਸਚ੍ਚਾਭਿਸਮ੍ਬੋਧਨਵਸੇਨ ਅਤ੍ਤਨੋ ਤਥਾਗਤਭਾਵੰ ਪਕਾਸੇਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਤਤ੍ਥ ਦਿਟ੍ਠਾਦਿਅਭਿਸਮ੍ਬੋਧਿਵਸੇਨਪਿ ਤੰ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ **''ਯੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ''**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਅਙ੍ਗੁਤ੍ਤਰਟ੍ਠਕਥਾਯੰ (ਅ॰ ਨਿ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੨.੪.੨੩) ਪਨ ''ਚਤੂਹਿ ਸਚ੍ਚੇਹਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਬੁਦ੍ਧਭਾਵੰ ਕਥੇਤ੍ਵਾ''ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਤੰ ਤਥਾਗਤਸਦ੍ਦ-ਬੁਦ੍ਧਸਦ੍ਦਾਨੰ ਅਤ੍ਥਤੋ ਨਿਨ੍ਨਾਨਾਕਰਣਤੰ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਤਥਾ ਚੇਵ ਹਿ ਪਾਲ਼ਿ ਪਵਤ੍ਤਾਤਿ। ਤਤ੍ਥ **ਦਿਟ੍ਠ**ਨ੍ਤਿ ਰੂਪਾਯਤਨੰ। **ਸੁਤ**ਨ੍ਤਿ ਸਦ੍ਦਾਯਤਨੰ। **ਮੁਤ**ਨ੍ਤਿ ਪਤ੍ਵਾ ਗਹੇਤਬ੍ਬਤੋ ਗਨ੍ਧਾਯਤਨੰ, ਰਸਾਯਤਨੰ, ਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬਾਯਤਨਞ੍ਚ। **ਵਿਞ੍ਞਾਤ**ਨ੍ਤਿ ਸੁਖਦੁਕ੍ਖਾਦਿਧਮ੍ਮਾਰਮ੍ਮਣੰ। **ਪਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਪਰਿਯੇਸਿਤ੍ਵਾ ਵਾ ਅਪਰਿਯੇਸਿਤ੍ਵਾ ਵਾ ਪਤ੍ਤੰ। **ਪਰਿਯੇਸਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਪਤ੍ਤੰ ਵਾ ਅਪ੍ਪਤ੍ਤੰ ਵਾ ਪਰਿਯੇਸਿਤੰ। **ਅਨੁਵਿਚਰਿਤੰ ਮਨਸਾ**ਤਿ ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਅਨੁਸਞ੍ਚਰਿਤੰ। ਕਸ੍ਸ ਪਨ ਅਨੁਵਿਚਰਿਤੰ ਮਨਸਾਤਿ? **ਸਦੇਵਕਸ੍ਸ...ਪੇ॰... ਸਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾਯਾ**ਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧਨੀਯੰ। ਤਤ੍ਥ ਸਹ ਦੇਵੇਹੀਤਿ ਸਦੇਵਕੋ, ਤਸ੍ਸ **ਸਦੇਵਕਸ੍ਸ**। ਸੇਸਪਦੇਸੁਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ।

ਸਦੇਵਕਵਚਨੇਨ ਚੇਤ੍ਥ ਪਞ੍ਚਕਾਮਾਵਚਰਦੇਵਗ੍ਗਹਣੰ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ, ਸਮਾਰਕਵਚਨੇਨ ਛਟ੍ਠਕਾਮਾਵਚਰਦੇਵਗ੍ਗਹਣੰ, ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਕਵਚਨੇਨ ਬ੍ਰਹ੍ਮਕਾਯਿਕਾਦਿਬ੍ਰਹ੍ਮਗ੍ਗਹਣੰ, ਸਸ੍ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਿਵਚਨੇਨ ਸਾਸਨਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਤ੍ਥਿਕਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਗ੍ਗਹਣਞ੍ਚੇਵ ਸਮਿਤਪਾਪਬਾਹਿਤਪਾਪਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਗ੍ਗਹਣਞ੍ਚ, ਪਜਾਵਚਨੇਨ ਸਤ੍ਤਲੋਕਗ੍ਗਹਣੰ , ਸਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਵਚਨੇਨ

ਸਮ੍ਮੁਤਿਦੇਵਅਵਸੇਸਮਨੁਸ੍ਸਗ੍ਗਹਣਂ। ਏਵਮੇਤ੍ਥ ਤੀਹਿ ਪਦੇਹਿ ਦੇਵਮਾਰਬ੍ਰਹ੍ਮੇਹਿ ਸਦ੍ਧਿਂ ਸਤ੍ਤਲੋਕੋ, ਦ੍ਵੀਹਿ ਪਜਾਵਸੇਨ ਸਤ੍ਤਲੋਕੋ ਗਹਿਤੋਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਅਪਰੋ ਨਯੋ – ਸਦੇਵਕਗ੍ਗਹਣੇਨ ਅਰੂਪਾਵਚਰਦੇਵਲੋਕੋ ਗਹਿਤੋ, ਸਮਾਰਕਵਚਨੇਨ ਛਕਾਮਾਵਚਰਦੇਵਲੋਕੋ, ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਕਵਚਨੇਨ ਰੂਪੀਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕੋ, ਸਸ੍ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾਦਿਵਚਨੇਨ ਸਮ੍ਮੁਤਿਦੇਵੇਹਿ ਸਹ ਅਵਸੇਸਸਤ੍ਤਲੋਕੋ ਗਹਿਤੋ। ਅਪਿਚੇਤ੍ਥ ਸਦੇਵਕਵਚਨੇਨ ਉਕ੍ਕਟ੍ਠਪਰਿਚ੍ਛੇਦਤੋ ਸਬ੍ਬਲੋਕਵਿਸਯਸ੍ਸ ਭਗਵਤੋ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਭਾਵੋ ਪਕਾਸਿਤੋ ਯੇਸਮੇਵਂ ਸਿਯਾ ''ਮਾਰੋ ਨਾਮ ਮਹਾਨੁਭਾਵੋ ਛਕਾਮਾਵਚਰਿਸ੍ਸਰੋ ਵਸਵਤ੍ਤੀ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਾ ਪਨ ਤਤੋਪਿ ਮਹਾਨੁਭਾਵਤਰੋ ਦਸਹਿ ਅਙ੍ਗੁਲੀਹਿ ਦਸਸੁ ਚਕ੍ਕਵਾਲਸਹਸ੍ਸੇਸੁ ਆਲੋਕਂ ਫਰਤਿ, ਉਤ੍ਤਮਜ੍ਝਾਨਸਮਾਪਤ੍ਤਿਸੁਖਂ ਪਟਿਸਂਵੇਦੇਤਿ। ਪੁਥੂ ਚ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਇਦ੍ਧਿਮਨ੍ਤੋ ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁਕਾ ਪਰਚਿਤ੍ਤਵਿਦੁਨੋ ਮਹਾਨੁਭਾਵਾ ਸਂਵਿਜ੍ਜਨ੍ਤਿ। ਅਯਞ੍ਚ ਸਤ੍ਤਕਾਯੋ ਅਨਨ੍ਤੋ ਅਪਰਿਮਾਣੋ, ਕਿਮੇਤੇਸਂ ਸਬ੍ਬੇਸਂਯੇਵ ਵਿਸਯੋ ਅਨਵਸੇਸਤੋ ਭਗਵਤਾ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ''ਤਿ? ਤੇਸਂ ਵਿਮਤਿਂ ਵਿਧਮੇਨ੍ਤੋ ਭਗਵਾ **“ਸਦੇਵਕਸ੍ਸ ਲੋਕਸ੍ਸਾ”**ਤਿਆਦਿਮਾਹ।

ਪੋਰਾਣਾ ਪਨਾਹੁ – ''ਸਦੇਵਕਸ੍ਸਾ''ਤਿ ਦੇਵਤਾਹਿ ਸਦ੍ਧਿਂ ਅਵਸੇਸਲੋਕਂ ਪਰਿਯਾਦਿਯਤਿ, ''ਸਮਾਰਕਸ੍ਸਾ''ਤਿ ਮਾਰੇਨ ਸਦ੍ਧਿਂ ਅਵਸੇਸਲੋਕਂ, ''ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਕਸ੍ਸਾ''ਤਿ ਬ੍ਰਹ੍ਮੇਹਿ ਸਦ੍ਧਿਂ ਅਵਸੇਸਲੋਕਂ। ਏਵਂ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਤਿਭਵੂਪਗੇ ਸਤ੍ਤੇ ਤੀਸੁ ਪਦੇਸੁ ਪਕ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ ਪੁਨ ਦ੍ਵੀਹਿ ਪਦੇਹਿ ਪਰਿਯਾਦਿਯਨ੍ਤੋ ''ਸਸ੍ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਿਯਾ ਪਜਾਯ ਸਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾਯਾ''ਤਿ ਆਹ। ਏਵਂ ਪਞ੍ਚਹਿਪਿ ਪਦੇਹਿ ਖਨ੍ਧਤ੍ਤਯਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨੇ ਸਬ੍ਬਸਤ੍ਤੇ ਪਰਿਯਾਦਿਯਤਿ।

ਯਸ੍ਮਾ ਤਂ ਤਥਾਗਤੇਨ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਨ੍ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਇਦਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ – ਯਂ ਅਪਰਿਮਾਣਾਸੁ ਲੋਕਧਾਤੂਸੁ ਇਮਸ੍ਸ ਸਦੇਵਕਸ੍ਸ ਲੋਕਸ੍ਸ ''ਨੀਲਂ ਪੀਤਕ''ਨ੍ਤਿਆਦਿ ਰੂਪਾਰਮ੍ਮਣਂ ਚਕ੍ਖੁਦ੍ਵਾਰੇ ਆਪਾਥਂ ਆਗਚ੍ਛਤਿ, ਤਂ ਸਬ੍ਬਂ ''ਅਯਂ ਸਤ੍ਤੋ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਖਣੇ ਇਮਂ ਨਾਮ ਰੂਪਾਰਮ੍ਮਣਂ ਦਿਸ੍ਵਾ ਸੁਮਨੋ ਵਾ ਦੁਮ੍ਮਨੋ ਵਾ ਮਜ੍ਝਤ੍ਤੋ ਵਾ ਜਾਤੋ''ਤਿ ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਏਵਂ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਂ। ਤਥਾ ਯਂ ਅਪਰਿਮਾਣਾਸੁ ਲੋਕਧਾਤੂਸੁ ਇਮਸ੍ਸ ਸਦੇਵਕਸ੍ਸ ਲੋਕਸ੍ਸ ''ਭੇਰਿਸਦ੍ਦੋ ਮੁਦਿਙ੍ਗਸਦ੍ਦੋ''ਤਿਆਦਿ ਸਦ੍ਦਾਰਮ੍ਮਣਂ ਸੋਤਦ੍ਵਾਰੇ ਆਪਾਥਂ ਆਗਚ੍ਛਤਿ, ''ਮੂਲਗਨ੍ਧੋ ਤਚਗਨ੍ਧੋ''ਤਿਆਦਿ ਗਨ੍ਧਾਰਮ੍ਮਣਂ ਘਾਨਦ੍ਵਾਰੇ ਆਪਾਥਮਾਗਚ੍ਛਤਿ, ''ਮੂਲਰਸੋ ਖਨ੍ਧਰਸੋ''ਤਿਆਦਿ ਰਸਾਰਮ੍ਮਣਂ ਜਿਵ੍ਹਾਦ੍ਵਾਰੇ ਆਪਾਥਮਾਗਚ੍ਛਤਿ , ''ਕਕ੍ਖਲਂ ਮੁਦੁਕ''ਨ੍ਤਿਆਦਿ ਪਥਵੀਧਾਤੁਤੇਜੋਧਾਤੁਵਾਯੋਧਾਤੁਭੇਦਂ ਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬਾਰਮ੍ਮਣਂ ਕਾਯਦ੍ਵਾਰੇ ਆਪਾਥਮਾਗਚ੍ਛਤਿ , ''ਅਯਂ ਸਤ੍ਤੋ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਖਣੇ ਇਮਂ ਨਾਮ ਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬਂ ਫੁਸਿਤ੍ਵਾ ਸੁਮਨੋ ਵਾ ਦੁਮ੍ਮਨੋ ਵਾ ਮਜ੍ਝਤ੍ਤੋ ਵਾ ਜਾਤੋ''ਤਿ ਸਬ੍ਬਂ ਤਂ ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਏਵਂ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਂ।

ਤਥਾ ਯਂ ਅਪਰਿਮਾਣਾਸੁ ਲੋਕਧਾਤੂਸੁ ਇਮਸ੍ਸ ਸਦੇਵਕਸ੍ਸ ਲੋਕਸ੍ਸ ਸੁਖਾਦਿਭੇਦਂ ਧਮ੍ਮਾਰਮ੍ਮਣਂ ਮਨੋਦ੍ਵਾਰੇ ਆਪਾਥਮਾਗਚ੍ਛਤਿ, ''ਅਯਂ ਸਤ੍ਤੋ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਖਣੇ ਇਮਂ ਨਾਮ ਧਮ੍ਮਾਰਮ੍ਮਣਂ ਜਾਨਿਤ੍ਵਾ ਸੁਮਨੋ ਵਾ ਦੁਮ੍ਮਨੋ ਵਾ ਮਜ੍ਝਤ੍ਤੋ ਵਾ ਜਾਤੋ''ਤਿ ਸਬ੍ਬਂ ਤਂ ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਏਵਂ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਂ। ਏਵਂ ਯਂ ਇਮਸ੍ਸ ਸਦੇਵਕਸ੍ਸ ਲੋਕਸ੍ਸ ਦਿਟ੍ਠਂ ਸੁਤਂ ਮੁਤਂ ਵਿਞ੍ਞਾਤਂ, ਤਂ ਤਥਾਗਤੇਨ ਅਦਿਟ੍ਠਂ ਵਾ ਅਸੁਤਂ ਵਾ ਅਮੁਤਂ ਵਾ ਅਵਿਞ੍ਞਾਤਂ ਵਾ ਨਤ੍ਥਿ। ਇਮਸ੍ਸ ਪਨ ਮਹਾਜਨਸ੍ਸ ਪਰਿਯੇਸਿਤ੍ਵਾ ਅਪ੍ਪਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਅਤ੍ਥਿ, ਅਪਰਿਯੇਸਿਤ੍ਵਾ ਅਪ੍ਪਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਅਤ੍ਥਿ, ਪਰਿਯੇਸਿਤ੍ਵਾ ਪਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਅਤ੍ਥਿ, ਅਪਰਿਯੇਸਿਤ੍ਵਾ ਪਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਅਤ੍ਥਿ। ਸਬ੍ਬਮ੍ਪਿ ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਅਪ੍ਪਤ੍ਤਂ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥਿ ਞਾਣੇਨ ਅਸਚ੍ਛਿਕਤਂ। ਤਤੋ ਏਵ ਯਂ ਅਪਰਿਮਾਣਾਸੁ ਲੋਕਧਾਤੂਸੁ ਅਪਰਿਮਾਣਾਨਂ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਚਕ੍ਖੁਦ੍ਵਾਰੇ ਆਪਾਥਮਾਗਚ੍ਛਨ੍ਤਂ ਰੂਪਾਰਮ੍ਮਣਂ ਨਾਮ ਅਤ੍ਥਿ, ਤਂ ਭਗਵਾ ਸਬ੍ਬਂ ਸਬ੍ਬਾਕਾਰੇਨ ਜਾਨਾਤਿ ਪਸ੍ਸਤਿ। ਏਵਂ ਜਾਨਤਾ ਪਸ੍ਸਤਾ ਚਾਨੇਨ ਤਂ ਇਟ੍ਠਾਨਿਟ੍ਠਾਦਿਵਸੇਨ ਵਾ ਦਿਟ੍ਠਸੁਤਮੁਤਵਿਞ੍ਞਾਤੇਸੁ ਲਬ੍ਭਮਾਨਪਦਵਸੇਨ ਵਾ ''ਕਤਮਂ ਤਂ ਰੂਪਂ ਰੂਪਾਯਤਨਂ? ਯਂ ਰੂਪਂ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਮਹਾਭੂਤਾਨਂ ਉਪਾਦਾਯ ਵਣ੍ਣਨਿਭਾ ਸਨਿਦਸ੍ਸਨਂ ਸਪ੍ਪਟਿਘਂ ਨੀਲਂ ਪੀਤਕ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ (ਧ॰ ਸ॰ ੬੧੭) ਨਯੇਨ ਅਨੇਕੇਹਿ ਨਾਮੇਹਿ ਤੇਰਸਹਿ ਵਾਰੇਹਿ ਦ੍ਵੇਪਞ੍ਞਾਸਾਯ ਨਯੇਹਿ ਵਿਭਜ੍ਜਮਾਨਂ ਤਥੇਵ ਹੋਤਿ, ਵਿਤਥਂ ਨਤ੍ਥਿ। ਏਸ ਨਯੋ ਸੋਤਦ੍ਵਾਰਾਦੀਸੁਪਿ ਆਪਾਥਮਾਗਚ੍ਛਨ੍ਤੇਸੁ ਸਦ੍ਦਾਦੀਸੁ।

ਤਸ੍ਮਾ ਤਥਾਗਤੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤੀਤਿ ਯਂ ਯਥਾ ਲੋਕੇਨ ਗਤਂ, ਤਸ੍ਸ ਤਥੇਵ ਗਤਤ੍ਤਾ ਤਥਾਗਤੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਪਾਲ਼ਿਯਂ ਪਨ ''ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਤਂ ਤਥਾਗਤਸਦ੍ਦੇਨ ਸਮਾਨਤ੍ਥਂ। ਇਮਿਨਾ ਤਥਾਦਸ੍ਸਿਭਾਵਤੋ ਤਥਾਗਤੋਤਿ ਅਯਮਤ੍ਥੋ ਦਸ੍ਸਿਤੋ ਹੋਤਿ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ ਧਮ੍ਮਸੇਨਾਪਤਿਨਾ –

> ''ਨ ਤਸ੍ਸ ਅਦ੍ਦਿਟ੍ਠਮਿਧਤ੍ਥਿ ਕਿਞ੍ਚਿ,
> ਅਥੋ ਅਵਿਞ੍ਞਾਤਮਜਾਨਿਤਬ੍ਬਂ।
> ਸਬ੍ਬਂ ਅਭਿਞ੍ਞਾਸਿ ਯਦਤ੍ਥਿ ਨੇਯ੍ਯਂ,
> ਤਥਾਗਤੋ ਤੇਨ ਸਮਨ੍ਤਚਕ੍ਖੂ''ਤਿ॥ (ਮਹਾਨਿ॰ ੧੫੬; ਚੂਲ਼ਨਿ॰ ਮੋਘਰਾਜਮਾਣਵਪੁਚ੍ਛਾਨਿਦ੍ਦੇਸ ੮੫; ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੧੨੧)।

ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤੇਪਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਭਗਵਤਾ –

> ''ਯਂ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਦੇਵਕਸ੍ਸ ਲੋਕਸ੍ਸ...ਪੇ॰... ਸਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾਯ ਪਜਾਯ ਦਿਟ੍ਠਂ ਸੁਤਂ ਮੁਤਂ ਵਿਞ੍ਞਾਤਂ ਪਤ੍ਤਂ ਪਰਿਯੇਸਿਤਂ ਅਨੁਵਿਚਰਿਤਂ ਮਨਸਾ, ਤਮਹਂ ਜਾਨਾਮਿ, ਤਮਹਂ ਅਬ੍ਭਞ੍ਞਾਸਿਂ, ਤਂ ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਵਿਦਿਤਂ, ਤਂ ਤਥਾਗਤੋ ਨ ਉਪਟ੍ਠਾਸੀ''ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੨੪)।

ਯਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਰਤ੍ਤਿਂ ਤਥਾਗਤੋ ਅਨੁਤ੍ਤਰਂ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੋਧਿਂ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਜ੍ਝਤੀਤਿ ਯਸ੍ਸਞ੍ਚ ਵਿਸਾਖਪੁਣ੍ਣਮਰਤ੍ਤਿਯਂ ਤਥਾ ਆਗਤਾਦਿਅਤ੍ਥੇਨ ਤਥਾਗਤੋ ਭਗਵਾ ਬੋਧਿਮਣ੍ਡੇ ਅਪਰਾਜਿਤਪਲ੍ਲਙ੍ਕੇ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਤਿਣ੍ਣਂ ਮਾਰਾਨਂ ਮਤ੍ਥਕਂ ਮਦ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਉਤ੍ਤਰਿਤਰਾਭਾਵਤੋ ਅਨੁਤ੍ਤਰਂ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੋਧਿਂ ਆਸਵਕ੍ਖਯਞ੍ਞਾਣੇਨ ਸਦ੍ਧਿਂ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣਂ ਅਧਿਗਚ੍ਛਤਿ। **ਯਞ੍ਚ ਰਤ੍ਤਿਂ ਅਨੁਪਾਦਿਸੇਸਾਯ ਨਿਬ੍ਬਾਨਧਾਤੁਯਾ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਤੀ**ਤਿ ਯਸ੍ਸਞ੍ਚ ਵਿਸਾਖਪੁਣ੍ਣਮਰਤ੍ਤਿਯਂਯੇਵ ਕੁਸਿਨਾਰਾਯਂ ਉਪਵਤ੍ਤਨੇ ਮਲ੍ਲਾਨਂ ਸਾਲਵਨੇ ਯਮਕਸਾਲਾਨਮਨ੍ਤਰੇ ਅਨੁਪਾਦਿਸੇਸਾਯ ਨਿਬ੍ਬਾਨਧਾਤੁਯਾ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਤਿ। **ਯਂ ਏਤਸ੍ਮਿਂ ਅਨ੍ਤਰੇ**ਤਿ ਇਮਾਸਂ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਸਉਪਾਦਿਸੇਸਅਨੁਪਾਦਿਸੇਸਨਿਬ੍ਬਾਨਧਾਤੂਨਂ ਵੇਮਜ੍ਝੇ ਪਞ੍ਚਚਤ੍ਤਾਲੀਸਵਸ੍ਸਪਰਿਮਾਣੇ ਕਾਲੇ ਪਠਮਬੋਧਿਯਮ੍ਪਿ, ਮਜ੍ਝਿਮਬੋਧਿਯਮ੍ਪਿ, ਪਚ੍ਛਿਮਬੋਧਿਯਮ੍ਪਿ ਯਂ ਸੁਤ੍ਤਗੇਯ੍ਯਾਦਿਪ੍ਪਭੇਦਂ ਧਮ੍ਮਂ **ਭਾਸਤਿ** ਨਿਦ੍ਦੇਸਨਵਸੇਨ, **ਲਪਤਿ** ਉਦ੍ਦਿਸਨਵਸੇਨ, **ਨਿਦ੍ਦਿਸਤਿ** ਪਟਿਨਿਦ੍ਦੇਸਨਵਸੇਨ। **ਸਬ੍ਬਂ ਤਂ ਤਥੇਵ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਤਂ ਏਤ੍ਥਨ੍ਤਰੇ ਦੇਸਿਤਂ ਸਬ੍ਬਂ ਸੁਤ੍ਤਗੇਯ੍ਯਾਦਿਨਵਙ੍ਗਂ ਬੁਦ੍ਧਵਚਨਂ ਅਤ੍ਥਤੋ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਤੋ ਚ ਅਨੁਪਵਜ੍ਜਂ ਅਨੂਨਂ ਅਨਧਿਕਂ ਸਬ੍ਬਾਕਾਰਪਰਿਪੁਣ੍ਣਂ ਰਾਗਮਦਨਿਮ੍ਮਦਨਂ...ਪੇ॰... ਮੋਹਮਦਨਿਮ੍ਮਦਨਂ, ਨਤ੍ਥਿ ਤਤ੍ਥ ਵਾਲਗ੍ਗਮਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਅਵਕ੍ਖਲਿਤਂ, ਏਕਮੁਦ੍ਦਿਕਾਯ ਲਞ੍ਛਿਤਂ ਵਿਯ ਏਕਨਾਲ਼ਿਯਾ ਮਿਤਂ ਵਿਯ ਏਕਤੁਲਾਯ ਤੁਲਿਤਂ ਵਿਯ ਚ ਤਂ ਤਥੇਵ ਹੋਤਿ ਯਸ੍ਸਤ੍ਥਾਯ ਭਾਸਿਤਂ, ਏਕਨ੍ਤੇਨੇਵ ਤਸ੍ਸ ਸਾਧਨਤੋ, **ਨੋ ਅਞ੍ਞਥਾ**। ਤਸ੍ਮਾ ਤਥਂ, ਅਵਿਤਥਂ, ਅਨਞ੍ਞਥਂ। ਏਤੇਨ ਤਥਾਵਾਦਿਤਾਯ ਤਥਾਗਤੋਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਗਦਅਤ੍ਥੋ ਅਯਂ ਗਤਸਦ੍ਦੋ ਦਕਾਰਸ੍ਸ ਤਕਾਰਂ ਕਤ੍ਵਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਥਂ ਗਦਤੀਤਿ ਤਥਾਗਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਥ ਵਾ ਆਗਦਨਂ ਆਗਦੋ, ਵਚਨਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਥੋ ਅਵਿਪਰੀਤੋ ਆਗਦੋ ਯਸ੍ਸਾਤਿ ਦਕਾਰਸ੍ਸ ਤਕਾਰਂ ਕਤ੍ਵਾ ਤਥਾਗਤੋਤਿ ਏਵਮੇਤ੍ਥ ਪਦਸਿਦ੍ਧਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਯਥਾਵਾਦੀ ਤਥਾਕਾਰੀਤਿ ਯੇ ਧਮ੍ਮੇ ਭਗਵਾ ''ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਅਕੁਸਲਾ ਸਾਵਜ੍ਜਾ ਵਿਞ੍ਞੁਗਰਹਿਤਾ ਸਮਤ੍ਤਾ ਸਮਾਦਿਨ੍ਨਾ ਅਹਿਤਾਯ ਦੁਕ੍ਖਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀ''ਤਿ ਪਰੇਸਂ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਨ੍ਤੋ ਵਦਤਿ, ਤੇ ਧਮ੍ਮੇ ਏਕਨ੍ਤੇਨੇਵ ਸਯਂ ਪਹਾਸਿ। ਯੇ ਪਨ ਧਮ੍ਮੇ ਭਗਵਾ ''ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਕੁਸਲਾ ਅਨਵਜ੍ਜਾ ਵਿਞ੍ਞੁਪ੍ਪਸਤ੍ਥਾ ਸਮਤ੍ਤਾ ਸਮਾਦਿਨ੍ਨਾ ਹਿਤਾਯ ਸੁਖਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀ''ਤਿ ਵਦਤਿ, ਤੇ ਧਮ੍ਮੇ ਏਕਨ੍ਤੇਨੇਵ ਸਯਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਾਸਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਯਥਾਵਾਦੀ ਭਗਵਾ, ਤਥਾਕਾਰੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। **ਯਥਾਕਾਰੀ ਤਥਾਵਾਦੀ**ਤਿ ਸਮ੍ਮਦੇਵ ਸੀਲਾਦਿਪਰਿਪੂਰਣਵਸੇਨ ਸਮ੍ਮਾ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਸਯਂ ਯਥਾਕਾਰੀ ਭਗਵਾ, ਤਥੇਵ ਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾਯ ਪਰੇਸਂ ਤਤ੍ਥ ਪਤਿਟ੍ਠਾਪਨਵਸੇਨ ਤਥਾਵਾਦੀ। ਭਗਵਤੋ ਹਿ ਵਾਚਾਯ ਕਾਯੋ ਅਨੁਲੋਮੇਤਿ, ਕਾਯਸ੍ਸਪਿ ਵਾਚਾ। ਤਸ੍ਮਾ ਯਥਾਵਾਦੀ ਤਥਾਕਾਰੀ, ਯਥਾਕਾਰੀ ਤਥਾਵਾਦੀ ਚ ਹੋਤਿ। ਏਵਂਭੂਤਸ੍ਸ ਚਸ੍ਸ ਯਥਾ ਵਾਚਾ, ਕਾਯੋਪਿ ਤਥਾ ਗਤੋ ਪਵਤ੍ਤੋ। ਯਥਾ ਚ ਕਾਯੋ, ਵਾਚਾਪਿ ਤਥਾ ਗਤਾ ਪਵਤ੍ਤਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਅਭਿਭੂ ਅਨਭਿਭੂਤੋਤਿ ਉਪਰਿ ਭਵਗ੍ਗਂ ਹੇਟ੍ਠਾ ਅਵੀਚਿਨਿਰਯਂ ਪਰਿਯਨ੍ਤਂ ਕਤ੍ਵਾ ਤਿਰਿਯਂ ਅਪਰਿਮਾਣਾਸੁ ਲੋਕਧਾਤੂਸੁ ਭਗਵਾ ਸਬ੍ਬਸਤ੍ਤੇ ਅਭਿਭਵਤਿ ਸੀਲੇਨਪਿ ਸਮਾਧਿਨਾਪਿ ਪਞ੍ਞਾਯਪਿ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਯਾਪਿ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਞਾਣਦਸ੍ਸਨੇਨਪਿ, ਨ ਤਸ੍ਸ ਤੁਲਾ ਵਾ ਪਮਾਣਂ ਵਾ ਅਤ੍ਥਿ, ਅਸਮੋ ਅਸਮਸਮੋ ਅਪ੍ਪਟਿਮੋ ਅਪ੍ਪਟਿਭਾਗੋ ਅਪ੍ਪਟਿਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਤੁਲੋ ਅਪ੍ਪਮੇਯਜੋ ਅਨੁਤ੍ਤਰੋ ਧਮ੍ਮਰਾਜਾ ਦੇਵਾਨਂ ਅਤਿਦੇਵੋ ਸਕ੍ਕਾਨਂ ਅਤਿਸਕ੍ਕੋ ਬ੍ਰਹ੍ਮਾਨਂ ਅਤਿਬ੍ਰਹ੍ਮਾ। ਤਤੋ ਏਵ ਸਯਂ ਨ ਕੇਨਚਿ ਅਭਿਭੂਤੋਤਿ ਅਨਭਿਭੂਤੋ। **ਅਞ੍ਞਦਤ੍ਥੂ**ਤਿ ਏਕਂਸਤ੍ਥੇ ਨਿਪਾਤੋ। ਯਞ੍ਹਿ ਕਿਞ੍ਚਿ ਨੇਯਜਂ ਨਾਮ, ਸਬ੍ਬਂ ਤਂ ਹਤ੍ਥਤਲੇ ਆਮਲਕਂ ਵਿਯ ਪਸ੍ਸਤੀਤਿ **ਦਸੋ**। ਅਵਿਪਰੀਤਂ ਆਸਯਾਦਿਅਵਬੋਧੇਨ ਹਿਤੂਪਸਂਹਾਰਾਦਿਨਾ ਚ ਸਤ੍ਤੇ, ਭਾਵਞ੍ਞਥਤ੍ਤੁਪਨਯਵਸੇਨ ਸਙ੍ਖਾਰੇ ਸਬ੍ਬਾਕਾਰੇਨ ਸੁਚਿਣ੍ਣਵਸਿਤਾਯ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯੋ ਚਿਤ੍ਤਞ੍ਚ ਵਸੇ ਵਤ੍ਤੇਤੀਤਿ **ਵਸਵਤ੍ਤੀ**। ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਅਭਿਭਵਨਟ੍ਠੇਨ ਭਗਵਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਤਥਾਗਤਭਾਵਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ।

ਤਤ੍ਰੇਵਂ ਪਦਸਿਦ੍ਧਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ – ਅਗਦੋ ਵਿਯ ਅਗਦੋ। ਕੋ ਪਨੇਸ? ਦੇਸਨਾਵਿਲਾਸੋ ਚੇਵ ਪੁਞ੍ਞੁਸ੍ਸਯੋ ਚ। ਤੇਨੇਵ ਹੇਸ ਮਹਾਨੁਭਾਵੋ ਭਿਸਕ੍ਕੋ ਵਿਯ ਦਿਬ੍ਬਾਗਦੇਨ ਸਪ੍ਪੇ, ਸਬ੍ਬੇ ਪਰਪ੍ਪਵਾਦਿਨੋ ਸਦੇਵਕਞ੍ਚ ਲੋਕਂ ਅਭਿਭਵਤਿ। ਇਤਿ ਸਬ੍ਬਲੋਕਾਭਿਭਵਨੇ ਤਥੋ ਅਵਿਪਰੀਤੋ ਦੇਸਨਾਵਿਲਾਸੋ ਚੇਵ ਪੁਞ੍ਞੁਸ੍ਸਯੋ ਚ ਅਗਦੋ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਦਕਾਰਸ੍ਸ ਤਕਾਰਂ ਕਤ੍ਵਾ ਤਥਾਗਤੋਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ ''ਸਦੇਵਕੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਲੋਕੇ...ਪੇ॰... ਵਸਵਤ੍ਤੀ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਥਾਗਤੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤੀ''ਤਿ।

ਗਾਥਾਸੁ **ਸਬ੍ਬਲੋਕਂ ਅਭਿਞ੍ਞਾਯਾ**ਤਿ ਤੇਧਾਤੁਕਲੋਕਸਨ੍ਨਿਵਾਸਂ ਜਾਨਿਤ੍ਵਾ। **ਸਬ੍ਬਲੋਕੇ ਯਥਾਤਥ**ਨ੍ਤਿ ਤਸ੍ਮਿਂ ਤੇਧਾਤੁਕਲੋਕਸਨ੍ਨਿਵਾਸੇ ਯਂਕਿਞ੍ਚਿ ਨੇਯਜਂ, ਤਂ ਸਬ੍ਬਂ ਯਥਾਤਥਂ ਅਵਿਪਰੀਤਂ ਜਾਨਿਤ੍ਵਾ। **ਸਬ੍ਬਲੋਕਵਿਸਂਯੁਤ੍ਤੋ**ਤਿ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਯੋਗਾਨਂ ਅਨਵਸੇਸਪ੍ਪਹਾਨੇਨ ਸਬ੍ਬੇਨਪਿ ਲੋਕੇਨ ਵਿਸਂਯੁਤ੍ਤੋ ਵਿਪ੍ਪਮੁਤ੍ਤੋ। **ਅਨੂਪਯੋ**ਤਿ ਸਬ੍ਬਸ੍ਮਿਮ੍ਪਿ ਲੋਕੇ ਤਣ੍ਹਾਦਿਟ੍ਠਿਉਪਯੇਹਿ ਅਨੂਪਯੋ ਤੇਹਿ ਉਪਯੇਹਿ ਵਿਰਹਿਤੋ।

ਸਬ੍ਬਾਭਿਭੂਤਿ ਰੂਪਾਦੀਨਿ ਸਬ੍ਬਾਰਮ੍ਮਣਾਨਿ, ਸਬ੍ਬਂ ਸਙ੍ਖਾਰਗਤਂ, ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਮਾਰੇ ਅਭਿਭਵਿਤ੍ਵਾ ਠਿਤੋ। **ਧੀਰੋ**ਤਿ ਧਿਤਿਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ। **ਸਬ੍ਬਗਨ੍ਥਪ੍ਪਮੋਚਨੋ**ਤਿ ਸਬ੍ਬੇ ਅਭਿਜ੍ਝਾਕਾਯਗਨ੍ਥਾਦਿਕੇ ਮੋਚੇਤ੍ਵਾ ਠਿਤੋ ਵੇਨੇਯਜਸਨ੍ਤਾਨੇਪਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਦੇਸਨਾਵਿਲਾਸੇਨ ਤੇਸਂ ਪਮੋਚਨਤੋ ਸਬ੍ਬਗਨ੍ਥਪ੍ਪਮੋਚਨੋ। **ਫੁਟ੍ਠਾਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਫੁਟ੍ਠਾ ਅਸ੍ਸ। ਕਰਣਤ੍ਥੇ ਇਦਂ ਸਾਮਿਵਚਨਂ, ਫੁਟ੍ਠਾ ਅਨੇਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਪਰਮਾ ਸਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ। ਤਞ੍ਹਿ ਤੇਨ ਞਾਣਫੁਸਨੇਨ ਫੁਟ੍ਠਂ। ਤੇਨੇਵਾਹ ''ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਅਕੁਤੋਭਯ''ਨ੍ਤਿ। ਅਥ ਵਾ **ਪਰਮਾ ਸਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਉਤ੍ਤਮਾ ਸਨ੍ਤਿ। ਕਤਰਾ ਸਾਤਿ? ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਨਿਬ੍ਬਾਨੇ ਕੁਤੋਚਿ ਭਯਂ ਨਤ੍ਥਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਂ **ਅਕੁਤੋਭਯ**ਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ।

ਅਨੀਘੋਤਿ ਨਿਦ੍ਦੁਕ੍ਖੋ। **ਸਬ੍ਬਕਮ੍ਮਕ੍ਖਯਂ ਪਤ੍ਤੋ**ਤਿ ਸਬ੍ਬੇਸਂ ਕਮ੍ਮਾਨਂ ਖਯਂ ਪਰਿਯੋਸਾਨਂ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਾਭਾਵਂ ਪਤ੍ਤੋ। **ਵਿਮੁਤ੍ਤੋ ਉਪਧਿਸਙ੍ਖਯੇ**ਤਿ ਉਪਧਿਸਙ੍ਖਯਸਙ੍ਖਾਤੇ ਨਿਬ੍ਬਾਨੇ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਾਯ ਫਲਵਿਮੁਤ੍ਤਿਯਾ ਵਿਮੁਤ੍ਤੋ। **ਏਸ ਸੋ**ਤਿ ਏਸੋ ਸੋ। **ਸੀਹੋ ਅਨੁਤ੍ਤਰੋ**ਤਿ ਪਰਿਸ੍ਸਯਾਨਂ ਸਹਨਟ੍ਠੇਨ, ਕਿਲੇਸਾਨਂ ਹਨਨਟ੍ਠੇਨ ਚ, ਤਥਾਗਤੋ ਅਨੁਤ੍ਤਰੋ ਸੀਹੋ ਨਾਮ। **ਬ੍ਰਹ੍ਮ**ਨ੍ਤਿ ਸੇਟ੍ਠਂ। **ਚਕ੍ਕ**ਨ੍ਤਿ ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕਂ। **ਪਵਤ੍ਤਯੀ**ਤਿ ਤਿਪਰਿਵਟ੍ਟਂ ਦ੍ਵਾਦਸਾਕਾਰਂ ਪਵਤ੍ਤੇਸਿ।

ਇਤੀਤਿ ਏਵਂ ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਗੁਣੇ ਜਾਨਿਤ੍ਵਾ। **ਸਙ੍ਗਮ੍ਮਾ**ਤਿ ਸਮਾਗਨ੍ਤ੍ਵਾ। **ਤਂ ਨਮਸ੍ਸਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਤਂ ਤਥਾਗਤਂ ਤੇ ਸਰਣਂ ਗਤਾ ਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾ ਨਮਸ੍ਸਨ੍ਤਿ। ਮਹਨ੍ਤੇਹਿ ਸੀਲਾਦਿਗੁਣੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਤ੍ਤਾ **ਮਹਨ੍ਤਂ,** ਚਤੁਵੇਸਾਰਜ੍ਜਯੋਗੇਨ **ਵੀਤਸਾਰਦਂ**। ਇਦਾਨਿ ਯਂ ਵਦਨ੍ਤਾ ਤੇ ਨਮਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **ਦਨ੍ਤੋ**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਂ ਉਤ੍ਤਾਨਤ੍ਥਮੇਵ।

ਇਤਿ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਚਤੁਕ੍ਕਨਿਪਾਤੇ ਛਟ੍ਠੇ ਸਤ੍ਤਮੇ ਚ ਸੁਤ੍ਤੇ ਵਟ੍ਟਂ ਕਥਿਤਂ, ਪਠਮਦੁਤਿਯਤਤਿਯਦ੍ਵਾਦਸਮਤੇਰਸਮੇਸੁ ਵਿਵਟ੍ਟਂ ਕਥਿਤਂ, ਸੇਸੇਸੁ ਵਟ੍ਟਵਿਵਟ੍ਟਂ ਕਥਿਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਤੇਰਸਮਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਇਤਿ ਪਰਮਤ੍ਥਦੀਪਨਿਯਾ

ਖੁਦ੍ਦਕਨਿਕਾਯ-ਅਟ੍ਠਕਥਾਯ

ਇਤਿਵੁਤ੍ਤਕਸ੍ਸ ਚਤੁਕ੍ਕਨਿਪਾਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਨਿਗਮਨਕਥਾ

ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਚ –

ਧਮ੍ਮਿਸ੍ਸਰੇਨ ਜਗਤੋ, ਧਮ੍ਮਾਲੋਕਵਿਧਾਯਿਨਾ।
ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਬੋਧਨੇਯ੍ਯਜਾਨਂ, ਜਾਨਤਾ ਦੇਸਨਾਵਿਧਿਂ॥

ਤਂ ਤਂ ਨਿਦਾਨਮਾਗਮ੍ਮ, ਸਬ੍ਬਲੋਕਹਿਤੇਸਿਨਾ।
ਏਕਕਾਦਿਪ੍ਪਭੇਦੇਨ, ਦੇਸਿਤਾਨਿ ਮਹੇਸਿਨਾ॥

ਦਸੁਤ੍ਤਰਸਤਂ ਦ੍ਵੇ ਚ, ਸੁਤ੍ਤਾਨਿ **ਇਤਿਵੁਤ੍ਤਕਂ**।
ਇਤਿਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਭੇਦੇਨ, ਸਙ੍ਗਾਯਿਂਸੁ ਮਹੇਸਯੋ॥

ਛਲ਼ਭਿਞ੍ਞਾ ਵਸਿਪ੍ਪਤ੍ਤਾ, ਪਭਿਨ੍ਨਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ।
ਯਂ ਤਂ ਸਾਸਨਧੋਰਯ੍ਹਾ, ਧਮ੍ਮਸਙ੍ਗਾਹਕਾ ਪੁਰੇ॥

ਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਂ ਪਕਾਸੇਤੁਂ, ਪੋਰਾਣਟ੍ਠਕਥਾਨਯਂ।
ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਯਾ ਸਮਾਰਦ੍ਧਾ, ਅਤ੍ਥਸਂਵਣ੍ਣਨਾ ਮਯਾ॥

ਸਾ ਤਤ੍ਥ ਪਰਮਤ੍ਥਾਨਂ, ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤੇਸੁ ਯਥਾਰਹਂ।
ਪਕਾਸਨਾ **ਪਰਮਤ੍ਥ-ਦੀਪਨੀ** ਨਾਮ ਨਾਮਤੋ॥

ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਾ ਪਰਿਨਿਟ੍ਠਾਨਂ, ਅਨਾਕੁਲਵਿਨਿਚ੍ਛਯਾ।
ਅਟ੍ਠਤ੍ਤਿਂਸਪ੍ਪਮਾਣਾਯ, ਪਾਲ਼ਿਯਾ ਭਾਣਵਾਰਤੋ॥

ਇਤਿ ਤਂ ਸਙ੍ਖਰੋਨ੍ਤੇਨ, ਯਂ ਤਂ ਅਧਿਗਤਂ ਮਯਾ।
ਪੁਞ੍ਞਂ ਤਸ੍ਸਾਨੁਭਾਵੇਨ, ਲੋਕਨਾਥਸ੍ਸ ਸਾਸਨਂ॥

ਓਗਾਹੇਤ੍ਵਾ ਵਿਸੁਦ੍ਧਾਯ, ਸੀਲਾਦਿਪਟਿਪਤ੍ਤਿਯਾ।
ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਪਾਣਿਨੋ ਹੋਨ੍ਤੁ, ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਰਸਭਾਗਿਨੋ॥

ਚਿਰਂ ਤਿਟ੍ਠਤੁ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ, ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਸਾਸਨਂ।
ਤਸ੍ਮਿਂ ਸਗਾਰਵਾ ਨਿਚ੍ਚਂ, ਹੋਨ੍ਤੁ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਪਾਣਿਨੋ॥

ਸਮ੍ਮਾ ਵਸ੍ਸਤੁ ਕਾਲੇਨ, ਦੇਵੋਪਿ ਜਗਤਿਪ੍ਪਤਿ।

ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਨਿਰਤੋ ਲੋਕੰ, ਧਮ੍ਮੇਨੇਵ ਪਸਾਸਤੂਤਿ॥

ਇਤਿ ਬਦਰਤਿਤ੍ਥਵਿਹਾਰਵਾਸਿਨਾ ਆਚਰਿਯਧਮ੍ਮਪਾਲੇਨ ਕਤਾ

ਇਤਿਵੁਤ੍ਤਕਸ੍ਸ ਅਟ੍ਠਕਥਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।